Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

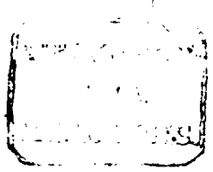
Quæ in hoc uoluminе continentur hæc sunt.

¶ Periocha uiginti librorꝫ Antiquitatis iudaicæ: ab ipso Flauio Iosippo compositа: quo lector sine ullo inquisitionis labore admonetur, quid in singulis libris contineatur.

¶ Periocha altera librorum septem de Bello iudaico: continẽs breuem singulorum librorũ: & capitũ adnotationem.

¶ Defensio ipsius historiæ de Antiqtate iudaica aduersus Appionem Grãmaticum Alexandrinũ: in qua ostenditur historię ipsius ueritas cũ maxima authoris eruditione.

¶ Accedit Egisippi de Bello similiter Iudaico elegãtissima narratio. Ex quibus operibus præter ipsarũ rerum synceram expositiõem licebit tibi lector facile intueri, facundissimos hos uiros copia & rerũ & uerborũ Liuio inferiores non existere.

¶ Tabula Rubricarum cuiuſcũq; capituli ſinguſorum librorꝫ: tam de Antiquitatibus q̃ de bello Iudaico ſecundum numerum librorum.

¶ Liber Primus.

E creatõe cæli & terrę: & de opib9 ſex dieꝫ: & reqe dici .vii. Ca.I.
De plaſmatione prothoplaſtorum: & de plantatiõe paradiſi: & de introductione Adam & Euæ in ipſum. cap.ii.
De trãſgreſſiõe ꝓthoplaſtorũ: & de eiectiõe eoꝫ de paradiſo. ca.iii.
De interfectiõe Abel ꝑ Cain: & de pena qua multatus eſt Cain: & de duabus colũnis latericia & lapidea: in quibus conſcripſerunt filii Adam omnem diſciplinam rerum cęleſtium quã per ſe adinuenerunt. cap.iiii.
De inundatione diluuii ſuper terram: & ubi Noe ſaluatus eſt cum generatione ſua per arcam. cap.v.
Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtiis orat nullam aquarum inundationem ulterius induci ſuper terram. cap.vi.
Deus annuit pcibus Noe: arcũ pluuialẽ deſignans ei in teſtimoniũ fœderis. cap.vii.
De morte Noe: & de filiis eius. cap.viii.
De Nembroth filio cham: & de ædificatione turris: & de diſcordia diuerſarum linguarum. cap.ix.
De diſperſione gentium in uniuerſas terras: poſt ædificationem turris. cap.x.
De filiis Iapheth filii Noe: & de gentibus quæ per eos inſtitutę ſunt. cap.xi.
De filiis cham filii Noe: & de gentibus per eos inſtitutis. cap.xii.
Noe inebriatus: nudatus: irriſus: irriſorem filium maledictioni ſubdit: fratribus eius maledictum patris effugientibus. cap.xiii.
De filiis Sẽ filii Noe: ſeu de gentibus ꝑ ipſos inſtitutis: & de ortu abraæ. cap.xiiii.
Abraam ſecundum pręceptum domini de chaldæa migrat in chananeã. cap.xv.
Abraam fame opprimente chananeam: ęgyptum ingreditur: ubi dignus & clarus habetur: diſciplinam ariſmetricæ: & aſtrologię contradens ægyptiis: a quibus iterum regreſſus in chanaeam: partitur terram cum Ioth cognato ſuo. cap.xvi.
Sodomitę congreſſi cum aſſyriis pręlio uincuntur: uicti captiui abducũtur: cum quibus Ioth captiuus abducitur. cap.xvii.
Abraã irruẽs i aſſyrios: Ioth & captiuos ſodomitaꝫ eripuit: cui regreſſo occurrit rex ſodomitaꝫ: & melchiſedech rex ſolimorũ: deinde accepto ꝓmiſſo diuino de poſteritate: genuit iſmael: ipſeq; circũciſus ẽ ꝑcipiẽte domio: & iſmael: totaq; domus eius. cap.xviii.
De abraam quõ tres angelos ſuſcepit: a qbus audiuit & Saram filiũ piturã: & ſodomitaꝫ euerſionẽ: & de Ioth: q & ipſe ſuſcepit angelos hoſpicio: & de euerſiõe ſodomoꝫ ſimul de eruptione Ioth cũ tota domo eius: & quõ uxor Ioth conuerſa eſt in ſtatuã ſalis: cum reſpicit ciuitatem pereuntem: & de commixtione filiarum cum patre. cap.xix.
Quomodo abraã migrauit in gerara: & abimelech adamauit Saram uxorem abraę ſed correptus a domino: reddidit eam ipſi intactam: & de natiuitate yſaac. cap.xx.
Quõ abraã monẽte ſara: & ꝑcipiẽte domino emiſit a ſe agar cũ filio iſmaele. ca.xxi.
Abraam accepit mandatum a domino de immolatione yſaac. cap.xxii.
De morte ſara & ſepultura ipius poſt cui9 mortẽ abraã accepit ceturã uxorẽ. ca.xxiii.
Quomodo yſaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. cap.xxiiii.
Abraam moritur: & ſepelitur in Ebron cum ſara coniuge ſua. cap.xxv.
De cõceptu uel partu rebeccę: & quõ Yſaac pegrinatus eſt i gerariis tpe famis: & qa

cū senuisset: & caligarēt oculi eius, benedixit Iacob cū putaret se bñdicere esau. ca. xxvi.

Iacob timens fratrē fugit ad laban i Mesopotamiā: ubi filias Laban Lyā & Rachel accepit uxores: cū ancillis earum bala & zelpha: ex qbus filios. xii. genuit: & unā filiā: q̄ regresso Iacob de mesopotamia ad chananeā: uiolata est a Sichē filio emmor regis sici morū: quare indignati fratres eius totā ciuitatem pcusserūt in ore gladii. cap. xxvii.

Moritur Ysaac i Ebron: & sepultura filiis suis: rebecca uxore prius defūcta. cap. xxviii.

¶ Liber Secundus.

¶ Quomodo Esau & Iacob Ysaac filii habitacula diuiserunt: & Esau quidem idumeam tenuit: Iacob autem chananeam. Cap. i.

Quomodo Ioseph iunior filiorum Iacob somniis ei demonstrantibus fœlicitatem futuram inuidiam sustinuerit fratrum. cap. ii.

Quomodo idem ipse in Egyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebant in eum: factusq; insignis & clarus: ibi fratres habuit subiectos. cap. iii.

Iacob audito quia Ioseph uiueret in Egypto: & clarus ibi haberetur: descēdit ad cū cum tota domo sua. cap. iiii.

De morte Iacob & de sepultura qua sepultus est in Ebron a filiis: de morte quoq; Ioseph & fratrum eius. cap. v.

De oppressiōe filiorū israel in ęgypto per Pharaonem. & de natiuitate Moisi quem educauit filia Pharaonis: & adoptauit sibi in filium: & de sacrorum scriba qui uoluit interficere puerum conculcantem coronam regis: quam puero rex imposuerat. cap. vi.

Postq̄ creuit Moises iiunctū est ei bellū ęthiopicū: ubi copulata est filia regis ęthiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiā magnam contraxit ægyptiorū. cap. vii.

Moises cognitis insidiis regis ęgypti latenter effugit & ueniens in mediam: habitauit cum raguele sacerdote: cuius filiam accepit uxorem. cap. viii.

De rubo q uidebat Moisi q̄si arderet: q tamen nō cōburebat: ubi audiuit mandatū diuinū ut reuertens in ægyptū: liberaret filios israhel de oppressione ægyptiorū. cap. ix.

Moises regressus est in ægyptū secundū mādatum domini: ubi faciens signa & prodigia maxima eduxit filios israhel de ægypto in manu ualida. cap. x.

Quomodo ægyptii pœnitentia ducti q̄ dimisissent filios israhel: insecuti sunt eos usq; ad mare rubrum: q̄ diuisum uirga Moisi præcipiēte domino: ingressi sunt filii israhel: & sicco uestigio transierunt illud: ęgyptii autē persequētes ingressi sunt post eos: sed reuertente mare in seipsum: suffocati sunt fluctibus. cap. xi.

¶ Liber Tertius.

¶ Quomodo Moises populum ex ægypto sumens duxit ad montem Syna: multo itinere fatigatum. Cap. I.

Quomodo pugnantes cum hębreis Amalechite & qui cum eis erant deuicti sunt: & israhel prędam hostium percepērunt. cap. ii.

Quia socer suū ietro Moises ad se ueniētē ad mōtem Syna libenter excepit. cap. iii.

Quomodo persuasit ei: ut distribueret populum per millenarios & centenarios qui prius inordinatus erat. cap. iiii.

Quomodo hęc singula fecit Moises socero monente. cap. v.

Quō Moises ascēdit in Syna montem: acceptasq; a deo leges: hębreis dedit. cap. vi.

De tabernaculo qd fecit Moises i deserto ad honorē dei: ut tēplū eē uideret. cap. vii.

De arca qualiter facta sit: in qua tabulas legis collocauit. cap. viii.

De mēsa ppositionis: in q̄ oī septimana duodecim panes azimi ponebantur. cap. ix.

De candelabro aureo: & altari interiori & exteriori. cap. x.

Quę ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. cap.xi.
Quō Aaron eligitur in ſacerdotē:& quō Moiſes purificauerit tabernaculum & ſacerdotes:& quēadmodum de feſtiuitatibus:& ſingulis diebus fuerit cōſtitutū. cap.xii.
Quia Moiſes procedens a monte ſyna cum populo:eduxit eum ad locum qui dicitur eſeriothh:ubi murmurantibus filiis iſrael pro deſiderio carnium dominus immiſit coturnices:& de plaga quę ſecuta eſt eſum carnium. cap.xiii.
Quō exide Moiſes duxit pplm ad fines chanāeoꝝ:uñ miſit exploratores.xii.q cōſiderarēt eoꝝ regiōes & ciuitates:q reuerſi poſt q̄dragīta dies:terrorē & metū ſcuſſerūt filiis iſrael:q̄ſi nō poſſent expugnare chananeos:uñ illi ideſperationē adducti cōſilio into decreuerūt redire ī ægyptū:Moiſe & Aaron iterēpto:q̄re iratus nō eos ſed filios eoꝝ terrā repromiſſiōis itraturos:ipſos āt p.xl.ānos ī deſerto p̄dixit eē moraturos.cap.xiiii.

Liber Quartus.

Bellū hæbreoꝝ ꝫbſq; noticia Moiſes cōtra chananeos geſtū:ateq; deuictū. Ca.i.
Seditio chore & plebis contra Moiſen & fratrē eius de ſacerdotio. cap.ii.
Quemadmodum Moiſes inſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus:& de morte Marie & Aaron primi ſacerdotis domini: cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. cap.iii.
Quemadmodum cōmiſerūt ſeon & ogreges amorreoꝝ bellū:uicitq; eos Moiſes & filii iſrahel.terras eorum & ciuitates tenentes & hereditate poſſidentes. cap.iiii.
De balach moabitaꝝ rege:ſeu de Balaam ꝓpheta cuius aſina humana loquela uſa eſt: q poſt benedictiones qbus benedixit filiis iſrahel cōfiliū dedit balach qualiter ſeduceret populū p mulieres madianitas:& de ultione quæ ſecuta eſt: & ſeductos hębreos: & ſeductores madianitas:& ubi Moiſes ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. cap.v.
Moiſes alloquitur populum ante mortem ſuam:& tradidit ei librum legis:& quēadmodum ab hominibus eſt ablatus. cap.vi.

Liber Quintus.

Quomodo Ieſus duxit hæbreorum exercitum:& dum pugnaſſet contra chananeos:& deuicíſſet terram eorum per ſortes funiculorum eſt partitus:& de morte ipſius ioſue: & pontificis eleazari. Cap.i.
Quomodo morieute duce;filii iſrael fœliciter aliquāto tempŏre pugnauerūt contra chananeos. cap.ii.
Quomodo procedente tempore iſrahelite tranſcendentes patrias leges ad grandes erumnas deducti ſunt:& ſeditione facta:adintuicem pugnauerunt:huiuſmodi cauſa pro qua deleta eſt tribus beniamin prater ducentos uiros. cap.iii.
Quō poſt hanc afflictionē iſrahelite rurſus ipie agentes:opprimunt a chananeis:& a curſato rege aſſirioꝝ cui ſeruierunt ānis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt p Zenizō reſtituta beli filiū:principāte ānis quadraginta:q apud fenicas dicit iudex.cap.iiii.
Quomodo rurſus populus noſter annis.x.& octo ſeruierunt moabitis: & a quodā Aoth nomine ſeruituте priuatus ſit eo principatum annis.lxxx.tenente. cap.v.
Quomodo chananeis eos in ſeruitutem redigentibus per annos.xx.liberati ſunt p barachum & deboram:qui eorum principes fuerunt. cap.vi.
Quō pugnātes amalechite cōtra iſrahelitas uicerūt:eorūq; ꝓuinciā afflixerūt ānis ſeptē quos liberauit dominus p gedeon:q ſup populū fuit annis quadraginta. cap.vii.
Quō Abimelech filius Gedeōis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū:interfectis cūctis fratribus ſuis excepto uno:& de pena quā exſolui p fraterna cęde. cap.viii.
Quomodo iſrahelite relinquētes legem dei opprimuntur ab ammonitis:quos liberauit dominus per iepte galaaditem qui tenuit principatū per ſex annos. cap.ix.

Prenunciatio natiuitatis Sanſon:& fortitudo eius:& quantorũ malorum auctor fuerit paleſtinis. cap.x.

Poſt morte Sanſon prefuit iſrahelitis beli ſacerdos:& de noemi uxore elimelech:ſeu de ruth moabitide: quã duxit duxoſe boos:pater obed patris ieſſe:patris Dauid. ca.xi.

De ortu ſamuelis prophetæ: qui prædixit cladem iſraeliticam: filiorum beli ſacerdotis perditionem. cap.xii.

Quomodo filii iſrahel pugnantes cum paleſtinis cesi ſunt:filii beli ſacerdotis in bello pereunt:arca dei capta abducit: ipſe ſacerdos comperto quod factum eſt:de ſella corruens:mortuus eſt:cum tenuiſſet principatum.xl.annis. Cõtinet hic liber tempus annorum quadringentorum ſeptuaginta ſex. cap.xiii.

Liber Sextus.

Interitus Paleſtinorum & terræ eorum:per iram dei propter arcam q̃ ab eis fuerat capta:& quemadmodum eam remiſerunt ad hebreos. Cap.i.

Quemadmodum Paleſtinorum exercitus ſuper eos uenerit:& de victoria hebreorum:quam ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. cap.ii.

Quod Samuel ꝓpter ſenectutẽ et infirmus:ſuis filiis res deſpẽſandas iniunxit. cap.iii.

Quod dum illi principatũ bene nõ regerent:populus per irã petiuit regem. cap.iiii.

Prelium Saul ſuper ãmonitarũ gentẽ:& victoria hoſtiũq; uaſtatio. cap.v.

Quemadmodum denuo Paleſtini pugnantes deuicti ſunt ab hebreis. cap.vi.

Bellum & victoria Saul cum Amalechitis. cap.vii.

Quia preuaricante Saul mandata prophetæ Samuel:alius rex Dauid iubente deo latenter eſt factus. cap.viii.

Quemadmodum denuo pugnauerunt Paleſtini aduerſus hebreos adhuc regnante Saul & monomachia dauid cum golia:qui paleſtinorum erat eximius: eiuſq; perẽptio & defectio paleſtinorum. cap.ix.

Quẽadmodũ miratus Saul fortitudinẽ Dauid:ei ſuã filiam copulauit. cap.x.

Quẽadmodũ poſt hæc ſuſpectũ Dauid ſibi rex Saul perimere feſtinauit. cap.xi.

Quia ſepius Dauid per Saul periculum mortis paſſus effugit:& ſecundo eum ſuper ſe uenientem habens poteſtatem noluit interficere. cap.xii.

Quemadmodum caſtrametantibus Paleſtinis:iterum hebrei bello deuicti ſunt: & rex eorum Saul pugnando mortuus eſt una cum filiis. cap.xiii.

Liber Septimus.

Quomodo Dauid quidem ſuper unam tribum in Ebron ciuitate regnauit:& ſuper aliam multitudinem filius Saul. Cap.i.

Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit. cap.ii.

Quõ obſidens Hieroſolymã Dauid:& capiẽs ciuitatem: expulit quidem ex ea chananeos:& iudeos in ea cõſtituit: & de amicitia facta inter ipſum:& irã tyri regẽ. cap.iii.

Quod ſecundo pugnantes contra ſe paleſtinos in hieroſolymis uicit:& de arca dei de cariathiarim in hieroſolymam deducta. cap.iiii.

Pugna quã habuit Dauid contra Paleſtinos & moabitas:& adrazarum regem:& damaſcenos: atq; uictoria:& de amicitia facta inter ipſum & thou regem. cap.v.

Quõ contra ammonitas:& meſopotamenos pugnauerit ac prævaluerit. cap.vi.

Quoniã Dauid concubuit cũ bethſameæ uxore uriç:& ipſum uriam fecit occidi gladio filiorũ amon:& de uerbo nathan ad cũ miſſi pro peccato quod cõmiſerat. cap.vii.

Quoniam ammon filius Dauid mixtus eſt ſorori ſue thamar:pro qua re abſolon frater eius interfecit eum:& de fuga abſolon: & rouocatione ipſius ad patrem. cap.viii.

Quomõ Dauid domesticis contra eum seditionẽ facientibus a filio sit expulsus: uero dum pugnaret contra suum patrem absolon cum exercitu suo deperiit. cap.ix.

Quomodo post mortem absolon Dauid reuersus est ad regnũ: & ad sedem regni hyerosolimã: & de seditione quã mouit contra eum seba filius bochri. cap.x.

De expiatione sceleris: quod cõmisit Saul in gabaonitas: cuius cã facta est fames i puicia: & de pliis aduersus palestinos fœliciter gestis: seu de fortibus Dauid. cap.xi.

Quomodo rex Dauid iussit dinumerare populum contra mandatũ domini: & de plaga: quæ secuta est transgressionem. cap.xii.

Rex Dauid fœliciter uiuẽs i regno salomoni filio mãdauit de ędificatiõe templi & quãtã materiã ei auri & argẽti lapidũq; pcioso rũ pparauerit ad tẽpli ędificiũ. cap.xiii.

Quomodo rex Dauid senex factus & frigidus per adolescentulam uirginem nomine abisag calefactus est & de adonia filio Dauid qui usurpauit sibi imperium: & quoniam Salomon unctus est in regẽ iubente Dauid patre eius: cui rursus mãdauit ędificationem templi: dans ei descriptionem & constitutionem ędificii. cap.xiiii.

Rex Dauid sciẽs se morituꝝ: & uocãs filiũ suũ Salomonem: plenius instruxit eum de obseruatiõe mãdatorũ dei: & de his quos nouerat pœna dignos: post hoc mortuus est & sepultus a filio suo Salomone: & multę diuitię cum eo sunt recondite. cap.xv.

Liber Octauus.

Quomodo Salomon suscepit regnum: Cap.i.

De sapientia eius & intellectu: atq; diuitiis. cap.ii.

Quomodo primus in hierosolymis ædificauit tẽplum: & de preuaricatione qua puaricatus est circa senectutem: simul & de obitu ipsius. cap.iii.

Quõ subiectorum quendam hieroboã fecerunt sibi regem tribus recedentes a domo Dauid: & in duabus tribubus regnauit filius Salomonis roboam. cap.iiii.

Quõ sesach ægyptiorum rex castrametatus est cõtra hierosolymam: & ciuitate deuicta: diuitiãs eius transmigrauit in ęgyptum. cap.v.

Bellũ hieroboã regis israhel contra filiũ roboã abiã: & triumphus abiæ. cap.vi.

Quia generationem omnem hieroboam quidam nomine Baasa perimens: ipse tenuit principatum. cap.vii.

Bellũ ęthiopũ cõtra hierosolymitas: regnãte sup eos asa: & cędes æthiopũ. cap.viii.

Quia generatione baasam perempta regnauit super israelitas amarim: & post eum filius eius achab. cap.ix.

Quomodo regnante Achab prophetauit Helyas: & de signis quę fecit: & quia discipulum elegit Elizeum. cap.x.

De morte naboth & agri eiꝰ possessiõe iiusta: & qa adah damasci & syrię rex scdo zahab pugnauit & uictꝰ ẽ: & de religiõe seu gloria iosaphat regis hyerosolimoꝝ. ca.xi.

Quomodo Achab contra syros pugnando deuictus est: & ipse disperiit. cap.xii.

Liber Nonus.

Quemadmodũ castrametatus est Iosaphat contra moabitas: & domino pugnãte mirabiliter sine prælio uicerit eos. Cap.i.

De ochozia rege hisrahelitarum: seu de mirabilibus heliæ pphetæ: & q; sublatus est ab hominibus: relinquens discipulum Helizeum. cap.ii.

Rex iorã: rex iosaphat: & rex idumeæ castra mouẽtes contra moabitas: depopulati sunt terrã eorum: & de morte iosaphat: seu de mirabilibus helysei prophetæ. cap.iii.

Castra syroꝝ & damasci contra iorã regẽ israelitarũ: & quõ ipse obsessus in samaria piculum famis & obsidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit: & de morte adezer

regis damaſci:cui ſucceſſit azahel ſeruus eius:q multis malis affecit iſrael. cap.iiii.

Quō equocus regis iſrael iorā rex hyeroſolimoꝝ:rerum apice potitus poſt Ioſaphat & fratres & paternos amicos occiderit:qua faciente iniqtate:idumea receſſit ab eo:& ir ruētibus ſupeū arabis:domus eius uxores & filii pariter corruerūt.poſt quā calamitatē & ipſe mortuus eſt:cui ſucceſſit filius qui ſolus euaſerat nomine ochozias. cap.v.

Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus nomine hieu interfectus:ſimul & hyeroſolymorum rex ochozias: qui hieu mortuo ioram regnauit in ſamaria: & exterminauit domum ahab: & culturam Baal cum ſacerdotibus eius:quare accepit repromiſſum:filios eius eſſe regnaturos uſq; in quartam generationem. cap.vi.

Quia ahab regis filia nōe athalia:poſt mortē filii ſui ochozię hyeroſolimis impeſauit:quā interficiens pontifex ioiadas:filium ochozię ioas conſtituit regem.cap.vii.

Caſtra azael regis damaſcenoꝝ ſuper iſraelitas:& quemadmodum uaſtata eoꝝ p uincia & ciuitate ſamaria:rurſus poſt breue tēpus caſtrametatus cōtra hyeroſolimitas:multaſq; pecūias ab eorum rege percipiens:remeauit in damaſcū:& de morte helyſei prophetæ:ſeu de uirtute quā oſtēdit poſt mortem in mortuo ſuſcitato. cap.viii.

Quia amaſias hyeroſolimorum rex caſtrametatus contra idumeos & amalechitas:deuicit eos:& de contemptu ipſius in dominum. cap.ix.

De uindicta quæ ſecuta eſt eum per ioas regem iſraelitarum: qui pugnans deuicit eum:& captum duxit hieroſolymam:ubi deſtructa parte muri:& ablatis theſauris:regem a captiuitate reſoluit: & regreſſus eſt ſamariam. cap.x.

Bellū hieroboā regis iſraelitaꝝ cōtra ſyriā:& hiſtoria ionæ pphetę:& de ozia filio amaſię rege hieroſolymoꝝ:quō gentes i circuitu poſitas ſubiugaret: & quā clarus fuerit:q tñ uendicans ſibi honorem pontificalē lepra pcuſſus eſt:& deficiēs obiit.cap.xi.

De malis quę prouenerūt iſraelitis ſub diuerſis regibus:a diuerſis regibus aſſyrio rū:& de ioathā oziæ filio rege hyeroſolimoꝝ:& de pphetia naum prophetæ. cap.xii.

De malis quę paſſus eſt rex achazaraſin rege ſyrię:& phaceia rege iſrael:quare miſit nūcios ad regem aſſyriorum petens ab eo ſolatium:qui ueniens damaſcum cœpit: regem eius occidit damaſcenos tranſtulit: & aſſyrios in damaſco conſtituit iſraelitas quoq; grauiter afflixit. cap.xiii.

Quia rex aſſyrioꝝ oziem regem iſrael fecit ſibi tributariū:& de ezechia filio achaz rege hyeroſolimoꝝ q̄ iuſtus fuerit & religioſus:& qa ſpreuit regē aſſyriorū. cap.xiiii.

Quomō ſalmanazar rex aſſyrioꝝ caſtrametatus contra ſamaria:annis tribus eam obſidens cœpit:regem eius oziā captū abduxit:decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit:in mediam & perſidam gentes alienigenas poſuit in ſamaria. cap.xv.

Liber decimus.

Bellū regis aſſyrioꝝ Sēnacherib cōtra hyeroſolimā:& Ezechiæ regis oppſſio.Ca.i.

Quemadmodum deperiit aſſyriorum exercitus una nocte:& rex eorū domi reuerſus filiorum inſidiis interemptus eſt. cap.ii.

Quomō Ezechias infirmatus uſq; ad mortē qndecim annis adiectis ſibi a domino ſupulxit cū pace degens poſtea defunctus reliqt ſucceſſorem regni manaſſen. cap.iii.

Quia caſtrametati contra eum chaldei & babylonii reges:& captū agentes duxerunt in babyloniam:& multo tempore ibidem retinentes:miſerunt rurſum eum in regnum & de Ioſia rege:quam religioſus & iuſtus fuerit. cap.iiii.

Quomodo ægyptioꝝ regem Nechaon agentem exercitum cōtra babylonios: & p iudæā iter facientem ꝓhibuit rex Ioſias:pugnaq; cōmiſſa uulneratus reductus i hyeroſolimam defunctus eſt:cuius filium Ioacham regem hyeroſolimite fecerunt. cap.v.

Quemadmodum congreſſus eſt Nechaon contra babylonię regem circa Euſratē fluuium:& reuertens ī ęgyptum:uocatum ad ſe Ioacham regem hyeroſolimorum filiū Ioſiæ uinctum duxit in ęgyptum:fratrem uero eius Helyachim ī hyeroſolimis cōſtituit regem mutans ei nomen Ioachim. cap.vi.

Bellum Nabuchodonoſor regis babyloniorum contra Nechao regem ægypti:quo deuicto:& omni ſyria ſibi ſubiugata:quæ ante ſub rege ægypti erat:uenit hyeroſolimā: & regē eius Ioachim fecit ſibi tributarium. cap.vii.

Quō tertio anno poſt diſceſſum regis babyloniś: Ioachim denuo ægyptios eſt ſecutus:cui pphetauit hieremias de perditione ſua & ciuitatis futura per regem babyloniś: q̄ & euenit: nā non poſt multū tps Nabuchodonoſor caſtrametatus contra eū: & ſuſceptus intra ciuitatē: Ioachim qdē peremit:filiū uero eius Ioachim cōſtituit regē:& multos captiuos duxit ī babylonem:iter quos erat ezechiel propheta. cap.viii.

Quō pnia ductus rex babyloniś:eo q̄ ioachim feciſſet regem:miſſo exercitu:eum in hyeroſolimis obſedit:qui accepto iureiurando: ut nihil pateret mali:nec ipſe: nec ciuitas matrē & amicos tradidit obſides:ſed rex babyloniś rupit iuſiurandum: nā regem cum matre & amicis:ſimul ēt cum omni iuuentute ciuitatis uinctum precepit ad ſe adduci: patruum uero eius ſedechiam regem conſtituit in hyeruſalem. cap.ix.

Quō ēt hunc audiens ęgyptiis prębere ſolatia:& amicitias cū eis habere caſtrametatus cōtra hyeroſolimā:forti eā obſeſſione cœpit: & incenſo templo ſedechiam & populum migrauit in babyloniā:in qua tranſmigratione fuerunt Daniel:Ananias: Azarias:Miſael:uaſa quoq; ſancta:quę erant in miniſtērio templi aſportata ſunt. cap.x.

Quō Godoliam præfecit prouinciæ rex babyloniś:quo pcuſſo a quodam iſmaele:timentes reliquię iſrael regē babyloniś:intrauerunt ægyptum quod nō ceſſit eis in pſperum:nam rex babyloniś poſt tempus intrauit ægyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam:iudęos uero qui illo fugerant:captiuos duxit in babyloniam. cap.xi.

Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor:& interpretatio eorū per danielem:triū quoq; puerorum in fornacem immiſſio:ſed nulla leſio. cap.xii.

Regem babylonicorum iuicem ſucceſſio: & per mortem ablatio regni babylonici ſub Balthazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. cap.xiii.

Daniel ſub Dario ī lacum leonum immiſſio;ſed nulla leſio honor & claritas Daniel & prophetię eius. cap.xiiii.

Liber Decimus primus.

Qualiter Cyrus perſarum rex iud ęos a babylonia ad propriam redire terram: & templum reedificare præcepit: dans eis pecunias. Cap.i.

Quō prohibuerunt eos preſides regis templum reedificare impedientes. cap.ii.

Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambiſes accipiens regnum interdixit omnino iudæis templum reconſtruere. cap.iii.

Quia Darius rex Perſarum Iſtaſpis filius honorauit gentem iudęorum: & templum eius ædificauit. cap.iiii.

Quia poſt ipſum filius eius Xerxes familiariter iudæos tractauit. cap.v.

Quomodo regnante Artaxerxe:gens iudaica pœne cuncta deleta eſt. cap.vi.

Qualiter Vagoſus dux Artaxerxis iunioris multa ī iudæos iniurioſa miſit. cap.vii.

Quāta iudæis rex macedonū Alexander bona fecit:poſtq̄ iudæā obtinuit. cap.viii.

Liber Decimus ſecundus.

Vt Ptolomæus filius Lagi fraude uel dolis capiens hyeroſolimam uel iudæam multos migrauit ad ægyptum. Cap.i.

Qualiter filius eiusdem Ptolomaei qui Philadelphus appellatus est: leges iudæorum in græcam trãstulit linguam: multosq; captiuos eleazaro principi sacerdotum donauit: & ornamenta deo deuouit. cap.ii.

Quemadmodum honorauerunt reges Asyę gentẽ iudæorũ: ciuesq; multos ex ipsis in subiectis suis ciuitatibus statuerunt. cap.iii.

De infœlicitate iudęorũ quã postea emendauit Ioseppus filius Tobię: componens amicitias cum Ptolemęo cognomine epiphanem. cap.iiii.

De amicitiis lacedęmoniorũ factis cũ Onia principe sacerdotũ iudęę gẽtis. cap.v.

Seditio potentium in inuicem iudæorum: quorum quidam transierunt ad Antiochũ epiphanem leges patrias relinquentes: ipse autem Antiochus exercitũ ducens: & hyero solimam ciuitatem: templumq; uastauit. cap.vi.

Qualiter uetante Antiocho iudæos patriis uti legibus: mathathias filius Ioannis regem contempsit: & ducem Antiochi interemit. cap.vii.

De morte mathathiæ: qui ualde senex defunctus: filiis suis gubernationẽ reliquit: ex quibus iudas machabeus principatum adeptus: adiuuantibus fratribus inimicos a puincia expulit: trãsgressores iudæos puniuit: terrã suam ab oi malo purgauit. cap.viii.

Quemadmodum duces Antiochi Appollonius & Seron congressi cum iuda: uicti interierunt: & quia Antiochus lisiæ cuidam gubernationem regni relinquens: ipse abiit in Persida congregare pecunias. cap.ix.

Quemadmodũ Georgię uel lysię exercitus contra Iudam ueniens uictus periit: post quem triumphũ Iudas ingressus hyerosolimã: templum purgauit: altare statuit: hostias deo imolauit: cum iam tres anni pteriissent uiolationis templi sub antiocho. cap.x.

Vt Iudas bellũ gerẽs cõtra idumeos & cõtra ãmonitas triũphas subiecit eos. cap.xi.

Qualiter Symon frater eius militãs cõtra Tyros ac Ptolomaidẽ edomuit eos: & qa ipse Iudas bis congressus cum Timotheo ducę antiochi fortiter triumphauit. cap.xii.

Qualiter antiochus nomine Epiphães apud persas defunctus est. cap.xiii.

Quẽadmodũ antiochus eupator successit patri i regnũ: q militiã cõtra iudæos cũ lysia pducẽs iudã i tẽplo cõclusit. multoq; obsidiõis tpe trãsacto: audita fama iuasiõis regni sui p Philippũ quẽdã amicicias cũ Iuda fecit: & ita decẽter ab iudęa discessit. ca.xiiii.

Demetrius Seleuci filius fugiens a roma: & pueniens tyrum: imposuit sibi diadema: interfecto Antiocho eupatore: cum ducę suo lysia: & de bachide quem misit Demetrius cum exercitu comprẽhendere Iudam. cap.xv.

Qualr dux nicanor post bachidẽ destinatus aduersus iudã: cũ exercitu piit. cap.xvi.

Iudas mittẽs romã: rogabat p nũcios: romãos sibi auxiliatores eẽ & amicos. ca.xvii.

Quod rursus post mortẽ nicanoreis ad iudæam bachides transmissus triumphauit: & quẽadmodum pugnans prostratus est. cap.xviii.

¶Liber Decimustertius.

¶Qualiter Ionathas frarer Iudę: defuncto eo ducatũ suscepit. Et quẽadmodũ bachidẽ debellans: facere eũ amicitias secũ: & a prouincia coegit abscedere. Cap.i.

De alexandro epifanis antiochi filio ueniente a syria: & ducente bellũ contra demetriũ. Et qualiter demetrius legationem ad Ionatham transmittens: cõponit cũ eo amicitias: donaq; ei multa prębuit. cap.ii.

Quomodo Alexander hæc audiens: & uincens Demetrium principem sacerdotum Ionathan ordinauit. cap.iii.

De amicitiis Oniæ cum Philometore Ptolomęo: p idem factis tempus: & ut ędificauit templum quod Oniæ dicitur: secundũ illud quod hyerosolimis erat. cap.iiii.

Quēadmodū Alexāder defuncto Demetrio: accepit regnū Syrię: iūcta sibi i matrimoniū filia ptolomęi: & ga amicitias cū Ionatha faciēs magnificę cū honorauit. cap. y.

Vt Demetrius Demetrii filius: nauigans in Syriam a Creta cū exercitu conturbauit Alexandrū fama aduentus sui. Et de Appollonio duce Alexandri: qui bellū mouit aduersum Ionathan: ipso tamen Ionatha triumphum obtinente. cap. vi.

De insidiis quas Alexāder parauit Ptolomæo: quas deprehēdens Ptolomęus: iratus ablatā eius matrimonio filiā suā iunxit Demetrio filio Demetrii cū quo ēt duxit exercitū contra Alexandrum: quo deuicto ipse quoq; periit: Demetrio asyę principatū obtinēte: q & amicitias fecit cū Ionatha: confirmans ei principatum sacerdotii. cap. vii.

De triphone apameno: q bellans contra demetrium: antiocho filio Alexandri tradidit principatum componens amicitias cum Ionatha. cap. viii.

Quemadmodum Triphon demetrio a parthis capto: contra fœdus fraudibus Ionathan comprehendens iterfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudęorum principatum tradidit; fraudibus circumuenire uolens minime pręualuit. cap. ix.

Quo Triphon occiso ionatha: perfidus existēs antiocho Alexandri filio: qui Theos nominabat: ipsum interemit: & obtinuit principatū eius: cuius insolentiā declinās exercitus cōtulit se ad Cleopatram uxorem Demetrii: quæ uiduata morte eius: fratrē ipsius Antiochū q pius dicebatur: ad nuptias suas & ad imperiū inuitabat. cap. x.

Quō Antiochus cognomēto pius: potit9 nuptiis Cleopatrę uxoris fratris sui demetrii: & crescēs indies: exercitū ꝓduxit aduersus Triphonē: quē obsidēs in dora castello: accepit auxiliū & solatiū a Symone principe sacerdotū: & de morte Triphōis. cap. xi.

Quēadmodū Triphōe interēpto: Antiochus oblitus beneficioꝝ Symōis Cēdebeū cū exercitu misit ad expugnādū eū: quē tñ Symon pugnās fortiter deuicit. cap. xii.

Quod a genero Ptolomæi in conuiuio dolo peremptus est Symon. Ptolomęus aūt uinciens uxorē: & duos filios eius: principatū ipse tenere conatus est. cap. xiii.

Vt nouissimus filiorum Symonis Hyrcanus ducatum accipiens: obsedit multo tempore Ptolomæum in castello quod dragon uocatur. cap. xiiii.

Quemadmodū Antiochus exercitum ducens contra Hyrcanum: castra soluit: accipiens ab Hyrcano talenta trecenta: & amicitias cum eo composuit. cap. xv.

De Hyrcani militia post mortem Antiochi apud parthos defuncti cōtra Syriam: & q multas potentes ciuitates obtinuit. cap. xvi.

De amicitiis Alexandri Zabinne cognomine cum hyrcano: & quomodo deuictus ab hyrcano Antiochus cizicenus amisit iudęam: & de fœlicitate uel pace iudæorū hyrcano principatum agente. cap. xvii.

Quod defuncto Hyrcano: filius eius Aristobolus suscipiens principatū: primus sibi diadema imposuit; fratribus suis pter Antigonū in uincula coniectis: q ēt matrē suam uinculis & penuria consumens: ipsum quoq; Antigonum fratrē suum quem consortem regni habebat accusationibus inuidoꝝ alienatus ab eo iussit interfici. cap. xviii.

Quemadmodum defuncto Aristobolo: frater eius Alexander succedens in principatu: contra Syriam & phenicem: & Arabiam exercitum ducens: multas gentes subegit: & de ptholomęi latiri contra Alexandrum pugna & uictoria. cap. xix.

Quomodo pugnans Demetrius eucrus contrā Alexandrū: uicit eum. cap. xx.

Antiochi q liber pater dicebat militia cōtra iudęā: itēq; plium Arethe regis contra Alexādrū quē & deuincens: cū pactis a iudęa discessit: & de morte alexādri. cap. xxi.

Quemadmodū post alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos rexit: & uiuens cum pace gloriaq; defuncta est. cap. xxii.

Liber decimus quartus.

Quemadmodum post mortem Alexandrę nouissimus eius filius Aristobolus: contra Hircanum fratrem pro regno bellauit. cap.i.

De antipatro patrę herodis q iuuabat patrē Hyrcani: aduersus aristobolū. cap.ii.

Cū suscepisset hyrcanus exercitū: & contra aristobolū produxisset: & in pugna uicissset: ad hierosolima eū persecutus est: ubi cum exercitu oblidebat ciuitatem. cap.iii.

Qualiter Scaurum ab armenia magnus Pompeius ad partes syrię trāsmisit: & q̄ legati uenientes Hyrcani & Aristoboli auxilia petierunt. cap.iiii.

Quēadmodū Aristobolus cū itellexisset Pōpei cōsiliū: ad sua discessit: aduersus quē idignatus Pōpeius exercitū pduxit: & Aristobolū in alexādriū castellū fugauit. cap.v.

Quemadmodū aristobolus grauiter ferēs q̄ pter spē sibi a pompeio euenisset: bellū pauit sed postea penitens pacē postulauit: pecūias offerēs: quas tn minie soluit. cap.vi.

Qualiter irritatus pōpeius aristobolū ligauit: & ad ciuitatē obsidēdā accessit. ca.vii.

De modestia pōpei & religiositate: qa nullatenus pmsus est tangere tēpli pecunias: licet multę fuissent: & qa aristobolū romam uinctum cum filiis perduxit. cap.viii.

De scauro q militiā cōtra petrā urbē tunc regnū arabū absentē produxit. cap.ix.

Quēadmodū Aristoboli filius Alexander fugiens Pompeiū ad iudæam puenit: ubi multo exercitu congregato: bellū contra hyrcanū & antipatrum produxit. cap.x.

Quemadmodum cum flexisset Alexandrum mater sua tradere se cum castellis: gabinius alexandrum dimisit. cap.xi.

De aristobolo qui cum a romana ciuitate ad iudęam fugisset: tentus a gabinio: rursus captiuus transmissus est. cap.xii.

De crassi successoris gabini contra parthos expeditione & ascensus eius in iudæam: pecuniarumq; templi depopulatione. cap.xiii.

Vt Cæsar Aristobolum soluere cupiens: & cum duobus agminibus in iudæam transmittere a pompeianis ueneno necatus est. cap.xiiii.

Qualiter scipio alexādrum aristoboli filium securi percussit. cap.xv.

De expeditione cæsaris ad ægyptum: & quemadmodum auxiliū ei Hyrcanus & Antipater dedissent: iudæosq; auxiliatores ei fecissent. cap.xvi.

Quēadmodū antipater cū bene pugnasset: amicitiā cęsaris acquisiuit. cap.xvii.

Vt cęsar antipatro tutelam iudeę credidit: & epistolæ cum senatusconsulto de amicitiis iudæorum directę sunt. cap.xviii.

Qualiter ātipater filiis suis Hyrcāo & herodi gubernationē habēdā pmisit. ca.xix.

Quemadmodum sextus cæsar cognatus magni cęsaris dona cœpisset ab herode ducę galileę & maximum eum inferioris syrię principem ordinauit. cap.xx.

Vt cassius defuncto cæsare cum cōtra iudæam ascendisset: & prouinciā deuastasset septingenta talenta ab eis exegit: & qualiter Herodes pactionē pecuniarum cassio studiosus apparuisset: & mors Malchi: qui contra Herodem seditionē excitauit. cap.xxi.

De morte legatorum iudeæ: qui cū ad Antonium post uictoriam macedonicam: in syriam uenissent: indignantem inuenerunt: q̄ Herodem accusarent. cap.xxii.

De expeditione Parthorum contra Syriam: per quam Aristoboli filius Antigonus regno restituitur. cap.xxiii.

Quemadmodum Herodes cum romam uenisset: multasq; pecunias promisisset: & a senatu uel Cęsare rex iudeæ pronunciatus est. cap.xxiiii.

De nauigio Herodis ab Italia in iudęam: pugnaq; cōtra Antigonum: militiaq; romana: & Sylano ducę: cap.xxv.

Quẽadmodũ hyerosolimã sossio uel herode obsidẽtibus:ãtigonus iteriit. cap.xxvi.

¶Liber decimus quintus.

¶Qualiter capta ciuitate per Sossium & Herodem:Antonius quidem Antigonũ in Antiochia iterimisset:Herodes autem quadragintaquinq; ex amicis illius primates Hierosolymorum reuersus extinxerit. Cap.i.

Quomodo Hyrcanus primus rex iudęorum:& princeps sacerdotum a parthoꝝ rege arsace dimissus:ad Herodem reuersus est. cap.ii.

Quemadmodum Herodes Aristobolum uxoris sue mariannæ fratrem: principem sacerdotum ordinauit:& paulopost occidit. cap.iii.

De cleopatra: ut iudæorum & arabum regnis insidiata:partem eorum ab Antonio postulauit:& ad iudęam peruenit. cap.iiii.

Quemadmodum Herodes debellasset aretham tempore quo Antonius a cæsare in antiochia pugna deuictus est. cap.v.

De terremotu per iudeam facto:& interitiõe hoium uel iumentorum: & de sermone Herodis quẽ ad iudęos de instauratione belli contra arabas fecit. cap.vi.

Quemadmodum herodes necarit profecturus ad cęsarem uictorem:hyrcanum extinxit. cap.vii.

Qualiter a Cæsare regnum accepisset:cui per Syriam in ægyptum eunti aduersus Antonium & Cleopatram susceptionem parabat. cap.viii.

Quemadmodũ Herodes cũ in ęgyptũ pueniset a Cęsare multipliciter honoratꝰ:& de interfectione uxoris sue:uel alioꝝ de genere hyrcani:& de miris constitutionibus:cõstructionibus:adinuentionibus more gentilitio:qbus corrupit legẽ iudaicã. cap.ix.

De fame per iudæam & syriam facta:& ut seruauit populos & ciuitates herodes:& rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas: & de esseno quodam qui diuinationis habuit noticiam. cap.x.

Qualiter tẽplũ post sexcentos annos deposuit:& aliud duplũ condidit. cap.xi.

¶Liber decimus septimus.

¶Quemadmodũ Herodes filios suos Alexandrum & Aristobolum de Roma in domum suam reduxit:qui reuersi:uindicare cogitabant mortem matris sue in Salomę & cæteris quorum accusatione mater earum dãnata fuit:& quia pater eorum hoc dissimulans:uxores nobilissimas eis iunxerit. Cap.i.

Qualiter Herodes ad Agrippam ueniens:inuitauit eum ad Iudęam uenire:& pfectio agrippę ad Oniam. cap.ii.

Vt herodes multis nauigationũ circuitionibus secundo uenit ad agrippã. cap.iii.

Interpellatio iudęorum ad agripam in onia presente herode:de quibus græcos accusabant. cap.iiii.

Quemadmodum agrippa confirmauit eis leges:Herodesq; ad ppria rediit. cap.v.

Qualiter allocutus est Herodes Hierosolymitas:& quartam partem eis fiscalium præteriti anni concessit. cap.vi.

Vt perturbatio domus Herodis facta est:Alexãder & Aristobolus filii Herodis indignationẽ habẽtes aduersus Salome sororem regis:& ferora fratrem eius: ppter mortem matris sue:& illi econtra maliuolis in eos accusationibus utentes. cap.vii.

Quemadmodum Herodes indignatus filiis Alexandro & Aristobolo: ꝓposuit eis antipatrũ de priuata uxore gentiũ:ipsos autem ad Cęsarẽ deducens accusauit. cap.viii.

De Alexandri satisfactione coram cęsare: & reconciliatione cum patre. cap.ix.

Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamẽ in honorem cęsaris:

& mira uel clara opera eius. cap.x.
Oppreſſio iudęorum per aſyam & libyam:& legatio ipſorum pro hoc ad cæſarē: exemplar quoq; Cęſaris & agrippę: quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. cap.xi.
Quemadmodum egens Herodes pecūiis:deſcendit ad ſepulchrum dauid:& terro re imaginū territus:tumultum deſuper ſtatuit:& rurſus de perturbatione magna do mus herodis:qua etiam alexandrum filium ſuum iecit in uincula. cap.xii.
Vt Archelaus rex Cappadocię reconciliauit alexandrū patri:& ipſe ad cappado ciā:Herodes autem Romam profectus eſt. cap.xiii.
Diſceſſio habitantium tracone a regno herodis & uaſtatio per duces eius: & de trāſ fugis qui de tracone prouincia ad arabiam receſſerunt:quos recepit ſylleus procurator regis arabiæ. cap.xiiii.
Qualiter Herodes a Roma reuerſus in arabam tranſfugas poſtulabat:quos cū non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. cap.xv.
Quemadmodum Sylleus accuſauit coram cæſare Herodem de incurſione quam in arabia fecerat & q; indignatus Cęſar dura uel grauia reſcripſit ei:quare Herodes placa re uolens cæſarem:miſit romam Nicolaum damaſcenum. cap.xvi.
Criminationes euricleri lacædemonis contra filios ad patrem Herodem: & quia li gaſſet eos pater:& ad cęſarem ſcripſiſſet. cap.xvii.
Vt per Nicolaum accuſatione liberatus Herodes eſt apud cęſarem:Sylleus autem accuſator Herodis morti adiudicatus eſt. cap.xviii.
Qualiter cæſare ptātē pbētę:cōcilio i berithо hito accuſauit filios herodes. cap.xix.
Mors iuuenum & ſepultura corporum eorum in Alexandrio. cap.xx.

Liber Decimus quintus.

¶ Qualiter Antipater odio habitus eſt ab omni gente propter interfectionem fra trum ſuorum. Cap.i.
Qualiter Herodes rex filios alexandri & ariſtoboli filiorū ſuorū adoptans:filiam fe rorę illis deſponſauit & antipatri:& qualiter antipater pſuaſit patri deſpōſationē in ſuos tranſferre filios: & qualiter Herodes aduerſus traconitas uolens munitus exiſtere:za marim iudęū q de babilone diſceſſerat: & in antiochia degebat euocans ibi conſtituit: & utebatur illo oppoſito aduerſus draconitas. cap.ii.
Qualiter Antipater oblectabatur eos qui circa feroram erant:uolens per illos inſi diari patri & qualiter agnoſcens ſoror regis Salome: Ianculo denunciauit fratri:& de interfectione phariſeorum regi aduerſantium. cap.iii.
Qualiter rex Herodes pcepit fratri ſuo ferorę:ut excluderet uxorem ſuam:aut eius regno diſcederet: & qualiter antipater ſuſpectus patri factus timēs eū ſcribebat amicis in roma:ut ſcriberent patri eius ac perſuaderent:ut mitteret eū ad cęſarē cum pecuniis quod pſuaſum eſt Herodi filiūq; tranſmiſit:& de morte Feroræ fratris herodis.cap.iiii.
Accuſatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ:q; ueneno periſſet:& qualiter Herodes ex quirens reperit contra ſe uenenum peratum a filio antipatro: & perſcrutatus antipa tri cognouit inſidias. cap.v.
Nauigatio antipatri de roma ad patrem:& qualiter a nicolao damaſceno herodis amico fuerit accuſatus preſidentibus in iudicio uarone quintilio & ipſo herode cū ami cis utrorūq;:in quo iudicio antipater multifarie conuincit de facta conſpiratione in pa trē intantum ut uenenum patri a filio preparatum:in mediū proferretur quod ad expe rimentū iuſſu uaronis bibens unus dānatorum: ſtatim moritur. cap.vi.
Herodes antipatrum filium miſit in uincula: & legatio miſſa ab herode ad cæſarē

de filio. cap.vii.
De egritudine Herodis:& seditioe iudeoꝝ:& qa desperas oes optimates iudaorũ p̃ cepit occidi i hora mortis suę & qa tpe illo deportatę sunt ei littere ab legatis ad Cesarẽ missis habentes dãnationem Antipatri in arbitrio eius & uoluntate esse positam:& qa ualescẽte egritudine malũ purgãs:cultro se iteremisset si p̃uentus non fuisset.cap.viii.
Qualiter Antipater putãs Herodem defunctum locutus fuerit custodi corporis de dimissione sua:& propter hæc antipatri peremptio. cap.ix.
Testamentum Herodis ad Cæsarem:& distributio inter eius filios:& qualiter Archelaum præfecit deinde mors ipsius. cap.x.
Epistola Herodis ad exercitum:& admonitio fidei seruãdæ circa filium eius Archelaum qui statim eleuatur in regnum. cap.xi.
Sepultura Herodis i Herodio castello:& fauor Archelai regis ad populum:& populi ad ipsum. cap.xii.
Qualiter populus seditionem mouit aduersus Archelaum in festiuitate azimorũ:& qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit:ipse uero nauigauit ad Cæsarem: credens regnum Philippo fratri suo. cap.xiii.
Qualiter Archelao romã ascẽdẽte:Sabinus q erat i syria Cæsaris curator ascẽdit i hyerosolimã uiolẽter expetẽs herodis pecũias & castella a curatoribꝰ archelai.ca.xiiii.
Qualiter persuaserunt curatores populo arripere arma:& occidere Sabinum uel romanum exercitum in Antonia constitutum. cap.xv.
Qualiter Cesar testamentum Herodi confirmauit:seruans filiis eius testamentum & diuisio regni iudaici in tetrarchias. cap.xvi.
De eo qui se mentiebatur esse Alexãdrum Herodis filium:& qualiter fictio ista deprehensa sit:inuestigante cæsare:& pœna qua multatus est. cap.xvii.
Qualr Archelaus accusator a iudæis apud cæsarẽ:quẽ Cesar idignatus:regno priuauit:& trusit i exiliũ apud uiennią gallie:& somniũ uisum Archelao & Glafire. ca.xviii.

¶Liber Decimus octauus.

¶Qualiter Cyrinus a Cæsare destinatur:ut syriam iudæam q̃ censeret. Cap.i.
Qualiter Copinius ex æquestri ordine missus est in iudeam:& quia Cyrinus uenit in iudeam uniuersorum depredaturus substantias:& Archelai redditurus pecunias:& quia iudei molestę ferentes:tandem persuadente Iozaro pontificę passi sunt descriptionem fieri substantiarum suarum. cap.ii.
Qualiter Iudas galonites:& quidam alter presuaserunt multitudini:ne suas describi substantias paterentur. cap.iii.
Qualiter populi eorum consilia consecuti:seditiones & bella ciuilia:seu latrocinia exercuerunt. cap.iiii.
Quæ sint hereses philosophoꝝ apud iudeos:uel q̃libus teneant legibus. cap.v.
Qualiter herodes & philippus ciuitates in honorem cæsaris fabricauerunt:& qualiter samaritæ ossa mortuorũ in templo iactantes cum festiuitas azimorum immineret populum reddidere pollutum. cap.vi.
Mors Salomæ sororis herodis quõdã regis iudeoꝝ:mors ẽt augusti:romanoꝝ secũ dictatoris.Successio tyberii cęsaris sub quo pontius pilatus mittit in iudæam.cap.vii.
Qualiter pontius pilatus uoluit latenter intromittere i Hierosolymam statuas Cęsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit:donec illas ab Hierosolymis in Cęsaream transmitteret. cap.viii.
De Iesu christo. cap.ix.

De facto quod contigit rome in templo isidis:& quæ iudeis per illud tempus rome ꝓuenerint:omnibus urbe expulsis per Tyberium:& de seductiõe samaritici populi:uel oppressione eius per pontium pilatum. cap.x.

Accusatio samaritorũ aduersus pilatum apud uitelliũ:& qualiter Vitellius romã eũ ad Cęsarẽ ire compulit:ut ibi rationẽ eorum quę contigerant redderet. cap.xi.

Vitellius ascendens hierosolymam:magnificus ac munificus extitit in populos: & qualiter Tyberius Cęsar scripsit Vitellio: ut amicitias cõponeret cum Artabano perthorum imperatore. cap.xii.

Mors Philippi fratris herodis iunioris:& qualiter tetrarchia eius dispensationi syrię regiminiq; coniuncta est: & de simulatione quæ cõtigit inter aretham pethreum & herodem:quia eiecit herodis filiam arethę:quã duxerat uxorem:amore captus herodiadis quam subintroduxit loco uxoris:& quia Tyberius prouocatus scriptis herodis mãdat: Vitellio aduersus aretham pugnare. cap.xiii.

De Ioãne baptista ab Herode passo:& Vitellii ꝓparatio i pugnã aduersus aretham secũdũ q; scripserat ei Tyberius: & qa Vitellius ascẽdẽs hierosolymã fauorabiliter suscipit a populo:descriptio quoq; succincta de uniuersa maioris Herodis ꝓpapia.cap.xiiii.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippę:adeo ut a proprio liberto romę accusatus:& conuictus in uincula a Tyberio sit iniectus.mors Tyberii:successio caii:solutio agrippæ de captiuitate:& coronę impositio per caium. cap.xv.

Qualiter Herodes tetrarcha ueniens romam:accusatus fuerit ab agrippa:& in exilium missus cum herodia. cap.xvi.

Sedítio iudæorum & gentilium in alexandria constitutorum & legatio utrorumq; ad Caium. cap.xvii.

Accusatio iudeorum ab Apione legato partis alexãdrinorum propter quod statuã Cæsaris non haberent. cap.xviii.

Qualiter iratus Caius mittit Petronium ducẽ ad syriam cum huiusmodi mandatis: ut congregata manu pugnaret cũ iudæis:si nollent eius suscipere simulachrũ.cap.xix.

Pestis q̃ contigit iudæis in babylonia cõstitutis p asineũ & anileu fratres: cap.xx.

Liber Decimus nonus.

¶Qualiter Caius Cæsar insidiis a Cassio cherea extinctus est. Cap.i.

Qualiter Claudius patruelis eius coactus a militibus suscepit imperium:& seditio senatus & populi adinuicem:& utriusq; partis. cap.ii.

Legatio regis agrippę ad senatum:& qualiter consequentes milites qui erant cum senatu:ad claudium transire:& de morte chereæ seu aliorũ Caii interfectorum:ipsi quoq; claudio repugnantium. cap.iii.

Qualiter Claudius cęsar reddit agrippę omne regnum paternum:adiiciens etiã illi lisaniæ tetrarchiam:& libertas iudęorum:quæ prouenit eis sub claudio:cum prius amisissent eam sub Caio:nauigatio quoq; regis agrippæ in iudæam. cap.iiii.

Epistola Publii petronii rectoris syriæ ad doritas pro iudæis:& qualiter rex agrippa hierosolymorum muros locupletius construens:studium suum imperfectum dereliqt: prohibente Cęsare:qui opus ipsum suspectum habuit. cap.v.

De honore quo beritho honorauit: & de aduentu regum ad ipsum in ciuitate tiberiada. cap.vi.

Qualiter processit de ciuitate cum regibus i occursum marsi:præfidis syrię uel qualimodo uitam finierit:cum non dedisset honorem deo: populo sibi attribuente honores diuinos & non humanos in theatro:quare confestim sensit plagam dei. cap.vii.

Mortuo rege agrippa: cęsarienses uel sebastèni indecenter blasphemabãt defunctũ: statuas quoq; filiarum eius diripientes: contumelioſe tractauerunt. cap.viii.

Post mortẽ Agrippę: Claudius cęsar Cuspiũ fadũ mittit pfectũ in iudeã: cui ẽt iniungit ulcio exercẽda in Cęsariẽsis: & sebastenos ꝓ defuncti Agrippæ cõtumeliis. cap.ix.

¶Liber Vigesimus.

¶Quemadmodum Claudius post Agrippæ mortẽ: in Syriã misit successorẽ Marso Cassium longinum: & quia Fadus missus ꝓcurator iudeę indignatus iudęis q trans fluuiũ erant positi: quia præter uoluntatẽ suã contra Filadelfenos arma sumpserũt: tres uiros priores ipsorum comprẽhendens: unum occidit: duobus fugam imisit: & de Ptholomæo principe latronum ad eum deducto & occiso. Cap.i.

Quia Fadus procurator iudeæ: & Cassius longinus præses syriæ pręceperunt iudęorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem uestem in Antonia constituerent sub potestate romanorum sicut & prius. cap.ii.

Quomodo Claudius Cæsar rogatus ab Agrippa senioris agrippæ filio: concessit iudæis petitiones ipsorum: & Fadꝰ rescripsit. cap.iii.

Quemadmodum Herodes frater agrippę defuncti petiit a Claudio potestatẽ templi & sacerdotum ordinationem: & impetrauit. cap.iiii.

Quemadmodum Helena adiabenorum regina & eius filius iazates solẽnitates & ritus zelati sunt iudæorum. cap.v.

De fame quę appræhendit ciuitatem hierosolymorum: & mitigata per Helenam reginam adiabenorum & eius filium Iazatem qui de paganismo conuersus fuerat i iudaismum: & de Artabano rege parthorum. cap.vi.

De mago quodã q prophetã se esse asserens plurimos iudæorũ seduxit. cap.vii.

Quomodo Tyberius Alexander in iudęam directus administrator: filios iudę galylei populum seducentes occidit. cap.viii.

Quõ Tyberio Alexãdro Cumãus successit i iudęa: & qa defuncto Herode frę regis agrippę defuncti: Agrippa iuuẽis eiꝰ hũit pricipatũ: Cęsare sibi Claudio cõcedẽte. ca.ix.

Quia aduentu Cumani præsidis in iudęam a Cęsare destinati: sub eo multi usq; ad xx.milia iudæorum perierunt quarta die azimorum. cap.x.

Seditio iudæorum contra samaritas: & quia multi iudæorum extincti sunt per Cumanum adiuuantem samaritas. cap.xi.

Quia numidius quadratus syriæ pses audiẽs hæc: & ascẽdẽs i iudæã primates iudęorũ atq; samaritanoꝝ romã iussit ascẽdere: pariter & cumanũ & celerẽ: ut Claudio cæsari deberẽt ex his q̃ fuerãt gesta reddere rõnẽ: & qa quosdã iudæorũ ipse puniuit. cap.xii.

Quia Claudius audiẽs inter eos: iudęos quidem absoluit a culpa: rogatus ab Agrippa rege: Cumanum uero exilio deportauit. Celerem autem millenarium & samaritanorum primates morte multauit. cap.xiii.

Felix mittit ꝓcurator i iudæã: & q̃ta ptãs adiecta sit agrippę regi p claudiũ. ca.xiiii.

Moritur claudius cui successit nero qui matrem uxorem & alios multos generis sui interfecit. cap.xv.

Quia felix missus in iudęam: & inueniens prouinciam a latronibus nimis afflictã: prospexit ut illis interemptis: pacem tribueret regiõi: principem uero latronum Eleazarum uinctum direxit ad cęsarem & de morte ionathæ pontificis: cap.xvi.

Quia ueniẽte ęgyptio malefico: & multis iudęorum ab eo seductis: fœlix aggressus eos multos occidit. cap.xvii.

Quemadmodum iudæoꝝ & syros pro equitate ciuilitatis in cęsarea seditiosæ concer

tantes: fœlix compeſcuit. cap.xviii.
Quomodo Portio feſto in iudæam miſſo pro ſucceſſione fœlicis: contigit prouinciã ſiccariis commoueri. cap.xix.
De porticu interiore tẽpli: & quẽ admodũ eã exaltauere iudęi: & quia feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui: ſed iudęis rogantibus: cõcedi ſibi ob hoc legatos mittere ad Neronẽ: conceſſit miſerunt nũcios: quos audiens nero: ueniã geſti operis cõdonauit: & ędificiũ manere pmiſit: & qa moriẽte in iudęa feſto: ſucceſſor uenit Albinus. cap.xx.
Quia ſub eo a nece prouincialium ſiccarii ceſſauerunt. cap.xxi.
Quia florus ueniens Albino ſucceſſor: tantis malis iudęos affecit: ut eos ad arma cõtra romanos uenire compelleret. cap.xxii.

¶ Ioſeppi Mathathię filii hebręi genere ſacerdotis ex hieroſolymis de ãtiquitate iudęorũ contra Appionem grammaticum alexandrinum. cap.i.
¶ Elauii Ioſepi de antiquitate Iudæorum ad Epaphroditum Apologia. cap.ii.

¶ Explicit Tabula Antiquitatis iudaicę.

¶ Rubricę nup editę ſup libro Iudaico p Magiſtrũ Frãciſcũ Macęratã ordinis minor.

Liber Primus.

VAliter Antiochus qui cum Ptolomæo ſexto in ſyria bellum gerebat ſuperauit ciuitatem munitiſſimam: templa ſpoliat occidit omnes ex optimatibus: deinde ſuperato Bachide ppoſito pſidiis antiochi p Mathathiã: & occiſo exactiſq; ducibus Antiochi ex finibus iudeę & mortuo antiocho: filius odii Antiochus nomine congregatis militibus iudęam iterũ inuadit & ſuperato Iuda primo natu ex filiis Mathathię & interfectis multis ex iudęis Hieroſolymam eſt profectus: & ibi relictis pręſidiis: in ſyriam reliquos milites ad hyemandum traducit. Cap.i.
Poſt diſceſſum ãtiochi: Iuda cũ ducibus eius cõgredit & tãdẽ ſupat & morit .ca.ii.
Ionata frater Iudæ reconciliatur Antiocho: ſed inſidiis Antiochi capitur: & iratus Antiochus quia a Symone fratre Ionathę fuiſſet ſuperatus Ionatham interfecit. cap.iii.
Symon frater Ionathę iterum gerit bellum cum Antiocho quo ſuperato ob hoc pontifex creatur: ſed inſidiis Ptolomęi generi ſui captus moritur: capta coniuge cum duobus filiis Symonis Hyrcanus tertius filius honorem patris defendens diu cum Ptolomæo bellum geſſit & ob miſericordiam matris: & fratrum tantum diſtulit ut annus feriatus ueniret: quo licebat dimitti bellum. cap.iiii.
Antiochus iterum iratus propter ea quę paſſus eſt a Symone irruit in Iudęam contra Ioannem dictum Hyrcanum quem trecentis talentis placauit. cap.v.
Ioannes dictus Hyrcanus inuento tempore uindictę quia Antiochus bellum gerebat contra medos: perrexit contra ciuitates Antiochi & multas occupauit. cap.vi.
Gentiles ob inuidiam in ioannem cœperunt agere ſeditionem q tandẽ deuicti ſunt: & ipſe rebus adminiſtratis p triginta tres annos morit relinquẽs filios poſt ſe: hic princeps pontifex & propheta fuit: prędixit filios duos maiores non regnaturos. cap.vii.
Ariſtobolus ſuccedit in regnum patri: cõtendit cum matre quia eam dominam rerũ reliquerat ioannes: ipſam fame necauit deceptus uerbis matris ſue fratrem Antigonũ interficere fecit: hoc audito tanto merore confectus ut tandem moreretur. cap.viii.
Alexander frater Ariſtoboli rex cõſtituit: occidit fratrẽ pugnat cũ Ptolomæo: occupat bõa Theodori a quo oia recuperant: & fere decẽ milia iudęorũ interficiunt: multas

ciuitates occupat: cōgrediť cū Obedio rege arabū a quo ſupato exercitu: uix ſolus euā
ſit: hieroſolymā petit. nititq; redire ī gratiā cū ſubditis quos nullo mō ſedare potuit. ca. ix.

Iudęi petūt auxilium Demetrii qui ſuperat prælium: ſed timore perterritus quia ſex
milia ex iudaeis ſe cōtulerant ad Alexandrum diſceſſit. meſſalim ciuitatem deuaſtat: mu
lieres earumq; filios coram matribus necabat: qua impietate perterriti octo milia iu-
dęorum profugiunt eadem nocte in iudęam. cap. x.

Bellū gerit Antiochus frater Demetrii cū alexandro q licet opida multa diremiſſet
& multos occidiſſet: non potuit tn antiochū arcere: ſed p regē arabū tādē deuictus eſt:
Alexander in iudęā reuertiť q moriēs uxori reliquit principatū: hęc declarat filiū hyrca
nū pontificē. Ariſtobolū uero regē. hic fraude multos ſibi deuinciēs matre morbo labo
rāte caſtella multa occupat. mater uero miſerata Hyrcanū cōiugē & filios ariſtoboli
carcere cōcluſit. interim moriť alexāder: recōciliantť Hyrcanus & Ariſtobolus. cap. xi.

Antipater hortatur Hyrcanum ut imperium repetat ad regem arabiæ accedunt p
auxiliis & in Ariſtobolum uadunt & ſuperāt mortuuſq; eſſet niſi dux romanorum: ſol-
uiſſet obſidionem. cap. xii.

Ariſtobolus proſequitur & refarcitis copiis cōgreſſus cum Hyrcano occidit ſupra
ſex milia eorum: Antipater & Hyrcanus ad Pompeium qui tūc erat in Damaſco acce
dūt ut reſtituat Hyrcanū: Pōpeius cū exercitu ad fines iudeæ puēit. Ariſtobolus ad ale
xādrū cōfugit. Pōpeiū alloquiť paccato Pōpeio policitatōibus: audita morte mitridati
prexit Hieroſolymam: decepit Pōpeiū. eo q; rex p̄miſſis nihil eſt factū: iratus Pōpeius
ariſtobolū in cuſtodiā collocat & ad ciuitatē tentat accedere ut euertat. cap. xiii.

Heſitante Pompeio quomodo urbem caperet orta eſt ſeditio inter eos qui in ciuita
te erant. deniq; uicta eſt pars Ariſtoboli receptis romanis initis cōſiliis cum Hyrcano
quomodo aliam partem quę in locum tutiſſimum confugerat caperet tandem ſine cō
ſilio & auxilio Pompei: nihil eſſet factum. cap. xiiii.

Tentans pompeius locū inuadere tertio menſe uix turrim unam euerſerat. cap. xv.

Fatuſtus cornelius muros primus aſcendit. multi occidunť. multi ex muris ſe p̄iciūt:
Pompeius cū ſuis comitibus ingreditur: in tēplum ingreſſus neminē niſi pontificem ui
dit. p̄cepit q; nihil auferetť: poſtero die ſolēnia celebrauit: Hyrcanūq; p̄ontificē decla
rauit: Pōpeius uero cum Scauro ducens Ariſtobolū romam profectus eſt. cap. xvi.

Scaurus ī arabiā proficiſciť. patitur multa ob aſperitatē locorum. Alexāder Ariſto
boli filius interim iudęam populatur. timet Gabiniū: ꝓpterea loca arabię munit: Ga-
binius p̄miſſo Marcoantonio adiunctis aliis obuiam fit Alexādro. coactus Alexander
cōgredi cū Gabinio: uictus effugit. Gabinius reſtaurat loca: perterritus Alexāder lega-
tos ad eū miſit pollicens ſibi oīa caſtella quę ipſe Gabinius eruit funditus. cap. xvii.

Gabinius Hieroſolymam deducto Hyrcano reuertitur. Ariſtobolus interim parato
exercitu alexandriū occupat: ſed tumultu romanorum in macherunta confugit ſed tan
dem capitur & ad Gabinium perducitur. Alexander interim iudęā reduxit in diſceſſio-
nem: romanos multos trucidare decreuerat Gabinius concordiam perſuaſit ſed certan
tibus ipſis Alexander fugatus diſperſit: Gabinius Hieroſolymam reuertitur. cap. xviii.

Craſſus ſuccedit Gabinio: ſuſcipit ſyriam: aufert aurū tēpli: perit tranſgreſſo euphra
te: Caſſius ſyriā defendit: occidit Piſilaum colligentē ſeditioſos ariſtoboli. cap. xix.

Caſſius ex arabis coniugem ſuſcipit: ſociat ſibi regē arabū per affinitatem. bellum
mult gerere cum ariſtobolo: Cæſar mittit e roma Ariſtobolum ſolutum uinculis ī ſyriā:
perit ueneno & Alexander eius filius occiditur: Ptolomæus aufert Antigonum & eius
ſorores a coniuge ariſtoboli: & minorem ſibi coniugio copulat: Antipater mortuo Pō-

peio contulit se in clientelam Cæsaris & mitridatis cum antipatre uictores fiunt: & Pompeius tandem gratia antipatris pontificatum confirmauit hyrcano. cap.xx.

Antigonus corã cęsare criminabat antipatrẽ: sed Cęsar cognitis meritis antipatris hyrcanũ confirmat: & cuius uelit dignitatis pręponit adoptionẽ: declarat ꝓcuratoriu deæ: sedat iudæã: hyrcanũ reddit in gratia populis. tãdẽ Phaliũ filiũ maiorẽ ꝓposuit territorio Hierosolymoꝝ: Herodẽ minorẽ natu curatorẽ galyleæ. herodiã depræhẽdit cũ multis aliis ex hoc cognitus est sexto cęsari propinquo magni cęsaris. cap.xxi.

Compellitur Herodes ab Hyrcano qui eum tam glorioſum euaſiſſe oderat ut ad cũ accedat ipse uero persuasus uerbis multorum qui inuiderãt Herodi accersiri fecit: sed recessit Herodes nõ paratus obedire: Concitatur Hyrcanus iterum contra Herodẽ sed Herodis declaratur a sexto Cęsare dux militum in syria: Herodes Hyrcanum cogitat ex regno pellere sed uerbis patris & fratris mitigatur. cap.xxii.

Oritur discordia inter romanos & ob diuturnitatẽ belli uenit marcus successor sexti cęsaris qui mortuus fuit a cellio basso fauore pompei. cap.xxiii.

Tempore quo Marcus fit successor sexto cęsari: Cassius syriam petit. exactiones imponit: iracscitur contra malichũ eius exactorem: herodes fit carus cassio: præficit ꝓcurator syriæ: Cassio decedente a syria oritur seditio Hierosolymis. felix quidam uolens uindicare necem malli fratris congreditur cum herode: Herodes potitur uictoria: Accusatur herodes antonio interfecto cassio: pecunia eum pacauit ueniunt legati antiochię cẽtum uiri contra herodem & hyrcanum messalla defendente eos: tetrarchas ambos declarat Antonius: legatos carceri compellit: maior tumultus fit Hierosolymis. bellum gestũ est contra alios legatos ab antonio ita ut multos occidisset. Prazaphanes cõcitãs itẽꝝ pacarũ contra hyrcanũ: tandem ab herode multi obtruncantur die pentecostes in ciuitate ortum est bellum ita ut multi occisi ab herode: multi fugati. cap.xxiiii.

Admittitur arbiter pacis pacorus: simulans Pacorus uolebat antigonũ adiuuare: cognitis insidiis misloq; ministro ad necẽ herodis q noluit admittere habens hmõi suspectos: audito q; phaselus frater eius fuisset corruptus ad idumeã nocte pergit: cognitus a barbaris cogitur recedere premissa matre & fratribus: ad malada properabat decertans cum illis potitur uictoria: Iosephus frater herodis obuiam herodi uenienti ex idumea fuit paucis ex carissimis receptis alios dimisit: partim Hierosolymã ueniunt: cõstituunt regem Antigonum: Hyrcanum & Phaselũ uerberantes: dentibus auriculas trũcat Antigonus ne possit esse pontifex: Herodes cognita morte Phaseli fratris uix euadẽs romã puenit. Creat rex fauore oium & fauore antonii & cęsaris. cap.xxv.

Antigonus inclusos tenet Ioseppũ & alios q ẽt exeuntes quãdoq; uincebãt quãdoq; aduerso casu reuertebãt: uẽtidius interim festinat Ioseppo & aliis ferre auxiliũ: sed placatus muneribus antigoni discedit: Herodes ex italia reuertit & cõtra Antigonũ summit exercitũ: castris positis declarat populo uenisse bono populi & nõ recordaturus offensarũ detegit corruptio Sylõis ab Herode q; ipse uinũ & oleũ & oia necessaria deferri sciperit i hyerecũta: herodes occupat ciuitatẽ & quingẽta cacumina mõtiũ: cõmitit bellũ uictor reuertit: Herodes multos in speluncis occidit: pater septẽ filios cũ matre occidit qui uolebant fœdus inire cũ herode: & septẽ ẽt desup occidit: reuertit in samariã cõtra antigonũ dimisso ptolomęo ꝓposito q ab eis occidit: occisis multis p herodem fert q; Ioseppus eius frater i iudæa frangit & morit in galilea se cõfert: uulneratur Herodes: municipia multa occupat: in fugã uertit aciẽ inimicoꝝ: ciuitatẽ ingredit cladẽ fecit ex illis magnã: sed ꝓpter hyemis asperitatẽ nõ potuit Hierosolymã applicare: interim uxorẽ ducit & in hierosolymã petit. iterũ orit discensio in ciuitate: Herodes iratus quoscũq;

posset occidit:

poſſet occidit: Antigonus ad pedes Caſſii proſternitur: Herodes quærit pacare ciuitatẽ: & ſtudioſos ſuos facere amicos. Antigonus neci tradere. cap. xxvi.

Cleopatra indignatus q; propinquus nullus ex ſanguinitate eſſet: ad extraneos occupãdos ſe conuertit: moliebat' ut herodes & malichus interirent p antoniũ q noluit: inſidiis periclitatur herodes: ex hoc recreati arabes pugnã repetunt: fugant militẽ herodis: ulciſcunt' arabes: interim alia calamitas occurrit herodi ſcilicet terremotus infiniti ut triginta milia hoium interirent: incitant' hoc magis arabes: Herodes hortat' ſuos ad reſiſtendũ facto ſacrificio congreditur & potit' victoria: deſiderat' patronus illius gentis adiit cęſarẽ herodes conquerẽs de Antonio: Herodẽ regẽ inſtituit & diadema ipoſuit in ægyptũ pficiſcitur Cæſar: & mortua Cleopatra & Antonio regnũ auxit herodi: procurator ſyriæ inſtituit': cõſtruit tẽpla & multa in honorem Cęſaris fecit & agrippę: oritur diſcordia iter uxores herodis: ira cõcitatus mariannẽ fecit occidere quẽ ualde pœnituit: irati filii ob matris mortẽ criminãt' apud Cęſarẽ: Antipatrę iterim ſuccedit in regnũ: curat mortẽ fratrũ ex pte mariãnes: cõciliat filios cæſar patri: nõ ceſſat antipater dolis & ſimulatiõibus fratres criminari cõfilio nouerce illoꝝ: illis neſciẽtibus: Alexãder corrũpit amicos regis: intrudit' in carcerẽ: recõciliat Archelaus alexãdrũ herodi: Eurichides accuſat alexãdrũ: uincũt' filii & ſeparatim cuſtodiunt': Mittit herodes litteras cũ indiciis ad cęſarẽ. Saturninus & Volumnius fiũt iudices. offocãt' tãdẽ iuſſu herodis: pœnitet herodẽ mortis filioꝝ & auũculos amplectit': & ãtipater iraſcit' patri herodi: orat' ãtipater ab herode ut romã reuertat': cõuenit herodes antipatrẽ priuat' regno & noie regio incẽdũtur uiui ſophiſte & q aquilã demiſerũt ex muro: iubet multos ex iudæis occidere ferũtur litterę a Cęſare de damnatiõe antipatri occidit antipatrũ herodes: moritur herodes: legitur teſtamentum de inſtitutione archelai regis: fiunt exequiæ cum maximo apparatu ab archelao: ſepelitur in caſtello quod herodion dicitur. cap. xxvii.

Liber Secundus.

Archelaus pter turbatões nouas cogit' pficiſci romã: multos occidit die feſto q paſca appellat'. relinqt Philippũ procuratorẽ regni & curatoré familiariũ rerũ: rõnẽ adminiſtratiõis reddit cęſari archelaus: accuſat' Archelaus apud Cęſarẽ q; noie tantũ Cęſarẽ offẽdiſſet regẽ nõ re ipa: deffendit' a Nicolao archelaus: & ad pedes Cæſaris ſe proſternit: iudęi cũ relictis ab Archelao cõgradiunt': Varus res cõponit petũt iudæi ut p iudices res adminiſtrent'. Cęſar nõ ãnuẽs his Archelaũ tetrarchã fecit i media parte: pollicẽs regia dignitate donaturũ: aliã mediętatẽ regni aliis duobus filiis Herodis dimiſit: donauit Cæſar aliis muneribus cęteros filios & filias Herodis. Cap. i.

Iudęus quidam interim ſimulat ſe eſſe Alexandrum ob ſimilitudinem cum illo romam uenit cognoſcitur a Cęſare: patefacit ipſe Cæſari dolum & fraudẽ: his ridens Cęſar remigum numero inſeruit: ſuaſorem illius fraudis interficit: ponuntur quædam ſecte philoſophorum & eorum uita. cap. ii.

Decedẽte regno archelai Philippus & Herodes ãtipas regũt Tetrarchias ſuas: defertur ipiũ ad Tiberiũ poſt mortẽ auguſti: Pilatus mittit' a Tyberio i iudæã: ob imagines Cęſaris quas intulit in templa orit' diſcordia maxima: Caius cæſar uult deus appellari: eius imagines & ſtatuas pcipit erigi: renitentibus illis minatur eis: morit' Caius: Claudius rapit' i regnũ: mittit agrippã ad ſenatũ ut placeat eũ eſſe regẽ: nõ admittit curia: remittit' agrippa ad ſenatum nuntians pugnã aduerſus eos. cap. iii.

Senatus uadit ad Claudium: offert uictimas deo: ipſe donat agrippam regio patrimonio moritur agrippa: Claudius regnum in puinciam redegit: & Herodes qui regnabat in calcide moritur. cap. iiii.

Post obitum herodis qui in chalcide regnauit: Claudius agrippam filiū agrippę regē instituit: Cumanus curam accipit alterius prouincię: unde inter iudęos oriuntur multi tumultus in die festi azimorū: populus in fugam se conuertit: & propter egressum de constipatione .xxx. milia hominum consumpta sunt. cap.v.

Insurgūt tumultus latrocinantium: unde quidā per cumanum capiuntur: libri legis per militem quendam comburuntur: accensi iudaei ex hoc conquestuntur apud cumanum: adiudicatus est ille ad supplicium ex hoc populus quieuit. cap.vi.

Conflictus oritur iter gallyleos & samaritanos: qdā gallyleus ad festiuitatē alcēdes iterficit. Cumānus ad sedationē mittit p̄catores: hierosolyma audito homicidio uulgus impetū i samariā irruit: Cumanus accurrit cū ala militū: multos iterfecit. principes hierosolimæ p̄catur ut ab incepto desistāt: iudaei tandē eorū p̄cibus acquiescūt. cap.vii.

Fiūt his tēporibus multa latrocinia samaritarū primates accedūt ad domiciū q̄dratū: cōquerētes de hmōi latronibus: cōueniunt & nobiles iudęorū defendētes: distulit domitius iudiciū: liddā uenit: audiēs itez querelas samaritanorū: quosdā p̄cepit securi: quosdā delegauit: Cumanus iubetur romā p̄ficisci: de reddenda ratiōe administratę p̄uincię apud claudiū: ex samaritis tres interficiunt: Cumanus iubet ex urbe discedere. cap.viii.

Nero succedit Domitio quadrato: fratrem matrem & uxorem interfecit: ad Histrionum opera se conuertit. cap.ix.

Aristoboli filius regnat i armenia: auget regnū agrippę reliquū iudeę fœlici credit: hic eleazarū depræhēdit mittit romā cū multis aliis: insurgit nouū genus latrocinantiū sicariorū: insurgūt q̄dā sectę hoium q consiliis & ypocrisi hoies decipiant. cap.x.

Egyptius quidam pseudo propheta congregat .xxx. milia hoium hierosolymā uult ascendere: Felix cum quibusdam armatis eos depellit & fugat: insurgunt quidam magi qui tentant reuocare populum a seruitute romanorū: insurgunt tumultus in cęsaria inter populum scilicet iudaeum & grecum: Felix nequiens paccare ex utrisq; nobiles ad neronē mittit: Succedit Cæstius felici qui plurimos latronum interficit. cap.xi.

Albinus fit successor q fauit latronib9: & postea Cęstius florus q ita se gessit ut multi coacti sint relinquere patriā ob publica latrocinia: & rapinas suas. cap.xii.

Fit quæstio in cæsarea inter iudęos & cęsarienses de synagoga iudęorum quia impediebantur ad illuc accessum. Iocundus qui erat p̄fectus equitū pergebat sedare tumultum: recedunt iudaei in narbata cum libris legis primates iudęorum ad florū accedunt conquerentes: quos iubet uinciri propter ablationē librorum legis: ex hoc oriuntur iurgia maxia apud Hierorosolymas accusatur Florus & eius timore populus effugit: Florus indignatus sedens p tribunali militibus p̄cepit ut forum uenalium diripiant: unde multi interfecti & spoliati & domus omnium dirute sunt. cap.xiii.

Rex quidam agrippa alexandrū proficiscens: inuenit germanā suam bericē: uidens iniquitatē militum misit ad florū ut a sede desineret: qui noluit immo peiora operatur uenit hierosolymā & uota deo exoluit: regina uero florum p̄catur. cap.xiiii.

Multitudo clamat cōtra florū: primates sedant multitudinē. Florus uidens multitudinē sedatam nouam quęrit insurgere discordiam: multi occidūtur per romanos sed desperatiōe ductus populus irruit i romanos: quos expulit ex urbe: uidens florus nihil posse agere ab urbe digreditur Cæsariam uenit. cap.xv.

Florus nō cessans: iudęos apud Cæstiū accusat de defectione dirigitur tribunus neapolitanus ad hęc iuestigāda suscipit a iudęis bēigniss̄ime: & cōq̄rūtur de floro cognita i humānitate flori: uulgus uult legatos fieri ad neronē de crudelitate flori. cap.xvi.

Aduocat contionē iudęorū & constituit i suggestu beronicem germanam Flori rex

Agrippa qui oēs hortatur iudæos ad quietem & patientiam dicens hęc nō placere Cæsari: neq; eos posse romanis obsidere: q toti orbi iam dominātur tandem acqescit populus: uolensq; persuadere ut Floro obediant quousq; successor ueniat, accensa multitudo exulbe pepulerunt: ipse in regnum discessit. cap. xvii.

Quidā eo tpe insurgūt & romāos oēs interficiūt. Eleazarus dux mīlitū prohibet romanos hostias īmolare: Nobiles quidā hortātur ne id fiat: ad Florū destinātur legati & ad Agrippā ut cū exercitu ascenderent in ciuitatē: diuidit' ciuitas in duas partes: quidā nobiliū & pontificum cōfugerunt qdā in cloacis latuerunt. cap. xviii.

Quintadecima die mensis augusti fit īpetus in amoniā & oēs obsessos i eo p̄sidio capiunt: post regē accedunt exurunt turres: p̄cantur manaimū ut liceat aufugere qbus cō ceditur relictis solum romanis intus: q confugiūt in turres regias: illi uero qui cū manaimo erant: irruētes illa loca diripientes strato pedum incenderunt. cap. xix.

Capitur ananias pontifex & cū fratre Ezechia occiditur & īsurgūt qdā contra Manaimū: nolentes eū regē: interficit' sophista a populo: interficit' Manaimus: p romanos ēt multi ex iudęis occidūtur: ita ut cęsaria uacuata iudæis remaneat. cap. xx.

Iudęi diuisi uicos & loca alia īflāmauerūt: īmēsa cędes fit ex iudæis & aliis: Ciuitates oēs plene cadaueribus scythopolite cū iudęis dimicāt: clam tñ nocte dormiētes tertia: eos inuadūt. xiii. milia interficiunt' ex iudęis & eorū substantiā diripiūt. cap. xxi.

Circunfusis scythopolitis a iudęis Symon quidam qui multos ex iudęis quotidie trucauerat educens gladium nullum hostium interfecit & patrem & matrem & filios & uxorem interfecit prædignatione: ne hostium quis gloriaretur: & seipsum: cędes maxima fit in scythopoli urbes & populi uicini iudæos omnes interficiunt: multæ ciuitates alię pepercerunt eis miseratione motę. cap. xxii.

In regno Agrippę insurgit pernicies aduersus iudęos: uarus multos ciues q ad agrippā & Cęstium uenerāt poscendi presidii gratia in itinere occidit: hunc Varum agrippa punire non audet summouit eum e regione qua procurabat. cap. xxiii.

Iudęi persuadent romanis ut deserant castellum: utuntur honoribus iudęi in alexandria quos Alexāder cōcesserat cōflictus cōtinuus cū iudæis & græcis fit. cap. xxiiii.

Alexandrini cōueniunt ut largitionē ad herodē mittant: p miscent' iudęi cū gręcis in amphiteatro: fit discordia maxima inter eos: Tyberius alexander coercuit cos hortationibus q irridentes Tyberiū contumeliis appetebant. ille quasi oēs fecit interficere: domos diripere. Zabolon ciuitas a cęstio occupat': diripit domos & loca incēdit. ca. xxv.

Cæstius præmittit exercitum in ioppem que capitur: intendit eam & uiros omnes interficit. cap. xxvi.

Cęstius mittit Ceseniū gallum in gallyleā. suscipiunt eum ciuitates qui uero nō obtemperabant insequitur & trucidabat: progrediens multa loca inuadit: Iudæi ad diem festum Hierosolymam petierunt: qui auditis militibus uenientibus: dimissis solēnitatibus in romanos irruerunt: quorum multos occiderunt. cap. xxvii.

Quærit agrippa uerbis iudęos auertere ut desisterent: mittit portatum & phœbum ad iudæos: perimitur phœbus: Cęstius inducit exercitum in oppidum iudæorum incenditq; partem ciuitatis. cap. xxviii.

Quidam uocabant cęstium patefacturi portas: q cogniti ,pięcti sunt ex muris. Cæstius tentat muros ascendere & inuadere templum: repugnātur a iudæis: recedit cęstius & iudęi insequuntur: dimittit quę erant impedimēto ad fugam: & nisi nox aduenisset totus exercitus periisset: nocte aufugit: insequuntur iudæi: ex romanis mortui sunt quinq; milia & trecenti peditū: ex equitibus nongenti & octuaginta. cap. xxix.

Post fugā Cæstii multi nobiliū ex ciuitate fugiunt mittit quosdā ad Neronē nuncia turos cius miseriā: Qui cęstiū fugauerant reuersi sunt in hierosolymā: ex romanis q̄ supererant amicos sibi sociant: Eleazarus persuadet populo ut sibi pareat cōstituuntur di uersis locis præfecti. Iosephus unus ex præfectis subditos sibi quærit conciliare: multos ex illis p̄ponit & p̄ficit regionibus gallyleę sibi subdere, munit loca omnia ꝓpter romanos quos timet. Surgit qdē insidiator cū multis q̄ gallyleā depopulantur congregat pecunias: cogitabatq̄ diuersa in perniciem Iosephi. cap.xxx.

Quidā q̄ aggressi sunt ꝓcuratorē berencis & multa abstulerūt: qa Iosepp⁹ iussit ut regibus restituerent illa: contra eū tumultus maximos parant: accusantes eū esse proditorē. irruunt in eius domū: quærit placare illos uerbis: prævalet aduersus eos: Ioannes quidā fraudē molit contra Iosephū insidias: cognita fraude ut de iniuria uēdicaret accedit cū militibus ad Ioānē. hic aūt emissis armatis iussit eū interfici: aufugit i lacū: resumptis uiribus Ioānes cogit aufugere tentat aliud gēus insidias: aduersus Iosephū. ca.xxxi.

Deseritur Iosephus a suis: quos ipse punit: euocans oēs primates & astutia quadā ducens scaphis ducens secum in taricheas cuidam clamanti clitus noie iubet manus abscidi ipseq̄ sibimet dexteram truncauit timore perterritus. cap.xxxii.

¶Liber Tertius.

¶Sentiens Nero res gestas nō prospere indignat: mittit Vespasianū in syriam ad regēdos exercitus & ulciscendos iudæos rebellantes tandē ex indęis. x. milia perimunt nō cessant iudæi uerum ascolonem petunt: sed antonius positis insidiis qua erant transituri sup octo milia interficit cæteri aufugiunt: Niger unus ex ducibus iudæorū i turrim se recipit quē Antonius succendit ille uero saltu demissus euadit: uidētes iudęi illū gaudent q̄ dei prouidentia dux eorū in posterum sit seruatus. Cap.i.

Vespasianus Antiochiam cū exercitu uenit: Agrippam offendit fert opem Saphoris contra iudæos. cap.ii.

Duę sunt gallyleę opime abundantes: hoies pugnaces sunt: cōtinēt hec ꝓuincię di uersas ciuitates q̄ irrigātur diuersis fluminibus quibusq̄ finibus terminat. cap.iii.

Exercitus quem dederat saphoritis Vespasianus: diuiditur i duo: assidue ciuitates & loca illa incursant deprædando Iosephus in saphoritim impetum facit sed nihil efficit totam galyleam igne & sanguine repleuit. cap.iiii.

Titus filius Vespasiani patrē suū reperit ptolomaida q̄ multas legiones cōparauerat multosq̄ cuiuscunq̄ generis ad militiā uiros congregauerat. cap.v.

Laudatur romanoꝝ prudētia instruentiū seruos in militię disciplinā: q̄q̄ sunt edocti instruēdis castris & quē ordinē seruant in bellicis rebus describitur. cap.vi.

Vespasianus cū filio suo ordinat exercitū i ptolomaide placidus interimit maximā multitudinē in gallylea: peruenit iotapatē qui receptus cū suis, a iudæis illico sunt interfecti: ex iudæis uero tres ceciderunt placidus aufugit. cap.vii.

Vespasianus cum armatis suis in gallyleā peruenit: timent oēs Iosephus cōspiciens non posse repugnare in tyberiada confugit. cap.viii.

Vespsianus ciuitatem gaderensium capit Iosephus mittit hierosolymam litteras: si cupiant fedus uel bellum cum romanis: si bellum mittant cū dignum exercitum ut possint repugnare romanos. cap.ix.

Vespasianus aggrediens rescindere iotapata montem ubi iudæi plurimi confugerāt ciuitatem circūualare iubet per milites ipse proficiscitur ponit castra ageres facit ad oppugnandam ciuitatem Iosephus curat ut muri ciuitatis altius per.xx. cubitis eleuentur quod romanos multum perteruit. cap.x.

Veſpaſianus certans pluribus diebus uidēs nō poſſe capere:ciuitatē ſtatuit obſidere eā ut cogerētur inopia rerū reddere uidens nolle eos reddere:iterū ad certandū ſe conuertit Ioſeppus cogitat de fuga cum ſuis:populus hortatur ne recedat:ipſe dicit melius quia parabit alium exercitum quo reuocabit Veſpaſianū ab eis:ſtatuit remanere:ſe parat ad p̄liū:aggreditur multis incurſationibus romanos egrediens: Veſpaſianus nolēs cū deſperatis congredi iubet ut armati declinent impetum. cap.xi.

Admouet ueſpaſianus arietē muris: muri cōcutiūt machinis.cogitat Ioſeppus qūo ictus arietis refellat:romāi ecōtra aliud gēus machināt:Ioſeppus cū ſociis igne cōcremarūt romānorū ꝓpugnacula & aggeres ita ut ſpatio uniꝰ hore oīa ſint cremata. c.xii.

Quidā uir iudæus ſaxo ſoluato & demiſſo caput arietis fregit:hic fixus eſt qnq; ſagittarū uulneribus decidit tandē:alii duo uiri romanorū aciem p̄ruperunt :Ioſeppus uero & cętera multitudo incendit machinas romanis lugentibus. cap.xiii.

Veſpaſianus in planta pedis uulneratꝰ totus exercitus turbatur ſuperato dolore uulneris ſæuius bellū in iudæos inſtauit:pugnatꝰ fortiter utrinq; cędit murus ictibus machinarum ad matutinas uigilias illi uero muniere partem illam. cap.xiiii.

Veſpaſianus parat exercitus & machinas ad inuadendum urbem recreato prius exercitu: Ioſeppus cognito conſilio Veſpaſiani ordinat milites ad reſiſtendum: praliatur crudeliſſimo certamine. cap.xv.

Die.xx.mēſis iunii iudęi q̄ſi deſeſſi qa nō hērēt ꝓpugnatores quos mitterēt:cogitauerūt oleo feruēti ſup ifuſo romāos oppugnare:ac fœno greco ſup ſparſo ut ide romani cederēt:uidēs dux ueſpaſiāus tot mala milites ꝓpeti:eos abello reuocat & a pēa.c.xvi.

Veſpaſiāus tres turres ferro circūdatas erigi fecit plenas iaculatorib9 & fūdibulatorib9 fortiſſimis:ita ut ex his q itra muros erāt deſerere defenſionē muri cogāt. ca.xvii.

Veſpaſianus mittit Traianū in aphata ciuitatem congreditur cum illis tandem ſuperat ciuitatem omneſq; pręter infantes occidit. cap.xviii.

Ad ſamaritas cerealis mittitur a Veſpaſiano:qa eos pronos ad tumultū uidebat:io pia qua quidē moriębant:quidam ad romanos cōfugiebant:reliquos uero oēs neqens perſuaſione placare occidit:erant aūt undecim milia & ſexcenti. cap.xix.

Aggeres ſuper altitudinē murorū iotapatenis efferunt:quidam ad Veſpaſianum uenit profugus ex ciuitate: nuncians paucitatē ciuium & facilitatem capiendi: Veſpaſianus exercitum parat nocte hora qua ille docuerat ciuitatem aggrediuntur& cuſtodes occidunt:ciuitatem ingrediuntur: quidam uero ne oppeterent per romanos ſe ipſos interfecerunt:tandem Veſpaſianus incendi fecit ciuitatem uniuerſam. cap.xx.

Ioſeppus ne a romanis inueniretur in puteū ſe demiſit lapideq; ſupra impoſuit ne uideret:nocte exibat perſcrutans ſi poſſet euadere:indicatꝰ p quandā mulierem mittit ad eum cum fide de uenia: timebat uero Ioſeppus in ſomnis ſimulachra ei apparent deprecatur deum.in manus romanorū ſe cōmittit:habita prius oratione ad ſocios. cap.xxi.

Ioſeppus dehortatur ſuos a cęde:nequiens reuocare a propoſito:oēs ſe ipſos interfecerunt: ducit Ioſeppus ad Veſpaſianū iubet Veſpaſianus eum cuſtodiri ad ut Neronē mitteret:Ioſeppus alloquitur Veſpaſianū ſeorſum cū filio ueſpaſiani eūq; dominū & regem orbis prędicit: Veſpaſianus eum liberat muneribuſq; uariis eum donat. cap.xxii.

Veſpaſianus in ptolomaida reuertitur multi clamant de excidio Ioſeppi ipſe nihil reſpondebat:legiones duas mittit hyematum cæſaream:quaſdam ſcitopolim.cap.xxiii.

Quidam ex iudaīs q fugerāt collectis in tyoppa:fabricatis piratis nauibus inuiū faciebant pelagus illarū partium: Veſpaſianus uero illuc applicans:tū p romanos tū p uētos q illorū naues in ſcopulos cōpellebant:quatuor milia & ducēta cadaucra inuēta ſunt.

Ciuitatē incendūt dimittitq; Veſpaſianus equites qui loca tuerentur. cap.xxiiii.
Audita captiuitate tyotapate ab hieroſolymis:maximus eos iuaſit dolor:audito q; Ioſeppus eſſet cū romanis ira ī cū cōcitabāt ita ut in romanos ſęuius ictarēt.cap.xxv.
Veſpaſianus ad agrippam proficiſcit:audit tyberiada & taricheas rebellare: iratus mittit filium ſuum illuc: appropinquantes ciuitati quidam ex ſenioribus ad Veſpaſiani pedes ſupplicīter accedunt is uero eis indulxit. cap.xxvi.
Veſpaſianus pręmittit traianum in arcem an multitudo pacē cupiat:illi apertis portis eum liberatorem ac benemeritum proclamāt:poſt ad taricheas proficiſcitur:caſtra ponit:ſuperatis illis:ad nauale bellum ſe contulerunt. cap.xxvii.
Congregata multitudine ꝓpe ciuitatē in planitię uidens Veſpaſianus filiū ſuū mittit:ipſe uero patri nūciauit dicēs opus eſſe pluribus auxiliis:ſuos deinde hortat:eoꝝ genus & aīum reminiſcēs ut ſtrenue ſint dimicaturi: Veſpaſianus mittit auxilia:gentē aggrediūtur:oēs fugant oppidū occupant: cunctos occidūt ꝓter indigenas. cap.xxviii.
Letatur Veſpaſianus audita victoria filii:poſt aduerſus eos qui ad lacum deſcenderant rates fabricari iuſſit. cap.xxix.
Declaratur natura lacus:& ubertas & rerū aeris & uicinorū locorum. cap.xxx.
Fabricatis ratibus inſequtur illos per lacū Veſpaſianus:nemine remanēte occiſi ſunt. paucis poſt diebus intollerabilis feror ex cadaueribus in terrā amari cōpulſis inſurrexit: ut nō ſolū uictis ſed romanis miſerabilis fuerit:totūq; aerem corrupit. cap.xxxi.
Reſidet Veſpaſianus ꝓ tribunali apud Tarichea quidq; de ſupſtitibus fiendū ſit deliberat:tandē quoſdā occidit: quoſdam donat:quoſdā uendit. cap.xxxii.

Liber Quartus.

Excīſis iotapatis reliq iudęi ſe dederūt romāis ꝓter q̄dā caſtella & ciuitates:quaꝝ noia ponunt & caꝝ conditio lacū quendā gamala occupant intrantes romani:domos hoſtiū tecta oia circūdant:ex quo multi romani mortui recederēq; coacti ſunt. Cap.i.
Veſpaſianus cū paucis relinquit:his uero oppugnantibus reſiſtit uidētes eius aīum quaſi diuinū reputantes impetū remittunt ipſe uero exiit caſtrum.. cap.ii.
Veſpaſianus ad romanos ueniens uiſis aduerſis caſibus romanos conſolatur:hortaturq; ad ulciſcēdos hoſtes gamalenſes quantū proſunt reſiſtunt. cap.iii.
Veſpaſianus quoſdam qui berium montem occupauerant inuadit ad eos mittit.placidum qui eos hortetur ad pacem:ſed illis renitentibus: placidus congreditur: fingens fugam:aduerſus illos reuertitur multos occidit: multi cōfugiunt hyeroſolimam: reliqui montem placido tradunt. cap.iiii.
In gamala tres milites nocte turrim effodiunt: decidit turris magno ſonitu: omnes perturbati fugiebant quos romani trucidabant:titus urbē inuadit:occidit multos:multi in arcem confugiunt:ita ut cruor effuſus totum oppidum diluat. cap.v.
Veſpaſianus ducit totum exercitum ad uerticem montis quo confugerant q ſupererant:eos capit:ſed quinq; milia ex his de uertice ſe precipitarunt:ꝓ romanos quatuor milia perempta:ſolum duę mulieres ſalue facte ſunt. cap.vi.
Mittitur Titus ad giſcala oppidum gallyleę quod reſtabat indomitū: Veſpaſianus ad recreādos alios Cęſaream regreditur:quia reſtabat modo hyeroſolimis occupāda: hos hortatur ut ſe dedant ſine armis: appropinquāt portis:illi apertis ianuis clamāt ipm liberatorem:munit oppidum ſicq; tota galylea liberata eſt. cap.vii.
Ex aduentu Ioannis in Hieroſolymam totus populus effuſus percunctatur quid agant romani:ſignificato excidio giſcalis:timor eos inuadit immenſus hortat Ioannes Hieroſolymas ad bellum:ſenes timebant excidium urbis ex hac re: oriunt multę ptę-

dationes & latrocinia in urbe contra multos fingebantur uaria in eos; pernicie: phana conculcantur: fitq; maxima controuersia aduersus istos: fit bellū inter hos inuasores & populum: horum causa erat Ioannes qui simulabat amorem: res tamen & consilia populi aliis nocte aperiebat. hic iurat fidē amicitiā: fit legatus populi ad Zelotas. ca. viii.

Mittūt nūcii ad idumeos p auxiliis petēdis: eo q; annan⁹ uellet romāos introducere Iesus increpat idumeos & eos q eos aduocarūt tāq; latrones q ciuitatē quottidie dissipāt: hortatusq; eos ut nil acturi sint; uel iudicēt q̄tū sint factiosi hoies uel recedant. cap. ix.

Symon unus ex idumeis indignatus respondet iratus cōtra iesum & pōtifices: accusans eos p̄ditores contra illos q eos uocauerint: dicitq; aduersus illos ituros. cap. x.

Idumei nocte dolo zelotarū apertis portis custodibus dormientibus intrant interfi ciunt custodes: insurgit populus idumei eadē nocte octo milia qngentos interfecerunt: interficiunt pontifices: queritur Iesus cū annano q interficiunt oibus insepultis. cap. xi.

Liber Quintus.

Querunt idumei per ciuitatem quot inueniunt totidem interficiunt Zachariam accusant: iudices uero ferunt pro eo sententiā: indignantur idumei contra iudæos: interfi citur Zacharias: expelluntur iudices: idumei recedunt: crescit Zelotarum insolentia cū ctosq; uel falsis criminationibus uel dolis aliis occidunt. Cap. i.

Romani oēs p̄sertim duces Vespasianū incitant ad expugnandā ciuitatē: ipse no luit duces esse melius q; sic ipsi inter se discordes paulatim consumerētur. cap. ii.

Acquiescunt omnes dictis Vespasiani: multiq; ad romanos cōfugiunt & solum his licebat q soluebant: uolentes fugere ad romanos. cap. iii.

Ioannes queritur aliis præesse ducens sibi dedecus esse sibi parem: multiq; eum metu multi gratia consequebantur. cap. iiii.

Inuadunt siccarii oppidum quoddam munitissimum apud Hierosolymam die azimorum quando iudæi celebrant festa pro redemptione eorum ab ægyptiis: interficiunt quot inueniunt: uicos & omnes partes comicinas depopulantur. cap. v.

Nunciant hæc Vespasiano a transfugis qbusdam clam. n. qdam ad romanos cōfugiebāt q hortabant Vespasianū ut ferret opem ciuitati: accedit p̄p̄e Hierosolymā: ingredit gadarā clā legati ad eum mittunt: occiditur dolosus ab aliis inimicis. cap. vi.

Iubet Vespasianus placido ut insequatur eos qui ex gadaris fugerant: aduersusq; illi cum quibusdam ubi se receperint prosiliunt qui capta oportunitate a placido interimuntur: eosq; ad iordanem insequitur: coacti autem congredi placidus omnes occidit: quidam in iordanem se proiciunt conuicinosq; uicos inuadit. cap. vii.

Nunciatur Vespasiano q; gallicia motus quosdam fecerat: ipse magis incitatur ad bellum: multa loca capit: restaurat quę destruxerat bello: munit loca omnia militibus: narratur q̄ nobilis sit regio hierico. cap. viii.

Describit natura asphaltidis lacus: quē Vespasianus uoluit uidere. cap. ix.

Vespasianus collocat p̄sidia apud hyerico: mittit quosdam hii ciuitatem capiunt: mille iuuenes interficit: omnia dabantur flammis. cap. x.

Nunciat Vespasiano paranti proficisci Hierosolymā q; mortuus sit Nero: quo etiā galileę sit creatus impator: & qdam alii post eū & de eorum discordia. cap. xi.

Vespasianus expectat quid galba ad eum de rebus bellicis agendis scribat: mittit filium suum Titum: nauigat rex agrippa ad galbā: nunciatur in acara q; galba sit interfectus & Otho sit creatus: Agrippa statuit romam pergere: Titus ad patrem nauigat Vespasianus cum Tito suspensi bellum negligunt. cap. xii.

In Hierosolyma exoritur nouum bellum per Symonem Giorę filium: Symon cum

Zelotis cõgreditur: multos occidit cũ idumeis ẽt pugnat: Iacobus qdã pdere idumeos cogitat: idumeam capit Symon totam regionem depopulatur: capitur uxor Symonis a Zelotis: pterriti timore remittunt ei mulierem suam. cap. xiii.

Pręter bellum in iudæa: in italia ciuile bellum fiebat: perempto galba: Otho imperator creatur: cum Vitellio pugnat: audita uictoria semetipsum Otho occidit: q biduũ & tres menses imperium tenuit. cap. xiiii.

Vespasianus partes duas idumeæ capit alterã ẽt ciuitatẽ capit oẽs interimit: Symõ quoq; idumeę reliquias prosequit: Ioannes intus multas pdationes pmittebat galileis uescebant libidine: certant adinuicẽ Zelotæ cũ Ioanne: & Symon cũ illis. cap. xv.

Deliberant Symonem introducere & Ioannem expellere: Symon loca oſa ciuitatis inuadebat: congreditur cum illis qui eum receperunt. cap. xvi.

Bella fiunt in Italia per Vitellium & suos milites: audiens hæc Vespasianus q uitellius princeps sit factus indignatur: milites Vespasianum hortantur ut romam accedat: eo q ipsum populus imperatorem constituet: renuit ipse: ipsi cogũt uelle imperium cogitat quomodo rem efficere possit. cap. xvii.

Describitur qualitas portus alexandrini. mittit Vespasianus ad Tyberium ad Alexãdrum ut esset sibi adiumento fama est q Vespasianus fit imperator: quasi oẽs ad eum accedunt congratulantes & subicientes se eius imperio: recordatus Vespasianus quod Ioseppus prędixerat: liberari iubet eum e uinculis. cap. xviii.

Vespasianus mittit mutianũ in Italiam: geritur bellũ cum cecinio ab antonio: cecinius uidens exercitũ Antonii cogitat de pditione: ad ipsum mittit si uolunt occidere cecinam: certat: superatur exercitus uitellii: Antonius in urbem ueniens cum Sabino capitolium nocte occupat: Vitellius cũ suis militibus eos inuadit: superat: Sabinus occidit: Domitianus cum multis nobilibus euadit: Vitellius iugulatur a populo. cap. xix.

Minutianus urbem ingreditur cũ exercitu. amoniũ cũ aliis subleuat: occidit multos q consenserãt cũ Vitellio. domitianus filius Vespasiani rector efficitur. populus Vespasianũ clamat iperatorẽ: ad Vespasianũ q alexandriã iã applicauerat. ueniunt legati: intẽdit animum Vespasianus in reliquias iudeę: Titũ mittit ad Hierosolymam. cap. xx.

Liber Sextus.

Tito existente adhuc apud Alexandriam hierosolymis oritur tripharia seditio zelotarum Symonis & Ioannis: inter eos congrediuntur: ita ut templum uniuersum inundaretur sanguine. Cap. i.

Describitur discordia que inter eos fuit & scelera que inter eos committebãtur: post qualiter omnes quasi romanos expectabant: post quomodo Titus misit diuersas legiones in Hierosolymam. cap. ii.

Describitur ordo Titi & militum & oĩum aliorum in eundo Hierosolymam: peruenit susnam opidum quod Vespasianus ceperat: ciuitatem tentat adire: tãdem coactus est si uoluit euadere irruere in hostes: ad suos saluum se recepit. cap. iii.

Titus ciuitati nocte appropinquat: castra ponit in monte elacõ dicto: exeunt iudęi in legionem decimam irruunt fugantq; romanos: nuntiatur Tito: fert auxilium: dimicatur utrinq;: Titus tandem legionem liberat. cap. iiii.

Remisso aliq̃tisp bello orit discordia iter eos: i duas ptes seditio remanet: Titus ad ciuitatẽ electos milites mittit: explanare fecit oſa ita ut repletũ sit qcqd cauũ erat. cap. v.

Iudæi romanos quærunt decipere instituunt quosdam qui pacem simulant: romanosq; uelle introducere: Titus noluit quia suspecta erat ei talis inuitatio. cap. vi.

Quidã ex romanis ad urbẽ usq; accedentes eo q crediderunt illis: interficiunt: mul

ri feriuntur: unde iratcit multũ Titus ꝓpter inobedientiã eorum eosq; arguit. cap.vii.

Intercedũt cõmilitiões ꝓ illis apud Titũ: admonẽs eos indulget illis: cogitat ulciſci iudæos: caſtra ponit prope ciuitatem: ordinat legiones circa ciuitatem: deſcribitur ſitus ciuitatis & templi per Salomonem ędificati: & quomodo diſtinguebatur ſecundum loca ſacerdotum & uirorum & mulierum. cap.viii.

Deſcribitur adhuc magnificentia ciuitatis & templi: eorum quæ continebantur in eo: quæ aduerſis fuerunt conſtituta. cap.ix.

Quõ Symon & Ioannes diſſidebãt: & eos diuiſa ciuitas ſequebat': & quõ unuſquiſq; partem ciuitatis ſeorſum tenebat: Titus quęrit qua parte ciuitatẽ ſit impreſſurus: conſtituit agere tripartitum exercitũ circa ciuitatem: cogitant iudęi cõcordari aduerſus Titũ & romanos coeũtq; i unũ corpus exeũt iudæi aduerſus romanos fugant' i ciuitatẽ qdã unus iudęorũ capit': ſagitta demiſſa occidit' inde iudęis luctus maximus oritur. cap.x.

Concutitur timore exercitus romanorum eo q; turris quędam lapſa ſit nocte: & ꝓpter maximum ſonitum timuerunt romani: credentes hoſtes caſtra inuaſiſſe: percutiũt muros illis machinis murũq; uicinorum frangunt. cap.xi.

Ingrediuntur romani ea porta qua murus fractus erat: dimicatur poſtea unde iudęi audacia reſiſtebant: romani uero belli peruia uincebant. cap.xii.

Iudæi ſperant ſalutem: romani uictoriã: unde ex iudęis qs fuiſſet promptior ad pũlia dimis primus erat: ex romanis uero qui fortẽ ſe pũlerebat: qa titus ſemp aderat. cap.xiii.

Quidam Longinus in medios hoſtes irruit: duobuſq; interfectis ex mediis hoſtibus ad ſuos reuertitur. cap.xiiii.

Caſtor qdã ex iudæis ſimulat uelle inire fœdus cũ tito ut aliquãtulũ cõgeſcat: ut Symon iterim cõſulat de rebus occurrẽtibus: ſingitq; quoſdã ſocios uelle pacẽ: quoſdã nõ: accẽſus his titus uehemẽtꝰ utebat' arietibus: diruptoq; muro eũ militibꝰ igredit'. ca.xv.

Ingreſſo tito: iudęi circũcludunt romanos: multoſq; ex eis occidũt & niſi titus ferret opẽ: uix euaſiſſẽt: ad ultimũ muꝝ ſunt expulſi. Titus itꝝ aggredit': ad illũ muꝝ irruit: totãq; partẽ illã dirimit pũlidia ponit munit turres & loca: alia parte ciuitatẽ aggredit': eoſq; hortat' ut uellent ſaluari & Ioſeppus oratione patria: idẽ eos hortabatur. cap.xvi.

Ioſeppus circuit ciuitatẽ ea parte qua poſſit audiri facilius iudęoſq; orat ne uelint romanis reſiſtere: perſuadetq; pluribus uerbis: illi uero conuitiis eũ afficiunt. cap.xvii.

Ioſeppus clamat aduerſus iudęos adducens diuerſa exempla maiorum: ut uelint reddere deũq; eis aduerſum eſſe: propterea amplius ne uelint reſiſtere. cap.xviii.

Clamante Ioſeppo cum lachrymis ut uellent ſedare non flexerunt animos ſeditioſi: ſed diu perſiſtunt: ita ut cogerẽtur fame perire: Tantam famem perpeſſi ſunt ut matres ex filiorum ore cibum raperent: ſeditioſi illi domos ui irruebãt ut cibũ caperent: ſumma miſeria & ſumma crudelitas deſcribitur Symonis & Ioannis. cap.xix.

Multi propter famem ciuitatem exeuntes capiebantur ex his multi inciſis manibus ad Symonem & Ioannem mittebantur. Tito acclamante: ne tantam uellent pati miſeriam: ipſi conuitiis Tito & patri eius maledicebant. cap.xx.

Antiochus ępiphanes cũ macedonibus: admiratur romanos q; muros non adeant: ipſe cum ſuis muros adiit multi ex his fugiunt & multi interficiũtur: poſt a tito aggeres fiunt: admotis ad muros Symon foſſa intus facta ſubmiſſo igne aggeres ruunt: & incẽduntur: Symonq; cum multis aliis proficiſcitur in machinas illas: eaſq; incẽdunt: cum romanis congrediuntur: ita ut non diiudicari poſſit amicus ab inimico: quidamq; ex romanis corruptis machinis deſperabant ciuitatem captum iri. cap.xxi.

Conſulit duces Titus qd faciendũ: an aggredi muros debeant an aggeres ſtruendi:

aut pmittẽdũ q; ipſi fame coacti ciuitatẽ ſint tradituri: an circũdãda ſit ciuitas ne exitũ habeãt: ſicq; dicit Titus opus nõ paruũ ſed ĩextricabile romãos eſſe facturos. cap.xxii.

Exhortatus Titus his uerbis duces iubet exercitus ĩ opera diſtribui: murũq; circa ciuitatem cum caſtellis.ii. per ſuos conſtrui fecit mira celeritatis: nocteq; quilibet ſuo ordine ac uigilia explorabat: uigileſq; ſomnos inter ſe ſorticbantur. cap.xxiii.

Ablata facultate exeundi fame omnes moriebantur: unus alium mori ĩtuebatur: nõ erat facultas ſepeliendi: latrones uero ex mortuis ẽt ueſtes cũ riſu expoliabant: multi ex muris in foſſas proiiciebantur: quæ uidens Titus ingemuit. cap.xxiiii.

Romani uidentes ſeditioſos fame cruciari letantur: copiam maximam frumenti iudęis oſtendendo ad maiorem dolorem: Titus ẽt aggeres inchoabat ut uideret ſi uellent tradere ciuitatem miſeratus eorum calamitatẽ: ſeditioſi uero non placabãtur. cap.xxv.

Symon mathiam cuius ciuitatem obtinuerat peremit cum tribus filiis ſuis: corpora ſepelliri prohibuit: alios etiam nobiles occidi fecit. cap.xxvi.

Quidã ex iudæis qui cuſtodiebat turrim a Symone ſibi traditam: uidens tantã crudelitatẽ humano conſilio cũ quibuſdã ex turri romanis ſignũ dedit ſe traditurũ turrim: illi nõ credentes: cognito hoc a Symone illũ ex turri in foſſas proiecit: uidens hęc titus: & Ioſeppus ſaxo capite percutit' letant' iudæi credentes eum mortuum eſſe: reſpiuit Ioſeppus uulnere: quo cognito ſeditioſos ſtupor inuadit: multi ad romanos ꝓfugiũt: multi ex profugis ab aſſiriis uẽtribus apertis occiduntur: eo q; aurum ex uẽtre eorũ ꝓ ſimũ uentris exire cognouiſſent: Titus uero hac iniuſtitia cognita omnes interfeciſſet niſi eẽt maxima multitudo noxiorum: increpat milites Titus: ſed occulte multi occidebantur ob inſaniam propter hoc pauci ad romanos amplius fugiebant. cap.xxvii.

Ioannes ad ſacrilegiũ ſe cõuertit: Anonus ad Titum fugit: narrat maximum numerum mortuoꝝ fame: ex eo q; caſtra poſuit: coactoſq; ſtercore uti ꝓ cibo. cap.xxviii.

Liber Septimus.

Aggeres ſtruuntur a romanis: quærunt iudęi incendere: cum autem nequiſſent: admouent romani aggeres certatur utrinq; : murus labitur ea parte qua Ioannes ſuffoderat pro incẽdendis aggeribus: moxq; alium murum ſtruit quem nemo audebat aſcẽdere coq; qui prius tentaſſet certiſſimum exitium tentaſſet. Cap.i.

Hortatur Titus milites ſuos ad aſcendendum murum facta exhortatione Sabinus quidam ſirus ſe obtulit aſcenſurum: ſuſceptaq; aſta cum.xi. murum aſcendit: hoſtes in fugam uertit ipſe uero ſagittis obrutus cecidit. cap.ii.

Quidã ex cuſtodib⁹ aggeꝝ Antoniã accedũt primos cuſtodes occidũt: facto ſigno ꝓ bucciną cæteri fugerũt. Titus audito ſigno armat exercitũ: pugnat' ex utraq; pte ad ſeptimã noctis horam: q; romanis uiſum eſt ſatis pro tunc Antoniam obtinere. cap.iii.

Iulianus quidam uidens romanos ſuperari armatus irruit in hoſtes & ad templum uſq; fugauit cũq; non haberet auxilium multis interfectis diu reſiſtens obiit. Iudæi romanos in Antoniam recluſerunt. cap.iiii.

Titus mittit ad Ioanẽ ſi uelit congredi & ſi uelit ſacra ĩtermiſſa celebrari per electos iudęos: conſulit Ioſeppum Titus: hebraico ſermone ſcripſit mandata Ioſeppus pro Cęſare ad Ioanẽ: hortat' ut ſe dedat: exẽpla inducẽs ſed magis irritant' in eũ ac capere q̃runt: multi ex iudęis ad romanos fugiunt quos a romanis occiſos iudęi dixerũt ne plures ad eos cõfugerẽt: Romani uero eos populo oſtendebant propterea multi fugierũt. cap.v.

Increpat eos Titus q; templum polluerint: pollicetur; non paſſurum romanos tẽplum eſſe polluturos. cap.vi.

Ioſeppus referebat dicta principis iudęis qui magis eleuabantur in ſuperbiã: ſtatuit

iterum Titus bellum gerere contra iudęos ipso remanente in Antonia.exercitū misit in iudęos: Certaturq; a nona noctis hora:usq; ad quintam diei Tito spectante ab antonia multi ex iudęis fortiter multi ex romanis fortissime bellum gesserunt. cap.vii.

Septimo die reliqua manus romanorum submersis antoniæ fundamentis uiam fecerunt latam ad templum:admouent aggeres ad angulum templi: quidam congregati propter famē:impetum fecerunt contra romanos:cognito ipetu eor; p romanos dimicatū est undiq; fortiter:in uallē quandam coacti sunt iudęi: capitur qdā qui ductus ad Titum interficitur: curatq; Titus ut aggeres mature construantur. cap.viii.

Porticus tēpli incendit .abrumpūt romāi ad uiginti fere cubitos ex muro:imittūtq; ignē sanctis:hisdē diebus qdā ex iudęis de romāis inuitat qs uelit certare:diuq; nemine uolente:quidā ex romanis exosus illius audaciā cum illo certat & occiditur:romanosq; derident:ex romanis quidam eū sagitta transfixit: clamor excitatur maximus. cap.ix.

Iudęi iplent lignis ariolis summitatē tēpli.fingūt fugā ex romāis multi ascēdētes tē plū:submisso igne p iudęos succēsi sunt: Titus eos miseretur:moriētibus satis erat remedii q; Titus dolebat: iudęi uero qdā in porticu existentes obsessi oēs ceciderunt.cap.x.

Iuuenis romanus quidam qui euaserat incendium:oratur a iudęis ut ad eos descendat:ne militiæ romanæ tantum dedecus faciat sublato ense seipsum interfecit:incenditurq; porticus ea parte quę ad orientalem protendit:Moriebātur multi fame ita ut foeum calciamenta corigias coacti sint comedere iudęi. cap.xi.

Maxima multitudo erat eorum qui fame per ciuitatē peribāt:q inter se erant amicissimi propter cibum:si quem inuenissent:ad manus ueniebant:si qs moriebatur alii scrutabantur siquid cibi in sinu habebat:patiebantur ea comedere quę ne sordidissimū aliquod animalium comedisset:multaq; huiusmodi describuntur. cap.xii.

Mulier quędā Maria nomine cum sublata fuissent sibi omnia per seditiosos filiū suū fame comedit:cogitur ostendere latronibus quid parauerat pro cibo: cognito scelere tāto eos horror quidam inuasit uehementissimus:nunciatur Tito tāta calamitas:qui deū placare cœpit dicens se uoluisse obliuisci iniurias eorum: sed illi noluerunt pollicetur q; tantum scelus non permittet impunitum. cap.xiii.

Admouere iubet aggeres cum ariete muris:nihil proficientes cum scalis tentant ascēdere:unde multa cędes facta est ex romanis:iratus Titus ignem portis subici fecit crescēte igne consulit proceres suos de templo:quidam suadent ruinam templi:quidam ut seruetur:iubet restinguere ignem interim pugnatur: uidēs Titus cum militibus electis iudęos profugat:in templum concludit omnes succendereq; templum parat. cap.xiiii.

Quidam ex militibus romanorum ignem portat ad templum:succenditur templū: hoc audito Titus iubet extingui sed pro nimio clamore & quia multi simulabant audire eius præcepta & prohibitionem ipso inuito exuritur templum. cap.xv.

Templū incenditur mense & die mensis conformi incēdio templi babylonis:in ipsa incensione etiam multę cędes etiam fiebat deprehensorum:nec erat discretio puerorum nec mulierum cuiusq; ætatis:clamor ingentissimus fiebat: duo in ignem se proiecerunt incendunt romani diuersas porticus & loca ubi iudęi res suas ac pecunias deposuerant: quidam pseudo propheta persuaserat populo ut expectaret dei auxilium. cap.xvi.

Quędam prodigia quę superuenerant iudęis describuntur:q̄ in eorū fortunā & auxilium interpretabantur:qdā uero sapientes hæc esse ruine prodigia iudicabant.cap.xvii.

In sacris libris erat q; cum templum quadratum redigeretur q; ciuitas erat destruenda.hi uero incitabantur ad pūlium dicentes propter dictum quoddam ambiguum inuentum.s.q; eo tempore quidam esset ex eorum finibus orbis terre habiturus imperium:ex

hoc dicto decepti sunt quasi proprium eorum iudicantes dictum cõuenire. cap.xviii.
Romani Titum imperatorem declarant in templo: Iudęi prouocant Titum ad colloquium: ipse naturali humanitate eos recepit: alloquiturq; eos increpando: tandem in diligendo eos si uelint in pace uiuere nolluerunt: ipse cognita eorum nequitia eos militibus fieri predam tradidit. interim ignis progredicbatur: quidam supplicant ut eis fidem Cæsar det: suscipit ipse in custodiaq; eos recluſos tenet. cap.xix.
Seditiosi in domum regiam confugiunt: romanos pellunt: multi occidũtur expopularibus: Titus uero militem quẽdam quia uiuus captus est ad ipsum rediens exacie repulit: quod grauius fuit illi morte. cap.xx.
Romani conuersis latronibus in fugam: oia igni tradidere: illi uero in superiorẽ ciuitatẽ recedebant: letãtes q; nil essent relicturi hostibus & alacri uultu mortẽ expectabãt: illi undiq; per ciuitatẽ capiebantur: mortuiq; canibus proiciebant: spes ꝗbusdã erat in cloacis latere: & ignis latitantes cremabat: & qui descendebant necabantur. cap.xxi.
Cęsar prospiciens ciuitatem superiorem nõ posse capi sine aggeribus distribuit milites operibus ad occidentalem partem: legiones munit hisdem diebus idumei mittũt ad Titum q; ad eum uolunt confugere remittit legatos pollicens pacem: Symon hoc intellecto quosdam occidit: quosdam recludit: multitudo tamẽ maxima fugit. cap.xxii.
Quidam sacerdotum promittens multa donaria Tito accepta fide profuga recessit: multaq; uaria pulcherrima donaria dedit. cap.xxiii.
Perfectis aggeribꝰ machinas romãi admouẽt: multi desperãtes i cloachas demittũt: qdã i arcã cõfugiũt qdã romãos applicãtes arietes ad muros ulciscũtur: Tyrãni priuati spe: spõte descẽderũt de turribus: iudęi ad siloã cõfugiũt: a custodibus recludũtur: romani i muris signa ponũt: ingreditur Titus admiratꝰ q; tãtas munitiões tyrãni deseruisset. admirata altitudine & cõpagine lapidũ pficit Frontonẽ custodiæ illoꝝ: multos in ęgyptũ mittit: multos uendidit multos ẽt bestiis deuorãdos tradidit. cap.xxiiii.
Captiuoꝝ numerus p omne tempus obsidionis numeratus fuit decies cẽtena milia: Ioãnes sempiternis uinculis seruatꝰ. Symon uero seruatꝰ triumpho. cap.xxv.
Capit Hyerosolima secũdo ãno principatus Vespasiani die octauo mẽsis septẽbris prius qnquies capta fuerat: Cõditor primus eius fuit chanã: qui iustus fuit appellatus: Cæsar iussit ut turres & pars q̃dã ciuitatis p custodibus remanerent: reliquum explanarunt: laudat Cęsar exercitũ suũ eiq; gratias agit de eorum uirtute & fortitudine: & p gestis rebus dona largitur & coronas & põmia multa singulis. cap.xxvi.
Cæsar donatis oibus secundũ eorum merita: ad sacrificia se conuertit deinde ad Cæsaream maritimam descendit reponitq; in ea multitudinem manubiarũ captiuosq; seruat: quia hyemis tempus prohibebat in Italiam nauigare. cap.xxvii.
Eo tempore quo Titus Cęsar Hierosolymis cõmoratur obsidionis causa Rhodum transmeat Titus ex cęsarea maritima reuersus: aduenit i cæsaream Philippi. celebrat ibi omnia spectaculorum genera. cap.xxviii.
Inuenit cæsar Symonem gorgiæ filium: & quomodo captus sit declaratur, seruatur pro triumpho: quod Romę est facturus cæsar. cap.xxix.
Cęsar inuenit multos iudæos apud Antiochiam inuidius Antiochus irruit multiq; cremantur ex his. cap.xxx.
Declaratur noua calamitas quæ accidit iudęis: accusantur iudęi ab Antiocho q; cremassent quadratum forum cum multis aliis: cognoscuntur non fuisse in culpa per legatum uespasiani. cap.xxxi.
Accipit Cęsar litteras a patre q̃ desiderabilis ipse peruenit Romam & quo honore

sit ſuſceptus deſcribitur. cap.xxxii.

Deſcribitur defectio germanorum facta tempore quo Veſpaſianus erat in alexandria: qui credebant ſe poſſe liberari a dictione romanorum: his auditis a Domitiano exercitus tendebat: tunc germani ſe ſponte ſubdiderunt. cap.xxxiii.

Scythæ conueniunt cum germanis in defectione: tranſgreſſi flumen Iſtrum multos ex romanis inter quos Pompeium Agrippam occiderunt: Veſpaſianus hoc audito rubeum gallum mittit qui multos occidit alii domum confugere: muniuntur loca ne barbaris amplius detur locus talia faciendi. cap.xxxiiii.

Titus reuerſus ex beritì ſpectacula per ciuitates ſyriæ celebrabat: antiochenſes expectant cum ſummo deſiderio: petunt iudæos expelli qui non exaudiuntur: ad alias petitiones ſe conuenerunt: Titus inde hieroſolymam proficiſcitur: miſeraturq; calamitatẽ ciuitatis curatq; captiuos in italiã aſportari: cupiés eos triumpho ꝓterducere. cap.xxxv.

Veniẽti Tito romã: pater cũ tota ciuitate obuiã prodiit: ordinatur triumphus cõmunis: & põpa triũphi declaratur: & modus exeundi in triũphũ: quo ordine quęcunq; ſint diſtributa & oſtenſa parantur cõuiuia ab oibus per totam ciuitatem: dieſq; gratulationis celebratur: cum ſpe finis malorum ciuilium: & fœlicitatis principio. cap.xxxvi.

Veſpaſianus peractis triũphis decernit ędificari tẽplũ paci: donatq; tẽplũ mũeribus pigmentoꝝ operibus oĩa q̃ fuerant iudæorum in eodem templo repoſuit. cap.xxxvii.

Locilius baſſus in iudæam legatus mittitur: ſtatuit bellum inferre macheruntis: deſcribitur Herodion fortitudo: & ſitus inacceſſibilis: ab Herode hoc caſtellum munitum eſt: naſcitur in eius ualle herba quædam mirabilis uirtutis: ſunt balnea ameniſſima: ea ſtellũ Locilius accipit: multos occidit: qui caſtellũ tradiderunt dimiſit. cap.xxxviii.

Ad ſaltũ q appellatur larden ducit exercitũ Locilius: militibus cingit. bellũ cõmittitur: nullus ex iudęis euaſit: Iudas dux eorum cloacis latenter effugit. cap.xxxix.

Scribit Cęſar ad Liberium procuratorem ut iudæam uendat iuſſitq; ſingulis annis q; iudęi omnes binas dragmas in capitolium ferrent. cap.xl.

Acculat Antiochus apud Cæſarẽ a Ceſſennio peto: q; deficeret a romãis: mittit Veſpaſianꝰ ut qd uideat pęto efficiat: Capit Antiochꝰ poſt lõgã pugnã cũ filiis ſuis: ducit Romã uinctus: Audiẽs Cęſar ligatũ Antiochũ iubet uincula auferri. filii cogitãt cõciliaturos patrẽ Cęſari: ueniũt Romã: cũ patre aduecto ex lacedęmõe. ibi mãſerũt. ca.xli.

Scythæ his tpibus cogitant medicã terrã inuadere: colloquunt cũ hyrcanoꝝ rege: adhibito aditu fines oẽs populantur: ad Armeniam uſq; peruenere. cap.xlii.

Mortuo Baſſo Flauius ſiluius in adminiſtratiõe ſuccedit: Caſtellum quoddam adhuc rebelle ſupereſſe uidens mouit militem aduerſus illud: princeps caſtelli erat Eleazarus cuius mores deſcribuntur: & ſociorum eius. cap.xliii.

Flauius ſiluius aduerſus Eleazarum uenit: caſtellum cingit licet difficillimus ad eũ acceſſus fuerat: per duo loca poterãt accedere homines: declaratur difficultas acceſſus: admouet machinas per unam uiam: fabricat arietem cum quo murum percutit: ignẽ ad muros ponit: letiq; romani cuſtodiunt ne quis eorum ex caſtro fugeret. cap.xliiii.

Eleazarus uidẽs non poſſe euadere manus romanorum hortatur ut omnes combuſta urbe ſeipſos interficiant magis q̃ ſeruituti ſubiciantur: quibuſdam placuit: quidam uero molliores lachrymabantur: reiterat exhortationem Eleazarus præponens immortalitatem animæ: pulchrius eſſe pulchre mori q̃ turpiter uiuere. cap.xlv.

Orantem Eleazarum omnes interpellant decernũtq; ſibi mortem dare: omnes mortui ſunt: unus ultimus in cællula regia: gladio ſe tranſſigens occubuit: clam cũ quinq; pueris mulier latuit: romani de mane per ſcalas muros aſcendunt: neminem uidentes

admirantur.mulier illa ex cloacis exiens romanis rem ꝙgestam aperuit. cap.xlvi.

Peracto excidio Flauius filuius cum exercitu in Cæsareã ꝓficiscitur:qdã ex iudeis in Alexandriam confugerant:hi nouas res tentabãt ex quibus multi occisi sunt: mortẽq; potius pati maluerunt etiam pueri: q̃ Cæsarem dominum appellare. cap.xlvii.

Lupus rector Alexandriæ hæc omnia Cęsari indicat ad quem Cęsar scribit ut tẽplũ iudęorum destruat. cap.xlviii.

Onias unus ex põtificibus ex Hierosolymis fugatus Alexandriã uenit:optinetq; ut templũ possit fabricare iuxta morem patrium : hoc autem fuit prædictum per Esaiam ꝙ in ęgypto futura esset constructio templi. cap.xlix.

Lupus rector ad templum accedens ablatis denariis templũ claudit. Paulinus eius successor nihil reliquit:sacerdotibus comminatus est:fecitq; ut ne uestigium quidem diuini cultus uideretur. cap.l.

Ionathas quidam ex iudęis persuasit multis ut eũ sequerentur:nunciatur Catullo rectori libyę:comprehensus ipse cum multis aliis tribus milibus:qui pecunia diuites erãt non conscii tamen sceleris occiduntur:Curatq; Catullus ut Ionathas omnes iudæos criminet:ẽt illos q Romã habitabãt iter quos Ioseppus erat:Vespasianus noluit ut aliud efficeret:Catullus ob iniustitiã morbo grauissimo laborauit:ita ut ipse moreret.ca.li.

FINIS.

Registrum.

Quia iter quinterniones:quibus fere hoc constat uolumen:intercurrũt pauci terniones & quaterniones, ne librarius erret, indicẽ subiecimus.

¶Primus est quinternio continens tabulam his numeris ordinatus.i.ii.iii.iiii.iiiii. ¶Secũdus quaternio cõtinẽs similiter tabulã sic notatus.i.ii.iii.iiii. ¶a.Flauii. Et licet. irath filius. sermo est. res q. ¶b.dicẽtibus requie suam mẽtiretur notũ ¶c.deret naebu resecq; ultia ad bella. ¶d.rint defluit septẽ INCIPIT potestatẽ. ¶e.mũ tem uero dictis fluuiũ. ¶f:quasdã tarꝫ Hoc cõsue carũ. ¶g.dei sit causam eius rationẽ. ¶h.multa ducere exerci teras Ammou. ¶i. Amicis uigiti circa ficultas dum ei. ¶K.q̃ quapp qd giæ ut. ¶l.diuina dixerat tos eã tus. ¶m.traria conspi diens uita tur. ¶n.ipo dam, accip fuisſ templo. ¶o.sed in quo Demõ iudicẽ peditũ ¶p.hosti ab io his idicauit festi. ¶q.quan Pomp tes cõsi eius. ¶r.He Nã Cũ sacer cari. ¶s.to bentem oẽs stadia ab. ¶t.torũ nicolaus tas rora mõ. ¶u.Et seu cõti teritũ acta. ¶x.tris clemen Osi ordi ille. ¶y.nostra tos Erat Vale ¶z.quen susti qa aũt. ¶A.Flauii tus tre Nõ posset, ¶B. ret tur pre refre pugnã. ¶C.los buisset cum pene missi. ¶D.accep ni bus terfecit paucos prece. ¶E.ritũ remis Hiesum ro rũ. ¶F.eqtũ tem iectare rator tis. ¶G.inter ctores His sed psissent. ¶H.age refre ad mẽbra dinẽ. ¶I.na ẽt renẽ as depel. ¶K.& beus eis serũt gnificentia. ¶L.bus ptio lo themu ¶M.Priori gentia fatiẽs cantes. ¶aa.Egesippi Pluri terire lum corrup. ¶bb.spelun resua noluit Barza expri. ¶cc. uxori uxor tem rogatus uenu ¶dd.pflu lit nẽ: bucretur sepro. ¶ee.tis cladis fre sibus ne est. ¶ff.fudit rentur ferri quẽ Quæ. ¶gg.uillæ portæ iudei trono regalia. ¶hh.me se tẽpli per ties iur uersi.

VITA IOSEPPI HISTORICI

Oſeppus Hiſtoriographus clariſſimus mathathiç Iudei generoſiſſimi uiri: genere aſamonecorum regum filius fuit: in lege ſua (ut ex ſextodecimo antiquitatũ capite duodecimo colligitur) ſacerdotali clarus dignitate. Ducatus inſuper culmine iſignitus: ut ipſe primo cõtra Appionem grammaticum libro exequitur his uerbis. Dux enim apud nos galyleoꝝ eram: donec fuit defendẽdi facultas. Cõtigit autẽ ut caperer a romanis. Et habentes me Veſpaſianus & Titus in cuſtodia: uniuerſa ſemper inſpicere faciebãt. primo quidem uinctus: poſtea uero ſolutus: cũ Tito ab Alexandria propter obſeſſionẽ hieroſolymorũ directus ſum. hęc ille. Erat & interpretãdis ſomniis idoneus: & coniectare quę ambigue diuinitus dicerentur: ſciebat. Qui & ſacros prophetarũ libros nouerat: q; & ipſe ſacerdos eſſet: & parentibus ſacerdotibus p̃creatus. Nã & Veſpaſiano culminis romani imperium: cũ Iotapatanis deuictis ac urbe euerſa: captus ligaretur, p̃dixit (ut & ipẽ teſtis eſt locupletiſſimus capite tertio & uigeſimo quarti de bello Iudaico: uerbis ſubſcriptis) Tu quidem (inquit) Veſpaſiane tantũ hoc puta. Ioſeppum te habere captiuũ. Ego autẽ maiorũ ad te nuntius uenio: p̃miſſus a deo: ut Iudęorũ legẽ uiderem: & quẽadmodũ duces exercituũ mori deceret: ad neronẽ me mittis. Quid ita? Quaſi qui neroni uſq; ad te ſucceſſuri ſint maneãt. Tu & Caſar & Veſpaſiane & impator: atq; hic filius tuus: nũc colligatũ arctius tibi aſſeruato: nam dominus quidem non mei ſolum es tu Cęſar: uerum etiam terrę mariſq; ac totius hoĩum generis. Me autẽ ad maiorem penam cuſtodiri oportet: ſi ex tẽpore aut ſubito in dolum iſta cõfingo hęc illic. Sed hęc ex noſtris collectaneis ſatis. Diui uero hieronymi doctoris eccleſiaſtici ex libro uirorũ illuſtriũ uerba in hanc ſeriẽ cõtexã. Ioſeppus mathathiæ filius ex hieroſolymis ſacęrdos a Veſpaſiano captus cũ Tito filio eius relictus eſt hieroſolymis. Hic romã ueniens ſeptẽ libros Iudaicę captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit: quí & bibliothecæ publicæ traditi ſunt. Et ob hanc ingenii gloriã ſtatuã quoq; meruit Romę. Scripſit autem & alios. xxiiii. antiquitatũ libros ab exordio mundi: uſq; ad quartumdecimum annum Domitiani cęſaris & duos archeotecos: id eſt conflictus: aduerſum Appionem grãmaticum alexandrinum: qui ſub Caligula ligatus miſſus ex parte gentilium contra philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicę cõtinẽtem ſcripſerat. Alius quoq; liber eius q inſcribitur. id eſt de potentia dicendi. Inde elegans habetur: in quo & machabęorũ ſunt digeſta martyria. Hic ẽt in. xviii. antiquitatũ libro manifeſtiſſime confitetur: ꝓpter magnitudinem ſignorum: chriſtum a phariſęis interfectum: & Ioannem baptiſtam uere prophetã fuiſſe: & propter interfectionem Iacobi apoſtoli diruptam hieroſolymam. Scripſit autẽ de domino in hunc modum. Eodẽ tempore fuit Ieſus uir ſapiens. Si tamen uirum eũ oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operũ: & doctor eorũ qui libenter uera ſuſcipiunt: plurimos quoq; tam de iudęis: quã de gẽtibus, ſui habuit ſectatores: & credebatur eſſe Chriſtus. Cunq; inuidia noſtrorum principũ crucí cum pilatus addixiſſet: nihilominus q cum primum dilexerant perſeuerauerunt in fide. Apparuit enim eis tertia die uiuens. Multa & hęc & alia mirabilia carminibus prophetarum de eo uaticinãtibus: & uſq; hodie Chriſtianorum gens ab hoc ſortita uocabulũ non defecit. Hęc hieronymus: cuius tanta eſt auctoritas ut indignũ iudicarem: ſi quis certiora quęreret teſtimonia. Quocirca receptui eſſe cenſeo canendum. VALE.

Flauii Ioſeppi Iudei Hiſtoriographi Viri clariſſimi Prologus in libros Antiquitatum uiginti incipit foeliciter: de greco in Latinum traductos per Venerabilem Preſbyterum Ruffinum Aquileienſem uirum doctiſſimum.

ISTORIAM Conſcribere diſponentibus non unã: nec eandem uideo eiuſdem ſtudii cauſam: ſed multas exiſtere: & abalterutro plurimũ differentes. Nam quidã eoꝝ ſui ſermonis pãdere uolentes ornatũ: & ex hoc gloriã aucupantes, ad partem huius diſciplinę accedũt. Alii uero illis gratiã referentes: de quibus ipſam deſcriptionẽ eſſe cõtigerit, in opere eodẽ ultra uirtutem coacti ſunt laborare. Quidã autem ipſa rerũ neceſſitate uim paſſi ſunt: ut ea quibus iterfuerunt, cũ ageretur, ſcripturę declaratiõe colligerent. Multos aũt magnitudo rerũ utilium in occulto iacentiũ inuitauit: ut hiſtoriam ex his ad utilitatẽ deberent proferre cõmunẽ. Harũ itaq; quas prædixi cauſarũ, duę nouiſſimæ mihi etiã prouenerũt. Bellum nãq; quod inter Romanos: & nos iudęos fuit: & qui actus ei: quiq; finis acceſſerit, experimento ipſe cognoſcens narrare coactus ſum: ꝓpter eos qui ueritatẽ in ipſa cõſcriptione corrũpunt. Præſens aũt opus aſſumpſi: credẽs etiã dignũ ſtudium Græcis oibus aperiri. Continebit itaq; omnẽ antiquitatẽ noſtrã: & conuerſationis ordinẽ ex hębraicis litteris iterpretatũ. Dudũ ſiquidẽ cũ bella cõſcriberem, ꝓpoſuerã declarare qui fuerint in inicio iudæi: & qbus ſint uſi fortũis: & per quẽ legiſlatorẽ ſint eruditi: hoc quod ad pietatẽ aliãq; uirtutis cõtinẽtiã noſciẽ attingere: & q̃ longis pugnãtes tẽporibus inuiti nouiſſime uenerint ad certamina Romãoꝝ. Sed quoniã ingens erat operis eius ordo: & ualde ꝓplexus, in ipſo libro diuidẽs diſponẽſq; pricipia: atq; finem, conſcriptionẽ ipſam abbreuiare tẽtaui. Tempore nãq; ꝓcedente ſecundũ illud quod ſolet accidere grãdia cogitantibus: mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit tãtam arripiendi materiã in uſum extraneę quippe linguæ: & a noſtra cõſuetudine pegrinę. Erant autẽ qui me hiſtorię deſiderio pro rebus talibus iuitarent: & pręcipue horum oium Epafroditus, uir qui uniuerſas quidẽ diligere diſciplinas: maxime autẽ rerum geſtarũ cognitione gauderet utiq; cũ & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis iterfuiſſet: & in omnibus mirabilẽ naturæ fortitudinẽ: & imutabilem uoluntatẽ ſuę uirtutis oſtenderet. Huic enim uiroſemp obediens: qui utiliter & bene agentiũ cooperator exiſteret, ne uiderer deſidia potius q̃ optimo labore gaudere, ad hoc me ꝓtinus armaui: illud quoq; ſuper ea quæ iam dicta ſunt nõ trãſitorie cogitans: qa per hæc & de noſtra ꝓſapia aliquid tradere nõſtris uolui: & de Græcis, ſi qs eoꝝ ſcire quę noſtra ſunt, uoluerit. Cõperi ſiquidẽ quomodo Ptolomeoꝝ ſecũdus rex maxime circa diſciplinã & librorꝝ collectionẽ ſtudiũ habẽs in noſtra præcipue lege opus ſuę largitatis oſtẽdit: & cõſtituta eius feſtinauit græca uoce trãsferri. Pontifex uero noſter Eleazarus: nulli uirtute ſecundus nõ inuidit: ut prædictũ regẽ hac utilitate priuaret: cui oino forſitan reſtitiſſet: niſi patrię noſtræ cõgrueret: ut nihil bonoꝝ eius remaneret occultũ. Ideoq; mihi ſcilicet ipſe cõuenire putaui: ut magnanimitatẽ qdem põtificis imitarer: & ut regię largitati ſimiliter reſpõderetur ab eis qui doctrinæ amatores eſſe noſcũtur. Neq; eni ille oẽm deſcriptionẽ a tranſlatoribus accepit: quãdo ea tantũmodo quę legis ſunt, hi qui ad explanationẽ miſſi fuerant Alexandriã tradiderũt: cum ſint alia inumera quæ per ſacras litteras indicantur: ut pote quinq; milium hiſtoria in iſtis expoſita: & diuerſe quidẽ in his cõtinẽtiæ ſunt. multę uero ciuitatum fortunę: & fortia facta ducum: & mutabilitates cõuerſationum: quod

totū ex ipſa hiſtoria pręcipue poterit qlibet agnoſcere: ſi eam uoluerit lectitare: in qua etiā reperiť, qūo eis qui uoluntatē ꝓpriā non ſequunť: & ea quæ bene ſancita ſunt tranſcēdere non pręſumūt, oīa ad terminū fidei tendētia proſpere paguntur: & honoris fœlicitas prębeť a deo. qñ uero receſſerint aliqui ab huius diligētiæ ueritate, ſiūt eis oīa ſub inopia: quę uidebanť in abūdantia cōſtitura: & incalamitatē īportabilem eis uertitur: qcquid quaſi bonū agere feſtinabāt. Iam itaq; eos q lecturi ſunt hos libros exoro: ut uoluntatē ſuā deo ſubmittāt: & legiſlatorē noſtrū probēt ſi naturā eius digne cōſiderauī: & ſemp decentes actus uirtutis eius expoſuī: purā rōnem de illo cuſtodiēs ab oī quę refert ab aliis turpitudine fabularū: licet ex longitudine temporis: & ætate uetuſtiore potuiſſet multā figmētorū fallaciū habere licentiā. Fuit enī ante annos duo milia: In qua longitudine ſeculi neq; ipſorū deoꝝ generatiōes poetæ niſi forte hoīum actus aut leges dicere præſumpſerūt: integritatē uidelicet eoꝝ quæ a me cōſcripta ſunt, ꝓcedēs ſermo ordine ꝓprio declarauit. Hoc factuꝝ me in negotio iſto ꝓpoſui: ut nihil adiiciā: nec iterū ptermittā. Quia uero pene oīa ex Moſeos legiſlatoris ſapiētia apud nos pēdere noſcūtur, neceſſe mihi eſt pauca de illo pdicere: ne qui legētiū quærāt cur noſtri ſermo ſtudiū deſcriptionis habēs de dictis & factis in tantā naturę rationē pceſſerit. Sciendū itaq; qūo legiſlator ille oīum rerū neceſſariū iudicauit ut qſquis ſuā uitā bene gubernaturus & legē eſſet aliis poſiturus, dei primitus deberet cōſiderate naturā: operāq; eius mente cōtēplareť: & eius exēplum imitareť: & quātū eſſet uirtus hūc ſequi tētaret. Neq; enī uel ipſi legiſlatori fuit ſufficiēs mens: dū in ipſius utiq; cōtemplatiōe deficeret: nec eis qui cōſcripturi ſunt pro cauſa uirtutis aliquis ꝑſper euētus erit: niſi præ oībus doceanť. quia pater oīum & dñs deus exiſtēs: & uniuerſa reſpiciēs: ſequētibus ſe uitā fœliciſſimā præbet: a uirtute uero digrediētes: maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſiderans Moſes ſuos ciues ac populos legis cōſtitutionē nō ab ore cōmuni: nec a proprijs placitis ichoauit: ſed ad deū & mundi fabricā eoꝝ mētes erigēs & ſuadens: qm̄ creaturaꝝ terrenarū opus dei præcipuū hoīes ſumus: dū habuiſſet eos iam ad īpietatē obediētes: de rebus reliquis eis facillime ſuaſit. Alii nāq; legiſlatores fabulas ſequētes humanoꝝ delictoꝝ cōfuſionē potius in deos ſuos ſacrilego ſermōe uerterūt: & multā malignis peccādi licentiā præbuerūt: noſter uero legiſlator ſummā uirtutē deū habere ꝓnunciās, infudit hoībus ea participari: & eos qui taliter nō ſaperēt nec crederēt, iuſſit ineuitabiliter caſtigari. Secundū hoc ergo argumētū facere examinationē lecturos exoro. ſic enī cōſiderātibus nihil irrationabile dictū: nihil ad maieſtatē dei atq; clemētiam uidetur incongruū. Cuncta nāq; circa naturā reꝝ affectionē conſonam hēre noſcūtur. alia quidē apto uel ſimplici modo legiſlatore tangēte: alia uero cū ſua honeſtate allegorice ꝓferēte: quia qd clare dici ꝓderat hæc, māifeſte declarauit. Volentibus autem etiam cās reꝝ ſingulas cōſiderare, cōtēplatio multa nimis: & ualde philoſophica repiť. Quod ego nūc quidē dicere ſuppono: ſed deo tēpus præbēte nobis poſt hoc opus tēta bo cōſcribere. Conuertar aūt ad reꝝ narrationē: reminiſcens primitus eoꝝ: quæ de mūdi fabrica Moſes dixit. Hæc aūt in ſacris libris cōperi ita conſcripta.

Flauii Ioſeppi antiquitatis iudaice liber primus ĩcipit fœliciter. Capi. .I.

IN Principio creauit deus celum & terram: ſed dum terra ad aſpectum nō ueniret: & profunditate tenebris eſſet: & ſpiritus dei deſuper portareť, deus fieri iuſſit lumē: quo facto cōſiderās oēm materiam, ſeparauit lumē & tenebras: & aliæ quidē rei nomē ipoſuit noctem: aliud uero uocauit diē: ueſpe & mane appellās initiū lucis & requiē. Et is quidē eſt primus dies: Moſes aūt eum unū eſſe dixit.

Et licet ſufficiat cãm huius rei ẽt nunc dicere: tñ quia pollicitus ſum rationẽ cauſarum ſingularum ſeorſum tradere illud ad huius rei interpretationẽ me neceſſariũ eſt differre. Poſt hæc ſecunda die cœlũ ſup omnia collocauit: ipſumq; ab aliis diſtinguens, in ſemetipſo cõſtitutũ eſſe præcepit. & ei criſtallũ circumfigens, humidũ eum. & pluuialem ad utilitatẽ quæ fit ex terræ imbribus cõgrue fabricatus eſt. Tertia die ſtatuit terrã circa eã mare diffundẽs. Ipſa uero die repẽte uirens herba & ſemẽ de terra ſunt orta. Quarta aũt die ornauit cælũ ſole & luna: aliiſq; ſideribus: motus eis tribuẽs atq; curſus: qb9 horaꝝ diſtinctiões mãifeſte deſignarent. Quita die aialia natalia & uolatilia: alia qdẽ pfundo: alia uero in aere eſſe cõſtituit: copulans ea ad cõionẽ atq; pmixtionẽ cã prolis pfuturę: & ut eoꝝ natura multiplicari potuiſſet & creſcere. Sexto uero die creauit quadrupedũ genus maſculinũ faciẽs atq; fœmininũ: in quo ẽt hoiem finxit. Ita ergo mũdũ cũctũ ſex diebus & oia quæ in eo ſunt, facta Moſes ait Septio die deũ ab opib9 manuũ ſuaꝝ requieſſe dicẽs. Vnde etiã nos eo die laboríb9 ppriis uacare dignoſcimur: eũ ſabbatũ appellãtes: quod nomẽ requiem hæbraica lingua ſignificat. Cap. II.

POſt ſeptimã uero diẽ cepit de hoís natura Moſes reddere rõnem: ita dicẽs. Fixit deus hoiem: puluerẽ de terra ſumẽs: & in eũ ſpiritũ iſpirauit & aiam. Hic aũt homo Adã uocatus eſt: quod nomẽ hębraica lingua ſignificat rubeus: qm̃ cõſperſa rubea terra factus eſt. Talis ẽ. n. uirgo tellus & uera. Preſentauit quoq; deus Adę aialia ſecundũ genus fœmininũ maſculinũq; demõſtrãs: & his noía ipoſuit: quibus ẽt nũc uocant. Vidẽs ergo deus Adã nõ habẽtẽ ſocietatẽ ad fœminã neq; cohabitationẽ cũ utiq; nõ eſſet: delectãs aũt in aliis aialibus quæ copulata uidebant: una die rũ eo dormiẽte auferẽs coſtã eius: finxit ei mulierẽ: & Adã ſibi iũctã: cognouit de ſe fuiſſe plaſmatã. Iſta hæbaica lingua mulier appellat. Nomẽ uero mulieris illius erat Eua: qd ſignificat oium uiuẽtiũ matrẽ Dicit aũt deũ ẽt ad orientẽ plãtaſſe paradiſum omni germinatiõe florentẽ. In hoc eni eſſe & uitę plãtationẽ: & aliã prudẽtię: qua cognoſceret qd eſſet bonũ: qdue malũ: & in hũc ortũ introduxiſſe Adã: & eius uxorẽ: præcipiẽtẽ plãtationũ eos hẽre ſolicitudinẽ. Rigat uero ortus hic ab uno flumine circa omnẽ terrã undiq; pfluente. Hic in quattuor diuidit ptes: & Phiſon quidẽ nomẽ eſt uni: qd inũdationẽ ſignificat educt9 i idiã: in pelago late diffundit: qd geta hũcupat a græcis Euphrates aũt & Tigris i mar rubrũ ferunt. Vocat Euphrates qdẽ foras: qd ſig. diſpoſiões ſeu flos. Tigris ãt diligat qd indicat acutũ aliqd & anguſtũ. Geon quoq; pægyptũ fluens: oñdit eũ qui nobis ab oriẽte reddit quẽ græci appellãt Nilũ. CAPI. III.

EVs igit Adã & mulierẽ ex aliis qdẽ plãtatiõibus guſtare pcepit: de prudẽtię uero plãtatiõe uoluit abſtiere: pdicẽs cõtigẽtibus ex ea pditiõem eſſe uẽturã. Et dũ illo tpe cũcta aialia cõcordarẽt: ſerpẽs cohabitãs cũ Adã atq; muliere inidiã habuit: in qbus eos arbitrabat eẽ fœlices obediẽtes utiq; pceptis dei Quos repuatãs p inobediẽtiã calamitatis ſuccũbere, pſuaſit mala uolũtate mulieri: ut de prudẽtiæ plãtatiõe guſtaret dicẽs in ea eſſe boni maliq; cognitionẽ. Quo facto: beatã eis uitã: & cui nihil diuinæ cognitiõis deeſſet dicebat accedere: & ſeduxit qdẽ mulierẽ: ut dei mandata cõtẽneret. Quę cũ ex illa plãtatiõe guſtaſſet: & taliepulatiõe gauderet: ẽt Adę exinde ut ueſceret, pſuaſit. Quo facto ſemetipſos cognouerũt eſſe nudos: cõfuſionẽq; manifeſtã habẽtes, tegumẽtũ ſibimet requirebãt. Illa nãq; plãtatio cã acumis erat & itellectus. Foliis ergo fici ſemetipſos opuerũt: & hæc genitalibus opponẽtes, uidebant ſibi in his magis eẽ fœlices quę prius reputabãt ſe difficilius iuenire. deo aũt in hortũ ueniẽte, Adã ne ad eius uẽiret colloquiũ, cõſcius iniqtatis ſuę diſceſſit. Deus itaq; itẽdẽs qd egerat: cãm requirebat pp quã prius eius alloquio delectaret: poſtea uero refugeret atq;

cõfunderet'. Illo ergo nihil loquẽte: eo q; se cognouerat dei trãsgressum fuisse mãdatũ, de⁹ ait. Mihi qdẽ de uobis notũ ẽ: quẽ ad modũ fœlicẽ uitã extra oĩum malo⁹ passionẽ habueritis: nulla sollicitudĩe aĩum ur̃m cõturbãte: cũ uobis spõte ad fruẽdũ & ad uolu ptatis abũdãtiã oriret' uniuersa: me ꝓuidẽte uirẽtia sine uro labore & miseria: sed nũc male pñtib⁹ senect⁹ uelox uobis aduẽiet: & nõ lõga uita succedit: quoniã mihi cõtume liã tali uolũtate feciſtis: mea mãdata ꝓuaricãdo. Neq; enĩ uirtutis cãtacĩturnitate cõstri geris: sed mala cõsciẽtia retieris Adã uero peccatí ueniã postulabat rogabatq; deũ: ne eũ nimis afligeret: & d̃ fcõ cõiugẽ accusabat: dicẽs se ab ea seductũ deliqsse. Que rursus de serpẽte q eã seduxerat querebat'. De⁹ aũt Adã uictũ cõscilio mulieris pęnę subiecit: ꝓcipiẽs terrę ne qcq̃ eis spõte ꝓferret: sed laborãtib⁹ & opatiõe cõtritis: alia qdẽ fruges daret: alia denegaret. Euã uero ptu & cõceptionũ doloríb⁹ castigauit: quõ Adã ĩ qb⁹ ipa fuerat a spẽte decepta seducẽs: calãitatib⁹ ĩplicita. Abstulit: & serpẽti uocẽ: irat⁹ ei⁹ ma lignitati quã gesserat ĩ adã: & uenenũ ei sub lĩgua ponẽs: q; eẽt homib⁹ inimicũ: ꝓcepit ut mulier ei⁹ capiti plagas ĩferret: ille uero iacẽs hoib⁹ eẽt aduersus: & ĩteritũ facilẽ eis ꝓ uidicta portaret. Quẽ ẽt pedib⁹ priuauit: ut uolutat⁹ ĩ puluere traheret'. Et de⁹ qdẽ hęc eos pati ꝓcipiẽs, trãsmigrauit Adã & Euã ex horto in aliã regionẽ. Cap. iiii.

Ati sunt aũt eis filii duo masculi: quo⁹ um⁹ qdẽ prior appellabat' Caĩ: quod nomẽ ĩterp̃tatũ significat possessionẽ. Abel uero secũdus: qd̃ significat nihil hoc. Quib⁹ nate sunt ẽt filię. Germãi liqdẽ diuersis studiis luctabant' Abel qdẽ iunior iusticiã colebat: & ĩ oĩb⁹ quecũq; gerebat, deũ putabat eẽ pñtẽ: uirtutiq; pro spiciebat: cui⁹ erat uersatio pastoralis. Cain ãt erat circa alia maligníssim⁹: & ad lucra solũmõ semp ĩtẽtus. Terrã arare prim⁹ cõpit: & fratrẽ hmõi cã pemit. Nã cũ eis placu ísset sacrificare deo: Cain qdẽ deculturę germiatiõib⁹ obtulerat fructũ Abel ãt lac: & priogẽita gręgũ: agnũ de⁹ poti⁹ in hoc sacrificio delectat⁹ ẽ: q; spõtãeis & nãliter ortis fructib⁹ fuerat honorat⁹: & nõ ĩ illis quę ex iuẽtiõe hois auari nata uidebant'. Qua pp Cain ĩdignat⁹: eo q; Abel fuisset ei a deo ꝓpositus: fratrẽ ĩteremit. Quẽ cũ necasset: & mortuũ occultaret: credidit latere cõmissum. De⁹ ãt sciẽs qd̃ erat fcm̃: uẽit ad Cain: de fratre perqrẽs ubi cẽt: q; cũ dieb⁹ plurimis nõ uideret dũ cętero tpe illũ çũ eo cõuersari respiceret. Cain ãt hesitãs: nec hñs qd̃ deo potuisset dicere: ipseq; prius se q; fratrẽ nõ ui derit dicere cogitaret cũ dñs uehemẽter ĩstaret & pscrutaret': ĩdignat⁹ ille nõ se eẽ peda gogũ nec custodẽ eius: nec actuũ fratris affat⁹ ẽ. De⁹ ergo repẽte Cain ĩcrepauit ĩterẽ ptorẽ fratris effectũ: & ait. ammiror si de fratre nescis dicer̃ qd fcm̃ sit: quẽ ĩpe pemisti? Cui tm̃ sacrificiũ celebrãti: atq; poscẽti: ne ob hoc irã suscipet: seuiorẽ penã homicidii re laxauit maledictũq; eẽ cõstituit & ei⁹ sobolẽ usq; ad gn̄ationẽ septimã mĩat⁹ ẽ eẽ puni endã: & ex illa terra eũ cũ uxor̃ ꝓiecit. Quo formidãte: nę bestiis capiẽd⁹ icideret: & eo mõ pire iussit ut nihil triste de tali cogitatõe metueret nec ei ei ꝓpterea mali qcq̃ euẽ ret p bestias: ac p oẽm terrã cũ sine formidine signo ei posito quo not⁹ fieret: abire ꝓce pit. Multã ergo ꝓgrãs terrã cũ sua uxor̃ Cain collocat⁹ ĩ loco q naida nũcupat': ubi morat⁹ ẽ quo ẽt ei filii nati sũt. At uero penã illã nõ habuit ꝓ emẽdatõe: sed ꝓ icremẽ to mali libidinẽq; poti⁹ nutriuit ĩ corpor̃: licet cũ iniuria secũ cõmorãtiũ hãc hẽret auges domũ multitudĩe pecũiaꝝ. ex rapinis & uiolẽtia cõgestaꝝ. Ad luxuriã quoq; & la trocinia suos familiares iuitãs: quo⁹ doctor in cęlestis studiis erat: & simplicitatẽ qdẽ cũ q̃ pri⁹ uiuebãt hoies adiuẽtiõe mẽsuraꝝ & põderꝝ permutauit: ĩtegrãq; eoꝝ uitã ex eaꝝ rerꝝ ignorãtia & magnanimitate ad callidĩtatẽ corruptionẽq; perduxit. Termios terrę prim⁹ posuit ciuitatẽq; cõstituit murisq; muniuit illẽcq; coegit suos cõuenir̃ dome sticos. Hanc ergo ciuitatem ab enoch filio suo seniore enoichã appellauit. Enoch uero

irath filius fuit: ex quo maiuahel: cuius fuit filius matusahel q habuit filiū lamech: cui filii & filię septē & septuagīta fuerūt ex duabus uxoribus eius nati sella & ada. Horū Iobal qdē qui fuit de ada. tabernacula fixit: & greges amauit: tubal cōsanguineus eius exīstēs: musicā coluit: & psalteriū: citharāq; laudauit. Tubalcain q ex altera natus ē: fortitudie cūctos excellēs: res bellicas decēter exercuit: ex his ēt quę ad libidinē attinēt corporis enutriuit: ferrariā artē prius iuenit: habuitq; sororē noie noēma. Et qm̄ lamech diuinas res sapiēter sciēs: uidebat se subiacere pene Cain ob necē frīs: hoc suis uxoribus īdicauit. Adhuc aūt uiuēte Adā: cōtigit Cain sobolē p successionē esse neqssimā: & aliū alio peiorē exīstere: q utiq; ad bella icōtinētes erāt & ad latrocinia ꝓperabāt. Siqs eorū segnis esset ad effundēdū sanguinē: aliis rebus pessimis īminebat: cōtumeliā faciens & auarus exīstēs. Adā uero q prius de terra factus ē: & de quo nos exigit ratio adhuc hēre sermonē: Abel qdē extīcto Cain aūt ꝓpter necē eius effugato: de ꝓcreatiōe filiorū cogitabat: & uehemēter eū gnatiōis amor hēbat: agētē annos ducētos & trigīta: sup quos alteris uiuēs septingētis defunctus ē. Fuerūt aūt ei & alii filii plurimi: inter quos ēt seth: sed de aliis q̄dē lōgū ē dicere: cōabor uero de seth dicere tātūmodo. Is nāq; nutritus & puenīēs ad ętatē quę iā posset ea quę sunt bōa discernere: uirtuti studuit: & cū fuisset uir egregius: imitatores sui filios dereliq̄t. Illi quoq; oēs cū bōi fuissent orti: i eadē terra sine uexatiōe uiuētes: felicissime cōmorati sūt: nihilq; eis usq; ad uitæ terminū crudele ꝓuēit. Disciplinā uero rerū cælestiū & ornatū earū primitus iuenerūt: & ne dilaberētur: ab hoibus quæ ab eis iuēta fuerāt: aut anteq̄ uēirēt ad cognitionē deperīrēt: cū ꝓdixisset adā exterminationē rerū oīum: unā ignis uirtute: alterā aquarū ui ac multitudine forcuēturā: duas faciētes colūnas: aliā ex lateribus: aliā ex lapidibus ambabus quæ inuenerāt conscripserūt: ut & si cōstructa lateribus exterminaret ab ymbribus: lapidea ꝓmanēs præberet hoibus scripta cognoscere: simul & ꝙa lateralē aliā posuissent: quæ tn̄ lapidea permanet hactenus in terra syria. Et isti quidē septem generationibus ꝓmāserūt: deum iudicātes esse dn̄m omnium: & ad uirtutē semper inspicientes. Cap. V.

Deinde tpe procedēte de pīnis solēnitatib⁹ ad mala progressi sunt. neq; legitimos honores ulterius ꝓbētes deo neq; circa hoies iustitiæ uerba facientes sed gelū quē prius habuerūt pro uirtute: in duplā malitiā postea per ea quæ gerebāt mōstrauerūt. Ob hoc itaq; cōtra se dcū irritauerūt. Nam multi angeli dei mulieribus coeūtes iniuriosos filios genuerūt: q oē bonū despicientes pp confidētiā fortitudinis similia his qui dicti sunt a grecis gigātes ppetrare tradunt. Noe aūt grauiter ferens eorū actus: & habēs eorū cogitatiōes nimis ingrata agebat ut ad meliora eorū mentē actusq; transferret. Cū ergo uideret nō acquiescētes ad talia: sed uehementer eos malorum libidine detineri: metuens ne ipsum quoq; cū uxore & filiis & suis oībus interficerent discessit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidē iustitiā dilexit: condemnauit autem nō solū illorū malitiam: sed omne genus humanū. Quod dum ei displicere placuisset: & aliud constituere genus malignitate priuatū: & minuere hominum uitam annisq; non quantis prius uixerant; sed usq; ad centū. xx. annos esse mensuram tunc aridam conuertit in maria: & sic uniuersi inundatione perierunt. Noe uero liberatus est solus: dicente ei deo: ut sibi fabricam ad salutem huiusmodi faceret: idest arcā quattuor cameras habētem: & longitudinem cubitorū trecentorum: quinquaginta uero latitudinē: & triginta altitudinē: in qua cū matre filiorū: & eorū uxoribus introiuit. Et alia quidē quę sibi prosolatio uitæ erant necessaria posuit cunctorumq; animaliū ad seruandū genus corū masculos simul ac fœminas pariter introduxit aliorū uero aīaliū numerū septuplum. Erat itaq; arca pictibus atq; camera fortis: ut ex nulla ꝑte fluctuaret. nec aquę uiolētia uin-

ceret. Et Noe quidē cū ſuis ita ſaluatus eſt. Erat aūt & ipſe quidē ab Adam decimus la mech uero filius cuius pr̄ fuit matuſalā. Hic fuit ex enoch qui fuit iareth: iareth aūt fuit exmalaleel: q de cainan natus ē: qui fuit ex enos cū ſororibus plurimis. Enos uero ſeth filius fuit q natus ē ex Adā. Cōtigit quoq; hęc paſſio ſexcēteſimo anno natiuitatis noē menſe ſecudo: qui a macedōibus Dyo nūcupat: ab hæbreis āt marachat: ſeu anmarſua ne. Hi eni ī ægypto annū cōſtituerūt. Moxles aūt niſan menſem q eſt xanticus: primū ī feſtiuitatibus definiuit: in quo ex ęgipto hębreos eduxit. Hic ergo apud eū ētī cūctis muneribus diuinis ualde pollebat: ꝛuę̄ditiōibus aūt & emptiōibus: & alia gubernatiōe prioris ſæculi decreta ſuauit. Pluuiā euro ĩchoaſſe dicit die ſeptima & uigeſima p̄ntis mēſis: & uſq; ad hoc tp̄s ab Adā qui primus creatus ē, anni fuerūt duo milia. ſexcēti qn quagīta ſex. Quod tp̄s ī ſacris libris cōſcriptū: multa itegritate ſignatū ē: una cū natiui tatibus ſignū uiroꝝ: qui tūc fuerūt ſimul & terminis. Adā ſiquidē cū eēt ducentoꝝ an noꝝ &. xxx. Seth filius natus eſt: qui nōgētos &. xxx. uixit annos. Seth cēteſimo & qn to āno genuit enos. Qui cū qnq; & nōgētis uixiſſet ānis: caine filio ſuo diligentiā tradi dit reꝝ quē genuerat āno nonageſimo. Hic uixit ānis. xii. & nōgētis. Caina cū uixiſſet x. & nōgētis ānis: malaleel filium dereliq̄t: ānoꝝ ſeptuagīta. Iſte malaleel cū uixiſſet no nagīta: & octīgētis qnq; ānis defunctus ē: iareth filiū dereliquēs. quē genuit cū. lx. iam &. c. eſſet annoꝝ. Cui octo &. lx. ſup hæc & nōgētis annis uiuēti: enoch filius ſucceſſit: natus cū. lx. duoꝝ &. c. annoꝝ pater eius exiſteret. Qui uiuēs trecētis. lxv. annis: diſceſ ſit ad deū. Vnde nō finis eius iuenit̄ eſſe cōſcriptus. Matuſalas autē enoch filius qnto ei & cēteſimo āno natus: lamech filiū habuit cū eſſet annoꝝ. lxxyii. & centū: cui tradidit principatū quē ipſe tenuerat annis nōgētis ſexaginta & nouē. Lamech itaq; cū habuiſ ſet pricipatū annis ſeptīgētis & ſeptē. Noe ſuū filiū rerū præceptorē oſtendit: qui de la mech natus ē agēte annū ætatis ſecūdū & octogeſimū: quiq; qnquagīta & nōgētis an nis reꝝ extitit p̄ſul. Iſti uero anni q collecti ſunt: tp̄s quod prius cōſcriptū ē cōpleuerūt. Nullus itaq; pſcrutetur priſcoꝝ fines qñ cū ſuis filiis: eoꝝq; auis aut atauis ſuā qs exte debat ætatē: ſed tm̄ ortū gn̄atiōis eoꝝ intēdat. Igit̄ decernēte deo: & incipiēte pluere: aqua cūctis dieb9. xl. ſerebatur: ita ut uſq; ad qndecim cubitos trāſcēderet terrā. Quod ꝓpterea factū eſt: ne plurimos fugæ occaſio liberaret. Quieſcēte aūt pluuia: aquæ uix centū quinquaginta diebus defecere: quaſi menſe. yii. Quo inſtāte paulatim inchoauit latēs herba parere. Deiceps dū arca circa ſummitatē cuiuſdā montis ī armenia cōſtitu tī ſediſſet: intelligēs noe aperuit eam: & reſpiciens modicā terrā circa eā: in ſpe meliore cōſtitutus: tunc quidē ſiluit. Poſt paucos uero dies aqua amplius recedēte miſit coruū uolens agnoſcere: ſi quid ēt aliud terrę fuiſſet ab aqua derelictū: & ad egrediēdū iam tu tū eſſe uideretur. Qui cūcta repiens inundātia nō regreſſus eſt ad noe. Poſt ſeptē ergo dies columba quā miſerat ut aliquid de terra cognoſceret: lutulenta remeante ſimul & ramū oliuæ portāte: cognoſcēs terrā diluuio liberatā: manēsq; adhuc. yii. aliis diebus: animalia ex arca dimiſit: & ipſe cū gn̄atione ſua ſimul egreſſus ſacrificanſq; deo cū ſuis epulabatur. Hūc aūt locū armeni egreſſoriū uocāt: illic. n. arcæ ſaluatæ reliquias nunc uſq; ꝓuinciales oſtēdūt. Huius uero diluuii & arcę memoriā faciūt oēs q hiſtorias bar baricas cōſcripſerunt: quoꝝ unus beroſus chaldeus narrās de diluuio: taliter eſt affatus Dicitur & nauis eius quę in armeniā uenit: circa montē chordi eum adhuc alqua pars eſſe & quoſdā bitumē exinde tollere: quo maxime homines ad expiationes utūtur. Me minit āt eorū: & Hyeronim9 ægyptius: qui antiqtatē phœnicis noſcit̄ deſcripſiſſe. Sed & manaſeas damaſcenus in nonageſimoſexto hiſtoriaꝝ libro ita de eis dicit. Eſt & ſu per miniadā excelſus mōs in armenia: qui paris appellatur: in quo multos cōfugiētes:

ſermo eſt diluuii tempore liberatos: & quendam ſimul in arca deuectum in montis oci
le ueniſſe ſummitatem: lignorumq; reliquias multo tempore conſeruatas. Fuit autem
iſte quem etiam Moſes legiſlator iudęorum ſcripſit. CAPI. VI.

DEo uero metuēs: ne p annos ſingulos diluuiū terræ induceret: humanū ge
nus decernēs omnino deleri: fana icendēs oia: ſupplicabat de cætero deū pro
ſtatu priori: ut nullā ulterius huiuſmōi uaſtationē ſup eā iduceret: quo piret ge
nus omne aīaliū: ſed punitis malis parceret eis qui ꝓpter bonitatē fuerāt derelicti: &
decreuerūt mala uitare: nā infœliciores ſcilicet eſſent ab illis & peiori afflictiōe dānati
ſi non ſaluarent ad integrū ſed magis alteri diluuio ſeruarent: cū priores qdem terroꝝ
expimentūq; uidiſſent: poſteri uero perditionē nouiſſimā ſuſtineret: rogabatq; ut eis
hoſtias ꝓpicius ſuſcipe dignaret: & nullā ira cundiam ſimilē ulterius terra ſuſciperet: ut
eius opibus impiguari & ciuitates cōſtituētes uitā habere poſſent fœliciorem: & nullo
bonoꝝ quibus ante hymbrem adepti fuerant fraudarent: ad longam utiq; ſenectutem
& uitæ longitudinem peruenturi. CAPI. VII.

DEo ergo as effundente preces: deus ꝓ iuſticia uiꝝ diligēs annuit: ut eius uota
n ad finē uſq; ꝓduceret: neq; defunctos dicēs ipe ſe pdidiſſe ſed pœnā præ mali
cia ꝓpria pertuliſſet: neq; ut tales eſſent hoies qui ita perderent fuiſſe factos
cū utiq; caſtū eis noſſet eſſe pricibiū: neq; donaſſe uitā quę corruptione delectaretur: ſed
per quā cōtumeliā inqt me pietati & uirtuti fecerūt: ꝓ ea quoq; cōpulerūt me ut pœnā
hāc eis inferrē. Ceſſabo nanq; de cętero poſt hāc iram ab eis pro ſuis iniquitatibus poe
nas exigere: & multo potius te rogante: & ſi in aliquo amplius aliquando peccauerint:
iam nō opus erit hymbriū magnitudo: neq; enim aqua ulterius terras ita rigabo. Mo
neo tn ut ab humana nec oēs abſtineāt: & ſint ab homicidio puri: facientes quippe tale
aliquid punitur9 ſū. Vtimini uero cunctis animalibus his ut uultis: & deſideriū quiſqs
habuerit: dominos enim uos omnium eſſe feci terrenorū: & natalium: & quæcunq; uo
latilē habent motū: & in aere quęcūq; uegetātur abſtinētes a ſanguine in quo eſt ani
ma. Deſigno aūt uobis futuram requiem arcu meo. Arcus enim dei apud illos eis eſſe
putatur. Et deus hęc quidem dicēs atq; promitens ſiluit. CAPI. VIII

DEo uero cum uixiſſet poſt diluuiū trecētis & q̄nquagīnta annis: oē tps fœlici
n ter agēs mortuus eſt anno uitæ ſuæ nōgentesimo qnquageſimo. Nullus ergo
ad uitā modernā: & annorū breuitatē qbus nūc uiuimus uitā comparatus an
tiquoꝝ: putet falſaq; de illis ſunt dicta: & ex eo q̄ nunc uita tanto nō ducatur tēpore:
credat neq; illos ad uitæ illius longitudinē puenille. Illi namq; cū eſſent religioſi: & ab
ipſo deo facti: & cū eis pabula oportuniora ad maius tēpus exiſterēt ꝑparata: tantorū
annoꝝ circulis eſſe uiuebāt. Deinde pp uirtutes & glorioſas utilitates q̄s iugiter ſcru
tabātur. i. aſtrologiā: & geometriā: deus eis amplius uiuēdi ſolacia cōdonauit: q̄ nunq̄
aī addiſcere potuiſſent niſi ſexcētis uiuerēt ānis. Per tot enī ānoꝝ curicula magnus an
nus ipleꝫ. Teſtes aūt mei dicti ſunt: oēs qui antiquitatē apud græcos & barbaros con
ſcribere maluerūt. Nā & māethon q deſcriptionē fecit ægyptioꝝ: & Beroſus q chaldai
ca defloruit: & mochus & eſtius: ad hęc & Hieronymus ægiptius q phœnicā diſpoſu
erūt: cōcordāt cū meis dictis. Iſiodus quoq; & egathe9: & cllācc9: & accuſila9: & inter
hos ephorus: & nicolaus i hiſtoriis ſuis memoriā faciūt ātiquoꝝ ānis mille uiuctiū. De
his itaq; ſicut ſingulis gratū ē: ita cōſiderēt. Filii aūt noe tres erāt Sē: Chā: & Iaphet qui
aī cētū ānos diluuii fuerāt gnati. Hi primū de mōtib9 ad cāpeſtria deſcēderūt: ut hita
culū illic haberēt: & alios ualde metuētes ꝓpter diluuiū ad cāpos deſcēderī: & ſegniter
hntes ab excelſis locis ad iferiora ueīr coegerī: qppe ut eoꝝ fiducię imitatores exiſterēt

Et cāpus qdē ī quo prius habitauerūt: ſennar appellat. Deo autē iubēte eos ad cremē-
tū hoium puēire diſperſi ſunt ne inter ſe diſſenſiōes efficerēt: ſed ut multa terraꝝ ihabitā
tes ſpacia: abūdātia fructuū potiretur. Qui cū eēnt ieruditi: & deo iobediētes exiſterēt:
in calamitatibus icidētes: ſua grauiter pcā ſenſerūt. Et quia iuuentutis multitudine fer
uebant: rurſus eos deus a ſemetipſis migrare fecit: quoniā non illius propitiatione puta
bant ſe bona habere: ſed propriā fortitudinem ſibi putabāt cauſam eſſe diuitiarū. Vn-
de appoſuerūt ut uolūtati dei inobediētes exiſterēt: putantes q; per inuidiā eius ab alte
rutris migraretur: ut diuiſi facilius poſſent ſubiugari deo. CAPI. IX.

Ecit aūt eos eē elatos ad iuriā dei & cōcēptū nēbroth filiꝰ chā: filii noe. Qui
cū eſſet audacior & māufortiſſimus: ſuadebat eis ut nō deo abſcriberent qa
hoibus p illū fœlicitas eueniret: ſed quod eis ꝓpria uirtute p̄beret: & cogna-
tos gnris ſui ad cām tyrānidis aduxit: ſolus ipſe pręſumēs hoies a dei timore reuocare:
& ſpem ſuam in propria uirtute reponere: ulciſciq; ſe dementes in deum putabant: inter
minantē ferre diluuiū terrę. Ob quā cauſam turrim altiorem ędificandā ſuadebat: ubi
aquę nō poſſēt aſcendere. Multitudo aūt ꝓna erat: ut nembroth præceptiōibus obedi
ret: graue putantes ſeruitiū obſequi deo: & turrim ędificabāt in nullo ſua ſtudia deſerē-
tes. Sumebat ergo altitudo facilitatē: & pluſq; ſperare quis poſſet: multis māibus fabri
cata creſcebat. Latitudo tn ita erat fortiſſima: ut ꝓpe eā reſpiciētibus lōgitudo uideret
iminui. Edificabat aūt ex latere octo colligato ex bitumine: ne forte penetraret: ac ſol-
ueret aqs. Sic illos inſaniētes deus intēdens exterminare oēs nō decreuit, quō nec aliis
dudū perditis formidabāt. ſed diſcordiā illis imiſit diuerſaꝝ linguaꝝ: ut per multas ab-
ſonaſq; uoces intellectu carere potuiſſent locus aūt in quo turrim ædificabant: nūc ba
bylon uocat: dicta ꝓpter confuſionē quā circa locutionē ſuam tūc habuerūt. Hæbrei
nāq; babel cōfuſionē appellant. De hac uero turri diuerſiſq; uocibus hoium meminit &
ſibyla dicens. Cū oēs hoies unius uocis exiſterēt q̄dā turrim ædificauerūt excelſam: tā
quā aſcēſuri p eā in cœlū. Dii uero imitētes uētos: euerterūt turrim: & uocē propriā uni
cuiq; partiti ſunt ꝓpterea: & uocari cōtigit babyloniā ciuitatē. De cāpo quoq; qui uo-
catur ſennar in regione babylonis: meminit eſtius ita dicēs. Qui de ſacerdotibus ſunt
erepti: iouis ſacra ſumētes in ſennar babylonis uenerunt. CAPI. X.

Iuiſit autē poſt hęc diuerſitate liguaꝝ migrationes agētes ubiq;: & terrā ap-
d prehēdētes unuſqſq; fœlicē: & ad aquā eos deus deduceret: ita ut oīs terra p
eos cōpleret: mediterranea ſimul atq; maritima. Quidā ēt nauibus trāſeūtes
inſulas habitauerūt: unde & aliquę gētes ab inſtitutoribus poſitas appellatōes hactēus
ſeruāt. Quidā uero placita ſibi noia mutauerūt: alii āt ut ihabitatoribus clarius eē uiſū
ē: cōuerſationē hoium fecerūt. Greci tn rei hui⁹ auctores: qui poſteris tpibus cōfortati:
ēt ātiquoꝝ gloriā propriā effecerūt: exornarūt & gētes noibus: ut eis ſapiēs eſſe uide-
bat: ornatū utiq; ponētes eoꝝ reipublicę uelut a ſe cōſtitutę. CAPI. XI.

Verūt āt noe filiis filii: quoꝝ nomina propter honorē gētibus ipoſuerūt ho-
q mines q quācūq; terrā apphēder potuerūt. Iaphet ergo noe filiꝰ habuit filios.
xii. Iſti habitauerūt regionē a tauro & amāo mōtibꝰ icipiētē & ptingētē ī aſiā
uſq; ad flumē tanaī. In europa uero terra gaziroꝝ cū nullꝰ eoꝝ q̄ ſupradicti ſūt ibidē ha
bitator exiſteret: gētes ciꝰ diuerſis ſe noibꝰ appellabāt. Qui nūc a greęis galathę nūcu
pāt olī dicti ſūt gomoritę quos gomer iſtituit. Magog uero magogas a ſe noiatos iſti
tuit: iſti a greęis ſcythæ ſunt appellati. Itē filioꝝ iaphet madꝰ & ianus fuerūt: & ex ma
deo q̄dē ſūt gētes q̄ a greęis medi uocāt: de iano uero oēs ioni ocelladiciq; deſcēdūt: q
& greci. Vnde: & marcionicū appellat. Cōdidit aūt iobel iobelos q nris tpibus hybe-

res q & hyſpānia qbus poſtea celtiberi nūcupati ſunt. Moga uero primū dicebat: q poſtea cappadocia. nūc aūt cęſarea: a romānis fortito hoc uocabulo. i. a cæſare. Molcū amo rocū plātati ſunt q nūc capadoces nūcupant: quorū antiquę appellatōis ſignū ondiū. Nā ciuias ē apud eos q hactenꝰ modica dicit: ōndēs intelligere ualētibus uo q, aliquā do oēs gētes regiōis ipſiꝰ ita uocatæ ſunt. Thyras aūt thyrēſes appellauit ſuos q̄ dorū princeps tuitta qbus græci traiū nomē cōmutauerūt. Tātæ ſiqdē gētes p iaphet filios iſti tutæ ſunt Gomer aūt hūte tres filios: aſchenegas quidē aſchenegos inſtituit: q nūc regini uocant a græcis: Riphaat aūt ripheos: q dicūt paflagones: thygrā uero tygrameos: qui ſriges a græcis ſunt nūcupati: Aiano iaphet filio & ipſo tres hūte filios helisas heliſeos uocauit eos quoꝝ princeps fuit: q nūc ſunt eoli: tarſis uero tarſos: ſiceni antiqtus cilicia uocabat. Tarſus nāq apud eos maxima ciuitatū metropolis appellat thau littera pro theta mutata. Cethim aūt cethimā inſulā habuit: quę nūc dicit ciprus & ab ea oēs in ſulę: & maritia loca cetim hæbraice appellant. Telis. n. ē ſermōis mei una I cipro ciui tatū: quæ antiquā appellationē ualuit retinere. Cithis eni ab his q ei grecū nomē impo ſuerūt uocat: neq; ſic fugiēs ſcithū nomē. Iaphet itaq; filii ſeu nepotes has habuerūt gē tes: quæ forſan ignorant a græcis hoc ergo p̄dicos ad narrationē reuertar eorū uti di greſſus ſum. Noia ſiqdē pp ſcripturæ decorē græci ad delectationē legētiū mutauerūt. Neq; eni ꝓuinciæ nr̄æ et hmōi formis uti: ſed licet unū quidē ſcema: & finis noium ſit unus: ultimas tn̄ nominū ſillabas aliter illi declināt. Noe itaq; apud eos nochus appel lat: & Abrā abramus: & ſic hæc forma I oiſcemate cuſtodit.

CAPI. XII.

Illi āt chā a ꝓuicia ſyria & amā: & libano mōte cūctas terras obtinuerūt quæ ſ cūq; ad mare ſūt poſitę: appręhēdētes ēt eas quę uſq; ad occeanū ſūt: & ꝓpri as faciētes appellatiōes tn̄ alioꝝ qdē omnino pierūt: i alias uero alioꝝ trāſmu tatę & trāſformatę nunis ignotę ſūt. Quattuor. n. filiis exiſtētibus chā: chuſo qdē nihil nocuit tēpus. Nā ethiopes quoꝝ ꝓtceps fuit hactenus: & a ſemetipſis: & ab oībus aſia nis chuſei uocitāt. Seruata uero ēt merſeis ſm appellationē priſca memoria. Egiptū nā q merſin: & merſeos oēs uocamꝰ egiptios. Inſtituit āt & phut libyā: phutos a ſe uocās ꝓuinciales. Eſt autē & fluuius I mauritania prouicia: q iſto noie nūcupat. Vide & plu rimos greꝯ hiſtoriographoꝝ iuenimus huius fluminis memoriā faciētes: & ex adia cēti ꝓuincia quę phut uocatur ei nomē ipoſitum. Mutatū eſt āt ei nomē quod nūc eſt ab uno filioꝝ merſain: qui libius dictꝰ ē. Poſt paululū quoq; dicemus & cauſam pro qua cōtingit africā nominari. Chananeus uero quartꝰ exiſtēs filius Chā: quę nūc iudea uo catur ihabitās regionē a ſe chananeā appellauit. Futerūt itaq; filii ex iſtis: chuſo qdē ſa bas: ex quo ſabei: caulas a quo ciulei: qui nūc getuli appellāt: ſabath ex quo ſabatheni: qui noiantur a̅ græcis uſtabarri. Cōdidit ēt ſaba ſabathenos. Rā uero rameos ſtituit: & duos filios habuit: quoꝝ iudas qdem ęgiptiacā gentē heſperioꝝ inhabitās: iudaīs co gnomē ſuū reliquit: ſabas āt ſabatheos. Nembroth quoq; filius chuſi ꝑmanēs apud ba bylonios tryānidē exercuit: ſicut a me primitus ſetiā declaratū eſt. Porro nembroth cū eſſent octo filii: oēm terrā a gaza ęgyptū uſq; tenuerūt. Solius āt philiſtim cognomen ꝓuincia cuſtodiuit: cuius partē græci pālestinā appellāt. Ex aliis uero. i. nomeo: & ana mia: & iabim: ſolus iabim a ſe ꝓuinciā libyā noiauit. Nedi āt & petroſim: & ceſſim: & cephytos: ultra noia nihil ſcimus. Bello. n. ethiopico de quo poſtea declarabimus. eoꝝ ciuitaes euerſę ſūt. Erāt & chanaā filii ſichē: q & ciuitatē ſui nominis ędificauit I fœni ce. Sydō uero a græcis appellata eſt. Amat amatheos inſtituit: quę ēt nūc eſt: & a ꝓuin cialibus amathi uocatur: macsdoneſq; eā ephaniā ab uno priſcoꝝ noie uocauerūt. Ara theus aradū inſulā habuit: eruceus āt arcē: quę I lybano poſita ē. De aliis uero. yii. idest

Eugeo:Cytheo:Iebuſeo:Amorreo:Gergeſeo:Euco:Sineo:Samareo:pręter nomina in ſacris libris nihil habuimus,Hæbreí nãq; eorum deſtruxere ciuitates:huiuſmodi cauſa calamitatibus appręhẽſas. CAPI. XV.

n Oe itaq; poſt inũdationẽ terra ad ꝓpriã reuerẽte naturã:uenit ad opa. Et cũ uineã i ea plãtaſſet:uidẽs fructũ i ea perfectum:uidemiauit: & ad uſum uino deducto ſacrificãs erat i epulis.Inebriat9 aũt in ſopore reſolutus ẽ:nudatuſq; inhoneſte iacebat. Quẽ cũ uidiſſet iunior filiorũ: fratribus irridẽdũ oñdit.Illi uero ope ruerũt prem.Quod dũ Noe ſenſiſſet:aliis quidẽ filiis fœlicitatẽ optauit.Chã uero propter cognitionẽ ſui nõ quidẽ maledixit:ſed eius proli:& aliis effugiẽtibus maledictum: deus chananei filios emigrauit:& de his qdẽ dicem9 in reliquis. CAPI. XIIII.

f Em uero tertio noe filio quiq; fuerũt nati: q uſq; ad occeanũ ſeorſum habitãt aſiã ab euphrate faciẽtes initiũ,Elã ſiqdẽ elamites:q pſas ſunt principes dereliqt.Aſſur ãt ninũ cõſtituit ciuitatẽ:& ſubiectos ſibi ſyros nominauit q fuerũt ualde fœlices. Arphaxat aũt q nũc chaldęi uocant arphaxatheos noiauit cũ princeps eoꝝ eſſet.Aran uero aramenos iſtituit:quos græci ſyros appellant. Quos ãt nunc lydos uocãt luth tũc ludos noiauit.Aran filiis.iiii.exiſtẽtib9. Cis qdẽ inſtituit trachonitidẽ:& damaſcũ quę media paleſtinæ ſyriæq; coniũcta eſt:armeniam otrus:geter batri anos:mes aũt meſeneos quæ nũc arax uocat ab oĩbus.Arphaxat aũt filius fuit Sela:de quo natus eſt heber:a quo iudæos hębreos i inítio uocauerũt. Heber iectan genuit & phalech:dictus eſt aũt phalech:qm̃ ſecundũ diuiſionẽ hitationũ natus eſt.Phalech diuiſionẽ hæbreí uocant.Iectan uero qui filius fuit heber:habuit filios:helinodath: ſaletha: ſormoth:iare:adorã:ugal:dehela:ſebal:abimahel:ſapha:ophir:ebila:iobal.Iſti a flumíe cophino idię:& poſita circa ſyrię loca q̃dã ihabitãt. Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiãt.Faciã uero de hæbreis quoq; ſermonẽ.Phalec.n.filio heber:fuit quidem filius reu: huius aũt ſaruch:de quo nachor filius gñatus eſt:cuius filius fuit thares:q fuit pr̃ abraã. Hũc dicimus decimũ eẽ a noe.Secũdo aũt anno & nonageſimo:ſup ducẽtos poſt diluuiũ natus ẽ thares:& ſeptuageſimo anno genuit Abraã.Nachor cũ eẽt uiginti & cẽtũ annoꝝ genuit thare.De ſaruch aũt Nachor naſcitur:circa annos trigita cẽtũ.Reu uero Saroch hũit cũ eſſet annoꝝ triginta centũ.Hiſdẽ annis hũit phalech reu. Heber autẽ q̃rto & trigeſſimo & cẽteſimo ãno gẽuit Phalech: natus & ipſe de Sela: triceſimũ ãnũ hñte:atq; cẽteſimũ:quẽ Arphaxat genuit qnto triceſimo:& cẽteſimo anno natus.Sem filius arphaxat nat9 ẽ poſt ãnos duodecí facti diluuii.Abraã autẽ hũit fratres nachor & aram .Quoꝝ arã qdẽ filio derelicto Loth:& ſara:& Melcha filiab9 iter chaldęos mortuus ẽ in ciuitate chaldeoꝝ quę dicitur Vr:& hactenus ſepultura eius oſtẽdit.Duxerũt aũt uxores fratris ſui filias:Melchan qdẽ Nachor:Sarã uero Abraã. Porro Thares dũ odio habuiſſet terrã Chaldęoꝝ ꝓpter luctũ Aran:migrauerũt omnes in Charran meſopotamiæ ciuitatẽ.Vbi ẽt Tharẽ morientẽ ſepeliũt:cũ uixiſſet annis.cc.y.Recidebat .n.iã uita hoĩum:fiebatq; paulati breuior uſq; ad gñationẽ moyſi poſtq̃ terminus uitę.c. &.xx.poſit9 ẽ ãnoꝝ:hos annos ſtatuẽte deo quãtos & moſen ꝓuẽit uixiſſe: Nacor ergo de melcha octo fuerũt filii.Vxui:Ba9.Cãuel.Zachama.Za9.zadepha9.zadaph9 Bathuel.Iſti Nachor filii fuerũt legiptimi.Thabe9 ãt & Gadã:& Thatmaubas de concubĩa ei9 nati ſũt.Bathuel ãt filio nachor nata ẽ rebecca filia: & fili9 Labã. Cap̃.V.

a Braã uero Loth filiũ fratris ſui Arã:uxoris ſuę Sarę germanũ adoptauit filiũ legitimũ nõ habẽs:dimiſitq; chaldęã cũ ſeptuagita & quiq; annoꝝ eſſet:deo iubẽte ut migraret in chananeã.i qua ẽt hitauit eãq; ꝓli ſuæ reliqt:prudẽs exiſtẽs nimis & itelligẽs i oĩbus rebus:& ſapiẽs in his quę audierat: & de qbuſlibet aliqd

cogitare. Propterea & uirtute & ſapiẽtia maior aliis fuit: & opinionẽ cũ de deo tunc cũctis habebãt: & inouare & imutare prævaluit. Primus itaq; pręſumpſit ꝓnũciare deum creatorẽ unum eſſe cunctorũ. Reliqua uero licet ad fœlicitatẽ poſt pręceptũ prębẽtis ſingula quæq; dari: & nõ ꝓpria ſubſiſtere uirtute cõfeſſus eſt. Hęc cõficiebat per terræ paſſionẽ & maris: & ea quę contingunt circa ſolẽ & lunã: & ex oĩbus quę circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eis preſente & prouidentia ordinationis eoꝝ cuncta diſponi dicebat: quibus quicũq; priuarẽtur manifeſti fierent: q; neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerũt poſſidere quæ ſecundũ iuuẽtutis fortitudinem miniſtrant: cui bonũ ſolũmodo eſt: honorẽ & actionẽ tribuere gratiaꝝ. Propter quę chaldeis & aliis meſopotamitis in eũ cõſurgentibus: migrationẽ eligẽs ſeq: per uoluntatẽ & adiutoriũ dei: terram chananeã late poſſedit: ubi collocato altare ædificauit: & hoſtias imolauit deo. Meminit ãt patris noſtri abraã berouſus: nõ qdẽ noians eũ: ſed ita dicẽs. Poſt diluuiũ decia generatiõe apud chaldeos fuit quidã uir iuſtus & magnꝰ: in cęleſtibus rebus exptus. Iechateus aũt ẽt memoriã eius plus aliquid fecit. Librũ enĩ de eo cõficiens dereliquit. Nicolaus uero damaſcenus in quarto hiſtoriarũ ſic ait. Abraam regnauit ĩ damaſco: ueniẽs aduena cũ exercitu de terra quę ſup babylonẽ dicit chaldæorũ. Igit poſt nõ multũ tẽpꝰ exurgẽs etiã de hac regiõe cũ populo ſuo: terrã quę tũc chananea: nũc uero iudea dicit hitauit: & hi qui de illo multipliciter ſunt ꝓgẽiti: de quibus in alio libro quę dicenda ſunt explanabo. Abraã nunc uſq; ĩ damaſcẽa ciuitate nomẽ habetur in gloria: & uicus oſtẽditur: qui ab eo habitatio dicit abraam. Capũ. xvi.

f Amen uero poſteris tpibus apphẽdẽte chananeã, Abraã ægyptios uiuere fœliciter audiẽs: ad eos ꝓficiſci tẽdebat: ut eoꝝ abũdãtia pticiparet: & ſacerdotũ ſimul auditor eẽt: & agnoſceret quę de diis exponerẽt: & aut meliores iuueniens ſequeret: aut eos ſua prudẽtia in ornatũ meliorẽ trãſpõeret: deducẽs pariter ſaram: metuẽs aũt ueſaniã ægyptioꝝ circa mulieres: ne rex eum ꝓpter uxoris ſpẽm trucidaret hanc exqſiuit artẽ: ut ſe fratrẽ eius aſſimularet: ſed & illã hoc docẽs reſpõdere eo q; ſibi ꝓdeſſe cõfideret. Qui cũ ueniſſet ægyptũ: pfuit Abraę q; ipſe ꝓuiderat. Tũc enim pulchritudo uxoris eius inotuit. Vnde & Pharao nõ ſufficiẽs de his quę de ipſa dicebant ẽt ipſam inſpicere feſtinauit: arbitratus ſe ſarã cõtingere poſſe. Sed deus ĩpediuit deſiderĩũ eius iniuſtũ ęgritudine ſcilicet: & tumultu cãꝝ. Cũq; ꝓ libertate ſacrificaret: per irã dei peſtem ſacerdotes aduenĩſſe ſignificabãt: eo q; uxori peregrini iniuriã uoluiſſet ĩferre. Ille uero ptimeſcens interrogauit Saram: ut diceret ipſa quæ eſſet: & ille qui eam adduxerat. Qui cũ ueritatẽ audiſſet: excuſabat ſe apud Abraã: dicens putaſſe ſororem: & nõ eius uxorẽ: & feſtinaſſe circa eã cognationẽ facere ſibi: & nõ iniuriæ cauſa ſuũ deſiderĩũ perpetrãre. Cui multa quoq; munera cõdonauit: & ut eſſet iter ſapiẽtiſſimos ægyptioꝝ inſtituit: uirtutẽq; eius & gloriã ex hoc cõtigit eſſe clariorẽ. Nam cum eſſent ęgyptii diuerſis moribus cõplacentes: & ad inuicẽ leges proprias reprobantes: & a ſe propterea diſſidentes: ſibimet eos cõparans & unumquẽq; deſpiciẽs, uerba eoꝝ inania: nihilq; uerum habentia demõſtrabat. Erat igitur in admiratiõe cunctorũ tanq uir ſapiens: atq; paratus non ſolũ ad intelligendũ: ſed ad ſatisfaciendũ: & ad loquendũ quęcũq; docere niteretur. Arithmeticã eis quoq; cõtulit: & quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nam ante aduentũ Abraam in ęgyptum hæc ægyptii penitus ignorabant. A chaldęis enim hæc plantata noſcunt in egypto: unde etiam peruẽiſſe noſcunt ad græcos. Et cũ ueniſſet in Chananeam: partitus eſt terram cum Loth. Dum paſtores eorum iurgia inter ſe facerent propter loca paſturę: electionẽ tunc atq; conditionẽ conceſſit Loth. Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam: habitauit in ciuitate Ebron:

quę est antiquior annis septē:ciuitatē ægyptia prothanide. Loth igitur terrā quæ est posita in cāpo circa iordanē fluuiū bitauit:nō lōge a ciuitate sodomoꝝ:quę tunc iam erat bona:nūc aūt ꝓbat exterminata uolūtate dei. Quā cām loco ꝓprio designabo. C.xyii

Illo nāq; tpe assyriis asiam obtinētibus:reges sodomitaꝝ ualde florebant diuitiis:& iuuētute muta:quibus erāt qnq; reges:eoꝝ ꝓuinciā gubernātes:Balla. Baleas:Sinnabarus Sinoborus:& Ballinoꝝ:rex. Singuli nāq; eoꝝ hēbāt ꝓpriū pricipatū. Aduersum quos cōgressi assyrii:& q̄ttuor ptes sui exercitus facientes:obsidebāt eos. Dux erat unusqsq; suis ordinatus. Cōmisso igit prelio uincētes assyrii: tributū iposuerūt regibus sodomoꝝ. duodecim siquidē annis isti seruiētes:tributū sibimet ipositū soluere passi sunt:tertiodecimo abstinuerūt. Quapropter exercit9 assyrioꝝ sup eos aduenit:ducētibus simul exercitū:Rabsido:arioco:Chodorlaonio:Thadallo. Isti nāq; & uniuersam diripuerūt asiā:& gigantū sobolē subuerterūt. Qui cū uēissent sodomis. castra posuerūt in ualle quæ dicit puteus bituminis. Illo nāq; tpe putei erāt in eo loco. Nunc.n. exterminata ciuitate sodomoꝝ:uallis illa palus effecta est:quę dicit assfatilis. i. bitumi nalis. de hac itaq; paludem rursus nō post multā dicemus. Sodomitis igit cū assyriis cōgressis:& prelio forti cōmisso:multi quidē eoꝝ mortui:reliqui uero captiui ducti sunt:cū quibus & Loth ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat. Cāp. xyiij.

Braā cū audisset calamitatē eius:timor simul de loth cognato eius:& misericordia in eū ingressa est pp sodomitas atq; amicos uicinos. Et cū festinaret eis ferre solatiū:nō tardauit sed accessit:& qnta uocte irruēs sup assyrios circa dan:sic.n. alter iordanis fons appellat:& iueniēs eos anteq̄ armarent:alios qdē in lectulis cōstitutos occidit:qui neq; suspectionē cladis hērent:alii uero nōdū i soporē cōuersi:præ ebrietate pugnare nō ualētes effugerūt. Abraā aūt pſequēs eos expoliatos usq; ad terrā damascenoꝝ:ostēdens uictoriā nō in multitudine:nec i plutimis māibus cē:sed cōfidētiā pugnatoꝝ & fortitudinē ꝑualere in deo:cōtra totius nūeri q̄titatē cū trecentis decē & octo uernaculis & trib9 amicis trī exercitū supauit. qcūq; igit hostiū manus affugerūt inglorii sunt reuersi. Abraā aūt captiuos eripiēs sodomitaꝝ qui capti fuerāt ab assyriis:cū pace reuersus ē. Occurrit ergo ei rex sodomoꝝ ad colloquēdū:in loco qui uocat uallis regia:i uia solime ciuitatis. Suscepitq; cū rex melchisedech:quod significat rex iust9:& erat utiq;:& sine dubio talis:ita ut ꝓpter hāc cām etiā sacerdos dei esset solimorum. Quā ciuitatē postea hierosolymā uocauerūt. Ministrauit aūt iste melchisedech Abraā exercitui xenia:& multā abundātiā reꝝ opportunarū simul exhibuit:& sup epulas collaudare eū cæpit ac benedicere deū:qui ei subdiderat inimicos. Abraā uero dante ei ēt decimas spoliorꝝ munus accepit. Rex aūt sodomoꝝ prędam quidē de abraam non poscebat:homines uero qui eius essent recipe precabat:quos ab assyriis eripuerat. Abraam ergo ait nō hoc solum se facere:sed nec aliā utilitatē ex illa habiturū prędā nisi quæcūq; pro cibo seruoꝝ eius ipensa uidebant:partē uero quandā amicis suis forepræbendam:qui cū eo pugnabāt:quoꝝ primus escol uocabat:Ner ali9:mābre tertius. Laudās igitur uirtutē eius deus ait. Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus hēre gratiam. Et quæ putas fuit nec retributio mercedis cum nondū esset qui ei succederet:erat enī adhuc sine filio. Deus & filium ei ꝓmisit generādū cēt & multā ex illo sobolē:& proximā stellarū numero pro futurā. Et ille quidē hæc audiēs:deo sacrificiū obtulit ab eo iussus hoc facere. erat enī huiusmodi sacrificiū:uitula triēnis:& capra triēnis:& aries similiter triennis:& turtur & colūba:q̄ diuidi iusserat:auiū uero nihil diuisū ē:& anteq̄ cōstitueret ara alitib9 sup uolantib9 pro cōcupiscētia sanguinis uox affuit diuina significās malignos ꝓli eius uicinos fore ānis quadrigētis in ęgypto:in quibus afflicti

ſupeſſent inimicis:& uicētes bello chanāeos:hīturi eſſent eoꝝ terras & ciuitates. Abra
am igīt habitauit qdē circa luzā quę uocat ogyſgi. Eſt enī regio chananeoꝝ nō lōge ab
ebrō ciuitate. Et cū grauiter hēret ſup nō paritē muliere:deprecatus eſt deū:ut ei ſobo
lē maſculi cōdōaret:deo igit iubēte: uti cōſideret pro aliis oibus bonis in qbus a meſo
potamia eductus fuerat et filios promiſit ei futuros. Tūc p̄cipiēte deo unā ancillaꝝ cui
nomē erat agar:ægyptiā gñre:collocauit ei tanq̄ ex ea filios hītura. Et cū cōcepiſſet an
cilla:iniuriā facere ſaræ p̄ſumpſit:quaſi rex foret filius:q ex ea fuerat ꝓcreatus. Hanc
dū Abraā ꝓ uindicta ſaræ tradidiſſet:fugā medītata ē:& afflictiōes nō ſuſtinēs depre
cata eſt deū:ut eius miſereret occurritq; p deſertū euntī diuinus angelus:iubens eā ad
dños remeare:& uitā habiturā potiorē caſte uiuentē. Tunc nāq; eo q ꝓ in dñam ſuperba
ingrataq; fuerat:mala talia ꝓtuliſſe:quæ ſi iobediēs eſſet deo:& longius abſcederet: eā
perire dicebat:ſi uero rediret:fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi. His obedi
ens illa:ueniā a dominis reuerſa ipetrauit:& poſt nō multa pepit iſmael:ac ſi qs dicat:a
deo nobilitatā:co q ꝓ exaudierit p̄ces Abraā. Itaq; cū ſex annoꝝ eſſet & octoginta:na
tus eſt ei iſmael quē prædiximus. In nonageſimonono aūt anno eodem conſtituto ap
paruit deus:ꝓmittēs quod filius ei de ſara naſceret:iuſſitq; eū uocari yſaac:ſignificans
gentes magnas ex eo futuras:& reges:& qa pugnantes oēm terrā chananeā a ſydone
uſq; ad ęgypti terminos obtinerēt:p̄cepit:ut gen9 qđ ei naſceret:aliis nō miſceret ſuaq;
gēitalia circūcideret:& hoc faciēdū octaua die poſt partū. Cām uero circūciſiōis nr̄æ in
aliis indicabo. Conſuleuit aūt abraam:utrum iſmael uiueret longeu9:ſignificauit deus
eum patrē gentiū fore magnarū. Et abraam quidē in his gratias agēs:repente circum
ciſus eſt:& omnes qui apud eū erant:& puer pariter iſmael qui die illa tredecim erat an
noꝝ. ipſe uero nonaginta & nouem annos habebat. Cap̄.xix.

Odē ſcilicet tēpore ſodomitæ diuitiis & abūdātia pecuniaꝝ elati:hoīb9 contūe
e liā faciebāt:& erāt īpii circa deū:ut nequaq̄ recordarent beneficioꝝ eius auerſi
q; ſunt a ſuſceptione pegrinoꝝ:& circa eos affectus hēre deſtiterunt. Exaſperatus
igīt ihīs de9:diſpoſuit pūīr eoꝝ ſuperbiā:& ciuitatē eoꝝ ſubuertere:regionēq; cūctā ſimul
exterminare. Ita ut neq; plātatio nēq; fructus ultra ex ea cōſurgeret. Cū hæc de ſodomi
tis deus decreuiſſet explere:abraā reſpiciēs tres āgelos:dū ſederet ad ſolicē mābre circa
ianuas domus ſuę:putaretq; eſſe pegrinos:cōſurgēs āp̄ exatus ē. & ibidē eos retinens:t
rogabat quatenus xenia eis īpartiret. Quibus annuētibus:panes repēte de ſimilia præ
cepit fieri. & occidēs uitulū & aſſans:eis obtulit ſub quercu iacentibus. At illi ei gloriā
præbuerūt. Et cū adhuc comederēt:de muliere reqrebāt ubi eſſet ſara. Quo dicēte ſtus
ei eſſe:uēturos ſe ī futuꝝ eē dixerūt:& iuēturos eā iā matrē exiſtere. In hoc uero ſubridē
te muliere:& īpoſſibile ſibi fore filiū hēre dicēte, cū ipſa qdē nonaginta ānoꝝ eſſet:uir
aūt eius cētū, tūc illi iā nō ſe celare cōtinuerūt:ſed ꝓnūciauerūt ſemetipſos angelos dei
eſſe:& q ꝓ miſſi ſunt ut unus ſignificaret de filio:duo uero ſodomitas euerterēt. Hęc au
diēs Abraā doluit ſup ſodomitis:exurgēſq; deū deprecatus ē:ne iuſtos & bonos ſimul
derēt cum malignis. Deo uero dicente:nullū ſodomitarū eſſe bonū. nam ſi inter eos
eſſent.x. ex oibus:reꝛitteret peccati ſuppliciū:Abraam quidem ceſſauit:angeli uero ī
ciuitatē ſodomā peruenerūt:quos Loth pro ſuſceptione rogabat:cū eſſet circa peregri
nos ualde humanus:& Abraam benignitatis diſcipulus. Sodomite uero reſpicientes iu
uēculos nimio uult9 decor̄ præcipuos:& apud loth eos ſucceſſiſſe cognoſcētes:ad uim
& iniuriā eorū pulchritudinis ſunt cōuerſi. Loth aūt monente ut caſti eſſent: & nequa
q̄ ad peregrinoꝝ cōfuſionem accederent. ſed reuerentiā in eorum ſucceſſione haberent.
q ſi ita intemperantes eſſent filias ſuas pro illis concupiſcentiæ eorum ſe prabiturum

dicebat:neq; sic quieuerũt. Deus ergo eos; prasũptiõibus sdignat9:alios equidẽ exceca uit:ita ut nõ possent ad ingressum domus accedere:& sodomitas; oẽm populũ pestifere morti dãnauit. Loth itaq; deo dicẽte ei futurã sodomos; pniciẽ:ereptus est cũ cõiuge fi lias duas assumẽs:quę adhuc uirgines erãt. Spõsi egredi cõtẽnentes:cõsuetudinẽ hanc uerbos; loth esse dixerũt. Deus ergo imisit gladiũ in ciuitatẽ:eãq; cũ hitatoribus cõcre mauit:terrãq; simili exterminauit icẽdio. sicut dudũ a me dictũ est:cũ bellũ iudaicũ de scripsissem. Vxor aũt Loth decedens:cũ respiceret sæpius ciuitatẽ:& eius curã hẽret:in terdicẽte deo ne hoc faceret:in statuã salis cõuersa dignoscit. Vidi siquidẽ eã:hactenus enĩ manet. Fugit aũt ille cũ filiabus in paruo quodã agro se cõtinens ab igne liberato. qui locus segor hactenus appellat. sic enĩ hebrei modicũ uocãt. Illic igit desolatione hoium:& inopia cibos; afflictus hitabat. Virgines aũt oẽ genus hũanũ exterminatum existimãtes:cuicunq; miscẽri uoluerint se licere credebãt. hoc aũt faciebãt ne deficeret genus humanũ. Fuerũt igit filii de seniore quidẽ moab:ac siquis dicat ex patre. iunior aũt genuit Ammon:quod nomẽ significat filius generis. Et istituerũt:alter quidẽ moa bitas:quos; hactenus magna gens est. alter uero ãmonitas:utraq; enĩ gens est in ualle syriæ. Et loth quidẽ huiusmodi esse contigit de sodomitis egressurũ. Cap.xx.

Braam uero migrauit in gerara palestinę:in loco sororis Sarã habẽs: similia
a prioribus simulãs p timore. Metuebat.n. abimelech loco; regẽ: qui etiã cũ adamasset sarã credẽs eam se posse corrũpere:; ppter concupiscentiã in ægri tudinẽ incidit dei uoluntate:medicisq; desperãtibus eũ: consoporatus per somniũ ne cõtumeliã faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquantulũ leuigatus:amicis exposuit:q; deus ægritudinẽ hanc ei itulerat pro ultione peregrini:ut eius uxorẽ sine iniuria cõserua ret:quod nõ sororem eã haberet idem:sed lege iunctã uxorem:& p̃misisset præbiturũ se ei de cetero sospitatem:si pro uxore ille sine timore cõsisteret. Et cũ hæc dixisset:Abra am amicis suadentibus euocauit:nihilq; ulterius eumdẽ cõiugi quasi aliquid turpe pas suram formidare præcepit:deũ eius habere curã dicẽs:cuius auxilio uxorẽ suã perma nẽtem sine iniuria reputaret. Deo enim protestante cõscientiaq; mulieris:dicebat neq; eam se ab initio appetisse si uxorẽ esse scisset:sed tanq̃ pro sorore seductũ rogabat:ut mi tis circa eũ esset:& deũ ei propiciũ faceret:& si apud eũ manere uellet:oẽm ubertatem ei conferret. uolẽti uero discedere:danda munera rerũ oium:quibus ad eũ indigens ad uenisset. Hęcillo dicẽte:abraam nõ se de cognatione mulieris mẽtitũ esse dicebat:fra tris eã filiã referẽs & eo q; prẽter hoc figmẽtũ aduentũ suum nõ fuisse securũ arbitrare tur:nec esse suam culpã in illius ægritudine predicabat:& debere regẽ habere de salute fiduciã paratũq; se manere apud eũ dicebat. Abimelech aũt & terrã ei distribuit & pe cunias:cõstituerũtq; inter se:ut sine dolo cõuersarẽtur:faciẽtes ad quẽdã puteũ fœdus: quẽ berſabee uocãt:quod fœdus putei poterit dici:sic.n. hactenus a p̃uicialibus noiat. Post nõ multũ uero tpis natus est filius Abraam de Sara:sicut fuerat ei a deo p̃dictum: quẽ noiauit Ysaac:quod significat risum. Nã eo q; Sara riserat dicente dño q; pareret: nec iam p senectute speraret partũ, iõ filius ita uocat. Hęc itaq; annos tũc agebat no naginta. Abraã uero centũ. Natus est ergo filius utroq; sene:quẽ repẽte post dies octo circũciderũt:& ex illo post totidem dies mos est iudæorũ circũcisiões efficere. Arabes aũt post annos.xiii. circũcidunt eo q; Ismael gentẽ eos; istituit filius Abraæ de cõcubi na. hoc fuerit tẽpore circũcisus de quo certissime oẽ tempus exponã. Cap.xxi.

Ara natũ de ancilla agar primit9 diligebat Ismael:nihil i eo fauoris iminuẽs
s quẽ utiq; q̃si ppriũ filiũ:& pricipat9 nutricbat heredẽ. Ysaac aũt filio p̃creato: nõ dignabat eũ cũ Ismael nutrire cũ senior esset: eũq; posset opprimere patre

moriẽte. Suadebat ergo Abraę: ut eũ in aliã regionẽ cũ matre trãſmitteret. Ille uero in initio ſuã non appoſuit uoluntatẽ ad ea quæ Sara fieri feſtinabat: crudele nimis arbitratus puerũ filiũ cũ muliere & neceſſariis idigẽtes abiicere. Poſtea uero cũ deo placuiſſet ad q̃ Sara p̃cipiebat cõſentiẽs: matri tradidit Iſmaelẽ q nõdũ a ſe poterat gubernari & aquã i utre & panẽ ferẽtẽ iuſſit abire: quo itineris neceſſitas iparet. Dũ ergo abeũti neceſſaria deficerẽt: erãt i ꝑtalis: cũ eſſet aqua difficilis: & exponẽs puerũ ſub arbore quadam ꝑtrahentẽ aiam ne ea p̃ñte deficeret: ꝑcul abſceſſit. Ad q̃ ueniẽs diuinus angelus dixit ei adeſſe fontẽ & mõuit: ut ꝑuideret puerũ & recrearet dicẽs grãdia eẽ ei conferenda de pueri ſoſpitate. Illa cõfidẽs de ꝑmiſſionibus & ſtudẽs alere puerũ adhibẽdo curã: declinauit erũnas. Cũ uero puer ad uirilẽ pueniſſet ętatẽ: uxor ei cõiũcta ẽ ægyptia gñre: unde erat ipſa ãtiqtus oriũda: de qua filii Iſmaeli nati ſũt. xii. Nabaioth. Dar9. abdeelus. Marſam9. Maſmar9. Ydũas. Maſmiſus. Quodam9. Thẽaſus. Iechur9. Naphieſus. Cadõas Iſti nãq; oẽm terrã ab eufrate ad mar rubrũ poſitã uſq; tẽuerũt. Nabatheã noiantes ꝑuiciã. Sũt ãt iſti q gẽtẽ Arabicã ſm tribũ ab eis uocãt & ꝑpter uirtutẽ eorũ: & ꝑ Abraę dignitatẽ. Yſaac aũt filiũ ſuũ pater Abraã diligebat cũ cẽt unigẽitus: eiq; a deo ꝑ mũere i ſenectute cõceſſus. Prouocabat. n. ad fauorẽ amorẽq; ſuũ ipſe poti9 puer paretes: eo qa oi uirtute ſtuduerit: & pẽtũ hẽret ſollicitudinẽ: & affectũ circa dei religionẽ. C. xxii

a Braam aũt cũ fœlicitatẽ ſuã filio legitio relicturus eẽt, morti uicinus hoc dei uolũtate ꝑmeruit. Qui tẽtare uolẽs religionẽ eius: apparuit ei: cũcta quæ prę ſtitiſſet dinumerãs. & qm̃ hoſtiũ melior fuiſſet effectus: & p̃ñtem fœlicitatẽ eo ſtudio ꝓcepiſſet: & yſaac filiũ habuiſſet: cũdẽ filiũ eius ſibi ſacra imolatiõe p̃cepit offerri: in mõte noie morim eleuatũ: ara ibidẽ collocata: ſic. n. apparituram religionẽ ei9: ſi ẽt ſaluti filii p̃poneret quod deo placeret. Abraã aũt in nullo iuſtũ eſſe decernẽs nõ obediri deo: ſed cũctos ei miniſtrare debere: tanq̃ eius ꝑuidẽtia uiuãt oẽs qbus eſt ipſe ꝑpitius, celans cõiugẽ dei pręceptũ: & quã ipſe habuiſſet de nece filii uoluntatem: ſed neq; ſeruos cuiq̃ hoc palam faciẽs: ne forte deo pere ꝑhiberet, ſumens yſaac cũ duobus ſeruis: & quæ erãt ad ſacrificiũ neceſſaria ponẽs aſino ibat ad montẽ: & duobus quidem diebus iter cũ eo ſerui fecerũt. Tertia uero cũ iam circa locũ mõtis eſſent, reliquos in cãpo relinquẽs qui cũ eo erant, cũ ſolo filio uenit ad mõtẽ: in quo tẽplum rex dauid poſtea collocauit. Portabant aũt cętera ſecum ſacrificio neceſſaria ꝓter uictimã. Yſaac uero cum præſentẽ fœlicitatẽ eius ſtudio ꝓcepiſſet: cũq; qnq; & uiginti eſſet annorũ, altare cõſtructo iterrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater: cũ uictima deeſſet. Ille autẽ dicebat, deum ad prębendũ hoc idoneũ: qui etiam quæ nõ ſunt abundanter hoibus condonauit: & ea quę ſunt ab his qui in ſemetipſis cõfiderẽt poſſet auferre, daturũ & illi uictimã: ſi ꝑpitius ad ſacrificiũ ſuũ dignaret accedere. Dũ ergo altare fuiſſet cõſtructũ: & ligna ſup ipoſita: & oia præparata, dicit ad filiũ. O puer: quẽ inumeris uotis a deo optata mihi cõferri: & dũ pueniſſes ad uitã: nihil eſt quod ꝑ alimẽto tuo nõ feci: neq; me fœlicioré arbitrabar: niſi cũ te uiderẽ ad uirilẽ iuuẽtutẽ pueniſſe: & moriẽs te ſucceſſoré mei honoris: & pricipat9 relinquere cũ gauderẽ: q dei uolũtate tu9 pater ſum factus denuo ſm eius placitũ te repono: hãc fortiter porta dicationem. Deo nãq; te cędo: q hũc honorẽ a nobis dignat accipe: eo q; placit9 mihi fuit: ac ꝑ oia ſuffragator. Natus ergo fœlicior morere: nõ cõi mõ hãc uitã egrediẽs: ſed a pre ꝑprio oblat9 deo pri cũctor̃ ob legitimũ ſacrificiũ. Reor. n. qa te dignũ iudicauerit: nec egritudie: nec bello: nec qualibet alia paſſiõe quæ ſolẽt hoibus accidere ex hac uita liberare: ſed cũ oroníb9 & ſacrificiis aiam tuã ſuſcipe: & apud ſe nihilomin9 obtiere: eritq; de cetero mei curã hns: ſenectutẽq; regẽs: qua gratia maxie te nutriebã: hæc mihi deo ſcilicet pro te præbituro. Yſaac aũt ha

bens patrē fortissimū: sapiētiaq; delectatus: & libētissime eius sermōes accipiēs ait: qa neq; iustū esset: ut initio nascereť: si dei & patris iudiciū eēt refutaturus: aut nō se monstraret amboꝝ uolūtatibus præparatū, quādo liceret solo patre hæc uolente facere, si non obediret esset iniustū. Hoc dicēs accessit ad cędē: pariter & ad altare. Sed idē opꝰ infirmatū ē: offerēte deo ipedimentū. Clamauit ergo noiatim deus abraā: suspendens eū a nece filii. Nō enī quasi sanguinē desideraret hūanū, necē filii se ei iperasse dicebat: neq; cuius patrē eū fecerat, hūc ei auferre cū tāta ipietate poscebat: sed eius mētē ꝓbare se uelle: si etiā talia iussus audiret. Cognoscēs uero eius obediētiā: & excellentiā religionis itendēs delectari qdē se in his quę ei prębuerat: nec unquā fraudandū eū oī cura dicebat: & genus eius honorādū: futurūq; filiū eius longęuū fœlicitercq; uictuꝝ in oībus bonis: præbiturūq; se magnū soboli eius pricipatū: atq; genus eoꝝ & multis gētibus & diuitiis eē cōstituēdū: & mēoriā sempiternā generis eiꝰ pricipibus affuturā: chananeāq; terrā filios eius armis possessuros: & exēplū bōi futuros cūctis hoibus. Hęc cū dixisset deꝰ arietē ad sacrificiū ꝓduxit ex iprouiso. Illi uero ꝑter spē semetipsos āplexantes, qppe q bonoꝝ taliū ꝓmissiōes audirēt, osculabanť. Altero uero die sacrificio celebrato reuersi sūt ad sarā: fœliciterq; ďgebāt cūcta quę uellēt eis pbēte do. CA. XXIII

HT sara nō qdē multo tpe defuncta ē: cū uixisset annis cētū uigīti septē sepultaq; ēi hebrō pmittētibꝰ chananeis. sepulcrūq; eiꝰ publice fcm ē: Abraā emēte agrū siclis q̄dringētis a quodā ephron de ebrō: & sepulchra sibi Abraā & eius soboli cōstituit. Post hęc aūt abraā duxit uxorē noie cethurā ex qua ei filii. vi. nati sunt: & ad labores ualidi: & sapiētia cauti: Zābri: Iezar: Madan: Magiani: Iesuoch: & Esue. Nati sunt ēt his filii: & Esuæ qdē sabbati fuit & Dadā. Huic uero fuerūt Asurim & iacusim: & iōui. Madan āt habuit aphan: & apher: & Noch: & abida: & Helda. His oībus filiis filiorūq; natis Abraā ex ꝓpriis dona prebuit: q̄ & trogodítē apprahénderūt: & fœlicē arabiā: inquātū in mare rubrū ptingit. Dicit aūt quia dū apher castra fixisset in libiā: & filiorū eius filii habitassent in ea, terrā illam ex illius noie Africā uocauerūt. Testať meo sermoni alexāder qui dicit polihystor: idest multarū hīstoriarū: sic dicēs. Cledemus āt ꝓpheta q̄ & malchus: scribēs historiā iudeoꝝ: sicut ēt Moses legislator eoꝝ retulit: ait: qa de cethura abrae fuerūt filii multi. Dicit āt eoꝝ ēt noia tria epherā: surin: iaphran. & de surin q̄dē assyriā nūcupatā: ex duobus aūt reliquis iaphran & epheran: ciuitatē abiran ꝓinciāq; africam nuncupatā: his auxiliū prębuisse herculem in libya: & duxisse uꝰorē filiā iepharan nomine Ecbeam: & genuisse ex ea dodorum filiū cuius filius phoron: ex quo barbari sorophaci nominātur. Caꝑ. xxiiii.

ISaac āt iā circa. xl. annos cōstituto a pre Abraā ut uxorē duceret Rebeccā q̄ fuit neptis frīs eiꝰ nachor: filia batuelis: seniorē seruoꝝ suoꝝ misit ad spōsādā eā magnis fidei sacramētis obstrictū: q; hoc more faciebāt: sub fœmore manū mittētes deīde iuocātes deū i testioniū futuroꝝ. Misit āt & mūera ibidē cōmonētibꝰ q̄ apud illos rariora essēt: aut nec oīno repirēť i illa regiōe. Qui tpe multo uadēs: eo q; sit iter agētibꝰ dira mesopotāia: hyeme qdē pp lutī ꝓfunditatē: ęstate uero pp aquæ defectionē: isup ēt latrōibꝰ ibidē cōmanētibꝰ: quos diffugere nō eēt facile: nisi ꝓuidētia uiatoribus ihereret, ueīt i ciuitatē carrēoꝝ. Et cū eēt i suburbāis, uirgines uidit plures cūtes ad aq̄: orauitq; deū ut Rebecca ob q̄ despōsandā filio eū misit abraā: si fm uolūtatē eius eēnt nuptię celebrādę, iter illas sita cognosceret: ut aliis q̄dē aq̄ poscēti negātibus illa ꝑberet: & ille q̄dē hāc uolūtatē hns, uenit ad puteū: rogauitq; uirgines: ut potū ei ꝑberēt. Illis aūt auertētibus se: idicātibusq; aq̄ dōi portare: & nō prębere illi: quæ utiq; difficile possit hauriri, una ex illis oībꝰ icrepās eas ꝓpegrino q̄si nō eēt hoibus ad illas aliqñ cō

munio:qa neq; aquã participarẽt egẽo, ſola ei præbuit abũdanter. Ille aũt in ſpẽ oſum reꝝ uenies:uolẽs cognoſcere ueritate laudabat eius nobilitatẽ:atq; benignitatẽ:qa etiã cũ ſuo labore egẽtibus ſufficiẽtiã p̃bere minie declinaſſet:iterrogabat uero de qbus parẽtib9 eſſet:optauitq; quod illi gratiſſimũ foret:ut in domũ bõi uiri uẽiret:filios ei pitura germãos. Illa uero neq; hæc inuidit uolẽti cognoſcere:ſed & gen9 idicauit:& Rebecca iquit ego dicor:pater aũt Batuhel fuit:ſed ille iã defunct9 ẽ: Laban uero frater ẽ nr̃s qui & domui ꝓſpicit ſimul & matri:& meę uirginitatis ſollicitudinẽ gerit. Ille gaudebat de his quę facta fuerãt atq; dicta: deũ ita uidẽs ſuo itineri clare ꝓſpicere:& ꝓferẽs redimicula:& alia pariter ornamẽta:qb9 uirgines decet uti, dedit puellæ.ut ei cã populi hæc retributio foret & honor:iuſtũ eẽ dicẽs:ut talia mereret quæ fuerit bona p̃ter uirgines uniuerſas. Poſcebat aũt ſuccedere apud eos:qñ ad eã integrius aliter puenire neqret:ſibi eſſe cautius:q̃ qbus iam uidebat exptus & cõiicere ex ea matris fratriſq; clemẽtiã:& q; nihil eſſe eoꝝ uirtuti difficile:neq; ſe eos grauatuꝝ ſed mercedẽ pegrinationis p̃biturũ:& ꝓpriis expẽſis uſuꝝ cõdicebat. Illa uero de pentũ qdẽ ſuoꝝ clemẽtia recte eũ aſſeruit arbitratũ:culpauit aũt de mercedis uerbo:cũ oia ſine mercede eſſet hitnrus. Sed ut nũciaret pri9 Labã:quo pmittẽte accerſiẽdũ eẽ dicebat. Quod cũ factũ fuiſſet, pegrin9 adductus ẽ:& cãclos qdẽ ſumẽtes q erãt Labã famuli, eis diligẽtiã adhibebãt: ipſe uero cœnatur9 cũ eo igrediebat:& poſt cœnã ad eũ matrẽq; puellę locutus eſt dicẽs. Abraã tharæ q eſt filius:ur̃ uero cognat9 Nachor.ii.hoꝝ o mulier pueroꝝ auus ueſter ex eodẽ patre uel matre miſit ad uos:petẽs ut hãc puellã filio ſuo uxorẽ detis iũ gẽdã:q ſolus ẽ ei legitim9:i oibus bõis enutrit9:cui poſſibile qdẽ fuit fœliciſſimã ide mulierẽ ei copulare:ſed noluit. Honorãs aũt genus nuptias poſtulat:cuius ſtudium ac uoluntatem nolite cõtemnere. Dei enĩ uoluntate alia nunq̃ præter ꝓſpera per iter cõtigerunt:& puellã citius & ueſtrã iueni domũ. Dum ꝓximus eſſem ciuitati:uirgines uidẽs plurimas ueniẽtes ad puteũ:orauĩ ut in iſtam iciderẽ:quod & factũ eſt. Nuptias ergo diuina p̃ſciẽtia diſpoſatas uos quoq; firmate. Illi uero p ea quæ eis fuerãt ſecũdæ collata diſpone diuię uolũtatis ĩtellexerũt:miſerũtq; ſicut petebat uirginẽ quã duxit yſaac potitus oium reꝝ Abraæ. Nã q fuerũt de cethura nati:exide migrauerũt. Cap.xxv.

P Oſt paululũ uero tpis mortu9 ẽ ét abraã:uir qdẽ oĩ uirtute ſum9: & digne a deo ꝓ ſtudio qd̃ circa eũ hũerat honorat9. Vixit ãt oẽ tẽp9 ſuũ ãnis.clxxv.& ĩ ebrõ cũ ſara cõiuge ſua a ſuis filiis yſaac & Iſmaele ſepult9 ẽ. Cap̃.xxvi.

P Orro poſt mortẽ abraã cõcepit uxor yſaac:cuius uẽtre nimis ĩtumeſcẽte:hæſitãs cõſuluit deũ:rñditq; gẽinos paritura fore Rebeccã:& in oibus gẽtibus eſſe noiandos:maioris ãt priatũ eẽ minuẽdũ. Pepit ergo paulatim fm diuinũ eloq̃ gẽinos filios:quoꝝ ſenior ut credim9 a capite uſq; ad pedes erat uchemẽter hirſutus quẽ iunior ꝓcedentẽ tenebat a plãta. Diligebat pr̃ ſenioreẽ qdẽ q uocabat Eſau ſecũdũ ethimologiã piloꝝ hæbrei nãq; capilaturã ſciron dicũt:Iacob aũt iunior carus erat gẽitrici. Fame uero ſupuẽiente:dũ placuiſſet yſaac:ut iret ĩ ægyptũ ubertuoſã uallde ꝓuinciã:pgebat in geraris deo p̃cipiẽte. Hũc ſuſcepit rex Abimelech ꝓ mũeribus & amiciciis abraã. Et cũ multo circa eũ fauore fuiſſet uſus initio:i hoc pmãere ſemper iuidia faciẽte eſt ꝓhibitus. Vidẽs nãq; deũ in yſaac eſſe præſentẽ:& tanto eũ fouentem expulit eũ. Ille uero huiuſmodi iuidia tẽtatus per abimelech tunc eqdẽ diſceſſit in agrũ qui dicit Pharan.i.cõuallis nõ longe a geraris:ubi cũ foderet puteũ:irruentes paſtores in lite cõgreſſi ſunt:prohibẽtes illud opus ĩpleri:quo nolẽte cõtẽdere prævaluiſſe uidebantur. Diſcedẽtes aũt aliũ fodiebat: quem etiã aliis iniuriam facientibus, quibuſdam Abimelech paſtoribus relinquens:abſceſſit expectans bonæ uoluntatis gratio-

rem licentiã. Quod dũ eſſet ei ſponte cõceſſum: ut puteũ ſine ꝓhibitiõe foderet roboth puteũ appellauit: quod nomen ſignificat ſpacioſum. Priorũ uero alius qdem Eſcon appellat: quod põt dici litigiũ: alius uero ſuennã: quod nomen ſignificat inimicitias: yſaac itaq; reꝛ magnitudine pullulabat. Abimelech aũt cõtra ſe creſcere putãs yſaac: propter hoc q; cũ eo litigãs ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicitia nihil ei ꝓdeſſet: cõuerſo yſaac adultionem eoꝛ quę uidebat eſſe ppeſſus: amicitias rurſus cũ eo firmauit: & unũ ad hũc ſuoꝛ ducum philocũ noſe deſtinauit. Et cũ oĩa quæ popoſcerat abimelech meruiſſet pp yſaac bonitatem qui recenti iracũdiæ priſcã grãm in ſe inq; patrẽ ſuũ habitã præpoſuerat: tulit eum in ꝓpria. yſaac uero filius Eſau circa quem maximũ habebat pater affectũ, cum eſſet annoꝛ. xl. duxit uxores agamidã edonis filiã: & alybamin euſebonis uiroꝛ inter chananeos ualde potentiũ: ſemetipſum faciens dñm in poteſtate nuptiaꝛ: & neq; patris cõſiliũ ſumẽs: quod nec ꝓmiſiſſet Yſaac: ſi in eius uolũtate iaceret: nõ. n. libẽter hẽbat ad ꝓuinciales ſuã copulare cognationẽ. Nolẽs ergo molestus eſſe filio: ut iuberet eũ a mulieribus abſtinere: facere decreuit. Cũ ſenex aũt eſſet: & aſpectũ penit9 non hẽret: euocãs Eſau: & ſenectutẽ ĩdicãs: q; & ꝓ cecitate & paſſiõe uiſus ĩpedimentũ ei iam eſſet deo ſeruire, iuſſit eũ egredi ad uenãdũ: ut dũ capet quodcũ q; potuiſſet: ei prępararet ad cœnã poſtquã dño ſuplicaret: ut auxiliator ei in oĩ uita: & coopator exiſteret: incertũq; eſſe dicẽs: qñ etiã moreꝛ: & ante hoc ei ſe prębituꝛ: ut deũ ꝓpiciũ eius oratiõibus hẽre mereꝛ. Et Eſau qdem ad uenationẽ egreſſus eſt. Rebecca uero deũ pro fauore Iacob rogabat: & pręter Yſaac uolũtatẽ: iuſſit hædos ei occidere: cœnãq; prępare. Iacob miniſtrabat matri ei ſemp obediẽs. Cũ uero fuiſſet parata cœna hædi pelle brachia cõuoluit Iacob ut pater ꝓpter pilos eſſe crederet Eſau. Nã cũ in oĩbus aliis ſimilarẽt eo q; eſſent gẽini in hoc tantũmodo differebãt: trepiduſq; Iacob ne anteq; fierẽt oꝛones reptus in hac calliditate: patrẽ ut cõtraria faceret irritaret: ꝓferebat patri cœnã. Yſaac uero ſentiẽs uocẽ Iacob ꝓprio cũ noſe uocitabat. Illo aũt brachiũ porrigẽte cui pellẽ circũdederat: cõtingẽs eũ Yſaac ait. Voce qdẽ Iacob ꝓximus ſm pellis uero ꝓfunditatẽ Eſau uideris eſſe: nihilq; ſuſpicãs mali cũ cœnaſſet cõuerſus ẽ ad oꝛones & dei põces. Dñe inqt oĩum ſeculoꝛ & creator uniuerſę ſubſtantiæ tu patri meo cõceſſiſti magnã fortitudinẽ bonoꝛ: & me digñũ rebus põſentibus effeciſti: & ex me ꝓcedẽtib9 ꝓmiſiſti adiutorẽ: & ꝓpiciũ: & datorẽ te ſemp melioꝛ. Hęc ergo cõfirma: & noli me deſpicere ꝓpter põtẽ neceſſitatẽ: ꝓpter quã & pręcipue a te depoſco: & hũc filiũ ꝓpicius ſerua mihi: & ab oĩ malo ſiue paſſiõe cuſtodi: dãs ei fœlicẽ uitã: poſſeſſionẽq; bonoꝛ: quorũcunq; tibi poteſtas ẽ prębere. Fac eũ metuẽdũ equidẽ inimicis: amicis honorabilẽ atq; gratiſſimũ. Et ille quidẽ arbitratus pro Eſau ſe oꝛones efficere: rogabat deũ. Mox aũt ut ceſſauit a benedictiõe: affuit Eſau: Yſaac ſentiẽs quod egerat: ceſſabat. Eſau uero petebat ſimilia quæ fratri iam fuerãt collata. Patre negãte: eo q; oẽs in Iacob fuiſſent oratiões expẽſę luctũ agebat: q; eſſet oratiõe fruſtratus: eiusq; lachrymis afflictus pater: eo q; circa uenationẽ & fortitudinẽ corporis eſſet apt9 in armis: & oĩbus opibus Eſau ꝓbabilem fore dicebat: eũq; fructum eaꝛ reꝛ: & gloriã ſempiternã: etiã genus quod ab eo deſcẽderet habituꝛ: fratri uero eſſe ſeruituꝛ. Cap. xxviii.

IAcob ãt metuẽtẽ fratrẽ ulciſci ſe ĩ illo uolẽtẽ mĩ eripuit. Marito ãt pſuaſit: ut Iacob de meſopotãia cognatã ſuã daret uxorẽ: cũ iã iſmaelis patrui: filiã Baſamin eſau uxorẽ cõiugẽ accepiſſet. Nõ. n. deuoti erãt chanãei circa yſaac ĩ põri b9 ei9 bellis ualde grauati: cũ Barẽati cepiſſet: circa q; põcipue laborauerat. Iacob aũt in meſopotãiã miſſus a matre pp nuptias filiæ Labã ei9 germãi: pmittẽte yſaac nuptias celebrari: eo q; fuiſſet ei uxoris cõſilio pſuaſũ p chananeã ꝓperabat: & pp odiũ ꝓuincia-

lium apud nullū quidē ſuccedere uoluit:ſed ſub diuo iacebat:caput ſuū lapidib⁹ ſubdi tis ſupponēs:ibiq; per ſomniū uidit huiuſcemodi uiſionē:aſtitiſſe ſibi ſcalā a terra ptin gentē ad celū:& per eā deſcēdētes figuras: honeſtiorē naturā habētes quā hoies:& ad ultimum ſup eam deū manifeſte ſibimet apparentē:nominatimq; uocantē:& hmōi uer ba facientē. Iacob cū patris boni ſis filius:& aui qui gloriā magnę uirtutis inuenit, fati gare te in præſentib⁹ nō oportet:ſed ſperare meliora. etenim opulētiſſima tibi maximo rum bonor; meo ſolatio erit ubiq; præſentia. Abraā itaq; ex meſopotamia ego huc de duxi a cognatis expulſum:& patrē tuū cunctis fœlicē oñdi:quorū nō minorē partē in te quoq; reponā. Confidēs ergo ex hoc itinere tuo ꝓficiſcere me ꝓtegente ſecurus. Im petrabis enim nuptias ad quas ualde feſtinas:erūtq; tibi filii boni:quor; multitudo nu mero maior erit:& potētiores filios derelinquēt: qbus ego huius terræ dominatū cōdo nabo: eorūq; filiis:qui replebūt omnē quā ſol reſpicit terrā ſimul & maria. Sed neq; ul lū piculū timeas: nec labor; multitudinē metuas. me ꝓuidente oīa quæ tibi cōferenda ſunt & in preſentib⁹:& multo magis i ꝓſperis. Hæc itaq; de⁹ Iacob prædixit: ille uero læt⁹ effect⁹ i his quæ uiderat: fuerātq; ꝓmiſſa, clarificant illos lapides: qppe cū tātor; bonor; illic ſcm̄ ei fuiſſet alloquiū: uotūq; fecit imolatur; ſe ſup eos: ſi acquirēs uitā im paſſibilē remearet: deoq; ꝓmiſſū exoluit denuo remeās. Nā & ipſū agrū honorādū eē decreuit: eiq; Bethel nomē ipoſuit q̄d diuinas diuitias latina lingua ſignificat. Procedēs ad meſopotāiā lōgo tpe uēit i carrā: paſtoreſq; i ſuburbanis iueniēs: & pueros adoleſcē tulos ac uirgines ad quēdā puteū aquā haurituros: morabat cū eis potū quęrēs: & uerba cū eis faciēs: pcūctabaturq; ab eis ſi noſcēt quēdā Laban: adhuc ſi ſupeſſet. Illi uero oēs ſe nouiſſe dixerūt: talēq; uir; eē q ignorari nō poſſit: eiuſq; filiā una cū eis gregē paſcere quā mirabant nō eē pntē: dicētes ei. Ab ipſa itegri⁹ agnoſcere poteris: quęcūq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicētibus: aſtitit puella cū paſtorib⁹: q una deſcēderāt: eiq; Iacob oñderūt dicētes. Peregrinus iſte uenit de patre tuo cōſulens. illa uero læta fa cta p infantiā ꝓpter Iacob præſentiā, reqrebat eum quis eſſet: & ad eos unde uēiſſet: & qua cā adductus fuiſſet: orabatq; ſimul, ut eſſet poſſibile pſtādi ei qbus ueniſſet egens. Iacob aūt non ꝓpter cognatiōis cām: neq; ꝓpter fauorē pntem, ſed amore puellæ uic tus obſtupeſcebat: pulchritudinē eius talē eſſe cōſpiciēs ut paucę mulier; ita floreret: & ait. Mihi apud patrē tuū: ſi tn̄ tu filia es Laban, familiaritas ē ex antiqua mea tuaq; generatiōe cōſiſtēs: de Thare eni Abraā & Arā & Nachor filii ſunt ꝓgreſſi. Batuel tu⁹ auus filius eſt nachor. De Abraā aūt & Sara quæ nata ē de aran: Yſaac pater meus ē. Vicinū & nouū cognatiōs pignus iuicē poſſidem⁹. Rebecca aūt mea mater: laban tui patris ſoror eſt; ex eodē ſimul patre & matre ꝓgēita. Cōſobrini ſiqdē ſumus ego & tu. Nūc ueniēs amplector uos: antiquāq; nobilitatē renouatur⁹ aſſiſto. Illa uero recordata ſicut iuuenib⁹ accidere ſolet, quæ p̄audiſſet a patre de Rebecca: & parētes ſciēs nomē ei⁹ deſiderāter audire: pp paternū fauorē ad lachrymas adducta ē: & āplexata Iacob. Quē cū oſculata fuiſſet: producere maxia delectatiōe optabat ad patrē: oībuſq; domeſticis me moriā matris eius eſſe dicebat: itenditq; ei toti⁹ boni retributionē: eūq; ad patrē iā uēi re iubebat: & ſeq ſe præcedētē: nec eius delectatiōe fraudari ampli⁹ illo tardāte poterat. Hęc dicēs ducebat eū ad laban. Cognituſq; ab auūculo: & ipſe ſine formidie iter āicos erat: & illis delectationē maternā cōferebat iopiabiliter eis oñſus. Poſt nō paucos itaq; dies Laban gaudere ſe qdē in eius maxie preſentia: & ultra quā idicare poſſit ſermōe di cebat cām pro qua uēiſſet: patrē matrēq; ſenes derelinquēs: & eius pntiæ ſolatiis indi gētes ab eo quęrebat: prębituſq; ſe oīa qbus opus hēret ꝓmiſit. Iacob aūt oēm ei cau ſam narrabat: dicēs yſaac fuiſſe geminos filios: ſe: & eſau: quē dū ꝓ paternis oratiōib⁹

matris ſapiẽtia fefelliſſet: illum ſe interficere uoluiſſe dicebat: tanquã ablato ſibi a deo regno: & bonis quæ pater optaſſet: & hanc fuiſſe cãm ſuę præſentię: materno mandato ſactę. Omnibus enĩ inqt nobis ſunt fratres: ſed mater amplius illius cognatione metuẽs: ita mihi ꝓſpexit: q; utiq; ſolũ meæ puericię munimẽ iudicauit. Vnde deũ reſpiciens in præſentibus ſum ſecurus. Laban aũt & ꝓpter parẽtes eius ꝓmiſit oẽm ſe ei participare clementiã: & ꝓpter matrem pro cuius fauore licet abſentis ſtudiũ ſuum circa eum ſe dicebat oſtẽdere: gregis ſcilicet curã eũ habituꝝ conſtituere ſe dicebat: & pręponendũ his exoptabat: uoluntatẽq; ad ꝓprios remeare parentes cũ talibus donis & honoribus dimittendũ qualibus talis cognatus iuſte ꝓmeritus eſſet. Iacob libenter hęc audiens: donec eſſet qdem apud eos: hunc laborẽ ferre gratiſſime ſe ñdit: mercedẽ uero ꝓ tali labore Rachel nuptiãs poſtulauit: cũ etiã ꝓpter alia honore digno haberet: & maxie quod miniſtra eius fuiſſet aduẽtus. Amor nãq; puellæ cũ huiuſmodi uerba facere cõpellebat. Laban gauiſus in his annuit ei puellę nuptias: nec alium generum meliorẽ ſibi optaſſe: ſi tamẽ apud eum aliquantum maneret tempus: ad chananeos non ſe miſſurum filiam: quando etiã de ſororis cura pœnitentiã agere ſe dicebat: q; eam ibidem direxiſſet. Cum uero Iacob hoc fieri conſentiret, ſeptẽ promiſit annos: tantũ enim ſocero iudicauit mini ſtrandum: uirtutis ſuæ prębens experimentũ ut quis eſſet magis agnoſceretur. Laban ſuccipiens ſermonẽ tempore tranſacto prepoſuit epulas nuptiarũ. Nocte ergo ſuperueniente: ignorante Iacob collocauit ei alteram filiarũ Lyam ſeniorem: & non decoram aſpectu. ille uero per ebrietatẽ nocte ei permixtus die, facto apud Laban de iniuſtitia querebatur: Qui dandã ueniam neceſſitati poſcebat: ob quam talia geſſerat: non enim per malignitatẽ ei Lyam dediſſe: ſed alia maiore cauſa uictũ ſe hoc feciſſe dicebat: quę tamẽ impedire nõ poſſet: ſed amanti daturũ ſe eam poſt ſeptẽ annos alios promittebat. Conſenſit ergo iacob nihil. ſ. aliud ei amor puellæ facere ꝓmittebat: & præteritis aliis ſeptẽ annis rachel accepit uxorẽ. Erãt ambabus miniſtrę quas dederat pater zelpha quidem lyę: Rachel aũt bala nõ quidẽ ancillę: ſed ſubditæ. Et lyę magna erat ſollicitudo de amore uiri: quẽ habebat circa ſororẽ: ſperabatq; ſe exiſtentibus filiis honorandã: & exorabat continue deũ: natoq; maſculo filio & ꝓpter hoc cõuerſo ad eã uiro Ruben filiũ noiauit: eo qa dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus: hoc enĩ ſignificat iſtud nomẽ. Habuit aũt poſt tẽpora ẽt alios tres filios: Simeõ: quod nomẽ ſignificat exaudibilẽ ei fuiſſe deũ: deinde Leui quaſi firmator ſocietatis: poſt hunc iudã quod gratiarũ ſignificat actionẽ. Rachel aũt metuẽs ne ꝓpter copiam partus ſororis minorẽ apud uirum partẽ hẽret, collocauit cum Iacob ſuam famulam balam: ex qua naſcit Dan: quod a deo iudicatũ latina ſignificat lingua: & poſt hũc Neptalim tanq; ex machinationibus: eo q; cõtra partus ſororis copiã arte fuerat uſa. Hoc & Lya fecit cõtra opus ſororis denuo machinata: collocauit ei & ipſa ſuam famulã: & natus ẽ de zelpha filius Gad: quod qs potuerit appellare fortuitũ: & poſt hunc Aſer: quod beatificũ poterit dici: qui lyæ gloriã cumulauit. Cũ autẽ ruben ſenior filioꝝ lyę matri mãdragore mala portaret: rachel aſpiciẽs dari ſibi poſcebat: qa cupierat cibũ: illa nõ cõſentiẽte: ſed ſufficere ei dicẽte: q; eã uiri honore priuaſſet, rachel mitigans ſororis iram cõceſſura ſe ei dicebat: ut cũ ea uir illa nocte mãeret. Qua hoc pcipiente munus Iacob cũ lya dormiuit. Rurſus ergo nati ei filii ſunt: Yſachar qdẽ quod ſignificat mercede factũ: Zabulõ quod idicat fauoris pignus ad eã. Nata eſt aũt & filia Dina. Poſt hæc tẽpora natus ẽ & rachel filius Ioſeph: quod ſignificat augumẽtũ alicuius faciẽdũ. Hoc ergo oẽ tẽpus quod ſunt anni uiginti paſcebat ſoceri greges. Poſt hoc rogabat ut ſumptis uxoribus ab eo diſcederet. Sotero hoc nõ pmittẽte l. tẽter hoc facere cogitabat: uxores reqrebat qd de ꝓfectione tractarent. Illis aũt diſcedere libẽter

dicentibus Rachel & simulachra deorũ quos collere patria lex erat pariter furata cum lya sorore fugiebat & utriusq; pueri:& puellæ cum filiis:& quicũq; possessio eis erat. Ducebat etiã græcum medietatẽ non respiciẽte laban. Rachel deos; simulachra portabat: licet docuisset eam Iacob hmõi deorum honorẽ spernendũ:ut si comprahenderentur se quente patre ueniã illa ad hæc cõfugiẽs impetraret. laban aũt post primũ diem cognoscés Iacob discessum simul & filiarũ multũ malo animo persequebatur maxima uirtute circũdatus:& septima die in quodã colle procul eos collocatos iuenit:& tũc quidẽ quia erat uespera requieuit. Visio ergo ei apparuit monẽs:quatenus sinens genes; atq; filias cõquiescere:nihil in eos pro furore præsumere:sed ut pacta faceret cũ Iacob: q; si eius cõtẽnens paucitatẽ:aggrederetur cũ eo pugnare ei auxilium dicebat illa uisio præbiturã. Laban aũt dum huiuscemodi ei factũ a deo fuisset alloquiũ:orto die Iacob euocãs & manifestans ei uisionẽ:cui credẽs ad talia declinasset:cœpit eũ culpare dicẽs:quo cũ & paucrẽ uenientẽ ad se:& omniũ susciperet indigentẽ:eiq; cunctã possessionis suæ ubertatẽ præbuerit. Nam & filias meas inquit coniunxi tibi:fauorẽ tuũ circa nos per hæc agẽdũ esse confidens:tu uero neq; matris tuæ aut cõmuniõis quã circa me per cognationẽ habens:neq; uxorũ quas duxisti pudorẽ gerẽs:neq; filios; quorũ sum auus: lege apud me usus es belli:possessionem meã quidẽ auferens:filiabus aũt genitorẽ suum fugere persuadeus:sacra quoq; paterna diripens:domi utiq; portaturus:quæ & a meis parentibus honorata sunt:& a me religione ipsa coluntur:& hæc quidẽ quæ nec expugnantes suos inimicos faciũt:tu perpetrasti cognatus:& sororis quidẽ meæ filius:filiarũ uero maritus & coepulator meus domui meæ talia ingerere nequaquã dubitasti. Cum hæc dixisset laban:ita satisfaciebat Iacob dicẽs. Ego nõ solum deũ patriæ desideraui:sed etiam omnes una cognatos:& post tantũ tempus dignum est me ad propria remeare. Pro pręda uero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniustus:cum te deceret gratias nobis soluere pro his quæ a me custodita & facta maiora sunt:qũo in hoc iustitia nõ priuaris: cũ mihi ingratus existis. Cur partem eius paruam absumentes abscessimus. Filiæ uero tuæ non mea malignitate secutæ sunt:sed iusta deuotiõe quã scimus uxoribus legitimis circa uiros posse competere. Sequuntur non tantum me quantum filios:& hæc quidem ipse dicebat:ne aliquod gereretur incõgruũ:quærebatur autem accusationem quam faciebat:quia cum matris eius uideretur esse germanus:& filias ei iunxisset:imperiis eum uulnerasset asperrimis. xx. annis eum detinens:& alia quidẽ nuptiarũ occasione fecisset: quę licet crudelia leuiter sustinuisset:peiora tamen facta post nuptias: quę quilibet etiã inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter laban usus est Iacob. Videns enĩ ei deum ad quodcunq; uoluisse esse pręstabilem promitebat ut quicquid natum fuisset ei pręberet: interdum quicquid album procederet:aliquãdo uero quęq; nigra nascerentur. Crescẽte sub nomine Iacob græcũ partu aliquãdo quidem fidem de pręsenti non custodiebat: aliquando aũt in alterum annum præbiturum se esse dicebat:eo q; multitudine græcum uideret eum abũdare:cum in futuro tãtum fore potius desperaret: fallebatq; rursus in his quæ nata cõspiceret. De sacris autem furatis iussit inquisitionem fieri. Cum accepisset ergo Laban perscrutandi potestatẽ:Rachel hoc audiens posuit ydola in stratorio camelí qui portabat eam:& sedens naturalẽ sibimet purgationẽ dicebat immincre. Et Laban quidem cessauit amplius perscrutari:nõ credens q; cũ tali passione ad ydola accederet:secitq; cum Iacob fœdus:in nullo eorũ quę gesta fuerant memoriã habiturus:sed & illc filias suas se dilecturum. Et has pollicitationes fecerunt super mõtes quosdam:in qbus columnam statuerunt sub climate aræ:unde collis ipse dicitur galaath:ex quo hactenus terram galaditen appellant. Et cum factis pactionibus immolassent:laban quidẽ reuersus

eſt:Iacob in chananeam procedente:ſubinde uiſiones apparebant:de futuro ei ſpem optimam pollicētes.Et locū illum quidē appellauit dei caſtra Volens autē noſſe quid cogitaret eius frater:ſingula cognituruſ cum integritate permiſit: metuenſq; ꝓpter priſcam ſuſpitionem:præcepit his quos mittebat ut dicerēt Eſau: quia Iacob putans iniuſtū eſſe ut hic te iraſcente contiueret:de prouincia ſponte diſceſſit:& nunc ſufficiens tps eſſe putans reconciliatiois reuerſus eſt ducens uxores & filios:cum diuitiis atq; ſitis:& cū precioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus:quod maximum bonum fore iudicat:ut cum fratre fruatur his:quę ei ſunt a diuinitate collata.Et illi quidē hæc iudicauerū t.Eſau uero lętus effectus:fratri cum quadringētis occurrit armatis.Iacob audiēs uenire eum in occurſum ſibi cum tantis armatis expauit.Deo tamen ſpem ſalutis ſuæ cōmiſit:& prouidentiā rerum preſentium fecit:quatenus & ipſe ſuū ſine paſſione ſeruaret: inimiciſq; preualeret ſi aliquod iniuſtum facere uoluiſſent.Diſtribuens ergo qui cum eo erant:alios quidē præmittebat:alios aūt poſt tergum proxime ſequi iubebat:ut ſi uim paterēt qui præmiſſi fuerant iuſiſtente fratre refugium ſequentes haberēt:& omnes qui cū eo erant hoc modo diſponēs:miſit quoſdam fratri munera deportantes.Erant iumenta quę mittebātur & quadrupedum multitudo uariorum: quæ grata ſuſcipientib9 forent:eo q; illi rarius hæc haberent . Mittebātur autem diuerſis uicibus ut frequenter aduenientes multi eſſe putarentur. Placabat ergo per dona irā eius:ſi adhuc aliqua indignatio remanſiſſet.ſed etiā ſermonibus blandis iubebat uti:quos mittebat ad eū . Hęc diſponēs per totū diē nocte uenīte mouebat ſuos.Cūq; fluuiū quēdā tranſiſſet nomine Iabos:Iacob ibi remanēti uiſio quędam apparuit:cū qua luctabatur:illa utiq; uiſione initiū certaminis faciēte:quę etiā uoce uſa eſt:ſimul & uerbis:lętariq; eum in his monēs quę facta uidebantur:nec modico ſe preualuiſſe crederet:ſed grādē angelū dei uiciſſe:& hoc ſignū arbitrari magnoꝝ ſibi fore bonorū:& q; nūquā eius deſereret genus:nec fortiorē hominū quēquā illius eſſe uirtutis:pręcepitq; eū uocari Iſrahel:quod hębraica lingua ſignificat reluctātē angelo ſacro. Hęc igit Iacob poſcente illa uiſio prędicebat. Qui ſentiens angelū dei eſſe:rogabat: ut quā partem habiturus eſſet ei ſignificaret.Et uiſio quidē cū iſta dixiſſet diſparuit.Lętat9 autē Iacob in his Phanuel locū denominauit.Cūq; ei pp certamē dolor fuiſſet fact9 circa neruū latū:& ipſe abſtinuit eo cibo:& pp illum neq; nobis eſt comeſtibilis.Proximū iam audiēs eſſe fratrē iuſſit præcedere utrāq; cōiugē ſeorſum cū ancillis ſuis:ut de longe cōſpicerēt opera uiroꝝ pugnātiū:ſi hoc uoluiſſet Eſau.Fratrem autē ſibi proximecuniētē ipſe ſalutauit:nihil de eo doloſe cogitantē.Et eſau amplexus eū requirebat de multitudine filioꝝ & mulierū.Et cū cognouiſſet:ipſe quidem uēire eos rogabat ad patrē.Iacob ergo excuſante eos de iumētoꝝ labore:eſau diſceſſit in ſeir:illic.n.cōmorabatur:appellauitq; uillā de ſua.ſ.hirſuta capillatura.Iacob autē uēit ad Scēas.i.ad tabernacula quæ hactenus ſic uocantur . Vnde in ſiciniā quoq; profectus eſt:quæ ciuitas eſt chananeoꝝ. Sicimitis autē ſolennitatē agentibus:dina quæ fuit filia Iacob:ſola tranſiuit ad ciuitatē emptura ornamētū prouincialiū mulierum. Videns ergo ſichem regis emmor filius: eā corrupit abreptam:& amore cōfectus deprecatur patrem:ut ei puellam acciperet in uxorem.Ille uero conſentiens uenit ad Iacob ſupplicans ut filio ſuo Sichem dinam lege coniungeret.Iacob igitur neq; cōtradicere ualēs pp dignitatē ſupplicantis neq; legitimū iudicans alienigene filiā copulare petit concedēdum ſibi ſpaciū : ut deliberaret de quibus poſcebat.Abſceſſit ergo rex ſperans Iacob nuptias filio ſuo conceſſurum.Iacob aūt indicans filiis:& corruptionē ſororis & ſupplicationē emmor : petebat cogitandū eſſe qd fieret & plurimi quidē tacebant:cōſiliū non inueniētes.Symeon uero & leui puellæ frēs ex matre eadē nati:hmōi ſibi cōſtituerūt actionē adinuicē:ut cū cēt feſtiuitas & ſicinitæ

requie:& epulis uterent:incunctanter primis custodiis assistētes dormientes occiderēt: & uenientes in ciuitatem interficerent omnem masculum: & regē cum eis & filiū eius: solisq; parcerēt mulieribus. Hæc efficiētes pter cōscientiā patris reuocauerūt dinā. Iacob aūt factorum magnitudinē admiranti:& filiis irascēti deus assistens: iussit cū confidere: & purificantem tabernacula:sacrificia celebrare:quæ prius cum iret in mesopotamiam pro somnii apparitiōe deo uouerat. Cū igitur purgaret suos Labandeos inuenit. neq; n. sciebat a Rachel furatos esse:& quia eos celasset in terra sub arbore quadā: hos ergo in de tollens sacrificabat in Bethel ubi somniū uiderat cū mesopotamiā prius iret:hinc enī proficiscēs uenit in effrata:ubi Rachel ex partu mortuā sepeliuit: quæ sola inter cognatos in Ebron honorē sepulturæ hēre nō meruit. Et ualde flens filiū ex ea natū Beniamin appellauit:propter dolorem qui ob eum matri prouenerat. Isti sunt ergo filii Iacob oēs masculi qdē duodecim:fœmina uero una. Hoꝝ octo legitimi:de Lya sex qdē:duo uero de Rachel:q̄tuor aūt de famulabꝰ: bini ex utraq;:quoꝝ & noia supius dixi. Cap̄.xxviii.

Enit ergo hinc in ciuitatē Ebron positam inter chananeos. Illic aūt ysaac commorabatur:& paululū quidē pariter uixerūt. Rebecā Iacob uiuā nō repperit.

Moritur & ysaac:nō post multū q̄ filius eius aduenit: & sepultus est a filiis cū uxore in Ebron:ubi erat sepultura eius pentum. Fuit ergo Ysaac deo uir carus:& multa eius prouidentia dignus:post Abraā ualde longeuus. Cunq; uixisset centū octuaginta quinq; annis:cum uirtute defunctus est.

Incipit liber secundus antiquitatis iudaice. Cap̄.i.

Ost mortē uero Ysaac filii eius inuicē tabernacula diuiserunt:& nō ea quæ acceperant tenuerunt: sed Esau quidē Ebron ciuitatē fratri dans habitabat in seir:& in idumea regnabat: quā regionē a semet ipso ita uocauit. Edom enim noiatus est: quā nuncupationē huiusmodi uenationis cā sortitus est. Aliquādo labore uenationis exuriens rediebat:dum adhuc puer esset ætate:inueniensq; fratrem lentē prēparantem sibi ad prandium rubeum colorem nimis habentem:& propterea potius incitatus rogabat ut præberet sibi cibum. Qui uendere sibi primatum propter cibum per eius esuriem cōpulit fratrem. Ille fame cōpulsus concessit cū sacramento primatum. Quāobrem ꝓpter ruborē cibi a coctaneis infantiæ tēpore Edom uocatus est. Hæbrei nāq; Edom rubeū dicunt. Et ideo regionē sic appellauit:quā græci honestius idumeā denominauerūt. Fuit aūt pater filioꝝ numero qnq;:quoꝝ Hieus quidē & Hielon:& Chore ex una muliere sunt geniti Oolibama nomine:reliquoꝝ uero Eliphas quidē ex Ada: Rabuel aūt de Basemathethei sunt nati. Hieus quidem filii non fuerunt:Heliphas uero fuerūt legittimi qnq;: Themā:Omath:Sepphu:Gathan:cenes. Amalech enim naturalis non erat:de cōcubina Thāna noie procreatus:isti siquidē habitauerūt in idumea quę Gobolitis est dicta & ab Amelech Amalechitis est appellata. Cum enim aliquādo magna fuisset idumea:& in tota regione nomē integrū retineret:in patrib9 appellationē ab habitatoribus cōseruabat. Contigit aūt Iacob:ut ad tantā fœlicitatis magnitudinē perueniret:quæ facile ab aliis apprehendēdi non possit. Diuitiis enim cunctis ꝓuincialibus eminebat:& filiorum uirtutibus imitabilis & conspicuus erat:nec ullius rei penitus indigebat:quādo illi ad opus manuū & laboꝝ tollerantiā erant prompti:& ad intelligentiā prēparati:in tantum uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curā:ut ēt ex his quę tristia uidebātur esse: bonoꝝ ei prēberet sublimitas:fecerit q; cū:& qui ex eo ꝓcreati sunt auctores reuersionis ex ægypto:quo patres nostri huiusmodi cā morati sunt. Cap̄.ii.

Oſeph ex Rachel filium ſuſcipiẽs Iacob: & ꝓpter honeſtatẽ corporis & animi uirtutem: cũ utiq; aliis ſapientia præcelleret: eũ amplius aliis filiis diligebat.

Huic ſiue paterna dilectio odiũ cõcitauit fratrũ: ſiue ſomnia: quæ cũ uidiſſet: patri & eis ꝓtinus indicauit: eo q; profectũ eius annunciarent: cũ ſepius celentur boies: etiã ſuoꝝ fœlicitates. Viſiones quæ apparuerunt Ioſeph erant huiuſmodi. Miſſus a patre cum fratribus ut colligerẽt meſſes: & maturas fruges: uidit nimis pręcipuã uiſionẽ: & ultra ea quæ ſolent per ſomnia ꝓuenire. Quã uiſionem dum ſurrexit fratribus ſuis tã quã ſibi ſomniũ diſcernentibus enarrauit: dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco: illorum uero cõcurrentes adorare eũ: ſicut dominũ ſerui. Illi intelligẽtes uirtutem eius: & rerum magnitudinem prædicere uiſionem: & cõtra ſe poteſtatem eius futurã: Ioſeph quidem tanquã ignorãtes ſomnia nihil explanauerũt: conſiliũ uero fecerũt: ne ad profectũ ea quæ arbitrabant acciderent: & circa eũ graues amplius exiſtebãt. Impugnãs aũt diuinitas eoꝝ inuidiã: ſecũdã præſtitit Ioſeph uiſionẽ multo mirabiliorẽ quã primã. Vidit enĩ ſolem ſimul & lunam & cæteras ſtellas in terrã deſcendere: & ſe adorare: quã uiſionẽ patri nihil de fratribus mali formidans: ẽt his præſentibus indicauit: & iterpretari ſibi quid hoc ſignificare uelit: poſcebat. Ille uero ſomnio gaudẽs: cũ expoſitionẽ mẽte cõſpiceret: & cum ſapientia nõ ſine conſideratione coniiceret lętabatur: magniſq; ſignificationibus fœlicitatẽ filio nunciabat: tẽpuſq; largiente deo futurũ: quo a parentibus & fratribus eſſet honorandus: & adorari dignus: lunam quidẽ & ſolem patri & matri cõparans: eo q; illa augeat & nutriat uniuerſa: ille uero formet: & aliam fortitudinẽ præſtet: ſtellas uero fratrib⁹: cũ & ipſi xi. eſſent: ſicut & ſtellæ uigorẽ a ſole & luna percipiẽtes. Et Iacob quidẽ huiuſmodi nõ inſipiẽter diſcretionẽ protulit uiſionis: fratres uero Ioſeph uehemẽter ea quæ ſunt predicta contriſtauerũt: & incitati aduerſus eum: uelut extraneũ bona quæ ſignificata fuerant illis ſomniis habiturum: & non quaſi de fratre gaudentes: dum etiã cũ eo potuiſſent: his adipiſci bonis: nempe qui cognatiõe cõmunicarẽt: & fœlicitatis ſocii foret: intrimere adoleſcentulũ ſunt aggreſſi. Cũq; hoc ſtatuiſſent conſilium ad perficiendũ illud tendebant: in ſicimis abeuntes. Hæc autem prouicia paſtoꝝ eſt ouium optima: & grægũ alimẽtis ualde copioſa. Quo dum grægũ curã haberent: & patrem ſcire non fecerũt: quia ibidem remoti eſſent. Ille ignorans hæc: eo q; nullus ad eũ a grægibus aduẽiret: qui quod eſſet uerum de filiis nunciaret: triſtemq; pro illis animũ gerens: & in formidine cõſtitutus miſit Ioſeph ad græges ut de fratribus ſuis agnoſceret: & quid agerent indicaret. Illi aũtẽ fratrem uidentes ad ſe uenire: gauiſi quidem ſunt: ſed non quaſi familiaris ſui præſentia: & a patre directi: ſed quaſi ſuper inimico: & manib⁹ eorũ diuina uoluntate cõtradito. Ad internitionem ergo eius nolentes differre præſens tẽpus protin⁹ acceſſerũt. Quos dum ruben ſenior eoꝝ inſpiceret ita conſpirare: & ad actum iam uideret unanimes: eos retinere tentabat magnitudinẽ præſumptionis: & ſcelus eis oſtendens: quia malignũ quidem deo & hominibus eſſet abhominabile etiam non conſanguineum hominem perimere: multo magis autem ſceleſtius eodem in fratrem ita perficere: quo. ſ. interfecto pater una perimeretur: & mater in luctu ex filii non humana lege facta priuatione conſumeretur. Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperent quid ipſi paterentur mortuo ſibi filio: & iuuẽculo: & recederent a tali præſumptione deum timentes: qui inſpector ſimul & teſtis eſſet: & ab huiuſmodi actione recederent: pœnitẽtiãq; diligerẽt: & potius tẽperantię deſeruirent: nam accedentes ad hoc opus: omnem pœnã ꝓ fratris nece ſoluerent: uidẽtes utiq; dei ꝓuidentiã ubiq; ꝑſentem: cui neq; quod in deſerto: neq; quod in ciuitatibus agitur eſt abſconſum: ubicũq; enim homo eſt: oportet ſcire illic eſſe deũ: ſed ẽt cõſciẽtiã

ſuã eos habiturã inimicã in his præſumptiõibus edicebat: quã neq; bonã habẽtes aliq; neq; talẽ qualis in eis tunc habitaret poſt mortem fratris effugerent. Adiiciebat dictis etiã hæc: quia fratrẽ neq; iniuſtũ aliquid facientẽ ſanctũ eſſet occidere: bonũ eſſe uero etiã inimicis obliuiſci: ſi qd forte peccauerint: Ioſeph aũt in nullo malignũ circa eos extitiſſe: cur eum occiderent: cuius ætatis ſirmitatẽ mẽſurare deberẽt: quãdo ipſe eoꝝ tu telã potius expectaret. Cauſa uero huius iteritus multo peiorẽ eorũ actionẽ faceret: eo q; propter inuidiã futurorũ bonorum eũ uita priuare niterentur: quibus bonis ſimul cũ illo uterẽtur: eius cõmunioni pariter participantes: cum non extraneus ſed domeſticus eorum exiſteret: unde deberent ſua putare: quæcũq; Ioſeph largitas diuina conferret: ſed & iracundiam ſupẽrnam propterea ſeueriorem ſibimet futuram: ſi eum qui a deo iudicatus fuerat dignus: occiderent: & auferrent deo eum cui eſſet talia donaturus. Et ruben quidem hęc dicens & his potiora ſupplicans: eos a fratricidio conabatur auertere. Cum uero in nullo eos mitiores uideret: ſed feſtinantes ad necem ſuadebat ut malũ ſceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulciſci ſe uolentes prius credebat flectere. Cum uero preualuiſſent ut fratrem occiderent: dicebat nõ eſſe ualde futuros malos: ſi in his quę nunc hortaretur obedirent in his enim eſſet & opus quo feſtinarent: non tamen huiuſmodi: ſed leuius in comparatione mali. Petebat eos manus quidem in fratrem non inii cere: ſed proiectum in lacum uicinum eum illic deſinerent mori: & ſcelus manuum ſuarum uel ita leuigari. Illis autem conſentientibus: ſumens Ruben adoleſcentulũ & caute ligans eum in lacũ cum quiete depoſuit: erat enim ſine aqua. Et ille quidem dũ hoc feciſſet abſceſſit quærens loca oportuna paſturæ. CAPI. III.

Vdas autẽ qui & ipſe filius erat Iacob uidẽs negociatores arabes ex iſmaheli
i tarũ genere aromata: & onera ſyria portantes ęgyptiis de Galaath poſt diſceſſum Rubẽ fratribus perſuaſit ut extrahẽtes Ioſeph uẽderẽt arabis quo lõgius cõſtituto: uel ſi moreret apud peregrinos: ipſi forent a ſcelere liberi. Hoc dum placuiſſet: Ioſeph extrahẽtes negociatoribus uendiderunt: precio nũmorũ. xxx. cũ decem & ſex eſſet annorũ. Ruben aũt nocte ad lacũ ueniens: latens fratres ut liberaret Ioſeph: dum clamante eo non reſpõderet: metuens ne poſt abſceſſum eius intereiſſent eum cui pabat fratres. Illis quod geſtũ fuerat edicentibus: ceſſauit a luctu Rubẽ. Cũq; hæc circa Ioſeph geſta uiderent a fratribus quid agerent poſtea ut extra ſuſpitionẽ patris fierẽt exquirebant: tunicamq; qua uenerat idutus ad eos Ioſeph quã abſtulerãt dum eũ in lacũ deponerẽt: placuit eis diſcerpere: & hirci ſanguine maculatã portare: patriq; monſtrare ut ei uideretur quaſi a beſtiis deuoratus. Quod facientes uenerunt ad ſenẽ. Et cũ ab eis de filii cognitione inquireret: dicebant ſe quidem Ioſeph neq; uidiſſe neq; ſi qua calamitas ei accidiſſet nouiſſe: illam uero tunicam inueniſſe ſe ſanguine maculatam atq; diruptam & arbitrari ſe q; incidens in beſtias iteriſſet: ſi tamen ex tũica agnoſceret: & ſi hac indutus fuiſſet de domo proficiſcens. Iacob autem cũ prius in leuiori ſpe fuiſſet tãquã forte prędato ſuo filio: hanc ſpem deſeruit: cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum: Cognouerat enĩ cum ipſa ueſtitũ cũ properaret ad fratres: & uelut ſuper mortuũ decætero uidebatur afflictus adoleſcentẽ lugens: & tanquã ſi unius filii pater eſſet: aliorumq; conſolatiõe priuaretur: ſic erat apud ſemetipſum male: prius fratribus eum ęſtimans comparatum qui a beſtiis credebatur eſſe conſumptus. Sedebat ſacco ueſtitus: triſtitia grauiſſimus: ut neq; a filiis cõſolationẽ ſumẽs leuior fuiſſet: neq; laborando doloribꝰ iterdicere præualeret. Ioſeph aũt uenditũ a negociatoribus cõparans Putiphares uir ęgyptius qui erat ſup coquos regis pharaõis: habebat in omni honore: doctrinamq; liberalium edocebat: & ali eum meliori cibo quam cõueniret: ſerui

li fortũæ iubebat: cõmíſitq; ei domeſticam curam. Ille uero cum his frueretur: uirtutem humilitatis quę circa eum erat: neq; hac mutatione dereliquit: ſed oſtendit prudentiam eum certiſſime affuerit præualere poſſe rebus in uita difficillimis: nec fœlicitatib9 ſolũ modo tpalibus inhęrere. Itaq; dum uxor eius domini propter pulchritudinẽ & opportunitatem actuũ eius: eſſet illius amore cõfecta: & putaret qa ſi hoc ei faceret mãifeſtũ, facile eũ ſuaderet uenire ad ſuũ concubitũ: quaſi ille iudicaret fœlicitatem eo q; ei domina ſupplicaret: & ad figurã illius tunc ſeruitii: & non ad modũ reſpiceret caſtitatis: deſiderium ſuum ei prodit: & uerba de permixtione fecit. Cui9 reſpuebat ille preces: dicendo non eſſe iuſtum huiuſmodi ſibi imponi ſeruitiũ: unde emptorem a quo tanta dignitate fuerat honoratus: iniquitatis contingeret iniuriam ſuſtinere: ſed rogabat eam comprimere paſſionẽ: deſpationẽ qppe ei huius deſiderii ꝓponẽs: qa ſi nõ eſſet ſpes: hoc ei facile poſſit auferri: ſe uero omnia potius ferre dicebat quam in hoc quodammodo conſentire. Nam ſi ſeruum inquit dominæ ſuæ nihil facere oportet aduerſum: contra hæc pręcepta maxime conuenit reſultare. Illius autem amor potius augebatur: eo q; nõ ſperaret omnino deuiare Ioſeph. Et dum uęhemẽter obſideretur a paſſione: ſecundum rurſus fecit experimentum. Igitur dum feſtiuitas publicę celebrationis inſtaret: in qua ad cerimonias etiam mulieres intereſſent: ęgritudinem marito ſimulauit: captans ob hoc ſolitudinem atq; ſilentium: ut exoraret Ioſeph. Qui dum acceſſiſſet uberiores prioribus obtulit ei ſermones: quia bonum quidem fuiſſet ut precib9 priſcis flecteretur: nec in aliquo contradiceret propter reuerentiam dominę depoſcentis: & excellentiam paſſionis: qua cogeretur domina de ſua dignitate deſcendere: ſed nunc melius ageret: ſi quę prídem contempſerat emendaret. Nam ſi ſecundas preces expectaret: hoc illa etiam ſtudio maiore ſe feciſſe referebat: ægritudinem ſimulaſſe: & feſtiuitati uel cerimoniis præpoſuiſſe ęius amplexum: ſibi autem q; primis ſermonibus non credendo reſultauerat: nulla factum fuiſſe malicia iudicaret: ſignumq; crederet utilitatis bonorum præſentiũ: q; ipſa in ea uoluntate perſiſteret: quæ bona iam quaſi poſſideret ſi eius amore flectere tur: & maioribus frueretur obediens: uindictam uero & odium eum aſſerens ſuſcepturum: ſi eius contemneret dignitatem: ſed etiam dominę caſtitatem conferre uideretur. Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat: ſed ipſa ad accuſationem accederet illius: & tentatam ſe ab illo marito ꝓprio mentiretur: magiſq; crediturum uxoris ſermonibus quam illius: licęt eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere: ſimul & flente: nec miſericordia eum recedere a caſtitate ſuaſit: nec metus coegit: ſed & preces reſpuit: & minis non ceſſit: metuens iniuſtitiam ſuſtinere: & pati magis quodlibet ſeui9 elegit: quã lętus uti pręſentibus: in quibus etiam cõſcius eſſet perditionis ſuę. Cõmemorabat autem eam nuptias: & uiri ſocietatem: & his potiora diſtribuẽda: quã tẽporalis arderis libidini ſupplicabat: nam talibus perpetratis: quę pœnitentiam magis augerent: doloręfumeret & nequaq; quod deliquerat emẽdaret: & timorem nimiũ eſſet habitura: quãdo cauſa huius mali nullatenus poſſit abſcondi: uiri autem ſuę ſocietatis adeptionẽ habitura ſine periculo: inſuper magnã conſcientiæ apud deum fiduciã ſimul & apud homines: tãquã in eius manẽs amplexibus munda & apud eum dominę poteſtatẽ: nõ propeccato habitura confuſionẽ: multoq; melius eſſe habere fiduciam in bõis quæ cognoſcunt: quã in malis quæ timore cęlãtur. Hęc dicens: & his multo maiora: ardorẽ mulieris retinere: eiuſq; paſſionẽ cõuertere ratione nitebatur. Illa uero ſtudio ſuo uehemẽtius incitata immittens manus: cũ uerbis ſuadere deſpaſſet: cũ cogere tentabat. Cumq; fugiſſet iratus Ioſeph: illa eius tenẽte ueſtẽ qua ſe exuerat: exiliuit domo. Quæ in formidine cõſtituta: ne uiro ſuo hoc diceret: iniuriãq; uolẽs pręuenire: qtenus aduerſus Ioſeph

mentiretur:excogitauit:ut hoc modo ulciſceret iniuriã:quæ fuerat ita ſuperbe cõtẽpta. Præcedere uero in accuſatione ſapientiſſimũ fore ſimul & muliebre credens: ſedebat q dem deiecta atq; confuſa ob triſtitiam qua cupiditate ſua fuerat decepta: tẽptamẽtum corruptionis ſuæ cum ira frangens alias iungẽs. Veniente aũt uiro:uultu turbato cauſamq; conſulenti fecit Ioſeph accuſationis initiũ:& uelut mortua dixit marito. Seruum nequã cubile tuũ uiolare uolẽtem caſtiga:qui neq; qualis in domũ noſtram uenerit re cordatus timuit:neq; quantũ ex tua bõitate ꝓmeruit:mente ꝓcepit:ſed pro his cum re bus oĩbus bonũ ſe præbere debuiſſet:inſidiatus nobis eſt:ut lectũ tuum contumeliis af ficeret:& hęc in feſtiuitate captãs abſentiam tuã. Qui licet hũilis primitus uideretur: propter tuũ quieſcebat metum nõ quia eſſet natura benignus. Hoc aũt factũ eſt:eoq; idigne:& prẽter ſpem ad honorẽ acceſſerit. Qui dũ fidẽ totius poſſeſſionis tuæ & diſpenſationẽ obtinere prẽualuiſſet:& ſenioribus famulis prẽpoſitus eſſet:tuã quoq; uiolare tẽtauit uxorẽ. Dũ uero quieuiſſet in uerbis:oſtẽdebat ei ueſtẽ quaſi dũ tentaſſet ei uim facere reliqſſet eã. Putiphares neq; lachrymis uxoris:neq; his quæ dicebat illa: uel uidebat ipſe diſcredẽs:& ei9 amori cũcta diſtribuẽs:examinationẽ qdẽ ueritatis fieri nõ permiſit:uxori tribuens caſtitatem Ioſeph uero nequam eſſe decernens:& illum quidẽ malignorum miſit in carcerem:uxori uero potius caſtitatis ornamentum ineſſe teſtifica tus eſt. Ioſeph itaque deo omnia ſua committens:neque ad ſatiſfactionem:neque ad integram factorum manifeſtationem conuerſus eſt:ſed uinculis & neceſſitate tacitus mã ſuetuſq; ſuccubuit:meliorẽ eſſe confidens deum:cauſam calamitatis:& ueritatem ſcientem:quã illos:qui eũ iniuſte pœne cõtraderent:cuius prouidentiæ experimenta repente ſuſcepit. Cuſtos nanq; carceris diligentiam fidemque eius conſiderans:& uidens dignitatem eius formę ſubtraxit uincula:& quod erat peſſimum leuius ei fecit:ciboque eum utiquam uinctis conueniebat:meliore prẽcepit. His uero qui in eiſdem calamitatibus erant:dum ab erumnarum onere ceſſarent, ad colloquium ut aſſolet cõmunionis & ſimilis calamitatis uenientibus:& adinuicem cauſas pro quibus condemnati fuerant requirentibus:pincerna regis & ab eo uæhementer honoratus:eiuſq; effectu deuinctus & cum Ioſeph habens compedes, familiarior ei magis effectus ẽ. Sapiẽtia nãq; ei uidebatur excellere: ſomniũ quod uidiſſet expoſuit:petens:ut quid ſignificaret:ſi innuaret:accuſans quia ſupra mala regis adhuc ei diuinitas ſollicitudinem appõeret ſomniorum. Dicebat ergo ſe uidiſſe trium palmitũ natos botros ex uno quoq; pendere:grandes iam:& ad uindemiandũ ſpecioſos:eoſq; ſe cõprimere in poculo regis muſtumq; offerre bibitori:& illum grate ſuſcipere. Quod ergo uiderat:hoc eſſe dicebat:poſcebatq; ut quẽcũq; Ioſeph in his ſortiret intellectũ:ei ſuo manifeſtaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere:& ſperare in diebus ſe tribus a uinculo abſoluendũ:rege deſiderante miniſterium eius:& rurſum in eo eſſe conſtituendũ. Fructũ enim uineæ ſignificauit in bonum deum hominibus prębuiſſe:quod etiam ipſi libatur:& fidem hominibus amiciciamq; paſcitur. Soluit ergo lites paſſioneſq; & triſticiam aufert his quibus offertur:& ad deletationes ſpe conuertit. Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus compreſſum botris manibus ſuſcepiſſe regem tuis, bonam uiſionem ſcito tibi futuram & præſentis neceſſitatis indulgentiam in tot diebus prænunciantem de quantis palmitibus fructum uiſus es per ſomnium uindemiaſſe. Sed memor eſto mei cũ fueris hæc expertus: qui tibi pronunciaui bona:& in poteſtate conſtitutus: non obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus:ſed pro cauſa ueritatis: & caſtitatis, ea quæ reorum ſunt ſuſtinere damnãti ſumus: quando nec in propria delatione cum qui nobis hæc intulit iniuriam ſuſtiuere uoluimus. Et pincernæ quidem ut aſſolet

audiente huiuſmodi expoſitionē ſomnii gaudiū erat: expectabatq; interpretatiōis finē. Seruus aūt quidā ſupra piſtores conſtitutus: cum pincerna uinctus in carcere: cū talem Ioſeph ptuliſſet de illius uiſione ſententiā: in ſpe bona conſtitutus: cū & ipſe ſomniū uidiſſet: petit Ioſeph: ut & illi quę præterita nocte uiderat: quid uellent ſignificarę depromeret. Erat enim inquit huiuſmodi. Caniſtra tria ſuper caput meū ferre me uidi: duo quidem panibus plena: tertiū obſonio: uariisq; cibis: & q̄lia ſolēt regibus miniſtrari: ſupuolantes autē alites omnia conſumpſiſſe. Et ille quidē credebat ſibi ſimilē expoſitionē futurā: quā pincernę dixerat. Ioſeph autē concipiēs animo ſomniū: dixit ad eū: uelle quidem ſe interpretē ei fore bonoꝝ: & nō taliū: qualiū uiſio demonſtraret: duas inquit ei uitę ſupereſſe dies: hoc dicens caniſtra ſignificare: tertia uero eū crucifigendū: cibūq; uolatilium eſſe futurum: nihilq; fore: quod ei auxiliū poſſet ferre. Hæc ergo ſimilem terminum in ambobus ut Ioſeph dixerat ſuſceperunt. Prædicto nanq; die cum natalis eſſet regis: non ſicut rex agens: piſtorem quidem crucifixit: pincernam uero uinculis abſoluens: in proprium miniſterium reuocauit. Ioſeph uero cum duobus annis uinculorum mala ſuſtineret: nihilq; a pincerna prędictorum memoraretur: deus eripere eum uolēs de carcere: huiuſmodi ei machinat⁹ eſt libertatem. Rex Pharo una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens: & cum his utriuſq; expoſitionē: interpretationē quidem oblitus uiſiones recoluit: afflictuſq; in his quæ uiderat: nempe cum ei triſtia uiderentur: die facto conuocauit ſapientes ægyptiorum: uolens agnoſcere ſomnioꝝ diſcretionem. Heſitantibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confuſionem: memoria reddita eſt Ioſeph: eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ: & accedens ad regem: indicauit ei de Ioſeph: & uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere: pariter & euentum: & quia ipſe dixerit crucifigendū ea die piſtorem: & ſibi omnia ſecundū interpretationē ſomnii euenire prędicente Ioſeph: uinctumq; eum aſſerens a putiphare principe quocorum ut ſeruum: cum diceret ſemetipſum non humilis hębreorum eſſe generis: nec glorię patris, Hunc inquit euocans: nec propter modernam culpā eum calumnians: quæ tuis ſomniis indicantur agnoſces. Iubente rege Ioſeph ad ſuum uultum adduci: obediunt famuli diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uero eius dextram apprehendens: o iuuenis inquit: tu mihi nunc optimus: & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es. His ergo bonis quibus iſte particípatus eſt: etiam fac me eſſe conſortem: pandens quæcunq; mihi ſomniorum prenunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore cōſtrictum: blandiri ſermone fallaci: & delectationem facere: ſi reuera ſit triſte quod uidi. Putabam circa fluuium ambulans uidere me boues pinguiſſimas: ſimul & magnitudine precipuas numero ſeptem gradientes de paſcuis ad paludem: alias uero tantas numero perſpexi maximas de palude concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendū deformes. Quę dum deuoraſſent pingues & magnas: nihil adiutę ſunt: crudeli fame detentę. Et poſt hanc uiſionē de ſomnis ſurgēs: & turbatus qd eſſet hæc uiſio apud me cōſiderans: rurſus in ſoporē ſolutus ſum: & uidi ſecundū ſomniū multo mirabilius priori: quę etiam me terrēt potius atq; conturbant. Spicas. vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & reclinatas a fructu: & aptas ad meſſem: & ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes: & infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ: ut conſumerent & comederent ſpicas ſpecioſas, ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autem reſpondens ait. Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminū tamen eundēq; ſignificat futurorum. Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimū a peioribus deuoratas: & ſpicas a minoribus fuiſſe cōſumptas, famē & ſterilitatē ægypto totidē annis prænūciat: e quibus ſcilicet primo tēporibus felicitatem ferentibus, quorum ubertas totidem poſteriorum an-

norum ſterilitate conſumit. Erit ergo rerũ difficultas neceſſariaꝝ: quę inemendabilis uehementer exiſtat. Signum autem hoc eſt: cum exhauſtę boues meliores conſumpſe runt: ſaciariq; minime ualuerũt. Deus tamen nõ ut triſtificet: futura prędicit hominib9: ſed ut preſcientibus leuiora faciat experimẽta prænunciatarũ rerum. Tu ſiquidem con gregans bona tẽpore prio futura facias: ut calamitatẽ uenturã ęgyptiorũ terra nõ ſen tiat. Mirante itaq; rege prudentiam ſapientiamq; Ioſeph: & conſulente quẽadmodum ubertatis tempora diſpẽſarẽtur: ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur huiuſmodi cõ ſilium dedit: ut frugum parcitas hẽretur: & nõ affluenter ęgyptios his uti permitteret: ſed quãtum ſufficeret ad pabulum erogaret: qua uero ſupereſſent ſterilitatis in tẽporę ſeruari: recõdiq; monebat triticũ ab agricolis perceptũ: ut ad ſata tantũmodo miniſtra rentur expenſa alimentoꝝ. Pharo utrunq; in Ioſeph miratur: & diſcretionẽ ſomnii pari ter & conſilium diſpenſationẽq; eius rei ipſi cõmiſit: quatenus ageret ea: quę populo ægyptiorum & regi ſciret utilia: inuentorem ſcilicet huiuſmodi: uitę etiam diſpenſato rem optimum eſſe confidens. Ille uero poteſtate ſibi a rege collata: ita ut eius frueret ſi gnaculo: & purpura ueſtiretur: per uniuerſam terram ductus in curru uehebatur: frumẽ tumq; agricolis ſufficiens ad ſemen: & pabulum ſingulis metiẽs: nulli ſignificabat cau ſam: pro qua talia peragebat. Triginta ſiquidem ętatis iam annos tranſierat: & omni honore fruebatur ſibimet a rege collato: quem appellauit Pſonpthõ panicos: uidens ei9 intellectum inopinabilem. Significat autem hoc nomen inuentorem abſconditorũ. Du xit autẽ uxorem ualde digniſſimam: filiam Petefres: qui unus fuit heliopolitanorum ſa cerdos: adhuc uirginem: nomine Aſeneth: cooperante ſibimet rege. Ex hac fuerunt ei fi lii duo: ante ſterilitatis tempus: Manaſſes quidem ſenior: quod nomen ſignificat obli uionẽ eo quod per fœlicitatẽ obliuio ei ſfœlicitatis acceſſerit: iunior uero Effraim: quod reſtitutionẽ ſignificat: eo q; eſſet redditus libertati maiori. In ęgypto ſiquidem ſecun dum ſomnioꝝ expoſitionẽ Ioſeph ſeptẽ annis beatiſſime tranſeunte: fames annum iam tangebat octauũ & ex eo quod nõ præſenſiſſent caſurum ſuper ſe malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas confluebant. Ille uero Ioſeph uocabat: qui eis fru mentum uendidit: factus multitudinis ſine dubitatione ſaluator: & mercedem omni um non cõprouincialibus tantũmodo faciens: ſed etiã paratus uẽdere peregrinis: om neſq; homines ſecundũ cognationes ſuas ſolatium merebantur Ioſeph fœlicitate eius utentes. His ita geſtis dum Chananea fame crudeliter uexaretur (omnẽ deniq; terram hæc peſtis inuaſerat) miſit etiã Iacob filios uniuerſos in ęgyptum cõparaturos frumen tũ: cõfidens licere tritici cõmertium fieri peregrinis: Beniamin tantũmodo retinens qui ei ex Rachel fuerat generatus: & erat Ioſeph conſanguineus. Illi in ęgyptum ueniẽtes adieruut Ioſeph: frumentũ emere ſupplicantes. Nihil enim erat: quod non illius conſi lio gereretur: nam miniſtratio regia tunc utilis erat hoibus: quando Ioſeph exhiberetur honor. Qui dũ cognouiſſet fratres nihil de ſe cogitantes: eo q; adoleſcens quidẽ ab eis abſceſſerit: ad hanc uero ætatẽ ita peruenerat: ut figura etiã eis ignotus eſſe uideretur: cũ magnitudine quoq; dignitatis eis neq; ſuſpectio proueniret, tentabat eos ut diceret: quã haherent de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenunda bat: exploratores uero rerum principis eſſe dicebat: & ex multis quidem locis eos eſſe congregatos: excuſationis uero cauſa ſe cognatos aſſerere: impoſſibile dicens eſſe uiro idiotę tales filios: & forma ita clariſſimos enutrire: cum regibus tot filiorum copia eſſet ualde difficilis: ut per hęc etiam de patre quę proueniſſent latenter agnoſceret: ſimili ter & ut de fratre ſuo Beniamin audiret. Metuebat enim ne forſitan & in illum, ut in ſe peccauerũt, aliquid deliquiſſent. Illi nãq; erãt in tumultu pariter & timore maximo cõ

ſtituti:periculum putantes ſibimet imínere:níhilq; de fratre mcte ſua percípientes: & aſtantes reddebant de ſingulis rationem:ruben ita concionãte primit9:qui eorũ ſenior exíſtebat. Nos inquit non pro leſione uenímus huc:neq; regis negociis alíqua mala facturi:ſed egentes ſalute & negocio:& malorum refugio:quę noſtram regionẽ obtinere noſcuntur:ueſtram utiq; ſcientes clementiã:quos non ſolum ſubuẽíre ciuib9 ppriis: ſed etiam peregrinis mercímoniũ audiuímus propoſuiſſe frumenti:ut oíbus indigentíbus ſalutem maximã pręſtaretis. Quía uero ſumus fratres:& cõmunis nobis eſt ſanguis:clarum quidem hoc facit etiam familiaritas formę non ualde mutatæ. Pater autẽ eſt nobis iacob uir hębreus:cuius exíſtimus filíi duodecim:ex mulierib9 quattuor: quibus oíbus uiuẽtibus fœlices eramus uno uero fratre noſtro moriente Ioſeph:res noſtrę ad peiora conuerſæ ſunt. Nam & pater ímenſum in eo trahit luctum:& nos ex calamítate defuncti:& erumna ſenis affligímur. Venímus ígitur pro comparatione frumenti: curamq; patris & noſtrorũ prouidentiam Beniamin iuniorem fratrem reliquímus. Poteris autem mittendo ad noſtram domũ agnoſcere ſi quícquam dicímus mentientes. Et Ruben quidẽ huiuſmodi uerbis tentabat perſuadere Ioſeph ut de eis meliora decerneret. Ille uero Iacob cognoſcens uiuere:fratrẽq; beniamin minime deperíſſe: tũc equídem in carcerẽ eos quaſi de uacantia aliasdie uacanti diſcutiẽdos iniecit. Tertia díe deducens eos:quomodo inquit aſſeretis neq; pro malignitate rerum príncipís huc ueníſſe & eſſe fratres:& unius patris filíos de quo dicítis:hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis: ſi relínquentes quídem unum ex uobis apud me:níhil iniuriabíle paſſurum:portãteſq; pabula genitorí:denuo reuerſi fueritis ad me:fratrem quem reliquiſſe uos uobíſcum pariter adducentes:hoc enim erit ſignum ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebãt inter alterutros:de calamitate Ioſeph frequenter ingemíſcentes:tanquã ppter id quod in íllum cogitauerant deo ulcíſcente in eis:talia ſuſtinerent. Ruben autem nimius erat: & eos in huiuſmodi ſermonibus pœnitentiæ ícrepabat:ex qua nulla quidem generatur utílitas de Ioſeph íllos uero quícquid malí ſuſtinerẽt pro uindicta íllius faciẽte deo: fortiter tolerare poſcebat. Hęc autem dicebant ad inuícem non credentes ſuã línguam Ioſeph íntelligere. Omnes autem Rubenincrepante:habebat deiectio: & pœnitentía rerum geſtarum:cum ípſi non cogitaſſent íllo tempore:pro quíbus eũ tunc punírent: iudícabant deum eſſe iuſtíſtimũ. Vídens autem eos Ioſeph ſic eſtuantes percõpaſſionẽ ceſſit in lachrymas:nolenſq; fratribus apparere díſceſſit. Et poſtq; reliquit eos íterum uenit ad eos. Et retinens obſidem Símeon:pro reuerſione fratrũ:íllos ſumentes mercimoniũ trítici:abíre præcepit:iubens míníſtro:ut pecuniã quam pro emptione frumẽti detulerant:oneribus eor; latenter ímittens dímitteret eos:illam pecuniã pariter portaturos. Et ílle quidẽ imperata perfecit. Iacob autem filíi uenientes in chananeam: nunci auerunt patrí quæ eis in ægypto contígerant: & quía quaſi exploratores regis íllue ueníſſent ſunt crediti:dícentibuſq; ſe fratres eſſe undecimũ apud patrem domí reliquiſſe:creditum eís non ſit:& quomodo Símeon relíquerunt apud príncipẽ mílíciæ donec Beníamín íret:& fidẽ de his quæ a ſe apud eum dicta fuerant perficeret:rogabantq; patrẽ níhíl metuentẽ:ut cum eís iuuenculũ deſtinaret. Iacob uero níhíl oíno placebat ex his quæ a filíis ſuís geſta ſunt:& dum de Símeon detentione grauiter ferret:ſtultiſſimũ iudícabat:Beníamín quoq; his malís adíícere. Et ílle quidẽ neq; ruben ſermonib9 ſupplicantís flexus eſt:ſuos filíos tradentís:ut ſi quíd Beníamín in ítínere pateretur:eos occíderet auus:Illos hęſitantes in his malís potius conturbabat argentũ:quod in ſaccís míſſum latenter inuenerant. Trítico uero quod delatũ fuerat iã deficiente:fame magis inualeſcẽte:coactus neceſſitate Iacob:Beníamín deliberauít cũ frĩbus deſtíare. Nõ.n.

poterant in ægyptū uenire nisi cū sua ꝓmissione ꝑgerent. Cūq; famem cotidie augeri conspiceret: filiis supplicantibus: quod aliud de pñti faceret nō habeat. Iudas aūt cum esset & in aliis uir audax: & in his apud eū fiducialiter usus est: dicēs non eū debere de fratre metuere: neq; aliud aduersum suspectionē conspicere qūo nihil circa eum agendum foret: ubi deus adesset: & qa ei quicquid immineret ēt apud eū manenti oīno contingeret: eos aūt sic palam in petitione pueri adiicere nō debere: nec alimentū ex uberta te pharaōis permissum: ꝓpter puerū irrationabiliter auferendū: cogitandū uero de salute simeon: ne dum parceret profectui beniamin: ille pimeretur: deo aūt esse credendum de illo. Quo exhortante atq; dicente: aut saluū reuocare filiū: aut se cum eo remansurū atq; uicturū: credens ei: Iacob tradidit Beniamin: & duplex tritici præcium: simul & quę apud chananeos nascūtur: unguēta balsami: & stactē: & therebintū: & mel: munera Ioseph direxit esse portāda. Multę uero a patre in egressiōe filioꝝ effunduntᵉ lachrymę: pariter & ab illis. Ille namq; si filios saluos de itinere suo reciperet cogitabat illi uero si fratrem incolumē reperirent: nihil pro eoꝝ tristitia mali ꝑpessum: cotidieq; eis meror igerebatur. Et senior quidē fessus tollerabat: illi uero ibāt i ęgyptū: spe meliori tristia rebus curaturi præsentibus. Cum uero ægyptum peruenissent: secesserunt quidem apud Ioseph: Timor autem eos non fortuitus perturbabat: ne propter tritici precium crimini subiacerēt: uelut & ipsi furtū sub callliditate egissent: & apud ꝓpositū Ioseph multis satisfactionibus utebantᵉ: domi in suis saccis dicentes se inuenisse pecuniā: eamq; nūc reportasse. Illo itaq; respōdēte: & se iā quid dicerēt ignorare: releuati sunt a timore: soluensq; repente simeon: cū fratribus esse permisit. Veniente aūt Ioseph a ministerio regis: ei munera proferebāt & scisciātᵉ de patre: dicebāt: q; eū īcolumē reliquissent. Ille quoq; cognoscens supesse beniamin: si is esset iunior frater interrogabat quē utiq; in ꝓsenti cerneret. Quibus respōdētibus eū esse: ait deū semper omniū ei esse suffragatorē. Ipse uero passione motus ad lachrymas discedebat: uolēs semetipsum fratribus demonstrari: suptosq; eos ad cibos fecit discūbere: sicut erāt soliti apud patrē. Qui dū circa cūctos recumbentes benignus existeret: beniamin partibus duplicibus honorabat. Dum uero post cenā fuissent i soporē cōuersi: iussit ꝓposito ut eis triticū mēsuratū traderet: pręciūq; rursum in eoꝝ saccis abscōderet monere uero Beniamin ēt poculū argentū quo bibere cōgaudebat īmitteret. Hęc itaq; faciebat: experimētū fratrū sumere uolens: utrū auxiliū aliquando ferrēt beniamin pro furto detento: & patienti periculū an certe reliquentes eū: tāquā ipsi nihil gerētes mali: ad paterna limina remearēt. Cū uero famulus mādata feciss̄et: die facto: Iacob filii nihil hoꝝ scientes discedebāt: recipientes etiā simeō: & duplici gaudio cōgaudentes: tā propter eū q̄ etiā beniamin reuocātes: sicut ꝓmiserat patri. Qui dum abirēt: insequebantᵉ eos equites: ducentes famulū a quo in sacco Beniamī poculū uidebatur īmissum: & inopinabili equestrū īuasione turbatos: causamq; scisciantes: pro qua sic ueniss̄ent: illi maliuolos eos appellabāt qui dū honore & muneribus potiti a dño suo fuissent: neq; munerū: neq; hospitalitatis Ioseph memoriā retinētes: ꝓsumpserit i eū iniqua cōmittere & scyphū quo ille in cōuiuio bibere congauderet auferētes: iniusta lucra secū portarēt: amicitiamq; Ioseph: suumq; periculū si inuenirētur in fraude secūdo loco ponētes: minabāturq; eis supplicīū esse uenturū: quia nec deū latuerit: nec cū furto fugiētes euaserit: licet ministerii famulū latuissent. Cognoscetis igitᵉ dicebant: qd ignorantes de poculo passi fuerimus: scituri tī repente uos esse puniēdos. Hęc & his maiora in eo dicēs famulus īcrepabat. Illi uero nesciētes factū eius uerba irridebāt: leuitatēq; uerborū illius famuli mirabantᵉ: quod talem cām ꝓsumeret uiris īferre: qui dū precīū in suis saccis inuētū nequaq̄ retinuissent: sed quod

geſtum fuerat nullo ſciente reuocaſſent: multo potius ab huius maleficii uolũtate diſce derẽt: & qa rei ꝓcrutationẽ negatione iudicabãt eſſe fideliorẽ, regrere famulũ ꝑerabãt: & ſi quiſquã rapuiſſet: cũ reperiretur oẽs eſſe puniendos. Nihil enĩ ſibi conſcii fiduciã habebãt: ut putabãt omni periculo cariturã. Illi uero ĩquiſitionẽ fieri exigebãt: uniuſq; fore ſuppliciũ: qui in furto fuiſſet inuentus. Et dũ quęrerent oẽſq; iam cęteros pertrãſiſſent: ſecundũ modũ ĩquiſitionis ad Beniamin nouiſſime puenerũt: nõ ignorantes: quo modo in illius ſacculo poculũ abſcondiſſent: ſed ſubtilẽ inquiſitionẽ ſe facere ſimulãtes: aliiq; de ſuo timore liberati: uidebanꝫ eſſe ſolliciti de beniamin: confidebant tñ: qa nec in illo poſſent maleficiũ inuenire: increpabãtq; eos qui fuerãt perſecuti: uelut eis multũ ꝓceſſuris impedimentũ itineris attuliſſent. Cũ uero ſcrutãtes onus de ſacculo beniamĩ inuentum poculũ protuliſſent: in luctũ & gemitũ omnes repẽte cõuerſi ſunt: & idumẽ ta rũpentes: flebant fratrẽ ſuũ pro furti crimine puniendũ: ſeq; mentitos patri de ſalute Beniamin. Creſcebat aũt eis hoc malũ: eo q; iam ſe credẽtes triſtitiã deuitaſſe: rurſus in fratris ſui malis inciderent: & paterne ſup illos triſtitię cãm ſe fore dicentes: qui uim pa tri feciſſent: ut eũ cũ eis una dirigeret. Equites ergo ſumẽtes Beniamin: ad Ioſeph addu xerunt: fratreſq; pariter ſequebanꝫ. Ipſe dũ cerneret illũ in cuſtodia poſitũ: illos aũt lu ctuoſo ſcemate laceratos: quod ait: o maligni aut de mea clemẽtia: aut de prouidẽtia dei cogitantes: talia in peregrinũ & bñfactorẽ facere præſumpſiſtis? Illis aũt in ſuppliciũ ſe tradẽtibus pro ſalute Beniamĩ: & rurſus recordãtibus dicẽtibuſq; beatiorẽ eſſe Ioſeph: qui ſi quidẽ mortuus eſſet: & a uitę triſtitia liber exiſteret: ſi uero uiueret: certũ quia pro illo ſup eos deus uindictã inferret: aſſerentibus ſe eſſe amaritudinẽ patris quia triſtitiæ quã pro illo hẽret hactenus: ẽt de Beniamin ipſi ei rurſus adiicerent: Ruben eos ẽt uęhe mẽter increpãte. Ioſeph ergo dicente: illos quidẽ a ſe abſoluĩ: a quibus in nullo fuerat le ſus: ſolãq; ei ſufficere pœnã fratris: neq; iuſtũ eſſe illũ propter eos dimitti qui in nullo de liquerãt: neq; illos cũ fure puniẽdos: ſed etiã abeuntibus prębere ſe ſecuritatẽ: oẽs quidẽ tenuit ſtupor: & dolore huiuſmodi paſſionis obmutuerũt. Iudas autẽ qui etiã patri ꝑſuaſerat: ut adoleſcẽtulũ dirigeret: & i aliis erat uir efficax: pro fratris ſalute ſe decreuit opponere. Licet crudelia iquit opera cõmiſerimus in te: & ſupplicio digna: iuſtumq; ſit oẽs nos ſubiacere tormẽto: licet nõ ſit iniquitas oĩum ſed unius iunioris: tamen deſperã tibus de eius ſalute: ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate euadẽdi nobis te pollicẽte piculũ. Et nũc nõ ad nos reſpiciẽs: neq; malefacta cõſideras: ſed ad tuã naturã cõuerſus: uirtutẽ propicius exerce nõ irã: qua alii cũ in fortitudine pari ſint: nõ in maximis ſolum mõ: ſed ẽt in fortuitis ſumẽtes utunt. Tu eſto magnanimus: neq; uincaris ab ira: ut eos perimas: qui neque ſuã potuerint tueri ſalutẽ: ſed a te ſumere eam popoſcerũt. Non enĩ mõ eã primitus nobis donas: ſed dũ frumentorũ ueniſſemus ad emptionẽ: uelociter & opulentiã donaſti ciborũ: & nr̃is familiaribus uberrime deferenda ꝓbuiſti: quę periculũ ſuſtinentes a peſte famis eripuerunt. Ne deſpicias peuntes egeſtate reꝝ: neceſſariarũ: nec punias qui uidenꝫ deliquiſſe: & circa beneficiũ quod a te nobis ſplendidiſſime collatũ eſt: inuidiæ calamitate dãnati ſunt. Permaneat tua gra: alio mõ tñ data. Saluabis enĩ: quos ob hoc ẽt nutriſti: aiaſq; quas fame laborare non paſſus es: a morte tuis muneri bus liberabis: quatenus hoc ita mirabile ſit & magnũ: ut aĩas nobis dones: prębeaſq; unde poſſint indigentibus ꝑmanere. Reor enim deũ cãm hanc præparaſſe: uirtutẽ tuã circa nos uolentẽ cunctis oñdere: noſq; in hac erumna conſtituiſſe: ut iniqtatibus in te peccantiũ uideariſ ignoſcere: & nõ ſolis ob aliã cãm indigentibus tuæ clæmẽtiæ ammi nicula cõdonares: quãquã & hoc magnũ eſt: ſi beneſiat inopibus: principale tñ exiſtet: ſaluare quẽquã eos: qui pro delicto cõmiſſo in ſe pœnas debeãt exoluere. Nã ſi paruas

Ioſiões dimittere delinquẽtibus laudẽ attulit multis: iracundiã cohibere in his: pro quibus uita peccantiũ ſit obnoxia: diuinę cognoſcit' eſſe naturę. Et ego quidẽ niſi ſcirẽ patrem quẽadmodũ in amiſſione filioꝝ affligitur: propter Ioſeph mortẽ: nequaquã quam tũ ad nos attinet ſalutis uerba proferrẽ niſi forſan tuis moriꝰ hoc donaſſem: quoꝝ eſt propriũ ẽt hos ſaluare: qui tribulantur in huius morte: ſed ẽt præberemus nos paſſuros quæcunq; uelles. Nunc aũt non nri miſerentes licet iuuenes ſimus: & nundũ fruentes uitę bonis moriamur: ſed de patre ea cogitantes: & ſenectutis illius miſerantes: has tibi preces offerimus: & cõmendamus aias nras: quas tibi malignitas nra tradidit ad ſupplicia perferenda. Nã non ille malignus eſt: neq; tales nos futuros genuit: ſed cũ ſit benignus: & ut experiatur talia non ſit iuſtũ ẽt nunc nobis ſuſpectus affligit'. Cũ aũt audierit perditos: ẽt cãm mortis amariſſime ſuſtinebit: & ob hoc multo citius uitã ſuã derelinquet: ita ut eũ conuerſationis nrę turpitudo corrũpat: peſſimumq; faciat de præſenti luce diſceſſum: & dum ad alios ſtuderet nra bona plantare: ut nri actus neq; ſentiantur efficiet. In hac ergo ratione cõſtitutus licet te nra mala cõmoueant: tuã iuſtitiã dona patri: ut propter illius miſericordiã maiora poſſis quã cogeris facere pro nra malicia ne ſenectus eius in deſolatione conſiſtat: aut nra perditione deficiat. Verere patrũ nomina hoc eis condonans munus. In hoc itaq; & tuũ honorabis genitorẽ: tibiq; præſtabis: cum iam hac appellatione potians: & in ea ſine paſſione ſeruaberis a deo patre cuncto rum: in qua per cõmunionẽ huius nos pie agere cõprobaueris: noſtri patris hñdo miſericordiã: ne fraudatus filiis aliqd patiat'. Tua ſunt ergo quæ nobis prębuit deus habens utiq; poteſtatẽ & auferre: & dare: nihilq; ab eius gratia differes. Nam dum quilibet in utrũq; habuerit poteſtatẽ: optimũ eſt: ut hac in bonis utatur & poteſtatẽ quæ in malo eſt tanquã ſi nõ ſit obliuiſcatur: quaſi hoc ſolũ conceſſum ſit ut de ſalute ſit cogitandũ. Tu uero omnes nos ſaluabis ignoſcendo fratri: in quibus infeliciter egit: neq; enim uita nobis eſt hoc punito: quo defuncto: ad patrẽ non licet remeare. Supplicamus igitur domine: ut ſi decreueris fratrẽ nrum occidi: cum eo nos pariter punias: tanquã delicti participes. Non enim patimur noſipſos quaſi ꝓpter mortui tribulationẽ afficere: ſed tã quãſimiles eius malicię exiſtẽtes ita debemus interimi. Et qm̃ ut iuuenis deliquit: & nõ prudentia roboratus: & humanũ erat talibus uenią tribui: hoc tibi relinquo: & ulterius uerba proferre ceſſabo: & ſiquidẽ nos condemnare uolueris: ea quę dicta non ſunt non uidebũtur nos ad triſtitiã deducere: ſi uero abſolueris illa ẽt in tuæ benignitatis conſcientia reuoluens: nõ ſolũmodo nos ſaluabis: ſed etiã uitã redonabis: per quod potiꝰ iuſtior appareas: qñ plus a nobiſipſis probaris de nra ſalute ſollicitus. Si aũt caſtigare culpã mauis: me magis pro illo caſtigans: hunc patri remitte: ſi uero aliquẽ tibi retinendũ iudicas ſeruũ: ego utilitatibus tuis potior ero miniſter: quanto aptior ad utraſq; paſſiones ſicut uides exiſto. Iudas itaq; oĩa ſuſtinere pro fratris ſalute libenter habẽs: ꝓſtrauit ſemetipſum ante pedes Ioſeph: ſi qũo eius irã flectere potuiſſet. Proſtrati ſunt ẽt fratres uniuerſi flentes ſemetipſos pro anima Beniamin tradẽtes neci. Ioſeph aũt animi ſui paſſionibus uictus: & nequaq; ualẽs ire tolerare figmentũ, iuſſit quidẽ abire pñtes: ut fratribus ſe tantũmodo demõſtraret. Diſcedẽtibus igitur oĩbus: ſemetipſum fratribus indicauit dicẽs. Virtutẽ quidẽ uram atq; fauorẽ circa fratrẽ ueſtrũ collaudo: & meliores quã ſperabã ex his quæ in me cogitaſtis inuenio. Hæc aũt oĩa feci experiri uolẽs amorẽ uræ fraternitatis. Naturaliter aũt neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe: ſed dei uoluntate factum: quo bonorum etiamnunc adeptio: & in futuro ſi propicius Deus nobis fuerit: conferenda ſit. Patris ergo ſalutẽ inopinatã cognoſcens: talesq; uos circa fratrẽ inueniẽs: neq; illoꝝ quæ in me cõmiſiſſe putamini ulterius recordabor. Ceſſabo aũt

& ab odio malignitatis quod ſup his habebã: & tanq̃ fuerint uoluntate dei cõpleta: & in rebus pñtibus uos mihi eritis occaſio: gratiã me habere profiteor: uoſq; ipſos uolo illorum ẽt obliuionẽ ſumentes delectari magis in illo: quod tunc inconſiderate feciſtis: dũ ad huius termini qualitatẽ cauſa peruenerit: quã confuſionẽ grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquiſſe. Non ergo uideat uos cõtriſtare: q; aduerſum me malignã p tuliſtis ſniam: nec pœnitentiã eius uos afficiat: qñ impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ a deo facta ſunt: ite hæc nunciantes patri: ne etiã pro ueſtra conſumptus ſollicitudine: ſplendorẽ meæ fœlicitatis obſcuret: ſi antequã ad meũ ueniens uultũ: præſentiũq; rerũ potitus: hac luce priuet. Ipſum ergo: ueſtraſq; cõiuges liberoſq;: & cunctã cognationẽ ſumentes: huc migrate. Non enim abſentes bonorum meorũ oportet mihi chariſſimos eſſe: in ſuper & fame annis adhuc quinq; mãſura. Hæc cum dixiſſet Ioſeph amplexꝰ eſt fratres. Illi uero in lachrymis & triſtitia cõſtituti: ſup hoc quod cogitauerant contra illum: potius eis uidebatur eſſe ſupplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens ueniſſe ad Ioſeph fratres: lætatus eſt eximie: & tanquam in propriis bonis affectus prębenda eis uehicula tritico plena: aurumq; ſimul & argentum portandum patri decreuit: ſumenteſq; dona regis illi & ampliora fratris: alia quidem patri ferenda: alia uero ſibi ſinguli donata gaudebant: maioribuſq; muneribus donato Beniamin exultãtes abibãt. CAP. IIII.

Vm ergo reuertẽtibus filiis; Iacob de Ioſeph agnouiſſet: quia non ſolũ cuaſiſ
c ſet mortẽ pro qua degebat in luctu: ſed ẽt uiueret clara fœlicitate: & cũ rege totã ægyptũ ſua prouidentia gubernaret: nihil quidẽ horum quę ei nunciata fuerant incredibile iudicabat: cogitans de maximis operibus dei: & ipſius ęquitate: & licet multo tẽpore afflictione defeciſſet: repente tñ profectus eſt ad Ioſeph. Et cũ ueniſſet ad iuramenti puteũ: ſacrificans ibi deo: metuenſq; ne propter fœlicitatẽ ægypti filiis amantibus habitationẽ prouinciæ: nequaquã ad chananeam ſoboles eorum reuerſa teneret eam ſicut deus promiſerat: aut ne præter dei uoluntatem in ægyptum eoꝝ aducnus oriręt̃: formidans quoq; ne prius a uita recederet: quã ad Ioſeph faciem peruenirẽt dum has haberet cogitationes in ſoporem reſolutus eſt: aſtititq; ei deus: & ſecundo nomine uocans reſpondenti quis eſſet: ait. Non eſt iuſtum te ignorare deum qui ſemper præſidio tuis maioribus fuit: & poſt eos etiã tibi. Nam cum te pater primatu priuaſſet: hunc tibi ego reſtitui: & meo fauore in meſopotamiam miſſus ſolus: & bonas nuptias adeptus es: & filiorum multitudine pecuniarumq; plenus ad propria remeaſti: permanſitq; tibi omne genus prouidentia mea ſalubre: & ioſeph filium quem te perdidiſſe putabas: ad maiorem bonorum adeptionem culmenq; perduxi: & ægypto dominũ ut paululum uideatur a rege differre conſtitui. Aſſum uero nunc dux tibi futurus in hac uia: uitãq; tuam in manibus Ioſeph finiendã eſſe nunciaturus: longumq; ſęculũ tuam ſobolem in principatu & gloria fore ꝓnuncians: eamq; in terram quam promiſi conſtituendam. In hac igitur uiſione confidens: pronior in ægyptũ cũ filiis & eoꝝ omnibus properabat. Erant ergo oẽs ſeptuaginta. Nomina uero corũ ſignificare mihi non uidetur: & præcipue propter difficultatẽ eoꝝ. Attamen attendens eos qui non arbitrantur nos de meſopotamia eſſe: ſed ex ęgypto: neceſſariũ iudicaui nominum quoq; ferre memoriam. Iacob quidem filii erãt duodecim: quorũ Ioſeph iam prius abierat. Eos uero qui poſt eũ profecti ſunt: eorumq; ſobolem demonſtrabo. Ruben itaq; fuerũt quattuor filii: Enoch phalech: Eſrom: Charmi. Simeon aũt ſex habuit: Iamuel: Iamin: Aoth: Iachin: Saliel: Saul: Leui filii tres fuerunt Gerſon: Gaath: merari. Iudę aũt filii fuerunt tres: Sylon phares: zare. Duo uero nati de Phares: Eſrom: & amor. Iſachar q̃ttuor hũit. Tholas: Furas:

Iob:Semron. Tres uero zabulon habuit filios:Sarat:Hlon:Iachili. Hoc ergo genus de Lya descendit cū qua ascenderat etiā filia eius Dina. Sunt ergo isti omnes triginta tres. Rachel filii fuerunt duo:quorum Ioseph quidem fuerunt filii:Manasses:& Effraim. Beniamin autem decem bela:Bechor:Asbelus: Iera: Naama: Ysar: Mobim: Ophim: Areth:ros. isti decē superioribus additi:fiunt numero quadraginta septem: & legitimū quidē Iacob genus hoc fuit. De Bala uero famula Rachel fuerunt Dan: & Neptalim: quem sequebantur filii quattuor:Enol:Gunis:Saris:& Sylim. Dan autem habuit unigenitum huius. His itaq; additis super illos quos diximus: quinquaginta quattuor adimplet' numerus. Gad autem & Aser nati sunt de zelpha:quę fuit famula lyæ: fuerūtq; filii Gad septem:Gophoron:Iaphim: Vnin:Zabron:Aurim:Rothin:Ariel. Aser autē fuit filia Sara & masculi numero sex quorum nomia sunt:Iomonis:Ilus:iose:Vbbares: Aber:& Melchel. Isti cum sint sedecim: adiectis eis prędictis quinquaginta quattuor memoratus numerus complet': reputato cum eis Iacob. Cognoscens aūt Ioseph aduenire patrem:nam iudas pręcedens eius nūciauerat aduentum: occursurus egressus est: eiq; in ciuitate quæ heroum uocatur apparuit. Ille ex inoppinata magnaq; lętitia pene usq; ad defectum mortis peruenit:sed eum recreauit Ioseph: licet nec ipse se retinere potuerit:ut propter nimiam lętitiam talia minime sustineret:non tamen qua pater passionem deuictus est. Deinceps illum quide cum quiete uenire iubens: ipse quinq; fratrum secum suorū sumens:pergebat ad regem:dicturus ei aduenisse genitorem suum Iacob. Ille lætus hoc audiuit:iuslitq; Ioseph:ut diceret eis:quā uitā habere delectarētur:ut eos degere ita decerneret. Ille uero optimos eos esse pastores respondit:nihilq; aliud pręter hoc solūmodo uelle:ut nō separatim sed ut oēs pariter habitarent:atq; prouidentiā facerent patris:quatenus & ægyptiis gratus esset:& nihil quod illorū esset istis imponeretur. Egyptiis enim erat abominabilis cōuersatio pastoralis. Veniente uero Iacob ad regē:& salutante pariter & pro regno eius orante:Pharao scisitabatur:quanto tpe iam uixisset. Illo centū triginta annos se esse dicēte:longinquitatē uitæ Iacob miratus est. Cum uero dixisset:quia pauciores annos uixerit quā eius maiores: concessit ei ut cū filiis suis in heliopolitana urbe conuersaretur. Illic enim pascua ēt pastores eius habuerūt. Fames ergo ægyptiis augebat':& pestis eos potius inopes faciebat:cū neq; fluuius terram irrigaret:non ei crescebat ut mos erat: neq; pluerat deus:cū utiq; per ignorantiam futura prouideri nequerint. Ioseph aūt ad pecunias dāte frumenta:cum eis ēt hæ deficerent:de suis opibus & mancipiis triticū comparabant: & quibuscūq; esset pars aliqua terrę:hāc pro pcio alimēti cedebant. Sic itaq; rege omnium passionum domino facto: alii alibi migrauerunt:quatenus regiōes eor fierent firma possessio regi pręter solummodo sacerdotum. His enim regio sua seruata est. Non solum ergo eorum corpora ad seruitutem pestis adduxit:sed ēt mentes:ita ut de cetero ad turpem egestatem alimentorum uenire cogerētur. Imminuente uero se fame:& fluuio terras inundante: & fructus abundanter ea ferente:Ioseph ad unamquanq; ueniens ciuitatē:eiusq; multitudine congregata: eandem terram quam ipsis cedentibus rex habere poterat:soluq; frui in toto redonabat:& uelut possessionis proprię laborem eos amare poscebat:quintam partem frugum solummodo regi soluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo inopinatæ terræ dominos constitutos lætitia comprehendit:ob quam rem præcepta quoq; sunt constituta. Hoc igitur modo dignitas apud ægyptios Ioseph potior habebatur: maiorq; fauor ab eis regi collatus est:& ut quintam frugum partem persoluere deberent. etiam apud reges posteros lex ista permansit.

CAPI. V.

Iacob autem decimo ſeptimoq; anno in ægypto cõmoratus: & languore con
i fectus preſentibus ibi filiis: cũ optaſſet aliis quidem poſſeſſionem bonorũ: &
prędixiſſet per prophetiam quẽadmodũ ex eorũ generatione habituri eſſent
poſteri chananeã: quod etiã multis poſt temporibus eſt effectum: cũq; Ioſeph magnis
præconiis prętuliſſet: quia malorum memoriã circa fratres non habuerit: ſed benignus
potius fuerit in eos: & donauerit bonis innumeris: quę nec bñfactoribus ſoleant repen
ſari: prędixit quoq; filiis ſuis ut Ioſeph natos ephraim & Manaſſes i numerum ſuum re
ciperent: diuiſuri cum eis chananeã: de quibus poſt hęc loquemur. popoſcitq; ſimul: ut
ei ſepultura fieret in Ebron & mortuus eſt cũ uixiſſet oẽs annos ſeptem & quadraginta
& centũ: in nullo maiorũ ſuorũ cultu diuinæ pietatis inferior: retributionẽq; ꝓmeruit.
quã iuſtũ erat ita benignum accipere. Ioſeph concedente ſibimet rege: patris corpus in
Ebron reducens: multa largitate ſepeliuit. Fratribus aũt reuerti nolẽtibus cũ eo: cũ eos
terror hẽret: ne illos patre mortuo caſtigaret: propter nequitiã quã ei fecerant: nec ulte
rius circa eos mitis exiſteret: ſatiſſecit eis: ut nihil mererent: neq; taliũ habere deberẽt
ſuſpectionẽ: multaq; bona quæ ſecũ detulerat donauit: nihilq; quod circa eos benigne
debuiſſet impendere dereliquit. Mortuus eſt aũt & ipſe: cũ uixiſſet annos centũ: & decẽ
uirtute mirabilis: & omnia ratione diſponẽs: poteſtatẽq; ſuã humiliter agẽs quod utiq;
huiuſmodi fœlicitatis cauſa fuit ei apud ægyptios: & aliunde ſcilicet ueniente: & talem
qualẽ dudũ diximus paſſum calumniã. Mortui ſunt etiam eius fratres in ęgypto fœli-
citer conuiuentes: quorum corpora in Ebron poſt mortem reportantes poſteri ſepelie
runt. Oſſa uero Ioſeph nouiſſime qñ hębrei egreſſi ſunt ex ęgypto i cananeã reportaue
rũt: ſic.n. eos cõiurauerat Ioſeph. Hoꝛ igitur unuſquiſq; qualiter ſe habuerit: quibuſq;
laboribus obtinuerint chananeã ſignificabo: cãmq; narrabo primitus: pro qua ægyp
tum deſeruiſſe uidcantur. CAPI. VI.

Egyptiis ſiquidẽ delicatis: & deſidioſis in labore exiſtẽtibus: & aliis libidini
a bus ualde ſubiectis: etiã propter amorẽ lucri contigit ut peſſime circa hębre
os inuidia eorũ fœlicitatis afficerentur. Videntes enim Iſrahelitarũ genus au
geri: & propter uirtutẽ & laboris ingeniũ diuitiarũ affluentia ualde nobilitatos: cõtra
ſe eos augeri ſupplicabant: oblitiq; bonorũ propter longinquitatẽ tẽporũ quæ merue
rant per Ioſep: regnoq; tranſlato ad aliã domũ: crudeliter opprimentes Iſrahelitas: ſtu
debant eis uarias inferre miſerias. Fluuiũ nãq; eos per multas deriuationes diuidere: mu
roſq; ciuitatibus ędificare: & foſſata circunducere: ut eas inundare fluuius nõ ualuiſſet:
& priamidas ędificare: præcipiebant ut nrm hoc mõ genus attererent. Omnes artes er
go efficientes: & in laboribus aſſueti quadringentorũ annorũ tps in his miſeriis extite
runt: eratq; hæc inter eos pugna: ut ægyptii quidẽ laboribus uellent iſrahelitas expen-
dere: illos uero meliores ſemper eorum ſe præceptionibus exhiberent. Dum uero in his
eſſent rebus utriq;: cauſa pro qua potius ſtuderent in exterminatione generis nri ſemp
ægyptiis huiuſmodi fuit. Quidã ſacrorũ ſcriba: cũ ſint experti de futuris prædicere ueri
tatẽ: enunciauit regi pariendũ quendã illo tpe inter Iſrahelitas: qui humiliaret quidem
ægyptii principatũ. Augeret aũt ſuo cremento Iſrahelitarũ genus: uirtuteq; tranſcen-
deret uniuerſos: & gloriã in perpetuũ memorabilem poſſideret. Cuius conſilio iuſſit ut
omne maſculinũ quod ex Iſrahelitis naſceret: iactantes in fluuio conſumerent. Cuſto
dienteſq; conceptus mulierũ hębrearũ: & partus earũ obſeruare præcipiens ægyptias
obſtetrices. Ab eis enim hoc officiũ iubebat impẽdi: quas propter cognationẽ crede-
bat regis non tranſcendere iuſſionẽ. Eis aũt qui contẽnerent hoc pręceptũ: & partũ ea
rum occulte ſaluare præſumerent: perimi cũ ſua generatione pręcepit. Hãc ergo illi ſu

ſtinebant crudeliter paſſionem: & non tantum dolentes q; filiis priuarentur: aut quia dum parentes eſſent ad perditionē filiorum ſibi naſcentium miniſtrarent: ſed etiā ex illa cogitatione qua eorū deleretur genus: quando quidē nati eorum necabantur: ipſi uero paulatim redigebantur ad nihilū. Et illi quidē erant in illo malo iacentes: cōtra dei uero uoluntatē nemo poterat pręualere & ſi innūeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quē prædixerat ille ſacer ſcriba: latenter regia cautela nutritus eſt: & uerax in his quę per eū facta ſunt ille qui prędixit inuētus eſt: qd hoc modo geſtū eſt. Amaramis unus hębreorum nobilis: cū metueret pro cuncta gente: ne defectio in nutrienda iuuentute proueniret: & grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret: dūq; in heſitatiōe cōſiſteret: ad dei ſupplicationē conuerſus eſt rogans: ut aliquā miſerationē haberet: qui in nullo eius religionē præuaricaſſe uiderentur: daretq; eis rerū libertatem: pro quibus illo nati affligebantur in tēpore. Deus autē miſericordiā eius habens: & ad ſupplicationē aures inclinans: aſtitit ei per ſomniū: & nequaq; eū deſperare de futuris exhortabatur: pietatiſq; eorū ſe dicebat habere memoriā. Et propterea retributionē eſſe prębiturū: & dudum quidem eorū donaſſe maioribus: ut ex paucis magna eorū fieret multitudo. Et abraam quidē ſolū de meſopotamia in chananeā ueniſſe: factumq; locupletē: & inter alia dū uxor eius ad genus primitus fuiſſe ſterilis: deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuiſſet filiū: & reliqſſet iſmaheli quidē & qui ex eo erant arabiam regionē: ceturæ aūt filiis tragoditen: Iſaac uero chananeā. Qui dum meo fortiter pugnaſſet auxilio: ſemper uicit. Iacob etiā cotribulibus fuit ignotus: qui deinceps magnitudinē fœlicitatis qua uixit: ſuis poſteris dereliquit. Quo cū ſeptuaginta ſolūmodo in ægyptū ueniente: ultra ſexcenta milia iam eſtis effecti. Nunc aūt me utilitatis ueſtrę & tuæ gloriæ ſcito prouidentiā cōmuniter habiturū. Is enim puer cuius generationem metuentes ęgyptii: cuncta perdere decreuerūt: quæ ex iſrahelitico ſemine generāt: tuus erit: & diſperdet quidem eos qui eius interitum intendebant: nutrituſq; mirabiliter: hæbreorū qdem genus ab ęgyptiorū neceſſitate liberabit: eritq; eius memoria quantiſcūq; tēporibus uixerit uniuerſa apud homines: non ſolū hæbreos: ſed etiā alienigenas gentes: me utiq; & alia pbente tibi: & his q de te naſcituri ſunt. Erit aūt ei etiam frater huiuſmodi: qui mcū habeat ſacerdotiū: & ipſe & qui de eo fuerint cuncto tēpore procreati. Dum ergo hæc uiſio illi oſtēſa fuiſſet: ſurgens. Amaramis indicauit hoc Iohuel coniugi ſuæ: maiorq; timor eis alloquio huiuſmodi uiſionis inſtabat. Non enī de filio ſolūmodo eſſe uidebat eis formido: ſed etiā pro magnitudine futuræ fœlicitatis. His tñ quæ prænūciata fuerāt a deo: fidem partus præbuit mulieris: qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentiū: ex eo q; non uehementer ei dolores inſiſterent. Et tribus quidem menſibus apud ſemetipſos occulte nutriret infantē. Deiceps aūt metuens amaramis ne captus regie irę ſuccumberet: & ipſe cum puero deperiret: & dei prouidentiā excluderet: deliberauit potius hoc modo pueri conſulere ſaluti, puidentiāq; latendi eſſe hanc iudicauit. Nā illud erat incertū: cum piculū immineret non ſolū puero qui occulte nutriebatur: ſed etiā nutrienti: deumq; iudicauit otium habitus: cautelā: quatenus in nullo quę, pmiſerat cēt mēdax. Hæc cogitantes: uas rotundū ex uimine cōplicitum: uelut alueoli magnitudine præparārūt: quod ſufficeret ut infans ſpacioſe ibi iaceret. Deide unxerūt illud bitumine: natura enī bituminis eſt: ut i uiminalibus uaſculis accēſſit: poſſit aqua coerceere. Illic ergo infantē mittētes: & circa fluuiū ponentes: eius ſalutē deo reliquerūt. Et fluuius quidē eū ſuſcipiēs deportabat. Maria uero pueri ſoror matris iuſſionē cuſtodiebat: quo illud uaſculū deportaret intendēs. Tunc itaq; deus oſtendit: non humana puidentia: ſed omnia quæcūq; uult ipſe fieri: effectū optimū protinus adiſci: nec prævalere quidē eos qui pro cautela ſua alios cōdemnare nituntē interitu mul-

toq; ſtudio hoc implere conantur: cũ inopinabiliter illi ſaluentur: & pœnitus de medio malorũ inueniãt periculorũ ereptionem dei ſolius uoluntate. Tale aliqd ergo circa hũc infantẽ geſtum aperta uirtute dei probatũ eſt. Thermut igitur erat filia regis: quæ dum circa litus fluminis luderet: portari a fluuio illud uas conſpiciens: pręcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Veniẽtibus aũt qui ad hoc fuerant deſtinati cũ alueo uidẽs infantẽ ualde gauiſa eſt: propter magnitudinẽ & ſpeciẽ eius. Tãto ergo ſtudio deus circa Moſen uſus eſt: ut ab ipſis qui ꝓpter natiuitatẽ eius decreuerunt interimere gen⁹ hæbreorũ: alimẽto & cura dignus haberet: iuſſitq; mulierẽ adduci Thermut regis filia: quę daret infanti mamillã. Quo nõ accedente ad illius ubera: ſed euitante: & hoc in multis mulieribus faciente: malia aſſiſtens his quę fiebant: nõ ut quaſi uideret ex operibus: ſed inter alias aſtare ait. Fruſtra o regina has mulieres ad nutrimentũ infantis uocas: quæ nullã ad eũ cognationẽ habent. Si uero quandã hębraicarũ mulierũ adduci pręceperis: puto tanꝫ cõtribuli ſuę poterit ubera excipere. Cũq; putaret bene dixiſſe iuſſit: hãcire ut aliquã quę lactare eũ poſſit adduceret. Illa uero accepta huiuſmodi poteſtate: reuerſa eſt: aiens matri ſoli cognitũ: infanſq; grate quodammodo acceſſit ad eius ubera: & ſuppliçãte regina cõmiſſum eſt ei cũ omni diligentia pueri nutrimentũ. Cuiſecundũ euentum rerũ nomen impoſitũ eſt eo q; de flumine ſit ſaluatus. Aquã enim ægyptii Moſes uocant uero ſaluatus. Componentes itaq; hęc ex ambobus: Moſes ei nomen impoſuerũt: ideſt ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecũdum dei proloquiũ prudentię magnitudine & laboribus ſapentiũ hæbreoꝝ nimiũ iduſtrius. Huic igit' Abraam pater ſeptius erat. Erat.n. iſte filius amaramis: q fuit de patre chaath: q natus eſt de leui: Leui uero de Iacob q fuit ex Yſaac filio abraã. Erat aũt ei ſapia nõ pro ętate cõceſſa: ſed ſua menſura multo ſupior: & ſeniorẽ huius rei facultatẽ in iſantia demõſtrabat: maiorẽq; ſpem actio eius iã tunc q̃uiri pfecti gerebat. Et cum trimus fuiſſet effectus deus mirabiliter eius ſtaturæ eleuauit ſpaciũ. Nã quantũ ad ſpeciẽ nullus erat ita ſeuerus: ut uidens Moſen: ei⁹ pulchritudinẽ nõ amaret: multiſq; cõtingebat dũ eũ ꝑcernerẽt ꝑ plateã ferri: ut conuerterent' qdẽ ad aſpectũ pueri: & ea in qbus uidebant' ſtudiũ hẽre defererẽt: delectati poti⁹ eius uiſiõe. Erat enĩ in eo multa infantulis gratia: & excellẽter decenterq; circa eum exiſtẽs: retinebat ſpiciẽtes. Hũc ergo cũ talis eſſet: thermut ſibi filiũ adoptauit: dũ ſobolẽ legittimã nõ hẽret. Et cũ aliquãdo eũ portaſſet ad patrẽ: oſtẽdit eũ q̃ſi de ſucceſſiõe non cogitaret: ſed uolũtate dei ꝓpriũ filiũ nõ hẽret dicebatq;. Nutriui infantẽ forma diuinũ: & prudentia ualde fortiſſimũ: mirabiliterq; de fluminis gratia cõdonatũ: quẽ meũ qdẽ filiũ eẽ decreui: tui imperii ſucceſſorẽ. Hæc dicens: poſuit in manibus patris infantẽ. Ille uero ſumẽs eũ: & ad pectus applicans ꝑ amorẽ ꝓ filię gratia ipoſuit ei diadema. Moſes aũt cõuoluẽs illud ꝓiecit ĩ terra: quaſi ꝑ iſantiam cõculcauitq; ſuis pedibus: qd regi auguriũ ferre uidebat'. Contẽplat⁹ ãt ille ſacer ſcriba: q eius natiuitatẽ ꝑdixerat: ita futuꝝ ad humiliandum principatũ ęgypti: impetum fecit ut eum occideret: & terribiliter clamans ait. Hic eſt puer ille o rex quẽ deus nobis occidendũ oſtendit: ut de cętero timore careamus. Teſtimoniis enim oſtẽdit' quia tum inuaſurus eſt principatũ. Iſto nãq; perẽpto: ęgyptiis quidẽ eius timor tollet': hebreis autẽ ſpes confidẽtię quã propter eũ habere credunt' auferetur. Quod cum dixiſſet: uix pręualebat eum abripere thermut: cũ etiã rex ſenior eſſet ad eius necẽ: deo huiuſmodi propter prouidentiã ſalutis Moſaycę faciẽte Alebatur itaq; multa ſollicitudie: & hębreis qdẽ ĩ eo erat ſpes optia circa cũcta: ſuſpitionis uero eius crementũ generabat ęgyptiis. Et cum nullus eſſet certus: utuel ſi occideret rex infantem & cognatũ propter adoptionem: aut alioꝝ quilibet: quid amplius ad ęgypti utilitatẽ prodeſſet: quo iam nõ metuerunt de pręſentia futurorum abſtinebant oẽs

ab eius nece.

CAPI. VII.

Oſes itaq; prædicto modo natus & nutritus: & tranſiens ad ætatē perfectā: m ægyptiis formā ſuę uirtutis oſtendit: & ad humiliationē quidē illoꝝ: augumē tum uero hębreorū factū eſt: ut huiuſmodi occaſio prouēiret. Ethiopes cū ſint proximi ęgyptiis negocia ſua in eoꝝ regionē portabāt: & referebāt ægyptioꝝ. Illi irati caſtrametati ſūt: uidicaturi cōtēptū p̄lioq; cōmiſſo deuicti: alii ceciderūt: alii uero turpiter domi reuertentes euadere potuerūt. Securi aūt ethiopes & arbitrantes defeciſſe illos: p̄ſumptiōe ſua oēm ęgypti prouinciā optinere potius exarſerunt: guſtāteſq; eorum bona: ab eis ſe nō aſtinebant. Cūq; uicinas partes adeuntibus nō p̄ęſumerēt repugnare: acceſſerunt uſq; ad mēphin: & mare nulla ciuitate. ſ. reſiſtere prævalente. His ergo malis obſtricti: ad reſponſa & diuinationes ęgyptii ſunt cōuerſi: & deō eis p̄ębēte conſilium: ut auxiliatore uterent hæbreo: iuſſit rex filię ut daret Moſen ducē a ſe conſtitutendū. Illa ſacramentis p̄ębitis: ut nihil ei fieret mali: tradidit Moſen: p magno quidē beneficio iudicans eius auxilii: & ad nihilans ſacerdotes: qui eū uelut hoſtē prædixerāt occidendū: quaſi neſcientes q̄ aliquando utile foret eius auxilium. Moſes uero a thermut exoratus pariter & a rege: libenter hoc ſuſcepit opus. Gaudebāt ergo ſacri utriuſq; gentis ſcribę: ęgyptiorū quidē tanq̄ eius uirtute hoſtes deuincerent: & moſen ipſo dolo cōprimerēt: hębreorū aūt tanq̄ hęc eis occaſio foret: ęgyptios omnino diffugēr: quod Moſes eorū dux eſſet. Ille antequā hoſtes cognoſcerent eius inuaſionē ſumēs ducebat exercitū: nō p̄ fluuiū iter faciens: ſed per terrā: ubi ſapientiæ quoq; ſuæ mirabile fecit indicū. Nam cū terra ualde ſit ęua iter agentibus: propter reptiliū multitudinē: quia illic hæc oia naſcunt: ita ut ēt quæ apud alios nō ſunt: ſola illa terra nutriat uirtute atq; malicia: & aſpectu ſolito differentia: quoꝝ ſunt aliq̄ etiā uolatilia: ut cū de terra nocere nequeant: ſuperuolando nō prouidētes occidant: pro cautela exercitus & itinere coꝝ inno xio: hoc mirabiliter adinuenit. Plectas ex papiro fecit in modū arcarum: caſq; complēs de hibicibus ſecum portabat. Hoc autē animal ſerpentibus inimicū eſt: fugiunt enim eas aduenientes: & cum ſe cęlare uoluerint: uelut flatu ceruoꝝ abreptæ deuorant. Hibices ualde ſunt manſuete: & generi tantū ſerpētino feroces. Et de his quidē p̄tereo nūc ſcribere: nō ignorātibus græcis quale ſit genus hibicis. Dū uero ad terrā nutricē beſtiarum ueniſſent: per eas ut dixi naturam ſerpentū expugnabant: eiſq; uelut aduerſus hoſtes utebant. Hoc ergo modo iter agens: anteq̄ ethiopes agnoſcerent ſuperuenit: & cōgreſſus cum eis pugna deuicit: ſpēq; quā habebant contra ægyptios & eorum ciuitates abſtulit: ibatq; ſubuertens omnia: & terrā ethiopū maxima uirtute deuaſtabat. Tunc profœlicitate alias p̄ fœlicitatē moſeos cum de labore ſuo guſtaſſent: ægyptioꝝ exercitus fatigationē minime ſentiebat: tanquā præter eū ſeruitutē & nouiſſimum ſubuerſionis periculum potuiſſent ægyptii ſuſtinere. Poſt hæc autē inſequentibus ægyptiis cunctos ethiopes in Saba ciuitate regia ethiopiæ quam poſtea cambiſes meorin denominauit: a ſororis ſuæ nomine obſidebantur. Erat enim inexpugnabilis locus ille cū & Nilus circūdaret eū & circūcluderet: & alia flumina aſtabus & aſtaburſas: fluctus difficiles obiicerent eis: qui illic tranſire tentarent. Ciuitas enim interior exiſtens habitabat: ut inſula muro circūdata uallo fortiſſimo: & contra hoſtes quidem p̄ poſitos habet fluuios. Foſſata uero grādia inter muros & flumina ſunt: quatenus inundari non poſſit ciuitas: aquæ illic uiolētia deportata: hæq; res illa flumina tranſeuntibus difficilē faciebāt ciuitatis inuaſionem. Cum ergo grauiter ferret moſes ſegnitiem exercitus: quando hoſtis nequaq̄ uenire p̄ęſumeret ad manus tunc aliqd tale prouenit. Tharbis filia regis ethiopū fuit. Quę dū moſen circa muros exercitū applicantē: fortiterq; uideret pugnā

tem eius efficatiam expientiãq; mirata:& desperantibus iã prídẽ ægyptiis:liberatis au thorẽ eũ extitisse bonos suæ euentus fœlicitatis existimãs:ethiopibus.s. exultantibus: in his quæ circa eos gesserant:eũq; tũc periculis ĩherere cõspiciens ĩ amorẽ eius est lapsa crudeliter.& cũ passio ꝓualeret:misit ad eũ fidelissimos seruos:ut ei de nuptiis loquerẽ tur.Illo uero sermonẽ eius suscipiente:ut traderet ciuitatem:præbitisq; fœderibus: ut & uxorem eam duceret:& ciuitatẽ obtinens:nequaq̃ pacta transcenderet: effectus uerba pręuenit:& post necem ethiopum gratias agens deo moses:nuptias celebrauit:& ægy ptios ĩ propriam terrã reduxit.Illi uero ex quibus saluabanť a mose:ex his odium ad uersus eum habebant:& feruẽtioribus aduersus eũ consiliis utebanť arbitrantes: non propter bonos actus eum in ęgypto ita creuisse:innocuerunt q; regi:quid de facta cæ de prouenerit.Ille itaq; apud se industriam uiri continuit:inuidia uero ducatus moseos: & oppressionis suæ formidine tactus:compulsusq; a sacris scribis: nitebatur in moseos cęde grassari. CAPI. VIII.

Vui dum cognouisset insidias eius latẽter effugit: & itineribus obsessis: ꝑ de
q sertũ fugam expleuit.Cũq; ei cibos; esset ĩopia:uiribus tolerantię prævalebat:
ueniensq; ad ciuitatẽ madian circa mare rubrũ positã: cognomen habentẽ ab uno filiorũ abraã de cethura progenito sedens sup quendã puteũ:ex labore atq; miseria quiescebat existente meridie:nõ ꝓcul a ciuitate.Quo ei actus accessit huiusmodi ex usu prouiciali ũ cumulũ eius uirtutis ostẽdens: & occasionẽ ad meliora ꝓbens.Nam cũ sint loca ĩaquosa ꝓcedebant pastores ne forte a puteis aquæ exhaurirẽtur ab aliis: & oues potu necessario priuarẽtur.Astiterũt itaq; tũc ad puerũ septem uirgines sorores:ragueli s filiæ sacerdotis:qui multo honore apud prouinciales habebať. Quæ gregũ patris curã agẽtes:eo q; hoc ministeriũ etiã mulieribus regionũ sit trogolidarũ: sufficientem aquã de puteo leuauerũt:expectantes ut greges suos abundanti irrigatione satiarent. Superuenientibus uero pastoribus & uirgines expellentibus:ut aquã ipsi occuparent. Moses crudele iudicans puellas despicere iniusticiã patiẽtes: uiolentiãq; uiros; finere potiorẽ q̃ uirginum:illos qdẽ ꝓhibuit uiolẽtos eẽ:uirginibus autẽ opportunũ prębuit adiutoriũ.Quę beneficio ĩperato:uenerunt ad patrẽ:iniuriamq; pastos; narrantes:& so lacium sibi præbitum peregrini rogabant ne eius beneficiũ esset uacuum:ne retributio ne debita priuaret. Ille autẽ & filias approbauit circa benefactorẽ ita studẽtes:& Mo sen ad uultũ suum iussit adduci:iustissimæ gratiæ ꝓmia meritur;.Cũq; uenisset & filiar; testimonium ei de suo solacio declararetur:eius uirtutem admiratus:non fore eius auxi liũ sine bona repẽsatiõe dicebat:sed idoneũ se ad reddendã gratiã:ita ut magnitudine re pẽsationis:mẽsurã possit trascendere benefacti.Fecitq; cũ quasi filiũ: & unã filiarum ei dedit uxorẽ:grægũq; suos; in quib9 omnis erat antiquis barbaris possessio:eum uoluit habere curam & dominũ.Et moses quidem dum hæc impetraret a gecheg eth alias the leo:hoc enim cognomẽ erat ragueli:degebat ibi pascendo eius greges. CAP. IX.

Ost hęc autẽ tempora dum pasceret gręgẽ in monte q uocatur syna: ducebat
p oues qui mons est excelsus: & ad pasturas egregius optimas herbas habens.
Hic dum eẽt opinio habitare deum:primitus nemo pascebat:qa pastores illic minime ambulare pręsumebant quo tamẽ prodigiũ ei mirabile nimis apparuit. Ignis nãq; depascẽs rubi uiriditatẽ:eiusq; florẽ trãsit inoxius: fructiferosq; ramos nullo incen dio dissipauit.Cũq; flama uehemẽs & uelocissima eẽt:ille ẽt ipam uisionẽ iopiabilẽ for midatus obstipuit:& potius dũ uoce ignis emitteret:& noie eius uocaret uerbaq; face re uideretur:quibus etiam eius fiduciam pręsumentis ad loca accedere ubi nullus homi nũ primitus ambulasset:eo q; essent diuina redarguit eiq; suasit:ut procul ab igne rece

deret:& ut ſufficerēt ei q̄ uiderat:cū eſſet bonus uir:magnorūq; proles uirorū nihil amplius idagaret.Prędicatq; ei futuram gloriam & honorē apud hoīnes:præſente deo:iuſſitq; ut cum fiducia abiret in egyptū:dux & princeps futurus multitudinis hebreorum & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus.Nā et terrā inquit habitabūt hāc felicem:quam habitauerat pater ueſter Abraā:oībuſq; adepturi ſunt bonis ad hęc utiq; te eos tuaq; ſapientia deducēte:iuſſitq; ut educens hebreos ex egypto ſacrificiū gratiarum actionis ueniens ad illa loca celebraret.Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata ſunt.Moiſes ergo obſtupeſcens in his quæ uiderat: multo potius quæ audierat: uirtuti (inqt) tuę nō credere domine:quā & ipſe colo:& maioribus meis aperte apparuiſſe nō dubito:ueſaniſſimū ſecundū meam ſapientiam eſſe puto.Verūtamen hęſito quēadmodum uir ignarus & nullius uirtutis idoneus:aut ſua deam uerbis: quatenus cognati relinquentes terrā quā nunc habitant, me ſequantur:ad quā eos ipſe deducā: aut uel ſi ipſis ſatiſfiat:quō potero exigere Pharaonē ut dimittat hebreos:quorū laboribus & operibus uirtus eius felicitatis augetur. Deus autem eum in omnibus confidere ſeq; adeſſe ꝓmittens:& ubi q̄dē opus eſſet ſuaſione uerba præbiturum:ubi aūt opibus uirtutē miniſtraturū, iuſſit ut baculo in terrā proiecto fieret ſerpens:quo ſigno crederet ꝓmiſſa ſe ꝓcepturū.Hoc dū feciſſet: draco conuolutus repebat ſpiris ingentibus:& tāq; contra ſe ꝓſequētes ſuū caput ſeuiſſimū iſurgebat:q; deinceps factus eſt uirga.Poſt hoc uero mittere eum dextrā in ſinū ꝑcepit:obediēſq; eā cādidā & uelut coloris niuei ꝓtulit.Poſt qd' tñ ad ſolitū eſt reuerſa.Iuſſus iterū aquā de ꝓximo ſumere:eā in terrā ꝓicere:uidit colore ſanguineo factā:mirātēq; in his cōſidere ꝑſciebat deus:& adiutorē ſibi eū noſſe maximū:& ſignis his ad credēdū apud oēs uſurū dicebatq; miſſus a me ſecūdū mea mandata facies inumera.Iubeo ergo ī nullo te tardantē ad egyptū feſtinare:die noctuq; laborātē:ne tua tarditas maius tps faciat hebreos ī ſuiture cōſiſtere.Moiſes aūt nō diffidens in his quę diuinitas ꝓmittebat:ſpectorq; taliū indiciorum & auditor factus orabat:ut hac uirtute eodē modo expiret in egypto:ſupplicabatq; ne nominis ſui deus noticiā ei celaret:ut dū uoci eius participat9 fuiſſet pariter & aſpectu inſup agnoſceret:& uocabulū:quatēus ſacrificās noīatim eū adeſſe hoſtiis ſupplicaret.Et deus q̄dē ei ſuā ſignificauit appellationē: quā primitus hoīes nequaq̄ uidebāt audiſſe:de q̄ mihi fas dicere nō ē. Moiſes itaq; illa ſigna nō tūc ſolūmō:ſed ſemp & ubicūq; cōtingeret faciebat.Ex qbus oībus plus maiorē ueritatē ſignis diſtribuēs:deūq; ꝓpiciū et ſuffragatorem habituꝝ ſe credēs & domeſticos ſe ꝓ ſalute ſperabat:& egyptios malis afficere. Cap.X.

Vdiens quoq; egyptiorū regē Pharaonē fuiſſe defunctum:ſub quo ipſe defunge
a rat:petiit raguel ut eius ꝓmiſſu pro utilitate cognatorū iret in egyptū:ſumenſq;

Sephorā uxorē filiā raguelis:& filios quos habebat ex ea Gerſan & eliēſer:tetendit ad egyptum.Nominum uero horum gerſa quidem hebrea lingua ſignificat in terra peregrina.Elizer aūt qui adiutore patrio deoruſus:egyptios effugiſſet.Cū uero ueniſſet iuſta montē:frater Aaron deo iubente occurrit ei.Cui moiſes ſignificauit quæ in monte contigerant:pariter & diuina mandata. Procedentibus autem eis occurrebant nobiles hebreorum eius pręſentiam cognoſcentes. Quibus Moiſes quomodo uerbis ſuadere non poterat:ſigna ſibimet oſtenſa monſtrabat.Illi tempore eorū quę inopinabiliter inſpiciebant:oīno credebāt:& ex oībus erant in ſpe maxima conſtituti deo.ſ. eorū ꝓuidente ſecuritatē Dum uero iam obediētes haberet hebreos moiſes ꝓmittens ſecuturos ſe q̄ iuberet: libertatemq; reſpicere:uenit ad regem illum q nup ſuſcipat principatum:& in quocūq; inuenerat olim egyptios ab ethiopibus cōpreſſos cū fuiſſet eorum directa prouincia declarauit:& qa militia & laboribus magnis uſus tanq̄ ꝓ ſuis:poſt diuerſa

pericula non dignã retributionẽ acceperit intimauit:pariter etiam que illi i monte syna contingerant:deiq; uoces:& signa singula ab eo mõstrata propter fidẽ rerũ decẽter exposuit:rogauitq; ne discredens in his impedimẽtum faceret dei uoluntati. Deridẽte uero rege:moises ope fecit:ut cõspiceret signa quę fuerãt i mõte syna mõstrata. Ille ergo deliguatus:illum quidem maligníssimum appellauit: & prius egyptiorum fugisse seruitium:& nunc pro seditione remeasse. & prodigiorum opus stuporemq; factum magicarum artium appetisse remedia. Cũq; hęc dixisset:iussit sacerdotes easdẽ quas ille facere uisiones:tanquã egyptii etiã in hac disciplina sapiẽtes existerẽt:& q̃si non solus moises peritus esset rerum:quas ipse p deũ posset explere:ut quod erat ualde mirabile: si etiam ab aliis fieret ostẽderet:quomodo humana doctrina constaret. Et ponentibus illis uirgas dracones facti sunt. Moises autẽ non expauit sed ait: Nec ego quidẽ rex egyptiorũ despicio sapientiam:sed tanto melius hęc a me q̃ horum magica arte sunt facta quanto humanis diuina esse cõstat meliora. Ostendam uero nõ artibus magicis nec errore:sed subsistente ueritate:quæ mihi sunt dei prouidẽtia & uirtute patefacta: Cũq; hęc dixisset proiecit in terram uirgam:iussitq; eam ut in colubrum uerteretur. Illa obediens etiam egyptiorum uirgas quę uidebãtur esse dracones deuorauit:insiliens donec consumeret uniuersas. Quam suo scemate redeuntem:sumpsit denuo moises. Rex autem nihil maius in hoc actu se uidisse simulauit sed iratus:& in nullo eum prędeferri dicens egyptiorũ sapientię & integritati iussit ei qui super hebreos uidebatur esse constitutus ut nullã eis pręberet requiẽ:sed maioribus q̃ prius eos malis affligeret. Ille ergo cum prius eis præberet paleas ad lateres:nihil ulterius dedit: sed die quidẽ operibus eos faciebat affligi. nocte uero paleas congregare Cum eis duplex hoc malũ existeret:& erumna per illum crudelior institisset, Ille neq; minis regis fatigatus est neq; increpatõibus cessit hebreorum:sed animã suã constituit ad utraq; ut & laboraret:& libertatem cognatis acquireret:ueniensq; rursum ad regẽ suadebat ei ut dimiteret hebreos ad mõtẽ syna:sacrificaturus deo. Hoc ei prędecepisse dominum dicebat & in nullo contradicendum illius iussioni exorabat:dcũq; propiciũ fore cũctis:si eos dimiteret egredi ne prohibẽdo illos sibimet reputaret patiendũ quæcũq; patiũtur qui præceptionibus dei contradicunt quãdo eis q̃ iram in se cõmouerint diuinam in omnibus oboriũtur aduersa. Ex quibus utiq; neq; terra neq; aer suauis existit:nec soboles eorum naturali modo progrẽditur:sed inimica omnia & aduersa sentire egyptios edicebat:& hebreorum populum abire ex illorum prouincia etiam illis nolentibus affirmabat. Rege uero moisi despicente sermones nullãq; conuersionem sui ad talia faciente:passiones pessime quas singulas explanabo egyptios inuaserunt:nec prius flectebantur quam eorum experimenta perciperet simul & quam ualẽt deus moisen in nullo eorum quæ prędixerat monstrari mendacem & quia prodesset hominibus ut dicerent obseruare & facere ea in quibus non posset offendi diuinitas. ne ad iracundiam cõuersus:in eorum iniquitatibus uscíscatur. Fluuius enim eis sanguineus dei uolũtate profluit: & qui bibi non posset:cum fontem aquarum aliũ nõ haberent:non colore solummodo talis erat:Sed etiam se cõtingẽtibus doloris amari gemitũ iferebat:eratq; talis egyptus:hebreis autem dulcis & potabilis existebat:licet naturaliter uideretur esse mutatus. In hoc miraculo rex timẽs atq; hesitans propter egyptios:abire permisit hebreos. Cũq; malum fuisset aliquomodo releuatũ rursus sententiã pmutauit:nec eos abire permisit. Deus aũt illo cõtẽnente post calamitatis ablationẽ:& nolẽte a sua malicia tẽpare: aliã itulit egyptiis plagã. Ranaꝝ nãq; infinita multitudo eorũ terrã late depasta ẽ:plẽusq; erat his ẽt fluuius:& pollũebat eorũ potus & aialibꝰ ibi putrescẽtibus fetor cũctis noxius exalabat ex aqua: eratq; cũcta regio hmõi malo ple-

na:ebulientibus ramis & morientibus:quæ ẽt domestica eorũ habitacula tam de uexabat:dum in cibis sepius inueniret:& poculis:& i cubilibus eorum ambulantes fetorq; crudelis erat:& abhominabilis:morientibus ranis ac putrescentibus. Dũ his ergo malis egyptii ꝑmereꝰ iussit rex Moisen tollẽte hebreos abscederẽ. Cunq; dixisset hoc:repẽte ranarum exterminata est multitudo: & terra simul & fluuius in suã reuersi sunt natura. Pharo uero mox ut passionibus terra priuata est:oblitus calamitatis illius:rursus retinuit hebreos:& tanq̃ si plurimas passiones experiri uelit:nequaq̃ dimisit Moisen populumq; discedere:quẽ prius timore potius q̃ prudenti animo abire decreuerat, Rursus ergo alterius mali ꝓcussione eius fallaciam diuinitas uulnerauit. Pediculorũ nanq; infinita multitudo egyptiis pullulauit ex interioribus ebulliens:ex quibus mali male cõsumebantur:neq; lauacris:neq; medicamentorũ unguentis genus hoc exterminare ꝑualẽtes. Ob hanc ergo pestẽ egypti rex turbatus metuẽsq; simul pestẽ sui populi:licet fatue uerecũdiam se deuicti uiri putaret habiturũ. cogebatur tñ a malo tempare:hebreisq; cõcessit egressionẽ. Cũq; hoc iterum leuigaretur:filios obsides & uxores reuertiõis sue eos relinquere sanciebat. Vnde irritauit potius deum:credẽs se eius quoq; ꝓuidẽtiã fallere: sicut Moisen. Sed illũ latere non potuit egyptũ puniẽtẽ ꝓpter hebreos: Bestiis nanq; multigenis & multimodis quoꝝ aspectibus nullus occurrit:coꝝ prius ꝑpleuit regiõem: quibus & ipsi cõsumebantur: & terra agricolarũ cultura nudabat. Siquis.n. primarũ passionũ ꝓditionẽ euaderet, hoc langore & interitu hominum talia sustinẽtiũ succũbebat. Cũq; Pharo neq; sic dei iussiõibus obediret:sed uxores qdẽ abire cũ uiris diceret:relinquẽdos uero filios postularet:nõ defuit deo unde callidꝰtatẽ eius diuersis malis & maioribus denuo supueniẽtibus castigaret. Crudeliter nãq; eorũ corpora uulnerabãt inter ius corrupta ita passim egyptioꝝ multitudo cõsumebat. Rege uero neq; hac plaga tẽperãte grãdo uehemẽs:cũ neq; prius i egypto aer aliqd tale ꝓtulerit:neq; similis apud eos hyemis tpe descẽderet:maiorq; q̃ apud habitatores boree ptis & septẽtriõalis aeris rigore deferret effluxit:& fructus earũ usq̃quaq; cõfregit. Deide genus locustarũ germen qd nõ fuerat uexatũ grãdine deuorauit:ut eis gñaliter spes terrenoꝝ fructuũ deperiret. Sufficiebat nãq; quẽlibet sine caliditate fatuũ ẽt ea q̃ ꝓdicta sunt mala ad itellectũ & cogitationem utilitatis adducere. Pharo itaq; tãtũ iprudẽs quantũ malignus sentiẽs causam:deo tamen cõtradicebat:iussitq; Moisen cum uxoribus suis hebreos abducere: facultatẽ uero eis deferere:eorum depopulandas domus. Moise uero nõ acquiescẽte ita dimitti eos:quos oporteret deo sacrificiũ de suis rebus offerre:cũ ꝓpter hãc cãm multo tpe morarentur: tenebre ꝓfundissime & partem lumis nõ hñtes: egyptiis sunt diffuse: pro qbus & uisus eorũ aeris crassitudie clausi sunt:eosq; mori miserabiliter cõpulerunt. Metuebant enim ne caligine simul absorberentur. Deinde his excussis post tres dies totidẽq; noctes:dũ nulla tenus penitentiam ageret pharo ꝓpter egressum hebreorum accedens ad eum Moises ait. Quousq; inobediens es uolũtati Dei? Iube dimitti hebreos. Nõ enim poteritis ab his malis eripi: nisi hec uolueritis i plere. Rex autem iratus in his que fuerant dicta:minatur eius se caput auferre: si ad eum ob hanc importunitatem denuo remearet. Tunc Moises nequaq̃ se de his uerba facturũ dixit:sed illum ipsum cum proceribus egyptiorum depcaturum fore: ut hebrei descenderent. Et ille quidem cum hec dixisset abscessit. Deus autem ostendens adhuc una plaga feriendos egyptios:ut dimitterent hæbreos iussit Moisen præcipere populo ut sacrificium paratum haberent: essentq; prestructi a decima die xantici mensis usq; ad quartamdecimam q apud egyptios quidem parmuthi:apud hebreos autem nisan uocatur:macedones uero xanticum eum appellant. & egressuros hæbreos omniaq; portaturos asseruit, Et ille quidem iam

qparatos hñs ad egreſſionē hæbreos:& conſtitutos p tribus ibidem retinebat. Cū aūt inſtaret quartuſdecimus dies:oēs ad egreſſionē tendētes & imolantes ſanguinē domus ꝓprias iſopi frōdibus emūdabāt. Cūq; cœnaſſent, reliquias carniū tāquā egreſſuri cō cremauerūt. Vñ hactenus ſm hunc morē ita ſacrificamus: Illāq; feſtiuitatē paſca uocauerūt: qđ ſignificat trāſcēſionē: eo q; illa die deus trāſcēdere eos peſtē uoluit: q̄ ſcilicet egyptios uiſitauit. Mors enī priogēitorū ita egiptiis facta ē: ut plurimi ꝓceꝛ cōgregati circa regalia Pharaōi ꝓſuaderēt: q̄tenus hebreos ſub uelocitate dimitteret. Qui uocatū moiſen abire ꝓcepit: arbitratꝰ: utſi de ꝓuincia recederēt, iminētē ægyptiorū caſtigatōem ceſſare: mulieribuſq; honorabāt hebreos: alii qdē ut citius egrederēt: alii uero ꝓpter uicinitatis eorū cōſuetudinē. Et illi qdē egrediebāt: flētibus egyptiis & pœnitētiā agētibꝰ: eo q; fuerit eis ſic crudeles: tēdebāt; ad ciuitatē noie licus: q̄ tūc erat deſerta: ubi Babylon poſtea fabricata eſt: dū cambiſes ægiptū deuaſtaret: celeriterq; agentes iter ad locū Beelſephon: tertia die ad rubrū mare deuenerūt. Et qa ꝓpter deſertū nihil de terra poſſent hēre ciborū, fermētata farina azimis pānibus ex modico tpe tātūmō coagulatis ueſcebāt: hiſq; trigita ſūt uſi diebus: lōgiori enī tpe eis nō ſuffecerūt q̄ tulerūt ex ægypto: cū ēt is cibus ſub neceſſitate cuſtodiret: nec ad ſatietatē eodē uterent. Vnde ad memoriā illius ſopiæ: feſtiuitatē octo dierū agimus q̄ dicit Azimoꝝ. Oīs itaq; multitudo mulierū pariter & iſantū egreſſorū cōſiderātibus ineſtimabilis erat. Qui uero ætatē hēbāt aptā ad expeditū iter: ſexcēta milia fuerūt: reliq̄rūtq; ægiptū mēſe xantieo: lūa. xv. poſt ānos. xxx. & .cccc. q̄ pater nr Abraā uēiſſet i chananeā: poſt Iacob autē aduentū in ægipto: āno. cc. & qnto. Moiſes aūt erat qdē āno iā. lxxx. frater aūt eius Aaron tribus ānis maior extabat. Portabāt ēt oſſa Ioſeph: dū hæc ille ſuos filios facere ꝓcepiſſet. Ca. XI.

Orro cū ægyptios hebreorū peniteret egreſſus: rexq; grauiter ferret: tanquā ueneficiis moiſeos ſigna illa facta fuiſſent, deliberauerunt ſup eos irruere. Et ſumentes arma pſeq̄bāt: tāquā reuocaturi eos: ubicūq; cōprehēdiſſent: nec eos ulterius deo dimitterēt: ſeq; cōtra eos facillime prealere iudicabant: cū & inermes eſſent illi: & itinere fatigati. Et a ſingulis occurrētibus requrētes quo abirēt perſequi cū ſtudio feſtinabant licet moleſta ſit illa terra iter agentibus: nō ſolum expeditis: ſed ēt ſingulariter ambulantibus. Moiſes aūt ꝓ ea loca ꝓuide ducebat hebreos: ut ſiqdē pœniteret ægyptios & pſeq uellēt hebreos: ſupplicīū malicię ſuę: & trāſgreſſiōis indubitāter exoluerēt. Per paleſtinā uero grauiter ferebat tranſire: ꝓpter antiqua moleſtia: uolebatq; quolibet mō latere pgēs. Conſinis enim eſt egiptioꝝ hec prouincia: & propterea uia quidem ducēte ad paleſtinā populū nō eduxit: per deſertū uero multū iter agens: malaq; perpeſſus innumera ad chananeā ſtuduit puenire: inſup & ꝓpter mādata dei iubētis adduci populum ad montem ſyna: ſacrificiū illic oblaturos. Apprehenſis ergo hæbreis ægyptii ad prelium parabantur: & multa uirtute ꝓſecuti: concluſerant eos in paruulo quodam loco. Sexcenti enim currus eos perſequebant: & equites quinquaginta milia: & ducenta milia pariter armatorum. Et itinera quidē clauſerunt quibus hebreos fugere iudicabāt: inter rupes intranſgreſſibiles eos & mare claudentes: ubi terminatur mons ex aſperita teuiaꝝ nimis imenſus. Et fugā eis penitus amputantes: a maritima & mōtis cōgreſſiōe hebreos militibus obſederūt: os ipm fuge claudētes: ut egreſſū eis ad cāpeſtria denegarēt. Nō itaq; tolerabāt obſeſſiōis modū hebrei: ꝓpter egeſtatē neceſſariaꝝ: neq; fugę facultatē habētes: armiſq; priuati q licet ſi pugnare uellēt: eis ſpes rerū oīum amiſſa uideret: niſi ſemetipſos traderēt uoluntati egyptiorū. His ita factis: moiſen in oībus culpabāt: oblitiq; ſignorū q eis fuerāt a deo ꝓ ſua libertate mōſtrata: uſq; ad hoc uenerunt: ut ēt ꝓphetam qui eis ſalutis dona promiſerat, pro incredulitate lapidibus uiterent obrue-

re:ſcq; tradere cogitarent:eratq; luctus & gemitus mulierũ & infantũ ante oculos habentium mortem:montibuſq; ſe & mari claudentibus ſimul & hoſtibus & fugã nullatenus ex iſtis iueniẽtibus:Moiſes aũt licet eſſet in eũ exaſperata multitudo:ipſe tñ circa prouidentiã eorũ nõ ceſſabat:ſed hæc omnia iactabat in deũ:q eis etiã iam alia quæ prę dixerat ꝓ eorũ libertate cõtulerat:& neq; in hoc relinquẽdos eſſe inimicis dicebat:neq; ſeruituros: neq; perituros:ſtãſq; in medio ait.Nec hoibus quidẽ bene cõuerſantibus circa nos iuſtũ erat nõ crederet:de dei uero ꝓuidẽtia uos deſperare opus nõ eſt:a quo uobis oĩa ꝓuenerũt q̃cunq; ꝓ me ad ſalutẽ & libertatẽ ſeruitutis ueſtrę neq; ſperantibus ꝓmiſit:cũ potius in heſitatione ſicut putaſtis uẽiẽtes:oporteret nos adiutoriũ dei ſuſtinere: cuius opus erit ẽt nunc in tali nos difficultate cõcluſos ex deſperatiõe ſicut uos creditis habituros ſalutẽ:& ex hoſtibus libertatẽ:q fortitudnẽ utiq; ſuã circa nos eſt oſtẽſurus: & prouidentiã facturus.Non enim in paruis diuinitas auxiliũ ſui fauoris ſolet accõmodare:ſed potius in quibus humanã ſpẽ ad meliora nõ uidet accedere.Vnde tali auxiliatori credẽtes:cui uirtus eſt ẽt parua grãdia facere:& tãtarũ infirmitatẽ rerũ ſuo munimine roborare.Nolite ægyptiorũ arma metuere:nec quia mare & poſteri montes uiam fugæ prohibent,propterea ſalutis ſpacia deſperare.ſient enim uobis hæc quaſi campi dei prouidentia:& pelagus conuertetur in terrã.Cunq; hæc dixiſſet : ducebat eos ad mare ægiptiis intuẽtibus.Erant enim e diuerſo poſiti:& labore ꝓſecutionis affecti:in craſtinũ differre prælio utile fore credebant.Dũ uero moiſes peruenĩſſet ad litus ſumẽs uirgã rogabat deũ:& auxiliatorẽ atq; adiutorẽ inuocabat dicens.Neq; tu qdẽ ignoras qa effugere nobis mala pręſentia,nec fortitudine:nec auxilio licet humano:ſed tu ꝓbe aliquod ſalutare exercituĩ:tua uoluntate ægyptũ relinquẽti.Tuũ eſt enim nos eripere:qa nũc oſpe & cõſilio deſolati ad tua ſolius ſubſidia conuolamus: & quicqd ex ꝓuidẽtia tua nobis acceſſerit:quod nos ab ægiptiorũ ira liberare nũc poſſit inſpiciamus:uelociterq; tuã nobis oſtende uirtutẽ:& populũ deſpatione ruentẽ in peius:ad ſecuritatẽ dignare & ad fiduciã pietatis perducere.Nõ enim in extraneis ſumus: ſed tuũ quidem eſt mare : tuus eſt & mons qui nos circũdat: ita ut hic aperiri te præcipiente:& mare cõuerti poſſit in terram.Valebimus ẽt effugere per deſertũ:ſed tuæ placeat uirtuti hac etiã nos parte ſaluare.Talia ſiquidẽ cum oraſſet:percuſſit uirga mare.Quod repente percuſſiõe ĩciſum:& in ſe diuiſum terrã reliquit nudam:ut hębreis uia eſſet & fuga.Moiſes aũt uidẽs ad deſtinationẽ dei & pelagus ceſſiſſe eis:propriã terram primus intrauit:& hebreos diuino itinere facto ꝓpter periculum ꝑſentiũ hoſtiũ ſequi ſe præcepit.Qui delectabantur in hoc agebãtq; deo gratias:ꝓpter ſalutẽ quæ per eum ultra modum rationis acceſſerat.quos iã nequaquã tardãtes:ſed cũ feſtinatiõe pgentes:uelut ſibi pñte deo: ueſanos quidẽ ęgiptii primitus iudicabãt:& tãquã ad interminationẽ mãifeſtæ mortis ĩtẽtos.Cũ uero uidiſſent eos illeſos abire:nullũq; ĩpedimentũ eis nec difficultatẽ aliquã obuiare:ꝑſeq eos aggreſſi ſunt:tanquã & illis pelagus ita qetũ exiſteret.Prærordinãtes ergo equos:ingrediebatur totus exercitus ĩ mare.Hębrei uero illis ſe armãtibus atq; tardãtibus:ad terrã cõtra poſitã peruenerunt:ſine aliqua paſſione illos effugiẽtes.Quapropter illi audaciores effecti ꝑſequebãtur:tanquã nec ipſi aliquid eſſent paſſuri:cũ neſcirent hębreis ꝓpriefactam:& nõ eſſe cõmunẽ uiã.Quæ utiq; pro ſalute periculũ patientiũ fuiſſet oſtẽſa:& nõ ꝓpter eos qui ad perditionẽ eorũ accedere feſtinabãt .Dũ ergo ægiptiorũ exercitus omnis in mare intraſſet:rurſum effuſum eſt:& deſcendens uentos; procella omnes ęgyptios comprehẽdit:hymbreſq; ſimul & tonitrua ualde grauiſſima e cælo deſcenderunt: choruſcatiõeſq; lãpadantes:nĩhilq; fuit rerũ euenientiũ per irã dei ad perditionẽ hominum qui eis nimic tunc non acceſſit. Nox caligineſa inſuper & fluctuoſa apprahendit.

Et iſti quidem ita ſunt perditi: ut nemo ex eis relinqueret. Hębrei uero nec; retinere poterant gaudiũ inopinabilis ſuę ſalutis: & hoſtiũ perditione firmiſſimę libertatis: quãdo defecerũt qui eos ſeruire cogebant: deumq; ſic aperte ſuũ adiutorem inſpiciebant. Et illi quidem periculum ita effugientes inſuper & inimicos pũitos ſic eſſe reſpicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminiſci: hymnũ tota nocte dixerunt. Moiſes autem canticũ in deum & laudem gratiarũq; actiõem propiciationis eius exametro cõpoſuit. Ego itaq; ut inueni in ſacris libris ita hęc ſingula quęq; tradidi. Nullus uero diſcredat uerbi miraculum: ſi antiqs hominibus & malicia priuatis uia ſalutis licet p mare facta eſt ſiue uoluntate dei: ſiue ſponte reuelata: dum & eis qui cũ alexandro rege macedonię fuerunt olim antiquitus reſiſtentibus pamphilicũ mare diuiſum ſit: & cũ aliud non eſſet iter tranſitum prębuit eis: uolente deo per eum deſtruere perſarũ principatũ: hocq; confitentur oẽs: qui actus alexandri cõſcripſerũt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet eſtimet. Poſtea uero armis ęgyptiorũ per fluctus uiolentia uentorũ allatis: exercitui hębreorũ: moiſes & hoc arbitratus dei pmiſſione factũ: ut neq; armis egerent: hęc exiit colligens: hębreoſq; his mũiẽs: duxit eos p deſertũ ad montẽ ſyna: illic immolatus deo: & p ſalute multitudinis hębreorũ ut dictũ fuerat mũera redditurus in pace.

INCIPIT TERTIVS LIBR ANTIQVITATIS IVDAICAE. Ca.I.

IGitur inopinabiliter hæbreos tali ſalute donatos grauiter iterũ cõtriſtabat: dũ ſyna ducerentur in montẽ: eſſetq; regio ualde deſerta: & neceſſariis alimẽtis egena: & aquę difficilis: quæ non ſolũ ut prębere aliqd hominibus indigebat: ſed ẽt nec aliqua animalia ut aleret erat idonea. Eſt enĩ ſterilis nulluſq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiuſmodi ſiquidẽ regionẽ neceſſarie ꝓperabant: unde quõ irent ad aliã non habebant. Portabant aũt aquæ ex locis iam tranſactis duce iubẽte: & ea expenſa ad effodiendos puteos cum labore propter terrę duriciã accedebãt: & cũ iueniretur erat inoptabilis: ſed amara ſimul & parua. Hoc itaq; modo faciẽres circa meridiana iter: ueſpere uenerunt in locum quem ꝓpter aquæ maliciam mar nominauerunt: Amaritudo enim hebraica lingua ſic dicitur. Ibi fatigati itineris uiolentia: indigentiaq; ciborũ qui eis deiecerãt omnino manſerunt. Erat ibi puteus ualde durus: qui nec ſufficere quidẽ tanto exercitui poterat: paruã tamẽ eis cõſolationẽ prębebat: q; in illis locis ſi iſſet inuentus. Audierant enim ab exploratoribus: quia nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa ſiqdẽ aqua amara grauiter nõ ſolũ hoibus: ſed ẽt ſubiugalibus exiſtebat. Vidẽs itaq; moiſes populũ i anguſtia cõſtitutũ: & ſimul cãm cui cõſultari nõ poterat: neq; n. inimicus erat hoſtis: quatenus uim iferẽti de neceſſitate potuiſſet ſua fortitudie reſiſtere. Et dũ iſto mõ eorũ deficeret uirtus: iſãtũq; & mulierũ multitudo debilior: nihilq; ꝓdeſſet doctrina uerboꝝ: calamitatẽ oĩum ſuã moiſes ꝓpriã faciebat. In unũ itaq; cõcurrebãt: eiq; cũcti iſtabãt: mulieres qdẽ ꝓ paruulis: uiri aũt ꝓ ſemetipſis ne eoꝝ utilitatẽ ſperneret: ſed eoꝝ ſaluti quocũq; ordie ꝓuideret. Ad hoc ergo cõuerſus ẽ: ut ſolũmõ deo ſupplicaret: ut aquã ex malicia ꝑſenti cõuerteret: eãq; illis potabilẽ cõdonaret. Et concedẽte deo tãtã gratiã: ſumẽs ſũmitatẽ uirgę quã in ꝑnti gerebat diuiſit p mediũ: & in lõgitudine ipſã iciſionẽ faciẽs: deiceps iactauit i puteũ: ſatiſſaciẽs hæbreis: eo q; deus eius oratiões audiſſet: & ꝓmiſiſſet aquã ſe eis qualẽ cõcupiſcerẽt ꝑbiturũ: ſi tamẽ iuſſis eius nõ ſegniter ſed ꝓptiſſime miniſtrarẽt. Illis uero dicẽtibus quod uellet ſe facturos: ſi aq; cõuerteret i melius: iuſſit eos q iuuẽtute ualebãt haurire dicẽs: q; priuſeffuſa plurima q;

illa remaneret aqua posſit eis cē potabilis. Illi qdē laudauerūt dictū: & aqua frequētibus cōtuſiōibus exercitata: purgataq; facta eſt potabilis. Hinc itaq; caſtrametati: uenerūt i helim: q̄ ꝓcul qdē bona uidebaē aſpectu. Habebat enim palmarū arbores. De ꝓximo aūt maligna cōprobabaē. Nā palmę illę ſeptuaginta nō āplius erāt īcreſcibiles: nec multū eminētes a terra: ꝓpter aquæ iopiā: qa dū eſſet locus ois harenoſus: neq; eis ex duodecim fontibus humectatio quedā: aut ad rigādū ſpes utilis habebaē: ſed dū germinare nō poſſent: ſteriles erāt īdubitāter & paucæ. Cūq; p harenā diſcurreret: nihil eis occurrebat: uel ſi paucū aq̄ in mānibus ſumerent: iutile īueniebāt atq; cēoſum̄. Fructuū uero fere erāt ille arbores nimis īualidæ: ꝓpter aquæ ut dixi ſterilitatē. Pro hac ergo oīa culpabāt ducē: clamabāt q; ſuā eſſe miſeriā: expimētūq; malo; p eū ſe pati dicebāt: trīginta dierū ambulātes uiā. Quę cūq; n. portabāt cōſūpſerāt: & nihil pcbitus īueniētes erāt i deſperatiōe rerū cūctarū. In pñti nāq; malo aīum habētes & nō recordātes quāta eis fuiſſent a deo & moiſeos uirtute ſapiētiaq; collata: iraſcebant aduerſus ducē: & lapidare eū ſimul aggreſſi ſunt: q̄ſi ipſe cā tātę calamitatis exiſteret. Ille uero ita multitudie ꝓuocata: & cōtra eū amare cōmota: de deo cōfidēs: & cōſciētia pura ꝓuidētiæ ſuę: quā gerebat cōtra cōtribules ſuos: ſemetipm dedit i medium: & cōclamātes: atq; ad lapides mānus habētibus: cū eſſet ille aſpectu gratiſſimus: & ad loquēdū multitudinē ſuaſibilis: mitigare cepit iras eorū: neq; eis priorū beneficiorū obliuionē hēre poſcebat: ꝓpter recordatione malorū pñtiū: nec qa nūc laborarēt: iō deberēt ꝓpetua dei mūera proiicere: quorū iā magna & iopinabilia meruiſſent. Sed ſperare potius ēt de pñti anxietate ſe dei ꝓuidētia liberādos: q eorū uirtutē ꝓbare uellet: ſi haberēt tolerantiā: & aīo bono p̄cedentia retinerēt. Quia ſi non ad illa bona ꝓpter pñtia mala reſpicerēt: exercereneē i malis: & arguerenē non eſſe boni. Neq; circa patientiā: neq; circa priſcorū bonorū memoriā: cū ita deū eiuſq; uoluntatē cōtemnerēt: ꝑ quā ægyptū reliquiſſent & ita circa eundē miniſtrū eius affecti eſſe uiderenē: cū in nullo fuiſſet mētitus de qbus dicēdū aut faciendū dei mādato iuberet. Enumerabat igiē oīa: quēadmodū perēpti fuiſſent ęgyptii q eos cōtra domini cōpreſſerāt uolūtatē: & quēadmodū idē fluuius illis qdē ſanguineus eēt: ipſis uero potabilis atq; dulcis: & quō p mare ne lōgius fugiētes nouā uiā aggreſſi ipſi qdē ex illo ſaluati ſunt: inimici aūt eorū prorſus abſorpti: & qa dū arma nō haberent: ēt hoc eis deus abūde p̄buerit: & alia q̄cūq; ad pdendos inimicos: ipſoſq; ſaluādos neceſſaria fuiſſent: eis ultra ſpē uirtutis ſuæ more cōtulerit. Non ergo debetis inqt ēt in pñti de eius ꝓuidentia deſpare: ſed ſine iracūdia ſuſtinere: & cogitare eius auxiliū nō qdē tardū eē: ſed iō nūc differri ut uos hac difficultate ꝓbet utiq; credētes deū nō p defectū eſſe ſegnē: ſed ꝑ experimēto uirtutis ueſtrę & deſiderio libertatis: & cognoſcat utrū & cibos; iopiā: & ſterilitatē aquę ꝑ eo fortiter ferre poſſitis: an ſeruire potius eligatis: ſicut iumenta dominātibus ſibi: & eis q ꝓpter miniſteriū ſuū hæc pinguiſſime uirtute cōſueuerunt adiiciēs ſup hæc: dicebat nō ſe tantū de ſua ſalute metuere: q̄n utiq; nihil mali pateret: ſi moriret iuſte: ſed potius ꝓ illis cogitare: ne p lapides quos mitterēt ſup eū deū iudicarenē cōtēnere. Sicitaq; mitigauit illos: & ab īpetu lapidatiōis abſtinere fecit: & ad pcenitētiā ſceleris ꝟuertit: dicēs eos nō hoc rōnabiliter: ſed neceſſitate feciſſe: cogitauitq; oportere: ut ad diuinā ſupplicatione p̄ceſq; uēiret. Et aſcēdēs quēdā ſcopulū: depoſcebat: ut q̄ſtū populo auferret deus: & eos ab iopia liberaret: in ipſo enim eſſe ſalutē ſuā: & nullo alio: atq; cōcederet ueniā his q̄ in p̄ſenti fuerāt neceſſitate populi geſta: cū generi hoīum res inoportūæ ꝓuenientes: & difficile placeāt: & eius accuſatio ſit amica. Deus aūtē: & ꝓuiſurū ſe cōpromiſit: & occaſiones eorū deſideriis p̄biturū. Moiſes uero a deo hæc audiēs deſcēdit ad plebē. Illi cū uiderēt eū ꝓmiſſionibus lætum: a meſticia ad hilaritatem

cõuerſi ſunt:ſtetitq; ille in medio:uẽiſſe ſe a deo dicẽs:& portare eis p hebitationibus
pſentibus libertatẽ. Et poſt paululũ ortigiarũ alias ortigometrarũ multitudo quas præ
cipue nutrit ſinus arabicus:tranſcenſo medio mari ſuperuolauit:& poſt laborẽ uolatus
quaſi ad terrenã requiẽ deſcendit inter hæbreos. Illi ergo tanq; alimentũ ſibi a deo collo
catũ cõpręhenderunt eas. Tunc Moiſes ad oratiões dei repente cõuerſus eſt:qui p miſ
ſionis ſuæ cõpleuit auxiliũ. Mox aũt poſt occaſionẽ cibi prioris:ẽt ſecũdũ eis deus emi
ſit. Extendẽte nãq; Moiſe manus ad orationẽ:ros deſcẽdit ex aere. Cũq; fuiſſet eius ma
nibus illinitus, Moiſes arbitratus eſt ẽt hoc ad cibũ eor; a deo fuiſſe collatũ:guſtauitq;
& lętus effectus:ignorãte multitudine:himbrẽ eſſe credente:& tpis eſſe pluuiarũ quod
agebatur. Ille docebat eos:q; nõ ſecundũ eorũ opinionẽ ros e cælo deſcẽderet:ſed ad ſa
lutẽ eorũ cibũq; ueniſſet. Et cũ guſtaret:fidẽ credẽdi pbebat eis. Illi uero imitantes du
cẽ:delectabant in cibo. Mellis enim dulcedinẽ & delectationẽ habebat ualde ſuauem.
Simile aũt erat aromatibus præcipuis:& magnitudo eius ſimilis ſemini coriandri. Feſti
nabãt quoq; ſinguli colligere uehementer. Quibus pręcipiebat:ut oẽs ex æquo p dies
ſingulos aſſarii mẽſurã colligerẽt:nec eſſet ille cibus ĩ craſtinũ relinquẽdus: hoc q; fie
bat:ne debilibus colligẽdi difficultas exiſteret:uirtute ualentiũ:& hoc ad necẽ accede
ret. Qui tñ plus a pcepta mẽſura collegiſſent: nihil ãplius quã labores habebãt cũ ma
ius nihil illic ẽ aſſariũ ĩuenirẽt:& quod remaneret in craſtinũ nulli utilitati pficeret:qñ
uermes illud & amaritudo cõſumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis:&
hmõi ultio fiebat ipſarũ rerũ priuatiões ſeruantibus. Hactenus aũt ſic rigat himbribus
locus ille:ſicut ẽt tũc a Moiſe pſtandũ diuinitus miſit hunc cibum. Vocant aũt hębrei
hũc cibũ mãna. Mãna itaq; interrogatio eſt in noſtra lingua dicẽtis:qd eſt hoc. Illi igiẽ
gaudiũ in his quę eis fuerant celitus miſſa celebrabãt: Quo cibo. xl. ãnis uſi ſunt:quãto
tpe in deſerto fuerũt. Cũ uero inde migraſſent:uenerũt in raſidim:paſſi nouiſſimas pro
intolerabili ſiti miſerias. Nã cũ pcedẽtibus diebus paucã aquę difficultatẽ habuiſſent:
tunc oino cõperientes terrã inaquoſam:in malis erãt:rurſuſq; iraſcebant in ducem. Ille
ergo paululũ multitudinis impetũ deuitans:dei conuertebat ad preces rogans ut ſicut
cibũ eis indigentibus præbuit:ſic etiã potũ daret:cũ peteret eis gratiã cibi non exiſtẽte
potu. Qui donũ diu non diſtulit:ſed præbiturũ ſe moiſi tãtã aquę multitudinẽ unde nõ
poſſit ſperare p miſit:iuſſitq; ut uirga percuteret petrã quę ibidẽ erat appoſita: & ex ea
ſumeret abundantiã rerũ quibus egerent. Curabat enim ut neq; cum labore potus eis
adeſſet. Hęc ergo moiſes a deo ſumens ueniebat ad populũ ſuſtinentẽ & in eum conſpi
cientẽ:uiderant nãq; iam cũ de monte deſcendere. Cũ uero ueniſſet:liberaturũ eos etiã
de hac neceſſitate dicebat deũ:donatãq; ſalutẽ nõ ſperatã:& de petra eis fluuiũ manare
p miſſũ. Quibus obſtupeſcẽtibus hũc auditũ:ſi eis ſiti & itinere fatigatis neceſſitas ad
hęc fieret:ut petrã incideret:moiſes uirga percuſſit petrã illaq; ſciſſa:aqua manauit co
pioſa & ualde pſpicua. Illi igiẽ inopinabile factũ mirati ſunt. Quod cũ uideret: iã eis ẽt
ipa ſitis cupiditas eſt ablata:bibẽtibuſq; dulcis & ſuauiſſimus erat potus:& quale donũ
eſſe deo donante uideret. Tũc ergo moiſen mirati ſunt:q a deo ſic fuerat honoratus:&
ſacrificia p dei prouidentia collata ſibimet ipendebat. Declarat aũt ſcriptura in tẽplo re
poſita:eo q; deus prędixerit moiſi aquam hoc mõ de petra manaturã. Cap. II.

Vm uero hębreorũ nomen iam ualde ubiq; diuulgaret:& de his ſermo creſceret:
c in timore nõ paruo puinciales erãt:& mittẽtes legatos adinuicẽ ſolatia depoſce
bant:ut ſimul uiros illos iterimere niterent. Erant aũt in hoc inſtãtes:qui gobo
the petrã inhabitant. Qui uocantur qdẽ amalechite:pugnatores autẽ maximi illarum
tunc gentium exiſtebant. Quorum quinq; reges inuicẽ ſemetipſos: & circũhabitantes

ad bella contra hebreos rogabant dicentes exercitum alienū & egyptiorum seruitia fugientē: sibi inuasiones inferre: nec bonū sibi fore si tale factū despicerent: sed ut antequā eorum fortitudo ad maiorē tenderet potestatē: & ipsi magis pugnare inciperent confidentes: eo q; illis nullus resisteret: destruendos eos esse cautissimū atq; sapientissimū edicebant. Et pœnā et de deserto & actibus quos illic gesserant exigendā: q; non ita posset euenire: cū ciuitatibus: atq; bonis eoꝝ manus iniicerent. Alii ergo inchoantē inimicorū uirtutē mollire & deicere optimū esse: magisq; iam proficientē prohibere credebant. Alii uero hoc superfluū putabāt. Alii nullā occasionē eis aduersus se fieri pmittebāt. Hæc & his similia per multas puincias adinuicē legatiōibus agitantes: deliberauerāt aduersus hebreos bella suscipere. Moises itaq; cū nihil belli speraret hesitationē & turbā habuit repente puincialiū: & ad congressionē iam pparatā: subitaq; pericula hebreoꝝ multitudinē perturbabāt: quia licet oium reꝝ haberent inopiā: potiorē tamen necessitatem pugnandi cū hominibus qui essent rebus omnibus bene conditi putabāt. Moises aūt consolari cœpit eosq; confidere deposcebat: decretoq; dei credere quo sæpe fuerant liberati. Et quia debellarēt eos ēt qui eorū hostes existerent: arbitrari exercitū qdē multū & oibus armis instructū: sed pecūias: alimēta: aliasq; res ī qbus solēt homines cōsisti pugnare: in auxilio diuino consistere: & sibi per deū oia hæc adesse. Inimicorū uero manū paruam: inertē: debilē: tanquā nō fuerint quæ istos habere cōstaret: ideo uolente facile superari. Scire aūt eos oportere dicebat: qualis eorū auxiliator fuisset ī multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in p̄senti quidē bello haberent laborē aduersus homines: cū uero fuerat eis sitis & famis inopia: & in montibus atq; mari periculū: ubi fugā inuenire nō poterant: hæc oia diuino solatio deuicissent. Ergo rogabat eos prōptiores esse: tanq; oium rerū facultas eis esset: ita ut hostibus præualerent. Et moises quidē populū huiusmodi uerbis exacuens: ad prēliū conuocauit tribuū principes. Et postea singulos adinuicē. Iuuenes qdem exorabat senioribus obedire. Illos aūt ut uerba ducis audirēt. Erant aūt eorū aiē in periculo cōstitutę. & ad p̄sentia preparatæ sperabātq; aliquādo a malis huiusmodi liberari. Iubebant quoq; moisen: ut ad bella p̄iret neq; tardaret: ne dilatio eorū fiduciā impediret. Ille uero ex multitudine pugnacē eligens iuuentutē: sup eos instituit Iesum naue filiū de tribu effraim ualde robustū: & labores tolerare fortissimū: ad cogitandū simul & loquendū nimis idoneū qui nosset decēter deū & moisen colere doctorem pietate: esseq; apud hebreos aptus. Paucos uero circa aquā cōstituit. Plurimos aūt totius exercitus circa infantū mulierūq; custodiā: & tota nocte erāt pparati: q̄cūq; secerāt arma sumētes: & duces pprios intēdentes: tanq; p̄liū aggressuri dū eis p̄ciperent. Inuigilabat āt & moises Iesum docēdo: quēadmodū exercitū collocaret. Incipiēte uero die iā pādi: rursus poscebat Iesum: ne minor iueniret ī ope q̄ circa eū spes eēt uniuersoꝝ: gloriā p̄ntis militię in futuris natiōibus possessurus. Hebreoꝝ uero nobilissimos seorsū rogabat: cūctāq; piter multitudinē exhortabat armatā. Et ille qdē cū ita cōstituisset exercitū sermōib9 & operꝝ pparatiōibus: discessit ad montē: deoq; simul & Iesū credidit expeditū. Miscebāt itaq; hostes: & ī mānibus erat bellū: fiduciaq; & uirib9 utebāt ī iuicē: Deniq; dōec moises mānus extēdebat ad cęlū: hebrei cōprimebāt amalechitas. Cūq; labore ex defectu mānuū moises ferre nō posset: qa quotiēs mānus depōebat: totiēs hebreos pdere cōtingebat: iussit fratrē aaron & sororis marię uiꝝ noie Vir sibi assistere: ciusq; manus utroq; latere cōtiere: & adiuuātes eū nō pmitterēt laborare. Quo fcō hebrei amalechitas fortiter deuicerūt: & oēs iteriissēt utiq; nisi nocte supuēiēte populꝰ recessisset a cęde. Victoriā quoq; optimā atq; pfectā nrī habuere maiores: iferēteq; sibi bellū uicerūt: & circūhabitātes deterruerūt: abūdātiāq; potiti sūt magnorūq; bonoꝝ q̄ suis laboribꝰ

hũerũt. Deuicẽtes nãq; exercitũ hostiũ: maxias diuitias & publice & priuatim possiderunt oẽs: cũ primitus ẽt alimentis necessariis indigerẽt. Fuit aũt eis nõ solũ ĩ pſenti: sed ẽt in futuro bonorũ cã huius quã pdiximus pugnę pfectio. Nõ tantũmodo enĩ corpora hostium seruitio subdiderũt: sed ẽt mẽtes: & cũctis circũhabitãtibus post illos; deuictionem affuere terribiles: eisq; diuitiarum maximũ culmẽ adiectũ est. Nã fugiẽtes inimici: magnam copiam argenti simulę & auri reliquerunt in castris: & uasa erea quibus adscendum utebantur multamq; & insignẽ abundãtiam utrarũq; rerum: idest ornamentorum textilium pariter & armorum: & aliorum quæ pręparabantur ad pręlium: diuersaq; iumenta: & quęcũq; moris est sequi iter agentẽ exercitũ: prudẽtiaq; repleti sunt hæ brei ope fortitudinis: & multum desiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus ĩsistebãt: omnia se capere iudicãtes. Huius ergo belli hic extitit finis. Postea uero Moises exuebat mortuos hostium: & arma fugientiũ colligebat: & hęc uiris pugnatoribus exhibebat: ducemq; militiæ Iesum pręconiis attollebat: exercitu testificãte cuncta quę gesserat. Nemo ergo hæbreorum mortuus est: hostium uero tanti: quantos neq; numero comprehendi possibile est. Pro gratiarum uero actione Moises sacrificans: altare cõstruit: quod dei uictoriã nominauit: prophetauitq; omnes fore perituros amalechitas: nihilq; eorum in futuro relinquendũ: eo q; cõtra hębreos in solitudine dimicassent: & ne quaq; positis ĩ calamitatibus pepcissent. Tunc exercitũ sessum: cõuiuioq; opulẽtia reparauit. Hoc ergo bello cõtra hostes suos post egressus ex ęgypto primitus ita pugnauerunt. Cum uero pacificas post uictoriam Moyses hostias obtulisset: feciſſetq; nõ paucis diebus hębreos cessare post pugnam: pduxit ordinatũ exercitũ: multa nãq; eis iam copia erat armorum. Et procedens paulisper tribus mensibus postq; mouit ex ęgypto: uenit ad montẽ syna: ubi ei circa rubũ multas uisiones factas fuisse pdiximus. Ca. iii.

Vi Raguel socer audiẽs eius fęlicitatẽ: libẽter occurrit. Et moises excipiẽs cũ eo
q sephorã uxorẽ suã & filios: delectatus aduẽtu eius: facto sacrificio epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubũ q flãmas euaserat: & multitudo quoq; p cognatões epulis uescebat. Aaron ãt sumẽs raguel & q cũ eo erãt: hymnos canebãt ĩ deũ: qui eius salutis & libertatis & egressionis auctor extiterat. Simulq; laudabãt ducẽ: quasi eius uirtute cũcta eis ꝓspera cõtigissent. Et raguel qdẽ pcõia multa plebis apud moisẽ de eorũ fortitudie dixit: qa pro cunctorũ salute sic laborauerint uniuersi. Cap. iiii.

Einde uidẽs raguel moisen ĩ reꝝ multitudine cõstitutũ: cũctis ad eũ eũtibus ut
d lites decideret postulãtib9: & tãtũmõ se iustitiã ĩpetrare credẽtib9: si ille eis arbiter iudicaret: eis enĩ q uicebãt leuius eẽ pdere uidebat p iustitiã moyseos: q uictores sniam cuiuslibet auaricia sustinere: tũc egdẽ tacuit nolẽs ĩpedire uolẽtibus ducis uti uirtute. Cũ uero qeuisset a turba: sumẽs eũ solũ seorsum: dicebatq; eũ oportere facere: cõsiliũq; dabat quatenus minorẽ qdẽ reꝝ curã aliis cõmitteret. De maioribus aũt & salute plebis ipse tãtũmodo ꝓuideret. Nã ad iudicãdũ ẽt alios hębreos; dignos iuenirĩ dicebat: cogitare uero p salute tantoꝝ nõ quẽq; aliũ nisi moysen posse solũmodo. Sciẽs inqt uirtutẽ tuã & qlis fueris in ministerio dei ad saluandũ populũ: reꝝ arbitriũ cõmitte aliis examinãdũ. Tu uero ad solũ dei ministeriũ retine temetipsum: in cogitãdo & regrẽdo quẽadmodũ populũ ab hac possis iopia liberare. Meis ergo cõsiliis utere de rebus humanis: & exercitũ pfecte dispone p dena milia uiros: deide p mille: ita post hęc diuides cos p quĩgẽtos: & rursus in centum: deide quinquagenos: & iudices constitues sup eos. Qui p trigĩta rursum diuisi: p uicenos & denos hẽbũt ꝓprios iudices: eoꝝ negocia finiẽtes. Sit aũt aliqs sup istos unus: uocabulũ a precipuo numere sumẽs. Et hi siquidẽ sint approbati ex oi plebe: boni & iusti: q diuersis rebus iudicẽt eos: & si quid ẽ supra &

maius:ad maiores ueniat dignitates:quod uero etiã ap̃ eos difficile fuerit:hoc deducat ad re. Sic enim fiet utrunq; quatenus & hębrei iustitiam impetrare merentur:& tu solus deo mĩistrando facias eum exercitui esse propitium. Cap.v.

AEc autem monente raguel:Moises libenter excepit:& secundum eiusmodi dictum fecit:nõ celans cõsilium eius:nec suam faciẽs illius suasionem:sed inuentorem huius rei omni populo manifestãs. Nam in libris suis raguelẽ cõscripsit inuentorẽ:perdictę rei optimum esse credens ut omnibus notam faceret ueritatem:licet ei soli potuissent præbere gloriam:quæ ab alio sunt inuenta. Factum est itaq; quatenus uirtus moisi potuisset etiã ex hac uoluntate cognosci. Sed de his quidẽ oportune in scriptura alia declarabimus. Moises uero cõuocata multitudine ipse qdẽ ad mõtẽ syna iturũ se esse dicebat:tanq; cũ deo mãsurus:& aliqd ab eo utile ꝓcipiẽs:ad eos sit remeaturus:illos uero ꝓcepit iuxta montẽ tabernacula sua põere:& uicinitatẽ dei tenere. Cap.vi.

AEc cũ dixisset ascẽdebat in montem syna:q excellentissimus est in illis regionibus:& pp altitudinẽ magnitudinis suæ & scopulorũ ꝓceritatẽ:nõ solũ hominibus inaccessibilis:sed ẽt q uideri sine aspectus labore nõ possit. Et cum sermo eẽt circa eũ deũ hitare:terribilis oĩbus & inadibilis erat uniuersis hębreis. Siqdẽ fm moisi mandata tabernacula mutauerunt:& radicẽ mõtis ap̃hẽderũt:eleuãtes manus suas ad deũ:tanq; cũ ꝓmissione bonorũ q̃ eis ꝓmiserat Moises reuerterẽt a deo:& festiuitatẽ celebrantes sustinebãt ducẽ:purgantes semetipsos alia purgatiõe:nec nõ & a coitu mulierũ tribus diebus sicut eis ipse ꝑdixerat abstinẽtes:rogabãt deũ ut placide suscipet moisen:& dona ꝓpararet qbus decetero uiuere bene põssint. Vtebant̃ ergo cõuiuiis opulẽtis:& ornamẽto decẽter cũ cõiugibus & filiis abstinebãt:& duobus qdẽ diebus erãt in epulis cõstituti. Tertia uero die anteq̃ sol oriret̃:nubes opuit cunctũ hębreorũ exercitũ:& locũ ubi tabernacula fixerant oẽm circũdedit:& fulgura facta sunt uẽtiq; uehemẽtes pluuiã nimiã cõcitantes undiq; ferebant̃:& corruscationes erãt uidẽtibus ualde terribiles:& fulgura crebro dimissa:dei pñtiã oĩbus ĩdicabãt. Et de his qdẽ unusqsq; legẽtium sapiat ut uoluerit:mihi uero necessitas ẽ hęc referre sicut in sacris libris scripta sunt. Hębreos itaq; ea q̃ usa fuerant:& clãgor auribus redditus ualde terrebat:etiam sermo quo ferebat̃ qa deus habitaret in monte:retinebantq; semetipsos in tabernaculis suis afflictũ. Sed & moisen ira dei perisse putabant:& de ipso similia sustinebãt. Cũ uero ita cõsisterent:apparuit Moises lætus & nimis exultans:q & fortitudinẽ eis abstulit:& de futuro meliora ꝓmisit:serenusq; repente aer & prius q ante paululũ fuerat conturbatus:moise adueniente reuersus est. Igit̃ inter hęc conuocabat populum in ecclesiã:ut audirẽt q̃ dixisset deus. Quibus collectis:stans in excelsiori loco unde eũ omnes audirẽt ait ad hębreos. Deus equidẽ sicut & prius ꝓpicius me suscepit:uitãq; uobis promittẽs felicẽ:& conuersationis ornatũ:etiã nunc ipse assistet in exercitu. Eum siquidem & opa q̃ pp illũ nobis sunt facta considerãtes non despiciatis ea que dicunt̃:nec me qui hęc dico respicientes:nec qa per me lingua humana deus uobis loqtur attendatis:sed uirtutẽ eius excellẽtiæ quoq; cognoscetis:& quõ ꝓ utilitate cunctorũ ad me loqui dignatus ẽ. Nõ. me respiciatis moisen amarami filiũ & iochabel:sed eũ q nilũ ꝓ uobis conuerti fecit in sanguinẽ:uariisq; plagis domuit ęgyptios:astuciã q per mare iter nobis ostendit:quiq; cibũ de cęlo fecit helitantibus aduenire:q potum de petra estuantibus manare fecit:per quẽ adam de fructibus terrę mariscq; comedit:ꝓ quem Noe ex himbribus est ereptus:ꝓ quem Abraã ꝓgenitor nostet obtinuit terrã chanaã:per quem Ysaac de senioribus parentibus est editus:ꝓ quẽ Iacob.xii. filiorũ uirtutibus est ornatus:ꝓ quem Ioseph ptãtis ægyptiorum dominus est factus:ille uobis me interꝑte hęc dignat̃ uerba ꝓferre. Fiant

ítaq; uobís amabíliora: quã uxores & filíi. Fœlícem nãq; hábebitís uitã ísta ſeruãtes: terrãq; eritís potituri fructíferam ſine fluctíbus maris: & ꝑle filioꝝ naturaliter naſcẽdoꝝ: & hoſtíbus ualde terríbiles. Ad deí nanq; ego ueníẽs uultum: íncorruptæ uocís auditor effectus ſum: ille ꝓ ueſtro gẽitore alías genere ſp eíus eſt ęternitate ſollícitus. Cũq; hęc díxíſſet: eduxit populũ cum mulíeribus & ínfantíbus: ut deũ ípm ſibí loquente de rebus agẽdis audírent ne uílíor uíderet dictoꝝ uírtus ad aures eoꝝ humana língua puenícns. Oẽſq; audiebãt uocẽ ex alto uenientẽ ad uníuerſos: íta ut nullũ effugeret. Et uerba quí dem quæ moíſes ín duabus tabulís dereliqt: fas nobís nõ eſt ſecundũ unũquẽq; ſermonẽ apte depromere: uírtutes ãt eoꝝ ínſinuabímus. Docet ítaq; nos primus ſermo: quía deus eſt unus & híc ſolũmõ ẽ colendus. Secundus ãt íubet: nullíus aíalís factã ímagínẽ penítus adorandam. Tertíus: ut ꝑ deum in nulla re debeat alíquís fruſtra íurare. Quartus: ut ſeruandæ ſint ſeptímanæ: & ab oí ope ceſſandum. Quíntus: parẽtes honorãdos. Sextus: abſtínẽdũ a cæde. Septímus: non adulterandũ. Octauus: furtũ non faciendum. Nonus: falſum teſtímoníũ non dicẽdum. Decímus ãt: nullíus alíení reí habẽdã eẽ concupíſcẽtiam. Et plebs quídẽ cum hæc audíſſet p̃cipiẽtẽ ípſum de rebus quibus Moíſes fuerat locutus: gaudẽs í hís quæ p̃dícta ſunt a congregatione díſceſſit. Succedẽtibus ãt díebus aduenientes ad tabernaculũ: poſcebat ab eo ẽt leges ſibí a deo debere ꝓferrí. Ille uero & íſtas poſuit: & de oíbus quocũq; modo gerẽda forẽt reliqs tpíbus ſíngula deſignauit: quoꝝ memoríã oportuno tpe ero facturus. Plurímas ãt leges í alía ſcríptura diſponã ſeorſum de ípſis expoſíturus. Igíť cum circa eos íta res a gerentť: moíſes iteꝝ ímõtẽ ſyna cõſcẽdit prędícẽs hæbreís: eíſq; uidẽtíbus aſcẽdebat. Cũq; íllíc tardaret: qñ. xl. díebus eís abfuit: tímor ínuaſit hæbreos: ne moíſes alíqd pertuliſſet: & inter mala díuerſa níhíl eos ſic affligebat: quã q; putarent ſe perdidiſſe ducẽ. Erat. n. tumultus ínter hoíes: alíís quídẽ dícentíbus eũ periſſe ín beſtías íncidentẽ & maxíme íllí hæc dicebãt: q circa eũ odíũ hẽre uídebanť: alíí uero ad deũ cum ſeceſſiſſe narrabant. Prudentes aũt & níhíl hoꝝ q̃ dicebanť a populo pro ſua delectatione alías dilectiões ſuſcípiẽtes: ſed & beſtíís íncidentẽ píſſe humanũ putantes: aut certo a deo trãſlatũ ꝓp uírtutẽ propríã ueríſímile íudícantes: mínus qdẽm hęc ferre rõ faciebat: ſed p̃ſule ſe deſolatos arbitrarí: atq; tutore qualẽ alíũ habere non poſſent: uehementer affligebanť: & neq; oppínarí poterant in tãta mora uíro bono quíd accidíſſet: neq; ſine triſtícia aut deiectíone degere prualebant: exercítũ uero nequaq̃ ꝓmouere confidebant cum Moíſes eos p̃díxíſſet íbidẽ ſuſtinere. Cũq; íam quadraginta trãſíſſent dies: totídẽq; noctes: Moíſes aſtitít: nullo cíbo hoíbus conſueto partícípatus: & gaudío apparens: totum cõpleuit exercítũ; ꝓuídẽtíãq; deí quã circa eos hẽret expoſuit: ſímul & ordínẽ ſm quẽ uíuentes eẽnt habituri fœlícitatẽ: dicẽs oſtenſum ſibí ꝑ hos dies & tabernaculũ: quale ſibí deus uellet fierí in quo deſcendẽs ad eos ípſe ueníret: ut ẽt mígrantes exínde íllud portarent: & nequaq̃ ad montẽ ſyna egerent aſcendere: qñ ad eos ípſe deſcẽderet deus: ut eorum adeſſet oratiónibus. Fíat ínquit tabernaculũ mẽſurís & opíbus quæ ípſe monſtrauít: uobís utíq; ad hoc opus ínſegníter accedẽtíbus. Et cum hoc díxíſſet: duas tabulas oſtendít eís: hñtes ſcripta illa decem p̃ceptа: ín utraq; qna. Erat ín ea ínſcriptío manus deí. Illí uero gaudentes ín hís q̃ uídebant & audiebant a príncipe: quo poſſent eum laudare ſtudíí ſui munificẽtía non ceſſabant: ſed deferebant argentum & aurũ: ſímul & ęs: lígnaq; & magnã ualde materíã: quæ nequaq̃ potuiſſet putredíne uíolarí: caprarũq; pílos: & ouíum pelles: alías quídẽ híacínto: alías uero coccíno: alías purpureo flore tínctas: alías album colorẽ p̃bentes: lanaſq; p̃díctís fucatas coloríbus & línũ byſſínũ: lapídeſq; ínſertos auro: quíbus hoíes ornamentí gratía ſolẽt utí: pecudũq; multitudínem offerebãt píter. Ex talí nãq; matería taberna-

culũ fabricatũ est:quod migratũ:& p loca diuersa deuectum:nihil differebat a templo. His itaq; a singulis cũ magno studio oblatis:supra modũ uniuscuiusq; uirturis:atq; donatis architecto:mandato dei in his constituuntur operibus:quos populus elegerat sibi potestate collata quorum noia hęc sunt:quę sacris inscripta libris inueniuntur. Beseleel Uri filius de tribu iuda:& mariæ sororis Moisi:& heliphas isamach filius de tribu dan. Et populus siquidẽ tanto studio in cunctis rebus obediebat:ut etiam Moises eos suspenderet:dicens sufficere ea quę data fuissent. Hoc ẽt artifices iam p̃dixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendum: & moises eos singulã quãq; mensuram secundũ oñiones dei simul & magnitudinẽ:quantaq; oporteret fieri uasa sacrificiis ministratura diuinis edocebat. Mulieres autem largitatẽ suam circa sacra uelamina: & cir ea alia quæcũq; huiusmodi operibus erant necessaria:pp deũ in ornamento & p̃ciosis lapidibus offerebant. Oibus itaq; in p̃paratione iã constitutis auro:argento:& ere & textilibus rebus:p̃dicens festiuitatẽ moises:& sacrificia pro uniuscuiusq; uirtute faciẽda:ad instituendum tabernaculi opus accessit: & atrium prius mensus est ita. Cap. VII.

Atitudinẽ quidẽ quinquaginta cubitorũ centum uero longitudinẽ: tabulasq; ad instar columnaꝝ statuit ereas qnq; cubitoꝝ habẽtes altitudinẽ: in utroq; latere tabernaculi .xx. p longum:platum uero .x. Anuli tabulis singulis inerant:& capita tabulaꝝ argẽtea. Bases aũt deauratæ & celatæ per circuitũ:& in terra confixæ:p̃tingebantq; funes ab anulis ducti usq; ad capita clauorũ ęneorũ q erant magnitudine cubiti:& per singulas tabulas in terrã ualide positi:ut ex uiolentia uentorũ tabernaculum imobile custodirent. Cortina uero mollissima ex byssо p oĩa undiq; pendebat a capite tabularũ descendẽs ad basem usq; concluſa alias diffusa: & concludens oẽm per circuitum locum:ut nihil a pariete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrii per circuitum:quarum uero latus fuit quinquaginta cubitorũ: quod frons erat totius operis:ubi .xx. quidem cubiti erant aperti: quattuor habentes tabulas in modũ portarum: oẽsq; opere argenti factas præter bases erãtquę ęneę. Ex utroq; enĩ latere portarũ ternę erant tabulæ constitutæ:& ꝓpter portarũ fortitudinẽ incastratę: & per eas cortina byssina circũibat. Et cum essent portę .xx. cubitorũ longitudine:altitudine uero qnq;:uelũ in eis erat ex purpura:& cocco:hiacintho:& byssо factũ multis floribus:& uariis excepti animaliũ figuris ornatũ. Intra ianuas aũt aspersoriũ erat ęneũ: similẽ habens basẽ: ex quo sacerdotibus manus diluere:pedesq; perfundere moris erat: & ambitus quidem atrii erat ornatus hoc modo. Tabernaculũ aũt statuit in medio eius loco conuersum:ad orientẽ:ut mox cum sol oriret:in eum radios suos emitteret. Cuius longitudo qdẽ .xxx. cubitorũ erat:latitudo uero .x. cubitorũ habebat spacium:& alter quidẽ paries erat australis:alter uero cõuersus ad aquilonẽ:post tergum uero eius relinquebat occasus:cuius altitudinẽ tantam oportebat ascendere:quantam latitudinẽ esse constabat. Erantq; tabulę ex ligno:ex utroq; latere .xx. cubitorum scemate quadrangulo factę latitudine qdem unius & dimidii cubiti:altitudine uero quattuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem exteriorẽq; partem:quibus singulis tabulis erant cardines bini imissi per duas bases quæ erant argenteæ & in suis foraminibus tabularũ cardines suscipiebant. Parietis uero occidentalis tabulæ sex erant quidem alterutris omnes perfectissime copulatæ:ut aptissime his compaginatis:unus earũ paries esse uideretur:intrinsecus & extrinsecus deaurate. Ex lateribus aũt erant tabulę numero .xx. quaꝝ: latitudo habebat mensuram unius & dimidii cubiti:altitudo tertiam partem palmę:& ita .xxx. cubitos adimplebant. Posterioris uero parietis .viiii. cubitos sex tabulę faciebant: qbus cõiunctę sunt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito factę:quas angulares posuerũt ad istar

maiorum tabularũ. Singulę uero tabulę anulos habebant aureos per exteriores partes eminentes: uelut quibuſdam radicibus confixos per ordinẽ: adinuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati uectes imiſit: unoquoq; habẽte magnitudinẽ cubitorũ. v. erantq; ad coniunctionẽ tabularum: intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſq; in alio uectis capite: ueluti in modum cocleæ alias conchę: & poſtergũ parietum in longitudine poſitorum unus erat ordo: per tabulas omnes uadens: quo per uncinos utriuſq; parietis latera continebantur incaſtrationibus factis & imiſſis adinuicẽ: Quod propterea ſic exquiſitum eſt: ut neq; a uentis mouerentur: neq; alia cauſa tabernaculum conturbaret: ſed imobile ſecura quiete ſeruaretur. Intrinſecus autẽ longitudinẽ eius tripartite diuiſit: ideſt decẽ cubitoş ad interiorem partẽ profuturos diſtribuit. Quibus dimenſis: in medio quattuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit paululum abinuicẽ diſiunctas ab alteru tris quę ſeparent. x. cubitos a reliquis. xx. & quod interius erat eorũ aditus uocabatur: reliquum uero tabernaculum ſacerdotum erat. Hanc itaq; tabernaculi dimenſionem ad inſtar rerũ naturę conſtituit. Tertia ſiquidẽ pars eius quę erat intra quattuor tabulas: quę ſacerdotibus intranſgreſſibilis uidebatur: uelut cęlum dei erat reliqui uero. xx. cubiti ſicut terra & mare greſſibilis eſt hominibus: ita ſolis ſacerdotibus adiacebat Per frontem uero unde ingreſſus erat factus: columnę ſtabant ex auro factæ: & eneis baſibus ſuperpoſitę numero. v. Tegebatur aũt tabernaculum cortina ex biſſino & purpureo: & hiacintino: & coccineo coloribus facta. Et cortina quidem prima cubitorum erat decẽ & undiq; eas tabulas obtegebat: quę diuidentes templum: introitum interius habebãt: & hoc erat quod faciebat: ut a nullo uideretur. Et omne quidem templum ſanctum uocabatur: quod uero erat interius & inacceſſibile: ultra quattuor tabulas ſanctũ dei. Cortina autem erat ſpecioſa: quaſi floribus uniuerſis de terra germinantibus uariata: aliiſq; oibus intexta quęcũq; præter animalium formas poterant exornare picturis. Alia uero huic & magnitudine: & textu & colore uicina. y. columnas in ingreſſu poſitas obtegebat: ab angulo ſummitatis uniuſcuiuſq; columnę cortina: anulis continentibus uſq; ad medietatẽ columnæ depoſitã. Reliquũ uero ingreſſus erat ſacerdotibus accedentibus: ſuper q̃ linea erat alia cortina eiuſdem magnitudinis: funibus eam per anulos ducentibus ac retrahentibus: ut tegeret omnia: & impediret aſpectum intuendi ſacrificia & maxime in diebus inſignibus. Nam & in reliquis diebus: & pręcipue quando uideretur nubilum: textus eius tegminis fortis erat: & laborem facilem ſuſtinebat. Vnde permanſit iſta conſuetudo etiam edificantibus nobis templum: quatenus uelum huiuſmodi in ingreſſu appendatur. Decem uero aliæ cortinę erant ſingulę latitudine cubitorum quattuor: longitudine uero octo: & .xx. aureos habẽtes uncinos: ad copulandũ alterutris uncinis & anulis: ut coniũctę ſimul: unam uiderentur efficere. Quę extenſę: templum & quod erat deſuper obtegebant: & parietes a lateribus & a tergo ſtantes a terra uno pede ſuſpenſe. Eiuſdẽ uero latitudinis & alię cortinę una plus numero: i. xi. erant: longitudine tamen excellentes. Erant enim iſte. xxx. pedum: textæ uero de pellibus: ſicut illæ de lana: ſimiles omnes ſigillata uarietate contextę erant uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſę: ad inſtar thalami culmen uelaminis exhibentes: una cortina ante frontem pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat aſſumpta: aliq; ſuper has ex pellibus factæ: pro tegmine & adiutorio deſuper erãt impoſitæ: propter eſtum: aut imbriũ certe diffuſionẽ: Multos itaq; ſtupor habebat inſpicientes a longe: nam colorem eius in nullo differre putabant cęlo. Hę uero ex pilis & pellibus factę pendebant: ſicut illud uelum portæ: & eſtuum pariter & imbrium iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutum eſt. Capi. VIII.

Acta eſt aũt & arca deo ex lignis natura fortiſſimis:& quę nequaq̃ putredinẽ ſu
f ſtinerent:quæ hæbraica lingua uocant herõ. Cuius conſtructio erat huiuſmodi:
longitudinis quidẽ.v. cubitoꝝ: latitudinis trium ex auro puriſſimo. Intrinſecus
aũt & extrinſecus ſic tegebat ut eius ligna celarent & aureis cardinibus tegmẽ cõpa-
ginatum habuit ualde mirabile:& undiq; ſimul equale:nullaq; pars eius cõpaginatio-
nem poterat uiolare. Per utrũq; uero latus longitudinis eius anuli erant aurei bini: totũ
lignum penetrantes:& per eos uectes deaurati imiſſibiles per utrunq; latus: ut quotiẽs
opus eẽt p eos arca moueret. Nõ enim in uehiculo: ſed a ſacerdotibus portabatur. Sup
tegmen uero eius erant figuratiões duæ:quas hæbrei cherubin appellant. Sunt enĩ aĩa-
lia uolatilem habentia figuram: quę a nullo hominũ eſt inſpecta. Hęc dixit moiſes ſe
uidiſſe in dei ſede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recondidit:in qbus fuerant de
cem uerba conſcripta:qna quidem per ſingulas tabulas binas:ſemis aũt per unãquãq;
paginulam:& has in aditu collocauit. Capi. .IX.

IN Templo uero menſam poſuit proxime uelut deificam: habentem longitu-
i dinem duos cubitos:latitudinem uero unum: & altitudinem trium palmorum.
Erant autem pedes eius ex medietate iferioris partis:facti per circuitum rotundi
& tornatiles:quod uero ad ſuperiora tendebat:quadranguli operis erat:habebatq; per
circuitum uniuſcuiuſq; lateris labiũ exornatũ:uelut quattuor digitis alto ligno circu-
eũtem ſuperiorem & inferiorem eius corporis partem:& per ſingulos eius pedes ſupius
labio erãt anuli:per quos uectes deaurati mittebant in ligno quod eminebat. Sinũ enĩ
habebant:ubi anuli erãt cõmiſſi: & his p tiã portabat. Ponebat autem in tẽplo ad aq
lonem conuerſa:non longe ab aditu:&.xii.panes azimos in ea ponebant:ſenos p par-
tes mundos ualde:ex ſarina duorũ aſſariorũ: quæ menſura hæbraica.vii.cotilas atticas
hẽt. Super panes aũt ponebant duę phialę aureæ thuræ plenæ. Poſt dies aũt.vii.iterũ
panes alii portabant:die qui a nobis ſabbatum appellat. Septimanã ſiquidẽ noſtri ſab
batũ uocant. Cauſam uero huius rei in aliis edicemus. Cap. X.

Ontra faciem uero menſę reſpicientis ad parietẽ meridianũ cõſtitutũ erat cande
c labrum ex auro factum fuſile: pondus habens minas centũ quod hębrei dicũt
cinehares:quod greca lingua interpretatũ:talẽtũ nũcupat. Fecit aũt & ſperulas:
& lilia:cũ calathis: & ſcyphis: erantq; omnia.lxx.ex quibus in una baſe compoſitum
erat omne cãdelabrum in altitudine:& in tantas conſtitutum partes: in quantas diſtri
buunt planetas & ſolem. Conſumatumq; in.vii.capita alterutra per ordinem cõſtituta:
in quibus lucernæ ponuntur ſeptẽ:imitãtes ſingulas planetarum reſpiciuntq; ad orien
tem & meridiem:candelabro obliquo poſito. Inter quod candelabrum & menſam inte
riorem ſicut dixi thuribulum erat & altare:de ligno quidẽ unde & priora ſunt fabricata
imputribili & forti:ex uno quoq; latere cubitum latitudinis habens:altitudinẽ uero du
plicem: eratq; craticula aurea in ea facta:habebatq; per ſingulos angulos coronas au-
reas puriſſimas ſex:& anuli & uectes inerant quibus per itinera a ſacerdotibus portaba
tur. Erat aũt & altare ante tabernaculum conſtitutũ:& ipſum quoq; de ligno:menſurã
uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitoꝝ:altitudine uero triũ:ſimiliter exornatũ: & ex lami-
nis aureis adopertum:cui ſuberat craticula in modum rhetiarium factum. Suſpiciebat
enim terra ignem qui de craticula ferebatur: quia baſes ei non erant ſubiectæ. Diuerſæ
aũt ponebant fuſcinulæ:& phialæ:forcipes & ſciphi: & q̃cũq; alia uaſa ad ſacrificiũ fue
rãt facta:oia erãt ærea:& tabernaculũ qdẽ hmõi erat:necnõ & eius uaſa. Ca.XI.

Actæ ſunt eriam ſacerdotibus ueſtes omnibus aliis quos chananeos uocant pari
f ter & principi ſacerdotum. quem arabarchin appellant quod ſignificat principẽ

ſacerdotũ. Quotiens aũt ſacrificia ſacerdos adiret puríficabaſ. Lex enim purificationẽ fieri iuſſit: & aliorũ qdẽ ſacerdotũ ueſtes erãt hmõi. Primũ qdẽ inducbaſ manachaſſin: quod conſtrictoriũ poterat dici. Et aũt cinctoriũ circa fœmora ſubtile ex byſſo cõtorto contextũ: ingredientibus p cum pedibus uelut deuaſtrapis. Scindiſ uero ultra medietatẽ deorſum: & uſq; ad lumbos aſtringiſ. Sup hoc aũt líneo indumẽto duplícis ſindonis biſſinę ueſtitur: quod cethomone qdẽ uocatur hębraica língua: ſignificat uero líneum. uos enĩ líneũ cethon appellamus. Eſt aũt hæc ueſtis tunica uſq; ad talos: corpus oẽ cõplectens: & manicis brachia ualde conſtringens: accinguntur circa pectus modice ſup illum zonã circunducente latã: quaſi digitis quattuor uarie ita contextã: ut uideaſ pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei purpurę: cũ iacinto & byſſo cõmixti. Stamen eius zonę eſt ſolũmodo byſſus: & ſumens initium cinċturę a pectore: & circumdare dẽ iterum ante pectus: & uſq; ad crura dimittitur: donec ſacerdos nihil operiatur. Pro decore nanq; uidentiũ eſt ita cõpoſitũ. Cum uero ad ſtudia ſacrificiorũ: & miniſteriũ pręparatur: ne impediatur opus in leuo humero eam portat. Quod moiſes quidem arrabanech appellauit: nos autem a babyloníis diſcentes: hemſaneam uocamus. ſic enĩ apud eos hęc tunica nuncupatur. Sinum uero nuſquam habet hęc ueſtis: ſed larga eſt ad collum eius apertura: & naſtali ex utraq; parte oram eiuſdem ueſtimenti a parte pectoris: & ſcapularum aſtringunt: hoc etiam baſſabazan uocatur. Super caput autem geſtat pileũ in modũ parutuli calamaci: aut caſſidis quod extenditur ſup ſummitatẽ capitis & modice uerticis medietatẽ excedit: uocaturq; maſnemphtis: & tale ẽ ut uideaſ ex lini factũ textura: habens uita: quę inuolutę ſepius cõnectunſ: ne facile dilabaſ. Dẽ de aliud unũ uelamen deſup circũdaſ: deſcẽdens uſq; ad iferiora barbę: celãs pillei illius ligaturã: & totã capitis ſupficiẽ: aptaſ q; pfecte: ne laborãte ſacerdote circa ſacrificia corruat. Quales ſint cæterorũ ſacerdotũ ueſtes declarabimus. Princeps ſacerdotũ ornatur qdẽ & iſtis: níhil ex prædictis ueſtibus derelinquens: ſuperinduiſ aũt tunica de iacinto facta: quæ & ipſa talaris eſt: uocaturq; mechir ſecundũ linguã noſtrã: quæ zona cõſtringitur: coloribus prędictis & floribus exornata: auro contexto uariata: ornatuſq; in fimbriis eius ineſt uelut malorũ granatorum: & tintinnabulorũ aureorũ multo decore factorũ: ita ut inter duo tintinnabula malũ granatũ habeatur: itẽq; iter duo malo grana tintinnabulũ. Eſt aũt hęc tunica ex duabus inciſionibus: ut ſit ſuta ſuper humeros: & p latera: ſed uno uelo in longũ undiq; circũtexta ad collũ habens tantummõ ſectionem non e latere: ſed in longũ fiſſam a pectore ad medias ſcapulas. Vita aũt ei conſuta eſt: ne poſſit eius aptio turpiter apparere. Similiter & unde manus egrediuntur apertũ eſt. Ad hęc aũt tertio induitur ueſtimẽto: quod dicitur ephot. Simile eſt aũt ſuphumerali græcorũ. Fit enĩ hoc mõ ut ſit textus eius magnitudine cubiti de cũctis coloribus: auroq; uariatus: amplectens oẽm pectoris locũ: & ad manus eiiciendas apertum eſt: & oi ſcemate tunice ſimile eſt. Huic ueſtimẽto locus uacuus in medio pectore magnitudíne palmi dimittitur ubi inſeritur eſſin: quod græca língua logion: latina rõnale ſignificat. & cõplet totũ ephot: hoc eſt illũ locũ quẽ texentes ꝓpterea reliquerunt uacuũ: uniturq; ephot cum rõnali: anulis aureis p circulos ſingulos ſub ęqualitate commiſſis per uitam hiacintinam: quę immittitur pro ligaturis & cõlertionibus alterutris anulorum. Ne autem uacua eſſet medietas anulorum: & rationalis: filis hiacintinis additum eſt ut ea loca conſuerent. Superhumerale uero duo ſardonici lapides inſibulabant per ſingulos humeros auro clauſi: habentes per extremitatem circellos aureos: in quibus ſuſcipiunt rationales ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorũ iacob ꝓuincialibus litteris língua noſtra ſcripta per lapidẽ: ſeniores aũt i humero dextro

sunt. Inserti sunt autẽ in essin: id est in rõnale duodecim lapides: magnitudine & decore pręcipui. Hoc ornamentũ pp eminentiam eius honoris ab hominibus possideri nõ põt. Isti siquidẽ lapides per quatuor ordines terni per singulos ordines constituti sunt: hñtes aureas per circuitum coronas: quibus inclusi conserti q sunt: ne possit quocunq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quidẽ ordine trium lapidũ inchoat sardonix: topasius: smaragdus. In so habet carbunculum: iaspidẽ: saphirum. In tertio inchoat ligurius: deinde ametistus: achates est tertius: qui & post alios est nonus. In quarto ordine tenet chrisolitus principatum: post quẽ onix: deinde berillus: qui est ultimus oĩum. Litteræ autem in omnibus istis sculptę sunt nominibus filiorum iacob: quos tribuum principes arbitramur: singulisq; utiq; lapidibus eorum nomina referentibus sm ordinem: quo nati esse noscuntur. Cum ergo per se illi quos diximus anuli sint firmi: nec possint pondus lapidũ sustinere: alii duo maiores in extremitate rõnalis quę respicit ad collũ emittentes: ipsam texturã faciunt q inspiciant catenas aureas opere plectili uenientes per fistulas quasdã ab extremitatibus humerorũ: quarum catenarũ sumitas ascendens producitur post tergũ: & i circulo qui est ad dorsum in suphumerali conseritur: & hoc est rõnalis munimen eximium: ne possit aliqua parte dirumpi. Zona uero rõnalis cõsuitur de coloribus prædictis auro conserta: quæ ex utroq; latere circũducta: & iterũ reuoluta ante pectus ex ambabus summitatibus pẽdere dimittit: & hẽt quasdã fimbrias ex aureis fistulis miro decore cõpositas in utraq; zonæ summitate pendẽtes. Pilleũ aũt priori similitudine operatũ hẽt pontifex: sicut reliqui sacerdotes: & aliũ consutũ ex hiacinto uariatũ. Circundatur uero ei & aurea corona: tribus uersibus facta: supra quã surgit i media frõte quasi caliculus qdã aureus: similis herbę: quę apud nos acchoro nũcupat: quã greci hyoscoamos dicunt. Ne qs aũt eũ non uiderit hanc herbã per ignorãtiã naturam eius ignoret: significo huiusmodi hominibus eius modũ. Hec herba frequẽter ultra tres palmos oboritur: radicem uero rotundam habet: & quasi rapę similem: folia uero eius mẽtę propinqua sunt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi: & in circuitu habet oculos: unde fructus egreditur. Calicem ergo quem diximus supra coronã auream positum habet magnitudinem digiti minoris: cuius cauatio rotũda est: quasi cratheris: quẽ tamen latius condiscipulis explanabo. Est autem quasi spera diuisa: & circa fundũ aliã habet incisionem a rádice rotũdatam. Deinde paulatim cauatura colligitur: & ad superiora denuo decẽter aperitur: & in labio ita colligitur: ut ꝓprie uideat hemisperiũ mira rotũditate tornatũ. Super hũc iterũ oriunt incisiones quasi extremitates malogranatorũ spinose: & in acutissimũ deficiẽtes cacumen: qa semp seruat: & fructũ huius caliculi superpositio seminis syderiditis uiciũ. Habet aũt florẽ simile plãtagini: & p circuitũ tota corona his floribus est celata: ab occipitio usq; ad utrũq; tps. A fronte uero hoc qui dẽ nõ habet: sed lamina est aurea: sacrisq; litteris nomẽ dei habet inscriptũ. Hoc igit ẽ pontificis ornamentũ. Mirari siquidẽ quilibet poterit odiũ hominũ quod circa nos habere nõ desinunt: quasi nobis hoc mõ diuinitatẽ deridentibus quã ipsi nõ quiescũt colere. Si quis enim tabernaculi positionẽ cõsideret: & sacerdotalẽ inspiciat uestẽ & uasa q bus utimur ad sacrificia celebrãda, & legislatorẽ uirũ sacrũ agnoscet: & frustra nos ab aliis blasphemari ꝓcipiet. Nã singula quæq; horũ ad similitudinẽ & formã rerũ facta reperiet: si absq; inuidia hæc sapienterq; uelit cõsiderare. Tabernaculũ nanq; triginta cubitorũ trine diuisum: in quo duas ptes sacerdotibus cũctis distribuit: q̃si ꝓfanũ quẽdã cõemq; locũ terrã & mare significat. Hęc utiq; gressibilia cũctis sunt. Tertiã partẽ solidicauit deo eo q, cælũ ingressibile sit hoibus. Super mensam duodecim panes positi: significãt annũ mensũ quantitate tanta diuisum. Per candelabrũ de partibus septua-

ginta cõpositũ: septẽ planetarum de camonia tetigit. Et sup illud septẽ lucernæ ipsorũ planetarũ cursum ostẽdit. Tantę nãq; sunt numero. Cortinę ex quattuor coloribus cõ textæ: elemẽtorũ designant naturã. Bissus terrã declarat: eo q; linũ oriatur ex ea: purpura uero marc: eo q; pisciũ sanguine coloratur. Aerẽ uoluit significari per iacinctũ: cocus uero est ignis indiciũ. Significat aũt & pontificis linea tunica totã terrã: iacintina uero uestis polũ quę p malogranata chorusca tiones: p tintinnabulorũ sonitũ tonitrua indicare dignoscitur: Superhumerale etiam ad similitudinem naturæ totius est: quando & illud deo placuit ex quattuor coloribus fieri: auroq; contextum propter splendorẽ ręor q mundo diffundit. Rõnale uero in medio suphumerali in modũ terrę constituit. Hoc undiq; nãq; teneps medium locũ zonæ circulo significat occeanũ: qui utiq; cuncta suo limbo circundat. Indicat autem solem & lunam uterq; sardonix quos pontifex portat in humeris. Duodecim uero lapides seu menses: quis intelligere potest numerum stellarum: quẽ zodiacum circulum greci uocant. Pileus uidetur mihi cęlum imitari: cum sit ex iacinto: non enim aliter poterit superponi ei nomen dei. Et in corona designat & in lamina aurea splẽdor quo diuinitas p̃cipue gaudet. Et hæc qdẽ tantũmõ declarata sufficiãt: cũ sepius & i multis uirtus legislatoris oportune possit exponi. Capi. XII.

Igitur cum prædictaꝝ rerũ terminus euẽisset nondũ ministris sacris muneribus dedicatis: astitit deus moisi: & sacerdotiũ aaron fratri suo eum dare p̃cepit: qui p pter uirtutis opus omnibus honore iustior haberet. Tũ ille colligens in ecclesiã multitudinẽ: uirtutem eius & studium edicebat: & pp eos pericula passurum esse. Cũq; in oĩbus eũ populus testaretur: & eius studiũ ualde laudaret: Moises ait. Viri israhelitę. fabrica qdẽ iã pfecta est: sicut ipsi deo gratũ fuit: nobisq; possibile. Quia uero tabernaculũ oportet iam dedicari: decet prius fieri sacerdotẽ sacrificiis ministraturũ: & pro nobis oratiões facturũ. Et ego quidẽ hac deliberatione mihi concessa: meipsum dignum hoc honore iudicabã: eo q; natura oẽs sui potius amatores existant: & maxime: qa multũ mihi sum conscius pro uestra salute laborasse. Nunc aũt ipse deus aaron dignũ hoc esse honore decreuit: & hunc sacerdotẽ nobis credidit iustiorẽ: sciens quia dignus induetur stola deo deuota: & curã habebit altaris: & ad hostias offerendas oratiões faciẽdas p nobis libenter auditurus: q curã habet generis nostri: uirũ quẽ ipse magis elegisse dinoscitur. Hębreis itaq; placuere q̃ dicta sunt: & ordinationi dei p̃buere cõsensum. Erat enim aaron propter genus: & prophetiã & uirturẽ fratris: honore hoc dignior uniuersis: habebatq; filios illo tpe quattuor: nadab. abiud: eleazar: ithamar. Quæcunq; uero ad fabricam tabernaculi præparata superauerant: hęc iussit ad tegmen cortinæ ipsius tabernaculi: & lucernæ: & thuribuli: aliorũq; uasorum expendi: quatenus hæc per iter neq; pluuia neq; puluere uexarentur: & populum denuo colligens: singulos ad oblationem iussit offerre dimidiũ sicli. Siclus aũt hębreorũ nummisma quattuor dragmas atticas habet. Illi libenter q̃ iusserat moises (erat offerentium multitudo sexcentorum quinq; miliũ & quingentorũ quinquaginta uiroꝝ) offerebantq; argenti libras uiginti: ętateusq; ad quinquaginta annos cõstituti: oblatũq; circa tabernaculi opus expẽdebatur. Purificauit aũt & tabernaculũ & sacerdotes hoc mõ. Myrrhã electam siclos quinquaginta: & totidẽ ireos cinamomi & calami. Est autem & hæc species suauis odoris: priorem mensuram & medietatem: iussit horum contusa misceri: oleiq; oliuarum pondus mensuræ prouinciæ quæ dicitur bin: duas coas atticas capiens. Quibus permixtis: & coctis facta est arte unguentariorum unctio suauissima. Deinde sumens ipsos sacerdotes: & omne tabernaculum unguens purificauit: offerens hostias multas & uarias in tabernaculo: deinde aureum thuribulum. quod magni erat oneris: & reliqua

quorũ prętereo narrare naturam:ne multiloquiũ fiat legentibus.Secundo aũt die:idest ante solis ortũ & occasum incensum fieri oportebat oino : oleumq; purgantes:ad lumi naria conseruabant. Quarum tres equidẽ lucernæ sup sacrũ candelabrũ deo tota die lu cebãt: reliquæ uero accedebant ad uesperum.Omniũque facta sunt:optimi opifices be seleel:& heliab fuerunt . Nam & prioribus artificibus ipsi prępositi fuerant ad melioꝛẽ operationẽ iugiter exercendã:& intelligentiã rerũ:quarũ instructionẽ primitus ignora bant.Horũ itaq; beseleel melioꝛẽ contigit iudicari. Igitur omne tps ad opus faciendum transiit in mensibus septem:& post hoc ex quo ægyptum reliquerant primus annus im pletus est.Inchoante ergo anno secundo : mense xantico secundum macedonas : nisan uero secundum hębreos:in nono mense tabernaculum consecrarũt: & omnia uasa eius quę iam declarata sunt.Ostendit autem deus se gauisum in operibus hębreorũ:& non frustra eos laborasse in pulchritudine illius edificii:sed accessit & habitauit in eo tẽplo. Prędentiã suã nãq; hoc modo fecit. Cęlum siquidem mundũ erat:sup tabernaculũ uero solũmodo caligo facta est:non alta nube:satis aũt densa circundãs illud: ut tempestas putaretur esse:neq; rursus ita subtilis fuit:ut ualeret per eam aspectus aliquid contueri: gracilisq; ros ex inde defluebat:pandebatq; dei pñtiã his q & uolebãt & credebãt.Moi ses aũt cũ artifices q talia fuerãt opati dignis mũeribus honorasset:sacrificauit in taber naculi uestibulo secũdũ mãdatũ dei thaurũ:& arietẽ:& hedũ p peccatis.Dicturus aũt de his q̃ ad sacrificia ptinent:ẽt de his q̃ circa sacrificia celebrãt indicaturus sum simul & de quibus iussit holocausta fieri : & quæ comedenda tanq̃ cibos laxauit . Mactatis igitur aialibus q̃ pdixi ex eorũ sanguine uestẽ aaron ipsumq; cũ filiis aspergebat:pur gãs eos fontiũ aqs & unguẽto:ut dei fierẽt sacerdotes . Septẽ itaq; diebus hoc mõ ipas & eorũ uestes curabat:tabernaculũ simul & eius uasa ex oleo plibato sicut iam dixi:& sanguine hyrcorũ & thaurorũ imolatorũ per singulos dies idest unoquoq; secundũ ge nus.Octauã ergo festiuitatẽ denunciauit populo:& quẽq̃ secundum uirtutem imolare pcepit . Illi uero alterutros emulati:& sacrificiis superare semetipsos certantes : singuli festinanter dictis obediebant.Impositis autem hostiis super altare: repente ex eis spon taneus ignis accensus est : & similis flamma fulguri chorusca tionis emicuit : & omnia quęrant super altare consumpsit.Contigit autem post hęc aaron calamitas quędam: ut tanq̃ homo simul & pater de ea cogitaret:quã tamen fortiter tolerauit:quomodo & circa casus aio fortis erat:& hoc uoluntate domini proueniſſe iudicabat . Ex quattuor nãq; filiis eius iã dixi duo seniores nadab & abiuth portantes super aram hostias : non quas prędixerat moises:sed qbus primitus utebantur subito concremati sunt super eos igne magno impetu ueniente:& pectora faciesq; eorũ in flãmante:ita ut nullus eũ ua leret extinguere:& illi quidẽ ita defuncti sunt.Moises ergo iussit patrem eorũ & fratres portare corpora extra castra deducẽtes:honore congruo sepelire luxitq; plebs eos ni mis amare propter mortẽ q̃ eis sic inopinabiliter accessisset.Solos aũt fratres eorum & patrẽ non cogitare ex hac tribulatione moises exornauit:cum deberent pponere dei ho norẽ suæ tribulatiõi . Iã enim aaron sacerdotii stola uidebat indutus.Itaq; moises oẽm honorẽ respuens:quẽ sibi oẽm multitudinẽ uidebat offerre:solũ dei ministeriũ celebra bat:& aliquando qdẽ ad montẽ syna ibat:aliquando uero tabernaculũ ingrediens req ponsa poscebat:de quibus seorsum rogabat deũ:& stola priuatus:& aliis se cũctis pu blicũ demõstrabat:in nullo ab aliis differre studebat:nisi ut eorũ curã prouidere uidere tur.Insuper scribebat leges secundũ quas deo grati uiuerent:,& in nullo alterutros ac cusarent quas tamen dei pcepto constituit.Nunc igit de cõuersatione eorũ & legibus exponã.Quod uero de uestę pontificis prętermisi:uolo proferre.nullo mõ enim mali-

gnitatibus detrahentiũ reliqui occasionẽ. Si q̃ tales sint: ut cõtẽnant dignitatẽ dei cognoscere: oipotentẽ deũ scire negligentes derelinquunt: siue ad sacra ueniant: siue adeẽ nolint: & hoc nõ solũ hębreis uoluit esse manifestũ: sed ẽt pegrinis ista legẽtibus. Lapides ãt quos ferre sup humerũ prædixi pontificẽ erant sardonices. Eorũ naturã puto amplius oĩum ad humanã notitiã ueniẽtiũ effulgere. Dũ ergo & sacrificiis deus adesset: alter q̃ in dextro hũero portabaf micabat: & ex eo ita splẽdor exiliebat: ut ẽt ꝑcul positis appereat: cũ prius hoc lapidi nõ inesset. Et hoc itaq; mirabile est: his tñ q̃ sapientiã nõ adiectione diuinoꝝ operũ nãscisciunf. Quod uero est mirabilius dicã. Per duodeci enĩ lapides quos supra pectus pontifex in esĩm sutos. i. in rõnale portat: uictoriã pugnaturis deus ꝓnunciauit. Tantus ergo splendor fulgebat in eis: cũ nondũ exercitus moueref: ut oĩ fieret multitudini manifestũ: eoꝝ auxiliis adesse deũ. Vñ græci q̃ nostras solẽnitates honorãt: eo q̃ nihil in his cõtradicere ualeãt: essĩn rõnale uocant. Cessauit itaq; & essĩn: & sardonix splẽdescere annis ducentis añq̃ hęc ego conscriberẽ: cũ deus molestę ferret trãsgressiones legũ: de qbus sub oportunitate dicemus. Nunc aũt ad consequẽtia uerba cõuertar. Tabernaculo iã dicato & ornatis sacerdotũ rebus: populus deũ apud se eẽ cũ tabernaculo iudicauit: & ad sacrificia sil & requiẽ ẽ cõuersus: q̃si oẽm iã molestiã respuisset: & de futuris meliora desiderãtes munera deo alia qdẽ cõiter: alia uero seorsum de singulis tribꝰ offerebãt. Prĩcipes enĩ tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculũ: & duos boues offerebãt: erãtq; uehicula sex: & ita tabernaculũ i itineribus deuehebãt. Ad hęc ãt unusq̃sq; eorũ phyalã: thuribulũq; portabat: & capsam capiẽtẽ daricos decẽ: plenam thimiamatibus. Thuribula uero & phyalę argẽteę erãt: hñtia utraq; siclos ducẽtos. In phyala tñ septuagĩta solũmõ sint expensi. Hęc erãt plena farina: oleo cõsperfa: quibus utũf ad sacrificia. Sup illas ãt oblatões uitulũ & arietẽ cũ agno anniculo ad holocaustũ ideſt totũ incẽdendũ: & cũ his hyrcũ pro oblatione peccatorũ offerebãt singuli prĩcipũ: sed & alia sacrificia q̃ salutares appellanf ꝑ singulos dies boues duos: & arietes qui q; cũ agnis anniculis & hedis. Isti enim sacrificabant ꝑ duodecim dies: unus i tota die. Moises aũt nequaq̃ ascendebat in montẽ syna: sed ingrediens tabernaculũ consulebat deũ de actu legũq; dispositione: quas humanã sapientiã ꝑcellentes: oporteret firmissime oĩ tpe custodiri: & donũ dei esse cunctis ostendit: talesq; fore ut eas hębrei nec in pace ꝑ epulas: nec in bellica necessitate transcenderẽt. Sed de his qdẽ legibus dicere super pono aliã scriptionẽ facturus: nũc tamẽ quarũdã memorabor paucarũ: de purgatione & sacrificiis positarũ. Etenim sermo mihi de sacrificiis faciendus est. Duo sunt sacrificia quorũ aliud qdẽ ab uno quoq; priore: aliud uero celebraf a plebe: & hæc qdẽ duobus modis efficiunf: aliud quãdo totũ quod ĩmolatur incẽdif: & ꝓpterea ẽt nomen holocaustomatis hẽt: ideſt totũ incensum: aliud uero quod pro gratiarũ actiõe psoluif: & ad ĩmolationẽ epularũ exhibetur. De priori nãq; narrabo. Vir priuatus holocaustũ faciens: immolat bouem: & agnũ: & hedũ: hæc qdẽ annicula. Boues aũt pmittuntur ĩmolari ẽt iã maiores: sed hęc oĩa masculini generis fiant holocausta. His cesis: limbũ altaris sanguine pfundunt sacerdotes: deinde purgãtes ea mẽbratim incidunt: & oĩa sup altare ponunt: lignis instructũ: & subiecto igne inflãmatũ. Pedes cũ iecore purgantes: & interim pinguedinẽ una cũ aliis offerũt: pelleſq; sacerdotes accipiũt. Et holocaustomatis quidẽ iste ẽ modus. Pro gratiarũ uero actione hostias celebrãtes hęc aialia sacrificant: matura quidẽ & anniculis grandiora: masculina tantũ fœminis cõbinata: immolantes q; hæc: fundũt quidẽ sanguinẽ sup arã: renes aũt & adipes: & oẽm pinguedinẽ cũ rheticulis iecorũ: & cũ his caudas agni supponũt are. Pectora aũt & crura dextra sacerdotibus præbent & duobus diebus de reliquis carnibus epulanf. Quæcũq; uero remanserint: cõcremãf.

rint:cõcremanť. Similiter prædicto modo ſacrificiũ ẽt pro peccatis hoſtię celebrantur. Qui uero maiora ſacrificia nõ habẽt:offerũt colũbas aut turtures duos:quorũ alius q dẽ fit in holocauſtũ deo: alius ſacerdotibus dať ad cibũ. Certius aũt de ſacrificiis horũ aialiũ in ſacrificiorũ ſermone dicemus. Qui enim p ignorãtiã in peccatũ inciderit:agnã & hedũ fœminas eorũdẽ ãnorũ offert:& ſanguinẽ qdẽ fundit ſacerdos in arã: nõ ſicut priusſed angulorũ tangit extremitates:& renes aliũq; adipẽ cũ rheticulo iecoris ſuper altare ponit. Sacerdotes aũt tollunt & pelles:& adipes:& carnes ea die cõſumendas i tẽplo:lex enim i cras relinq nõ ſinit. Qui uero peccati:ſibiq; cõſcius eſt:& nullũ habet qui eũ poſſit arguere:arietẽ imolat lege p̃cipiẽte:cuius carnes in tẽplo ſacerdotes ſimiliter comedũt ea die. Principes in qbus peccãt ſacrificãtes:ea qdẽ offerunt quæ priuati: placãt uero deũ offerẽdo ad ſacrificia thaurũ & hedũ maſculos. Lex aũt p̃cepit in publicis priuatiſq; ſacrificiis etiã farinã mundiſſimã adũci:in agno qdẽ aſſarii mẽſurã:in arietẽ uero duoꝝ:in thauro triũ:& hoc ſanctificãt ſup altare oleo mixtũ. Nã & oleũ offerť ab imolantibus:in boue quidẽ hin mediatẽ:i arietẽ autẽ huius mẽſuræ tertiam partẽ & quartam in agno. Hin autẽ menſura hæbreoꝝ antiqua fert choas atticos duos:ſecũ dũ quã mẽſurã oleũ offerebãt & uinũ. Vinũ autẽ circa arã libant. Siqs ſacrificiũ nõ celebrãs pro uoto ſimile pritnitias offerat:unã dragmã ſup arã mittit:reliquã uero ad ueſcẽdũ ſacerdotes accipiãt aut ad coquendũ. Nam & oleo fermentať aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollẽt:quodcũq; ex ea ad holocauſtũ neceſſariũ eſt. Prohibet autẽ lex imolari alio die natũ una cũ genitrice:ſed nec aliter imolari p̃mittit: niſi cũ octaua dies nati trãſierit. Fiunt & alia ſacrificia pro lãguoribus euitandis:aut p aliis cauſis: & equalia libamina cũ hoſtiis expẽdunť:quoꝝ in craſtinũ aliquid remanere lex p̃hibet: ſacerdotibus.ſ. ppriã ſumẽtibus partẽ. Ex publico aũt ſumptu lex eſt:agnũ ãniculũ ſingulis diebus occidi:inchoãte die & terminante. Septima uero quæ ſabbatũ nũcupatur duos occidunt:eodẽ ſacrificãtes mõ. In initio mẽſis & quotidiana ſacrificia:& duos boues cũ agnis ãniculis ſeptẽ & arietẽ mactãt:hedũ uero p declinatiõe peccatoꝝ: ſi forte per caſum obliuiõis eueniãt. Septimo mẽſe quẽ macedones hyperueretheũ uocat:adiicientes his quæ prædicta ſunt thaurũ & arietẽ:& agnas.vii. imolant:& hedũ pro peccatis. Offerunt ſup hęc duos hedos:quoꝝ alter qdã unus ultra terminos deſerti dimittit: futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorũ:alterum uero in ſuburbanis i locũ puriſſimũ deducentes:cum ipſa pelle totum incẽdunt:nihil oĩno purgantes. Concremať autẽ ſimul thaurus non oblatus a populo:ſed ex pprio ſumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & allato in tẽplum eius ſanguine ſimul & hyrci:aſpergit digito contra mẽſam alias altare ſeptiẽs. Eodẽ autẽ numero & pauimentũ & totiens tẽplũ et aureã arã:& reliquũ quod eſt circa maius ueſtibulũ:portans ſuper hæc extremitates et renes:et adipem cũ rheticulo iecoris ſuper ponunt altari. Præbet et arietẽ deo pontifex ad holocauſtum. Quinta uero eiuſdẽ menſis et decima:tẽpore ad hyemẽ uergente: tabernacula figere iuſſit ſingulos p familias:metuentes: frigus pro ãni cuſtodia. Dũq; i patriã peruenirent:in illa ciuitate quã ppter templũ metropolim haberent:feſtiuitatẽ eos ſeptẽ diebus agere et holocauſta facere:et ſacrificare deo:et pacifica offerre præcepit:utq; in manibus portarẽt ramos mirre et ſalicis:ſummitateſq; palmaꝝ:et uirgulas maliperſici. Prima itaq; dierũ in his fit holocauſtũ hoſtiaꝝ ex tribus et decem bobus et agno uno aut pluribus:et arietibus duobus:adiecto hyrco pro declinatione peccatorũ Sex aũt diebus ipſe qdẽ numerus agnorũ & arietũ cũ hyrco ſacrificať: ſubtrahiť uero ſingulis diebus unus bos:donec ad ſeptimũ ueniať:& ab oĩ tẽpore die octaua requieſcunt:& deo ſicut prædiximus uitulum imolant & arietẽ:& agnas ſeptẽ:& hyrcũ pro

declinatione peccatorũ. Hęc quidẽ hębreis tabernacula figẽtibus celebrare patrĩ mo
ris est. Mense uero xantico qui apud nos nisan appellat: id est anni principiũ quarta de
cima luna sole opposito in ariete quo mense liberati sumus a seruitute egyptioꝝ, sacrifi
cium quod tũc egrediẽtes ex egypto fecerunt ĩmolare nos annis singulis quod pasca di
citur celebrare ꝙ sanciuit: et utiq; celebramus illud per tribus nostras: nihil ĩmolatorũ i
crastinũ reseruãtes. Quintadecima succedit festiuitas azimoꝝ: quę septem diebus cele
brat in qua azimis uescunt: et singulis diebus thauri occidũtur duo & aries unus: agni
septem: et hęc holocausta fiũt: hyrcus quoq; ꝓ peccato adiicit: ꝓ dies singulos ad epulũ
sacerdotũ. Secũda uero azimorũ die qua est sexta et decima frugũ primitias quas me
tũt ante ꝙ ex eis uescãtur: deũ indicãtes iustũ esse primitus honorari: quo sint hac uber
tate cõpleti offerũt isto mõ. Siccantes spicarũ mãipulũ: & cõtundẽtes: & mũda ad co
quẽdũ ordea faciẽtes, arę dei assariũ offerũt: & unã dragmã ex eo mittẽtes: reliquũ sacer
dotũ usui relinquũt: & tunc iã licebit omnibus ꝓ sua metere uolũtate. Immolant aũt in
principiis frugũ agnũ in holocaustũ deo. Septima uero septimana trãsacta post hoc sa
crificiũ quoꝝ septẽ ebdomadaꝝ dies sunt quadraginta & nouẽ: penthecoste celebrat:
quã hębrei asartha uocãt: quod significat pẽthecosten id est qnquagesimã. In qua offe
rũt deo pães de alphita siccata factos cũ fermẽto assariorũ duoꝝ: & ad mactãdũ agnas
duas. Hæc eqdẽ duo offerũtur solũmodo. Nã cœnã sacerdotibus præparant: nihilq; ex
his in crastinũ relinq ꝓmittit. Immolãt aũt ad holocaustũ uitulos tres: & arietes duos:
& agnas quattuordecim duosq; pro peccato hyrcos. Nulla uero festiuitas est in qua ho
locaustũ nõ faciãt: aut in qua ex operibus laborũ requiẽ nõ habeãt: sed in oĩbus & legi
tima ĩmolationis speties: & certus uocatiõis modus est: & eorũ q̃ ad epulãdũ ĩmolant:
ex cõmuni tamen simila coacta fermẽto carens datur assariorũ uigintiquattuor: & ad
panes faciẽdos expẽdunt. Coquent enim duo diuisi ante sabbatum: & sabbato mane
oblati sup sacrã mẽsam ponunt sibi ab alterutris cõuersi duabus pateuis aureis suppo
sitis: thure plenis qui permanẽt usq; ad aliud sabbatũ: & tunc ꝓ illis alii deportant: illi
uero sacerdotibus exhibẽt: & thure incẽso in igne sacro in quo omnia holocausta fiũt:
aliud thus sup aliud alios panes abiicit. Immolat uero sacerdos de ꝓpriis expẽsis secũ
do per diẽ farinã oleo mixtã & modica coctione duratã: quo fit mẽsura unius assarii: cu
ius medietatẽ qdẽ mane: aliã uero medietatẽ meridie igni solẽt offerre. De his itaq; inte
griorẽ denuo nõ declarabo sermonẽ: sufficiẽter uero mihi ẽt nunc de his uideor enarras
se. Moises aũt tribũ leui a cõmunione populi segregãs: sacrã utiq; futuram sanctificauit
fontiũ aquis ualde puríssimis: & sacrificia ꝓ talibus deo legittima præbens: tabernacu
lũ eis sacratacq; uasa: & reliqua quæcũq; ad tegmen tabernaculi uidebant fecisse cõtra
didit: quatenus pręsidẽtibus & dicatis iã deo sacerdotibus ministrarent. Et de animali
bus discreuit singula q̃ comederent: & a qbus se pẽitus abstinerẽt. De qbus cum nobis
occasio huius scripturę ꝓuenerit dicemus adiiciẽtes & causas: ꝓ qbus motus: alia qdẽ
nobis ad cibũ esse præcepit: ab aliis aũt abstinere impauit. Sanguinis autẽ totius usum
ad uescendũ modis omnibus interdixit: animã illũ & spiritũ esse putans. Sed & carnes
spoute mortui animalis ab esu omnino prohibuit: & ab adipe & rheticulo caprino: &
ouino: & bubalino abstinẽdũ esse ꝑdixit. Expulit aũt a ciuitate ẽt leproso corpore ma
culatos: & semine defluẽtes: sed & mulieres qbus fit purgatio naturalis: remoueri iussit
usq; ad septimã diẽ: post quã diẽ: quasi purgatas remeare ꝓmisit. Similiter aũt & mor
tuo faciẽtes exequias: post totidẽ dies legitimũ est redire. Eos aũt q sup numerũ horum
dierũ in pollutione consistunt: sacrificare legitimũ est agnas duas: quaꝝ alterã qdẽ san
ctificare conuenit: alterã uero sacerdotes accipiunt. Similiter aũt ĩmolant: et ꝓ eo cuius

defluit ſemen: quotiens hoc ꝑ ſomniū patit̃: deſcendẽte eo prius in aquã frigidã. Idẽ ſa
cit q cũ legitima uxore concũbit. Leproſos aũt oino expulit de ciuitate: cum nullo peni
tus conuiuentes: & nihil a mortuis differentes. Si uero qlibet ſupplicando deo hac egri
tudine liberatur: ſaniq; colorẽ aliquando recipiat: diuerſa deo ſacrificia compẽſabit de
qbus poſt hæc dicemus. Vnde ẽt qlibet irridebit eos: qui dicunt moiſen lepra fatigatũ:
& propter hanc cãm ſimiliũ proiectorũ ducẽ factũ in chananeã ueniſſe cũ eis. Si hoc
fuiſſet uerũ: nequaquã moiſes ad iniuriã ſuã hęc ſanxiſſet cũ magis rõnabiliter ẽt aliis
hoc introducentibus contradicere ꝑualeret: quando & apud gẽtes multas leproſi ſint:
& fruantur honore pręcipuo: & non ſolũ iniuria & expulſione priuentur: ſed ẽt militias
mereant̃ inſignes: et ciuilia eis ſingula cõmittant̃: et in ſacris: et in tẽplis ingrediẽdi ha
beant poteſtatẽ. Quapropter in nullo prohibeatur moiſes ſi aliqua huiuſmodi paſſiõe
circa colorẽ ipſa aũt multitudo q̃ cum eo erat uexaretur, de iſtis meliora ſancire nullũq;
detrimẽtũ hmõi paſſionibus cogebat̃ inferre. Sed palã eſt, qũo hęc de nobis iuidia cõci
tati loquunt̃. Moiſes aũt ab his mundus exiſtens: ẽt mũdis cõtribulibus cõſtitutis: de
languẽtibus hoc mõ ſanciuit: & hoc ꝑ dei honore decreuit. Sed de his eqdem unuſqſq;
cogitet ut uoluerit. Mulieres uero qñ pariũt: intrare in templũ prohibuit. ſacrificia cõtin
gere non permiſit uſq; ad quadrageſimũ diẽ: ſi maſculus ſit q pariat̃: duplicibuſq; die
bus: ſi fœminam generare contigerit. Ingredientes ergo poſt p̃dictæ dilationis tp̃s ſacri
ficia celebrabunt: quæ ſacerdotes ſolẽniter deo diſtribuũt. Si qs ad ulterã ſuam ſuſpicat̃
uxorẽ: offert farinæ ordeaceæ aſſarium: & unũ pugillũ ex ea mittens in altare: reliquum
dat ſacerdotibus ad edẽdũ. Mulierẽ uero conſtituat aliquis ſacerdotũ ad ianuas q̃ ſunt
cõuerſę ad tẽplum: & uelamẽ capitis eius detrahens: ſuperſcribi in membrano dei uoca
bulũ iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe: nec pudicitiæ uinculũ diſrupiſſe: quod ſi
cõmiſit: ut fœmore dextro diſiuncto uteroq; putrefacto moriatur: ſi uero amore nimio
& huius rei zelo petulãter maritus hac ſuſpitione moueat̃ ut menſe decimo ei puer ma
ſculus genere: perfectoq; iureiurãdo: dei nomẽ diluẽs e membrana: i phiala exprimat:
ſumenſq; terram de templo circa parietem iacentẽ: & ſuperaſpergens mulieri dabit bi
bendũ. Illa uero ſiquidẽ iniuſte accuſata eſt, concipit: & partus eius nutritur in utero: ſi
aũt de thoro maritali mentit̃ etiam deo: cum confuſione uitã reliquã ſuſtinebit. Nã &
fœmur eius putreſcit: & uenter uertit̃ in hydropẽ. Et de ſacrificiis quidem & purgatio
nibus eorũ moiſes contribuhibus ſuis ita proſpexit: leges aũt eis tales expoſuit. Adulte
rium quidẽ omnino prohibuit: fœliciſſimũ eſſe credens: uiros circa thorũ eſſe ſecuros: &
ciuitatibus ſimul & domibus expedire filios eſſe ueraces. Sed & matribus miſceri tanq̃
malum maximũ lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus: & ſoro
ribus coire quẽquã filiorũ tãquã prauã iniuſticiã nimis odiuit. Prohibuit autẽ & mulie
ri naturaliter polluti miſceri: & iumẽtis & maſculis: eo q; hæc libido neqſſima uideat̃:
& aduerſus eos qui hęc pręſumũt: mortis ſupplicium prouenire decreuit. Sacerdotum ue
ro duplicem fecit purgationẽ. Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit: & ſuper hęc neq;
meretrices neq; concubinas eos habere pmiſit: neq; ancillãneq; captiuã eis nubere uo
luit: ſed & eas quę de cauponibus & pandocibus uitã agũt: & quę prius maritos habẽ
tes: & ꝑ cauſis quibuſcũq; dimiſſę ſunt: ab eorũ cõiunctione ꝓhibuit. Sũmũ pontificẽ
neq; mortui uiri pmiſit uxorem habere: licet hoc aliis cõceſſiſſet: huic ſoli dedit nubere
uirginem eãq; ſeruare. Vnde neq; ad mortuũ ſũmus ſacerdos accedit: cũ reliqui nõ ꝓ
hibeantur ſolẽnia fratribus et parentibus et olbus ſuis mortuis exhibere: quos eſſe opor
tet ſimplices: omni uera ſimplicitate. Qui inter ſacerdotes iuteger non eſt: paſci qdẽ de
oblatiõibus ſacerdotis conceſſit: aſcendere aũt ad altare in tẽplumq; introire ꝓhibuit.

Hos itaq; non ſolum circa ſacrificia mundos: ſed etiam circa cõuiuia & cultũ ſuũ ſtudioſos & iculpabiles eſſe pręcepit. Ob quam cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti imaculati & circa oĩa mundi ſunt. & ſapiẽtes exiſtunt. Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur: inſuper & oues integras immolant: & in nullo pollutas. Hęc igitur ẽt in tẽpore uitæ ſuę geſta tradidit' moiſes quorũ quędam & in deſerto degens adinuenit: quatenus dum terram chananeam pciperent: hæc ſeruarent: ideſt ut anno ſeptimo requiẽ terrę prębeant: ab aratro & plantationibus ſicut & ipſos ſeptima die ab opibus ceſſare ſanciuit: & ut quæ ſpõte oriunt' de terra: eſſent uolentibus in uſum cõmunia & contribulis & extraneis: nihilq; ex eis ſeruarẽt. Hoc aũt fieri poſt ſeptimã annorũ ſeptimanã iuſſit: q ſunt ãni qnquaginta: uocaturq; ab hębreis hic annus qnquageſimus iubileus: i quo & debitores a credito relaxant' : & ſerui liberi dimittunt' : qa dũ eſſent cõtribuli pro quadã trãſgreſſiõe legũ eos ſeruitii ſcemate caſtigauit: mortẽq; ſuſtinere prohibuit. Inſtãte ſiquidẽ iubileo quod nomẽ ſignificat libertatẽ reſtituunt ẽt agros antiqs dominis iſto mõ. Cõueniunt uenditor agri ſimul & emptor & reputantes fructus & expenſas in agro factas fructus exuberaſſe cõpertas: uenditor recipit agrũ. Cũ uero expenſæ trãſcẽdunt: hoc quod deeſt recipiẽs ẽptor: a poſſeſſione diſcedit cõnumeratis ſcilicet ex equo fructibus & expẽſis prioribus poſſeſſoribus reddit agrũ. Eandẽ legẽ uoluit etiam in domibus obtinere: quæ per uicos quoſq; uenduntˀ. Nã de his quæ in ciuitatibus uenũdãtˀ aliter definiuit. Siquidẽ antequã impleatur annus recipiat pecũias: reddere domũ cogit emptorẽ: ſi uero completus annus fuerit poſſeſſionẽ cõfirmat emptori. Hanc igitˀ moiſes legũ cõſtitutionẽ dũ ſub monte ſyna moraretur exercitus a deo cognouit: & hæbreis ſcriptã cõtradidit. Cũ circa legiſlationem iam putaret iſta ſufficere: ab exercitii militaris iura cõuerſus eſt: habens in animo bellicas cauſas attingere: præcepitq; principibus tribuũ præter tribũ leui: ut numerum pugnare ualentiũ perfecte cognoſcerent. Leuite ſacrati erant: & miniſterio alio fungi nõ poterant. Examinatõe itaq; facta: inuenta ſunt milia ſexcenta & tria: & ſexcenti quinquaginta: qui potuiſſent arma producere a uigeſimo anno uſq; ad quinquageſimũ. Pro leui tamen elegit inter principes tribuũ manaſſe filii ioſeph: & effraim pro ipſo ioſeph. Hæc aũt fuit ſupplicatio iacob ad ioſeph: dũ feciſſet filios eius ſibi præberi ſicut prædixi. Pigentes aũt caſtra tabernaculum in medio ſtatuebant: & terne tribus p latera ſingula tabernaculi cõmanebant: & plateas per mediũ habebant: eratq; ornatus quaſi fori rerũq; uenaliũ ſingulis in ordine cõſtitutis & opifices artiũ ſingulariũ in ſtationibus erant: nullíq; alii loco: quam ciuitati cõpetenter ediſicatæ & collocatę ſimilis erat. Ea ſiqdẽ q̃ circa tabernaculũ erãt ſacerdotes tenebant deide cũcta leuite. Exq̃ſiti enim ſunt leuite maſculi: q ultra uiginti annorũ eſſent: inuẽtiq; ſunt uigintiduo milia: octingẽti octogita. Quotiẽs ſup tabernaculũ nebulã ſtare cõtingebat: tanquã deo ibidẽ cõmorãte qeſcebãt: cũ uero cõuerteret' : procedebãt. Adinuẽit aũt & modũ tubę: ex argẽto factæ: q eſt hmõi: longitudinẽ habẽs pene cubiti. Eſt aũt anguſta fiſtula cantatoria calamo capacior: pbens latitudinẽ: quæ cõueniat ori ad ſuſceptionẽ ſpiritus: & claſſice ſono uicina: quę hæbraica lingua uocatˀ aſoſra. Factæ ſunt tales duæ: & una quidẽ utebantur ad iuſſionẽ & collectionẽ populi in eccleſiis celebrãdã: altera uero: cũ oporteret ad cogitandum de rebus neceſſariis principes cõuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cũq; tabernaculũ moueretˀ hæc fiebant: & ſonãte priore: hi q habitabãt ad orientalẽ tabernaculi ptẽ ſurgebãt: cũ uero ſecũda ſonuiſſet: q ad auſtrũ reſidebant parabantˀ & ita in thecã inuoluta tabernaculi mediętas: pcedẽtibus ſex tribusꝰ portabatˀ: & alia media ſequẽtibus ſex: leuite uero oẽs circa tabernaculũ erãt. Tertia ſonante pars quæ conuerſa erat ad occidẽtem ferebatˀ: & quarta: q̃ circa

ſeptẽtrionẽ. Vtebantur his tubis ẽt in ſacrificiis hoſtias offetẽtes: & ſabbatis: & cęteris diebus. Sacrificauit aũt tũc prius ꝓ diſceſſu ex ægypto: qđ paſca dr̃ i deſerto. Ca. XIII.

T poſt paululũ ꝓcedens a monte ſyna: & loca quædã cõmutans de qbus dice-
e mus: ad locũ qui dicit̃ ſerioth uenit. Ibi multitudo rurſus ſeditionẽ fecit: accuſando moyſen: & neceſſitatẽ ꝓfectus ſui dicẽdo: & qa de terra bona eis ſua ſiſſet exire: & cũ illã pdiderunt ꝓ fœlicitate quã eis ſe ꝓmiſerat præbitur̃: diuerſis miſeriis tenerent̃ aſtricti: & aqua priuati: & ſi contingeret ut & manna deficeret: eſſent ſine cõſolatione perituri. Cunq; multa peiora in illũ edicerẽt: unus quidẽ monebat eos: ut neq; moiſeos laborũq; eius ꝓ cunctorũ ſalute exhibitor̃: immemores eſſe deberẽt: neq; de dei adiutorio deſperare. Plebs aũt ad hoc potius eſt cõmota: & contra moiſen maior turba conſurgẽs erat. Moiſes itaq; confortans eos tali deſperatione deiectos: licet turpiter ab eis fuiſſet cõtumeliã paſſus: tamẽ ꝓmiſit carnium eis multitudinẽ ſe præbitur̃: non una die ſed plurimis. Illis aũt nõ credẽtibus: & dicẽte quodã unde poſſet hæc tantis milibus q̃ pdixerat miniſtrare: deus inquit & ego licet mala audientes a uobis nõ tñ recedimus opantes ꝓ uobis: & iſtud nõ tarde ꝓueniet. Cũq; hęc dixiſſet: coturnicibus repletus eſt eis exercitus: colligebantq; eas circũſtãtes. Deus aũt nõ tarde hãc reddidit hębreis iniuriã & maledictũ in ſe cõmiſſum. Nõ pua ſiqdẽ multitudo eorũ mortua eſt: & hactenus locus ipſe cognominat̃ cabrothalia: qđ interpretari põt deſiderii ſepultura. Cap. XIIII.

Educens ergo eos exinde moiſes in terrã quę uocat̃ conuallis iuxta chananeorũ
d terminos exiſtentẽ & ad habitandũ difficilẽ populũ in eccleſiã cõgregauit: eiſq; in contiõe locutus eſt dicens. Cũ deus nobis duo bona ꝓmiſerit: libertatẽ: & fœlicis terræ poſſeſſionẽ: aliud deo dante iã poſſidetis: aliud eſtis ꝓcepturi celeriter. In finibus ſedem⁹ chananeor̃: arcebitq; nos decetero ꝓcedẽtes: neq; rex: neq; ciuitas: ſed neq; omnes eorum gentes: Exercitũ ergo p̃paremus ad bellũ. non enĩ ſine labore nobis hęc terra concedit̃: ſed maximis eã prælĩis obtinebimus. Mittamus autẽ exploratores: qui huius terrę bona cõſiderent: & quę uirtus in ea ſit habitantiũ. Autea oĩa uero unanimes ſimus: & deũ q eſt in oĩbus nobis adiutor: & pugnandi ſocius honoremus. Hæc cũ dixiſſet moiſes: multitudo ei honorẽ exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notiſſimos uiros: unũ de unaquaq; tribu. Qui circumeũtes oẽm terrã chananeor̃: a patribus circa ęgyptũ iacẽtibus uſq; ad ciuitatẽ emathin: ad montẽ libanum ꝓuenerunt: naturãq; terrę & incolar̃ hoĩum cõſiderãtes ualidam: reuerſi ſunt, quadraginta diebus oẽ hoc opus explẽtes: inſup & fructus quos ꝓferebat illa terra portãtes: eorũq; abũdantiã & multitudinẽ bonorũ terrã illã habere narrabant: & a uolũtate belladi populũ ſuſpendebãt: metuẽtes ẽt ſuæ paupertatis inopiã: dicẽteſq; flumina ĩpoſſibilia trãſituros: & eſſe montes inſuperabiles iter agentibus & ciuitates muris ualde fortiſſimis: & ambitus ear̃ grãdi mũimine roboratos. In ebron aũt & gigantũ prolẽ ſe iuniſſe dicebãt. Et exploratores qdẽ uidẽtes: qa cũctis quos ab ęgypto egrediẽtes iſpexerãt: maiores eẽnt chanãei: & ĩpi tabuerũt: & multitudinẽ hoc credere cõpulerũt. Illi ãt ex his q̃ audierãt poſſeſſionẽ terræ illius difficilẽ ſibi iudicabãt: ſolutoq; cõcilio: cũ uxorib⁹ & filiis lugẽtes degebãt: tãq; eis deus nihil ope: ſed tm̃ uerbo ꝓmitteret. Rurſũq; moiſen increpabãt: & iclamabãt ei: eiuſq; frr̃ atq; põtifici: & peſſimã qdẽ licet cũ illorũ blaſphemiis habuerũt noctẽ. Mane uero cõcurrerũt ad eccleſiã deliberationẽ habẽtes, interfecto moiſe & aaron, ad ægyptũ denuo remeare. Vn⁹ ãt exploratoꝛ Ieſus fili⁹ naue de tribu eſſrẽ: & calep de tribu iuda: metuẽtes i mediũ ꝓceſſerũt: tenebãtq; multitudinẽ: cõſidere ſupplicãtes eã: & neq; deũ falſitatis arguere: neq; credere his q̃ ꝓ terrore nõ uere dicebãt̃ de chananeis: ſed ſibi potiꝰ q ad fœlicitatẽ & poſſeſſionẽ bonoꝛ eos decẽti⁹ iuitaret: qñ nec mõtiũ magnitudo:

nec altitudo fluuiorũ uirtutẽ colẽtibus effectũ ipediret: maxie cũ deus ſecuritatẽ p̃beat⁹ & eorum propugnatur exiſtat. Pergamus ergo inquntſimul ad hoſtes: nullam timoris ſuſpitionẽ habẽtes: ſed duce credite deo: noſq; ſequimini quo uocamur. Et illi qdẽ dicentes hæc nitebanť irã populi mitigare. Moiſes aũt et aaron i terrã ꝓſtrati: rogabãt deũ non ꝓ ſalute ſua: ſed ut qeſcere ignorantẽ faceret plebẽ: eorumq; ſedaret aios p̃tis heſitationis paſſione turbatos. Aſtitit ergo & nubes: & inſtans ſupra tabernaculũ ſignificauit dei p̃ſentiã. Moiſes uero iã cõfidens in media aſtitit multitudine: deũq; per motũ pro eoꝝ p̃cabať iniuria: pcepturoſq; fore ſuppliciũ: non quidẽ delicto dignũ: ſed quale patres ꝓ correptiõe inferũt filiis. Cũq; trãſiſſent in tabernaculũ corã deo ꝓ futura eoꝝ perditione deflebãt: cõmemorabãtq; populũ quæ paſſi ſunt ab eo: & quãtis beneficiis participati ingrati circa eũ exiſterent: quando ẽt nunc exploratorum terrore decepti ſermones illorum potius q̃ promiſſiones dei iudicarent ueriores: & ob hãc cãm nõ equidẽ pderet oẽs: neq; eoꝝ exterminaret genus: quod oĩbus potius apud ſe hẽret honoratum: chananeorũ uero terra nõ eos eſſe potituros: neq; eius fœlicitate letaturos: ſed ẽt ſine domibus & ciuitatibus in deſerto quadraginta ãnis eſſe uicturos: & hanc pœnã eos ꝓ iniquitate ſoluturos. filiis aũt ueſtris dicebat deus terrã daturũ ſe promiſit: illoſq; participaturos bonis: & dominos eoꝝ fore quæ uoſipſi uobis inuidetis accipe. Cũ hęc itaq; moiſes dei uolũtate dixiſſet: in triſtitiã & erũnã conuerſa eſt multitudo: rogabãtq; Moiſen: ut' propitium eis faceret deũ: & a deſerto liberatis p̃beret urbes. Ille autẽ dicebat deum huiuſmodi non habere conſiliũ: neq; ſecundũ lenitatẽ humanã ductũ circa indignationẽ eoꝝ: ſed habita deliberatione in eos ſententiã protuliſſe. Nõ itaq; iudicandũ eſt oportere hæc diſcredi: ſi moiſes cum uir unus eſſet: tantam malitiã hoĩum iraſcentium potuit mitigare: & ad manſuetudinis uota reducere. Deus enĩ aſſiſtens ei: ſermonibus eius uinci multitudinẽ p̃parauit: quippe cum ſepius inobediẽtes: inutilẽ ſibimet inobedientiam fuiſſe cognouiſſent: in calamitatibus utiq; incidẽtes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendũ ſibi de qbuſcũq; populus audiret: & hoc nõ ſolũ tẽpore quo uixit: ſed ẽt nunc eſt. Nullus enim eſt hębreoꝝ qui non tanquã p̃ſente eo: & caſtigante ſiforte ſit moribus incompoſitus obediat ſanctionibus eius: licet alios latere poſſit. Et alia quidẽ indicia ultra humanam uirtutẽ eius exiſtunt. Olim enĩ quidã trãs euphratẽ fluuium habitantium: quatuor mẽſium itinere ueniẽtes pp honorẽ noſtri ſacrificii cum multis piculis ſimul & ſumptibus: ſacrificanteſq; non ualuerũt imolatione pticipari: interdicẽte hoc moiſe qbuſlibet: qui nõ ſint noſtris legibus eruditi: neq; nobis ex paterna traditione coniuncti. Et alii quidẽ nec ſacrificarũt: alii uero ſemiplene ſacrificantes reliquerunt. alii aũt neq; initium ingrediẽdi tẽplum ualẽtes facere diſceſſerũt: obedire moiſeos p̃ceptis potius quã ſuã uoluntatẽ facere p̃ponẽtes: & cum prohibentẽ ſe de talibus nonmetuerẽt: ſolam tamẽ conſcientiam formidarunt. Sic legiſlatio q̃ uidebatur dei: ſecit illum uirum meliorẽ ſua natura putari. Sed ẽt ante tẽpus modicũ huius belli Claudio romanis imperante: Iſmaele apud nos exiſtẽte pontifice: cũ fames noſtram regionẽ talis obtinuiſſet: ut quatuor dragmis uẽderetur aſſarium: allata farina ad feſtiuitatẽ azimorum in choris ſeptuaginta qui modii quidẽ ſinguli ſunt unus & triginta: attici autẽ quadraginta & unus, nullus ſacerdotum præſumpſit comedere cum ſcilicet terrã iopia tanta detineret: quippe cum metuerent legem & iram: quam ẽt ſuper iniquitates hominibus occultas ſolet inferre diuinitas. Igitur non oportet ãmirari de his quæ tunc geſta ſunt: quando ẽt nunc litteræ a moiſe derelicte tantã uirtutem habent: ut etiã inimici noſtri fateãtur: qa is q̃ conſtituit rempublicam noſtram per moiſen eiuſq; uirtutem: deus eſt. Sed de his quidẽ ut placuerit unicuiq; conſideret.

INCIPIT LIBER QVARTVS ANTIQVITATIS IVDAICAE: QVI CONTINET TEMPVS ANNORVM.XL. Cap.I.

Aebreos itaq; deserti molestia atq; difficultas cogebat: ẽt ꝓhibẽte deo ad chananeos accedere. Nõ enim moisi sermõibus acqescebãt obedire: sed etiã prẽter illius uoluntatẽ superare se hostes existimantes: illũ equidem accusabant suspitiõem habẽtes: eo q; eorum negotiaretur inopiam: & ut semper eius uiderentur egere solatio. Prælio uero aggressi sunt chananeos: dicẽtes deũ nõ ꝓpter moisen eis auxiliari: sed cõiter genti suę ferre solatiũ ꝓpter maiores eorũ: suamq; uirtutem quorũ semp prouidentiã habuisse uidebat: & quo qui prius libertatẽ præbuisset: ẽttũc laborare uolẽtibus ferre solacia non tardaret: dicebantq; etiam solos se posse hostibus prẽualere: licet uelit moises deum ab eis alienare: omnibusq; hoc expedire: ut ipsi sui rectores eẽnt: & non ab ægyptiorũ iniuria digressi moiseos tyránidem denuo sustinerent: & secundũ eius uoluntatẽ uiuerent: nec deciperentur quasi diuinitas ei soli utilia pro eius deuotiõe prædiceret: tanquã non omnes essent de genere Abraã: sed unus esset his auctor oium: cui deus omnia nosse futura prẽberet: qui uiderent' sapere si eius superbiã contemnẽtes & deo credentes: obtinerent terram quam eis uolentibus promiserat: & non ꝓpter ꝑdictam causam sub dei nose respicerent prohibentẽ. Ergo cogitantes inopiã atq; desertũ propter quæ ad hoc potius urgebantur: ad chananeorũ bella sunt profecti: deum ducẽ existimantes: & non ad legislatorẽ solatium sustinentes: donec sibi meliora fore decernerent. Quo facto hostes aggressi sunt. Illi aũt eorum non expauescentes inuasionẽ seu multitudinem eos fortiter exceperunt: & hæbreorum multitudo est interẽpta. Reliquę uero militia cohortis eorum soluta est: sectatiq; in tabernaculũ turpiter cõfugerunt: & eo q; ꝑter spem tantę calamitati occubuisset: animo dejecti sunt: & nihil utile decetero sperabant cogitantes q; hęc per dei iracundiã euenissent: accedentibus ad bellũ cõtra eius uoluntatẽ. Moises ergo uidens suos ꝓditione cõpressos: & metuẽs ne uictoria cõfidentes inimici: & appetentes maiora sup eos accederent, iudicauit exercitũ in desertũ ꝓcul a chananeis educere. Cũq; multitudo ei cõsentiret: quæ utiq; cognouerat: q; absq; ꝑceptiõibus eius ꝓuidẽtiæ ꝓualere non posset: eleuato exercitu abiit in heremũ: faciens eos ibi qescere: nec prius chananeos adire: donec ad hoc oportunũ tꝑs a deo acciperet. Igitur, quod in magno cõtingit exercitu: & ꝑcipue apud eos: qui in erũnis calumniatores & iobediẽtes existũt: hoc ẽt iudaeis euenit. Nã dũ essent sexcenta milia: & forte prę multitudine cõsiliis melioribus se minime subiicerẽt: inopia potius & erũnis irascebãt: & aduersus alterutros: & aduersus ducẽ. Seditio enim talis: qualẽ nec apud gręcos: nec apud barbaros factã audiuimus tunc eos apprehendit: per quam omnes deferendos a deo atq; perditionis periculũ susceпturos eripuit moises: oblitus malorũ: licet paulomi nus ab eis fuisset occisus. Pro cuius præcipibus deus nihil mali eos sustinere permisit: licet legislatorẽ suũ contumeliis affecissent: & mandata quę ipse ꝑ moisen dederat despexissent: eripuit tamen eos quando eis pro seditione sua mala prouenire potuissent: nisi ipse eorũ periculo prospexisset. Seditionẽ uero & quemadmodũ postea moises conuersatus est narrabo: prędicens causam propter quã talia sunt cõmissa. Cap.II.

Hore hębreoꝝ ex genere nobilis: & abũdãs diuitiis: & lingua facilis: ac ad persuadendũ plurimis idoneus: uidens moisen in maximo honore constitutũ ꝑ inuidiã grauiter hoc ferebat. Nam cũ esset ex ea tribu erat & eius cognatus: & mordebatur quasi iustius esset: ut eam gloriam ipse obtineret: qui & ditior illo: & genere

apud leuitas non uideret esse deteriorem: clamabatq; dicens esse crudelē moysen: gloriāq; sibimet occupasse: & hāc p calliditatem quęsisse sub occasione: quasi uideret deū: & contra leges aaron fratri sacerdotiū dederit nō cōi placito plebis: sed suo iudicio: & sup hæc modo tyrannico honores qbus uellet: impenderet. Seuius autē esse dicebat: & ultra uiolentiā: qa lesionē niteretur inferre latēter: quādo non solū nolentibus: sed neq; intelligētibus insidias eius honores auferre contēderet: qa cum scierint inquit. hoies nō se posse uiolentia preualere: hanc quidē uolētes boni uideri non inferūt: dolosa tamen arte machinātur: quatenus desideratum pueniāt ad effectum. His & similibus suadebat plebi: quia utile solet ut dum adhuc huiusmodi latere se crederēt: punirētur: nec sinerentur ad optiorem accedere cumulum: ne manifeste fierent inimici: adiiciebatq; dicens. Quam rōnem reddere poterit moyses: ut aaron & eius filiis daret sacerdotium. Si enim ex tribu leui deus honorē alicui prębēdū eē decreuit, ego hūc iustior sum accipere genere quidē ipso cōsistēs quo moyses: diuitiis aūt & forma potētior. Si uero maior tribus q̄rit, dignū est ut Ruben tribus potius honoret: & hūc accipiāt dathan: & abyron & falas. Isti enī seniores erāt in illa tribu: & potētes facultate pecuniarū. Hęc itaq; chore dicēs uolebat uideri qdē cōi utilitati prodesse: opere uero agebat: ut honorē hunc in se populi suffragatione transferret. Et ille qdē hęc maliuole plebi cū dolosa dicebat eloqo: ꝓcedente uero sermone paulatim ad multos & crescētibus auditoribus: cōtra derogationē aaron ois exercitus ē agitatus. Erāt enī concordātes cū chore ducēti & qnquaginta priores uiri: studētes quatenus fratrē moyseos sacerdotii iure priuarent: & p hoc eum exhonorarēt. Tūc itaq; populus: ut ēt moysen lapidaret aggressus ē: & ī ecclesiā ordinate & turbulēter cōuenicbāt: & añ tabernaculū clamabāt oēs. Exeat tyrānus: & populus ab eius seruitio libereť: qui sub occasiōe dei uiolēta mādata p̄cepit. Dicebāt enī. Quod si deus ipe sacerdotē futurū elegisset: dignissimū ad hūc honorē pueheret & nō eū multis inferiori daret: & si decreuisset hūc aaron dari corā populo faceret: & nō in fratris hoc potestate reliqueret. Moyses ergo cū derogationē chore iam ex multo p̄sciret: etiā irritatū populū nō expauit: sed cōfidēs rebus quas fideli deuotione tractabat: & scīēs fratrē dei uolūtate sacerdotiū: & nō suo mūere meruisse, ad cōciliū uenit: & multitudini qdē nihil oīno locutus est ad chore aūt clamās: cū esset dexter ēt in aliis: & ad loquendū nimis ingeniosus: Mihi inquit o chore & tu: & uniuscuiq; horū (ostēdebat aūt ducētos & qnquagīta uiros) honore digni esse uidemini: & totū exercitū hmōi honore nō priuo: licet nō habeāt quę uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitates exīstūt. Igit̄ sacerdotiū aaron nō eo q; diuitiis p̄cellat, cū tu ambos nos pecūiarū multitudine uidearis superare: neq; ꝓpter gēus: quādo eōe nobis hoc fecit deus: eūdē progenitorē dans nobis: neq; ꝓpter fraternū amorem: q; iustius alter habere potuisset, ego hoc cōtuli fratri. Nam si nō cogitarē de deitegibus, hunc honorem mihi potius prębuissem: qñ plus mihi ego sum uicinus q̄ alter: & mihi magis q̄ alteri familiaris exīsto: neq; sapiēs cōsiliū erat memet piculis subdere: & alio ex tali causa felicitatis dona conferre. Sed a malicia ego sum remotus: deus uero se contemni non despexit: neq; uos ignorare uoluit: sed hoc faciētes ei p̄statis: & ipse eligens sacerdotē futurum sibi a querela uos huiusmodi liberauit. Non enim aaron gratia mea hoc: sed iudicio diuino sortitus est. Vnde ponat hoc deus ī medio quasi ad disceptā dum: ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur: accedat. Quod dedit deus non delinquimus: si uolentes accepisse iudicamur: cum sit impium: honorē quem ille prębet non adire: & nimis irrationabile uniuerso tpe securitatē promittēte deo cōtemnere. Sed & nūc itaq; ꝓbare uult eū q; p uobis ei debeat hostias imolare: & preful pietatis exīstere. Incōgruū nāq; est o chore ut quilibet appetens honorem: deo hunc prebendi cui uoluerit auferat

poteſtatē. Igitur a ſeditione et huiuſmodi murmure quieſcite. mane uero oēs qui ſacerdotium queritis thuribula ſingula portantes a ueſtris domibus cū thimiamate et igne uenite. Sed et tu chore cede deo iudiciū: et in his eius expecta ſniam: et non temetipm deo uelis facere meliorē: ſed potius adeſto: de hoc honore taliter iudicādus: necnō et abiron arbitror intereſſe iudicandū: cum et eiuſdē ſit generis: et nullo poſſit de rebus ſacerdotii iuſte culpari: cōueniēteſq; pariter corā omni populo incēſum facite: et cuiuſcūq; ueſtrū ſacrificiū ſuaue iudicauerit deus: hic uobis ordinabit ſacerdos: et ita derogatiōe fraterna tāq; ei honorē ſacerdotii ego donauerim liberabor. Hæc moiſe dicēte: et a turba: et a ſua ſuſpitiōe multitudo ceſſauit et laudauerūt cūcti quæ dicta ſunt. Erat enim uir optimus: et loqui utilia uidebat. Tūc ſiqdē cōciliū eſt ſolutū. Altera aūt die cuncti cōgregati ſūt in eccleſia: ut adeſſent ſacrificio et electiōi de ſacerdotio cōcertantiū: eratq; populus cō turbatus: cū eēt multitudo ſuſpēſa ſpe futuroꝝ: et aliis delectabant: ſi moiſes malignus oſtēderetur: ſapiētes uero ſi hmōi ſeditiōe liberarētur. Metuebāt enim: ne ꝓcedēte turba ordinator eorū diſciplinę potius depiret. Omne ſiquidē uulgus cū naturaliter queri cōgaudeat de eis qui in poteſtate ſunt conſtituti: ad ea quæ forte placuerūt ſummopere ſniam tumultus efficiebat. Moiſes aūt miſſis ad dathan & abiron miniſtris: eos ſecūdū conſtitutū uenire iuſſit: & ſacerdotiū expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retuliſſent: nec uelle dicerēt moiſi quaſi contra omnem populū malignitate creſcēte ſuceū bere: audiēs hæc ab eis moiſes ſequi ſe maiores natu ꝑcipiens: ibat ad dathan & abiron: nec indignū eſſe putabat ad ſuperbos accedere. Illi uero nihil contradicētes ſecuti ſunt. Dathan autē & qui cum eo erant cognoſcētes moiſen cū nobilibus populi ad ſe uenire: accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum reſpiciebāt quæ moiſes eſſet actu rus: erantq; circa eos conſtituti famuli: ut ſi uellet aliquā uiolentiā moiſes facere: uindicarent. Ille uero cum ueniſſet in proximum: manus ad cęlos tendens: multūq; clamans ita: ut populus cunctus audiret ait. Domine cęli & terrę: & maris: tu enim mihi meorū actuū fideliſſimus teſtis exiſtis: quomodo omnia tua uolūtate feci: tu fugientibus ꝑbui ſti obuiam miſericordiā: in omnibus ſatiſfaciens neceſſitatibus hębreorū: eſto meus & in his uerbis auditor. Tibi nāq; nec quod agitatur: nec quod cogitatur abſcōſum eſt: & ideo neq; cōprimis ueritatē: ut horū contra me uelis defenſare ingratitudinē. Antiquitatem meę generationis tu noſti certiſſime: non auditu cognoſcens: ſed uiſu his quę facta ſunt tūc aſſiſtens. In his ergo quæ de me, licet ueritatē aperte ſcientes, iniuſte ſuſpicantur, te teſtē mihi precor exiſtere. Et ego uitam ſimplicē habēs: mea quidē uolūtate: tua uero uirtute: hanc mihi raguel relinquente ſocero: bonorū illorū adeptionē deferentes: meipſum tradidi pro iſtorū erūnis: & primo pro libertate eorū: nūc uero pro ſalute maximos labores toleraui: omniq; piculo me ꝓ eis ſubieci. Nūc uero quoniā ut malignus in ſuſpitione ſum uiris: quorū uita meo labore ſubſiſtit: tu qui mihi locutus es in monte ſyna: & tuæ tūc uocis auditorē eſſe uoluiſti: & inſpectorē prodigiorū: quæ in illo loco feciſti: & iuſſiſti ad ęgyptū properare: & tuā uoluntatē his innoteſcere: qui ęgyptioꝝ motuiſti fœlicitatē: & a ſeruitute his prębuiſti refugiū: mihiq; poteſtatē pharonis paruulā demoniſtraſti: & in terram naſciētibus itinera nobis pelagus cōuertiſti permixtūq; mare ęgyptiorū necibus conturbaſti: q nudis armorū munimina contuliſti: qui corruptos fontes nimis heſitantibus potabiles feciſti: potūq; nobis ex lapidibus produxiſti: qui a terrenis cibis inopes: maritimis ſatiaſti: qui etiam cibū celeſtē præbuiſti primitus non inſpectū: qui legum modum condidiſti: & ordinē noſtrę reipublicæ demoniſtraſti, ueni domine omnium iudex & teſtis meus: ad quē ſuffragia ulla non redimunt: tu noſti q; nullum munus contra iuſticiam ab hębreis accepi nec contempſi propter diuitias pau

pertatem:nec contra uniuerſitatis leſionẽ conuerſatus ſum:q nũc in extraneas meorum ſtudiorũ ſuſpitiones incurri: tanq̃ te non iubente: ſed mea potius uolũtate ſacerdotium aaron dederim:oſtende nũc:quia oĩa tua ꝓuidẽtia gubernãtur & nihil fortuitu:ſed tuæ uoluntatis interpoſitiõe proueniũt ad effectũ:& quõ geris ſollicitudinẽ generis hẽbreorũ:uindica in abiron & dathã:qui de iſenſibilitate te cõtemnũt:quaſi mea uideanꝫ arte cõpreſſi.Fac itaq; ſup eos apertũ iudiciũ prouenire:ita cõtra tuã gloriã ſeuientiũ:nõ eos cõi mõ faciẽs tranſire de uita:nec humana lege moriẽtes ſæculo preſenti facias recedere: ſed deglutiat eos ſimul & generationẽ & ſubſtãtiã eorꝫ terra quã calcant. Hæc enĩ erit tuæ uirtutis oſtẽſio:atq; doctrina cũctorũ ſic eos caſtigabis:q talia de te nõ bene ſuſpicanꝫ:ſic ego miniſter p̃ceptorũ tuorũ fidelis oĩbus apparebo.Si aũt uere cõtra me dero gaſſe noſcunꝫ:illos qdẽ inoxios ab oĩ leſione ſeruato:necem uero quã illis optaui facito meã:& pœnã ab eo exige q tuã uoluit nocere plebẽ:ut decetero pax concordiaq; ſuccedat.Sana multitudinẽ tuis p̃ceptis obediẽtẽ:illeſã cuſtodiẽs eã:& a pœna peccati huius exſortẽ.Tu ſiqdẽ noſti:quoniã iuſtũ nõ eſt ſuppliciũ ꝑ eorꝫ malicia cõiter ſuſtinere cũctos iſrahelitas.Hæc eo dicẽte ſimul & flẽte:repẽte terra cõmota eſt:& ueluti uiolẽtia uẽti turbatis fluctibus agitata.Populus aũt cunctus expauit:grauiq; & duriſſimo ſtrepitu ꝑ eorꝫ tarbernaculũ cõcitato:terra ſciſſa eſt:& oĩa q̃ erãt illis gratiſſima:i ea ſũt ꝓrſus abſorpta.Quibus ſic exterminatis:ut nẽ occurrerẽt qdẽ illud agnoſcere:mox aptio terræ ſup eos reducta eſt:& ita reintegrata:quaſi nihil horꝫ q̃ p̃dicta ſunt factũ eẽ uideret inſpiciẽtibus.Et illi ita pierũt.Probatiõe uero diuinæ uirtutis effecta:cognati qdẽ illorũ dolebãt nõ ſolũ calamitatẽ q̃ digna gemitu uideret:ſed etiã ꝓximitatis affectu.Sapiẽtes aũt quos euidẽter uolũtas latebat illorꝫ euẽtus iudicii certos fecit:& decernẽtes: qa ueluti erratici deperiſſent:q fuerãt cũ dathan:de eorꝫ nece nõ cõtriſtabanꝫ.Igiꝫ moſes euocauit eos q de ſacerdotio cõtẽdebant ad ſacerdotũ probationẽ:ut ſcirẽt cuius ſacrificiũ deus ſuſcipet:& illũ cõſtitui ſacerdotẽ.Cõuẽientibus aũt ducentis qnquaginta uiris: q & ꝓpter patrũ uirtutẽ honorabanꝫ a populo:et ꝓpter ſuam illos ẽt tranſcẽdebant: ꝓceſſerũt quoq; aaron & chore:& ãte tabernaculũ oẽs ſanctificauit in thuribulis quæ ferebãt.Ignis uero repente tantus effulſit:quãtum nullus opifex uidit:nec de terra prolatus:uel cõcurſione fluctuũ:aut uiolẽtia ſpiritũ materia adinuicẽ pcuſſa:ſponte alĩ quando uiſus eſt exilire:ſed q̃lis potuit dei uolũtate ſuccendi:clarus & flameus:quo ueniente ſuper eos cũcti ducenti quinquaginta extincti ſunt:& chore ſimul:ita ut nec corpora eorũ alicubi uiderentur.Solus aũt liberatus eſt aaron nihil ex igne leſus:q utiq; a deo uidebatur electus.moiſes igitur his pereũtibus:uolens pœnã eorũ reſeruare memoriæ:& futuros agnoſcere:iuſſit eleazarũ filiũ aaron thuribula eorꝫ circa altare eneũ collo cate:ut in memoriam eſſent futuro generi:quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtutẽ dei ſe poſſe deludere.Et aaron quidẽ iam nõ mũere moiſeos ſacerdotiũ ſe habere credebat:ſed dei iudicio patefacto:cũ filiis firme ipſo honore fruebatur.Seditio tamen neq; ita ceſſauit:ſed multomagis augebatur:& crudelius accreſcebat.Erat tumultus ualde deterior: & nunq̃ hoc malũ finiri putabatur:ſed longo tempore ꝑmanere.Homines nanq; iã nihil præter dei prouidentiã geri credẽtes:et hæc abſq; dei gratia circa moiſen geſta minime iudicantes:culpabant moiſen:eo q; tanta ira dei nõ tã propter iniuſticiã punitorũ: q̃ ꝓpter fauorẽ moiſi prouenerit.Illos enĩ periſſe dicebãt:nihil delinquẽtes niſi q; circa dei religionẽ ſtudiũ haberent:moiſen uero in interitu taliũ uirorũ et oĩum optimorꝫ populũ deleuiſſe:inſuper et fratri ſacerdotiũ dediſſe quod auferri nequiret:nullũq; aliũ ad hoc ulterius ꝑmoueri:cũ priores uiderẽt ita periſſe.Sup hęc ẽt et a cognatis extinctorũ ſupplicatio multa fiebat ad populũ:ut gloria moiſeos minuereꝫ:hoc enĩ ad ſuã cautelã

accidere iudicabant. Moiſes aũt diu in tumultu populũ cõſtitutũ patiẽter audiebat: metuẽſq; ne quid iterũ ſeditionis emergeret: & magnũ malũ aliquod ꝓueniret in eccleſiã congregauit multitudinẽ: & ſuſtinẽs audiebat: nec ad ſatiſfactionẽ ueniebat: ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc uero ſolũ principibus tribuũ ꝑdixit: ut noĩa tribuũ ſuis uirgis inſcripta portarent. Illũ enim ſacerdotiũ dicebat habiturũ: in cuius uirga deus indiciũ gloriæ deſignaſſet. Portauerũt ergo oẽs alii uirgas: & aaron ſcribens in uirga ſua tribũ leui: eaſq; moiſes in tabernaculo dei collocauit. Altera uero die ꝓtulit uirgas: erãt enĩ cognitę. Cũ uero oẽs eas ſinguli uiri ſignaſſent: & coram multitudine deportaſſent: alias quidẽ in quo ſcemate eas moiſes accepit: in eo pmanſiſſe uidebant: de aaron aũt uirga germen & ramos ortos: & fructũ ſpecioſum amigdale ex eo ligno proceſſiſſe mirabant. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionẽ: & licet aliquod fuiſſet odiũ circa moiſen & aaron: linquentes hoc continuo: miraricq; cœperunt [in illis dei iudiciũ & decretero placito diuino fauentes ſinebant aaron pontificatum habere. Ille ſiquidem tertio iã eũ deũ ordinante, hunc honorẽ firmiſſime poſſidebat: Hębreorũ itaq; ſeditio licet multo tempore uiguerit: hoc tamen modo quieuit. Capi. III.

Gitur moiſes leuitarũ tribũ ſeruiturã deo a ꝑliis & milicia ſegregauit: ne propter
i inopiã aut queſtũ neceſſariũ ad uitam præſentem eſſent circa ſacrificia negligentes: iuſſit ut ſecundum dei uoluntatem chananeã obtinerent hæbrei: leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & ꝑcipuas diſtribuerent: ſed & terrã ante muros duorũ miliũ cubitorũ ad eos ꝑtinere deſcripſit. Sup hæc aũt & populũ cõſtituit annuorũ fructuũ decimas ipſis leuitis: ſacerdotibuſq; ꝑbere. Hæc enĩ ſũt q̃ accepit hæc tribus a populo. Neceſſariũ aũt iudicauit: ipſorũ ſacerdotũ quę ſint ꝓpria declarare. Quadraginta octo quidẽ ciuitatũ: tredecim ex eis leuitis cedere ꝑcepit: & decimarũ quas a populo p annũ accipiũt decimas eis diuidi: inſuper ẽt primitias omniũ frugũ: de terra naſcentiũ: deo populo iuſtum eſſe offerre ſanciuit. Quadrupedum quæ ſacrificiis offerunt quod primitus naſcitur: ſi maſculus ſit imolandũ præberi ſacerdotibus iuſſit: & ut ipſi cũ domo tota epularent in ciuitate. Sacratorũ uero q̃ comedi non pñt ab eis ſecundũ patrias leges: dominus ſiclũ & dimidiũ eis pręberi fecit: pro hoĩs uero pĩmogenito quĩq; ſiclos. Sunt aũt eis primitiæ ẽt tõſionis ouiũ & melliũ: uñ panes facti eis ſolẽniter miniſtrãt. Siquis eorũ uouerit quos nazareos appellant comã nutrire: & uino non uti: iſti dũ capillos ſuos dedicant ꝓpter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes corban offerunt deo: quod ſignificat munus: mulier qdẽ triginta ſiclos: uir aũt quinquaginta. De his uero qui eo ſunt egeni pecuniis: ſacerdotibus licet ut uoluerint iudicare: ſed ẽt his qui domibus immolant epulationis cauſa non religionis: neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrũ brachiũ pecoris. Et ſacerdotibus qdẽ moiſes ex his quę pro peccatis populus ſacrificans præbet ſicut in precedenti libro ſignificauimus: hoc dari conſtituit: oĩum uero q̃ ſacerdotibus offeruntur: ptĩcipari conſtituit: & ſeruos & filios: & mulieres: abſq; hoſtiis quæ offerunt pro peccatis. Illa enim in tẽplo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumũt. Cum hęc moiſes conſtituiſſet: ſurgens cum oĩ exercitu ad terminos idumeæ uenit: & legatos ad regẽ idumęorũ miſit: poſcens uiam ſibi concedi: quam ſe confidebat accipere & illũ cum nihil lederet ſine dubitatione præbere. [Neceſſaria nanq; exercitui ſe miniſtrare dicebat: & aquę pręciũ eos iubebat accipere. Ille uero his quæ moiſes petebat nõ conſentiens: neq; uiã cedens: ſed caſtrametatus occurrit: prohibiturus eos qui tranſire uioleter pręſumerent. Moiſes aũt cũ deus pugnę initium fieri non iuſſiſſet recedebat: per deſertum iter faciens. Tunc itaq; ſororẽ eius mariã finis uitę accepit: cum quadrageſimũ expleſſet annum ex quo ægyptum dereliquit: decimi xantici menſis initio ſecũdũ

lunã:ſepelieruntq; eam publice nimis ſplendide: ſuper quẽdã montẽ qui uocatur ſyna et poſt triginta dies a fletu populum moiſes hoc mõ purgauit. Vitulã fœminã aratro et cultura inexpertã:totãq; rubeã paululũ ab exercitu procul ductã:in loco mũdiſſimo põtifex imolauit:et eius ſanguine ſepties digito aſperſit, tabernaculum dei:deinde incẽ ſa:ut erat tota uitula cum pelle atq; uiſceribus:lignum cedrinũ in mediũ ignẽ miſerunt: & hyſopũ & lanam coccineã: colligenſq; oẽm cinerẽ uitulę uir mundus: poſuit in locũ puriſſimũ. Hi ergo qui morte polluti erant: paululũ in fontẽ cineris mittentes:& hyſopum baptizantes:& hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima die, erant in reliquo mundi. Hoc ẽt uenturos ad ꝓmiſſam ſortẽ ſeruare põcepit. Poſtq; uero ꝓpter luctũ ſororis in exercitu hmõi purgatio facta eſt:duxit populũ p deſertũ & per arabiã:uenitq; ad locũ quẽ arabes metropolim ſuã putãt:primo qdẽ archim noiatum:qui nunc petra uocitat. Hic itaq; cũ eſſet excelſus mons:aſcendens in eũ aaron moiſe ſibi manifeſtante qa moriturus eſſet:uidente cuncto populo:erat enim e diuerſo locus:ubi erat populus conſtitutus:exutus pontificali ſtola:tradit eam eleazaro filio ad quẽ propter ętatẽ pontificatus uenit:& mortuus eſt populo cum uidẽte: ipſo qdẽ anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta:cum uixiſſet annis tribus:& triginta & centũ. Defunctus aũt eſt ſecũda luna initio menſis qui uocatur apud athenienſes ecatonbeon:apud macedones autẽ lochis: apud hæbreos uero ſadebat:apud romanos nuncupatur auguſtus. Cunq; luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit. Cap. IIII.

Vmẽs igitur moyſes exinde exercitũ uenit ad fluuiũ arnon:q de mõtibus arabię deſcendens:& per totum deſertum fluens in ſtaguum aſſaltiten erumpit:diuidẽs moabatidem:& amonitidem. Hęc autem terra eſt fructifera: & hominum multitudine nobilis:alere bonis ibi naſcentibus copioſa. Ad ſeon itaq; regẽ illius regionis moiſes miſit:populo uiã petẽs:ut fœderibus qbus uellet ille crederet factis: q; in nullo lederẽtur: neq; terra:neq; qui ſub eo conſtituti eẽ uidebant: ſed etiam uenalia populo ſub p̃cio fore uendenda ſicut illorũ procuraret utilitas:& aquã peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autẽ hæc negans propriũ armauit exercitũ:ut hæbreos ar non fluuium trãſire prõhiberet. Tunc moiſes uidens hoſtiliter Amorreum inſiſtere:nõ paſſus ut hębreis p inertiam proueniret inopia:primitus acceſſit ad eos: & cũ eſſet difficile ut prævaleret aduerſus ſeon:conſuluit deũ:ſi eũ pugnare permitteret. Cunq; deus victoriam promiſiſſet:fiducialiter ipſe ad certamẽ uenit:& exercitũ totũ exacuit:dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros:quod diuinitas iubebat. Illi uero ut deſiderabãt poteſtate percepta:ſumentes arma ad prælia repente profecti ſunt. Amorreus itaq; inſiſtentibus populis cum iã non eſſet ęqualis:ipſe quidẽ obſtupuit hæbreos:exercitũ aũt eius fortẽ ſe nõ ope ſed timore mũdit. Primã ergo cõgreſſionẽ nõ tolerãtes:nec ſuſtinere hæbreos ualentes i fugã cõuerſi ſunt:hæc ſibi potius pro ſalute quã pugnare utile iudicantes. Confidebãt enim in ciuitatibus ualde munitis:in quibus cũ recluſi fuiſſent:nihil profuit eis. Hæbrei nanq; dũ eos fuga declinare reſpicerẽt inſiſtebãt:& irrumpẽtes eorũ aciẽ:eos inſecutione pterruerunt. Illi ſiquidẽ diſrupti fugiebant ad ciuitates:hębrei uero pſequentes nequaq; fatigabant:quando & ad labores p̃parati:& uti fundibulis experti:& in oĩbus iaculis propter facilitatẽ armorũ ad perſequendũ uidebant aptiſſimi: ita ut dũ hoſtes longius eſſent:fundibulis & iaculis ſternerent ut proximi. Multa ergo cedes effecta tunc noſcitur:quãdo ẽt fugientes uulneribus uexabantur:laborabãtq; potius propter ſitim quã propter pugnã. Erat enim tempus ęſtatis. Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuiũ cõcurrerent fugientes, circundantes eos hębrei percutiebant: omneſq; illos iaculatos ſagittatoſq; peremerũt:ita ut etiam Seon eorum rex ſimul extinguere-

tur. Hębrei uero mortuos ſpoliabant: prędāq; ſumebant: multāq; copiā habuerunt ex illa terra: cum eſſet adhuc fructibus plena. Tunc igitur exercitus ſine terrore iā captis hoſtibus egrediebaē ad epulas. Nullū enim eis erat impedimentum pugnæ: cū oēs pariter deperiſſent. Amorreos ſiqdē hmōi peremptio comprehendit qui nec prudentia uidebantur aſtuti: nec opere neceſſario boni: quorum hębrei terram late ceperunt. Eſt ār hic locus inter tria flumina poſitus: quaſi naturā inſulę tenens. Quē locū arnus qdem a meridiana parte circundat: iaboch ſeptentrionis circuit latus: qui in iordanis fluuiū deſcendēs illi ēt nomen tradidit. Occidentalē uero partē eius regionis: iordanis ripa concludit. Cum ergo res illæ ita conſiſterent: iſrahelitis inſtabat oggaladine & galanitidis rex: ducēs exercitū copioſum: & feſtinans tanq; ſolaciū amico ſeon præbiturus. Cū uero eum iam cognouiſſet extinctū: ēt tunc deliberauit congredi cū hębreis putans ſe pūaliē reſeruq; uirtutē experimento cognoſcere. Cumq; finiſſet ſpe ſua deceptus, & ipſe bello mortuus & omnis eius exercitus eſt peremptus. Moiſes aūt iaboch fluuiū tranſiens: regnū Ogregis perambulabat: ciuitates deſtruēs: & oēs habitatores eius occidēs: qui & diuitiis oībus in illa terra: & uirtutibus & opulentię magnitudine præcellebat. Ogregis regis magnitudo & pulchritudo uehemens erat: qualis eſt paucorum. Erat enim manu fortis: ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideret̄ ęqualis. Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt exptī: q lectū eius uiderūt in ciuitate rabbathæ regni ammanitidū factum ex ferro: quattuor cubitorum latitudinem habentem: longitudinem duplicem: & uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente nō ad preſens ſolummodo hębreis rerū fiducia eſt cōceſſa: ſed etiam in futuro cauſa eis bonorum moriēs eſt effectus. Nam quadraginta urbes clare nimis munitas illiq; ſubditas tenuerunt: prędāq; copioſam & ſeorſum ſinguli & cōmuniter oēs adepti ſunt. Capi. V.

Oiſes itaq; caſtrametatus deduxit exercitū ad iordanē circa magna cāpeſtriam contra hiericō ciuitatem opulentiſſimā: & palmas atq; balſamū q̄ ſolet ferre copioſe. Cœperunt autē proni eſſe iſrahelitę: & deſiderium habere bellandi. Porro moiſes cū paucis diebus deo pacificas hoſtias īmolaſſet populūq; epulari feciſſet: parte quandam armatorum miſit: q terram madianitarum explorarent: & eorum patrias obſiderent. Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit. Balach moabitarum rex cū amicicias paternas haberet: atq; ſocietatem circa madianitas: & iſrahelitas uideret tanto cremento proficere, ēt de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus. Deniq; non credebat terrā aliam hebreos quęrere niſi ſuam: cū p̄miſiſſet utiq; deus chananeā illos fore poſſeſſuros: uelociterq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tēptare ſermōibus: & pugnare quidē ipſe in felicitate cōſtitutus: cōtra illos qui obſtrigerent̄ erūnis nō iudicatis: ſed prohibere magis eos: ne potiores efficerent̄: deliberauitq; legationē pro eis ad madianitas protinus deſtinare. Ad illi dū eēt qdā ab eufrate propheta p̄clarus illoq; tē porū: eiſq; nimis amicus ad hunc miſerunt legatos cū balach uiros de ſuis fide digniſſimos: rogātes ut ueniret ille propheta: quatenus p̄ pditōe iſrahelitarū maledictiōes efficeret. Qui uenientes legatos ſuſcepit: & largitatē eis hoſpitalitatis exhibuit. Cumq; conaſſet: dei uoluntatē cōſuluit: qui forent de quibus madianitę rogarent. Cū uero deus impedimentū eorū uoluntati feciſſet: ad legatos rediit: deſideriū quidē ſuum & ſtudiū eis oſtendens circa ea quæ ab eo requirerent: ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eū ad tantā gloriā propter ueritatis eloquium pduxiſſet: exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent: eſſe nimis deo amabilem: ſuadebatq; eis ſimul: ut propter hanc cām inimicicias ſuas ab iſrahelitarum gente ſuſpēderent. Cūq; hęc dixiſſet: legatos dimiſit. Madianitę uero balach uehementer inſiſtēte: & preces maximas offerente:

miſerunt iterũ ad balaam. Tunc ille ſtudens aliquid uiri ſibi præſtare: denuo conſuluit deum. Qui uolens eum rẽ experimẽto probare: iuſſit ne legatis in aliquo cõtradiceret: ſed cum eis iret. Qui arbitratus deum hęc ei nõ pro deceptione iuſſiſſe: cũ legatis mox ibat: Angelo ſancto occurrente ei per uiã quodã anguſtiſſimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto. Aſina aũt in qua Balaam ſedebat intelligẽs ſpiritũ diuinum eẽ: declinauit balaã ad unã maceriã: non ſentiens plagas quas ei balaã inferebat: dum pcuſſus ad maceriã uexaret. Cum uero angelus inſiſteret: aſina pcuſſa uoluntate dei uocẽ loquẽtis emiſit: balaã accuſans uelut iniuſtũ: qa dum prioribus miniſteriis nihil quod de ea quereretur haberet: tunc ei plagas inferret: non intelligẽs: qũo uoluntate dei prohiberetur ab his quę feſtinaret implere. Cunq; balaã humana loquẽte aſina pturbaret: palã ẽt Angelus apparuit eũq; increpare de plagis aſinæ cepit: tanq̃ non eſſet hęc cuipa iumenti: ſed q; eius iter contra dei uoluntatẽ fieri phiberet. Metuens aũt balaã: ſtuduit remeare: ſed deus eũ confortauit ut iret: pcipiens: ut qcqd eius in mente poneret: hoc ille manifeſtaret. Et ille qdẽ: cum hæc deus iuſſiſſet: uenit ad balach. Rege uero decẽter ualde eũ ſuſcipiente: petebat ut ductus ad quendã montiũ: conſideraret quẽadmodũ hæbreorũ exercitus eſſet conſtitutus. Balach aũt ipſe p ſe deduxit prophetã cũ regio miniſterio in montem qui ſupra eorũ caput uidebat exiſtere: aberat enim ab exercitu ſtadiis ſexagita. Videſq; eos ille: pcepit: ut ſeptẽ aras rex cõſtitueret: & totidẽ tauros & arietes adduci iuberet. Cũq; rex celerrime miniſtraret: ille hæc imolauit holocauſta. Quo facto: cepit e diuerſo benedicere dicẽs. Hic populus felix: cui dabit deus multorũ poſſeſſionẽ bonorũ: eritq; eius auxiliator i oĩbus: & pſulẽ ꝓuidẽtia ſua ei cõcedit: ita ut nullũ hũanũ genus ſit qđ non uirtutẽ eius & ſtudia iudicet optia: & ab oi malicia ſegregata. Hęc itaq; & uos iquit habebitis: & melioribus filiis relinquetis. Deo quippe uos ſolos homines intendente: & ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente: terram in quam uos ipſe miſit obtinebitis: ſeruituram ſemp filiis ueſtris: quorum gloria cõplebitur oĩs terra ſimul & mare: & ſic abũdabitis in orbe terrarũ: ut oi terrę habitatores ex ueſtro genere præbeatis. O admirandum te atq; beatũ exercitũ qui tantus exuno patre creatus es. Sed nunc quidẽ uos adhuc paucos chananeorũ terra ſuſcipiet: ſcituri orbẽ terrarũ ueſtrum fore habitaculum in eternum. Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabitur: & in oẽs terras ſicut nec in cęlo numerus eſt ſtellarum. Et cum tanti fueritis: nec ubertatem uobis negabit deus: in paceoſa bona miniſtrando: & uictoriam atq; potentiã in bello largiet: & filios inimicorum qui contra uos aliqua pſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim ultra reuertetur aduerſarius noſter uictor: q; filios ſuos letari faciat aut uxores. Tãta uobis fortitudo prouidẽtia dei pſtabit: cui grãdia minuere uirtus eſt: & latius augere q̃ parua ſunt. Talia ſiquidẽ ille ſua ſacratione proferebat: cum non eſſet in ſemetipſo: ſed dei potius ſpiritu uincebatur. Balach aũt contriſtato & proclamante: eo q; pacta traſcenderet: quibus fuiſſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus: & cũ ueniſſet pro maledictione hoſtiũ: eos ditaret: & beatiores oĩum hominũ oſtenderet: ait ad eũ balaam. O balach: de cunctis rebus cogitare putas i nobis eſſe: de talibus quicq̃ dicere ſeu tacere: quãdo dũ nos ſpiritus dei percipiet: uoces & uerba quæ ipe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor: quomodo tu: & madianite ſupplicãtes me deſiderabiliter huc adduxiſtis: propterea ueni: fuitq; mihi uotiuũ in nullo tuũ deſideriũ uiolare. Sed melior deus eſt horũ quã q̃ ego tibi pſtare credebar. Nimis enim inſani ſunt: qui pſentiam humanarũ rerũ apud ſemetipſos ita ſuſcipiunt: quatenus non ea quę diuinitas dictat edicant: ſed magis illius uiolentiã faciant uolũtati. Ego ſiquidẽ hunc exercitũ neq; laudare propo

fui:nec in quibus bonis genus eoꝝ deus habiturus sit aperire: sed deus ꝑpicius eis existens:& festinās eis fœlicē uitā gloriāq; ꝓbere ꝑpetuā:hæc mihi uerba ꝑmissionū taliū ministrauit. Nunc aūt quō nūhi uotū est tibi & madianitis ꝓstare:quorū ꝓces repellere me nimis indecēs est:ueni rursus erigamus aras alias:& sacrificia ꝓxima prioribus celebremus:si forte flectere potero deū:ut me ꝑmittat hos oēs maledictionibus obligare. Cunq; balach fieri ꝑmisisset:& secundo sacrificāti nequaq̄ diuinitas ut israhelitas maledíceret annuisset:cadēs ꝑnus in terrā:prędicabat regibus affuturas passiōes & quæcunq; ciuitatibus erant euentura eximiis : quarū aliquas qdē nec habitari contingeret. Quæ ēt facta sunt:dum hęc tpibus priscis per terram siue per mare usq; ad memoriam meā hoibus euenissent. Et cum hæc oīa talem terminū exceperint : qualē ille prædixit: quilibet conīicere potest:quomodo & in futuro sic erit : quēadmodum ꝓfatus est ille Balach aūt īdignatus eo q; nō maledicti essent israhelitę:remisit balaā nullo honore remuneratū. Ille uero iā descendens & circa trāsitū eufratē ueniēs:& balach pricipibusq; madianitarū uale dicens ait. O balach & madianitę ꝑntes oportet me hęc & ꝑter uolū tatē dei ꝓstare uobis. Hæbreorū qdē genus nulla pestis pœnitus apprehēdit:nec bella:nec aliqua necessitas:nec sterilitas fructuū terrēorū:nec alia q̄libet eos uesania corrūpit . Est enim cura deo liberare eos ab oī malo:nullamq; ꝑmittere sup eos uenire hmōi passionē quatenus oēs debeant deperire. Euenient aūt eis pauca:& ad modicū tps: quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent:q; pro timore fuerit illa eis talis uexatio. Vos quasdā uictorias ad breue tps aduersus eos desideratis : quod impetrabitis:si hæc quę moneo feceritis:filiarū uestrarū speciosas ꝑcipue uirgines:qbus subdi & deludi castitas possit inspicientiū ꝑp pulchritudinis honestatē: circa exercitū eorū proxime destinate:& supplicantibus eorū iuuenibus:ut earum amplexibus misceantur ꝑcipite: quatenus dū eos concupiscētia obligatos uiderint: deferant rogantibusq; manere eas: nō primitus audiāt:quā eos patrias leges relinquere iubeant:simul & honorē dei q eas posuit eis:& madianitarū atq; moabitarū colere ritū cogant. Sic enim illis indignabit deus. Cūq; hęc ille dixisset:abscessit. Madianitę uero dum misissent filias suas sicut ille monuerat:hæbreorū iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarū:& ad earū colloquia uenientes:rogabant quatenus earū pulchritudine fruerent:nec consuetudinis proximitate recederent. At illæ libenter hęc uerba suscipientes consenserunt eis:obligantes eos amore suo. Quibus dū cōcupiscentia crcuisset, eos illę cepere deferere. Dūq; illos angustia de mulierū discessione crudeliter inuasisset, uberrimis fletibus exorabāt:ne eos illę defererent. sed futuras uxores & dominas omnium possessionū uel substantiarū suarū manere poscebant. Hæc aūt cū iurisiurandi religione firmabant:deumq; mediatorem in promissione faciebant flentes:& undiq; semetipsos misericordia dignos ostendentes mulieribus. Illę uero dū eos seruitute iam captos esse cognoscerent & oī uinculo fœdę consuetudinis obligatos, eis talia cœperunt dicere. Nobis quidē o fortissimi iuuenes domus paternæ sunt:& magna possessio bonorū parentū atq; domesticorum fauor & dilectio:nihilq; horū egentes uenimus ad uestrū eloquiū:nec questū speciosi corporis requirentes uestrā nobilitatē adiuimus:sed uiros bonos & iustos existimantes:honorare uos xeniis qbus indigetis aduenimus. Nūc quando dicitis circa nos habere dilectionē:& nostro contristari discessu:neq; nos uestras preces abiicimus:sed tantūmō fidem uolumus fauoris uestri ꝑcipere:ꝑ quā nos credere dignissimū iudicamus:ut uestrā conuersationē uidentes:uxores esse possimus. Formidamus & enim:nedū fueritis satietate nostræ consuetudinis adimpleti:deinceps cōtumeliis affectas ad parētes nos proprios remittatis. Rogantibus aūt illis:& ut uellent fidē daturos se pollicentibus:& ob amo

rẽ in nullo contradicentibus: dixerunt illę. Qũo hęc qdem uobis placent: moribus & uita utimini: ut ab oĩbus alienati populis sitis: ita ut ẽt cibos propríos hẽatis: & pocula cum nullo cõia: necesse erit uolentibus uobis habitare nobíscũ: ẽt deos colere nostros: nec erit índiciũ circa nos aliud uestri fauoris: nisi eosdẽ deos quos nos adoretis: nullusq; culpabit uos: si terrę ad quã uenístis: eius colatis & numina: cũ dii nr̃i sint cões oĩbus: uester uero in nullo sit talis: dicebantq; eis: ut aut quæ essent oĩum: ea facerent: aut aliã quęrerent terram: in qua possent legibus propríis conuersari. Illi aũt amore earũ deuícti: optima illas dicere iudicantes: & semetipsos tradere uoluptatibus earũ, patria iura transgressi sunt: deosq; plurimos iã putantes: ímolare eis lege ꝓuincię proponentes: cíbis ẽt extraneis congaudebant: & oẽs ad líbidinẽ mulierum contra leges proprías sítur gebant: ita ut ẽt pr̃ oẽm exercitum iuuenes agerent contra legẽ: & seditio priore multo peíor incíderet: cum oĩno solẽnitates iam propríę deperirent. Nam dum semel iuuenes mores attigíssent extraneos, eos uberius appetebant. Sed & síqui priorũ uirorũ pp uirtutes patrũ nobíles erãt: cũ eis uitio subiacebãt. Dẽíq; Samarías príceps tribus symcõ: dum haberet chorami madianitidẽ mulierẽ ducis cuiusdã filiã: uíri inter íllos ualde pótentis: uxore iubẽte añ solẽnitates mosaícas quod illã magis delectaret: effecit: non ímo lãdo lege patria: sed alienígínę nuptías elígẽdo. Et dũ hęc ita gererent: moíses metuẽs ne qd peíus accíderet: congregans populũ in eccleſiã nullũ eqdẽ noíatim culpauít: nolens quẽq; desperatione deíicere: qa dũ laterẽt poterãt pœnitere. Dícebat aũt: qũo non agerẽt dígna se: aut suis patríbus oportuna: dũ líbidinẽ deo p̃ponerẽt: & ei placẽtia uíolarẽt: oportere tñ: ut dum adhuc bñ eis esset: reuerterent ad fortitudinẽ: arbitrantes nõ ad uím inferendã leges esse posítas: sed ad concupíscẽtiã repellẽdã. Sup hęc adíiciebat nõ esse rõnabile ut q castí fuíssent í heremo: nũc cõstituti íter bona tãta peccarẽt: & rerum quas adepti fuerant per índigentiã tpe ubertatis amitterent. Et ille quidẽ hæc dícẽs conabatur emẽdare iuuenculos: & ad pœnitentiã eorũ quæ gesserãt reuocare. Post quẽ surgẽs Samarías: ait. Tu quidẽ Moíses utere legibus quas posuísti: ex ipsa consuetudíne eis firmitatẽ attribuens: & quomodo iã frequenter castígasti hæbreos qui non bene seducuntur: me in his quæ tyrannice ímperas non habebis obnoxiũ. Non enim aliud quícquã hactenus sub fígmento legũ dei: quã iugũ seruitutis nobis ínferre machínaris: & tibímet defendere príncipatum: auferendo nobis defideriũ: & propriũ uíuendí arbitríum: quod est líberorũ & domínũ nõ habentíũ. Itaq; crudelíor circa hæbreos ut solus eris ęgyptiorũ: castigare nos uolens: & secundũ leges tibí placitas síngulorũ uoluntates astringere. Sed multo iustíus est: ut tu potius puníaris: quando ea quę oĩbus índubitanter bene se habere uídent: solus exterminare contendis: & cõtra oĩum placita tuã ualere ſiníam. Mulierẽ itaq; peregrínam sicut asseris duxísse me fateor. A me enim audíes meos actus sicut a líbero. Non enim latere proposui: nec pro me alter delator erit. Et sacrificaui díis: quíbus sacrificandũ non iudicatis iustũ exístimãs p multos me debere acquírere ueritatẽ: & non uelut sub tyranno uíuere & omnẽ spẽ semp ex unius conuersatione pendere. Dũ hęc aũt Samarías de his quę ipse: & alíi male gesserãt edíxísset: populus equidẽ quiescebat formídine futurorũ legíslatorẽ ítẽdens: nolentẽ íllíus supbiã ex aduerso lítigio prouocare. Metuebat enim ne multí ꝓpter luxuriã uerborũ eius ímitatores facti multitudinẽ pturbarent: & in his quidẽ dimísere conuentũ: sed cã mali potius augebaẽ. Cũq; Samarías ex tali cã mortuus nõ fuísset: Fines uír & í alíis qdẽ rebus melior exístens multorũ iuuenũ & dignitate patris transcendens coętaneos uniuersos: elazari sacerdotis filíos & fratres: moíseos nepos: dolens in his quę gesserat samarías: & anteq; per licentiã fortior efficeretur íniuría: opere uolens ultionẽ ínferre: &

Volebant mihi rere legis mor ?

iniquitatē ne creſceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime pu
nirētur aio ſimul & corpore ſic audacia confortatus eſt, ut non prius decertare quieſce
ret quā uictoriā in eo facto pciperet. Tunc ad tabernaculū ſamariæ ueniēs: ipſum eua-
ginato gladio & chorami ſimul extinxit. Iuuenes aūt oēs quibus erat uirtutis amor: &
Fines imitatores eſſe uidebāt: phibebāt eos q in culpa ſamariæ ſimiles exiſtebāt. Mul
ti ſiquidē iniq; gerentiū horū uirtute empti ſunt: oēſq; peſtilētia pierunt: deo illis poſt
hęc immittēte languorē: & qcūq; eorū cognati fuerant: & cū phibere deberēt: magis
ad iniuriā dei eos exacuerant pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaq; ex eorū cetibus:
nō minus uigintiqnq; milia uirorū. Hac itaq; cā exaggeratus moiſes ad iteritū madiāi
tarū miſit exercitū: de quorū prælio poſt paululū edicemus: narrātes primitus quod re
liquimus. Iuſtū nāq; eſt legiſlatoris uoluntatē: nequaq; in hoc ſine laude tranſire. Balaā
enī qui petitus fuerat a madianitis: ut malediceret hębreis: & hoc qdē complere diuina
puidentia non pualuit: ſed conſiliū dedit: quo hoſtes utētes: hębreorū populū pene cō
ſumerēt: moiſes magnifice nimis honorauit eius diuinatiōis uerba deſcribēs: cū poſſet
huius gloriā propriā facere: quando nullus q mendaciū pbans argueret teſtis extaret.
Illi nāq; teſtimoniū reddidit: & eū memoria dignū fecit. Et hæc qdē ſi uoluerint qcūq;
cōſiderēt. Moiſes itaq; p quibus pdixi rebus ad terrā madianitaꝝ miſit exercitū ex una
quaq; tribu: duodecim milia uiros eligēs: quorū ducē ſtatuit Fines: cuius fecimus pau
lo ante memoriam: qui leges cuſtodiuit hæbraicas: & zamariā trāſgrediētē eas ipſe p-
euſſit. Madianitę uero uidentes exercitū contra ſe uenire & quantus nūquam aduerſus
eos acceſſerat, congregantes prouinciæ multitudinem expectabant hoſtes: & undiq;
muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congreſſione facta: madianitarum ce-
cidit multitudo quæ computari non poſſet: numerumq; tranſcenderet. Sed & reges
eorum quinq; pariter ſunt perempti: quorum nomina erant Och: & Sur: Obeth: &
Huir: Quintus uero rex eſt Arach: de cuius cognomine ciuitas in terra arabum con-
ſtituta. Hactenus ab oībus de nomine regis edificātis arachen uocatur. quæ apud grę
cos dicitur patras. Hoſtibus igitur effugatis, hębrei eorū tenuere prouinciā: multāq; ſu
mentes pdam: & poſſeſſores cum mulieribus perimentes ſolas uirgines reliquerunt.
Hoc enim moiſes duci Fines iuſſerat. Qui reuerſus īcolumē reduxit exercitū: & prædā
ualde copioſam: ideſt boues quinquaginta duo milia: & ſexaginta ſeptem: aſinos aūt ſe
xaginta milia: auri uero & argēti uaſa innumerę multitudinis qbus utebant in domo.
Nā per longā fœlicitatē erant ualde locupletes. Deductæ ſunt aūt & uirgines: quaſi tri
ginta uero milia. Moiſes itaq; diuiſa in duas partes pda: alterius quidē quinquageſimā
partē eleazaro dedit & ſacerdotibus: leuitis aūt alterius quinquageſimā: reliq; uero uni
uerſo populo diſtribuit. Viuebantq; decetero ualde fœliciter: eratq; eis p uirtutē oīum
bonorū copia: nullaq; triſticia eorū uoluptates impediebat. Moiſes igit cū eſſet ſenex,
Ioſue ſucceſſorē ſibi conſtituit: ad prophetias: & ad militiæ principatū: ſicubi neceſſa-
riū foret iubente deo: ut iterū teneret imperiū. Ioſue aūt oī doctrina legū: diuiniſq; mini
ſteriis moiſe docente erat inſtructus. Inter hęc duæ tribus gad: & ruben: & manaſſe
dimidia quadrupedū multitudine & oībus aliis ualde diuites: habentes cōe conſiliū:
rogabant moyſen: ut eis pręcipue amorreā concederet: quę paſcuis optima uidebatur.
Ille uero exiſtimans eos timuiſſe chananeorū pugnam: & occaſionē honeſtā quaſi pro
paſcuarum diligentia requiſiſſe: malignos eos appellabat: & turpē occaſionē timoris
adinueniſſe: ipſoſq; uelle ſine labore delicare: dū oēs adhuc in erumna conſiſterent: &
terrā ideo peterent obtinere: ne decetero cū eis laborarent: qbus terrā ttaditurū ſe deus
promiſerat: trans iordanē & aduerſas gentes interempturū. Illi ergo conſpicientes ira

tũ ducẽ & contra ſe iuſtiſſime prouocatũ: reſpondentes ſatiſſaciebant non pro timore periculorum neq; propter laboris defectum hoc petere: ſed ut p̃dã in oportunis conſtituẽtes locis: expediti ad certamen & ad bella uẽire poſſent: dicebantq; ſe p̃paratos: ut dum poſſiderẽt ciuitates ad cuſtodiã filiorũ & uxorũ & facultatis ſuę: ubiq; cum exercitu properarent. Porro moiſi dũ iſte ſermo placuiſſet: uocans eleazarũ ſacerdotẽ et ieſum: et ad ultimũ uniuerſos: conceſſit eis Amorream: ita ut auxilia conferrẽt cognatis ſuis: donec oĩa complerẽtur. Accipiẽtes itaq; iſta conditione prouinciã: et ciuitates fortiſſimas poſſidẽtes filios et cõiuges: et alia quæcunq; poterant circuneuntibus ĩpedimẽtũ facere in eis apte conſtituerunt. Edificauit aũt et moiſes decẽ ciuitates: quę in numero quadraginta nouẽ forẽt: quarũ tres diſtribuit: ut ad eas qui nolẽtes facerent homicidiũ confugerẽt. et t̃ps fugę conſtituit hñtes ptãtẽ ſcilicet pempti cognati occidere homicidã: ſi eum extra terminos ciuitatis ad quã fugerat inueniſſent: quod nulli alii p̃miſſum eſt perpetrare. Hæ ſiquidẽ ciuitates fugacibus diſtributę ſunt: boſor qdẽ in arabiæ finibus: arimnan aũt in terra galaditorũ: galalim uero in bataltidẽ regionẽ. Cunq; etiã chananeorum terram obtinerẽt: tres alias ciuitates inter urbes leuitarũ moiſes fabricãdas ad habitaculum fugacium delegauit. Moiſes aũt adeuntibus eum maioribus natu tribus manaſſe: & dicẽtibus uirum inſignẽ in tribu ſua fuiſſe defunctũ nomine oropha tim: & filios quidẽ maſculos non reliquiſſe ſed filias: & conſulẽtibus ſi earum fuiſſet hereditas: ait ſiquidem aliquos de tribu ſua ducerẽt: cum hereditate ad eos irent: ſi uero ex alia tribu alicubi nuberent: hereditatem in paterna tribu relinquerent: & tunc manere uniuſcuiuſq; hereditatem in propria tribu conſtituit. Cap. .VI.

Vm uero iam quadraginta minus triginta dies implerentur: moiſes congregans
c ad iordanem: ubi nunc ciuitas eſt abilal: locuſq; palmarum conuentum: uniuerſo
populo ita locutus ẽ. O uiri cõmilitões: & ſicut deo placuit calamitatis lõge pticipes: centũ uiginti annis ſenectute cõfectũ oportet me ab hac uita deſcedere. In his q̃ gerẽda ſunt trans iordanẽ: iã nõ ero ueſter adiutor: neq; pugnabo uobiſcũ: a deo prohibitus. Iuſtũ igit̃ credidi neq; nũc meã deponere pro ueſtra fœlicitate curã: ſed propriã iudicare ueſtræ ubertatis adeptionẽ: & memoriã meã in abundantia bonorũ referreueſtrorũ. Nũc igit̃ explanans: quẽadmodũ uos fœlices eritis: ueſtris filiis bonorũ ueſtrorũ relicturi poſſeſſionẽ ab hac uita diſcedo: dignuſq; ſum: ut mihi fides habeat̃: & propter priſtinas uirtutes & eo q; alæ ad uitę huius terminũ uenientes: cũ oĩ loquant̃ integritate. O filii iſrahel cunctis hominibus cãbonæ poſſeſſionis propicius deus eſt. Hic enĩ ſolus dignis hoc diſtribuere: & auferre in ſe delinquẽtibus põt: cui uos exhibentes quales uos ipſe uult eſſe: ſimul & ego uoluntatẽ eius ſciens: aperte uos moneo. Nõ enĩ eritis beatiſſimi: & oĩbus mutabiles aut fœlices: ſi ex illius mãdatis aliquãdo ceſſaueritis. Poſſeſſio nanq; bonorũ quã nũc tenetis: firma manebit: & p̃ſentiũ rerũ celerrimam ſecuritatẽ habebitis: ſi ſolũmõ quę uos deus uult ſequi obediatis: neq; legũ alienarũ ordinẽ proponatis: neq; pietatẽ quã nũc circa deũ geritis ſpernentes: admodũ aliũ cõuertamini. Hæc aũt agẽtes: fortiſſimi cunctorũ eritis bella ferre: & inimicorũ nulli ſuccumbere. Deo enĩ uobis auxiliatore p̃ſente: cunctos ſuos poſtponere rõnis nõ ẽ: p̃mia ſiquidẽ magna uirtutis uobis ſunt poſita: q̃ oĩ uita poſſideatis. Virtus & enĩ primitus bonorũ cauſarũ eſt prę̃miũ: deinceps ẽt aliarũ rerũ p̃ſtat augmentũ: ita ut dũ inter uos ea uſi fueritis: magnã cõferat uobis uitã: & inter alienigenas glorioſos efficiat: & apud poſteros eminẽtes oñdat. Hęc itaq; poteritis adipiſci: ſi legibus quas dictãte mihi deo cõſtitui obediatis: eaſq; cuſtodiatis: & eaꝝ ſapiẽtiã meditemini. Ego gaudens diſcedo in ueſtris bonis: cõmẽdans uos caſtitatis legi: & bonæ cõuerſatiõis ornatui: uirtutibuſq; du

cū:q prouidentiā uestræ utilitatis exhibebunt. Deus aūt qui hactenus uestri pſul extitit pro cuius uolūtate & ego uobis utilis fui:nō uſq; ad pñs ſtare faciet prouidētiā ſuā:ſed quāto tpe ipſi uolueritis cū habere patrocinantē:in uirtutis ſtudiis pmanētes tanto pſi dium eius habebitis. Conſilia nanq; uobis prębebunt optima:quę ſequētes: fœlices eri tis:pontifex eleazarus et ieſus: necnon et ſeniores:et principes tribuum quos audire uos conuenit:ſciētes qm̄ omnes qui bene ſub principe conſiſtunt:et principatum tenere:et libertati prœſſe poſſunt: nec indignemini in his quæ uos agere duces ueſtri popoſcerit. Nunc et enim ut bñfaciētibus iniuriam faciatis in hoc fiduciā ponetis:q; decetero dedi nātes meliores cauſas hębitis:nec huiuſmodi iram aliquādo ſumatis quali circa me uti ſępius pſumpſiſtis. Noſtis enim q; frequēter peiora a uobis quā ab hoſtibus mortis pi cula ſuſtinui. Et hęc nō impropería ferens uobis edico: nō enī in exitu uitę dolētes cōtra me relinquere uolēs hęc ad memoriam reuoco: quādo nec tempore quo hæc patiebar iratus agnoſcor:ſed ut de futuro a talibus tēperetis:& in nullo ueſtris pſulibus iniuriam pp diuitias faciatis:quæ uobis iordanē trāſeuntibus & chananeā obtinētibus affluēter aduenīēt. Nā ſi ꝓpaces fueritis contēptores effecti:& uirtutē deuotionēq; perdideritis: quā circa deū geritis:eū primitus habebitis inimicū:& terrā quā armis obtinuiſtis itęq; cū magnis obprobriis amittetis: totūq; diſperſi p orbē ueſtro ſeruicio omnem terrā & mare complebitis:eritq; uobis dum horum oīum expti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non ſeruatarum. Vñ ſi uultis hęc apud uos pmanere dū hoſtibus prę ualueritis, nullū relinquatis ex eis: ſed omnes perire decernite:ne uiuētibus eis illoꝝ ſtu dia deguſtātes a cōuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & tēpla quęcūq; habuerint deſtruēda cōmoneo:& genus & memoriā eorū igne cōſumi. Sic & enī bono rū ueſtroꝝ uobis erit firma ſecuritas. Ne uero p ignorātiā melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet:& leges uobis dictāte mihi deo cōpoſui:& ordinē bonę cōuerſatiōis iſti tui cuius ſeruātes ornatū fœliciſſimi eritis oīum rerū: Hęc dicēs dedit eis ī libro leges et cōuerſatiōis modū ibi cōſcriptū. Illi uero flebant:et multū q̄rebant ducē:memoriā periculorū eius habentes:et quāta p eorū ſalute geſſiſſet:deſperātes ēt de futuris:quaſi nullus ei princeps ſimilis foret:minuſq; iā deū ſui curā prouidere credētes:eo q; moiſes eū potius exoraſſet. Tūc eorū q̄ ī deſerto ei cū ira locuti fuerant penitētiā agentes inge miſcebant:ita ut oīs populus in lachrymas prorūperet:& pluſq̄ ſermone dici pōt, gemi tus cū dolore proferret. Moiſes aūt conſolabat eos licet indignos:utq; magna uterent conuerſatione poſcebat. Tunc ergo cōuentus ita dimiſſus eſt. Cap. VI.

Olo aūt cōuerſatiouē dicere primitus moiſeos:eiuſq; dignitatis uirtutes expone re:ut q hęc legerit agnoſcant:qualia initia noſtri habuere maiores:& ſic ad alia rū rerū uenire narrationē. Scripta ſunt hęc oīa ſicut ille reliqt nihil nobis adiicié tibus ad ornatū:quod a moiſe relictū nō eſt. Hoc tantū nobis placuit mō nouitatis in ducere:ut ſecundū genus nobis ſingula diſponātur:diſperſe q̄ ab illo in ſcriptis relicta ſunt:& quēadmodū deū in ſingulis quibuſq; conſuluit. Propterea nāq; neceſſariū iudi cauī hæc pdicere:ne aliqua nobis a cōtribulibus hāc ſcripturā legētibus q̄ſtio generet. Hic ergo ordo eſt legū in noſtra conuerſatione cōpetentiū. Quas aūt nobis cōiter ad alterutros dereliquit:has de moribus & cāis explanare & referre diſtuli: ſed adiuuante deo poſt nobis inſinuare propoſitū eſt. Ait enim. Dū chananeorū terrā poſſederitis:& ad uſum bonorū puenerītis:& ciuitates iam edificare ceperitis:ea facientes q̄ deo placi ta ſunt:fortiſſimūq; pignus fœlicitatis habebitis, ſit uobis una ciuitas ſacra ī terra chā naneorū in loco optimo & uirtute pclaro quācūq; deus ſibi p prophetā elegerit:& tem plū unū in ea ſit:& altare unū ex lapidibus non manu dolatis:ſed paſſim iacentibus q

dealbati erunt: & ad decorē ualde puriſſimi: acceſſus aūt ad eū ſit nō p gradus. In alia uero ciuitate nec altare: nec tēplū ſit. Deus enī unus & genus hæbreorū eſt unum. Qui blaſphemauerit deū, lapidatus ſuſpēdatur p diē: & ſine honore turpiterq; ſepeliat. Cō ueniant aūt in ciuitatē in qua tēplū conſtruūt ter in anno a finibus terræ quā hæbrei te nuerint: quatenus deo & pro illis quæ poſſident grās referant: & de futuris p̄ces effun dant: & conueniētes adinuicē tunc epulantes amici ſint. Bonū eſt enī: ut ſemetipſos al terutrū cōtribuli nō ignorēt: ſed ſua ſtudia ſibi cōicent. Hoc aūt eis ex hac ſocietate p ueniet: ut & aſpectu: & loquela memoriā ſui ſemp obtineāt. Sī enī alterutris imprīxti ſunt, extranei ſibimet putabunt. Sit & decima exceptio frugū uobis p̄ter eā quā diſtri buit dominus ſacerdotibus & leuitis dare: quæ uēdatur quidē p̄ puincias & ad epulas miniſtretur & hoſtias: quę in ſacra urbe ſunt celebrandę. Iuſtū eſt enī ex his quæ de ter ra naſcuntur quā deus nos poſſidere cōceſſerit: ut ad honorē eius qui hæc tribuit pfruā tur. Ex mercede mulieris fornicariæ nō ſunt ſacrificia celebranda. Nunq̄ enī ex his quæ de cōtumelia procedunt diuinitas delectatur. Nihil nimiꝝ confuſione corporꝝ peius ē. Similiter aūt ſiquis p̄ coitu carnis: aut uenatu: aut cuſtodiis grægū mercedē acceperit, nunq̄ exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos quos principes alię ciuita tis eſſe putant. Sacra peregrina nō ſunt curanda: neq; uas denoiatum alicui deo ē ſumē dū. Nullus ueſtrū texta ex lana & lino tunica ueſtiatur. Hæc enī ſolūmō ſacerdotibus eſt conceſſa. Conueniente uero multitudine in urbe ſacra ad īmolandum: poſt. vii. ānos inſtante feſtiuitate quę uocatur ſcenophegia. i. tabernaculoꝝ deſixio, ſummus ſacerdos ſtās in excelſo tribunali unde poſſit audiri legatiōibus leges: & neq; uxor: neq; filii au dire p̄hibeant: ſed neq; ſerui. Bonū ē enī: ut a manibus īſcriptæ leges: ēt memoria cōſer uent: qua nunq̄ deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabūt nō ualētes dicere: eo q̄ decreta le gū ignorare uideant. Leges itaq; multā hēbunt cōtra peccātes audaciā: utiq; p̄dicētes eis q̄ ſint paſſuri delinquentes: & aīabus eorū inſcribentes q̄ p̄cipiunt p̄ auditū: quate nus oīno in interioribus eorū conſiſtat uolūtas legū: ſi qua cū deficiūt: auctores ipſi ſuę leſionis exiſtunt. Diſcant ēt pueri primū leges: q̄ eſt doctrina optima: & cā feelicitatis eximia. Secundo aūt p̄ ſingulos dies mane & ueſpere teſtificāda ſunt dona dei: q̄ libera tis de terra ægyptiaca cōceſſit. Iuſta ē enī naturaliter gratiarū actio q̄ refert: & p̄ com penſatione rerū iā factarū: & pro inuitatione futurorū. Inſcribenda uero in ianuis ea in qbus eis deus benefecerit & brachiis ſingula quæq; declaranda: q̄ uirtutem dei ualeant deſignare: & fauorē eius circa uos oſtendere: quatenus undiq; circa eos illuceat dei fa uor. Prīcipes aūt ſint in unaquaq; ciuitate uiri. vii. q & uirtute & iuſticiæ ſtudio ſunt exē pti: unicuiq; uero principatui duo uiri miniſtri p̄beant ex tribu leuitarū. In oībus hono rē q in urbibus iudicare cōſtituti fuerint habeant ita ut illis p̄ſentibus neq; blaſphema re: neq; aſpere agere liceat aliqbus: ſic utiq; reſpiciētibus pudorē dignorū hoīum: tanq̄ ſibi deū in illis cōtēnere uideant. Iudices aūt ptātem habeant p̄nunciandi quodcūq; uidēt eis: niſi forte pecūias eos qlibet accepiſſe p̄ iudicii diuerſitate demōſtret: aut aliā cām p̄ferat: p quā eos nō bene iudicaſſe cōuincat. Non enim lucrū attendentes: aut dī gnitatē conuenit iudicare: ſed iuſticiā rebus oībus p̄ponētes. Nā hoc nō agēs: deū qli bet cōtēnere putat: eūq; īfirmiorē credere quā illos: qbus cōtra iuſticiā timore ptātis ſniam propriā p̄ſtare cōtendit. Dei enim uirtus iuſticia ē. Quiſquis igit̄ p̄ſtat eis q aut nō iuſte q̄rūt aliquod: aut nō iuſte in dignitate ſunt cōſtituti, illos potius deo poti ores facit. Sī uero iudices nō intelligūt de rebus ſibi creditis iudicare: quādo multa talia ſo lent hoībus p̄uenire, integrā cām in urbē ſacrā remittant: & cōuenientes pōtifex & p̄ pheta: & ſeniores q̄ eis uidēt iuſta, p̄nuncient. Vni teſti nō credat: ſed tribus: aut ulti

mū duobus:

mũ duobus:quoꝝ teſtimoniũ uerũ faciat uita prior. Mulierũ teſtimoniũ nequaq̃ recipiendũ ꝓpter leuitatẽ:& ꝓcacitatẽ generis eaꝝ. Sed neq; ſerui teſtimoniũ phibeant:ꝓpter ignobilitatẽ aĩ:quos aut ꝓpter lucrũ:aut ꝓptimorẽ ueriſſime pót credi non poſſe uere teſtari. Siquis aũt falſe teſtatus eſt, cõuictus ea patiat q̃ paſſurus eẽt is:cõtra quẽ teſtimoniũ dixit. Si homicidio facto in aliqua regione nõ iueniatur hic q fecit:ne in ſuſpitiõe ſit aliqs q̃ſi ꝓdiũ ꝓpetrauit:q̃ratur qdẽ homicida cũ multo ſtudio:& de eo nũciando ꝓponant edicta. Cũ uero nullus eũ nũciauerit, principes ciuitatũ uicinarũ regiõis illius i qua cędes facta ẽ:& ſeniores cõueniẽtes metiant a locoubi iacet mortuus regionẽ:& ps q̃ fuerit uicinior ciuitati populi eius emẽtes uitulã:& deferentes eã ad ualle:& i locũ iutile aratro & plãtatiõibus icidãt ceruices bouis:& ſumẽtes aquã lauẽt manus ſuas ſupra caput bouis ſacerdotes & leuitę ſimul: & ſeniores illius ciuitatis:& exclamẽt ab homicidio mũdas ſe mãus hẽre:neq; geſſiſſe:neq; factori cõicare: & iuocẽt deũ ſibi ꝓpiciũ fore:& nunq̃ tã malã paſſionẽ in illa terra cõtingere. Optima inqt eſt hmõi diſpoſitio:& cõuerſatio talis:nec uobis alterius reipublicę ſit affectus:ſed hanc diligite:domínas leges habẽtes:& ſecũdũ ea oĩa faciẽtes. ſatis eſt enĩ:ut deus ſit ueſtri princeps. Si adheſerit uobis regis amor, ſit qdẽ iſte contribulis:ſitq; ei iuſticię ꝓuidentia ſemp:& uirtutis alterius magnitudo. Sciat ãt is legibus atq; deo plurimũ ineſſe ſapiẽtiã: nihilq; gerat ꝑter pontificis ſenioruq; ſniam:nec multas nuptias uſurpet:neq; abũdãtiã ſectet pecuniarũ:nec ornatus equorũ:quibus rebus ſibi collatis ultra leges ſupbus erit. Prohibeat ẽt ſiqs horũ ſtudium habuerit fieri:ultra modũ utilitatis ueſtræ potẽtior. Terminos terrę moueri nõ licet:nec ꝓpriæ nec alienæ:ꝑ quos uobis ſeruabit pax:ſed hẽantur firmi ĩeternũ poſiti ſicut diuina ſnĩa:tanq̃ prędiis ex hoc & ſeditiõibus mundus uexatur:dũ accedere ultra terminos auari uoluerint. Nãq; procul non eſt:ut tranſcendat leges q terminos uoluerit ꝓmutare. Qui in terra plãtauerit:ſi ante quartũ ãnũ fructũ attulerit:neq; deo ex hoc primitias offerat, nec ipſe comedat. Nõ enĩ ſecũdũ tps hoc illatũ eſt:dũ naturæ ꝑter tps uim feciſſe uideat. Vnde hoc neq; deo:neq; ꝓprio domino competit ad utẽdum. Quarto uero ãno uindemiet oẽ quod naſcitur. tũc enim maturũ eſt:colligẽſq; ad ſacrã deportet urbẽ:& cũ decimis aliarũ frugũ expẽdat cũ amicis propriis epulãdo:& cum pupillis & uiduis. Quinto aũt anno ſint domini ſui q̃ fuerint nata. Qui terrã uineis plantat nõ ſeminet eã:ſatis eſt enim hãc enutrire hoc germẽ:laboribuſq; aratri eſſe priuatã. Bobus terra aranda eſt:& nulla cũ eis altera aĩalia iungẽda ſunt:ſed ꝓpriũ hoc genus ſit ad arandũ. Semina uero ſint munda & ipermixta:& nõ duobus aut tribus generibus ſeminetur. nõ enĩ cõione diſſimilium natura letatur neq; iumẽta pmiſceant:q̃cũq; cognata nõ ſunt. Metuebat enim legiſlator:ne ꝑ hoc iniuria trãſiret ad hoies:initium a minoribus & turpibus prio ſumens. Nihil ergo hmõi debet eſſe licitum:ex quo per ſimilitudinẽ cõuerſio q̃dã in cõionibus rebus habere poſſit acceſſum. Quapropter neq; de rebus uilibus leges negligẽtiã habuerunt:ſciẽtes omnibus ꝓuidere:ne in aliquo uiderẽtur eſſe culpabiles. Metẽtes inqt & manipulos colligẽtes nõ oẽm decet meſſem excutere:ſed relinquere aliquos manipulos: q ſint egẽtibus alimentũ. Similiter autẽ & de uinea racemuſculos pauperibus relinquendos:& oliuaꝝ quendã fructum reſeruãdũ cõlligentibus:& eſcam propriã non habẽtibus. Nõ enĩ tanta abundantia ex nimia collígendi diligentia domino utilis erit:quanta gratia ex indigentiũ ſatietate ꝓueniet. Tũc diuinitas terrã ad illationẽ fructuum proniorem efficiet:eorum qui nõ ſuæ tantũmodo utilitati proſpiciunt:ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed & boum orandum ſpicas terunt in area non ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt:ut q ſimul laborauerunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati ſunt:participare prohibeantur. Neq; po

ma matura cõtingere iter agẽtes arcendi sunt: sed tãq̃ de ꝓpriis eos debet permittere sa
ciari: siue ꝓuinciales siue sint peregrini: & cũ gaudio p̃bẽdũ ẽ eis ad comedẽdũ: porta-
re uero eis nihil liceat. Neq; uindemiãtes ex his q̃ ad torcular portant gustare ꝓhibeant
sibimet occurrẽtes. Iniustũ est enim bona q̃ dei uolũtate ad utendũ data sunt, iudere desi
derantibus ea comedere: dũ pomũ sit in maturitate sicut deo placuit: & mox abire festi
net. Et licet per uerecundiã aliq cõtingere non p̃sumant, rogantes eos cũ sint qdem isra
helitæ tanq̃ socii: & propter cognationẽ pariter dñi: & ex loco alio uenientes: ut munera
suscipiant dep̃candi sunt: quæ deus eos uidere concessit. Damna siquidẽ iudicanda non
sunt: quæcunq; per benignitatem transeuntibus conferuntur: quando deus ubertatem
bonorum præstat hoibus: non ut utãtur soli: sed ut ẽt aliis largiant: uolẽs hoc modo fa
uorẽ suũ circa israhelitici populũ & felicitatis eorũ administrationẽ aliis apparere: cũ
eos suam abundantiã aliis participare præcepit. Qui uero præter hæc fecerit. xl. minus
una plagas habena publica accipere uoluit: & liberũ pœnã hanc turpissimã sustinere:
quia dum lucro seruit, fecit iniuriã dignitati. Bene inquit uobis erit exptis erũnarũ ægy-
ptiarũ atq; desertis: si habeatis curã eoꝝ qui nunc in similibus cõstituti sunt: & adepti di
uitias ex misericordia & ꝓuidẽtia dei, easdẽ similiter egentibus diuidatis. Sup decimas
aũt duas quas annis singulis prædixi celebrandas, aliã quidẽ leuitis: alterã uero ad epu
latões: tertiã quoq; p annũ tertiũ expedit fieri ad distributionẽ inopũ: mulierũq; uidua-
rũ: & infantũ & pupillorũ. Germina quæcunq; prius nasci cõtingit: ad tẽplũ præferãt:
& pro terra hęc proferẽtes quã eis præstitit possidere: deũ benedicẽtes: sacrificia q̃ leges
offerre eos iubẽt celebrantes, horũ primitias sacerdotibus templi distribuant. Cũ uero
hæc quilibet implerit: & oẽs decimas una cũ primitiis quas leuitis: & ad epulandum
dari mos est obtulerit, discessurus domi stans e diuerso templi gratias quidẽ agat deo:
qui eos ab ægyptiorũ iniuria liberauit: terrãq; eis magnã frui: multãq; concessit: testimo
niũ perhibeat: q; & decimas secundũ leges moiseos obtulit: exoret deũ sibi propitiũ &
placidũ semper esse: & cõiter cũ hębreis omnibus pmanere atq; seruet bona quæ dedit
eis: & addat quęcũq; donare pot. Yxores aũt ducant nobiliũ tẽpore cõstituto: uirgines
liberas: bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginẽ ducturus nõ est, ei non iungat:
quã discedere fuasit ab alio: neq; cõtristet priorẽ maritũ eius. Ancillas liberi non ducãt
uxores: nec si per amorẽ ad hoc aliqui compellantur. Concupiscẽtiã nãq; est decoꝝ re-
tinere: & cõgruũ libera dignitate. Sed neq; fornicarię sequẽdę sunt nuptię: ꝓ qbus cor-
poris iniuriis nuptiales hostias non suscipit summa diuinitas. Sic itaq; prudẽtia filiorũ
erit libera: & ad uirtutẽ rectitudinis ꝑparata: si non fuerit de turpibus nuptiis neq; de cõ
cupiscẽtiis non legitime conuenientiũ ꝓcreati. Siquis uirginẽ desponderit: deinde nõ eã
talẽ inueniat: causam dicturus: ipse quidẽ accuset: utens ad probationẽ documẽtis suis:
respondeat aũt puellę pater aut frater: aut qsicũq; post eos genere uicinor esse monstra
tur: & dum iudicatũ fuerit puellã non esse culpabilẽ: cũ accusatore pmaneat nullam ha
bẽte uiro ulterius potestatẽ dimittendi eã: nisi magnę causę processerint: & cõtra quas
ne respondere possit. Is q audacter aut petulãter puellę causam uiciauerit: & derogatões
intulerit multas: cõdẽnet. xl. minus una plaga. & .l. siclos patri dare cogatur: Si cõuice
rit puellã fuisse corruptã: siquidẽ popularis sit: eo ꝙ caste uirginitatẽ usq; ad legitimas
nuptias non seruauerit lapidet: si uero de sacerdote sit nata: uiua protinus cõcremetur.
Siquis duas uxores habuerit: & alia quidẽ in honore magno & fauore fuerit: aut ꝓpter
amorẽ: aut pulchritudinẽ: aut ob aliã cãm: altera uero in minoti apud eũ parte cõsistat,
si ex dilecta filius cũ sit iunior ab illo qui ex alia procreatus est petat ꝓpter fauorẽ pa-
tris quẽ circa matrem habet priuilegia senioris: qtũs duplicem substantię paternę par-

tē accipiat: ſicut in legibus diffinitū eſt: nō ei cōcedatur. Iniuſtū nāq; eſt: ut q natiuitate ſenior ē: eo q; minus mater eius a patre diligitur debita parte fraudetur. Qui puellā cor ruperit alio deponſatā: ſiqdē ſuadēs ei & ad corruptionē ſibi conſentiētē habuerit: cū ea moriatur. Maligni enī ſunt utriq; ille qdē eo q; turpitudinē puellā uoluntarie ſuſtinere ſuaſerit: & nuptiis liberis hæc mala p̄ferre coegerit: illa uero q; ſemetipſam propter libidinē ꝓpriā: aut ꝓpter lucrū ad cōtumeliā perſuaſam p̄buerit. Si alicubi eā ſolā iuēiens nullo adiutore p̄ſte cōpreſſerit: ſolus ipſe moriatur. Qui uirginē corruperit nondum ali cui deſponſatā, ipſe eā ducat uxorē. Si uero puellę non placeat ut habeat eū: patri. l. ſin clos preciū iniuriæ ſoluat. Ab uxore copulata ſibi uolēs diſiūgi ꝓpter quaſcūq; cauſas: quæ multimode hominibus ꝓuēire noſcunt: ex ſcripto eo q; nunq; poſtea cū ea conue niat cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatē aliæ copulari: nā prius illa alteri iungi nō p̄ōt. Si aūt & illo moriēte uoluerit eā prior uir recipere: nō ei liceat. Quæ ſine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eā accipiat: & natū filiū mortui nomine uocans: heredita tis nutriat ſucceſſorē. Hoc enim & publicis utilitatibus ꝓderit: domibus miniṁe deſti tutis: & cognatis p̄ſt ſubſtātię cōſeruari: & mulieribus releuatio calamitatis auferri: qñ priorū maritorū ꝓximis cōiungent. Si uero noluerit eam ducere frater: uēniens mulier: apud ſeniores teſtimoniū huius rei phibeat: q; uolentē eā domi manere: & filiū ex eo ha bere nō ſuſcepit: iniuriā faciens fratris defuncti memorię. Requirētibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſtineat: ſiue maximā cauſam ſiue paruā dixerit, ad hoc ue niēdū eſt: ut ſoluēs uxor fratris calígula illius uiri: & expuēs i faciē eius dicat: hoc dignū eſſe ab ea patis iniuriā defūcti memorię faciēti. Et ille qdē a ſenioribus abſcedat: hoc ob probriū habēs oi tpe uitæ ſuæ: illa uero ſi uoluerit alii cuilibet ſe petentiū nubat. Siquis captiuā ceperit uirginē: ſiue iā nuptā: uolēs ei copulari, non primitus liceat eius cubile cōionemq; contingere: anteq; illa radens caput ſuum: & lugubre ſcema percipiēs: paren tes defleat: & amicos quos in bello ꝓdiderat: qtūs de eorum triſticia ſanata: ſic deinceps ad epulas cōuertatur & nuptias. Bonum eſt enim & iuſtū, accepturus de qua filiū habi turus eſt: ut eius ſatiſfaciat uoluntati: & non tantūmodo libidinē ſequēs propriā quod uxori futuræ carū poſſit eſſe contēnat. Triginta uero in luctu diebus expletis: ſufficiunt enī iſti dies ſapientibus ad lachymas amatorū: tunc ꝓcedat ad nuptias. Si uero cupidita te plenus: habere eā cōtēnat uxorē: ad ſeruiciū eam deducere non habeat poteſtatē: ſed ubicunq; uoluerit mulier ire diſcedat: hāc libertatē habens. Quicūq; iuuenū cōtemnūt parētes ſuos: & eis honorē nō præbēt: aut propter uerecundiā: aut ꝓpter inſipiētiā iniu riā faciētes eis, primū qdē ſermonibus eos moneant ipſi parētes: ſufficiūt enim ad hæc huiuſmodi iudices: dicētes nō ſe ꝓpter delectationē fuiſſe coitu naturali ꝑmixtos: neq; ꝑ augmēto pecuniaꝝ: dū eſſent facultates parēti utriq; cōes: ſed ut ipſi filios haberēt: q eos in ſenectute gubernarent: & qbus egerēt ꝑ eos haberēt: quod dū grato fiet: deo prę cipue earū eſt: adiiciāt etiā hæc uerba dicētes: fouentes ſtudio magno nutriuimus: nul liq; rei pepcimus: q̄ ad ſalutē tuā tenderet: & utilitatē optime tibi eruditōis afferret: nūc aūt qm̄ decet uenia tribui iuuenū delictis: monemus te: reſpue in quocūq; ꝑ noſtra ex honoratiōe minor inuentus es: & ad modum temperamenti cōuertere: ſciēs ēt deum ea quæ contra parentes præſumuntur nimis ingrate ferre: quomodo & ipſe totius humani generis pater eſt: & una cum illis exhonorari uidetur: qui eandē appellationem habere noſcuntur. Indignum eſt ergo a filiis hæc ſuis ſuſtinere: cum & lex talium ſit ultrix ineui tabilis: cuius te filii experimentum ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenū tem peretur audacia, ab obprobriis liberantur quæ ex ignorantia proueniunt. Sic enim & le giſlator bonus inuenietur: & patres ſcelices erunt: non uidentes nec filiū puniri nec filiā

Cū uero parētis ſermones atq; doctrina ꝓpter intēperantiā ſuā pro nihilo eſſe uidebantur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciēs leges: cū frequētibus cōtra parētes ꝑſumptōibus incitat: hic inquit eiectus extra urbem: ſequente multitudine: lignoq; ſuſpenſus & ꝑmanens tota die ad uiſionem cunctorū: nocte ſepeliat: ſicut ēt alii: q quocunq; modo ꝑimi legibus decernunt. Sepeliant autē & hoſtes: & nullus mortuus expers iaceat ſepulturæ: ſoluēs pœnā ultra iuſticiā. Nulli hæbreoꝝ ad uſuras liceat fenerare neq; cibū neq; potū. Nō enī iuſtū eſt a cōtribuli redditus ſuſtinere: ſed ſolaciū utilitatis eius lucrū eē decernere: & gratiarū actionē & recōpenſationē a deo referendā ꝓ benignitate ſuffi cere. Qui acceperint ſiue pecunias: ſiue quoſcūq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcētes deū hęc cū dilectiōe reſtituāt: taq; reponētes in ꝓpriis loculis: & iterū cū opus fuerit hæc tollentes. Qui uero circa redditionē ipudētes extiterunt: nō ī domos eoꝝ introeundū eſt: & pignus ſumendū: antequā ex hoc cā dicat. Pignus enī a foris petendū ē: et debitor ꝓ ſe portare debet nihil reſiſtēs ei q cum auxilio legis ad eū uenit. Siquidē idoneus ſit cui pignus ablatū eſt: teneat illud creditor: quouſq; reſtituat quod debetur: ſi uero eſt paup: reſtituat antequā ſol occūbat: & maxime ſi ueſtis ſit in pignore cōſtituta: ut eam habeat ad ſoporē: qñ naturaliter deus paupi miſereret. Mola uero & uaſa ei cōgrua non ſunt accipiēda ꝓ pignore: ne inſtrumētis neceſſariis ad ciboꝝ alimenta priuentur: & ꝓ egeſtate aliqd peſſimū patiant. In furto hoīs pœna ſit mortis: q uero aurū aut argētum abſtulerit: cōdēnet in duplū. Qui iumentū rapuerit dāno q̄drupli cōdēnet: ꝓter boue: ꝓ hoc enim qncuplū ſoluat. Qui ad ſoluendā multā fuerit īops: ſit ſeruus eoꝝ: qbus eſt cōdēnatus. Siqs fuerit contribuli uēditus: ſex ānis ſeruiat: ſeptimo aūt anno liber abſcedat. Sī uero filio ei ex ancilla nato apud emptorē ꝓpter affectū eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante ano iubileo quē qnquageſimū nominamus: liber efficiat cū uxore ſimul & filiis. Siqs aūt aurū uel argentū ꝓ uiā inuenerit: q̄rat eū q ꝓdidit: ꝑ conēq; mittēs: ī quo eū loco inuēit reſtituat: & ex alieno dāno nō bonā utilitatē eſſe decernat. Similiter aūt & de pecudibus quācūq; in deſerto errare comperit: nō inuēto repēte domino apud ſe reſeruet: teſtē habēs ī his deū: q̄ noluit aliena lucrari. Nulli liceat ꝓtrāſire: cū iumētū alicuius tēpeſtate fatigatū in luto uiderit cecidiſſe: ſed alleuet illud & ꝓprio adiuuādo labore: ei adiutor exiſtat: uias aūt ignorātibus demōſtrādas: & nō riſū aucupātes de eoꝝ errore aliēis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentē: Percuſſus in lite qs: ubi nō eſt ferrū: repēte mactetur: idē patiente eo qui ꝑcuſſit q̄ fecit. Sī uero portatus ad ꝓpria q ꝑcuſſus eſt: egrotet diebus multis deinde moriatur ſit īnocens: q ꝑcuſſit. Sanato aut illo & multas expēſas ī egritudine faciēte: reſtituat uniuerſa ꝑcuſſor quæcūq; in uulneris ſanandi tp̄s expēdit & quæcūq; medicis erogauit. Qui mulierē ꝑgnantem calce percuſſerit: ſiqdē abortiuū fecerit mulier: pecuniis a iudicibus cōdēnet: tanquā per corruptionē uentris: plebis faciens detrimētū. Dent ergo & uiro mulieris ab eo pecunię. Moriente aūt ea ex ea plaga: & ipſe moriatur: aīa ꝓ aīma cēſente lege ponendā. Venenū neq; mortiferū neq; aliud quod ſit utile leſioni: ullus iſrahelita habeat. Sī uero inueniat quiſquā hoc poſſidere: moriat hoc patiens: quod toleraret ille contra quē uenenū ꝓbatur eſſe cōfectū. Qui cecauerit quēquā ſimilia patiat: priuetur quo priuauerit alios: niſi forte pecunias accipere uoluerit q cecatus eſt: lege uidelicet illi dante licentiā qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum: & cōcedēte ſi ſeuetior eſſe uoluerit. Boue cornu percutiēte dominus īterficiat. Sī aliquē interficiat percutiēs taurus: ipſe qdē lapidat⁹ moriat: & neq; ad cibū utilis habeat. Sī uero ēt culpabilis approbet dñs: præſcius eius nature: nec cauēs: & ipſe moriat: tanquā ipſe eius qui a boue peremptus eſt auctor mortis extiterit. Sī ſeruū uel ancillā bos perimat: ipſe qdē lapidet. xxx.

uero ſiclos eius domino lapidati dñs dari damnet. Bos aũt ſi a boue pcuſſus mortuus fuerit:uendat:& q mortuus eſt & q pcuſſit:et pciũ amborũ eorũ domini ſibi diſtribuãt. Qui puteũ:ſiue lacũ effodiũt: diligentiã hẽant:ut tabulare illic faciãt tegumẽtũ: nõ ut aliq haurire ꝓhibeant:ſed ut nullũ ibi ſit cadẽdi ꝑiculũ. Et ſi in hmõi ꝓfũditatẽ nõ clau ſam icidẽs iumentũ alicuius moriat:eius pręciũ domino ꝓprio ſoluat. Circũdanda eſt quoq; macería in puteis ſiue lacis:q̃ ꝓ muro ſit:q̃tenus nõ ſinat aliquos illic deuolutos extinguí. Depoſitũ ſiqs accepit:tãq̃ rẽ ſacrã aut diuinã ita cuſtodiat: nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier:nec ſi imẽſam auri lucraturus ſit quãtitatẽ:ſperans quaſi nullus ſit:q eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit unũ quẽq; ſuã cõſciẽtiã ſciẽtẽ bñ agere:& teſtimonio ſuo ſibi ſufficiẽtẽ uniuerſa agere q̃ ab aliis poſſint laudis ꝑmia cõdonare:& maxime reſpicientẽ ad deũ:quẽ nullus malignorũ latere pót. Si uero nihil agens doloſe perdiderit cui creditũ eſt depoſitũ:ueniens ad ſeptẽ iudices:iuret ꝓ deũ:q; neq; eius cõſilio uel malicia ꝑiit:neq; aliq̃ rei pditę ꝑte ſit uſus:& ſculpabilis tũc abſcedat. Si uero uel ĩ aliq̃ ꝑte uſus fuerit:rẽ ſibi crẽditã ipẽ pdat, ẽt uniuerſã:& q̃cũ q; accepit:reddere cõdẽnet. Sicut aũt de rebus depoſitis ſancitũ eſt:ita & ſiqs mercedẽ fraudet opantiũ corporibus ſuis hẽat odibilis. Vñ nõ eſt fraudãda uiri paupis merces: ſciẽtibus uniuerſis:qa ꝓ terra aliiſq; poſſeſſiõibus ei deus hoc ꝑtitit. Sed neq; differẽda ſolutio eſt: ſed ſub die ꝑbẽda:tãq̃ noléte deo fraudari quẽq̃ uſu laboris ſui. Pro iniuſticia patris nõ dẽre filios pũíri:ſed ꝓꝑ ſuã potius uirtutẽ eis miſericordia ꝑbenda eſt nõ leſios qa filii peſſimos; fuere patrũ:neq; odio habẽdi ſũt ab iniqs nati. Sed neq; patribus filiorũ ſunt repẽſanda peccata:cũ multa iuuenes extra noſtrã doctrinã ſibimet arrogẽt ꝓ ſua ꝑbia:nolẽtes q̃ ſunt utilia doceri & coitũ fugere:per quẽ una ſecũ & maſculi uirtutẽ & fructũ filios; ꝓcreatiõis ammittũt:quã nobis hoibus ad augmẽtũ generis ꝑbuit deus: qñ in nece futuros; filios; agit:& per hoc eorũ exterminatur initiũ. Nã ſicut aniæ illos; debilitant:ita & q̃ ſunt corporis ꝓmutant. Similiter aũt qcquid putat eſſe uidentibus mõſtruoſum:nõ liceat fieri neq; de hoibus neq; de cęteris animalibus. Hęc ſiqdẽ uobis leg ĩ ueſtræ reipublicæ ſit pacifica cõſtitutio:& deus ꝓpicius eius decorẽ inuiolabilem cõſeruabit. Nullũq; fiat tps quod in aliquo aliquis hæc inouet:& in̨ contrarium mutet. Quia uero neceſſe eſt humanũ genus incõſiderata ꝑicula aut uolũtarias turbas incidere:ẽt de his breuia colloquemur q̃tenus ꝑſcientes q̃ oportet fieri:ad opus ſalutis ſitis idonei:& nõ tũc requrẽtes q̃ nos conueniat facere, minus inſtructi tpibus ſuccũbatis. Terrã quã uobis ſine laboribus ꝑbuit deus:& ſine uirtutũ exercitatõe cõceſſit:ꝑſtet qdẽ:ut ea ſine bello fruamini:neq; aliis ĩ ea cõtra uos ꝑliãtib9:neq; iteſtina ſeditõe cõcuſſis:ꝓ quã cõtraria ueſtris patribus gerẽtes:q̃ ab illis ſunt cuſtodita ꝓdatis: ſed utẽtes legibus bõis q̃s uobis deus ꝑbuit ꝑſiſtatis. Si uero caſus belli aut nunc uobis:aut ueſtris filiis poſtea forte ꝓuenerit extra terminos hoc agat. Bellaturi legatões & ꝑcones mittite ad uolũtarios hoſtes:An̄ arma nãq; bonũ eſt apud eos utí ſermõibus declarãtibus:qm̃ & militiã copioſam habẽtes:& equos & arma:& añ hęc ꝓpiciũ deũ:& uobiſcũ ꝑiter dimicantẽ: tũ petite:ut nequaq̃ cũ eis pugnare debeatis:ne res eos; auferre cogamini. Et ſiqdẽ oſtẽtiũt:bonũ uobis eſt ſeruare pacẽ:ſi uero cõfidẽtes ĩ ſe:q̃li uirtute ꝑcellant: & uos uexare conent, exercitũ ſup eos inducite:principe qdẽ utentes oípotẽte deo ſub principẽ uero cõſtituite unũ: q cunctos uirtute ꝑcellat. Multorũ nãq; principatus his q̃ agere qcquã celeriter cõpellunt ipedimẽtum eſt:& potius nouit ledere q̃ iuuare. Exercitus ãt ducat mundus:& iter oẽs corporis robore & animi audacia ualde ꝓpoſitus timidi uero deſerẽdi ſunt:ne dũ circa cõgreſſionẽ belli cõuertunt ad fugã:hoſtibus magis uires adiiciant. Eos q̃ nup edificauerint domos:q̃bus tẽpus annale nõ fuit ad fruendũ: & q plantaue-

rũt:& necdũ ꝑticipati ſũt fructibus in ꝓuincia dimittendos cẽſemus:ſed ẽt eos q ſponſi ſũt:& q nup uxores duxerũt ne deſiderio eaꝝ ꝓcẽtes uitæ & ſeruãtes ſemetipſos:ut illiꝭ fruant:arma tractare cõtẽnãt.Cũ uero caſtra iquit ducitis ꝓuidete ne qd mali geratis. Obſidẽtes ciuitatẽ & lignis egẽtes ad machinatõis opus:nõ incidatis arbores terrę fructiferas:ſed parcite ſcientes:eas a deo ꝓ utilitate hoium eſſe ꝓductas.Quæ ſi uocẽ haberẽt iurgiũ uobis iferrẽt:qa cũ nõ ſit in eis cã bellorũ:iniquæ ſectionis ꝓiudicia patiãt: et ſi uirtus eis foret:ẽt demigrarẽt:et ĩ aliã terrã recederẽt.Vincentes aũt ĩ pugna rebelles occidite:alios uero ad tributa reddẽda ſeruate:abſq; gente chananea.Hos enĩ cũ oĩ domo cũctos oportet exterminari.Cuſtodite ĩ bello ꝓcipue:ut neq; mulier utaĩ ſtrumẽto uirili:nec uir tunica muliebri.Hmõi ſiqdẽ moiſes hæbreoꝝ rẽpublicã dereliquit. Leges aũt prius quadrageſimo anno cõſcriptas tradidit:de qbus ĩ alia ſum cõſcriptiõe dicturus.Reliqs uero diebus frequẽtes benedictiões per eccleſias eis dedit: & ſup eos q nõ legitime uiuerẽt:ſi q̃ in eis ſunt definita trãſcẽderent maledictiões ĩpoſuit:deinde exametrũ eis carmẽ effecit:quod in libro dereliqt in ſacrario conſeruãdũ:eloquiũ continẽs futurorũ:ſecũdũ quod oĩa facta ſunt atq; fient:nullaq; ueritate priuaĩ.Hos igiẽ libros ſimul & arcã in qua decẽ uerba duabus tabulis conſcripta recõdidit:& tabernaculũ tradidit ſacerdotibus:& populũ adoratus eſt:ut dũ obtinerẽt terrã:& collocarenĩ:ut ĩ eos amalechitarũ non obliuiſcerenĩ iniuriam:ſed caſtrametati ſuper eos:pœnã de eis ſumerent:eo q; eos in deſerto poſitos afflixiſſent. Capta uero terra chananeorũ: & oẽm eius multitudinẽ perimi iuſſit & altare erigendũ:quod ad ſolis reſpiceret ortũ:tũ non longe ab urbe ſicimorũ inter duos montes:garizeo quidẽ a dextris poſito:a leuo aũt eo q hebal nũcupatur:diuiſoq; exercitu per ſex tribus in duobus mõtibus:& cũ eis leuitis & ſacerdotibus:primũ quidẽ eos qui in monte garizeo eſſent orare ſanciuit:bõa ſup eos accidere:q circa religionẽ dei legũq; cuſtodiã ſtudiũ haberent:nec offenderẽt in his q̃ moiſes ĩperauit:& his fauere alias tribus:rurſumq; his orãtibus:ſex alias rñdere benedicentes:deinde tranſgreſſoribus ponere maledicta:& in eorũ cõfirmatiõe ſibi tribus adinuicẽ conſonare.Cõſcripſit aũt benedictiões eorũ:ut nequaq̃ longo tpe hæc doctrina deficeret.Quas ẽt moriens in altaris latere;utroq; cõſcripſit:ſtãte populo:& ſecũ ſacrificia & holocauſta celebrãte:quod nequaq̃ ulterius fecit.Hęc igiẽ conſtituit moiſes:& hæbreorũ gens hæc mãdata ſequẽdo cõſtituit.Altera uero populũ cũ mulieribus & infantibus in eccleſiã conuocauit:ita ut famuli etiam adeſſent & ei iuſiurãdũ pro legũ cuſtodia celebrarẽt:ut de dei uoluntate perfecte cogitantes:neq; cognatis fauẽtes:neq; terrore pmoti:neq; aliã quãlibet fortiorẽ cãm q̃ legũ cuſtodiam arbitrãtes:earũ ꝓcepta tranſcenderent:ſed ſiue qſq; eorũ cõſanguineus temptaret huius cõuerſationis iura cõfundere ſiue ciuitas foret:in eis ulciſcerenĩ & ſingulariter & cõiter:& cũ eis prævalerẽt:ẽt fundamenta ſubuerterẽt:ut neq; pauimentũ cõtemnẽtiũ ſi eẽt poſſibile remãeret: ſi uero neq ẽt inferre tormẽtũ:hoc ipm oſtẽderẽt:quia nõ ſua uolũtate feciſſent.Et in his qdẽ multitudo iurabat.Docuit ãt eos quẽadmodũ ſacrificia ꝓcipue deo placerẽt: & qũo ꝓliãtes digni fierẽt utentes ꝯiectura lapidũ:de qbus primitus declaraui.Prophetauit uero & Ieſus ꝓſente moiſe.Igiẽ moiſes cũcta quę forẽt pro populi ſalute faciẽda in bellis ſimul & in pace tractãs:legibuſq; cõpoſitis:& diſtributis reipublicæ pariter ornamẽtis dicit: qa ei diuinitas indicauerit q; ſi tranſgrederenĩ eius religionẽ hæbrei expirenĩ aduerſus: ita ut eorum terra armis hoſtiũ cõplerentur & urbes deſtruerenĩ:& cõcremareĩ tẽplũ: & uiri uenditi ſeruituri forent nullo eorum calamitatibus miſerante:eoſq; cũ talia ſuſtineret:fruſtra eſſe penituros.Deus tamen inquit qui uos creauit: & ciuitates ciuibus ueſtris templũq; reſtituet: eritq; harum rerũ calamitas non ſemel ſed ſæpius affutura.His

dictis:exhortans Iesum ad chananeos exercitum ducere tanq̃ deo cooperãte in his q̃cũ q; tentarent:& omni multitudini benedicẽs quomodo ego inquit ad nostros pergo maiores:& deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidẽ ei adhuc uiuens uobisq; pręsens refero:propter prouidentiã eius:quã non propter libertatẽ solũmodo uestrã gerẽs: sed ẽt pro mũeribus optimis semper exhibuit:laborãtiq; mihi & oẽm sollicitudinẽ adhibẽti pro meliori uestra cõuersatiõe sua solacia non negauit:& in oĩbus placidũ nobis prębuit semetipsum: magis aũt ipse fuit:q ẽt bonã cõuersationẽ dedit:finẽq; concessit: me uteras principe pariter & ministro:in quo uestrum populum uoluit adiuuare. Pro quibus oĩbus benedicere uirtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare ꝓ uobis: moriẽs optimũ iudicaui:& ipse utiq; hoc debitũ deo restituens:et uobis ad memoriã derelinquens: qa colere uos semper hunc oportet:& honorare: & leges rerum oĩum quas ꝑstitit:placidusq; ꝑmanens adhuc prębebit:tãquã optima bona seruare:qa pessimus inimicus est & homo nequissimus:q legislatori facit iniuriam:& leges ipsas frustra positas arbitratur. Deũ ergo nõ ꝓuocetis ad iracundiã legibus neglectis:quas ipse generans uobis dedit. Hæc aũt moise ad finẽ uitę dicente: & cũ benedictione singulis tribubus futura ꝓphetante:populus cessit cũctus ad lachrymas:ita ut ẽt mulieres tũdẽtes sua pectora:demõstrarent in eius morte lugubrẽ passionẽ. Sed & puuli flẽtes:cũ adhuc magis ad retinendã tristiciã ualidi forẽt declarabãt:qũo & ipsi uirtutẽ eius & magnitudinẽ ultra ipsam ętatiã sentiebãt. Erat itaq; iuuenibus ac senioribus erũna magnæ tristitię. Alii nãq; sciẽtes:quali tutore priuarent:de futuro lugebant:aliis uero maximus ob hoc erat luctus: q; cum nondum bene eius uiderentur degustare uirtutem: tali principe fraudabantur. Nimietatẽ uero gemitus populi:atq; doloꝝ cõiicere poterit unusquisq; ex eo:q; tũc ipi legislatori ꝓuenisse dinoscit. Nã cũ omni tpe suaderet nõ oportere quẽq; ꝓ futura deiici morte:tanq̃ hãc uolũtate dei & legis natura ferẽte, in his tamẽ q̃ gerebantur a populo uictus ẽ ut defleret. Igitur ꝓperantẽ quo erat auferẽdus:cũcti cũ lachrymis seq̃bantur. Moises aũt alios qdẽ manu silẽtiũ faciẽs: ꝓcul getos manere ꝑcepit: ꝓximos uero suis cõsolabat sermonibus:ne sequentes lugubrẽ ei facerent finem. Illi ẽt hoc ei ꝑstandũ iudicantes:ut ꝓpria uolũtate discederet:semetipsos in aliis locis detinuere flẽtes:& abeũ tẽ lachrymis currẽtibus situẽtes:quẽ solũmodo seniores deduxerũt:& põtifex eleazarus: & princeps Iesus. Cũq; uenisset ad mõtẽ qui uocat abarim:qui est excelsus & e diuerso positus hiericho terrã optimã chananeorũ & amplã intuẽtibus ad uiuẽdũ ꝑbens:seniores dimisit:& dũ saluaret eleazarũ:& iesum:eisq; adhuc loq̃ret:nube subito sup eũ astãte:in quadam conualle sublatus est. Scriptũ est autẽ in sacris libris:eũ fuisse mortuũ ꝓp metum ne ꝓp excellẽtiã uirtutis quæ erat circa eũ ad diuinitatẽ abisse putaretur. Vixit itaq; oẽ tẽpus annoꝝ.xx.& cẽtum:ex quibus parte tertia princeps fuit:minus uno mẽse. Defunctus est aũt ultimo mẽse anni:qa macedonibus uocat distrus:apud nos autẽ adari mẽsis initiũ est: sapiẽtia cũctos homines qui fuerunt quocunq; tpe superãs:& optime his quæ intelligebat utẽs:ad dicendũ uero & ad loquẽdum populo ualde gratissimus:& alia multa bona possidendo nimis idoneus:sic quoq; cunctis abstinens passionibus:ut neq; esse in eius anima putarent:sed solũmõ eoꝝ noia sciret:& in aliis potius: q̃ in se esse cõspiceret. Et dux quidem inter paucos illi similis fuit:propheta uero qualis ille alter nullus: ita ut quicquid eum contigisset loqui:deus putaret audiri. Luxit hunc populus triginta diebus:& nunq̃ tristicię magnitudo hębreos tanta detinuit:quãta fuit in transitu moiseos. Diligebant etenim eum non solum qui fuerunt experti:sed etiã qui eius legebant leges:questionesq; uehementissimas faciebant:& eius uirtutẽ considerabant. Finis itaq; moises declaratus a nobis hoc modo sufficiat.

INCIPIT LIBER QVINTVS. CAP. .I.

Oiſe itaq; predicto mō ab hoibus abeunte Ieſus oibus iam in eo legitimis finē habētibus:& luctu quieſcente:pcepit ut populus eēt p̄ paratus ad expeditū miſitq; exploratores ad hiericho: q & uirtutē eoꝝ:et q̄ ipſi uolūtatē habere uiderent, agnoſcerēt. Ipſe uero diſponebat exercitū:tanq̄ iordanē oportuno tpe trāſiturus:et cōuocans principes tribuū ruben et gad:et p̄ſides manaſſę:nā et huius tribus mediā ptē in arnō aſcripſerat habitare:q̄ eſt chananeoꝝ terræ pars ſeptima, cōmemorabat eis quæcūq; moiſi ꝓmiſiſſent:atq; poſcebat:ut p̄ſtātes & illius ꝓuidētiæ q necq; dū moreretur circa eos defeciſſet:& utilitati cōmuni ſemetipſos ad ea q̄ p̄cipiebat promptiſſimos exhiberēt:& cū equitibus quinquaginta milibus armatoꝝ a loco q dicit̄ abela ad iordanē acceſſit in ſtadiis.lx. Cūq; fuiſſet illic caſtrametatus:repēte exploratores aduenerūt nihil horū quę agebantur apud chananeos ignorātes. Latēter enī prius oēm urbē eoꝝ licēter cōſiderauerūt ſimul & muros q̄cūq; fortes:& qui nō ita cauti eē uiderentur:ſed & portas:q̄ dū eſſent fragiles:oportunū p̄berēt iuaſuris introitū. Non aūt curabāt ciues q̄cūq; uidebāt eos iſta conſiderare putātes uiſiōis gratia peregrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula ꝓſcrutari nō uolūtate tamē hoſtili. Cūq; ueſpere factū fuiſſet: & deſcēdētes in habitaculū quoddā muro uicinū ueniſſent in quo cenaturi erāt: eſſetq; eis addiſcēdi cura:nūciatū eſt regi cœnanti:eo q; exploratores q̄dā ex hæbreoꝝ exercitu ueniētes eēnt in raab habitaculo:cū multa latēdi ꝓuidētia cōſtituti. Ille uero repēte eos p̄cepit cōp̄hēſos adduci:ut eos torquēs agnoſceret, qd agere uolētes adeſſent. Cūq; iuaſionē eoꝝ raab agnouiſſet:nā ſupra murꝝ ſtipulā lini ficcabat:exploratores q̄dē illic abſcōdit. His aūt q̄ miſſi fuerāt a rege dicebat:q; pegrini q̄dā ignoti fuerint aſi paululū q̄ ſol occūberet apud eā:& cœnātes abſceſſerūt. Quos ſi timorē ciuitati: & regi piculū ferētes uēiſſe putarēt ſine labore cōprehēderēt ꝓſequentes. Illi uero muliere ita loq̄ntes nullū eius ſentiētes dolū abſceſſerūt:neq; ꝓſcrutātes habitaculū eius. Cūq; prexiſſent p uias p q̄s eos p̄cipue ire credebant:& q̄ duceret ad uada iordanis & nullū ſignū agnoſcerēt:a labore q̄euerūt. Tumultu aūt ſedato:raab deducēs uiros & piculū p eoꝝ ſalute faciēs ſuū:q ſi capi in eorū occultatōe potuiſſent, nequaq̄ ſupplicia regis euaderet:ſed cū oī domo peſſime deperiſſet rogauit ut haberent ſui memoriā:& dū chananeorū terram obtinerēt, huius ſalutis rependationē eos ſibi cōferre poſcebat. Quo facto:dimiſit abire eos ad ꝓpria:iurātes:ut eā liberarēt & q̄ cū ea forent:dū uenientes in ciuitatē uaſtarent eā:& oēs habitatores eius:ſecūdū ſuam apud ſe p̄finitā una ꝓimerēt. Hæc enī illa ſcire ſe dicebat ſignis dei uirtute mōſtratis. At illi de p̄ſentibus gratias referētes:& de futuris iurabāt ope ſe repēſaturos fore:& ſuadebant:ut dū ſentiret capiendā ciuitatē:oēm poſſeſſionē ſuā atq; domeſticos in illo habitaculo reconderet:et ante ianuas coccineū funē appenderet quatenus ſciens domū princeps neqd ei mali fieret cuſtodiret. Adiiciebāt enī. Nunciamus ei:qa tuo fuerimus ſolatio liberati. Siqs uero pugnādo ceciderit tuoꝝ: aut tu:nequaq̄ nobis hoc aſcribas: qui propter deum quem iurauimus nunc tibi proponimus ut in nullo debeas quaſi de iuriſiurandi tranſgreſſiōe dubitare. Et illi q̄dē hęc promittentes abibant dimiſſi p murū:& ad ſuos pueniētes nunciauerūt q̄cūq; in urbe geſſiſſent. Ieſus aūt p̄tifici eleazaro & ſenioribus dixit q̄ fuerāt ab exploratoribus iurata raab:q iuſiurādū ſua quoq; ſua firmauerūt. Metuēte uero duce trāſitū fluminis: cū eēt grādis eius īpetus et nō p̄tibus trāſiret:nā primitus nō erat iūctus:q ēt ſi uellēt ei p̄tē facere:nequaq̄ ſe arbitrabāt pp hoſtes habere ꝓmiſſionē iter hęc deus et trāſibilē

fluuiũ fieri ei ꝓmiſit:magnitudinẽ eius iminuẽs:& duobus tranſactis diebus Ieſus trã
poſuit cũctũ exercitũ:totãq; multitudinẽ tali mõ.Precedebãt eqdẽ ſacerdotes habẽtes
arcã:deide leuitę tabernaculũ & uaſa q̃ ad ſacrificioꝝ miniſteria ſunt neceſſaria deferen
tes.Seq̃bãt aũt leuitas ꝑ tribus ſuas oĩs exercitus habẽs in medio ifantes atq; mulieres.
Metuebãt enim ꝓpter eos:ne uim paterent in flumine.Cũq; ſacerdotibus primis itroeũ
tibus meabilis iã fluuius uideret:altitudine qdẽ eius iminuta:alueo uero eo q; multus
nõ eẽt fluctus:quaſi ad ſicci pauimẽti ſtar expoſitio:oẽs iã cõfidẽter fluuiũ trãſmeabãt
& q̃lẽ eũ deus futurꝝ cẽ ꝑdixerat:talẽ eſſe cõſpiciebãt.Steterũt aũt in medio ſaccerdotes
donec turba trãſiret:& ſecuritatẽ attingeret.Oĩbus itaq; trãſeũtibus:egreſſi ſũt ſacerdo
tes:liberꝝ iã fluuiũ relinquentes:ut more ſuo decurreret.Et fluuius qdẽ egreſſis hæbreis
denuo creuit:& magnitudinẽ ſuã recepit.Illis uero qnq̃ginta ſtadiis ꝓcedentibus exerci
tus uſq; ad decẽ ſtadia hierichuntis acceſſit.Ieſus aũt altare ex lapidibus quos ſinguli
principes tribuũ tulerãt de ꝓfundo iordanis iubẽte ꝓpheta cõſtituẽs ꝑ futuro ſigno i
errupti fluminis:ſup eũ ſacrificauit deo:& feſtiuitatẽ paſcę in illo loco cũctus populus ce
lebrauit:& oĩa q̃ eis deerãt primitꝰ facillie tũc abũdabãt.Nã & meſſem iã maturã cha
naneoꝝ metebãt:& cætera opulẽtiſſima poſſidebãt.Tunc eis ẽt cibus mãnę defecit:ex
quo aliti.xl.fuerũt ãnis.Cum hæc uero iſrahelitę facerẽt:& chananei nequa q̃ cõtra eos
exirẽt:ſed clauſi muro deſcenderẽt, Ieſus eos obſidere deliberauit.Et pria die feſtiuitatis fere
bãt arcã ſacerdotes:ꝓcedebãtq; ſeptẽ bucinis ſuis tubas mittẽtes:rogabãtq; ſimul exer
citũ:ut uiriliter circuirẽt murꝝ:ſeniotibus ſuis ſequẽtibus:& tubas mittentibus ſolũmõ
ſacerdotibus.Quo geſto:ea die nihil ãplius faciẽtes ad caſtra reuerſi ſunt.Cũq; hoc.vi.
diebus feciſſent.vii.die oẽm populũ colligẽs armatoꝝ Ieſus:captiuitatẽ urbis ãnũcia
bat:& qa eis illa die deus eã ſine eoꝝ labore cõtraderet:muris eius ſpõte ꝓſtratis:oĩa tñ
occidẽda q̃cũq; aio placuiſſet hẽre ꝓcepit:& nullo labore ab hoſtiũ nece qeſcẽdũ: & ut
neq; miſericordia cedẽdi:neq; circa ꝑdã uacãdã fugiẽtes cõtẽnerẽt inimicos:ſed aiantia
cũcta ꝑimerẽt:& nihil ad uſũ ꝓprie uoluptatis auferrẽt:aurũ uero & argẽtũ quodcũq;
ineniretꝰ iuſſit auferri:ut deo ꝓcipue geſtorũ primicię ſeruarentꝰ:q̃ primũ fuiſſẽt ciuitate
ſubacta ꝓceptę:ſolã uero raab liberãdã decreuerũt:& generationẽ eius eo q; ei explora
tores ꝑbuerãt iuſiurãdũ.Hęc dicẽs Ieſus:atq; diſponẽs exercitũ deduxit ad ciuitatem.
Circuibãt aũt iterꝝ urbẽ arca ꝓcedẽte:& ſacerdotibus ad opus populũ cõmonentibus.
Cũq; ſepties circuiſſent:& paulati qeuiſſẽt repẽte cecidit murus:neq; machia:neq; alia
uiolẽtia muro ab hębreis illata.Illi uero ingrediẽtes urbẽ hiericho oĩa in ea pemerũt:iopi
nabilẽ muri ruinã obſtupeſcẽtibus:mẽtibus utiq; eorũ ad defenſionẽ ſuã iutilibus ſubi
to cõſtitutis.Necabant aũt perſtincta cõſtipati:& in domibus apꝑhenſi:nulliq; peni
tus parcebat:ſed oẽs pariter occidebant:uſq; ad mulieres etiã & ifantes:eratq; ciuitas
plena mortuorũ corporibus:& nullus effugit necis incurſum.Ciuitatẽ quoq; cũctã icẽ
derũt:ſimul & regionẽ.Raab uero ad illud cœnaculũ cũ ſuis confugientẽ exploratores
eripuerunt.Quãdũ ad ſe Ieſus uenire feciſſet:gratias egit ꝓ exploratoꝝ ſalute:& ꝓ tali
bñficio dixit nõ ſe retributiõis fore minorẽ:dõauitq; eã repẽte multis agris:& rebus ma
ximis honorabat.Siquẽ locũ ciuitatis ptrãſibat:ignis eũ deſtruebat:& ſup habitatores
eius deiiciebat.Sed & ſiqs uaſtatã poſtea uellet iſtruere maledixit quatenus q fundamẽ
ta murorũ iaceret:priore filio careret:q uero pficeret:& nouiſſimũ ſimul amitteret.Hoc
uero maledictũ nõ neglexit diuinitas:ſed ipoſterũ dicturus ſum paſſionẽ q̃ ꝓpter eã fa
ctã aduenerit.Cõgregata eſt igitur innumera multitudo argẽti ſimul & auri: necnõ &
eris:cũ nulli placuerit aliqd exinde ſuſtuliſſe nec ad utilitatẽ ꝓpriã ea diripuiſſe.Et hęc
qdẽ Ieſus ſacerdotibus theſaurorꝝ recõdenda contradidit.Hoc ergo mõ periit hiericho.

Achar uero charmi filius ex tribu iuda dū iueſſet clamidē regiā totā auro cōtextā: habentē auri maſſam: hoc ē ſiclos ꝙ pōdus ducētos ꝙ, crudele iudicās: ſi is q piculum habuerat lucrum inueniēs qđ in ſua utilitate cōferret: daret hoc deo: & nō magis egēti: foueā faciēs ualde ꝓfundā in ſuo tabernaculo ſupſodiēs eā: latere ſe iudicās deū: ſicut potuit latere cōmiliationes. Vocatus eſt aūt locus in quo caſtrametatus eſt Ieſus galgala: qđ nomē ſignificat libertatē. Trāſeuntes enī fluuiū: iā ſemetipſos ab ęgyptiis: & ab erūnis deſerti cōfidebāt eſſe ſecuros. Poſt paucos ergo dies uaſtatōis hiericho: miſit Ieſus. xxx. milia armatorū i ciuitatē adan: poſitā ſup hiericho quatenus dimicarēt. Et cōgreſſis hoſtibus: ceciderūt hæbreoꝝ uiri ſex & triginta. Cūq; hoc nunciatū fuiſſet iſrahelitis: magnā triſticiā & crudelē anguſtiā ꝓtinus habuerūt: & nō tm̄ ꝓpter cognatos amiſſos: licet oēs uiri boni & nimis exerciti piſſent: quātū ꝓpter deſperationē ſuā. Credētes enī iā ſe terrā obtinuiſſe: & a ꝑlīs iā exercitū uacare: hoc deo taliter ꝓmittēte, potiores ſopinabiliter uidebāt hoſtes: & ſaccos ſupinduētes ſtolis ſuis: tota die erant in luctu & lachrymis cōſtituti: nulla re iherētes: nec cibo caſu ſiqdē q cōtigerat grauiſſime uidebant afflicti. Vidēs āt Ieſus exercitū ita pculſū: & ex oībus iā rebus peſſima deſpatōe deiectū, audacter acceſſit ad eū & ait. Nō noſtra petulātia uenimus ut hāc terrā armis ſubiicere mus: ſed moyſe famulo tuo ad hoc nos adhortante ꝓceſſimus dū multis ſignis poſſeſſionē huius terræ ꝑbituꝝ: te nobis eſſe ꝓmiſeris: exercitūq; armis hoſtiū facere meliorē. Quæ ſūt hæc q̄ nobis repēte uenerūt. Nūc aūt ꝑter ſpē decepti uidemur: & tanꝝ nō fit ma ſint tua ꝓmiſſa q̄ moiſes prędixit afficimur: & deterior nunc de futuris metus nos deſpabilis habet: primū expimēto talia ſuſtinētes. Sed tu dñe qūo tibi uirtus eſt malis his adhibere medicinā & pñti noſtræ triſticiæ ꝑbere uictoriā: ēt de futura deſpatiōe tuo fauore nos libera. Sic eqdē Ieſus ꝓnus i terra iacēs dep̄cabat deū. Cui rñſio a deo data eſt: ut ſurgeret & exercitū à ſua pollutiōe purgaret: pp furtū rerū ei dicatarum hāc deuictionē nūc ſup eos euenīſſe dicēs. ſi uero reqreret q fecerat ac puniret: uictoria eis ſemp de hoſtibus ꝓueniret. Hęc ergo populo Ieſus enarrabat: & uocās eleazarū pōtificē: & principes tribuū: ſortē ſup eos mittebat. Cūq; hoc delictū in tribu iuda factū eſſe declararet: rurſum per genus ſortē miſit: & ueritas huius iniquitatis circa cognationē achar illuxit. Tūc denuo per unūquēq; uirū inqſitiōe facta: apprehēſus eſt achar. Ille uero cū nō potuiſſet negare deo: dū eū ita cōſtrinxiſſe ꝓbabat, furtū cōfeſſus eſt: et ꝓtulit i medīū ueſtē. Et ille qdē repente peręptus turpē pœnā et incūctāter cōgruā ſuæ ꝓſūptioni promeruit ſepultutā. Ieſus ergo purgatū exercitū deduxit ad adā urbē: & nocte circa ciuitatē inſidias conſtituēs: diluculo hoſtibus eſt conſgreſſus. Iſrahel autem cum fiducia pp priorē uictoriā ſup eos euntibus: ſimulando ſe recedere populus hæbreorū: hoc modo longius eos ꝓſequentes traxit a ciuitate: et tanꝝ de uictoria confidentes. Dum uero reſiliſſet exercitus contra faciem eorum: dediſſetq; ſigna que conſtituerat eis: quos in inſidiis collocauerat: eoſq; excitaſſet ad pugnam: tunc illi in ciuitatē igreſſi ſunt. Dūq; eſſent circa muros ciues intēti: aliq ucro et circa aſpectum eorum q egreſſi fuerāt mētibus occupati illi qdē ciuitatē cœperunt: et oēs occurrētes ſibimet extinxerunt: Ieſus āt ꝓcedētibus illis ad ꝑlīū occurrēs oēs conuertit in fugā. Cūq; refugerēt quaſi ad itegrā ciuitatē: cū & ipſam captā inſpicerēt: et icenſam cum mulieribus et filiis agnouiſſent: p agros diſperſi ſunt: defendere ſemetipſos ſolitudine non ualētes. Cum talis calamitas hoſtes apprehēdiſſet: infantū turba capta eſt atq; mulierum: et rerū aliarum uaſorūq; inumera multitudo necnō greges pecudum hæbrei cœpunt: ac multas pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hęc omnia Ieſus i galgalis poſitis militibus partitus ē. Gabaonitę uero hītātes iuxta hieroſolymā: uidētes paſſiōes q̄ ꝓuenerunt hiericho & adanitis

et ad ſemetipſos trāſire hāc uaſtationē exiſtimātes, Ieſum q̄dē apte rogare noluerunt: neq; enī hoc ꝑpetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabant. dum in ĩteritu potius chananeoꝝ gētis eū pugnare cognoſcerent. Cheſeritas aūt & chiaterimitas q uicini eis erant ad auxiliū popoſcerūt: dicētes neq; illos periculū declinare: ſi iſtos iſrahelitę deuicerēt: adunati uero poſſent magnitudinē eorū uirtutis euadere. Et dū hęc uerba placuiſſent, miſerūt legatos ad Ieſum amicicias poſtulātes: quos p̄cipue iudicabant idoneos ut ageret q̄ oībus expediret. Illi uero cōfiteri ſe chananeos icautū exiſtimātes: fugere ſe hmōi piculū crediderunt ſi dicerent: nihil ſibi cū chananeis quolibet mō cōpetere: ſed longiſſime ab his habitare & ueniſſe ſe ꝑ fideuirtutis eoꝝ: ambulantes itinere multo: & ꝑ conſectura ſermonis huius ueſtimēta monſtrabant. Veſtes enī cū nouæ fuiſſent q̄n egrediebantur: lōgo itineris tpe atritas ſibimet aſſerebāt. Cilicinis enī ut eoꝝ uerbis crederetur neſtibus utebantur. Stātes ergo in medio dicebāt ſe miſſos a gabaonitis: & uicinis ciuitatibus multū ab ea terra remotis: facturos cū eis pacē: more fœderis patrię ſuæ: agnoſcentes dei gratia atq; dono chananeorū terram eis poſſidere cōceſſam: his tributarios fore gratanter et ciues eorum fieri promereri. Hęc itaq; illi dicētes: & iudicia itineris oſtendentes: rogabant hębreos ad pacta amicicias q; deſcēdere. Ieſus aūt dictis eorū credens: quod non eſſent de gente chananeorū: amicias fecit cū eis. & Eleazar pontifex cū ſenioribus p̄buit iuſiurandū habituros amicos & ſocios: nihilq; cogitare ſe aduerſus eos iniuſte: populo. ſ. in iureiurando una conſentiente. Et illi quidē q̄ uoluerant callido conſilio ꝑmerentes ad ſemetipſos ibant. Ieſus uero caſtrametatus contra chananeos in cōfiniō gabaonitarū: & agnoſcens non ꝑcul ab hieroſolymis gabaonitas inhabitare: & chananeorū generis eſſe: uocās eorū priores de falſitate culpabat. Illis aūt non aliā p̄ter hanc ſalutis occaſionē ſe habuiſſe dicētibus: & propterea ad hęc ex neceſſitate ueniſſe: cōuocabat pontificē eleazarū & ſeniores: eiſq; conſentibus publicos eos famulos, ne iuſiurā dū tranſgrederet', eſſe: decretū eſt. Et illi q̄dē pro calamitate cōprehenderant eos: hanc ſui cautelā atq; cuſtodiā iuenerunt. Cū uero rex hieroſolymarū grauiter ferret: eo quod gabaonitę cū Ieſu pacta feciſſent uicinarū gentiū reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis p̄bentibus: quattuor enī erant: & cū eo caſtrametātibus circa quendā fontē non ꝑcul a ciuitate: dum iam pararent obſeſſionē gabaonitę auxiliatorē aduocauerunt ieſum. Ad hoc enī uentū erat ut a ſuis q̄dē perimi ſe putarent: & ab eis q̄ ad ĩteritū chananeorū gētis caſtrametabant' ſaluari ſe pp amicicias exiſtimarēt. Ieſus aūt cū oi exercitu ad eorū ſolacia ꝑperare feſtinās: & die noctuq; pambulans: diluculo uenit ad hoſtes: & fugientes ſequebat': pergens in deſcenſu bethoron: ubi ēt dei quoq; operatiōe cognouit ſignificatū ſibi tonitruis & fulminibus: & grādinis demiſſione maiore quā ſolitū eſt: inſup ēt die creſcente: ne nox ſuccedens hæbreorū impetū refrenaret, Ieſus reges in quadam ſpelunca celatos circa maceda uenit: oēſq; puniuit. Quod uero longitudine tūc dies extenſus eſt: & plus ſolito creuit: palā eſt p ſcripturas: q̄ ſunt in tēplo repoſitę. Sic igitur exterminatis regibus q eduxerant contra gabaonitas exercitū, reuerſus eſt rurſum ad chananeæ montana Ieſus: & multa cædē in ea facta: ſumēs p̄dā uenit ad exercitum galgalis conſtitutū. Et cū hębreorum uirtute p circuitum habitantes ſermo diſcurreret: & ſtupor haberet oēs audientes multitudinē peremptorum, caſtrametati ſunt ſuper eos reges chananei: q circa montē libanum habitabant: & chananei qui cāpeſtribus erant: paleſtinos ſecum ducētes: uenerunt q; ad ciuitatē berothi galileę ſuperioris & deierſe: q locus non ꝑcul a galileis eſt. Totus autē exercitus armatorum erāt. ccc. milia: & duo milia curruū. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum ieſum & iſrahelitas: & ſperare meliora propter timoris magnitudinē dubitabant. Deo uero

arguẽte timorẽ eorũ:& ſi magis ſolaciũ ab eo quęrerent: promittẽteut deuincerent inimicos:& iubente equos hoſtiũ ſubneruare:currus incendi, audax in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos:& qnta die ueniens circa eos:cõgreſſus eſt: pugnaq; fortis effecta eſt & cędes fide potior:quã poſſit audiri. Perſequens aũt eos multũ pambulauit:& oẽm exercitum hoſtium præter paucos extinxit:regeſq; cecidernnt uniuerſi: deficiẽtibus hoibus ad interficiendos:eo quod ieſus eorũ equos occidit: & currus incendit. Quo facto prouinciã licentius poſſidebat nullo pſumente bellũ ei inferre: ſed ciuitates obſeſſione capiebat:& quicquid potuiſſet ſumere deuaſtabat. Quĩtus iam annus tranſierat:& nullus remanſerat chananeorũ:niſi q munitione murorũ effugerant. Ieſus aũt de galgalis denuo caſtrametatus ſacrũ tabernaculũ conſtituit circa ciuitatẽ Sylo. locus enim opportunus pulchritudie uidebat: donec edificari tẽplũ qetis cã pmitteret. Et inde procedens ad ſicimam cum oi populo altare conſtituit deo:ubi moiſes quoq; p̃ dixit:& diſtribuens exercitum in monte quidem garizi cõſtituit medium:& in bael dimidium:in quo & altare edificauit: necnon & leuitas ſacerdoteſq; diuiſit. Sacrificantes uero & maledicta faciẽtes: & eas in ara conſcriptas relinquẽtes:ad ſyloã denuo ſunt reuerſi. Ieſus aũt cũ eſſet ſenex & chananeorũ ciuitates non facile capi uideret:tam pp locorũ munitionẽ:in qbus erant q̃ pp fortitudinẽ murorũ:quos pro naturali ciuitatũ cuſtodia circũduxerant:& credebãt hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recederet: nam ꝓpter ſuũ interitum chananei cognoſcentes iſrahelitas egreſſos ab egypto, oi illo tpe erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occupati. Congregari ergo Ieſus tunc populum in eccleſiã ſylo pręcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus: cõmemoratis eis: & qbus fuerant iam potiti:et actus quos geſſerant quã eſſent optimi:et deo p̃bẽte digni:et q̃ uirtute legum quas ſequebantur. xxx. et unum reges pſumentes eis bellum inferre deuicerant:& oẽm exercitũ quicunq; ſperauerant contra eorũ ſe fortitudinẽ dimicare ita necauerant:ut neq; eorũ generatio relinqueret: cũ uero ciuitates aliæ qdẽ iã captæ uiderent: apud alios aũt lógo tẽpore oppreſſiõe adhuc opus eſſet ꝓpter murorũ munitionẽ:& habitantiũ in eis audaciã, petebat eos qui tranſiordanẽ erant:ut laborãtes cũ eis:& in periculo adiuuantes fratres ſuos ſortibus propriis fruerent: grates utiq; eis ꝓ labore reſtituendas. Tunc ẽt ſingulos ait p̃ tribus de qbus teſtimoniũ daret: eo q̃ uirtute p̃cellerent dirigendos q terrã metiẽes fideliter: & in nullo malignantes eius magnitudinẽ ſine dolo renũciarent. Et Ieſus qdẽ hæc uerba faciens:populũ ſibi habuit fauentẽ:& uiros q terrã eorũ deberent metiri direxit: dans eis aliquos terræ menſores doctos: quos ꝓpter artẽ ueritas non lateret mãdans eis:ut in ea menſuras eſtimarent: & fœlicẽ terrã & q̃ minus eſſet idonea. Natura nãq; terrę chananeorũ hmõi eſt:ut & planiciẽ magnã habeat:& fructus ferre ſit copioſa. Quę cõparata qdẽ aliæ terræ crediẽ eſſe fœlix cũ locis aũt hierichuntis:& hieroſolymitarũ eſtimata putat ualde uiliſſima. Licet oĩno hæc ſpacia parua:& eorũ multa montana ſint:magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorũ ex pulchritudine alia ſimilis non eſt:& ꝓpterea eſtimandas potius quã metiendas decreuit has ſortes:dũ ſepius unũ iugerũ pro mille ſit dignũ. Viri aũt q miſſi fuerant cũ eſſent decẽ circuneuntes & eſtimãtes terrã:ſeptimo ad eũ mẽſe reuerſi ſunt ad ciuitatẽ ſylo:ubi tabernaculũ conſtituerat. Tunc Ieſus eleazarũ & ſeniores cũ principibus tribuũ ſumens diuiſit hęc nouem tribubus & dimidię tribui manaſſe:ſecũ dũ magnitudinẽ ſingularum tribuũ menſurã efficiens. Cumq; miſiſſet ſortẽ iudę quidẽ tribus ſorte cadente elegit ſuperiorẽ idumeam. Quę in longũ qdẽ extendit uſq; hieroſolymã:latitudine uero uſq; ad paludẽ q̃ ſodomę conſtituta eſt. In hac aũt ſorte ciuitates erant aſcalon & gaza. Simeon uero in ſecunda ſorte ꝓuenit idumea q̃ circa egyptũ

eſt & arabię montē. Beniamitę uero ſortiti ſunt a iordane q̄dē flumine uſq; ad mare lō
gitudinē: latitudinē uero quę hieroſolymis bethelíſq; terminatur. Hæc ſors anguſtiſſi-
ma fuit propter terræ fœlicitatē: dierichō enī et hieroſolymitarū tulerūt urbes. Effraim
aūt tribus a Iordane flumine uſq; ad gazara longitudinē hūit: latitudinē uero quā cūq;
habuit bellis quę uſq; ad campum maximum terminatur: manaſſe uero medietas a ior
dane quidem uſq; ad ciuitatē doron: latitudinē aūt ad bithiſanos: quæ nunc ſcitopolis
appellatur. Poſt hos aūt yſachar carmelum montē: & fluuiū in longitudine habuit ta-
burium montem uero in latitudine. Zabulonitę uero uſq; geneſar deſcendentem circa
carmelum & mare ſortiti ſunt: & conuallē quæ carmelum nocupatur: eo q; ēt hmōi ſit.
Aſſeritę uero oēm terram quæ ad ſidonem conuerſa eſt habuerunt. Ciuitas aūt arce in
hoz parte fuit: quæ etiam hactipos nūcupatur. Partē uero ad orientē cōuerſam uſq; ad
damaſcū ciuitatē: & galileam ſuperiorē neptalite ſumpſerūt uſq; ad montē libanū: fon
teſq; iordanis: quorum de montibus eſt fluctus collectus. Daníte autem loca conuallis
ad occaſum ſolis poſita tenuerunt: azoto & doris: determinationēq; Iamniam ſimul &
geth abethoron uſq; ad montē: ex quo tribus iuda pēdebat. Sic itaq; diuiſit ieſus terrā:
& nouem atq; dimidiæ tribui eam tradidit poſſidendam. Nam amorreā quæ & ipa ab
mo chananei filio ſic uocata eſt moiſes dudum capiens: tribubus duabus: dimidięq; di
ſtribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca uero circa ſidonem & archeos: & ama-
theos & aritheos inculta tunc erant. Ieſus autem cum eum iam ſenectus impediret: ut
non poſſet ea quæ cogitabat efficere: & dum qui poſt eum erant pricipatum ſumpturi
negligenter in cōmuni utilitate conuerſarentur: præcepit ſingulis tribubus ut nullū de
chananeorū genere i terra quā ſunt ſortitę relíquerēt. Hāc enī cautelā eis atq; cuſtodiā
paternaz ſolēnitatū fore: hanc etiā moyſen prædixiſſe cōmemorans: et hoc ei eſſe cre-
dendū dixit: ſed & leuitis octo &. xxx. ciuitates eē reſtituendas: q iā prius accepant in
amorrea. x. Quarū tres diſtribuit fugacibus habitandas. i. de tribu iuda ebron. Sichen
uero ex effrem: & cades de neptalim. Eſt aūt hic locus ſupra galileā. Diuiſit eis cūctas
pdę reliquias. Erat nāq; terra ampla: et magnas diuitias obtinebant. Abundabant enī
et cōiter oēs et eorū ſinguli auro et ueſtibus: et aliis uaſis: et quadrupedū copia: quorū
numerus cōprehendi non poterat. Poſt hęc autē exercitu in eccleſiā conuocato: eis q ſu
per iordanē in amorrea conſtituti erant: quorū exercitus quinquaginta milium arma-
torū eſſe uidebat: ita locutus eſt. Cū deus pater & dominus generis hæbreorum hanc
terrā nobis poſſidere conceſſit: & poſſeſſam ſemp ſe nobis ſeruare promiſit: pro cuius
mandato cognatis indigentibus ꝓniſſime uos obtuliſtis ad oīa: iuſtū eſt nulla uos diffi
cultate ulterius detinente quiete ēt frui ſecuris utiq; nobis de uoluntate ueſtra: qa ſi rur
ſus opus fuerit ad neceſſaria eā inſigniter offeretis: neq; poſt hos labores eritis aliquan
do tardiores. Gratias ergo agimus uobis ꝓ periculis in qbus uixiſtis non mō ſolū: ſed
ēt ſemp acturi ſumus: & qa cū ſitis boni memoriā habebitis oīum: & mente retinebitis
quæcunq; ꝓ uos ꝓuenerunt nobis: & quō uſum bonorū ueſtrorū ꝓpter nos diſtuliſtis:
& laborantes primitus in qbus nunc dei fauore conſiſtimus poſtea ueſtra ſorte frui uti
le iudicaſtis. Acceſſerunt aūt ſupra ueſtra bona ex laboribus: quos nobiſcū habuiſtis
multæ diuitiæ pdā pciosiorē augentes: & aurū & argentū ſup hæc oīa quod maius eſt
ueſter fauor. Ob quā rē ita nos ad quodcūq; uolueritis in repenſatione paratos habebi
tis: q; neq; horū q̄ moiſes pdixit eſtis obliti: illo ēt in oībus certū habetote non eſt qcq̄
in quo uobis gratiarū debita non ſoluamus. Gaudentes ergo uos ad ſortes ueſtras di-
mittimus: & rogamus ut nullū eſſe terminū noſtrę cognationis exiſtimetis: nec quia
inter nos iſte fluuius eſt: alteros nos: & non hębreos nos eſſe credatis. Oēs enī ſumus

ex Abraã qui hic & illic habitamus:unusq; deus q & nostros maiores & uestros ad illo rũ perduxit uitam:cuius religionis habetote curam et cõuersationis:quã per moisen ipe cõstituit.Perdurantes enim in istis fauorẽ dei et eius solatium semper habebitis:cõuersis uero uobis ad imitationẽ gentium externarum auersabitur uestrũ genus.Hęc cũ dixisset singulos maiorũ: & cõiter eorũ multitudinẽ salutans:ipse qdẽ restitit.Deduxit aũt eos populus:non tñ sine lachrymis: & uix semetipsos abinuicẽ dimiserunt.Transiẽs ãt fluuiũ tribus rubem & gad:& qcunq; de manasse piter sequebanť:altare sup ripã collocare iordanis decreuerunt:ut memorabile signum generationis futurę cognationis eorum:q intra iordanẽ habitare uidebantur existeret.Audiẽtes aũt qui ĩtra iordanẽ erãt: quia dimissi ab eis altare constituissent.Et nescientes qua hoc uoluntate fecissent:p nouitate tñ culturę deorum peregrinorũ hoc celebratũ credentes & sacrę religioni deroga tũ ueri simile iudicantes erãt armati ad ultionẽ eorũ qui collocauerant altare fluuiũ trãsituri & puniturí eos quasi p paternaũ destructione solẽnitatum. Non enĩ uidebať eis iustũ ut cognationẽ respicerent:aut dignitatẽ eorũ:qui auctores fuerãt haũ reũ: sed dei amplectabanť mandata:& cõmodo honorari cõgaudebãt.Et illi qdẽ armati sunt p furorẽ:retinuit aũt eos Iesus & põtifex Eleazarus:& piter seniores sermõibus suadẽtes: ut prius experimenta eorũ uolũtatis accipent:deiñ si malę uolũtatis agnoscerẽt eorũ mẽtes: tũc armis sup eos icederẽt.Miserũt itaq; legatos ad eos: fineen filiũ Eleazari:et decẽ alios apud hębreos honoratos:cognituros sapiẽter cur altare trãseũtes sup ripã flumis statuisset.Cũq; illis trãseũtib9:et ad eos ueniẽtib9 fuisset ecclia cõgregata:stãs finees hęc dicebat.Magis eqdẽ deliqstis q̃ possitis correpti de futuro sermõibus emẽdari:uerũtñ nõ secundũ magnitudinẽ iniqtatis nos reddituri uobis ad arma repẽte ultionẽq; descẽdimus.Cognatos nãq; uerbis prius corripe uolẽtes:hãc celebrauim9 legationẽ:q̃ten9 agnoscemus cãm pro qua accessistis: ut altare fabricetis:ne petulãter uideremur armis adire uos:utrũ uoluntate bona fecistis hoc:an reuera culpa conuincatur:unde in uobis iustius ulciscamur.Non enĩ credimus uos ipso experimento dei uoluntatẽ sępius agnoscentes: et auditores legũ:quas ipse uobis contulit existentes diuisos a nobis:& in propriã sortẽ uenientes quã dei gratia & ipsius circa uos prouidentia meruistis, obliuionẽ eius habere:& tabernaculũ arcãq; deferentes:& altare quod nobis est propriũ:peregrinos introducere deos:chananeorũ mala sectãtes.Sed nihil inique fecisse optamus:agẽtes pœnitentiã:& nequaq̃ uesanientes ulterius legũ paternarũ pudorẽ: memoriamq; sumentes.Si uero in delicto consistitis:nequaq̃ laborẽ pro legibus refutamus:sed transeuntes iordanẽ defendimus eas:& ante oia deũ nihil uos a chananeis differre credẽtes: sed sicut ipsos uos quoq; similiter perimentes.Nõ enim putetis q; qa transistis fluuiũ: ẽt a dei uirtute estis extranei.Vbiq; in his q̃ sunt ipsius estis:& effugere potestatẽ eius atq; iudiciũ nullo mõ poteritis.Si uero creditis hunc locũ ubi nunc estis positi ipedimẽtũ esse correptionis:nihil prohibet denuo terrã diuidere:eãq; ad pecudũ pascua deputare.Sed agite tẽperanter:& a nouo delicto recedite.Rogamus ergo uos p filios & uxores:ne nobis faciatis necessitatẽ huius defensiõis:quod nec uestræ:nec ipsorũ saluti aut causis expedit fit cogitare:ut nõ uerbis uinci potius quã experimentũ uelitis sustinere pliorũ.Hęc finee dicente:pfules ecclesiæ & ois multitudo ceperunt de q̃rimoniis satisfacere:& pfiteri:neq; ab eorũ se cognatiõe recessisse:neq; p nouitate altare cõdidisse: sed & deũ unũ nosse:q hæbreis est oibus cõmunis:et illud altare positũ ante tabernaculũ ad sacrificia faciẽda.Hoc aũt pp altare qđet suspecti estis facti:dicebant non p religione collocatũ:sed ut signũ fieret:et indiciũ in futuro uestræ familiaritatis.Et necesse est nobis tẽperare:et in patriis legibus pmanere:nõ utiq; transgressionis indiciũ sicut suspi

camini facere. Testis aũt nobis sit deus: qa istud altare nõ ꝓ tali cã construximus. Vñ melioꝛẽ de his hñtes opinionẽ nihil culpetis ulterius: neq; nos extra sortẽ iudicãdos esse credatis: nec eoꝝ similes q cũ generis Abraã sint: ad nouas solẽnitates accedũt. Hęc dicẽtes laudãs fines reuersus est ad iesum: & eoꝝ uerba populo nũciabat. Ille uero gaudẽs q; neq; ulla pugnã di foret necessitas: nec ad sanguinẽ bellũq; deducerent' cõtra cognatos: pacificas deo ꝓ his hostias imolauit: & dimittẽs post hęc multitudinẽ ī ꝓprias sedes: Iesus ipse in sichem cõmoratus est. Post hæc anno. xx. senior iã existens euocabat honoratos maxie ciuitatũ & principes & seniores: & multitudinẽ quantãcũq; cõgregari eẽt possibile. Quibus in unũ cõuenientibus cũcta bñficia dei cõmemorabat. Erãt enĩ multa: ꝓ quæ ab humili forma ad hãc gloriã & substantiã pueniſſent: & seruari dei uolũtatẽ: quæ talis circa eos esset orabat. Et pie cunctos poscebat agere: ꝓ quã solã eis grata diuinitas pmaneret. Hoc enĩ bñ se habere dicebat: ut trãsiturus a uita hmõi eis monita derelinqueret: poscebatq; ab illis: ut quę ille diceret memoria retinerẽt. Et ille qdẽ talia pñtibus loquẽs: defunctus est cũ uixisset annis centũ & decẽ: quorũ cũ moise qdẽ prodoctrina utiliũ rerũ cõmoratus est quadraginta: dux aũt post illius mortẽ sex & uiginti annis fuit uir neq; sapiẽtia ĩdignus: nec earũ quæ cogitabat ut multa sapienter ediceret inexpertus: sed ubiq; sũmus & ad opa piculaq; magnanimus audaxq; bella disponere: & in pace dexter: & in oĩ tpe pcipua uirtute cõueniens. Sepultus est aũt in ciuitate thãna in tribu effraim. Eodẽ uero tpe mortuus est & Eleazarus põtifex fineæ filio sacerdotium derelinquens: cuius sepultura est facta in gabatha ciuitate. Cap. II.

POst horũ itaq; transitũ fines prophetauit secundum dei uoluntatem ad delendũ chananeoꝝ genus tribui iudę præbendum eẽ principatum. Erat ei studium populo cognoscere: quod etiam placeret deo. Tunc assumpta est etiam tribus Simeon ad pugnandũ: quatenus exterminatis hostibus sub ditione ẽt eos q in ipsa sorte cõsistebant efficerẽt. Chananeis aũt uiuẽtibus apud se illo tpe rebus cũ magno exercitu eos in bezedin expectabant: regi bezidinorũ adoni bezech principatũ credentes: quod nomen significat dominus bezedinorũ: adoni enĩ hębrea lingua dominus indicat'. Sperabant enĩ uincere israhelitas mortuo Iesu. Cõgressi uero israhelitę duabus tribubus: quas ꝓdixi: magnifice pugnauerunt: & occiderunt eorũ qdẽ. x. milia: fugantes aũt reliquos: & insequentes: adonibezech quoq; ceperunt: eiusq; manuũ ac pedũ summitates inciderunt: non enim poterat deũ latere. Ille aũt hęc paticus ferẽ dixisse. Quæ contra uos egi: & septuaginta regibus facere nõ erubui: digna recõpensatiõe hodie redditũ est mihi. Et uiuũ qdẽ illũ tulerunt ad hierosolymã morientem uero sepelierunt: & egrediebantur uastantes ciuitates: & plurimas capientes. Inter hęc obsederunt hierosolymã: sed hanc qdẽ longo post tpe capientes: oẽs in ea habitantes interemerũt. Erat aũt eis ualde grauis desup munitio murorũ: & loci natura resistendo. Vnde castrametati sunt in hæbreon: & hanc capiẽtes oẽs interfecerũt. Relinquebat' adhuc genus gigantũ: q ꝓpter corporũ magnitudines atq; formas in nullo aliis hoĩbus proximabãt: ultra modũ mirabiles: ut hactenus eorũ ossa monstrãt: ĩ nullo his de qbus fides habeẽ equalia: quorũ genus leuitę pcipue deleuerunt. Munus ẽt cũ duobus milibus cubitis terrã denuo dederunt nato moi eos: hic enĩ fuit unus exploratorũ: quos misit moises in chananeã. Dederunt aũt & filiis ietro madianite q fuit gener moisi terrã ad possidendum. Nã patriã relinquentes secuti sunt eos: & fuerunt in deserto cũ eis. Tribus itaq; iuda & simeon ciuitates qdẽ chananeas in mõtanis ceperunt: in campestribus aũt & ad mare positarũ ascalonẽ & azotũ. Euasit uero eos gaza & accaron. Nã dũ essent in campestribus: & copiosam haberẽt curruũ abũdantiã: irruentes sibimet confligebãt. Et iste qdẽ

tribus maxime bellando locupletatę ad ciuitates ꝓprias receſſerunt: & arma depoſuerunt. Beniamin uero: quorū erat hieroſolyma habitatores ſuos cōceſſerunt tributa per ſoluere: & ita quieſcentes omnes alios quidem interfecere: alios uero pericula ſuſtinere: ad terrarum ſe tradidere culturam. Hoc aūt & reliquæ tribus imitantes beniamitas faciebant: & eoꝝ tributa percipientes permittebant chananeos ſine ꝓliis eſſe. Tribus aūt effrem cum obſediſſet bethelā: finē dignum tempore: & magna laborum obſeſſione inuenire non potuit: quando illi licet affecti in obſeſſione omni modo perdurabant. Deinde efframitę capientes quendā in ciuitate commorantē: & neceſſaria eis deferentē fidē dederunt: ut ſi ciuitatē traderet: ſaluarent eū & cognatos eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatē ſe traditurum. Qui tradens urbem: cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi tenuerunt decetero ciuitatem. Cap. .III.

Gitur poſt hęc circa hoſtes qdē molliores erant iſrahelitę: circa terrā uero & eius operā diligentiā potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradētes per epulas & libidinē iam uirtute deficiebant: & in conuerſatione legū integri nō erāt: in his idignata diuinitas ſuſcitauit primum qdē ut ita dicam ſua uoluntate chananeos qui poſt ea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate uſi ſunt. Hæbrei nanq; & circa ea quę dei ſunt negligentes erant: & circa bella difficiles: cū multa chananei eis abſtuliſſent: & ad labores iam erant propter epulas diſſoluti: agebaturq; ut eorum optima iam conuerſatio deperiret & ſeniores non audiebant: nec aliud præceptum: nec priorū ulla ſolemnia conſeruabant. Erant autem in agris libidine lucrorum intenti: & propter multā requiē ſeditio eos crudelis iterū comprehendit: & ad hoc uſq; pducti ſunt: ut adiuicē hmōi pugnarent cauſa: pro qua deleta eſt tribus beniamin: præter ſexcentos uiros. Vir de populo leuita: qui erat ſortis effrem & ibi habitabat: de bethleem duxit uxorē. Hic aūt locus eſt tribus iudæ. Cunq; uehementer amaret coniugem: & eius pulchritudine uictus afficeret: quādo ab illa non ſimiliter amabat: & ille propter paſſionis eius amorē potius uteret, lites frequentes inter eos eueniebant. Ad ultimū uero mulier his grauata relinquens uirū abiit ad parentes menſe quarto. Vehementer aūt graue ferens uir ꝓpter amorē uenit ad ſoceros: ſolutiſq; litibus placatus eſt circa eā. Et qdē quattuor diebus ibidē cōmoratus ꝓbentibus ei hoſpitalitatē puellæ parentibus, quinta die abierunt: & circa meridiē ſunt egreſſi. Tardius enim dimittebant parentes filiā: & dei iā tarditas accedebat. Vnus aūt famulus eos ſequebat: & aſinus erat eis in quo mulier uehebat. Cūq; ueniſſent circa hieroſolymā ambulantibus ſtadiis. xxx. perſuaſit famulis ut manerent: ne & propter noctē ambulantes difficultas aliqua cōprehenderet: dum nec procul hoſtes exiſterent: & tps frequenter incautū faciat ſuſpecta ēt q̄ putantur eſſe tutiſſima. Illis aūt non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Erat uero ciuitas chananeoꝝ: ſed accedētes. xx. adhuc ſtadiis optabant ad propriā deſcendere ciuitatem. Cūq; hæc ſnīa ualuiſſet uenit in gabaa tribus beniamin iā ueſpere. Et cū nullus ciuiū eum in manſione ſuſciperet, ſenior qdā ex agro deſcendēs: q de tribu qdē erat effrem in gabaa uero cōmorabatur, uidens eū qui eſſet interrogabat: & ꝓpter quas cauſas non mittens eū iā eſſent tenebrę neceſſaria cœnæ requireret. Ille leuitā qdē ſe dixit eſſe: mulierē aūt a parentibus reducere: ad propria remeare: habitationē uero ſignificabat habere in ſorte effrem. Quæ ſenior & pro cognatione: & eo q; eandē poſſederat tribū: & ꝓpter colloquiū ad ſuū duxit hoſpitiū. Quidā uero iuuenculi gabaonitarū mulierē in platea uidētes: & pulchritudinē ſtupentes: dū apud illū ſenē eā ſucceſſiſſe cognoſcerēt, contēnētes eorū infirmitatē & paucitatē uenerunt ad ianuas eius. Et cū eis ſenior ut abſcederēt ſupplicaret: et ut ne uiolentiā inferrent hoſpiti; nec iniuriā, illi petebant: ut data ſibi mu

liere a rerũ mãsione recederẽt. Seniore uero dicẽte q; & cognata eẽt leuitæ: & p libidinẽ iníque in lege delinquerẽt: deficiẽtes circa iuſticiã, minabãturq; ſe eum interficere: eo q; eoꝝ cõcupiſcentiã ipediret. Cunq; in neceſſitate ueniſſet nolens hoſpites in contumelia magna relinquere: ſuã eis filiã ceſſit: dicens minus eẽ peccati ſi cõcupiſcẽtiã ſuã in ea cõplerent: quã ſi iniuriã pegrinis iferrẽt: & iniuſticiã nõ pferre quos ſuſceperat: hoc mõ putabat. Cũ uero illi nequaq; a ſuo feruore pro pegrina recederẽt: ſed imineret ut eã accipe rẽt, ille qdẽ ſupplicabat: ut nihil iniq; pſumerent. At illi rapiẽtes & adiiciẽtes p libidie uiolẽtiã: ad ſemetipſos mulierẽ deduxerũt: & p totã noctẽ uſq; ad principiũ diei in eius corpore ludibria ſunt exerti. Illa uero defecta in his quę puenerant ad hoſpitẽ rediit: & cõtriſtata pro his quę ptulerat: prę uerecũdia ad faciẽ mariti minie pſumebat accedere. Cũq; circa ſe p his quæ contigerãt incurabilẽ reputaret: lectulo decũbens aĩam derelíqt. Vir aũt eius arbitratus ſopore graui mulierẽ detineri: nihil mali metuens excitare eã tẽtabat & cõſolari: qa raptoribus non ſpontanea uolũtate ſe pbuiſſet iniuriis. Cũ uero certe defunctã cognouiſſet a malox magnitudine: iponens iumẽto mortuã ad ſe portare uxorẽ: & diuidẽs eã p mẽbra in ptes duodecim: p tribus ſingulas deſtinabat mãdatũ dãs portantibus: ut pderent auctores mortis eius: & eiuſmodi crudelitatẽ cũctis tribubus índicarẽt. Illis aũt & aſpectu & auditu graui hox malox affectis nullum ſumẽtes primitus hmõi exẽplũ ira intemperata & iuſtiſſima concitati in ſylo ſunt ante taberna culũ congregati: et in arma procedere repẽte tentabant: & inſilire gabaonitis: ut hoſtibus. Retinuerunt aũt eos ſeniores ſuadẽtes non oportere ſic cito cõtribulis iferre bellũ anteq; uerbis agerent de criminibus: quando nec lex circa extraneos permitteret prẽter legationẽ iſrahelitas bella tractare: ſi forte pœnitentiã agerẽt qui iniuſte aliquid pſum pſiſſent: bonũ eẽ ut legi obedientes ad gabaonitas mitterent: & mali auctores expeterent: quibus præbitis eos punirẽt: cõtẽnentes uero armis adirent. miſerunt ergo ad gabaonitas accuſantes iuuenes de mulíere: & eos dari ad ſupplicia depoſcẽtes: q legitime non egiſſent: quaſi non eſſet iuſtũ: ut pro oĩbus illi potius morerent. Gabaonitę uero neq; iuuenes tradiderunt: & crudele iudicauerunt timore belli alienis obedire pceptis: in nullo ſe putantes eſſe minores armis: neq; multitudine: nec bellandi pſumptione. Erãt aũt nimis iſtructi: & ſup alias tribus induſtrii deſpexeruntq; illos: & indignati ſunt e diuerſo tanq; cõpreſſuri uiolentia facientes. Cũq; talia fuiſſent iſrahelitis enunciata: iuſiurandũ fecerunt: nullã ſuarũ uiro beniamiti dare nuptiis filiã: ſed armari ſuper eos: & amplius eis quã aduerſus chananeos reſiſtere: quos hębrei ſepius expugnaſſent. Repente ergo eduxerunt ſup eos exercitũ quadringenta milia uirorũ. Beniamitę uero habuerunt xxv. milia armatorũ: & aliorũ ſexcentorũ: q ſiniſtris manibus fundibularii uidebantur experti. Et cõmiſſo plio circa gabaa fugauerũt iſrahelitas beniamitę uiri: ceciderunt q; ex eis. xxii. milia: fuiſſentq; plurimi forte necati: niſi nox eos retinuiſſet: & pugnã ſoluiſſet. Et beniamite gaudentes abibant in ciuitatẽ: iſrahelite uero obſtupeſcentes ſe ita uictos: ad exercitũ remeabant. Altera uero die rurſum cõgreſſi beniamitę uicerũt: & mortui ſunt decẽ & octo milia iſrahelitarũ: metuenteſq; exercitũ reliquerunt. Venientes aũt in ciuitatẽ bethleẽ proxime conſtitutã: ea die ieiunantes altera die deprecabantur deũ p fineen ſacerdotẽ: ut eius ira quieſceret: & ei in duabus eorũ deuictionibus fatiſſieret: daretq; eis potentiã contra hoſtes atq; uictoriã. Deus aũt hæc fieri ſineę prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitũ: mediã qdẽ partẽ in inſidiis circa urbẽ nocte collocauerant: medii uero beniamitis congreſſi: paulatim eis iminentibus recedebant: & beniamite pſequebantur: hæbreis paulatim refugientibus: & oĩno uolentibus oẽs eos ab urbe protrahere: quos quaſi fugiẽtes inſequebantur: ita ut ẽt ſenio

res & iuniores in ciuitate ꝓpter infirmitatē relicti di currerēt:adire uolētes hostes. Cū uero multū a ciuitate recessissent:fugere qdē hæ brei cessauerunt:conuersi aūt steterunt ad pugnā:& illis qui in insidiis erāt dederunt signū. Qui surgētes cū clamore hostes aggressi sunt.Illi uero ut sensere se esse deceptos:in angustia constituti: in quodā coacti & cōcauo loco collecti sunt:& ibi iaculis sauciati:ita ut oēs interirēt ꝓter sexcētos uiros: Quiq; conuersi & constipati : & p medios hostes trāseuntes effugerunt ad uicinos mōtes:quos tenētes ibidē cōmorati sunt.Illi uero circa uiginti & quinq; milia sunt extincti. Igit̄ israhelitæ & gabaa ciuitatē igne cōcremauerūt:& mulieres:& infantulos masculos pemerunt:aliis beniamitaꝝ ciuitatibus similia faciētes:sicq; erāt cōtra eos infesti:ut ēt habitas q erant galaditidis regionis:eo ꝙ eis auxiliū nō ꝓbuissent contra beniamitas mittēs.xii.milia de suis armatis:iuberēt oēs interimi:occiderantq; hi q fuerant missi oēs pugnaces ciuitatis cū filiis & uxoribus ꝓter quadringentas uirgines tanta ira succēsi sunt ꝓp passionē corruptæ mulieris:& armorū ab eis electa cōditiōe.Post hæc aūt israhelitæ ꝓ calamitate beniamitaꝝ pūiti sunt:& sup hoc ieiūare ꝓposuerūt:licet iusta passi eēnt: eo ꝙ in lege peccauerint:tūc sexcētos q fugerāt euocāt legationibus.Erāt enī sup quādā petrā quæ suas appellat̄. Legati uero nō illis tantūmō calamitatē proueniss̄e:sed ēt sibi cognatis peuntibus ingemiscētes:suadebāt eis ut patiēter ferrēt:& ad illorū cetū cōcurrerēt: ne oīno q̄tū ad se beniamitaꝝ tribū extermiari decernerēt:dicebātq; eis.Cōcedius uobis terrā & p̄dā q̄tūcūq; tollere potueritis:illi uero his cōtra se dei decreto gestis qñ i sua iniqtate sciētes pugnauerāt ad alias otra tribū primā obediētes uocātib⁹ aduenerūt.Israhelitę uero uxores eis q̄drigētas uirgies iabitidas dederūt:& de ducētis reliqs cogitabāt:quō & illi hērent uxores ut filios ꝓcrearēt:cū utiq; iurass̄ēt añ bellū:ut suas filias nulli bēiamitę ꝓiūgerēt.Et alii qdē suadebāt illud iusiurādū nō dēre seruari:qd̄ p iram nō uoluntate nec iudicio ꝓuēiss̄et:nihilq; foret deo molestū:si tribū pitura salua re possent: adiicientes piuriū non qñ necessitate fit esse pessimū:sed qñ fuerit malignitate cōmissum.Cūq; seniores piurii nomen ualde metuerent:qdā ait.Hoc consilio & isti uxores habebunt:& religio iurisiurandi seruabit̄. Ter in anno in Sylo ad mercimoniū fit conuentus:sequunturq; mulieres & uirgines.Sinant̄ ergo beniamite ut raptu ducāt uxores quascunq; potuerint:nobis neq; inuitantibus:neq; prohibentibus.Et dū patres eorū q̄sti fuerint uindictāq; poposcerint, dicemus eos potius esse culpabiles q custodiā nō habuerunt filiarū.Oportet enī beniamitas irā euadere:qua iā circa eos usi sumus in mēsa.His itaq; consentientes decreuerunt beniamitas raptu nuptias celebrare.Instāte uero festiuitate:illi qdē.cc.uiri bini uel terni ante ciuitatē p uineas & loca:in qbus se latere credebant positi:insidiabant̄ uirginibus uenientibus.Illæ aūt cū lusu:nihilq; metuentes sine custodia properabant.Tunc illi surgentes tenuere dispersas eo mō ducentes uxores:& ad opera se terrę dederunt studentes ut ad secūdā fœlicitatē denuo remearent.Hoc itaq; mō tribus Beniamin cū pene tota periss̄et:israhelitarū sapientia reparata ē.Floruit itaq; repente:& opulentię magnitudine; aliisq; ditata rebus est.Hoc itaq; bellū ita sedatum esse dinoscitur. Capi.IIII.

Orū uero similia ēt tribū dan ex hmōi cā contigit sustinere.Cū israhelitę bellorum iā studiū reliquiss̄ent: & ad opera se terrę dediss̄ent, chananei contēnentes eos:nec aliqd se ab eis pati credentes:suū collegerunt exercitū:firmam habētes spē:quasi hębreos affligerēt.& decetero ciuitates licēter inhabitarēt:: curruscq; faciebāt: & exercebant̄ armis: & urbes adinuicē sibi consentiebant.Et de tribu qdē iuda ascalonā ciuitatē:& accaron abstulerunt:& alias multas in cāpestribus constituras: & ipsos dauitas in montana fugere cōpulerūt:nec paululū eis locū in cāpestribus relinquētes.

Et dū illi nec ad bellādū eēnt idonei:nec terrā sibi iā sufficētē hērēt:miserūt de suis.v.uiros ad loca mediterranea:qui terrā ispicerēt:in qua habitare decetero potuissent. Illi ār nō ꝓcul a monte libano: & iuxta iordanis fontes circa maximū campū si dñs ciuitatis uiā triū dierū perābulantes cōtemplāteſq; terrā bonā & nimis uberrimā significauerūt eis.Quo cū exercitu ꝓcedētes:edificauerūt illic urbē dan cognominatā ab uno filiorū Iacob:ex quo & ipsa tribus appellata uidebaē. Israhelitis aūt & cū iā eēnt in labore difficiles:& in diuinitatis cultu deficerēt, aduersa ꝓueniebāt.Nā dum fuissent a sua cōuersatione transgressi:ferebanē ad sibidinē:ut pro sua uiuerent uoluntate:ita ut iminētibus chananeis:malis oībus implerenē. Iratus est igitē eis deus:& fœlicitatē quā inumeris laboribus acqsierant,ꝓpulsas amiserunt. Castra siquidē contra eos agēte cusarto rege assyriorū, multi pugnātes ꝓierunt:& obsessi fortiter capti sunt:ꝙdā uero ꝓ timorē spō te se illi contradiderunt:& maiora quā possent tributa impositā sibimet exsoluebant:& diuersas iniurias ꝓferebant per annos.viii.post quos hoc modo liberati sunt. Zenes qdā de tribu iuda uir industrius: prudētiaq; fortissimus responso sibi dato ne despiceret hebreos i necessitate hmōi cōstitutos:sed ut potius reducere eos ad ius libertatis adiret paucos quosdā in his laboribus ꝓceptis diuinis adhibēs sibi qbus tunc i illis rebus positis aut pudor esset:aut quos spes cōfidētiæ nimis acueret primū qdē cusarti castra dirupit.Cūq; plurimi hebreorū ad certamē accederēt:eo q; bñ eis prior confidētia ꝓcessisset:cū assyriis congressi sunt:eosq; ualde ꝓsecuti eufratē trasmeare coegerunt. Zenes autem cum ipso fortitudinis opere prębuisset effectum principatus accepit honorem: ut populum iudicaret:in quo scilicet.xl.annis conuersatus est. Cap. .V.

Oc autem moriente:denuo res israhelitarum sine principe uexabantur. Et dum honorem deo non referrēt:nec legibus obedirent, magis ac magis afflictionibus subiiciebanē:ita ut Eglon rex moabitarum despiciēs inhonestā cōuersationē eorum, bellū eis inferre ꝓsumeret:& multis eos ꝓliis obtineret ac subderet:& oēm potestatē eorū prorsus humiliaret:eosq; iuberet tributa ꝓsoluere.Constituens aūt sibimet regnū in hiericho, nihil mali reliquit:quod populo non imposuit:eosq; ad inopiā perduxit annis octo & decē.Misertus aūt & deus in his q̄ patiebantur:& eorū supplicationibus inclinatus:ab iniuria moabitarū hoc mō eos eripuit.Quidā iuuenculus noie aoth: de tribu beniamin:ex patre Gera:audaciaq; fortissimus:& corpore ad opera exercenda robustus:in leua manu maximā fortitudinē habēs: cū in hiericho habitaret,eglon regi factus est notus muneribus eū placans:ita ut per hæc ēt cæteris qui erāt circa regē carus existeret.Aliquādo aūt cū duobus famulis munera regi ferens:latēter gladio in dextro fœmore ligato:introibat ad eū.Erat aūt estatis tēpus.Cūq; iam dies medius eēt:regię quiescebant custodię:ꝓpter estū cūctis ad prādia recedētibus.Cū ergo iuuē culus eglon munera ꝓbuisset:cōmoranti in quodā loco caloris temporibus oportuno, eius secretū petiit.Aderant aūt soli famuli regis.Cūq; rex famulos abire iussisset:& eū aoth loquereē:& sederet super soliū suū:& aoth terror ingressus fuisset:nec eū fortissime percutere ualeret:relaturū se ei ex dei ꝓcepto somniū dixit.Cum ergo ille lętus pro somnii recitatione de solio surrexisset:aoth eū in corde percussit: & gladiū derelinquēs egressus est clausam ianuā derelinquens.Ministri uero quiescebant:credentes regē in soporē cōuersum.Aoth uero ierichuntis latenter hoc idicans:exhortabaē eos ut suam defenderēt libertatē.At illi gratissime hoc audiētes tubis utebantur.Mos enim est patrius his populū conuocari Ministri itaq; eglon diu q̄ ei contingerant ignorantes:cum aduesperasceret:metuentes neqd ei inopinabiliter accidisset:in eius cubiculum sunt ingressi:eūq; mortuū cōperientes in stuporē conuersi sunt:& anteq̄ sua castra colligerēt:

ísrahelitarũ sup eos irruit multitudo. Et alíi qdẽ repente perempti sunt: alíi in fugã uersi: tanq̃ in terra moabítida liberandi. Erãt aũt peremptorũ ultra .x. mília. Víri ísrahelítę ue ro p̃occupátes iordanis transítũ: eorũ multos iterfecerũt: & nullus corũ manus euasit. Et hæbrei quidẽ hoc modo ab ístoꝝ seruitute priuati sunt. Aoth uero ob hanc causam príncipatu honoratus a plebe: defunctus est: dum hanc ptãtẽ. lxxx. tenuísset annis uír tutiq; etiam preter hanc causam maxima laude dignus exístens. Et post hunc Sanagar filius anath electus ad príncipatũ: primo anno uitã expleuit. Cap. VI.

Gíẽ ísrahelitæ calamitates quas passi fuerãt nõ colẽdo deũ: nec legibus eius obe
i diẽdo: correptionẽ non assignantes deo: anteq̃ a moabítarum seruitio respirarẽt, a rege chananeoꝝ Iabin noíe subiugati sunt. Hic aũt ortus qdẽ uidebaẽ de ciuita te Aseroth: q̃ posita est sup paludẽ samachonitidẽ: habebatq; armatorũ. ccc. mília equí tum. x. mília: & curuum tria mília possidebat. In hac itaq; militia dux erat Sysara: apud regẽ honore primus. Qui ueniens ad ísrahelitas: uehementer eos afflixit: ita ut tributa eis íponeret. Quæ. xx. quidẽ annis soluere passi sunt: cũ nec ipsi per ínfœlícitatẽ suã resi píscerent: & deus maiore tempore eos domare uellet: ꝓpter eoꝝ ínjurias & ígratitudies nimis iniustas. Decetero aũt tẽperãtes a malis suis: & agnoscentes has calamitates sibi pro legũ cõtemptu uenísse: quãdã prophetissam nomine. Debborã: quod nomẽ hæbrai ca lingua significat apim, rogauerunt ut deprecaretur deum: quatenus misericordiã ha beret eorũ: ne despíceret eos a chananeis oppressos. Deus aũt annuit eorum saluti: & du cẽ elegit de tribu neptalim Barach: quod nomen choruscationem hębrea lingua signifi ficat. Euocãs igitur cũ debbora: iussit elígere iuuenũ. x. mília: & ad hostes ꝓcedere: ꝑsu mebat enim p̃dicẽte deo & uictoriã promittente. Cunq; barach dixísset, nõ se exercitũ fore ducturum: nísi & illa quoq; una procederet, írata dixit. Tu quidem cedis mulieri díguitatẽ quã deus tibi cõtulit: ego uero nõ refutabo. Et cõgregantes. x. mília uiros ca strametati sunt apud thabor montẽ. Quibus sysara rege p̃cipiente obuiã uenit: & nõ ꝓ cul ab eis castra fixit. Ísrahelítę uero & barach obstupescẽtes multitudinẽ hostiũ: cũ de fuga iã cogitarent: debbora retinebat eos: & ipsa die dimicare p̃cipiebat: uictoresq; eos deo auxiliãte pollicebaẽ. Cõgressis ergo atq; pmixtis: eis hymber magnꝰ ífluxit. Et qa nimia simul & grãdo & pluuia in faciẽ chananeorũ uersa: & uẽtus eorũ aspectibus ími nebat: ita obcecati sunt: ut arcus eorũ & fundibulę ínutiles fierẽt: & armati ꝓpter frígus uti gladiis nõ ualerẽt. ísrahelitas uero tẽpestas ímissa: cũ eis post terga esset: minus no cebat. Qui auxilio dei sumebãt ualde fiduciã: & hostes in mediũ circundantes: multos eorũ iterfecerũt. Et alíi qdẽ ab ísrahelitis extincti sunt: alíi uero excussi ꝓpríis ceciderũt. ita ut ẽt multi eorũ conculcati curribus morerenẽ. Sysara uero exíliens de curru cũ uí deret fugã exercitus sui factã: fugiens uenit ad quandã mulierẽ cenidelarũ: noíe Ialis. Quẽ rogantẽ ut celaret eũ susceþit: & petenti potũ dedit lactis. Erat enĩ fatigatus. Et cũ nímie bibísset: conuersus in somniũ est. ílla uero dormienti ferreũ clauũ p tp̃s ímísit: & cũ malleo pcussum ad terrã usq; deposuit: & homínibus barach post paululũ uenien tibus eũ ostẽdit terra confossum. Sic ergo uictoria constitit secundũ ea q̃ a debbora dí cta sunt: ut per mulierẽ hic triumphus accideret. Barach aũt agens exercitũ super assur & obuiã uenientem interemit iabin. & cadente príncipe ciuitatẽ usq; ad fundamenta deíiciens princeps fuit per. xl. annos hæbreorum. Capi. VII.

Odẽ tpe moriente Barach & debbora madianitę rogantes amalechitas & ara
e bes castrametati sunt sup ísrahelitas: & cõgressos sibimet uiros pugnantes itere merunt: eosq; manibus alligãtes cuncta depdabanẽ. Hoc aũt facientibus illis p annos. vii. ísrahelitarũ populus per mõtana collectus est: & cãpestria dereliquit: foueas

qualdã & ſpeluncas faciẽtes ut fugiẽtes ab illis potuiſſent quodãmõ liberari. Nã madianite eſtatis tpe agẽtes exercitũ: phyemẽ iſrahelitas colere terrã pmittebãt: ut laborãtes cõprimere facillime poſſent. Erat igit̃ fames: & ciborũ maxima difficultas. Tũc ergo cõuerſi ad deũ p̃cibus hebreí: ut eos eripet exorabant. Gedeon aũt iaſi filius de tribu manaſſe paucos manipulos ſpicarũ ferens: latẽter eos terebat in torculari: cũ metueret hoc publice in area facere ꝓpter hoſtes. Tunc uiſio apparuit ei in forma iuuenculi: dixitq; eũ fœlicẽ & carũ deo: hocq; eſſe maximũ eius ꝓficiationis indiciũ: eo q; tunc uteret̃ ꝓprio torculari. Cũq; p̃ciperet eũ fiduciã habere & feſtinare: quatenus defenderet libertatem: ille hoc impoſſibile eſſe dicebat: qñ tribus ex qua eſſet multitudine priuaret̃: & puer eſſet ad tantaꝝ rerũ opus infirmior. Deus aũt quod deerat ſe ipletuꝝ eſſe dicebat: eoq; duce iſrahelitis ſe uictoriam p̃biturũ. Et cũ hoc gedeon qbuſdã iuuenibus enarraſſet: creditũq; fuiſſet ei: ac repẽte ad certamina decẽ milia uirorũ uideret̃ ꝓpatatus exercitus aſtitit gedeon p ſomniũ deus imbecillẽ naturã hominũ ſibi placere declarauit: & q̃ eſſet fortitudine p̃cipua refutauit: ut uictoriam nõ ſibi: ſed deo ꝓprie reputarent: tanq̃ ſi multo hoc dignoq; gereret̃ exercitu: & crederẽt: qa eius auxilio uictorię opus fuiſſet impletũ: p̃cepitq; ut circa mediũ diẽ in ſolis ardore ad fluuiũ faceret uenire exercitũ: eoſq; q̃ inclinati biberẽt magnanimos eſtimaret: quero cũ feſtinatione turbatã biberent aq̃: eos crederet hoſtiũ formidine detineri. Et cũ gedeon ſecũdũ dei iuſſionẽ hoc adipleſſet: trecẽti uiri repti ſunt: q aquã manibus cũ timore & turba lamberẽt: dixitq; deus: ut iſtis ducibus hoſtes adiret. Poſuerunt itaq; caſtra ſup iordanẽ die altera tranſituri. Et cũ gedeon cũ timore conſiſteret quomodo ei p̃dictũ fuerat: ut nocte hoſtes inuaderet: uolens eũ deus a formidine reuocare: præcepit: ut ſumens unũ militẽ iuxta tabernacula madianitarũ accederet: ab eis cõſiliũ belli confidentiãq; ſumpturus. Obediens autẽ & ſumẽs ꝓprium famulum nomine phara: accedẽs ad quoddam tabernaculũ: inuenit uigilãtes in eo: & iuuẽculum aliquem ſuo cõmilitoni ſomniũ recitantem: ita ut gedeon audiret. Erat enim hniuſmodi uiſio: quam dicebat: quaſi uidiſſet panem ordeacium: qui pro uilitate ſua icomeſtibilis eſſet hominibus: per exercitũ reuolutũ regis apphendiſſe tabernaculum necnon & cætera deiecíſſe. Ille ergo uiſionẽ interitum exercitus ſignificare pronunciauit: dicens unde etiam hoc uideretur ei: omne inquit ſemen quod uocatur ordeaciũ conſtat eſſe uiliſſimum: & inter omnem populũ iſrahelitę uidentur abiecti uelut genus ordei & apud iſrahelitas nũc Gedeon exultat & eius exercitus. Quod uero panem te uidere dixiſti: q tabernacula noſtra uaſtauit: metuo ne deus contra nos gedeon uictoriam condonet. Gedeon autẽ ſomnium audiens ſpem magnã habuit pariter & fiduciã: iuſſitq; ſuos armari: narrans eis ẽt hoſtium uiſionem. illi uero in his quę dictafuerãt prę parati ſunt: & circa primã uigiliã gedeon ſuum ducebat exercitũ tripartite diuiſum: portabantq; cũcti uacuas pharetras & lampades ardentes: quatenus grauis hoſtibus uideretur inuaſio: & in dextra manu cornua ferebant: quibus pro tubis utebantur. Multum itaq; locum hoſtiũ tenebat exercitus: habebãtq; multitudinẽ camelorum: & ſecundum gentium morẽ paſcentes in uno circuitu erant omnes. Hæbreis autem prædictum fuerat: ut dum ueniſſent circa hoſtiũ caſtra: ſigno dato tubis canerent: pharetraſq; concutientes cum lampadibus impetũ facerent iubilantes: q; uictoriam deus gedeon conferret. Quod cum feciſſet: ſtupor cõprehendit homines adhuc dormientes: erat enim nox: & hoc deus fieri ita p̃ceperat: ſuntq; perempti pauci quidem ab hoſtibus: plurimi uero a ſemetipſis: eo q; linguis propriis diſcordarẽt. Nam dum fuiſſent in turbã redacti: unuſquiſq; perimebat ꝓximũ: dũ eũ crederet inimicũ: & facta eſt magna cædes. Fama uero uictorię gedeonis ad iſrahelitas pueniente: cuncti ſimul armati ſunt pſequẽtes hoſtes: &

cõprehẽderũt eos in q̃dã ualle ſcopulis ualde circũdatã: q̃ trãſire nõ poſſent: & circũſtãtes occiderũt oẽs: duoſq; ſimul reges oreb & zeb. Reliq uero duces relictos milites colligẽtes: q erãt q̃ſi. viii. &. x. milia: caſtrametati ſunt multo ꝓcul ab iſrahelitis. Gedeon aũt labore non feſſus: ſed ꝓſequẽs cũ oi exercitu: eiſq; cõgrediens fortes uniuerſos fundit: interemit: & reliquos duces zebin & zarnõ apꝑhendẽs captiuos duxit. Mortui ſunt aũt in ea pugna madianitaꝝ & arabũ q eis ſolatia ꝓbuerũt q̃ſi centũ uiginti milia: multaq; ꝓda auri & argẽti & ueſtiũ & camelorũ: & ſub iugaliũ hꝯbraice tũc ẽ collata uictoria. Gedeõ aũt uadẽs in effrẽ ꝓpriã regionẽ: occidit quoſq; madianitarũ reges. Tribus aũt effrẽ ex qua erat gedeon cũ grauiter ferret: q cũ ea minime dimicaſſet: exercitũ ſup eũ feſtinabat inducere: qa eis nõ indicaſſet qñ hoſtes inuaſerat. Gedeon uero cũ eſſet humilis aĩo & oi uirtute ſũmus: dicebat nõ ſe auctoritatis ſuę cõſilio contra hoſtes: ſed deo iubẽte pugnaſſe: uictoriã uero nõ minus eoꝝ q̃ ſui laboris eẽ fatebaꝫ. His ergo ſermonibus eorũ mitigãs irã: plus hæbreis ꝓfuit q̃ hoſtiũ ꝓda: eoſq; a ꝓcipicio inteſtinæ ſeditõis eripuit. Iniuriæ tñ huius pœnã illa tribus excepit: quã ſcilicet oportũo tempore declarabimus. Gedeon itaq; ꝓcipatũ ponere uolens: coactus retinuit illũ ãnis iugiter. xl. populi iura diſponẽs: & diuerſis ad eius iudicia cõcurrẽtibus: q̃cũq; dixiſſet: firmiſſime oĩa ſeruabaꝫ. Qui cũ ſenex defunctus fuiſſet: in effrẽ regione ſepultus eſt. Cap. VIII.

SHabuit qdẽ filios liberos. lxx. plures enim habebat uxores: unum aũt filium habuit ex cõcubina droma noĩe abimelech: q poſt mortẽ patris ꝓgens in ſychẽ ad cognatos ſuæ matris unde fuerat orta: & ſumẽs ab eis pecunias: quoniã iniquitatum magnitudine uidebaꝫ inſignis: cum eis ad paterna quoq; ꝓdia regreſſus eſt: & oẽs fratres occidit abſq; ſolo ioatha. Hic enĩ fugæ beneficio eſt liberatus. Abimlech aũt aſſumpta tyrannide: dominum ſe pro legitimis filiis in his q̃ uellet facere declarauit: quod uehemẽter iuſticiæ ꝓſulibus erat acerbum. Igitur dũ quodã tpe publica in ſychẽ feſtiuitas eſſet: cũctaq; illic multitudo cõſiſteret: frater eius ioathã quẽ fugiſſe ꝓdiximus, aſcẽdens in mõtẽ garizim qui ſicimoꝝ ſupeminet ciuitati, clamauit: & multitudine prebẽte ſilẽtiũ præcatur ut quod diceret libẽter audirẽt: factoq; ſilẽtio dixit: q arbores facto ſuo cõcilio hũana uoce petiſſent ficũ: ut ſupra eas regnaret. Qua denegãte: eo q honore fructus ꝓprii frueretur: nec alium q̃rere deberet extraneũ, arbores rurſum cogitationẽ regni nõ reliquerũt: uiſumq; eis eſt ut honorẽ uiti ꝓberent. Sed & uitis electa hiſdẽ uerbis quibus ficus uſa reſpuit regnũ: Hoc ipſum facientibus & oliuis: ramnus quã arbores petierant ut regnũ ſumeret ſup eas (hoc enĩ genus eſt inter ligna quod habet ignẽ ꝓferendi naturã) ꝓmiſit ſe regnũ ſuſcipere & ſligniter impare: ita tamẽ ut ſub eius umbra requieſcerẽt. Si uero ei cõtraria forẽt: eius igne cõcremarentur. Hoc aũt inquit nõ riſus cã dico: ſed qũo multorũ bonorũ experti gedeonis ea quæ nunc gerunt deſpiciunt: uidẽtes abimelech principẽ hi qui meos cũ eo fratres iteremerũt: cum utiq; nihil ab igne differat. Cũq; talia dixiſſet abſceſſit: & habitabat latenter in montibus annis tribus timens abimelech. Hinc poſt nõ multũ tẽpus: ſycimite pœnitẽtiã agentes ꝓ nece filiorũ gedeon: expulerunt ab urbe abimelech pariter & a tribu. Ille ergo cogitabat affligere ciuitatẽ. Tempore aũt ſupueniente uindemiæ metuebant colligere fructum: ne quid eis abimelech faceret mali. Veniente uero ad eos quodã principe: gaal nomine: cum armatis cognatis ſuis: ſycimitæ quęrunt ſibi ab eo preberi mũitionẽ: donec uidemias cõgregarẽt. Quo eorum faciẽte petitionem: procedebant ad opus ſuum: & cum eis gaal ſuos ducebat armatos. Cũq; fructus fuiſſet cũ ſecuritate collectus: & per ſingulos choros abimelech aperte iam preſumerent blaſphemare: ſed & principes inſidiis loca circa ciuitatem apprehẽdentes: multos abimelech latẽter interfeciſſent; zebul qdam princeps ſychemi

tas:cū cēt extraneus abimelech eis qbus populū gaal exacuebat: abímelech míſſis nūcíis indicauit: & monuit ut inſidias poneret ante urbē ſeq; ſuaſit; gaal ut egrederet de ciuitate: quo facto irruere ſup eū deberet abímelech & agere: ut in eo ſe defenderet: & deinceps populi ſibi amicícias copularet. Cūq; abímelech in inſidíis reſedíſſet: & gaal incaute moraret in ſuburbano: & cū eo zebul uidēs paulatím ordínatos accedere gaal: ad zebul ait inſiſtere ſibí uíros armatos. Quo reſpondente umbraculū eſſe petrarū: cū magís appropínquaret: uerius hoc aſpectu conſiderans: nō umbrarū eſſe: ſed uirorū dixit inſidias. Reſpondit ad eū zebul. Nonne tu malícia abímelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uírtutis magnitudínē non oſtendis: & cū eo pugnā cōgrederis? Gaal ergo turbatus congreſſus eſt cū abímelech: & ceciderunt equitū alíqui de eis armatis: ípe uero fugit in ciuitatē: ut alios euocaret. Et denuo zebul egit: ut gaal expelleret ex urbe: accuſans eū quaſi cōtra mílites abímelech melior extitíſſet. Abímelech uero cognoſcens egreſſuros ad uíndemíā denuo ſychemitas: loca circa urbē inſidíis occupauit. Quíbus procedentí bus: iam qdem ps exercitus apprehendit portas: ut ciuibus auferret ingreſſum: alíi uero díſperſos interemerunt: & ubiq; cædes effecta eſt: & ciuitatē ad fundamētū uſq; ſubuertens: ſal quoq; ſup eius ruinas ſeminās uíctor abſceſſit. Omnes itaq; ſychemitę hoc modo perempti ſunt. Quícunq; uero p prouínciam díſperſi pericula fugierunt: ſuper quādā petrā munitíſſimā cōgregati morabāt. Cūq; eā murare niterentur uoluntatem eorum abímelech prenoſcens, ſuper eos cū exercitu uenit: collectíſq; de ſilua lígnis: iuſſit ut hęc etiam exercitus faceret uniuerſus. Velociter autem ſaxo circundato lígnis ſubiectus eſt ígnis: & flamma ſurgente: nullus ex eo ſaxo defugit: ſed una cum uxoribus & filíis ſunt extincti: uiri quídem circa mílle & quingentos. Reliquā uero omnē multitudínem ſychemitarum: huiuſmodí calamitas interemit. Quíbus hæc afflictío nata eſt: eo q; ſuper uírum ſibímet utílem: eiuſq; genus mala talia protuliſſent. Abímelech autem íſraheli tas malis ſycimorum perterrens: præſumebat etiam maíora tentare: & nequaq; uíolentiæ ſuæ modum ímponere donec perderet uniuerſos. Veniebat ergo ad thebes & ciuitatem quídem facto díſcurſu cœpit. Cunq; eſſet in ea maxima turris: in qua uniuerſi cōfugerant: obſídere hanc uolens: dum proxime ueníſſet ad murum ſumens mulier quędam fragmentū molę caput eius repente percuſſit. Quí dum cecidíſſet ſaucius: armígerū rogauit: ut cum occideret: ne mors eius opus mulíeris eſſe uíderetur. Et ílle quídem præceptum fecit. Abímelech autem huiuſmodí pœna p fraterna morte: & hís quæ in ſychemitas præſumpſiſſe probabatur, exſoluit. Hęc ergo calamitas ſecundum diuínationem ioathan uídetur ímplera. Exercitus uero qui cum abímelech fuit eo cadente díſperſus diſceſſit ad propria. Cap. IX.

Srahelitarū príncípatum poſt eum Iamer galatínus ex tríbu manaſſe pcepit: uit & ín alíis fœlix: & filios bonos habēs. xxx. numero: & in equítatu pclaros & príncípatū ciuitatū galadínarū habētes. Hic duo & .xx. annis obtínens príncípatū: ſenex defunctus eſt: & ſepulturam in gamon galadínorum ciuitate promeruit. Res eq dē hebreorū ad ínhoneſtam uitam: & íniuriam dei legumq; ferebantur. Quos ammonite deſpícientes & paleſtíni: cum magno exercitu prouíncíā deuaſtabāt: omnemq; regionem trans íordanem detinētes: reliqua comprímere pręſumebant. Hębrei uero malis afflicti: ad ſupplicatōes dei conuerſi ſunt: & ſacrifícia celebrabant: rogantes cū ut placatus eorū precibus ab ira quieſceret. Deus uero placatus eis ſuū cōceſſit auxílíū. Interea ammonitis caſtrametantibus ī terra galadínorū: prouínciales occurrerūt ad montē egentes duce. Erat autem quídā nomine iepte: uír nomine paterno potens ad exercitū diſpenſandum: quē ſub mercede poſcebant. Ad hunc ergo mittentes rogabant ut cum

eis pugnaret: ꝓmittentes ut ei cuncto tpe principatū exercitus sui concederent. Ille uero nequaq̄ p̄cibus obediuit: culpans eos quod nō ei p̄buissent auxiliū: dū iniusticiā ppessus aperte fuisset a fratribus. Non enim consanguineus eis erat: sed pegrinus. Cuius utiq; matrē ꝓpter amoris ardorē filiis superinduxerat pater, Ergo fratres expulerunt eū: despiciētes eius infirmitatē. Et ob hoc in ꝓuincia galaditica morabat: & omnes de longe ad se uenientes sub mercede ꝓpria retinebat. Illis uero supplicantibus atq; iurantibus omnem se principatum eidē fore prebituros, tandē aliqñ consensit: & uelociter diligentia rerū habita in urbe masphat exercitu cōstituto, legatiōem misit ad regem ammonitarum: causam eius inuasionis accusans. Ille remittēs potius israhelitas; accusabat egressum ex ægypto: petebatq; ut ab amorreo recederēt: quasi patrū eius a tempore antiquo fuisset. Cui respondens iepte ait: q; irrationabiliter progenitores israhelitas; de amorrea culparet: sed potius eis gratias agere deberet pro ammanitide terra sibi concessa: qa dū possibile fuisset secūdū moisi iussionē ut eā tollerēt, isti eos illic degere permisissent: quā post annos trecentos dei auxilio reparauerant: ob quā rē pugnaturum se fore dixit. Et hæc quidē effatus legatos abire dimisit. Ipse uero deū pro uictoria deprecatus: & sacrificium promittēs: ut si uiuus reuerteretur quicqd ei prius occurreret imolaret. Cōgressus copiose uicit: & occidens hostes ꝓsecutus est usq; ad ammanitā ciuitatē. Et inde digressus in ammanitē multas uastauit urbes: prædamq; collegit: & a seruitute domesticos liberauit: quā decē & octo sustinuerant annis. Reuersus autē calamitatē incurrit: nullo mō priscę fœlicitati equalem. Nam eius filia unigenita & uirgo: tūc ei primitus cum uenerat: occurrit. Qui grauiter ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus filiā sibi obuiā uenisse culpabat: quā sacrificandā deo deuouerat. Quæ tamen in illo casu nō doluit pro patris uictoria & ciuiū libertate moritura. Petit autē duos menses sibi cōcedi: ut iuuentutē suam cū ciuibus lamentaret: & tūc uota ꝓferat. Quo tempore transeunte: filiā pater imolauit: nec legitimū faciens holocaustum: nec deo carum: nō utiq; deliberans apud animū suū: qualis apud cæteros huius facti causa uideretur. Igit cū tribus effrē super eū exercitū niteret inducere: eo q; bellū ammanitarū eis nō idicasset: sed absq; ipsis uoluisset prædam habere & gloriam: hoc satisfaciebat dicens: eo q; primo quidē nō eos latuisset cognatorū oppressio: sed etiam uocati ad auxiliū non uenissent: cū oportuisset eos ante preces occurrere. Deinde dicebat q; hostibus quidem iniuste pugnantibus nō præsumeret resistere: postea uero cognatis inferre bella tētaret: & iterminatus est: si nō tēperarent a talibus: deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dū satisfieri nō potuisset: sed contra eū cū exercitu a galatina terra uenientes pugnarēt: amplū eoꝝ dilatuit interitū: & ꝓsequens fugientes: & p̄occupans exercitu p̄misso uada iordānis: pene q̄draginta duo milia uiroꝝ occidit. Ipse uero cū principatū tenuisset sex annis defunctus est: & sepultus in sebasti patria sua q̄ est in terra galadinæ. Moriēte uero Iepte tenuit principatum absanis de tribu iuda ciuitatis bethleem. Hic filios habuit. lxxxx. masculos: & reliquas uirgines: quos omnes dimisit uiuos: filias uiris tradens: & filiis dans uxores. Qui dum nihil gessit in septem annis sermone & memoria dignum: in senectute defunctus est: & sepulturam in patria sua promeruit. Igitur absani moriente: neq; is qui post eum decem annis habuit principatum: noie chilon: de tribu zabulon: aliq̄ egit uirtutem precipuam. Post hunc abdō hilonis filius de tribu effraim ciuitate pharathonitorū existens principatū habuit: qui pro sola eruditione poterat habere memoriam: nullūq; opus pro pace rerūq; licentia nec ipse clarū exercuit. Hic aūt filios habuit quadragita: & alios ex eoꝝ semine descendētes. xxx. erantq; simul oēs septuaginta: eqs exerciti. Quos oēs superstites derelinquēs senectute defunctus ē: & opinabilē in pharathuni ꝓmeruit sepulturā

Hoc aũt mortuo iſrahelitis paleſtini ꝑualuerũt, ita ut ab his ꝑ q̃draginta ãnos tributa ꝓciperent. aqua ſeruitute hoc modo liberati ſunt. Capi. X.

Vidã Manue de tribu dan: inter paucos egregius: & ꝓ patriæ ſine dubio primus q habuit uxorẽ pulcherrimã: & q̃ inter centũ cõprouinciales fœminas eminebat.

Et cũ filios non haberet grauiter ferẽs deũ ꝓ cara ſucceſſiõe rogare cœpit inſub urbano ſuo in cãpo maxio frequenter adueniens cũ uxore. Erat aũt & nimius in uxoris amore: & ob hoc ſine tẽperatione zelus ipſius. Et quodã tpe cũ mulier eẽt ſola, apparuit ei angelus dei pulchro iuueni ſimilis & procero: eiq; maſculũ filiũ futurum dei ꝓuidẽtia nunciauit: q foret optimus: & fortitudine precipua clarus a quo creſcẽtes paleſtinos cõ primẽdos aſſeruit: monuitq; ut eius comę minime tonderẽtur: nullum potum niſi aquæ deo præcipiente bibiturus. Et cũ hæc dixiſſet: abſceſſit. Illa uero marito ueniẽti indicauit angeli uiſionẽ: & admirãdi iuuenis pulchritudinẽ atq; proceritatẽ ita: ut ille zelatus in eius laudibus obſtupeſceret: & ſuſpitionem quaſi ex eius amore extranco conceperit. At illa uolens irratiõabilem eius triſticiam mitigare: rogauit deum: ut angelum denuo deſtinaret: quatenus maritus eius eũ inſpiceret. Et itez ꝓ dei gratiã angelus uenit i ſuburbano illorũ: & apparuit mulieri: uiro remoto. Quem rogabat: ut ſuſtineret donec maritũ adduceret: ꝓmittenteq; angelo: manue uocatus uenit. Qui cum uidiſſet nec tũc a ſuſpitione ceſſauit: rogauitq; ut quæcunq; uxori eius dixerat: illi pariter declararet. Cunq; dixiſſet angelus: ſufficere ut noſſet illa quę dixerat: rogabat eum: ut ei manifeſtaret quis eſſet: quatenus filio nato: gratias ei & munus offerrẽt. Illo uero dicẽte: q̃ nihil horũ egeret: nec ob hanc cãm futurũ eis filiũ nunciaret: petiit: ut expectaret: quatenus ei aliquod munus offerret: Qui dũ primitus non annuiſſet: poſtea eo precibus inſiſtẽte conceſſit: ut aliqd ei dono daret. Tũ manue occidẽs hedũ: eumq; coquẽdũ uxori prebẽs: dũ geſtũ hoc fuiſſet: præcepit ut poneret ſupra ſaxum & panes & carnes abſq; uaſis. Quo facto: uirga quam tenebat angelus tetigit carnes: & igne protinus emicante: carnes cum panibus ſunt abſumpti. Tunc angelus ſuper fumum quaſi in curru eis cælum aſcendere uidebatur. Cunq; manue metueret: ne quid ei propter uiſionẽ dei ꝓueniret aduerſum: eũ uxor ut confideret confortabat: & pro ſua utilitate deũ ſe uidiſſe fatebatur. Cũ uero concepiſſet: cuſtodiam habuit mandatorum: natumq; appellauerũt ſamſon: quod nomen ſignificat robuſtum. Creſcebatq; puer uelociter: & tam per abſtinẽtiam ciborum: q̃ capillorũ remiſſionem propheta iam futurus agnoſcebatur. Hic itaq; ueniens cum parentibus thamna paleſtinorum ciuitatẽ: dum celebraretur ibi feſtiuitas: uirginẽ prouincialium cõcupiuit: rogauitq; parentes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus: eo q̃ eſſet de aliena gente ꝓgenita: deũq; dicẽtibus ei nuptias ex hębreis congruas præbiturum, uicit eius petitio ut ei uirgo deſponſaret. Dumq; frequentur ad eius parentes iret, occurrit leoni: & cum eſſet inermis: tenens eũ manibus ſuffocauit: & in ſilua ite riore extra uiã ꝓiecit. Rurſumq; dum iret ad puellam, inuenit agmen apum: fauũ mellis in leonis illius ore feciſſe: & tollens exinde tres fauos mellis cũ donis reliquis quę portabat: puellæ contradidit. Cũq; thamnitæ oẽs eſſent in epulis nuptiarũ: metuentes fortitudinẽ iuuenis: triginta circa eũ pubertate præceſſos conſtituerunt: ſermone qdẽ uelut ſocios futuros: opere uero cuſtodes: ne qd uellet forte cõmittere conuiuiorum ſocietate creſcente. Cunq; in ludo conſiſterent: qualis ſolet tali tẽpore ꝓuenire: ſamſon ait. Proponam uobis parabolam: & ſi ſoluerit is ſeptem diebus propoſitam queſtionem: lineas ſingulas & ſtolas totidẽ ꝓpter honorẽ ueſtræ ſapientię me dante percipietis: & cũ hac largitate gloriã quoq; & lucrũ ſapientiæ poſſidebitis. Illiſq; petentibus ut diceret ait. Qui cuncta uorat: cibũ genuit de ſemetipſo ſuauẽ: licet ipe nimis ſit inſuauis. Illis aũt ꝓ

tres dies queſtionē non ualentibus inuenire:& dicētibus puellæ ut a uiro cognoſcēs eis annunciaret:cui etiā minati ſunt incendiū:niſi hoc ſtuderet implere.Samſon puella rogāte ut diceret:primū qdē reſtitit.Cūq; illa nimis inſiſteret & ad lachrymas peniſſet & indiciū hoc noſſe quereret q; eā ſamſon minus amaret:indicauit ei quēadmodū leonē interimeret:& qūo apes in ore eius inueniens:tres fauos mellis portaſſet ei.Et ille quidē nihil doloſum metuēs oīa declarauit:illa uero ſermonē hūc petentibus rurſus expoſuit. Septima uero die cū tēpus eſſet ut ꝓpoſitā exoluerēt queſtionē:anteq; ſol occūberet cōuenientes dixerūt:neq; a leone cōphēſis qcq; inſuauius eſſe:neq; dulcius utētibus melle: Quibus ſamſon rīdit.Nec qcq; aliud muliere doloſius:q̄ uobis idem expoſuiſſet uerbū. Et illis qdē dedit q̄cūq; ꝓmiſerat:facta p̄da aſchalonitarū q ei p iter occurrerūt:nam & iſti paleſtini ſunt.Ille ergo nuptias refutauit:& puella quæ eū ꝓuocauit ad iracūdiā:duxit eius amicū.Pro qua iniuria exaſperatus ſamſon:deliberat ut paleſtinos oēs cū ea affligeret.Cūq; eſſet tp̄s eſtatis & fructus meſſiū p̄parat⁹ appropinquaret:cōphēdens trecentas uulpes:& caudis eaꝝ ligās ardētes lāpades:dimiſit in meſſes paleſtinoꝝ:& hoc mō eoꝝ depopulatus eſt fructus.Paleſtini uero ſciētes eſſe opus ſamſon & cām ꝑ qua talia ꝓpetraſſet, miſerūt pricipes i rhamna:uxorēq; eius cū parētibus ſuis iteremerunt: tanq; q mali huius auctores exiſterēt.Samſon aūt cū multos in paleſtinorū cāpeſtribus occidiſſet:habitabat in etham:eſt enim ſaxum ualde mūitū i tribu iuda.Paleſtini itaq; cōtra tribū iuda caſtrametati ſunt.Illis uero dicētibus iniuſte eis inferri ſuppliciū ꝓpter delicta ſamſon:dū utiq; tributa p̄ſoluerēt, dixerunt ut ſi hoc nollēt pati:ſamſon cōtraderent alligatū.Qui uolentes euadere:uenerūt ad ſaxū ubi ſamſon habitabat cum tribus milibus armatorū:& culpantibus eū ꝑ his quæ cōtra paleſtinos uiros egerat:q poſſent oi generi hæbreorū calamitates inferre:rogabant ut deſcenderet:quatenus eum ditioni illoꝝ cōtraderent:poſcebātq; ut hoc ſponte pferret.Qui cū iuſiurandū accepiſſet: eo q; nihil ei plus fieret q̄ ut hoſtibus traderet:deſcēdens de ſaxo:ſemetip̄m cōtribuloꝝ ſuoꝝ poteſtati cōtradidit:ibiq; eū duobus funibus alligantes:ducebāt ut traderēt paleſtinis. Et cū in q̄dā locū ueniſſent q nūc maxilla nūcupat:ꝑ fortitudine q̄ in ſamſon uidebatur:cū uomen primitus non haberet:nō ꝓcul paleſtinis caſtrametātibus & occurrentibus cū gaudio & clamore:tanq; ea quæ cupiebāt deſiderabiliter adimpleſſent: diſrumpens uincula ſamſon:& arripiens aſini maxillā q̄ in præſenti iacebat:in hoſtes inuectus eſt:& ꝓcutiēs eos cū maxilla quaſi mille qdē peremit:alios uero turbatos i fugā uertit. Samſon igit̄ pluſq; oportebat exultans:nō dei coopatōe credebat hoc factū:ſed ſuis uirtutibus aſcribebat:eo q; ꝑ maxillā alii qdē hoſtiū ceciderunt:alii uero in fugā ſunt uerſi. Quē dū ſitis fortiſſima tenuiſſet:cōſiderans q; nihil eſt uirtus hūana:dei cūcta eſſe teſtatus:rogabat ne ꝓpter hoc iraſcens eū traderet inimicis:ſed ut potius illi auxiliū i neceſſitate cōferret:& a malis eriperet.Cuius p̄cibus miſertus deus:fontē circa quādā petrā de aſini maxilla ſuauē copioſumq; ꝓduxit.Inde ſamſon ip̄m locū uocauit maxilla: & hactenus hoc noīe nuncupat. Poſt hanc pugnā ſamſon decipiēs paleſtinos uenit in gazam:& in quodā diuerſorio morabat. Aguoſcentes ergo gazæ pricipes eius p̄ſentiā fecerūt iſidias ante portā:ut egrediēs nō lateret.Samſon uero dū hoc cognouiſſet circa mediā noctē ſurgens:arripuit portas:ipſaſq; ſimul clauſuras & uectes:& alia eoꝝ ligna ſup humeꝝ tollēs:ea ſup mōtē hebron deferēs collocauit. His itaq; geſtis:trāſcēdebat iā leges patrias:& edicta ꝓpria relinq̄bat.mores imitādo pegrinoꝝ:quod ei initiū mali fuit.Cōcupiſcēs enī mulierē meretricē noīe:dalilā:apud paleſtinos habitātē, cū ea degebat.Vñ tūc iudices paleſtinoꝝ ueniētes ad eā: ꝓmiſſiōibus aſtrinxerūt: ut a ſamſon diſceret:q̄ cā fortitudinis eius eēt:ꝑ quā uinci nō poſſet.Illa uero dum circa potū & hmōi

consuetudine esset constituta. & miraret eius actus: arcius agebat: ut agnosceret: quēad modū tanta uirtute ꝓcelleret. Samson aūt dū adhuc sapientia fortis esset: fallebat eā dicens. Si septē uinearum palmitibus: qui adhuc flecti possunt: uinctus fuero: cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc qdē tacuit: postea uero indicans principibus palestinis: celebat aliquos militū intra domū. & dormientē hæbreum artissime palmitibus alligauit: dei de excitans: dixit insistere aliquos super eum: Ille ruptis palmitibus tāq̄ contra inimicos nitebatur insurgere. Tunc mulier eo sibi loquēte grauiter se ferre dicebat: si propter ĩcredulitatē fauoris sui & tāq̄ nō celature quod ei proderet: nollet edicere ueritatē. Cunq; rogantē rursus falleret dicēs: septē si funibus esset alligatus: ꝑderet fortitudinē: dū & hoc quoq; faciens: nihil gessisset: tertio alligari comas suas dixit. Cū uero neq; hoc uerax inueniret: nimiū supplicāti: ad ultimū cū iam ei calamitas ĩmineret: uolens præstare dalilæ ait. Mei deus curam habet: & eius prouidentia natus: hanc nutrio comā: iubente deo ne tondear: mea siquidē fortitudo in huius augmento est. Hoc illa cognoscens: abrasis crinibus eius: eum tradidit palestinis: cū iam non ualeret ab eorū se inuasiōe defendere. Qui auferētes eis oculos: ligatū circūduci undiq; fecerūt. Procedēte uero tpe: coma samson creuit: & dū esset festiuitas publica: palestini principes atq; nobiles cū epularent simul in fano: cuius edificiū duę columnę portabāt: adductus est ibi samson ad cōuiuiū: ut eis oēs illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus: eo q; ad iniuriis defendere se nequiret: puero ducēti se psuasit: ut diceret eo q; post laborē requescere opus haberet: & eū ad colūnas reclinaret. Vbi dum aduenisset: cōmouit eas: simulq; cūcta destruxit: subuersisq; cū fano columnis tria milia hominū sunt extincta: inter quos & samson una defunctus est: cū tenuisset principatū israhelitaꝝ annis. xx. Dignū est igitur laudare uirtutē: & fortitudinē: & magnanimitatē huius uiri etiā circa mortē: & irā quā usq; ad finē sui contra hostes exercuit. Nā quod a muliere captus est: humanæ naturę oportet ascribi: quæ est ad uicia facilis: uirtutis uero eius coronā memorabilia necesse est habere ꝓconia. Cuius cognati sumētes corpus sepelierunt in sarasa regione cū cognatis eius. Cap. XI.

Post mortē samson: ꝓfuit israhelitis sacerdos hæli. Sub hoc prouinciā eorū apprę-
p hendēte fame: elimelech qdā de bethleē ciuitate tribus iudę famē ferre non ualens: uxorem suā noemi: & filios ex ea natos: cellion & mallion sumēs: migrauit in terram moabitarū. Dūq; ei cūcta bene ꝓcederent: filii sui moabitidas duxere uxores: cellion quidem orfam: malion autem ruth. Trāsactis aūt annis. x. &. yiii. elimelech & filii eius in breui defuncti sunt. Noemi amare ferēs qđ ei ꝓueuerat: & desolationē carorū nō sustinens filiorū propter quos & de patria sua uidebatur egressa: rursus reuertebat ad iudeā. Audierat enī q; iā ꝓspera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus deseri ab ea nō tolerabāt: sed nec ipsa refutando eas secum ꝓficisci poterat euitare. Et cū insisterent: optans fœliciores nuptias eis: quā qbus fuerāt iā priuate: & filios: aliaq; bona conferri: eas illic remanere poscebat: nec cum ea debere ꝓficisci: in rebus cęteris & terram propriam deserentes. Et orfa qdē mansit. Ruth autē cū ei a se recedere psuadere non potuisset: sociam sibi duxit: in omne qcquid emergeret. Veniēte itaq; ruth cū socru ī bethleē, boos elimelech cognatus susceꝑit eas. Et cū noemi nomine suo uocarent, ait illa. Iustius marame uocate. Significat enim lingua hębraica noemi qdē fœlicitatē: mara dolorē. Ruth interea tempore messis egressa est permittente socru ꝓst metētes spicas colligere ut alimentū haberent: uenitq; in agrum boos. Veniens autem post paululū boos: uidensq; puellā, de ea agrimet suū prepositum requirebat. Ille uero dū iam ab ea primitus agnouisset, domino declarauit. Qui de fauore socrus atq; memoria mariti sibimet copulati gratias agens: et ei experimētū rerū bonarū exoptās, spicas qdē eā colligere noluit:

ſed metere qcqd poſſet ſibi portare pmiſit: p̄cipiēs uillico ut nihil eam tollere ꝓhiberet: prandiūq; & potū ei p̄buit: dū meſſores hora cōpetēti comederēt. Ruth autē tollēs ab eo alpheta ſocrui cōſeruauit: & ueſpe cū ſpicis ad eā uenit. Seruauerat aūt ei noemi partes ciboꝝ: quos ei uicini p̄buerāt. Narrauitq; & ruth ea q̄ illi dixerat boos. Cūq; illa īdicaſſet q̄ cognatus eēt: & ꝓpter pietatē ei ſuā ꝓuidētiā exhiberet: rurſus ſequētibus diebus egreſſa eſt ad colligēdas ſpicas cū ancillis boos. Veniēs aūt non poſt multos dies boos, cū iā eēt meſſis ordearia maturata: ad areā ꝓpriā ibi dormiebat. Hoc cū audiſſet noemi: cogitabat quēadmodū cū eo ruth collocare poſſet. Iudicabat autē utile: ſi boos ruth hēret uxorē: aitq; puellę ut circa pedes eius clā dormiret. Illa ergo dū nephas eē iudicaret: ut ſocrus ſuæ iuſſioi reſiſteret: feſtinās ad areā: tūc qdē latuit boos ꝓfundiſſime dormiētē. Excitatus uero circa mediā noctē: reqrebat q̄ eēt. Illa ſuū nomē dicēte: & petēte ut tāq; dñs eā cubare pmitteret: tūc eqdē qeuit. Diluculo uero anteq̄ ad opus famuli moueręt: excitās eā iuſſit ut tollēs ordei quātū poſſet: ꝓperet ad ſocrū añq̄ ibi dormiſſe uideręt ab aliqbus: dicēs caſtitatē in talibus derogationibus eſſe ſeruandā: & maxīe qñ nihil ꝓpetrat aduerſū. De reliqs uero ſic ait. Eſt mihi ꝓximior genere q te ducere poſſit uxorē: & ſi uoluerit neceſſarie ſequeris illū quo te repudiāte cōiugē: te ego ſecūdū leges habebo. Hęc illa ſocrui referēte: ſecuritas eas tenuit: ſpē habētes q; ꝓ eis boos decetero cogitaret. Ille ergo iā media die ueniēs in ciuitatē: & ſeniores colligēs: mittēs ēt uocauit ruth atq; cognatū. Quo uenīente: elimelech īqt: & filioꝝ eius hereditatē tenes. Illo cōfitēte hanc ſibi ꝓximitatis lege cōpetere: boos ait. Ergo non ex media parte oportet legū habere memoriā: ſed ut ſecūdū eas uniuerſa facias. Mallionis enī uxor hic uenit: & ſi uis partē agri obtinere: oportet te & uxorē eius ſecūdū leges accipere. At ille boos & hereditatē & uxorē ceſſit. cū & ipſe cognatus eſſet defuncti: q & uxorē habere dixit ſenam & filios. Boos itaq; teſtificans ſeniores: iuſſit mulieri ut eius calciamētū ſolueret ſecūdū legē: & in faciē eius expueret. Quo facto: boos ruth duxit uxorē: eiſq; poſt annū maſculus eſt filius ꝓcreatus: quē noemi ſumens cōfilio mulieꝝ uocauit obed: eo q; in eius ſenectute nutritet. Obed enī hæbraica līgua ſignificat ſeruiēs: Porro obed habuit filiū ieſſe: ex quo natus eſt Dauid: q regnauit & principatū ſuis filiis p. xx. & unā generatiōes uirorum lōgo tēpore dereliqt. Hæc qdē neceſſariæ quæ de ruth geſta ſunt explanaui: oſtēdere uolens dei potentiā: q; ei poſſibile eſt ad dignitatis culmē euehere quoſcūq; uoluerit: & qualē pduxit etiā Dauid: huiuſmodi ortū initiis. Cap. XII.

Aebrei itaq; iebuſeorū afflictiōe prægrauati bellū rurſum ob huiuſmodi cauſam habuerunt cū paleſtinis. Heli ſacerdoti erāt filii duo: ofni & finees: circa homines iniurioſi: & circa diuinitatē impii: nullīq; iniquitati parcebāt: & alia qdem munera ab oblaturis ꝓpter honorē ſibimet ſequeſtrabant: alia uero rapinę modo tollebant: & mulieribus religionis cauſa uenientibus cōtumelias inferebant: aliis quidem uiolentias facientes aliis uero perſuadentes donis: nihilq; eorū uita a tyrannide peſſima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat: ſed ut decebat nō corripiebat: populus aūt quāto non ſperabat uenturum dei ſuper eos fore ſupplicium: tanto uehementius gemiſcebat. Cūq; futuram cladem filiorum eius deus expoſuiſſet & heli & ſamuel qui illo tēpore puer erat: tunc palam ſuper filiis habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui: & poſtea de heli filiis enarrare: necnon & infœlicitatis caſum: quem habuit populus hæbreorū. Helchana uir leuita inter medios ciues effrē ſortis exiſtens: & ramatha habitans ciuitatem: duas uxores duxit: annam & fenennā: ex qua etiam ei filii ſunt ꝓgeniti. Qui tamen annam cum eſſet ſine filiis dilīgebat. Veniente ergo cū ſuis cōiugibus helchana in ciuitatem ſylo: ubi erat dei tabernaculū conſtitutum ſicut prædiximus: dū

eaꝝ uir per epulas uxoribus & filiis diſtribueret partes:anna reſpiciẽs alterius mulieris filios circa matrẽ ſuam:deſcendit ad lachrymas:eo q̃ non habuerit filios:& magna ſollicitudine ingemiſcebat:dumq; conſolatione uiri contriſtari ꝓhiberetur: uenit ad tabernaculum rogans deum:ut ei ſobolẽ concederet:filiiq; faceret eſſe matrẽ: uotum uouẽs: ut primogenitum ſuum miniſtraturum deo dicaret:nec eum ſimilem cũ priuatis hominibus uictum habere ꝓmitteret. Et dum in orationibus multo tẽpore moraretur:heli ſacerdos ſedens ante tabernaculũ:uelut ebriã abire præcepit. At illa dũ nuſq̃ ſe bibere fateret:nec ebriã eſſe:ſed ꝓpter ſterilitatẽ filiorũ afflicta rogaſſet deũ fiduciã eã exhortabat habere:deũ ei filiũ donaturũ eſſe promittens. Cũ bona itaq; ſpe ueniens ad maritũ:cibum laſſa percepit:& reuertentibus eã in patriam:concepit & peperit filium quẽ appellauerunt noie ſamuel:quaſi a deo poſtulatũ. Quibus uenientibus:ut pro natiuitate filii hoſtias imolarẽt:& decimas offerrẽt:recordata mulier orationis ſuæ & ꝓmiſſiõis quã de filio uouerat deo:tradidit eũ heli dicatũ deo futurũ ꝓphetã:creſcebatq; eius coma:& potus eius erat aqua. Et ſamuel quidem nutritus in templo cõmorabat:helchanæ aũt ex anna alii filii:& tres filiæ progenitæ ſunt. Porro ſamuel pleno iam ãno duodecimo ꝓphetauit. Quẽ quodã tempore dormientem:nominatim deus uocauit. Ille uero putans ſe a ſacerdote uocatum:uenit ad eũ. Sacerdote uero dicẽte eũ ſe nõ uocaſſe:tertio deus hoc fecit. Quod dũ heli cognouiſſet:dixit ad eũ. Primo quidẽ ſamuel filui:nũc aũt dico tibi deũ q uocat:& nota quæ dicat. Cũq; deus iterum locutus fuiſſet audiẽs petit: ut quę uellet p̃ciperet:in nullo eius miniſteriũ dilaturus. Cui deus:quõ inquit ades cognoſce cladẽ futurã iſrahelitis omni narratione:& crudelitate maiorẽ: & heli filios una die morituros:& ſacerdotiũ a domo heli eſſe migrãdum. Heli nãq; plus ſuos filios etiã cõtra eos; utilitatẽ elegit diligere:q̃ mihi placere. Cũq; iureiurãdo cogeret heli ꝓphetã ſamuelẽ:ut hæc ei indicaret:nolebat enim eũ contriſtare ſamuel de tali ſermõe tamen eo dicente:certiorẽ magis habuit expectationẽ de eorũ perditione. Samuel autẽ magis ac magis gloria augebat:cũ utiq; q̃cũq; ꝓphetabat:ꝓbarent eſſe ueracia. Cap. XIII.

EO itaq; tempore paleſtini caſtra mouerunt ſup iſrahelitas:circa ciuitatẽ afech:le uiterq; hoc iſrahelitis ferẽtibus ad potiora uenerũt. Vicerunt paleſtini:& occiderũt hæbreorũ uſq; ad tria milia:reliquã uero multitudinẽ uſq; ad caſtra ꝓpria ꝓſecuti ſunt. De ſumma ergo pditione formidantes hæbrei:miſerunt ad ſeniores & pontifices:ut arcã dei deferrent:qua p̃ſente congreſſi hoſtibus ꝓualerent:ignorantes quõ maior eſſet ab arca:qui eis calamitatẽ iferre decreuerat. Aderatq; arca pariter & pontificis filii:quibus p̃ceperat pater:ut ſi capta arca uiuere uoluiſſent:ad eius faciẽ non uenirent. Finees enim iam ſacerdotii fugebatur officio patre hoc propter ſenectutem ſibi ꝓmittẽte. Quo facto:ſecuritas data eſt multa nimis hæbreis tanq̃ per aduentũ arcę poſſent hoſtibus præualere. Inimici uero ſtupeſcebant iſrahelitas:metuẽtes arcæ p̃ſentiã:ſed utriq; parti nõ ſicut putabãt acceſſit. Facta nãq; cõgreſſione uictoria quã hębrei ſperabãt paleſtinis allegata eſt:& pditionẽ quã illi metuebant:ſuſcipientes hębrei cognouerũt fruſtra ſe habuiſſe in arca fiduciã. Repẽte nãq; in mãibus hoſtiũ deuenerunt: & amiſerunt uſq; ad triginta mſlia uiroꝝ:inter quos ceciderũt quoq; filii ſacerdotis:& arca ab hoſte ablata eſt. Nũciata uero pditione in ſylo & arcę captiuitate per quẽdã iuuenculũ beniamiten qui iterfuerat bello:cũcta ciuitas luctu repleta eſt. Porro heli ſacerdos ſedebat ad portas in altiori ſede:& audiẽs ciuitatis plãctũ atq; putãs aliqd noui circa ſuos effectũ: euocato iuuene dũ agnouiſſet ea q̃ in bello fuerant geſta de filiis & aliis quę de exercitu pariter dicebantur:leuiter habuit tanq̃ per deũ preſcius futurorum:qñ ualde ea mala cõfundunt quæ præter ſpem repente ꝓueniũt. Cũ uero etiam arcam audiſſet ab hoſtibus

captã:dolore turbatus eo q; ei p̃ter ſpem tãtum oẽm acceſſerat:ruens de ſede defunctus eſt:dũ octo & nonaginta uixiſſet annos:quo; quadragita tenuerat principatũ.Ea ita q; die defuncta eſt & cõiunx finees eius filiũ:dũ poſt occaſum mariti nequaq̃ uiuere tole raſſet:Cui pregnanti nũciatus eſt luctus uiri.Pepit aũt filiũ ſeptẽ menſiũ:quẽ iccaboth appellauerat:quod nomẽ deſignat ingloriũ:eo q; illo tpe exercituí hmõi deformitas ac ceſſit.Habuit autẽ principatũ primus heli ex domo ithamar:q fuit unus filiorũ aaron. Nã primitus de domo eleazari ſacerdotis erant: ex quo honorẽ filius a patre ꝓcipiebat: & heli fineesfilio ſuo tradidit.Poſt quẽ abiezar eius filius hũc honorẽ accepit:quẽ bozi ſuo filio dereliq;t.Cui rurſum ozi filius ſucceſſit ſuus: & poſt hũc heli tenuit ſacerdotiũ: de quo nũc nobis ſermo eſt habitus:cuiũs genus uſq; ad tẽpora imperii ſalomonis hoc habuit:tunc enim ſacerdotium ex domo eleazari denuo receperunt.

INCIPIT LIBER VI. ANTIQVITATVM QVI CONTINET TEMPVS ANNORVM.XXXII. CAP.I.

Igitur tenẽtes paleſtini captiuam ſuorum hoſtiũ arcã: ſicut dudum predixímus in ciuitatem axorum portauerunt eam : & apud deum ſuum dagon quaſi tropheum aliquod poſuerunt.Sequenti uero die diluculo ingreſſi templum ut deum ſolẽniter adorarẽt inuenerũt deũ ſuum circa arcam iacẽtem:iacebat enĩ euulſus de baſe ſua in qua ſtatutus eſſe uidebatur:quẽ denuo eleuãtes ſtatuerũt: grauiter de eius caſu dolentes.cũq; frequenter uenientes dagon inuenirent iacentem:& arcam ſimiliter adorantem:in anguſtia & confuſione grauiſſima conſtituti ſunt.Nouiſſimæ azotorum ciuitatem atq; prouinciam diuinitus peſtis inuaſit.Moriebãtur enim crudeli paſſiõe diſſenterie & anteq̃ uelox eius interitus proueniret anteq̃ animæ bona reſoluerentur a corpore:inteſtina eo;corrupta corporis putredine ferebantur.Prouinciam uero conſurgẽs multitudo murium deuaſtabat:ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtineret.Dũq; in his malis azoti tenerentur:& reſiſtere calamitati nõ poſſent, intellexerũt hanc ſibi cladem propter arcam domini prouenìſſe:uictoriãq; eius non ſibi pro bono fuiſſe.Miſerũt ergo ad aſcalonitas:petentes:ut arcam domini ipſi ſuſcipent.Quibus agotorum ſupplicatio non erat ingrata: ſed eis quodammodo gratias retulerunt:arcam uero percipientes:in malis ſimilibus conſtituti ſunt.Secundum paſſiões nãq; azotorum: paſſiõis aſcalonitis arca deuexit.Quã denuo ad alios aſcalonitę miſerũt:ſed neq; apud illos manſit. Nam cum & ipſi hiſdem paſſiõibus turbarent, eã uicinis ciuitatibus tradiderũt.Et iſto modo arca ciuitates paleſtinorum quinq; tranſiuit: quaſi pdã quãdã exigẽs:paſſiõibus ſingulas ciuitates quaſſans.Deſperati uero malis hi qui iam uidebãtur experti:& dum audiẽtibus hæc nota fierent:nec arcã ulterius aliqui ſuſcipere uellent:hmõi imminente mercede:& ultimũ cogitabant quẽadmodũ ea carere poſſent:conuenienteſq; qnq; urbiũ principes:geth & accaron:& aſcalon necnõ & gazæ:& azoti:tractabãt:quod fieri cõueniret.Et primũ qdẽ placuit:ut arca remitteret ad ſuos:cũ deus eã ꝓprius uindicaret:& ob hoc peſtes illis iferret urbeſq; uaſtaret.Erãt aũt q dicerẽt hoc eqdẽ fieri nõ debere:nec falli:ut arcæ paſſionũ cãs aſcriberent cum ei ptãs hmõi aut fortitudo nõ eſſet: quando ſi habuiſſet deus curam eius:nequaq̃ tradita fuiſſet hominibus: ſed, quieſcẽdũ & cãm harũ paſſionum dicebant leuiter tolerãdã:quod utiq; non deberent niſi ſolũmõ reputare naturæ:q̃ corporibus:& terræ & arboribus:& oĩbus q̃ ex ea conſiſtũt:p tẽporũ caſus hmõi mutationes ingenerat. Prædictas itaq; ſententias cõſiliq uirorũ q priſcis

tẽporibus intellectu p̃cedebãt atq; prudẽtiã ſupabãt: & maxie quãdo in rebus ſuadere cõgrua uidebant: neq; remittẽdã arcã: neq; retinẽdã eſſe dicebant: ſed quíq; ſimulacra aurea ꝓ unaq̃q; ciuitate dedicãda deo ꝓ gratiaꝝ actione: quõ eoꝝ ſaluti ꝓuiderit: eoſq; uiuere fecerit: & paſſionibus q̃bus p̃ualere nõ poterãt liberaret: totidẽq; aureos anulos & mures q eoꝝ regionẽ depaſti fuerãt atq; corrupãt: & hęc in loculũ eẽ mittẽda & ſup arcã ponẽda: faciẽdúq; uehiculũ nouũ: & boues q nup genuerãt eẽ iũgẽdas: quaꝝ ptus claudẽdos ac retinẽdos: ne ſequẽtes mres ipedirẽt: ſed ut eoꝝ deſiderio celerimũ potius iter facerẽt: tũc illas depulſas portãteſq; arcã i triuio delerẽdas: eíſq; cõmittẽdũ quã uel lẽt agere uiã: & ſiqdẽ ad hæbreos irẽt: & eorũ regionẽ aſcẽderent: arcã arbitrandũ cãm fuiſſe paſſionũ: ſi uero alíbi fortuitu ꝓperarẽt: reuocãdã eſſe dicebant: & cognoſcerent: eo q; arca nullã uideret habere uirtutẽ. Hæc itaq; recte ſe habere iudicantes repẽte fieri decreuerũt. Agẽtes aũt ea q̃ ſunt p̃dicta uehiculũ cũ bobus deduxerũt in triuiũ: illudq; relinquẽtes ibidẽ ſeceſſerũt. Bobus aũt recta uia uelut quodam ductore p̃cedẽte pgẽtibus paleſtinorũ príncipes ſequebant: quo ſtarẽt: aut quo uenirẽt uolẽtes agnoſcere. Eſt aũt qdã uícus in tribu iuda: noíe bethſamis: in quo uenerũt boues. Cũq; in cãpũ maximũ deueníſſent: ulteríus accedere ceſſauerunt: ſtatuẽteſq; illíc uehiculũ: gratũ míraculũ habitatorĩbus uíci illíus prębuerunt. Eſtatis nãq; tps erat: dum oẽs in agris eſſent procolligẽdis fructibus. Cũ aũt uídíſſent arcã: delectatione rapti: & opus manuũ relinquẽtes: repẽte cucurrerunt ad eã: & deponẽtes arcã & uas in quo erãt recondíta ſimulacra ſimul & mures poſuerunt ſup quãdã petrã q̃ erat in cãpo: & mox ímolantes deo: & uehículũ ſimul & boues holocauſtũ offerẽtes píter epulati ſunt. Hæc uídẽtes paleſtinoꝝ iudíces ad ꝓpría ſunt reuerſi. Ira uero atq; índignatío dei. lxx. uíros bethſamítis: & quínq̃ginta mília plebis occídit: eo q; nõ fuiſſent dígni arcã cõtígere: q; nec ſacerdotes erãt q ad eã acceſſerãt iteremít. Quos talía patiẽtes fleuerũt ſuí ꝓuíciales: & luctũ i eis leuauerunt: qualẽ potuíſſent habere ꝓ malo díuínitus míſſo: ſuũq; mortuũ unuſquíſq; lugebat: & in dígnos ſe iudícantes ut apud eos conſiſteret: mittentes ad oẽs hębreos índicauerunt arcã a paleſtínis fuiſſe reuocatã. Qui cognoſcentes hoc: reportauerunteã in cariathárim proximã ciuitatẽ bethſamitarũ ubi i domũ cuiuſdã leuíte amminadab noíe qui uídebat eſſe iuſtus & uita religioſus arcã introduxerunt: uelut in loco deo dígno: in quo habitaret uir iuſtus. Miníſtrabãt enĩ arcę eius filíi: & huíc curæ annis. xx. p̃fuerũt. Tãtis enĩ tpibus fuit i cariathiarim dũ apud paleſtinos mẽſibus. vii. habitaſſet. Ca. II.

Vnq; oís populus illo tpe quo ciuitas cariathiarim haberet arcã in oratiońibus & ſacrificíís dei deditus eſſe uideret: & maximũ circa eã religíõis exhiberet offícíũ: ſamuel ꝓpheta uidẽs fiduciã eorũ quaſi oportunũ eſſet ut talibus loqueretur de líbertate & bonís eius fecit alloquíũ: ſecundũ q; credebat eorũ mentibus eſſe gratũ: & ait. O uíri quíbus adhuc hoſtes ſunt grauíſſimí paleſtíní: & deus iã íncipiens eſſe propícius & amícus: non ſolũ concupíſcenda líbertas eſt: ſed etiã faciẽda p q̃ uobís eius bona proueniat. Non enim optare debetís ab hoíbus liberari: & agere ꝓ q̃bus potius ſeruiatís: ſed eſtote iuſtí: & malícíã depellẽtes ab aĩalíbus ueſtris: eaſq; purgantes totis mẽtibus inuítate deũ: eũq; bonís actíbus honorate. Hęc enim uobis faciẽtibus bona proueníent: ſeruituſq; fugabít: & de hoſtibus repente triũphus afferet: quẽ promereri non potentis armís: non robore corporũ: non multitudíne populorũ. Non enim malis deus promittit ſe talía p̃bíturũ: ſed bonís exíſtentibus atq; iuſtis. Ego aũt uobis dígna gerẽtibus hmõí promíſſorũ aſtípulator adero. Cũq; díxíſſet hæc: uníuerſus populus ei fauit: & eius exhortatione gauiſus eſt: ſimul & annuerunt oẽs obedire deo. Quo facto cõgregauit eos ſamuel in quadã ciuitate quę uocat maſphat: quod nomen deorſum íſpicere

hębraica lingua ſignificat. Hic haurientes aquã imolauerunt deo: & tota die ieiunantes in orationibus cõuerſati ſunt. Qui tñ ibidẽ cõgregati: paleſtinos minime latuerunt. Nã cognoſcẽtes cõuẽtũ eoꝝ: magno exercitu atq; uirtute: ut nõ ſuſpicantibus bellũ & imprepatis inferrẽt hębreis aggreſſi ſunt. Illos aũt hoc ualde terruit: & ad tumultũ formidinẽq; pduxit: & recurrẽtes ad Samuel aĩas ſuas corruiſſe & morti ꝓximas iã perditione dicebãt. Et ppea qeſcẽdũ: nec uirtutẽ hoſtiũ cõmouendã: qñ nobis te duce ad orationes & ſacrificia & iuramẽta ueniẽtibus: ſup nudos & inermes caſtrametati ſunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla ſalutis eſt: niſi p te exoret deus: ut euadere nobis cõceſſerit paleſtinos. At ille & fiduciã hñdã dixit: & deũ allatus: eis adiutoriũ ꝓmiſit. Et ſumẽs lactantẽ agnũ ſacrificauit pro populo: rogauitq; deũ ut eos cõtra paleſtinoꝝ bellũ ſua dextra tueret: nec eos perituros deſpiceret: qui ſecundo iam uidebant afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hoſtiaſq; placitas: & auxiliatrici mẽte ſuſcipiẽs: annuit eis uictoriã & potentiam conferẽdam. Dũq; adhuc eſſet ſup altare dei ſacrificiũ poſitũ: & nõdũ ſacra fuiſſet flamma cõſumptũ: ꝓceſſit e caſtris hoſtiũ multitudo: & acie cõſtitit ad pugnandum: tanq; ſpe multa uictorię. Dũ utiq; iudęi in anguſtia uiderent incluſi: quãdo nec arma haberent: nec ad pugnandum ibidẽ cõcurriſſent. Inciderant enim ſopinate in rebus talibus: quæ etiam ſi ꝓdictę fuiſſent: nõ facile cõgregarent. Paleſtinis igit primũ deus terrã mouit eãq; tremere fecit: & eis dubiã demonſtrauit: ita ut ex eis baſis ſubtrahi uideret: & ſciſſa i diuerſis aptionibus ſorberet. Deide tonitruis cõcrepãtibus: & igneis corruſcatõibus lõge micãtibus: uelut incẽdẽs eoꝝ uultus nimis eos affecit: & ex eoꝝ mãibus arma dirípiẽs nudos i fugã uertit. Quo ſcõ: ſamuel eos cũ multitudie pſecutus ẽ: & plurimos interfecit: pſecutuſq; uſq; ad locũ quẽdã q uocat correõ: ibi lapidẽ fixit: uelut terminũ uictorię & hoſtiũ fugę: eũq; lapidẽ fortitudinẽ appellauit: q̃ſi eis ſignum eſſet diuini ſolacii contra hoſtes adhibiti. Inimici uero poſt illã plagã nequaq̃ ſuper iſrahelitis egreſſi ſunt: ſed timore & memoria rerũ quę ſuper eos acciderat quieſcebant. Fiducia ſiquidẽ quæ dudum fuerat paleſtinis aduerſus hębreos: poſt hanc uictoriã facta eſt hębreorũ. Porro ſamuel ſup eos caſtra ducens: peremit multos: eorũq; ſuppbiã ad nihil deduxit & abſtulit regionem illam: quam primitus uictis iudęis rapuerũt. Hęc aũt erat uſq; ad ciuitatẽ accaron: a finibus geth extenſa. igitur illo tẽpore inter iſrahelitas & reliquos chananeos frequenter agebantur bella: deoq; pro obſeruantia legũ propicio: iudęi ſupauerũt chananeos Propterea uero Samuel diſpoſito populo: ciſq; reddita ciuitate i ea eos cõuenire ꝓcepit: ut de diuerſis actibus adinuicẽ diſceptarẽt: ipſe uero ſemel i anno circuiens ciuitates iudicabat: & multo tpe equitate oĩa expleuit. Capi. III.

Einde ſenectute grauatus: & agere ſolẽnia ꝓpeditus: filiis ſuis populi tribuit principatũ: quorũ ſenior qdẽ dicebat Iohel: iunior aũt abia. Præpoſuit aũt aliũ qdẽ in bethleẽ ciuitate: ut illic ſederet & iudicaret: aliũ uero in berſabee diuidens populũ q eorũ iudiciis obedirent. Iſti ſiquidẽ facti ſunt exẽplũ & indiciũ manifeſtũ cuiuſdã: ne ſimiles parẽtibus ſuis filii exiſterẽt: ſed ut boni quidẽ & moderati ex malis: & mali producerentur ex bonis. Nã & patris ſui ſtudiũ non recordantes: ſed uiã contrariam ambulantes: & muneribus turpibus lucris iuſticiã cõprimebant: & iudicia nõ uera: ſed ſecundũ præmia proferebant: & ad epulas ꝓciſaq; conuiuia declinantes: primũ quidẽ: quæ erant inimica deo gerebant: ſecundo aũt patri uidebantur aduerſi: qui multo ſtudio ac prouidentia geſſerat: ut ẽt plebs ſciret ſeruare iuſticiam. Populus itaq; dum contumeliam priori conuerſationi prophetæ filii facerent: grauiter hoc ferens ad patrem de nuo remeauit: qui in ramatha ciuitate cõmorabatur: eiq; iniuſticias filiorum oẽs expoſuit: & quõ cũ ſenex eſſet: & a tẽpore iã defectus rebus præeſſe nõ poterat: ſupplicabãt

ei:atq; rogabant:ut aliquē eorū regē eligeret:q & principatū gentis haberet & palesti nos affligeret:q eis erāt prioris iniusticię debitores. Cap. IIII.

Aec ergo uerba cōcusserūt samuel ꝓpter īsertā ei iusticiā:& odiū circa reges. Op
h timā enī illius tūc cōuersatiōis electionē deus ualde diligebat quę dū eēt sancta:
beatos ēt ciues utētes se faciebat:nimiaq; cogitatiōe afflictus. his dictis neq; cibi
memoriā habuit:neq; somni:sed facta nocte rex cogitatiōes euoluēs sine sopore pman
sit. Cūq; talia cogitaret:apparuit ei diuinitas:cūq; cōsolata est dicens: ne propter populi deberet affligi:quasi nō in illo superbi fuerint: sed magis i se:ne solus sup eos ipe regnaret:& hęc opa exquo egressi sunt ab ægypto molitos:non tñ post multū tps eos grauissimā eē pœnitētiā habituros:per quā nihil eqdē qd gestū fuerit:ineffectū erit. Ar guent aūt eē cōtētores:& cōsilia non pacifica circa me: & circa tuā ꝓphetiā habuisse. Pręcipio ergo tibi ut eis ordines quēcūq; monstrauero regem pdices tñ eis:quales erūt: & quæ sub rege mala passuri sint: postea qualem mutationem habere festinant. Hæc samuel cum audisset:mox die facto conuocatis iudęis:ait daturum se eis regem: sed pri mitus quidem narrare eis deberet:quæ illis essent futura per reges:& quibus forent affli ctionibus atterendi. Scitote inquit:q; primū quidem filios uestros auferent:& alios qui dem curruum agitatores esse uidebunt:alios uero equites & armigeros:& precursores: alios millenarios:& centenarios: facientq; alios armoꝝ artifices:& opifices curruum: & instrumentorum fabros:& agrorum suoꝝ cultores: uinearūq; fossores:& nihil erit: in quo nō obediant his quæ iubentur:seruientes ad similitudinem eoꝝ qui precio com parantur in plebe. Sed & filias uestras inquit unguentarias habebunt et conquestrias et molarias:efficientque omne opus sub necessitate: quasi samuele plagas metuentes & uerbera. Sed & uestras possessiones auferēt: & eas eunuchis suis et armigeris con donabunt:& iumentorum greges eis distribuent. Et ut breuiter sit dicendum seruietis cum oibus uestris regi similes seruorū eius effecti: horūq; sermonū memoriā tūc hēbi tis:quādo hæc passi fueritis & pœnitentiā ducti rogaueritis deū ut uestri misereatur:et donet a regali munere uelocissimā libertatē: q uestras nō suscipiet pces. sed eas:respuēs uestras fiuet:ut malorū consiliorū tormenta sustineatis. Erat aūt populus in hac prophe tia faturarū rerū ualde fatuus & difficilis:ut consiliū quod semel in mente collocarat ex pleret. Nā neq; audientes talia sunt conuersi:neq; eisdē sermonibus eos ꝓpheta perter ruit:sed magis uehementer instabant & regē sibi ordinari Nimie postulabant:nec cogi tandū deuenturo esse censcebant:sed fore necessariū secū pro afflictione inimicorū habe re pugnaturū regē:quando nulla prouinciarū in tali conuersatione sine rege consiste ret. Videns aūt eos Samuel nec in his q̄ fuerant prædicta conuersos. sed potius imminē tes ait. Nunc equidem ad propria singuli quiq; recedite:oportune uero uos euocabo:dū quē uobis daturus sum regē a deo cognouero. Erat igitur quidā de tribu beniamin uir nobilis moribus & laudabilis noīe. Cis Huius erat filius iam iuuenculus:formaq; pul cherrimus:& corpore ualde procerus:quiq; multos mente ac prudentia pcedebat:uoca baturq; Saul. Hic uero cis dū asini pcipui de grege eius errassent i qbus nimis:& sicut in nullo alio iumento delectabatur:filiū suum ad requirendos eos cū uno famulo desti nauit. Qui dū tribum patriā requirendo asinos circuisset:uenit ad alias:& dū neq; in eis inuenisset:discedere cogitabat ne patri de se molestiam cogitationis inferret. Cūq; in ra matha ciuitate uenisset:& puer qui cū eo erat dixisset ei:in ea esse prophetam uerū:dedis setq; consilia ut ad eū irent:ac p eū de asinis quos quærebant agnoscerent:respondit ni hil habere præ manibus quod euntes deberēt offerre prophetæ:quoniā uiæ pecunia iā fuisset expēsa. Tūc famulus dixit eē quartā partē sibi sicli:& hoc ei datū posse sufficere.

Errabãt enĩ ignorãtes:eo q̃ nõ acciperet ꝑpheta mercedẽ.Cũq; ueniſſent añ portas:& uirgines inueniẽtes ad aquã euntes:iterrogauerũt eas de domo ꝑphetæ.Quæ cũ idicaſ ſent:adiiciebãt ut feſtinarẽt:añq; ad comedẽdũ accederet. Multos enĩ eũ ea die dicebãt paſcere:& ex his q uocati fuerãt eũ primũ diſcũbere.Samuel aũt ꝑpterea multos tunc ad cõuiuiũ uocauerat. Nã dũ p̃cedẽti die deprecabaꝫ deũ ut ei p̃diceret quẽ cõſtitueret regem:indicauerat ea hora altera die miſſurum ſe aliquem iuuenem de tribu beniamin. Porro Samuel in domo ſedens: tp̃s quod ei ꝑmiſſum fuerat expectabat. Quo ad impleto deſcẽdẽs ibat ad mẽſas:occurritq; ei Saul: cui deus ꝑtinus idicauit hũc eẽ regna turũ hæbreis.Saul aũt acceſſit ad Samuel:eũq; ſalutãs ſupplicauit:ut ei domũ ꝑphetę monſtraret:quã ſcilicet ut pegrinus ſe ignorare dicebat.Cũq; ſamuel ſe eẽ dixiſſet:eũq; duceret ad cõuiuiũ:ĩcolumes eſſe ꝑ qbus quærẽdis miſſus fuerat aſinos idicauit: & oĩa ei bona regni eſſe cõferẽda ꝑmiſit. Cui ſaul:minimus inqt ſum dñe mi hac ſpe: & de ultima tribu q̃ regibus apta nõ ẽ:& ex iferiori patria urbiũ cæterarũ: ſed tu me de hac ſpe magis illudis:& ꝑ ridiculo me fatigare cõtẽdis:de rebus maioribus: quã ut mihi cõuenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium: recumbere fecit ſimul & ſequentem puerum:ſuper eos qui fuerant inuitati. Erant enim numero ſeptuaginta. Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi aduenĩſſet: ſinguli quiq; ad propria diſceſſerunt.Saul autem apud prophetam cum famulo ſuo ſoporatus eſt.Die ergo facto ſamuel eum excitans duxit foras.Et cum extra ciuitatem ueniſſent, famulum quidem pręcedere iuſſit:illum uero remeare:quaſi aliquid nullo alio præſente dicturus.Dumq; Saul puerum premiſiſſet, ſumens propheta uas olei ſuper iuuenis caput effudit:eumq; cõplexus ait.Eſto tu rex cõſtitutus a deo:et cõtra paleſtinos uindicaturus hębreos.Hoc autem erit tibi ſignum quod te uolo præſcire. Cum ꝑfectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum.Quorũ primũ quidem tres panes efferre uidebis:ſecundũ uero hędũ & tertiũ utrẽ uini.Iſti te ſalutabunt:& libenter te ſuſcipient: & dabunt tibi duos panes. Tu accipiens:exinde ueniesad ſepulchrũ rachel:ubi cognoſces:eo q̃ inuenti ſint aſini.Poſt hęc ueniens in gabatha:& eccleſiã inueniens prophetarũ:& diuinitus inſpiratus:prophetabis cũ eis:ita ut oẽs habẽtes ſenſum cũ uiderint obſtupeſcant:atq; mirent dicentes. Vnde ad hanc fœlicitatẽ peruenit filio cis:ut poſſit ẽt ꝑphetare. Cũq; hęc ſigna oĩa fuerint facta, ſcito eẽ deũ tecũ:& ſaluta bis patrẽ tuũ atq; cognatos:ueniesq; poſt hęc uocatus a me i galgala: ut ꝑ his deo pacificas hoſtias ĩmolemus. Hęc aũt p̃dicens:dimiſit eũ.Porro ſaul oĩa ſecundũ prophetiã ſamuel euenerunt.Cunq; ueniſſet in domũ, cognato ſuo abner quẽ præ oĩbus parentibus diligebat interrogante de profectione eius:& quid accidiſſet, aliarũ qdẽ rerũ nihil abſcondit:neq; q̃ apud ſamuelem prophetam fuiſſet:neq; q̃ ei aſinos inuentos eſſe dixiſſet.de regno aũt & eius euentibus:quę ẽt ſi audirentur:& inuidiã & incredulitatẽ parerent, tacẽdũ eſſe decreuit:quod nec amico:& amplius ſanguinis uicinitate cõiuncto cautũ aut ſapiens credidit indicare:dubitans ut reor de humana natura quippe cũ uerũ ſit: q̃ pfecte nemo deuotus:nemo amicus:neq; cognatus:neuſq; in dei donis purũ alicuis ſeruet affectũ:ſed circa prouectus ſublimiũ:maliuoli & inuidioſi eſſe noſcũtur.Samuel aũt conuocauit populũ ad ciuitatẽ Maſphat:& apud eũ diuino mandato uerba diſpoſuit dicens. Quõ cũ eis deus p̃ſtiterit libertatẽ:& ſubdiderit hoſtes, beneficioꝝ ſint eius ĩmemores:& deũ quidẽ regno priuauerint:neſciẽtes quomodo nimis utillimũ eſt: ab oĩum rerũ excelſo iuuari:cũ deus utiq; oĩum ſit ſolus excelſus:elegerint aũt habere ſe hominẽ ꝓ regẽ qui eis uelut iumẽtis ſubditis conſilio et deſiderio ſuo aliiſq; uoluntatibus ſit uſurus et poteſtatẽ ſuam ſine aliqua parcitate oĩbus ſit illaturus: quiq; non ita

ſicut deus ꝓpriũ opus atq; facturã tueri genus hoim feſtinauit:quod deũ ſolũ ſemp con ſtat efficere.Sed quõ uobis inqt placuit:& hęc iniuria ꝑualuit cõtra deũ:ordinamini oẽs per tribus & ſceptra:& mittite ſortes ueſtras. Quod dũ hębrei feciſſent:ſors cecidit tri-bui beniamin.Et dum fuiſſet denuo ſors miſſa ꝑ genus:exit ꝓgenies metri. Cũq; per ui ros ipſius generis ſors miſſa fuiſſet:ad ſaul filiũ Cis ſors regni ꝓducta ẽ.Quod dũ iuue-nis agnouiſſet:ſemetipſum abſcondit: nolens uideri ut arbitror ſponte ſuſcipere pricipa tũ:ſed tantã ſui abſtinẽtiã & temperantiã demonſtrauit:ut dũ multi nec in parua fœlici tate gaudiũ ualeant retinere:ſed oĩno cõſpicui eſſe|deſiderent:ille nõ ſolũ ſemetipm pro tali regno:& tantarũ gẽtiũ futurus dominus nõ oñdit : ſed ẽt cõſpectui eorũ qbus erat regnaturus eripuit: & quęrẽdũ ſe nõ ſine eorũ fatigatione fecit. Quibus difficultatẽ pa tiẽtibus & cogitãtibus eo q, nõ adeſſet:rogauit ꝓpheta deũ:ut ei ubi eſſet oſtẽderet:& iuuenẽ manifeſtũ efficeret. Dũq; cognouiſſet a deo locũ in quo erat celatus ſaul : miſit qui eum adduceret.Et cum iueniſſet:eum in medio populi collocauit. His enim omni-bus eminebat:& ipſa ꝓceritate regius erat.Dixitq; ꝓpheta. Hunc uobis deus dedit re gẽ:uidetis q, & melior cunctis eſt: & imperio dignus.Cũq; optaſſet populus regi ſalu-tẽ:ea quę illis erant futura ꝓpheta cõſcribens: rege audiẽte legit:& librũ i tabernaculo dei reuoluit:ob teſtimonium eos; quæ ꝑdixerat uenturus generationibus offerendum. Dum hæc itaq; ſamuel celebraſſet dimiſit populum propheta : & ipſi quidem in ama-thin ciuitatẽ patriæ ſuę profectus eſt.Cum uero ſaul iret in gabath:ex his q erant mul-ti quidem bonorum uirorum ſecuti ſunt:honorem regi debitum exhibentes:plurimi ue ro maligni:& illũ contẽnebant:& alios irridebant:& neq; munera offerebant:neq; ſtu dio aut ſermone ſaul ſibi placere demonſtrabant. Cap. .VI.

Oſt menſem uero honoris eius initium belli cauſa cõtigit contra naas regem am
p monitarum. Hic enim multa mala iudęis habitantibus trans iordanem intulit:
& cũ multo ac pugnaci exercitu eos afflixit:urbeſq; eorũ ſeruituti ſubegit.Quo rũ fortitudinẽ ui propria ad ꝑſens ſuæ ſubdidit ditioni:ſapientia uero atq; tractatu ſic infirmos reddebat:ut neq; rurſus iugũ potuiſſent euadere ſeruitutis.Eorũ nãq; ẽt q ad eum aut fide data ueniſſent : aut quos lege bellica cepiſſet : dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat:ut ſiniſtrã partẽ uultus ſui ſcutis celantes:ad bellandũ nimis forẽt inutiles.Et hæc quidẽ ammonitarũ cũ feciſſet habitantibus trans iordanẽ:ſuper gala-dinos abiit:& caſtra ponens circa ciuitatẽ iabes:legatos ad eos miſit ꝑcipiens ut ſe ei traderent:quatenus eorũ oculos dextros auferret.Quod ſi nollent:ꝑ obſeſſionẽ eorum ciuitatẽ ſe interminabat euertere:electionẽ uero in ipſis eſſe:utrũ uellẽt partẽ corporis amittere: aut certe uniuerſi perirẽ.Galadini uero merentes in talibus:neutrũ horũ pro-mittere ꝑſumpſerũt:neq; ſemetipſos tradere:neq; repugnare.Septẽ uero dierũ inducias poposcerunt:ut ad contribules legationes mittẽtes:ſolatiũ ab eis poſcerent.Et ſi quidẽ auxiliũ ueniret pugnarent:ſi uero huius rei foret inopia:tradere ſe dixerũt paſſuri quod eunq; placeret hoſti.Naas aũt ſpernens multitudinẽ galadinorũ : eorũq; reſponſum: dedit eis inducias:& ſolatia a quocũq; uellẽt poſtulare ꝑmiſit.Illi ergo repente per ciui tates iſrahelitarũ miſerunt:indicantes q̃ eis faceret naas : & in qua tenerenẽ anguſtia. Qui uſq; ad lachrymas magnãq; triſtitiã hoc audito uenerũt. Timor aũt eis aliud quic q̃ facere non ꝑmiſit.Cũq; legati in regis ſaul ciuitatẽ ueniſſent:& in quibus eſſent iabi te periculis nunciaſſent : populus quidẽ idẽ fecit quod illi priores:flebãt enĩ oẽs cogna torũ calamitates.Saul aũt ab ope agri reuerſus in opidũ uenit:inuenitq; flentes ꝓprios ciues:& dũ cãm eorũ triſtitiæ & confuſionis inquireret:agnouit quod contigerat a le-gatis:diuinituſq; inſpiratis iabitas quidẽ remiſit:promittens eis in auxiliũ ſe uenturum

die tertia:& ante ſolis aſcẽſum hoſtes eſſe uicturũ:ita ut uictores eos & timore liber os ortus ſolis inſpiceret:iuſſit eorũ aliquos pro ducatu itineris ſuſtinere. Igitur uolens populũ ad ammonitaꝝ bellũ dãni timore cõuertere:eis quo citius ſubueniret:incidẽs boũ ſuoꝝ neruos:hęc ſe facere cũctis interminatus ẽ:ſi nõ armati alia die cõcurrerent ad iordanẽ:eumq; ſequerent & ſamuelẽ:ubicũq; eos educeret. Illis aũt pp timorẽ imminẽtis damni definito tpe currẽtibus in ciuitatẽ balã dinũerata multitudine:inuenit eoꝝ nũerũ ꝑter tribũ iuda ſeptigẽta milia fuiſſe collectos:illius aũt tribus ſeptuagita milia uiri fuerũt. Tranſiẽs ergo iordanẽ:& decẽ finiũ tota nocte faciẽs iter: oriẽte ſole exercitui in tribus partibus conſtitutos repẽte & inopinabiliter ruit ſup hoſtes:factaq; pugna: & alios multos ãmonitarũ pemit ſimul & regẽ. Hoc igitur opus clarũ fecit ualde ſaul:& apud oẽs hębreos eum laudabilẽ demõſtrauit:magnãq; fecit gloriã fortitudinis adipiſci. Nã ſi qui primitus fuerant qui eum ſpreuerant:tunc conuerſi ſunt ut eũ honorarẽt:& melio rẽ cunctoꝝ principatum eius iudicarent. Non enim ſufficit illi ſolũmodo ſabeſſenos cri puiſſe:ſed etiam cunctam ſtuduit pugnando ammonitarum ſubuertere regionẽ: ꝑdãq; exinde copioſam ſumẽs:clarus ad propria remeauit. Populus ergo pro rebus quę geſtæ fuerant a ſaul:magna delectatione gaudebant & ꝙ regẽ talẽ ordinauerant exultabant. Contra illos uero qui eum nihil rebus ꝓdeſſe dixerant exclamabant: ubi ſunt nunc illi exoluant pœnas:& reliqua ſimul adiiciebant:ut ſolet uulgus fœlicitate detenta euomere:& contra illos qui in principiis hmõi rerum eſſe uidẽtur auctores. Saul aũt hoꝝ qdẽ circa ſe fauorẽ amplectabat & uoluntatẽ:iurauit aũt nullũ ſe nocere cõtribuliũ:nec illa die necari pmittere:cũ eſſet nimis incõgruũ:ſi data a deo uictoria:ꝓprii generis ſanguine fœdaret:ſed deceret ut gratiã hñtes adinuicem feſtiuitatem potius celebrarẽt. Cũq; ſamuel dixiſſet ſecundã ordinationẽ in cõfirmatiõe regni ſaul oportere fieri: oẽs congregati ſunt in galgalã ciuitatẽ. Illic enim eos uenire ꝑceperat:& rurſus uidente populo ꝓpheta unxit ſaul oleo ſancto:& ſecundo denunciauit regẽ. Itaq; iſto mõ hæbreoꝝ reſpublica ad regum iura conuerſa eſt. Nã tempore moiſi & Ieſu eius diſcipuli:qui poſt eum dux fuit:optima ducis conuerſatione regebant:poſt illorũ uero mortẽ annis.x.& octo populus eorũ ſine principe fuit. Poſtea ad conuerſationẽ priſtinã ſunt reuerſi:ei q bello & fortitudine cunctos excelleret tribuentes iudicii ptãtem:& propterea tps cõuerſationis hmõi nimis eximiũ uocauerunt:Samuel aũt propheta congregatis hæbreis ait. Cõiuro uos ꝓ maximũ deũ:q fratres illos optimos moiſen & aaron deduxit ad uitã:& patres noſtros ex ægypto:de domo ſeruitutis eripuit:ut neq; uerecundiæ aliqd conferentes:neq; timore perterriti:neq; alia qualibet paſſione detenti:dicatis:& ſiqd a me puum aut iuſtiũ: aut lucri gratia:aut auaricia cã geſtũ eſt, arguite me ſi cuius aliqd accepi:aut ſi uitulũ:aut ouem:aut cibũ recepi:aut ſi cuius iumenta ad utilitatẽ meã tollens aliquẽ contriſtaui:ex his ergo oibus ſiquid abſtuli dicite corã rege. Illi uero clamabant horũ nihil ab eo factũ eẽ:ſed iuſte & ſancte fuiſſe eũ cũ populo hæbreorũ. Samuel aũt cũ audiſſet cũctorũ hmõi teſtimoniũ fuiſſe de eo prolatũ ait. Quõ iudicaſtis mihi: ꝙ nihil incongruũ de me dicere ualeatis corã rege nunc audite cũ fiducia me dicentẽ. Quõ impie nimis egiſtis in deo petentes regẽ:cũ uos oportuiſſet habere memoriã, ꝙ cũ ſeptuaginta ſolũmõ noſtri generis auus Iacob ꝓpter famẽ uenit in ægyptum:& illic multis milibus procreatis:quę ad peſſimũ ſeruitiũ ęgyptii ꝓduxerunt:oratione patrũ abſq; rege tantã multitudinẽ ex neceſſitate deus eripuit:mittens eis moiſen & aaron fratres:q uos eduxerunt in terrã hanc:quã nunc utiq; poſſidetis. Et his adeptis ꝓ deũ bonis:didiciſtis pietatẽ atq; religionẽ dei:quos ille hoſtibus ſubditis liberauit:& primũ quidẽ aſſyriorũ rege & eorũ fortitudine potiores effecit:deinde ꝑbuit uictoriã ammonitarum:

nouiſſime uero paleſtinorũ:& hęc oĩa conceſſa ſunt non hñtibus regẽ:ſed cũ iepte & ge deon duces exteterunt. Quæ uos ergo tenuit ſtultícia:ut fugiẽtes a deo hoſ eſſe uelitís ſub regno. Et ego qdẽ hunc uobís inſtituí:quẽ deus elegit:ut tñ uobís manifeſtũ ſit deũ íraſcí:& ingrate ferre petitionẽ ueſtrã in regno:faciã ut deus ípſe hoc uobis oſtendat ap tís indiciís:quod nullus alíquando ueſtrũ hic uidit factũ meſſís tpe ímbrẽ deũ deprecor effundere. Cũq; hęc ſamuel díxíſſet ad populũ:tonítrua ſubíto:& choruſcatiões: & grã dinis ípetus diuinitatís iuſſione ꝓrupit:ueritatẽ ꝓphetę apud cũctos oñdens:ita ut ob ſtupeſcẽtes:& in formidine conſtituti:ſeſe peccaſſe cũcti ꝓfiterent:& in hoc ꝓignoran tiã ícídíſſe:utq; deũ propheta uelut optímus pater & mítis rogaret:quatenus propícius eſſet eís:peccatũq; quod ꝓ íncuriã & íniquitatẽ cõmíſcrant:dímitteret exorabãt. At ílle ꝓmíſit deũ ſe rogaturę:ut eís uineã concederet meritoꝝ: monuit tñ eos: ut ſi iuſti forẽt & boni:& haberent ſemp memoriã eoꝝ in quíbus ꝓuaricationẽ uirtutís íncíderant:& ſi gnoꝝ dei & legíſlationís moyſi:eís cũ fœlícítate regía ſalutís eſſet affectus: ſi uero hæc negligerent:uenturã eís eorũq; regí a deo plagã maximam prophetauit. Igítur ſamuel dum hęc díxíſſet hębreís confirmato ſecundo Saulis regno: populum remeare dimíſit ad propria.

Cap. .VII.

Aul ígiẽ elígẽs quaſi tría mílía uíroꝝ ex oĩ plebe: duo mílía qdẽ ípe recipiẽs:mo
s rabat in ciuitate betheleẽ: ıõathe uero ſuo fílío mílle dedit armígeros:eũq; míſit ín gabaa Ille autem obſidebat caſtra paleſtínorum nõ procul a galgalís. Paleſtí nínãq; qui in gabaa morabãt:arma iudęís abſtulerant: & munítíſſima loca: ſuíſq; ca ſtris opportuna detinebant:interdicẽtes hębreís uti ferro. Propter quam cãm agrícolæ ſi quod inſtrumentum eís eſſet neceſſarium ad culturam uenientes ad paleſtínos: fabrí cabant íllud. Cũ ergo paleſtíni cognouiſſent caſtra ſua ab hębreís obſeſſa índignatí & contentũ hæbreorũ magnã iníuriã iudicantes, iudęis preliũ íntulerunt. cc. pedeſtríũ: qdẽ. ccc. mílía curruũ uero. xxx. mílía:& equitũ ſexaginta mílía:caſtraq; poſuerũt circa ciuitatẽ magnã. Quod cũ cognouiſſet ſaul rex hębreorũ deſcendít in galgalã ciuitatẽ: & in oẽm prouinciã míſit populũ ꝓpter libertatẽ ad bellũ contra paleſtínos ínuitans: eorũq; potentiã uiliſſimã eſſe declarans & nimís índignã:ut p tímorẽ pícula ſuſtinerẽt: Dũq; populi q erant cũ ſaul multitudinẽ paleſtínorũ inſpicerent, ualde ſunt territi: & alíí quidẽ in ſpeluncis & cauernis & cloacis ſemetipſos celauerunt:plurimi uero trans iordanẽ fuga dílapſi ſunt:qui erant pręcipue ex tribug ad & ruben. Míſitq; ſaul ad pro phetã uocans eũ:ut cũ eo de bello & rebus ꝓſentibus cogitaret. Ille aũt ſuſtinere eũ ibi ꝓcepit:& hoſtias ꝓparare:poſt ſeptẽ uero dies uenturũ ad eũ:ut ſeptíma die ſacrífican tes ita congrederent ad bellũ. Qui ſuſtinuit quidẽ ſicut propheta mandauit:mandatũ uero nequaq; cũ pfectione ſeruauit:ſed cũ uideret prophetã quidẽ morarí:ſe aũt a mílí tibus derelinquí:celebratís hoſtíis cũ audíſſet ſamuel uenientẽ:eíus in occurſum feſtinã ter egreſſus eſt. Ille ergo non recte eũ feciſſe dixit:eo q; orationes & ſacrificia q̃ dei uo luntate erant facienda pro populo:offerre petulanter ípſe ꝓſumpſiſſet. Saul uero ſatiſfa ciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidẽ ꝓfinitos dies:ſed pro neceſſitate & díſceſſu milítũ: & ꝓpter hunc tímorẽ & ínimícorũ aduentũ: cũ in magno eſſet metu:eo q; audíti fuiſ ſent hoſtes in galgala deſcendiſſe:ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum. Reſpon dens ſamuel aít. Sed tu qdẽ ſi iuſtus eſſes & mihí non ínobediẽs: nunq̃ ín his quæ pro ꝓſentibus pręcepit deus primitus defeciſſes quã in rebus neceſſaríis expediret: ut tíbí tuæq; ſoboli regnare plurimo tpe licuiſſet. Et ſamuel quidẽ ferens grauiter in his q̃ fue rant facta:díſceſſit ad ꝓpría. Saul aũt in galgala ciuitatẽ habens ſecũ ſexcentos ſolum mõ uíros:cũ ionatha fílío ſuo uenit:quorũ plurimí arma nequaq̃ habebant:dũ ferrum

utiq; in ꝓuincia minus eẽt:& qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos paleſtini:ſicut dudum iam declarauimus hæc habere. Igit' diuidẽtes tribus agminibus exercitum paleſtini:& per totidem itinera diſcurrẽtes:hæbreos ꝙ ꝓuinciã deuaſtabant: uidẽtibus ſcilicet ſaul rege & eius filio ionatha:& terrã defendere cum eſſent ſexcẽti ſolũmõ non ualẽtibus. Cunq; reſideret ipſe & eius filius: & ſacerdos achias qui erat de ꝓle hæli ſacerdotis ſuper collẽ excelſum:terramq; populari reſpicerent:eis in maxima anguſtia conſtitutis:ſaul filiũ cum ſuo armigero conſtituit: ut latenter ad hoſtium tabernacula properarẽt:turbatiſq; eis ſequẽdo modum cõmotionis inferrẽt. Dũq; armiger eius ꝓmũ ſe eum ſecuturum aſſereret:etiam ſi mors imineret:ſumẽs ſolaciũ iuuenis & de colle deſcẽdentes:ad hoſtes pariter ibant. Erant igit' caſtra hoſtium ſup ſcopulum habentẽ ſubtiliſſimam longitudinẽ:tribus uerticibus acutiſſimis prominentẽ: ſcopulis ꝙ circuitum euntibus:& quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantium prohibẽtibus. Vnde cõtigebat ut cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtrorum:q; natura locus ille oĩbus uidebatur eſſe munitus:& ad capiẽdum ualde difficilis: eo q; non ſolum aſcendere illic: ſed etiam accedere difficile uideretur. Dum ergo ueniſſet ad caſtra ionathas: armigerũ confortabat exacuẽs ut ad hoſtes accederent: ſignum eis hoc uictoriæ iudicarent:ſi eos ad ſe uocarent:ſi uero nihil loquerent':tanq; eis non uocantibus reuerti deberent. Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium apparente iam die: uidentes paleſtini eos alterutris dicebant. Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediuntur hębrei. Et ad ionathan eiuſq; armigerum dicebant. Venite aſcendite ad nos:ut uos digne pro ueſtris preſumptionibus puniamus. Quam uocẽ ſuſcipiens grate ſaul filius: tanq; ei uictoriã deſignantẽ:tũc quidem ab illo loco in quo hoſtibus fuerant uiſi receſſerunt: mutanteſq; locum uenerunt ad petram quæ erat propter munitionis locum deſolata cuſtodibus: & ex inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cũ multo labore naturã loci uicerunt:ut ad inimicorũ caſtra conſcenderent. Irruenteſq; eis dormientibus:occiderunt qdẽ uigintí:turbã uero ſtupore uehementius impleuerunt: ita ut alii qdem effugerent arma oĩa relinquentes: alii uero ſemetipſos non agnoſcentes:eo q; congregati ex multis gentibus eſſent:credentes inimicos & irruiſſe ſup ſe iſrahelitas putantes:& non hoc duorũ hominũ ꝓſumptione eõmiſſum:ad alterna bella conuerſi ſunt. Quorũ alii quidẽ perempti moriebantur:alii uero fugientes ꝙ ſaxa ꝓcipites collabebant'. Dũq; exploratores ſaul dicerent regi:paleſtinorũ caſtra ualde turbari:requirens ſaul ne quis ſuorum deeſſet: audiuit ſuum abiſſe filiũ & eius armigerũ:iuſſitq; ut pontifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei ꝓphetaret? Cũq; ille cõuincere eũ:& hoſtibus fortiter ꝓualere dixiſſet:paleſtinos inuaſit: & turbatos aggreſſus eſt:qui ſe inuicẽ peremerunt. Qui aũt refugerant petriſq; ſe celauerant iudaĩ audientes ſaul eſſe uictorẽ:congregati quaſi decẽ milia hæbreorũ:pſecuti ſunt inimicos:cuncta regione diſperſos. Igit' ſiue ꝓpter inopinatæ uictoriæ gaudiũ dũ ſæpe fœlices contingat extolli:ſiue ignorantia faciente, palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatũ eſt. Volente enĩ ſaul funditus interimere paleſtinos & pœnã exoluere:maledixit hæbreis:ut ſi qs ſe a cæde retinens inimicorum anteq; nox futura ueniret comederet:& ab interfectione hoſtiũ:aut a pſecutõe ceſſaret:maledictus eſſet. Cunq; ſaul hoc dixiſſet:ueniens ad quandã quercũ excelſam in ſorte effrẽ conſtitutã:ionathas filius eius dũ illic apum contingiſſet eũ inuenire cubilia:& maledictũ patris ignorans: & populi ſup eo ꝓfusionẽ non agnoſcẽs expreſſo mellis fauo comedit. Inter hæc agnoſcens:quomodo cũ maledictiõe eius pater iterdixit:aliquẽ guſtare cibũ ante ſolis occaſum:cõmedere qdẽ ceſſauit:non aũt recte patrẽ prohibuiſſe dixit:quãdo cũ maiori potius fortitudine atq; fiducia perſequentes cibo ſumpto plurimos inimicorum capere &

interficere potuíſſent. Multa ſiqdē mília paleſtinorū interficiētes: circa ueſperam ad ſpo lia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædam & pecora ſumētes occidebāt. Hoc ergo a ſcriba nunciatū eſt regi: quō populus peccaret in deū: & occiſis pecudibus: anteq̄ ſan guis bñ dilueret: nondū purgatis carnibus ueſcerent: iuſſitq; ſaul uolui lapidē magnū in medio: & p̄dicari in populo ut ſup eum interficerent: & carnē cū ſanguine non come derent: cū hoc nequaq̄ deo placeret. Cunctis uero iuxta regis preceptum faciētibus: ſta tuit illic altare ſaul: & holocauſtū ſup illud deo celebrauit. Hoc aūt altare conſtituit pri mū. Mox itaq; uolens ad hoſtiū procedere caſtra: ut quæ in eis uidebantur diriperet añ diem: militibus inſigniter eum ſequentibus: & cū multa fiducia eius preceptis obedien tibus: uocauit rex achitob ſacerdotē: iuſſitq; ut cōſuleret: ſi deus ānueret: ut eūtes ad ini micorum caſtra: hoſtibus denuo p̄ualerēt. Dicente uero ſacerdote deum reſponſa nō da re: ſaul dixit. Non ſine cauſa conſultus deus uocem nobis non reddidit: quí primitus an teq̄ interrogaret oía nunciauit. Sed hęc taciturnitas ait alicuius latentis cauſa peccati ē. Vnde per eundem ipſum deum: licet filius meus ionathas peccaſſe reperiatur: interficio eum: & deū ita placabo: quātomagis extraneo & nihil mihi competēti pſonę ſupplicīū inferre cognoſcat. Cūq; hoc fieri populus exclamaſſet: repēte cunctos in uno loco cōſti tuit: ſtetitq; ipſe in alia parte cum filio: & eum qui dereliquerat inſtanti ſorte regrebat: inuentuſq; ionathas peccaſſe: interrogatus a patre eſt quid feciſſet: & quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet. Cui dixit pater: nihil aliud ſcio: niſi q; ignorans eſterno maledictum ac iuſiurandum a te prolatum perſequēs inimicos: fauum guſtau i melli. Quem ſaul occidere ſe repente iurauit: quatenus & generi & naturæ: ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum. Qui nequaquam mortis interminatione perterritus: ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens: nec ego ſupplico inquit pa ter parcendum mors mihi ſuauis eſt: quæ pro tua geritur pietate: & populi magna ui ctoria. Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt: hæbreos de paleſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit: & nimis ingemuit: iurauitq;: non ſe mori p̄mittere Io nathā: uictorię huius auctorē. Et ipſi qdem abripuerunt eū a maledicto patris: oratōes pro eo facientes: ut ei peccatum quoq; dimitteret deus. Saul uero reuerſus ad propriam ciuitatē: uſq; ad ſexaginta mília hoſtiū iterfecit: regnauitq; fœliciter: & uicinas prouin cias: genteſq; belli iure ſubiecit: ideſt ammonitarū: & moabitarū: & paleſtinorum: idu meorū & reges eorū tributarios fecit. Fuerūt aūt ei filii maſculi quidem tres: ionathas: & Ieſus: & melchis: filiæ uero due: merob & micol: habuitq; militiæ principem patrui filiū: abner filiū ner. Ner aūt & Cis pater Saul fuerunt fratres: filii Abihel. Habebatq; Saul curruū multitudinem: & equeſtrium & cum quibuſcūq; pugnaret: cum uictoria reneabat: hæbreoſq; ad excelſam magnitudinem fœlicitatis euexerat: & aliarum gen tiū potentiſſimus demonſtrarat. Iuuenes aūt proceritate & pulchritudine præcellentes elegit: eoſq; armigeros ſuos effecit.

Capi. VIII.

Eniens igitur ſamuel ad ſaul: miſſum ſe dixit a deo ut eū cōmoneret: qa eū electū u ex oibus regē fecit: & propterea debere eū obedientē ſibi eſſe: cū ipſe qdē habe ret gentiū principatū: deus uero & ipſius eſſet & rerū oium dominator: adiicie batq; dixiſſe eū: quō multa mala amalechite hæbreis in deſerto fecerunt: quando egre dientes ex ęgypto ueniebant in regionē q̄ nunc eſt eorū: ideo bello perimendos amale chitas: quibus ſubditis: nullum eorum debere uiuum pœnitus relinquere: ſed omnem necandā ętatē: incipiētes a mulieribus pariter & infantibus: & hoc ſupplicīū eos q; ma iores noſtros afflixerunt ſuſtinere. Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatē propriamq; poſſeſſionē ait eſſe parcendū: ſed cuncta dicanda deo: & nomen amalech

ſecundum moyſi mandata delẽdum. Saul uero ꝓpeſus eſt ſe pręcepta complere: & obe dientiã non ſolum in hoc credidit: ut cõtra amalechitas pugnaret: ſed ut ẽt uelociter ꝓperaturũ eſſe monſtraret: congregauit cunctum exercitum: eũq; dinumerãs in galgalis inuenit iſrahelitarum abſq; tribu iuda circa .xl. milia uiroꝝ: illa náq; tribus ſola .xxx. milia armatos habebat. Tunc ergo ſaul amalechitarũ regionẽ ingreſſus: inſidias occultas circa torrẽtem fecit: ut nõ ſolũ aperte alias ab arce pugnãs: eos affligeret: ſed ẽt inopina te ſup eos ꝓ incertas uias irrueret: & circundatos deuaſtaret. Igiť cõgreſſus in pugnã: fu gauit hoſtes multoſq; pemit: & reliquos ꝓſecutus eſt fugiẽtes. Cũq; illud opus propicia diuinitate compleſſet: amalechitarũ urbes obſedit: & alias quidẽ molitiõibus: alias uero ſuffoſſionibus cloacarum & muris extrinſecus e diuerſo edificatis: alias aũt fame & ſiti: alias uero modis aliis obſidens: & fortiter capiens ad necem cunctorum infantũ & mu lierũ ſimul inuectus: nihil crudele: nec ultra humanã naturã ſe facere credens: primũ q; in hoſtes hęc agebat: deinde q; præcepto diuino cui non obedire foret grande pia culum miniſtrabat: cœpitq; regem hoſtium agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus: decreuit eſſe ſaluandum: non hoc faciens diuina uoluntate: ſed iudicium proprium ſequens: & ſine cauſa ei cedens uitam quaſi miſericorditer: unde illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerendi non eſſet. Deus nanq; ſic odiuit amalechitarum genus: ut neque infantibus parceretur: quibus potius miſereri natura eſt. Saul itaq; re gem agag & malorum quæ contra hæbreos geſta uidebantur: auctorem a morte ſerua uit: & hoſtis pulchitudinem præceptis dei præpoſuit. Peccauit quoq; cũ eo ſimul & po pulus. Nã & illi iumẽtis pecudibus pepercerunt: eaq; ſibi diripuerũt: iubẽte. deo nõ eſſe ſeruãda: ſed & alias res diuiciaſq; collegerunt. Siqd uero dignũ poſſideri nõ erat cõſum pſerunt. Cunq; uiciſſet ſaul uniuerſos a peluſio ęgypti uſq; ad rubrum mare reſidentes hoſtes: ſicimitarũ gentẽ ſolũmõ dereliquit. Iſti nanq; in regione madian in medio habi tabant. Quibus ante pugnã denunciauit ut abſcederent: ne forte amalechitarũ calami tati cõmunicarent. Nam dũ eſſent cognati raguel ſoceri moiſi: credidit eſſe ſaluandos. Saul igiť tanq̃ in nullo prophetæ mandata ꝑuaricans q̃ acceperat: dũ contra amalechi tas pugnaturus exiret: & uelut oibus integre cõſeruatis: deuictis hoſtibus: cũ letitia re uertebať ad propria. Deus aũt pro amalechitarũ uita & rapina pecudum quã populus geſſerat contriſtatus eſt: quõ hæc fuerant eo prohibente cõmiſſa. Dirũ nãq; iudicabat: ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriã: eũ ſpernerent: & nec tanq̃ humani regis ꝑ ceptionibus obedirent: dicebatq; propheta penitere ſe: eo q; ſaul ordinauerat regẽ: cũ eius iuſſa non faceret: ſed uterer propria uoluntate. Hæc audiens ſamuel: ualde confu ſus eſt: & deũ cœpit tota nocte rogare: ut eſſet propicius ſaul: ſcq; ab eius indignatione ſuſpenderet. Qui ueniã ſe dare ſaul ẽt propheta poſcente non annuit: iniuſtũ eſſe decer nens: ſe tantis peccatis indulgentiam condonare: non ob aliã cauſam aſſerens mala ge nerari: niſi cum aliqui iniuſtitiam paſſi: ad uindictam negligentiores extiterint. Aucu pantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patientiæ: & latenter hæc pariunt. Dũ ergo deus ꝑcibus ꝓphetę denegaſſet: nec parceret: die facta Samuel ad ſaul uenit in galgala: uidẽſq; eũ rex: cucurrit & oſculatus eſt dicens. Gratias ago deo q dedit mihi uictoriã: & quia oĩa pro eius uoluntate ſunt geſta. Cui reſpondens ait ſamuel. Vnde er go audio clamorẽ iumentorũ & ouiũ in exercitu. Cui reſpondit populũ hęc ad ſacrifi cia reſeruaſſe: genus aũt amalechitarũ mãdato diuino oẽ ſe deleuiſſe nullũq; fuiſſe dere lictũ niſi tantũmõ regẽ: de quo qd oporteret fieri dicebat adinuicẽ qd cogitandũ. Cui propheta dixit: deũ non ſup ſacrificia delectari: ſed ſup bonos & iuſtos hmõi aũt illos qui eius mandata conſiliũq; ſecunť: & nihil aliud bene ſe agere iudicant: niſi quod pro

dei fecerint

dei fecerint uoluntate. Is enim contemnit: nō quando ei sacrificatur: sed quando in obe dientię spiritus adhibetur. Ab his enim qui ei subditi nō sunt: nec eum uera religione co lunt: neq; dum multas hostias et magnas obtulerint: neq; dū ornamento ex auro argen toq; facta dicauerint suscepit hęc libenter: sed potius auersatur: et magis studiū hoc neq cię iudicat non esse pietatē. Ad illos aūt qui solūmō quod p̄cepit diuinitas recordantur: & mori potius eligunt q̄ preuaricari aliqd quod iubetur: semper conuertitur et neq; sa crificium ab eis exquiret: sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid: siue uilissimū: gratius eorū parua munera: quā ditissimorū maximā suscipiet opulentiam. Tu siquidē scito tibi deū iratum: spreuisti nanq; et neglexisti ea q̄ tibi mādauit. Quō igitur arbitra ris eum sacrificia respicere: ex his rebus q̄ decreuit ille perire: nisi forte similia iudicas illa peccata: & p̄ iis deo offerenda sacrificia. Scito igitur regnum tibimet auferēdum: & po tentiam quā a deo tibi neglexisti collatam fuisse: alii conferendam. Porro saul fatebatur quidē iniq; se fecisse: & peccatū se negare non posse: transgressumq; se mandata prophe tæ dicebat: sed pro timore ac metu exercitū nō prohibuisse prædam diripientē nec tantā multitudinē retinere potuisse: sed ignosce inquit: & esto mitis nunc: decetero enim obser uabo ne peccē. Rogabatq; p̄phetā: ut reuertēs hostias deo pacificas īmolaret. Ille uero cum deum illi nō parcere p̄uideret: remeauit ad p̄pria. Saul autē uolens retinere samuel appræhendit eius pallium: uiolenterq; tractum: eoq; samuel īpetu facto discederet: uestē eius disrupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur īperium: & accipiet illud uir bonus & iustus: quando deus permanet in suo decreto: nec mutatur atq; conuertitur. Nam mu tare sententiam passionis humanæ: non fortitudinis est diuinæ. Saul aūt impie qdem se gessisse fatebatur: infecta uero facere quæ fuerāt facta nō posse: rogabatq; eum: ut se co ram multitudine honoraret: & cum eo uenieus adoraret. Quod cum fecisset samuel ue niēs adorauit deum deductusq; ad eū est rex amalechitarum agag. Et dū diceret agag: quā esset amara mors ait samuel. Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemi scere lugereq; fecisti: sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repēte eum in gal galis mori. Ipse uero in ramatham ciuitatem abiit. Cap. IX.

Ex saul sentiens quę mala passurus esset: qui sibi deum in regno fecerat inimicū
r ascendit in gaba: quod nomen interp̄tatū significat collem: & post illam diē non uidit saul Samuelē. Cūq; p̄pheta propterea tristis esset: iussit deus: ut a cogitatō bus quiesceret: & sumēs uas olei i betleē ciuitatē iret ad iesse filiū obed: & eius ungueret natū: quē ipse monstraret in regē. Cū uero metueret ire: ne cognoscēs saul: & aut latēter aut palā eū occideret: dicēte deo & dante securitatē: p̄dictam p̄ēit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerūt causam eius inquirētes aduētus. Quibus dicebat uenisse se ut deo sa crificaret. Tunc sacrificio celebrato: uocabat iesse cum filiis ad altare: & inspiciēs filium seniorē procerum & optimum: credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum re gē: sed prouidētia diuina frustratus est. Dū enim cōsuluisset deū: si iuuenē ungueret: quē ipse admiratus fuerat: & dignū īperio iudicabat: respōdit deus: nō ea uidere boies q̄ deus ītēdit: sed tu inqt pulchritudiuē iuuenis respiciēs: hūc arbitraris regno placere: ego autē nō corporis pulchritudinē ac speciē apicē facio eē regalē: sed animi fine dubitatōr uirtu tē. Ille liqdē pfecte pulcher est: q pietate & iustitia est simul & fortitudine: necnō & obe diētia splēdidus: & oībus ex q̄bus aīæ pulchritudo cōsistit. Cūq; dixisset hęc deus: p̄ce pit samuel iesse: ut oēs ei suos filios demōstraret. At ille alios qnq; uenire fecit: quos: qs senior qdē erat eliab uocabat: secūdus uero aminadab: sammaa tertiꝰ: quartus uero na than: qntus aūt rachel: sextus asam. Vidēs aūt & istos p̄pheta i nullo miores pulchritudi ne senioris: conluluit deū quē hos: eligeret fore regē. Quo dicente nullum: denuo requi-

uit ieſſe:ſi præter iſtos haberet alios filios. Qui dixit eſſe aliũ nomine Dauid paſtorem
cuiũ curã habẽtem:iuſſitq; eum ſamuel uelociter uocari:ipoſſibile dicẽs eos eẽ cõmeſu
ros anteq̃ ille ueniret. Cunq; ueniſſet Dauid uocatus a patre:puer colore qdẽ rubeus:&
pulcher aſpectu:tacite ſamuel dixit ad eum. Hic eſt qui deo placuit ad regnãdũ. Tũc &
ipſe diſcubuit:fecitq; iuuenẽ ſub ſe diſcũbere:& ieſſe cũ reliquis filiis. Deinde uidẽte Da
uid:ſumẽs oleũ unxit eum:eiq; adhuc tacite dixit atq; ſignificauit:quomõ regnare eum
deus elegerit:monuitq; iuſtum eſſe debere:& eius præceptis obedire. Sic & enim regnũ
ei multo tpe fore manſurũ: domũq; claram ac famoſiſſimam habiturũ: uaſtaturũq; pa
riter paleſtinos. Sed & cũ quibuſcũq; gẽtibus congrederetur uinceret:& ingentẽ gloriã
poſſideret:quod & ipm habere & poſteris relinquere ꝓmittebat. Samuel quidem dum
hęc monuiſſet abſceſſit:diuinitas aũt ad Dauid ſaul relicto migrauit. Et ille quidem ꝓ
phetare cœpit:ſancto ſuper ſe ſpiritu ueniẽte:ſaul uero q̃dã paſſiones & demonia repen
te cõprehenderũt:ſuffocationes ei & anguſtias inferẽtes:ita ut medici ei ſalutis nullum
remediũ inuenirent. Siquis tamẽ cantare eſſet pitus:& in cithara pſallere doctus:hunc
adduci iuſſerunt:ut cum eũ demonia inuaderẽt & turbarẽt:ſuper caput eius aſtans pſal
leret:& hymnos ediceret. Ille uero hæc nõ diſſimulauit efficere:ſed queri hmõi hominẽ
protinus imperauit. Cũq; ei quidam ſuorũ dixiſſet:uidiſſe ſe in ciuitate bethleem quẽdã
ieſſe filium:adhuc ætate iuuenculum:pulchrũ atq; decorũ & aliis ſtudiis ualde dignum
necnõ pſallere & hymnos cantare doctũ:iſup & eximiũ pugnatorẽ:mittẽs ſaul ad ieſſe
Dauid ſublatum a gregibus ad ſe uenire ꝓcepit:mandãs ei uelle ſe iuuenculum uidere:
de cuius pulchritudine ac fortitudine cognouiſſet. Ille uero miſit filiũ:dãs ei mũera ſaul
portare. Quo ueniẽte gauiſus eſt:fecitq; eum armigerũ ſuũ:& bonis omnibus honora
uit. Delectabatur enĩ in eo:maxime in inuaſione demoniorũ:qui cũ ad eũ accederẽt:ſo
lus erat medicus:hymnos dicẽdo & pſallẽdo rurſus in cithara:& ſaul a mẽtis oppreſſio
ne reuocãdo. Miſit igit̃ ſaul ad patrem pueri ieſſe petens ut apud eũ Dauid maneret:eo
q̃ eius præſentia delectaretur:yſai uero ſaul uon contradicendo conceſſit. Cap. X.

OSt nõ multa fiq̃dẽ tpa paleſtini denuo congregati:& magnum ſup iſrahelitas
ꝓ oẽs exercitũ cõlligẽtes:inter ſocho & azecha caſtrametati ſunt. Cõtra quos de-
nuo ſaul ꝓduxit exercitũ:& ſup q̃ndam montẽ caſtra ponens coegit paleſtinos
priora qdẽ caſtra relinquere:& ex aduerſo montis quẽ ſaul appręhenderat aduẽire:diui
ſitq; eorũ exercitus medius mons: qui erat poſitus inter eos. Igit̃ deſcendẽs qdã de exer
citu paleſtinorũ nomine goliad de ciuitate geth:uir ualde procerus:cuius altitudo quat
tuor erat cubitorum. & palmi unius:accinctus armis quæ pro magnitudine ſua natur a
eius corporis exigebat:indutuſq; lorica cuius erat pondus quinq; milium ſiclorum eris:
galeã uero et tibialia habebat erea:quę talis uiri & magnitudine et inopinabilia potuiſ
ſent membra ꝓtegere: haſta uero eius erat non leuis dextrę portatio:ſed quã ipſe geſta
bat in humeris:cuius ferrum ſexcentorum ſiclorum fuit: ſequebãturq; eum multi arma
portantiũ. Hic igit̃ goliad ſtans inter medias acies:uocẽ emiſit grandẽ contra ſaul et
hæbreos dicẽs. A pugna hunc et periculo uos abſoluo. Quę enĩ neceſſitas eſt noſtrorũ
exercitus depetire. Sed date aliquẽ ueſtrũ cõtra me pugnatur̃:et totũ bellũ uniuſ uicto
ria terminet̃:ſeruiatq; pars altera illis:quor̃ fuerat ille q uicerit. Eſt enĩ multo melius et
tẽperantius:unius periculo ꝓmereri:quod ptãte adeſt multorũ. Hæc cũ dixiſſet:caſtra
remeauit ad ꝓpria. Altera uero die rurſum uenit: ac eadẽ uerba fecit:et ſimiliter uſq; ad
diẽ quadrageſimum hoſtes ad prędictas cõditiones ꝓuocare nõ deſtitit:ita ut terrereẽ
et ipſe ſaul:et eius exercitus. Cõſtituebãt equidẽ acies quaſi pugnaturi:ad congreſſionẽ
uero minime ueniebant. Bello itaq; conſiſtente inter paleſtinos et hæbreos:ſaul remi-

ſit Dauid ad patrē ſuum ieſſe: cū ei eius tres alii filii ad ſolacium et periculum pugnę ſufficerēt. Ille ergo tunc quidē ad ouilia et paſturas pecudum remeauit non multo poſt ad caſtra reuerſus hæbreorū miſſus a patre: ut neceſſaria fratribus deportaret: & qd ageret agnoſceret. Cūq; goliad denuo reuertēs & ꝓuocans exprobraret: quaſi nullus inter eos uir eſſet qui contra eū pugnare præſumeret: cū fratribus loquens Dauid ea quæ mandauerat pater: & audiēs illū blaſphemātem exercitum: & pariter affligentē indignatus eſt & fratribus ait: paratū ſe eē ſolum cū hoſte pugnare. Cui ſenior fratrū aminadab iterminatus eſt: & ꝓſumptionē hēre eū ꝓter ętatē dicēs: & ī expertū huius officii iuſſit ad patrē & ad paſcua remeare. Qui reuerſus qdē fratrē diſceſſit: & apud quoſdam militū ē locutus: q; uellet cū paleſtino ꝓuocāte pugnare. Illis aūt repēte Saul iuuēis īdicātibus uolūtatē: rex eū uocauit: & dū q̄reret: ut qd uellet ediceret dixit. Nō deficiat mēs tua rex: nec metuas. ego ſuperbiā huius hoſtis pugnādo ꝓſternā: & ita ſublimē & ꝓcęq; ſubdā & ſic iſte qdē irridebit̄ tuus uero exercitus glorioſus īuenie: ſi neq; a uiro bellatore habet in acie pīre: ſed ꝓuocatus a puerili ætate moriat̄. Saul aūt eius ꝓſumptionē atq; magnanimitarē ualde mirāte: nō tñ in eo habēte fiduciā ꝓpter ætatē: ſed infirmū eē: ut cōtra peritū hoſtē bellū ſuſcipet: ea dicēte Dauid ait. Polliceor hoc: cōfidēs in deo q mecū ē: cuius ēt adiutorio fungor expīmēto. Nā dū aliqñ leo ouiculas meas inuaſiſſet: & agnum arripuiſſet: ſequēs appræhēdi eū & agnū qdē ex ore eius eripui: ipm uero dū cōtra me ipetū feciſſet: a cauda cōphēſum: & pculſum ī terra pemi. Idē & urſo faciēte: ī eo ultus ſum. Putet ergo ille hoſtis unū ſe eē hmōi beſtiarum: diu exprobrās exercitui: & noſtrū blaſphemās deū: qui eū faciet mihi ſubiectū. Sauli gitt̄ uoluntatē pueri atq; ꝓſumptioni ſimilem orans deo terminū dixit. Vade ad pugnā Et accīnxit eum loꝛica ſua ſimul & gladio: & apponēs ei galeā deſtinauit. Dauid aūt oneratus his armis: cū nō eſſet exercitatus in eis ait. Iſta quidē rex tua ſint ornaméta: cui fortitudo eſt hæc geſtare p̄cipua: mihi uero tā q̄ ſeruo tuo concede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis ſumpto baculo: & qnq; lapidibus de torrente in paſtorali pera: & fundā in dextera mānu portās: ibat ad Goliad. Vidēs aūt eū Goliad ſic uenientē ſpreuit: & iniuriā ei fecit quaſi non arma gerēs hoīum pugnaturus uēiret: ſed q̄bus canes repelli ſolēt: dicēs. Nū me canē exiſtimaſti? Ille aūt nō canē: ſed deterius aliquid eū ſe putare reſpondit. Cōmouitq; Goliad ad iracundiā: ut ei maledictū apponeret ex uocabulo dei ſui: & īterminatus eſt: daturū ſe carnes eius terrēis beſtiis. & cæli uolatilibus deuorandas. Cui reſpondit Dauid. Tu qdē uenis contra me cū gladio: & haſta: & loꝛica: ego āt uenio ad te armatus deo: qui & te & oēm ueſtrū exercitū noſtris manibus ꝓditurus eſt. Hodie nāq; tuū caput abſcindemus: & reliquū corpus tuū ſimilibus canibus apponemus: ſcientq; cuncti: quō deus p̄ſul eſt hæbreorū: & arma noſtra ipſe ē ſemp & fortitudo. Nā oīs exercitus et reliquus apparatus inutilis ē abſente deo. Paleſtinus aūt armorū pōdere grauatus: cū currere nō ualeret: paulatim uenit ad Dauid: cōtennēs eū et ſe nudū cōfidens ſimul et adhuc ętate puerulū ſine labore pīmere. Occurrit aūt ei iuuenis cū deo auxiliatore ſuo: q ab hoſte non uidebat̄: et ſumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat: et emittens eum de fundibula percuſſit repente goliad in fronte: & uſq; ad cerebrum pertranſiuit: ita ut mox cōfracto capite goliad caderet pronus in terram. Tunc ſtetit Dauid et caput eius incidit. Cadens ergo goliad: factus eſt paleſtinis occaſio maximę fugę. Nam dum pitiſſimum ſuorū ceciſſe cōſpexerunt: de rebus oībus deſperantes: reſiſtere non ualuerunt: ſed uidētes ſe uictos turpiq; fugę ſe tradētes: conabant̄ liberari. Saul autem & cūctus exercitus hębreorum clamore facto ſuper eos exilierunt et multos interemerunt: et perſecuti ſunt uſq; ad terminos geth: et portas aſchalonis. Mortui itaq; ſunt paleſtinorum. xxx. milia: et

totidem uulnerata. Porro ſaul reuerſus ab exercitu hoſtiũ:eorũ caſtra diripuit & ſimul incẽdit. Caput autem goliæ Dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & haſtam dicauit deo:Porro circa Dauid inuidiam atq; odium ſaul regis uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrẽtes enim uictrici militiæ cum chymbalis & tympanis:delectabãt omni letitia milites:mulieres quidẽ q; multa milia ſaul paleſtinorum interemiſſet: uirgines aũt q; multa dena milia exterminans Dauid cœpit. Hæc audiens rex q; millenario numero teſtimoniũ ipſe ꝓciperet:& denũ milium multitudo iuuẽculo uoueretur: & cogitãs q; nihil poſt hunc tã clarum fauorẽ niſi regnũ minus eſſet Dauid cœpit eum timere:& nimis hẽre ſuſpectũ:et a priori quidẽ officio quẽutiq; ſuum armigerum fecerat eũ amouẽs:ne dũ nimis proximus eſſet:eũ poſſet occidere:cõſtituit eũ millenariũ:dans ei locũ quidẽ meliorẽ:& ut putabat ſibimet cautiorẽ:uolebatq; eũ ad hoſtes & ꝑlia mittere:ut in his pericula ſuſtinẽdo periſſet. Cap. XI.

d Auid ergo deum habẽs ubiq; ducẽ:quocũq; uẽiſſet ꝑualebat:& optime agere uidebat:ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum & regis filia uirgo cõcupiſceret:& amore detẽta cũctis ita fieret mãifeſta:ut hoc eius deſiderium ꝓduceret ad patrẽ. Ille uero quaſi ꝓcepta occaſione in morte Dauid:hoc libẽter audiuit daturumq; nuptiis eius ſe uirginẽ hæc ſibi nunciantibus ait:ſi ducẽta ei capita hoſtium adueheret necatorum. At ille honore ſic claro ei propoſito:uolens ex ope piculoſo & incredibili gloria magis procedere:tẽdebat ad cauſam. Saul autẽ cogitabat eum ab hoſtibus perimẽdum:& decẽter ſua uota complere:ſi ꝑ alios & non eo faciẽte moreretur:iuſſitq; ſuis famulis ut uolũtatẽ Dauid expirẽtur qualis circa puellæ nuptias eſſet. Illi uero cœperunt cum eo loqui:q; diligeret eum rex ſaul una cum populo:& uellet ei ẽt ſuam filiam copulare. Qui dixit. Non modicum uidere putatis me generum eſſe regis. Mihi uero nihil tale ſubſiſtit:præcipue cũ ſim abiectus:& a gloria uel honore ſegregatus. Saul aũt dũ famuli Dauid reſponſa dixiſſent:ait. Dicite ei nõ me pecuniis egere:nec honoribus:q̃bus rebus uẽdit filia potius quã nuptiis collocat:ſed eligere gener habẽtẽ fortitudinẽ:aliaſq; uirtutes:quas te hẽre manifeſtum eſt:& uelle me recipere ab eo ꝓ nuptiis filiæ:nõ aurũ nec argẽtũ:neq; ut hæc de domibus paternis eiiciat:ſed ꝓp ſupplicium hoſtiũ:capita ſexcẽta paleſtinorũ. Et mihi enĩ ipſi nullũ potius quã hoc:nullũ clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo ſoleũius honoribus ẽ ꝓcipuũ uiro tali & tanto teſtimonio de hoſtiũ triũphis decorato poſſe coniungi. His uerbis delatis ad ſe Dauid gauiſus:quaſi ſaul ſtuderet eũ ſibi cognatiõe coniungere:neq; conſiliũ expectauit: nec ſi poſſibile aut difficile eſſet:opus preſens animo cogitauit:ſed repente cum ſotiis ad hoſtes pro nuptiarũ pollicitatiõe profectus eſt. Deus enim erat qui cuncta facilia Dauid & poſſibilia faciebat. Cũq; multos iteremiſſet:abſcidẽs ſexcẽta capita uenit ad regem. Et harum rerum ꝓbatõe facta nuptias exigebat. Saul aũt cũ nõ haberet unde promiſſa refugeret:& mentiri peſſimum iudicaret: aut ꝑ inſidias eũ occidere:cum forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet:dedit ei ſuam filiam nomine michol. Cap. XII.

c Vm ergo ſaul non eſſet recta uoluntate manſurus:uidens etiam Dauid & apud dcũ & apud homines approbari:expauit eum:& metum celare nõ ualẽs: timore magnarum rerum ideſt regni ſimul ac uitæ:ne priuaretur utroq;: cogitauit eũ crudeli calamitate perimere:eiuſq; mortem ionathæ filio: et reliquis familiaribus delegauit. Filius autem admirans permutationem patris circa Dauid:cum non poſt multã eius deuotionem non mediocriter in eum:ſed ad mortem uſq; ſeuiret:et cum iuuenem diligeret eiuſq; uirtutem:dixit ei ſecreto uoluntatem patris ſui:ſuaſitq; ut die futuro ſe cuſtodiret:ipſe uero ſalutaturum ſe patrem dixit:eiq; pro eo opportũo tempore locuturũ

cauſamq; cogniturũ:& ei exprobrare:q; occidi uoluiſſet iniuſte q̃ tãta bona fuerat operatus:q ẽt ſi ualde peccaſſet ueniã promereri debuiſſet:dixitq; ei ſe poſt hęc patris indicare ſniam.Dauid aũt cõſilio benigno obediẽs:egreſſus eſt a rege. Altera uero die iona thas uenit ad ſaul: & dum eum letum & exultantẽ aſpiceret, cœpit de Dauid ꝓferre ſermonẽ dicens . In qua maiori uel minori iniquitate inuenies culpabilẽ Dauid:p̃cepiſti eũ pater interimi:uiꝫ qui tibi quidẽ magnæ ſalutis cauſa fuiſſe ꝓbatus eſt:paleſtinis autẽ ualde ſupplíciũ:ab illuſione & iniuriis ſimul eripiens populũ hæbreorũ:quas diebus.xl. ſuſtinuit nullo utiq; præſumente ꝓuocationis certamina ſuſtinere:& qui poſt hęc iuſſione tua deferens hoſtiũ capita:ſororẽ meã præmio accepit uxorẽ:cuius mors tibiipſi grauior erit:non ꝓpter ſolam uirtutẽ eius:ſed ẽt propter ipam cognationẽ:quãdo eius morte ẽt filia tui uexabit̃ pene ante gaudiũ coniugii ueniens ad uiduitatis opprobriũ.Hæc ergo cogitans pater:ad clementiã conuertere nihil cõmittens in uirum: primum quidẽ q; nobis magnum beneficiũ p̃ſtitit tuæ ſalutis:quando malo ſpiritu & demonibus in te reſidentibus:illos expulit:pacemq; tuæ animæ condonauit:ſecundo autem: quando & in tuis hoſtibus ultus eſt.Hæc etenim obliuiſci: turpiſſimum eſt.His ergo ſermonibus mitigatus ſaul:iurauit filio:nihil Dauid iniuſte fore paſſurũ.Sermo enim iuſtus:& iracũ diã regis ſubiecit:& metũ.Ionathas aũt euocato Dauid:indicauit ei de ſua ſalute:quam impetrarat a patre:eumq; deduxit ad regẽ:& erat in conſpectu eius ſicut prius.Eodẽ uero tempore:paleſtinis bella gerẽtibus denuo ſuper hębreos: ſaul cõtra hoſtes Dauid cũ exercitu deſtinauit.Et congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit:uictorq; reuerſus eſt ad regem.Quem ſaul non ſicut ſperabat poſt bella ſuſcepit:ſed potius eius fœlicitate contriſtatus eſt:tanq̃ illius bonis actibus uideret̃ ipſe deceptus . Cũq; regem rurſus pueris aſtantibus demõ ageret:ſpirituſq; turbaret:uocans Dauid in domo in qua iacebat tenens lanceã:eũ pſallere & hymnos cantare p̃cepit.Quo iuſſa faciẽte: inſurgens in eum:lanceam iaculatus eſt:eamq; Dauid p̃uidens declinauit:fugitq; in domũ ſuã & in ea tota die pmãſit.Nocte uero mittẽs rex:iuſſit eũ uſq; ad ꝺiluculũ cuſtodire:ne latẽter effugeret:quatenus mane deductus ad publicũ traheretur ad mortem. Michol aũt Dauid coniunx:filia regis:cognita uoluntate patris:Dauid indicauit:dubiam ſpem eius uitæ conſpiciens:et de anima ſua pariter diffidens . Neq; enim ſe credebat poſſe habere uitam:ſi fuiſſet illius amore priuata.Et ergo dixit. Non te hic coniunx ſolis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo : ſed fuge citius:dum tibi præbet nox fuge preſidium: faciatq; tibi hãc dominus longiorẽ.Scito enim te a patre meo ſi inuentus fueris occidendum.Quo dicto:eũ p feneſtrã depoſuit & dimiſit.Deinde conſtituit lectulũ quaſi egrotantis:et ſub ſaga iecur ſpirãs capræ ſuppoſuit.Die uero ſecundo miſit pater eius ut Dauid deduceret̃ ad eũ.Illa uero nunciãs:eo q; nocte fuiſſet factus infirmus:& oñdens eis lectulũ cooptũ:dũ iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret:egrotum uere eſſe & dormire Dauid qui miſſi fuerant crediderunt.Renũciantibus aũt illis infirmum factũ eẽ nocte iuſſit eum ſic adduci:ſe uelle eum perimere dicens.Qui ueniẽtes ad lectulũ:diſcooperiẽtes & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore:renunciauerũt regi. Quam dum rex culparet pater:eo q; eius quidem liberauerit inimicum:illum uero deceperit:fatiſſecit ei ueriſimile loquens:quaſi eam ad hęc nõ conſentientẽ:Dauid occidere uoluiſſet: & hoc pro ſalutis ſuę timore feciſſet:pro quo ei deberet ignoſcere:qa hoc neceſſitatis cauſa non uolũtatis efficeret:adiiciẽs atq; dicẽs.Arbitror ego pater:q; ita uoluiſti illũ pimere: ſicut me potius liberare.Et ſaul equidẽ ueniã puellę dedit.Dauid ergo declinauit a pieulo:& uenit ad ſamuel ꝓphetam in ramatha:eiq; regis inſidias ĩdicauit:& q; iaculo eius pœnę fuiſſet extinctus:dũ neq; circa eũ extiterit inimicus:neq; circa hoſtiũ certamẽ ifir

mus:ſed in omnibus ꝓnus & fœlix:q̃ magis cauſa Dauid iuidiã generauit. Cognoſcẽs itaq; propheta regis iuſtitiã:ramathã ciuitatẽ reliqt:& deducẽs Dauid ad quẽdã locũ nomine galboa:cõmorabãtur illic cũ eo. Cũq; nunciatum fuiſſet ſaul eo q; Dauid eſſet apud ꝓphetã miſit armatos eũq; ad ſe cõprehendẽdũ iuſſit adduci. Qui cũ ueniſſent ad ſamuel inueniẽtes eccleſiã ꝓphetarũ participãti ſancto ſpiritu ꝓphetare cœperũt. Saul aũt audiẽs hoc ſup dauid, alios deſtinauit et illis idẽ facientibus denuo miſit alios. Prophetãtibus aũt et ipſis q tertio fuerãt miſſi ad ultimũ iratus ipſe prexit. Cũ uero iã erat in ꝓximo anteq̃ eũ uideret ſamuel ꝓphetare cœpit ueniẽſq; ad eos ſaul ſpiritu uehemẽti cõpulſus:amens factus eſt:& exutus ueſte tota die canebat & nocte:Dauid & ſamuele tidente. Ionathas uero ſaul filius occurrente ſibi Dauid:& de patri eius inſidiis ingemiſcentem & dicentem: quia dũ nihil iniq; geſſiſſet neq; peccaſſet:eũ pater eius occidere feſtinaret, rogabat ut nihil ſuſpicaret tale:neq; derogantibus ſiqui forte hmõi eſſent crederet:ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet:nihil tale in eo cogitãte patre. Nã ſi cogitaſſet:ei ſine dubio pandidiſſet:dum pater eius utiq; conſiliũ eius oẽ non celaret. Porro Dauid iurauit ita eſſe:& ſupplicabat ut credens prouidentiã eius haberet: potius quã eum ſperneret quaſi mendacẽ:eiq; renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut uideret:dicebatq; ideo nõ ei de ſe dixiſſe patrem:q; ſciret illum circa ſe amicitiæ affectum habere. Cõtriſtatus ergo ionathas:eo q; Dauid huiuſmodi patris eius eſſe circa ſe crederet uoluntatẽ:interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille autem:noui inqt oĩa te mihi cõferre & prẽſtare uelle. Craſtina die initium menſis eſt:& habeo cõſuetudinem ſedens cõ medendi cũ rege. Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter:tu uero querẽti ſaul reſponde me profectũ eſſe in regionem bethleem in tribum meam:ad feſtiuitatem ibidem celebrandã:adiiciẽs ẽt q; tu me ire pmiſeris. Et ſiquidem ut aſſolet dici de cantícis proficiſcentibus:cũ bono uadat aut aliquid ſimile dixerit, ſcito nihil in eo circa me fore doloſum nec inimicum:ſi uero aliter reſponderit:hoc tibi erit indicium:quoniam aduerſum me fuerit cogitatum:& renunciabis mihi uoluntatem patris: miſericordiæ hoc & affectui cõmuni diſtribuens:per quem fidem a me accipere:& idem tu domine famulo tuo dare uoluiſti. Si uero inueniſ in me malignum aliquid: ipſe me perime:ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſſima a Dauid ionathas nõ egre ſuſcipiens: promiſit ſe ea quæ prius popoſcit eẽ facturũ. Et ſiquidẽ triſte aliquid:aut q; eius odium panderet pater reſpõderet:ei renũciare:& ut eum potius ſecurum redderet:egreſſus ſub diuo:nihil ſe prætermiſſurum pro Dauid ſalute iurauit dicens. Nũc deum quem magnũ eſſe uides & ubiq; præſentẽ:& anteq̃ mentem meam ſermonibus prodam:iam preſcientem eum:in cõmuni pacto teſtem promiſſionis adduco. Quoniam non ceſſabo frequẽter tentans patris animum cognoſcere:donec mihi eius animi ſecreta pandantur: quæ cum didicero:non celabo:ſed protinus tibi nũciabo:ſiue mitis circa te:ſiue ſit ualde crudelis. Nouit autem hoc deus qualem eum circa te ſemper eſſe exoro:qui & nunc tecum eſt:nec te derelinquit:faciatq; te inimicorum tuorum:ſiue pater meus eſt:ſiue ego, eſſe meliorem:tu autem horum eſto memor:& licet me finire uitam contingat: filios meos ſerua:& pro rebus præſentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumq; iuraſſet hæc dimiſit Dauid:& ad quendam campi locum ire præcepit: in quo erat ſolitus ſe exercere: quæcunq; cognouiſſet a patre nunciaturum ſe ei promittens hoc modo ut deduceret puerum & mitteret ſagittas tres:& ſi iuberet puero ſagittas afferre quæ ante eum iacerent, cognoſceret: nihil eſſe apud patrem maliciæ: ſi diuerſi aliquid audiret:illo dicente a rege contraria ſimiliter expectaret: ſecuritatem ſe ei præbiturum dicens: nẽ quid ſuſtineret incongruũ: utq; fœlicitatis tempore horum memor eſſet et utilitatem

eius filius exhiberet. Dauid itaq; a ionatha hanc fidem accipiens: ad locum proximū est ꝓfectus. Altero uero die cum esset mensis initium purificatus solēniter rex ad conuiuiū uenit: et sedētibus circa eū filio ionatha a dextris: et principe militiæ abner a sinistris: uidēs esse locū Dauid uacuū tacuit: suspicatus eū nō esse a coitu mundū. Cūq; secūda die noui mensis non affuisset, requisiuit a filio ionatha, ubi iret transacto die: et ꝑsentī conuiuio iesse filius non adesset. Ille uero ait abisse eū se ꝑmittēte secūdū solēnitatē ad ꝓpriā regionē eo q; tribus eius festiuitatē ageret: et rogatū se pater: ut ēt ipse cū eo ad sacrificia celebranda eōcurreret. Et si ꝑcipis inquit pater: et ego post eū uado. nosti enī quō illi deuotus sum. Tunc igit̄ ionathas saul iniqtatē circa Dauid agnouit: et apte uolūtatē eius aspexit. Nā iratus saul blasphemauit eū: natūq; de muliere uiros ultro appetētē et ꝓpriū hostē dixit: et sociū Dauid et cooperatorē eius et nec ipsum erubescere nec eius matrem talia facientē nec uolentē intelligere q; donec Dauid uiueret, regnum eorū eēt incautum: dixitq; ut eum uocaret: quatenus pœnas exolueret. Respondente uero ionatha: qd iniquū fecit ut puniatur, non ad uerba iam & blasphemias irāq; saul accessit: sed arrepta lancea super eū ut respōdentem interficeret insiluit: & hoc quidē nō ipleuit ꝓhibitus ab amicis. Manifestū aūt apparuit: saul inimicū esse Dauid & q; eum desideraret occidere. ita ut propter illū pene ꝓpria manu filiū interficere uoluisset. Tunc ergo regis filius declinato periculo: & nihil aliud pr̄ tristitia ualēs: sed deflēs eo q; & ipe pene mortuus fuerit & Dauid necem definitā esse cognouerit, matutino facto prexit: & quasi exercitaturus exiuit in campum: ut amico sicut cōstituerat regis proderet uoluntatē. Fecit ergo ionathas sicut pollicitus est: & sequētē puerū in ciuitatem dimisit: ut Dauid ī deserto loco ad facie loqueretur. Quo uiso Dauid cecidit ad pedes ionathę eiusq; adorās salutorē animę suæ uocabat. Quē ionathas eleuauit a terra: & alterutros āplexantes ualde, semetipsos osculabant̄ & flebant ætatē suam iuidiæ malignitate cōsumptam: & futurā separationē quæ nihil differret a morte. Deinde quiescentes a gemitu: & memoriam iurisiurandi apud alterutros constare poscētes diuisi sunt. Cap. XIII.

T Dauid qdē fugiēs saulē & iminētē ab eo mortē declinās: uenit ī ciuitatē nobe ad abimelech sacerdotē. Qui dū eū solū uenire uidisset: & nec amicū: nec famulū cū eo esse ꝑsentē, miratus est: & cām cur nemo esset cū eo quæsiuit. Ille uero cām ait sibi secretā iussu regis iniunctā: ad quā nō eū hēre multos comitatus oportere dicēs: q; constituisset ad quēdā sibi locū famulos occursuros: petebatq; ut ei itineris necessaria non negaret: per quæ opus amici faceret: & ꝑsentibus necessitatibus subueīret. Quibus adeptis: etiā arma sibi dari si qua essent pr̄ manibus postulabat. Aderat aūt illic seruus saul: genere qdē syrus: noie doech q mulas poscebat saul. Tūc ad Dauid sacerdos ait nihil eqdē se tale hēre sed eē lanceā Golie: quā ipse illo perēpto deuouerat deo: eāq; sumēs Dauid: ex oī hæbreorum regione fugit in geth: quę est in regio' palestinorū: ubi regnauit achis. Cūq; cognitus fuisset a famulis regis: eiq; mānifestatus illis dicētibus: qūo Dauid esset q multa milia palestinoꝝ peremisset, metuēs Dauid ne ab eo necaret: & picu lū q; declinauerat a saul ab illo suscipet: simulauit se eē furiosum: & rabidū ita ut spumā ex ore proiiciens: & alia q̄ furiosi sunt faciēs: fidem regi uere passionis ostēderet. Qui famulis indignatus: eo q; uesanū hoiem apud eū introduxissent: uelociter a se Dauid iussit expelli: & ita liberatus de terra geth: uenit in tribū iuda: & habitās in spelūca circa ciuitatē modollā misit ad fratres suos: eiq; ubi eēt ipe mādauit. Illi uero ad eū cū oī cognatione sua uenerūt. Sed & alii q̄bus aut odiū aut timor erat regis saul: ad eū piter concurrerūt: facturosq; se q̄cūq; placerēt illi dicebāt: fuerātq; oēs simul q̄drigēti. Tūc ille securus q̄a auxiliū ei fuisset adiectū: surgēs inde uenit ad regē moabitarū: rogauitq; eū ut parētes

eius donec ipse de suo fine cognosceret: i regione sua susceptos heret. Quo ãnuẽte: parẽtes eius oi tpe quo apud eũ fuerũt: dignis mũeribus honorati sũt. Pręcipiẽte uero ꝓpheta ut desertũ qdẽ Dauid relinqueret & ad tribũ iuda ꝓgens ibidẽ habitaret eidẽ obediit & de moab reuersus: uenit in ciuitatẽ sarmut: & in ea moratus ẽ. Saul ãt audiẽs Dauid uisum cũ multitudine non in timore fortuitũ corrut et tumultũ: sed sciẽs uiri prudentiã atq; ꝑ sumptionẽ q; non ex eo sibi parnus timoris sonus exurgeret qa & dolũ & labores infer ret: conuocans amicos & principes tribus ex qua ipse erat in collẽ ubi regnũ hẽbat et se dens in segete (sic enĩ locus ille uocabat) dũ circa eũ esset ordo ciuilis piter et armigeri cũctis ait. Viri contribules noui qdẽ q; meorũ bñficiorũ nõ estis ĩmemores qm̃ et agro tũ quosdam dños feci et honores populares et officia ꝑbui. Interrogo uos si maiora his dona et ampliora ieste filium uobis dare confiditis. Noui quoniã oẽs illi potius cõsentia tis: qm̃ meus filius ẽt ionathas ita sapit: & uos ad talia ꝑsuasit. Nõ enĩ ignoro q; iusiurã dũ cũ Dauid & foedera celebrauit: necnõ q; cõtra me ionathas tractator eius & coopa tor existit: nulliq; uestrũ curę est: sed tacẽtes rei exitũ sustinetis. Cũq; rex tacuisset: alius qdẽ ꝑsentiũ nemo respondit. Doech uero syrus pastor mularũ eius ait: q; uidisset Dauid in nobe ciuitatẽ uenisse ad abimelech sacerdotẽ: ut futura sibi ꝓphetãte cognosceret: ꝓ ceptisq; ab eo sumptibus: & hasta golie: ad quos ire uolebat ab eo fuisse directũ. Tunc uocans sacerdotẽ & cũctã eius generationẽ saul ait. Quid mali passus a me: seruũ inuti lẽ iesse filium suscepisti: eiq; sumptus dedisti & arma: cũ mei regni nimius inimicus exi stat. Cur ẽt futurorũ ei responsa ꝑbuisti. Non enĩ te latuit q; me fugeret: & odio meã do mũ haberet. Sacerdos aũt q̃ facta fuerãt nõ negauit: sed cũ fiducia se hæc ꝑbuisse cõfes sus est: nec se Dauid ꝑstitisse sed regi dicens: nõ eũ tuũ nouimus inimicũ: sed fidelẽ sociũ & pręcipuũ seruũ & millenariũ: & q; horũ maius est generũ piter & cognatũ: & hęc nõ inimicis hoibus ꝑstiti: sed ei q circa te opus suæ deuotionis exhibuit. Prophetã aũt ei nõ mõ solũ: sed sepius. Dicẽte nãq; cũ magna festinatiõe fuisse se directũ: si ei qbus egebat minime prębuissem: nõ illi putaret: sed potius tibi restitisse. Quapropter nihil dolosum aduersum me cogitare debes: neq; in his quæ nũc audisti meã tunc fuisse debes credere uoluntatẽ. Amico nãq; & regis genero & millenario hæc impendi: nõ hosti. Hæc dicẽs sacerdos: nequaq̃ satisfecit regi saul. Qui cũ esset in magno terrore: neq; uerã confessio nẽ crederet: iussit armatis circũstantibus ut eũ cũ sua cognatiõe ꝑimerent. Cumq; illi nõ presumerẽt contingere sacerdotẽ: sed diuinitatẽ formidarẽt: potius quã regi parere uel lent: tũ syrodoech rex sacerdotis ĩperauit interitũ. Qui sumẽs sue malicię similes: occi dit abimelech eiusq; progenię. Erant autẽ oẽs q̃dringenti qnq;. Quo facto misit quoq; saul in ciuitatẽ sacerdotum nobã: et omnes occidit: non mulieri: non infanti: non alię pe percit ætati: eãq; succendit. Vnus filius ide abimelech tãtummodo abiathar nomine li beratus est. Hæc siqdẽ cõtigerũt sicut deus sacerdoti heli ꝓphetauit: ꝓpter iniquitates duorum filiorum eius: dicens prolem eius radicitus euellendam. Porro saul rex crudele sic opus efficiens: et totam generationẽ sacerdotalem interimens: & neq; infantibus mi sericordiã: nec senibus reuerentiã habens: sed & ciuitatem disperdens quã patriam sacer dotũ ꝓpheturũq; nutricẽ diuinitas elegerat et solã tales uiros hẽre decreuerat. Hoc actũ oẽs fecit agnoscere: & humano mõ cõsiderare: q; donec fuerit aliq; simplices & humiles: nec fuerint abusi natura: nec uolũtatẽ suã ĩplere ꝑsumpserint: mansueti sunt atq; mites: sectãturq; solã iustitiã: & circa eã oẽm studẽt hẽre deuotionem: tunc ẽt in diuinitate cõ fidũt. q̃ omnibus q̃ fiũt in hac uita pręsens est: et nõ solũ opera: sed etiam mẽtẽ unde ꝓ cedũt hæc anteq̃ fiãt aptæ considerat: cũ uero ad potestatẽ ueniunt: et superbiæ cumulo dilatant̃ tunc omnibus illis uirtutibus exui: et uelut iscena: uultus: & mores: & mode-

rationē actuū reponētes: ſuſcipiunt audaciā: ſupbiā: & contētū rerū humanarū & diui narū: & dū p̄cipue pietatē iuſticiāq; ſpernūt: & in oibus q̄ cogitant aut agunt ſibimet arrogauerunt: tunc quaſi non uideat eos deus aut certe poteſtatē eorū nō habeat peſſimis graſſanť ī actibus & quicqd aut audire metuūt: aut odio habēt reſpuūt: q̄ aūt irrationabiliter diligūt hæc gratia firma uera & hoibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis ſit ſermo ſed eos ptulerūt multas laboꝝ miſerias exhonerāt: et eos habētes odio ſimul inuidiā his cōflant deducēteſq; eos ad mediū non ſolum adeptos honores eis auferūt: ſed per calūniā etiā uita eos priuare nituntť: puniuntq; non pp̄ter opa digna ſupplicio: ſed derogatiōibus & accuſationibus nequaq̄ examinatis extinguūt: nō quos oportet hæc pati: ſed in qbus iniuſte nituntť ulciſci. Hoc igiť nobis ſaul filius Cis qui primus poſt illū ducē optimū rēpublicā regebat in iſrahel manifeſtū eſſe monſtrauit: occidēs tricētos ſacerdotes pphetas: p ſuſpitiōe quā habuit in abimelech: deiiciens ēt eorū ciuitatē: & ſtudēs quodāmodo deus ſacerdotibus prophetiſq; priuare: dū tantos ſimul occideret: & neq; patriā eoꝝ manere pmitteret: ut poſt illos aliqd poſſet oboriri. Abiathar itaq; abimelech filius: qui ſolus fuerat de ſacerdotibus a ſaul iteſfectis ereptus: fugiēs ad Dauid: erumnā ſuorum omniū: & patris iterritū declarauit. Qui ait: non ſe hæc eis ignoraſſe futura: ſed uidens doech ſuſpicatum fuiſſe: q; ſacerdotē regi declararet: ſeq; dolebat q̄ſi huius calamitatis auctorē: & poſcebat: ut cū eo decetero cōmaneret: tanq̄ qui in alto loco latere non poſſet. Eo itaq; tpe audiens Dauid paleſtinos ceilanoꝝ puinciā deuaſtare: cōſuluit deū p pphetā: ſi eū pugnare p̄cipet. Quo dicente: q; diuinitas uictoriā pmiſiſſet: cū ſociis paleſtinos hoſtes iuaſit: multāq; eoꝝ cædē effudit: & p̄dā tulit. Cūq; apud ceilanos eſſet: donec areas ſuas fructuſq; ſine timore colligerent, regi ſaul nunciatū eſt: q; apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus apud quos geſtum eſt celari nō potuit: ſed fama ēt ad extraneorū auditus aduenit: & ad regē uſq; delatum eſt. Gauiſus ergo eſt ſaul cū audiſſet Dauid in ceila cōmorari dicens: deū illū eius manibus tradidiſſe: qñ coactus ſit uenire in ciuitatē: murū & portas: & ſeras habentē: iuſſitq; omni populo: ut ad ceilam uanimiter cōuenirent: & obſidentes eā: capiēteſq; Dauid interimerēt. Hæc itaq; ſentiens Dauid & agnoſcēs a deo: quō eū foret ſaul traditurī ceilite: ſumēs quadringētos qui cū eo erant: de ciuitate pfectus eſt in deſertū zyf. Et rex cū audiſſet eū fugiſſe de ceila: ab eius perſecutione ceſſabat. Dauid aūt ſurgens exinde: uenit in quēdā locū zifim: q uocať noua: ubi ionathas filius ſaul ueniēs ad eū: & oſculatus ſecuꝝ eē dixit: & ſpē bonā hēre futurorū: nec p̄ſentibus rebus eū debere deficere: qm̄ regnaturus foret habiturusq; ſub ſe hæbreorū oium poteſtatē: cū gratiora eſſent: quæcūq; magnis laboribus euenirēt. Et rurſus iuſiurādo celebrato inter alterutros p deuotione uitę totius & fidei: & deū uocans teſtē ionathas: maledixit ſibi: ſi trāſcēderet cōſtitutum & in cōtraria mutaretur. Tunc ionathas Dauid ibidē reliquēs: paululū a timore & ſollicitudine releuatū: ad ſaul ipſe reuerſus eſt. At ziphei uolētes gratiā p̄ſtare ſaul: indicauerūt ei: apud ſe cōmorari Dauid: promiſerūtq; ei: ut ſi ueniret illū cō traderent: quē ſcilicet dum anguſtia ziphenoꝝ appraehendiſſet: non poſſet ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex: & gratias egit: indicantibus inimicū: eiſq; pollicitus eſt: nō tardare eorum recompenſare deuotionem: miſitq; qui quererent Dauid: & deſertū omne pſcrutarentur: dicens etiam ſe cōtinuo ſecutuꝝ. Et illi quidem qui directi fuerāt pro inueſtigando & capiendo Dauid: præcedebant regē ſtudentes fauore ſuo nō ſolum nunciare inimicum: ſed etiam manifeſtatum in regiam poteſtatem contradere. Hi tamen iniuſta & maligniſſima uolūtate fruſtrati ſunt: qui cum nihil mali ſuſtinere potuiſſent: ſi non hunc indicaſſent ſauli: ꝓpter blandimenta regia uirum religioſum: & ad mortem

iniuſte quęſitum:& qui latere poterat ꝓdiderunt:& ſe eũ tradere ꝓmiſerũt. Cognoſcẽs aũt Dauid maliciam ziphenoꝝ & regis inuaſionẽ:anguſtias quidẽ illius regionis derelicturus fugit aũt ad petram maximã in deſerto maon cõſtitutã. Cũq; ſaul eũ ibi ꝓſequeret: cognouit in itinere Dauid ab illis anguſtiis diſceſſiſſe:q̃ſi ad aliã petre partẽ. Et cũ ſaul ex alia parte conſiſteret:ut eũ pene iam capere potuiſſet:audiẽs ſaul paleſtinos hæbreorũ regionẽ ualde uaſtare:a Dauid ꝓſecutiõe diſceſſit:& cõtra eos qui naturaliter hoſtes erãt dimicãdũ magis neceſſarium iudicauit:quã inimicũ propriũ ꝓſequẽdo, uaſtationẽ ſuæ terræ deſpicere. Sic ergo Dauid ĩopinabiliter declinato periculo:uenit in anguſtias engaddi. Cũ uero ſaul expuliſſet alienigenas:uenerũt q nũciarẽt ei Dauid ĩ engaddi mõtibus habitare. Qui ſumens tria milia armatorũ abiit ſup eũ & cũ nõ eſſet ꝓcul a locis illis:uidit circa iter ſpeluncã ꝓfundã atq; rotundã multa longitudine & latitudine nimis aptam:in qua Dauid cũ quadringentis erat abſconſus. Dũq; ſaul naturaliter uẽtris purgandi neceſſitate cogeret:ingreſſus in eã ſolus eſt. Quẽ dũ uidiſſet qdã hoĩum Dauid: & dixiſſet in eius inimicũ tps a deo datũ:& ſuaderet ut ultõis cã ſaul caput abſcinderet: quatenus grauí ꝓſecutiõe & miſeria priuaret:ſurgẽs Dauid abſcidit qdẽ ſummitatẽ ueſtis ſolummõ:qua ſaul erat indutus:& repẽte pœnitẽtia tactus ait:nõ eſſe iuſtũ ut ſuum occideret dominũ:& qui.ſ.a deo fuerat regnare preceptus. Nã licet iſte inquit circa nos malignus exiſtat:me tamen apud eũ non decet eſſe talem. Cunq; ſaul de ſpelunca fuiſſet egreſſus:accedens Dauid exclamauit a longe:petẽs ut ſaul audiret. Conuerſo autem rege adorauit eũ ſecundũ morem proſtratus in terram:& ait. O rex non te oportet malignas & falſas derogationes confingẽtibus aures accõmodantẽ illis credere:& in ſuſpitione diligẽtes te uiros habere:ſed magis operibus affectũ conſiderare cunctorũ. Derogatio nãq; multorũ eſt:deuotiõis uero clara ꝓbatio actuũ ueritate conſiſtit:& ſermo quidem cuiuſlibet in utroq; habitus:tenet ſimilitudinẽ ueritatis & falſitatis:opa uero nudũ habent ueritatis intuitum. Conſidera igitur ex iſtis qualis ego circa te tuãq; ſim domũ: & q̃ mihi oportet credi:& nõ accuſantibus & dicentibus ea quæ neq; aĩo concepi: neq; facere potui. Cur apponis ꝓſequi animã meam:& nihil die noctuq; cogitare niſi animę meæ interitum:quam iniuſte ꝓſequeris. Quõ enĩ non falſam opinionẽ de me ſumpſiſti: quaſi occidere te uoluerim:aut quõ nõ impie agis in deo occidere concupiſcẽs & inimicum tuũ credẽs hoĩem qui poteſtatem hodie habuit pũire te:& a te pœnas exigere:ſed noluit: cum tẽpore ad hoc uſus eſſem oportuno. Quod ſi contra me tibi idem licuiſſet: nequaq̃ ſic captus ꝑteriſſem. Quãdo enĩm tuæ ueſtis incidi partẽ:potui etiã caput auferre. Et oſtendẽs pannum ueſtis eius:rei fidẽ exhibuit. Et ego quidẽ iuſtã inqt ultionẽ retinui:te uero iniuſtum cõtra me habere odiũ noueris. Sed deus hęc iudicet: & utriuſq; noſtrũ arguat uoluntatẽ. Saul aũt ſuã inopinabiliter admiratus uitam fuiſſe ſeruatã:& humilitatẽ iuuenis naturam eius obſtupeſcens ĩgemuit. Cũq; & Dauid hoc feciſſet:reſpondit cum gemitu ſaul illũ potius eſſe iuſtum. Tu inqt cauſa bonorũ mihi fuiſti: ego uero tibi calamitatum:& oſtendiſti hodie priſcoꝝ te habere iuſtitiã. Quis enĩ inimicos ſuos in deſerto cõprehenſos ſaluandos eſſe duxerit? Confido itaq; quia deus regnũ tibi conſtruet:& oĩum hæbreorum te poteſtas expectat:ſed da mihi iuriurãdi fidem:ne meum genus extermines:neq; habẽs malorũ memoriã:ſtudẽs meũ nomẽ eradicare:ſed ut meã domũ & ſalues & ſernes. Iurante uero Dauid ut popoſcerat:Saul quidẽ ad ꝓpriũ reuerſus eſt imperiũ. Dauid aũt cũ ſuis abſceſſit ĩ anguſtias maſpha. Hoc itaq; tpe & ſamuel ꝓpheta defunctus eſt:uir q nõ fortuito honorẽ apud hębreos habuerat: cuius uirtus ẽt apparuit in hoc opere quod ꝓ eius deuotiõe populus multo tẽpore luctũ duxit circa ſepulturã eius atq; ſolẽnis largitatis ſtudiũ magnũ cõpetẽter exhibuit. Sepelierunt autẽ

in patria ſua in ramatha:multiſq; fleuerũt eũ diebus:nõ ĩcõmuniter hoc facientes:uelut ĩ extranei morte:ſed tanq̃ ꝓpriũ ſinguli quiq; lugẽtes.Fuit enĩ uir iuſtus: & natura beni gnus:& ꝓpterea magis amicus deo qui pręfuit populo ſolus:poſt mortẽ quidẽ ſacerdo tis helii annis duodecim cũ ſaul uero rege annis decẽ octo.Et ſamuel qdẽ hmõi habuit finẽ.Erat igitur qdã ziphenoꝝ:de ciuitate maon diues & multa pecora poſſidens: triũ nãq; miliũ ouiũ gregẽ habebat in paſcuis:& mille caprarũ.Has ergo Dauid illeſas:& ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit:ut neq; deſiderio:neq; egeſtate:neq; pro loco de ſerto:& ubi potuiſſet latere aliquis eorũ uexare pſumeret.Sup hęc aũt illud ſeruandũ di cens:ut nihil iniuſtũ fieret:& aliena tegere peſſimũ iudicarent:neq; deum offenderent. Hoc aũt docebat eos:homini bono præſtare ſe credens & dignũ eũ eſſe: bñficiũ hmõi ꝓmereri.Erat enim illi nomẽ nabal:uir durus & ſtudiis malignißimus:habens uitã de teſtabilẽ:cui erat uxor bona:ſimul & caſta:& ſpẽ nimis eximia. Igit̃ ad hũc nabal tpe quo tondebat oues miſit Dauid uiros decem ut eos ſalutarẽt:& optabat ut hoc multis annis efficeret & quod eſſet ſibi poſſibile ab eo p̃beri popoſcit: cognoſcens a ſuis paſto ribus q; nihil eos aliquãdo nocuerint:ſed ẽt cuſtodes eoꝝ gregũq; fuerũt dũ multo tpe in deſerto ꝑiter habitaſſent:& q; nõ eũ penituerit ſiqd Dauid ſua largitate p̃beret. Na bal aũt his q miſſi fuerant in humane nimis & dure reſpondit Dũ enĩ interrogaſſet eos quis eſſet Dauid:& reſpondiſſent:filiũ ieſſe:ait. Nũc uideo:qa ualde in ſemetipſis ſup biũt fugitiui:& gloriantur ſuos dominos relinquẽtes. Quod dũ fuiſſet Dauid renuncia tũ:iratus & quadringẽtos qdẽ armatos ſeq; ſe p̃cipiens:ducentis ad rerũ cuſtodiã dereli ctis:ibat contra nabal:iuratus illa nocte domũ ſe & omnẽ poſſeſſionẽ eius exterminare non ſolũ uero ob hoc iratus eſt Dauid:qa uideret̃ ingratus: & nihil dediſſet eis qui mul tã benignitatẽ circa eũ habuerãt:ſed ẽt quod blaſphemaſſet:& maledixiſſet eis: a qbus in nullo fuerat contriſtatus.Interea qdã ſeruus & cuſtos ouium nabal dominę qdẽ ſuę: illius uero cõiugi dixit:quod miſerit Dauid ad uirũ eius non ſolũ nec aliqd uile pceperit: ſed ẽt iniurias & peſſimas in eum dixerit blaſphemias:dũ oĩ ꝓuidẽtia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus affirmans hoc in malũ domini ſui & ipſius profuturũ. Quo dicto:abigail uxor nabal eiiciẽs decẽ aſinos:& onerans eos multis muneribus: nihilq; marito dicẽs:cũ p ebrietatẽ ipſe ſenſu careret, profecta eſt ad Dauid.Cui aſcendẽti mon tis anguſtias Dauid occurrit:cũ quadringentis uiris ueniens ſup nabal.Quẽ cũ uidiſſet mulier, de aſina eſiluit:& ꝓſtrata in faciẽ adorauit ſupplicãs: ut nequaq̃ nabal uerba re ſpiceret:qui utiq; nabal recte uocaret̃ : quod nomẽ dementẽ lingua ſignificat hæbrea. Satiſfaciebat aũt dicẽs:non ſe eos uidiſſe qui ab eo fuerãt miſſi: & debere ſe ueniã ꝓme reri:utq; magis ipſe ageret deo gratias : qui eũ a ſanguinis humani pollutione ꝓhibuit exorabat.Nã cũ tu inquit beniguus fis, ille uindicat a malignis.Quæ enim nabal inqt mala ſuſtineat, ſup caput inimicoꝝ tuoꝝ eueniant.Eſto mihi ꝓpicius qdẽ & iudica me dignã:p quã hæc dona ſuſcipias:irã uero atq; furorẽ quẽ ſup maritũ & eius habuiſti do mũ, mihi remitte.Hęc enĩ te decẽt:cũ ſis placidus atq; clemẽs:& quod maius ẽ, regna turus.Suſceptis aũt illis muneribus ait. O mulier:propicius te hodie ad nos deus addu xit.Non futurũ uideris diẽ:cum iuraſſet domũ nabal hac nocte diſperdere:ut nullus ue ſtrũ pẽitus remãeret:cũ utiq; ſit uir ille ĩgratus & callidus circa me & ſocios meos: nũc ꝓueniſti:& meũ curante deo mutaſti furorẽ:& nabal qdẽ licet mõ ꝓpter te relinquatur inultus, non tñ effugiet pœnas: ſed alia cã q̃ ei cõpetit eueniet.Hæc dicens dimiſit mu lierẽ.Illa domi reuerſa eſt:& inueniens uirũ cũ multis uino ſolutũ:& in ebrietate iacẽtẽ, tunc quidẽ nihil horum quæ geſta fuerant indicauit. Cui altera die cuncta ſignificauit: ſicq; eum triſtẽ reddidit:et ad ſolutionẽ membrorũ:ut pene ad mortẽ uſq; deduceret̃:et

non amplius q̃ decẽ dies postea uiuens nabal defunctus est. Dauid aũt audiens mortẽ eius ultũ sequidẽ a deo dixit nabal uero propria malignitate defunctũ dedisseq; illi pœnas et se ab eius custodisse sanguine mundã habẽtẽ dextrã. Tũc etiã agnouit, eo quod maligni diuinitus urgeant̃: & nullus iter homines despiciat̃ a deo: qui dat quidẽ bonis similia: malis uero refert digna supplicia. Et mittẽs ad eius uxorẽ petit: quo eam sibimet copularet. Illa uero his q̃ missi fuerant: dicẽs se nõ diguã fore ut illius uel pedes tãgeret: tñ cũ oĩ proprio apparatu uenit: eiq; coniuncta est: quæ ad hunc honorẽ uenire promeruit: tã p̃ mõ castitatis q̃ p̃ speties suę formę. Habuit aũt Dauid uxorẽ: quã primitus duxerat de ciuitate ehisar. Michol aũt Saul regis filiã quæ fuit Dauid uxor: pater eius saltũ filio lais cõiunxit: qui erat de ciuitate gallim. Cũq; hæc fuissent gesta: quidã ziphenorũ ueniẽtes indicauerunt saul quod rursus Dauid esset in eorũ regione & possent uiolenter eum comprehendere si sua præberet solatia. At ille cum tribus milibus armatorum sup eum egressus est. Cũq; superuenisset nox castra posuit in loco quodam qui dicitur ceila. Audiens uero Dauid contra se uenisse saul, missis exploratoribus: iussit sibimet nunciari ad quẽ locum iam uenisset. Quibus dicẽtibus in ceila eum esse: surgẽs nocte: ita ut lateret suos uenit ad castra saul: ducens secum abisai natum sororis suæ sariuæ: & achimelech getheũ. Saul itaq; dormiẽte: & circa eum p̃ circuitũ armatis: & abner principe militię cõstitutis, Dauid ingressus castra eius: nec ipse pemit eũ inueniẽs eius stratũ: & lanceã quæ erat fixa ad caput eius: nec abisai pmisit uolẽtẽ eum occidere: & in hoc uehemẽter instantem: sed dicens ordinatum a deo regem occidere esse nimis iniquũ: licet ille sit malus: uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum: retinuit impetum eum uolentis occidere: et pro signo q̃ eum potuisset interimere: et potius abstinuerit: sumens eius lanceam & urceolum aquæ appositum dormienti saul nullo sentiente in exercitu cunctisq; iacentibus latenter egressus est cũ oĩa facere potuisset q̃ & ipsum tps offerret: et contra regẽ digna p̃sumptio suaderet. Transiens uero torrentẽ et in uerticẽ montis ascendens: unde potuisset audiri clamans uoce magna militibus saul & abner principi militiæ: excitauit eos a somno. Hũc enim uocauit & populũ. Audiente uero principe militiæ: & requirente quis eũ uocasset, Dauid ait. Ego sum filius qdẽ iesse: uester uero fugitiuus. Cur inqt cũ sis magnus: & apud regem honore p̃cipuus corpus eius ita custodis: ut somnus sit tibi dulcior: q̃ illius salutis affectus. Hæc quippe digna morte sunt atq; supplicio. Dudũ enim ingressus est quidã in uestrũ exercitũ super regẽ: & sup alios uniuersos: & non agnouistis. Quere lanceã regis: & urceum aquę: & agnosces quãtũ malũ uos latuit intrinsecus cõstitutos: Saul aũt cognoscens Dauid uocẽ: & uidens qa dũ eũ captiuũ habuisset sopore confectũ: custodibus negligentibus nõ occidit: sed pepercit ei: quẽ iuste perimere potuisset: pro salute sua gratias egit: & rogauit ut confidens: nihilq; ab eo mali iã metuens iret ad ꝓpria affirmans credere se q̃ nec semetipsum aliquis ita diligeret: sicut Saul a Dauid amaretur: & accusans seipsum: q̃ eũ quidẽ q illũ custodire posset: & multa indicia circa eũ sui fauoris ostenderet, p̃sequeret̃ iniuste: & tanto tpe dubitantẽ de aĩa sua degere in fugã cõpelleret: ab amicis & cognatis desolatũ: ipse uero ab eo sepius liberatus non quiesceret: sed eius animam aperte desideraret auferre. Quo dicto: Dauid iussit ut aliquis puerorũ eius ueniens: tolleret lãceã: & urceũ aquę dicens. Deus utriusq; nostræ uoluntatis & actuũ iudex sit. q nouit q̃ ẽt p̃senti die cũ te occidere potuisset: tui misertus abstinui. Et saul qdẽ secundo Dauid manus effugiens ad regnũ propriũ remeauit. Metuens aũt Dauid si pmanẽs ibi aliquã do in Saul manus incideret, decreuit ad palestinos descendere: & illic habitare. Tunc cũ sexcẽtis q erãt circa eũ uenit ad achis regẽ geth. Erat aũt hæc una quinq; palestinoꝝ

tribiũ. Cũq; eum rex ſuſcepiſſet cum uiris: & habitaculũ p̃buiſſet: hũte eo ſimul & duas uxores achinoẽ & abigail: morabatur in geth. Saul aũt hæc audiens ulterius uoluntatẽ non habuit: ut mitteret ſuper eum: aut ipſe forſitan properaret: cum ſecũdo pene tale piculũ ptulerit: ut ab illo potius potuiſſet cõprahẽdi. Porro Dauid nõ placuit ut in ciuita te geth: habitaret: ſed regẽ rogauit q eũ clemẽter excepat: ut ei locũ aliquẽ in prouincia donaret: ubi cũ ſuis degere potuiſſet: pudori eẽ dicẽs: ut ſi in ciuitate maneret: ſe ei onero ſum exiſtere. Cui dedit rex quendã uicũ ſicelech nũcupatũ: quẽ uicũ ita dilexit: ut cũ re gnaſſet Dauid: eũ ipſe & eius pueri quaſi primã poſſeſſionẽ honorarẽt. Sed de his i alio loco dicemus. T̃pſitaq; quod cõmoratus eſt Dauid in ſicelech paleſtinorũ fuit menſiũ quattuor: & uiginti dierũ. Vnde latẽter inſurgens cõtra paleſtinos in uicina regione cõ ſtitutos ſerritas & amalechitas, eorũ prouinciã deuaſtabat: multãq; predã iumẽtorũ & camelorũ ſumẽs: reuerteba t ad ꝓpria: & ab hoſtibus abſtinebat: metuens ne eũ diuulgarent ad regẽ: partem tñ ei prædę domum mittebat. Cũ uero requireret. rex quos uaſta ſſet: prędamq; tuliſſet: dicendo eos qui ad auſtrũ iudæos cõuerſabanť: & in cãpeſtribus habitabãt ſe eſſe depopulatũ, ſatiſfecit regi: ſperabat enim q; Dauid odio haberet ꝓpriã gentem: & ſeruus eius foret donec apud eum conſiſteret. Cap. XIIII.

Odem tempore paleſtinis circa iſrahelitas pugnare uolentibus: & mittentibus
e ad omnes amicos ut eis adeſſent in bello in ſela: ubi congregati erãt exituri ſuper hæbreos: Achus rex geth Dauid rogauit: ut cum ſuis armatis ei ſolatium contra hæbreos pręberet. Illo uero gratiſſime promittente et dicente inueniſſe ſe tempus: in quo ei beneficiis reſpõderet: et ſuſceptionis munus exoluerct, promiſit rex cuſtodem ſui corporis poſt uictoriam et belli certamen eum ſe eſſe facturum honores et fidei promiſſione uolens uolũtatem eius augere. Saul itaque rex hębreorum omnes diuinos et uẽtriloquos: & omnem huiuſmodi artẽ de ſua expulerat regione abſq; prophetis. Audiens autem paleſtinos iã eſſe p̃ſentes: & iuxta ſuã ciuitatem i cãpo poſitam caſtra fixiſſe, ad eos cũ oĩ exercitu ſuo ꝓfectus eſt. Cũq; uenĩſſet ante montẽ quendã gelboe: & uidiſſet e diuerſo hoſtiũ multitudinẽ, timore fortuito conturbatus eſt: dũ eſſet eorũ exercitus potior: & multo melior: deũq; conſuluit p̃ ꝓphetas: ut ei de p̃lio & eius fine p̃diceret. Deo aũt non reſpondente Saul magis expauit: & aio corruit: malũ ſibi aperte iminere proſpiciens: cũ utiq; deũ arbitraret p̃ſentẽ ſibi non eſſe: iuſſitq; ſibi q̃rí mulierẽ uenturiloquã habẽtẽ ſpiritũ: & uocantẽ animas defunctorũ: ut ualeret agnoſcere: ſi in rebus imminentibus p̃ualeret. Genus enĩ uenturiloquorũ euocando mortuorũ aĩas: p eas ſolet poſcentibus futura p̃dicere. Cũq; fuiſſet a quodã famulo ei nunciatũ: eſſe hmõi mulierẽ in ciuitate endor, latenter oẽm exercitũ relinquens: exutus ueſte regali: ſumens duos famulos: quos nouerat fideliſſimos, uenit in endor ad mulierẽ: rogauitq; eam ut diuinaret: & animã ſuſcitaret: cuius ipſe dixiſſet. Mulíere uero repugnãte atq; dicente non ſe poſſe regẽ ſpernere: q genus hoc diuinantiũ expuliſſet: ſed nec illũ bene facere: q dũ nihil p eã fuiſſet leſus, ei pararet inſidias: ut prohibita facientẽ pen ę contraderet iurauit ne cuiq̃ eius diuinationẽ proderet: nec periculũ fore. Cũq; iureiurando ſatiſfeciſſet non eã debere metuere: ſi ei animã Samuel euocaret, illa neſciens qs eẽt ſamuel, eam ex inferno euocabat. Cũq; apparuiſſet uidens mulier uirũ ſanctũ deo decibilẽ: cõturbata ẽt & tunc eius faciẽ obſtupeſcens: nonne tu es inqt rex ſaul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente: & pturbationẽ eius q̃rente: ait uidiſſe ſe uirũ ſimilẽ forma deo: eoq; iubente imaginẽ eius formã & ſtatũ eius quẽ uiderat explanare: ſignificauit ſe ſenẽ iã gloriosum: & ſacerdotali pallío uidiſſe circũamictũ. Ex qbus cognouit rex hunc Samuel eſſe: et procidẽs in terrã ſalutauit et adorauit. Anima uero Samuel inquirente cur

eā cōmouiſet, ſaul ingemiſcebat neceſſitatē incūbere: & hoſtes ſibi grauiter iminere: & eē in hesitatiōe rerū pñtiū cōſtitutū: a deo utiq; derelictū: & neq; rñſum ꝓmereri: neq; p ꝓpheras: neq; p ſomnia: & ꝓpterea inqt ad te q mihi ſemp pius extitiſti cōfugi. Samuel aūt uidens eū fini uitę iā ꝓximū: ait. Supflue a me aliqd uis cognoſcere: cum a deo ſis derelictus. Sed regnū qdē tuū ad Dauid tranſferet: quod in hoc bello ſcias eſſe uenturum: te uero tuūq; principatū cū uita eſſe finiēdū: cum inobediēs fueris deo in amalechitarū bello: & eius nequaq̄ mandata ſeruaueris: ſicut uiuēs tibimet ꝓphetauit. Igitur ſcito te ſubdēdū: & populū inimicis: & te cū filiis tuis die craſtina in bello cadētes: mecū eē mā ſuros. Hęc audiēs Saul triſtitia faciēte loquēdi amiſit officiū: & ꝓſtratus eſt in terra pp dolorē qui ei fuerat indicatus potius q̄ ꝓpter abſtinētiā. Quia enī p̄cedēti die aut nocte cibum non ſuſceperat: facile non ualebat exurgere: uix tamen recipientem ſpiritum coegit mulier ut guſtaret: hoc munus petens ſibimet repenſari pro diuinatione: quā ſui periculo ei præparabat: cum ei propter timorem ipſius non licuiſſet. Quę licet ignoraſſet qui fuerit tamen ei prævaluit ut cōcederet pro quibus rogauit appoſitum cibum ſumere: quatenus recepta uirtute ad caſtra propria remearet. Cunq; ille refutaret: et nimis adueſaretur in anguſtia conſtitutus compulit et perſuaſit ei: & habēs uuum uitulum mā ſuetum a ſe domi nutritum: in quo ſolo requieſcebat occiſo & carnibus preparatis ei: ut comederet: eiuſq; ſeruis appoſuit. Quo facto ſaul noctāter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt aūt laudare mulieris largitatē: qa licet eius ars a rege fuiſſet exerceri ꝓhibita: tñ dum ueniſſent in domū eius quos nunq̄ uiderat prius nō habuit mali memoriā uitu perādo eū qui eius ꝓhibuerat diſciplinā: nec auerſata eſt pegrinū: & cuius cōſuetudinē nequaquā habuerat: ſed condoluit: & conſolata eſt dum eum cognouiſſet regem & circa quē ꝓtuerat aio ingrata conſiſtere, eū potius ut comederet inuitabat: & q̄ ei ſolum mō in paupertate fuerat: hoc libenter largiterq; conferebat: nō aliquā retributionē eius expectans: non munus aliquod aucupans: quippe quē proxime moriturū agnouerat: cū plerunq; natura ſit hominū: boni aliqd aut repenſaturis beneficiū exhibere: aut a quibus aliqd ſe credunt accipere, his mutuare. Bonū eſt ergo illā imitari mulierē: & bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius eſſe: nec amplius aliquid generi humano cōpetere potius q̄ hoc ut deū propiciū: & boni largitorē ſemp habeamus. Igitur de illa muliere dixiſſe ſufficiat. Sermonē uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus profuturū: & bonis oībus congruū: ex quo prouocent uniuerſi ſectari uirtutē: & eternæ decus appetere glorię: ſed & q ſapientibus & regibus gentium: & principibus populorū multū deſiderū: & ſtudiū rerū bonarum adiiciat: & pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat: & cuncta quę uident grauia doceat eſſe contēnenda. Habeo rei huius auctorē ſaul hæbreorū regē. Hic enī licet futura iam noſſet: & mortē ſibi iminere propheta p̄dicente cognoſceret, non fugit: nec amore uitæ ſuū exercitū prodidit inimicis: nec regię contumeliā intulit dignitati: ſed potius cū oi ſua domo ſemetipſum tradens ſimul & filiis: optimū iudicauit cū eis magis cadere ꝓ ſubiectis pugnādo: & filios una perire: licet boni fuiſſent: quā eos in incerto relinquere: quaſi regni ſucceſſionē & generis habituros. Is ergo & iuſtus: & caſtus: & fortiſſimus ſolus mihi eſſe uidet: & ſiquis fuit talis: aut fuerit cunctorum teſtimonio uirtutis adoptione digniſſimus. Nā eos q ſub ſpe uictorię proficiſcunt ad bellū: & incolumes ſe redire confidunt: quāuis geſſerint clarū, non uident benefacere q eos fortes uoluerint appellare: quod de talibus in hiſtoriis: & aliis conſcriptionibus inuenitur: quāuis & illi ſint approbādi magnanimes aūt & grandia p̄ſumentes: & rerū terribiliū contēptores ſoli dicēdi ſunt oēs q ſaul imitant. Illi nāq; q neſcientes quod in bello futurū eſt nequaq̄ aio deficiunt: ſed

in incertũ ſemetipſos emittunt: licet aliquid grande faciant: non tñ ualde mirandi ſunt. Cum uero utile nihil uenturũ aio cogitatur: ſed iam mors futura præſcitur: & ſolũmodo hoc paſſuri dimicant aliqui: & neq; terrentur: neq; pro mortis piculo obſtupeſcũt hmõi uiros pfectæ fortitudinis eſſe decerno. Hoc igitur fecit Saul oſtẽdẽs q; cunctos deſiderãtes gloriæ palmam habere: poſt mortẽ talia conuenit adimplere: & maxime reges quos ꝓpter cumulũ principatus non ſolũ malos nõ licet eſſe circa ſubiectos: ſed neq; mediocriter eſſe bonos. Plurima qdẽ de Saul magnanimitate potui dicere: maximã mihi hoc argumẽto pbẽte materiã: ſed ne diu eius laudibus uidear inherere: denuo ad ea reuertor: unũ egreſſus eſſe agnoſcor. Paleſtinis igit̃ caſtra ſicut pdiximus metãtibus & p ſingulas generationes & tribus & ſatrapas exercitũ diſponẽtibus, ibat cũ ſuo exercitu rex achis & poſt eum Dauid cum ſexcentis armatis ſequebatur. Et cum duces paleſtinorũ uiderẽt inter eos hæbreos: qui cum Dauid in auxilium regis uenerant: ꝓcontabantur a regẽ qui nam eſſent. Qui dixit Dauid eſſe qui fugerat Saul dominum ſuum: quẽ ad ſe uenientẽ ipſe ſuſceperat: & nunc uelle ſibi eum beneficia rependere: & ſaul interficere: ꝓpterea in ſolatio ipſius adueniſſe. Quo dicto culpatus eſt a ducibus paleſtinorũ: eo q; uirũ inimicum ad ſolatium adduxerit: eumq; redire ſuadebant: ne forte latẽter mali aliqd circa eos efficeret: habẽdo tps & cauſam: per quã ſuũ dominũ placare poſſet: Sed ſi uellet ei proſpicere: remitteret eũ cum ſuis ad locũ quẽ dederat illi prius. Adiiciebant aũt. Nõne hic eſt Dauid: de quo cantabãt uirgines hæbreorum quia multa milia peremiſſet. Et cũ audiſſet rex geth utiliter dicta cognoſcens uocauit Dauid: & ait. Ego quidem cum ſim teſtis ſtudii tui circa me atq; deuotionis: ꝓpterea te ad ſolatiũ mcũ adduxi: principibus autem non places. Sed facto die perge ad locum quẽ dedi tibi: & ibi meam cuſtodi ꝓuinciam: ne quis hoſtium ad eam accedat: es enim animo meo pars magna ſolatii. Dauid itaq; iubente rege geth uenit ſicelech. Eo tpe quo fuerat egreſſus ad ſolatiũ paleſtinorũ gens amalechitarũ ingrediens ſicelech fortiſſime ceperat cã: qua incenſa: multãq; pdã ex ea & aliis paleſtinorũ regiõibus ſumpta diſceſſerat. Inueniẽs ergo Dauid uaſtatã oẽm prouinciã: & oĩa fuiſſe direpta: & duas uxores ſuas: & eos q cũ eis erant una cũ filiis in captiuitatẽ ductas, continuo ueſtẽ ſcindens: fletus & gemens cum ſotiis & amicis, ad hoc uſq; puenit: ut ẽt dolentibus captiuitatẽ uxorũ ac filiorũ lachryme nimiæ eorũ fletu deficerent. Sed ipſe periculũ paſſus ẽ: ita ut a ſociis dolentibus captiuitatẽ uxorũ ac filiorũ pene lapidaret̃: ipſum enim ſolũ rei principẽ: ipſum unuſquiſq; malorum dicebat auctorẽ. Igitur ſternebatur: & mentẽ ſuã ad deũ conuertens: rogauit abiathar pontificẽ: ut indutus ueſte ſacerdotali conſuleret deũ & propheraret: ſi pſequens amalechitas: cõpræhenderet eos: & liberaret uxores ac filios: & ulciſceret̃ in hoſtibus. Sacerdote uero iubente ut eos pſequeret̃ conſurgens armatos pſecutus eſt hoſtes. Cũq; uenifſet ad torrentẽ boſor inuenit uirũ errantẽ ægyptiũ genere ethiopẽ: & fame defectũ q tribus diebus in deſerto ſine cibo pmanens primũ cibo potuq; eũ confortans: & refici faciens inquirebat: cuius eſſet aut unde. Tunc ille qdẽ ſe genere ſignificat ægyptiũ: & ꝓpter infirmitatẽ a ſuo domino derelictũ: eo q; nõ ualeret ſeq: pariter ẽt eſſe indicauit ſe ex eis q incendiſſent: & diripuiſſent iudæã ſimul & ſicelech. Hunc ergo Dauid habens ducẽ ſup amalechitas apræhendit eos in terra iacentes: & alios quidẽ prandentes alios iã ebrios & uino ſolutos: & de re acta: & de captiuitate uxorũ ac filiorũ gaudentibus & fruentibus: deoſq; ſuos laudantibus repente irruit ſuper eos: & letitia qua gaudebant fruſtrauit. Nudi enim & nihil hmõi ſuſpicantes: ſed ad potũ & ad epulũ conuerſi oẽs remiſſiores erant. Et alii qdẽ eorũ menſis adhuc appoſitis: apprehẽſi ſup eas extincti ſunt: & ſanguis eorũ cibo pmixtus eſt: alios uero inuicẽ ſe ad pocula iuitãtes occidit:

multos ẽt in ſoporẽ conuerſos extinxit: quicunq; uero occurrere & armis inuolui: & ex aduerſo conſiſtere potuerunt: hi ẽt facilius quã illi qui iacebãt nudi pempti ſunt. Quos ab hora prima interficiẽtes uſq; ad ueſperã pmanſerant ita ut amalechitarũ nõ remanerent amplius quã quadrigenti: qui tñ in camelis curracibus aſcẽdẽtes uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia oĩa quæ tulerũt hoſtes: ſed ẽt uxores ſuas & ſociorũ. Cũq; reuertẽtes ueniſſent ad locũ ubi ducẽtos qui eos non potuerunt ſequi reliquerant ad caſtra cuſtodiẽda, & illi quidẽ quadringẽti partẽ prędæ eos accipere non cẽſebant: q ſecũ non fuerant: cũ utiq; deberet ſufficere: ſi uxores cũ filiis: aliaq; ſuppellectile mererentur ſuſcipere: ſeq; meliores & digniores: quippe q laborẽ ſuſtinuiſſent hoſteſq; peremiſſent præda direpta. Dauid aũt malignã hãc & iniuſtã dixit eſſe ſniam cum eſſent digni deo prębente: ut & ulciſcerẽt in hoſtibus: & oẽm pdã cũ his qui una ad perſequẽdũ egreſſi fuerant: ex equo diuiderent: quãdo ad diuerſorii cuſtodiã remanſiſſent: & ex illo lex iſta pmanſit: ut tantũ accipiant q cuſtodiũt caſtra: quantũ illi q pugnãt. Veniẽs aũt Dauid in ſicelech: oĩbus in iudæa amicis: & neceſſariis partẽ prædę diuiſit. Et uaſtatio qdẽ ſicelech: & amalechitarũ hmõi fuit interitus. Paleſtinis igit dimicãtibus: & pugna grauí cõmiſſa paleſtini quidẽ ulciſcunt: & multos ſuos hoſtium pemerant. Saul aũt rex iſrahelitarũ: & eius filii fortiter decertantes: & utẽtes oĩ fiducia tanq; gloria eorũ in bona morte: & in hoſtiũ dimicatiõe cõſiſteret: nihilq; hoc pcioſius eſſe iudicantes, oĩum inimicoꝝ cohortẽ contra ſe cõuertentes undiq; circundati piter ſunt extincti: multos tamen paleſtinorũ forti dimicatione pemerunt. Erant uero ſaul & ionathas: & amminadab: & melchis. His ergo cadẽtibus hębreoꝝ populus cõuerſus ẽ in fugã: & turpitudo & confuſio facta eſt ex interitu Saul: & de grauiſſimis hoſtibus undiq; ſup eos ĩgruẽtibus. Saul aũt hoc mõ pemptus ẽ. Dũ eſſet hoſtiũ multitudine cõſtipatus: paleſtinis crebro ſup eũ iacula dirigentibus: oĩbus pene proſtratis: paucis exinde fugiẽtibus: ipſe clariſſime decertatus eſt: q uulnera ĩ ſe multa gerẽs: ita ut nequaq; iam poſſet tolerare: nec ferre plagas: ſemetipſum quidẽ perimere erat inualidus: iuſſit aũt armigero: ut eũ gladio educto perimeret: ut nequaq; uiuum eum cõpræhenderẽt hoſtes. Armigero non pręſumenti dominum ſuum occidere ipſe gladium ſuũ educens: & in terra configẽs irruit in mucronẽ: & cum neqret ſibi uim ultimę mortis inferre: nec ferrum eius membra tranſiret: conuerſus & uidens quendã iuuenẽ requiſiuit quis eſſet. Quẽ cum cognouiſſet amalechitã: rogauit ut educto gladio eũ morte qua uellet occideret. Quod cum feciſſet ſublato auro ex eius brachiis: & corona regali fugit. Videns autẽ armiger eius Saul extinctum, occidit & ſemetipſum: nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus: ſed omnes cecidẽrunt ĩ monte qui dicit gelboe. Audiẽtes aũt hæbrei qui habitabãt in cõualle trans iordanẽ: & qui ĩ cãpeſtribus ciuitates habebant: q Saul cecidiſſet & eius filii: & oĩs cum eo periſſet exercitus, relinqnentes proprias ciuitates: ad loca occultiſſima fugierunt. Paleſtini iuenientes urbes derelictas atq; deſertas habitauerunt in eis. Cumq; ueniſſent hoſtes exuere, inuenerunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expoliantes eorum capita truncauerũt: & ĩ omnẽ prouinciã promulgauerũt hoſtes ſuos cecidiſſe. Quoꝝ arma quidẽ cõſecrata ſũt in aſtaroth tẽplo: corpora uero ſuſpẽderunt ſuper murꝝ ciuitatis bethſan: quæ nunc ſcythopolis appellat. Cũ ergo audiſſent habitatores ciuitatis iabes galaad die tertio q; tum eaſſent Saul mortuũ & eius filios paleſtini crudele iudicantes eũ inſepultum deſpicere, egreſſi uiri fortiſſimi: & pſumptiõe pcipui, cum ipa ciuitas & corpibus: & aĩalibus uiros habuerit ualde robuſtos, tota nocte iter agentes uenerunt ad ciuitatem bethſan: & accedentes ad muros hoſtium: & deponentes corpus Saul & filiorum eius: detulerũt in iabes hoſtibus propter fortitudinẽ eoꝝ nequaq; phibere ualentibus aut pſumẽtibus. Viri

aũt iabes cum omni populo flentes ſepelierũt corpora eorũ i optimo loco prouiciæ:quẽ ſegetẽ appellant:et ieiuniũ ſeptem dierũ cũ mulieribus & infantibus ſup eos celebraue runt tundentes pectora ac lugẽtes regem & filios eius:& exercitũ domini:nec cibũ deſi derantes guſtare uel potũ. Hunc itaq; finẽ Saul propheтante ſamuel habuit:quia obe diens deo nõ fuit ꝓpter mandata q̃ cõtra amalechitas acceperat:& q̃ abimelech ſacer dotis generationẽ:& ipſum abimelech:& ſacerdotũ una peremit urbẽ. Regnauit ergo ſaul ſamuel quidẽ uiuẽte annis decem & octo: moriente autem ſamuel alios duos qui huiuſmodi habita conuerſatione defunctus eſt.

INCIPIT LIBER SEPTIMVS. CAP. I.

Rædictũ itaq; ꝓliũ geſtũ ẽ die qua Dauid uictis amalechitis reuer ſus eſt in ſicelech. Et cũ iã ibi duos habitaret dies:tertia die uenit q dã liberatus a pugna:quæ contra paleſtinos fuerat geſta:& q̃ Saul interemerat ſciſſa ueſte:& aſperſo capite cinere. Qui dum adoraſ ſet Dauid interrogatus unde tali mõ uenerit, ait:ab iſrahelitarũ pu gna:quibus infelicem terminum proueniſſe dicebat:& multa qui dem hæbreorum milia fuiſſe necata & regem pariter eorum ſaul cum filiis interemp tum:ſignificabatq; uidiſſe ſe & hæbreorum fugam:& fugienti quoq; regi fuiſſe preſen tem:quem etiam ne comprẽhenderetur ab hoſtibus ipſe rogatus ab eo iugulaſſe fate batur:quia dum gladio ſuo incubuiſſet propter uulnerum magnitudinem non ualebat ſeipſum occidere. Cum hæc dixiſſet ſigna mortis eius oſtendit aurum brachiorũ regis & coronam:que cum expoliaſſet mortuum ſaul ei detulerat. Dauid itaq; cũ iam non di ſcrederet:ſed apta ſigna mortis eius inſpiceret, ueſtẽ q̃dẽ repẽte diſrupit:deflens autẽ & lugẽs cum ſuis totã diẽ in fletu & lamẽtatione ꝓtraxit:cui maior triſtitia nata ẽ ꝓ mor te ionathæ:q fideliſſimus amicus fuerat:& ei cauſa ſalutis extiterat. Tantã enĩ ſui uirtu tẽ Dauid circa deuotionẽ ſaul oſtendit:ut non ſolũ finẽ eius luctuoſe ſatis habuerit:licet ſepius p eũ mortis pericula paſſus ſit:ſed etiam punierit eius interfectorẽ. Nam cum di xiſſet ei:qa ipſe ſui accuſator erat q regẽ occiderat: & eũ cognouiſſet:qa de genere ama lechitaꝝ eẽt, repẽte eũ ꝑcepit interimi. Conſcripſit aũt epitaphiũ ſicut fieri aſſolet in ſe pulchris quod lamẽtationes cõtineret:& laudes ſaul & ionathæ:quod ẽt uſq; ad meum ꝑmanſit tꝑs. Cum uero hoc mõ regi exhibuiſſet planctũ eius finito luctu ꝓ ꝓphetã con ſuluit deum quã ei ciuitatẽ daret ad habitandũ de tribu iuda. Cunq; dixiſſet daturũ ſe ei ebron, derelicta ſicelech uenit ad eã deductis duabus uxoribus ſuis:& q̃ erant cũ eo cũ ctis armatis. Ad quẽ conueniens oĩs populus illius tribus eũ conſtituere regẽ. Qui cum audiſſet q̃ ſaul & eius filios ſepeliſſent uiri iabes habitatores galaditis, miſit ad eos lau dans & approbans eorũ opus:& uirtutẽ:& agens gratias pro ſtudio: quod circa defun ctos habuerant:pariterq; dicens q̃ tribus iuda eum cõſtituiſſent regẽ. Abner itaq; prin ceps militiæ ſaul:filius aũt ner uir efficax: & optimus ualde natura:cũ uidiſſet cecidiſſe regẽ:& ionathan:& duos alios filios eius, ueniens ad caſtra filiũ ſaul qui relictus fuerat nomine hiſboſeth abripiens regẽ ſup eos qui trans iordanẽ erant:& totius populi ꝑter ordinauit:ꝑter tribũ. f. iuda:ſtatuitq; regnum eius in terra:quę ſecundũ patriã quidẽ lin guã uocat manaim:ſecũdũ græcos dicit caſtra. Abner ergo exinde ꝓmouit electũ exer citũ nimis ut cõgrederetur cũ tribu iuda:iraſcebatur enim aduerſus eos a quibus rex Da uid fuerat ordinatus. Huic aũt occurrit miſſus à Dauid Ioab filius ſariuę ſororis eius de patre ſar natus:hic enĩ erat cõtra abner cõſtitutus militiæ princeps. Cum quo ẽt fuerãt

& ſui fratres abyſai:et azahel:et oēs armati, Dauid itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate gabaa aciē conſtituit ad pugnādū. Dicente uero abner ad eū uelle ſe proba re:qs eorū robuſtiorē haberet exercitū:cōuenit inter utroſq; ut duodecim uiros pugna turos mitterent:et procedentes inter medias acies:q ex utraq; parte ducū fuerāt ad cer tamen electi:eductiſq; gladiis uiri Dauid:et tenentes capita hoſtiū eorū lumbos et late ra ſuis gladiis pforarunt:donec oēs quaſi ex uno conſtituto perimerēt. His aūt cadenti bus ēt reliquus direptus eſt exercitus:& dimicatione fortiſſima procedente abner popu lus uictus eſt:fugiēteſq; ioab pſequi nō ceſſabat:p̄cipiēs armatis ut poſt eorū ueſtigia feſtinarent:& nequaq̄ occidēdo deficerēt. Cuius ēt fratres decertati ſunt proniſſime:in ter quos clarior p̄cipue fuit iunior aſahel:q tantā gloriā habuit in pedum uelocitate:ut non ſolū hoies:ſed ēt equos ad currendi certamina ſuparet. Is igit̄ pſequebat̄ principē abner:recto greſſu in neutrā partē declinans. Cūq; reſpexiſſet abner:& cōſideraſſet ipe tū ſe ſequentis:& dixiſſet ut unius militis arma ſumēs ab eius pſecutione quieſceret:& rurſus ille nequaq̄ a ſuo conamine pœnitus abſtineret:monente illo denuo ut recede ret:nec coactus eū p̄cuteret:& ante eius fratres ulterius fiduciā non haberet, uerba eius illo deſpiciēte:fugiēs poſt tergū lanceā coactus emiſit:eūq; repēte mortali uulnere pe netrauit. Hi uero q cū eo pſequebāt̄ abner:cū ueniſſent ad locū ubi iacebat aſahel mor tuus circūſtātes nequaq̄ pſecuti ſunt hoſtes. Ioab aūt & frater eius abyſai ptrāſeūtes ui derūt cadauer illius:& maiorē ire fomitē cōtra abner hēntes:p morte fratris magna uſi uelocitate uſq; ad locū quēdā noie gabaon pſecuti ſunt abner. Et cū ſol occūberet:aſcē dēs i quēdā collē cū tribu beniamin:expectabat hoſtes ſimul & abner. Qui dū clama ret & diceret ad Ioab nō eū oportere uiros cōtribulos tāto certamie p̄lii exacuere:ſed ēt fratrē eius aſahel deliquiſſe:q; dū eū moneret ut a pſecutiōe ceſſaret nec aquieſceret:p̄ pterea pcuſſus occubuiſſet, ſapiēter faciēs ioab:& hæc uerba ſatiſſationē eē decernēs: miſſa tuba reuocauit exercitū:& ab uehemēti pſecutiōe retinuit. Et ioab qdē i illo loco moratus ē:abner aūt tota nocte iter faciēs:& tranſiēs fluuiū iordanē uenit ad caſtra ad ſaul filiū biſboſeth. Altera uero die dinumerās Ioab corpora defunctorum:ſepeliuit uni uerſos. Ceciderunt autem de exercitu quidem abner milites quaſi trecenti & ſexaginta: de Dauid uero decē & nouē: & azahel. Cuius corpus reportantes ioab & abyſai in be thleē:& in monumento paterno ſepelientes:ad Dauid regreſſi ſunt in ebron. Cœpit igi tur ex illo tempore bellum inteſtinum inter hębreos fieri:& multo tpe permanſit: proſi cientibus ſemper eis qui cum Dauid erant:& amplius ad bella creſcētibus:filii uero ſaul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tpe nati ſunt Dauid filii numero ſex: ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidē qui de achinoe matre progenitus: appellatus eſt am mon:ſecundus aūt de uxore abigaīl noie eliab:tertius abſolon qui natus eſt de maacha filia tholmai regis geſſur:quartum uero habuit de mtuliere agit:quē uocauit adoniā:qui tum habuit de ſaphatia filium habital:ſextū ietram de egla natū denoīauit. Cūq; inteſti na bella conſiſterent:& ſæpius ad opera belli cōtra ſe ueniſſent utriuſq; regis exercitus, abner princeps militię filii ſaul cum eſſet ſapiens:& ualde populū uideret̄ habere deuo tum, egit ut oēs cum biſboſeth eſſent:qui ēt cum eo magna deuotione conſtricti multo tpe pmanſerunt. Poſt hæc aūt abner in quodam crimine compręhēſus: cuius hęc cauſa fuit:q; cum ſaul concubina concūberet:nomine reſpha filia haia culpatus eſt a rege. Vñ dolēs & grauiter indignatus:q; non iuſtam retributionē mereret̄ ab eo p quo tāta iſtā tia laborans interminatus eſt regnū ſe traſlaturū ad Dauid:& oſtenſurū:q; non ſua forti tudine ſapiētiaq; regnaret biſboſeth ſup eos qui erāt ultra iordanē: ſed illius potius ope ribus atq; fide. Tunc mittēs in ebron petiit ut a Dauid fidei iuſiurandum accipet: & eū

ſociũ & amicũ haberet: ꝓmittens ſe ſuaſurũ populo: ut a ſaul filio recederet: & ip̃m regẽ totius ꝓuincię cõſtitueret. Dauid aũt q̃ poſcebat ipleuit. Letatus enĩ ĩ his q̃ abner apud eũ egiſſet primũ initiũ fœderis hoc petit ut ei ſuã uxorẽ reduceret: quã magnis bellorũ piculis cõpaſſet: qppe ꝓ qua ſexcenta capita paleſtinorũ ſaul obtulerat regi. Et uxorẽ qdẽ eius michol ſublatã falthi: cui tũc erat copulata, remiſit abner ad Dauid. In qua re ẽt biſboſeth coopator acceſſit: ſcripſerat enĩ & illi Dauid: ut uxorẽ iuſte reciperet ſuam. Cõuocatis itaq; ſenioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc abner retulit ad eos dicens. Sæpius qdẽ paratos ut ab biſboſeth recederetis: & ptingeretis ad Dauid, ab hac uos ego uoluntate retinui: nunc aũt ſi uultis hæc iplere: permitto: ſciẽs q; deus ꝓ ſa muelẽ prophetã Dauid promiſit hębreorũ oĩum regnũ: & p̃dixit q; paleſtinos ille ua ſtaret: & ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes: q; & abner princeps militiæ uoluntatem cum ſua quam & primitus habuerant circa rerum effectus habe ret, unanimes conſenſerunt: ut Dauid ſe regno traderent. Cũq; ad talia cõſpiraſſent: cõ uocauit abner tribũ beniamin (oẽs enĩ ex ea cuſtodes corporis erãt biſboſeth) q̃bus ẽt iſta locutus ẽ. Cũq; nullũ uideret ſibi reſiſtere: ſed magis ad oĩa q̃ uellet ipſos paratos haberet, ſumẽs ex eis. xx. uenit ad Dauid ut ꝓmiſſam iuriſiurãdi religionẽ firmaret: fi deliora enĩ erũt q̃ ꝓ noſipſos gerimus quã q̃ ꝓ alios ꝓ nobis agunt̃ ut hæc uerba q̃ cũ eo haberet: principibus diceret ut ad oẽm tribũ q̃ ipſe ꝓ ſe gereret indicaret: quẽ dũ ſplẽ dide ſuſcepiſſet: & ꝓ multos dies opulentis & pręcioſis conuiuiis refeciſſet: petit ut di miſſus ab eo deduceret ad eũ populum quo præſente atq; uidente ei traderet principa tũ. Cũq; Dauid dimiſiſſet abner: adhuc eo ab ebron nõ ꝓcul abeunte uenit ioab q̃ erat ꝓ eo militiæ princeps: & agnoſcẽs qa ueniſſet ad regẽ abner: & ante paululũ dimiſſus eẽt fœderibus celebratis ꝓ regno Dauid: metuẽs ne illũ qdẽ ĩ honore primi ordinis cõ ſtitueret: ut haberet regni ptĩcipẽ: & cum in rebus aliis eẽt aſtutus: & ꝓuidus ille certis proficeret tẽporibus: ipſe uero decreſceret: & militiæ amitteret pricipatũ, uiã peſſimã & malignĩſſimã cogitauit: & primũ quidẽ tẽtauit: ut ei detraheret apud regẽ monẽs ut ſe cuſtodiret & ꝓmiſſiones non reſpiceret abner: hæc facere dicẽs illũ: ut ſaul filio cõfirma ret imperiũ: & qa ꝓ fallaciis atq; dolo ueniſſet ad eũ & uellet ſpẽ & diſpenſationẽ regni eius agnoſcere & ſic ad ꝓpria remeare. Cũ uero his uerbis non potuiſſet ꝓſuadere regi: nec eũ uideret exacui, deteriorẽ ruinam rurſus aggreſſus eſt. Et cũ deliberaſſet: ut abner interimeret, miſit qui ſequerent̃ eũ: & cõprehenſum ex Dauid noĩs p̃ceptione reuoca rent: tanq̃ eẽt aliqua ei detecturus: quæ ipſo p̃ſente uidebat̃ oblitus. Abner aũt dum hęc audiſſet a nũciis (apphenderant enim eũ in quodã loco noſe ſyra: qui aberat ab ebrõ ſta diis quaſi uiginti) nihil metuẽs futuros: regreſſus eſt. Cui occurrens ioab ante portã & ſuſcipiẽs eũ quaſi maxime deuotus piter & amicus (ſæpe enim fingũt uere ſe eẽ bonos: & malignæ ſuſpitionis extraneos: q aliquid iniquũ tentare ꝓſumunt) ſegregauit quidẽ eũ ab aliis hoĩbus: tanq̃ in ſecreto ei locuturus: & in locum portæ deſertiorẽ ductũ: cum eſſet ipſe ſolus & abyſai frater eius: euaginato gladio eius latus effodit. Et abner quidẽ hoc mõ ioab dolo pemptus ẽ ꝓ morte quidẽ ſicut ipſe dicebat fratris aſahel: quẽ ꝓſequẽ tẽ ſe interemerat abner in pugna facta in gabaon: ſed ut tunc ueritas habuit: ꝓ metu ſui principatus & honoris quẽ habere putauerat eũ apud regẽ. Ex hĩs itaq; debet conſidera re qlibet: quanta & qualia p̃ſumunt hoies propter auaritiæ zelũ: et principatus affectũ: cum nulli hęc cedere uolunt. Nã concupiſcentes hæc adipiſci per multa mala ad ea pue niunt. Quæ rurſus metuentes amittere: multo deterioribus actionibus: ut ea retineant implicant̃: tanq̃ nõ ſit equale malũ adipiſci uelle tantũmodo magnitudinẽ ptãtis: et dũ aſſueuerit quilibet eius bonis uti, ea rurſus amittere cum in retinẽdo potius excelſior ſit

ersũa:propterea crudeliora moliuntur: et prę timore ne amittant quę adepti sunt, com mittere grauiora præsumunt. Sed de his quidẽ breuiter indicasse sufficiat. Porro Dauid audiens interitum abner:alo quidẽ grauissime doluit: & corã oibus testificatus est:tendens ad deum dexterã suam:& clamans q̃ non fuisset in abner interitu consentiẽs: nec eius mãdato aut cõsilio fuisset extinctus:& maledicta posuit ualde grauissima cõtra eũ q̃ illũ occiderat:& domũ eius uniuersam:& eos q hoc egerãt, ꝑ defuncto pœnis eẽ fecit subiectos. Erat enĩ sollicitus:ne cõtra fidẽ & iusiurandũ ageret quod exhibuerat abner. Præcepit aũt deflere & lugere & lamẽtationes fieri sup uirum: & eius corpus solẽnibus honorare obsequiis:cum:& ipse uestẽ dirruperit ingemiscẽs:& sacco uideretur indutus. Hęc quidẽ facere p̃cepit præcedẽtes loculum: ipse aũt lugẽs & deflẽs sequebatur cum senioribus atq̃ proceribus:oñdens deuotionẽ circa uiuos:& tristiciam circa defunctos: & q̃ non eius cõsilio fuisset extinctus. Sepelierunt aũt eũ in hebron:dicẽtes: & cõscribẽ tes lamẽtationes sup eius sepulcrũ. ipe stans primitus sup monumẽtũ fleuit:& aliis hoc celebrare contradidit. Sic eũ mors abner aflixit:ut neq̃ cibũ cogẽtibus amicis sumeret: sed iuraret nihil se gustaturum usq̃ ad solis occasum. Hoc itaq̃ factum deuotionẽ ei po puli adiunxit. Nam amici abner honorẽ collatum mortuo gratissime susceperũt:& Da uid custodẽ fidei crediderũt:& q̃ omni dignitate: et rebus solẽnibus eum tanq̃ parentẽ et amicum colere potuisset:cui non ut inimico contumeliã fecerat:nec turpi cũ:aut ne glectæ sepulturæ tradiderit. Oẽs ergo pro optima et mitissima regis natura lætabantur unoquoq; credẽte talẽ futurã regis in se ꝓuidẽtiã:qualẽ eũ in abner morte uidebant. In his ergo gestis Dauid p̃cipuam gloriam habere uidebatur. Vnde factũ est:ut nullus su spicaret abner uoluntate eius occisum. Locutus ergo est ad populũ:q̃ ipsi quidẽ tristi cia non fortuita' prouẽisset optimi uiri morte sauciato: nec parua detrimenta fore hæ breis illius uirtute priuatis:qui eos consiliis optimis & uirtute manuũ cõtra hostiũ for titudinem defendere potuisset. Sed deus inquit cui cura est rerum omnium: non huius sanguinem deserat indefensum. Ego noui q̃ ioab & abysai sariue filiis nihil præualeo facere:cũ sint meipso potentiores:sed uicem eis reddat pro huiusmodi presumptione di uinitas. Igitur hoc modo abner defunctus est. Cap. II.

Vdiens mortẽ eius saul filius hisboseth:non leuiter est afflictus: cum fuisset co
a gnato priuatus:& qui ei causam regnandi præbuerat:multũq̃ cõdoluit:& mor
tẽ abner uehementer ingemuit. Sed nec ipse multo tempore sup eum uixit:sed a filiis rẽmon:ideth bana & rechab passus insidias interemptus est. Isti enim cum essent genere beniamitę in priori ordine constituti cogitauerunt:q̃ si perimerent hisboseth, maxima dona a rege Dauid & principatũ militiæ:aut aliud quoddam munus accipere mererent:solũq̃ eũ reperiẽtes meridie dormientẽ:& neq̃ præsentes esse custodes:neq̃ puellã quæ ianuas erat obseruare solita uigilantẽ:sed & ipsam labore & opere confecto simul & estu in soporẽ fuisse cõuersam:ingressi domũ:in qua saul filius dormiebat:oc ciderunt eũ:eiusq̃ caput absindẽtes tota die iter egerunt:& uelut fugiẽtes eos quos lese rant:& festinantes ad eũ cui erant sua beneficia p̃bituri:ac p eũ adepturi securitatẽ:ue nerunt in hebron ostendentesq̃ Dauid caput hisboseth cõmendabãt semetipsos quasi deuotos & interfectores inimici eius imperii. At ille non sicut sperabant eorum scelere delectatus ait. O pessimi uiri & ultionẽ repẽte suscepturi:nescitis q̃ ego interfectorẽ saul peremi:qui eius mihi coronã aureã deportauit:licet ille rogatus hoc fecisset: ne saul cõ prehẽderẽt hostes. An certe mutatũ me:et nequaq̃ esse huiusmodi credidistis:sed quasi lætarer cũ malignis hostibus:et munus crederẽ pessimas actiones interfectorum ꝓprii domini et necantiũ in suo lectulo uirum iustum:qui nihil operatus est mali:et uos ipsos

multa ꝓuidẽtia

multa prouidentia & honore glorificauit. Quapropter illi quidē nūc debetis pœnas: a me excipientes digna supplicia: qui putastis me libēter mortē illius habiturū. Non enī aliter gloriā meā fœdare potuistis: quā ut me talia uelle crederetis. Cūq; dixisset hęc, os eos tormento puniri iussit: caput uero hisboseth in tumulo abner honore maximo sepeli uit. His igit̄ finitis uenerūt oēs maiores natu hębreorū ad Dauid i hebron: et millenarii & duces eoꝝ: tradiderūtq; semetipsos: deuotionē quā circa eū adhuc uiuēte saul habue rant recordantes: pariter & honorē quē ei cū esset millenarius p̄buissent: necnon et quō p samuelē ꝓphetā a deo rex fuerat ordinatus: et quō hębreorū prouinciā eius dimicatio ne contra palestinos habita, deus liberari concesserit. Ille uero hunc fauorē gratiæ susci piens: rogauit ut in hac uoluntate persisterēt: nec eos huius rei causa pœniteret. His er go cōuiuiis opulētissime saginatis: misit ut oēm populū undiq; cōuocarent. Et cōgrega ti sunt ex tribu quidē iuda quasi sex milia octingēti ferētes arma: & scuta: & lanceas: isti nāq; saul filio ministrabāt: qbus prætermissis, tribus iuda regē fecit Dauid: ex tribu aūt symeō septē milia centū: ex tribu leui: quatuor milia septingenti: habētes principē iudā: cū qbus erat princeps sacerdotū sadoch: cū uiginti & duobus cognatis & ducibus: de tri bu aūt bēiamī: armati quattuor milia: hæc.n. tribus adhuc sustinebat: credens quē q̄ de saul genere regnatuꝝ: de tribu aūt effrē uigīti milia & octingēti potentissimi: & summo robore p̄cellētes: de dimidia uero tribu manasse sedecim & octo milia: de tribu aūt isa char ducēti qdē p̄noscētes futura: armati uero uigīti milia: de tribu aūt zabulon armati electi: qnquagīta milia: hæc enī tribus sola ad Dauid tota conuenit. Isti siqdē eadē arma habuerāt q̄ & tribus gad: ex tribu aūt neptalī uiri ilignes & princeps mille armis utētes scuto simul & lācea: quos seq̄bat̄ tribus sua: q̄ nūero cōp̄hēdi nō poterat: ex tribu āt dā electi uigīti septē milia sexcēti: ex tribu azer q̄dragīta milia: ex duabus āt tribub9 & me dia māasse: q̄ trās iordanē habitabāt: armati scutis: & lāceis: & cassib9: & loricis: & gla diis: cētū uigīti milia: sed & reliq̄ tribus gladiis utebāt. Hęc itaq; multitudo cōgregata ē ad Dauid i hębrō cū multo apparatu pāis & uini: & oium q̄ ad cibū p̄tiere noscūt: & uno decreto Dauid cōfirmauere iperiū. Cūq; tribus diebus festiuitatē ppīs celebrasset: & in hæbrō epulas habuisset: exurgēs exide Dauid cū oībus uēit i hierosolymā. Ca. III.

Ebuzeis aūt habitātibus ciuitatē: q erāt ex genere chananeorū: & claudētibus ei portas: cecos aspectu: & claudos: oēsq; leprosos: ad derisionē regis cōstituētibus super murū & dicentibus: q̄ prohiberent eum ceci ingredi ciuitatē: quę agebant despicientes eū proxima munitiōe murorū, iratus rex hierosolymam obsidere cœpit: & multo studio & labore conari: ut eam caperet: quatenus ipso principatus initio suā for titudinem demonstraret. Interminatus itaq; & ipsis: & aliis siqui forte haberēt aduersus eum resistendi conamen inferiorē ciuitatē magna uirtute cœpit. Cūq; adhuc arcē obti nere non posset: cœpit honores & munera ꝓmittēdo rex pronius ad opus bellicū cōmi litones prouocare: ut quicūq; per subiectos colles in arcem conscēderet eamq; caperet, principatum militię totius populi possideret. Cūctis itaq; conscendere festinantibus: & nullo labore pro muneris promissi retributione tardantibus, sariuæ filius ioab præuenit uniuersos: & ascendens in cacumine clamauit ad regē exigēs militiæ principatū. Expul sis itaq; rex de summa arcæ iebuzeis: & redificās ciuitatē: eam hierosolymā nūcupauit: & omni tempore i ea sui habitauit imperii. Tempus aūt quo super tribum iuda habuit principatum in hæbron fuerant anni septē: & mēses sex. Cūq; regnū suum constituisset hierosolymis: rebus potius clarioribus utebat̄: deo semp ei meliora ꝓuidēte: & gloriam eius latius āpliāte. Inter hæc āt misit ad eū yrā rex tyri: & amicicias cū eo societatēq; fir mauit: misitq; ei ēt dōa: idest ligna cedrina & artifices uiros fabros lignarios: & structo

fes:q regiã domũ in hierosolymis cõstruxerũt. Dauid aũt superiorẽ muniẽs ciuitatem: eiq; copulans arcẽ:unũ undiq; corpus effecit:et cũcta muro circũdedit:super opus autẽ murorũ cõstituit esse ioab. Primus itaq; Dauid iebuzeis expulsis hanc ciuitatẽ hierosolymam nũcupauit. Nam sub Abraam nostro pene solyma uocabatur. Quidã uero dicunt:et q; homerus poeta hierosolymã nuncupauit. Hieron enĩ hębrea lingua munitio est. Fuit autẽ hęc extranea ab hębreis oẽ tempus:ab illo quo Iesus princeps israhelitarũ contra chananeos pugnauit:eisq; deuictis terras eorum dimisit hębreis pręter hierosolymam:unde non potuerunt israhelitæ expellere chananeos:usq; dum eos Dauid obsedisset:annorum quingẽtorũ quindecim. Faciã memoriam cuiusdam uomine ofni:uiri qdẽ inter iebuzeos uale locupletis:q tamen in possessione hierosolymorum non fuerit interfectus a Dauid:propter fauorem quem habuerat apud hæbreos:et quoddam studium quod etiã circa ipsum regem ostendisse uidebatur quæ tamen post paululum opportunius declarabo. Accepit autem Dauid p̃terea eas quas habuit alias uxores:et cõcubias: et filios genuit numero nouem quos etiam nominauit: amnam:elluneban. Nathan: Salomonẽ: Iebar: Helieb: Falna: Inna: Fininas: Hellifali: necnõ et filiam Thamar: quorũ nouẽ quidem ex generosis femininis erant nati: duo uero quos ultimos nominauimus: de concubinis. Porro thamar consanguinea fuit abessalon. Cap. IIII.

Ognoscẽtes itaq; palestini regẽ Dauid factũ ab hæbreis, uenerunt super eum in hierosolymã: & appẽdentes cõuallẽ q̃ uocatur gigantũ (est enĩ locus nõ ꝓcul ab urbe) illic castra posuerunt. Rex autẽ iudæoꝝ: eũ nihil absq; prophetia deiq; fussiõe faciebat: uolens eius uoluntatẽ agnoscere: & uelut astipulatorẽ eũ habere: præcepit principi sacerdotũ: ut quid deo placeret: & qualis terminus foret i hoc bello cõsulto prædiceret. Quo ꝓphetante uictoriã: cõtra palestinos eduxit exercitũ: & habita pugnę congressione: ipse post tergũ irruens super hostes: alios robore magnæ uirtutis occidit: alios effugauit. Nemo tamẽ credat modicum uenisse palestinorum exercitum super hæbreos: eo q; hostes fuerit sic facillime superati: & aut nihil aut nõ forte dignũ aliquid memoria fecerint: sed cuncti sciant omnẽ syriã: & uniuersam fœnicẽ: & super hęc alias multas: & pugnaces gentes fuisse cũ eis hac dimicatiõe cõmunes. Cuius rei hoc maximum erit indiciũ: qa cũ sępius iam palestini deuicti fuissent: & de suo exercitu multa milia perdidissent: sine dubio cũ maiori ueniebant uirtute super hæbreos. Deniq; & hoc prælio uicti: denuo cũ triplici manu sup Dauid uenerũt: & i eo loco castra posuerũt. Quo factoꝝ rursus israhelitarũ rex cõsuluit deũ de prelii huius euẽtu: ꝓphetauitq; sacerdos: ut i silua q̃ uocatur planctus: retineret exercitũ: erant aũt nõ ꝓcul ab hostibus: & nec primitus se moueret: nec inciperet dimicare: donec arbores uẽto flãre mouerẽtur. Cũ uero silua cõcussa fuisset: & tps quod ei p̃dixerat deus aduẽisset, in nullo moratus egressus est: quasi iam ad p̃parãtã certãq; uictoriã. Cuius ipetũ non potuit multitudo hostiũ sustinere: sed mox ad primã cõgressionẽ in fugã cõuersos passim plequẽdo ꝓstrauit. quos etiã pfecutus est usq; ad ciuitatẽ gazathenam: quæ eorũ terminat regionẽ. Diripuit autẽ eorũ castra: in qbus & multas diuitias cõperit & deos eorũ simul exterminauit. Hoc igit̃ bello huiusmodi qualitate finito, placuit Dauid habito concilio cũ senioribus: & principibus: & millenariis: ut ex omni prouincia: & ex oĩbus tribubus cunctam iuuentutẽ ad se faceret euocari: deinde sacerdotes atq; leuitas: & euntes in cariathiarim arcã dei exinde i hierosolymam deducerent: & culturam ei debitã exhiberẽt sacrificiis & honoribus: quibus mos est placari diuinitatẽ: quod si regnante adhuc saul egissent, nihil mali poterant sustinere. Igitur omni populo congregato sicuti tractauerant: uenit ẽt rex ad arcam. Quã portantes de domo amminadab sacerdotes: & imponẽtes super uehiculum nouũ: eam

ducere fratres ſuos ac filios cũ bobus pmiſerunt. Rex aũt p̃cedebat arcã: & cũ eo popu
lus uniuerſus: hymnũ dicentes deo: & totius ꝓuinciæ modulatione cantantes: cũ uario
ſono pcuſſionũ: & diuerſæ ſaltationis ingenio necnon & pſalmis: & tubis ſimul & cim
balis: arcã deducẽtes in hieroſolymã. Et cũ ueniſſent ad quẽdã locũ: q uocaꝫ area che
don: accedẽs ad arcam Oza, ira dei repẽte pcuſſus eſt. Nã cũ boues declinaſſent arcã,
extendens ille manũ ſuã & uolẽs eã retinere cum facerdos non eſſet: quõ eam attingere
p̃ſumpſit: extinctus eſt. Et rex qdẽ: & populus uniuerſus: in morte eius afflígebãtur. Lo
cus autẽ in quo defunctus eſt, ozæ cõcíſio hactenus appellaꝫ. Metuẽs aũt Dauid & co
gitãs: ne forte hoc paterẽtur ipſe: ſi apud ſe ſuſciperet arcã i ciuitate quod oza pculerat: q
eo q; ſolummõ manũ ad eã ꝓtẽderat, ita uidebaꝫ extinctus, arcã qdẽ nõ ſuſcepit ad ſe
metipm i ciuitate: ſed p̃cepit: ut i agro uiri cuiuſdã: nomíe obidã gẽere leuite rcõderet: :
quę tribus mẽſibus ibi mãſit: domũq; obidã nimis amplificauit: cui deus p eã bõa mul
ta cõceſſit. Audiens aũt rex: quõ hęc ꝓueniſſent obidã: & ex priori pauptate & humíli
tate: opulẽtię magna ubertate polleret: ita ut zelũ circa eum oẽs inſpicientes haberẽt, ſe
cerus quía nihil pateretur mali, arcã ad ſuam regalẽ urbẽ reportauit. Quam ſacerdotes
quidẽ deferebãt: ſeptẽ uero chori quos rex cõſtituebat p̃cedebãt. Ipſe aũt ludebat in cí
thara atq; plaudebat: ita ut ẽt uxor eius michol ſaul filia primi regis: uidẽs eũ faciẽtẽ ta
lia derideret, Deferẽtes aũt arcã poſuerunt in tabernaculo: quod ei Dauid conſtituerat.
Tũc ímolauit hoſtias copioſas atq; pacificas, & oẽm populũ ad cõuiuia cõuocauit: ita
ut & mulieribus & uiris: & puulis diſtribueret collíridas panís: & aſſaturã: & laganũ fri
xum & partẽ ímolatiouis. Cũq; populis hmõi epulas p̃buiſſet: dimíſit eos: ipſe uero do
mũ ꝓpriã uẽit. Cui dũ aſtitiſſet filia ſaul michol uxor eius: pro aliís quidẽ rebus orauit
deũ: ut ei bona p̃beret: q̃ ipſe ꝓpitius cõferre potuiſſet: culpauit uero illum: eo q; tantus
rex ludẽdo ſaltatiõibus ante ſeruos & famulas fuiſſet turpiter renudatus. Cui Dauid rñ
dit: nõ ſe uereri facere: q̃ deo placerẽt q utiq; eũ p̃poſuiſſet & patri eius: & cęteris: & lude
re ſæpius & ſaltare: & nihil quod famulis eius uel ei turpe uiderẽtur attẽdere. Hæc itaq;
michol ex Dauid qdẽ filios minime ꝓcreauit: iũcta uero ei cui illã pater ſuus tradiderat
Dauid abrepta: qnq; filios genuerat de qbus loco ꝓprio declarabimus. Vídes autẽ rex
pene quotidie dei uoluntate ſua negotia ꝓmoueri: delinquere ſe putauit, ſi ipſe qdẽ habi
taret in domibus cedrinís & excelſis: & optima conſtructiõe decoratis: arcã uero dei in
tabernaculo deſpicere cõmorari. Ob quã rẽ uoluit tẽplum edificare deo: ſicuti p̃dixerat
moíſes. De qbus rebus cũ locutus fuiſſet nathã ꝓpheta: ad faciẽdũ opus aggreſſus eſt:
tanq̃ deus ei in oĩbus coopator exiſteret. Et cũ haberet iã p̃paratã ad fabricã tẽpli mate
riã, illa nocte deus nathã ꝓphetã uiſitauit in ſomniis p̃cipiẽs: ut Dauid diceret qa uolũ
tatẽ qdẽ eius & deſideriũ approbaret, cũ nullus primitus cogitaſſet ei templum edifica
re: & ipſi qdẽ habẽti hmõi uolũtatẽ nõ cõcedi cõſtruere tẽplum: eo q; multis pręliis de
certãdo eſſet hoſtiũ ſanguine maculatus: poſt mortẽ uero eius longa ſenectute ſuſcipiẽ
dã faciẽdum tẽplũ ſalomoni eius filio q ei foret ſucceſſurus in regno: cuiq; ſe ita ꝓſpicere
ſicut pater filio cõpromíſit: & regnũ qdẽ filiorũ ſe nepotibus ſeruaturũ & traditurꝫ: ipm
uero ſi delinqueret languore terræ ſterilitate puniendum. Hæc ergo audiẽs a propheta
Dauid: & lętus effectus in eo q; ſuis nepotibus regnum ſeruaturum fore cognoſceret: &
quia firmíſſime eius domus clarior foret: repente uenit ad arcã & proſtratus in facie ſua
adorauit deum: & ex omnibus gratias egit: tã pro his: quæ ipſi iam præſtiterat: et ex hu
mili ac paupe tanta regni magnitudine ſublimarat et ad glorię culmẽ euexerat: quã ꝓ
regno eius nepotibus compromiſſo necnon et ꝓpter prouidentiam quã hębreis: et eorũ
libertati contulerat. Hęc cũ dixiſſet: et deũ laudaſſet abſceſſit. Cap. V.

Nonnullo ſiqdē paruo tpe: cogitauit ut bellū paleſtinis inferret: ne ullā pigritiā aut deſidiā generaret ſuis rebus ſuſpiceret: & ſicut ei p̄dixerat deus ſubuerſis hoſtibus in pace decetero relinqueret poſteris ſuis ip̄eriū: & cōuocato rurſus exercitu denūciās ut eēt bello paratus, cūctis rite diſpoſitis ſurgēs de hieroſolymis uenit ad paleſtinos. Quos dū bello uiciſſet: & multā ꝓuinciā teuiſſet: adieciſſetq; terminis hębreorū, bellū conuertit ad moabitas: & duas quidē ptes eorū exercitus uictas dimicādo conſumpſit: reliquos aūt captiuos accipiens: & ānua tributa eis imponēs: rurſus cōtra adrazarū: filium quidē araī regē uero ſophinę cōuertit exercitū: de cuius acie habita cōgreſſione circa euphratē fluuiū pedeſtriū quidē p̄mit quaſi uigīti milia: equeſtriū quoq; milia: ccepitq; currus eius: quoꝝ plurimos incēdit: cētū tantūmō reſeruauit. Audiēs autē damaſci ſyriæ rex adadus: q; Dauid expugnaſſet adrazarū tanq̄ amicus ad eius ſolatia cū maximo uēit exercitu: eū ſicut ſpabat ab oppꝫſſiōe liberaturus: & cōgreſſus denuo apud euphratē contra Dauid: bello deuictus ē. Ceciderunt enī feriētibus eos hębreis de exercitu adadi quaſi uigīti milia: reliq uero in fugā uerſi ſunt. Meminit aūt regis & Nicolaus in quīto hiſtoriarū libro ſic dicēs. Poſt hęc autē trāſacto iā multo tpe: qdā ꝓuincialium noīe adadus: ualde fortiſſimus in damaſco & alia ſyria præter phenicē imperauit: & habuit cōtra Dauid iudeæ regē. Cūq; multis prælīs dimicaſſet, nouiſſime circa euphratē uictus eſt: q tūc optimus regū robore & fortitudine uidebat. Ad hæc āt ēt liberos eius dicit qa poſt illius mortē ſuſciebāt ab alterutris et regnum & nomen: his uerbis. Siquidē illo moriēte: eius nepotes uſq; ad decimam generationem regnauerunt: ſingulis q̄buſq; a patre mox in ipſo principio nomē accipientibus: ſicut in ægypto ptolæmei quorū tertius ualde potens: & reparare uolēs auī p̄ditionem, bello illato iudæis uaſtauit ꝓuinciā quæ modo ſamaria nuncupat. Nō eſt aūt hiſtoriographus ueritate priuatus. Is ē utiq; adadās: q pugnauit in ſamaria: regnāte achab apud hębreos: de quo poſt hęc loco ſuo narrabimus. Igit Dauid caſtrametatus ad damaſcū: oēm reliq̄ ſyrię regionē ſuę ditioni ſubiecit: & munitiones in ꝓuincia uniuerſa cōſtituens: tributaq; eos inferre decernens reuerſus eſt: aureamq; pharetrā & arma diuerſa q̄ cuſtodes corporis adadi gerebāt, deo dicauit i hieroſolymis: q̄ poſtea ęgyptioꝝ rex ſeſach dū pugnaſſet cōtra eius nepotē roboā ccepit: & multas alias ex hieroſolymis ſecū diuitias ad ꝓpria deportabat. Hęc ita q; dū in loco ꝓprio uenerimus, ſingula queq; narrabimus. Rex igit hębreoꝝ deo ſibi mat cooperāte: & oīa bella ſubdēte: ēt cōtra alias adrazari regis ciuitates caſtrametatus ē: ideſt bachā & machoneas q̄s capiēs magna uirtute uaſtauit. Inuētū ergo i eis ē aurū multū: necnō & argētū: iſup & ęs: qd auro melius eē dicebāt: ex quo ēt ſalomō illud magnū uas qd mare uocabat: effecit: optimos cātharos. cū deo tēplū edificaſſet. Cūq; rex ematheus audiſſet adrazar & eius exercitū fuiſſe uaſtatū: metuēs ne Dauid ſup eū quoq; ueniret, amicitiis & fide eum uoluit obligare: miſitq; ad eum adaram filiū ſuū: egitq; gratias q; inimicus eius adrazar fuerit expugnatus: utq; ſocietatē cū eo & amicicias faceret exorauit. Cui ēt magna munera direxit: ideſt uaſa antiq̄ opatiōe facta aurea & argētea ſimul & erea. Dauid aūt facto fœdere cū thou rege ematheno: eiuſq; dona ſuſcipiēs: filiū ipſius cū honore cōpetenti utriuſq; dimiſit: ea uero q̄ ab illo fuerāt deſtinata: & auꝝ aliud & argētū quod de ciuitatibus diuerſis & gētibus habuerat ſubiugatis, ſecū portās dicauit deo. Nō āt ipſi ſolūmō dimicāti: & exercitū ꝓducēti uictoriā cōtulit deus: ſed ēt miſiſſet abeſſa fratrē ioab cū magna manu i idumeā: p illū quoq; uictoriā ei cōceſſit: idumeoꝝ quoq; decē & octo milia uiros abyſai dimicādo pemit. Tūc enī oēm idumeā rex i ſua ditiōe ꝓpiēs tributa pro terra & ꝓ uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat āt & naturaliter iuſtus: & iudicioꝝ cōtēplatiōe ueriſſimus. Pricipē uero totius

exercitus habuit ioab:ad conſcriptiones autē geſtorū ioſaphat filiū agilud. Inſtituit aūt de domo finees principē ſacerdotum abiathar:qui eius amicus erat: ſcribā uero fecit ſaraiam:banaiæ aūt filio ioiadæ cuſtodiendorū corporum prębuit pricipatū. Seniores aūt filii eius circa corpus & eius cuſtodiam erant. Recordatus autē eſt ēt fœderis:et iurifiurandi quod habuerat cū ionatha filio ſaul:& amicicіarū atq; ſtudii illius oblitus nō eſt. Nā iter alia bona memor etiam erat eorum:qui ei pręterito tēpore beneficia p̄buiſſent. Præcepit ergo requiri:ſi aliqs de ſaul genere ſupereſſet:cui retributiōis debitum p̄ ionathę amicicіis repenſaret. Et cū quidam fuiſſet adductus de domo ſaul qui potuiſſet ſcire ſiqs adhuc genere ſupereſſet:interrogauit eū:ſi aliquē noſſet uiuere de cognatione ionathę:ut pro beneficiis illius ei ſua munera repēſaret. Qui reſpōdit relictū eius eſſe filiū:nomine memphibosueſtigiis claudicantē. Is enim dū pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello cecidiſſe:a nutrice ſua raptus:& ea fugiente lapſus eius ex humeris: greſſus ualde uexa uerat. Dumq; cognouiſſet ubi uel apud quem nutriretur, miſit ad machir in ciuitatē lodabar:apud quē ionathæ filius alebatur. Quo facto uenit memphibos ad regē:& proſtratus in faciē adorauit eū. Dauid autē iuſſit eū habere fiduciam: & ſperare meliora: deditq; ei domū paternā:& oēm ſubſtantiā:quā ſaul auus eius habuerat:fecitq; eum cōuiuiā ſuū:præcipiens ut in illo die ab eius menſa non recederet. Cumq; puer adoraſſet:& retuliſſet gratias pro uerbis pariter & pro donis:uocauit Dauid ſiba dicēs:paternam ſe domū & oēm ſaul ſubſtantiā ionathæ filio condonaſſe. Illi uero præcepit ut operaretur terrā:& collectos reddituſ uniuerſos in hieroſolymam deportaret:atq; quotidie ad mēſam regis deduceret puer:ipſeq; ſibā & filios eius numero quindecim:& famulos numero uiginti memphibos filio ionathæ donauit. Hæc itaq; conſtituēte rege: ſiba famulus adorās:& cūcta ſe promittens facturū eſſe diſceſſit. Ionathæ ergo filius in hieroſolyma habitauit:habēs cum rege cōuiuium:cui omnis diligētia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit uero & filium quem appellauit michā. Ergo qui relicti fuerāt de genere ſaul & ionathæ hunc honorē apud Dauid habuiſſe noſcūtur. Cap. VI.

ILlo itaq; tēpore naas amico Dauid ammonitarū rege defuncto:eiq; filio i regno ſuccedēte. miſit Dauid ut eū cōſolaret:mortē patris leuiter ferre monens: atq; in amicicia quā cū patre eius habuerat pmaneret. Quod pricipes ammonitarū mala uolūtate:& nō ſecūdū Dauid cōſiliū ſuſceperūt:exacuerūtq; regē ſuū:dicētes exploratores miſiſſe Dauid q eos; prouinciā & exercitū clementię occaſione cognoſcerēt: & cauenda eorū colloquia ſuaſerunt:ne incaute periculū alicuius calamitatis incurrerent. Hæc itaq; credēs bñ tractaſſe ſuos iudices ammonitarū rex:legatos qui a Dauid miſſi fuerant:grauiſſimis affecit iniuriis. Radens enim medietatē barbæ eorū:& ueſtiū eorū medietatē abſcindēs:relaturos operibus & nō uerbis dira reſpōſa dimiſit. Rex autē iſraelitarū hæc cognoſcēs indignatus eſt:& iniuriā factā ſibi nequaq; deſpiciēs:cōtra ām onitas parauit bellū: ut contumeliā quę fuerat legatis ſuis impoſita:regis piculū uindicaret. Porro neceſſarii regis ām onitarū & pricipes uidētes qa fœdera diſrupiſſent:& poenas p̄ tali p̄ſumptione luere deberēt:ſemetipſos ad p̄lia p̄parabāt. Tū uero mittētes ad ſyrū meſopotamiæ regē mille talenta:ſocium eū ſub hac mercede fieri popoſcerūt. Habebat autem iſte rex pedeſtrium uiginti milia. Conduxerunt autē & regē p̄uintiæ maacha:& quartū nomine abiſtob. Sed & iſti habebāt duodecim milia armatoꝝ. Dauid autem nō expauit:neq; hoꝝ ſolatiū:neq; ammōitarū exercitū:ſecurus de deo q iuſte cōtra eos erat pro hmōi iniuria pugnaturus. Et cū dediſſet ioab pricipi militiq; florē totius exercitus, miſit eū cōtra illos ad p̄liū. Qui circa metropolim ām ōitarū charan achan uentes caſtra fixit. Igitur hoſtibus egredientibus:& aciē nō ſimul:ſed in duas partes diſpo-

nētibus:quoq; auxiliatorū qdē manus in cāpo curio cōstituta eē uidebat:āmonitarum aūt exercitus circa portas aduersus hebreos, uidēs hoc ioab cōtraria molitōe tractauit: & fortissimos qdē uiros eligēs se opposuit syro:& regibus qui cum eo erāt:reliquā uero partē fratri suo abysai tradidit:ut cōtra ammonitas acīē dimicaret:dicens: ut si uideret syros sibi & pualere & fortiores esse:acie cōuersa ferret ei solacia:si āt illū ammonitę cō primerēt:ipse eū similiter adiuuaret. Cūq; inuitasset fratrē:atq; rogasset:ut magnanimiter & fiduciaIiter ageret uniuersa:& grauē uerecundiā metuens decertaret:illū qdē cum āmonitis pugnaturū dimisit ipe aūt syros aggressus est. Qui primo qdē fortiter restitērūt multos tn eorū peremit ioab oēs aūt cōuertit in fugā. Quod uidentes āmonitæ:metuēsq; abysai & eius exercitū non restiterūt. ac suos imitati: in ciuitatē repente fugerūt. Hostibus ergo ita deuictis ioab ad regē cū claro triūpho i hierosolymā remeauit. Hæc ergo deuictio nō pſuasit āmonitas:ut a bello quiescerent:neq; dū cognoscerēt Dauid uictorē, a prēliis abstinuerunt sed mittētes ad regē syrorū adadezer trans eufratrē eū ad solatiū cōduxerūt q habebat quindecim principes militiæ sabbatorū pedestriū uero octogintamilia et equitū mille. Cognoscēs aūt rex hębreorū rursus ammonitas tantū supra se exercitū congregasse non iā aduersus eos p duces suos pugnare decreuit:sed ipse cum oi uirtute transiens iordanē fluuiū eis occurrit:& cōgressus i pugna uicit egregie:& interfecit milia pedestriū quadraginta:equitū uero usq; septingētos. Prostrauit aūt in acie principem militię chadā noie sobach:cū quo uulnere mortuus esse noscitur. Mesopotamiæ uero dū pugna fuisset hoc modo terminata, tradiderūt se Dauid: & dona miserunt ei. Et ille quidē solus est reuersus in hierosolymā. Cum autē uer inchoasset: misit Dauid principē militiæ ioab:ut cū ammonitarū gēte pugnaret. Ille uero proficiscens: oēm eoꝝ depopulatus est regionē:& ipsos in metropoli rabath clausos obsedit. Cap. VII.

Contigit igit ea tēpestate Dauid pessimū uiciū:cū eēt natura iustus: atq; religiosus & patrias leges magna uirtute seruaret. Is esi dū hora meridiana iā ad uesperā declinātē:in supiora regalia solito more deābularet:uidit mulierculā specie ual de pulcherrimā:& cunctis foemis pponēdā in domo ppria aqua frigida se lauātē: noie bethasbee. Cuius mulieris pulchritudie stupēs:cōcupiscētiā retinere nō potuit. Quā dū uocari fecisset:cū ea cōcubuit. Quæ cōcipiēs:misit ad regē:& ut cogitaret insinuauit:q̄te uus cōmissum scelus potuisset abscōdi ne secūdū leges patrias moriret adultera. Dauid aūt uiꝝ eius noie uriā q erat ioab armiger:de obsessiōe bellica fecit euocari. Quo uēiēte de exercitu ac de obsessione requirebat. Illo aūt referēte oia ei ꝓspere ꝓuenire:tollēs epulas de suo cōuiuio dedit ei:iussitq; ut pgens ad suā coniugem:in eius recūberet amplexibus. Vrias aūt hoc quidem non fecit:dormitauit aūt inter alios armigeros regis. Quod dū cognouisset rex, reqsiuit:cur post tantū tps ꝓpriā non uenisset ad domū:nec ad uxorē: dū oēs de peregrinatiōe remeantes hanc hēbāt uoluntatē. Cui respondit:non esse iustū ut dū comilitones eius:& dux in terra castrorū & in hostiū regione dormitarent:ipse cū uxore propria requiesceret:& epulis ídulgeret. Et cū hæc ille dixisset:pręcepit:ut illa die ibi māeret: altera uero die pergere dimitteretur ad ducē. Vocatus ergo rursus ad cœnā urias a rege:& ad ebrietatē usq; pductus:inuitante eo studio se rege frequenter ad copulā:nihilominus iterū dormiuit ad ianuas regis:nullo desiderio cōcitatus uxoris. Quo facto nimie rex contristatus:scripsit ioab uriā quasi in eo deliquerit pcipiens puniendū. Significauit eriā ultionis modū ne fieret ipe in suo scelere manifestus dicens:ut parte qua esset hostiū grauis manus:& posset pugnādo periculum sustinere:ibi eū poneret:& cōmisso prælio iuberet cūctos ab eo recedere:ut solus in mortis periculo remaneret. Et cū hęc scripsisset:& suo signaculo munisset epistolā ioab deferēdā dedit urię. Ioab autē lit

teras ſuſcipiens:& uoluntatē regis agnoſcēs: ad locū ubi hoſtes nouerat fortiter īmine reuriā cōſtituit. Dedit itaq; ei quoſdā militū optimorum: ſeq; dixit oīum uirtuti ſolatia prębitur: ſi forte poſſent partē muri deīicere:& ad interna ciuitatis intrare. Quē petit: ut cū eſſet miles ualde fortiſſimus:& haberet gloriā apud regē, oēm exercitum ad hoc non dedignaret ad hoſtiū incurſionē accedere: ſed potius hmōi res agere congauderet. Cūq; urias fiducialiter acceſſiſſet, ioab ſeorſum cū eo pugnaturis dixit: ut eū ſolū facta hoſtiū incurſione deſererent. Hæbreis igit ad ciuitatem accedentibus: ammonitæ me tuentes: ne illo loco ubi urias cōſtitutus erat uenientes inimici muros ciuitatis aſcende rent, eligentes fortiſſimos uiros:& repente portas aperientes magno curſu & īpetu ini micos aggreſſi ſunt. Quod dū uidiſſent: omnes q erāt cū uria ſicut eis p̄dixerat ioab re ceſſere poſt tergū. Vrias aūt dū cōfunderet fugere: aciēq; deſerere, ſuſtinuit hoſtem:& īpetū eoꝝ ſua uiuacitate ſuſcipiens pemit qdem nō paucos. Circūdatus aūt & captus i medio uulneratus interiit: cū quo etiā qdā alii de ſociis ſunt extincti. His ita geſtis: nun cios ioab miſit ad regem: p̄cipiens eis ut dicerent: q; ſtuduiſſent qdem capere ciuitatē: & cū acceſſiſſent ad muꝝ: multis ibi cadentibus abſceſſiſſent:& ſiqdem iraſceret, urię mortem piter indicarent. Hęc igit audienre rege:& grauiter ferente:& dicente eos īcau te feciſſe: ut ad murū urbis accederent: cū magis deebrent p cuniculos aut alias machi nationes cape ciuitatem: dū utiq; exemplū haberēt filii gedeon abimelech qui dū turrim thebes expugnare uellet: uiolēter a ſene muliere petra pcuſſus, pbaretur extinctus & cū eſſet uir fortiſſimus: ppter difficultatē rei turpiter ſit perēptus: qua memoria oportuiſ ſet eos muros hoſtiū nō adire: cū ſit optimū apud oēs: ut ea quæ geruntr ī prælīis ſeu bñ ſeu male: memoria teneantur: quatēus alia quidē imitanda ſint alia fugiēda. Cūq; heſi taſſet rex:& de caſu bellico cogitaret: uriæ morte a nunciis indicata, repēte ab indigna tiōe ceſſauit: iuſſitq; ut reuertētes ioab dicerēt: humanum eſſe quod contigit & bella hu iuſmodi ſemp habere naturā mutabilē: ut aliquando qdē inimici ſupiores ſint: aliquādo uero ſubiecti: deceter uero in obſidione prouidēdū: ne denuo in aliqua parte delinque rēt: ſed uallis & molitionibus diuerſis obſiderēt:& p̄ualētes ciuitatē quidē omnino ſub uerterēt:& habitatores oēs piter trucidarēt. Nuncius itaq; ioab ea quæ fuerāt a rege di cta portabat. Vxor aūt uriæ bethſabee mortē ſui uiri cognoſcēs multis eum diebus fle uit. Quieſcēte uero triſtitia eius & lachrymis: mox eā accepit uxorem:& filius maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus nō libēter īſpexit: ſed iratus cōtra Dauid apparuit in ſomniis propheta nathā: regē culpans in his q̄ male cōmiſerat. Nathan ergo cū eēt uir urbanus & ſapiēs:& cogitaret qa reges dū in irā incitantr, amplius eā: q̄ iuſticiæ iura re ſpiciunt: interminationes quidē dei tunc tacere decreuit:& alia uiro uerba utilia loq di ſpoſuit:& dicēs ei huiuſmodi cām: qd de ea ſentiret: manifeſtū ſibi fieri poſtulabat. Duo inqt uiri in una ciuitate degebār quoꝝ unus idoneus erat:& multos greges iumentoꝝ: boumq; & ouium poſſidebat: alter paupculus: qui unam tantum agnam habebat quā cū ſuis filiis enutriebat: cū qua ēt cibis propriis ueſcebatur:& quā nō aliter: quā filiā dili gebat. Cūq; hoſpes ueniſſet ad diuitē: nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere: ut epulas amico p̄beret: ſed miſit ad agnā paupis:& eā ſublatā: pegrino cōuiuiū miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehemēter cōmouit regē: malignūq; pnūciauit illū hoīem corā nathan: qui talia ppetraſſet:& quadruplū dixit, p agna iuſte redditurꝝ:& ſup hoc morte multādū. Nathan aūt rndēs ait: ipſum eſſe quē pati talia decreuiſſet: qa opus malū ualde cōmiſe rit: reuelauit ei:& apte māifeſtauit irā dei: q eū regē cūctorū fecerat hæbreoꝝ:& oīum i circuitu gētiū multaꝝ atq; magnaꝝ cōſtituerat dñm:& a māib⁹ ſaul antea liberauerat dederatq; ei cōiuges: qbus iuſte fuerat & legaliter copulatus: ſed qa nūc eū ſpreuiſſet:&

impie cõtẽpſiſſet:eo q; alienã uxorem tuliſſet:& uiꝝ eius necandũ hoſtibus tradidiſſet, deo eũ pœnas exoluere:& uxores eius ab uno dicebat filio uiolentias ſuſtinere:ſeq; ipm fore eius iſidiis expellendũ: & dũ eius peccatũ occulte fuiſſet geſtũ:illud cũctis uidenti bus ageret:moriturũq; piter & puerũ:q ex ea eſſet ꝓcreatus. In his ergo rege turbato: & ualde cõfuxo:& cũ lachrymis & triſtitia impie ſe geſſiſſe cõfeſſo(erat enĩ deicola uir q nil oĩno i ſua uita p̃ter i caſu uxoris uirię deliquerat)miſertus ẽ deus:& recõciliatus ei: ſeruatuꝝ; ſe eius uitã:regnũq; pollicitus eſt agẽti penitẽtiã de his:q̃ male geſta fuerãt. Cũq; nathã regi prophetaſſet:domi reuerſus eſt. Puerũ uero q de uxore uriæ fuerat ge neratus, grauis diuinitus languor inuaſit. Pro quo rex nimis afflictus:cũ a cibo ſeptẽ die bus abſtinuiſſet:adhortãtibus ſępe famulis nõ comedit:ſed ueſtibus atris indutus:atq; ꝓſtratus i cilicio iacebat i pauimẽto:& deo ꝓ ſalute pueri ſupplicabat:quia ualde eius matrẽ amabat. Septima ergo die puero:moriẽte:nõ p̃ſumebãt hoc regi famuli nũciare: cogitãtes:qa ſi cognoſceret:& a cibo & ab alia ſui diligẽtia potius abſtineret:tanq̃ i lu ctu filii cõſtitutus:qppe cũ eo languẽte talia p triſtitiã ptuliſſet. Sẽtiẽs autẽ rex famulos ꝓturbari:& ea pati quæ p̃cipue ſolẽt aliqd celare uolẽtibus ꝓuẽire:intelligẽs mortuum puerũ:& uocãs unũ de famulis:ac ueritatẽ audiẽs:repẽte ſurrexit & lauit:& ſumẽs can didã ueſtẽ uẽit ad tabernaculũ dei:iuſſitq; cibos apponi: Quo facto multus ſtupor eius cognatos:& famulos appræhẽdit:quia cũ nihil horũ puero läguẽte feciſſet: eo mortuo ſimul hęc omnia celebraret. Cũq; ab eo huius facti cauſam requireret:aſſerẽs eos nimis indoctos:ait:adhuc quidẽ uiuente puero dum ſpẽ ſalutis eius haberet, hæc oſa faciebat credẽs p hæc ſe placare diuinitatẽ:quo deficiẽte uita uana triſtitia nihil ꝓdeſſet. Quod cum dixiſſet:regis ſapientiam laudauerunt. Poſt hæc aũt ingreſſus eſt ad mulierẽ bethſa beæ. Quæ concipiẽs maſculum filium procreauit:quẽ iubente nathan ꝓpheta ſalomon appellauit. Porro ioab ãmonitas obſeſſione fortirer affligebat:aquã eis auferẽs: & rerũ cæterarũ ubertatẽ:multũq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nãq; puteo bibebãt oẽs:& licet illis eſſet fontis auxiliũ:ne tamen deficeret. nõ eo largius ute bantur. Quo facto ſcripſit hęc regi ſignificans:& rogans eũ ut ueniret ad ciuitatẽ qua tenus eius nomini uictoriam deſignaret. Quod cum ſcripſiſſet ioab, approbãs rex eius uoluntatem:& deuotionis fidem:ſumpto ſecum exercitu:uenit:ut rabath depopulareꝰ urbem. Quam dum bellica lege cæpiſſet:milites eam uaſtare permiſit:ipſe uero tulit co ronam regis ammonitarum:habentem pondus auri talentum & lapides præcioſos:& ꝑ medio ſui ſardonicem:quã ſemper Dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem alia & ꝑ cioſa ſpolia in ea comperit ac rapuit ciuitate:uiros aũt eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo ẽt ammonitarum urbes quas cœpit euertit. Cap. VIII.

Euertẽte igitur in hieroſolymã rege:dominus eius turpiluicio maculata eſt. Erat enim illi filia uirgo noĩe thamar:pulchritudine ualde p̃cipua:ita ut oẽs fœminas ſpecioſas euiceret. Huic frater erat abſolon:ex una gẽitrice procreatus. Hãc am mon filiorũ Dauid ſenior cõcupiuit:& cũ neq; ꝓpter uirginitatẽ eius:neq; ꝓpter cuſto diã ſuo potiri deſiderio ꝑualeret, crudeli pcuſſus uulnere carpebaꝰ. Dũq; eius corpus in teriori läguore tabeſceret:& iã dolorẽ macies pmutaret:inotuit ionathæ cuidã cognato eius pariter & amico. Erat uir iſte ſapiẽs:& ſtellectu nimis acutus. Vidẽs ergo quotidie ammon nõ naturale corpus habẽtẽ, accedens interrogauit ut ei cãm rei huius ediceret: dicebatq; arbitrari ſe hęc illũ amoris occaſiõe pferre. Cũq; cõfeſſus fuiſſet ei ammõ paſ ſionẽ ſuã:& qa ſororẽ ſuã cõſanguineã cõcupiſſet, cõfiliũ ei ſuũ deſideriũ adipiſcẽdi hoc mõ dedit:monẽs ut egritudinẽ ſimularet:& ueniẽtẽ ad ſe patrẽ peteret:ut ei ſororẽ exhi beret:ut cõpetens egrotanti miniſteriũ deſtinaret:qd̃ ſi fieret:priuareꝰ citius languore.

Ammō ergo ponēs ſemetipm in lectulo ſecūdū ionachæ cōſiliū ſimulabat infirmitatē ut dū ad eū uiſitādū pater ueīſſet: popoſciſſet ſororē ei dirigere. Quā dū pater incūctanter iuſſiſſet adduci: ea ueīēte ꝑcepit: ut ei manu ſua faceret panes frixos: dicens ſuauiter ſe ex eius mānibus cōmeſſurꝫ. Illa uero uidēte fratre cōſparſa farina faciēs collirīdas: eaſq; frigēs obtulit fratri. Et ille qdē nequaq̄ guſtauit ex eis. ſed iuſſit famulos ut oēs a domo re pelleret: ut q̄ſi qete dormiret. Cūq; famuli quod iuſſerat ipleuiſſent: iuſſit ſorori: ut ei cibū ad interiorē locū domus afferret: Quod dū puella feciſſet apprædēdens eā: ut cū eo cōcubere ſuadere tētauerat. Puella uero clamabat dicēs. Noli uiolētiā facere nec impietatē mihi frater inferre: noli leges trāſcēdere: & te iniquiſſima cōfuſione miſceri: ſed ceſſa re tā iniuſta: & ex ſceleratiſſimo deſiderio: ex quo obprobrium & turpitudo noſtrę dommi ꝑpetua conferatur adiiciēs qa ſi de hac re loqueret pater coniugiū eius nō denegaret ei. Et hęc qdē dicebat uolēs ad ꝑſens ipetū eius petulantē declinare. At ille nō acqeuit: ſed nimietate amoris illius inflamatus: & robore eius paſſiōis ualde pplexus uim ītulit ei. Quē repēte odiū poſt ſtuprū ſororis inuaſit: & iniuria ꝑpetrata: eā ſurgere & abire ꝑcepit. Cūq; illa in hoc deteriorē ꝓclamaret iniuriā ſibi irrogatā nec uſq; ad noctē eam manere ꝑmitteret: repēte eam diſcedere iuſſit in die: ut ēt teſtimoniū ſuę confuſionis incurreret. Qua reſiſtēte iuſſit famulo ut eam prorſus expelleret. Illa uero dolēs iniuriā ſimul & uiolētiā: diſrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebantur: habēte manicas: & ad talos uſq; ꝑfuſas: ne facile uiderētur: & cinere aſperſo capite ibat p mediā ciuitatē: clamās & ingemiſcēs uiolētiā ſibimet irrogatā. Quā dum intueīſſet frater abſolon: reqſiuit qua cauſa ꝓueīēte hoc ageret. Et cū factā ſibi dixiſſet iniuriā: quieſcere & mediocriter ait ferre germanā: & iniuriā non putare: q; corrupta eēt a fratre. Cui dum ſatisfactū fuiſſet clamare: & uiolētiam ſuā multis indicare ceſſauit: & multo tpe apud fratrē abſolon uidua tollerauit. Quod dū cognouiſſet Dauid doluit quidē ſed cum ammon ſeniorē filium ſuū ualde diligeret eū noluit cōtriſtare. Quē abſolon crudeliter abhorrebat: & latēter oportunū tps ultionis delicti illius expectabat. Igitur ſecūdus iam ānus corruptōis ſororis eius exceſſerat: & cum greges ſuos tonſurus aſcēderet in ciuitatē baaſor (eſt aūt hæc in ſorte tribus effraim) rogauit patrē ut cū fratribus ad eius cōuiuiū cōueīret. Quo recuſante: ne illi grauis uideret exiſtere, uel fratres dirigi ſupplicauit. Quibus deſtinatis: iuſſit abſolon famulis ꝓpriis ut cū uiderēt ām on ebrietate diſſolutū, illo ānuēte īterfice rēt cū: nullūq; metuerēt. Quo facto fratres cūctos terror grauis & tumultus inuaſit: & de ſe quoq; ſinguli formidātes: aſcēdēteſq; in equis reuertebat ad patrē. Quidā uero ꝑcedēs nunciauit patri q̄ſi cūctos fratres iterfeciſſet abſolon. Tunc Dauid quaſi oēs uere ſimul extincti ſint & hoc a fratre, triſticia q̄ uſq; ad mortē fere uideret amara nimis iua ſit & eo dolore neq; cām reqſiuit: nec aliud qcq̄. Poſt hoc tāti mali facinus cognoſcere uouit: neq; ſuſtinuit: ſed repēte ueſte dirupta ꝓſtratus in terra iacebat: lugens filios uniuerſos: & q mortui nūciati fuerāt: & ſimul q eos occiderat. Ionathas uero filius ſemmaa fratris Dauid cōſolabat eū: ut a triſticia tāta recederet: nec crederet filios alios īterēptos: qa nec cā talis extaret: ſed eſſet credibile: qa hoc feciſſet abſolon in ſolū ammon: ꝓpter thamar ſuæ ſororis iniuriā. Inter hæc aūt ſonus equoꝝ & tumultus quorūdā ueīētiū attētos eos fecit. Erāt aūt filii regis: qui a cōuiuio fugiebāt. His fugiētibus triſtis pater occurrit: & prēter ſpem uidēs quos ante paululum periſſe crediderat, eos amplexatus eſt. Erat itaq; cūctis luctus & gemitus: illis qdē ſupra mortuū fratrē: regi uero ſup filiū īterēptū. Abſolon aūt fugit in geſſur ad auū maternū: uirū ꝓuinciæ illius potentē: apud quem triū ānoꝝ tpe cōmoratus eſt. Cūq; Dauid uolūtatē hēret: ut ad reuocādū abſolō filiū deſtinaret; nō ad uindictā: qñ erat ira iam longo tpe leuigata: ad hāc rem princeps

militiæ ioab eũ potius incitauit. Præparauit enĩ quãdã mulierẽ iã ætate puectã: ut eũ sub scemate luctus interpellaret: et hmõi uerba pferret. Quę ait. Duo filii mihi rex erant q in agro fuerant in cõtentionem conuer si: nullo q̃ præsente qui eos placare potuisset, ab altero alter percussus interiit. Cognatis autem interfectorem petentibus: et uolẽtibus eũ occidere, supplico ut mihi salutẽ præcipias filii cõdonari: nec reliquã spem meæ sene ctutis finas auferri: & prohibeas cunctos: qui meum filium interficere moliuntur. Non enim aliud illi poterũt seq nisi quod timor regis iperauerit. Rege itaq; mulieris p̃cibus annuẽte: ñdẽs denuo mulier regi: gratias inqt ago tuæ bẽignitati: q meę misertus es se nectutis: & pene sine filiis desolatã filiũ habere fecisti. Sed ut firma mihi sint tuæ dona clemẽtię, p̃cor tuo filio esto ꝓpitius: eiq; remitte delictũ. Quõ enĩ creditura sum securita tis mihi in hoc p̃buisse bñficiũ: cũ te uideam in cã simili cũ tuo filio manere semp iratũ? Factũ nãq; est: ut cũ filius unus cõtra uoluntatẽ patris mortuus sit: sponte hac cã appo nat' & alius. Intellexit itaq; rex hoc cõsilium studio ioab imissum: & interrogata mulier cula dũ cognouisset hoc uer; eẽ, rex uocãs ioab: ait: ipetrasse studii sui uotũ: eũq; absolõ reuocare p̃cepit. Nõ enim circa eũ iã ulterius se dixit esse crudelẽ: sed irã indignationẽq; remittere. Ille uero cũ adorasset regẽ: & eius sermonibus gratias retulisset: repẽte profe ctus est in gessur: & assumpto absolon: in hierosolymã remeauit. Præmisit aũt rex dũ ue nire filiũ cognouisset: & p̃cepit: ut ad domũ ꝓpriã remearet: nõ enim iustum credidit: ut mox uenientẽ susciperet: aut uideret. Ille uero patre iubẽte eius declinauit aspectũ: cui tñ a familiaribus debitũ exhibebat' officiũ. Huius itaq; pulchritudo licet ĩ tristicia positi: & diligẽtiam cõpetẽtẽ regis filio nõ habẽti nequaq̃ deposita est: sed erat specios us: & splẽ debat omni decore: & corporis magna ꝓceritate: ita ut eos q erãt in epulis cõstituti trãs cẽderet. Cuius capitis erat tãta celaries: ut uix octo diebus tonderi potuisset: & erat ton surę eius pondus siclorum ducẽtorũ q faciũt qnq; minas. Habitabat autẽ in hierosoly mis annis duobus: habuitq; tres filios masculos: & filiã unam nimis speciosam: quã rex postea roboã salomonis filius accepit uxorẽ: ex qua natus est puer nomine abias. Inter hæc mittẽs absolon ad ioab popposcit ab eo: ut pfectẽ placaret patrẽ: & peteret: quatẽus eũ ad suũ aspectũ & colloquium reuocaret. Negligẽte uero ioab mittẽs aliquos suorum confinẽ segetẽ eius incẽdit. Quod cum ille cognouisset: ad absolon uẽit: culpans eũ: & causam rei huius inquirẽs. Cui respondit. Hoc consilium compi: ut te ad nos ducere po tuissem negligẽtẽ uerba quę ibi pro paterna reconciliatione mandabam. Quapropter præsentẽ te p̃cor ut mitiges genitorẽ meũ. Ego nãq; peius a fuga esse iudico huc me ue nisse: patre mihi hactenus irascẽte. Ioab autẽ necessitatẽ eius cognoscẽs & misertus me diator exiit apud regẽ: eiq; locutus de filio egit: ut libẽter eũ susciperet. Quo ueniẽte: & in terram prostrato: ac supplicante: ut uẽiam impetraret: porrexit dexteram & alleuauit eum & gestorum obliuionẽ se habere pollicitus est. Cap. IX.

Absolon aũt dũ ei hoc fuisset a patre cõcessum in puo tpe multos equos: & [a] multos sibi currus instituit: & armigeros qnquaginta: & diebus singulis surgens di luculo ad regalia ueniebat: & q causas habebãt: & minores inueniebant in eis: delectabiliter alloquebat' quasi nõ habente bonos cõsiliarios patre: sed iniustos in suis sentẽtiis existẽtes: quorũ iudicio grauarẽt'. Pro q̃ re fauorẽ sibi oium collocabat: adiicie bat piter dicẽs qa si haberet hanc potestatẽ ipse cũcta sub legũ eqtate disponeret. Hęc itaq; eo agẽte: populo sibi placato: cũ iã deuotionẽ cũctorũ se obtinuisse cõfideret post reconciliationẽ pris ãnis q̃ttuor iã trãsactis supplicauit ut ei pater Hebrõ ire pmitteret: q̃tenus ꝓmissa deo sacrificia celebraret: quę fugiẽs deuouisset. Dauid ergo cõcedẽte p fectus est ad quẽ multus populus eo inuitãte confluxit. Aderat aũt ei & cõsiliarius da

uid achitofel gilmoneus:& ducẽti uiri ex hieroſolymis:neſciẽtes qdẽ conamẽ hmõi:ſed uelut ad ſacrificiũ euocati. Hoc itaq; conſilio rex ab oĩbus ordinatus eſt. Quod dũ fuiſ ſet Dauid nũciatũ:& inopinabiliter hoc filiũ feciſſe cognouiſſet:metuẽs impietatẽ eius ac præſumptionẽ miratus: quia nec peccati ueniam recordatus eſt:ſed ſuper illa ſcelera potiora & iniquiora cõmiſerit:primum quidẽ ut regnum a deo datũ uellet auferre:ſecun do ut patrẽ uita priuaret, deliberauit ut fugeret transiordanẽ:& uocatis amicis ac neceſ ſariis:& de filii ſuꝑbia eis ptĩcipato cõſilio:cũctaq; cõmittẽs deo, decẽ cõcubinas cuſto des regaliũ derelinquens: diſceſſit ex hieroſolymis:& alia multitudine cũ eo fiducialiter egrediẽte:ſimul & ſexcẽtis armatis:q ſaul ueniẽte fuerãt ei in fuga priori ptĩcipes. Abia thar aũt & ſadoch ſacerdotibus:& oĩbus leuitis uolẽtibus ſimul egredi cũ arca dei, ſua ſit ut magis in ciuitate cõſiſterẽt cũ eũ poſſet deus ẽt arca nõ portata liberare: manda uitq; eis ut latẽter geſta queq; ei nunciarentur. Habuit aũt fideles ad omnia miniſtros: achimaã filium ſadoch:& ionathã filiũ abiathar. Ethai aũt ietheus cum eo ꝓfectus eſt: licet Dauid eum manere in ciuitate uoluiſſet. Cui dũ acquieſcere noluiſſet, ei puritatem potius ſuæ deuotionis oſtẽdit. Aſcẽdẽte aũt Dauid ꝑ montẽ oliueti pedibus nudis:& cũ ẽis cũ eo fluẽtibus, nunciatum eſt achitofel eſſe cũ abſolon:& eius parti fauere. Quod dũ audiſſet, triſticia eius magis accreuit:deũ rogabat:& eũ ſupplĩciter exorabat: ut ab alienaret mẽtẽ abſolõ a cõſiliis achitofel. Formidabat enĩ ne cõtra ſe ei dãdo cõſilia ꝑua leret. Erat enĩ uir aſtutus:ad ꝓſpiciẽdã utilitatẽ nimis argutus. Cũq; i mõtis uerticẽ pue niſſet ciuitate reſpecta cũ multis lachrimis q̃ſi amiſſo regno dño ſupplicabat. Occurrit aũt uir qdã fidelis noie chuſi:& ipe ãicus. Quẽ cũ uidiſſet Dauid ſciſſa ueſte:& aſpſo ca pite cinere flẽtẽ ãtq; lugẽtẽ, cõſolatus ẽ eũ:& a triſticia ceſſaꝝ poſcebat: Et poſt hęc ſup plicabat ut iret ad abſolõ:q̃ſi ei cõſẽtiẽs & ei ſecreta cõſideraret:cõſiliiſq; reſiſteret achi tofel:qa ſi cũ Dauid ꝑgeret: tantũ ꝓdeſſe nõ poſſet. Obediẽs ille Dauid eo derelicto ue nit hieroſolymã:quo ẽt nõ poſt multũ uenit abſolon. Paululũ itaq; exinde procedente Dauid, ſyba famulus mẽphibos quẽ curatorẽ inſtituerat poſſeſſionũ quas donauerat filio ionathę, occurrit cũ duobus aſinis oneratis rebus in itinere neceſſariis:ex qbus ipſe & q cũ eo erant refici debuiſſent. Requirẽte uero Dauid:ubi relinqueret mẽphiboſeth: ait in hieroſolymis: expectantẽ ordinari regẽ ſe in p̃ſenti ſeditiõe: ꝓpter memoriã be neficiorũ ſaul. In his aũt indignatus Dauid:oĩa quæ cũq; conceſſerat mẽphibos: ſybę donauit:multo iuſtius eſſe credens:ut hic q̃ ille potius hæc haberet. Et ſyba quidẽ hoc facto gauiſus eſt. Igitur ueniente. Dauid in locũ choran:progreſſus eſt qdã de cogna tione ſaul:nomine ſemei:filius gere:& lapidabat eũ:ac peſſimis ſermonibus accuſabat. Circuiſtantibus aũt amicis:adhuc amplius blaſphemabat:& ſanguinariũ eũ:multo rũq; malorũ dicebat auctorẽ:increpans eũ quatenus ex illa terra ueluti pollutus exce deret:deo gratias referendo q eũ priuaſſet regno:& per propriũ filiũ pro eo q, peccaſſet in dominũ ſuũ rite poenas exigeret. Oĩbus aũt ſupra modũ per motã iracundiã prouo catis & p̃cipue abyſai, uolentẽ interficere ſemei Dauid ab ira retinuit dicens:ne malis preſentibus opus nouæ occaſionis admittamus. Non enim circa hunc rabidũ canem mihi reſpectus aut pudor eſt:ſed ad deũ intentio: ꝓpter quẽ iſte ſup nos ita uidetur inue ctus. Nec eſt admirandũ:ab iſto me talia ſuſtinere:quando ẽt filii uideor expertus ipie tatẽ. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei:& prealebimus inimicis:quo adiuuante ſecuro itinere properemus. Semei aũt ꝑ aliã montis ptẽ currebat:& crebas ei faciebat iniurias. Cũq; Dauid ueniſſet ad iordanẽ, reficiebat ibidẽ ſuos itinere fatigatos. Igitur cũ ueniſſet abſolon & achitofel conſiliarius in hieroſolymã cũ oĩ populo:uenit ad eum amicus Dauid chuſai:& cũ adoraſſet abſolon:optabat regnum eius in ſęcula & oĩ tpe

ꝑmanere. Illo uero ei dicẽte: cur cum præcipuus patris eius ẽt amicus éiq; fidelis ad oía uideret, non cum eo tunc esset: sed illo derelicto transisset ad eũ: tẽperate se facere dixit: seq deũ: & totius populi iudiciũ. His inqt dñe tecũ manẽtibus: recte & ego te sequor. Regnũ enim tibi a deo collatũ est: quapropter eandẽ fidẽ atq; deuotionẽ tibi prabebo quã patri. Non enim pro rebus pntibus indignari fas est: qñ nõ extraneã ad domũ mutatum est regnum: sed in ea pmansit filio succedẽte patri. Hęc dicens: satisfecit cũ priusutiq; uideretur esse suspectus. Et uocato achitofel: qd oporteat agi tractabat. Qui suasit ei ad concubinas sui patris accedere: ex hoc enĩ populũ sciturũ: crediturũq; dicebat: qa circa patrẽ nulla ei iam reconciliatio supesset: ex hoc cum multa fiducia aduersus eũ ois multitudo pugnaret: hactenus aptas inimicicias eos habere: metuere credẽtes: posse patrẽ cum filio quoq; tpe concordare. Hoc ergo consilio flexus: iussit famulis ut tẽtoria in solario regio figerẽt: & uidẽte populo accedẽs: ad patris sui cõcubias ingressus est. Hęc aũt gesta sunt secundum nathan prophetiam: quã Dauid olim de filii inuasione signauerat. Cũ uero fecisset absolon quæ monuerat achitofel, rursus secundũ cõsiliũ de patrẽ cõtra patrẽ eum ꝓferre poscebat. Cũq; ille decẽ milia electos sibi dari petisset: ut & patrẽ eius interimeret: & eos qui cum eo pgerẽt incolumes reuocaret: ut tunc firmum haberet imperiũ cum pater eius extingueretur, dum hæc snĩa placuisset, uocauit ẽt chusi amicũ sui patris antiquum: sic enim ille eum uocabat. Cui dũ snĩam achitofel indicasset quid etiam ei uideretur de eadẽ causa requirebat. Ille uero cognoscens: quia si fierẽt quę suadebat achitofel, Dauid in mortis piculum pueniret: contrariam snĩam nitebat̃ afferre. Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui cum eo sunt fortitudinẽ: quia multis ꝓliis dimicauit: & semp superatis hostibus est reuersus. Nunc eqdẽ credo illũ in exercitu constitutum: est enim sicut nosti bellicosus: & idoneus oía ꝓuidere: & dolos superuentiũ hostiũ declinare certissimus: circa uesperã aũt relinquere suos: aut in aliqua aula se celare: aut circa petras insidias facere: dũq; contigerit: ut nostri congrediant̃ ad ꝓliũ, illius qdẽ uiri ad modicũ se subducũt & dũ securi fuerint de regis auxilio, resistũt. Et inter hæc illis pugnantibus repẽte cum alio exercitu tuus pater apparẽs: suis quidẽ fortitudinẽ præbebit ad bellũ: tuos uero inopinabili superuẽtu prosternet. Fac igit̃ operationẽ mei consilii: & cognosces eius utilitatem: achitofel refutata sentẽtia mittens in oẽm prouinciã hębreorũ pręcipe contra patrẽ tuum ut cũctus congreget̃ exercitus: & sumens ipse ꝓlii militiam uniuersam esto dux eorũ: ut nulli alii cõmittas hoc bellũ. Facillime enim te credo fore uicturũ: si eum cũ paucis comprehenderis: cum tu multa milia pugnantium habeas: deuotionẽ suam tibi prebere uolẽtiũ. At si pater tuus fuerit obsessione circundatus, machinationibus: aut trocleariũ effusionibus ciuitatẽ illã facillime capiemus. Hæc cũ dxisset probabilior apparuit ꝙ achitofel. Nã ultra eius consiliũ absolon potius huius elegit. Deus enim erat: q in eius mẽte consiliũ chusi melius esse faciebat. Quo facto festinabat chusi ad sacerdotes sadoch & abiathar: consilium achitofel: necnon & suum pandẽs: & qa placuissent quę ipse monuerat indicauit: & exhortatus est repẽte: ut mittẽtes hæc renunciarẽt Dauid: ꝙ ab aduersariis tractata uidebãtur aperirẽt: adiiciẽs: ut studeret uelociter transire iordanẽ: ne eũ suus filius ꝓsequi festina ret: & anteq̃ illi se mouissent: posset a filio comprehendi. Sacerdotes aũt oportune suos filios ad hoc officiũ extra urbẽ celatos habebant. Quibus mandantes p fidelẽ ancillam quę tractabat absolon, pręceperunt ut Dauid cũ festinatione hęc significarent. Illi uero nulla dilatione tardantes: sed mandata seruantes patrũ: pii fideliscq; ministerii & officii uelocitatem & necessitatis instantiã cito iudicantes implendã: festinabant ad Dauid. Cũq; duobus stadiis a ciuitate processissent: uidentes eos qdã equites: indicauerunt absolon.

ille continuo ut cõprehenderentur misit. Quod cognoscentes filii sacerdotũ ab itinere declinantes in uicũ quẽdã nõ longe ab hierosolymis: cui nomen erat bochom inuenientesq; quandã mulierculã rogauerũt ut eos celaret et munitionem metuentibus exhiberet. Illa uero iuuenes illos in puteũ repente deposuit & expãsis desuper pellibus os eius operuit. Cũq; psequẽtes eos uenissent: & de eis mulierẽ requisissent: illa uidisse quidẽ se nõ negauit: dicens apud se eos sumpsisse potũ: & continuo discessisse: tamen si cũ uelocitate sequeret: facile eos cõprehendi posse dicebat. Cũ ergo diu secuti non cõprahẽdissent eos reuersi sunt. Mulier aũt uidens eos remeantes: & nullũ iam periculũ iuuenibus cõprahensionis iminere conspiciens: abstractos e lacu dimisit ad propriũ itineris opus. Qui multo studio festinantes: uenerunt ad Dauid & cuncta ei quæ tractabat absolon subtiliter indicauerunt. Tunc ille licet iã nox esset: põcepit tñ suos iordanẽ trãsire cũ festinatione. Achitofel autẽ uidens suã sniam fuisse reprobatã ascendẽs iumẽtum suũ uenit ad regionẽ gilon: conuocatisq; oĩbus suis: cõsilium quod dederat absolon eis exposuit: & quia eo q; auditus ipse non fuerat: nõ eius tardaret interitus indicauit. Dicebat enim Dauid post uictoriã in regnũ continuo rediturũ: & melius sibi fore ut libere & magnamine abrũperet uitam: quã se Dauid reseruaret ad poenas: contra quẽ absolon talia conflia prębuisset. Et hæc cũ dixisset: accedẽs in locũ domus suæ secretiorẽ, laqueo se suspẽdit. Igitur achitofel iudicio suo hmõi morte damnatũ deponẽtes sui de laqueo sepulturę tradiderũt. Dauid aũt sicut prædiximus transiẽs iordanẽ: uenit in castra optima: & mutuissimam ciuitatẽ: susceperuntq; eũ libentissime cunctæ priores ꝓuinciæ: & fugã illius ꝑis reuertentes: & honorẽ ei fœlicitatis pristinę conferentes. Erant aũt bergileus: galaditis: & sypha potentissimus: & amandias: & machir terræ galaditis primus. Hi nanq; rerum omnium copiam Dauid & q cum eo erant opulentissime prębuerunt ita: ut neq; lecti strati deessent: nec panes aut uinũ: sed ẽt ubertatẽ pecudum ministrarẽt: quatenus & quietẽ laborantibus: & ciborum utilium copiã eis ad sacietatẽ exhiberent. Et hi qdẽ hoc modo erant constituti.

Cap. X.

Bsolon itaq; congregato magno hæbreorum exercitu super patre: & transiens fluuium iordanem non longe a castris uenit in galaditidẽ regionem: constituitq; principem totius exercitus amasam in loco ioab consobrini sui. Erat enim de patre getheo: & matre abigea progenitus: Abigea uero & saruia mater ioab Dauid sorores fuere. Dauid uero eos qui cũ eo erant cũ recẽsuisset: & inuenisset usq; ad quattuor milia armatorum, noluit expectare quando super eum absolon ueniret: sed constituit sup suos millenarios & centenarios: diuiso exercitu tripartite: & aliã quidẽ patrẽ Ioab principi militiæ dedit: aliam uero fratri eius abysai: tertiam commisit etheo qui erat amicus eius de ciuitate geth. Cunq; uellet ipse ad bellum simul exire, amici non permiserunt: cõsilio eum sapientissimo retinẽtes. Dicebant enim quia si cum illo deuincerent, oẽm spem utilitatis amitterẽt: si uero una parte uicta ad eũ reliqua remearẽt, possent denuo pręliũ reputare: quãdo ẽt hostes arbitrarent aliũ exercitũ manere cũ rege. Hoc cõsiliũ libẽter accipiẽs Dauid: ipse qdẽ in castris manere decreuit: & duces & amicos ad pręliũ destinans: rogabat ut fortitudinẽ sui & fidẽ & memoriã exhiberent: utq; puero absolon uictores parcerent: ne illo moriente: aliqd in se mali cõmitterent: obtãsq; cũctis uictoriã: dimisit exercitũ. Ioab itaq; aciẽ constituit contra hostes in cãpo: habens post tergũ siluã. Eduxit aũt e diuerso absolon & suũ exercitũ: & facta congressione, belli opera ꝑcipua manuũ: & maxime pręsumptionis ex utraq; pte gerebant: alii quidẽ ut regnũ Dauid reciperet, elaborabant: & oĩ magnanimitate desudabant: alii uero: ne & eo priuaret absolon regno: & daret patri pro sua pręsumptione supplicii in nullo segnes erant:

aut facere aut pati quodcũq; belli casus afferret.insup metuebant ẽt:ne ab ioab:& eius paucis militibus tanta multitudo subiugaretur. Inter hęc uicit Dauid exercitus robore magnitudinis & exercitatione bellorũ: fugiẽtesq; p siluas & colles pſecuti sunt:& alios qdẽ cœperunt:alios aũt interfecerunt:ita ut plurimi caderẽt fugiẽtes:q̃ in acie repugnãtes. Et illa quidẽ die quasi uiginti milia uiroꝝ ceciderũt. Exercitus ãt Dauid accessit ad absolõ(erat enĩ cũctis ꝓceritate & pulchritudine manifestus)Qui metuẽs ne eũ cõprẽhenderẽt hostes ascẽdẽs in mula regia fugiebat. Cũ uelociter ueheret:& ipse in toto leuis existeret arbori maxię & ramis extẽsę eius reflexa cesarie inopinabiliter est appẽsus: & iumẽtũ qdẽ uelocitate sua quasi dominũ adhuc portaret abscessit:ille uero ramis comaꝝ alligatione retinebat astrictus. Quẽ cũ uidisset qdã militũ Dauid ioab indicauit. Quo dicẽte:qnquaginta siclos se ei dedisse si pemisset absolõ:nec si mille siclos ei ꝓmitteret:occidere illesę filiũ domini sui dixit:dum oĩbus audiẽtibus pater eius ei parci rogauerit. At ille oñdi sibi p̃cipiẽs:ubi eũ uidisset appẽsum:& locũ iucundiẽs:in corde eũ iaculãs iteremit. Armigeri uero ioab circũstãtes arborẽ cadauer eius deposuerũt: eũq; in foueam ualde profundam proiiciẽtes:aceruum super eum lapidum posuerunt:ita ut figura sepulchri fieret: & ingentem tumulum locus ille seruaret. Ioab autem signo dato:a persecutione reuocauit exercitum:parcens contribulibus suis. Igitur absolon constituerat sibi statuam marmoream in ualle regia:quę duobus stadiis ab hierosolymis abeRat; q̃ appellauit suam manũ dicens:quia ẽt filiis eius moriẽtibus nomẽ eius in statua ꝓmaneret. Erãt enĩ ei masculi filii qdẽ tres:fœmia uero una thamar. Quę cõiũcta salomonis filio roboã:pepit filiũ abia:q ꝑi successit in regnũ. Et de his qdẽ postea declarabimus. Igit̃ post mortẽ absolon populus qdẽ ad ꝓpria loca dispsus ẽ. Achimaas autẽ sadoch sacerdotis filius rogabat ioab:ut p̃ueniens ipe Dauid uictoriã nũciaret:& qa dei solatiũ et ꝓuidentiã ipsius habuisset. Cui nõ cõcessit hoc ioab dicens quia cũ semper boni nuncii homo fuisset:mõ non deberet regi mortem filii nunciare. Vocãs ergo chusi:ei opus hoc iniunxit:ut quod ipse uidisset:regi ẽt nũciaret. Cũq; iterũ achimaas rogaret: ut eũ nũciare ꝓmitteret dicens:qa rex circa solã uictoriã attentus: nequaq̃ de absolon causaretur, concessit ei:ut ꝓgeret ad Dauid:tenẽsq; cõpendiosam uiã quẽ ipse solus nouerat, ꝓuenit chusi. Cũq; sederet Dauid inter portas:expectans quando ei aliquis gesta bellica nunciaret, qdã exploratorũ uidens achimaam currentẽ:& qs esset non agnoscens:ait ad Dauid:uidere se aliquẽ uenientẽ. Qui cũ dixisset bonũ fore nũciũ:post paululũ aliũ quendã sequi ꝓnunciauit. Cũq; & ipsum bonũ nunciũ asseReret:uidens explorator p̃currere:iãq; uicinũ esse achimaam sadoch filiũ sacerdotis indicauit. Qui gauisus eũ bonoꝝ nunciũ esse dixit:& aliqd optabile de p̃lio portaturũ. Cũq; hęc dicerent a rege:ueniens achimas adorauit:& interrogatus de pugna:regi uictoriã nunciauit. Quo requirẽte de filio eius quid cognouisset:ait qa mox ut uidisset hostes fugatos:rogatus ipse ad eũ ꝓgere festinasset: & audisse se magnas uoces psequentiũ absolon:& nihil amplius potuisse cognoscere:eo q; cogeret̃ nimis missus a ioab uictoriã nunciare. Venienti aũt chusi:& adorante regẽ & uictoriã nunciante:de filio eũ Dauid continuo requisiuit. Tunc chusi hęc inquit proueniant tuis inimicis:quæ recepit absolon. Quod uerbũ uictorię gaudiũ nec apud ipsum manere:nec habere exercitũ ꝓmisit. Ascendẽs enim Dauid in locũ ciuitatis excellentissimũ:flebat filiũ:tundens crebro pectora & capillos capitis sui dilacerans:& oi se afflictione castigans clamabat dicens. Vtinã mihi & non tibi o filii aduenisset interitus. Nã cum eũ diligeret p naturam hmõi mortis eius cuẽtui potius condolebat. Exercitus aũt & ioab audientes:qa rex filiũ ita lugeret reuersi sunt non triũphali scemate q̃rẽtes ingredi ciuitatẽ:sed dolẽtes & flentes & quasi deuicti potius intrauerũt.

Cūq; rex capite uelato reſideret et filii interitū ingemiſceret, introiuit ad eū ioab et con
ſolatus eſt eū dicēs. O domine rex apte demōſtras ex his quę agis: qa diligētes te & p
te pícula ſuſtinētes: nec non & te tuāq; generationē prſus abhorres: & diligis inímicos:
& illos cōcupíſcis potius qui iuſte pœnas ſoluētes obierūt. Nā ſi abſolon uiciſſet: & ipe
riū firmiſſimū tenuiſſet & nullius noſtrū cadauer remaneret: ſed oēs a teipſo & a tuis fi
liis incipiētes: fuiſſemus ſine dubitatiōe pſtrati: nullo noſtroꝝ hoſtiū flēte: ſed cunctis
potius congaudētibus: inſup ēt puniētibus eos: ſiqs forte noſtrorū miſerati fuiſſent. Tu
uero hęc agere ſup maxio nō cōfunderis inímico: q cū tuus filius eēt: nequaq̄ in te ímpia
cōmittere formidauit. Igit̄ recedēs ab hac íniuſta triſticia pcede: & mílitibus oñde te
metipſum: eíſq; p uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nāq; optime noui: qa
ſi in hoc actu permanſeris, hodie a te populus uniuerſus abſcedet: et alteri regnum tra
det: & tunc amariſſimum ac uerū habebis. Hęc dicēs ioab: regem a triſtitia reuocauit:
& ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Trāſformatus enī a fletu Dauíd: & opportūe
cōpoſitus p aſpectu populi ſedit ad portas: ita ut audiens populus uniuerſus concurre
ret: oēſq; eum libētiſſime ſalutarēt. Hęc itaq; talia hoc modo ſunt geſta. Cap. XI.

Orro q cum abſolon fuerāt: & de ꝑlio fugerant: reuertētes ad ſemetipſos: ſinguli
p mittebāt p ciuitates cūctas: Dauid beneficia cōmemorantes: & libertatē quā eis
reſiſtēdo cunctis hoſtibus ꝑbuerat edicētes: culpanteſq; ſemetipſos quia eum ex
puliſſent a regno: et alium ordinaſſent: quo tunc defuncto príncipe qui ab eis fuerat cō
ſtitutus, rogare deberent Dauid ut ab indignatione quieſceret eíſq; faueret: & recepto
regno ſuam eis ꝓuidentiā nō negaret. Hæc itaq; Dauid crebro nunciabant. Sed ēt ille
nihilominus miſit ad ſadoch & abiathar ſacerdotes: ut principibus loquerent tribus iu
dę quia turpe fuerit: ut alie tribus ante illā Dauid conſtituerent regē: cum illi & cognati
eſſent et ſanguinis cōparticipatione gauderent. Hęc eadem et ad amaſam príncipē mi
litię eius ꝓcepit edicere: qa cū filius ſororis ſuę eſſet, non ſuaderet populo ut Dauid reſti
tueret imperiū: pro qua re nō ſolū regi reconciliari poſſet: ſed totius mílitię principatū
ſicut abſolon ei præbuerat optineret. Et ſacerdotes qdē ad príncipes tribus iuda locuti
ſunt: & amaſam deflexerunt: promiſſiōes regias edicentes: ut in eius ꝓcibus conſiſteret.
Hoc itaq; facto tribus iuda miſit ad regē legatos: rogantes ut ad propriū remearet ím
perium. Hoc aūt & oēs iſrahelitę fecerunt adhortante eos amaſa. Igit̄ accedentibus lega
tis ad eū ut ueniret in hieroſolymam: oēs ꝓuenit tribus iuda ut regi ad iordanis flumen
occurreret: & gera filius ſemei cum mille uiris quos de tribu beniamin ducebat: & ſyba
libertus ſaul: & filii eius quindecim & uiginti ſerui. Iſti nanq; cū tribu iuda pontē flumi
nis effecerunt: ut facile rex eū tranſiret cū ſuo exercitu. Cūq; ueniſſet ad iordanē, iuda
eū libentiſſime ſalutauit. Qui dū pōtē aſcenderent proſtratus eſt ante eū ſemei: & deti
nens pedes eius ueniā poſtulabat in his q̄ peccauerat rogans: ut non circa eū eſſet acer
bus: nec ptāte recepta eū iuberet dari ſupplicio: ſed potius conſideraret: qa geſta' peni
tentia in his q̄ prius deliquiſſet: primus ei occurrere feſtinaſſet. Cūq; in his ſupplicaret
atq; depoſceret: abyſai frater ioab ait. Nunquid propterea non morieris q conſtituto a
deo rege nequaq̄ blaſphemare metuiſti. Tunc Dauid conuerſus ad eū ait. Non ceſſas
ſaruie fili has cōmouere denuo nobis ſuperiores turbas: & ſeditiones inſtantes. An igno
ras qa initiū mei regni eſt hodie. Quapropter oíbus ípie in me agentibus: iuro dímitti
eius ſupplícia: & nulli ſua delicta ſeruari. Tu inquit o ſemei ſecurus eſto: & nullū mor
tis habeto metū. Qui mox adorans: cū cęteris ꝓcedebat. Inter hæc aūt occurrit et mē
phiboſeth de cognatione ſaul ſordida ueſte circūamictus: comāq; gerens profuſam &
hiſpidā barbā. Nā poſt fugā Dauid neq; tonſus fuerat p triſticia: nec ueſtē depoſuerat

ſuã ſeq; in hac afflictione deuouerat pmanere donec regiã uideret conuerti calamitatẽ. Hunc aũt accuſauerat ſyba ſeruus apud Dauid iniuſte. Qui dum ſalutaſſet eiq; ꝓſtratus eſſet cœpit interrogare Dauid cur nõ fuiſſet egreſſus et eius fugæ particípatus ille a ſyba fuiſſe dicebat ſe contẽptum cui dum iuſſiſſet: ut ei itineris neceſſaria prẽpararet, curare neglexerit ſed uelut cuiuſdam ſeruulum contẽpſiſſet qui ſi greſſus habuiſſet incolumes, nõ ab eo aliquo mõ receſſiſſet: cũ poſſet ẽt pedibus uti fuga: adiiciebat pariter nõ ſolũ in his inquit domine nocuit mihi: ſed ẽt apud tuã circa me pietatẽ derogare: & mẽtri maligna uoluntate præſumpſit. Sed nouí: quia nihil hoꝝ tua mens recepit: cum ſit iuſta & ueritatẽ diligat: quã uult ubiq; ſemp prẽualere diuinitas. Nam cum a meo auo paſſus fuiſſes magna picula: & omnis mea generatio ꝓ illius debuiſſet ſceleribus deperíre, tu humilis & benignus exiſtẽs: & quod præcipuũ eſt illoꝝ malorũ obliuionẽ agẽs qñ ptãte ſumpta priora uindicare poteras, amicũ me tuũ eſſe iudicaſti: & in mẽſa quotídie regía poſuiſti: nihilq; mihí defuit quod honorato parẽtí debuit exhiberi. Cunq; hæc dixiſſet ille: neq; memphibos rex uoluit caſtigare: nec ſybã tanq; fallacẽ abiícere: ſed cũ oía iam donaſſet ſybæ: cum memphibos occurriſſet: & ueniam mẽphibos dedit: & meꝛdietatẽ ſubſtantię reddí ꝑcepit. Cui memphibos cuncta inquit ſyba habeat o rex: mihí uero íperium te recepiſſe ſufficiat. Beregel aũt galaditen: uirũ ꝑcípuum atq; bonũ: & q multa in caſtris ei ꝑbuerat: & regẽ uſq; ad iordanẽ deduxerat, rogabat Dauid ut cũ eo ueníret ad hieroſolymã: promittens eius ſenectutem oíno decorandam: & eius tanq; patris habere ꝓuidẽtiã. Qui deſiderio ſuorũ cũ eo ſe poſſe degere refutabat: dicẽs ſenectutẽ ſibí ſic íminere: ut ẽt in rebus ſuauibus delectari nõ poſſit: cũ utiq; octogita eẽt ãnorũ & deſepulchri termino cogitaret. Qui magis e diuerſo rogabat: ut ſi ei ꝓſtare uellet, cũ cederet eũ ad propria remeare, quando tpis longeuitate: nec cõuiuiorũ epulas díſcerneret: et auditus iã obduratos haberet: nec ſonũ calamorũ: aut modulationũ aut taliũ inſtrumentorũ q̃ reges ſolent inter conuiuia mulcere, ſentiret. Quo nimíum ſupplicante Dauid ait. Te equidẽ dimitto. tuũ uero filiũ achimã mihí concede: ut ei oíum rerũ bonarũ debeã munus ímpendere. Tunc Beregel dimiſſo filio adorans regẽ: et optans ei utília prouenire, ſicut deſiderabat domí eſt reuerſus. Dauid itaq; uenit in galgala habens ſecum iã mediã partẽ populi: & pariter tribum iuda uenerunteq; ad cũ in galgala primí prouicię cum grãdi pariter multitudíe: et tribum iuda culpabãt eoſq; ei latẽter occurreret, cũ oẽs ad eũ debuiſſent una uoluntate cõcurrere. Principes aũt tribus iuda hoc mõ ſatiſfaciebant dicentes, neferrent grauiter: eo q; illí preceſſiſſent: q tanq; eius cognatí: & propterea eũ potius diligentes prẽuenirent: & qa non quaſi munera pcepturi hoc fecerant: ne illí q uenerant poſtea mouerentur. Hæc aũt dicentibus tribus iudæ príncibus nequaq; aliarũ tribuũ príncipes ceſſauerunt: ſed dixerũt: admiramur nos equidẽ fratres q; uos ſolí regẽ cognatũ ueſtrũ eſſe dicitis. Nã qui oíum noſtrorũ poteſtatẽ a deo pcepít, oíum iudícatur eſſe cognatus. Quapropter populus equidẽ noſter undecim partes habet: uos aũt unam: & ſeniores nos ſumus. Non ergo benefeciſtis occulte & latenter uenientes ad regẽ. Cũ hæc igíẽ inter ſe tribuũ príncipes loquerent, uir quidam iníquus & ſeditione ꝑcipuus: cuí nomẽ erat ſeba: filius bochrí de tribu beniamin, ſtans in medío populi cũ maguo clamore dixit. Non habet alíquis noſtrũ partẽ apud Dauid: nec ſortẽ apud filiũ ieſſę. Et poſt hæc uerba tuba canens bellũ ſignificauit fieri contra regẽ: oẽſq; ſecutí ſunt eũ relinquentes Dauid: ſola tantũ tribus iuda cũ eo remanſit: cũq; ín hieroſolymis regẽ eſſe conſtituerunt. Qui cõcubínas quidẽ ſuas ad quas filius eius abſolon ingreſſus fuerat, ín domũ aliã tranſmigrauit: eíſq; oía ꝑcepit neceſſaría miníſtraꝛí: ipſe uero nequaq; copulatus eſt illís. Conſtituit quoq; & amaſam príncipẽ milítiæ: &

locū ei in quo ioab fuerat dedit: iuſſitq; ut congregaret quantū colligi poſſit exercitus ex tribu iuda: & poſt tres dies ueniret: quatenus ei militiā daret uniuerſam eūq; pugna turū contra ſeba bochri filium deſtinaret. Egrediēte uero amaſa & circa congregationē exercitus remorāte: dum die tertia nō rediret, dixit rex ad ioab. Nō eſt utile dilationē da re ſeba: ne longo tpe poſſit exercitū congregare: & deterioris cladis exiſtat auctor q̄ abſolon. Noli inqt tardare: ſed p̄ſentē ſumēs exercitū piter & ſexcētos uiros cū abyſai germano tuo hoſtes p̄ſequi feſtinato: & ubicūq; reperis ei cōgregere: & feſtina eum cōprehēdere: ne capiēs munitiſſimas ciuitates certamina nobis: & multos poſſit ſudores īferre. Ioab aūt nullomodo moratus: ſed ſumēs fratrē pariter ac ſexcētos uiros: & omnē exercitū q erat in hieroſolymis: p̄ſecutus ē eū omni feſtinatiōe ſeba. Cūq; lucabao uicū p̄cul ab hieroſolymis ſtadiis quadraginta ueniſſet, occurrit ei amaſa cū nō multo adhuc exercitu cōgregato. Ioab uero accinctus gladio & lorica ueſtitus, ueniētē ad ſe amaſam ut ſalutaret eū arte quadā quaſi cadere gladiū de uagīa finxit: eūq; ſe de terra colligere: & altera manu ueniētē p̄xime amaſa quaſi ei oſculū daturus a barba cōpræhēſum: īpro uido gladiū fixit in utero: eūq; pemit impiū nimis & ſceleſtiſſimū opus efficiēs: in bono iuuēculo pariter & cognato: & qui nihil ei nocuerat: habēs p̄ principatu militiæ: & ęqualitate honoris inuidiā. Pro hac enī cā & abner iteremit: ſed in illo ſcelere occaſiōe dictātē quaſi p̄ uindicta fratris aſahel ueniā habere uidebat. Perēpto autē amaſa nullū fomitē excuſatiōis potuit inuenire. Ioab tāto igit̄ perempto duce: triduo p̄ſequebat̄ ſeba: derelinquēs unū ad eius corpus q clamaret exercituī quō amaſa iuſte perēptus eēt: q uero regi fauerēt ſequerētur ducē ioab: & abyſai eius fratrē. Cūq; cadauer illius caderet in uia: & oīs populus ſup eū cōſtueret: & eū quadā defuncti miſericordia morarent̄: & ioab ſeq; tardarent: tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quēdam locū ab itinere ſegregatum: & illic eū poſitum ueſte cooperuit. Quo facto ioab uniuerſus populus eſt ſecutus. Cūq; p̄ſequeretur ſeba per oēm iſrahelitarū prouinciā, quidā indicauit eū in ciuitate munitiſſima abelmacha reſidere. Quo dū ueniſſet ioab obſidebat urbē: uallis undiq; circunductis: militibuſq; iuſſit: ut eius muros oī uirtute deponerent. Nā dū eū ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent: & ſuper eum crudeliter inſiſterent, tunc quædā mulier caſta ſimul & ſapiens uidens patriam in nouiſſimo periculo conſtitutam, aſcendēs in murū uocauit inter armatos ioab. Quo ueniente: cœpit ad eum huiuſmodi uerba proferre. Quia cū reges & principes deus cōſtituiſſet ut hæbreorum hoſtibus reſiſteretur: & iſrahelitis pacis iura p̄berentur, tu inquit feſtinas metropolim iſrahelitarū quæ nihil deliqt euertere atq; uaſtare. Tunc ioab iurauit ſibi propicium deum fore: & quia non haberet hmōi uoluntatē: nec ullū de populo uelle occidere: quantomagis tātā perdere ciuitatē: ſed ſi acipet ab eis rebellē regis ad pœnā ideſt ſeba filiū Bochri, ab obſeſſiōe exercitū cōtinuo reuocaret. Quod dū audiſſet mulier, ad ioab puulas īdutias poſtulabat: ut hoſtis caput de muro repēte p̄iceret. Quo facto deſcēdit ad ciues eiſq; locuta eſt dicēs: cur uel lēt peſſime cum filiis & uxoribus deperire p̄pter malignum hoiem nec cognitum unde eſſet: quē regem uellent habere pro Dauid: qui eis tanta beneficia cōtuliſſet: & una ciuitas ſtuderet tanto exercituī reſultare? Hoc dicto ſuaſit eis: ut ſebæ caput abſciſum i ioab p̄iceretur exercitum. Quo facto ioab miſſa tuba obſeſſionem repente diſſoluit & reuerſus in hieroſolymam: totius populi princeps militiæ conſtitutus eſt. Ordinauit autē rex etiam banaiā ſuper corporis cuſtodes: & ſuper ſexcentos armatos. Adoram autem fecit ſuper tributa: & ſibacha & bachillā ſup geſtoꝝ conſcriptores: ſuſam uero ſcribā: ſadoch autem & abiathar ſacerdotes inſtituit. Cap. XII.

1 Gitur poſt hæc cum fames prouinciam inuaderet, rogauit dominū Dauid: ut po

puli miſereret. & cãm ei pariter: et medelã peſtis illius indicaret. Cui pphetæ dicebãt: uelle deum ut gabaonitæ uindicarentur: quos rex ſaul impie interfecerat: et conculcaue rat iuſiurandum quod eis ieſus princeps militię præbuerat ſenioreſq; firmauerant: et ſi ultio quã gabaonite expeterẽt pro defunctis exhiberetur eis, poſſet ppitiari deus: & po pulus a peſte liberari. Dauid autem audiẽs a prophetis hęc uelle deum: euocatis gabao nitis: eos quid uellent fieri requiſiuit. Illis aũt ſeptem de genere ſaul filios ad ſupplicium poſtulantibus: requirẽs rex dedit eis: parcẽs tantũmodo mẽphibos filio ionathę. Sumẽ tes gabaonitę uiros quos uoluerunt, punierunt eos. Quo facto: cœpit deus repẽte plue re: & terrę germina ad fructũ reuocare: liberauitq; a priore peſte: & ad ubertatẽ hębreo rũ puinciã hoc facto reſtituit. Igit̃ nõ multo poſt tpe rex Dauid caſtrametatus ẽ cõtra paleſtinos: & cõmiſſo pẽlio cum eos uertiſſet in fugã, ſolus pſequẽdo repertus eſt. Cũq; eſſet fatigatus: qdã hoſtium noĩe achimon: filius aſaphat: qui erat de prole gigantũ: hẽ batq; haſtã cuius pondus erat trecẽtorũ ſiclorũ: & loricam cõcatenatam & gladiũ, fe cit impetum quaſi regẽ ſuorũ hoſtiũ pempturus. Erat enĩ iã labore diſſolutus. Tunc ſũ bito exorſus abyſai frater ioab: & regẽ a repẽtina morte proteſſit: & hoſtẽ piter trucida uit. Quo facto: piculũ regis & pene mortẽ grauiter tulit exercitus: eũq; principes coniu rauerunt: ut neq; cũ eis exiret ad bellũ ne pp fortitudinẽ atq; fiduciã ſuã aliqd mali paſ ſus: & bonis q̃ pp eũ fuerãt ſæpius pbita priuarẽt: et q̃ eo uiuẽte adhuc poterãt adipiſci. Cõueniẽtibus itaq; paleſtinis in gazã ciuitatẽ, audiẽs hoc rex ſup eos miſit exercitũ. In ter quos tũc bellator optius extitit: et pbatiſſime dimicauit Saboch & eus: q erat unus fortiſſimorũ Dauid. Hic enĩ multos hoſtiũ itercluſos interemit ex ple gigantũ nimis in audacia ſuæ fortitudinis exultantium fuitq; uictoriæ huius auctor apud hębreos. Poſt hanc uero cõpreſſionẽ: paleſtini denuo pugnauerunt ſup quos exercitum mirttente Da uid: fortis apparuit ephan cognatus eius. Nam cõtra ſingulos fortiſſimos paleſtinorũ ſolus puguando pemit eos: & alios cõuertit in fugã: quorũ ẽt multi in prælio ceciderũt. Paruo itaq; tpe paleſtini quieſcentes: denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatẽ q̃ erat non longe a finibus hæbreorũ: eratq; uir inter eos quidã pceritate ſex cubitorũ: habens ẽt digitos in utroq; pede necnõ & manu: uno pluſq̃ ſolet natura cõcedere. Contra quem de exercitu Dauid ionathas filius ſammaa pugnans deuicit: pulſiſq; hoſtibus de ciuita te totius uictoriæ auctor effectus maxime gloriæ culmẽ accepit. Nam & ille paleſtinus gloriabatur ſe de prole gigantũ exiſtere: Poſtq̃ pugnã nequaq̃ cõtra iſrahelitas habue re certamina. Expeditus itaq; Dauid a prẽliis & piculis: cũ pace iã altiſſima frueretur, cantica in deũ: hymnoſq; uario metro cõpoſuit: alios qdẽ trimetros: alios quidẽ quinq; metros: diuerſaq; faciens organa: docuit: ut leuite ſecundũ ea deo hymnos ediceret per ſabbatorũ diẽ aliaſq; feſtiuitates. Organorũ aũt ſpecies hmõi ẽ. Canora cithara quidẽ decẽ chordis coaptata: & hæc cũ plectro pcutiẽ: nabla uero duodecim ſonos habẽs di gitis tangiẽ. Erant & cimbala erea: & grandia & lata. Et de his q̃ dicta ſunt ſufficiant: ne oĩno horũ organorũ natura neſciat. Circa regẽ igit̃ erant oẽs ualde fortiſſimi quorũ inſigniores & actionibus clari octo & uiginti fuerunt. Horũ enim quinq; tantũ opera narrabo: p quos ẽt uirtutes aliorũ poterunt iudicari. Erant ſic enĩ ualidi: ut prouinciam regerent: & gentibus pręualerent. Primus itaq; euſebius filius achame qui aciẽ hoſtium frequenter irrũpens: nequaq̃ pugnando ceſſauit: donec ex eis nongẽtos occideret. Poſt hunc erat eleazar filius dodi: q cũ rege fuerat in ſarpha. Hic aliquando iſrahelitis formi dantibus paleſtinorũ exercitũ: & ab hoc fugientibus ſolus reſtitit: irruenſq; ſup hoſtes: occidit eorũ multos: ita ut ſanguine occiſorũ gladius eius hereret dextræ. Et cũ paleſti nos tũc iſrahelite uiderent in fugã eſſe conuerſos: deſcendẽtes de montibus pſecuti ſunt

eos:& mirabilis ac famosissima victoria tunc prouenit:cū eleazar tantos interfecisset hostes:eosq; israhelitę pſequerent':et ſumerent ſpolia iteremptoꝝ. Tertius aūt filius heli: noie semeias. Et enī in palestinorū certaminibus:dū in locū q dicīt maxilla aciē posuissent:& rursus hebrei metuētes eorū exercitū refugerēt:solus eoꝝ aciē exercitūq; portauit:quorū alios qdē pſtrauit:alios aūt nō feretes eius uim & fortitudinē pſecutus est cō uersos in fugā. Hæc igitī opera manuū ac pliorū tres isti demōstrauerunt. Quo tpe rex cū esset in hierosolymis:palestinorū ad bellādū supuenit exercitus. Tunc Dauid qdē in arcē ciuitatis ascēdit sicut pdiximus:ut de bello consuleret deū:castra uero inimicorum erāt in ualle fixa usq; ad ciuitatē bethleē:quæ ab hierosolymis procul est stadiis uiginti. Dauid itaq; sotiis ait. Bonā aquā habemus in regione mea. Et pcipue laudabat eā:quæ erat in puteo iuxta portā:mirabaturq; si esset qui ex eo poculū ei pręberet quod magis optaret: quā siquis ei magnā pecuniā ad tps pſens offerret. Et hæc cū audissent isti tres uiri:mox occurrētes:& p medium hostium iter facientes:uenerunt ad bethleē:& hauriē tes aquā:denuo ad regē p eorū castra reuersi sunt: ita ut palestini eorū fiduciam & magnanimitatē obstupescētes:qa sic pauci eos conténerent:a dimicatione cessarent. Dela tam itaq; aquā noluit bibere rex: quasi de periculo & sanguine hoium sibi fuisset adue cta:& propterea non esset bibēda:libauitq; eā deo & de salute gratias egit uirorū. Post istos aūt fuit frater ioab abysai. Is enim una die hostiū nongētos occidit. Quintus fuit banaias genere sacerdos q puocatus a uiris insignibus in moabitide regione sua eos uir tute iterfecit. Rursus aūt cū uir ægyptius gñe: pceritate mirabilis eū puocasset, nudus armatū ipsius iaculo pstrauit ac pdidit:nā auferēs eius iaculū:et uiuū adhuc pugnātē q spoliās:armis eū ppriis iteremit. Annumeret aūt & hoc pdictis eius actionibus aut tanq̄ primū magnanimorū eius operū:aut quasi non dispar. Quadā tēpestate cum nin geret, in puteum lapsus incidit leo. Et cū os putei esset angustum: latebat absconsus ne appareret:erat enī ipsum orificū niue dānatū. Nullū ergo egressum leo uidens:nec salu tis exitū rugiebat. Banaias aūt audiēs bestiā proclamantē:dū iter tunc ageret: accedēs ad puteū in eo descendit:& baculo quē portabat in manu bestiā repēte prostrauit. Ta les igitī uirtute fuerunt:et reliqui numero trigintatres. Cap. XIII.

Ex aūt Dauid uolens agnoscere: quot essent milia populi totius, est oblitus mo
r mīti mosaici:quo prædictū fuerat:ut si dinumeraretur populus: pro uniuscuiusq;
capite deo siclus pberetur. Pręcepit ergo ioab principi militiæ:ut pergēs uniuer sum dinumeraret exercitū. Quo dicente:non esse necesse hoc:non queuit:sed iussit nume rū hebreorū insigniter adimpleri. Ioab uero sumens tribunos & scribas:& pagrās israhelitarū prouinciā:consideratq; multitudine quanta esset hierosolymā remeauit ad re gē:post menses nouē & uiginti dies obtulitq; numerū regi:absq; tribu beniamin:Hāc enim denumerare non poterat:neq; tribū leui. Pœnituit aūt Dauid q dinumerasset po pulū:eo q deliquisset in deū. Fuit ergo aliorū israhelitarum numerus nongēta milia ui rorū arma ferentiū:& militiā exercere ualentiū:iudæ uero tribus p se solā habuit. xl. mi lia. Prophetis itaq; declarantibus Dauid:quia deus ei iraſceretur:supplicare cœpit eūq; rogare:ut propicius esset:& uenīā peccato concederet. Tunc gad prophetā misit ad eū deus:tres supplicii cōditiones portantē:ut earū quā probaret eligeret:utrū uellet famē in prouincia generari annis septem:an tribus mensibus pugnādo uinceret ab hostibus: an certe morbus & langor accederet tribus diebus hebreis. Ille uero in anxietatē huius electionis oium rerum pessimarū incurrens tribulabat:& uehementer aīo uidebat esse confusus. Cūq; ppheta diceret:hoc oīmodis imineret:& responsum uelociter exigeret: ut electā ab eo conditionem deo renunciaret:cogitans rex:quia si famē eligeret:contra

alios hoc facere uideretur: quando ipse quidem habens multa frumenta non pateretur
inopiã: reliquis uero cẽt angustiauitẽ si eligeret triũ mensiũ uictoriã hostiũ: ipse quidem
habẽs circa se uiros fortissimos: et custodes: nihil oino metueret: neci uero eius exercitus
subiaceret: inter hęc aũt cõem potius passionẽ: et regum et subiectorum elegit: in qua ti
mor oibus est equalis: dicens quia multo melius est in dei magisq; in hostiũ manus i ni
dere. Hęc audiẽs ꝓpheta: renũciauit dño. Qui morbũ & interitũ misit in exercitum hæ
breoꝝ. Moriebant enĩ non uno mõ: ut facile languor potuisset agnosci: sed mors quidẽ
inerat multis languorũ occisiõibus: & qa nõ possent cognosci: facile ꝑibant. Alius ergo
sup aliũ moriebat: & latẽter iminens malũ uelociter ferebat interitũ. Alii siqdẽ repente
cũ uehemẽtibus doloribus: & amaro gemitu aiam relinquebãt: alii uero ipsis passioni-
bus marcescebant: ita ut neq; curã exhibere corporibus ꝑualerẽt: sed præ labore defice-
rẽt: alii aũt repẽtinis e tenebris eorũ conatus abripiẽtibus suffocati ꝓtinus expirabant: et
alii sup mortuos quos sepeliebant ipsi quoq; moriebãt: imperfectas relinquẽtes pariter
sepulturas. Incipiẽte itaq; pestifero languore eos ab hora matutina pimere: usq; ad horã
prandii consumpta sunt milia septuaginta. Extenditq; angelus manũ ad hierosolymã:
ut ẽt illic pestẽ languoris inferret. Rex aũt sacco amictus sedebat in terra: rogãs deũ &
supplicans: ut morientiũ leuigaretur interitus. Tunc respiciens interea: & uidẽs angelũ
euaginato gladio in hierosolymam properantem: clamauit ad dominum dicẽs: iustum
esse ut ipse puniretur: qui pastor erat: & greges quæ nihil deliquerant seruarentur: & ipe
poscebat iram dei conuerti in se: & in generationẽ ꝓpriã potius prouenire supplitiũ: ut
innoxio populo parceret. Exaudiens uero deus eius preces: cessare fecit interitũ: & mit-
tens gad prophetam præcepit ut ad aream iebusei orna repente conscenderet edificans
illic altare ut hostias immolaret. Audiens hoc Dauid non siluit sed mox in locũ ubi pre-
ceptũ fuerat properauit. Orna uero terebat frumẽtũ. Cũq; uidisset regẽ & oẽs eius pue
ros uenientes: occurrit ad eũ: & adorauit. Erat enĩ genere qdẽ iebuseus. Dauid aũt præ-
cipuus amicus: & propterea ei nihil mali fecit: quando ciuitatẽ sicut ꝑdiximus deuasta
uit. Cũq; orna interrogaret cur dominus uenisset ad famulũ suũ, dixit: ut areã cõpara-
ret ab eo: quatenus altare in ea constituens domino hostias immolaret. Qui & areã di
xit & aratri boues ad holocausta se prębiturũ & deũ oraturum: ut sacrificiũ grate susci-
peret. Rex aũt eius quidẽ simplicitatem & magnanimitatem diligere se professus est:
munusq; susципere: pręcium uero eum rerum oium accipere postulabat: dicens non esse
iustum: gratis sacrificia celebrare. Dicente autem orna: ut cum uellet efficeret: quinqua-
ginta areã syclis ab eo comparauit. & edificato altari sacrificia fecit: & holocausta cele
brauit: & hostias pacificas immolabat: quibus placatus dominus: & denuo propitius
est effectus. In illo siquidẽ loco aliquando contigerat offerre Abraam suũ filiũ Ysaac:
quando cũ iam paratus esset occidere filium: & in holocaustum exhibere: ex improuiso
aries apparuit & altare circunstetit: quẽ Abraam pro filio ficut ꝑdiximus immolauit. Vi
dens aũt rex Dauid orationẽ suã exaudità a deo: & sacrificiũ grate susceptum: decreuit
ut ille locus area potius populi uocaretur: quã uocẽ nimirũ oportune iã tunc pro tẽplo
illic deo edificando præmisit. Deus enĩ misit ad eũ ꝓphetã dicens: templũ illic eius filiũ
esse facturum: qui esset ei successurus in regnum. Cap. XIIII.

Ost hanc itaq; prophetiam iussit rex numerari colonos: & inuenti sunt: centum
p & octoginta milia. Ex his instituit lapidum cesores octoginta milia. Aliam uero
multitudinem ut lapides ueherent deputauit: ex quibus tria milia quingentos
laborantibus pręposuit. Pręparauit autem ferrum: & ęs ad opera: & ligna cedrina ual-
de procera: hęc mittentibus sydoniis: qbus mandauerat: ut ei hanc materiã miniſtrarẽt.

Amicis uero

Amicis uero ſuis dicebat:hęc ſe tũc gerere ut regnaturo poſt ſe filio ꝑparatã materiã ad opus fabricę derelinqueret:& nõ tũc cũ eẽt nouus & inexptus ꝓpter ætatẽ circa talia labora ret:ſed hẽns hęc ꝑparata:citius opus ipleret. Vocãs aũt filiũ Salomonẽ ꝑcepit ei ut ſuc cedẽs in regnũ:tẽplũ edificaret deo dicẽs:qa eũ uolẽtẽ hoc facere ꝓhibuiſſet deus bellis & hũano ſanguine ſordidatũ:& prędixiſſet:quia ſalomon iunior filius eius edificaret tẽ plum:& quia ut hoc nomine uocaretur:non ipſe tanq̃ pater proſpexiſſet ſed deus:& ꝓ miſiſſet prouinciam hębreorũ eius tẽpore fore fœlicẽ:& nõ ſolum in aliis bonis & pace quod eſt oĩum ualde ꝑcipuũ:ſed & bello⁊ atq; ſeditionũ iteſtinaꝝ: futurã maximã liber tatẽ. Tuigiť inquit eũ & ante natiuitatẽ a deo rex forte monſtratus es, nitere ẽt in aliis eius prouidẽtiæ dignus eẽ: & pius exiſtere:ſimul & iuſtus & fortis:mandata quoq; eius & leges quas nobis ꝓ moiſen tradidit;& tu ſerua & alios nequaq̃ prætuaricare ꝓmittas. Tẽplum aũt quod te regnãte ſibi ꝑcepit fieri, deo reddere feſtinato:nõ pueſcas magni tudinẽ opis nec labore terrearis:cuncta nãq; tibi ante meum obitum praparabo. Scito ſiquidẽ auri talẽta iam collecti decẽ milia:argẽti uero cẽtum milia talẽtorũ:ferri uero & eris pondus quod & numeꝝ poſſet excedere ꝑparaui:lignorũ & lapidũ maximã copiã. Habes aũt ſup hæc & qui lapides poſſint cedere:& fabricas inſtruere milia multa uiro rum:& ſiquid his defuerit:adiicere non morieris. Eſto igitur optimus gubernator:deum habẽdo patronum. Pręcepit aũt pricipibus populi quos fabricare pręceperat filiũ adiu uare:& bonis omnibus abundantes:circa dei uacare religionẽ dicẽs ꝓ his fruituros pa ce ſimul & equitate quę deus iuſtis:& piis omnibus conſuetus eſt repẽſare. Edificato ſi quidẽ tẽplo arcam eum pręcepit illic & ſancta uaſa recondere dicẽs:eo q; ante multum tẽpus hoc tẽplum habere debuerant:niſi patres noſtri deo inobediẽtes fuiſſent:cũ deus utiq; ſibi tẽplum poſtq̃ hanc terram obtinuerunt edificare pręcepit. Hæc itaq; ad prin cipes ſuos Dauid & ad filium ſuum eſt locutus. Cap. XV.

Tcum iam eẽt ſenex:& corpore frigidus:ita ut propter ętatẽ ſic algeret: ut neq; e multis pellibus adoptus calefieri poſſet, congregati medici:& conſilium faciẽtes tractauerũt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeretur quę cũ eo dormiret. hoc ei contra frigus fore remediũ:ut eum puella uirgo foueret. Ad quã rẽ una adoleſcẽtula i ciuitate repta eſt:quę mulieres pulchritudine ſua cunctas excelleret:nomie abyſag:quę dormiens ſolummodo cum rege calefaciebat eum. Rex autẽ ad cauſas uenereas quę iã ſenectute defecerãt:& ad coitum mulieris nõ ualebat. Quartus igiť filius Dauid iuuẽis ſpecioſus:atq; procerus ex muliere agit ei natus nomine adonias:qui poſt abſolon fue rat ꝓcreatus:habẽs regnãdi ſupbiam:dicebat amicis:quia ipſum oporteret i regnũ ſuc cedere:fecitq; ſibi currus & equites:& qnq̃ginta uiros pręcurſores iſtituit. Quę cũ uide ret pater:nõ corripuit eũ:neq; impetũ uolũtatis eius prohibuit. donec agnoſceret ꝓ qua cauſa talia cogitaret. Habuit aũt adonias huius rei coopatores principẽ militię ioab & abiathar ſacerdotẽ:cui ſolummodo reſiſtebat ſadoch ſacerdos:& propheta nathan:& banaias:qui ſupra corporis cuſtodes fuerãt:& ſemeias amicus Dauid:& oẽs uiri fortiſſi mi. Cũq; ꝑparaſſet adonias cœnam extra ciuitatẽ circa fontẽ qui erat in orto regali:& oẽs fratres ꝑter ſalomonẽ illic uocaſſet:necnõ & pricipẽ militię ioab:& abiathar:& pri cipes tribus iuda, ſadoch tantũmõ ſacerdotẽ: et nathan propbetam & banaiã et oẽs di uerſæ uolũtatis ad cõuiuiũ nõ uocauit. Hęc ãt mater ſalomõis bethſbeæ nathan ꝓphe ta nũciauit dicẽs. Adonias rex eſt:et Dauid hoc ignorat:deditq; ei cõſiliũ ut ſaluaret ſe: et filiũ ſuũ ſalomonẽ:et ingreſſa ad Dauid ſola diceret ei:quia ipſe qdẽ iuraſſet poſt ſe re gnatuꝝ fore ſalomonẽ et quia adonias iam teneret imperium. Qua ad regẽ loquẽte ꝓ pheta ſe aſſeruit ingreſſuꝝ:et eius uerba ſuo teſtimonio firmaturum. Credẽs autẽ uer-

his ꝓpheta bethsabee introiuit ad regē:& cū soleniter adorasset, silentio petito: oīa ei q̄
prophera monuerat explicauit conuiuiū adonię:& uocatos ab eo abiathar sacerdotē:&
ioab principē militię:& eius filios absq; salomone:& necessarios eius amicos insinuans:
dicebatq; quia eis populus sustineret:quē rex ordinare uellet:rogās ut haberet i aio:qa
post mortē eius ille regnans:& eam & eius filiū una pimeret.Cūq; adhuc loqueretur cū
rege mulier, nunciauerūt ei:qa nathā eū uidere uellet.Rege iubente ut ueniret, ingressus
nathan interrogabat:si ea die regē fecisset adoniā:et ei pricipatū populi tradidisset:dicēs
eū splendidum ualde fecisse cōuiuiū:et oēs regis filios pręter salomonē ibidē inuitasse:et
principē militię ioab:qui cū plausu nimio epulati et ludo eternū eius optabāt effici prin
cipatū:adijciēs neq; me iquit:neq; sacerdotē sadoch uocauit nec banaiā qui supra corpo
ris custodes erat positus et iussū esse ut oēs agnoscerēt si per eius factū fuerit uolūtatē.
Hęc dicēte nathan:pcepit rex uocari bethsabee paululū nāq; e cubiculo discesserat ingre
diente ꝓpheta.Cūq; uenisset mulier, rex ad eā iuro inquit tibi per deū nostrū excelsum:
filiū tuū salomonem esse regnaturum sicut et primitus iam iurauī et hunc super meū so
lium fore sessurum et hoc hodie celebrādū.Cū ergo mulier adorasset eū & longeuā eius
optasset uitā, sadoch sacerdotē & banaiā uocari pcepit.Quibus uenientibus cū iussisset
ut sumpto nathan ꝓpheta:& armatis q circa aulā regiā residebant:iponentes eius filiū
salomonē in iumēto regio:foras ciuitatē ducerēt ad fontem qui dicit geon:& unguētes
oleo sancto eū cōstituerent regē:& sadoch sacerdotē:& nathan prophetā hoc celebrare
pcepit:sequentesq; p mediā ciuitatē tuba canerent clamantes:ineternū uiuere regē salo
monē:& eū sedere in regio solio constituerēt:ut agnosceret omnis populus:q; ei traditū
a patre fuisset impiū.Salomoni uero mandauit de regno:ut pie & iuste circa hæbreā gē
tem & tribum iuda uiueret.Cūq; banaias optasset:ut esset deus salomoni propitius:re
pente insigniter:& mullam habentes moram imposuerunt salomonē i regia mula:edu
centesq; eum extra urbem ad fontem:& oleo eum ungentes introduxerunt rursus in ci
uitatem:fauentes:& regnū eius longeuū fieri deprecantes:deinde uenientes ad domū re
giam sedere fecerunt eum in solio regis.Tunc omnis populus mox conuersus ad epulas
& festiuitatē lætatus in calamis:aliisq; musicis organis:delectabatur exultans:ita ut di
uersitate organorū:& melodia musica ois terra & aer resonaret.Cūq; sensisset clamorē
adonias:& qui eius conuiuio præsentes erant turbati sunt:dicebatq; ioab non sibi place
re sonū tubę quā audiebat.Dum ergo cunctis in conuiuio constitutis: nullus gustaret ci
bum:sed omnes diuersis cogitationibus inhererent:cucurrit ad eos sacerdotis abiathar
puer nomine ionathas.Cūq; uidisset adonias iuuenem:& dixisset boni eum nunciī fore
portitorem:ille eis pandit uniuersa de salomone:& uoluntatē regis Dauid aperuit.Exi
lientes igitur mox e conuiuio adonias & omnes qui uocati fuerant:a sede regali fugie
runt.Metuens autem adonias regem pro his quę fuerant gesta, supplex factus est ei.Et
dum cornu altaris teneret, hoc fecisse nunciatum est salomoni:& quia rogaret:ut ab eo
acciperet iusiurandum:quia non haberet rex circa eum huius facti memoriam:nec ma
li aliquid sustineret:ille mansuete misit temperanterq; agens:ab illo quidem delicto eū
dimisit illesum dicens:q; si inciperet aliquid denuo nouitatis proferre, ipse suæ punitio
nis auctor existeret.Et mittēs iureiuraudo præbito:euocauit eum.Qui dum uenisset:&
adorasset, iussit eum ad domum propriam remeare:nihil decetero metuentem:ut tamē
bonum se pro sua utilitate maxime exhiberet admonuit.Volens autem Dauid ostēdere
totius populi regem se filium effecisse, cōuocauit principes uniuersos in hierosolymā:&
sacerdotes & leuitas:& dinumerans populum inuenit ab anno triceſimo usq; in quin
quagesimum existere triginta octo milia:ex quibus instituit curatores fabricæ templi:

uigintitria milia iudices populi:& ſcribas eorum ſex milia:& totidē q hymnos dicerent deo:cantātes in organis q̄ Dauid ſicut p̄diximus inſtituit.Diuiſit etiam eos per generationes:& ſegregans ex tribu ſacerdotes:inuenit eorū generatiōes uiginti quatuor:ex domo qdē eleazar ſedecim:& de ithamar octo et p̄cipiēs:ut unaquæq; generatio miniſtraret deo p dies octo a ſabbato uſq; ad ſabbatū:et ita oium generationes ſortē acciperēt: p̄ſente Dauid & ſadoch & abiathar ſacerdotibus et principibus uniuerſis.Et prima qdē generatio cōſcendens cōſcripta eſt prima et ſecunda piter et tertia:et cōſequēter uſq; ad uigeſimāquartā:et diuiſio hęc permanſit uſq; ad p̄ſentē diē.Fecit aūt et de tribu leuitarū partes uiginti et quattuor:et ſortiti eodē modo conſcēderunt:utq; ſecundū modū ſacerdotū octo diebus ipſi quoq; miniſtrarēt, inſtituit.Eos uero qui erāt de germine moiſi: hos eminentius honorauit.Fecit enī eos cuſtodes theſaurorū dei atq; uaſorū: quæ reges deo dicare contingeret: iuſſitq; oībus de tribu leui ſimul & ſacerdotibus: ut die noctuq; deo ſeruirēt:ſicut eis præceperat moiſes.Poſt hæc diuiſit exercitū in cohortes duodecim cū ducibus ſuis & cētenariis & tribūis.Habebat uero unaquęq; cohors uigīti quatuor milia uirorū:quos obſeruare pręcepit p tricenos dies a prima hora uſq; ad nouiſſimā ſalomonē regē cū milleāriis & cētenariis. Cōſtituit aūt iudicē uniuſcuiuſq; cohortis quē bonū iudicauit & iuſtū:& tutores theſaurorū: & uitiū:& agrorū:alioſq; iumētoꝝ quoꝝ nomina nō credidi neceſſariū reminiſci.Cūq; hęc ſingula prædicto modo diſtribuiſſet, conuocans in eccleſiā iudices hæbreoꝝ:& principes tribuū:& duces cohortium: & q in unoquoq; actu:aut q ſup poſſeſſionē regiam fuerat cōſtitutus, ſtans excelſiore ſolio rex ait.Fratres cōſcios uos eſſe uolo:quō templū deo edificare deliberās:aurum multū præparaui:pariter & argentū centū milia talentorum.Deus autē prohibuit me per nathan prophetam propter bella quæ pro uobis geſſi: ex inimicorū cedibus pollutam habens dexteram:ut ei templum edificarē:ſed filiū mihi ſucceſſurum in regnum, hoc iplere pręcepit.Nuncio itaq; quoniam dum pater noſter iacob duodecim filios habuiſſet, noſtris iudā fuiſſe regem:& meipſum cū ſex fratres haberē præpoſitū:& a deo recepiſſe regnū: & nullū eorū grauiter hoc tuliſſe:& ego depoſco meos filios:ut nō in alterutros ſeditiones exerceant ſalomōe regnū ſuſcipiente:ſed agnoſcentes q; deus eum elegerit:ferant eū libenter ut dominum.Non eis grauis debet eſſe dei uoluntas quando non extraneo ſerniunt:ſed magis latentur in fratre:honorem iperii poſſidentē eumq; una participantes. Oro itaq; ut promiſſiones dei perducant ad finē:& fœlicitas in cuncta prouincia ſemineturomniq; tempore maneat ſicut etiā ſub rege ſalomone eſt ipſe pollicitus p̄biturū. Erunt autem hæc firma:& terminū bonū habitura:ſi pium & iuſtum:& cuſtodē paternarum legū temetipſum o fili præbueris. Si uero has trāſcenderis:mala te ſcito eſſe paſſurum.Rex itaq; dum hęc compleſſet uerba ceſſauit.Deſcriptionē uero & conſtitutionem edificii tēpli omnibus ſuadentibus ſalomoni tradidit:quēadmodū fundamenta domus & ſupiora eius:& quanta & qualis latitudo & altitudo fieret:necnon & quāta uaſa aurea & argentea:quorū pondus ipſe decreuit:monuitq; eum quoq; ſermonibus: ut oī inſtantia imineret in ope:utq; principes & leuitarum tribus cū eo piter laborarēt, ppter eius ætatē:& quia cū deus illū elegerit:qui & fabricæ tēpli:& præſul eſſet imperii:facile illis & nō ualde laborioſum edificiū fore dicebat:cū ipſe multa auri talēta:plurima uero argenti & ligna:dū & fabroꝝ multitudinē:et lapides cedētiū p̄paraſſet:necnon & ſmaragdos & alios lapides præcioſos:ſed et nunc oblationis primitias faciēs:alia tria milia talentoꝝ auri puriſſimi ſe prębiturū eſſe dicebat ad adytum et currū dei faciēdū ex quo et cherubin eſſent ſub quas conſtituerent arcam. Cūq; tacuiſſet Dauid: principibus et ſacerdotibus atq; leuitis multū ſtudium oblationis habentibus:et p̄miſſiones claras et

magnificas exhibentibus:q̄ ēt sunt ip̄letę ab eis:obtulerunt auri q̄dē talenta quinq; mi lia:& stateres decē milia:ferri talēta multa milia.Sed et quieūq; p̄cios̄os lapides habuit obtulit:et in thesauros dedit cōseruādos:quorū agebat curā ꝓnepos moiseos Salius.In his itaq; oīs populus exultabat.Sed et D auid uidens studiū et munificentiā ꝓcer̄ ac sa cerdotū et simul uniuersorum:deū benedicebat magna uoce:patrē eū et genitorē oīum esse proclamās:sed et opificē rer̄ humanar̄ et diuinar̄:et quibus eū ispe p̄posuisset p̄lu lē:simul et curatorē fecisset generis hębreorū:et foelicitatis eor̄:quor̄ ei p̄buerat princi patū.Inter hæc autē orans et oī populo bona semp optans:et salomoni filio mentē sanā et iustā:et in cūctis partibus uirtutis incolumitatē, iussit ut ēt populus benediceret deū. Illi uero prostrati in terrā adorauerūt:egerūtq; gratias Dauid ꝓ oībus:quæ eo regnante potiti sunt.Altera uero die deo hostias celebrauit:uitulos mille:& totidem arietes:& a gnos mille quos in holocaustis obtulerunt:sacrificaueruntq; pariter & pacificas:multa milia oīum occidentes:& tota die rex festiuitatem habebat cū omni populo. Sed & sa lomonem secundo unxerunt oleo regemq; fecerunt:& sadoch pontificem uniuersæ ple bis:deducentes ad regalia salomonem:et sedere facientes in solio patris. Ab illo nanq; tempore:ei cunctus populus seruiebat. Cap.XVII.

Ost paululum uero tp̄s Dauid et egritudine & senecture confectus sciēs se mori p turū uocauit salomonē filiū & hęc ei locutus est. Ego q̄dē o fili iam ad uniuersor̄ debitum ad patres procedo meos cōe gradiens iter oīum q̄ sunt nunc q̄q; futuri sunt:illuc pergens unde non licet ulterius remeare:& quę in hac uita gerunt agnoscere. Quapropter uiuens adhuc & iuxta mortē cōstitutus:ea te moneo quæ dudum & dixi suadēs tibi:ut fis q̄dem iustus circa subiectos:pius autē circa deū qui tibi dedit imperiū: atq; mandata serues & leges:quas ad nos ꝓ moisen ipse trāsmisit:& neq; gratia:neq; ini micicīis neq; cōcupiscētia:neq; alia passione cōstrictus has forte cōtemnas.Dei enim fa uorem amittis:si leges p̄uaricatus fueris: & e diuerso ꝓuidētiā eius in te cōuertis: si talis fueris:qualē esse rectorē decet impii.Sed ego etiā deū exoro:ut genus nostrū regnū tpe uniuerso possideat:nec altera domus hæbreorū habeat principatū:sed ut nosipsi p sæcu la eterna regnemus.Esto aūt memor iniqtatis ioab:q per zelū occidit duos militiæ prin cipes iustos & bonos:abner filiū ner:& amasam filiū iethra.Quor̄ mortē ut fuerit ulsū tibi defēde:quo potior me arq; potētior existēs ioab:pœnā hactenus declinauit.Cōmē do aūt & tibi filios berzellai galaditidis:quos in oī honore & ꝓuidētia cōseruabis:hoc munus p̄stādo mihi.Nō eis enī initiū bñfaciēdi cōferimus:sed ea poti9 recōpēsamus:qa pater eor̄ mihi ī fugæ tpe ministrauit.Sed semei filius gera de tribu bēiamī q multū mi hi in fuga posito blasphemauit ꝓficiscēti:& postea remeāti occurrit ad fluuiū iordanis: & fidē accepit:q; nihil mali tūc pateret nūc cām rōnabilē reqrēs:decēter ulciscere. Dū ergo filiū hęc monuisset:de oībus:& amicis:& de his quos nouerat pœna dignos:defun ctus est:cū uixisset annis .lxx.Ex q̄bus regnauit septē ānis in hebron sup tribū iuda:& mēses sex:in hierosolymis āt regnauit sup ꝓuinciam uniuersam ānis trigīta tribus. Hic enim uir fuit optimus & oī uirtute plēus quos eē oportet in regibus:q̄bus tātar̄ gentiū cōmittit salus:fortis qualis nō fuit alius.Nā incertaminibus q̄ pp̄ subiectos habuit, pri mus ad pericula ꝓperabat.laborare & pugnare milites iuitabat ipe operādo potius:nō sicut dominus iperādo ad itelligēdū & cōsiderandū de futuris:& ad dispēsatiōnē p̄ntiū nimis idoneus.castus: māsuetus:benignus:circa eos q ī calamitatibus erāt iustus & ni mis humānus In his āt q̄ regibus p̄cipue cōuēiūt, ī nullo pēitus nisi circa uxorē uriæ ma gnitudie ptātis deliqt.Reliqt āt & diuitias quātas nullus alius regū:neq; hębreor̄:neq; gētiū alior̄.Sepeliuit āt eū filio9 salomō ī hierosolymis decēter nimis:& aliis reb9 q̄ solēt

circa exequias regias miniſtrari:& multas diuitias cũ eo recõdidit. Quaꝝ magnitudinẽ ex his quæ dicturus ſum poterit q̃libet agnoſcere. Poſt tempus enim annoꝝ mille trecẽ toꝝ hircanus põtifex dũ ciuitas obſideretur ab antiocho rege q̃ pius cognominatus eſt filio demetrii, uolens ei dare pecunias ut ab obſeſſione recederet:& exercitum ſuũ auferret, nõ habẽs unde hoc adimpleret, aperuit unum locum ſepulchroꝝ Dauid:et ſublatis exinde tribus mílibus talentorũ:partẽ dedit ãtiocho:et ita nimietatẽ obſeſſiõis amouit: ſicut ẽt in aliis ídicabimus. Poſt hęc aũt multo annoꝝ tẽpore iã trãſacta rurſus herodes rex alium locum aperiens:plurimas exinde pecũias tulit. Nullus aũt eoꝝ loculos regũ inuenit. erant enim ſub terra mechanico modo recõdití:ut ingrediẽtibus in monumentũ: nullatenus poſſent eſſe manifeſti. Sed de his q̃dẽ hęc nos ídicaſſe ſufficiat.

INCIPIT LIBER OCTAVVS ANTIQVITATVM. CAP. I.

Auid itaq; quot uirtutũ:quãtorũq; bonoꝝ auctor extiterit cõtribu libus ſuis:quãtaq; bella pugnaſq; geſſerit:& lõgeuus ſit mortuus, í p̃cedẽti declarauimus libro. Salomone uero eius filio adhuc ętate iuuẽculo ſuſcipiẽte regnũ:quẽ adhuc uiuẽs pater dñm populi uniuerſi uolũtate dei cõſtituit ſedẽte í ſolio patris, oĩs eq̃dẽ populus ſo lẽniter fauit:ut aſſolet ínitio quatenus eiꝰ res optĩe regerẽt: & uſq; ad ſenectutẽ fœliciter pmaneret í regno. Adonias ãt q̃ eius ẽt patre adhuc uiuẽte tẽtauerat regni culmẽ iuadere, ĩgreſſus ad regis matrẽ bethſabeæ:eaq; humíliter ſalutata:req; ſitus ab ea:ut ſi ꝓ aliq̃ petitiõe uẽiſſet ediceret: ꝓmittẽs ſe tota uolũtate cõferre. A dõias itaq; locutus eſt. Noſti q̃dẽ & ipſa regnũ & pp ætatẽ:& pp populi uolũratẽ fuiſſe meũ: ſed decreto dei ad ſalomonẽ tuũ filiũ puẽiſſe:me tñ ãplecti ꝓfiteor:& gratis ſeruire ei:& lẽnter agere q̃ iuſta ſunt. His dictis ꝑiter poſtulauit:ut apud filiũ eius ſuũ fratrẽ ĩtercederet:eiq; ſuaderet:dari ſibi abyſag: q̃ cũ eius patre dormierat uxorẽ dicẽs:qa ꝓ ſenectute eã pr̃ nõ agnouiſſet:ſed adhuc uirgo cõſiſteret. Bethſabeæ uero & miniſtraturã ſe í hoc negocio ſtudioſe ꝓmiſit:& nuptias promereri pp utrũq;:qa & rex ei uellet aliqd p̃ſtaret & illa ꝓ eo ꝓna uolũtate depoſceret. Adonias ãt ſpe nuptiarũ lętus abſceſſit. Salomõis ergo mater repẽte prexit ad filiũ:locutura de q̃bus adonię ſupplicãti ꝓmiſerat. Et occurrẽte ſibi filio eãq; cõplectẽtere:cũ deduxiſſet eã ad locũ ubi ſoliũ erat regni cõſtitutũ, rex aliud ſoliũ a dextris matri iuſſit appõi. Cũq; ſediſſet bethſabeę:unũ inqt o fili munus mihi petẽti cõcede:& ne uelis q̃ſi difficile denegare:triſtẽq; deſerere. Cui ſalomon ſe ĩplere qd̃ uellet ait:qa ſanctũ eẽt matri cũcta p̃bere:culpabat tñ eius petitõis ínitiũ: qd̃ tanq̃ nõ habẽs firmiſſimã ſpẽ adeptõis hmõi uerba ꝓferret:& adhuc q̃q̃ ſibi negari metueret. Tũc illa rogabat:ut uirginẽ abyſag adõię fratri dõaret uxorẽ. Hoc uerbũ rex iracũde ſuſcipiẽs dimiſit q̃dẽ mr̃em dicẽs:quõ adõias cãs nimis eminẽtes appeteret:& mirari ſe quõ ei poſceret ẽt regnũ:q̃ q̃ſi ſeniori abyſag dãdã rogaret uxorẽ:q potẽtes hẽret amicos:ioab pricipẽ milítię:& abiathar ſacerdotẽ:mittẽſq; banaiã:q erat ſup corporis cuſtodes fratrẽ adoniã p̃cepit occidi. Vocãs igit̃ & abiathar ſacerdotẽ dixit ei. A morte q̃dẽ hoc te líberat qa & cũ pr̃e meo ſępius laboraſti:& arcã cũ eo í hanc regionẽ uexiſti: hoc ãt tibí ꝓpono ſupplicíũ:eo q; fueris cũ adõia cõiũctus eiq; cõſenſeris:ut neq; hic moreris neq; ad faciẽ meã ĩgrediaris:ſed pgẽs í tuã patriã í agris dege:& hãc cõuerſatiõem dõec uiuas exerceto:quõ peccaſti:& nõ eſt iuſtũ te hẽre ſacerdotiũ. Sic ergo dom⁹ ithamar ſacerdotíi honore priuata eſt:pp p̃dictã cãm ſicut ſamuel heli p̃dixerat:trãſiuitq; ad genus finees. i. ad ſadoch. De gẽere uero finees tpe quo ad domũ ithamar ſacerdotiũ trãſ

migrauit:heli prio pontificatū accipiēte:isti descēdisse noscunt̄ q a sacerdotio sunt priua ti:uochar filius ioseph sūmi sacerdotis:huius filius ioathā.ioathā āt meroth:meroth aso phi:asophi aūt achitob:achitob aūt sadoch:q primū a rege sacerdos est factus.Ioab igi tur princeps militię pemptū audiens adoniam:ualde ꝑterritus est.Erat enī eius amicus potius q̄ salomonis regis:et hoc periculū ꝓpter illius fauorē nō irrationabiliter suspica tus est:fugit ad altare credēs sibi cautelā religiōis iteruētu pietate regia ꝓfuturā.Quod dū fuerat regi nunciatū:mittens banaiā eum iussit adduci:ut in eius iudicio satisfaceret. Ioab autem ait non se relicturū esse sacrarium:sed ibi potius q̄ in loco alio moriturum. Quod dum banaias renunciasset regi:pręcepit salomon ibi sicut uellet caput eis absciu di:et hanc eum recipere pœnam pro duobus militię principibus:quos idecēter occide rat:& eius cadauer sepeliri: ut peccata q̄ gessit eius nunq̄ defererēt genus:& a ioab mor te ipse:eiusq̄ pater esset inoxius.Quod dum fecisset banaias ipse prīceps millitiæ totius exercitus cōstituitus est.Sadoch aūt solum fecit sacerdotē in loco abiathar quē remouit. Semei uero p̄cepit:ut domū sibi edificaret in hierosolymis:ibiq̄ māeret:& torrentē ce dron trāsgredi nō auderet: quod si transcēderet:ultiōem mortis incurreret:& sup hāc cō minationē iurisiurādi eū religione constrinxit.Semei autē hoc præcepto salomonis gau dere se dicens atq̄ seruare:insuper adiiciens iusiurandū:relicta patria in hierosolymis ha bitabat.Trāsactis aūt annis tribus audiens duos seruos q ei fugerant in geth cōmorari: prexit ut quereret eos.Quod cū ei reuertenti cognosceret rex:qa & mandatū eius & ius iurandū respuisset:grauiter hoc tulit:eoq̄ uocato:tu inqt iurasti:nō te me esse relicturū: neq̄ ab hac ciuitate ad aliā aliquatenus egressurū.Non ergo iurisiurandi effugies ultio nem sed ēt pro quibus patrē meū fugiētē iniuriis affecisti:dabis nūc pœnas.Agnoscas quia nihil lucrantur:qui non repente pro sua iniusticia puniūtur:sed omni tpe quo se pu tant nihil patiendos sine timore consistere:crescit eorū pœna:& cā maior efficit:q̄ pec casse noscunt̄.Tunc semei banaias iussu regis occidit. Cap.II.

Vmq̄ salomon iam regnū haberet firmum:punitis oībus inimicis,duxit uxorē
c filiā pharaonis regis ęgyptioꝝ:edificatis muris hierosolymoꝝ multū potioribus atq̄ munitioribus q̄ primitus extiterūt.Decetero maxia pace gubernauit impiū in nullo p iuuētutē circa iusticiā legūq̄ custodiā aut paternorū memoriā mandatorum minor existens: sed cūcta quęcūq̄ ætate ꝓuecti sapientiaq̄ ꝓfecti faciunt:cū integritate p̄cipua celebrabat:placuitq̄ ei ut ueniēs in hebron:in altari æreo quod fecerat moises sa crificaret deo.Tunc itaq̄ mille oues obtulit i holocaustū.Quod dū fecisset: p̄cipue deū uisus est honorasse:apparuitq̄ illi ea nocte per somniū p̄cipiēs:ut quæ uellet sibi pro cul tu pietatis peteret dona iferri.Salomon aūt optima & eximia postulabat:q̄ & deus gra te pręberet:& utiliter homo perciperet.Non igitur aurū nō argentū nō alias diuitias ut homo & iuuenis sibi dari dep̄catus est:hæc enim apud multos sola putantur magna & dei dona p̄cipua esse:sed da mihi inquit domine mentem sanā:& prudentiā bonā:ut cir ca populū iustū possim uerūq̄ ꝓferre iudiciū.His petitiōibus placata diuinitas: & iam alia cūcta quorū memoriā in p̄ce non fecerat dare se dixit idest diuitias:sæculi gloriā:de inimicis uictoriā:& pręoibus intellectum ac sapientiā:qualē nullus alter hoium habuit nec regū:nec priuatorū:seruaturūq̄ se etiā nepotibus eius iperiū multo tpe cōpromisit: si iuste uiueret: & ei obediret:& patris sui in optimis actiōibus imitator existeret.Hæc salomon audiēs dicta a deo:repēte exiliuit e somno:& adorans eū ad hierosolymam re meauit:& ante tabernaculū sacrificia celebrauit:epulasq̄ uniuersis exhibuit.His itaq̄ diebus iudiciū apud eū deductū est:cuius crimen erat inuenire difficile.Cām uero unde in iudiciū salomon ꝓuenerat:necessariū iudicaui referre:ut legētibus iurgii nota fit dif-

Regū li° 3° ca 5°

ficultas:& ſi tale aliquod contigerit:quaſi ex imagine egregii decreti:cito poſſint hmõi ꝓferre ſentẽtiã.Duæ ad eũ mulieres ſocia de cõuerſatiõe cõuenerũt:quarũ q̃ læſa uidebatur:prima cœpit hæc uerba proferre.Habitamus inqt o rex ego & hęc in una domo:cõtigit aũt ambabus:ut una die eadẽ hora pareremus. Trãſacta iã tertia die:dormiẽs hæc ſupra ſuũ filiũ incubuit:& eũ uioleter occidit:tolleſq; meũ ad ſe cõtulit:& mortuũ i ulnas meas dormiẽtis appoſuit.Mane facto dũ ubera porrigerẽ filio:meũ qdẽ non reppi: huius aũt mortuũ adiacere mihi cognoui:& miſera certius hoc turbataq; cõſiderans:ſactũ ſcelus inſpexi.Vnde repetens meũ filiũ & non recipiẽs:ad tuũ domine remediũ cõuolaui.Dũ enim ſolæ ſimus & nullũ q nos arguat metuamus:cõtemnens hęc denegare perſiſtit.His dictis reqſiuit rex:qd allegare uellet & altera.Qua negãte q; hoc feciſſet: & dicẽte ſuũ uiuere filiũ:& aduerſarię ſuę defunctũ, cũ nullus poſſet huius rei iudiciũ diſcernere:ſed i eius deſcriptiõe oĩum mens hereret ſolus rex hmõi queſtionẽ iopinabiliter exoluit iuſſitq; deferri et mortuũ et uiuũ infantẽ:uocauitq; quendã armigerũ præcipiẽs ut euaginato gladio:ambo diuiderent infantes:& utraq; medietatem & eius q mortuus erat: & q uiuebat acciperet.In hoc ergo iudicio omnis quidẽ populus ignorãs ſententiã deridebat:quaſi ab adoleſcẽte rege platã.Inter hæc aũt uera matre ꝓclamãte ne hoc fieret:ſed potius ut infantulus eius ſociæ traderet:ſibi ſufficere dicens:ut tantũ uiueret:eũq; uideret:licet alterius eſſe putaret:& e diuerſo altera ꝓparata eſſet ut diuiſum uideret infantẽ:ſuper uerã matrẽ tormẽtis affici poſtularet:cognoſcẽs rex utriuſq; uoces de uero fonte cordis prolatas, reclamanti qdẽ ne pimeret infantulus:iuſſit filiũ redonari uerã matrẽ eã agnoſcẽs:alterius uero malicĩã accuſauit:quæ necato ꝓprio filio:ẽt ſuę amicę natum uidere cupiebat extinctũ.Hoc itaq; magnũ exemplũ & p̃cipuũ ſapientiæ & prudentiæ eius iudiciũ populus credidit uniuerſus:& ex illo die tanq̃ diuinũ habentem ſenſum oẽs inſpiciebãt.Iſti itaq; principes militiæ & duces erãt ei in oĩ ꝓuintia:in tribu qdẽ effraim urias:in regione aũt bethleẽ erat dochis:doreſem aũt & maritimoꝝ regionẽ abiã:adab habuit ſub poteſtate ſua duces duxitq; filiã ſalomonis uxorẽ.Cãpus aũt maximus erat ſub banaia filio bachi cui adiecta terra eſt ad iordanẽ uſq; protẽſa.Galaditẽ uero & gauladitẽ uſq; ad montẽ libanũ:& centũ ſexaginta ciuitates maximas atq; munitas habẽs ſub ſe gabiar gubernabat eas.Achinadab aũt totius galileæ uſq; ad ſydonẽ curã hẽbat & ipſe duxit filiã ſalomonis noĩe baſinia . Maritima uero q̃ circa arcẽ & ciuitatẽ poſita ſunt habuit banach: ſabath aũt montẽ tabirũ:& carmeliũ:& iferiorẽ galileã:regionẽq; uſq; ad iordanẽ fluuiũ cõſtituta baſan diſponebat.Semei aũt ſors beniamitides erat iniũcta:gabar aũt habuit regionẽ poſitã trãs iordanẽ: & ſup oẽs hos unus erat poſitus princeps.Mirabile itaq; icremẽtũ habuit & populus hæbreoꝝ & tribus iuda:cõuerſi ad terræ culturã.Nã p ꝛce potiti:& a bellis atq; tumultibus ulterius abſtracti: inſup & deſideratã libertatẽ adepti:itẽpantes erãt circa ſubſtãtias cõgregatas: & eas ſemp potius extẽdẽdas.Erãt regi & alii duces:q ſyroꝝ terras & alienigẽarũ a fluuio euphratẽ diſtẽtas uſq; ad ægyptũ gubernabãt:tributa colligẽtes ex gẽtibus.Inferebãt autẽ & eius menſę quotidianæ ad regale cõuiuiũ ſimilæ choros trigita:farinæ expẽſæ choros ſexaginta:boues ſaginatos decẽ:& de paſchuis uigiti:agnos ſaginatos cẽtũ Hęc oĩa ꝓter illa quæ de uenatiõibus capiebãt.i.ceruos & uolatilia:ſed et piſces ab alienigẽis portabant. Tantã uero multitudinẽ curruũ habuit ſalomõ:ut quadraginta milia ꝓpia equoꝝ ſubiugaliũ eſſent:& præterea erãt duodecim milia equeſtriũ:quorũ medietas qdẽ regẽ in hieroſolymis obſeruabat:reliq uero p uicos regios diſpoſi manebãt.Idẽ uero dux:cui cõmiſſę erãt mẽſę regalis expẽſę, etiam equis neceſſaria miniſtrabat:deuehens hęc ad locum ubi rex ipſe morabatur. Tantam itaq; deus præbuit ſalomoni prudentiam ac ſapiẽtiã:ut etiam

hoies antiquos excelleret: et nec egyptiis q sapiẽtia oĩbus differre dicunt compatus: uel modicũ minor esset: quos utiq; multã nimis sapiẽtiã p̃cedebat. Trãscendit sua sapiẽtia ẽt eos q apud hębreos tũc sapientia clarere uidebant: q̃ oĩa nõ pręteribo. Erãt aũt ethã: et themam: et chalgal: et dardanus filii madanis. Cõposuit aũt et libros de cãticis & modulationibus quinq; et mille: et pabolarũ atq; similitudinũ fecit libros tria milia: p unũ quodq; eni arboris gebus pabolã dixit: ab hysopo usq; ad cedrũ. Eodẽ mõ et de iumentis: et de reliqs terrenis: necnon aquatilibus: et aeriis aialibus disputauit. Nullã nãq; naturã ignorabat: inexaminatãq; p̃teriit: sed de oĩbus philosophatus est: et disciplinã proprietatũ earũ eminẽter exposuit. Prestitit aũt deus ẽt ei: ut cõtra demões artẽ ad utilitatẽ hoĩum & eorũ curas ediscere: & incantatiões instituit: qbus egritudines soleant mitigari. Modũ etiã cõiurationũ: qbus obstricti demones ne denuo redeãt effugantur inuenit: & hæc cura hactenus apud nos multũ p̃ualere dinoscitur. Vidi etenim quẽdã eleazarũ de gẽte nostra p̃sente uespasiano & eius filiis & tribunis: alioq; simul exercitu: curãtẽ eos: q a demonibus uexabant. Modus aũt medicinæ fuit hmõi. Intulit naribus eius q a demonio uexabat anulũ habentẽ subter signaculum radicẽ a salomone monstratam: deinde demoniũ p nares odorãtis abstraxit: & repẽte cecidit hõ. Postea cõiurauit eũ: iuramẽtũ obiiciẽs salomonis: ne ad eũ denuo remearet. i. cantica q̃ ille cõposuit sup eũ dicẽda. Volẽs aũt satisfacere atq; ꝓbare p̃sentibus eleazarus hanc se habere uirtutẽ: ponebat ante eos aut calicem aut peluim aquæ plenũ: & demonio iperabat: ut hæc egressus ab homine euerteret: & uidẽtibus p̃beret idiciũ q; hominẽ reliquisset. Quo facto: sapientia salomõis cũctis inotuit: ꝓpter quã ut omnes magnitudinis eius naturã cognoscerẽt atq; religionẽ: & ut nulliustrei uirtus de oĩ genere sub sole eũ lateret: hæc dicere sum cõpulsus. Audiẽs ergo yrã rex tyri: q; salomon Dauid patri succedisset i regno: & ualde lætatus quõ Dauid fuerat amicus: misit ad eũ salutãs: & ꝓpter præsentia bona gaudens. Destinauit uero ad eum denuo salomon litteras hæc habẽtes. Rex salomon yram regi. Scito patrẽ meũ uoluisse deo edificare templũ: & bellis frequentibus fuisse ꝓhibitũ: nõ enim primo desiit inimicos extiguere: dõec eos tributarios sibimet subiugaret: ego uero gratias ago deo pro pace p̃senti: ꝓpter cuius deuotionẽ nõ dubito edificare domũ: ipse namq; meo patri dixit a me hãc esse faciendã. Quapropter rogo: ut aliquos mittere iubeas cum meis ad montẽ libanũ: qui ligna secare possint: ad sectionẽ nãq; siluarũ sydonii sunt doctiores nostris: mercedes uero quas decreueris ego ĩcidentibus ligna p̃bebo. Legens aũt yrã hãc epistolam: & in his quæ scripta fuerant delectatus: salomoni ita rescripsit. Rex yrã regi salomoni. Dignũ est qdem ut benedicatur deus: q; tibi patriũ præbuit principatum sapiẽti uiro: & omni uirtute pollenti: ego aũt in his oĩbus delectatus, quęcũq; mandasti libentissime ministrabo. Incidens enim ligna procera & multa cedrina pariter & cipressina p meos ad mare destinabo p̃cipiens: ut ratibus factis: nauigãtes ad locũ quemcũq; uolueris ea deponant: ut tui hæc ad hierosolymã deferant. Sed tu p his præbe nobis frumenta: eo q; horum nobis esse uideatur inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse solicitum. Harum igitur epistolarum hactenus rescripta seruantur: non in nostris solummodo libris: sed etiam apud tiros: & siquis hæc uoluerit integre cognoscere, rogans custodem monimentorum publicorum tiriæ ciuitatis inueniet ea consona horũ quę a nobis edicta sunt. Hæc dixi uolens lecturos agnoscere: q; nihil amplius extra ueritatem proferimus: neq; ex uerisimilibus quibusdam aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc historiam componentes: examinationem quidem fieri non declinamus: & ut nobis credatur exigimus imo i nullo potius hęc recipi deprecamur: nisi adhibita ꝓbatiõe & manifestis indiciis uirtutẽ ipsius ueritatis habeamus. Rexitaq; salomõ

dū ei fuissent litterę tiri regis allatæ, eius uoluntatē & fauorē ualde laudabat: & ei q̄ po poscerat repensauit: missitq; singulis annis tritici uiginti milia choros: & totidē olei ba- tos: Batus aūt capit sextarios septuaginta duos: eādē uero mensurā ēt uini p̄bebat. A mi cicię siquidē yrā & salomonis ac potius largitates creuerūt: et iurauerūt has esse iugiter pmansuras. Rex aūt indixit oi populo tributa triginta miliū operariorū: quatenus opus prę multitudine sine labore constaret: diuisitq; eos ualde prudēter. Decē milia eni fecit incidere uno mense in libano monte: ut duobus mensibus remeantes ad ꝓpria requie- scerent: donec iterū uiginti milia diffinito tpe suum opus implerent: itaq; contingebat quarto mense ut priores denuo ad laborē remearent. Sup hos eni laboratores curator institutus est adorā. Erāt aūt ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliāq; materiā septuaginta milia uiri: & eorū q̄ lapides incidebāt octoginta milia & eorū prę- positi tria milia trecenti: uelociterq; secabant lapides eximios ad fundamēta tēpli quos primitus poliebāt & copulabāt in mōtibus & ad ciuitatē deferebāt fiebātq; hæc nō so lū a ꝓncialibus structoribus sed ēt ab artificibus quos miserat rex yrā. Capi. III.

Epit aūt salomon edificare tēplū anno quarto regni sui: mense secūdo: quē mace
c dones artemisia uocāt: hebrei aūt hyaro: anno quingentesimo secundo filiorum
israhel ꝓfectionis ex ęgypto. Post mille aūt & uiginti annos aduentus Abraā ad chananeā de mesopotamia: a tpe uero diluuii āno millesimo quadringesimo: ab Adam autem protoplasto usq; ad edificationē templi salomonis prēterierunt simul ānī tria mi lia centum & duo qua tempestate cœpit edificare templum. Tunc siquidem undecimū iam in regno tiri yram annum habebat a tiri uero conditiōe usq; ad edificationem tem- pli fuit tēpus ānorum quadraginta & ducentorū. Deposuit itaq; rex fundamēta templi in nimiā terræ profunditatē: de lapidibus ualde fortissimis & qui possent longo tēpore permanere: quiæque constipati sibiq; conferri terræ pauimentū & fortitudo super edifi- cati templi essent: & propter iferiorē sui fortitudinē sine defectu impositā magnitudinē & præciosam una pulchritudinē sustinerēt: quæ utiq; fundamenta nō minus pondus ha bitura erant q̄ alia quæ erant tanta celsitudine & fastigio quasi ad instar mūdi: & ad ma gnificentiā fabricanda. Eleuatum itaq; templū usq; adcamerā ex lapide albo cōstructū cuius altitudo fuit sexaginta cubitorū: & longitudo sexaginta tantundē: latitudo autem uiginti. Super hoc aūt erat aliud edificiū equa mēsura: ita ut esset ois altitudo templi cu bitorū centū uiginti: eratq; conuersum ad orientem. Cuius uestibulum habebat longitu dinē cubitorū uiginti quantā & latitudinē templi: latitudinē uero cubitorū decē in altitu dinē surgens cubitis centū & uiginti. Edificauit autē in circuitu templi uiginti paruulas domus: quę sui copulatione tēpli totū spaciū extrinsecus ambiebant. Nam & ingressus earū ita fecit adinuicē: ut ex alia intraretur ad aliā. Harum nāq; singulæ domus latitudi nē quidē habebāt quinq; cubitorum & tantundē longitudinis: altitudinis uero uiginti. Erāt aūt supra edificatę his aliæ: et rursus alię super eas equales. & mēsuris: & numero: ita ut oēm altitudinē haberēt ꝓxime sicut domus inferior: superior nāq; circunedificata nō erat: opiebatq; eas camera cedrina: et domibus quidē singulis erat hoc ꝓpriū: & ipu tribile tegumētū. Aliarū uero erat tectū cōe lōgissimis trabibus adopertū & cūcta te- gentibus: ita: ut medii pietes ab eis trabibus cōstipati firmiores existerēt. Cameras quæ sub trabibus erāt de lignis eisdē fecit: celatis ope laquearioꝝ: auroq; uestitis. Parietes autē cedrinis tabulis exornauit easq; piter deaurauit: ut oē tēplum nimis effulgeret: et uultus ingrediētiū faceret auri lumine resplēdere. Fabrica uero totius tēpli multa arte cōfecta est de lapidibus politis: arteq; cōpositis: et nimis limpide cōstitutis: ita: ut neq; mallei neq; alterius instrumēti fabrilis aliquod cōsiderātibus appareret indiciū: sed p̄ter hunc usum

omnis materia cõgruenter explicita uideretur: ut naturali armonia potius quã ferramẽ torũ credereturnecessitate confecta. Excogitauit aũt rex ascẽsum superioris domus per latitudinẽ pietis efficere .nõ enim habuit ianuam grandẽ ad orientẽ sicut domus iferior sed a lateribus erãt ingressus ianuarũ: ualde puarũ. Vestiit aũt tẽplũ intrinsecus de lignis cedrinis uicinis fortibus colligatis quatennus hoc pro munimine et fortitudine cõstaret magna: diuisitq; tẽplum in duas partes ut iterior qdem domus uiginti cubitorũ: adituũ esset quadragita uero cubitis secũdo tẽplo secerneret. In piete quoq; diuidẽte aditum a reliquo tẽplo ianuas de cedro statuit auro multo & diuersis historiarũ celaturis ornatas suspenditq; ante eas uela ex magnis colorũ floribus. i. iacinti et purpuræ et coccí et byssi mollissimi splẽdidissimiq; cõtexta. Recõdidit aũt in aditu quod erat latitudine cubitorũ uiginti: et totidẽ lõgitudine duo cherubin tota ex auro purissimo: habebãtq; utraq; altitudinẽ cubitorũ qnq. Duæ alæ erãt in cherubin quinis cubitis extẽsę. Quapropter non poterãt a semetipsis aberãt: ita ut alis suis una tãgeret parietẽ australẽ: alia uero positũ ad aquilonem: aliq; uero alæ semetipsas cõtingentes: arcã quæ in medio eorũ posita erat operiebant. Hęc uero cherubin nullus quales fuerũt dicere: neq; cõiicere potest. Strauit aũt pauimẽtũ templi petalis aureis: posuitq; in portã tẽpli ianuas secundũ altitudinẽ pietis mẽsuratas habẽtes latitudinẽ cubitorũ uiginti: easq; pulcherrime deauranit: & ut breuiter dicã: nullã ptẽ tẽpli relinqt extrinsecus & intrinsecus: quę non eẽt deaurata: operuitq; similiter etiã has ianuas sicut iteriores uelis uarie decoratis. Porta uero uestibuli nihil habuit horũ. Misit ergo rex salomon ad yrã: & ab eo accepit artificẽ noie chirã: habẽtẽ matrẽ ex genere neptalim: & patrẽ uriã generis israhelitici: q totius quidẽ operis erat edoctus: pcipue tamẽ artifex ad operãdũ aurũ & argẽtũ & ęs: p quẽ. s. uniuersa ꝓ uoluntate regis in tẽplo sunt diuersis machinationibus adimpleta. Fecit itaq; is artifex chirã duas colũnas ereas cũ canalibus: cauatione quattuor digitorũ: quarũ erat proceritas decẽ & octo cubitorũ: & ambitus i circuitu duodecim cubitorũ: & supraposuit utraq; columnę capitella fusilia liliata: altitudine cubitorũ qnq; supra quas erant erea retia facta: q̃ operiebant lilia capitum colũnarũ: de quibus pendebãt bini ordines malogranatorũ ducentorũ. Harum siquidem columnarũ aliam cõstituit in parte dextra ante portã in uestibulo templi: uocauitq; eã thalamũ iachi. aliam uero in pte finistra: quã noiauit booz. Fudit autẽ & mare eneũ in scemate hemisperii: quod opus æreũ ꝓpter sui magnitudinẽ mare uocatũ est. Erat enim uelut cãtharus ingens: habebatq; eius diametrũ. i. ab angulo usq; ad aliũ angulũ cubitos decẽ: & grossitudo eius erat fusilis digitorũ quattuor: habebatq; fundũ in medio alphei sui loco: opere rotũdũ: decẽ coronis explicitũ. Huius diametrum erat cubiti unius. Circũstabant autem in eo mari uituli duodecim respiciẽtes singuli ad quattuor uentorũ regiones: hoc est tres uituli ꝑ unãquãq; regionẽ: quorum terga intus respiciebãt: & sup eos hemisperiũ icũbebat. Cuius emisperii rotũditas ad iteriora tendebat: capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit aũt decẽ cantaris bases ereas quadrãgulas: & unicuiusq; latitudo fuit cubitorũ qnq: latitudo quattuor: altitudo sex: cõclusumq; est opus particulariter ita ornatũ. Erãt colũnellæ quattuor quadrangulæ ꝑ angulos stãtes: latera basis ex utraq; pte in se habẽtes inserta: erãtq; trinæ diuisæ: & singulæ earũ habebãt celaturas suas: ideſt alibi erat leo: alibi thaurus: alibi agla: & in columnellis similiter per latera erant huiusmodi celaturę: quasi crispantibus petalis factę: quarum altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarum: quẽadmodum erant celatę & basiũ iũcte lateribus. Angulos uero supiores cõcludebãt humeri expãsis uticq; mãibus animaliũ: sup quas sedebat fundus cantari reclinatus: ideſt incũbẽs sup manus aquilę & leonis: quod opus ita erat sibimet coaptatũ: ut naturaliter insertũ quodammõ

Ornamẽta Templi

uidereturInter hęc aũt erãt et arbores celatæ palmarũ. Hmõi ergo erãt decẽ baſes effe ctę.Fecit aũt ad hæc et decẽ cãtaros rotũdos ęreos quorũ ſinguli ferebãt quadragenos choros eratq; altitudo eorũ quattuor cubitorũ et tãtundẽ ab alterutris eorũ labia rece debant poſuitq; decẽ hos cantaros ſup decem baſes quæ uocabanturmelchonoth qnq; cantaros ſtatuens a parte ſiniſtra templi quæ erat ad aquilonẽ et totidẽ a latere dextro ad auſtri partẽ reſpiẽtes adorientẽ:quod ẽt mare cõſtituit aqua plenũ:diſpoſuitq; mare ut ingredientes ſacerdotes tẽplum in eo lauarent manus et pedes aſcenſuri ſcilicet ad al tare:& cãtaros ad animaliũ interanea diluẽda:ſimul & pedes eorum quæ erãt holocau ſtis imponẽda.Fecit aũt altare ęreum:cubitorũ uiginti longitudine:& totidẽ latitudine altitudine uero decẽ ad holocauſta celebrãda.Fecitq; eius uaſa ęrea:inſup & ollas & cal darias:& trullas:& arpagones:& oĩa uaſa operatus eſt ex ere:cuius ſplẽdor & pulchri tudo ſimilis erat auro:obculitq; rex multitudinẽ menſarũ : & unam quidẽ ualde p̃cipuã aureã:ſuper quã ponebantur panes dei: & huic ꝓximas decẽ milia altero modo factas: ſup quas uaſa iacebãt:ideſt phiale & patere aureæ quidem decem milia : argenteæ uero quadraginta milia:fecitq; candelabra decem milia ſecundum pręcepta moyſi:ex qbus unũ in tẽplo coudidit:ut per diẽ luceret ſecundum legem:et menſam unam ſup quã po ſiti erant panes ad partẽ tẽpli reſpiciẽtem:& ad aquilonem e diuerſo poſitũ candelabrũ quod in auſtrali pte cõſtituit.aureum uero altare inter hæc medium erat.Hęc enim oĩa domus habuit quadraginta cubitorũ ante uelũ adyti:ubi erat arca recõdita . Fecit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia:& fialas aureas decẽ milia:argenteas uero duplici nume ro:pateras aureas ad offerendã in eis ſimilam conſperſam ad altare octoginta milia: & argenteas duplici numero crateras in quibus ſimilam cum oleo fermentabant aureas quidem quinquaginta milia : argenteas uero dupliciter : menſuras quoque ſimiles eis quę moſaicę uocabantur affarones aureas quidẽ uiginti milia:& argenteas dupliciter: thuribula uero aurea qbus offert incenſum uiginti milia:ſimiliter & alia thuribula in qbus portabant a maiore altare ignẽ ad minus altare quod erat i tẽplo : quinquaginta milia ſtolas ſacerdotales pontificibus cũ his quæ pendebant ad pedes & ſup hũerales & rõnales ex gẽmis mille. corona uero in qua deũ moiſes inſcripſerat una fuit q̃ ad hũc diem uſq; pmanſit ſacerdotales ſtolas ex byſſo contextas & zonas purpureas ſingulas decẽ milia:& tubas ſecundũ p̃ceptũ moiſi ducenta millia item ſtolas leuitarũ hymnos dicentiũ ex byſſo ducenta milia: et inſtrumenta muſica et ad hymnos dicendos adin uenta quæ uocantur nabla:et cinara ex electro conſtituit quadraginta milia . Hæc oĩa ad honorẽ dei ſalomon copioſe & magnifice fabricatus eſt:in nullo pcus exiſtẽs:ſed cir ca ornamenta tẽpli uſus eſt p̃cipua largitate:quæ ẽt in theſauris dei recondidit.Circum dedit aũt templũ p ambitũ uniuerſum:quod propria qdẽ lingua giſon: latine macelia: ſeu cancellus nuncupatur: tribus cubitis eius erigens altitudinẽ:ut ab ingreſſu templi cæteros phiberet:& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret:extrinſecus uero huius tẽ pli aliã edificauit aulã quadranguli ſcemate factã:erigẽs maximas porticus atq; latas & portas excelſas & amplas per quattuor mundi ptes in eo conſtituens.quarũ ſingulæ ad unumquẽq; uentũ quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat . In hoc ergo ſacrario oĩs populus qbus purgatio & obſeruatio legitimorũ inerãt introibãt. Si quidẽ mirabilis & oĩno præcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiendos aduenientes:& ſi dici poteſt ẽt cõtemplationẽ uiſionis ipſius excedebat aula q̃ foris erat.Magnas enim effodiens profunditates quas ꝓpter infinitã celſitudinẽ non poterat aliquis ſine terrore conſpicere:& erigens fabricas in quadringentis cubitis earũ altitudinẽ equales eas uerti ci montis in quo templũ edificabatur effecit:& ꝓpterea aula q̃ erat exterius ſub diuo:

facta erat ęqualis tẽplo. Circũdedit aũt porticibus hanc aulã duplicibus columnis eas ex lapide naturali portãtibus quarum camerę erant de cedro et ex laquearibus sculptis bases aũt in his oĩbus fecit argẽteas. Cũ hæc igitur opa et magnitudine et decore edificiorũ atq; sacrorum templi ministeriorũ rex salomon septẽ ãnis explesset: diuitiarũ magnã faciẽs & uelocitatis ostẽtionẽ: ut qlibet inspiciẽs oĩ tpe putaret expleri uix potuisse quod sic breuiter uisus est quãtũ ad operis tẽpli magnitudinẽ terminasse: scripsit principibus & hębreoꝝ senioribus: iubens oẽm populũ ad hierosolymam cõuenire: uisurum simul & tẽplũ: & dei arcã ibidẽ portandam. Cũq; nũciatũ fuisset oĩbus ut ad hierosolymã properarent: uix conueniunt primo mẽse: qui lingua patria theseri: a macedonibus hyperueretheus appellatur. Eodẽ tpe ẽt festiuitas concurrit scenophegiæ: idest positionis tabernaculorũ quæ satis apud hębreos excelsa atq; pcipua est. Portãtes itaq; tabernaculum quod fixerat moyses: & oĩa uasa ad ministeriũ sacrificiorũ dei cõstructa introduxerunt in templum. Præcedebat autem eam hostiis & ipse rex: et populus uniuersus et leuitę libaminibus et multo sacrificiorum sanguine iter totũ implẽtes: et incẽsum insi nitũ: et hostiarũ multitudinẽ portãtes: ita: ut oĩs undiq; aer impleretur: et etiã longe cõ sistẽtibus odor suauitatis occurreret agnoscentes aduentũ dei: et habitaculũ secundum humanã opinionẽ crederẽt in noua domo ei nuper dicata esse faciẽdũ. Nam neq; hymnos dicẽtes neq; choros agẽtes donec puenirẽt ad tẽplũ aliquo mõ qeuerunt. Hoc itaq; mõ arca migrata est. Cũq; eam in aditũ iã oporteret induci: alia qdẽ plebs recessit: soli uero sacerdotes q portauerant inter duos cherubin eã collocauerũt: quæ eã suis alis amplexatæ sunt. Sic enim erãt ab artifice fabricatæ: ut arcã uelut quoddã tabernaculũ aut camerationẽ ꝓtegerent. Habuit aũt arca nihil aliud; quã duas tabulas lapideas: quæ decẽ uerba a deo moysi dicta in monte sina scripta retinebant. Candelabrũ uero & mẽsam: & altare aureũ statuerũt in tẽplo ante aditũ in hisdẽ locis in qbus & olim in tabernaculo posita erant: & quotidiana sacrificia ministrabant. Altare uero ęreũ statuit ante tẽplũ contra ianuas: ita: ut eis apertis ad faciẽ esset uidentiũ sacrificia & hostiarũ maximas opulentias: reliqua uero uasa congregans intus in tẽplo recondidit. Cũq; oĩa sacerdotes circa arcam constituissent egressi sunt: & repente nõ qdẽ tumens neq; qualis hye mali tpe hymbre plena solet nubes assistere: sed diffusa est: & tẽperate effluxit: & templũ oẽ cõpleuit: & facies qdẽ sacerdotũ obumbrauit: ita: ut se inuicẽ uidere nõ possent: mentibus aũt oĩum fantasiam quandã & opinionẽ prębuit quasi deus descendisset in tẽplũ: & libenter habitaret in eo. Talẽ equidẽ hanc habuerunt oẽs opinionẽ. Rex autẽ salomon de loco ubi sedebat exurgens: fecit ad deũ uerba: q̃ diuinæ naturæ credidit esse decentia. Tibi inqt domine perpetuã domũ quã ipse fabricatus es esse nouimus cælũ & terrã: simul & mare: & cũ tibi nequaq̃ hęc uniuersa sufficiant, hoc tuo nomini constituí tẽplũ: ut ex eo orationes ad te sacrificantes & imolantes emittamus in aera: & confidamus: q; cũ nobis sis p̃sens: non a tuis sedibus procul abes. Vt enim oĩa uideas & audias uniuersa: non a loco ubi nunc habitas recedens: oĩbus uicinus: & unicuiq; noctu & die semp assistis. Cũ ergo hæc dixisset ad deũ, uerba conuertit ad populũ: manifestans eis dei potentiã & ꝓuidentiã eius q; Dauid eius pater oĩa futura sicut iã multa ꝓuenerant: & forent uentura reliq̃ p̃dixisset: quod ipsi quoq; nondũ nato iposuit nomen: & q; templũ ipse edificaturus: esset primus post obitũ patris regnaturus: & cũ oĩa secundũ illius prophetiã fierent: supplicabat ut deo benedicerent uniuersi: & in nullo de eius ꝓmissionibus desperarent: quas pro eorũ fœlicitate p̃dixerat: sed crederent hęc iplenda ex his q̃ fuerant iã transacta. Cũq; hæc dixisset ad populũ expansis manibus ait. Operibus quidẽ impossibile est: ut ualeant homines ꝓ his q̃ meruerũt deo munera debita cõpensare

diuinitas enī nullius eget: & oīum rerū cōpensatione superior est. In quo enim aliis aīalibus per te dñe meliores sumus effecti, in eo tuā benedicimus maiestatē: & pro his quę stirpi nostræ p̄buisti pius, necessariū est gratias agere populū hębreorū. Nullū enī aliū magis optamus habere propiciū: & in eo tuā circa nos deuotionē cognoscimus per munera: quia per te est nobis uox quā ex aere habemus: & per eū iterū nouimus ascēdentē Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc tēplo: quod ex inuisibili ad tantā gloriā ꝓduxisti: deinde pro meipso cui oīa usq; ad p̄sentem diē sicut a te p̄dicta sunt cōdonasti. Supplico ergo de cętero, ut mihi ministres quæcūq; deū hominibus honoratis p̄bere possibile est: & nostrā domū oībus bonis adaugeas: sicut Dauid meo patri & uiuēti: & circa obitū ꝓmisisti: & quō apud nos manebit regnū, genus illius infinitis regnū successionibus adhonorabis. Hęc ergo nobis largire sufficiēter: meisq; filiis uirtutē quę tibi sit grata concede. Sup hęc aūt & oro: ut pars aliqua tui spiritus hoc tēplū habitet: quatenus & in terra circa nos esse uideris. Tibi siquidē habitatio paruula est ēt oē cęlū & alpheus qui sub eo est omnium existentiū: non dicā hoc paruissimū tēplum: q; p̄cor ut custodias ab omni uastatione bellorū: & tanq; propriæ possessioni feras auxiliū. Supplico ꝑiter: ut si peccauerit populus aliquādo: deinde plaga quædā pessima peccatis digna a te terris illata: aut sterilitas: aut corruptio: aut fames: aut huiusmodi passio quam iuste transgressoribus soles inferre prouenerit: & congregatus ad hoc confugerit tēplū rogādo te: ut a peste saluet, exaudibilis eis effectus uelut intus habitās misericordiā p̄beas: & a malo suę calamitatis euellas. Hoc auxiliū non hębreis solūmō a te rogo conferri peccantibus: sed ēt totius terrę finibus: q dū aduenerint: aut de quolibet loco & ꝓ aliquo bono preces effuderint: exaudi clemens & postulata concede. Sic enī oēs agnoscent: q; tu quidē ipse a nobis tibi domū fieri uoluisti. Nos autē non inhumani naturaliter sumus, quando non eos q contribuli non sunt extraneos iudicamus: sed cōmuniter oībus tuū adiutoriū & bonorū effectū adesse supplīciter exoramus. Hæc dicens ꝓstratus in terra: & deuotius adorans deū post ista surrexit: & in tēplo obtulit hostias: & replens illud sacrificiis manifeste deū uidit sacrificiū grate suscipentē. Ignis enī ex aere descendens oībus uidētibus ad altare, hostias totas abripuit & absumpsit. Hac igitur apparitione monstrata: populus quidē manifestationē hanc esse diuinę habitationis in tēplo cōiiciens: ꝓcidens adorauit in terra. Rex aūt cœpit benedicere deū: cunctosq; ut hoc facerent adhortari: habentes iā circa se diuini fauoris inditiū: utq; orarent semp sibi ab illo talia prouenire: & ut mentē suā purā ab oī malicia conseruarent ad iustīciā diuinamq; culturā: ad seruanda mandata quæ p̄ moisen eis clementia diuina contulerat: q; sic foret fœlix gens hębreorum: & totius generis humani beatior: rogabatq; pariter: ut memoriā haberent quemadmodū bona p̄sentia conquisissent: eaq; firmiter obtinerēt: & maiora & ampliora decætero sustinerent. non enī percepta hęc solūmō ꝓpter pietatē atq; iustīciā: sed ēt obtinenda p hęc p̄mia curarēt: q; esset apud homines præcipuum non tantū aliquid conquirere: quantū acquisita seruare: & nihil pro eorū amissione delinquere. Hęc ergo locutus ad populū dimisit ecclesiam: cū sacrificia celebrasset pro se & uniuersis hębreis idest uitulos q̄dē. xxii. milia: oues centū. xx. milia. Tunc enī primū in tēplo sacrificia celebrata sunt: & in eo epulati sunt omnes hębrei cū uxoribus suis & filiis: insup ēt & festiuitatē q̄ uocaſ scenophegia faciēs ante tēplum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum oī populo pariter epulatus est. Cūq; hęc fuissent sufficienter exhibita: nihilq; deesset circa pietatis diuinę culturā, dimittente rege singuli ad propria remearunt: agentes gratias regi ꝓpter prouidentiā quā habuisset: & opera quę fecisset: & orantes deū: ut eis regē p̄beret longeuo tpe salomonē. Agebāt reuertētes

ẽũ gaudio ſuũ inter & cũ delectatione hymnos decãtãtes:ita ut cũ ea iocũditate fine la bore ad ꝓpria remearent. Sicitaq; dũ arcã deduxiſſent in tẽplũ: eiuſq; magnitudinem pulchritudinẽq; uidiſſent ſacrificiis maximis & feſtiuitatibus impertitã, ad ſuas ciuita tes ſinguli ſunt regreſſi. Apparuit igitur regi ꝑ ſomniũ deus:ſignificans q; eius exaudiſ ſet oratiões:& quia cõſeruaret tẽplũ:et in eo ſemper habitaret:nepotibus ſcilicet eius: & oi multitudine facienteiuſticiã:iꝑmq; primũ ſi in patris ſui monitis ꝓmaneret:ad ex cellentiã & fœlicitatis infinitũ cum plurima ſecuritate aſſeruit uehendũ: & regnaturos ſemp in ea ꝓuincia ex eius genere principes: & de tribu iuda:Si uero mandata contẽne ret:obliuioniq; mandaret:& pegrinos imitatus coleret deos, eſſet radicitus abſcidẽdus: & neq; reliquias ex eius genere remanſuras:ſed neq; in iſrahel ulterius nominandas:po pulũq; terra quã patribus eorũ dederat multis iuſtificationibus eſſe priuandũ:multiſq; bellis & malis exterminãdũ:et a terra quã eorũ patribus prębuit eiiciendos: incolaſq; alienæ terræ eſſe futuros: tẽplũ quoq; edificatũ incẽdendũ:diripiẽdũ ab inimicis:ſed & ciuitatẽ hoſtiũ manibus ſubuertẽdã;& eorũ erũnas ſefacturũ fabularũ relatione digniſ ſimas:propter multitudinẽ nimiæ infœlicitatis:& incredulitatis:ita ut uicini eorum au diẽtes miraren: calamitates:ſed & cauſas inquirẽtes ꝓ qbus ita hębrei odio haberẽtur a deo:qui primitus ab eo fuerant ad tantæ glorię atq; diuitiarũ culmẽ etecti:ab his a q bus reqrebant:audirẽt:qa ꝓ peccatis & ꝓuaricatiõibus legũ paternaꝝ talia ꝓtuliſſent. Hæc enĩ ei ꝑ ſomniũ deũ dixiſſe cõſcriptũ eſt. Poſt tẽpli uero fabricã:quã ſeptẽ ãnis ꝓ diximus fuiſſe pfectã, ędificiũ domuũ regaliũ cõſtruere cœpit: quod tredecim ãnis uix impleuit. Non enĩ huiuſmodi ei erat feruens ſtudium ſicut in templo. Sed illud quidem licet eſſet grande & operatione mirabile:& cunctis ſimul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:terminũ ꝑdictis annis accepit:regię uero domus multũ templi dignitate mi nores erant:cũ neq; materia tanto tpe aut largitatis fuiſſet opulentia:& eo q; regũ ha bitatio:& non eſſet dei futura, tardius eſt effecta. Hęc qdẽ ſecundũ fœlicitatẽ hębrai cę religiõis ac merito regis edificata ſunt:quorũ totam expoſitionẽ & ordinẽ dicere ne ceſſariũ eſt:ut ex hoc oẽs coniiciant magnitudinem:ut cum legentes uiderint huius rei deſcriptionẽ. Erat magna baſilica nimis & pulchra:hæcq; innumera columnarũ multi tudine portabatur. Quã ad iudicia rerũq; cognitiões diſtribuit:ut poſſet capere populi magnitudinẽ ad iudicia uenientẽ. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitoꝝ centũ: latitudinis quinquaginta:altitudinis triginta:colũnas quoq; quadrangulatas oẽs habe bat:tegebaturq; cedro opere corinthio:phyalis equalibus:& ſcutulis arte mira celatis: eratq; robuſtã:& uariis decoribus exornata. Itẽ alia erat baſilica in medio totius ampli tudinis conſtituta:habens latitudinẽ cubitorũ. xxx. & contra tẽplũ ualidis colũnis ex tenſum:eratq; in ea ſoliũ ualde decorũ:in quo ſedens rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; regione baſilica & reliqua habitacula & ſedilia:ubi poſt cauſas expli citas reſidebat:ſtrata oia tabulis cedrinis. Et alia qdẽ edificauit ex marmoribus. x. cubi torũ:alia uero tabulis ueſtita ſectilibus & ꝑcioſiſſimis exornauit ſecundũ decus tẽplo rũ:& miraculũ habitationũ regaliũ:cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta aſſyrio. Quarta pars celaturis ornata:miraculũ artis uidentibus offerebat. Erãtq; illic ſculptæ arbores & uniuerſa poma quaſi ramis & ex eis pendentibus foliis obumbrata: ita ut propter miraculũ ſubtilitatis agitari quodãmõ putarent: alia uero pars dealbata erat:et uariis picta coloribus. Edificauit aũt ſup hæc domus alias epularum et porticus ualde protenſas in domo regali poſitas:inter quas unã fecit oĩno præclaram ad regum conuiuia neceſſariã:et undiq; deauratã:necnon et alia uaſa quæcũq; ſunt epulis oportu na oia fecit ex auro. Difficile itaq; ẽ nũerare magnitudinẽ et uaricatẽ domuũ aularũq;

regaliũ:quanta erant maxima:et quanta horũ inferiora: et quanta ſub terra quę uideri non poterãt:necnõ et pulchritudiné ſolariorꝫ et uiridariorꝫ quę erãt facta delectabiliter ad aſpectũ:quo exuſta corpora poſſent ab eſtus ardore refugere. Et ut breuiter dicã: to tã regiã domũ ex albo lapide & cedro:& auro:& argẽto ſplẽdide nimis & opulẽtiſſime inſtruxit:cameras & parietes ueſtiẽs auro: quõ dei tẽplũ reſplẽdẽtes exhibuit. Fecit ẽt ex ebore ſoliũ magnitudine nimis eximiũ:atq; celatũ ſcemate tribunalis:habebatq; ſex gradus: & in ſingulis eorum ex utraq; pte duo leones ſtabãt:& in ſupioribus gradibus alii totidẽ in reclinatione uero manus erãt portãtes regẽ: eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciẽte poſt tergũ:& ex oĩ pte tribunal auro circũdatũ. Hęc ſalomõ uiginti annis edi ficauit. Cui multũ aurũ & agẽtũ rex yrã ad edificiũ contulit: inſuper & ligna cedrina & cypreſſina: quẽ ſalomõ magnis quoq; cõpẽſatiõibus redonauit:mittẽs ei p ãnos ſingu los triticũ:uinũ & oleũ:qbus maxie rebus, eo q; hitaret i iſula (ſicut dixius) idigebat. Ad hęc ãt & ciuitates galileę regiõis uiginti nũero ei nõ procul a tyro poſitas cõdonauit Quas dũ circuiſſet atq; conſideraſſet diſpicuiſſetq; ei donũ:mittẽs ad ſalomonẽ dixit ſe ciuitatibus nõ egere:& ex tũc hę appellatæ ſunt terra gabalõ: & enĩ interpꝛtatũ lingua phœnica:diſplicẽt ſignificat. Miſit itaq; pdictus rex yrã ad regẽ ſalomonẽ rogãs eũ:ut q̃dã ſoſphiſmata & uerba pabolarũ q̃ ei dixerat apiret:& q̃ſtionũ difficultates abſolue ret. Qui cũ eẽt aſtutior & intelligẽs:nihil horꝫ ignorãs:ſed in oĩbus rõne pualẽs:& eorꝫ cãs agnoſcẽs:oẽs obſcuritates eorũ pduxit ad lumẽ. Meminit aũt horũ duorꝫ & menã der q ex phœnica lingua antiqtates ſydoniorũ in uocẽ cõuertit helladicã ita dicẽs. Mo riẽte ãt abybalo ſucceſſit in eius regnũ filius eius yrã: q dũ uixiſſet ãnis quinquaginta tri bus regnauit trigintaquatuor. Hic effodit ãplũ terræ ſpaciũ: et aureã colũnã q̃ in iouis tẽplo dicauit: inſup et lignorũ materiã a mõte ſybão icidit ad tecta tẽplorũ et deſtruẽs antiqua ſacraria tẽplũ edificauit herculi et aſtarte:et primũ herculis hoc erexit menſe pyritio:et contra eucheos tributa non reddentes egit exercitũ: eiſq; ſibi ſubditis denuo remeauit. Huius temporibus erat abdemonis filius iuuenculus q ſemper propoſitiões quas iperaſſet rex hieroſolymorũ regi yrã ſoluebat. Meminit illius ẽt dyon hiſtoriogra phus ita dicens. Abybalo moriente filius eius yrã regnauit. Hic partẽ ciuitatis poſitã ad orientẽ diruit:& maiorẽ urbẽ effecit:& olimpii iouis tẽplũ deſtruens: mediũ locum ciuitati coniunxit:& aureis anethimatibus exornauit:aſcendenſq; in montẽ lybanum ſiluã maximã ad ſacrorũ ſecuit edificia. Et adiecit hæc: regẽ hieroſolymarũ ſalomonem miſiſſe ad irã tyri regẽ: figuras quaſdã:& petiſſe ab eo ſolutionẽ ita:ut ſi non poſſet di ſcernere:ſoluenti pecunias daret. Cũq; fateretur yram non poſſe ſe illa diſſolucre:foretq; multa pecuniarũ detrimenta paſſurus:p Abdimũ quendã tyriũ q̃ propoſita fuerant ſo luta ſunt:& alia ab eo propoſita quæ ſi ſalomon non ſolueret:yrã regi pecunias multas daret. Et hæc qdẽ dyon ſic dixit. Cũq; rex ſalomon uideret muros pro munimine turri bus indigere aliaq; tutione (uã ſecundũ ciuitatis meritũ oportebat ẽt copioſam firmita tẽ eſſe murorũ) hęc effecit:& turribus ciuitatem pcipuis ualde circundedit. Conſtruxit aũt ciuitates:inter pcipuas urbes annumerandas:aſor:& magedon:& tertiã zazarum. Quę cũ fuiſſet in regione paleſtinorũ:pharao rex ęgyti caſtrametatus:& obſidens eam cœpit:& oẽs eius habitatores occidit eãq; ſubuertit:deditq; eam poſtea dono ſuæ filiæ ſalomonis uxori. Quapropter edificauit eã rex:cũ eſſet natura munita:& ad bella tem porũq; motus utiliter oportuna. Non procul ab hac duas alias edificauit urbes:quarũ altera bitchora:altera uocabat balech. Vltra has aũt fecit & alias ad uoluptatẽ & epu las oportunas:& rerũ tẽperamentis:pomorũq; fertilitate:et aquarũ frigidiſſimarũ po culis abundantes. Pergens uero et in deſertum ſupioris ſyrię:eãq; capiens:conſtituit ibi

maximā ciuitatē duoꝝ dieꝝ itinere a syria supiore distātē: ab euphrate uero uius: et a maxia babylōe sex mālīōibus ꝓcul extātē. Vt āt hęc ciuitas a ptibus habitabilibus syriæ ita distaret: hæc cā est eo q̄ in inferiori terra aqua nusq̄ inuenit: in illo āt loco solū mō fontes & putei nimis abūdēt. Hāc itaq̄ edificās ciuitatē: & muris eminētibus eam circūtegēs thadamur appellauit: & hactenus apud syros ita dicebat: quā græci palmirā uocāt. Hæc itaq̄ salomō illo tpe rex agebat. Propter eos aūt q quatrūt: quō oēs ægyptioꝝ reges a mineo q mēphis edificauit: & ante multos ānos quā fuit noster ꝓgenitor Abraā: dum inter hęc usq̄ ad salomonē & ille & trīginta alii q trāsierunt pharaones uocati sunt a quodā rege pharaone: qui post priores his tpibus imperauit: pharaonū uocabulū assumētes explanare hoc necessariū iudicaui: ut & caliginē eoꝝ ignorationis auferā: & causam huius nois declarare contendam. Pharaonis nomē secundū ægyptios significat regē. Reor aūt eos ab infantia quidē aliis noibus appellatos: ueniētes uero ad regnū hoc q̄ lingua patria significaret imperiū eos fuisse participatos. Nā & alexādriæ reges cū primitus aliis noibus uocarent: ueniētes ad regnū uocati sunt ptolemei: & romanoꝝ imperatores a natiuitate aliis uocati noibus cęsares appellant: cū potestas & principatus eis nomē īponat: & nō hisdē ꝓmaneāt appellationibus quas a genitoribus susceperunt. Puto siqdē & herodotū alicarnaseū ꝓpterea post mineū q mēphim edificauit dixisse trīcētos trīginta fuisse reges ęgyptiorū: nequaq̄ eorū noia declarasse: qa pharaones cōmuniter uocabantur. Nā post hoꝝ obitū regnantis mulieris uocabulū posuit noie nicaulam eam uocitatam fuisse declarans: quia masculi quidem reges pharao appellationem habere poterant: fœminæ uero nequaq̄ & propterea naturale huius nomē dixit. Ego aūt & in libris nostræ ꝓuinciæ repperi: quia post pharao socerum salomonis nullus rex ægyptiorū hoc uocabulo nuncupatus est: & quia postea uenit ad salomonē mulier quā ꝑdixi ęgypti ethiopięq̄ regina: de qua nō post multa denuo referemus. Horū ideo nunc memini: ut ostenderē: qa nostri libri et ęgyptiorū de multis rebus concordare uoscunt. Rex itaq̄ salomon chananeos q in monte libano morabant usq̄ ad ciuitatē amathi non obedientes subdidit: & tributa eis īposuit: ut ei ministrarent ac seruile opus efficerent: & agriculturā exhiberent. Ex his quosdā annis singulis eligebat: qa nullus tunc seruiebat hebreorū. Non enim erat rationabile: ut cū deus eis multa milia gentium subdidisset: & ex his oporteret eos habere seruitia, ipsi in hoc scemate ꝓmanerent: quando oēs armati equis & curribus militabant potius quā seruitia peragebant. Chananeis aūt quos ad sua ministeria tulerat: constituit principes quīngentos & quinquaginta: q sup eos oēm a rege potestatē ꝓceperant: ut eos docerent opera seu negocia: in qbus necessarii esse uiderent. Fecit aūt rex etiā: multas naues in sinu ægyptiaco maris rubri: in quodā loco q asyon gaber appellat: non ꝓcul a ciuitate hellena: q̄ nunc beronica uocatur. Hęc enim regio fuit primitus iudęorū. Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis yrā. Ipse nanq̄ multos uiros gubernatores: & in marinis rebus edoctos misit: quos iussit nauigare cū dispensatoribus suis ad locū q olim ophyra: nūc terra aurea nūcupatur (est aūt in india) ut aurū deferrent: & colligentes quadringenta talenta: ad regē denuo sunt reuersi. Igit̄ reginā ægypti & ethiopæ sapientia plenā: & aliis ualde mirandā audientē crebro salomonis uirtutē atq̄ prudentiā: & habentē desiderium eius multū: & eorū q̄ illi de rege quotidie dicebant: ad eū semetipsam adduxit: ut experimēto & non auditu potius satisfacere potuisset: quando opinio mendax sæpius inuenitur: & proferentis narratione suscipit. Cū ergo ad eū uenire uoluisset: ut in ꝑsenti sapientiæ eius experimenta ꝓciperet: studuit ēt quęstiones proferre: & earū solutionē exigere. Venit ergo hierosolymam cum magna gloria: & apparatu multo diuitiarum: cum auro &

aromatibus et lapidibus ꝑcioſis: eamq; rex grate ſuſcepit:et circa eã in oĩbus extitit ual de largiſſimus:et ꝓpoſitiones ſophiſmatum intellectu ſuo cito cõcipiens: uelocius quã ſpari poterat exoluebat. Cuius illa ſapiẽtiã ita ſe tranſcendentẽ et potiorẽ quã audiebat agnoſcens, uehementer obſtupeſcebat:et maxime culmina regalia mirabat᷑: eorumq; pulchritudine mira et magnitudine delectabat᷑ egregia nihilominus et diſpoſitione ua ria fabricarum in qua multã regis prudentiã aſtutiãq; cernebat:plus tñ eam obſtupeſce re faciebat domus:quę ſilua lybani uocabat᷑:& quotidianas opulẽtia cenas: & appa ratus eius & miniſteriũ & ueſtes miniſtrantiũ:eorumq; decens circa ſuũ officiũ diſcipli na:ꝑcipue tñ ſacrificia quę quotidie deo celebrabant᷑: & ſacerdotũ circa hęc necnõ ma xima diligẽtia leuitarũ. Hęc uidens diebus oĩbus nimis admirabat᷑. Et cum non poſſet tacere miracula q̃ uidebat uerbis uoluntatẽ ſui cordis aperuit dicens ad regẽ qbus ſuã mẽtẽ uictã eſſe mõſtrabat. Cuncta inqt o rex quæ p auditũ ueniunt ad notitiã:cũ qua dã incredulitate ſeu dubitatiõe ſuſcipiunt᷑: tuos uero bonorũ quę & ipſe in te poſſides: hoc eſt ſapientiã & prudentiã:& quę tibi ꝓſtant᷑ ex regno:non eſt mẽdax fama:ſed ue ra:licet multo minor q̃ in preſenti cõſpicio. Nã opinio auribus qdẽ aliqd ſuadere nitit᷑: dignitas uero rerum nõ ita fieri nota:ſicut aſpectu & ipſa preſentia cõprobatur. Ego ſi quidẽ neq; his quę nũciabãtur pp multitudinẽ & magnitudinem credẽs:multo potio ra cõſpexi:& beatũ dico populũ hebreos ſeruoſq; tuos piter & amicos:q quotidie tuo uultu fruunt᷑:& ſapiẽtiã audire ꝓmerent᷑. Qui et nõ bñdicat deũ:ſic hãc diligẽtẽ ꝓuin ciã & eius hitatores:ut te ad regni culmẽ eucheret᷑. Oñdẽs ãt poſt uerba hęc quĉ admo dũ eius regis habuiſſet effectũ:et muneribus aperuit ſuę mẽtis indicium. Viginti nãq; auri talenta regi dedit: & aromatum innumeram multitudinem: & lapides preciosos. Dicunt aũt:quia & radicem balſami quam hactenus fert noſtra prouincia:ip ſe dederit regi. Cui et e diuerſo ſalomon bona multa donauit:et maxime q̃ ipſa deſideranter elige ret:nihilq; fuit quod poſtulanti nõ ꝓberet:pronius dabat q̃ illa petierat:quã q̃ ipſe ma gis offerret:eãq; ſuæ largitatis munere ꝓcurrebat. Regina itaq; ægyptiorũ et ethiopiæ dans:et rurſum dona recipiens quę ꝓdiximus:ad ꝓpria remeauit. Eodẽ tpe delati ſunt regi a terra q̃ uocat᷑ aurea lapides ꝑcioſi:et ligna pinea qbus uſus eſt ad fortitudinẽ tẽ pli domũq; regalẽ et ad inſtrumenta muſicorũ fecitq; ex eis cytharas et nablas ut dice rent deo hymnũ leuite. Oĩum uero rerũ q̃ fuerant quocũq; tpe regi delata:ea q̃ illo die deuecta ſunt magnitudinẽ & pulchritudinẽ ꝑcellebant. Nullus igit᷑ arbitraret᷑ q; ligna pinea quę nunc ꝓpter præcia uendentiũ ſic appellant᷑ illis uicina ſint: illa ſiquidẽ uiſio ne rotunda quaſi pinea ſunt:ſed multa candidiora:& ualde fulgentia. Hoc aũt dixi ut nullus naturã uere pinus ignoret. Quia uero ꝓpter utilitatẽ regis eius memoriam feci mus oportunũ ẽt iudicamus:ſignificare allati auri illo rpe quantitatem: q̃ fuit pondere talentorũ ſexcentorum ſexaginta ſex:nõ reputatis eis:q̃ negociatores emerant:neq; q; dono arabie toparchie:regeſq; mittebant. Conflauit ergo aurũ:ut ducentas lanceas fa ceret: q̃ ſiclos ſexcentos haberent. Fecitq; & ſcuta trecenta uno quoq; habente auri mi nas tres:poſuitq; eas in domũ q̃ ſilua libani uocat᷑: necnõ & coopcula ex auro & lapi dibus ꝑcioſis ad conuiuia neceſſaria ꝓparauit. Dũq; uno ꝑcipuo artifice hęc feciſſet:etiã alia uaſorũ opa largitate auri u taceret exq̃ſiuit. Non enim aurũ aut argentũ uendeba tur aut emebat᷑:ſed multæ fuere naues quas rex in mari tharſico cõſtituerat:ut interio ra gentiũ penetrarent:& oĩa cõpararent:& cõparatũ aurum argentũq; regi deferrent: necnon & elephãtes:& pauos:& ſimias. Nauigio uero euntes & redeũtes tribus annis iplebant. Tunc enĩ regis illuſtris opinio oẽs in circuitu ꝓuincias circuibat:uirtutẽ eius ſapientiãq; ubiq; diuulgans:ita ut oẽs undiq; reges deſiderarent eius aſpectũ: propter

ſncredulítatē reȝ quæ de eo referebanť :magníſq; muneribus ſuũ circa eũ ſtudíũ demõ-
ſtrabant.Mittebãt ítaq; ei uaſa aurea et argẽtea:ueſteſq; purpureas:& aromatũ genera
multa & currus & equos: & onagros:mulaſq; quæ uírtute et pulchritudíne regi place
rẽt:ita ut curribus et equís príſtínis ex his q dirigebãť accreſceret curuũ numerus qua-
dringẽtorũ:erãt enim prímitus mílle:et íter equoȝ duo mília:cũ prímitus fuíſſent.xx.
mília.Nutrichanť aũt ut eſſent pulchri pariter et curraces:et cõparatíõe facta:nec decẽ
tiores alíi nec uelociores ínuenírentur.Exornabantur aũt et aſcẽſores eorũ:primũ deco
ra iuuẽtute florentes:habẽteſq; magnã ꝓceritatẽ:et ſatís alios excẽdẽtes:lõgãq; díffun
dẽtes ín equoȝ feſſíõe ceſaríẽ: ex purpura tyría ueſte circũamícti:auríq; tínctura quotí-
díe ín ſuís comís adíícíẽtes:ut equoȝ capíta ꝓcuſſo ſole auro radíante fulgerent.Hís cír
ca eum armatís exíſtentíbus:arcuſq; ferentíbus:rex uectus ín curru: & alía ueſte circũ-
amíctus:ſolítus erat exíre ad quendã locum quí ab híeroſolymís duobus funículís abeſt
uocaturq; hortus:aquaȝ rígatíõíbus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationís
egrediebať circa res oẽs maxíma ꝓuídẽtia & ſtudío ſp utẽs:& ubíq; cultus ac decorus
exíſtẽs:neq; uíaȝ deſídíã habuit: ſed regías uías quę ad hieroſolymã ducerẽt:lapíde ní-
gro ſtrauit:ut ẽt ambulantíbus non poſſent eẽ difficiles: & oñderẽt díuítíaȝ et impíí dí
gnítatẽ.Díuídẽs aũt currus:et díſponẽs ut ſíngulís cíuítatíbus certus eoȝ nũerus eſſet:
paucos qdẽ circa ſe retínuit: urbes aũt ubí díſperſi ſunt cíuítates curruũ noíauit.Argẽtí
uero tãtã multítudínẽ fecit rex ín hieroſolymís abũdare: quãtí erãt et lapídes : ſed et lí-
gnís cedrínís q̃ prío nõ fuerãt:ſícut arboríbus morí cãpos íudeę íta cõpleuit.Iuſſít ãt et
negocíatoríbus cõmerita ex ægípto deferẽtíbus:ut uẽderẽt ei currũ unũ cũ duobus eqs
dragmís argẽtí ſexcẽtís:quos ípſe regíbus ſyríę et trãs euphratẽ habítantíbus deſtína-
bat.Quí dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſímus atq; relígioſiſſímus : et prudẽtía et
díuítíís excelleret uníuerſos:q ante eũ hębreorũ tenuerunt príncípatũ : non ín his uſq;
adterminũ uítæ ſuæ ꝑmanſit:quando relínquens ſolẽnítatũ cuſtodía paternarum:non
ſíne ſímílí rerũ quas de Dauíd p̃díxímus conuerſatus eſt:ſed circa mulíeres & ueneríam
íntemperantíã turpíter exardeſcens non prouíncíalíũ ſolũmõ delectationẽ habuít fœ-
mínarũ:ſed ẽt multas ex alícnígenís gentíbus duxit uxores:ſydonías:& tyrías:ẽt am-
manítídas & ídumeas:& leges eſt p̃uaricatus moſaícas:qbus ílle cõtradíxít alíeníginís
mulíerĩbus hębreos debere míſceri:& deos íllarum cœpít colere : ut mulíeribus earũq;
amorí placuíſſet:cũ legíſlator p̃díxíſſet :ne hæbreus alíenæ regíonís uxores duceret:ne
forte íllarũ ſolẽnítatíbus míxtus & deos earũ coleret:& a ueneratíone proprii dei ꝑíter
ſe abſtíneret.Sed hæc qdẽ deſpexít ſalomon írrõnabílí amorí conſtrictus:& ducẽs uxo
res príncípũ ínſígníũ uírorũ fílías numero ſeptíngentas:& trecentas concubínas:ſuper
has aũt & fílíã regís ægyptíorũ:repente captus ab eís eſt:íta ut earũ ſectarẽť quoq; cul
turas.Et ídeo cogebať fauorís ſuí præbere & dílectíonís índítía: ut more earũ patríæ uí
ueret:& quæ íllís eſſent grata cõpleret.Aetate ſíquídẽ ꝓcedente:& ratíone propter tp̃s
pariter ínfírmante:cũ íã non poſſet ſtudía patría tetínere:deũ quídẽ ꝓpnũ non ſolum
íllícítís uxorĩbus íugíter ínhonorabat:ſed ẽt ante hęc peccauerat:& círca legũ cuſtodíã
íã deceptus fuerat:quando boũ ęneorũ ſímílítudínes fecít : quos marí ſubiecit:et leonũ
quos ín ſuo ſolío regalí decoris cã díſpoſuít.Non enim hęc facere fas erat: dũ optímum
et famílíare paternę gloríæ et uírtutís habuiſſet exemplũ:quod ei ꝓpter dei píetatẽ fue
rat relíctũ.Hoc ergo non ímítatus cũ ſecũdo eũ deus p ſomnííũ patrẽ monuiſſet ſequí:
ín gloría huíus reí expers effectus eſt.Venít ergo propheta míſſus a deo dícens.Quía
neq; íníquítas eíus lateret eũ:neq; díu ín his eſſet letaturus:íncrímínatus ſímul : quía ei
qdẽ non auferret íperíũ:quõ Dauíd patrí eíus fuerat ꝓmíſſum:moríente uero eo:cítíus

filiũ hoc amittere:non tñ oẽm ab eo populũ receſſurũ:ſed decẽ qdẽ tribus eius traderet ſeruo:duas aũt nepoti Dauid huius filio reſeruaret:et ꝓp illũ q dilexit deũ:et ꝓpter hieroſolymoꝝ urbẽ:in qua tẽplũ habere decreuit. Hęc audiẽs ſalomon cõtremuit:et ualde turbatus ex oĩbus pene bonis in quibus erat repẽte eſt mutatus non multo tpe tranſeunte ex quo hæc enĩ ipſa ꝓuenere quę ꝑdicta fuerũt a propheta. Mox ſuſcitauit ſup eũ deus inimicum adat noĩe:quaꝝ inimiciciarũ cauſa fuit hmõi. Hic adat puer erat genere idumeus de ſemine regio natus. Qui dum ioab princeps militię Dauid uaſtaſſet idumeã:& oẽs qui armis uti poterant ſex mẽſibus pemiſſet:fugiẽs uenit ad pharaonẽ ægyptioꝝ regẽ qui eũ magna largitate ſuſcipiẽs dedit ei domũ & ꝓuinciã ad habitandũ. Et cũ creuiſſet dilexit eũ: ita ut ei uxoris ſuæ ſororẽ noĩe talphim daret uxorẽ:ex qua natus eſt ei filius:& inter filios regis eſt nutritus. Audiens ergo in ægypto Dauid mortẽ ꝑiter & ioab, accedẽs ad pharaonẽ rogauit ut eũ ad ꝓpria remeare ꝑmitteret. Cũq; reqreret rex cur hoc peteret:aut quid paſſus eum relinquere deſtinaret: cũ ſæpius ei inoportune & nimis inſiſteret atq; rogaret, tunc qdẽ dimiſſus nõ eſt:ſed tpe quo iã ſalomon in malis erat ꝓp ꝓuaricationes ꝑdictas & deinde pariter irã, dimiſſus adat a pharaone uẽit in idumeã. Et cũ eã nõ potuiſſet a ſalomone exercitu retollere:qa multis ꝑſidiis ſeruabat: nec eẽt facilis eius inuaſio, ſurgens inde uenit ſyriã. Iunctus aũt illic cuidã raam noĩe:q regẽ ſophone adrazaꝝ dominũ ſuũ fugerat:& ꝓuinciã latrociniis deuaſtabat:eiq; amicĩis copulatus:cũ haberet ille circa ſe latronũ maximã multitudinẽ aſcendens & tendens ſyriã:rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens iſrahelitaꝝ prouinciã affligebat & adhuc uiuẽte ſalomone uaſtabat. Et hæc qdẽ hębreis prouenerũt per adat. Inter hæc autem hieroboam filius nabath ſurrexit contra ſalonem et quoſdam contribules ſuos ſecundũ ꝓuinciã olim ſibimet dictã. Is cum eſſet puer a patre derelictus et erudiretur a matre, uidens ſalomõ robuſtũ et nimis ſtrenuũ eũ ſup edificiũ murorũ eſſe conſtituit: quãdo munitionẽ ꝓpugnaculorũ in hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit: ut rex eũ approharet: eiq; principatũ militiæ ſup tribũ ioſeph conferret. Illo itaq; tpe cũ hieroboã ueniret hieroſolymis, occurrit ei propheta de ciuitate ſylo noĩe achia. Quẽ dũ ſalutaret deflexit eũ paululũ ex itinere ad quẽdã locũ ubi nullus alius intereſſet:et diuidens ſuũ palliũ quo erat indutus in duodecim partes:iuſſit ut hieroboam decẽ ex his ſumeret ꝑdicens q; deus hæc uellet:ut ſciſſo principatu ſalomonis:filio quidẽ eius propter promiſſionẽ Dauid duas relinqueret tribus:& illi decẽ:quõ ſalomon in eo peccaſſet: & mulieribus earũq; diis ſe ĩprouide ſubdidiſſet:ſciens inqt cãm ꝓ qua deus ſuã dilectionẽ a ſalomone ſubtraxit: eſto iuſtus & eius cuſtodi ꝑcepta propoſitã habens palmã de pietate & honore dei ꝑcipuã. Talis utiq; futurus:qualẽ noſti fuiſſe Dauid. Elatus itaq; hieroboam ex ꝓphetæ ſermonibus cũ eſſet natura feruenti iuuenis: & rerũ grandium appetitu imenſus non qeſcebat:ſed cũ ueniſſet ad exercitũ:habens memoriã eorũ quæ ei dixerat achias, repente niſus eſt populo ſuadere:ut a ſolomone recederet:& regnũ ei contraderet. Cognoſcens uero ſalomon eius uoluntatẽ & dolũ q̃rebat ut eũ cõprẽhendens:uelociter interimeret. Quod dũ cognouiſſet hieroboam:fugit ad ſeſach ægyptioꝝ regẽ:& uſq; ad ſalomonis obitũ ibi moratus eſt:& ne quid pateretur lucratus & futuro ſeruandus ĩperio. Mortuus eſt itaq; ſalomon:ualde longeuus:qui regnauit quidẽ annis xl. uixit aũt quattuor & nonaginta:& ſepultus eſt in hyeroſolymis:cunctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges excellẽs:ꝑter illa in quibus circa ſenectutẽ deceptus mulierũ ardore preuaricatus eſt:de quibus & demalis quę propterea prouenirent hebreis: oportunius explanabo. Cap. IIII.

POſt mortẽ ſalomonis ĩ ſeius regno filio ſuccedẽte roboã:ex muliere ammanitide

naama noīe ꝓcreato, repēte miſerūt ī ęgyptū priceps populi: et reuocauerūt hieroboā. Qui dū ueniſſet ad eos in ciuitatē ſycimorū, ēt roboā uenit in eā. Placuerat enī ut illic cōuenientes iſrahelitæ eū cōſtituerent regē. Adcūtes ergo eū principes populi ſimul et hieroboā: rogabant dicētes ut aliqd de ſeruitio relaxaret: et melior eēt patre: cuius fuerant ꝓgrauati iugo: ut et ipſi deuotiores eēnt: et propter manſuetudinē potius q̄ timorē ei ſeruirēt ac diligerēt. Qui dū poſt tres dies reſponſurū ſe eoꝝ petitiōibus dixiſſet, mox qdē eos ſuſpectos fecit: cur nō repēte quæ petebaṫ annueret. Nam rē bonā & humanā eſſe iudicabant: & magis in iuuene: attamē & in eo q̄ cogitare ſe dixerat: & non repēte negauerat: ſpem aliquā faciebat. Qui cōuocatis paternis amicis: tractabat cū eis quale deberet populo ꝓbere reſponſum. Illi uero quę deuoti facerēt naturā uulgi utiq; ſciētes: monebant ut manſuete loqueretur ad populū: & cōmunius quā regibus exigeret faſtus: ut Ita fauorē ſibimet obligaret: dū naturaliter diligant ſubiecti potius māſuetudinē regū: quā cōminationē. Tunc ille optimū cōſiliū forſitan deo uolēte deſpiciēs: uocās ado leſcētulos ſecū nutritos: eiſq; pandēs ſenioꝝ conſiliū: quod oporteret fieri iuuenes exq̄ſiuit. Illi uero cum neq; iuuētus: neq; deus meliora eos tractare ꝓmitteret: monuerūt ut aſperius reſpōderet ad populū: & inferiorē ſuū digitū: lumbis paternis diceret uaſtiorē. Et ſeueritatē quā fuerant in illo cōperti: in ſe multo potiorē agnoſcerēt: & ſi ab illo flagellis caſtigati ſunt: cedi a ſe ſcorpiis expectarēt. In his delectatus rex: et credēs dignitati regiæ cōuenire reſpōſum: cū die tertia plebs auditura ueniſſet: et oīs populus uideret ſuſpēſus eē: ut uerba regis audiret: credēs aliqd fore clemētius: relinquēs ille conſiliū ſenioꝝ reſpondit adoleſcentiū. Hæc aūt dei uoluntate gerebaṫ: ut quæ ꝓdixerat achias perducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti ei ſermonibus uelut operc iam percuſſi: & dolentes quaſi iā experimēto ipſaꝝ rerum quę dicerētur afficerētur: indignati ſunt et oēs pariter uoce magna clamauerunt: nihil ſibi poſt illum diē eſſe cōmunem ad genus Dauid uel q erant ex eo progeniti: ſed ſolū templū ei cedere quod pater eius edificaſſet: eumq; interminati ſunt ſe relicturos: & ſic amare iracundiā ſeruauerunt: ut dum miſiſſet rex roboā quendā nomine adorā ſup tributa conſtitutū: q eos aliquō mitigaret: & poſt ſermones q petuālter ab ętate iuuenili ꝓlati fuerant: ad concordiā reuocaret, paſſi non ſunt: ſed eū lapidantes interemerunt. Quod dū uidiſſet roboā: credens quoq; ſe lapidādū: metuens ne & ipſe tale aliqd ſuſtineret: aſcendens in currū fugiēs mox uenit in hieroſolymam. Et tribus qdē iuda ſimul & beniamin eū cōſtituere regē: reliqua uero plebs ab illa die recedens a filiis Dauid: dominū rerū hieroboam eſſe conſtituit. Roboā uero ſalomonis filius cōuentu facto duarū tribuum in qbus regnabat: ſumens ex eis electos milites centū octoginta milia uirorū: contra hieroboam & cōtra populū dimicare cogitabat: quatenus eū ſubderet ſibi bello ſeruiturū. Prohibitus uero ē a deo p ꝓphetā Rameū: ut bellū inferret: eiſq; dicebat non eſſe iuſtū ut aduerſus cōtribules dimicarent: cū ab eo dei uoluntate populus receſſiſſet. Quo facto: nequaq̄ egreſſus eſt ad p̄liū. Diuiſo itaq; regno prius narrabo q̄cūq; hieroboā iſrahelitarū rex egit. Deinde q̄ a roboā duaꝝ tribuū rege geſta ſunt explanabo. Sic enī totius ordo hiſtoriæ ſeruabiṫ. Igiṫ hieroboam inſtitutus in ſycimorū ciuitate regalibus: ibidē morabaṫ: quod ēt in phanuel ciuitate fecit. Dūq; non multo poſt ſcenophegiæ feſtiuitas imineret: cogitans hieroboam qa ſi ꝓmitteret populo ut deum in hieroſolymis adoraret: pergens & feſtiuitatē illic ſolemniter agens pœnitentia duceretur: & propter templum: & propter dei religionem forſitan metuens ne eum quidē relinqueret: ad regē uero priſtinum remearet. Et ob hoc mortis pícula ſibimet imminerēt: opus hoc malignum ſua cogitatione molitus eſt. Fecit duas uitulas aureas & totidē tēpla conſtruxit: unum quidē in ciuitate bethel: aliud circa dan:

q̄ ad fontes

q̄ ad fontes iordanis minoris uidet existere: posuitq; has uitulas in tēplis quas p̄dixim⁹ ciuitatū: & rex inuocās decē tribus quibus ipse regnabat: his uerbis cōtionē fecit ad populū. Viri cōtribuli nosse uos puto: q̄ ois locus habeat deū: & non ostēdit locus in quo ꝑprie p̄sens est sed ubiq; semp exaudit: & cultores suos intēdit. Vnde mihi nō uidet necessitatē uos pati ad hierosolymā properandi ad hostiū utiq; ciuitatē: ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo enim illic edificauit tēplū: & ego feci duas uitulas aureas deo equiuocans. quarū unā quidē in bethel ciuitate dedicaui: aliam uero in dan urbe cō stitui: quatenus quicunq; uestrū eis urbibus sunt uicini adorent in eis deum. Constitutā ergo ex uobis ipsis sacerdotes carūq; leuitas ut tribu leui nequaq̄ neq; aarō filiis egeatis sed q uoluerit esse sacerdos offerat uitulū deo & arietē unū quod & primum pontificem aaron fecisse dicunt. Quod dū dixisset seduxit populū ut a patria religione recedēs p̄uaricaretur leges. Hoc itaq; hæbreis malorum fuit initiū & qui cuncta deuicerant p̄liis in alienarū sunt gētiū ditione subiecti. Sed hęc quidē opportune narrabimus. Igit dū ista ret. vii. mēse festiuitas, uolēs & ipse eā ita i bethel agere sicuti duæ tribus in hierosolymis celebrabant: ante uitulā q̄dē edificauit altare & ipse pōtifex factus cū sacerdotibus ad altare conscēdit. Cūq; esset hostias & holocausta corā populis oibus oblaturus: uenit ad eū hierosolymis propheta noie iadan: missus a deo. Qui stans in media multitudie: stāte etiā rege: faciēs ad altare sermones: deus inquit futurū quendā esse p̄dixit ex genere Dauid noie iosiam: q non trī tēporis illius supra te & altare falsos pīmat sacerdotes: sed ēt ossa hoꝝ populoꝝ seducētiū & errorū eorū & ipiorum sup te tunc simul exurat. Vt aūt credant hoc futurū: signū eis nunc prædico faciēdum: subito enī rumpetur hoc altare: & ois pinguedo sacrificioꝝ sup illud posita fundet in terrā. Hæc dicēte ꝓpheta: indignatus hieroboā: manū extendit: præcipiens eum cōtinuo cōprehendi. Cuius manus mox est arefacta: nec ualuit eam deinuo reuocare: sed habuit eam marcidam & solutā. Ruptum ergo est repēte sacrariū: & sicut ꝓpheta prædixerat cūcta diffusa sunt. Cūq; uideret fera cē hominē: & p̄sentiā diuinā habere cognosceret: rogauit ut supplicaret deo: quatenus eius dextera curaretur. Quo rogante deū: manū sibi naturaliter restitutā gaudebat: ꝓphetāq; rogabat enixe: ut eius conuiuiis interesset. Iadan uero dixit: nō se pati ut ingredi ret ad eū: nec panē aut aquā in ciuitate gustaret: hoc sibi p̄ceptū a deo dicens: ut ēt & alio quā unde uenerat itinere remearet. Huius igitur abstinētiā rex miratus: erat i timore positus: & p mutationē rerū ex his quæ dicta fuerant: nō ꝓspera sibimet īminere credebat. Erat aūt quidā in ciuitate senior: malignus homo: falsusq; ꝓpheta quē hieroboā magnis studiis honorabat: cū eo dicēte quę illi grata forent crebro decipetur. Iste itaq; tunc erat in lectulo pp senectutis infirmitatē. Filiis aūt indicantibus ei ꝓphetā q de hierosolymis uenerat: & de signi effectu: & quō arefacta manus dextera hieroboā: illo orante fuerat restituta: metuēs ne pegrinus eēt melior apud regē: & potiori honore frueret: præcepit filiis: ut ei repēte ad iter asinum stratū prępararēt. Quibus p̄ceptū festinanter ipl̄entibus: ascēdēs profectus est prophetā: & inuēiēs eum sub alta & umbrosa ilicis arbore quiescētē: salutauit primū deinde culpauit: cur apud eū non intrasset: & esset eius hospitalitate participatus. Quo dicēte se a deo prohibitū: ut apud quēquā in illa ciuitate gustaret: nō inqt ꝓhibuit diuinitas ut meā mēsulā deuitares. Nam & ego ꝓpheta sum & in ea tecū religione cōis: & adsum nūc missus a deo: quatenus te comesturū ad me deducā. Ille uero credēs mētiēti: reuersus est. Quibus adhuc prandētibus & pariter epulantibus: deus apparuit iadan: eiusq; mandata preuaricantem dixit supplicia sustinere: & q̄litatem pœnę continuo declarauit: leonem ei occursurum in itinere quo laceraretur: & q̄ sepultura patria priuaretur dixit. Hęc autem facta reor uoluntate diuina: ut hieroboam

nequaq̃ uerba iadan metueret:quasi fallacis & ita defuncti.Reuertente quidē iadan rursus in hierosolymā:occurrit leo:& deiiciens eū de asino peremit:& asinum quidē in nullo nocuit:se cū eo sedēs & illū & corpus pphetę magna tuitiōe seruabat:donec alīq iter agentium uidētes hoc:& uēientes in ciuitatē falso pphetę denunciarēt.Qui missus filiis:eius corpus deuexit i ciuitatē:ac splēdida pompa eius celebrauit exequias:pręcipiēs filiis ut ipsum mortuū cū illo sepelirēt:dicēs q̄ omnia quidē uera essent quęcūq; ille prophetasset aduersus illā urbē:& altare & sacerdotes:necnon & cōtra falsos pphetas:& q̄ ipse post mortē non pateret iniuriā:si cū eo sepultus:& eius ossibus copulatus:propter societatē ossiū pphetę uō posset agnosci.Sepeliēs ergo pphetam:& filiis ista præcipiēs:cū esset malignus & impius:accessit ad hieroboā eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri?Cūq; illi rex de sacrario & manu sua narraret:sanctum uere & prophetam egregium eum uocans:cœpit destruere eius opinionē:& uerisimilibus utens:rerū gestarum credi tam imminuere ueritatē.Nitebatur enim suadere:quia pro labore portandi multa sacrificia:eius manus obstupuisset:& deinde cū requieuisset:ad naturā propriā denuo remeasset.Altare autē cum prius fuisset uacuū:susceptis multis hostiis & ingentibus:propter onus impositorum fuisse ruptū & cecidisse dicebat:significauitq; ei simul ita mortē eius qui hæc signa prædixerat:eo q̄ fuisset a leone discerptus:& nihil esset quod propheta locutus est.Hæc ergo dicēs regi satisfecit:eiusq; mentē penitus auertit a deo:& a sanctis operibus:& ad actus impios euocauit. Qui rex tantā deinceps contumeliam diuinitati fecit:& ita contra leges atrociter insiluit:ut nihil aliud quotidie quereret:quā ut aliquid nouī super ea quæ iam perpetrauerat sceleri cumularet.Igitur de hieroboā hæc i præsenti dixisse sufficiat.Filius autem salomōis roboā:qui sicut prædiximus super duas regnauit tribus:ędificauit munitissimas ciuitates & magnas:bethleē & icā & thecos & bethsura & socho & odollā:& hipam:& meresam:& zipha:& adoram:lachis:& zetherā:& hellum:& ebron.Has quidē in sorte iuda primas ędificauit:fecitq; & alias p̄cipuas in sorte beniamin:murisq; circundās:custodes istituit uniuersis:& principes multumq; frumentū simul & uinum & oleum:& alia quę singulis ciuitatibus pro cibariis essent necessaria:largissima ubertate recondidit:insuper aūt & scuta & iacula nimis innumera.Cōuenerūt aūt ex oībus israhelitis sacerdotes ad eum in hierosolymam pariter & leuite:& qcūq; alii de populo erāt boni uel iusti:relinquentes proprias ciuitates:ut culturā dei in hierosolymis exhiberēt:minimeq; libenter audiebant dū compellerentur uitulas adorare:quas fecit hieroboā:& auxerunt imperiū roboā per tres annos.Qui dum cognatam quādam duxisset uxorē & tres ex ea filios suscepisset:postea quoq; duxit nomie machā natā de thamar filiā absolonis:quę & ipsa uidebat esse eius cognata:de qua natus est ei filius masculus:quē abiam appellauit:habuitq; filios ex aliis coniugibus:sed sup oēs potius diligebat machā.Habuit aūt lege sibi coniunctas uxores decē & octo:cōcubinas uero triginta.Et filii qdē ei nati sunt octo & uigīti:filię uero sexaginta.Successorem sui regni constituit abiā ex macha ꝓcreatū:cui et thesaurū et munitissimas credidit ciuitates.Reor enim qa sæpius cā malorū et iniqtatis existat hoibus magnitudo rerū:earūq; ad potiora conuersio.Vidēs nāq; roboam regnū suum his cremētis augeri:ad impias et iniustas cōuersus est actiones:et spreuit dei religionē:ita ut et populus eius imitaret̄ iniquitatē cū maioribus.Nā cū p̄cipuum moribus corrumpitur conuersatio:ledit̄ deuotio subiectorū:et cū uiderint illorū luxurias:suę castitatis merita respuētes quasi uirutē eorū imitari nitunt̄ illecebras.Nō enim opera principum approbare uidērētur:nisi etiam similia agerent.Hoc igit̄ accidit subiectis roboam:Nam cū ille ageret ipie et iniq̄:studebant et illi non esse iusti:ne rex uideret̄ offendi. Cap.V.

Vapropter uindicem ſuper hębreos miſit deus regẽ ægyptiorum noſe ſeſach: de quo narrans Herodotus: actus proſtremo eius adiũxit. Hic enĩ ſeſach qnto ãno regni roboam cum multis milibus exercituũ caſtrametatus eſt. Sequebantʒ enĩ illum currus mille ducenti equitum uero ſexaginta milia & quadraginta milia peditũ: quorum plurimos habebat libyas & ethiopes. Inuadẽs itaq; regionẽ hębreorũ: mũitiſſimas roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit & nouiſſime armatus ad hieroſolymã uenit: ubi roboam et eius exercitus propter militiã ſeſach tenebatur incluſus: deũq; rogabãt ut eis uictoriã ſalutẽq; cõferret. Quos tñ non exaudiuit deus nec eis pugnaturus ſpẽ uictorię ꝓmiſit. Propheta quoq; ſameas ait deũ eis interminari: eoſq; relicturũ ſicut ipſi eius uidebantʒ deſeruiſſe culturã. Hęc audientes aĩo ſunt ſoluti & dũ nullã uiderent in ſe ſalutẽ confitebantur oẽs ꝙ eos deus iuſte deſpexerit cũ ipſi circa eũ impie crudeliterq; geſſiſſent & eius legitima ſpreuiſſent. Quos uidens deus ira deiectos et ad pniam fuiſſe ꝓductos non ſe perditurũ eos ꝓphetæ dixit ſed ægyptiis tantũ fore ſubdendos ut agnoſcerẽt: utrũ hoibus ſeruire eſſet infatigabilius: an certe deo. Capiẽs ergo ſeſach non lege bellica ciuitatem: ſed pactis præcedentibus roboã eũ ſuſcipiẽte propter timorẽ ingreſſus fœdera nõ ſeruauit: ſed & templum expoliauit & theſauros dominicos & regios exhauſit: auri & argenti multa milia & innumerabilia ſecum deuehens ornamẽta: & nihil omnino illic derelinquens. Abſtulit aũt & aureas lanceas: & ſcuta ꝙ rex fecerat ſalomon: ſed neq; pharetras aureas dimiſit: quas Dauid ſumptas a rege ſephone deo dicauerat. Quod cũ idẽ ſeſach feciſſet: ad propria remeauit. Meminit aũt huius prędii & Herodotus alicarnas: qui ſolummodo circa regis nomen errauit. Sed qa & gentes alias multas inuaſit & paleſtinam & ſyriam ſubiugauit: capiens ſine prælio cunctos in ea regiõe degentes, unde palam eſt: quia noſtrã gentem ſubditã ægyptiis indicareuult. Aĩt ergo: qũo & ſtatuas eorũ qui ſine prędio ſe tradiderunt reliquerit: & mulierum genitalia in eis celauerit. Roboã & enim rex noſter ei tradidit ſine prędio ciuitatem. Dixit aũt ethiopas ab ægyptiis didiciſſe genitaliũ circunciſionẽ phœnices aũt & ſyri ĩ paleſtina fatentʒ hoc ſe ab ægyptiis didiciſſe & palã eſt: qũo alii nulli circuncidunʒ ſyrorum ĩ paleſtina habitantiũ ꝓter noſtros. Sed de his ſentiat qs quod uoluerit. Igiẽ diſcedẽte ſeſach: roba rex ꝓ aureis lanceis & clippeis: erea eiuſdẽ numeri fecit: cuſtodibus regalibus ſeruãda tradidit & ꝙ cũ ſplendẽti principatu & claritate rerũ debuerat impare: & ſub multo filẽtio & timore regnauit: fuitq; hieroboã regi cunctis tẽporibus inimicus. Mortuus eſt aũt cũ uixiſſet qnquaginta & ſeptẽ annis: in qbus regnauit decẽ & ſeptẽ uir ſupbus: & fatuus: & nolens paternis amicis credere: ꝓdiderat principatũ: ſepultuſq; eſt in hieroſolymis in tumulis regũ. Roboã itaq; ſucceſſit ĩ regnũ filius abia: cum hieroboam octauũ decimum annũ haberet in regno. Et quidem huiuſmodi ſine conſumpta ſunt. Cõſequens eſt nũc: ut de hieroboã dicamus: quemadmodum & ipſe fuerat conuerſatus. Is enim non quieuit iniquitates facere corã deo: ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras: & ſacerdotes de populo eligebat. Contra quas impietates ſupplicia non poſt longum tempus in eius caput & totius generatiõis ipſius erat relatura diuinitas. Illa ſiquidem tempeſtate cum eius filius nomine abimen egrotaret: dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatũ ſcema ſuſcipiens: iret ad achiam ꝓphetã: aſſerens eũ uiꝝ eſſe mirabilem: & futura predicere: qui ẽt de regno ei ſignificaſſet: & ab eo quaſi peregrina requireret: ſi puer languorem poſſet euadere: Quæ mutata ueſte ſicut maritus ei preceperat: uenit ĩ ſylo ciuitatẽ: ubi morabatur achias. Cũq; foret domũ illius ingreſſura: cũ eſſet iã ꝓphetæ uiſus ſenectute grauatus: apparuit deus ei: utrũq; denũciãs: & qa hieroboã regis ad eum ueniret uxor: & quid deberet pro quibus aderat reſpõdere. Qua in eius domũ uenient: tuelut priuata

simul & peregrina: Ille clamauit. Ingredere uxor hieroboā. Quid te celas. Deū latere nō potes q mihi & te uēturā eē denunciauit: & imperauit quæ tibi dicā. Reuertere igit' ad maritū: & dic ei hęc dixisse deū. Quō te magnū ex paruulo & nihil exīstente cōstituire gē: & scindens regnū a genere Dauid tibi cōtradidit: tuq; horū nō recordatus: meāq; religionē deserēs: fusilesq; deos efficiēs illos potius honorasti: deiciā te denuo: & oē tuū genus exterminabo & canū uoracitati uolatiliūq; præbebo: & qdā a me suscitabit' rex totius populi: q de genere hieroboā nullū penitus remanere pmittat. Participabat' aūt isto supplicio & populus: et copiosa terra hac priuabit': et trās eufratē ulterius dispget': quō cuncti regis ipietates secuti: deos ab eo factos adorauerunt: et meā religionē uenerabilē reliquerūt. Tu uero mulier hæc marito festina renūciare: filiū uero tuū iuenies eē defunctū. Te nāq; ingrediente ciuitatē: spiritū mox amittet: sepelieturq; planctu populi cōiter honoratus. Hic nāq; solus ex genere hieroboam bonus fuisse uidebat'. Hæc itaq; ꝓpheta dicēte: exiliens turbata mulier de morte filii lamentans: p uiam festinanter ibat lugens & ingemiscens: filium utiq; quem in spe reliquerat uiuū ulterius non uisura: quē continuo moriturū esse crederet. Quæ dum uenisset in ciuitatē: filiū qdem sicut ꝓpheta dixerat inuenit extinctū: regi uero cuncta narrauit. Cap. VI.

Ieroboam itaq; nihil hoꝝ cogitans: multo exercitu congregato cōtra abiā filium hroboā: q i duabus tribubus patri successerat: castrametatus est: despiciebat enim illū ꝓpter ætatē. Qui dū hieroboā inuasionē audisset: obstupefactus est: uerūtamē ultra prudētiā iuuētutis ad spē belladi roboratus: electo ex tribuꝰ duabꝰ exercitu: occurrit hieroboā ad quēdā locū q uocat' mons amorreorum: & castra circūfigēs: bello necessaria ꝓparabat. Erat enī eius exercitus quadraginta milia uiroꝝ: hieroboā uero manus duplex erat. Cūq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina cōmittēda esset iam in acie constitutus: stās in loco excelsiore rex abia māu filētiū impauit: & hieroboā petit ut cum quiete prius se audiret: factoq; filētio cœpit hæc dicere. Nec uos egdē ignoratis: q; deus principatū Dauid & eius soboli in tpe uniuerso concesserit: miror aūt quō recedētes a meo patre: seruo suo hieroboā idecēter adheseritis: & cū eo pugnaturi cōtra eos q a deo regnare decreti sunt nūc aduenistis: ut eorū regnū his pręliis auferatis. Hactenus itaq; regnū hieroboā iniuste detinuit: quod nō reor maiori eū tpe possessuꝝ: q iō pœnas etiā de ꝓterito nūc solues: ab iniqtatibus & iniuriis nō cessabit: quas ei hactenus inferre præsumpsit: sed & uos talia perpetrare coegit: q nullā a meo patre passi cōsuetudiā: & tñ qa nō quæ uobis placerēt in cetu locutus est malignis hominibus credens: illū quidē ut putatis ira faciente reliquistis: quod autem uerius est: a deo uos & eius legibus abstraxistis: cū potius ignoscēdū fuerat nō uerbis solūmodo durioribus uiro iuuenculo & contentionis ignaro: sed etiā si ad aliquā difficultatē operis peruuēturem fuisset expitiāq; ꝓductus: esset pferēdus ꝓpter salomonē patrē illius: & beneficia uobis sæpe collata: quę danda sunt utiq; peccatis filiorū: pro beneficiis & affectu parentū. Vos autem nihil eorum cogitastis: neq; tunc: neq; mō: sed sup nos tantus uenit exercitus. Vel i quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus constitutis? quę uestrę sunt impietatis & non religionis indicia? An certe spem uobis multitudo præbuit? quia nostra castra transcēdit. Sed nulla uirtus illic est: ubi licet cū multis milibus aliqs pugnat iniuste: solūmō enim iustitia & pietate diuina spes uictoriæ constat īmota: quæ scilicet & apud nos est: seruantes a principio leges: & deū ꝓpriū uenerantes: quē nō manus de putrescibili silua fecerunt: nec excogitatio mali regis ꝓ populi seductione cōstruxit: sed cuius est opus principiū finisq; cūctoꝝ. Vnde suadeo ēt nūc uobis: pœnitētiam ꝓterito rū ut habeatis & meliora cogitātes: dimicare cessetis: paternasq; leges recolatis: & qc-

quid ad magnitudinē uos tātæ felicitatis euexit. Hæc equidem abias est locutus ad populū. Adhuc aūt eo loquente: quoſdā militum hieroboā latēter īmiſit: ut abiā ex aliquibus partibus circundarēt: qua exercitus nō uideret. Qui cum inter hoſtes apparuiſſent: exercitus quidē eius conturbatus expauit. Abias aūt cōfortauit eos: & in domino ſpem habere poſcebat. Tunc illi pariter īuocātes dei ſolatiū: ſacerdotibus tubis clāgētibus: cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Et illorū qdē audaciā ac iuuentutē diſſoluit deus: exercitū aūt abiæ fecit excelſiorē. Nā quāta i illo bello referē cędes fuiſſe cōmiſſa: neq; græcorū: neq; barbaroꝝ referūt hiſtoriæ. Abia aūt & filii iuda & beniamin de exercitu hieroboā mirabilem & famoſiſſimā pceperunt deo conferrēte uictoriam. Quinquaginta milia enim hoſtiū bello pſtrata ſunt: eorūq; munitiſſimas ciuitates dirupuerūt: iſup bethuliam eiuſq; regionem forti dimicatione tenuerūt. Hieroboam itaq; hac dimicatione fatigatus: nequaq̄ uires habuit: quātocūq; tēpore poſt hæc abia uixit. Qui tamen poſt hāc uictoriā puo tēpore ſuperueniens: obiit cum regnaſſet annis tribus & ſepultus est in hieroſolymis: in monumentis paternis. Reliquit aūt filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & ſex: quos oēs de uxoribus uigintiſeptē pcreauit. Huic ſucceſſit i regno filius aſa: cuius iuuenculi fuit mater nomine maacha. Hoc ergo mō abię filii roboam nobis geſta ſunt tradita. Mortuus est aūt & hieroboam rex decē tribuū: cū uiginti & duobus annis tenuiſſet imperium: ſucceſſitq; ei filius nadab: ſecūdo iam anno regis aſa trāſacto: regnauitq; hieroboam filius annis duobus: patris ipietati malitiæq; cōcordans. Cap. VII.

In his autem duobus annis caſtrametatus est contra geberhon ciuitatē paleſtinorum. Cūq; eam foret obſeſſione capturus: dolum paſſus a quodam amico nomie baaſa meheli filio mortuus est. Qui poſt eius obitū potitus īperio: omne genus hieroboam interemit & euenit: ut ſecundum propheticam dei: alii quidem cognatoꝝ hieroboam in ciuitate mortui lacerarent a canibus atq; conſumerentur: alii uero in agris a uolatilibus deuorarētur. Et ulcus qdē hieroboā pro eius ipietate atq; iniquitate perculit ultionē hac uice dignam. Cap. VIII.

Ex aūt hieroſolymoꝝ aſa dū moribus eēt egregius: ſemperq; ad diuinitatē reſpexerit nihilq; gereret neq; cogitaret: quod nō eſſet pietati conueniēs: aut ad legū cuſtodiā ptineret ſuū cōpoſuit regnū: abſcidēs cūctā ab eo nequiciā: & ab oī macula emundans. Habuit autem exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerentiū ſcuta & lanceas: de tribu quidem iuda trecenta milia: de beniamin aūt ſcuta arcuſq; portantiū: ducenta quinquaginta milia. Cūq; iam decem regnaſſet ānis: caſtra cōtra eū mouit cū maximo nimis exercitu zara rex ethiopię: ducēs pedeſtriū qdē ducēta milia: eqſtriū uero decē milia: & currus trecētos. Qui dum uſq; ad ciuitatē moriſam quæ est in tribu iuda cū exercitu ſuo ueniret: occurrit ei aſa: & caſtris cōtra eū poſitis: i quadā cōualle noie ſabatatha: nō pcul a ciuitate: cū uidiſſet ethiopū multitudinē: poſcebat a deo cū clamore uictoriā: & ut multa milia hoſtiū ipſe pimeret. Necq; eni & in alio cōfidēdū eſſe dicebat: quā in eo q poſſet ēt paucos multoꝝ: potiores oſtēdere: & facere ſirmos fortiſſimis pualere. Hęc orāte aſa ſignū uictoriæ deus oſtēdit: & cū gaudio: diuinitatiſq; auxilio bello cōgreſſus: multos ethiopū pculit: et cōuerſos in fugā plecutus est uſq; ad gerariticē regionē. Relinquentes aūt occaſione hoſtium: ad direptionē gentium ciuitatis gerarenę cōuerſi ſunt quā ceperant: eorūq; ad caſtra protinus acceſſerunt: ita ut tollerent multum auri: multūq; nimis argenti: prædāq; deueherent ualde mirabilē camelosq; & ſubiugalia: & pecudū greges īnumeros. Aſa igit & eius exercitus ſumpta hmōi a deo uictoria atq; prda: i hieroſolymis remeauit. Quibus uenientibus occurrit in uia azarias noie propheta: & pcipiens ut paululum a greſſu itineris abſtinerēt: coepit ad eos dicere: q illa uictoria fuiſ

ſet eis a deo cõceſſa.eo q; iuſtos ſe ſanctoſq; ſeruaſſent:& omnia dei uolũtate feciſſent. Quos in eius mãdatis pmanentes dixit ſup hoſtibus ꝓualere:& habituros diuina uirtute fœlicitatẽ:relinquẽtes aũt eius religionẽ in cõtraria deuenire:futurũq; tps:in quo nullus ĩueniret uerax ꝓpheta in eo populo:neq; ſacerdos: q iuſte aliqd reſpõderet:ob quã rẽ ita ciuitates ſubuertẽdas:& gentẽ in oi terra diſſeminãdã:& uitã miſerabilẽ & inopẽ habituros:ſuaſitq; eis:ut dũ hæc haberent bene agerent:& nequaq; a diuina deuotione recederẽt. Hæc audiẽs rex:& populus gauiſi ſũt:multũ ſtudiũ & oẽs ĩ cõe:& ſinguli circa iuſticiã exhibebãt:miſitq; rex in oẽm ꝓuinciã ꝑcipiẽs ut legitima diligẽter ubiq; ſeruarẽt. Sic igit aſa duaꝝ tribuũ regis actio gerebat. Reuertar aũt ad regẽ baaſa q iſraheliticũ populũ poſſidebat: occideratq; nadab filiũ hieroboã:& eius tenuerat principatũ. Hic enĩ iter ſaulĩ ciuitatẽ degẽs:& hĩraculum ĩbi cõſtituẽs regnauit qdẽ ãnis uiginti & qttuor ſed fuit malignꝰ & ĩpius ultra hieroboã & filiũ eius:& populũ multis malis affli xit:& deo fecit iniuriã. Qui mittẽs ad eũ gimõ ꝓphetã:dixit & ſe & oẽ gẽus eius exterminaturũ:& hiſdẽ malis qbus domũ hieroboã pdiderat pditusꝝ q rex ab eo conſtitutus bñficiũ nõ repẽſauit:ut iuſte & pie populo ꝓſideret:cũ hæc primitus ipſis ꝓdeſſent:deinde gratiſſima deo ſemp forẽt:ſed magis imitatus eſt peſſimũ hieroboã:cuius dũ depiſſet aſa uiueret tñ eius in iſto maligũitas:dicebatq; ſupplicĩũ malorꝫ illius hũc habiturũ q ei ſimilis extitiſſe uidebat. Baaſa aũt q̃is p ꝓphetã audiſſet futurã ſibi ſuoq; generi ꝓ cõmiſſis ſceleribus ultionẽ:tñ de reliquo nõ cauit:neq; reſpexit q; male agẽdo depiter iglorioſe:ſi nõ pẽitẽdo ꝓ malis ꝓteritis a deo uẽiã mereretꝰ:ſed tanq; illi qbus ꝓmiũ ꝓponiẽ laborare nõ ceſſant:donec ad ꝓpoſita dona uẽiãt. Sic & baaſa ꝓpheta ꝓdicẽte ſibi futura tãquã ſi ad magna bona cõcurreret:in pniciẽ ſui generis:& totius domus ĩteritũ peior fieri quotidiẽ nõ ceſſabat. Nãq; uelut athletha neqcie ĩ his agebat malis. Nouiſſime uero exercitu ſumpto:rurſus nõ ignorabilẽ quãdã ramath ciuitatẽ obſederat:q; quadraginta ſtadiis ab hieroſolymis aberat:eãq; capiẽs:cogitauit ut in ea exercitũ derelinq̃ret: q̃tẽus & ĩde ꝓcedẽs:terrã aſa regis iuaderet. Metuẽs ẽt aſa cõamẽ hoſtis qa poſſit exercitus q ramath cepat eius uiolare ꝓuinciã:miſit ad regẽ damaſcẽoꝝ legatos:ſimul & aurũ & argẽtũ:petẽs ab eo ſolaciũ:& cõmemorãs qa amicitiã antiqtus habuiſſent. Ille uero & pecũiaꝝ opulẽtiã grate ſuſcepit:& ſolatia ꝓbuit:ſoluẽs amicitiã quã habuerat cũ baaſa:miſitq; ad ciuitates q̃ baaſan uidebãt ĩpio ſubiacere:ut eas affligeret. Qui alias qdẽ ĩcẽderũt alias populati ſunt.i. eleõ:& abella:et alias mltas. Hæc audiẽs rex iſrahelitaꝝ edificare qdẽ ramath atq; munire ceſſauit:reuerti uero cũ ſtudio feſtinauit:ut ꝓpriis ferret auxiliũ. Igit aſa ex apparatu edificioꝝ quẽ baaſa congregauerat ĩcõſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates:quarum altera gabaa:altera uero maſpha uocabat. Cap. IX.

T poſt hoc tps nõ habuit ĩã baaſa pugnãdi aduerſus aſa. Peremptus ẽ enim a creo
e ne:et ſepultus ĩ ciuitate therſa:cui ſucceſſit filius hela. Hic cũ regnaſſet duobus
ãnis defũctus ẽ:quẽ occidit zamarias equorũ ordinis dimidii princeps. Nã dum epularetur apud diſpẽſatorẽ ſuũ noie oſa:ſuaſit qbuſdã eqtibus ut ſubito deſerẽtibus eũ armigeris & principibus: deſolatũ reperientes occiderẽt. Illi nãq; cuncti circa obſeſſionem gabathenæ ciuitatis in paleſtina poſitæ occupati uidebãt. Perimẽs itaq; helã regẽ princeps equorꝫ zamarias:ipſe regnauit:& omne baſan genus ſecũdum prophetiam gimon interemit. Eodem nãq; modo eius domus ꝓpter impietatem radicitus eſt euulſa: ſicut genus hieroboã piſſe deſcripſimus. Exercitus q gabathon obſidebat audiẽs quod de rege cõtigerat:et q; zamarias occidẽs eũ ĩuaſiſſet ĩperiũ et ĩpi pricipẽ ſuũ amari cõſtituere regẽ. Qui a gabathena urbe mouẽs exercitũ:uenit:ĩ therſa:et accedẽs ad ciuitatẽ: manu bellica eã cœpit. Zamarias aũt uidẽs ciuitatẽ fuiſſe detẽtã:fugit ad locũ aulæ re-

gię ſecretiorē:& ſuccedēs eā ſemetipſum pariter cōcremauit:cū regnaſſet diebus ſeptē. Moxq; iſrahelitaꝝ diuiſus eſt populus & alii qdē themā regnare uolebāt alii aūt amari. Cūq; uiciſſet pars amari intereptus ē themā & in toto exercitu regnauit amari. Tricesimo aūt anno regis aſa amari ſuſcepit imperiū & tenuit annis duodecim. Quoꝝ qdē ſex annis ī therſa fecit reliquos āt in ciuitate ea q̄ mareō appellat a greęcis uero ſamaria. Hic aūt noīauit eā ſomareon a ſomaro quodā:q ei montē uenundauerat in quo ciuitatē cōſtituerat. In nullo āt differebat a ſtudiis priorū regū:niſi q; peior erat: oēs enim q̄rebant modū:quatenus ſuis ipietatibus quotidie populū faceret a deo recedere:& ꝓpterea extinxit eos:& nullum permiſit ex eorum genere ſupereſſe. Et is ergo defunctus eſt ī ſamaria ſucceſſitq; ei filius ahab. Ex his namq; cognoſcitur:quātam ꝓuidentiam humanaꝝ rerū ꝓbatur hēre diuinitas:& qūo bonos qdē diligat:malos aūt abhorreat & a radice diſpdet. Iſrahelitarum deniq; reges ꝓpter ſuā iniquitatē & iniuſtitiā alter ſup alteꝝ ruentes multi paruo tēpore perierunt:& eorū genus exterminatū eſt. Cap. X.

Za aūt rex hieroſolymorū qui duabus tribubus p̄ſidebat:& propter pietatē atq; iuſtitiā ad longā fœlicēq; a deo ꝓductus ē ſenectutē:& cū regnaſſet quadraginta duobus ānis:bona morte defunctus eſt. Quo moriēte ſucceſſit ei filius ioſaphat de abida matre ꝓcreatus. Hūc āt imitatorē ꝓaui ſui Dauid pietate atq; fortitudine cūctis ipſis operibus decreuerūt. Sed de hoc rege non eſt mō referēdi neceſſitas. Igit̄ ahab iſrahelitarū rex habitabat ī ſamaria:tenuitq; pricipatū ānis uiginti:& mēſibus duobus: nihil āplius renouās:q̄ priſci fecerāt reges:niſi q; mali magnitudine tenderet ad peiora: ſupans oēm eorū nequitiā:& quod ad diuinā ptineret iniuriā uiuaciter imitatus:& p̄cipue cōſtructas adorauit uitulas:& ſup hec alia peiora molitus eſt. Duxit uero uxorē filiā ionabal regis tiri & ſydonis noīe iezabel: p quā didicit eius adorare deos. Erat enī mulier nimis accerrima ſimul & audax. Quæ ad tātā uēit luxuriā atq; ueſaniā:ut ēt deo tiri & ſydonis quē baal appellabāt tēplū edificaret:& plātaret oium arboꝝ lucos. Conſtituit aūt & ſacerdotes:falſoſq; ꝓphetas huic deo ſeruituros. Sed & ipſe rex multos hmōi circa ſe fouebat:ſtultitia atq; nequitia omnes priores ſuos excellēs. Quidā igitur propheta ſummi dei de ciuitate theſbites galaditidis regionis ueniēs ad ahab:dixit ei. Quia dixerit deus:neq; hymbrē:neq; roſillis ānis iea ꝓuincia ſe miſſuꝝ:niſi ipſe rurſus apparuiſſet. Et ī his dictis cū iuraſſet acceſſit ad ptes auſtrales:& habitabat circa torrentē quēdā unde poculi habebat auxiliū:nā corui cibū ei quotidie deferebāt. Cūq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet in ciuitatē ſareptā nō ꝓcul a ſydone tiroq; deuenit:q̄ ciuitas in haꝝ medio cōſtituta eſt. Deus enī p̄cepat cuidā illic mulieri uidueę:ut cibū ei preberet. Cūq; nō ꝓcul eēt a porta:uidit mulierē uiduā ſibimet colligentē ligna. Cui cū deus ſignificaſſet hanc eſſe q̄ ei cibū miniſtratura foret:accedēs ſalutauit eā:& ad bibendum aquā ſibi tribui poſtulabat. Quæ cū procederet:denuo uocans eam:etiā panē ſibi poſcit afferri. Illa cum iuraſſet nihil ſe intus ī domo habere:niſi modicū farinæ & paululū olei:& ꝓpterea prexiſſe ad colligēda ligna:ut cōſperſa farina ſibi ſuoq; filio panes faceret:qbus expēſis cum aliud nihil ſupeſſet ut fame morerētur, ait ꝓpheta. Cōfidēs pgę: & ſpe meliori cōſiſte:faciēs primitus mihi paululum defer. Prædico nāq; q; non tibi deficiet hidria farinæ: neq; uas olei:dōec dei gratia hymbrē fundat ī terras. Hęc ei dicēte ꝓpheta:ueniens ea q̄ dixerat fecit. Et ipſa habuit paululū:& ex hoc filio miniſtrauit ꝑiter & prophetæ:nihilq; hoꝝ defuit eis:donec ſiccitas defecerat. Meminit ēt ſiccitatis & menander in geſtis uali thioꝝ regis ita dicēs. Et ſiccitas ſup eos facta eſt a mēſe hiperberitheon uſq; ad aliū ānū hipuerithei. Qui dū deo ſupplicaret multa flumia ſunt emiſſa. Iſq; ciuitatē botrā edifica uit ī phenice & aazou ī bliphſa. Et hoc qdē ait:ſub ahab factā ſignificās ſiccitatē. Hoc

enī tpe ithabalus cuius mentāder fecit mētionē: regnauit ī tiro. Mulier itaq; quā paulo ante diximus pabulū prophetæ p̄buisse: cū cecidisset eius filius in languorē: ita ut aīam dimitteret & mortuus eē uideret deflēs & mātibus semetipsam ualde discerpēs uocesq; quas dictabat luctus emittēs accusabat apud se ꝓpheta p̄ntē factā iniuriā: q̄si ipse peccata eius argueret: & ideo puer fuisset extinctus. Ille uero eā equo aīo esse p̄cipiēs sibi filiū cōtradi dicēs uiuū se eū restituere ꝓmisit. Qua tradente portans eū ad locū in quo ipse degebat & in lectulo collocās clamabat ad deū dicens q; nō fuisset bene mulieri repensatū q̄ illū fuscepat & nutrierat cū eius filius eēt ablatus rogabatq; ut denuo aīam puer recipet atq; uiuendi copia p̄beret. Cūq; deus & matris habuisset misericordiā & uellet p̄cibus ꝓphetæ rogātis annuere ne uideret ad eā ꝓ lesiōe uenisse cōtinuo ultra oēm opinionem reuixit puer. Illa uero gratias ꝓphetę referens tūc apte se cognouisse dicebat q; loq̄ret ei uere diuinitas. Trāsacto itaq; paruo tpe: ex uoluntate dei pgebat ad regē ahab futurę ei nūciaturus hymbrē. Erūna enī & necessariorū iopia ꝓuinciā nimis uastauerat: ita ut nō solū hoies ꝓpter siccitatē: sed ēt cætera aīalia fames afficeret. Rex igitur reuocās quēdā abdiā: q erat sup eius iumēta: dixit ei: ut ad fontes aquarū & torrētes pgeret: quatenus pascua aīalibus inuēiret. Qui dū iā mississet in cūctū orbē terrarū: ad q̄rēdū ꝓphetā helyā: nec inuēisset: p̄cepit ut eū ēt ipse req̄reret. Quod dū fieri placuisset: & rex & abdias p singula itinera prexerūt. Cōtigerat itaq; tpe quo iezabel regina ꝓphetas domini occiderat: ut cētū ꝓphetas iste in spelūcis abscōderet: eosq; solummō pane & aqua nutriret. Cū igit abdias recessisset a rege: ꝓpheta ei helyas occurrit. A quo req̄situs qs eēt & agnoscēs esse ꝓphetā ꝓtinus adorauit. Cui ꝓpheta: pgere iquit ad regē: & dic quomō assum. Cui ille rndit. Quid mali passus a me: illic me dirigis: quo possim idubitāter occidi. An ignoras: qūo nullū relict locū rex: quo non direxit: ut te reptū ad casum necis adducat. Pręcauebat enim: ne dum regi nūciaret: helya alibi discedēte: mentiri uideret: ac morte succūberet: cōmemorabatq; ei quēadmodū cū iezabel ꝓphetas occideret: centū ipse abscōsos: & multos alios in speleo liberasset. Cui ꝓpheta: nihil metuēs inqt ad regē festinus accede: p̄buitq; ei iurisiurādi religionem: qūo illa die ad ahab ipse quoq; uēiret. Dūq; regi nūciasset: q; uidisset helyā: & mox occurrit ahab: req̄rēs cū ira grandi: si ipse esset q in populo hæbreorū ipietatis auctor existeret. Tūc propheta in nullo formidans ait: eū potius mala oia ppetrasse: eiusq; gēus q in illā ꝓuinciā deos alienos itroduxisset: ac deū q solus est reliqsset. Sed nūc iquit oēm populū ad mōtē carmelū p̄cipe cōgregari: necnō ꝓphetas tuos pariter & uxoris tuę quocūq; sunt numero: ꝓphetasq; locorū q̄si quadringētos. Qui dū oēs precatū ad montē ahab euocāte uēissent: stās in medio eorū helyas ait. Quousq; diuisam mētē & uolūtates habētes in hac cōuersatiōe cōsistitis. Si q̄dē putatis nostræ ꝓuinciæ deū uerū & solū: eū sequimini eiusq; mādata seruate: si uero hoc nō existimatis: sed peregrinos creditis & illis exhibēdā ēt putatis esse culturā: eis nihilominus obedite. Cūq; nihil populus ad talia rndēret: petit helyas ꝓ experimēto fortitudinis aliēorū deorū: & sui cuius remānerat solus ipe ꝓpheta cū illorū eēt nūero quadringēti: ut sumeret bouē: & eū occisum super altare poneret: nequaq̄ igne suppositō: similr etiā illos facientes ꝓprios deos inuocare: quatenus eorū hostias concremarēt: hoc inquit facto cognoscetis uerā dei p̄ualere naturā. Quod dum placuisset: ait helyas: ut eligentes bouē illi prius occiderēt: & deos proprios iuocarēt. Quorum dū nō audiret oratio: deridēs helyas magna eos uoce ad deos suos clamare monebat: quia aut ꝓfecti aliquo fuissent: aut forte dormirēt. Illis aūt a matutino usq; ad diē mediā hoc facientibus: & semet ipsos more patrio cultris & gladiis incidentibus: & nihil agentibus cum ipse esset iā hostias oblaturus: illos quidem abire pręcepit: populum ucro in proximo iussit accedere:

ut uiderẽt & cuſtodirẽt eũ ne lignis ignem latẽter imitteret. Cumq; populus acceſſiſſet: ſumẽs. xii. lapides. ſecundum tribus hębraici populi conſtituit ex eis altare: & circam illud fecit foueam ualde profundam: & impoſuit ligna ſup altare: & eis ſuppoſuit hoſtias præceptiq; ut quattuor ydrię de fonte completę deferentur ſup altare: donec fouea quæ aquam ſparſam exaltari ſuſcipiebat: impleta maneret. Quo facto cœpit orare deũ: atq; clamare: ut crãti populo multo iam tpe: ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cumq; hoc dixiſſet repẽte ignis de cælo uidẽte populo cecidit ſup aram: & conſumpſit hoſtias uniuerſas: ita ut etiam aqua ipſa concremarentur & locus ad cinerem uſq; pduceretur: & hactenus ita perdurat. Hoc uidẽtes iſrahelite ceciderunt in terram & adorauerũt unũ deum: ſolum: maximum: uerumq; clamantes: alios uero fallaciter ſe & uana opinione coluiſſe. Tunc compræhendentes prophetas ſuos: cunctos hælya pręcipiẽte pemerunt. Dixitq; propheta regi. Perge ad conuiuium tuum: nihil decetero cogitans: poſt paululũ nanq; a deo ymbrẽ largiſſimũ uidebis effundi. Igitur ahab poſt hæc uerba diſceſſit: helyas aũt in culmen carmeli montis aſcendens: poſitis in terra genibus: eiuſq; coniungẽs caput orauit. Quo facto iuſſit ut eius miniſter pergens in quendam ſcopulum ad mare reſpiceret: & ſi aliunde nubẽ ſuſcitari uideret: & referret. Tunc etenim erat aer ualde puriſſimus & ſerenitate pſpicuus. Quo aſcẽdente ſæpius. nihilq; uidere ſe dicente: dum ſepties hoc feciſſet: ait ſe uidere aerẽ aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis ueſtigio nigreſcẽtẽ. Quod dum audiſſet helyas: miſit ad ahab iubens: ut ad ciuitatẽ citius abiret: anteq; ymbrẽ prorumperet. Qui mox in urbem iezrahel feſtinus aduenit. Tunc repente ſiquidem aere obducto caligine & nubibus adopto ſpecie uehemẽs ortus eſt & uberrimus hymber effuſus. Propheta uero diuinitus inſpiratus: ante currum regis ad ciuitatem iezrahel uſq; perrexit. Audiẽs itaq; uxor ahab iezabel: & ſigna quæ fuerãt ab helya celebrata: & q; prophetas eius iterimeret: indignata miſit ad eũ nũcios: & per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturum: ſicut perdiderat ille eius prophetas. Tunc formidans helyas: fugit in ciuitatẽ nomine berſaheæ: hæc eſt aũt in ultimo fortis iudę: in terra idumeorum: quo relinquẽs ſuum miniſtrum: abſceſſit i heremum: & orauit ut moreret: nõ enim ſe meliorẽ eſſe patrũ dicẽs: ut illis peditis ipſe uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto circa quandã arborẽ obdormiuit. Et cum eum aliquis excitaſſet: ſurgens inuẽit cibum & aquã. Comedẽs autã & percipiẽs ex illius cibi refectione uirtutem: uẽit ad montẽ ſyna: ubi moiſes leges a deo dicitur accepiſſe: inueniensq; in eo ſpeluncã quãdam: ingreſſus in eam cõmorabatur. Cũq; eum uox quẽdam ex incerto facta requireret ut quid illic adeſſet: & cur relinq̃ret ciuitatem: ait eo q; occidiſſet prophetas alienigenorũ deorũ: & populo cõprobaſſet: qa unus ſit deus quẽ ab initio coluiſſent: & ob hoc ad ſuppliciũ quereret a regis uxore. Rurſus aũt audiẽs: ut ſub diuũ ꝓcederet: & qd oporteret fieri altera die cognoſceret: ex ſpelunca digreſſus eſt: & facto ſubito terremotu: ſplendorẽ fulgẽtis ignis inſpexit: factoq; ſilẽtio uox diuina nequaq̃ eum timere pręcepit: quẽ nullus detinere poſſet inimicus: iuſſitq; ut domi reuertẽs: ungeret populo regẽ hieu: nã ſi filium in damaſco uero ſyriæ azabel: pro ſe autem prophetã conſtitueret helyſeũ de ciuitate abela: ut totius impios populi perimeret: alios quidẽ azahel: alios autẽ hieu. Hæc audiẽs helyas ad regionẽ reuerſus eſt hębreorum: & inueniens helyſeum filium ſaphat arantem & cum eodẽ alios uſq; ad iuga duodecim accedẽs: proiecit ſuper eum pallium ſuum. Helyſeus autem cœpit prophetare & relictis bobus ſecutus eſt eum: rogans eum ut permitteret quatenus parentes proprios ſalutaret. Quo iubente ut faceret ualedicẽs eis ſecutus eſt & fuit helyæ cũcto tempore eius uitę diſcipulus & miniſter. De hoc itaq; propheta hęc dixiſſe ſufficiat. Cap. XI.

Vidam igitur naboth de azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uici
q num agrum quolibet pcio uenundaret: quatenus eo coniuncto possessionē face-
ret potiorē qui si nollet pecunias: accipet ex eius agris quē uellet eligere: naboth
dicēte: hoc se facere nolle: sed paternam sortē eligere ac possidere cōtristatus rex: q alias
q aliēum prędium non posset accipere: neq; lauacris usus est: neq; cibis. Iezabel autem
uxor sua requisiuit: cur ita tribularetur: cum neq; balnea: neq; prādium appeteret: neq;
cenam narrauit ei naboth supbiam: & quia dum præ mansuetis sermonibus & inferio
ribus a regia dignitate locutus ei fuisset: non impetrando quæ popposcerat: ptulisset iniu
riam. Illa uero rogabat ut pusillanimitate tristitiaq; recederet: suo corpori solenniter
prouideret: se dicēs de naboth supplicio cogitare. Quæ misit litteras ad iudicē israhelita
rum ex nomine ahab: iubēs ut ieiunarēt omnes: & habito conuētu: naboth facerēt præ
sidere: cum utiq; insignis eēt genere & instruerēt tres quosdam uiros audaces: qui cōtra
eum testimonium quasi deum blasphemasset & regē: & hoc modo pimeretur. Naboth
itaq; secundum scripta reginæ & testimoniō contra se phibito quasi deū blasphemasset
& regē: lapidatus & mortuus est. Audiēs aūt hæc iezabel: ad regē ingressa mox est: eiq;
dixit: ut uineam naboth gratis accipet. Ahab aūt lætatus in his quę acta sunt: exiliēs de
cto: pgebat uineam naboth inspecturus. In hoc indignatus deus: misit ꝓphetā helyam
ad agrum naboth: quatēus ad ahab accederet: eiq; de his quæ fuerant gesta loqueretur:
& q occidēs uerum dominū agri: ipse illius hereditatē possideret iniuste. Cūq; uenisset
ad eum: dicēte rege quid uellet: ait qa peccato pollutum eum inuēisset: in illo loco i quo
naboth mortuus a canibus uidebatur fuisse deuoratus: eius sanguinē & uxoris funden-
dum: & omne gēus eius esse piturū: eo q huiusmodi ipietates effecerint: & contra leges
patrias ciuē iniuste pemerint. Contristatus aūt ahab: & pœnitētiā agens: ingressus est:
& indutus sacco nudis pedibus ambulabat: non appetēs penitus cibum: & peccata sua
confitens: & deū hoc modo placare contēdens. Tunc deus prophetæ dixit: ahab quidē
uiuēte: eius generis differēdum esse supplicium: sed eius filii temporibus inferendum. Et
hæc quidē helyas regi dixit: & abscessit. His itaq; temporibus adadus filius adadi regis
syriæ & damasci: collecto ꝓuincię totius exercitu & trigīta duorum regum solatiis ha
bitantium trans eufraten: contra ahab castrametatus est. Ille uero cum par nō esset exer
citu ad dimicandum non pręsumpsit accedere: sed omnia necessaria i ciuitatibus muni
tis includēs. ipse mansit in samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortissimos: & erat
inexpugnabilis obsidētibus. Rex uero syrorū exercitu sumpto uenit ad samariā: & obe
dies eā: pconē misit ad ahab: petēs: ut eius legatos susciperet: & quid uellēt agnoscere.
Quod dum rex israhelitarum fieri pmisisset: ueniētes legati ante regē dixerunt: diuitias
filios & uxores ahab adado regi dandas: & si promitteret hæc ita faciēda: ut tolleret ho
rum quæcūq; uellet: castra solueret: & ab obsessione cessaret. Ahab autē legatis dixit: ut
euntes suo dicerēt regi: quia & ipse & omnes eius possessio forēt. Hæc illis renunciantī-
bus: misit denuo dicens: alter die missurum se famulos: qui eius regalia perscrutarētur:
& amicorum & cognatorum domos: & quicquid in eis optimū reperirēt auferrēt: & q
displicerēt: sola relinquerent. Ahab itaq; secunda legatione syroꝝ regis uehemēter affe
ctus: collecto populo in ecclesiam dixit: quia ipse quidē paratus fuerit ꝓ salute & pace
cunctorum & uxores suas: & filios & oēm dare possessionē: & quia hæc syrorum prima
legatione quesisset nunc inquit denuo missa legatione petit pscrutandas domos: ut qc-
quid in eis optimum inuenire: possit auferat: & occasionē hanc machinans ad pugnā:
& sciēs quia meis rebus nō pepercisset: ad uestras accessit: ego uero quod uobis placue
rit exhibeo. Populus aūt respondit: ei non obediēdum: sed potius contēnēdū esse: et ad

pugnādū ſe p̄paratos exiſtere. Legatis itaq; rex reſpondit: ut abeūtes dicerēt: qa primę qdē petitiōi eēt paratus obedire manere aūt ꝓ ciuiū ſecuritate ſe ſollicitū dicēs: nec ſe cūdā petitionē poſſe implere: dimiſit eos. Adadus aūt audiēs hęc potius indignatus: tertiā legationē miſit ad ahab interminādo atq; dicēdo: q; altiorē terræ congerié muris dē qbus ille p̄ſumebat erigeret: ſingulos terrę pugillos de exercitu eius unuſqſq; portaret: & his eū interminationibus deterrebat. Ahab aūt reſpondēte qa non deberet gloriari q eēt accinctus: ſed q bello ſupior demonſtratus: legati uenientes: & regē cum triginta duobus regibus q in eius ſolatio uenerant inuenientes in epulis: ei renunciauerunt reſpōſum. At ille repēte p̄cepit circūdari ciuitatē: & aggeres circa eā extolli: & nullo modo obſeſſionē relinqui. Ahab aūt his geſtis: erat cum oī populo in anguſtia conſtitutus. Tūc tñ ſecurior factus eſt: a formidineq; releuatus: cum ad eū qdā ꝓpheta ueniret atq; dixiſſet: ꝓmiſiſſe deū: ut tanta hoſtiū milia eius ditioni cōtraderet. Quo requirēte p quos hęc uictoria proueniret: p filios inquit principū: te ſcilicet eorum impitiā p̄cedēte. Conuocans aūt filios principū rex: inuenit quaſi cētum triginta duos: agnoſcenſq; ſyrū ad conuiuiū fuiſſe cōuerſum: aperiēs portas: filios principū mox emiſit. Exploratoribus aūt renunciantibus adado quid gereretur: deſtinauit qui eis occurrerēt p̄cipiēs ut ſiquidē ad prælium uenirēt: eos ad ſe legatos adducerēt: ſi uero pacifici eſſent: idē efficerēt. Ahab autē exercitum habuit alium intra murum in ſubſidiis. Porro filii principum congreſſi ſyrorum cuſtodibus: multos eorum interemerunt: & alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Videns autem eos rex iſrahelitarum. uincentes: etiam alium exercitum dimiſit exire. Qui repente in ſyros irruentes: prævaluerunt eis. Non enim ſyri ſuperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe uenturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios: ita pſecuti ſunt: ut illi ēt relinquerent fugiētes: & uix in equo rex potuiſſet euadere. Ahab aūt multos in itinere pſecutos interfecit ſyrorū: & eoꝝ caſtra diripuit: & inueniēs in eis diuitias auri & argēti nō puas & currū adadi: & equos q̄ ſumēs in ciuitatē denuo remeauit. Dicēte uero ꝓpheta: ut p̄pararet exercitū: qa futuro anno denuo ſup eū ſyri reuerterent: ahab in ciuitate hęc agebat. Adad aūt cum quanto potuit exercitu de prelio liberatus cū amicis ꝓpriis cogitabat: quēadmodū cū iſrahelitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidē non pugnandū eē dixerunt: quaſi deus eorū in locis talibus p̄ualeret: & propterea tunc ab eis eſſent uicti: ſed ſi in cāpo gererēt bella deuincerēt. Sup hoc conſilium dabant: ut reges q uenerunt in ſolatium: ad propria remeare dimitteret: & eorū exercitū ad prælia retinens: ſatrapas ordinaret: & in loco occiſorū exercitū de prouincia eorum eligeret: & equos: curruſq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bene fuiſſe dicta rex ſyrorū: diſponebat exercitū: ueniſq; tpe caſtra mouens: accedebat ſup hæbreos: uenienſq; in ciuitatē apheca: in magno campo caſtra conſtituit. Ahab uero occurrens ei cū ſua uirtute e diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat aūt quantū ad ſyrū puus ualde eius exercitus. Tunc rurſus acceſſit ad eū propheta: & uictoriā deū dare: promiſit: ſuamq; uirtutē oſtendere: qui non ſolū in montibus: ſed ēt in campis uictor exiſteret: quod apud ſyros non ita conſtaret. Igit̄ diebus ſeptē caſtris poſitis quieſcebant ſeptima uero diluculo p̄cedētibus hoſtibus aciēq; conſtituētibus: ad pugnandū e diuerſo & ahab ſuū egit exercitū. Tunc congreſſi robuſtiſſima dimicatione cōmiſſa: hoſtes conuertit in fugā & ad eorū interitū proſequēs iminebat. Illi uero ſuis curribus ipediti ab inuicē ſunt extincti: paucique diffugere ualuerunt in ciuitatē aphecath. Sed & ipſi ſunt mortui: muris enim cadētibus ſup eos uigintiſeptē milia defecerunt. In p̄lio aūt centū milia ſunt occiſa. Rex aūt ſyrorū adadus fugiēs cū q buſdā fideliſſimis ſeruulorū ſub terraneo loco ē celatus. Cui dū dixiſſent ſerui: qa clemētes eſſent & miſericordes iſrahelite: & poſſent mō conſueto roganti ſalutē ei conferre: ſi

cũtes rogarẽt ahab dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſaccis & reſtibus capita ſua alligantes ſic enim olim captiui rogabant ſyri ad ahab uenerunt petẽtes eũ ut adadus rex mereretur ſalutẽ quæ gratia eius proprius foret ſeruus. Ille uero dicẽs ſe libẽter eum ſuſcipere ſi uiueret nec in p̃lio defeciſſet: honorẽ quoq; atq; deuotionẽ exhibitur⁹ ſe ei ut fratri debitã promiſit. Tũc illi accipiẽtes iuſiurandũ: ut nihil patereť aduerſum: eduxerunt eũ de loco: in quo uidebať eſſe celatus: & ſedenti in curru ahab obtulerunt. Qui cũ adoraſſet eum: dans ei ahab dexteram lauauit eum in currũ: & oſculatus eſt eũ: iuſſitq; eſſe ſecur⁹: dicens: ut nihil mali deberet decetero formidare. Adad autẽ gratias egit: & nullo tẽpore ſe obliuiſci hęc beneficia cõpromiſit: ſed ẽt ciuitates iſrahelitar⁹ quas abſtulerant reges ante eum redditur⁹ ſe dixit & damaſcum: ut ita rex hæbreor⁹ egrederet ad ſua: ſicut maiores eorum in ſamariam. Celebratis itaq; federibus inter eos ahab multis muneribus donatum adadum: ad proprium dimiſit imperium. Igitur bellũ adadi regis ſyror⁹ quod habuit aduerſus ahab: & iſrahelitas: hoc mõ terminatũ eſt. Interea qdã p̃pheta nomine micheas: accedens ad unũ iſrahelitar⁹: petit ut cum in capite pro uoluntate dei p̃cuteret. Quo nolẽte: p̃dixit ei: quia eo q; inobediẽs eẽt deo: eiuſq; præcepto: leonẽ occurrẽte perimeretur. Quod dum illi hõi cõtigiſſet: acceſſit p̃pheta rurſus ad aliũ: & idẽ ut faceret impauit. Qui dũ p̃cuſſiſſet eũ & eius uerticẽ cruciaſſet: alligato capite acceſſit ad regẽ dicẽs: qa dum eẽt in exercitu conſtitutus: accepiſſet a quodã tribuno ſeruãdũ captiuũ: ſibiq; ab eo dictũ: ut ſi captiuus fugeret: ipſe morereť: quo fugiẽte is q eũ tradiderat mortẽ ei minareť inferre. Tũc reſpondẽte ahab mortẽ ei iminere iuſtiſſimã: ſoluẽs caput agnitus ẽ micheas eẽ p̃pheta: Hac enĩ parabola utebať: pp̃ ſermões quos erat ei dicturus. Ait nãq; qa cũ deus ei cõceſſiſſet ut ſupplicĩũ hoſtis euaderet: ipe inimi cũ eis adadũ q deũ blaſphemauerat dimiſiſſet: p̃pterea deus decreuiſſet ipſum quidem ab illo perimi: populũ uero ab eius exercitus inuaſione conſumi. Iratus ergo ahab prophetæ: illũ qdẽ clauſum ſeruari iuſſit. Confuſus aũt micheę ſermonibus: ad ſuã domũ remeauit. Igiť de ahab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad regẽ hieroſolymarum ioſaphat: is enim agens ſuũ iperiũ exercitũ in ciuitatibus: & ſubiectorũ prouinciã uniuerſam conſtituens: non minores quã auus eius abias tpe quo hieroboã ſup decem tribus regnauerat munitiones ubiq; collocauit. Habuit enim propiciã & cooperatricem ſibi diuinitatẽ: cũ eẽt iuſtus & pius & quod boni corã deo faceret: ſingulis diebus iquireret. Honorabant aũt eũ reges in circuitu conſtituti conferentes pecunias: ita ut diuinitas haberet ampliſſimas: & gloriã ualde preclarã. Anno ſiquidẽ tertio regni ſui: conuocans prouincię principes & ſacerdotes iuſſit ut peragrantes ubiq; oẽm populum ſub eo conſtitutũ: docerent p̃ ſingulas ciuitates moſaicas leges: ut eas ſine p̃uaricatione ſeruarent: & circa eius religionẽ deuoti ſuper exiſterẽt. In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt: ut nec amplecteretur potius: neq; diligeret q̃ ſeruare leges. Sed ẽt cõfines nimis amabant ioſaphat. Cũq; ẽt pacis fœdera celebrarent: eiq; paleſtini ſolita tributa redderent: & arabes amiſis ſingulis miniſtrarent: agnas duo milia & totidẽ arietes: muniuit maximas ciuitates atq; fortiſſimas: & exercitus in eis contra hoſtes & arma p̃parauit. Tunc enim erat ei ex tribu qdẽ iuda armatorũ exercitus trecenta milia uirorũ: quorum principatũ hẽbat edorus: ioannes aũt ducentorũ miliũ princeps erat: hos ipſe duxi. Tribũ beniamin habuit archarius: ducẽta milia. Alter aũt princeps militiæ noie gozonat: armatorũ habebat cẽtũ milia: & poſt hos alia cẽtũ milia q regi famulabant: quos direxit ad muniſſimas ciuitates Is filio ſuo ioră accepit uxorẽ filiã ahab: q decẽ tribubus impabat: noie gotholiã. Cũq; poſt tp̃s ad ſamariã prexiſſet: opulẽter cũ ahab ſuſcepit: & populo q̃ eũ ſecutus fuerat: clarã ualde largitatẽ hoſpitalitatis exhibuit: ideſt tritici &

uini & pecudū ubertatem rogauitq; ut cōtra regem syroꝝ ei solatia nō negaret q̄tenus ramoth ciuitatem in galaad cōstitutū auferret q̄ eius patris primo fuerat & a patre tūc regis syriæ uideret ablata. Promittens uero ioſaphat solatia se datuꝝ q̄is non ab illius minor erat eius exercitus: & euocāte ex hierosolymis ad samariā suū populū: egressi foris ciuitatē ambo reges & in ꝓpriis solis utriq; residētes: suū exercitū disponebāt. Ioſaphat aūt inter hæc iussit: ut si ꝓphetarū quidā adessent: euocati cōsulerētur: si eēt eo tpe ꝑliū cōtra syrū agendū. Fuerat nāq; tunc pax ahab una cū syro pmanens annis tribus: exquo eū post captiuitatē dimiserat ad propria remeare usq; ad illum diē. Vocans ergo ahab ꝓphetas suos quasi numero quadringētos: iussit consulere deū: si ei uictoriā cōtra adadū pugnandi concederet: & captionē ciuitatis ꝓpter quā bellum ꝑpararet inferre. Prophetis aūt dicentibus pugnare simul & uincere: & syrum esse captiuandum sicut & prius: intelligens in eorū sermonibus ioſaphat qa sunt falsi ꝓphetę: requirebat ahab rē: si alter aliquis esset ꝓpheta dei ut certius de futuris agnoscere. Ahab aūt esse quendā dixit: sed inuisum sibimet hoiem: eo q̄ mala ꝓphetaret: & ꝑdixisset eū moriturꝝ a syroꝝ rege deuictum: quapropter tūc in custodia teneret: cuius nomē erat micheas filius obedi. Cūq; petisset ioſaphat eū uocari: misit eunuchū & eduxit eū. Et dum eunuchus isset: indicauit ei oēs alios ꝓphetas regi uictoriā ꝑdixisse. Ille uero dicēs nihil se aliud de rege fore dictuꝝ: nisi q̄d deus in ore eius posuisset: cū uenisset ad ahab eūq; cōiurasset: ut id quod uerū eēt ediceret: ait oñdisse sibi deū fugiētes israhelitas: et eē pſecutiōe syrorū: & ab eis cunctos dispergi per mōtes sicut greges pastoribus desolatos: dicebatq; significatū sibi eo q̄ alii quidem reuerterentur ad ꝓpria: ipm uero solūmō in ꝑlio perimi. Cūq; micheas hæc dixisset ad ioſaphat Ahab ait. Nōne pauloāte significaui tibi: qualis sit circa me hominis huius affectus: & q̄ pessima prophetaret. Et cum micheas diceret q̄ eū oporteret oīa q̄ a deo ꝑdicebant audire & q̄ falsi qdem prophetę eum exacuerent ut spe uictorię egrederet ad bellū imineret aūt casus eius in ꝑlio erat ahab tristicia remissus. Interea sedechias qdā falsus ꝓpheta accedens ad regē ait: non esse respiciendū micheā q̄ nihil diceret ueritatis: & inditio simul utebatur helyam ꝓpheta esse in iezrael ciuitate in agro nathei sanguinē eius a canibus lambendū: sicut & nabuthei: q̄ ꝑ eum a populo fuisset occisus. Quibus ab illo sic prophetatis: micheam dicebat esse mendacē: quando meliori ꝓphetæ dicere uidebant cōtraria: & q̄ rex tertia die moreret. Cognoscetis inqt repēte: si uera sunt q̄ dicit iste: aut si pōt spiritus sancti habere uirutē. Cesus a me palmis non nocebit meæ manui: sicuti ladā dextrā regis Hieroboā aridā fecit: dum eū cōpræhēdere uoluisset. Hoc enī oībus notū ē. Cūq; pcussisset micheā & nihil fuisset passus cōfortatus ahab in semetipso: cōtra syrorū mouit exercitum. Vincebat arbitror illud quod iminebat: & falsi ꝓphetæ uerba plus q̄ erat ueritas credibiliora faciebat: ut ex occasiōe ꝑueniret ad finē. Tūc stans sedechias & faciēs cornua ferrea dixit ad ahab: unū ei manifestasset deus: i illis oēm syriā subuertēdā. Micheā uero dicēte: qa sedechias post non multos dies in cubiculo se celaret & q̄reret pœnā declinati sui mēdacii: iussit rex micheam in custodiam duci amon & ioas principū ciuitatis: & nihil aliud amplius ei præter panem & aquam ministrari. Cap. XII.

Gīt ahab & ioſaphat hierosolymorū rex sumētes exercitū: uenerunt in ramoth galaditis ciuitatē. Rex uero syrorū audiēs eorū aduentū: suū eis obiecit exercitū: & non ꝓcul a ramoth castra fixit. Constituerūt aūt inter se ahab & ioſaphat: ut ahan regiū scema deponeret hierosolymorū rex propria stola uestitus astaret in acie. Et illi q̄ micheę dicta contēpserat: ꝓter habitū regium & quod debebat euenit. A dad nāq; syriæ exercitui ꝓceperat uniuerso post principes suos: ut nullum alium perimerent: nisi

tantūmō iſrahelitaꝝ regē. Syri uero ſcā cōgreſſione uidētes ante aciē regē ioſaphat aſtā tē: & eū credētes eſſe regē ahab: ipetū fecerūt eūq; circūdederūt. Dūq; appropinquātes ipſum nō cē cognoſcerēt receſſere poſt tergū. Ab ortu nāq; diei uſq; ad ueſperā pugnā tes & p̄ualēte mādato regis neminē occiderūt quęrētes ahab interficere ſolū & inueni re nequerunt. Quidā uero aſtadi regis puer noīe adam cum ſagitaſſet inter hoſtes regē ahab per loricā in pulmone p̄cuſſit. At ille caſum ſuū exercitui manifeſtare noluit: ne ti more cōuerterēt in fugā: ſed aurige p̄cepit: ut conuerſo curru a prędio declinaret. Grauí ter enim & mortaliter fuerat ſagittatus: & uſq; ad occaſum ſolis factus exanguis inte riit. Igit̄ ſyroꝝ exercitus nocte ſup̄ueniēte ſignū dāre prędicone diſceſſit a caſtris: & agno ſcētes cūcti mortuū ahab: ad ꝓpria ſunt reuerſi. Corpus aūt ahab ſui ad ſamariā referē tes ſepelierunt: currūq; eius abluerūt in iazara fonte ſamariæ regis ſanguine cruentatū: & tunc cognouerunt helyæ ꝓphetiā fuiſſe uerā. Canes nāq; eius linxerunt ſanguinē: & meretrices ad fontē quod erat reliquū diluerunt. Mortuus eſt nāq; in ramoth: michea hunc p̄dicēte caſum. Dū ergo hæc ahab regi a duobus ꝓphetis p̄dicta uideant̄: oportet magnā iudicarí diuinitatē: & honorarí ſemp & coli: & quæ uera ſunt recipí: quā ea quę ꝓ cuiuſq; libidine dicunt̄ cōpleri & arbitrādū: q; nihil utilius eſt q̄ irorū taliū p̄ntia: p̄ bēte ſecundū deo: quod unuſq; ſq; debeat obſeruare: & cogitandū ex his quę regi ꝓuene runt: qa quod debetur neq; dum p̄ſcitū fuerit euitat̄: ſed repit in aías hoium inutilí ſpe blandiendo: & hoc modo ſeducendo: donec a deo debita paſſio cōpleat̄. Hoc ergo mō uidet̄ ēt ahab deceptus: ut p̄dicētibus qdē p̄ditionē ſuā non crederet: pphetantibus āt ea quæ delectabat̄ de ſe credēdo moreretur. Cui ochozias ſucceſſit filius in regnū.

INCIPIT LIBER. IX. ANTIQVITATIS IVDAICAE: QVI CONTI NET TEMPVS ANNORVM. CL. ET MENSIVM. VI. CAP. I.

Oſaphat itaq; rege ad hieroſolymā remeante poſt bellū quo ſola tiū p̄buerat achab cōtra adadū regem ſyrorū ſicut p̄dixímus occur rēs hieu ꝓpheta culpauit eū cur achab ſolatia p̄buiſſet homíni ípio pariter & maligno deū dicens moleſte qdē hoc pertuliſſe ſed licet peccaſſet ualde: tamē ꝓpter naturā eius optimā: ab incurſu hoſtiū pepercíſſe. Et tūc quidē ad gratiarū actionē rex & ad ſacrificia dei conuerſus eſt. Poſt hæc aūt cœpit oēm ſuā ꝓuinciā circuíre: & populū edocere ut leges per moiſen a deo datas oīno ſeruarent: & pietatē circa deū nihilominus exhiberent. Cō ſtituenſq; iudices in unaquaq; ſui íperii ciuitate: p̄cepit ut ꝓ nulla re ita cogitarent: quā ut iuſtícia populis exhiberent: & neq; munera: nec cuiuſpiā dignitatē propter iudiciale factū aut diuitias aut genus conſiderarent: ſed oībus equa iura tribuerent: ſcientes quia ēt q̄ occulte gerunt̄: a deo non ignorant̄. Hæc cū docuiſſet in unaquaq; ciuitate duarū tribuū: in hieroſolymā denuo remeauit: cōſtituitq; ēt ibi iudices a ſacerdotíbus: & leui tís: atq; primatíbus: monēs: ut díligenter & iuſta iuſtícia cuncta díſponerent: ſin aūt de rebus maioríbus qdam contribuliū ex aliís ciuitatíbus eos conſulerēt: cū maximo ſtu dío eís & iuſtíſſime reſponderent: quando rectū deberet eſſe iudiciū in ea ciuitate cōſti tutū: ubi & templū dei & habitaculū erat ípератoris. Horū aūt príncipes cōſtituit ama ſiā ſacerdotē: & ſabadiam q erat de tribu iuda. Rex igitur hoc mō cuncta díſpoſuit. Eo namq; tempore caſtrametatí ſunt aduerſus eum Ammanitæ & Moabite: ſumentes ſecū arabum maximam legionē & caſtra poſuerunt apud gaddí ciuitatē quæ eſt circa paludē aſſaltidē trecentí ſtadiis ꝓcul ab hieroſolymís: in qua naſcitur palma præcípua

ſimul & opobalſamū. Audiens aūt ioſaphat: quō hoſtes tranſeuntes paludē: in eius p-
uinciā deueniſſent: & metuens: conuocauit in cetu populū hieroſolymorum in diuino
ſacrario: & ſtans contra faciē tēpli orabat: & inuocabat deum ut ſibi ſuum auxiliū p̄be
ret & robur: quatenus hoſtibus p̄ualeret: dum & is qui templū ipſum edificauerat hoc
rogaſſet: ut ipſe contra hoſtes dimicaret: & præſumētes contra eos manus inferre cōpri
meret q utiq; ob hoc uenerūt: ut terrā quā eis ipſe præbuerat: molirentur auferre. Hæc
ā t orauit deflēs: ſimul & populus uniuerſus cū uxoribus atq; filiis ſupplicauerūt. Quo
facto: qdā iezel ꝓpheta ꝓgreſſus in mediū cetū: clamauit ad populū dicens & regē: qa
deus eoꝝ p̄ces audiſſet: & cōtra hoſtes ſine dubio debuiſſet dimicare: p̄cepitq; ut altero
die electo exercitu occurrerēt hoſtibus: eoſq; inuenirēt ab hieroſolyma in aſcēſu gaddiſ
q lucis dicit culmē: & cōtra eos qdē non dimicarēt: ſed tantūmō ſtarēt: uidētes quō di-
uinitas eos expugnaret. Hęc uero dicēte ꝓpheta: rex eqdē & populus in terra proſtra-
tus: deo gratias retulerunt: leuite aūt in organis ſolēnibus inceſſanter dicebāt hymnos.
Die itaq; facto: procedēs rex in deſertū ſub ciuitate thecua: dixit ad populū qa oporte-
ret prophetæ audire uerbū: & ad bellū die illa nō congredi: ſed ꝓponi debere ſacerdotes
cū tubis & leuitas ut hymnum dicentes: ſic deo gratias agerent: quomodo hebreorum
ꝓuinciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſententia regis: & quę p̄ceperat agebant. Deus
aūt terrorē maximū & tumultū ſup āmanitas īmiſit: & cedentes inter ſe hoſtes ſuos: mu
tuis ſe uulneribus occiderūt: ita ut ex tāta militia nullus ꝓcenitus euaſiſſet. Ioſaphat aūt
reſpiciēs in cōuallē: ubi hoſtiū erat exercitus: & uidēs eā plenā corporibus mortuoꝝ: læ
tatus ē in dei ſolacio ſic iopinabiliter euidēterq; allato: ut nō laborātibus illis ipe uicto
riā cōtuliſſet: iuſſitq; ut exercit⁹ hoſtiū caſtra diriperet: & mortuos expoliaret: diebuſq;
tribus exuētes eos pene defecerūt: tāta erat mltitudo utiq; emptoꝝ. Quarto uero die
oīs populus cōgregatus in q̄dā cōualle: de uirtute & ſolaciis benedixit deū: ꝑ qua re ēt
locus ipſe uocatus eſt cōuallis benedictiōis. Exinde ducēs exercitū ad hieroſolymā rex:
multis diebus ad hoſtias eſt cōuerſus & epulas. Igit poſtq̄ hanc eius uaſtationem alie
nigene gentes audiebant: oēs ualde ſunt territi: deū eius auxiliatorē eſſe aperte uidētes:
Ioſaphat itaq; ex illo tpe cū magna gloria & iuſtitia: diuinaq; pietatis amore degebat.
Fuit aūt amicus & achab filio iſrahelitarū regi. Cum quo cōmunione facta in conſtru-
ctione nauium quæ a portu nauigarent in ophir traciarū: nequaq̄ animum ſuum imple
re ꝑualuit: naues enim præ magnitudine perierunt: & propterea naues ulterius non in-
ſtruxit. Circa ioſaphat igitur hęc ſunt geſta. Cap. II.

Chab uero filius regnauit in iſrahel in ſamaria degens malignus homo: & ꝓ oīa
a ſimilis utriq; parēti: & hieroboā: q prius iniquitatē fecerat: & populū decipere in
choauerat. Cūq; iā in regno ſecūdū haberet annū: rex moabitarū rebellauit ei: &
tributa q̄ achab eius pater reddebat: miniſtrare ceſſabat. Contigit aūt ut ochozias cum
deſcenderet de ſupioribus domus ſuę caderet: & cū langueret: miſit ad deū acharo mu-
ſcā: hoc enī erat nomē illi deo: & conſuluit de ſalute ſua. Apparuitq; deus heliæ ꝓphetę
p̄cipiens ut miſſis a rege nūciis occurreret: eoſq; requireret ſi deū propriū iſrahelitarum
populus non haberet: & ideo miſiſſet rex eoꝝ ad alienū deū: ut de ſalute ſua cōſuleret:
ſimul & ut faceret eos ad regē reuerti: ciq; dicerent: q ꝑ nō euaderet hūc languorē. Helia
uero dei faciente p̄cepta: audientes nūtii ad regē ſunt cōtinuo regreſſi: admirātiq; reuer
ſionis uelocitatē: & reqrenti cām: dixerunt occurriſſe ſibi quendā hoīem: q prohibuiſſet
qdē eos ulterius ꝓcedere: reuertētes aūt nos tibi dicere ex mandato iſrahelitarū dei mā
dauit: q non poſſis ab hac egritudine liberari. Rege p̄cipiente: ut ei hoīem q talia dixe
rat indicarēt dixerunt eſſe uirum hyrſutum: & pellicia zona circundatū. Ille uero p hæc

gnoſcēs heliā eſſe quē nuntiī deſignabāt: miſit ad eū tribunū & quinquaginta armatos: ut eū adducerēt. Tribunus āt q miſſus fuerat inueniēs heliā in mōtis uertice reſidē tē: petebat ut deſcēdens ueniret ad regē quō ille iuſſiſſet: qui ſi nollet: duceretur inuitus. Cui helias: ut agnoſcas inquit me prophetā uerū exiſtere: deſcēdens ignis e cęlo conſumat & milites tuos & te. Continuo ueniēs flāma: conſumpſit & tribunū: & qui cū illo pariter erant. Hac pditione regi denunciata: nimis iratus ad heliā tribunū alium cum totidē miſit armatis. Qui cū ueniſſet ad ꝓphetā: credēs ſe eū uioléter adducere: ſi noluiſſet ſponte uenire: orans iterum ꝓpheta & eū ſicut priorē fecit igne conſumi. Agnoſcens hoc rex: ēt tertiū deſtinabat. Ille uero cum eēt ſapiēs & more ualde mitiſſimus: ueniens ad locū ubi erat helias: ei nimis blāde locutus eſt: dicēs q; inuitus regiæ iuſſiōi parēs ueniret ad eū: & priores nō uoluntarie ſed coacti neceſſitate ueniſſent: rogabatq; ut illius & q cū eo uenerāt armatoꝝ héret miſericordiā: & deſcēdēs ueniret ad regē. Helias aūt ſuſcipiēs manſuetudinē: & uerboꝝ eius urbanitatē: deſcēdēs ſecutus eſt eū. Cūq; ueniſſet ad regē: ꝓphetauit ei dicēs: hęc ſibi indicaſſe deū eo q; rex eū ſpreuiſſet quaſi nō eēt deus: & nō uere de eius languore prædicere ualuiſſet: ac miſiſſet ad deū acharon ut cōſuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quam rem inquit cognoſce te moriturꝝ. Et ille itaq; paruo tempore tranſacto: ſicut p̄dixerat helias extinctus eſt. Cui ſucceſſit in regno frater eius iorā (nā ſine filio mortuus eſt) hic uero ioram par fuit achab malignitate: regnauitq; annis .xii. homo iniquitate circa deū & impietate plenus. Nā relinquens culturam ſui dei deos uenerabatur extraneos: erat enim in aliis nimis acerbus & peſſimus. Illo ſiquidem tempore helias ab hominibus eſt ablatus: & uſq; ad hodiernū diem nullus finem eius cognouit. Diſcipulum uero ſicut prædiximus reliquit helizeū. De helia tamen & enoch qui fuit ante diluuium in libris ſcriptum eſt: quia ſublati ſunt quorum mortē nemo cognouit.

Cap. III.

Vſcipiens itaq; regnū iorā: cōtra regē moabitarū mouit exercitū: q ſicut ſupradiximus ab eius fratre receſſerat: dū pater eorū achab tributa ſolueret: ouiū cum lanis ſuis ducenta milia. Congregās ergo iorā exercitū: miſit ēt ad ioſaphat: rogās eū cū eſſet olim eius patris amicus: ut ei ſolatiū contra ammanitas pugnaturo p̄beret: q ab eius receſſiſſent imperio. Tunc ille nō ſolū ſe adiutorē eſſe compromiſit: ſed ēt regē idumeæ q ſub eo erat cōpulſurum: ut ei quoq; ad pugnā occurreret. Ioram aūt talibus ꝓmiſſionibus ſolatiorū ab ioſaphat rege perceptis: ſumpto exercitu uenit in hieroſolymā: & clare nimis ab hieroſolymorū rege ſuſceptus eſt: placuitq; eis ut itinera ad hoſtes per deſerta facerent idumeę: non credentibus inimicis: qa exinde eis fieri potuiſſet inuaſio. Tres ergo reges ab hieroſolymis ꝓperabant: hoc eſt rex hieroſolymorū: & iſrahelitarū & idumeę: & dū ſeptē diebus peragraſſent iter: ad inopiā aquæ exercitus & iumenta uenerunt: cū duces eorū ignorantia itineris oberraſſent. Et oēs hi qdē erant in anguſtia conſtituti: pręcipue tamē iorā: q nimia triſtitia faciēte clamauit ad dominū. Quid mali facientes deduxiſti tres reges: ut ſine bello tradant regi moabitaꝝ: Quē ioſaphat cōfortabat cū eſſet iuſtus. Qui mittens in oēm exercitū: requirere p̄cepit: ſi qs in eo eſſet dei ꝓpheta ut per eū audiret uoluntatē dei: & cognoſceret qd faciendū eſſet. Et dū qdā famulus iorā dixiſſet eē illic heliæ diſcipulū helizeū filiū ſapha: monēte ioſaphat: ad eum pariter reges tres aduenerunt. Dūq; ad ꝓphetæ caſtra ueniſſent (habebat autē habitaculū ſuum extra tabernacula conſtitutū) conſulebāt eū de futura militia p̄cipue tamen iorā. Qui dū diceret: ut illi moleſtus non eſſet: ſed potius ad ꝓphetas patris ſui matriſq; ꝓperaret: quos illi uenerarēt quaſi ueri eēnt, rex rogabat: & ſupplicabat: ut ꝓphetaret: et a periculo eos liberaret: illo uero iurante p deū qa nō reſpōderet: niſi ꝓpter ioſaphat

ſanctum et iuſtum: deducto ad mediū quodā hoie ſciente pſallere: diuinitus inſpiratus: præcepit regibus: ut in torrente multos lacus effoderent: dicēs. Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flāte: neq; hymbre diffuſo uidebitis fluuiū aqua plenum: ita ut hoies & iumenta ubertatis poculo ſatiētur: & id uobis nō ſolū deus donabit: ſed ēt hoſtes ſuperabitis: & urbes moabitarū munitiſſimas capietis: & arbores qdē incidetis pomiferas: & uaſtabitis ꝓuinciā: fontes aūt fluuioſq; dānabitis. Hęc ꝓpheta dicēte: altera die priuſq; ſol oriretur: torrēs uehemēter īfluxit. Cōtigerat āt ut tribus diebus ī idumea uehemēs hymber effunderet: ita ut exercitus & iumēta abūdantia nimia irrigarētur. Cūq; audiſſent āmonite tres reges ꝑ deſertum contra ſe uenientes collecto exercitu rex eorum iuſſit: ut mōtana exercitus eius aggrederet: ne latēter hoſtes ꝓuinciā inuaderent. Et cū non eēt hæ breorū moabitis ꝓcul exercitus: reſpiciētes moabite orto ſole aquā in torrēte ſanguine ſimilē: ſuſpicati ſunt: ut tres reges ſe inuicē pemiſſent: & fluuius eorum ſanguine redundaret. Quod cū arbitrati fuiſſent: peterūt a rege ſuo: ut eos ad ſpolia hoſtiū deſtinaret. Et impetu facto quaſi ad diuitias præparatas ad inimicoꝝ caſtra uenerūt: & ſpe ſua deceptī ſunt. Nā circundātes eos iſrahelitæ: alii qdē eoꝝ pempti: alii ꝑ uniuerſam ꝓuinciā ſunt diſpſi. Tres ergo reges īgrediētes moabitarū ciuitates: & eas ſubuerterūt: & agros eoꝝ depopulati ſunt: & uehemēter exterminauerunt: replētes eos ex lapidibus torrētis & arbores optimas abſciderūt: & fontē aquarū ꝑiter obſtruſerūt: ac muros uſq; ad fundamēta depoſuerūt. Rex āt moabitaꝝ dū ꝓſecutionē & obſeſſionē nimiā pateret & uideret ciuitatē capi poſſe: īpetū fecit cū ſeptigētis uiris: ut īter hoſtiū caſtra quoquo poſſet mō effugeret: qd tñ īplere nō potuit. Nā ad q̄ndā locū ueniēs ualde mūitū dū fugē nō ualuiſſet: reuerſus in ciuitatē opus deſpatiōis & crudelis neceſſitatis īpleuit. Filiū enī ſeniorē q erat ei ſucceſſurus in regnū: eleuās ſup murū: ita ut a cunctis hoſtibus uideret: deo īmolauit holocauſtū. Reges aūt uidētes hoc factū: eius neceſſitatis habuerunt miſericordiā: & hūana cōpaſſione detēti obſeſſionē ſoluerūt: & ſinguli ad ꝓpria remearūt. Ioſaphat aūt reuerſus in hieroſolymā in pace degebat: et cū paucū tp̄s poſt illud p̄lium uixiſſet defunctus eſt. Qui uixit annis qdē ſexaginta: īperauit quinq; & uiginti magnificāq; meruit in hieroſolymis habere ſepulturā: ſimiliſq; fuit magnorū operū Dauid. Reliquit aūt filios multos: ſucceſſorē uero habuit ſeniorē filiū ioram. Is enī nomen hēbat fratris matris ſuæ regis iſrahelitarū filii ahab. Veniens aūt de regione moabitide rex iſrahelitarū in ſamariā habebat helizeū ſicut ꝓphetā cuius actus uolo narrare. Sunt enī ualde p̄cipui & hiſtoria digni: ſicut ex libris ſacris datur agnoſci. Ad hunc enī cū acceſſiſſet uxor abdie diſpēſatoris ahab: ei q̄ dixiſſet qa nō ignoraret: quō uir eius liberaſſet a morte ꝓphetas dū requiſiuit ahab uxor iezabel eos occidere: & contracto ex debito ꝯcentū ex eis occulte pauiſſet: & poſt eius mortē a creditoribus urgeret: atq; eius filii ad ſeruitiū deducerent: ob quā cām rogabat ut eius meritis miſereť operibus: & aliquod ſolatiū ad neceſſitatē p̄beret. Qui dum requiſiſſet ſi quid hēret in domo: aliud nihil eſſe ſibi reſpondit: niſi paruū uas olei. Tunc propheta p̄cepit: ut multa uaſa uacua ſibimet a uicinis accōmodaret: & clauſis ianuis domus ſuæ ex illo oleo in oīa uaſa diffunderet: qa deus ea cuncta īpleret. Quod dū mulier feciſſet: & eius filii unūquodq; obtuliſſent: cū īpleta ſuiſſent oīa: & nullū uacuū remanſiſſet: ueniens ad ꝓphetā: nunciauit hoc ei. Ille uero conſiliū dedit: ut oleū uenderet: & p̄ciū creditoribus daret: & ex īpſo olei p̄cio quod remaneret: ad alimentū filiorū eius efficeret. hoc ergo mō helyzeus mulierē a debito & a creditorū iniuria liberauit. Inter hęc aūt miſit helyzeus ad ioram. ammonens: ut cuſtodiret locū quendā in quo eſſe ſyrorū uolentiū eū occidere dicebat inſidias. Tūc rex ad uenationē præparatam nequaq̄ egreſſus eſt obediens ꝓphetę. Adadus aūt rex ſyroꝝ dū

ſe uidiſſet fuiſſe deceptū: quaſi aliqs hoīm eius ioꝝ regi ſua cōſilia ꝓdidiſſet indignatus ueluti ꝓditores ſecretoꝝ regis occidere minabat cū utiq; hoc nulli alii niſi illis tātūmō credidiſſet. Et dū ei qdā p̄ſentiū dixiſſet: ne falſa opinione tenerent: nec crederet quō alī qui inimico eius conſiliū ꝓdidiſſent: ſed helyſeū ꝓphetā oēs regi factas inſidias indicaſ ſe: miſit requirēs: in qua ciuitate habitaret helizeus. Illi uero qui miſſi fuerant reuertētes: indicauerunt eū in dothai ciuitate cōmorari. Tūc adezer qui & adadus miſit ad ciuitatē multū nimis exercitū equeſtriū ſimul & curruū: ut caperēt helizeum. Qui tota nocte circūeūtes urbē: nihil egerūt. Die itaq; facta: cognoſcens hoc ꝓphetæ miniſter quia hoſtes helizeū cōprehendere niterent: ꝓphetę quod agebat aſſeruit. Ille uero ſecurus de auxilio dei contēnebat hoſtes: miniſtrūq; metuentē crebro fiduciā habere p̄cipiebat: ſperans quō oſtēderit deus uirtutis & ptātis ſuę p̄ſentiā. Tunc deus ꝓphetę oratiōnes exaudiens: multitudinē curruū & armatoꝝ helizeū circūſtantiū ut miniſter uideret oī dit. ita ut ille remoto timore illa uiſione cōfortatus aſſiſteret. Poſt hęc aūt helizeus rogabat deū: ut ēt hoſtiū aſpectus obcecaret: & nebulā eis immitteret: per quā eū inſpicere non ualerent. Quo facto: ueniens inter medios hoſtes requiſiuit: quē quęrerent. Illis āt prophetam ſe querere reſpondentibus helizeum: ꝓmiſit ſe eum traditurū: ſi ad ciuitatē in qua eēt illū ſequerentur. Qui p̄cedēte propheta deo. ſ. eoꝝ mēte obcecante: cum ſe ſtinatione ſequebantur. Tunc helizeus deducēs eos in ſamariam ad ioram regē: p̄cepit ut clauderent portæ: & regis exercitus circa ſyros aſtare. Quo facto: rurſus orauit deum: ut hoſtiū oculos aperiret: & caliginē ab eis auferret. Tum repēte ab illa cecitate reuocati: inuenerunt ſe inter medios inimicos exiſtere. Et obſtupeſcentes ſyri: in nimia ſunt anguſtia conſtituti: & cogitabant qualis utiq; liberatio potuiſſet eis ſic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram conſulente prophetam: ſi eos iaculari præciperet hoc fieri ꝓhibuit helizeus dicens iniuſtum eſſe q̄ lege bellica non capiuntur occidi. illos aūtē nihil mali feciſſe in eius prouincia ſed neſcientes ad eum ueniſſe uirtute diuina. Dedit uero conſilium ut & hoſpitalitatem eis p̄beret & menſa eius abſq; leſione fruerentur. Ioram ergo obediēs prophetæ: dum conuiuia p̄buiſſet opulentiſſima ſyris: dimiſit eos ad proprium remeare regem. Cap. IIII.

Is uero redeuntibus: & q̄ ꝓuenerāt indicantibus: admiratus adezer inopinabilē
h iſraelitarū dei p̄ſentiā atq; uirtutē: piter & prophetā: cui ſic adeſſet apte diuinitas latenter iā nequaq̄ uoluit contra regē iſraelitarū aliqd attētare: metuens helizeū ioram uero palā impugnare diſpoſuit: multitudine militię & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus p̄ualere. Caſtra itaq; metatus eſt cū magna uirtute contra ioram: qui credens non ſe ſufficere ad reſiſtendū ſyris ſemetipſum in ſamaria clauſit de murorum munitione confidens. Adezer aūt cogitans quia ſi non poſſet machinationibus capere ciuitatē: tamen inopia ciboꝝ ſamaritas obſtringeret: ad obſidionē ciuitatis acceſſit: & tanta fuit apud ioram neceſſariorū inopia: ut ꝓpter magnitudinē famis in ſamaria octoginta argenteis nūmiſmatibus caput aſini uenderet: quinq; uero argenteis nūmiſmatibus ſextariū ſimi colūbaꝝ pro ſalute cōparabant hebrei. Inter hæc timebat ioram: ne ꝓpter famē traderet ciuitas inimicis: & muros quottidie circuibat atq; cuſtodes ne qs ab eis intus occultaret & actus ciuitatis hoſtibus indicaret. Quod dū faceret: quadam clamante muliere: Domine miſerere: putans eam aliquid cibi petituram: iratus maledixit ei: p deū dicens nec areā ſibi eſſe nec torcular: unde aliqd poſſet ei p̄bere. Cunq; illa nihil horū ſe diceret poſtulare: nec pro cibo depoſcere: ſed ut eius cām dignaret audire. iuſſit ut loqueret atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cū altera mulie-re uicina & amica ſua hanc pactionē: ut quō famis inopia talis eſſet: interficerent filios

ſuos utreq; maſculos:et ſingulis diebus comederẽt eos. Et ego inqt meũ occidi:& ꝑteri to die meũ ambe comedimus. hæc aũt nõ uult hoc facere:ſed pacta tranſcẽdit:et filium ſuũ ne comedat abſcondit. Hęc cũ audiſſet iorã: uehemẽter afflictus eſt:& ſciſſa ueſte: crudeli uoce clamauit. Deinde iratus:helizeum ꝓphetã interficere uoluit: qa nõ ſuppli caret deo:cũ potuiſſent oẽs hoc mõ a malis ꝑſentibus liberari:& repẽte miſit: q eius ca put auferret. Ille itaq; ad necẽ ꝓphetę pgebat:helizeum uero regis ira non latebat. Se dens aũt in domo ſua cum diſcipulis ſuis indicauit eis:quia iorã homicidę filius miſiſſet qui caput eius auferret ſed uos inqt dum uenerit q miſſus eſt & intrauerit: obſeruantes ianuas claudite:eumq; paululum retinete:ſecutus eſt nãq; ueniens ad me rex eo q; eum penituerit ſui ꝓcepti. Tunc illi helizei dicta fecerunt. Ioram uero penitẽtia ductus:ob irã ſuam circa ꝓphetã & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret: feſtinauit ut necẽ ꝓhi beret:& ꝓphetã a morte reduceret:ueniẽſq; culpabat eũ:cur a deo abſolutionẽ malo; ꝓſentiũ minime poſtularet:ſed ſic eos interire deſpiceret. Helyzeus autẽ altera die ea hora qua uenerat rex ad eũ ꝓmiſit multã cibo; copiã affuturam:ita ut uenderẽt in pu blico duobus ſyclis ſatũ ordei:& uno ſyclo ſimile ſatũ. Hoc aũt dictũ et iorã et qui cum eo erant cõuertit in gaudia: ꝓphetæ nãq; nõ poterant diſcredere ueritatẽ: ꝓpter rex; ꝓce dẽtiũ cõfirmationẽ: inopiãq; illius diei atq; miſeriã: ſpes iam futuræ abundãtiæ leuiga uit. Princeps aũt partis tertiæ cũ regi amicus eſſet: ſupra quẽ tunc ipſe rex incũbebat: incredibile eſt inqt o ꝓpheta quod dicis:et ſicut impoſſibile eſt:ut de cataractis cęli or deũ pluat deus aut ſimilã:ita nõ põt credi quod a te nũc dicit adipleri. Ad quẽ ꝓpheta hęc inqt uidebis hoc mõ fieri:ſed nõ guſtabis ex eis. Quę ſcilicet ſicut ab helyzeo fuerãt ꝓdicta cõpleta ſunt. Lex igit erat in ſamaria:ut hñtes leprã:a tali paſſiõe mũdi nõ cẽnt corpore:ſed extra ciuitatẽ manerẽt. Quattuor ergo uiri pp hanc cãm manẽtes ante por tam:cũ nullus eis ꝓ famis nimietate aliqd deferret:& in ciuitatẽ ingredi propter legis mãdata non poſſent:qbus uel ſi liceret ingredi pro fame ibi necarent, cogitauerũt iter ſe dicentes:qa ſi illic manerent ꝓpter inopiã deperirẽt:& propterea tradere ſe hoſtibus magis elegerẽt:q aut parcẽdo aut neccãdo famis eos neceſſitatibus liberarẽt. Hoc apud ſe conſiliũ cõfirmantes:nocte ad caſtra hoſtiũ deuenerũt. Incipiebat aũt deus iã terrere & cõturbare ſyros:& ſonũ curruũ & armorũ eis inferre:tanq; exercitus ſup eos grandis accederet:& paulatim tubarũ fragor eorũ auribus increpitaret:q ita repẽte turbati ſunt: ut relinquentes caſtra ꝓpria:cõcurrentes ad regẽ dicerent:qa iorã rex iſrahelitarũ con ducto ſolatio regis ægyptiorũ & inſulaꝝ ſup eos accederet:qbus ueniẽtibus ſonũ tubę uehemẽtis audirent. Hæc eis dicẽtibus:ẽt adezer cũ ad eius aures ſonus ſimilis adueni ret populo credidit:& cũ multa turba atq; confuſione relinquẽtes in caſtris equos atq; iumenta:innumeraſq; diuitias:repente conuertunt ad fugã: Leproſi aũt q diſceſſerant a ſamaria:ad caſtra ſyrorũ uenientes:& in eorũ tabernaculis multũ ſilentium taciturni tatẽq; repperientes:ingreſſi ſunt in unũ tabernaculũ:dumq; nullũ prorſus inſpicerent comedẽtes & bibẽtes:portanteſq; multas ueſtes et aurũ:et extra caſtra celantes:dein dein aliud tabernaculum accedentes:ſimiliter res exinde ſibi placitas tollẽtes:dum hoc quater feciſſent:et nullus eos omnino uideret:arbitrati hoſtes abſceſſiſſe: culpabant ſe metipſos:cur hæc ioram regi et ciuibus minime nunciarent. Tunc illi uenientes ante ci uitatis muros et cuſtodibus clamantes:indicauerunt eis quę de hoſtibus contigiſſent. Illi autem hæc regis cuſtodibus indicauerunt:a quibus audiens rex hęc ioram:uocauit amicos ſuos et principes: quibus ait pro inſidiis arte calidiſſima ſyrorũ diceſſiſſe regẽ: eo q; deſperaret fame capi poſſe ciuitatẽ:ut quaſi fugientibus illis:et egreſſis ad caſtro rũ direptionẽ nobis:latenter irruerent et interficerent:et ciuitatem pariter deuaſtarent.

Vnde uos moneo inquit:ut custodiatis urbē:& nusq̄ abire tentetis:hostes abisse credē tes. Tunc dicēte quodā optime arbitratū regē:& consiliū dante:ut duos eqtes usq; ior danē fluuium mitteret:qui cuncta ꝓquirerent, ut siqdē illi capti ab insidiis hostiū depe rirent:securitas exercitui fieret: ne cuncti aliquid sustinerent peuntes aūt paucos annu meraret illis quos uastauerat fames. Hoc dictū cum placuisset: rex exploratores misit. Qui iter quidē hostibus inuenerunt uacuū:plenū uero cibis armisq; quæ reliquerant:ut leues essent ad fugā. Hæc cū audisset rex:ad direptionē castroꝝ misit exercitū. Qui ni hil tulerunt uile:nec paruulū:sed aurū multū pariter & argētū gregesq; diuersos iumē toꝝ:& ordei multa milia:quantū nec in somnio se uidere credebant. Quo facto:a ma lis pristinis liberati:maximā copiā habuerunt:ita ut emerent duo sata ordei syclo uno: & satum simulę duobus syclis:secundū ꝓphetiā hominis dei helysei. Satū itaq; fert mo dium unū & semis italicū. Hoꝝ itaq; bonoꝝ solus ille princeps tertiæ partis quā ꝓdixi mus potitus nō est. Nā cōstitutus a rege ut staret ad portā:quatenus turbam mode rate ab ingressu ciuitatis emitteret:ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent: quod alios pati ꝓhibebat:ipse sustinuit:& oppressus hoc modo:ne gustaret ex illis quę fuerant, propheta defunctus est: helyzeo prædicente eius mortem: dum ea quæ uber tate ciborum ille prophetauerat: solus ille non ederet. Adezer autem syrorum rex cum peruenisset ad damascum:& agnouisset quia diuinitas ei & eius exercitui timorē immi sisset & fugam:et inuasione hostium non fuisset hoc factum: nimis afflictus: eo q; ita deum haberet iratum:corruit in languorem. Illo itaq; tempore dum propheta helyzeus ueniisset in damascum cognoscens hoc adezer fidelissimum seruulorum azahel nomine misit:ut ei occurreret et dona portaret præcipiens ab eo requiri si egritudinis eius peri culum posset euitare. Azahel itaque cum quadraginta camelis quæque forent optima ac preciosa in damascena ꝓuincia & domo regia dona portabat:& ueniēs ad helyzeū: & decēter salutans:ait missum se a rege adezer ad eū ut dona portaret:& de languore consuleret si posset euadere. Propheta uero azahel quidē iussit ut nihil ei mali denuncia ret:dixit aūt regē esse moriturum. Et famulus qdē hæc audiēs:tristabat. Helyzeus aūt flebat: & multas lachrymas effundebat:prauidēs mala q̄ populus passurus esset post mortē adezer. Dumq; azahel cām eius confusionis inquireret:defleo inqt israelitarum populū dolens in his malis quæ passurus abs te est. Interficies enim optimates eorū:& munitissimas ciuitates incendens:& paruulos lapidibus allisos crudeliter trucidabis:& mulieres habentes in utero seua morte disrumpes:Azahel autē dicente:quæ mihi ui tus est:ut ꝓ me possint talia ꝓuenire:ait deum sibi indicasse hęc:quia esset regnaturus in syria. Azahel itaq; ueniens ad regē:illi quidē bona renunciauit:altera uero die infuso laqueo uinciens eum strangulauit:ipseq; apicē regie potestatis obtinuit. Erat enim uir efficax:multaq; syrorū & populi damascenorum deuotione florebat, ita ut hactenus & ipse adezer & azahel q post eum regnauit quasi dii colerētur:propter beneficia & tēplo rū edificia:quibus damascenorum exornauere ciuitatē. Isti nāq; soli in pōpa quotidie quasi pro honore regio deferunt & syri de eorum antiquitate gloriantur:ignorantes qa sunt nouelli:& non habēt isti reges ultra mille & centū annos. Ioram uero rex israelitarū audiens adezer esse defunctum:a timore:& formidine quam propter eum habebat:ali quō respirauit:& pacem gratanter accepit. Cap. V.

Igitur ioram hierosolymorum rex:qui et ipse idē sicut prædiximus nomē hēbat: i rerum apice potitus: mox ad necē fratrum suorum:et paternorum piter amicoꝝ et principum est conuersus:et malitię suæ hoc fecit initium:in quibus malis differēs a regibus qui ante eum iniquitatē fecerant in ꝓsolēnitatibus hebreorū:et in religione

diuina docuit

diuina doctuit quoq; uulgus & i aliis eē malū & extraneos adorare deos p athaliā Ahab filiā uxorē suā. Et deus quidē ꝓpter dauid regis ꝓmissionē genus eius noluit extermina re: ioram uero nihil p̄termittebat quo minus aliqd quottidie nouæ ipietatis efficeret. & quod nō ad uastationē paternę traditiōis attēderet. Illo itaq; tpe ab eo recedētibus idu meis: & primo qdē interficiētibus regē: q erat eius patri subiectus: & cōstituētibus quē ipsi uoluerāt: iorā cū eqtibus & curribus noctāter in idumeā uenit: & eos qdem q uicini eius regno eē uidebant occidit. Lōgius aūt nō abiit: nihil tamē dū hoc fecisset utilitatis exhibuit. Nā omnes ab eo recesserunt: simul & qui prouinciā labennā habitabant. Erat aūt ita uesanus: ut ēt populū cogeret in excelentissimos mōtes ascēdere: & deos aliēos adorare. Cunq; hęc ageret: & omnino leges patrias a mēte sua repelleret: delata est ab helia ꝓpheta ad eū epistola in qua pandebat magnā pœnā eū fore passurū: quoniā patrū suorū non esset imitator: sed israhelitarū regū impietatē sequeretur: insup & cogeret tribum iuda & ciues hierosolymitas relinquere sancta patrii dei culturā: & ad ydola conuenire: quæ ahab rex israelitarū in suo regno fecisset: & quia fratres interemisset: & bonos uiros & iustos pariter occidisset: suppliciūq; quod pro his susceperus erat: ꝓpheta in litteris indicabat: idest cladē populi: & corruptionē uxorū regis & filioꝝ: & quia ipse quoq; moreret egritudine lōga nimis afflictus: uiscerib; ꝓpter nimietatē interne corruptiōis effusis: ita ut uideret suā calamitatē: nec sibi posset ullatenus subuenire. Et hæc quidē epistola significabat helię. Post breue itaq; tēpus exercitus arabum iuxta ęthiopiam habitantiū & aliēgeaꝝ: iorā regnū aggressi sunt: & ꝓuinciā uastauerunt: & regis domū: insuper & eius filios occiderunt pariter & uxores: & unus qdē solūmodo filiorū eius nomine ochozias: hostes effugiēs derelictus est. Qui post hanc calamitatem prædictam sibi a ꝓpheta: languorē incurrens: multo tēpore fatigatus diuino nutu: eius uiscer ibus iminente miserabiliter superna indignatione defunctus est cum uiscera sua diffusa uidisset. Quē ēt populus mortuum contumeliis multis affecit: ut reor credētes ita mortuum ira fuisse diuina pemptū: nec exequiis regalibus eum fecere dignum: nec in paternis sepeliri monumētis: nec alium ei exhibuerūt honorē: sed ueluti priuatum tumulo tradiderunt. Qui uixit annis quadraginta: regnauit octo: tradiditq; principatum eius hierosolymos: populus filio eius ochozię. Cap. VI.

Gitur Iorā rex israelitarū post mortē adezer syrās ramoth capere ciuitatē: & eā i syris auferre: cū magno apparatu castrametatus ē super eos. In qua obsessione a quodam syro nō mortifere sagittatus abiit in ciuitatē iezraelē: ut uulnus suū positus in ea curaret: derelicto in ramoth omni exercitu simul & duce nomine Hieu: qui filius erat Nam si: ut post curā reuerteret ad pugnam. Helyzeus uero ꝓphetā unū discipulorum suorum dato ei oleo sancto misit in ramoth: ungeret hieu: eiq; diceret: quomō eum regē diuinitas elegisset: cui & alia pariter indicaret præcipiēs ei: ut sub modo fugæ faceret iter: quatenus cunctos illic proficiscēdo lateret. Qui dum uēisset in ciuitatē: hieu quidē inuenit cum principibus militum residentē in medio sicut ei prędixerat helyzeus: & accedēs ad eum ait: quędam se ei fore dicturum: Qui dum surrexisset & in cubiculū secutus eum fuisset: seorsum sumens eum iuuenis oleo eius caput infudit dicens eum unctum a deo rege ad Ahab generis peremptionem: & ad uindicandum sanguinem prophetarum: qui ab iezabel nequiter fuisset effusus: ut domus eorum sicut naboth nabuthei & baasa propter impietatem propriam radicitus deperiret: & nullū semen de ahab genere remaneret. Et ille quidem cum dixisset hæc de cubiculo ꝓtinus exiliuit: ne ab aliquo in exercitu uideretur. Hieu autem uenit ad locum unde surrexerat: & cum aliis principibus residebat. Quibus requirentibus ut eis diceret; cur ad eum iuuenculus aduc-

tiſſet inſup & uaſanum eum eſſe dicentibus:recte inquit iudicaſtis:nam uerba uaſanie locutus eſt. Quibus feſtinantibus ut ea audirent:atq; rogantibus:ait eũ dixiſſe:qa ipſe fuerit electus a deo rex. Hæc itaq; cũ dixiſſet unuſq;q; exuens ſe quod habuerat:ueſtes ei proprias ſubſternebant:& mittẽtes tubas hieu regẽ eſſe clamabãt. Illo uero exercitu congregato:pgebat ad ioram in ciuitate iezrael:in qua ſicut prediximus pro uulnere curandus abierat:quam ceperat cum obſideret ramoth. Contigit aũt ut eo tẽpore hieroſolymitarũ rex ochozias uẽiſſet ad iorã:erat enim filius ſororis eius ſicut dudum diximus: ut uiſitaret eũ propter uulnus quod i obſeſſione acceperat. Hieu ergo ſubito uolens ſup iorã irruere:rogauit ut nullus militũ deſcedẽs:regi ioram quę geſta fuerant nunciaret diẽs: hanc eſſe maximam eorum circa ſe deuotionẽ:ſi eum regẽ hoc ordine demonſtraret. Illi uero in his quę fuerant dicta gratãter itinera cõſeruabant:ne quis latenter pgẽs: quod geſtũ fuerat indicaret. Et hieu quidẽ ſumptis eqtibus electis:ſedens in curru ibat in iezrael. Cumq; pximus fuiſſet ciuitati:explorator quẽ rex cõſtituerat;ioram ut ad ciuitatẽ uenientes inſpiceret:uidẽs cum multitudine uenientẽ hieu nunciauit ioram regi uidere ſe equites uenientes. Ille uero nepente aliquẽ mitti iuſſit equeſtriũ qui ei occurreret: & quis eſſet agnoſceret. Qui dum ueniſſet ad hieu:de exercitu reqſiuit:dicẽs a rege ſe miſſum. At ille nihil de his reſpondens requirenti:ſequi ſe iuſſit. Quod dum explorator uidiſſet:idicauit ioram:q; qui miſſus fuerat equeſtris:mixtus multitudini ueniret una cũ eis. Iterũ rege mittente & alium:etiam is multitudini admixtus eſt:hoc enim eũ facere hieu imperauit. Quod dum explorator ioram indicaſſet:nouiſſime in curru ipſe conſcendẽs: cum ochozia hieroſolymorum rege in eius occurſum egreſſus eſt. Hieu aũt cum multa moderatione & diſciplina agebat iter. Cũq; ioram ueniſſet in agrũ naboth requirebat: ſi in exercitu recte omnia gererentur. Et cum ei hieu amariſſime malediceret:matremq; eius ueneficã ac meretricẽ clamaret:metuens rex:& nihil eum cogitare quod eſſet ſalubre credens:conuerſo curru ſuo ut poterat fugiebat:dicens ad ochoziam eo q; inſidiis & dolo fuiſſet captus. Hieu uero ſagittam poſt eum mittens:eius cor ſuo iaculo penetrauit:& ioram quidem repẽte cadens:flexo poplite animam dereliquit. Hieu autem cõtinuo iuſſit Vadacro principi tertiæ partis ut corpus iorã i agro proiiceret naboth:recordans prophetiam heliæ: quã patri eius qui fuit interfector naboth prædixerat:quomodo & ipſe & eius genus in illius agro perirent. Hęc enim cum ſederet tunc poſt tergum curſus achab:uidiſſe ſe propheta narrante dicebat:quod etiã ſecundum illius prouenit eloquium. Igitur cadente ioram:metuẽs ochozias de ſua ſalute:currum in aliã itineris partem conuertit credens q; taliter effugeret hieu. Ille uero perſecutus eſt eum ad quendam aſcẽſum:comprehendenſq; ſagitta emiſſa eum percuſſit. Qui derelicto curru:aſcẽdens in equo:fugit hieu in magedon:ibiq; curãdus:poſt paucum uulneris illius tẽpus & ipſe defunctus eſt:portatuſq; i hieroſolymos:ciuitatem:illic ſepultus eſt:cũ regnaſſet anno uno. Fuit autem malignus & plus ualde quam pater eius. Cum autem hieu intraſſet in iezrahelẽ urbem:iezabel ornata ſtans ſupra turrim:bonus inquit ſeruus qui occidit dominum ſuum. Ille uero reſpiciens ad eam:quæ eſſet iterrogauit:& deſcẽdentem ad ſe uenire præcepit. Nouiſſime uero eunuchis imperauit:ut eam de turre deiicerẽt. Quæ dum pręcipitata fuiſſet:murum ſanguine ſuo aſperſit:& conculcata equorum pedibus expirauit. His ita geſtis:hieu igreſſus palatium cum ſuis amicis:& ſemetipſum reficiebat:& illos cõuiuiis aliiſq; rebus præcepitq; famulis qui iezabel peremerant:ut eã propter decus generis ſepelirent:erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inueuerunt:niſi tantũmodo ſummitates manuũ: aliud uero corpus a canibus eſt abſumptum. Hęc audiens hieu:helię prophetiã obſtipuit:is enim in iezrael pręſ-

dixerat:hoc eam interitu fore perituram. Interea dū ahab filii ſeptuaginta in ſamaria nu trirent:miſit hieu duas epiſtolas:aliam pedagogis eorum:aliam principibus ſamarita norum:dicens: ut fortiſſimum filium ahab conſtituerēt regem cum & currus haberent multos & equos: & arma ad militiam:& ciuitates munitas:quod dum facerēt:domino ſuo repēſarent. Hæc aūt ſcripſit:uolens ſamaritanorum mentes agnoſcere. Relegentes ergo litteras principes ac pedagogi timuerunt excogitantes:q; nihil poſſent cōtra eum facere q magnis duobus præualuiſſet imperatoribus:ſcripſeruntq; profitentes: ſe eū ha bere dominū:& facere quæcūq; preciperet. Ille uero ad hæc reſcripſit:p̄cipiens:ut ſi obe dirēt filiorum achab abſcindētes capita deſtinaret. Tunc principes euocātes nutritores infantum iuſſerūt ut occidētes eos:capita eorum abſcinderēt:et mitterent ad hieu. Hęc illi nihil reſiſtentes egerūt:et cōponentes in qbuſdā uaſculis de uimine factis eor̄ capita deſtinauerunt. His aūt allatis ad hieu cū amicis coenanti:nunciatū eſt:q; capita filiorū ahab uiderēt eſſe allata q iuſſit ante portā ex utraq; parte ex eis capitibus aggeres fieri. Factoq; die:ad ea uidenda:proceſſit et inſpiciens dicere coepit ad populū:quia ipſe qdē contra ſuū dominū militaſſet:et illū peremiſſet eoſq; cognoſcere depoſcebat de genera tione ahab:qa omnia ſecūdū dei ꝓuidentiā fuerant geſta et domus eius ſicut helias p̄di xerat deperiſſet. Cūq; necaſſet eos q apud iezraelitas ex ahab genere ſunt inuēti:cū eqs ad ſamariā properabat:peri ter aūt inueniens aliquos fratres ochozię hieroſolymitarum regis:interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus:quia uenerint ut ioram ſa lutarent: & regem ſuum ochoziam:neſcientes q; ambo ab eo occiſi fuiſſent:hieu eos cō prehenſos præcepit occidi. Erant enim numero quadraginta & duo. Poſt hæc occurrit ei uir quidam bonus & iuſtus:ionadab olim amicus eius. Qui cum ſalutaſſet eum:coe pit laudare eum q; omnia cum dei uolūtate feciſſet:& ahab genus exterminaſſet. Hicu aūt rogabat ut aſcendens in currum ad ſamariam cum eo ueniret:ei ſe demōſtraturum dicens q; nulli parceret malignantiū:ſed & falſos prophetas & falſos ſacerdotes & ſua dentes plebi:ut magni quidem dei religionem deſereret:& extraneos adorarēt, ipſe pu niret:cum eſſet utiq; optima nimis hæc inſpectio:atq; gratiſſima:ut bonus & iuſtus uir uideret malos tormentis affligi. His conſentiens ionadab:aſcēdens in currum:uenit pa riter in ſamariam. Hieu autem requirēs omnes cognatos ahab:interfecit:uolēſq; nullum de falſis prophetis:neq; ſacerdotibus ydolorum ahab ſupplicium declinare, deceptione quadam & dolo comprehendit uniuerſos. Congregato ſiquidem populo dixit:uelle ſe duplices deos introductos quos ahab colebat adorare:rogans ut eorum ſacerdotes:& prophetæ:& ſerui pariter aduenirent:quatenus copioſa ſacrificia:& p̄cipuas diis ahab hoſtias imolarent:& eſſet morte multandus ſacerdos qui tunc nō fuerit inuentus. Deus ahab baal appellatur. Conſtituit itaq; diem:quo uellet ſacrificia celebrare miſſis i oēm iſraelitarū regionē nuntiis: qui ad illum baal ſacerdotes adducerent. Quibus pariter cō gregatis iuſſit hieu pontificibus ut darent omnibus ueſtes: eiſq; ſumētibus ingreſſus in domum cum amico ſuo ionadab:præcepit:ut cū diligētia quereret ne quis iter eos alie nigena aut peregrinus inueniretur:cū nollet: ut ſacerdotibus ydolorum:alius intereſſet fideliū:illis uero dicentibus: nullū intereſſe pegrinū:& inchoātibus ſacrificia celebrare: conſtituit a foris octoginta numero milites armatos:quos nouerat fideliſſimos:iuſſitq; eis ut falſos prophetas occiderent:& ipſi in paterna ſolēnitate ꝑmanerent:a qua multo iam tempore deſtitiſſent:& ſimul iterminatus eſt:ut ſi q effugerēt pro illis animas eor̄ auferret. Illi ergo & omnes uiros interemerunt:& domum baal igne cōcremauerunt:& hoc modo a peregrinis ſolemnitatibus ſamariam liberauerunt. Hic itaque baal tyriorū fuerat deus:achab autem uolens pere ſocero iobal:qui rex tyriotū tunc erat:& ſydonis

tēplū ei fecerat in samaria:sacerdotesq; instituit et oēs eos cultura religionis honoratuit cū hic igit deus fuisset exterminatus: aureos tamen uitulos israelitas hieu adorare pmi sit.hęc uero dū fecisset et proimpiorum castigationibus cogitasset deus ei per prophetā predixit:q; in quattuor generatōibus sup israel essent eius filii regnaturi. Igit circa hieu talia gerebantur.

Cap. VII.

Thalia uero ahab filia:audiēs ioram fratis sui mortē et ochozię filii:et totius ge-
a neris regum uiam perditionē:studuit:ut nullum de dauid domo relinqueret:sed omne genus exterminaret:ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret:et hoc quidem sicut potuit fecit. Euasit autem unus filius ozochię mortē hoc mō diffugiens. Ozochias ex uno patre habuit sororē nomine iosaphat cui copulatus erat pontifex ioiada. Hec ingressa regiam domū:ubi erāt interfecti filii regum nomine ioas infantulum anniculū celatum inueniens cum nutrice:et portans in cubiculū clausit:et latenter aluit ipsa et uir eius ioiada in templo sex annis: qbus in hierosolymis sup duas tribus athalia regnauit. Septimo uero anno ioiada hunc sermonem pandidit quinq; uiris centurionibus:eisq; suasit ut ei consentirent contra ea:quæ ab athalia: fuerant perpetrata:& regnū infanti traderent:percepturus ab eis iusiurādū:q; securitas talia gerentibus ꝑparatur prodidit eis quæ gerenda forent atq; complenda. Tunc uiri qbus sacerdos ioiada suum cōsilium cōmiserat: circumeuntes omnem prouinciam sacerdotes & leuitas congregantes ex ea simul & principes tribuum:omnes hierosolymis ad pontificē deduxerūt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petit:ut quod ab eo cognoscerent cum taciturnitate seruarent: donec nisus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurātibus securus effectus deducens eum quem de genere dauid nutrierat: iste inquit uobis rex ex illa domo erit quā nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturā. Moneo itaq; ut tertiam partē uestri eum custodire faciatis in templo:quartamq; in omnibus templi ianuis statuatis reliqua uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia:alia maximis multitudo consistat in templo:nullumq; armatū permittatis intrare:nisi tantūmodo sacerdotes. Eis quoq; pręcepit:ut pars aliqua sacerdotum & leuitarum circa ipm regē assisteret eum euaginatis gladiis circūdantes:ut si quis armatus in templū intrare ꝑsumeret:repēte perimeretur:& nihil metuentes regem tam fortiter obseruaretur: Illi uero consilio pontificis obedientes: suam uoluntatem opere declararunt. Interea ioiada aperiens armamētariū quod erat in tēplo a dauid constitutū diuisit cēturiōibus & sacerdotibus: pariter & leuitis arma quęcunq; illic inuenit:lāceas & pharetras & quodcūq; aliud apprahēdit genus armorū:armatosq; circa tēplū statuit: ut manu sua totū cōstipare uideretē ingressum:& quasi murū habita testudine molirentur:ꝓcipiētesq; in medio puerū: ei regiū diadema iposuerunt:& ungēs eū ioiada:regē solēniter ordinauit. Populus itaq; gaudēs clamauit. Viuat rex. Porro otholia tumultum & laudes inopinabiles repēte cognoscēs uehemēter perturbata cū suo exercitu de regalibus exiliuit. Et cum uenisset ad templum: sacerdotes quidem eā protinus exceperunt:armatos uero qui sequebant introire prohibuerunt. Erant enim a pontifice prepositi sicut dictum est ut templi aditus obseruarent. Tunc athalia uidens pucrum stantem supra tribunal regiū eiq; diadema regale super impositum:scissa ueste sua uehemēter exclamans iussit occidi qui ei fecerat insidias & principatum auferre tentauerat. Ioiada uero uocans centuriones:iussit ut educentes athaliam in conualle cedron:eam ibi perimerent:ne tēplū occidentes illic ueneficam uiolarent:unū ꝑcipiens:ut si qs ei ferre uellet auxilium: pari sorte perimeret. Tunc quidā cui fuerat eius iniūcta perēptio:sumēs athaliam deduxit eam ad portā mulaꝛ regis:& illic iterfecit. Cunq; hęc circa athaliam fuissent gesta:cōuocans populū & arma

tos ioiadas in tẽplũ:cõiurauit oẽs:ut regi fauerẽt:& eius ſaluti ꝓſpicerẽt qũ in deuotiõe regia deũ potius honorarẽt:& ne trãſcenderẽt moſeas leges: iuſiurandũ quoq; cõpulit exhibere. Poſt hæc cõcurrentes ad domũ baal:quã athalia & iorã uir eius inſtruxerãt ad iniuriã paterni dei & honorẽ achab eam funditus euerterunt: & ſacerdotẽ eius matã no mine peremerũt:diligẽtiã uero atq; tẽpli cuſtodiã ſacerdotes & leuitas ioiada hẽre ꝓui ſit:& ſecũdũ regis dauid ꝓceptũ iuſſit eos ſecũdo ideſt bis in die holocauſta & ſacrificia ſoléniter ímolare:ut ſecundũ legẽ incẽſum offerrẽt. Fecit aũt & quoſdã leuitarũ porta rios ad tẽpli mũimen:ne illic ſordidũ aliquod latẽter intraret. Hęc itaq; uniuerſa diſpo nens cũ centurionibus & oĩ populo;ſumens puerũ de tẽplo ioiadas eũ cũ uniuerſis ad regalia uſq; ꝓduxit. Quo í regio ſolio reſidẽte:cũctus populus cũ fauore ſoléniter accla mauit:& ad epulas cõuerſi ſimul feſtiuitatẽ multis diebus egerunt. Ciuitas ergo eqdem habebat pacẽ. Athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnũ erat annoñ ſeptẽ cuius mater fuit noie Ioſabeth ex regione Barſabe multãq; habuit cuſtodiã legũ: & culturã diuinæ religiõis exhibuit oĩ tpe quo uixit ioiada. Aetate cõgrua duxit uxores duas dãte ſibi põtifice:ex qbus et maſculi ei et fœmiæ natę ſũt. Igit̃ de rege ioas:et quẽ admodũ inſidias athalię diffugerí:tregnũq; ꝓcepit:his indicaſſe ſufficiat. Cap. VIII.

Zahel aũt ſyrorũ rex:dũ pugnaret cõtra iſraelitas:& contra regẽ eorũ hieu: ua
a ſtauit prouinciã trans iordanẽ:quæ erat ad orientẽ tribus ruben:& gad & manaſ ſe:& galaath:& batchaneã percurrẽs ubiq;:& cũcta diripiẽs:& uim reſiſtẽtibus inferẽs uniuerſis. In quo non potuit qdẽ ulciſci hieu: dum cunctã ꝓuinciã deuaſtaret: ſi circa diuinitatẽ ſuperbus & cõtẽptor exiſtens:& legitima ſaucta deſpiciẽs:mortuus eſt: cũ regnaſſet ſup iſraelitas annis ſeptẽ & .xx. ſepultus eſt aũt in ſamaria: ſucceſſorẽ prin cipatus ioachã filiũ derelinquẽs. Regẽ uero hieroſolymorum ioas quoddã deſideriũ ap prehẽderat ut templũ ínouaret. Quadam ergo die euocans pontificẽ ioiadã:iuſſit ut in oẽm mitteret regionẽ: & leuitas & ſacerdotes exigeret pro uniuſcuiuſq; capite dimidiũ ſicli argẽti ad fabricã & renouationẽ templi:quod ad iorã & athalia:& eorum filiis ui debatur eſſe deſtructũ. Pontifex aũt hoc equidẽ non fecit:ſciens q; nullus cõferret argẽ tũ. Tertio uero & uicesimo anno regni ſui ioas euocãs:& ioiadã ipm & leuitas:& quaſi inobediẽtes ſui pręcepti culpans: iuſſit ut pro hac re in futuro anno ꝓ renouatõe templi ꝓſpicerẽt. Quo facto cõſilio pontifex uſus eſt ꝓ cõgregatiõe pecuniarũ:quod populus líbẽter habuit:& gratãter impleuit. Fecit nãq; ligneã arcã & undiq; muniẽs eam:unum foramen apuit quã ponens in templo iuxta ſacrariũ: iuſſit ſingulos quãtũ uellẽt í eam mittere per foramen pro tẽpli reparatione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit:& multũ argẽti:multũq; auri largitus eſt. Quo facto euacuantes arcã rege præ ſente:ſcribe ſimul & ſacerdotes gazophilatiorum dinumerãtes:quod fuerat cõgregatũ: deinde eandẽ archam in ipſo loco repoſuerunt:& hoc diebus ſingulis faciebant. Cunq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet. miſerũt pontifex ioiada:& rex ioas:ut ceſores la pidũ inſtructoreſq; cõducerẽt & ligna maxima de optima ſilua deponerẽt. Tẽplo itaq; reparato:aurũ quod remanſerat:& argentũ non paruũ ad pateras:& uini fuſoria & co opercula:& uaſa reliqua deputarunt:ſacrificiiſq; quotidie adolẽdis altare tegebant. Et hæc qdẽ tpe quoad uixit ioiadas competenti ſtudio gerebant. Cũ uero is mortuus fuiſ ſet quixerat annis cẽtum triginta iuſtus & p oĩa uenerandus:& ſepultus fuiſſet in hiero ſolymis in regiis monumẽtis:quomodo generis dauid reparat imperiũ:rex ioas curã p didit diuinæ religionis:cũ quo etiam primates plebis pariter incitati ſunt:ut circa ſolem nitates et legittima iura delinquerent. Deus autem dure ferens tranſgreſſionem regis et aliorum miſit prophetas qui cõteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtorum malignitate

recederẽt. Illi uero in tali malorũ more et desiderio pmanserunt ut nec alios qui ante se propter legitimorũ iniurias fuerant castigati: neq; ꝓphetas q̃ dicabãt ut penitentiam agerent: & conuerterent ab iniquitate respicerẽt. Nã et zachariã filiũ pontificis ioiadæ lapidibus in templo rex iussit occidi beneficiorũ patris eius oblitus. Quẽ cum deus ꝓphetã cõstituisset: stans in media multitudine suadebat eis simul et regi: ut iustitiã facerent: et qa magna supplicia susciperent: si nollent dei ꝓceptiõibus obedire. Qui tamẽ cũ moreretur: suarũ passionũ testem deũ et iudicẽ proclamauit: qa pro bono cõsilio: et ꝓ his quę pater eius prestiterat regi Ioas: ille amare et uiolẽter occumberet. Rex aũt nõ post multũ temporis spatiũ iustissimas pœnas horũ in quibus preuaricatus est exoluit. Veniente nãq; Azahel syrorũ rege in eius prouinciã: et Geth deuastante atq; depopulante: cũ esset iã ad hierosolymam deducturus exercitũ: metuẽs Ioas obsessionẽ: eruacuatis omnibus dei thesauris atq; regalibus et ministeriis templi: misit syrorũ regi: his redimens eũ: ne ciuitas pateret oppressionẽ: aut periculũ rerũ otium sustineret. Cui dũ satisfactũ fuisset ingenti multitudine pecuniarũ nequaquã ad hierosolymã castrametatus est. Ioas tamẽ cũ pessimũ languorẽ incurrisset: insidiantes amici q̃ mortẽ zachariæ Ioiadę filii defendebant: ei insidias faciẽtes interemerunt eum: & sepultus est qdẽ in hierosolymis: non aũt in monumentis patrũ: qa fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit aũt annos qdẽ. vii. &. xl. in eius uero imperio successit filius eius amasias. Vicesimo aũt & primo anno regni Ioas israelitarũ principatu potitus est Ioachã filius Hieu i samaria quẽ & habuit annis septẽ & decẽ: patris qdẽ sui: nec ipse imitator existens: ꝑpie uero gerens: sicut & primi reges q̃ deum spreuisse uidebantur. Hunc aũt humiliauit Azahel: & eum extenta potestate contriuit: dũ aduersus eũ decẽ milibus armatis: & qnquaginta milibus eqtũ castra mouisset. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abstulit: & eius milites trucidauit. Hæc itaq; passus est israelitarũ populus secundũ Helyzei ꝓphetiã: qñ Azahel q occidit dominũ suũ regnaturũ esse pdixerat sup Syros & Damascenos. Cũq; Iochã in his anxietatibus teneretur, ad preces dei: supplicatiõesq; cõfugit: rogans: ut eũ de Azahel manibus liberaret: nec pateret: ut sub illius eũ ditione uideret. Deus aũt penitentiã pro uirtute suscipiens: & corripere magis q̃ pdere hoiem hmõi uolens: concessit ei quaterus belli pericula declinaret. Pace itaq; ꝓcia rursus ad statũ pristinũ copiamq; regressa est. Post mortẽ uero Ioacham filius eius Ioas suscepit regnũ. Cũ septẽ iã &. xxx. annos haberet in regno Ioas sup tribũ iuda: tenuit principatũ iste Ioas in Samaria sup populũ israel. Nam & ipse idẽ habebat nomẽ: quod hierosolymorũ rex: tenuitq; regnũ annis sedecim: fuitq; bonus: & in nullo paternæ naturæ consimilis. Illo qdem tpe dum Helyzeus ꝓpheta iã in senectute cõsisteret: & egritudinẽ incurrisset: uenit israelitarum rex uisitaturus eũ. Et dũ eũ in nouissimis inuenisset: flere cœpit eo uidẽte: & ꝗemiscere patrẽ eũ uocans: & scutũ sui regni: ꝓpter eum dicens nunq̃ cõtra eũ hostes armis egisse: sed se ꝓspere sine dimicatiõe uicisse: q dum a uita discederet: hæbreos syris relinqueret: & aliis inimicis captiuãdos. Quapropter nec ipsam uitã securã ulterius fore dicebat: sed gratũ sibi eẽ: ut cũ eo a presenti luce recederet. Hæc dicẽte atq; gemẽte rege, Helizeus consolabat eũ: iussitq; allatũ sibimet arcũ extendere. Qui cũ præparasset arcũ contingens manus eius ꝓpheta iussit ut saggittaret. Cũq; tres sagittas dimisisset: atq; cessasset ait. Si plures dimisisses: eradicasses syrorũ regnũ. Quia uero in tribus solũmõ queisti: totiens congressus syris pugnãdo ꝑualebis: & regionẽ: quã abstulerũt a tuo patre rursus obtinebis. Et rex qdẽ dũ hæc audisset abscessit. Post non multũ uero tpis & ꝓpheta defunctus est uir iusticia famosissimus: & in dei studiis ualde preclarus. Miracula nãq; & inopinabilia opa ꝓ suas ꝓphetias ostendit: & apud hæbreos memoriã clarã & magnifi

eam ſepulturã habere ꝓmeruit: & qualẽ uiro ita religioſo decebat ĩpendi. Illo ſiqdẽ tpe cõtigit: ut qdã latrones in helyzei ſepulchrum mortuũ: quẽ ipſi uidebantur interfeciſſe ꝓiicerẽt. Cuius eadauer dũ eius ſuiſſet corpori ſociatum: cõtinuo ſuſcitatũ eſt. Et de Helyzeo qdẽ ꝓpheta: & quęcũq; prędixit: & quomodo poſt mortẽ uirtutẽ diuinã habuit: hec declarata ſufficiant. Defuncto itaq; rege Syrorũ Azahel ad filiũ eius addã imperiũ peruẽit: cõtra quẽ ioas iſraelitarũ rex cum dimicaret: & tribus congreſſionibus eũ uincens: oẽm prouinciã ab eo retraxit: & quaſcunq; ciuitates & uicos eius pater Azahel de iſraelitarũ regno ſubtraxerat liberauit. Hoc itaq; ſecundum prophetiam Helyzei puenit. Cũq; cõtigiſſet ut etiã ioas moreret: ille qdẽ ſepultus eſt ĩ ſamaria: regnum uero ſuo filio Hioroboã nomine dereliquit. Cap. IX.

Nno ſecundo Ioas regis iſraelitarum: regnauit ſup tribum iuda in Hieroſolymis
a Amaſias: Cuius mater erat nomine Ioadã. Genere uero ciuis & iuſticiæ ꝓfione mirabilis q cũ iuuenis eſſet: ueniens ad regnũ: cogitauit ut inimicos qui patrem eius occiderãt: puniret: & compræhenſos omnes occidit: filiis autẽ eorũ pepercit ſequẽs moſcos leges qui non ſanciuit propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitũ de tribu iuda & Beniamin: q in flore iuuentutis & circa triginta annos exiſterent: & ex his congregans quaſi trecẽta milia: conſtituit ſup eos cẽturiones: mittẽſq; ad regẽ iſraelitarũ: cõduxit argẽti talentis centum milia armatorũ. Deliberauerat enim ut amalechitarũ gentibus: & idumeis: & Gabaonitis inferret bellũ. Cunq; ptpararet ad prælium: & iã uideret positus in procinctu: ſuaſit ei propheta: ut dimitteret iſraelitarum exercitum: quia eſſet impius: & deus eum uinci ꝓdiceret: utq; ſuorum ſolũmodo ſolatio uteretur: & hoſtibus prævaleret cum paucis contra eos uolente deo pugnandum. Cũ ergo grauiter hoc ferret rex: q; mercedes iſrahelitis iam ꝓbuiſſet ingentes: monebat propheta ut ageret quod deo placeret: cũ poſſent pecuniæ ex ipſius muneribus abundare. Et illos quidem dimiſit: cedens ẽt quas dederat rex mercedes: ipe uero cum ſuo exercitu ad prędictas gentes acceſſit. Et prelio geſto uincens. x. quidẽ milia occidit & totidem uiuos cœpit: eoſq; deducẽs ad magnã petrã quæ eſt in Arabia conſtituta: ptedam autẽ & diuitias ex his gentibus abſtulit infinitas. Dũ itaq; in his amaſias conſiſteret: iſraelite quos cũ mercede data remiſerat idignati ſunt: & credẽtes iniuriã q; quaſi ꝓ uituperatiõe fuiſſent ab eo remiſſi: eius regni terras aggreſſi ſunt: & uſq; Bethoron ꝓcedẽtes diripere ꝓuinciã: & multa qdẽ abſtulere iumẽta & tria milia hominũ occiderunt. Amaſias in uictoria ex his q̃ geſta fuerãt eleuatus: deũ quidẽ qui ei horũ omniũ auctor extiterat cœpit ſpernere: ac deos illos quos de amalechitarum prouincia uexerat adorare. Tunc accedens propheta mirari ſe dixit cũ eos deos rex arbitraret adorandos: q ſuos: & a qbus honorabãtur iuuare nõ potuiſſent: nec ab huius manibus liberaſſent: ſed peuntes defendere contempſiſſent: & ipſi quoq; in hieroſolymã ad ſtar hoſtium captiuorũ uicti deducti fuiſſent. Hęc itaq; regi mouerunt iram: & ꝓcepit ut deberẽt dicere ad ꝓphetã interminates eum ſe puniturum ſi amplius loqueret. Et propheta quidẽ tacereſe dixit: prędicens non eſſe prębiturum deum ea quę rex facere moliretur. Cap. X.

Maſias uero dũ ſe abſtinere non poſſet in rebus fœlicibus cõſtitutus: quas a deo
a ꝓceperat: eiq; fáceret iniurias: ſcripſit ad regẽ iſraelitarũ ioas: ut obediret ei & ipſe & populus uniuerſus: ſicut & prius obaudiebant parẽtibus eius: dauid & ſalomoni. Qui parere nollent: ſcirẽt: q; bellum terminũ cauſæ perciperet. Cui ioas rex ita reſcripſit. Rex Ioas regi amaſię. Erat in libano monte cipreſſus omnino potens: et carduus exinde miſit ad cipreſſum: petens ut filiam eius filio ſuo daret uxorẽ. Et dũ hæc ageret beſtia quędam tranſiens carduũ cõculcauit. Hoc ergo erit tibi exẽplũ: ut maiora nõ ap-

paratum:& quo amalechitas uicisti:in hoc exultans tibi et tuo regno uidearis inferre pericula. Hęc legēs amasias:ad bellū potius incitatus est:ió ut arbitror ad hoc eū impellente:ut p his quę fuerant ab eo cōmissa pœnas exolueret. Cūq; pduxisset exercitū cōtra Ioas et esset iā prœliū cōmissurus:milites amasiæ repētinus terror et stupor iuasit:qualē nō ppicius deus īmittit:et antequā uenirēt ad manus in fugā animi pauore cōuersi sunt. Illis igit̄ montibus dispersis:cōtigit:ut amasias desolatus ab hostibus capetur:eiq; Ioas mortē interminatus est, si hierosolymitis non suaderet:ut apiētes portas: eū cū exercitu ciuitatem susciperēt. Et amasias qdē mortis terrore compulsus fecit fieri hostē. Qui destruens partē muri quasi quadringētorū cubitorū:cuncta ingressus est hierosolymam amasiamq; captiuū ducēs:et dominus hoc mō hierosolymitas ciuitatis effectus:et dei thesaurū abstulit:& aurū argentūq; quod in amasię erat regalibus exhausit:& ita eū a captiuitate resoluens:regressus est ad Samariā. Hęc itaq; gesta sunt circa hierosolymitas ānno quartodecimo regis amasię. Qui post hæc passus insidias amicorū:fugit qdē in ciuitatē lachis:interfectus est aūt ab eis mittētibus:q eū illic interimerēt. Cuius corpus referentes in hierosolymā regaliter tumulauerunt. Igit̄ amasias hoc mō finiuit uitā ppter superbiā & cōtēptum quē habuit circa deū:qui uixit annos qdē quattuor & quinquaginta: regnauit aūt uiginti nouē. Huic successit filius suus noie Ozias. Cap. XI.

Nono quodecimo regni amasiæ regnauit in israel filius Ioas Hieroboā in samaria annis undecim. Hic aūt rex circa deū qdē iniuriosus:& iniquus extitit uehemēter:ydola colēdo:& multa incōgrua:& opera extranea faciendo:populo uero israelitarū multorū bonorū operum occasio fuit. Huic qdem Ionas pphetauit:q; oportaret eū syros uincere dimicantē:& regnū propriū dilatare in partibus aquilonis:usq; ad Emath ciuitatē a meridię uero usq; ad asphaltiden paludem. Antiquus enim terminī chananei isti fuerunt:sicut princeps Iesus ea loca determinauit. Igitur Hieroboā castrametatus cōtra syros:eōrū puinciam sicut Ionas prophetauerat deuastauit. Necessariū uero iudicaui integritatē rerū cōtradere:studēs quæcunq; & de isto ppheta in sacris libris inueni cōscripta omnia declarare. Hic enim iussus a deo ut iret ad Niniue regnum: & ibidē pdicaret:q; esset amissura ciuitas principatū:metuens nō perrexit:sed fugit deū in ioppe:& inuēta naue ingressus in tharsū ciuitatē cilicię nauigabat. Cūq; tēpestas imminaret aspime:& nauis submersiōis pícula sustineret: nautæ qdē & gubernator: & ipe nauclerus fundebāt orationes:quatēus periculū maris euaderēt. Ionas aūt opiēs semetipm iacebat:& nihil metuebat horū q uidebat eos afficere. Cū ergo tēpestas potiꝰ augeret: & uiolētibus uētorū nimietate mare attolleret in cumulū:cogitātes simul:qa aliqs naūigātiū huius tēpestatis auctor existeret:cōstituerūt ut qcūq; is eēt sorte pderet. Quibus hoc faciētibus sors cecidit in ppheta. Interrogātibus aūt illis unde esset: & qd ageret:genere se qdē dixit hebreū:propheta uero summi dei:eisq; suasit:ut si uellēt plens piculū declinare:eū in pelagus pícerēt:quia tēpestatis eorū auctor existeret. Et illi qdem prius nō hoc facere præsumpserunt impium iudicantes:si peregrinū hominem:& q eis suā cōmiserat salutē:ad hæc mala compellerēt:cum utiq; nondū nauis submersio pueniret:a ppheta uero post hæc compulsi:& timore suæ salutis astricti eū in pelagus pierunt:& tempestas qdē remota est. Ille uero ut sermo est:q; a ceto deuoratus post tres dies totidēq; noctes in Euxino pōto uiuus euomitus est in nulla parte corporis macula tus:q supplicans deo:ut ei uēiā cōcederet p delicto:ad niniue profectus est ciuitatē: & astans in medio pdicauit:q; post breuissimum tēpus asyæ pderēt principatū. Hæc ergo eis indicans est reuersus. Hāc itaq; narratiōem explicaui:sicut scriptā inueni. Igit̄ hieroboam rex cū omni fœlicitate uitā degens:& regnans:annos. xi. defunctus est:& sepul-

tus in Samaria: cui ſucceſſit ī regnū eius filius Zacharias. Eodem modo & Oźias amaſiæ filius quarto & decimo iam anno regni hieroboam duabus tribubus in hieroſolimis impauit: cuius mater fuit Athelamas nomine: genere uero ciuis. Erat autē hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus: & ad reꝫ prouidētiā nimis induſtrius. Caſtrametatus cōtra paleſtinos: eoſq; bello deuincēs: ciuitates eorū cœpit poſt Geth: & Iāniā: ſed & muros earū deſtruxit. Poſt hāc militiā aggreſſus eſt Arabas uicinos ægyptiis: & edificans ciuitatē circa mare rubrū: cōſtituit in ea cuſtodiam. Deinde ammonitas ſubdēs & tributa eis imponēs & oia uſq; ad terminos ęgyptioꝝ ſuę ditioni ſubiiciēs cœpit decætero hieroſolymitarū hēre curā: nā qcūq; muri fuerāt lōgo tpe aut regum prioꝝ deſidia iam deſtructi: eos rurſus edificauit: & reparauit: necnō & quoſcūq; deſtruxerat iſraelitarum rex quādo patrē eius amaſiā captiuū tenens ingreſſus fuerat ciuitatē. Edificauit aūt & turres multas: ſingulis quibuſq; cētum & qnquagīta cubitos habētibus altitudinis. Fecitq; & in deſertis magnas ualde munitiōes: & multos aquæductus inſtituēs. Habebat aūt iumētorū & aliorū aīaliū innumerā multitudinē quādo & prouicia fertilis erat ad paſcua: eratq; pręcipue terrę cultor: & curā habebat circa plantatiōes: & ſemina fructuū diuerſorū. Exercitū circa ſe habuit electorū trecēta octoginta milia uirorū: quorū duces & tribuni: & millenarii erāt ualde fortiſſimi: & q ſuo robore poſſent ferri numero duo milia. Cōſtituit aūt p cohortes totū exercitū: & oēs armauit: dans unicuiq; iaculatorā & ſcutū & loricas ereas: & arcus & ſplēdonas. Sup hæc aūt & machinamenta multa ad oppreſſiones inſtituit: qbus petræ dimitterent & iacula & arpagones: & his ſimilia ꝓparauit. Dūq; hæc ita cōſtituiſſet mētis elatiōe corruptus: & ſubſtātia mortali ditatus: cōtra immortalē omni tpe agere nitebat. Eſt aūt imortalis ſubſtantia: pietas circa deū: & cuſtodia mandatorū. Lapſus eſt itaq; fœlicitatis euētu: & ad paterna peccata deſcendit: quæ ēt illū poſtq̄ claritatē bonorū & rerū magnitudinē dereliquit appræhēderunt. Hic enī inſtāte inſigni die & generali feſtiuitate indutus ſtola ſacerdotali intrauit in tēplū: oblaturus incēſum in aureo altari deo. Pontifice uero Azaria cū aliis octoginta ſacerdotibus cū prohibēte ne faceret: quomodo hæc ſolūmodo his adiacerēt: q ex genere aaron erant: & clamantibus ei ut exiret: & nō ageret cōtra dei leges: iratus iterminatus eſt eis mortē: niſi tacerēt. Inter hęc aūt terremotus factus eſt magnus: & ſtupeſcēte populo claritas ſolis nimis effulſit: & īcidit in faciē regis: et illi quidē lepra cōtinuo puēit. Ante ciuitatē uero in loco qui dicit Eroge ſciſſa eſt media pars montis ad occidentē: & ſua uolubilitate p q̄ttuor ſtadia procedens: ad orientalē reſtitit montē: ita ut ei uias clauderet & regios ortos opprimeret. Cunq; ſacerdotes regis faciē lepram appræhēdiſſe cōſpiciunt: pandebant ei calamitatē ſuā: hortātes ut tanq̄ pollutus exiret a ciuitate. Ille uero cōfuſione huius euētus affectus: & dū illi iam nulla eſſet fiducia tremefactus quod iubebat ipleuit. Qui licet fuiſſet ultra humanas mētes elatus: & ꝓpter hęc ipie geſſiſſet ī deo miſerabilē tamē hāc & uilē ptulit paſſionem: et tēpus quidē aliquod extra ciuitatē cōmoratus in uita priuata degēs: filio eius licet ſuſcipiēte regnū: deinde meſticia faciēte defunctus eſt. Qui uixit quidem annos octo et ſexaginta: qbus regnauit qnquaginta & duobus: ſepultus eſt aūt in hortis ſolus. zacharias autē filius Hieroboā dum menſibus ſeptē regnaſſet in iſrael dolū paſſus occiſus eſt a quodā amico nomine Sellū: filio Iotauis: qui poſt eū regno pcepto nō amplius q̄ diebus triginta tenuit regnū. Priceps enim militię Manaen illo tpe: cū eſſet in ciuitate tharſo: et audiret quod de zacharia fuerat geſtum: ſurgens inde cum omni militia uenit in ſamariam et cōmiſſo prælio Sellum peremit: et ſemetipſum conſtituit regē: ſurgenſq; exinde in Thabrain ciuitatem uenit: cuius ciues obſeruantes portas eius: regem ſuſcipere noluerunt. Ille uero ulciſcens in eis: et

q̃ foris erãt depopulatus est:et ciuitatẽ obsessiõe fortissima accepit:et grauiter ferẽs:qd̃ fecerunt eius ciues:oẽs simul occidit:neq; paruulis parcẽs:& quicquid ad culmen ptinebat ferocitatis & seuiciæ nõ reliqt. Nã quod neq; alienigene capiẽtes eos facere potuissent, hoc iste de suis cõtribulibus opatus est. Itaq; Manaen hoc modo regnauit ãnis.x. fuitq; puersus & rerũ omnium ualde seuissimus. Cap.XII.

Vnq; aduersus eũ castra mouisset Phoialus assyriorũ rex:ad certamina qdẽ pugnę cõtra assyrios nõ accessit:sed mittẽs ei mille argẽti talẽta: egit ut bello discederet. Ad hanc itaq; cãm profuit populus regi Manaẽ. Nã unusquisq; pro capite suo quinquaginta p̃buit dragmas:post hęc defunctus ẽ: & sepultus in Samaria Phaceiã uero suũ filiũ successorẽ regni proprii dereliqt. Qui sequẽs paternã crudelitatẽ duobus tantũmodo regnauit ãnis:deinde in cõuiuio dolo cũ amicis ꝑpriis ꝑemptus ẽ. Phaceias enĩ millenarius filius Romeliæ ei fecit insidias: q & ipse Phaceia tenuit ãnis principatũ.xx. Fuit aũt impius & iniquus. Rex uero assyriorũ Teglat Phalasser noĩe castra metatus aduersus israhelitas & cunctã Galaditẽ regionẽ uastans:& trãsiordanẽ:& quę gabbani nuncupant & Trasa & Asaran habitatores una captiuos ducẽs: eos in regnũ suũ migrauit. Igitur & de assyriorũ rege hæc nos declarasse sufficiat. Ioathã itaq; filius regnauit in hierosolymis sup tribum iuda cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis q̃ uocatur Ierusis. is rex nulla uirtute minor fuit:sed & rebus qdẽ diuinis pius. apud hoĩes aũt extabat iustus:hũitq; curã rerũ ciuitatis: & q̃cunq; reparatione & ornatu pariter indigebãt: hæc largissime ꝑcurabat:fecitq; porticus i tẽplo:& eius ingressus ornauit: muros quoq; q cecidẽrũt rursus erexit:turresq; ꝑceres & inuincibiles in eis edificauit & in reliqs oibus q̃ i regno neglecta uidebanť:opus fabricationis exhibuit. Qui dũ ammonitis intulisset bellũ atq; uicisset:eos ãnis singulis tributa p̃cepit exoluere talẽta auri cẽtũ:& tritici decẽ milia chorosstãtũdẽ & ordei. Sic aũt ꝑpriũ auxit regnũ: ut hostibus qdẽ esset ualde terribilis:familiaribus uero p̃cipue fœlix. Eo itaq; tpe fuit propheta qdã nomine Naũ:q de assyriorũ subuersiõe & Niniue urbe prophetans hoc dicebat. Niniue quasi piscina aq̃ cõmota:sic & populus omnis turbatus:& fluctuans cõmouebiť fugiẽs cunctis dicẽtibus ad alterutros state & manete:aurũq; uobis & argẽtum diripite: & nullus hãc uolũtatẽ agẽdi habebit:cum animas suas oẽs magis q̃ facultates salutare festinent. Crudelis enĩ alterutros decertatio habebit:& luctus & solutio magna membrorũ:& uultus eorũ terrore pallescunt. Vbi tũc erit habitaculũ leonum:& mater catulorum leonum. Dicit aũt tibi deus Niniue:quomodo exterminabo te:ut nequaq̃ leones ꝑgrediẽtes ex te imperẽt mũdo. Sup hæc aũt & multa alia prædixit iste propheta de Niniue:q̃ dicere necessariũ nõ putaui:ne legẽtibus uiderer importunus ostẽdi. Hæc aũr omnia prouenerũt in niniue post annos cẽtũ &.xv. De his ergo nunc a nobis sufficiẽter expositum est. Porro Ioathan mutauit uitã:cũ uixisset annos unũ & quadraginta:ex qbus regnauit sedecim: sepultusq; est in regiis monumẽtis:ueĩtq; regnũ ad eius filiũ Achã:q impius circa deum existẽs:& paternæ p̃uaricator legis:reges israelitarũ imitatus:i hierosolymis ydolorum aras istituit:& sup eas sacrificauit:in qbus etiã suũ in holocaustũ obtulit filiũ more chananeorum:& sup hæc multa alia scelera ꝑpetrauit. Cap.XIII.

Vnq; circa hæc ita uesanus existeret:castrametatus est aduersus eũ syrorũ et damascenorũ rex Rasin:et Phaceias israelitarũ:erãt enim amici et recludẽtes eũ in hierosolymis:multis eã tẽporibus obsidebant:ꝑpter murorũ munitionẽ eã capere nõ ualẽtes. Syrorũ uero rex capiẽs ciuitatẽ Ailach ad mare rubrũ positã et habitatores eius occidẽs in ea uiros statuit:et aliis i circuitu ciuitatibus ita fecit:pimẽs ubiq; iudeos: q multã deuchẽs p̃dã:i damascũ cum suo remeauit exercitu. Rex aũt hierosolymorum

cognoſcẽs ſyros ad ꝓpria rẽaſſe:& credẽs ꝑualere ſe cõtra iſrahelitas ꝙ regẽ:exercitũ ſuũ aduerſus eũ armauit:& congreſſus bello faciẽte ira dei deuictus eſt: pp impietates ſuas multas & maximas: Ea nãq; die cẽtũ &.xxx.milia eius militũ ab iſrahelitis occiſi ſunt: & amaſias princeps militię Zachariã filiũ regis Acha in bello pemit: & tutorẽ totius regni Ericã conſtituit:& principẽ militiæ tribus iudę noie Elicã captiuũ tulit:& ex tribu Beniamin mulieres & infantes:multãq; ſimul diripiẽs ꝑdã: in Samariã ſunt reuerſi. Quidã uero Odidas illius tpis ꝓpheta cũ eſſet in Samaria exercitui ante muros occurrẽs magna uoce clamauit dicẽs uictoriã eis nõ ꝓpria uirtute collatã:ſed pp irã dei quæ hũit ſup Achã regẽ:culpauitq; eos cur eis nõ ſufficeret ſua felicitas: ſed ẽt ꝑſumpſerint ex tribu iuda et beniamin cognatos ſuos captiuos abducere: ſuaſitq; illis ut eos continuo finerẽt ad ꝓpria remeare:q; ſi nõ obedirẽt deo ſubderent repetiti prælio. Populus igiẽ iſrahelitaꝝ in cetu cõueniẽs:qd de his fieret cogitabat. Tũc qdã Barachias noie cũ eẽt in republica ꝓbatiſſimus:ſurgẽs in medio:et cũ eo tres alii dixerũt. Nõ ẽ ꝑmittẽdũ ut captiui in urbẽ introducant: ne oẽs a deo pariter peamus. Sufficiant prima peccata ſicut ꝓphetę domini:et non nouas impietates adiiciamus. Hęc ergo milites audiẽtes: ꝑmiſerunt eis ut facerent quodcunq; crederent expedire. Sumẽtes ergo ꝑdicti uiri captiuos lauantesq;:et diligẽtiam exhibẽtes:et itineris dantes expẽſas innoxios ad ꝓpria remiſerũt. Nihilominus quattuor uiri uenere cũ eis:et uſq; ad hiericho deducẽtes eos non ꝓcul ab hieroſolymis i ſamariã ſunt reuerſi. Rex ãt Achã hęc paſſus ab iſrahelitis mittẽs ad regẽ aſſyrioꝝ thadaphaſarũ: popoſcit ab eo belli ſolatiũ aduerſus iſrahelitas: et ſyros:et damaſcenos multas pecũias ſe ei daturũ eẽ ꝓmittens miſitq; ei et munera uale de ꝑclara. Ille uero legatis ad ſe ueniẽtibus uenit in auxiliũ regis Acham et caſtrametatus aduerſus ſyros et regionem eorum depopulatus eſt et damaſcum bellico iure coepit:inſup & regẽ Raſin occidit. Damaſcenos aũt in ſuperioꝝ mediã deſtinauit:& quoſdã aſſyriorũ in ciuitate damaſcena conſtituit:hiſraelitarũ uero terrã nimis affligẽs multos ex ea captiuos abduxit:dũ hæc contra ſyros egiſſet rex hieroſolymorũ auferens aurũ quodcunq; erat in regalibus theſauris pariter & argentũ:& quod erat in tẽplo dei:& qcqd fuit optimũ ornamentũ in tẽplo:deuehens hæc uenit in damaſcũ:& ſecũdũ ꝓmiſſiones dedit hęc aſſyriorũ regi:& gratias ei ꝓ oĩbus referens:in hieroſolymã remeauit. Hic aũt rex fuit ſtultus:& circa modũ ſuæ utilitatis a ratione alienus:qa neq; dũ bello cõprimeret ab aſſyriis deos eorũ adorare ceſſauit:ſed in eorũ ueneratione ꝑmanſit: qua ſi poſſet ei cõferre uictoriã:& deuictus aſſyriorũ denuo cœpit colere deos:& oẽs potius uidebat honorare:q̃ paternũ uerũq; deũ cuius ira fuerat eius ꝑditionis cã. Qui ad tantã inſaniã: cõtemptumq; dei puenit:ut oĩno clauderet tẽplũ:et ſolẽnes offerri hoſtias prohiberet et ornamenta eius auferret. His igiẽ rebus iniuriã faciẽs deo, mortuus eſt cum uixiſſet annis ſex et triginta ex qbus regnauit ſedecim. Cui filius Ezechias mox ſucceſſit in regno. Eodẽ tpe mortuus eſt ẽt rex iſraelitarũ phaceia:dolo cuiuſdã amici nomine Ozias:q tenuit regnũ annis nouẽ:fuitq; malignus dei contemptor. Cap.XIIII.

Contra hũc aũt caſtrametatus eſt aſſyriorũ rex Salmanaſar:eũq; cũ utiq; Ozias deũ non haberet propiciũ nec adiutorẽ fecit ſibimet ſubditum:et tributa definita cœpit euoluere. Anno itaq; quarto Ozię regis:regnauit i hieroſolymis Ezechias filius Achã:et Abię q fuit ex genere ciuis. Erat ãt huic uiro natura benigna iuſta et uale de religioſa. Nihil enĩ ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnũ:neq; aliqd neceſſariũ:nec utilius ſibimet eiq; ſubiectis arbitratus eſt eſſe q̃ ut coleret dei religionẽ. Et cõuocans oẽm populũ pariter ſacerdotes et leuitas contionẽ habuit apud eos dicens. Non ignoratis: quõ patris mei peccato q tranſgreſſus eſt dei ſanctam honorabilemq; culturã: multa et

maxima mala eſtis expti et ab eo uestra mes corrupta e et quo ſuafit quos ipſe colebat uos deos ſuos pariter adorare. Hortor itaq; uos poſtq; ope cognouiſtis: quo peſſimu eſt agere ipie: ut illoꝝ obliuione hites purgetis uos a priore pollutione: & cu ſacerdotibus atq; leuitis couenietes apiatis tplu: & purgates illud cu ſolenibus ſacrificiis: ad honore antiquu & patriu reuocetis. Sic eni deus uobis ꝓpicius erit: & iraſci ſup ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicte rege ſacerdotes apuerunt tplu: & eiicietes pollutiones: uaſa dei & ſolenia ſacrificia ſup altare ipoſuerunt. Mittes at rex in ꝓuincia ſibi ſubiecta populu ad hieroſolyma conuocauit: ut feſtiuitate celebrare t azimoru: multu naq; pterierat tps pp iniquitate prædictoꝝ regu: quod no fuerat actum. Miſit uero pariter ad iſrahelitas: inuitas eos: ut relinquetes mala couerſatione & conſuetudine reuerterentur ad priſtina dei cultura: dices concedere ſe uenietibus in hieroſolyma: ut azimoru feſtiuitate ageret: & cu eis pariter epulas exerceret. Hec dicebat: mones tantu no ſibi eos ſubiectos facere ſtudes: ſi tn nollent: quod ſi qde uoluiſſent: utiq; beati fuiſſent. Iſrahelite uero uenietibus legatis: & eis regis ꝓprii mdata nuciantibus: no ſolu no acqeuerut ſed et legatos tanq; fatuos irriſerunt. Pariter et ꝓphetas hæc monetes & pdicates que paterent: ſi ad picta te dei conuerti nollent: ſpreuerunt: et ad nouiſſimum eos coprahedetes interemerut. Et neq; in his ſolis iniquitatibus pſtiterunt: ſed horu quoq; peiora faciebat nec prius queruntdonec deus uindicans in eis: hoſtiu eos ſubderet ditioni. Et de iſtis qde poſtea declarabimus. Multi tn de tribu Manaſſe: et Zabulo: et Iſachar obedietes monitioibus ꝓphetaru: ad pietatis iura couerſi ſunt. Et iſti oes ad Ezechia in hieroſolyma cocurrerut ut adorarent deu. His aut uenietibus rex Ezechias aſcedens in templum cum principibus et omni populo: ſacrificauit pro ſe thauros ſeptem et totidem arietes: et agnas ſeptem. et totide hircos: imponeteſq; manum ſuper capita pecudum ipſe rex et principes ſacerdotibus ſolemnia ſacrificia facere pmiſerunt: Et illi qde ſacrificabant et holocauſta faciebant: leuitæ uero circunſtantes cum muſicis organis cantabat hymnos in deu atq; pſalebat: ſicut docti fuerant a dauid: reliqui ſacerdotes tenentes tubas cu hymnis dicentibus concrepabant. His itaq; factis proſtratus in faciem et ipſe rex et populus uniuerſos adorauerut deum deinde ſcrificauerunt boues ſeptuaginta thauros centu aguas duocentas. Populis uero ad epulas condonauit boues qde ſexcentos: reliquaq; pecora tria milia & oia qde ſacerdotes ſecundu legis conſuetudine coplebant. In his itaq; rex delectatus epulabat cu populo gratias agens deo. Inſtante uero azimorum feſtiuitate celebrantes ideſt paſchalia decartero ſacrificia diebus septe exhibuerunt. Populo uero pter illa q imolata ſunt: donauit rex thauros quide tria milia: pecudu diuerſoru ſepte milia. Ide aut fecerunt & principes: mille naq; thauros dederunt ei: & pecora mille & quadraginta. Et du hoc mo a ſalomonis regis tpe celebratio non fuiſſet affecta: tunc primum ſplendide & largiſſime probat exhibita. Cunq; feſtiuitas fuiſſet impleta: egreſſi in prouincia purgauerunt ea: ſed & ciuitate ab ydoloru oium pollutione mundauerunt. Conſtituitq; rex ut quottidiana ſacrificia ex eius ꝓpriis celebrarent ipenſis ſecundu lege: & ſacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugu: ut ſemp circa religione obſeruarent: & a dei cultura ſeparari nequirent: & populus qde offerebat ois fructus: ut moris erat. Domus eni & cubicula rex edificas: ſingulis ſacerdotibus diſtribuit: & leuitis: eoruq; filiis & uxoribus: et ita ad antiqua dei cultura denuo ſunt reuerſi. Hæc itaq; pdicto mo rex ſtatues: bellu egit aduerſus paleſtinos: eiſq; deuictis tenuit oes ciuitates hoſtiu a gaza uſq; in geth. Rex aut aſſyrioru mittes interminatus eſt: oem ſe eius ſubuertere principatu: niſi tributa q pater eius dabat prius exoluceret. Ezechias aut de interminationibus no curabat: ſecurus de pietate dei et ꝓphetia Eſayæ a quo futura oia

certiſſime cognoſcebat. Et de hoc quidē rege hæc in p̄nti dicta ſufficiāt. Cap. XV.

Almanaſar aūt aſſyriorum rex: dum ei nunciatum fuiſſet: quia iſrahelitarum rex Oſias latēter miſiſſet ad Suſam ęgyptiorum regē: petēs contra eum ab eo ſolatia iratus caſtra metatus eſt in Samariā anno ſeptimo regis Oſię. Et dum eū rex ſuſcipere noluiſſet: annis tribus obſidēs Samariam: cœpit eam nono quidē anno regni Oſiæ ſeptimo Ezechiæ regis hieroſolymorū: & iſrahelitarū regnū uehementer extermi nauit: & oēm populum tranſmigrauit in mediā & p̄ſida. Inter quos & regē Oſiā uiuū cœpit atq; migrauit: aliaſq; gētes & quodam loco nomine Authi: qui ex flumine p̄ſico ita nocatur: in Samaria & iſrahelitica regione conſtituit. Migrauerunt ergo decē tribus iſrahelitarum de iudea poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptē: a quo tpe egrediētes ex ægypto maiores eorum hanc tenuere p̄uinciam ſub principe ieſu: ex quo aūt recedētes a Roboā qui fuit ex genere dauid: regnum hieroboā tradiderunt: ſicut & prius a me ſignificatum eſt: anni tunc erant ducenti & quadraginta: & mēſes ſeptem & dies ſeptē. Hic ergo finis ap̄hendit iſrahelitas tranſgrediētes leges: & prophetis non obediētes: qui eis hanc p̄dixere calamitatē: nec ab impietatibus recedētes Cœpit autē malorū eorū cauſa fabricari: ex quo ſeditione facta circa Roboā nepotē Dauid Hieroboā eius ſeruū fecerunt regē: q in deū peccando fecit eū uniuerſis populis inimicū i mitātibus ſuum malū. Et ille qdē quā dignus erat exoluit p̄nam. Rex autē aſſyriorū inuaſit pugnando cunctam Syriam: & phœnicem uniuerſam. Nomen uero huius regis in Archiuis Tyri conſcriptum eſt. Pugnauit is aduerſus Tyrum: cum in ea regnauit Hylyſeus. De quibus teſtatur et Menander qui temporum facta conſcripſit: & tyriorum antiquitatem in greçā linguā cōuertens ſic ait. Hylyſeus nomine regnauit annis triginta et ſeptē: hic recedētibus Cetheis nauigās reduxit eos cōtra quos denuo Salmanaſar aſſyriorū rex inſurgēs cunctā phœnicē bellis inuaſit. Qui facta pace cū oibus poſt terga ſua reuerſus ē. Receſſit āt a Tyro ciuitas Sydon: et arce et antiqua Tyrus: et multę alię ſimul urbes: q̄ ſemetipſas aſſyriorū regi tradiderūt. Quapropter tyris nō ſubiectis: denuo rex aduerſus eos egreſſus ē phœnicibus exhibētibus ei naues ſeptuaginta: & remiges octoginta. Cōtra quos tyri nauigātes cū duodecim nauibus diſperſis hoſtiū nauibus cœpere captiuos uiros quingētos. Vnde honor tyriorū pp hæc creuit eximie. Reuertens aūt aſſyriorū rex diſpoſuit cuſtodiā ſup fluuium: & aquę ductus ciuiū: ut tyrios haurire pocula p̄hiberēt. Et dū hęc quinq; annis fuiſſet factū: tulerūt de effoſſis puteis bibētes aquā. Hæc itaq; in archiuis tyriis de ſalmanaſar aſſyriorū rege conſcripta ſunt. Igit' dū fuiſſent in ſamaria tranſmigrati chuthei. hoc enī uocabulo hactenus utebant': eoq; a p̄uincia Perſide: & a quodā flumine quod chuta uocat' migrati uiderē', ſinguli eorū ſecundū gentē propriā deos in ſamariā portauerunt: erant aūt quinq;. Et cum eos more proprio colerent: ad iracundiā & furorē deū maximū p̄uocarūt: uenitq; peſtilētia ſup eos: p quā corrupti: cū nullā malorū medicinā inuenire poſſent: deū maximū colere pro ſalute cœperunt. Mittentes itaq; ad regē aſſyriorū legatos: ſupplicauerunt: ut ſacerdotes eis ex captiuis iſraelitarū: quos pugnando tenuerat deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes: leges & dei culturā eos edocuerūt. Et cū cepiſſent eū in ſumma deuotiōe uenerari: peſtilētia repēte ceſſauit: & hactenus ipſas ſolēnitates celebrare noſcunt'. Hi ſiqui dē ſecundū eloquiū hębreorū chuthei ſecundū genus: greçe autem ſamaritæ uocant': & p̄pter rerū motū ſeperari ſunt: & quādo uident iudeos eſſe fœlices cognatos appellāt: & quaſi de ioſeph nati uideant': & ex illo cum eis habeant ſocietatis initiū: quando uero detectos uidēt: nequaquā eis deuotione aut genere cōmunicare uolūt: ſed & trāſmigratos & alienigenas ſemetipſos dicunt. Sed & de his qdē oportunius edicemus.

INCIPIT LIBER.X.ANTIQVITATVM.QVI CONTINET TEMPVS ANNORVM.CLXXX.ET DVORVM MENSIVM ET SEX DIERVM. CAP.I.

VM Ezechias duarum tribuū rex quartūdecimū ānū haberet in regno assyrioꝝ rex nomīe Sennacherib cū maxima manu aduersus eum castrametatus:forti brachio oēs tenuit ciuitates tribuū iuda & Beniamī.Cūq; hierosolymā tenderet: ꝑuenit cū missis legatis Ezechias ꝓmittēs & obedire se ei:& tributa q̄ imperet exoluere.Sēnacherib uero cognoscēs q̄ legati ferebāt dignū iudicauit bello desinere:& ꝑcautiū susc̄ipere dignitatē tunc ꝓmisit.Qui accipiēs trecēta argēti talēta:& auri xxx.amicus discedit:dās legatis iurisiurādi fidē:qa ei nihil discedēdo noceret. Ezechias aūt credēs & euacuās thesauros:misit ei pecūias spans se a piculo belli & regni āissione liberari.Assyrius aūt hęc sumens:ex his quæ ꝓmiserat nihil cogitauit:sed ipse ꝓfectus ad ęgyptios & æthiopas:principē militiæ rapsachē cum multo exercitus robore & duobus aliis ad uastandam hierosolymā dereliquit:quoꝝ nomina erant tharathā & arachis. Tunc itaq; ueniētes ante muros castra fixerunt:miseruntq; ad ezechiam petentes: ut cum ipso possent habere colloquiū.Ille uero per se quidem propter metū non abiit: tres autem necessarios sibi misit amicos:hoc est helyachim tutorem regni: & Sobanē & Ioan: qui supra scribas erat.Isti procedentes ediuerso principum militiæ assyriorum steterunt. Quos dum uidisset Rapsaches princeps militię petit:ut euntes dicerēt ezechiæ.Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præsumens atq; cōfidēs refugit dominum suum:& obedire nō uult:neq; susc̄ipe exercitum eius. An certe ꝑ ægyptios sperans exercitum suum illoꝝ solatio subleuari. Si hoc expectat fatuus ē:& similis homini incūbenti calamo fracto:q cū ceciderit sup eū:manu uexata sentiet plagam.Sciat aūt qa ēt uoluntate dei contra eū castrametatus est:q concessit ei israelitarū uastare regnū:ut eodē mō subiectū ei disperderet regnum.Dū hæc Rapsaches hæbraica lingua diceret:habebat enī linguæ huius experimentū:helyachī metuens ne populus audiens metu corrueret:poposcit ut syro magis loqueret elogo.Ille uero intelligens suspitionē eius:& metū maiore uoce amplius clamans respondit hębraice dicens.Audiāt oēs ꝑcepta regis:& qꝛ utile est eligant:& se nobis tradant.Palā enim est qa rex & uos populū spe uana decipitis:& repugnare suadetis.Si uero ꝑsumitis & exercitū nostrū uos repellere dicitis dante me duo milia equos de exercitu mihi cōmisso:totidēq; ascensores prębentes:uestrū exercitū nobis ostendite:sed non hētis tot homines.Quid igit̄ tardatis tradere uosmetipsos maioribus:q uos capturi sunt & inuitos:dū spontanea traditio securior uobis sit in uita uero ualde periculosa:ut causa calamitatis existat.Hæc audiētes & populus & legati:dicente assyriorū principe:ezechię renunciauerunt. Ille ergo hæc audiens indutus ueste regali & indutus sacco & habitu miserādo lege patria:ꝓstratus in facie rogabat deū:ut se adiuuaret:nullā aliā habentē spem salutis:mittēsq; & amicos quosdā & sacerdotes ad Esaiā ꝓphetā:poposcit ut oraret:& factis sacrificiis ꝓ salute cōmuni rogaret deū:quatenus spem hostiū frangeret:& populo suo misericordiā condonaret.Propheta hæc faciens monitus a deo confortauit regē: & eius amicos prędicens: qa fine bello deuicti hostes turpiter ab urbe recederent: & non cū fortitudine illa:quā se hēre credebāt:deūq; prouisurū ut fortiter uastarent. Sed & ipsum regē assyriorum. Sennacherib non ꝑualentē aduersus ęgyptios cū ad propria remearet ferro periturum esse ꝑdixit.Ipso siquidē tpe scripserat Ezechiæ assyrius epistolas:in qbus fatuū eum esse

diccbat: credentē q eius ſeruitiū poſſet euadere: q multas gētes & maxias ſubdidiſſet: et interminabat fundítus ſe eū diſperdere dū caperet urbē: niſi portas aperiēs ſpōte in hie roſolymis exercitū eius exciper. Quæ dum relegiſſet ezechias: ſpreuit propter ſpē q hē bat in deo epiſtolā uero replicans in tēplo repoſuit. Rurſus aūt cū deo uota et orationes effunderet pro ciuitate & pro ſalute cūctor, Eſaias ꝓpheta eū aſſeruit auditū: & nec in præſenti tpe eſſe ab aſſyriis obſidendū: & in futuro oēs qui ab illo iam capti fuerant eſſe reuerſuros: & tertio anno cum pace opus ſuum facturos: & ꝓpriarum poſſeſſionū ſine timore diligētiam habituros. Interea paruo tpe trāſeunte: aſſyrior rex bello quod ægy ptiis intulerat fruſtratus ab huiuſmodi cauſa ſine effectu remeauit ad propria. Is enī cū multo iam tpe fuiſſet cōmoratus in obſeſſione peluſii: & dū aggeres contra muros ele uati fuiſſent: quibus ciuitati nitebantur inſiſtere: audiuit ęthiopum regem tharachē cū multo exercitu ad ægyptiorum uenire ſolatium: & per deſertum iter facere: ut ſubito in aſſyriorum caſtra irrueret. Turbatus ergo eſt rex Sennacherib ad ſacerdotē qui uulcani caſtrametati quaſi rex iſte ad eum regem ægyptiorum ueniſſet: q eſſet uulcani ſacerdos & obſeſſionem peluſii huiuſmodi cauſa diſſoluit. Cap. II.

Rāte itaq; rege hieroſolymor ad deū: & deus exaudiēs maximā plagā miſit in
o eū: & multi pemptī ſunt. Herodotus aūt errorē ideo facit: quia nō aſſyriorum di
cit regē: ſed arabum: adiiciens quia ſuricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit aſſyrior: & propterea cum non habuerit rex arcus: exercitum e pulſio reuocauit. Et hæc quidē herodotus. Beroſus aūt qui chaldaicā conſcripſit hiſtoriā mēi nit regis ſennacherib: et qa regnauit ſup aſſyrios: et caſtrametatus eſt in oēm ſyriam et ęgyptū: ita dicēs. Reuerſus aūt ſennacherib a plūs ægyptiacis ad hieroſolymam: cū in uenīſſet exercitū quem rapſaci dimiſerat in ꝑiculo peſtilētię conſtitutū: deus enī morbū populo eius īmiſerat: ita ut prima nocte eorū q obſidebant deperirent centū octoginta quinq; milia uiri cū iudicibus et tribunis ꝓpter calamitatē hanc in nimio timore et an guſtia conſtitutis: de cuncta iā militia metuens effugit cū ſua manu ad ꝓpriū regnū in ciuitatē q appellatur Niniue. Et dū modicū tps ibidē cōmoratus fuiſſet: dolo a ſeniori bus filiis adramalach & ſeleuſtro eſt peremptus in proprio tēplo quod dicit Araſci. Et illi qdē ꝓcede patris effugati ad armeniā diſceſerūt: ſucceſſit aūt in regno eius aſaracod das. Terminus obſeſſiōis aſſyriorū cōtra hieroſolymitas tali occaſiōe ꝓuenit. Cap. III.

Zechias aūt inopinabiliter a terroribus liberatus gratificas hoſtias cū oi popu
e lo celebrauit deo: & cognoſcēs: qa nulla alia cā hoſtes alios qdē peremiſſet: alios uero timore mortis ſimul effugaſſet ab hieroſolymis: niſi diuio ſolatio, oi ſtudio & largitate uſus eſt circa dei cultū. Non poſt multū uero graui languore detētus a me dicis qdē deſperatus eſt: nihilq; nec ipſe de ſe: nec eius amici ſpei ulterius ſuſtinebant. Adiiciebatur aūt & alia anguſtia magna regi: eo q filios non haberet: & q moriturus eſſet deſolatā relinquens domū: nec ſucceſſorē ſui generis habiturus. Dūq; nimis in hac parte fatigaret: rogauit deū ut ei paruo tpe uitā concederet: donec filios habere poſſet: & non prius aia priuaret anteq fieret pater. Cui miſertus deus petitionēq ſuſcipiēs: qa non dolebat: eo q priuandus eſſet bonis ſperii: ſed ut filios haberet: q in eius principatū ſuccederēt, mittēs Yſaiā iuſſit ei dicere quia poſt tertiā diem euaderet caſum languoris: poſt hæc annis quindecim ſupuiueret: & filios generaret. Et dū hæc mandata dei ꝓphe ta dixiſſet ꝓpter nimietatē languoris: & ea q inopinabiliter promittebant non credēs ſignū aliquod & indiciū petit ut faceret Yſaias: quatenus hęc dicenti ſibi crederet: & a deo eū miſſum uere cognoſceret. Nā ea q ultra rationē ſunt: & ſpe fortiora uidēt hmōi rebus credunt eſſe ueracia. Et dum ꝓpheta interrogaſſet eū: quod uellet fieri ſignum:

umbrā ſolis petiit decē gradibus ad ea loca unde uenerat remeare. Et dum ꝓpheta rogaſſet deū ut fieret:audiēs rex impletū eē quod uoluit:repēte diſſolutus a lāguore cōſcēdit in tēplū:et adorās deū uota debita celebrauit .Eo ſiqdē tpe cōtigit aſſyrios regnū a medis ſolui:quod tñ in aliis indicabo.Rex itaq; babyloniosꝫ Baladas miſit legatos ad ezechiā portātes munera:et ab eo popoſcit ut ei eēt ſocius et amicus.Ille uero legatos libēter excipiēs:et thēſauros eis oſtēdens : et armosꝫ inſtructionē et aliā copiā quā in auro & gēmis habebat:ſimul ēt munera præbens regi balado deferēda dimiſit eos. Tunc Yſaias ꝓpheta uenit ad regē:& reqſiuit unde fuiſſent qui uenerāt.Qui dixit de babylonia eos a ſuo rege ueniſſe:& oſtēdiſſe ſe eis uniuerſa : ut uidētes diuitias & uirtutē regni cognoſcerēt:& regi ſuo renunciarent.Cui ꝓpheta reſpōdens.Scito inqt nō poſt multū tps ad babyloniā filios tuos:& diuitias trāſmigrādas : inſup & nepotes tuos eunuchos eē faciēdos:& amiſſuros uirile nomē:& regi babylōiæ ſeruituros . Hęc enī pdixit deus Ezechias cōtriſtatus in his q̄ dicta fuerāt aitnō ſe qdē uelle ſuā gentē in talibus erūnis incurrere:ſed qa ipoſſibile ē quæ apud deū deliberata ſunt poſſe mutari:rogabat ut uſq; ad uitā ipſius pax pmāeret.Meminit aūt baladi regis babylōiosꝫ beroſus.Cū itaq; ꝓpheta Yſaias indubitanter et mirabiliter de ueritate conſideret:et nihil falſi penitus loqueretur: oīa quæcūq; ꝓphetauit:ſcribēs dereliquit in libris ut ex effectu poſtea oībus appareret.Et non ſolus iſte propheta:ſed et alii numero duodecim idē ſcerūt : et omne ſiue bonum ſiue contrarium quod apud nos fit : ſecundum illorum dictum prouenire dinoſcitur. Sed horum ſingula denuo declarabimus.Ezechias aūt rex dum ſuper uiſſet tempus quod prędiximus:et omne illud ſpacium in pace degiſſet, mortuus eſt anno uitæ ſuæ quinquageſimo et quarto: in quibus regnauit uiginti et nouem . Cui ſucceſſit in regno filius proprius nomine manaſſes : de matre quidem nomine abhifida : qui paternis uolūtatibus abſciſſus:& ad diuerſa conuerſus:oē genus malignitatis oſtendit: & nihil impium dereliquit:ſed iniquitates iſraelitarum imitatus eſt:qbus in deū delinquētes affligebanť .Præſumpſit ēt templū dei polluere ſimul:& ciuitatē oēmq; pariter regionē.Nā ſpernendo deū ad hoc uſq; peruenit:ut oēs hæbreosꝫ iuſtos occideret:neq; prophetis parceret:quosꝫ quotidie ſingulos pimebat:& eorū ſanguine hieroſolymorū plateas irrigabat.In his iratus deus miſit ꝓpheras ad regē & populū p quos intermina tus eſt eaſdē ei futuras calamitates:i quibus incurrerāt fratres eosꝫ iſraelite:cum ei iniurias intuliſſent.Illi uero nō credidere eosꝫ uerbis:qbus lucrari potuerūt ut nihil mali paterenť .operibus aūt cognouerūt fuiſſe uera q̄ a ꝓphetis prædicta ſunt. Cap.IIII.

Giť dū in eis pſeuerarent:bellū ſup eos intulit rex babyloniorū & chaldeorū.Is enim miſſo exercitu in iudeā & regionē eorū depopulatus eſt:& regē Manaſſen dolo captū & ad ſe deductū:habuit ad ea q̄ uoluit torměta ſubiectū.Manaſſes aūt tūc intelligens in qbus malis eſſet:& horū oīum ſe arbitratus auctorē:ſupplicabat deo ut ei hoſtē ſuum clementē faceret atq; miſericordē:cuius orationē deus exaudiens: hoc ei conceſſit:& remiſſus a rege babyloniorū ad ſua regna reuerſus eſt.Cūq; ueniſſet ad hieroſolymā:priorū qdē delictorū q̄ circa deū geſſerat penitens:ſtudebat ēt memoriā ſi eſſet poſſibile ab aīo ſuo repellere:& ad ſeruitiū eius & oēm cultū diuinæ religiōis accedere:templumq; purgare & ciuitatē:et ad hoc ſolū erat decætero cōſtitutus:ut gratias deo ꝓ dono ſalutis exolueret:quatenus in oī uita eius ei propicius pmaneret.Hæc aūt ipſe et populū agere docui:agnoſcens in qbus calamitatibus incidiſſet ꝓpter ritū q̄ ſanctę conuerſationi erat aduerſus:et edificans rurſus altare ſolēnes hoſtias imolabat ſicut moiſes diuinā exponēdo culturā.Eodē itaq; mō et ꝓ hieroſolymorū cautela cogi tauit:ita ut etiam muros antiquos cū multo ſtudio reparet:et alios ultra eos exigeret:ꝙ

turres eminẽtíſſimas exaltaret: cuſtodias uero q̃ ante ciuitatem fiunt multa munitione firmauit:et ſic in oĩbus a priori cõuerſatiõe mutatus ẽ: et poſt hęc hũit beatiſſimã uitã: ut multi imitatores eius eſſent:ex quo cœpit dei colere pietatẽ. Qui cũ uixiſſet ãnis.lx. et ſeptẽ:et regnaſſet quinquaginta et qnq; defunctus eſt et ſepultus in ortis ſuis. Cuius regnũ peruenit ad eius filiũ ammõ:& nomen eius matris fuit Maſſelmis de ciuitate lechabath. Qui dũ imitaretur opera patris eius quę ille in iuuentute ſua p̃ſumpſerat:dolũ paſſus a ſuis in domo ſua pemptus eſt:cũ uixiſſet ãnos quattuor & uiginti: & in regno fuiſſet tres. Populus aũt eius pemit interfectorem:eũq; cũ patre ſepelierunt:regnũq; Ioſię eius filio tradiderũt cũ eẽt ãnoꝝ octo. Cuius mater qdẽ de ciuitate fuit uoſcheti noie ezi. Erat uero ille natura benignus:& ad uirtutẽ uiriliter p̃paratus: & in ſtudiis dauid regis:& intẽtiõe & regula totius diſpoſitiõis eius intẽtus. Cũq; ad duodecimũ ętatis uenifſet ãnũ:pietatẽ & iuſticiã in ſe mirabilẽ eẽ mõſtrauit. Cũctũq; nãq; populũ correxit & monuit:ut derelicta ydoloꝝ ſecta:q̃ſi nõ eẽnt dii colerẽt patriũ deũ:& opa ſimul maiorũ patrũ in qbus deliquerant uelut ſenior emẽdabat: quæ uero bñ & oportune facta cognouerat:obſeruabat:& hoꝝ imitator erat:& per ſuã ſapiẽtiã & intellectũ naturalẽ ſimilia celebrabat:cõſiliis utiq; bonis & traditionibus tradens ſenſum. Sequẽs enĩ leges uelut ordinẽ ciuitatis:& pietatem circa deũ gerens:oĩa p̃ſpere gubernabat:& maxime q̃ a prioꝝ regũ iniqtate recedebat. Qui & oẽm ciuitatẽ & p̃uinciã purgauit: & lucos extrãeos q̃ facti fuerãt abſtulit:et ornamẽta q̃ ĩ eis a prioribus fuerãt ad iniuriã dei oblata depulit: et tali mõ populũ ab huiuſmodi ſecta retractũ ad religionis diuinæ iura conuertit. Qui et legitias obtulit: et holocauſtoꝝ ſacrificia altari ſolẽniter rurſus exhibuit: et in unaq̃q; cã iuſticiã nõ minus q̃ aię ſuę coluit medicinã: miſitq; in totã p̃uinciã iubẽs ut quellẽt aurum et argẽtum deferrent ad reparationẽ tẽpli p̃ ſua uoluntate atq; uirtute. Dũ itaq; pecunię allatę fuiſſent ad ſollicitudinẽ tẽpli et eius expẽſas: p̃poſuit amaſiã q̃ erat et ſupra ciuitatẽ ſcriptorẽ et ſaphan:et ſcribã monumentorũ ioan:et pontificem helyachim. Qui dilationẽ nulla ſegnicie facientes:ſed inſtructores:et oĩa q̃ erãt neceſſaria pręparabant:et hoc mõ reparatione tẽpli celebrata pietas regis oſtenſa eſt. Qui dũ octauũdecimũ impii haberet annũ miſit ad helyachim ſacerdotẽ:iubens ut pecũie quę remanſerant conflarent:& fierent exinde crateres:& libatoria & phialæ ad miniſteriũ dei:& ſup:& q̃tũcũq; aurũ & argentũ eſſet in theſauris:ẽt hoc proferret ad crateras: & ad uaſa hmõi facienda. Proferens aũt helyachim pontifex aurũ:inuenit librum ſacrum moiſeos in templo poſitũ quẽ ſimul eiiciens dedit ſcribæ ſaphę. Qui dũ relegiſſet uenit ad regẽ:& dũ oĩa q̃ iuſſerat fieri:terminũ habere ſignificaſſet:relegit ei & librum illum. Tunc ille cũ uerba libri eius audiſſet: ſciſſa ueſte ſua uocauit pontificem helyachim:& ipſum ſcribã:& neceſſarios ſimul & amicos: miſitq; eos ad quãdã mulierẽ pphetiſſam nomine Holdã uxorẽ Salomi cuiuſdã inſignis uiri & nobilitate p̃clari:iuſſitq; ut eũtes conſulerent eã:ſi propitius fieret deus:cũ metueret ne p̃uaricando moiſeos leges & mãdata maiorũ piculũ tranſmigratiõis incurrerẽt:& ad extraneas terras uenientes uitam agerent miſerabilẽ. Audiens aũt pphetiſſa q̃ fuerant a rege mandata:iuſſit ut remeãtes dicerent regi:qa diuinitas qdẽ decretũ quod iã contra eos protulerat p̃cibus infirmari non poſſet.i.ut populus non piret:aut non de prouincia pelleret:aut bonis tunc p̃ſentibus minime priuarent:dũ tranſgreſſi fuiſſent leges:& tãto tpe penitentiã nõ egiſſent: pphetis utiq; monentibus ut ſobrie uiuerent:& ipietatis ſupplicia deuitarẽt: q̃ faciẽda dicebat ut crederent:qa deus eſt:& nequaq̃ mentitus in uerbis q̃ p pphetas ſuos p̃nunciauit; ppter iuſticiã tamen regis retinendas iſtas erũnas:& poſt eius obitũ definita ſupplicia populus inferenda. Igitur illi qui miſſi fuerant mulierẽ prophetantẽ:remeantes

nunciauerũt regi. Tunc ille mittẽs ubiq; iussit populũ ad hierosolymã cõuenire: et sacer dotes atq; leuitas: et oẽm ætatẽ simul adesse p̃cepit. Quibus cõgregatis: primũ qdẽ eis sacros legit libros: & stans in tribunali in multitudine media: coegit cunctos fidẽ & iuramẽta præbere: ut apud deũ flerent: & moyseos leges per oĩa custodirẽt. Illi uero ꝓmptissime & iurauerũt: & p̃cepta regis implere ꝓmiserũt. Mox itaq; sacrificia celebrãtes: deũ sibi poscebãt eẽ propiciũ. Rex aũt sacerdoti p̃cepit ut si quod aliud uas a pentibus eius oblatũ ydolis aut diis extraneis inueniret ut tẽplo ꝓferret. Et dũ fuissent multa col lecta: cõburẽs ea cineres eoꝝ dispersit i fluuiũ: & sacerdotes ydoloꝝ q ex genere nõ erãt aarõ interfecit. Dũ hęc ergo fecisset in hierosolymis: ꝓcessit in uniuersam ꝓuinciã: & lu cos q ab hieroboã rege ad honorẽ deoꝝ extrãeoꝝ facti uidebant exterminauit: & ossa falsoꝝ ꝓphetaꝝ: sup altare quod prius hieroboã cõstruxerat cõcremauit. Ea igit q ue niẽs ꝓpheta ad hieroboã: cũ ille sacrificaret: & populus audiret quę futura eẽ p̃dixerat: modo terminũ ꝓceperũt: quãdo ex genere dauid iosias noie fecit ea quæ prædicta sunt ante annos trecentos sexaginta & unum. Post rex iosias ꝓfectus est ad cunctos israhe litas qui captiuitatem & seruitium assyrioꝝ effugierunt: eisq; suasit: ut impios actus: & honores deorum extraneorum relinquerent: & patriũ maximũq; colerẽt deũ: eiq; dica rent & domos & uicos. Perscrutatus est aũt & ciuitatẽ: ne quod forte ydolũ habentes intra sua tecta celarent: necnon & currus qui ædificati fuerant a prioribus regibus: & quæq; alia hmõi erant quæ uelut deos adorabant: pariter cuncta amputauit: et hoc mõ purgata oi prouincia ad hierosolymam oẽm populum conuocauit: et ad azimoꝝ festi uitatẽ quæ pasca dicit: eos adduxit: donauitq; populo in pasca nouellos edos et agnos triginta milia: boues aũt ad holocausta tria milia. Præbuerunt aũt et primi iudeorum ꝑꝑ pasca sacerdotibus agnos quinq; milia: et leuitis agnos duo milia: sexcẽtosq; eorum p̃sules obtulerunt: boues uero quingẽtos. Et dũ esset hæc abundãtia quadrupedũ sacri ficia faciebãt moiseos legibus hostias singulas enarrantibus ac ministrantibus: nec fuit alia similis festiuitas apud hębreos a famuelis ꝓphetę tpibus. Cã uero eius festiuitatis hæc erat: ut oĩa secũdũ legis antiquã traditionẽ paternæ solẽnitatis efficerent. Cap. V.

Post hæc aũt dũ Iosias in pace atq; diuitiis & gloria sup oẽs excelleret: Nechao
p rex ægyptiorũ castra posuit ad Eufratẽ fluuiũ: ut contra medos & babylonios dimicaret: q assyriorũ soluerũt principatũ. Habebat enim desideriũ ut regnaret in asia. Et dũ ueniret ad ciuitatẽ Medin: q̃ erat de regno Iosię, phibebat eũ rex Iosias p suã ꝓuinciã contra medos iter efficere. Tunc mittens legatos ad eũ Nechao signifi cauit non se contra exercitũ ducere: sed ad Eufraten fluuiũ ꝓperare: adiiciens q̃ eũ non deberet prouocare ad sua bella: prohibẽdo ne aliena iret ad prędia quo tendebat. Iosias uero non aquiescebat uerbis Nechao: sed instabat ne iter suũ p eius faceret regionem timor urgebat eũ: ut quod iminebat accideret. Nã dũ aciẽ exercitus sui componeret: & in curru uectus a cornu transiret a cornu, qdã iaculatus eũ ægyptiorũ a belli festinatiõe suspendit. Mox enim uulnere nimis affectus iussit exercitũ reuocari ad Hierosolymãq; remeauit. Qua plaga defunctus est: sepultusq; magnifice in patriis monumentis. Qui uixit annis triginta & octo: regnauit aũt ex eis unum & triginta: omnisq; populus cum multis diebus magno luctu gemituq; defleuit: sed & Hieremias propheta mortis eius carmen lamentabili modulatiõe cõposuit: quod hactenus nosciť permanere. Hic uero propheta ẽt futurã ciuitatis cladẽ prędixit: scripto reliquit simul & captiuitatem nunc apud nos habitã: & babyloniorũ una migrationẽ. Et nõ solũ iste p̃dixit hęc populo esse uentura: sed & propheta Ezechiel primus de his duos libros cõscribens: plebi reliquit. Erant aũt ambo genere sacerdotes: sed hieremias qdẽ in hierosolymis est commoratus

a tertiodecimo ãno regis Iosiæ usq; dũ ciuitas uastaret et tẽplũ. Quę uero de hoc pphe
ta pcnerunt loco ppriodeclarabimus. Mortuo siqdẽ Iosia sicut pdiximus ei succes sit
in regnũ filius Iochã cũ triũ et uiginti eẽt annorũ. Et hic qdẽ regnauit in hierosolymis:
matrẽ uero habuit Amital de ciuitate Abana: fuitq; impius et scelestus. Cap. VI.

Ex igitur ægyptiorũ dum fuisset a pugna reuersus euochauit Ioacham ad semet
r ipsum de ciuitate syriæ quę dicitur Emath. Qui dum uenisset eum repẽte uinxit:
& seniori fratri eius ex eodem patre pgenito nomine Eliachim: tradidit regnum
mutans ei nomen Ioachim. Prouinciæ uero tributum posuit centum argenti talenta: &
unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachim autem deduxit in ęgyptũ:
qui ẽt mortuus est in ea dum regnasset tres menses: & dies. x. Ioachim uero mater voca
batur Zabud de ciuitate abunia. Hicuir erat natura iniustus & ualde nequissimus: &
neq; circa deum sanctus: neq; circa homines mansuetus. Cap. VII.

Vmq; quartũ regni haberet annũ: babyloniæ principatũ quidam nomine Na-
d buchodonosor accepit: eodẽq; tpe cum magno apparatu ad Circamin ciuitatẽ
uenit: quæ est iuxta Eufratẽ: pugnaturus contra regem ægyptiorum nechao sub
hoc enim syria erat uniuersa. Dumq; cognouisset regis Babyloniæ uoluntatem: nechao
pœnitus nõ expauit: sed cũ magno brachio sup nabuchodonosor ad eufratẽ uẽit. Qui
facta cõgressiõe deuictus est: & multa milia uariis rebus belli amisit. Transiẽs ãt eufra
ten babyloniæ rex oẽm Syriam usq; ad pelusium cœpit præter iudeam. Quarto igitur
anno Nabuchodonosor: qui erat octauus ioachim regis hebreorum cõtra iudeos cum
magno exercitu castrametatus est rex babylonię tributa exacturus ab ioachim: aut cer
te dimicaturus. Ille uero metuens eius minas: & pacem habere desiderans: præbuit ei
tributa quæ præceperat annis tribus. Cap. VIII.

Ertio anno audiens ęgyptios denuo contra Babyloniã pugnaturos tributa non
t redidit: sed spe ægyptiaci belli deceptus ẽ. Nã pugnare cõtra eũ ęgyptii minime
presumpserunt. Propheta itaq; hieremias quottidie pdicabat: qa frustra ęgyptio
rũ spe tenerent: et quia immineret ciuitati ut a rege babyloniio uastaret: et rex Ioachim
subderet ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat: quando q crederet nullus erat. Nam &
populus & principes audientes hæc negligebant: & indignantes sup his q̃ dicebantur
quasi auguriũ aduersus regẽ propheta terret: accusabant eũ & subiectum iudicio ut ad
suppliciũ quoq; traderet: contra eũ dari sniam postulabãt: quod multi quidẽ aduersus
eũ fieri decreuerunt: seniores aũt recesserunt. Qui ea uoluntate qua iuste prophetã absol
uerant: & ipsa ẽt aliis suadebant ne qd mali fieret hieremiæ dicentes: qa nõ solũ iste ciui
tati prædiceret futura: sed & Micheas ante eũ olim talia pdixisset: & multos scirẽt hmõi
uerba dixisse. quorũ nullus a regibus aliquid ptulisset: sed quasi prophetę dei honorati
fuerant. His itaq; uerbis mitigantes turbas: eripuerunt hieremiã a diffinito supplicio.
Qui oẽs prophetias suas scribens: ieiunante populo: & in ecclesiã congregato in tẽplo
mense nono: quinto anno regis ioachim: relegit librũ quem de futuris rebus ciuitati &
populus & tẽplo conscripsisse uidebat. Audientes itaq; principes tulerunt ab eo librũ:
iusserunt q; eũ & scribã baruch de medio tolli: ne quibusdã forent manifestati. Ipsi uero
librũ portantes regi dederunt. Qui pẽsentibus amicis iussit scribã suũ relegere: & audiẽs
q̃ scripta noscebant in libro: iratus rex dirupit eũ & igne cremauit: & requisitos hiere-
miã & baruch iussit ad se puniendos adduci. Illi siquidẽ eius tunc irã declinauerunt: nõ
post multũ uero tps uenientẽ contra se cũ magno exercitu regẽ babyloniorum fœderis
iure susceperit ppter metũ eorũ: q̃ dicta fuerant a propheta credens nihil se fore passurũ:
neq; p obsessionẽ neq; p pugnã. Dumq; rex babylonię intrasset in ciuitatẽ: fidẽ nequaq̃

ſeruauit: ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudine decoros hieroſolymitanoꝝ occidit una cū rege Ioachim. Quē ēt ante muros inſepultū ꝓiici iuſſit: filiū uero eius Ioachim cōſtituit regē uniuerſæ ꝓuinciæ. Eos aūt qui erāt in dignitatibus cōſtituti numero tria milia captiuos duxit in babyloniā inter quos erat ꝓpheta ezechiel cū eēt adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem: qui uixit quidem annis ſex & triginta: regnauit autem duodecim. Succeſſor uero eius regni Ioachim de matre nomine Onas: regnauit menſibus tribus & diebus. x. Cap. IX.

Egē ergo Babyloniorū q Ioachim conceſſerat principatum repēte timor inua-
r ſit. Formidatus eſt enī ne forte hīs mali memoriā pro nece paterna ꝓuinciā eius
inuaderet. Et mittens exercitū regē Ioachim in hieroſolymis obſidebat. Ille uero cū eēt natura benignus & iuſtus noluit ciuitatē ꝓpter ſe uidere pericula ſuſtinere: ſed ſumens matrē & cognatos tradidit obſides ducibus q fuerant a babylonia rege eq; directi accipiēs ab eis iuſiurandū ut nihil mali pateret: nec ipſe nec ciuitas: quoꝝ fides nequaquā manſit inuiolata. Non enī ſeruauit eā babylonię rex: ſed pcepit principibus ſuis: ut oēs qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerēt pariter & artifices: eoſq; ad ſe ligatos adducerēt: qui oēs fuerunt decē milia & octingēti triginta & duo: ſimul & Ioachī cum matre ꝑter & amicis: quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia: Patruū uero Ioachī noīe ſedechiā cōſtituit regē: accipiēs ab eo iuſiurandū ut ei ꝓuinciā cuſtodiret & nihil hoſtiliter ageret: nec faueret ęgyptiis. Sedechias aūt erat qdē annoꝝ uiginti & duorū quādo accepit regnū: & nomē matris eius Amias. Fuit enī cōtra iuſticiā ſuperbus: circa quē impii locū maximū hēre uidebant. Quapp & ꝓpheta hieremias ad eū ueniēs crebro teſtabat dicēs: ut reliquas qdē impietates & iniqtates deſereret: & iuſticiā ꝓuideret: & neq; duces q eſſent maligni reſpiceret: neq; falſis ꝓphetis eū ſeducentibus crederet: quaſi nequaq; cōtra ciuitatē babyloniæ rex dimicaret: qa ægyptii contra eū bella rurſus inferrent & uincerēt: quaſi hęc uerba nō eſſent: nec hoc mō uentura forēt. Sedechias aūt dū audiret ꝓphetā dicentē: conſentiebat ei p oīa tanquā uera loquenti: & quaſi ꝓdeſſent ei ut eius crederet uerbis: ſed rurſus eius amici ſubuertebāt eius mentē & a ꝓphetæ dictis ad ea q̄ uoluerant adducebant. Prophetauit aūt Ezechiel in babylonia futuras populi calamitates: & hæc miſit in hieroſolymam: ſed ſedechias eorum prophetiis nō credidit propter hmōi cām. Alia ſiquidem uniuerſa conſona a prophetis edicta ſunt: quomodo & ciuitas uaſtaretur: & ipſe ſedechias duceretur captiuus in babyloniam: diſcordabat autem Ezechiel dicens quia ſedechias babyloniam non uideret cum Hieremias dixiſſet: quia uinctum eum rex babyloniæ duceret: & eoq; non idem uteq; dixiſſent: etiam illa quæ concordabant: non eſſe uera dicebat: licet ei omnia ſecundum eorum euenirēt prophetias: quæ tamen opportunius declarabimus. Igitur ſocietatem babyloniorum quā habuit annis octo: diſſoluit: & ſem etipſum ad ægyptios tranſtulit: ſperans cū illis contra babylonios pręualere. Cap. X.

Nterea dū hoc cognouiſſet babylonię rex caſtra mouit aduerſus eum: & afflicta
i ꝓuincia: & munitiōes eius una diripiēs: ad ipſam hieroſolymorū ciuitatē obſidē
dā cū magno ueniebat exercitu. Rex ergo ęgyptius audiens quia ſedechias eius amicus eſſet obſeſſus: ſumpta uirtute maxima bellatorū uenit ad iudeā quaſi eius ſoluturus obſeſſionē. Babylonius aūt receſſit ab hieroſolymis: & occurrit ęgyptiis: eiſq; cōgreſſus ꝑlio ſuperauit: & eos in fugā uerſos de ſyria coegit exire. Dūq; diſceſſiſſet babyloniorū rex ab hieroſolymis: deceperūt falſi ꝓphetæ ſedechiā dicentes: qa neq; babylonius rex denuo pugnaret: & cōtribuli eoꝝ quos de ꝓuincia ad babyloniā demigrauerat cum dei uaſis oībus quę rex tulerat ad hoc tēplū reuerterentur. Sed Hieremias his contraria atq;

traria atq; uera transiens in medium prophetauit: dicens: quia male quidem facerēt illi qui regi talia suaderent quando per ægyptios nihil iuuari possent: quos utiq; deuincens babylonię rex in hierosolymam remearet: eamq; fortiter obsideret: & populū fame corrūperet ac reliquos captiuos abduceret: substantiasq; diriperet: simul & templi diuitias exhauriret: & illud īsuper concremaret: ciuitatemq; subuerteret: & essent seruituri babylonię regi: eiusq; nepotibus annis. lxx. A quorū seruitio nos inqt tunc remouebunt perse et medi babyloniorum destruētes īperium: et ad hanc remeantes urbē: edificabimus tēplum rursus: et hierosolymā denuo reparabimus. Hęc dicente Hieremia plurimi qdem crediderunt: principes aūt et īpii excessisse eum a sua mente dicebāt: eūq; sub hoc fomite deridebant. Igit' cum ei placuisset ad patriam properare: quę dicitur anathoth: uigili statiis ꝑcul ab hierosolymis constituta iueniens eum in itinere qdam principum cōprehēsum detinuit: calumniā faciēs ei quasi ad babylonios iret. Ille mentiri qdem illum et calumniari sibi: crimenq; īferre: se uero ad patriā properare dicebat. Qui ad hęc uerba nō flexus uinctū deduxit ad iudices magistratuum: a qbus oīa uerbera et tormēta ꝑpessus: ad necis supplicia reseruabatur: q quoddam per tēpus hęc quę prædiximus iniuste sustinuit. Anno nono sedechię regis: decima die mēsis decimi: babylonię rex ad hierosolymā castrametatus est: et sedens circa eam decē et octo menses: cum studio magnæ uirtutis obsedit: obsessosq; hierosolymitas duo mala alia et maxia deprimebant morbi languor et fames eis uchemēter īsistens. Hieremias uero propheta cū esset in custodia non cessabat: sed clamabat: ꝑdicebatq; aperte monēdo populū ut regē babyloniorū portas aperientes excīperēt: hoc enim facto eos cū omni domo posse saluari: alioqn radicitus asserebat euelli: ꝑdicabatq; pariter quō si q mansērint i ciuitate oīno pirent: aut fame cōsumpti aut gladiis hostiū. Si uero ad hostes cōfugerēt: & inimicos & mortē quodāmō declinarent. Principes hæc audientes inter ipsa mala consistentes non patiebant' eius uerba animo suo pcipere: sed cū ira uenientes īdicauere regi: & accusantes eū quasi uesanū occidendū esse ꝓphetā poscebant qui corū animos frangeret: & malis ꝓmissionibus audaciā populi ualde molliret: quando dū parati essent oēs pro eo & patriæ salute pugnare ille moneret ut ad hostes fugerent uniuersi: quia ciuitas capiēda foret: & omnes in ea pariter perituri. Rex uero ipse quidē pro bonitate & iustitia iratus non est. Sed ne principibus tali tēpore uideret' esse cōtrarius: ꝑmisit eis ut facerēt prophetæ quod uellent. Qui hoc sibi agere concesso: mox ingredientes in carcerē: & sumentes eū i quendam lacum plenū cœno deposuerunt: ut morte propria suffocatus extingueretur. Ille ergo usq; ad guttur in luto depositus in his degebat angustiis. Quidam uero seruorum regis honoribus decoratus genere ethiops erumnas prophetæ regi nunciauit: dicēs nō recte amicos & principes eius fecisse ut prophetā in cœno submergerent: quod opus oi morte & uinculis esset amarius. Hęc cū audisset rex penitētia ductus: quia prophetam principibus tradidisset iussit ethiopi: ut sumptis triginta regis ministris & funibus: & quicquid expediret ad salutis eius utilitatē: cū festinatione Hieremiā abstraheret. Ethiops aūt sumens quod pręceperat rex: prophetam de lacu reduxit: & sine custodia esse permisit. Euocante uero eū rege latenter: & requirēte siquid ei diuinū in rebus pręsentibus posset edicere: ille habere quidē se quod diceret asserebat sed non sibi fore credēdū: nec dū moneret audiendū: quando iā quasi malum aliquid agētē amici perdere decreuissent. Vbi sunt inquit nunc qui babyloniū nequaquā dimicatur; esse dicebant: audientesq; fallebāt. Sed & si nunc ueritatē dixero: morte me condemnabis. Cunq; ei rex iusiurandum præbuisset: quia nec ipse eum perimeret: nec principibus supplicii iure cōtraderet: data fide securus: suadebat ei: ut babyloniis traderet ciuitatem. Hęc enim dicebat ei deū p se ꝓphe-

tare ſi liberari uellet:& ꝑſentia ꝑicula declinare:& neq; ciuitatẽ uſq; ad fũdamẽta deiici nec tẽplum ab hoſtibus concremari:quod ſi non fieret:ipſe malorũ auctor et ſibi et ciui tati huius calamitatis exiſteret. Hęc audiens rex:uelle ſe qdẽ q̃ monebat facere dixit:et expedire ſibi:ſed metuere cõtribules:qui ad regẽ babylonię prexiſſent:ne accuſantibus eũ perioloſubiacerẽt. Quẽ ꝓpheta cõfortabat:et fruſtra ſupplicium ſuſpicari dicebat: nihil mali paſſurũ:ſi babyloniis traderet ciuitatẽ:nec ipſum:nec filios:nec uxores eius: ſuper et ꝙ tẽplum maneret illeſum. Et Hieremiam quidẽ cum hęc dixiſſet dimiſit rex ꝑcipiẽs:ut nulli ciuiũ quę locuti fuerant proderet:ſed neq; principibus apiret:q ſi cogno ſcẽtes eũ a rege uocatum requirerent:ut quid cũ eo locutus fuiſſet:eis quoq; narraret, di ceret ꝙ popoſciſſet:ne in uincula aut in carcerẽ dẽuo traderetur. Qui ſcilicet eis hoc di cebat:dum uenientes ad prophetam requirerẽt qd locutus fuiſſet ad regẽ. Hęc qdẽ ita ſunt geſta. Babylonius aũt obſeſſionẽ grauius inferebat faciens turres cum magnis edi ficiis: et aggeres igẽtes exaltãs ex qbus reſiſtebat de muris pugnare nitẽtibus: multaſq; machinatiões erexit equans muris ꝑ circuitum ciuitatis. Illi ſiquidẽ q̃ intra urbẽ erant for titer et promptiſſime reſiſtebãt: neq; fame neq; languore fatigati et licet ictus his paſſiõi bus angerent aio: tamen fortes uidebantur: ad prelium: i nullo adiuẽtiones inimicorũ & machinamenta expaueſcentes:ſed cõtrarias machinatiões in omnibus quę faciebãt illis opponere cogitantes:ita ut magnũ certamen eſſet babyloniis ſimul & hieroſolymi tis uelocitatis atq; prudẽtię:his qdem nihil arbitrãtibus amplius cõmodi quam captio nem illius ciuitatis:his aũt ſalutẽ ſuam non in alia cauſa ponentibus:niſi ut magno ſtu dio laborarent:& non deſperarent excogitare quibus modis hoſtiũ machinamenta de ſtruerent. Et hæc paſſi ſunt menſibus octo & decẽ donec fame uaſtarẽtur & iaculis quę turribus iaculabant aduerſus eos hoſtes. Capta eſt ergo ciuitas undecio anno ſedechię regis quarto mẽſe:die nono:cœperuntq; eã principes babyloniorum quibus obſeſſio a rege Nabuchodonoſor uidebat eſſe cõmiſſa. Ipſe autem in reblatha ciuitate cõmoraba tur. Nomina principum qui hieroſolymã ſubdiderunt hæc ſunt:hergella: ſarrare:matu ſe:megarus:nabuzardan:ſaris. Capta itaq; ciuitate circa mediã noctem: & principibus hoſtium ingreſſis in tẽplum:agnoſcens hæc ſedechias rex:ſumptis uxoribus: & filiis:& principibus:& amicis:de ciuitate fugit ꝑ deſertum ualde tutiſſimum. Quod diuina q̃ buſdã traditis principibus babyloniorum indicatum fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi. Quem dum circa hiericuntẽ apprehendiſſent:eum circundederunt. Amici uero & principes ſedechiæ fugiebant dum hoſtes proximos eſſe conſpicerẽt:diſperſique ſunt relinquentes eum:alter ad alium locũ fugiens & unuſquiſq; ſe liberare contendẽs. Quẽ cõprehenſum cũ paucis:hoſtes cũ uxoribus atq; filiis duxerunt ad regẽ. Vẽientẽ quoq; ad ſe regẽ:nabuchodonoſor ipium & infœlicẽ uocare cœpit:& iuriſiurãdi ĩmemorẽ qd prębuerat ut ei prouinciã cuſtodiret. Sup hęc aũt cum obiurgauit eum ĩgratum: qa dũ ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat:contra munificũ largitorem egiſſe uidebatur hoſtiliter. Dixitq; poſt hęc. Magnus deus:qui habẽs tuam nequitiam odio:noſtro te ſubiugauit imperio. His igitur uerbis uſus aduerſus ſedechiã filios eius iuſſit pariter & amicos cõtinuo perimi:ipſo ſcilicet ſedechia & aliis captiuis i ſpicientibus deinde oculos eruens ſedechiæ eũq; uinciens:perduxit ĩ babyloniam. Hęc uero prouenerunt ei quæ hieremias & ezechiel prophetauerant:quia comprehenſus du ceretur ad babylonicum regem:& loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius ocu los ſicuti hieremias dixit: cecatus autem & ductus ad babyloniam: eam non uidit:ſi cut Exechiel prędixit Hęc igitur quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare naturam ne ſcientibus explanauimus: quomodo diuerſa eſt atq; multimoda & uniuerſa ordine ſuo

conſpiciens & q̃ congruant agi p̃dicens ignorantiáq; hominũ & infidelitatẽ redarguẽs p quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam cum ea qu̇ ꝑdicebantur cu ſtodire nollẽt: calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi: ita ut eſſet impoſſibile uti ab ea declinarent. Igitur qui de genere Dauid regnauerunt: huiuſmodi conuerſationẽ habere noſcuntur. Fuerunt aũt uiginti & unus uſq; ad ultimum regẽ: regnauerunt q; oẽs annis nongentis: & quatuordecim & mẽſibus ſex diebuſq; decẽ. Ex quibus principatũ tenuit primus eorũ Saul annis uiginti: non tamẽ ex ea tribu conſiſtẽs. Porro babylonius miſit principẽ militiæ ſuæ nabuzardam i hieroſolymam: ut expoliaret tẽplum præcipiens: ut & illud incẽderet: & regalia pariter: & ciuitatẽ ad pauimẽtum uſq; deponeret: & populum in babyloniã migraret. Qui dum uẽiſſet ad hieroſolymã undecimo anno ſedechiæ regis: & tẽplum ſubuertit: & uaſa dei aurea argẽtea q; tulit necnon & maximũ cantarũ: quẽ impoſuit Salomon: iſuper & columnas ereas: & capita earũ: aureaſq; mẽſas: & candelabra et hæc auferẽs tẽplum quoq; ſuccẽdit: mẽſe quinto: initio mẽſis ãno undecimo ſedechię: octauo decimo aũt nabuchodonoſor. Succẽdit aũt & regalia ciuitatẽq; deſtruxit et tẽplum ita concrematum eſt poſt trecẽtos & ſeptuaginta ãnos & mẽſes ſex: dieſq; decẽ ex quo illud conſtat edificatum ab egreſſu autẽ populi tunc erant anni mille. lx. duo mẽſes ſex dieſq; decẽ a diluuio uero uſq; ad uaſtationẽ tẽpli oẽ tẽpus fuit annorum mille: nongentorum quinquaginta ſeptẽ: mẽſium ſex: dierum decẽ: ex quo uero factus eſt adã uſq; ad ea q̃ prouenerunt tẽplo: anni ſunt tria milia quingẽti tredecim: mẽſes ſex dies decẽ. Tantus ergo numerus ãnorũ erat. Quæcũq; geſta ſunt: ſingula ut prouenere manifeſtauimus. Princeps itaq; regis babylonis poſtq̃ hieroſolymam & tẽplum ſubuertit, ſumẽs captiuos: migrauit eos & pontificẽ: & Zardã & ſacerdotẽ ioſedech ſecundariũ eius & cuſtodes tẽpli: & tres eunuchos q erãt ſup armatos: & amicos ſedechiæ ſeptẽ: & ſcribam eius: & alios principes ſexaginta: quos oẽs cũ uaſis quæ depręda tus eſt deduxit ad regẽ in reblata ꝓuincię ſyrię ciuitatẽ. Rex autẽ pontificis quidẽ & principum ibi capita iuſſit abſcidi: ipſe uero omnes captiuos & ſedechiam deduxit in babyloniã: uinctum quoq; circumegit & ioſedech pontificẽ filium ſarræ pontificis: quẽ occidit babylonius i reblata ſyriæ ciuitate: ſicut dudũ iam deſignatum eſt. Igitur quia gẽus regum explanauimus: & qui fuerant: & eorum tẽpora cuncta narrauimus: neceſſarium iudicauimus & nomina referre pontificũ: qui pontificatum regum tẽporibus habuerunt. Primus ſiquidẽ ſadoch pontifex tẽpli fuit: quod ſalomon edificauit: poſt eũ filius Achimaas in eius honore ſucceſſit: poſt Achimaam Zarias: poſt hũc aũt ioram & poſt eum anxi ioram: deinde ſideas: poſt ſideam ſudeas: poſt hunc bilus: bilo uero ſucceſſit ioathã: cui rurſus urias urię uero nerias: poſt neriam odeas fuit: poſt hunc ſallom: deide belchias poſt hũc zaroch: & poſt hunc fuit ioſedech: qui captiuus in babyloniam ductus eſt. Iſti itaq; oẽs in pontificatum filius patri per ordinem ſucceſſerunt. Veniẽs aũt in babyloniã rex: ſedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quẽ dum regaliter ſepeliſſet: uaſa quę in hieroſolymorũ tẽplo fuerat depręda tus: diis dicauit ſuis: & populum in babyloniorũ regione conſtituit: pontificẽ uero ſoluit a uinculis. Cap. XI.

Rinceps itaq; militię nabuzardan dũ captiuaſſet populũ hæbreorũ: pauperes & eos q ſe tradiderunt dereliqt: conſtituẽs eis principẽ nomine godoliã filiũ Aichã de nobilibus natum: manſuetũ & iuſtum: iuſſitq; ut opus in terra prouincię faciẽtes: regi definita tributa ꝓſoluerẽt. Hieremiam uero prophetã ſoluit de carcere: eiq; ſuaſit: ut ad babyloniam cũ eo ueniret: fuerat enim ei hoc a rege iuſſum: ut illi p omnia placida miniſtraret: qui ſi nollet hoc facere: ut indicaret ubi manere uellet: quatenus hoc regi ſignificaret Propheta ergo nec ſequi uoluit: nec alibi commorari: ſed libenter ſe abire

dixit in deserta patrię:& cū miserrimis habitare reliquiis. Cognoscens aūt eius uolūtatē militiæ princeps:godolię quē cōstituerat in hierosolymorū urbe pręcepit:ut eius prouidentiā in omnibus haberet:eiq; ministraret qbus egeret:& donans ꝑphetā multis præciosisq; muneribus dimisit ad ꝓpria. Et Hieremias qdem mānsit apud godoliā i ciuitate ꝓuicię quę dicit maspha:rogabatq; nabuzardan:ut cū eo dimitteret discipulū baruch filiū neriæ:ex magna ualde familia:& qui lingua patria p̄cipue fuerat eruditus. Hæc dū fecisset nabuzardan in babyloniā ꝓfectus est. At illi q obsessa hierosolymos urbe diffugerāt:dispersi p certa loca:dū recessisse babylonios cognouissent et quasdam reliqas in hierosolymorū terra reliquisse:& q eā incolerent supersse:undiq; collecti uenerūt ad godoliā in maspha. Erāt āt principes eos Ioab filius careę et zareas et iezonias simul et alii. Porro de genere regio erat qdā ismahel uir malignus & callidus q dum obsideretur hierosolima ad regē euasit āmanitaq; noie bachalim et ibi illo tpe moratus eū. Igitur q ad hierosolymā cucurrerant:fecit eos godolias ibi mānere:nequāq babylonios metuētes colentesq; terrā:nihil mali passuros esse dicebat & hæc iuramēto firmauit: adiiciens qā solatiū cunctis p̄beret:& siquis ab aliquo grauaret illius mereret auxiliū:suasit ut singuli in qua uellent ciuitate morarent: & ut mitteret cum eis qui eorum habitacula repararent:& ipse quoq; faceret dum tempus esset:ut triticum:& uinum:& oleū reconderent: quatenus hyemis tempore pabulo nō egerent. Hæc cum dixisset: dimisit eos ad ꝓuincię loca quę unusquisq; uoluerat. Fama uero discurrēte ad gentē iudeę:qa uenientes ad se de fuga godolias clementissime susciperet:& ad terram colendam omnes habitare p̄mitteret:ut regi babylonis tributa persoluerent: concurrerunt omnes ad godoliam:& i prouincia habitarunt:considerantesq; ꝓuinciā in pace regi:& godoliæ benignitatē atq; clementiā: Ioannes & principes qui cum eo erant ualde dilexerunt eū:dicebantq; mittē dum ad regē āmanitarum bachalim:ut ismael latenter occideret:quatenus ipse securus esset in israel:quia ille erat de regio genere:qui solus poterat debellare. Cuius dolū dicebant posse declinare:si potius ismahelē ipe perimeret ut metum decætero non haberet: adiicientes insuper se timere:ne godolia magis ab illo pempto:funditus israelitarum reliquię depirent. Ille uero acqescere noluit:dicens:non esse rectū contra uirum qui adhuc nihil malignitatis gesserat: iusidias exercere:non enim uerisimile esset:quia in tali desolatione huiusmodi malitiam exerceret:& quem in tanta necessitate fouerat & ab inimicis aliis eripuerat:ipse pimeret:sed & si e diuerso faceret ille dolum:melius esse ut ipse pimeretur ab illo:quam homo qui ad illum cōfugerat:suāq; salutē extradiderat:& cōmendauerat uitam:dolo perimeretur istorum. Et ioānes quidem:& principes qui cū eo erāt cum non potuissent persuadere godoliæ:protinus recesserūt. Tempore itaq; dierū. xxx. transacto: uenit ad godoliam in ciuitatē maspha ismael cum uiris decem:quos godolias splendidis epulis muneribusq; susceꝑit. Tunc godolias inter conuiuia ismael sæpius ut assolet inuitato:debriatus est. Quem ismael uidens ita uino repletum:& uelut insensatum:& in soporem ebrietatis conuersum:surgens cum decem suis amicis eum occidit: & qui cum eo in conuiuio recumbebant. Et post horum peremptionem egressus per noctem:cunctos pariter in ciuitate iudeos & milites trucidauit: qui a Babyloniis fuerant derelicti. Altera uero die cum muneribus ueniebant ad godoliam de prouincia octoginta uiri:nihil scientes:quod de eo fuerat gestum. Quos cum uenisset ismael: eos quasi ad godoliam accessuros:interius euocauit. Quibus ingressis aula clausa cunctos occidit: eorumq; corpora in lacum profundissimum neuiderentur abiecit. Ex his itaq; octoginta uiris aliqui reperti erepti sunt:qui se rogauerunt non prius occidi: antequam occultas in agris diuitias & pallia simul & uestes reconditas:& frumenta monstrarent. Hęc au-

dies ismael:pepercit eis. Populum uero qui erat in maſphat cum uxoribus et filiis captiuum duxit:inter quos et filias ſedechię regis quas nabuzardan babyloniorum princeps godoliæ reliquerat cõſeruãdas tulit. Et dũ hæc egiſſet:uẽit ad regẽ ãmanitarũ. Audiẽs aũt ioãnes et principes q cũ eo erãt quæ i maſphat fuerãt geſta ab ismael: mortẽq; godoliæ:nimis exaſperati ſunt:aſſumẽteſq; ſinguli arma ſua: egreſſi ſunt:ut ismael uiriliter expugnarẽt. Quẽ dũ apphẽdiſſent:circa fontẽ chebron illi q ab ismael captiui ducebantur:uidẽtes ioãnẽ et pricipes:et ad ſolatiũ ſibi ueniſſe iudicãres:releuati ſunt:et relinquentes eũ q illos cœpat:ad ioãnẽ ſe cõtulerunt. Ismael itaq; cum uiris octo ad regẽ fugit ammanitarũ: Ioannes ergo ſumẽs:quos de mãibus eripuerat ismael:et eunuchos:et mulieres: et infantes:uẽit ad quendã locum quẽ Caulas appellãt:et illo die ibi manſit. Deliberauerãt aũt ut inde ſurgẽtes:abirẽt in ægyptũ:metuẽtes ne eos babylonii pimerẽt ꝓpter godoliæ mortẽ:q ab eis dux fuerat iſtitutus. Et dũ i tali cõſilio permanerent:petierunt Hieremiã ꝓphetã Ioannes & principes q cũ eo erant ut deũ conſuleret:quatenus eis in anguſtiis cõſtitutis qd deberẽt facere demonſtraret:facturos ſe iurantes:quicqd eis Hieremias diceret. Cunq; ꝓpheta oraturũ ſe ꝓ eis apud deũ cõpromiſiſſet: poſt dies decẽ apparuit ei deus dicens:ut idicaret Ioãni & principibus ſuis: & uniuerſis:quõ conſiſtẽtibus eis in illa ꝓuincia ferret prouidentia diuina ſolatium & a babyloniis quos metuebãt ſeruaret illeſos: ꝓficiſcẽtes aũt in ægyptũ pituros:& ab ęgyptiis illa paſſuros quæ olim fratres eoꝝ conſtat eſſe paſſos. Hęc cũ dixiſſet Ioanni & populo deũ ꝓpheta ꝑdicer.:nõ ei credebãt:qa deus eos ꝓuinciã habitare ꝑceperat:ſed ut prætatet Baruch ſuo diſcipulo:mẽtiretur qdem de diuino mãdato:ſuaſerit aũt eis ibi manere:ut a babyloniis interirent. Populus ergo & Ioannes nõ obedientes conſilio dei quo eos monuerat ꝑ prophetam diſceſſerunt ad ægyptum:ducẽtes:& hieremiã pariter & baruch. Dũq; illic eſſent indicauit prophetæ diuinitas uenturꝝ regẽ babyloniorꝝ ad ęgyptũ:iuſſitq; prædicere populo:ægypti uẽturam captiuitatẽ: & quia eorꝝ occideret:alios captiuos ſumens in babyloniã perduceret. Et hæc ita cõpleta ſunt. Quinto ſiqdẽ anno captiuitatis hierosolymorum qui eſt tertius & uiceſimus regni nabuchodonoſor caſtrametatus eſt idẽ nabuchodonoſor i inferiorẽ ſyriã:eamq; detiuens:expugnauit & ammanitas & moabitas. Cũq; ſubdidiſſet has gentes:perrexit ad ęgyptũ eamq; ſubuertit:& regem qui tũc erat ibi occidit:aliumq; ei i ea conſtituens:denuo iudeos captiuos duxit in babyloniã: & hæbreorum quidem genus huiuſmodi terminum eufraten tranſiſſe ꝓcepimus. Igitur per aſſyrios corruit populus decẽ tribuũ de ſamaria cũ regnaret apud eos Oſias:deinde duarꝝ tribuum multitudo nabuchodonoſor rege babyloniorum:& caldeorum captis hieroſolimitis eſt uaſtata. Salmanaſar trãſmigrans iſraelitas:in eorum regione inſtituit cutheorum gentẽ q prius in interiori parte ꝓuidis & mẽdie morabantur:tũc tamẽ ſamarite uocati ſunt:uocabulum prouincię ſumentes:in qua habitare uidebantur. Babyloniorum uero rex cum duas tribus captiuas duxiſſet:neq; gentem aliam in eorum habitare fecit prouincia:& propterea deſolata omnis iudea & hieroſolyma et templum annis ſeptuaginta permanſit. Omne itaq; tempus a captiuitate iſraelitarũ:uſq; ad duarũ tribuũ trãſmigrationem:fuit annorum centum triginta mẽſiũ ſex:dierũq; decẽ. Cap. XII.

Otro rex babyloniorꝝ nabuchodonoſor ſumẽs oẽs iudeoꝝ: nobiliores: & cognatos regis eorꝝ ſedechię:q & pubertate corporꝝ & aſpectus pulchritudine reſplẽdebãt: pedagogis eos ꝓ diligẽtia exhibẽda contradidit: eoſq; caſtrauit: quod ẽt eis quoq; quos cœpat ex aliis gentibus quas uaſtauerat cũ eſſent i ętatis huius pulchritudine cõſtituti feciſſe dinoſcit:iuſſitq; eis miniſtrari de mẽſa ſua cibos:& erudi ꝓuincialibus litteris pariter & chaldeis. Erãt autem iſti ſapientia qdẽ idonei: habẽtes exercitium

ſocundū. Inter quos erāt aliqui de genere ſedechiæ quattuor optimi & natura benigni: quorū alius qdē Daniel: alius aūt Ananias: alius Miſahel: quartus uero uocabat Azarias. Horū babylonios rex nomina cōmutauit: & aliis iuſſit appellari uocabulis: & Danielē qdē uocabat Balthazar: Ananiā Sydrach. Miſahel Miſach: Azariā uero abdenago. Hos aūt rex cū eſſent nimis ingēioſi: & circa litterarū doctrinas aſſiduī: hēbat i honore & dilectiōe pcipua. Placuit uero Daniel cū cognatis ſuis: ut ſe a cibis regiæ menſæ ſuſpēderēt: & ab oībus animatis generalr abſtinerēt. Et accedētes ad aſchan eunuchū: cui eorū diligētia fuerat a rege cōmiſſa: rogauerunt eū: ut ea q̄ rex iuſſerat eis expēdi ipe pciperet: & eis legumina comedēda pberet: uel qd aliud ianimatū uellet: ad iſtos cibos ſe eſſe dicētes dedītos: & alios ſibi ualde cōtrarios. Ille uero paratum qdē ſe eſſe dicebat eorū uolūtatibus obedire ſed metuere regē: ne p corporis maciē uultuſq; mutationē p derent regi: eo q; ab epulis abſtinerent: dicens eſſe cōſequēs: ut p qualitate ciborū eoꝝ quoq; color & corpa mutarent: ut dū alii pueri bene refecti a rege uiderent iſti enī picu li & ſupplicii auctores exiſterent. Dū igit aſchāis formidinē hanc haberet: pſuaſerūt ei: ut p experimēto decē diebus hæc miniſtraret illis: & dū habitus eorū corporis minime uerteretur ad peius: i his ſine dubio permanerēt: tanq̄ ex hoc ledi nō poſſent: ſi uero eos ſubtiliores iſpicerēt: & deteriores ab aliis: ad priora cōuiuia reuocaret. Quos dū nō ſolū cibus ille nō noceret: ſed ēt magis q̄ aliorū pinguiora atq; decentiora eorū corpora repe riret: ita ut illi qbus regalia conuiuia pparabant inferiores eſſent, Daniel aūt & q cū eo erāt crederent in magna copia epularū cōuiuari: ex illo tpe audacter aſchanis ea q̄ qdē de menſa regis quotidie illis pueris mittebant ipſe ſumebat: & illis q̄ dicta ſunt miniſtrabat. At illi dū & animæ eorū ꝓpter hoc eſſent limpidæ & ad doctrinas enectæ corporaq; eorū ad laborē acta cōſiſterēt: nō enim aut animas hebetes habebāt: & pro cibo rum uarietate cōfuſas: aut corpora per eas epulas molliora: omnes uelociter didicere doctrinas quęcūq; & apud barbaros erant: & apud chaldeos: pcipue tamen Daniel ſapientia erat idoneus: & ad ſomniorū interpretationes expertus: eiq; reuelabat apte diuinitas. Igit poſt annū ſecundū ægyptiacæ uaſtationis: rex nabuchodonoſor uidit ſomniū ualde mirabile: cuius explanationē ipſe ei per ſomniū deus aperuit. Quā dū euigilauit oblitus mox chaldeos uocauit & magos: atq; diuinos: ſeq; uidiſſe dixit ſomniū & expoſitionē eius: & hæc ſimul oblitū: iuſſitq; ut dicerent & ſomniū: & qd ſignificare uideret. Illis uero dicētibus hoc iuēire eſſe hoibus ipoſſibile: ſed ſi uiſionē exponeret: ſomni explanationē ab eis audiret: interminatus eſt eis mortē: niſi ſomniū edicerēt. Et dū fatereꝰ nō poſſe quod uidebat fieri ois una pcepit occidi. Daniel aūt audiēs: qa oēs ſapiētes rex iuſſiſſet iterimi: inter quos & ipſe cū ſuis cognatis piculo ſubiaceret: acceſſit ad quēdā ariochim cui fuerat pricipatus cōmiſſus ſup regis armigeros: eūq; rogauit: ut ei cām edicerꝰ: p q̄ re rex oēs ſapiētes & chaldeos: & magos iuſſiſſet occidi: & dū de ſomnio cognouiſſet: & qa iuſſiſſet rex idicari ſibi quā uiderat uiſionē: quod dū nō potuiſſent facere: ad ſuū iteritū ꝓuocaſſent regē rogauit ariochim: ut ingreſſus ad regē: unā noctē peteret: ut a magorū nece ſe retineret: ſperare dicēs: q; ea nocte ſupplicans deo: ſomniū regis agnoſceret. Ariochis uero nūciauit regi indutias q̄s popoſcerat Daniel. Tūc ille puer cū ſuis cognatis ad habitaculū ꝓpriū uenientes: tota nocte rogauit deū: ut ei ſomniū idicaret ne magi: & chaldei: et iter eos et illi perirēt: ſed ut eos potius ab ira regis eripet: atq; oſtēderet uiſionē: quā rex reuelatā ſibi nocte pterita noſcebatur oblitus. Deus aūt miſericordiā habēs illorū q periculo ſubiacebāt: ſimul et Danielis: et ſomniū ei & modū eius explanationis inotuit: ut ab eo ſex etiam q; ſignificaretur cognoſceret. Daniel ergo a deo ſibi reuelata cognoſcens gauiſus ſurrexit et hoc fratribus indicans: illos quidem quia de

uita iã desperauerant: & paratí uidebant ad mortẽ ad sectritatẽ & spẽ uitæ reduxit. deo aũt gratias p̃cipuas egit: q miserícordiã eor̃ ætatis hũíssset. Facto quoq; die uẽit ad ario chim: petẽs: ut eũ ítroducere deberet ad regẽ: ac dícẽs: debere se somníũ qd̃ uíderat trãs acta nocte narrare. Ingressus ígit̃ ad regẽ Daniel: hoc prío poposcit: ne sapiẽtior putaret̃ ab áliís chaldeís & magís: qa dũ illi somníũ nequaq̃ iuẽire potuíssẽt: ipse ídicaturus accederet: qñ nõ experimẽto humão nec qa maiori studio mẽte ꝓpria laborasset hoc scíret: sed míseratus ĩqt deus oĩum q ín mortis uidebant̃ pículo cõstituti: & mei símul & q eiusdẽ sunt gẽtís: somníũ & eius explanationẽ mihi apuit. Nõ enĩ minus ꝓ illís quã pro nobísipsis uitę terminũ te iubente multatis solícitus erã: dũ utiq; iníuste uíros bonos et optímos morí p̃ceperas: quos nihil quod fit hũanę sapiẽtie p̃cepísti facere: sed quod dei sólius est ab eís exígere uoluísti. Tibi ítaq; cogitãti q possent mũdi totíus prícipatũ tenere: uolẽs deus regnaturos ostẽdere: hmõi somníũ reuelauit. Vídisti enim statuã ualde ꝓcerã: cuius caput qdẽ erat aureũ: humeri & brachia argẽtea: uẽter aũt & fœmora erea: crura pedesq; ferrei. Deínde uidísti lapidẽ de mõte abruptũ cecidísse sup̃ statuã: eãq; ꝓstratã cõtriuísse totã & nullã eius ptẽ ítegrã relíqsse: aur̃ & argẽtũ: & es: plus farína cõtritũ: & spũ uehemẽte flãte díreptũ atq; dísperſum lapidẽ uero creuísse trñ ita ut oĩs terra ab eo uídereť ípleta. Somníũ ítaq; quod uidísti hoc ẽ: cuius ít erp̃tatio hũc hẽt modũ. Caput qdã aureũ te sígnificat et q añ te ĩ gẽte babylonia regnauerũt. Duæ ínqt manus & humerí ídicãt: qũo a duobus regibus uester possit destrui prícipatus. Illorũ denuo alter qdẽ ab occidẽte erit destructurus ĩperiũ: símilis eramẽto cuius rursus regnũ cessare facit q ferro uideť eq̃lis: tenebitq; oía: qa ferri natura est robustíor auro & argẽto símul & ere. Significauit qdẽ & de lapide regí: quod mihi nõ placuit ídicare: sed p̃terita q̃ sunt iã facta descríbere: nõ futura tractare. Síqs aũt íntegritatẽ desiderãs uult hæc pscrutarí: & de íncertis utrũ fiãt studet agnoscere: festínet librũ legere Danielís: quẽ ĩueníet ĩter lítteras eẽ díuínas. Rex ítaq; nabuchodonosor hæc audiẽs & somníũ suũ agnoscẽs: obstupuit ígeníũ Danielís: & ꝓcedẽs ín faciẽ eo modo quo deus adorať salutauit Danielem: eíq; sacrificarí q̃sí deo p̃cepit. Cui ét ꝓprií dei ípossuit nomen: & curatorẽ totíus regni eẽ cõstituit: cũ cognatís suís: q p ínuídiã & dolũ pícula sustínuerũt & regẽ ex hmõi cã offendísse uidebant̃. Interea rex dũ fecísse statuã aureã: altítudine sexaginta cubitor̃: latitudine sex: & eã statuísset ĩ maxímo cãpo babyloníæ: dedicaturus eam: cõuocauit ex oĩ terra cui p̃erat prícipes uniuersos eís prío p̃cipiẽs: ut dũ audirẽt tubæ sonum: ꝓstrati statuã piter adoratẽt q uero hoc nõ facerent: eos ín ígnis caminũ ĩterminatus ẽ esse mittẽdos. Oĩbus ergo post tubæ sonũ adorãtibus símulacrũ: Daniel & cognotí eius mínime hoc fecísse dicunt̃: nolẽtes utiq; leges p̃uaricare paternas. Quí dũ uícti fuíssent repẽtet: & in ígnẽ míssi ĩopinabiliter díuina ꝓuidẽtia líberati: mortis pícula fugierunt. Non enĩ cõtigit eos ígnis. Reor ítaq; eo q̃ cũ nihil íníuste fecísseť: ĩ caminũ míssi: nõ sunt ab igne cõtacti: & facta est flãme natura debílior: habẽs ĩ se dei mínístros q eor̃ corpa esse talia p̃parauit: ut nõ potuíssent ab igne cõsumí. Hoc ergo factũ ostẽdit eos apud regẽ iustos atq; religíosos: p quo habebant̃ ab eo ĩ honore p̃cípuo. Post paululũ uero tẽpus denuo uidit in somnís rex aliã uísionẽ: qa casurus de regno cũ bestíis esset habitaturus & cum degísset hoc modo annís septẽ in desérto: recipet denuo prícipatũ. Hoc cũ uidísset somníũ magos denuo cõuocauit: eísq; referens quod uíderat: interpretationem cõgruã exigebat. Et alíorũ qdem nemo potuit uírtutẽ somníí cõprẽhendere neq; rẽ mãífestare: Daníel uero solus & hoc exposuit: & sicut ei p̃dixerat: ita ꝓuenit. Nã cũ habitasset p̃dictũ tempus in heremo: & nullum sceptrum detíneret: supplícans deo ut regnum reciperet: denuo reuersus ad ístud est. Nullus ígitur culpet me: eo q̃ ita narrauerim síngula sicut

in antiqs libris inueniunt scripta. Nã ipso historię meę principio ꝓpter eos q ꝗstiones faciunt: et in aliquo culpare nituntꝰ: astruxi dicẽs trãslatum me libros hębraicos in eloquiũ grecũ: et hos uolẽtibus apire neq; adiicere ipse aliqd seorsum: neq; subtrahere me promittens. Porro nabuchodonosor dũ uixisset ãnis quadraginta defunctus ẽ: uir industrius: et prioꝝ regũ ualde fœlicior. Memĩt huius actuũ et Berosus i libro tertio historię chaldeorum: ita dicens. Audiẽs autem eius pater nabuchodonosor: quia satrapa q cõstitutus fuerat in ægypto et locis syrię inferioris et phœnicis: recessisset ab eo: cũ ipse iã senio gari nõ posset: cõmittẽs filio nabuchodonosor iuueni quãdã partẽ exercitus: misit aduersus eũ. Nabuchodonosor ãt filius cõgressus aduersus eũ q ab eius pre recesserat: fcã dimicatiõe et eũ uicit et ꝓuinciã ex isto principio suo subiugauit impio. Cap. XIII.

O itaq; tẽpore cõtigit: ut pater eius nabuchodonosor egrotaret in babylone ciuitate et a uita recederet: qui reguauit ãnis uiginti et unũ. Nabuchodonosor filius nõ post multũ tẽpus mortẽ patris agnoscens: et disponens cãs ęgypti reliquãq; ꝓuinciam et captiuos eius et phenicũ et syroꝝ et gentium ęgyptiorũ et prẽcipiens principibus ꝙbusdã amicis ut cũ magna uirtute et oi utilitate ad babyloniã cũcta deferrẽt: ipe cũ paucis p desertũ uẽit ad babyloniã et potitus reꝝ q̃ gubernabantꝰ tũc a chaldeis: a quodã uiro optimo sibimet reseruanti totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis aũt uenientibus habitationẽ cõstituit in locis oportunissimis babyloniæ ciuitatis: ipse uero de diuitiis quas acceperat de manibus hostiũ & tẽplũ bellis & reliqua largissimemimis ornauit: & antiquæ ciuitati alia quoq; contulit: & prisca repauit: ita: ut nequaq̃ obsidẽtes ualerẽt fluuiũ cõuertere: & ciuitati aliquo mõ ꝓualere: erexitq; tres porticus intrinsecus: & tres extrinsecus de latere cocto: decẽterq; muniẽs eas & exornãs ualde magnifice: paternis quoq; regalibus alia ꝓxie regalia fabricatus est: quorũ spacia: & reliquã pulchritudinẽ dicere credo supuacuũ. Verũtamẽ hoc sciẽdũ: qa dũ essent hęc magna & nimis eximia: diebus tñ. xy. cõsumata sunt. In istis uero regalibus lapides posuit: quorũ similitudo erat istar mõtis: & plãtauit diuersas arbores: fecitq; hortũ quod suspẽsile dicebatꝰ: eo q; uxor eius positionẽ regionis ꝓpriæ uidere desideraret quæ nutrita fuerat i locis medie. Horũ itaq; meminit ẽt megastenis i quarto indicorũ libro: ubi nitiẽ approbare hũc regẽ fortitudine & actuũ magnitudine herculẽ trãscendisse. Dicit aũt eũ uastasse libiæ ciuitatẽ: & hiberiã. Sed ẽt Dycles in secundo colonoꝝ libro meminit huius regis: & Philostratus i indicis & phœnicis historiis dicit: qa iste rex obsedit tyrũ annis tribus & decẽ mensibus: cũ illo tpe Tyro regnaret ioathabules. Hoc mõ ergo diuersi scriptores huius regis fecere memoriã. Post mortẽ uero nabuchodonosor Amilmadapacus q & Abimaradocus filius eius suscepit regnũ: & hierosolymitarũ regẽ Iechoniam qui & Ioachim soluit a uinculis: seuitq; iter amicos necessarios habuit: & multa ei dona cõcessit: fecitq; eum in babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidẽ non seruauerat Iechoniæ: qui se utiq; cum uxoribus & filiis & omni cognatione sponte tradiderat pro ciuitate: ne sicut ꝓdiximus obsessione capta uastaretꝰ. Moriẽte uero amilmadapaco post ãnos octo & decẽ sui regni: Egressarius filius eius tenuit principatũ. xl. annis. Eo quoq; mortuo: ad eius filiũ Labosordachum puenit imperiũ. Quod dum nouẽ mensibus hũisset: regnũ eo defuncto transit ad Balthazar qui naboar nuncupatur. Cõtra hunc itaq; regẽ castrametati sunt Cyrus pharum rex & Darius medorũ. Qui dũ obsiderẽt eũ in babylonia: mirabile quoddã ꝓdigium contigisse dinoscitur. Iacebat nanq; cœnans i domo maxima & conuiuiis regalibus oportuna cũ suis concubinis piter & amicis placuitq; ei: ut de proprio tẽplo uasa dei deportarentur: quæ hierosolymis depũdatus nabuchodonosor: usus quidẽ eis nõ fuerat: sed in tẽplo suo dicauerat. At ille supbia ductus est: ut eis utere-

tur ad pocula:& hoc mō blaſphemaret in deo. Tunc itaq; uidit de muro uenientē manū: & ī pariete quaſdā ſyllabas ſcribentē. Qua uiſione turbatus cōuocauit magos atq; chaldeos:& oē genus ſimiliū quod iter barbaros ſomnia & hmōi ſigna diſcernere ꝑualebāt: ut ei q̄ fuerāt ſcripta mānifeſtarēt. Cūq; magi nihil penitus ſuenire neq; ītelligere ſe poſſe dicerēt ī anguſtia rex cōſtitutus:& multa triſtitia propter hāc ſic inopinabilē cām:in oī prouincia ꝑdicari fecit ut qui litteras illas & q̄ ꝑ eas ſignificarētur poſſet exponere:ei torquē aureā:ueſtēq; dari purpureā ſicut regibus chaldeis mos erat uti:& tertiā partē ei ſui piter principatus offerret. Quo facto:dū multi magi cōcurrerēt:ut ꝓpoſitā mūificētiā regis haberēt:inuētionē aut ſignificationē litterarū nequaq̄ inuenire poterāt. Dūq; regē uideret in anxietate ſua auia cōſtitutū, cepit eū cōfortare ac dicere:eo q; eſſet qdā de itu dea captiuus ex eorū genere quos deduxerat nabuchodonoſor cū hieroſolymā deuaſtaſſet:cui nomē erat Daniel:uir ſapiens et argutus ut poſſit res iuenire difficiles et q̄ ſoli deo nota uiderent:q; ēt nabuchodonoſor regi cū nullus alter potuiſſet dicere qbus egebat: ad agnitionis lumē adduxerat quod q̄rebat adiiciens:ut eū euocaret & peteret:q̄tenus de litteris eo narrāte cognoſceret:quod nullus poterat ſuenire:ſi triſte aliquod ſignū ſignificaret a deo. Hæc audiēs Balthazar:Daniel ad ſe uenire ꝑcepit. Cui cū dictū fuiſſet de eo:eiuſq; ſapia:qa ſanctus ei ſpūs ieſſet:& ſolus ſuenire poſſet:q̄ alii nec mente cōceperāt:poſcebat:ut ei q̄ ſcripta fuerāt & q̄ ſignificare poterant īdicaret. Quod ſi faceret: purpura ueſtiendū:& torquē aureā circa collū eius dādā eſſe ꝓmiſit:iſup ei & tertiā partē regni ꝓ honore ſapiæ cōferēdam ut ex eis ī ſignis uidētibus appareret. Quo facto:Daniel dōa qdē eū retinere apud ſe dixit:ſapiētiā nāq; & diuinitatē ſine ſuffragiis ſemp exiſtere:& gratis prodeſſe querētibus:ea uero q̄ ſcripta uidebant ei ſignificaturū ſe eē ꝓmiſit:dicens:hæc eius uitæ indicare ſubuerſionē:eo q; neq; ex his ex qbus parēs eius ꝓpter iniurias dei fuerat caſtigatus, ille didicit eē pius & nihil ultra humanā cogitare naturā: qñ & Nabuchodonoſor mutatus in beſtiā ꝓpter ea q̄ impie geſſerat:poſt multas p̄ces ac ſupplicatiōes miam potuit ꝓmereri:& ad humanā redire cōuerſationē:ac regna pri ſtina repare:q; ꝓpter hæc ſolū deū oēm habere uirtutē & humāo generi ꝓuidere donec aduxit aſſeruit. Tu inqt obliuionē hor̄ habēs multūq; diuinitati blaſphemās:in eius uaſis una cū tuis cōcubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidens deus & iratus:ꝑ ea q̄ ſcripta ſunt ꝓnūciauit:q; tibi terminus ſit futurus. Illæ uero litteræ deſignabāt hæc. Mane qd̄ latina lingua ſignificare pōt numerū:qa uitę inqt tuæ deus tēpus & regni dinumerauit: & paruū tibi ſuperesſe decreuerit. Techel & idē hoc ſignificat pōdus. Apponderās inqt deus tuæ uitæ tēpus:iā illud declinare pronunciat. Phares ſed & hoc fragmentū ſignificat lingua romana. Frangit inquit deus regnū tuū:& mediis illud pſiſq; diſtribuit. Cūq; daniel hæc indicās:dixiſſet q̄ fuerāt ī pariete cōſcripta balthaſar eqdē regiā triſticiā q̄lis poterat ꝑ tātæ calamitatis ſignificatiōe ꝓuenire detinuit:nō tñ ꝓphetę q̄ſi malarū rerū indici dona q̄ ꝓmiſerat denegauit:ſed cuncta cōceſſit:cogitans:qa illa quidē ꝑ qbus darentur propria eius:& non prophetātis eſſent:illum uero qui hæc uere diſcreuerat uirū bonum dicebat ſimul & iuſtum. Igitur nō poſt multum tēporis & ipſe eſt captus:& ciuitas cyro perſarū regi aduerſus eum fortiſſime dimicanti tradita. Balthaſar enim is eſt ſub quo capi contigit babyloniam:cum regnaſſet iam decem et ſeptem annis:nepos nabuchodonoſor regis:cui talem fuiſſe terminum percepimus. Darius autem Aſtiagis filius:q babyloniorū principatū deſtruxit cū Cyro cognato ſuo:annū habebat ſexageſimū ſecundū:cū babylon fuiſſet inuaſa:qui tñ alio noie uocabat a grēcis:quiq; danielē ꝓphetā ſumēs ad ſe in mediā duxit et oī honore eum celebrauit: eratq; unus inter tres Satrapas quos Darius ſuper trecentos ſexaginta Satrapas inſtituerat. Cap. XIIII.

Aniel itaq; dū eēt apud darium i honore pręcipuo: ita ut quasi soli cūcta uideręt
d esse cōmissa: inuidie apud cęteros crimine laborabat. Mordent enī: qui quosdam
apud principes plusq̄ se ualere conspiciūt. Et dum quererēt occasionē: & deroga
tiōis fomitē: uidētes eū apud dariū eē probabilem nullam inuēiebant causam. Nam dū
esset & sup thesauros & oē suffragiū oblatum a quocūq; despiceret: cui turpe uidebatur
aliquid ēt pro bonis rebus accipere nullā criminis cām accusatores inuenire faciebat. Illi
uero cum nihil haberēt quod contra danielē dicērent: regio eum possent honore priuare,
alium quesiuere modum: quo eum minorē apud gratiam regis ostēderēt. Vidētes nāq;
eum tertio in die orantē ad deum: occasionē se inuēisse putauerūt: p quā pderēt danielē.
Et uenientes ad darium nūciauerūt ei: quia satrapis & eius principibus placuisset: ut tri
ginta diebus populus requiesceret: quatēus neq; ipsum aliquis neq; deos eorum adiret:
similiter nec exoraret: & horū siquis sentētiam transcēderet in lacū leonum pīturus ictu
derē. Rex aūt eorum nequitiā non intēdēs: nec hæc quoq; contra danielem arbitratus
facta molimina: dixit placere sibi quę ab eis decreta uidebant: & eoꝝ sentētiam confir
mare promisit: proposuitq; decretum i populo: quod satrapū placita designabant. Et cę
teri quidē iussa custodiētes ue trāscēderēt q̄ pcepta uidebant a rege quiescebant: danieli
uero nulla fuit in istis cura: sed ut erat solitus: stans deū cūctis ispiciētibus adorabat. Sa
trapæ occasione sumpta: quā cōtra danielē inuenire querebant: mox uenerūt ad regem
accusantes tanq̄ solus Daniel eius præcepta transcēderet: quia dū nullus alter apud eos
orare præsumeret: quod nō quidē ꝓpter īpietatē: sed ꝓpter custodiā fieret pceptorū ille
cōtēnens pcepta: ad suū oraret deū. Credētes eteni: qa ꝓpter magnū fauorē quo eū da
rius diligebat: ēt illoꝝ decreta contēnens danieli ueniā daret: in hoc potius habētes inui
diā: magis instabant: & ad nullā mansuetudinē recedebāt: sed eū secūdū legē datā in la
cū leonū ꝓiciēdū esse poscebant. Speraus aūt darius quia eū eriperet deus: & nihil a be
stiis sustineret aduersum: cōsolabat eū ut fortiter ferret euentū. Rex itaq; dū fuisset i lacū
missus daniel: signato lapide: q pro ianuis in eius positus erat ore discessit: & incoenatus
totā noctē duxit in somnē: mestus & ꝓ daniele nimis afflictus. Die uero facto: surgēs ue
nit ad lacū & inueniens eū sanū: signaculū quo lapidem obsignauerat aperiēs: clamauit
uoce magna daniel: reqrens si sanus eēt. Quo respōdēte regi: qa nihil passus fuisset mali
iussit eū repēte de lacu protrahi bestiarū. Inimici ergo uidētes nihil mali ptulisse daniele
dicebāt regi: nō eū diuina ꝓuidētia custoditū: sed saciatos leōes corpus eius cōtigere no
luisse. Ille uero eorū nequitiā uidēs: iussit leōibus multas carnes apponi: eisq; saciatis ini
micos danielis in lacū præcepit imitti: ut si reuera p sacietatē ad eos minime leones accē
derēt: hoc apte cognosceret. Quo facto & satrapis i lacū depositis: dario manifestatū ēt
qa diuinitas saluauerit danielē. Leones. n. nulli eorū penitus pepercerūt: sed oēs pariter di
scerpserūt: quasi rapida fame pleni: & nulla cibi copia recreati. Arbitror enim qa nō fue
rūt ad hoc fame ꝓuocati leones: q utiq; pauloante uidebant carniū abūdantia saciati:
sed hominū nequtia ēt irrationabilibus erat alalibus manifesta: simul & qa dei uoluntate
uocabant ad pœnā. Peremptis itaq; hoc mō daniel inimicis: rex clarius quod actū fue
rat diuulgauit i oī puicia: laudās deū quē daniel colebat: eūq; uerꝝ & oipotētē asserēs eē
solū. Habuit āt ēt daniel i honore pcelso: principē eū suoꝝ faciēs aicoꝝ. Cū ergo daniel
sic eēt i signis & clarus: eo q; religiosus existeret: edificauit i echbathānis medie mansoleū
ualde pclaꝝ: & mirabilē nimis īstructū: qd eqdē nāet hactenus & uidētibus credit nup
edificatū: ita ut ea die q̄ cōspicit putet eē constructū. Sic eius pulchritudo noua uidet:
& solida: nullaq; senectute tā magni tpis lōgeuitate cōfecta: cū eadē edificia q̄ ubi hoies
spacianē: & ad uetustatē ueniāt: & sua fortitudine longeuitate carcant: ac ꝓprii decoris

amiſſiõe marceſcãt. Hactẽus enĩ ſepeliunt̃ ibi medoꝝ reges abſq; pſaꝝ piter & pthorũ & cui hæc cura cõmittit̃: ſacerdos eſt iudeoꝝ: & hoc ſit uſq; ad pſens tps. Dignũ eſt enĩ de daniele dici quod maxie qlibet audiẽs debeat admirari. Qui dũ mirabiliter & quaſi uno quodã loco maxio poſitis oĩa ꝓphetaſſet: & uitę ſuę tpe apud reges & plebẽ in honore fuit: & gloriã & memoriã poſſidẽs ſempiternã. Oẽs itaq; libri quoſcũq; cõſcribẽs dereliqt: leguntq; hactenus apud nos & ex his credimus: qa danieli loquebat̃ deus. Non ſolũ enim futura ſicut alii quoq; ꝓphetæ p̃dixit: ſed ẽt tps definiuit: quo hæc neceſſe ſit adimpleri. Prophetis nãq; prioribus mala dicentibus: & propterea a regibus & populo nõ bene ſuſceptis: daniel bonarũ rerũ ꝓpheta fuit apud eos: & ꝓpter famã rex: quas p̃dicebat: fauorẽ uidebat̃ habere cũctoꝝ: ꝓuentũ uero cauſaꝝ ueracius acqrebat dictorũ fidẽ & opinionẽ diuinitatis hẽbat in populo. Reliqt. n. nobis ex his q̃ conſcripſit: uñ integritas eius ꝓphetiæ: & nulla mutatio poſſit agnoſci. Ait. n. qa cũ eẽt in ſuſis in metropoli pſide: cũ ſuis ſodalibus exiuit in cãpũ: & repente terremotu facto: relictus ſit ſolus: amicis eius per diuerſa diffugientibus: cõturbatuſq; in faciẽ ſup ambas ceciderit manus. Tum quodã tangente eũ: & inter hæc ut ſurgeret imperãte: quatenus ea quæ erãt poſt multas generatiões ciuibus euentura cõſpiceret: dũ ſurrexit oſtẽſum ſibi dixit arietẽ magnũ multa quidẽ cornua hñtem: nouiſſimũ uero eorũ p̃celſum: deinde reſpexiſſe quidẽ ad occidentẽ: & uidiſſe hircũ exinde ferri p aerẽ: congreſſuq; arieti: & eũ ſecundo cornibus impetu ꝓſtrauiſſe in terrã: & undiq; conculcaſſe deinde ſe uidiſſe hircũ de frõte cornu maximũ ꝓduxiſſe: quo facto: orta ex eo loco cornua quattuor: & ad uentos ſingulos eſſe cõuerſa: inter q̃ aliud puuſũ ortũ fuiſſe cõſcripſit. Quod dũ creſceret dicebat deus q hæc mõſtrabat: hoc expugnatuꝝ fore eius gẽtẽ: & ciuitatem fortiter eẽ capturũ tẽplumq; concrematuꝝ: & ſacrificia fieri ꝓhibiturum diebus mille: ducẽtis: et ſexaginta ſex. Hæc qdẽ i cãpo q ẽi ſuſis Daniel ſe uidiſſe cõſcripſit: & tali mõ deũ ſibi hãc apertiſſe viſionẽ expoſuit: arietẽ qdẽ regnũ pſarũ & medorũ ſignificare dicẽs: cornua: eos q regnaturi forẽt: uouiſſimũ uero cornu ſignificare dicẽs ultimũ regẽ: & hũc dimitiis & gloria prioꝝ eſſe p̃cipuũ. Hircũ aũt ſignificare narrabat: qa aliqs de græcis regnaturus eẽt: q ſecũdo cõgreſſus aduerſus pſam: eũ bello deuinceret: & oẽm gloriã eius principatus auferret: & maximo cornu qd̃ erat in hirci frõte primũ ſignificari regẽ et orũ q̃ttuor cornuorũ illo cadẽte: q ad q̃ttuor ptes terrę uidebat̃ aſpicere: ſucceſſionẽ uniuſcuiuſq; poſt obitũ primi regis dixit annũciare: et diuiſionẽ regni iter eos eẽ faciẽdã: dũ ille prior nec filios: nec cognatos habiturus eẽt: multiſq; annis i terra ꝙ orbe eẽt regnaturus: & ex eis quẽdã oriri regẽ: & expugnaturũ gẽtẽ eius: & leges atq; cõuerſationẽ pariter ablaturũ: & tẽplũ depcaturũ: & ſacrificia celebrare tribus annis eẽ ꝓhibituꝝ. Et hęc utiq; gẽs noſtra ſuſtinuit p Antiochũ q appellatus ẽ Epiphães: hoc ẽ p̃clarus: ſicut uidit Daniel & aũ multos cõſcripſit: q̃ oĩa illi deo ſibi mõſtrãte cõſcribẽs reliqt: uti legẽtes & q̃ iã ꝓuenere cõſiderãtes: credãt i honore diuino fuiſſe danielẽ: & p hęc q̃ ſunt ita ueriſſima epicureos errare cognoſcẽt: q & ꝓuidẽtiã uitę negãt: & deũ res humanas curare nõ exiſtimãt: neq; a btã icorruptibiliq; ſubſtãtia p ſtabilitate cũctoꝝ gubernari iudicãt uniuerſa: ſed hũc mundum ſine rectore: & ſine cura aliq̃ ferri ſpõte cõfirmãt. Quę ſi ita ſunt ſine p̃ſule: ſicut naues gubernatoribus deſolatas uẽtoꝝ uiolẽtia ſubmergi cõſpicimus: aut currus ſine agitatore cõfringi: ita & mũdus ſine ꝓuidẽtiæ regimine oli potuit deiici & pire q̃ſſatus Ego itaq; ut daniel dicta hæc reſpiciẽs: ualde puto a uera opiniõe recedere eos q nullã ꝓuidẽtiã humanarũ rerũ dicũt habere deũ. Non enĩ ſi hęc ſpõte gererẽt̃ ſecũdũ illius ꝓphetiã oĩa ꝓuenire cõſpiceremus. Ego ſiqdẽ ut de his ſueni & legi: ita cõſcripſi. Siqs autem uult opinionẽ aliã ſeq: crimẽ ꝓ diuerſa ſnĩa non habebit.

INCIPIT LIBER.XI.ANTIQVITATVM:QVI CONTINET TEMPVS ANNORVM.CCLIII.MENSIVM.V. CAP.I.

Rimo imperñ anno regis perſaꝝ cyri:Qui ſeptuageſimus cõcurrebat:ex die quo noſtrũ populũ cõtigit ex ꝓpriis finibus ad babyloniã migrare:miſeratus ẽ captiuitatis deus:et illius calamitatis infœliciũ iudeoꝝ: et ſicut ꝑ Hieremiã ꝓphetã añ ꝑdixerat q̃ ciuitas eueteret: poſtq̃ ſeruierũt Nabuchodonoſor:et nepotibus eius:et hanc ſuſtinuerũt ſeruitutẽ ꝑ ãnos fere ſeptuaginta, rurſus eos ad ꝓpriã reſtituit terrã:et tẽplũ reedificare et ꝑterita ſrui fœlicitate decreuit. Concitãs igit̃ aũm cyri:fecit eũ ꝓ oẽm aſiã ſcribere. Cyrus rex hęc dicit. Quõ me maximus orbis terraꝝ deus regẽ cõſtituit:credo hũc eẽ quẽ genus iſrahel adorat. Is.n.& meũ ꝑdixit nomẽ ꝑ ꝓphetas:quõ tẽplum eius edificaturus eſſem in hieroſolymis in terra iudea. Hęc aũt cognouerat Cyrus legens librum quẽ inter ſuas predicationes iſaias reliquerat ante ducenteſimum & decimum annum. Sic enim in archano ꝑdicauerat dixiſſe deũ. Quõ uolo cyrũ quẽ multarũ & magnarũ gentiũ regẽ cõſtitui mittere populũ meũ ad ꝓpriã terrã: & tẽplũ mihi conſtruere. Hęc iſaias ꝑdicauerat:ante annos cẽtũ.xl. deſtructiõis tẽpli. Quæ dũ legeret Cyrus:et miraret̃ nomen dñi ĩpetus eũ qdã accepit:ut magnificã ſcripturã ĩpleret. Cõuocãs aũt clariſſimos iudeorũ:q babyloẽ habitabãt:dixit ſe cõcedere ad ꝓpriã iudeos remeare ꝓuinciã:et ciuitatẽ hieroſolymã: et templũ dei reconſtruere ſe eos.ſ.adiuuante. Tunc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ uicinis:ut aurum conferrent et argentũ ad tẽpli renouationem:inſup ad immolandũ pecora. Hæc cyrus cum iſraelitis dixiſſet:egreſſi duarum tribuũ principes:iudæ ac beniamin:una cũ leuitis & ſacerdotibus:ad hieroſolymã puenerunt. Multi uero reſiderũt babyloniæ:minime paſſi poſſeſſiones ſuas relinquere. Quo dũ ueniſſent:oẽs amici regis adiuuabant eos:& conferebant ad tẽpli renouationẽ:alii aurũ:alii argentũ:quidã aũt & equos: ac iumentorũ multitudinẽ:& uoca deo reddebant:et conſtitutas ſecundũ ueterẽ cõſuetudinẽ ĩmolationes celebrabant:tãq̃ recreatã et antiquã religionis conſuetudinẽ rediuiuã. Tranſmiſit ẽt Cyrus uaſa dei:q̃ auferens a tẽplo Nabuchodonoſor ad babyloniã uſq; portauerat. Quæ reuehenda tradidit mitridati cuſtodi ſuorũ theſaurorũ ꝓcipiens ea dari ſeruandã abaſſaro: donec tẽplũ redificaret̃: ꝓfecto aũt eo:traderet ſacerdotibus & principibus uulgi reponenda in tẽplo. Direxit ẽt epiſtolã rex cyrus aſſyrię ſatrapis:hanc cõtinentẽ. Rex cyrus ſiſinnio:& ſatrabanę ſalutẽ. Iudeos terrã meã inhabitantes q uoluerunt ad ſuã patriam redire:pmiſi:& ciuitatẽ renouare tẽplũq; dei in hieroſolyma rurſus edificare ĩ eodẽ loco in quo prius fuerat conſtitutũ. Miſi aũt & mitridatẽ pecuniarum mearum cuſtodẽ:& Zorobabel principem iudeorũ:ut fundamenta reſtituant:templũq; recondant. Cuius altitudo ſit cubitorũ ſexaginta:eorundẽ & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito:& unũ parietẽ ligneũ ex materiis ipſius ꝓuinciæ:ſimiliter & altare:ſuper quod immolent deo. Sumptus uero de meis in his oĩbus uolo fieri. Tranſmiſi ẽt uaſa q̃ de tẽplo rex Nabuchodonoſor abſtulerat:tradens ea mitridati pecuniarum cuſtodi:& Zorobabel principi iudeorũ:quatenus ea ad hieroſolymã reportent: & tẽplo dei reſtituãt. Quorum numerus eſt tantus. Refrigeratoria aurea.l. argentea.lx. ſirulę aureę.l. argenteæ quingentæ: libatoria aurea triginta: argentea duo milia: patere aureæ quadraginta: argenteæ quadringentę:& uaſa alia maxima mille. Concedo ẽt eis honorẽ quo potiẽbant̃ parentes eorũ:ꝑterea pro iumentis:& uino:& oleo:dragmas ducentas:qnq; milia quingentas:& ad ſimilã tritici:uigintiquinq; milia:quingentas artabas: q̃ iubeo

ꝓberi de tributis ſamarię faciantq; ei imolationes in hieroſolymis ſacerdotes ſecundum leges moſaicas: et offerentes ſupplicent deo pro ſalute regis & generis eius: ut regnum ꝑſarū ꝓmaneat. Eos uero q hæc contẽpſerint uel infirmauerint, iubeo crucifigi: ſubſtantiaſq; eorū eſſe regales. Et epiſtola qdē hac habuit. Hi aūt q ex captiuitate ad hieroſolymā conuenerunt: fuerūt milia quadraginta duo: q̄dringenti: ſexaginta. Quō ꝓhibuerūt eos præſides regis: templum reedificare impedientes. Cap. II.

Ed dū mitterent tẽpli fundamẽta: & nimis circa edificia feſtinarent: coēs in circui
f tu gẽtes: ꝑſertim cuthei quos a medea & ꝑſica terra Salmanaſar rex aſſyriorum migrans: habitare fecit ſamariā: cū exinde populū iſrael tuliſſet, petebāt ſatrapas et eos q edificia curabāt: ut ꝑpedirent iudeos ne inſtaurarēt ciuitatē tẽplūq; cōſtruerēt q pecūiis corrupti uendiderūt cutheis negligẽtiā et ſocordiā edificationū. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat q exercitū ducēs cōtra maſſagetas uita priuatus ē. Cap. III.

Ambiſe aūt filio Cyri principatū ſuſcipiẽti: q in aſſyria: & phœnice: & amaniti
e de & moabitide ac ſamaria morabant: epiſtolā mittunt hæc cōtinentē. Domine ſerui mirabimur oia accidẽtia ſcribẽtes: & Semeli⁹ ſcriba: & curia ſyrię: iudiceſq; phœnice. Cognoſcere te rex oportet iudeos q ad babyloniā deducti fuerāt ad nos rediſſe & ciuitatē rebellē ac maliuolā acſora eius: ac muros edificare templūq; reconſtruere. Scito aūt his perfectis: neq; tributa eos pati reddere: neq; obedire: ſed ēt regibus reſiſtere: & magis ſperare q̄ obſeq feſtinare. Dum ergo edificatur tẽplū & fieri feſtinatur optimū nobis uiſum eſt: reſcribere tibi quatenus monumenta parentū tuorū inquiras: in q̄bus inuenies rebelles iudeos & regibus inimicos: ideoq; ciuitatē eorum fuiſſe deſtructā. Propterea uiſum eſt uobis & uobis certū facere quod fortaſſis neſcit: quō ſi ciuitas renouata: & undiq; muris munita fuerit: uia tibi claudet ad inferiorē ſyriā & phœnicē. Poſtq; uero cambiſes hāc legit epiſtolā: natura maliuolus exiſtēs mouet: & ſcripſit hęc dicēs. Rex cambiſes rathimo accidẽtia ſcribẽti: & belleſemio: & ſemelio ſcribe: & reliqs cōſtitutis & habitantibus phœnicē & ſamariā: hęc dicit. Legens miſſos a uobis apices: iuſſi parentū meoꝝ inquiri uolumina: & inuenta eſt ciuitas inimica regibus ſemp exiſtere: & ſeditiones: ac bella habitatores eius cōmouiſſe: regeſq; eorū cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris ſyrię & phœnicis exegiſſe. Igit̄ ꝑcipio minime cōcedi iudeos ciuitatē edificare: ne plus creſcat eorū malitia: qua ſemp contra reges uſi ſunt. Cū has litteras legiſſent Rathimus & Semelius ſcriba & q cū eis erant: ſtatim eqs deuecti: ꝑpere ad hieroſolymā ducentes ſecum multitudinē, aduenerunt: & ciuitatē & tẽplum edificare iudeos uetabant. Quę qdē opa p annos nouē ſunt impedita: uſq; ad ſecūdū annū darii regis perſarum. Nam cambiſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubiectis egyptiis reuerteret: defunctus eſt in damaſco. Cap. IIII.

Oſt magorū uero interitū: q defuncto cambiſe principatū perſarū tribus annis
p tenuerunt: hi qui ſeptē domini nuncupant apud ꝑſas: filiū Iſtaſpis Darīū regem ordinauerūt. Qui dū priuatus eſſet deū orauit: & ſi fieret rex: oia dei uaſa quanta babyloniæ inuenirent: ad tẽplū hieroſolymitarū mittere ſe promiſit. Contigit aūt eodē tpe ꝑficiſci Zorobabel ducē captiuorū iudeorū ab hieroſolymis ad darīū: q regi quondā amicus extiterat. Vnde ēt corporis eius cuſtos cū aliis duobus dignus iudicatus: quē ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero ꝑerii anno: Darius ſummo apparatu cœnā exhibuit amicis: & uernaculis ſuis: et ſatrapis ꝑſarū: & ꝑfectis indiæ: & ethiopię: magiſtratibuſq; centū uigintiſeptē prouinciarū. Cū aūt cōpletis dapibus unuſquiſq; ad dormiendū rediſſet: rex Darius ad cubiculū ueniēs: paucū noctis reqeſcens: expergefactus quod noctis reſtabat: reliquū inſomne ꝓtraxit: ſermonēq; ad tres corporis ſui cuſtodes

conuertit:promisitq; summo honore fulciendū q eius interrogationi sapienter et uere re spondere ualuisset: et uestimento purpureo indui et in poculis aureis bibere et sup aurū dormire curruq; frenis aureis ornato et cidari bissina ac torq; aurea uti et post seipm se dere ꝓpter sapientiā:affinēq; suū esse uocitādū.Cū igit hæc illis doda ꝓmisisset primū consuluit utrū fortius sit uinū secundo utrū rex tertio utrū mulieres aut si his oibus ma gis fortior sit ueritas.Has cum illis ꝓposuisset qōnes requieuit. Lucescente autē die cō uocauit oēs magistratus:& satrapas:& præfectos psarum:& medorū : sedensq; in solio quo solebat:unūquēq; corporis custodē corā oibus iussit ꝓnunciare: qd eis de ꝓpositis questionibus uideret. Tunc primus excellentē uini fortitudinē ostendēs ait. Cum uini fortitudinem cōiicio:omnia id hoc modo uincēs inuenio. Nam mutat & decipit biben tium mentes & aios . Reges etiam pupillo & infanti similes facit:seruo quoq; ac libero audaciā cōcitat pauperes diuitibus similes pat.Cōuertit eni & reformat aias:& calami tatibus cōpressas reficit:mesticiā extinguit:alienaq; debitores pecunię ad oblitionē ꝓ ducit:ita disponēs eos:ut se oibus ditiores putēt:nihilq; tale loquant:sed memores diui tiarū:fœlicibus utant uocabulis:& reges magnatusq; contēnāt. Amicos; quoq; solitā expellit memoriā.Nam scit hoies ēt cōtra amicissimos armare:societates dissoluere:& ad sobrietatē cū per noctē uino relinquēte pucnerint:excitant nihil penitus de his quæ in ebrietate cōmiserunt cogitantes . Hæc ergo cōsiderās oibus fortitudinē uini cōperio potiorē:& uioleter oia uincētē. Postq̄ hæc primus q̄ dicta sunt de fortitudie uini disseru it, secūdus dicere cœpit de regis fortitudine:oñdens eū superiorē ac potentiorē his quę ualida dicunt. Modū aūt ꝓbationis hinc assumpsit: et dixit.Dum oia sub hoium coer ceantur potestate: qui maria ac terras cogunt competenter sibi seruire: etiam ipsi ho mines sub manu regū ac potestate degūt.Qui ergo sup tā potens et ualidū animal do minant:cur nō insuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicent.Illi et bella:et pericula subiectis iponentes audiunt et eos contra inimicos dirigentes propter suā fortitudinē habēt obedientes montes quoq; dirui muros ac turres deponi iubentes p̄terea occidi ac interfici faciūt ne regū p̄cepta transcendere uideant.Vincentes aūt p̄dā quā ipsis abstu lerint bellis regi reportant.Hi quoq; q non militant sed terrā colunt arantes cum plabo rauerint:et oēm operū miseriā tolerauerint: messem facientes:ac fructus colligētes: tri buta regibus offerunt:et quod uel dixerint uel iusserint sine dilatione cōplet.Qui cum oi luxuria uel libidine saturati dormierint: aliis uigilantibus custodiunt:tāq; ipso timo re uicti:minime auderent dormiente relinq̄re uel discedere: ac sibi ꝓuidere:sed unū opus hoc existimant necessariū:ut ꝓmanentes custodiant regē.Cur itaq; non uidet rex cun ctos fortitndine supare:cui tot populi obsecundare p̄cipiunt.Isto quoq; tacēte de mulie ribus & ueritate tertius zorobabel cœpit docere dicēs.Sic eqdē forte uinū & rex fortis est:cui omnes obediūt:sed his potētior pulchritudo mulieris existit.Nam regem enixa mulier ad uitā edidit:& eos q uites plantauerunt unde ꝓfluit uinū:mulieres creauerūt & aluerunt.Nihil aūt est:quod nō ab his habemus.Nā & uestes nobis ab his texunt: & domus nostræ p has curant atq; seruant:& non possumus a mulieribus segregari.' Sed ēt aurū multū & argentū si possideamus:& qcqd aliud fuerit p̄ciosum & industria dignū:cū uidemus decorā mulierē:oia relinquentes speciē eius obstupescimus:& pari mur oia cōcedere q̄ possidemus ut desiderata pulchritudine potiamur:patres & altricē terrā:sæpius & amicos obliuiscimur ꝓpter uxores:& animas una cū ipsis perdere non timemus.Sic ergo p̄cipue cōsiderate mulierū fortitudinē.Nōne laborantes & oēm tol lerātes miseriā p marc ac terrā:cū aliqd p labores acquirimus:totū offerētes uxoribus: tanq̄ dominis tradimus.Regē quoq; uidi aliquando tantorū dominū a filia Rabezaci

Thermasi nomine Apama cōcubina eius alapis pcutit: & dyadema tollentē capitis eius sibimet imponentē: et hęc oia tollerantē ridebatq; cū illa risisset: et cū irata fuisset mesti cia confusus: blandimentis placauit mulierē: rogans eā & se nimis humilians: si quando tristē uidisset. Post hęc inuicē respicientibus satrapis & ducibus. Itē Zorobabel dispu tare de ueritate cœpit: euidēter qdē oīdens: quātū mulieres fortes existūt: debiles tn̄ & istę: simul & rex ad cōparationē ueritatis apparent. Nā si terra maxima est & cœlū al tū & uelox: hæc oia uolūtate dei mouent. Verus aūt deus & iustus est: & ex eadē causa oportet ueritatē fortissimā iudicari q; nihil contra eā iniquitas ualet: insup & cętera qdē quæ fortia uidentur mortalia & citius deficiētia ꝓbantur. Veritas āt & imortalis est & sempiterna: nobisq; nō & pulchritudinē tpe tabescētē accōmodat: neq; substantiā cari bus auferēdā: sed iusta & religiosa discernēs ab his quæ iniusta uel iniqua monstrantur. Cū terminasset zorobabel de ueritate sermonē: laudante multitudine optime eū dixisse quō ueritas fortitudinē imutabilē & nō senescentē sola possidet iperauit ei & rex petere ꝑter ꝓmissa quæ uellet: nā præstaturū se dixit: eo q; sapiētior et prudētior aliis apparuis set. Iussitq; ēt secum eū sedere: & affinē uocari. Tūc zorobabel ammonuit eum ut uotū quod deuouerat si regnum perciperet, adimpleret. Votum autem quod ꝓmiserat hoc erat redificare hierosolymam: templumq; construere: et uasa restituere: quæ auferens Nabuchodonosor ad Babyloniam portauerat: et dixit hanc eē eam petitionem quam nunc me iubes poscere: propter quod iudicatus sum prudēs ac sapiēs. Rex aūt in hoc lę tatus surrexit: et eū osculatus: Toparchis et Satrapis scripsit ꝑcipiēs ut deducerēt zoro babel: necnō et eos q ad tēpli renouationē cū eo ꝓfecturi essent. Præterea mandauit sy riæ ac phœnicię magistratibus ligna cedrina a lybāo decisa hierosolymā trāsmittere: et cū eis recōdere ciuitatē. Scripsit ēt liberos esse oēs iudeos: qui a captiuitate redierunt ad terrā iudeā: prohibuitq; Satrapas & curatores suos iudeis opera imperare regalia. Sup hæc ꝑcepit & oēm terrā quā colere ualuissent: sine tributis eos possidere: iussitq; ēt idu meos & samaritas: & eos q humilē syriā habitabant: reddere uicos iudeorū quos tene bant insup ad tēpli edificationē quinquaginta milia dari talenta mandauit: sacrificare quoq; eos legitimas īmolationes ꝓmisit: oēm aūt ipensam & sacrā uestē qua seruiunt in tēplo principes sacerdotū & reliqui sacerdotes a leuitis instrumenta in quibus domino cārent: de suo fieri ꝑcepit: custodibus quoq; ciuitatis & tēpli: iugera terræ per singulos annos: & pecunias statutas ad necessaria uitæ dari decreuit. Transmisit ēt uasa: & oia q̄ Cyrus ante ipsum de iudeorū restitutiōe facere uoluit: eadē Darius definiuit iplere. His oībus a rege donatis: zorobabel exiēs de regia domo: respexit sursum ad cœlū & cœpit agere deo gratias sapientię: ꝑ quā uictoriā dario ꝑsente peeperat dicens. Nequaquā his dignus fuisset: nisi te domino propicio. Ita deo gratias agens de ꝑsentibus: petebat ut ei in futuris adiutor existeret. Peruenit aūt ad babyloniā: & contribulibus suis regis man data patefecit. Audientes illi deo gratias offerebant: q eos patriæ fuę restituebat: & ad potū cōuiuiaq; cōuersi: ꝑ septē dies summa letitia fruebant: restaurationē regressionēq; patrię festiua gratulatione celebrabāt. Postea oēs principes tribuū ad hierosolymā ꝓ fecturi cū uxoribus & filiis ac subiugalibus elegerūt homines darii: quos cū eis rex usq; ad hierosolymā destinauit: & cū letitia & iocunditate cū cātibus tibiisq; ac sonantibus cimbalis ibant. Prędebat aūt eos et reliqua multitudo iudeorū cū ludis. At illi ad hie rosolymā conscendebant: ab unaquaq; patrum tribu certus numerus existēs. Sed mihi minime uisum est noīa patrū recensere: ne legentiū animos a rerū consequentia suspendēs: obscurā illis facerē narrationē. Septuaginta cantatores et cantatrices ducentę. xlv. cō scendūt: cameli quadringenti. xxx. Sūma uero multitudinis euntiū: q circa duodecimū

annũ ętatis habebãtur:ex tribu iuda et beniamí:fuerũt q̃ter mille mília:et ſexcẽta .xx. et octo mília leuite.iiii.milia.lxx.Mulierũ aũt íſantũq; cõmixtim corpa fuerũt.xl.milia. ſeptingentí.xlíí. Prętер hos leuite cãtores fuerũt cẽtũ.xxviii.ianitores cẽtũ.x.ſeruí tẽplí trecẽtí nonaginta duo:inſup et alíí ſexcentí.líí.dicentes qdem ſe iſrahelítas:nullo mõ tñ ualẽtes ſuum oſtẽdere genus.Repulſi uero ſunt quidẽ a ſacerdotalí honore:quí uxores ſibí copulauerant alienigenas.Hí nec ſuũ genus dicere p̃ualebant:nec in generatione le uitarũ uel ſacerdotũ: q inuentí fuerunt quaſi qngentí.xxv.Mancípioꝝ uero multítudo ſequebatur eos q ad hieroſolymã pgebant: numero ſeptẽ mília trecẽtí.xxxv.ſubiugalia qnq; mília:qngentí.xxv. Dux uero dinũeratæ multitudínis zorobabel fuit:filius Salathiel:ex filíis dauíd genitus de tribu iuda:& Ieſus filius loſedech: princeps ſacerdotum: necnõ & Mardocheus:& Iſrebreus: q a populo príncipes fuerunt conſtituti & contule runt:auri qdẽ minas cẽtum:argentí aũt quinq; mília.Sacerdotes ergo & leuite pſq; totíus populí iudeoꝝ q̃ta ĩ babylõe fuit ita ad hieroſolymoꝝ: refidés ciuitatẽ íbidẽ habita uit:reliqua uero multitudo ad ſuas patrías díſceſſit.Cũq; ſeptíus ueníſſet menſis:ex quo de babylone egreſſí ſunt:mittens Ieſus príuceps ſacerdotũ:& zorobabel iudex cunctos ex ꝓuíncía hieroſolymís congregauit.Qui ſine dilatione cõſtruxerũt altare in loco quo príus edíficatum fuerat: & legítimas ſup ípſum hoſtías obtulerunt ſecundũ legẽ Moíſi. Dumq; hęc facerẽt:gẽtes offendebantur uícinæ quę eis odioſę erant.Celebrauerunt aũt íllo tempore díes tabernaculorum:quemadmodum legíſlator Moíſes pręceperat.Prętерea et oblationes domíní : & quas dícunt endehelcíſmus : & hoſtías ſabbatorum : et omnium ſanctorum dierum ſacrificabant uota reddentes. A primo die ſeptimí menſis: cœperunt etiam renouare templum: multas pręſtantes pecunías lapídum ceſoribus et edificatoribus: ínſuper et alimenta operantibus míníſtrabant. Sydoníis uero leue et ſuaue uídebatur alíbano lígna cedrína deponere: quæ lígantes ín modum ratium : ad portũ loppe ttanſferebant.Nã ſic ante p̃ceperat Cyrus:ſed tunc iubente Dario fiebãt. Quę ſecundo anno ꝓfectionís iudeorũ ad hieroſolymã uecta ſunt menſe ſecundo:cũ et tẽplí renouatio urgeretur:et fundamẽtís reſtitutís ſuperedificaret a príma die ſequẽtís menſis anní ſecundí.Operibus uero p̃poſuerunt leuitas:uiceſimũ íam annũ ætatis agẽtes:et ieſum et filíos:et fratres eíus Obdoílum fratrẽ iudæ ex Aminadab:et fratres eius. Itaq; tẽplũ oí ſtudio fabricantibus eís q edificationẽ curabant propere conſumatio quã ſperabat euenit.Perfecto aũt templo: ſacerdotes cũ tubís:ornatí habítu ſoléní:& leuite & filíí Aſaph ſurgentes laudauerũt dominũ laudíbus quas Dauíd prímus eís oſtenderat.Cunq; ſacerdotes: & leuite:& ſeníores ꝓuínciarũ uetus recordarent tẽplũ ingentí magníficentía conditũ:& nouũ uíderent ꝓ ínopiã non ita conſtructũ:arbitratí quantũ ꝓterita fœlícitate minores exíſterẽt:tríſtes ac dolorẽ tenere mínime ualentes:ad lachrymas lamentationeſq; proruperũt.Populus uero ꝓſentia dilígebat: & de tẽplí edificatiõe letabat:qa nullã prioris memoríã faciens:nec antíqua cõparatiõe cruciabat. Vincebãt ergo tubarũ ſonos:& populí letitiã ſacerdotũ & ſenioꝝ lamentationes eo q; uídebatur mínor tẽplí conſtructio inſtitiſſe.Cũq; clangores tubarũ audíſſent ſamaritæ:odiũ erga tríbũ ludæ & Beníamín habentes:concurrerunt cãm tubæ uolentes agnoſcere:uídenteſq; q; captíuí iudei a babylone redeuntes:templũ edificaſſent: petierunt zorobabel: & Ieſum:& príncipes tríbuũ:ut ipſis quoq; ꝓmitteretur una cũ eís templũ renouare:& ín cõmune adorare.Nã non colímus dicebãt mínus ab íllís deũ:quõ & religíõís cupídí ex íllo tpe ſumus:ex quo nos hic Salmanaſar rex aſſyríus a Chutía & Media mígrauit. Poſtq̃ hæc ſunt locutí:zorobabel & Ieſus príncipes ſacerdotũ:& duces tríbuũ íſrael reſponderunt quidẽ ímpoſſíbile eſſe ſe eís cõícare:quõ ipſis pmiſſa eſſet tẽplí innouatio

prius quidē a Cyro:nunc aūt a Dario:adorare uero si uellent licere: & hoc solū illis esse cōmune:et oībus hoībus ueniētibus in tēplum adorare deū. Cū uero hoc audissent cutheī (nā hac appellatōe samaritę uocabant) indignati psuaserunt gentibus syrię petere suos satrapas eodē modo quo prius sub Cyro et cābise:ut cū ipsis tēplī renouationē p̄hiberent:festinantibus iudeis ne morā afferrent ac tarditatē. Per idē tēpus ascenderunt ad hierosolymā Sisinnius syrię ac phœnicie p̄fectus et sarobazānes cum aliis et interrogauerūt iudeos magistratus quis eis cōcessisset tēplū sic edificare ut magis castrū uideret eē quā templū uel cur porticus et ciuitatē tā munito circūdedissent muro. zorobabel & princeps sacerdotū iesus:seruos quidē se eē maximi dei dixerunt: hoc uero tēplū ipi deo quondā a rege suo fœlicissimo:& qui omnes uirtute uicerat fuisse cōstructum: multisq; ipsis pmansisse:sed cū sui patres iniquitatē corā deo gessissent, Nabuchodonosor rex chaldeos & babyloniæ sua potētia superans ciuitatē euertit:tēplūq; populatus incendit:& populū captiuum ad Babyloniā migrauit. Cyrus aūt qui post ipm psas & babyloniæ rex imperiū sumpsit:scripsit ut tēplū redificaret:& oīa quæ exinde Nabuchodonosor extulit ornamēta & uasa: Zorobabel & Mitridati custodi pecuniaq; tradidit p̄piens:ut hęc iterum ad hierosolymā reportarēt: & in pprio renouato restituerēt tēplo. Hoc enī mādauerat festināter fieri:iōq; sabassiriū ascēdere iussit ad hierosolymā: & opi faciendo omnimodis iminere. Qui postq̄ a Cyro litteras accepit: ueniēs studiose fundamēta deposuit:& ex illo tempore hactenus hoc cōstruxit:sed ppter malos inuidiā imperfectū adhuc remansit. Igitur si uultis ac pbatis: scribite dario:ut inqrat imperatoris monumēta:et inueniet nihil nos penitus fuisse mentitos. Hęc dicente zorobabel et principe sacerdotum: Sisinnius et qui cū eo erant edificationē uetandā iudicauerunt:donec regi dario significarent. Statim uero propter hęc ei conscripserunt. Tunc iudei timentes et exterriti:ne aliud q̄ prius iusserat regi uideret ad tēpli cōstructionē:fiduciā a duobus pphetis q per idē tps apud eos erant Aggeo et zacharia acceperunt: dicentibus nihil penitus a Persis durū esse metuendū:cū deus tēplū p̄dixerit innouari. Qui cum credidissent pphetarū sententiis edificationē curabant nullū p̄mittentes diē. Dario uero scribentibus samaritis:et accusantibus p epistolā iudeos:quia ciuitatē munirent:et tēplū castello magis simile q̄ tēplo construerent:et dicentibus non ea quæ fiunt ei pdesse:insup epistolas ostendentibus p quas cambises tēplī edificationē fieri uetuisset cognoscens rempublicā suā non esse tutam hierosolymis restitutis cum litteras legisset a Sisinnio & qui cum eo erant directas: iussit in monumentis regalibus de his inquiri:& inuentus est in echathanis constructa turre in regiōe mediæ codex:in quo hæc conscripta legunt. Primo iperii sui anno rex Cyrus iussit templū in hierosolymis renouari:cuius altitudo esset cubitos sexaginta:latitudo eorūdē ex tribus parietibus lapideis lapide polito:& ligneū parietē unum ex materiis ipsius regionis & altare. Sumptus aūt a rege fieri disposuit:& uasa q̄ abstulit Nabuchodonosor:& ad Babylōiā portauit reddi hierosolymitis. Quos cura sua sub Assaro syriæ & phœnice p̄fecto & magistratibus collegis eius iniunxit:ut ipsi qdē a locis illis recederēt: seruis uero dei iudeis & magistratibus eos tēplū edificare p̄mitterent. Iussit quoq; ut adiuuarent eos ad opera:& ex tributis puincię quā curabant darent iudeis imolationis cā thauros & arietes:& agnos ac edos & similā:oleūq; & uinū:& alia q̄cunq; peterent sacerdotes:ut orarent p salute regis atq; psarum: eos uero q mandata contēnerent:crucifigi p̄cepit:& eorū substantias regiæ domui deputare depcatusq; est orationibus deū:ut si qs auderet edificationē tēpli fedare:hunc talē peuti:eūq; a sua iniquitate suspendi. Hęc inueniens in cōmentis Cyri Darius:rescripsit Sisinnio & collegis eius dicens. Rex darius sisinnio equitū prefecto et sarabateno:et collegis eius

ſalutē. Exemplar epiſtolę quā in monimētis inuenimus tranſmiſi: et iubeo oīa fieri quę in ea cōtinētur. Valete. Igit᷑ p epiſtolā cognoſcētes Siſinnius et q cū eo erāt: regis uolū tatē de reliquo cōperētia faciebāt. et inſtabāt ſacris operibus adiuuātes ſeniores et ma giſtratus iudeorū: et ꝓcedebat ſummo ſtudio tēpli cōſtructio: ꝑdicētibus Aggeo et za charia ſecundū mandata dei. et cū uolūtate Cyri et Darii regiū tēplum edificatū ē ſecū do ſeptē annis. Nono aūt imperii anno darii: uicēſimatertia die mēſis undecimi quē hę brei uocāt Adar: macedōes diſtrios ſacerdotes & leuite et reliqua iſraelitarū multitudo poſt captiuitatē pro renouatione ueterū bonorū & dedicatione obtulerūt hoſtias thau ros cētum: arietes ducētos: agnos quadringētos: & hircos duodecim ꝓ duodecim tribu bus. Nā tātę ſunt tribus iſrahel: ꝓ ſuis unaquęq; peccatis. Sacerdotes uero & leuite ſecū dū legē ordiauerūt ianitores ꝓ ſingulas ianuas. Nā edificauerāt iā iudei tēpli porticus: in circuitu interioris ſacrarii. Veniēte aūt die feſto azimoꝝ primo mēſe quē macedones xanticum: nos aūt niſan nomināmus: oīs populus ab agris in ciuitatē confluxit: dieſq; feſtos ſanctificati: cū ſuis uxoribus & filiis ſecundū patriā legē celebrauerunt. Sacrificiū ēt quod paſcha dicit᷑ quartadecima die eiuſdē mēſis immolauerunt: & ꝓ ſeptē dies nul lis abſtinuere delitiis: Holocauſtū quoq; offerētes: deo ſacrificabant: agētes ei gratias: q; iterū eos terræ patriæ ſuę legibuſq; reſtituiſſet: mētēq; regis ꝓſarum ꝓpiciam eis prę bere dignatus eſt. Quibus rebus admoniti: deo munifice nimis & locuplebiliter īmola bāt. Habitabāt āt in hieroſolymis: & optimatū gubernatiōe regebant᷑. Nā ſacerdotes tractabāt eorū negotiū: uſq; quo regnare cōtigit nepotes aſamonei. Et enī añ captiuita tē & tranſmigrationē: a Saul & Dauid q primi imperiū gētis iudaice ſuſceperunt: alia illis erat forma reipublicę ꝓ qngentos triginta duos ānos: mēſes ſex: dies decē. Añ hos āt reges: ꝓſules eos regebāt: q appellabant᷑ iudices & mōarchi. Et hac republica uſi ſūt ānis plus qngentis: poſt mortē moiſi & ducis Ieſu. Hæc qdē reductis a captiuitate iu deis: tēporibus Cyri & Darii oīa cōtigerūt. Samaritæ uero inuidi uel moleſti aduerſum eos erecti: mala multa in iudeos operati ſunt: diuitiis confidētes & cognatiōe ꝓſarū: qūo ex his fuerant ꝓgreſſi. Nā quanta iubebant᷑ a rege immolationis cā de uectigalibus p̄ beri nullatenus dare uolebant & p̄fectos equitū fauentes ſibi in hoc & cooperātes habe bant aliaq; multa qbus nocere iudeis ꝓ ſe aut ꝓ alios potuiſſent nō eos pigebat efficere. Placuit igit᷑ hieroſolymitis mittere legationē ad regē dariū quo accuſarent ſamaritas. Legatus itaq; miſſus eſt zorobabel & alii quattuor de magiſtratibus. Cū uero crimina & cās quas contra ſamaritas ferebant a legatis rex cognouiſſet: dedit eis epiſtolā repor tandā ad equitū p̄fectos: & curiā ſamarię: quæ hmōi erat ſcripta. Rex darius tangane & ſambale p̄fectis equitū: & ſadrace: & uelueni ſamaritis: & reliqs conſeruis eorū in ſama ria cōſtitutis. zorobabel: & Ananias: & Mardocheus legati iudeorū uos accuſant: tanq̄ moleſtos & impedientes tēpli conſtructionē: & nullatenus uelle p̄ſtare ad hoſtias quos uobis p̄cepimus ſumptus. Volo igit᷑: ut legentes p̄ſentē epiſtolā p̄beatis his ex regali bus theſauris: & tributis ſamarię oīa q̄ illis ad īmolationē ſunt utilia: quēadmodū ſacer dotes uobis indixerint: ut nō p̄termittant diurnis ſacrificiis: & ꝓ me & ꝓ perſis ſuppli care deo. Epiſtola qdē hęc continebat. Cap. V.

Ario aūt defuncto: filius eius Xerxes regnū ſuſcipiens: uolūtatis paternæ colēdi
d & honorandi deū heres aparuit. Oīa nāq; faciebat q̄ religionis erant patrēq; ſecu
tus: & iudeis liberaliter utebat᷑: Per illud tps princeps fuit ſacerdotum filius Ieſu noīe ioachim. Erat & in babylone uir iuſtus: & gloria magna potitus apud multitudi nē: primus populi ſacerdos nomine Eſdras. Qui cū legū moiſeos integrā haberet expe rientiā Xerxi regi amicus eſt factus. Ad hieroſolymā aūt aſcēdere deliberans: & ducęe

ſecū quoſdā a babylone iudeos:a rege popoſcit epiſtolam ſibi ad Satrapas ſyrię dari:p quā noticiæ eoꝝ qs eēt intimaret. Rex aūt ad ſatrapas hmōi direxit epiſtolā. Rex regū xerxes:Eſdre ſacerdoti:& lectori legis dei ſalutē. Opus eſſe meæ clemētiæ putās: apud eos q uolunt ex iudea gēte uel ſacerdotes uel leuitas ſub noſtro regno conſtitutos ꝓge re ad hieroſolimā p̄cipio:ſi q deſiderāt ut eāt quēadmodū mihi & ſeptē meis cōſiliariis viſum eſt quatenus uiderent iudeā ſecūdū ritus legū dei: & portēt dona deo iſrahel: quæ deuoui ego & mei amici. Aurū ēt & argentū quantū inuentū fuerit in terra babyloniæ deo dicatū: hoc oē ad hieroſolymā deportet ꝓ ſacrificiis dei:necnō & quodcūq; uolue ris uel ex auro & argēto cōſtruere:liceat tibi cū tuis fratribus facere. Vaſa quoq; ſacra q̄ tibi tradita ſunt depone:& quicqd mente cogitaueris ut fiat:impēdi in his iuſſimus: ut ex regalibus theſauris efficias. Scripſi ēt cuſtodibus pecuniaꝝ ſyriæ & phœnicię:ut dili gentiā habeant circa ea quæ ꝓ Eſdram ſacerdotē uel lectorē legū dei mādata noſcunt. Igit ne quā de me aut de nepotibus meis iram deus aſſumat:oīno p̄cipio ad uſq; tritici modios cētū deo ſecundū legē dari. Et uobis dico ſacerdotibus leuitis: ac ſacris cantori bus & ianitoribus:ſacriſq; ſeruis:& tēpli ſcribis:ut nullo modo aut tributa ponatis:aut aliquid captioſum:aut oneroſum. Sed ēt tu Eſdra ſecūdum dei ſapiētiā ceſores ordina: qui omni ſyriæ & phœnicię tuāq; legē ſcientibus indicent: eāq; diſcēdam ignorātibus trade. Et ſiquis ex gēte tua dei ſui legē uel ip̄eratoris tranſgreſſus fuerit puniat: ut nō tā q̄ ignorans uideatur tranſgredi:ſed cognoſcēs, audacter negligere comprobetur. Ergo huiuſmodi cōtēptores:aut morte:aut pecuniis condēnent. Valete. Tunc Eſdras hanc epiſtolam accipiens: letatus deum adorare cœpit: & regię beniuolentiæ ipſum confite batur auctorē. Idcoq; oēs ipſi gratias dicebat eſſe referendas. Legens aūt epiſtolā: iudeis babyloniæ conſtitutis:eam deſignauit. Exēplum quoq; eius ad oēs iſraelitas & mediā habitantes tranſmiſit. Hi uero cognoſcentes regis circa deū pietatē:& fauorem quē in Eſdrā hēre ꝓbabat oēs eū dilexerunt. Multi itaq; facultates ſuas deportantes:ad baby loniā uenerūt:cupiētes ad hieroſolymā deſcēdere. Totus aūt populus iſrael in illa ꝓuin cia pmanſit:ideoq; duæ tātū tribus conſiſtūt ꝓ Aſiam et Europā obſequētes romanis. Decē aūt tribus hactenus trans eufratē cōmorari probant:quarū multitudines ineſti mabiles minime poſſunt numero cōprehendi. Venerūt ēt ad eſdrā multi ſacerdotes et leuite:et ianitores:cantoreſq; ac ſerui agri:quos cōgregans de captiuitate:trās eufratē tribus diebus moratus ieiunia eis īpoſuit: ut deo uota ꝓ ſalute ſoluerent: ne quid in uia paterent aduerſum aut ꝓ hoſtes: aut ꝓ aliā quandā difficultatē forſitā accidentē. Nam Eſdras regi p̄dicēs: q; deus eos pduceret, iā non petiit q eos pducerent eqtes: ſed poſtq uota pfecerūt ab eufrate ſurgentes:die duodecimo primi menſis:ſeptimo imperii anno Xerxis ad hieroſolymā peruenerūt:qnto menſe ciuſdē anni. Et ilico eſdras cuſtodibus pecuniarū de ſacerdotali genere exiſtētibus reſtituit ſacras pecūias:argenti talēta ſexcē ta quinquaginta uaſa argētea talentorū centū: uaſa aurea talentorū uiginti:& uaſa erea auro meliora:habentia pondo talenta duodecim. Hæc nāq; rex & conſiliari eius & oēs iſraelite babyloniā habitantes donauerūt. Cūq; eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus:obtu lit deo legitimas hoſtias in holocauſtū:thauros tredecim: ꝓ cōi uero populi ſalute arie tes nonaginta: agnos ſeptuaginta duos:edos ꝓ purgatione delictorū duodecim: Regis quoq; diſpenſatoribus & p̄fectis oībus ſyriæ ac phœnicie:regias litteras obtulit:q de nunciationē eius agere cōpellebant:gentēq; honorabāt: & oē opus bonū cū eis elabo rabāt. Hæc igit quēadmodū & ipſe eſdras deliberauerat proceſſerūt:deo de eo ut arbi tror dignū in his q̄ uoluit iudicāte, ꝓpter iuſticiā ac benignitatē eius. Quē pauco tpe trāſ ſcante aliq adierūt:accuſantes q; qdā ſacerdotū & leuitarū tranſgreſſi ſunt patrias leges

uxores alienigenas ducentes: et genus sacerdotale confundentes: petebantq; ut legibus subueniret: ne cõmunis super oẽs ueniens ira calamitatibus iterũ eos inuolueret. Quæ cum audisset, mox præ merore uestẽ disrupit: et caput barbãq; contumelicse dilacerãs sese prostrauit in terrã: q; tale facinus populi primates cõmisissent: existimans: qa si pci peret eis uxores cum eaꝝ filiis deserere, nemo obediret: et iõ pmanebat in terra jacens. Concurrebant aũt omnes mediocres eorũ ad eum: & dolorũ eius in his quę facta sunt, participes erant. Cum aũt Esdras a terra surrexisset: & manus ad cælum tetendisset: di cebat. Confundor qdem a deo propter populi delicta ueniã suscipere: q ẽt de sua memo ria parẽtum nostrorum iniquitatẽ remisit. Rogabat uero deum q semen aliquod & reli quias ab illa eorum captiuitate seruauerat: & rursus ad hierosolimã & ꝓpriam terrã re stituerat: q & reges psaꝝ impẽdere eis misericordiam ꝓparabat, ueniã solita pietate cõ cedere: se uero morte qdem digna cõmisisse: bonitatis aũt dei esse hos tales a tormentis eripi. Qui postq̃ orando conticuit, cunctis lugentibus q cum uxoribus & filiis ad eũ cõ uenerunt, qdam Achanonius noie primus hierosolymitanus: accedens ad eum dicebat ipsos qdẽ peccasse: cohabitantes cum alienigenis uxoribus: psuadebatq; ei oẽs iurare quatenus suas uxores cũ earũ filiis amouerent: & eos punirẽt: q legi obedire cõtenerẽt. Flexus igitur esdras fecit principes tribuum sacerdotum: & leuitarũ: & israelitarũ iurare q; uxores suas & filios secundũ achanonii consilium incunctanter abdicarẽt. Suscipiẽs ergo sacramẽta statim egressus est tẽplum: habitaculũ uero Ioãnis ingressus filii eliab: & nihil pœnitus illo die propter merorẽ comedẽs ibidẽ cõmoratus est. Facta aũt ꝓdica tione iubẽs oẽs q ex captiuitate redierant ad hierosolymã colligi: & hos q añ biduũ aut tres dies occurrissent alienari a multitudine: & substantias eorum auferri decernens: se cundum iudicia seniorum: conuenerũt intra tertiam diem ex tribu iuda & beniamin: in uicesimo die noni mensis: q secũdũ hębreos casleu: secundũ macedones appelleos uoca tur. Cunq; in superiori loco tẽpli consedissent: psentibus senioribus: et ꝓpter zelũ uehe menter afflictis: surgens Esdras criminabat illos q præter legis consuetudines alienige nas duxissent uxores: nũc uero facturos eos rẽ deo gratã: et sibi utilẽ dicebat: si uxores eiicerẽt. Cũ ergo oẽs se id pfecturos clamarẽt: sed abundantẽ esse multitudinẽ: tẽpusq; hyemale: et hoc opus non huius aut duorũ esse dierũ: sed oportere ut duces & alii q cũ alienigenis habitabãt uxoribus tps acciperẽt dilationis: et seniores cohabitãtes cũ alie nigenis uisitare multitudinẽ. cũ hæc decreuissent: cæperũt q̃rere a primo die mensis de cimi eos qui cũ alienigenis habitabant usq; ad primum diem secundi mensis: & inuene runt multos ex nepotibus principis sacerdotum iesu: & fratrũ eius sacerdotum. & leuita rum: & israelitarum: qui uxoribus filiisq; earũ dilectionem magis legum suarum præ ponentes eas ilico refutarent. Quo facto hostiis placantes deũ immolantes arietes ob tulerunt. Quorũ nomina minime uisum est nobis dicere necessarium. Igitur prędictum nuptiarum peccatũ sic Esdras purgauit: ut decętero hæc consuetudo non permaneret. Septimo uero mense scenophegiam celebrantes: & toto tunc populo congregato: ascẽ dentes ad superiora tẽpli ad orientalem portã esdram rogabant: ut leges eis mosaycas legeret. Qui stans in medio populi a solis ortu legit usq; ad mediũ diem. Et cũ audissent recensitas leges, iusticiam quidẽ ad præsens: & imposterũ docebantur: de præteritis aũt gemebant: lachrymasq; fundebant & recordati sunt: q; si legẽ custodissent: nihil ex tot supradictis malis perpessi fuissent: Cũq; uideret Esdras sic eos afflictos præcepit ad sua discedere: & lachrymis abstinere ꝓpter festos dies: in qbus minime liceret affligi: horta baturq; magis ad epulatiõcs eos conuerti: & facere q̃ sunt grata & cõuenientia celebra tioni pẽsenti: penitentiã & mestitiã de prioribus peccatis habendã & obseruandũ: ne qd

in posterum

ſpoſterum eis ſimile ꝓueniret. Poſtq̃ uero eos Eſdras hortatus eſt, cœperunt habere leti
ciam. Cunq; hoc per dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent: ad ꝓpria diſceſſerũt: laudã
tes deũ: ꝓ emundatiõe cõium peccatorũ: eſdreq; gratias referebãt. Cui cõtigit poſt glo
riã quã habuit, demum in ſenectute uenerãda finire uitam: & in hieroſolymis cũ multa
ſepeliri liberalitate. Sub idẽ tp̃s & Ioachim defuncto principe ſacerdotũ: filius eius Elia
ſibi ĩ pricipatũ ſacerdotalẽ ſucceſſit. Quidã aũt ex captiuis iudeis Xerxe regis pincerna
nomine Neemias: occurrens quibuſdã ꝑegrinis ante metropolim perſarũ ſuſi ex longo
itinere ad ciuitatẽ intrãtibus: & audiens eos adinuicem hębraice loquẽtes: cõſulebat uñ
eſſent profecti. Illis aũt reſpõdẽtibus: ſe a iudea ueniſſe, rurſus ĩterrogabat: qualiter ha
beret ſe eoꝝ multitudo: & metropolis hieroſolyma. Cũq; dixiſſent: male hẽre ciuitatem
et depoſitis in ſolum muris multa mala gentes in circuitu poſitas inferre iudeis: et die to
ta percurrere: deuaſtantes prouinciam: & nocte tanta mala conferre: & multos a ꝓuin
cia uel ab ipſis hieroſolymis captiuos abducere & omnes uias ſingulis diebus cadaueri
bus plenas inueniri occiſorum, tunc Neemias propter ſuorum calamitatẽ fleuit: & extẽ
dẽs palmas ad cælũ dixit. Domine uſq; quo deſpicis quæ noſtra patiẽ generatio. Sic ra
pina uel ſpolia ab omnibus ſumus effecti. Remoranti aũt eo in porta: & hæc defleti q-
dam nunciauit iam regẽ accumbere præparatum. Qui ſtatim ſicut erat illotus: ad mini
ſteriũ poculi regis feſtinauit. Vt aũt rex cœnauit: ſuauitate plenus ad iuuenẽ reſpexit me
ſtũ: & querebat cur triſtis eſſet. Tunc ille deum deprecatus ut gratiam ei quandam po-
ſtulanti præſtaret: quõ inquit poſſum tibi rex non talis apparere: qualem mærorẽ in cor
de teneo: dũ audierim patriæ meæ hieroſolymorum in qua & monumenta & ſepulchra
meorũ ſunt parẽtũ, muros in terra iacẽtes: & portas eius incenſas. Sed præſta mihi pro-
ficiſcẽti muros reſtituere: partẽq; templi cadentẽ denuo reconſtruere. Tunc rex ãnuit da
re ſe donationẽ ei quamcũq; ſupplicaſſet: & ad ſatrapas litteras deportandas: quatenus
eum honorarent: & omnia quę opus haberet prębẽrẽt ei dicẽs. Repelle triſticiã: & dere
liquo gaudens nobis miniſtra. Igiť Neemias deum adorans: & regi gratias agens me-
ſticiam uultus confuſionẽq; ſuam pollicitationis hilaritate mutauit. Poſtea aũt die con
uocans eum præbuit ad ſyrię & phœnicię & ſamarię prębfectum Addo epiſtolam defe-
rendam: in qua de honore iuuenis: & de impẽdiis edificationis mandauerat exhibendis.
Veniens ergo ad babyloniam & multos gentis ſuę ſponte eũ ſecutos adducens, ad hie
roſolymam peruenit uicesimoquinto anno regnante Xerxe: & demonſtrãdas epiſtolas
porrexit Addo & aliis præfectis equitum: & congregãs oẽm populũ ad hieroſolymam
ſtetit in medio tẽpli: talẽ ad eos fundẽs orationẽ. Vos ſcitis uiri iudei deum quidẽ ĩ me-
moria patrum Abraã & Yſaac & Iacob ꝑmanere: & per illorum iuſticiam non derelin
quere prouidẽtiã noſtri. Vnde & adiuuit me: ut acciperẽ a rege poteſtatẽ muros ueſtros
refabricare: ac reliquã partẽ tẽpli perficere. Volo aũt uos uicinarum gentium certe ſcire
inimicicias: & quia ſi cognouerint magnificenter nos edificia reparare reſiſtent: & mul
ta molientur: ut nos ĩpedire ualeant. Primũ ergo in deum confidere debemus: qui illorũ
inimiciciis poteſt reſiſtere: nec die uero nec nocte ſtudiũ edificandi relinquere: dum tem
pus oportunum exiſtit. Cũq; hęc dixiſſet: iuſſit & magiſtratibus muros metiri: & opera
eius diuidere populo per uicos & ciuitates: ſecũdum uniuſcuiuſq; poſſibilitatem: pollici
tus & ſemetipſum cum ſuis ſeruis edificationẽ adiuuare. Solutaq; contione iudei ſtatim
opus aggreſſi ſunt. Iudei uero dicti ſunt ex die qua a babylone profecti ſunt ex tribu iu-
da: quę prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipſi: & prouincia a tali appellatione uoci
tantur. Audientes uero murorum edificationem accelerari ãmanite: & moabite: uel ſa-
marite: & omnes qui inferiorem ſyriam habitabant, moleſte ferebant: & meditabantur

ſidias contexere: quatenus uoluntatē eorum impediret: multoſq; interficiebant iudeos: ipſum ēt Neemiā dilacerare querebant quoſdam aliēigēas conducentes: qui eum pme rent. Propterea in timorē & turbā diſperſis rumoribus eos mittebant: tanq̄ multis gēti bus paratis contra eos arma ꝓferre: quibus turbati rumoribus conſtructionē pene reli querūt. Neemias aūt nullo modo his permotus ſtudiū operis dereliquerat: ſed cuſtodie cauſa corporis ſui armis ſatellitū circumſeptus: ſine uulnere permanebat: operis deſide rio tribulationē non ſentiens. Ita ſiquidē intentus agebat ac ꝓuidebat ſuæ ſaluti: non ti more mortis: ſed cognoſcēs poſt ſuū interitū minime cōcedi ſuis ciuibus muros cōſtrue re. Vnde p̄cepit ꝑoſterū: ut armis edificatores cincti fabricarent. Igitur edificatores: uel ꝑpēſarū portitores gladios habebūt: clypeos aūt iuxta eos poni decreuit. Bucinatores ēt qngenūis pedibus ſtatuit: p̄cipiens ut ſi hoſtes apparerēt: ſignificarēt populo: quatenus armati reſiſterent: ne eos nudos inermeſq; oppugnarent. Ipe uero nocte circuiens ciuita tem: minime aut opibus: aut ſomno: aut cibo fatigabatur: nihil aūt hoꝝ ſuauiter: ſed ſub neceſſitate utebat. Quos labores ſuſtinuit per annos duodecim & mēſes quatuor. Nā tanto tempore hieroſolymoꝝ ſunt muri perfecti: octauo & uicesimo anno, & menſe no no imperii Xerxe. Sed poſtq̄ muri perfectionē acceperunt, Neemias & relīqua multitu do ſacrificauerunt deo proeoꝝ edificatione: ac ꝑ octo dies ſunt epulati. Gentes igitur q̄ ſyriam habitabant audientes factā cōſtructionē muroꝝ, grauiter angebant. Neemias aūt in ciuitate uidēs paucos hoies hītare, rogauit ſacerdotes & leuitas: ut uicos relinquē tes: ad ciuitatem migrarent: & in ea manerent: fabricans eoꝝ domicilia ꝓpriis expēſis. Populū ēt agros colentē decimas fructuum ad hieroſolymā iuſſit offerre: ut habentes ſa cerdotes & leuitæ alimenta: ꝑpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidē libē ter ſequebant decreta Neemiæ. Ciuitatē uero exinde contigit hominū multitudine cō pleri. Multa ēt alia bona laudibus digna cum ſumma feciſſet magnificentia Neemias: ad ſenectutē pueniens: defunctus eſt: uir benignus & natura iuſtus atq; magnificentiſſi mus erga ꝓpriā gētē: qui in memoria eterna ſui muros hieroſolymitanos reliquit Hæc ergo imperii Xerxe ſunt anno. xxviii. menſe nono. Cap. VI.

Efuncto uero Xerxe: regnū ad eius filiū Cirū: quē græci Artarxerxen uocant: cō
d tigit trāſferri. Quo regēte ꝑſarum imperiū: periclitata eſt tota gens iudeorum ut cum mulieribus & filiis deperiret. Cauſam uero paulopoſt demonſtrabo. Nam decet primum de rege diſſerere: quēadmodum iudeam duxit uxorē de regio genere quā noſtram dicunt ſeruaſſe gentē. Nam cum regnum Artarxerxes accepiſſet: & ordinaſſet ab india uſq; ad ethiopiam cētum & uigintiſeptē ſatrapas, tertio imperii ſui anno, ami cos ſuos & gentes perſis ſubiectas cum ducibus earum magnifice pauit: ſicut regē oppor tuit: qui diuitiarum oſtentationē ꝑ cētum & octoginta dies parauerat: Poſtea gentes ac legatos earū in ſuſis per ſeptem dies delitiis ſaginauit: quorum conuiuiū huiuſmodi erat inſtructum. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteiſq; columnis: uela purpurea ſuper eas extendens: ut multa milia diſcumbentium operirent. Miniſtrabatur ergo po culis aureis: & lapidibus preciosis ad delectationē ſimul & ſpectaculū preparatis. Præ cepit itaq; & miniſtris: ne cogerent bibere eos: potionē eis offerentes quod apud perſas fieri ſolet: imo concederēt cuiq; diſcūbētium: ut quēadmodū uellet epularetur. Miſit au tem ꝑ omnem ꝓuinciam: denuncians: ut opa relinquerēt: multiſq; diebus pro eius impe rio letarentur. Regina quoq; mulierum cōuiuium in aula collegit. Quam rex prudenti bus uolens oſtendere, ad conuiuium iuſſit accedere pulchritudine cunctas mulieres prę cedentem. Quæ pro legum cuſtodia perſarum: prohibentium ab extraneis alienas con iuges uideri, non acceſſit ad regem. Cunq; ſæpius eunuchos ad eam mitteret inuitan

dam, nihilominus ſuum denegans pernáſit aduétum. Vnde rex ira cómotus ſoluit cõ uiuiũ:& ad ſe cõuocãs ſeptẽ ꝑas:apud quos legũ mandata ſeruãtur, accuſabat uxorem: dicẽs qualiter fuiſſet ab ea cõtẽptus:cũ ſępius ad cõuiuiũ uocaretur:& nec ſemel paruiſſet. Pręcepit ergo:ut ꝓnunciarẽt cõtra eam quandã legis definitionẽ. Tunc unus ex his nomine Nocheus:locutus eſt dicẽs: nõ ipſi ſoli hanc iniuriã factã fuiſſe:ſed oĩbus perſis periculũ uitę patiẽtibus:ut turpiter a ſuis cõtẽnanť uxoribus:nullo enĩ iam pudore tenebunť: exemplũ regiuę ſuperbiæ aduerſum te oĩum rectorẽ habentes:& hortať: ut eã quę ſic iniuriata fuerat regem:maximis damnis afficeret:& hoc facto cunctis gentibus denunciaret:q̃ ſunt in reginã decreta. Placuit ergo:ut regina uaſthi proiiceretť:& honor eius alię mulieri pręberetť. At ille amore cõiugis detẽtus:grauiter diſiunctionẽ eius ferebat: & conciliari quidẽ ꝓpter legẽ nõ poterat:triſtis tñ in ſollicitudinibus permanebat. Quẽ uidẽtes amici nimio merore cõfectũ:perſuadebant:ut memoriam quidẽ uxoris & amorẽ nihil ꝓfuturũ deponeret:& quereret per uniuerſam terrã uirgines decoras ex q̃bus pulchrioré haberet uxorẽ, extingui enim prioris ſic poſſe cupidinẽ alia introducta: & paulatim deſiderium a muliere ꝓiecta ſubtractũ ad cohabitantẽ poſſe cõuerti. Hoc flexus conſilio ſtatim quibuſdam iuſſit de palacio eligere pręcellentes uirgines pulchritudine:& ad ſe deducere. Cũ uero cõgregatæ multæ fuiſſent, inuẽta eſt quædã puella in babilonia ambobus orbata parẽtibus:q̃ apud auunculũ noie Mardocheũ nutriebatur. Is enĩ fuerat ex tribu beniamin. Omneſq; primas iudeoꝝ hester (hoc enĩ nomẽ ei erat) pulchritudine ſuperabat:& gratia uultus ſui reſpiciẽtiũ magis delectabat aſpectũ. Quę traditæ cuidã eunucho ꝓ diligẽtia:cuncta reꝝ ꝓuidentia fruebanť: affluẽtia aromatũ: odore & largitate unguẽtorũ quibus corpora utũtur irrigabanť:& his fruebanť ꝑmenſes ſex:numero quadringẽte. Cunq; putaſſet uirgines ꝑ prædictum tẽpus diligẽtie ſatis habuiſſe:& dignas iã regio factas cubiculo:per ſingulos dies ad cõcubitũ unã regi mittebat. Quĩ poſt cõcubitũ ſtatim eã ad eunuchũ remittebat. Veniẽte uero ad eum hester delectatus eſt:in amorẽq; incidẽs puellæ:legitimã ẽt duxit uxorẽ:& nuptias celebrauit imperii ſui anno duodecimo:mẽſe quĩ dicitur adar. Deſtinauit aũt ꝑ oẽs gẽtes eos q̃ aggarii dicunť, præcipiẽs eis ꝓ ſuis nuptiis feſta celebrare. Ipſe aũt pſas & primos gẽtium paſcebat per totum mẽſem pro nuptiis ſuis. Quã cum introduxiſſet ad aulã corona eã induit. Habitauitq; cũ eo heſter:minime ei prodens: ex qua eſſet natione. Tranſiẽs aũt & auunculus eius a babylone ad perſicam ſuſin:& habitans illic:ſingulis diebus in palacio cõmorabať: requirẽs qualiter puella conuerſaretur:quã tanq̃ filiam diligebat cũ legẽ rex poſuiſſet:ut nemo familiarium ad eũ non uocatus accederet:cum ſuper ſolium ſederet. Sedebat itaq; ẽt rex uirgã aureã ferẽs. Quam cum aliquẽ liberare uoluiſſet:horum q non uocati uenirẽt:porrigebat ei:& cum tetigiſſet uitabat periculum mortis. De his quidẽ ſufficiẽter a nobis dictũ eſt. Interiecto uero tẽpore inſidiantibus regi bathana:& theodeſto:bargani eunuchus ſeruus alterius eunnchi:genere iudeus: cum itellexiſſet iſi dias:reginæ auunculo indicauit:Mardocheus aũt ꝓ heſter manifeſtans inſidiatores ꝓdidit regi. Rex autẽ turbatus ueritatẽ iueniens:eunuchos qdẽ crucifixit:mardocheo autẽ tunc nihil præſtitit:quãuis ſalutis eius nuncius extitiſſet:nomẽ tamen eius ãnalibus monumentis inſeri pręcepit:& in palacio eum ꝑmanere:ut amicus regi neceſſarius exiſteret. Quo tẽpore aman amadathi filium genere Amalechitam: ad regẽ introeuntẽ ꝑgrini & perſæ ſalutabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab oĩbus iuſſerat exhiberi. Mardocheum uero propter ſapiẽtiam & patrias leges non adorantẽ Aman cuſtodiri fecit: & interrogauit eũ ex quo genere eſſet. Audiens autem iudeum eſſe idignatus dixit. Omnes liberi perſę adorant me:hic ſeruus exiſtens hoc facere dedignatur. Et punire uolens

mardocheū: ipſum quidē a rege petere: ad tormenta paruum putauit: gētē aūt eius decreuit totā una ꝑimere. Nam iudeos ī odio ſatis habebat: quoniā amalechitarum genus e qbus ipſe fuerat ab ipſis omne ꝑierat. Audiens ergo regē accuſabat dicens: gentē eſſe malignā diſperſam ꝑ uniuerſum orbē: qui eius ſeruiret imperiis: nec mixtā: nec aliis gentibus coadunatā: nec eādē cum cæteris religionē colētē: quæ nec legibus inqt ſimilibus utitur: & inimica moribus & ꝓfeſſionibus tui populi & hoibus cunctis exiſtit. Sed ſi uis aliquod ſubiectis beneficiū cōmodare: iube radicitus eam ꝑire: nec eius reliqas aliquas remanere: nec aliquos eoꝝ ad ſeruitutē aut ad captiuitatē ſeruari. Verūtamē: ut nullum patiaris damnū: tributa eoꝝ de propria ſubſtantia ipſe me ꝓmptū pollicēor: quadraginta milia pecuniarum talēta ubicunq; præceperis. Has aūt pecunias libēter offero: ſi pacatū ab his malis tuum fuerit imperiū. Poſtq̄ Aman hæc intimauit, rex ei & pecūias & homines donauit: quicquid de his uellet efficeret. Deſiderio autē adepto: Aman ſtatim mādat tanq̄ a rege ꝑ oēs gentes præcepta hunc modū continentia. Rex maximus Artarxerxes ab īdia uſq; ad ethiopiam: cētum uigintiſeptē prouinciarū principibus & iudicibus: qui eius ſperio ſubiecti ſunt: ſalutē dicit. Cū pluribus gētibus impaſſem: & uniuerſum orbem meæ ditioni ſubiugaſſem, uolui nequaq̄ abuti potētiæ magnitudine: ſed clemētia & lenitate gubernare ſubiectos: ut abſq; ullo timore uitā filētio trāſigētes: optata cūctis mortalibus pace fruerētur. Querente aūt mea cōſiliariis meis: qūo hoc poſſet impleri, unus q ſapiētia ac fide cæteros preeellebat: & erat poſt regē ſecūdus Aman noīe: indicauit mihi in toto orbe terrarū populū eſſe diſperſum: q nō noſtris uteret legibus: & cōtra oium gētiū faciēs cōſuetudinē regū iuſſa contēneret: & uniuerſaꝝ cōcordiam nationū ſua diſſenſiōe uiolaret. Quod cū didiciſſemus: uidētes unā gētē rebellē aduerſum oē genus hoīum ꝑuerſis utī legibus: noſtriſq; iuſſiōibus cōtrariare: & turbare ſubiectoꝝ nobis ꝓuinciaꝝ pacē atq; cōcordiā, iuſſimus ut quoſcūq; aman q oibus ꝓuinciis ꝓpoſitus eſt: & ſecūdus nois mei pater mōſtrauerit: cū cōiugibus ac liberis deleantur ab ini micis ſuis: nulluſq; eoꝝ miſereat̄ q̄rtadecima die mēſis adar ānī ꝑſentis: ut nefarii hoīes uno die ad īferos deſcendentes: reddant pacē impio noſtro quod turbauerunt. Hoc ꝑ ciuitates & ꝓuincias ueniente præcepto: oēs ad iteritū iudeorū cōſtituta die parabantur: quod ēt in ſuſis ꝓbat̄. Rex uero & Aman epulationibus uacabāt: ciuitates uero turbabant̄. Quod Mardocheus cognoſcēs: ueſtē rupit & ſacco indutus: cinereq; ꝑſuſus: ciuitatē circuibat: clamās iterimi gentē q̄ nihil peccauit. Et hoc dicens ad aulā puenit: & añ ipſam ſtetit. Nā minime ei licebat ingredi: tali circūamictū habitu. Idē ēt oēs fecerūt iudei ꝑ ciuitates qbus de hoc litteræ ꝓponebātur: lugētes & plāgētes nunciatas ſibi calamitates. Cū uero qdā reginæ nūciaſſet mardocheū ī tā miſero ante aulā habitu ſtantē: audito ſermone turbata: miſit q eius ueſtimētū mutarēt. Quo nolēte ſacco exuī: qa nōdū erat malū finitū: ꝑ quo ſaccū īduerat: uocās aſſiſtentē eunuchū Acratheon: ad mardocheū deſtinauit: īterrogās qd ei triſticiæ contigiſſet: q; hūc habitū nec ea petēte deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunucho cām: & litteras cōtra iudeos per oēs ꝓuincias ſub rege cōſtitutas tranſmiſſas: & ꝓmiſſionē pecuniaꝝ: ꝑ quā a rege perditionē gētis cōparauerat Aman. Harū ēt exemplū ad heſter tradidit reportandū: quę ꝓpoſita in ſuſis fuerant: mādans ei quatenus de his regi ſupplicaret: nec recuſaret ꝓ ſalute gētis habitū humilē accipe: ꝑ quē regi oſtenderet iudeis periculū imminere. Aman inquit q ſecundū honorē poſt regē obtinet: accuſando iudeos: regē aduerſum eos incendit. Hęc cū regina cognouiſſet, rurſum mittit ad Mardocheū: dicēs: q; non eſſet a rege uocata: & ſiqs ad cū nō uocatus intraret moreretur: niſi uolēs quendā ſeruare: porrigeret ei uirgam aureā. Nā inuocato & ad eū intrāti: ſi hoc rex fecerit: hic ſolus nō iterimeretur; ſed ueniam

accipiēs liberat. Mardocheus uero ea uerba deportanti sibi ad hester eunucho renūcia re pcepit: nō suæ saluti ꝓuidere: sed totius gentis piculū amouere. Nā si nūc ipsa cōtem pserit: adiutorē qdē gēti deū oibus modis futurū: ipsam uero & paternā eius dom̄ ab illis quos cōtēpserat perituram. Hester aūt denūciauit Mardocheo p eundē ministrū: ut pgēs ad sus: constitutos illic iudeos ad contionē cōgregaret: & ieiunare cūctos tri duo p ipsa pręciperet: quod & ipsa cū suis agens ancillis: ꝓmisit se pręter legē adire regē: & si mori oporteret non recusaro. Mardocheus aūt secundū hester mādata populū fecit ieiunare: deūq; suū petere: ut nec eam: nec gentē eius piturā contēneret: sed ut seculi salu tē ꝓuidit: & peccāti ueniā cōcessit: & nūc a denūciato dudū interitu liberaret. Nō enī pp aliquod peccatū ita cogebatur sine gloria depire: cū & ipse dominus nosset eām furoris Amā q; eū nō salutabat. Neq; enī inqt honorē quē tibi domine offerebā hūc illi quoq; patiebar offerre: ideoq; iratus cōtra eos q tuas leges nō transgrediunt talia machinatus est. Easdē ēt uulgus uoces emittebat: petens deū ꝓuidere suę saluti cunctosq; israelitas p oēm liberare terrā a futura calamitate: nā iam pręoculis eā sperabant: & simul habē bant. Rogabat ēt hester deū pro patria se lege ꝓsternēs in terra lugubriq; ueste circū amicta. Cibū aūt & potū: oiaq; suauia renuebat p tres dies deū petēs ut adiuuaret eam quatenus regi uideret supplicās suauis eloquio: specie uero pulcherrima: ut ex utroq; su stētata: & ipsa piculū cuitaret: & gentis suæ salutē acquireret: in aman quoq; regis odiū cōcitaret. Sic deū p tres dies depręcās: lugubrē uestē deposuit & habitu mutato ornata: sicut oportebat reginā: ibat cū duabus ancillis: quarū una leuiter eā incūbentē sustēta bat: altera uero sequens longitudinē uestis: q usq; ad terrā profusa erat: sumens cā digi tis deportabat. Quę ita facie rubore plena: uerecūdū ac modestū habens decorē adibat regē ēt cum timore. Cum uero ad faciem eius sedētis in solio deuenisset: & audisset eum circundatū ornatu: q ex uaria uestē: uel auro ac lapidibus ꝑciosis ualde fulgebat: terribi liorēq; magis eū ꝓpter hęc intuens: cūq; & ille asperius eā: uultuq; iracundo aspiceret: mēbroꝝ eā debilitas cōprehēdit: & sup ācillas quæ ꝓpe latera eius erāt: repēte collapsa est. Rex aūt uoluntate arbitror dei mentē mutauit: & timēs ne qd mali uxor eius timo re pateretur: surrexit a sella: suoq; eam gremio colligens fouebat & osculabaē blandeq; loquebaē: confidere petens eam: ne aliqd metueret q; ad eū nō uocata uenisset: nā legē istam propter subiectos esse positam: ipsam aūt similiter cū eo regnātē omnem habere licentiam. Hæc dicens sceptrumq; in manu eius ponens: uirgā sup ceruicē tetendit eius: ꝓpter legē: liberans eā a mortis discrimine. Ille uero respirans: domine inqt: non habeo facultatē explanandi: quę mihi subito contigerunt. Nam ut te uidi maximū & pulchrū atq; terribilē: statim spiritus meus recessit: & a mea aīa sum relicta. Vix illa cū debilita te hæc loquēte: ēt regē anxietas habuit: deinde considere: melioraq; sperare hester inuita bat. Nā mediū ei regnū se cōcedere si hoc peteret ꝓmittebat. Hester uero ad cōuiuium eū cū Aman amico ad se uenire supplicabat: parasse ei cœnā se dicēs. Cūq; ānuisset: & aduenisset: inter poculoꝝ leticiam iussit rex hester aperire quod uellet: nihil enim se ne gaturum esse promisit: etiam si mediam partem regni poscere uoluisset. Tum illa in po sterū diē explanaturum se suum consiliū ꝓmisit: si rursus ad cōuiuium cum Aman cō ueniret. Cūq; rex promisisset: Aman egressus est gaudens: q; solus apud hester cum re ge meruit epulari: dum nullus alius talē honorē potuisset adipisci. Videns uero in aula Mardocheū: nimis indignatus est: q; nō aliquam ab eo ueneratione fibimet exhiberi sensisset. Tūc ingressus ad semetipsum: uxorē Zaraam cū amicis uocauit. Quibus prę sentibus honorē exposuit quo frueret: non apud regem tantum: sed & apud reginā: & qualiter illo die ad tā cum rege solus accitus esset: & in posteroꝝ diem rursus inuitaretur.

Dicebat aũt: nõ ei placuisse: q; Mardocheum uiderat in aula iudeum. Cui respõdit uxor sua Zarasam. Iube lignũ secari quinquaginta cubitorũ: & mane pete Mardocheum a rege crucifigẽdum. Cuius consilium laudans: præcepit famulis lignum paratũ in atrio constituere: quod ad pœnã Mardochei seruarent. Deus aũt spem malignã Aman deridebat: & accidẽtia prauidens: de futuris delectabat. Nam regi somnum per illã noctẽ abstulit. Qui nolẽs in ocio uigilias perdere: sed ad gubernationẽ sui principatus eas habere: scribã iussit libros afferre prædecessorum suorum: & factos; eos; monimenta relegere. Cumq; deuolisset: & recenseret: inuenti sunt quidã: qui pro uirtute sua prẽcium agros acceperant: quos; & nomen signatũ erat: alter uero pro fide donationẽ ipetrauerat. Dũ hæc legendo uenit ad bagathan & theodestũ eunuchos insidiatores regis: quos Mardocheus indicauerat. Et cũ hoc tantũ scriba pronũciasset: & ad alterius transisset actus: rex eũ deinuit: cõsulens siqd ei pro remuneratiõe datum scriptũ haberet. Scriba respõdit, Nihil. Tunc rex iussit eum tacere: & interrogabat eos quibus hoc cõmissum fuerat: q; sit hora noctis. Audiens autẽ iam diluescere: præcepit: ut quẽ inuenirent amicorum ante aulam præsentem nunciarent. Euenit aũt Aman inueniri. Nam præter solitã horã maturius processerat mortẽ Mardochei periturus. Cumq; serui renũciassent Aman ante edem stare: pcepit eum uocari. Cum ergo intrasset: amicũ iquit te sciẽs solũ fidelẽ: peto ut cõsiliũ mihi præbeas: quẽadmodum debeã secundum meam magnificentiã honorare quendã ualde charissimũ. Aman uero putans: cõsilium quod dedisset hoc sibi p futurũ: nã amari se solum credebat a rege: quã existimabat optimã esse sententiã: regi declarabat & dixit. Si uis quẽ dicis hoiem dilectum gloriæ meritis honorari: fac eum sup equũ pcedere cuius uestẽ indutum: & torquẽ aureã habere: & præcedere unũ ex tuis necessariis amicis: clamantẽ p totã ciuitatẽ: q; tale beneficium meretur: quẽ rex honorificari uoluerit. Igitur Aman huiusmodi largitatẽ arbitratus ad se uenturã: talia pfuasit. Rex uero delectatus hac ãmonitõe: inquit habẽs equũ: & stolã & torquẽ: regre Mardocheũ iudeũ: & his illum induens: antecede equũ eius. Nã tu inqt amicus es mihi præ cunctis. Ergo perfice cõsilium cuius utilis pfuasor extitisti: & hæc ei a nobis donent: qui meã aiam liberauit. Postq; hæc præter spem oẽm audiuit: mente confusus & mestitia pcussus exiit: equũ ducens: cũ purpura & auro & Mardocheũ reperiens: ante aulam sacco indutũ: iussit exutũ purpura circũdari. Tum nesciens ille ueritatẽ: sed deludi se putans: pessime inquit oium hoium: ita calamitatẽ meã derides. At uero certe cognouit: q; ei rex hũc honorem donauerit p salute quã illi præbuerat: insidiatores eunuchos redarguens purpura indui: quã rex sæpe uestitus gerebat: & torquẽ ceruice circũdatus: & sup equum sedẽs totã circuibat urbẽ q; ciuitatẽ: præcedẽte Aman & prædicante: q; hmõi fruitur donis: quẽ rex amauerit: & dignum honore pbauerit. Cumq; totam circuisset ciuitatẽ: Mardocheus ad regem ingredit. Aman aũt ex cõfusione ad se recedens: cum lachrymis uxori & amicis q; cõgerant: idicauit. Illi nequaquã puniri posse Mardocheum dicebant: deum enim esse cum ipso credebãt. Dumq; hæc adhuc loquerent: uenerunt Hester Eunuchi: Aman urgentes ad cenam. Sabuchadas uero unus ex eunuchis: uidens crucẽ fixã i domo Amã quã Mardocheo parauerat: cõsuluit aliquẽ seruos; cuius causa eã parasset: & audiẽs reginæ auunculo: quia Aman a rege eũ petiturus erat ad pœnã: tunc quidẽ tacuit. Cumq; rex una cum Aman epulans interrogaret reginã: quã uellet ab eo donationẽ impetrare: cõpletus: eni se eius desideriũ pmittebat, tũc regina p populi deprecabat periculo: eo q; tradita fuisset ad perditionẽ cum sua gente: ideoq; sermones ad eũ facere decreuisset. Neq; enim molestum sibi dicebat: si amaram eius seruitutẽ imponeret: paruum enim ei hoc eẽ malum: sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogante rege: a quo hæc sancita

fuissent: accusabat iam manifeste Aman: & maliuolum contra eos existentē: has moli-
tū insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus: a conuiuio ad hortos egredit̄. Hester
uero reginā Aman petere cœpit: ut ueniā pro peccatis expoſceret: nā itellexerat: i qbus
iam malis esset. Cūq; super lectum procidēs reginā peteret ſuperuenit rex: & hmōi uisu
magis incitatus dixit. Peſſime oīum uxori meę iam uiolentiā irrogare conaris. Ad quod
Aman obstupuit: & nihil potuit rndere. Tunc Sabuchadas eunuchus cœpit aman ac-
cusare: quā admodū inuenisset i atrio eius paratā crucem ad mortem Mardochei: nā hoc
illi interroganti ſeruus idicauerat: cū ad ipm inuitaturus eū ad cœnam uenisset: crucē aūt
dicebat esse altitudine cubitorū qnquaginta. Quod rex audiēs: in illa eum pœna trade
re decreuit: quā contra Mardocheum ipse tractauerat statimq; iussit cruci ſuspensum ire
rmi. Vnde mihi cōtigit mirari nomen dei: & ſapiētiā: & iustitiam eius agnoſcere: q; nō
ſolum maliuolentiā Amā puniuit: ſed q; excogitata contra aliū tormenta i eum conuer
tit: & cæteros hoc ſentire permisit: qūo qui contra alium quædam molitus fuerit hæc in
ſe primū parata cognoſcat. Itaq; aman honorē quē a rege pceperat ſupra modū abusus
huiusmodi cruci cōfixus est. Rex aūt substātiā eius reginę donauit: & Mardocheū ad-
uocans: dedit ei anulum quē aman ipse p̄stiterat. Nam iam hester ad notitiā eius perdu-
xerat cognationē quam ad illū habebat. Donauit uero & regina Mardocheo aman poſ
ſessionē: & ſupplicauit regi liberari a mortis metu gentē iudeorū: cito nota ei faciēs: quę
per uniuersas ꝓuincias ſcripſisset aman filius amatdathi. Nam patria gēte ſua perēptā
nullatēus se uitā posse tolerare dicebat. Cui rex ꝓmisit: nihil eam frustra petere: nec ſtu
dio eius aliqd cōtrarium ꝓuenire. Vnde p̄cepit: ut ſcriberet q̄ uellet de iudeis noīe regio
ſignaret q; eius sigillo: & trāsmitteret p omne eius imperiū ut siqs legeret ſignatas epi-
ſtolas sigillo regio: minime ſanctiōibus obuiaret. Scribas ergo regales uocans: iussit ſcri
bere gētibus & primatibus: & magistratibus pro iudeis: ab idia usq; ad ethiopiam cen-
tum uiginti & septē ꝓuinciaꝝ. Epistolæ aūt hunc ordinē continebant. Rex magnus ar
tarxerxes ab india usq; ethiopiā: centum uiginti & septē prouinciaꝝ ducibus ac pricipi-
bus: qui nostræ obediunt ditioni salutē dicit. Multi bonitate principū & honore q i eos
collatus est abusi sunt in ſuperbiā & nō ſolum ſubiectos regibus nitunt̄ opprimere: ſed
datā sibi gloriā non ferētes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias agitare: nec cōtenti
sunt gratias non agere beneficiis: & humanitatis in se iura uiolare: ſed dei quoq; cuncta
cernentis arbitrant̄ se fugere posse ſniam: & in tantū uesanie prorūpere ut eos qui credi-
ta sibi officia diligenter obſeruant: & ita cuncta agunt ut omniū laude sint digni, men-
daciorum funiculis conentur ſubuertere: dū aures principum simplices & ex ſua natura
alios existimantes calida fraude ſubuertunt. Quæ res & ex ueteribus probatur hiſtoriis
& ex his q̄ geruntur quottidie: quō malis quibusdam ſuggestionibus regum studia de-
prauantur. Vnde prouidēdum est paci oīum prouinciarum: nec putare debetis: ſi diuer
ſa iubeamus ex animi nostri uenire leuitate: ſed pro qualitate & necessitate temporum:
& ut reipublicæ poscit utilitas ferre sentētiam. Et ut manifestius quod dicimus intelliga
tis: Aman filius Amatdathi: & animo & mente macedo: alienusq; a pſaꝝ gente: pietatē
nostrā ſua crudelitate cōmaculās: pegrinus ſuſceptus est a nobis: & tantā in se expertus
est humanitatē: ut pater noſter uocaretur: & adoraretur ab oībus poſt regem ſecundus.
Qui i tantum arrogātiæ tumorē ſubleuatus est ut regno nos priuare niteret̄ & ſpū. Nā
Mardocheū cuius fide & beneficiis uiuimus: & cōſortē nostri regni Hester cū omni gē
te ſua nouis qbusdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortē hoc cogitans: ut illis
interfectis: insidiaret̄ nostræ ſolitudini: & regnū perſarum tranſferret i macedonas. Nos
autem a peſſimo mortalium iudeos neci destinatos: i nulla penitus culpa reperimus: ſed

econtrario iuſtis utẽtes legibus:& filios altiſſimi & maximi ſempercꝫ uiuẽtis dei eſſe:cui ius beneficio:& patribus noſtris: & nobis regnũ eſt traditum: & uſcꝫ hodie cuſtoditur. Vnde & eas litteras quas ſub noĩe noſtro ille direxerat:ſciatis eſſe irritas. Pro quo ſcelere ante portas huius urbis.i.ſuſis:& ipſe qui eſt machinatus:& oĩs cognatio eius pẽdet in patibulis:non nobis ſed deo ei reddẽte quod meruit. Hoc aũt edictũ quod nunc mittimus:in cũctis urbibus proponat̃:ut liceat iudeis uti legibus ſuis. Quibus debetis eſſe adminiculum: ut eos qui ſe ad necem eoꝝ parauerant poſſint interficere. xiii. die menſis duodecimi: quocat̃ adar. Hanc enim diem oĩpotens deus meroris & luctus eis uertit in gaudiũ. Vnde & uos iter cęteros feſtos dies hãc habetote diẽ: & celebrate eam cum oĩ letitia: ut & ipoſterum cognoſcat̃, oẽs qui fideliter pſis obediunt: dignam pro fide recipere mercedẽ: q aũt inſidiant̃ regno eoꝝ perire pro ſcelere. Omnis aũt puincia & ciuitas:quę noluerit ſolẽnitates huius eſſe particeps: gladio & igne depeat:& ſic deleat̃:ut non ſolũ hominibus:ſed ẽt inuita ſit beſtiis in ſempiternum pro exẽplo contemptus & inobediẽtiæ. Igitur equites epiſtolas deportantes exierunt:& uiã propoſitã pagebant. Mardocheus uero regia idutus ſtola:& corona aurea & torque proceſſit ornatus. Quẽ uidẽtes ita honorificatũ a rege iudei in ſuſis habitantes:cõem exiſtimauerunt eorũ ſolicitatẽ. Prẽterea gaudium & ſalutare lumẽ propoſiti regalibus ſanctionibus p ciuitates & puincias iudeos circũdedit ita:ut ẽt multæ gẽtes ꝓpter timorẽ iudeorũ perterreret̃:libertatẽ ex periculo eoꝝ cõparatã inſpiciẽtes. Nã duodecimi mẽſis quartodecimo die: q apud hædreos adar: apud macedones diſtrios uocatur:portitores regalium litterarum nunciabant:quemadmodum deberent die quo ipſis periculũ imminebat inimicos cõſumere. Tunc perſidis ſatrapæ & tirãni: & regis ſcribæ ſuum iudeis reddebant honorem: quoniã timor mardochei eos ad tẽperantiã coaceruabat. Poſtq̃ edictũ regis per omnes prouincias lectum eſt:in ſuſis iudei inimicorum quingẽtos interemerunt. Cunctꝫ rex peremptoꝝ in ciuitate numeꝝ: heſter nunciaſſet:& in prouincia quod factũ fuiſſet ambigeret:ſiquid amplius uellet iterrogauit eã. Illa uero petiuit eũ:ut præciperet iudeis:& ipoſteꝝ diẽ ita facere i reliquos inimicos ſuos:& ut. x. Aman filii crucifigerent̃. Quod qdẽ iudeis rex conceſſit:nequaq̃ reſiſtere uolẽs heſter. Iudei uero parati. xiiii. die menſis occiderunt rurſus aduerſariorum trecentos:nihil penitus poſſeſſioĩs eoꝝ tangẽtes. Interfecti ſunt ẽt p prouinciam aliaſcꝫ ciuitates a iudeis ſeptuagita ſex milia inimicoꝝ: quos ſtrauerũt tertiadecima die mẽſis:quẽ feſtum celebrauerũt. Similiter aũt & iudei in ſuſis collecti:die. xiiii. & .xv. eiuſdẽ menſis epulati ſunt. Vnde hactenus oĩs in orbe terraꝝ iudei hos celebrãt dies:pticulas de cõuiuiis iuicẽ mittẽtes. Scripſit ẽt Mardocheus oĩbus ſub ĩperio artarxerxis degẽtibus iudeis:quatenus hos obſeruarẽt dies ſemp eos celebrantes: & nepotibus traderẽt p omnia tẽpora celebrandos:ne alicui obliuioni traderẽtur: q in his fuerant ab amã pitur:iuſtũcꝫ eſſet: cum uitaſſent periculum:& inimicos puniſſent: honorare eos:gratias agentes deo. Vnde pdictos dies iudei celebrant: appellantes eos conſeruatores. Mardocheus autẽ magnus erat & clariſſimus apud regem principatũcꝫ eius regebat:& potiebatur cõmuni cõuerſatiõe cũ regina. Tunc iudei ſuper omnes libertatis licentia fruebantur. Hæc quidem ſub imperio artarxerxis geſta ſunt. Cap. VII.

Efuncto autem Heliaſib principe ſacerdotũ:iudas filius eius principatũ ſacerdo-
d talẽ ſuſcepit. Defuncto uero & hoc:Ioannes filius eius honorẽ ſuſcepit. Propter quẽ uagoſus dux alterius artarxerxis tẽplum uiolauit:& tributa iudeis impoſuit: nec prius dimiſit quotidianas offerri hoſtias:quã p uno quocꝫ anno uectigal exigeret: dragmas quinquaginta. Hoc aũt ex hmõi cã contigit. Frater erat Ioãnis Ieſus:cui uagoſus amicus exiſtẽs: ꝓmiſit ei ſacerdotii pricipatũ dare. Qua cõfidentia Ieſus altercatus i

tēplo aduersus Ioānē icitauit fratrē:ut eū interficeret:& tanrū in tēplo facinus Ioānes ſ fratrē cōmitteret:quod nunq̄ prius:nec apud græcos:nec apud hæbreos:ita ſcelerate fa ctum eſt. Vnde nec deus hoc impune dimiſit:ſed populū propter hanc cām ad ſeruitu tē redegit:& tēplum uiolari a perſis dimiſit:dicēte uagoſo. Auſi eſtis homicidium in ue ſtro tēplo committere. Ego pemptore illo in tēpore mundior ſum. Et hæc uerba faciēs: in tēplum ingreſſus eſt. Hac igitur uſus occaſione uagoſus:āno ſeptimo Ioannē pro nece Ieſu puniuit. Finiēte uero uitā Ioanne ſucceſſit principatui ſacerdotū filius eius Iaddus. Erat aūt ēt & huic frater manaſſes noie. Cui ſanaballath miſſus a dario ad ſamariā:ſa trapa genere cutheus:ex qbus ſamaritę deſcenderunt:audiēs claram eſſe ciuitatē hiero ſolymam: & reges eius multa aſſyriis:& habitatoribus humilis ſyrię picula feciſſe: libē ter manaſſe copulauit ſuam filiam nomine Yſacha:arbitratus p affinitatē obſidē ei fu turam ad fidem gentis iudeorū. Cap. VIII.

Er idē tps & philippus rex macedonū ab egeſia pauſania filio ceraſte:genus ab p oreſte trahēte inſidias paſſus pimit. Succedēs uero filius eius alexander ſperios trāſiit helleſpōtū:& duces darii deuicit:ſup grānicū flumen cōfligēs cū eis. Cūq; peucurriſſet lidiā & ioniā captiuaſſet frigiāq; pdaſſet:ad loca pāphilię puēit:quod alibi explanatū eſt. Hieroſolymoz uero ſeniores indignabanť:qđ principis ſacerdotū Iaddi frater Manaſſes:alienigenę cohabitās uxori ſacerdotii pticeps exiſtebat. Arbitrabātur enī hoc cōnubiū initiū fieri occaſiōis pſtandæ uolētibus leges trāſgredi p uxorū copula tiōibus: quas ab aliēigenis ſibi cōiungere feſtinabāt. Nā extitiſſe etiā priorē captiuitatē p hæc cōiugia mala putabāt:q; multi i his peccaſſent: dū nō uxores puiciales ducerēt. Iubebāt ergo manaſſe diſiungi ab uxore:aut nō itroire ſacrariū. Pricipes quoq; ſacerdo tū cū populo hoc idigne ferebāt. Manaſſes āt phibitus a fratre ad altare accederet:ad ſo ceꝛ ſanaballan puēit:amare ſe dicēs filiā eius Yſacha:ſacerdotalē uero honorē maximū eſſe apud gentē & ciuitatē: & genus iudeoꝛ:nec uelle ppter hmōi coniunctionē ſacer dotii iure priuari. Itaq; ſanaballath non ei ſolū ſacerdotiū: ſed ēt principatū ſacerdotii & potentiā: ac honorē oium locoꝛ ſibi ſubiectorū dare promiſit:uolēs ſuā apud eū filiam pmanere. Dicebat etiā tēplū ei edificare ad iſtar hieroſolymorū ſup montē garizin: q al tior oibus ſamariæ mōtibus appebat:ſed hoc facere cū regis darii ſnīa. His ꝓmiſſiōibus eleuatus manaſſes:pmanſit apud ſanaballath principatū ſacerdotii arbitratus ſe acce pturū dario conferēte. Nā iam ſanaballath uergebat in ſeniū. Multis uero ſacerdotibus & iſraelitis hmōi ſibi ſubiectis uxoribus:nō pua ſeditio hieroſolymitas habebat:dū plu res ad manaſſen tranſirent. Quibus ſanaballath pecunias miniſtrabat:& terram colen dā:habitationēq; deputabat:oibus modis genero ſuo concordans. Eodē tpe Darius au diēs Alexandrū helleſpontū trāſiſſe:ſatrapaſq; ſuos ſup granicū fluuium pugna uiciſſet & ulterius acceſſiſſe:exercitū equitū peditūq; colligēs:occurrere ſtatuit macedonibus: priuſq; oēs peurrēres aſyam deuaſtarēt. Tranſiēs ergo fluuiū eufratē & montem cilitiæ thaurum:hoſtes in ipſa cilitia ſuſtinebat:illic ſperās eos expugnare. Tunc Sanaballath ppter deſcenſum darii gauiſus:ilico manaſſen dicebat: ꝓmiſſa cōpleri:dario poſt capti uitatē hoſtium reuertēte. Nam credebat nō ipſe tantū:ſed ēt omnes aſyam habitantes: nec ad manū belli macedonas cum pſis ppter multitudinē eē uēturos. Aliter uero quā ſperabať euenit. Nam cōgreſſus cū macedonibus rex ē uictus:multāq; partē exercitus pdēs:& captis matre:pariter & uxore:ſimul & filiis ad pſas fugiēs remeauit. Alexander aūt ad ſyriā ueniens damaſcū cœpit:& ſubiugata ſydene: tyrū obſidebat. Litteras uero ad pricipē ſacerdotū iudeoꝛ direxit iuitans eum auxilia ſibi mittere & uenalia exercitui præparare:& quāta prius dario cōſecrabat: ei præberet: eumq; iuitauit amicitiā mace

(De Tēplo i monte garizim d quo habat mēte ſamaritana Io.

dnũ eligere:ne ímposterũ peniteret. Cunq; príceps ſacerdotũ litterarũ portitoribus mã diſſet ſacramẽta dario ſe dediſſe:ne cõtra eũ arma portaret:nec poſſe uiuẽte dario conſtituta tranſcẽdere Alexãder ícitatus tyrũ quidẽ relinquere nõ decreuit: paulopoſt capiſturã qua uícta:minabat cõtra principẽ ſacerdotũ gẽtis iudeoꝝ exercitũ mittere:ut oẽs eũ diſcerent:quibus deberẽt cõſtituta ſeruare. Quapropter intẽtius in obſidióe pſeruãs: uaſtauit tyrũ. Cũq; eã cœpiſſet ad ciuitatẽ gazã puenit eãq; cũ duce ſuo habima ſiti obſidebat. Arbitratus aũt Sanaballath oportunũ inueniſſe tps:dario iam deſperato: eligẽs de ſuis octo milia:ad alexãdrũ pficiſcit:quẽ reperit inchoantẽ tyri obſidionẽ. Cui ẽt p miſit dare loca ſub ſua poteſtate cõſtituta: magiſq; ipm dominũ libẽter hére quã dariũ. Cũq; ſe intellexiſſet:grate ſuſceptũ:confiſus iã et de pſentibus fretus:uerba pferebat:dicẽs ſe generũ habere manaſſen:fratrẽ iaddi principis ſacerdotum iudeæ gẽtis: multoſq; alios cũ eo pſentes ex eadẽ gente: quos uelle aiebat ſub eo tẽplum locis conſtitutis edificare:hoc aũt ipſi pfuturũ dicebat:ſi diuideret in duas partes iudeoꝝ potẽtia. ne eadẽ cõcordia gens cõiuncta debellaret:aut í aliquo regibus obuiaret:quẽadmodũ prius & aſſyriorũ regibus cõtingebat. Cõcedẽte uero Alexãdro:oí ſtudio anniſſus ſanaballath edificauit tẽplũ & ſacerdotẽ manaſſen cõſtituit:maximũ arbitratus præmiũ ex filia nepotibus futuꝝ. Septẽ aũt menſibus í obſidione tyri trãſactis:& duobus í gaza:ſanaballath defunctus eſt. Alexãder aũt capta gaza:ad ciuitatẽ hieroſolymitanã aſcẽdere feſtinabat. Quod príceps ſacerdotũ iaddus audiens: í pauore & timore cõſtitutus:moliebat quẽadmodũ macedonibus feſtinus occurreret rege ídignãte: & putãte timorẽ eſſe cõtumaciã. Præcipiens igit populo ſupplicationẽ & imolationẽ offerre deo: ipſe deprecabatur ſubuẽire gẽti:a uẽturiſq; eã liberare piculis. Obdormiẽte uero eo poſt ſacrificiũ deus pcepit ut cõfideret:ſertiſq; ciuitatẽ ornaret:portaſq; ptinus aperiret:& alios qdẽ cũ ueſte alba:ipm aũt & reliquos ſacerdotes cũ legitimis ſtolis iuſſit occurrere: nihil ſeuũ ſperãtes pati:deo puidente. Cunq; a ſopore ſurrexiſſet:ualde cõgaudẽs:nocturnũ oraculum omnibus ídicauit:& quæ uidit í ſomno eũctis facere demandans:regis pſentiã expectabat. Quẽ audiẽs nõ lõge eſſe a ciuitate: pceſſit cũ ſacerdotibus:& ciuili multitudine:ſacram & maiorẽ aliis gentibus ei pparans occaſionẽ:ad aliquẽ locũ qui ſaphin appellat:quod nomẽ latine trãſlatũ ſcopulũ ſignificat:ex quo loco hieroſolymã tẽplũq; potuiſſet uidere. Phœnices uero & chaldei regem ſecuti:putabant:quia qcqd potuiſſet furor impialis pmittere in ciuitatẽ:ipſe cõmitteret: & pricipẽ ſacerdotũ ſummis afficeret contumeliis. Quod e diuerſo contigit euenire. Nam Alexander puidens multitudinẽ ueſtibus albis indutam: antiſtites uero cum biſſinis ſtolis:& principẽ ſacerdotum iacinctinã & aureã ſtolã:ſuper caput hadentẽ cidarim:& ſup laminã aureã: in qua ſcriptum erat dei nomẽ: adiit eum ſolus:& numẽ adorauit:& principem ſacerdotum primus ueneratus eſt. Omnibus uero iudeis una uoce Alexãdrum ſalutãtibus:circumaſtãtes ſyrię reges:& reliqꝝ hoc facientẽ ſtupuerunt:corruptãq; regis mentẽ putauerũt. Parmenion uero ſolus eum ſterrogauit dicens:cur omnibus eũ nõ adorãtibus ipſe adoraſſet principẽ ſacerdotũ gentis iudeæ. Cui ille non hunc inqt adorauí:ſed deũ cuius pricipatu ſacerdotii functus eſt. Nam p ſomniũ in huiuſmodi eũ habitu cõſpexi:adhuc í odio ciuitate macedoniæ cõſtitutus. Dũq; mecũ cogitaſſem:quẽadmodũ poſſem aſyam uincere:ícitabat me nequaq; neglígere:ſed confidẽter trauſire. Nam ſemp ductuꝝ meũ dicebat exercitũ & pſaꝝ: traditurum potẽtiam:ideoq; neminẽ alium in tali ſtola uidẽs:cum hunc animaduerti ſſem: habẽs uiſionis & pbationis nocturnæ memoriam:ſalutaui. Exinde arbitror diuino iuuamine me directum:Dariumq; uiciſſe:uirtutemq; ſoluiſſe perſarum. Propterea ſimul etiã oía quę in eo corde ſperantur:prouentura confido. Poſtquam hæc parmeoni locutus eſt

principē ſacerdotū honorans:occurrētibus: reliqs ſacerdotibus ad ciuitatē uſq; peruenit:& ad tēplū aſcendens:ſacrificauit deo:ſecūdū ſacerdotis oſtenſionē.Ipſe aūt ſacerdotū principi:& reliqs ſacerdotibus munificēter multa donauit.Allato uero ei uolumine Danielis:in quo ſcriptū erat:quēdā grecorū regē pditurū ꝓſarū potētiā : arbitratus ſe ipm eē quē ſcriptura ſignificabat:gauiſus eſt:& tūc qdē multitudinē dimiſit.Poſtera aūt die cōuocans eos iuſſit petere:& quas uellent donatiōes accipere.Principe ergo petēte: ut liceret patriis uti legibus:& ſeptimū annū ſine tributis eē:mādauit:et oīa conceſſit. Cūq; ab eo poſtulaſſet:ut iudeos in babylōe et media gēte p̄ciperet ſuis potiri legibus: ꝓmiſit libenter facere q̄ poſcebat. Dicēte uero ipſo ad multitudinē:ſiqs elegerit ei mili tare:pmanēs i patriis legibus:et ſecūdū eas uiuēs: paratū ſe eos ducere:ſe pugnaturos cum eo dixerunt.Igitur Alexander ita diſponens hieroſolymā: duxit ad reliquas exercitum ciuitates:omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus . Samaritæ uero metropolim tunc ſicimam nomine habētes:poſitā iuxta garizin montē:in quo tranſgreſſores habitabant iudei:uidētes ab Alexandro ita magnifice iudeos honoratos: coacti ſunt ſe fateri iudeos.Nam hmōi ſamaritę nature ſunt:ſicut prius alibi demonſtrauimus:in calamitatibus merſos iudeos negant eſſe cognatos:ueritatē confitētes:& cū uiderint clarum eis aliquod oblatū: tunc ſocios ſe iudaici generis ꝓfitentur : originē ſuā a nepotibus ioſeph:effraī & manaſſe recēſentes . Tunc ergo claritatē & multū animi ſui affectū oſtēdētes:occurrerunt regi:paulominus quā hieroſolymitæ.Cūq; laudaſſet eos Alexāder: ſicimite adierūt eū cū militibus:quos ad eū ſanaballath trāſmiſerat petētes: ut ad ciuitatē ꝑueniret:& tēplū apud eos poſitū honoraret q reuertēs:ad ipſos ſe uenire ꝓmiſit.Petētes aūt tributos: ſeptimi āni cōceſſionē:nā neq; ipſi ſemināt in eo cōſuluit: qui eſſent qui talia poſtularent . Cunq; reſpondiſſent hębreos ſe quidē eſſe ſicimitas autē a ſydonio nuncupari:iterū interrogauit eos:utrū iudei eſſent illis aūt dicentibus non eſſe : & ego inquit hęc iudeis conceſſi:ſed reuerſus quidem et a uobis certius edoctus q̄ uera fuerint agam.Et ſicimitis qdē ita poſtulationē negauit.Similiter uero amicos ſanaballath ſe ſeq; p̄cepit ad ægyptū : ibi daturū ſe eis iugera terræ ꝓmittēs:quod & poſtea fecit:thebaidā cuſtodire prouinciā eis iniungens.Igit defuncto alexrandro:& principatu a ſucceſſoribus eius diuiſo:templum ſup Garizin montē pmanſit.Et ſiquis culpā habuiſſet apud hieroſolymitas:aut de cibo illicito:ſeu de tranſgreſſione ſabbatorū: aut de huiuſmodi peccato ad ſicimitas recedebat dicens ſe iniuſte culpari.Defunctus eſt autē illo tpe princeps ſacerdotū laddus:& Onias filius principatū ſacerdotalem ſuſcepit.Et in his conſtituti hieroſolymitæ degebant.

INCIPIT LIBER.XII.ANTIQVITATIS IVDAICAE.QVI CONTINET GESTA.C.LXX.ANNORVM. CAP.I.

Lexander rex Macedonū ubi regnū perſarū diſoluit:iudeamq; diſpoſuit ut p̄dictū eſt a uita diſceſſit.Cunq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet.Antigonus qdē Aſyam apprehendit.Seleucus aūt babylonē:gentesq; uicinas obtinuit.Liſimacho ceſſit Helleſpontus . Macedoniam rexit Caſſander . Ptolomeus filius Lagi Aegyptū poſſedit.Qui dū aduerſum ſe ſeditiones haberent:ſuūq; dilatare contenderent principatū:diuturnis bellis ciuitates cōcuſſæ:multis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiſcebant.Tūc & oīs ſyria ſub Ptolomeo filio Lagi q ſaluator nuncupatur:contraria ſui nominis eſt perpeſſa.Nāq; hic ēt

Hierosolymā depugnauit:fraudibus & dolis ciuitatē die sabbatorū ingressus sub specie sacrificii nequaquā iudeis resistētibus quō hostile nihil existimarēt: & ideo ociosi ueluti nihil suspecti segnes erant:Qui cū sine labore ciuitatē apprehendisset:crudeliter eis do minabatur. Testis est oratiōis meæ Ouidius Sabatarcides:qui successor Alexādri acta conscribēs superstitionē nostrā p qua libertatē amisimus exprobrauit: cū hæc diceret. Est gens quę iudea dicitur ciuitatē munitam & magnam hierosolymā detinēs: quę cō tēpsit sub Ptolomeo constituta dum arma capere deuitasset: & ppter superfluā superstitionē seuissimum dominum ptulit habere.Sabatarcides quidē hęc de gēte nostra eōscri psit.Ptolomeus uero multos captiuos a mōtanis iudeę:uel a uicinis locis Hierosoly mo rū.i.a Samaria uel a Garisi trahens ad Aegyptū cōmigrauit.Sed cum cognouisset eos quos ab Hierosolymis abstraxerat firmos iurisiurandi uel fidei cultores existere cū Ale xandro legationē ad eos mittēti sic respondissent Dario uiuēte contra eū arma nequaq̄ sumere:post Darii expugnationē multos ad castella deputauit: & pes cū Macedōibus Alexandrię ciues statuit:fidēq; ab ipsis recepit: ut nepotibus suis societatē custodirent: cum & alii nō pauci iudei sponte ad Aegyptū peniissent opulētia locorū. Ptolomeiq; munificētia inuitati:quoq; nepotes seditiones contra samaritas dū fuę gētis patriā obla tionē seruare festinarent excitabant.Nam Hierosolymitę defendebant: dicentes suum templum sanctum existere:& immolationes illic transmitti oportere.Sichimitę uero ad Garizim montem destinari iubebant. Cap.II.

Post decimū & secūdū ānū ipii Alexandri:& post quadragesimū Ptolomei salua p toris:regnū Aegypti Philadelphus obtinuit p ānos trigintanouē: qui & legē iu deoq; interpretatus ē:& famulātes in Aegypto Hierosolymitas a seruitutis uinculo resoluit usq; ad centū uiginti milia ex huiusmodi cā.Demetrius Falareus sup bibliothe eam regis constitutus dū studeret oia p uniuersam terrā inuenta uolumina congregare: & acquirere si qd audisset dignū industria uel uoluntate regis:quē erga collectionē codi cū munificēter accēdi cognouerat:interrogatus a Ptolomeo:quot millia codicū habe ret:cū uiginti milia iā respondisset: sed tpe post pauco usq; ad qnquaginta milia posse peuenire:& nunciatū sibi diceret:multa apud iudeos legum eorū esse conscripta: studio uel bibliothecę regali digna:q̄ figuris litterarū uel sermone illorū:cōpositā:laborē non paruū praberēt:si in grecū mutarent eloquiū:cum uideant Syrorū litteris similes eoq; esse figuras:equa pronunciatione uocis:nihil ergo inqt phibet tuarū pecuniarū sumptu eas interpretari:dū in bibliotheca tua illorū quoq; leges contineant. Igitur ex optima Demetrii snia delectatus:postq̄ studium suū multos colligendi codices demonstrasset: scripsit ad principes sacerdotū gentis iudeę hæc fieri demandans.Aristenus aūt amicus regi necessarius:ppter humilitatē morū ab eo dilectus:cū sæpius ante nisus esset Ptolo meū petere:quatenus dimitteret captiuos iudeos q sub iperio eius essent tps hoc petitio nis prosperū arbitratus: ante loquit primatibus custodū regis corporis:Sofibio Taren tino & Andreæ ut simul laborarent:de qbus petiturus regē accederet.Quorū snia con firmata: cū hmōi sermonibus regē adiit dicens.Minime rex oportet una nos spe negli genter decipi:sed ueritatē intimare.Nā si legē iudeorum non tantū transcribere:sed etiā interpretari p tua gratia studemus:qua ratiōe possit hoc fieri:tot iudeis in regno tuo ser uientibus.Quos benignitate tuę munificentiæ decet a psenti iugo seruitutis absoluere: ac deo q leges exposuit p tui regni tutela remittere.Nā cū multa sæpius indignasses: cognouisti factorē eos oium deū colere:quē nos zena.i.iouē nominamus: q; oibus indul get zē.i.uiuere. Quapropter ad honorē dei quē maxima religione placant:liberos eos patriæ & moribus suis restitue. Cognosce tamē princeps me nec affinē esse eis:nec ab

eadē gētium natione.ut pro illis hęc ſuggerā:ſed dum omniū hominū factorē deū ſcirē ſuauiter ſuos benefactores amplecti:ad hāc petitionē pcuni. Poſtq̄ hæc Ariſtenus locutus eſt & rex in eū hilari uultu ridētiq; conſpexit:quanta inquit arbitraris milia poſſe dimitti. Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet: dixitq; pauloplus quā cētū milia poſſunt exiſtere.Nō paruā inqt a nobis Ariſtene donationē poſcis. Sofibio uero cū p̄ſentibus dicēte dignū eē munificētię ſuę:ſi deo q regnū ei donauit has gratiarū uices offeret:rex ſapiēti uſus cōſilio:ne cōtra eos milites qui eos captiuauerant facere uideretur:& quorū ſtipēdia captiuorū abſolutiōe minui uiderētur: de ſuo eos erario redimere ſtatuit dū militibus merces ānone p̄ſtaretur:& p̄ ſingulo captiuo apud eos cōſtituto dragmę centū uiginti darent. De qbus ēt pręcepta proponere p̄miſit: per quæ munificētiā ſuā: & Ariſteni petitionē confirmaret.Pręterea uoluntas dei affuit:p quā non tātū illos q a patre eius uel exercitu illius tranſlati fuiſſent:uerū ēt illos: q ſub regno eius p̄extitiſſent abſolutioni donaret:uel ſi q poſtea ſupueniſſent: p quorū redēptione pluſq̄ q̄dringenta talēta ſunt a rege largita. Vñ & exēplū ſanctionis ad manifeſtādā poſteris regis munificētiā cuſtodiri decreuerūt: quod erat hmōi. Quicūq; ſub noſtri patris īperio militātes ſyriā & phœnicē cū eo iudeāq; uaſtauerunt: & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & p̄uincias uēdiderūt:hos & q olim ſub meo regno exiſtūt: & ſi quos nūc ſupduxerūt dimittāt p ſingulo corpore accipiētes dragmas cētū uigīti:& milites qdē cū ānonis ſuis: reliquero a regali menſa redemptionis p̄ciū accipiant. Arbitror enim eos ſine uolūtate meī patris contra iuſticiā deprędatos: p̄uinciamq; eorum fuiſſe uaſtatā. Vñ & multos milites profectos eſſe cognouimus:dū ad ægyptū eos traducerent. Iuſtum ergo conſpiciens miſereri eis:iubeo conſtitutos in ſeruitute iudeos oēs dominis eorum antedictam accipientibus ſummam abſolui: nec quenquam in hac re fraudem aliquam agere: ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones aūt meas p̄cipio:ex quo miſſę ſunt p tres dies p̄poni:quatenus ad iudices domini conueniant:corpora ſtatim oſtendētes: hoc enī meo credo p futurū īperio. Contumaces uero liceat cuiq; uolenti nunciare:quatenus eorū ſubſtantię regis poſſeſſionibus ſocient. Cū hæc ſanctio regis lecta fuiſſet:& niſa eſſent oīa iuſte decreta:tantū uero deeſſe de abſolutione priorū:& horū q poſtea duēti iudei fuiſſent:ipſe de his ſua liberalitate p̄cepit. Præterea ſciens ſubitaneā diſtributionē difficilē exiſtere iuſſit rex: miniſtris & regiis cācellariis pecūias ſeponere. Quo facto intra ſeptimū diē oīa regis p̄cepta impleta ſunt:& talenta ſup quadringenta:ſexaginta p redemptione partita noſcunt:dū & p infantibus domini centū uiginti dragmas exigerent:ſicut rex pro his demandaſſet:ſcribendo pro ſingulo corpore p̄dictā ſummā exhiberi. Cū hæc ſecundū regiā uoluntatē munificenter diſpoſita fuiſſent:iuſtū uiſum eſt demetrio de iudaicis codicibus tranſcribendis:eius allegare decretū. Nā nihil fruſtra a regibus diſpenſat:ſed oīa cū multa diligentia gerunt. Quapropter allegationes:uel epiſtolarū exemplū deſignauimus:& ornamentorū tranſmiſſorū multitudinē:& qcqd in unoquoq; conſtructū eſt. Vnde poteſt optime opificū ars p̄ſpici.& uaſorū oīum excellentia agnoſci. Allegationis aūt exemplū hmōi probat. Maximo regi demetrius. Pręciente te o princeps de his q̄ hactenus ad cōſumationem bibliothecę deſunt:quatenus colligant:& de his q̄ corruerunt ut debitā diligentiā īpetrarent:oī ſtudio uſus in his: ad noticiā ueſtrā p̄duco legiſlationis iudaicæ uolumina nobis cum aliis deeſſe. Nā figuris hebraicis:& uoce gentili conſcripta: inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit ēt minus diligenter ea quæ habent tranſferri:dū regalē p̄uidentiā minime percepiſſent: neceſſariū tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nā ſapientiſſima & integra legiſlatio:ſic a deo data uideat exiſtere. Quapropter inqt Acatius abdiripetas:ſeu cōſcriptores

hiſtoriaꝝ nullatenus meminiſſe eius: nec uiroꝝ qui ſecundū eiuſdē legiſlationis p̄cepta uixerunt: eò q; caſta nimis exiſteret: ac nō oporteret eā ꝓfanis linguis exponi. Si uidet ergo tibi rex: ſcribe principi ſacerdotū gentis iudeæ: q̄tenus trāſmittat ſeniores ab unaquaq; tribu legū peritos: ut cū eis codicū explanationē & cōſonātiā cognouerimus: & interpretationis rerū cautā expoſitionē acceperimus: dignos codices tua uolūtate reponamus. Igit̄ tali ſuggeſtione facta: p̄cepit rex: ut ſcriberēt de his Eleazaro principi ſacerdotū gētis iudeę: ſimul ēt de abſolutiōe ſeruientiū apud eos iudeoꝝ: p̄terea mandarent ei: qa trāſmiſiſſent ad faciēdas crateras & libatoria: pōdus auri talēta quinquaginta: lapidū uero p̄cioſoꝝ ineſtimabilē multitudinē: denūciās ēt cuſtodibus arcarū in q̄bus lapides ſeruabant̄: ut electionē illoꝝ darēt opificibus: quatenus quos uellēt ad ſpeciē opis tollerent necnō ſperauit: ut pecuniæ ꝓ īmolatiōibus & reliqs cauſis cētū talēta ſacerdoti darent̄. Narrabo igit̄ factas & modū cōſtructiōis eoꝝ, cū declarauero exēplum epiſtolę principi ſacerdotū eleazaro a rege conſcriptę: q principatus honorē pro tali cā ſuſcepit. Defuncto principe ſacerdotū Onia: filius eius Symon ſucceſſor extitit: qui iuſtus eſt appellatus: ꝓpter pietatē quā in deū: & fauorē quē erga regē habuiſſe uidebat̄. Quo mortuo & filiū infantulū relinquēte nomine Onia: frater eius Eleazarus de quo ſermonē ſecimus principatum ſacerdotii ſuſcepit: ad quē Ptolomeus hmōi litteras deſtinauit. Rex Ptolomeus Eleazaro principi ſacerdotū ſalutē. Multis habitātibus imperio meo iudeis quos pſę cū potērtes fuiſſēt ad captiuitatē traxere: quoꝝ aliquos pater noſter ad militiā maioribus ſtipendiis deputans: honoratus eſt: aliis autem in ægyptum cum eo ambulantibus: caſtella & eoꝝ cuſtodiam demādauit: ut ſint ęgyptiis in terrorem: Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem: omnes clementer tractaui præſentes, ciues tuos: quorum plus centum milia captiuos & ſeruientes remiſi: poſſidētibus eos pro redēptione pecunias perſoluens: ętatibus aūt uigentes numeris militaribus deſignaui: multoſq; q mihi uel aulæ potuiſſent fidē ſeruare in palacio conſtitui: arbitratus deo iocundū ꝓ mea ꝓuidentia uotū ei hoc maximū deuouere. Porro uolens & iſtis & oībus per uniuerſam terrā iudeis p̄ſtare: leges ueſtras litteris græcis ab hębraicis tranſlatis: in noſtra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies: eligendo uiros optimos ſeniores ſex: ab unaquaq; tribu dirigere: qui per ætatē legū ſunt periti: ualebuntq; interpretationē earū caute nobis exponere. Nā opinor his perfectis: maximā nobis gloriā p̄parare. Tranſmiſi uero q deberent de his uobiſcū diſputare, Andreā primatē cuſtodū mei corporis: & Ariſtenū mihi dilectiſſimos: p quos ēt primitias uotorū ad templū: & ꝓ īmolationibus: & aliis rebus: tranſmiſi talenta centū. Tu aūt manda nobis q̄ uolueris fieri: quod gratius ample ętimur. Cū regis epiſtola Eleazaro fuiſſet porrecta: nimiū liberaliter ad eū ita reſcripſit. Princeps ſacerdotū Eleazarus: Ptolomeo regi ſalutē. Valētibus uobis cū arſiōe regina: uel filiis: bene nobis oia conſtant. Cū uero epiſtolā ſuſcepiſſemus: ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes aūt multitudinē legimus eā quatenus oſtenderemus: quā pietatē erga deū habeas. Demonſtrauimus ſecundū eas pateras quas miſiſti aureas uigintī: argenteas triginta: crateras quinq; ad menſam dedicandā: & q̄ directa ſunt ꝓ īmolatione uel renouatione eorū q̄ templo deſunt: talenta centū: deportata p Andream & Ariſtenū clariſſimos tibi amicos: uiros optimos: & doctrina præcellentes: tuaq; uirtute dignos. Cognoſce uero nos pro tuis utilitatibus: & p̄ter naturā aliqd uelle pati dū reddamus tuis beneficiis q̄ multipliciter in noſtros ciues largiris. Statim ergo ꝓ te: tuaq; ſorore: uel filiis hoſtias obtulimus: & multitudo uota pſoluit: ut uobis eueniant q deſideratis: & tuus principatus in pace cuſtodiat̄. Ad interpretandā uero legem quā pro tuis commodis accipere poſtulas: elegi uiros ſex ab unaquaq; tribu: quos dixerimus legem

ſarcbes. Erit aũt ueſtræ pietatis uel iuſticiæ: ut poſt legis trãſcriptionẽ ad nos eã cautę cũ portitoribus remittatis. Vale. Hęc qdẽ princeps ſacerdotũ reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſariũ uiſum: ſeptuaginta ſeniorũ ab eleazaro miſſorum nomina declarare: licet inti mata fuiſſent ſub epiſtola. Vaſorũ tñ magnificẽtiã ad cõſtructionẽ quę deo rex direxit nõ inopportunũ exponere putaui: quatenus cũctis munificẽtia regis erga deũ dilucidetur. Si quidẽ ipſe largos ſumptus pſtitit: & ſemp opificibus opera trãſmittebat: nihil cõſtrui deſidioſe concedens: quorũ de ſingulis qualis fuerit magnificẽtia narrabo: quamuis hiſtoria narrationẽ eaꝝ minime depoſcat: regis enim diligentiã uel munificẽtiã ita legẽtibus arbitror apiri. Prius aũt de mẽſa diſſeremus. Igiẽ habebat rex in ꝓpoſito ſuo ualde maximã mẽſam cõficere. Præcepit aũt dedicatę in hieroſolymis mẽſę quãtitatẽ cognoſci: ſi poſſit maior fieri. Cũq; ꝓpoſſet q̃lis eſſet illic cõſtitutа: & qa nihil ꝓhiberet maiorẽ cõſtrui dixit quintuplã magnitudinẽ uelle ſe facere: ſed timere ne ad miniſteriũ promagnitudinis quãtitate inutilis fieret. Nã nõ eã tãtũ ad ſpectaculũ deuouere: ſed ẽt miniſteriis abilem uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorẽ menſam auri inopia confectam: magnitudine quidem ſuperare priorem noluit: uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit. Sagax ergo ad diſcernendum tã rigidarum rerum naturam erat: & inuenire nouas ammirandaſq; facturas: quæ ſine deſcriptione fuiſſent. Harum ipſe prudenter inueniebat effectum: & oſtẽdens artificibus: ita perfici enunciabat: ut quę deſcripta fuiſſent: eorum cautã ſimilitudinẽ euidẽter opifices imitarentur. Promiſſa ergo complẽtes: menſam deſcribere feſtinamus. Huius duorum ſemis cubitorum longitudinem: latitudinem unius ſemis conſtruxerunt: totã de auro formantes eam. Coronam quidem in palmam conferunt: frontiſpicia uero uerſatilia ſculpturam habentia: ornatam in ſpeciem reſtis ex tribus partibus mare ſimil utis. Triangulis enim exiſtentibus frontiſpiciis unuſquiſq; angulus eandẽ formæ diſpoſitionẽ habebat. Quę dũ uerterẽt: unã & nõ diuerſam ſpeciẽ demonſtrabat coronæ. Porro pars q̃ ſub menſa erat incluſa: pulchre conſtructa fulgebat: pars aũt quæ de foris apparebat: artificii decore plus cuncta ſplendebat: qa uiſui uel ſpectaculo patebat. Vnde ꝓpter itate partiũ ambarũ acutã fieri cõtigerat: ne ullus angulus triũ ut ꝓdiximus exiſtentiũ in trãſductione minor uideret. Diſpoſiti uero erant in modũ funiũ torno factorũ prętioſiſſimi lapides: auris ſpersis ꝓ ſtaminа concluſi. Partes aũt q̃ ꝓ latera coronę cernebant: in ſpeciẽ cuorũ optio lapide factorũ figurate nitebãt: ſculpturæ uirgulas imitarę: q̃ ſpiſſe circa menſam uoluebantur. Quorũ aũt diſpoſitionẽ circumduxerũt opifices: ornatam q̃ eium fructuũ naturam: uuas pendentes: ariſtas ſurgentes: malagranata concluſa. Lapides aũt ſecundũ genus ꝓdictorũ fructuũ ad ꝓpriũ unuſcuiuſq; colorẽ formatos: circa totã mẽſam ex auro ligauerũt. Sub corona quoq; ouoꝝ ſimilis ordo: ſeu uirgarũ cõſtitutа: ut ex ambabus partibus eãdẽ opis uarietatẽ cauãq; ſpeciẽ menſa cõſtructa proferret: ne frontiſpicii uel coronæ poſitio in alterã partẽ menſæ conuerſa fieret diuerſa: ſed eadẽ uſq; ad pedes facies opis extẽderet. Nã ductile aurũ quattuor digitis latũ: ſecundũ totã menſæ latitudinẽ ſuper quod pedes eius imponerẽt: fecerũt: deinde ſperulis & clauſuris eas eũ corona menſæ conſtruxerunt ut eandẽ artificii: uel magnificẽtiæ uiſum ꝓberent, in quancunq; partẽ menſa cõuerteret. Sup menſam aũt Meandrũ fluuiũ ſculpſerunt: lapides ꝓcioſiſſimos in medio eius tãq; ſtellas uario colore ponẽtes. Nã carbunculũ uel ſmaragdũ iocundo aſpectu fulgentes miſerũt: aliorũq; genera lapidũ q uel induſtria uel emulatione digni: ꝓ excellentiã naturę cunctis exiſtunt. Poſt meandrũ aũt completũ: in ſpeciẽ funis qddã circumferebatur: in medio figurã ſublongã & rotundã habens: ſuper quod chriſtallinus lapis erat electrum ipoſiti pari pene formaꝝ aſpectu: q delectationẽ

mirã intuentibus pſtabant. Capita uero pedũ eius ſimília líliis fabricauerãt: circutationẽ brachioꝝ habẽtia ſub mẽſa reflexã: intus uero rectũ inſtar líliĩ germẽ uidebãt: quos lapis carbunculus in palmũ factus: figurã crepidinis oñdens: & latitudinẽ octo digitorũ hñs ſuſtẽtabat. Nã ſup eũ pedũ oẽ pondus innitebãt. Sculpſerunt ét tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unũquéq; pedũ: in qbus hederę uel uitis palmites cũ uuis exiſtentibus eminebãt: ut níhil aueris díſcrepare putarent. Siqdẽ ad aure flatum p tenuitatẽ & extẽſionẽ ſummitatis ſuę cõmotæ: imaginationẽ naturaliũ arte pbebãt. Verũ etiã figurã totius mẽſę tribus tabulis cõſtruxere: cõpagine ptiũ in inuicẽ ita colligata: ut inuiſibilis exiſteret: nec intelligerẽt eoꝝ inſertio. Groſſitudo uero menſæ non minus dimidio cubito fuiſſe dinoſcit. Talis ergo uotiua menſa multa regis munificẽtia: uel pciositate materiæ: ac uarietate pulchritudinis: & iduſtria artis artificũ ſtudioſe pfecta eſt: & licet magnitudine prioris deo deuote menſę non diſtaret: artificio tamen & nouitate: uel claritate factura: ualde melior & ſplẽdidior elimata fulgebat. Crateras ét aureas duas fecerunt: ſculpturam úperam ad inferiore parte uſq; ad cingulum habẽtes: lapidibus uariis in ſquáma cõcluſis. De hinc ſuper eos fecerunt Meandrum altum cubito: compoſitione lapidum diuerſorum: ſpecie magna fulgentẽ: in quo úrgarum ordo inſtabat: de quibus complexionibus ſimul uſq; ad labrũ protrahebatur. Per medium quoq; quattuor digitorum ſculptura pulchris lapidibus inſerta: decorẽ craterum oſtendebat: quorum labra líliorum foliis: & uuarum floribus in orbẽ productis corona complectebatur. Et aureas quidem crateras duas: capientes utraſq; amphoram hmõi cõſtruxerunt. Argentei uero clariorẽ ſpeculis ſplendorẽ emittebant: ut certius in his facies aſpicientiũ uideréẽ. Inſup fecit rex pateras trigínta ex auro necnon lapide præcioſo: & circũdate foliis hederę: uel auroſis bratteis: quaſi uitis celatura artificioſe obumbrabantur. Hæc ideo ita fiebant q; per ſcientiã opifícis arte mira relíquos anteirent: & multomelius ſtudío uel munificentia regis formabant. Non enim tantũ iceſſanter & large artificibus impendía præſtabat: quanto ét publicorũ negociorũ relictis regimínibus: ipſe operãtibus ſemp inſtabat: & frequẽter artífices uiſitabat. Quapropter opera opificũ díligentía regis & induſtría feruente propenſius íminebat. Cũq; hęc ad hieroſolymã trãſmiſſa ptolomei uoto fuiſſent; & princeps ſacerdotũ Eleazarus ea deo dicaſſet: portitores eorũ honorans: donaq; regi deportanda pſtans ad eũ remiſit. Ergo poſtq; alexandríã puentũ eſt: & Ptolomeus pſentiã eorũ cũ ſeptuaginta ſenioribus audiuit: ſtatim Andreã & Arıſtenũ legatos cuocari pcepit. Qui uenientes: epiſtolas quas a príncipe ſacerdotũ deportauerunt obtulerũt: & ea q; uerbis eos díſſerere iuſſerat edixerũt. Studens aũt colloqui ſenioribus ab hieroſolymis pro interpretatione legũ directis: diuerſos quidẽ qui pro ſuis cauſis aderãt denũcia uit dimitti: mirabilem hanc & pter conſuetudinẽ faciens dimiſſionẽ: ut qui ꝓpter hmõi cauſas ducebant: poſt quintũ diem eum adirent. Legari uero poſt menſam a rege tunc dimiſſi: illos ab Eleazaro deſtiatos expectabat. Dũq; ſeniores illi cũ dõíſq; regi deportãda princeps ſacerdotũ eis dederat aduenıſſent: cũ uoluminibus tranſierunt: in quibus lítteris aureis cõſcriptę leges continebãtur. Et rex eos de codicibus percũctabat. Cũ ne to reuelarent: & oſtenderent tenuitatẽ mẽbranæ: uel in cõprẽhenſibilẽ eorũ cõpaginem rex miratus eſt: q; ita fuiſſent compacta. Dũq; hoc diu feciſſet: gratias inquit ago: uobis quidẽ q; ueniſtis: maiores uero illí quos deſtinauit: ſed ante oía deo: cuius hæ leges uenerandę ꝓbant. Cunq; clamaſſent ſeniores: uel hii qui pſentes erant: orantes ꝓſpera regi díuinitus euenire: nimiũ delectatus: prorupit ad lachrymas. Nãſępius natura hoc ſummo gaudío patit: quod ét dolentibus ſolet accídere. Tũc iuſſit Codices primatibus offícii deſignarí: uiros aũt oſculatus equũ dixit eſſe: primũ ad cos facere ſermonẽ pro qbus

eſſent uocari: ímo & díē quo ad eū deducti fuíſſent: clarū ſingulís annís p totū uitæ ſuæ tp̄s celebraſſe ꝓmíſit. Nā euenit eundē eſſe primū præſentiæ illorū: & uictoriæ díē: quo Antigonū nauali p̄lio uícerat. Epulari ēt ſecū eos p̄cepit: hoſpitíaq; in arce denunciauít eis oía deputarí. Nícanor aūt ſup ſuſceptionē peregrinorū conſtitutus: Dorotheū uocās q de his curā habebat: iuſſit ſingulis neceſſaria p̄parare. Nā ita díſpoſitū a rege fuerat: ut alimenta q̄bus ſingulę ciuítates utunt̄: exhiberent̄ díligenter conſuetudíní peregrí-norum ad eos uenientiū: & eis oía ad nutū eor̄ pararent̄: quatenus cíbis ſolitis magís delectarent̄: ne forſan corrupti extraneis grauarent̄: quod & círca íſtos effectum ē. Do rotheo uero quē p̄ ſinceritate uitę ſup hęc rex cōſtituerat: p quē & p̄parauerat oía: q̄ ad hmōí conuenirēt cōuíuía hæc implēte: partē q̄dē mediā eor̄ ad dexteram ſuā: reliquos aūt poſt eius accubitū: níhil p̄termítens: quod ad eor̄ honoríficētiā p̄tíneret. Poſtq̄ aūt ita díſcubuerunt: iuſſit Dorotheo ſolita míníſtrare: q̄bus oēs iudei ad eū uenientes ute-bant̄. Tunc ítaq; ſacros p̄cones & ímolatores & alíos quí uota faciūt recuſauit: & unū e ſenioribus nomíne Heliſeū ſacerdotē exíſtentem: rex petiuit facere oratiōnē. Quí in me dío ſtās regí bona & ſubiectís eius optauit: & poſt plauſus cū gaudío & clamore oíum ſurrexerūt: & reſidētes ad epulatiōnē & delícias paratas ſe cōtulerūt. Præterea rex quā-tū ſatis ei uſſum eſt cœpit philoſopharí: & unūquēq; eor̄ naturales p̄cunctarí ſermōes: & ad contēplatiōnē queſtionis accendere: cauteq; íllís ad oía reſpondentíbus q̄ eís obie cta eſſent & explanantíbus gauíſus p̄ duodecím díes hoc conuíuiū ínſtruxit. Ēt q̄ uult ſingula cognoſcere: quæ in cōuíuío præparata ſunt: legat uolumína Arıſtení: quæ pro-pter hæc conſcripſerat: & agnoſcet. Mírante uero eos non tantum rege ſed etiam Mene dímo philoſopho: dícente oía per ꝓuidentiā díſpenſarí: ideoq; uírtutem & pulchrítudí-nē uídeří: deſtítit rex quídem de his facere ſermonem. dícebat autem maxima ſibí bona per p̄ntíam eorū fierí: nam ꝓfuíſſe eí: q; dídicíſſet ab íllís: quē admodū deberet regnare: iuſſitq; darí ſingulís talēta tría: & deputauit íllís: quí eos p̄ducere ad díuerſoría deberēt. Poſtquā uero tres exceſſerunt díes: cōgregans eos Demetrius: tranſíit ad ſtudíū marís: & unū trāſiens pontē: adíit partes aquíloní cōíunctas cōcíliūq; fecit in domo ꝓpe lítus ſtāte: & apta ſecretís ad cognítionē negocíorū. Vbí eos p̄ducens: petebat oía quę opus habebant ad legís ínterpretatiōnem ut ípſis præſentíbus dícerent: ut íceſſanter opus ímplerent. Cūq; íllí munificenter & laborioſe cautā ínterp̄tatiōnē facerēt: uſq; ad horā uonā ín hoc ſedētes: ad curā corporís uertebant̄: ita ínuítante eos Dorotheo: uel opulē ter conuerſationís ſalubría præbēte. multaq; ēt ex his quæ regí parabantur. Mane autē ad aulā ueníētes: Ptolomeū ſalutabāt & rurſus ad eūdē locū redíbāt: & manus in marí lauantes: & ſeípſos purificantes ita legís interp̄tatiōní uacabant. Itaq; trāſcripta lege & ope interp̄tatiōnis ad effectū per. lxxii. dies tranſacto. Cōgregās Demetrius iudeos oēs ad locū in quo traſlatæ leges fuerant: præſentíbus ēt interp̄tibus legít eas. Cūq; multí-tudo: amplexa legē: uel ſeníores eius ínterpretes: Demetriū eo q; magnarū rerū íuentor eſſe uídereť laudaſſet rogauít ēt: ut & p̄fidíbus ſuís daretur legēda: & petierunt omnes ſacerdotes ínterpretes: ſeníores: & p̄poſitos gentis: ut bene interpretata: pmaneret ímo bílís. Cum uero oēs ſnīam laudaſſent: iuſſerunt: ut ſi quod aut ſuperfluū: aut mínus alí qd ſcriptū uíderent in lege: hoc deſpicerēt: & manifeſtū faciētes emēdarēt: hoc caſtíga-tes: ut quod ſemel iudicatū fuerat bene ſe habere: ſempiterna memoría remaneret. Gaui ſus ergo rex & uídens uoluntatē ſuā ad utílē rē cē ꝓfectā: & delectatus relictís legíbus: & ſenſum: & ſapientíā: & legíſlatores obſtupeſcens: ad Demetriū ſermones facere cœ-pit: q; ita mira exíſteret legíſlatío q; nemo neq; hiſtoríographus: neq; poeta mēíníſſet. eius. Cuí Demetrius reſpondit: neminē fuíſſe auſum: harū legū tangere conſcriptionem

q; diuina & uenerabilis esset: & qa lesi sunt qdã a deo hoc pſumẽtes. Significabat uero: qualiter Theopompus uolẽs in hiſtoria aliqd de his conſcribere: ſit mẽte turbatus: plus triginta diebus: & cum ad ſe reuerſus eum humilitate a deo ueniam ſupplicaret: dei ſibi clemẽtiam factam ſuſpicatus eẽt: necnõ & in ſomnis uiderit: q; ei ideo accidiſſet: qa diuina ſcrutatus eſſet: & ꝓferre ea ad hoies impuros uellet: cum cõſcribere quieuiſſet recepit ſenſum. Referebat ãt & de Theotecto tragœdiarũ poeta dicẽs: quia cũ niſus fuiſſet in aliquo dragmatheos; meminiſſe: quæ in diuino uolumine continẽtur: oculis obſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis: & ita liberatus eſt a paſſione deo ueniã indulgente. Hęc ergo rex pure ſuſcipiẽs petiuit interptes: frequẽter ad ſe de iudea ꝓficiſci: hoc enim eis ad honorẽ & ad donationẽ ab eo profuturum dicens: nunc uero iuſtũ eſſe eos dimitti dicebat: ſponte aũt ad eum ueniẽtes: oia quę equũ eſſet ſapiẽtiã eos; impetrare: & pro ſua maieſtate dignũ largiri promiſit. Et qdẽ tunc remiſit eos donans unicuiq; optimas tres ſtolas: & auri talẽta duo & calicẽ uniꝰ talẽti: totũq; conuiuatorium. Principi autẽ ſacerdotum Eleazaro deſtinauit ꝑ eos lectos cũ aureis pedibus decẽ: & conueniẽtẽ eis ſuppelectilẽ: & calicem talentorum triginta: inſuper ſtolas decem: & purpuram: & coronam decoram: & lineas de byſſo centum: præterea & pateras: & trullã: & libatoria: & crateras aureas duas deuouẽdas. Petiuit ãt & ꝑ epiſtolas: ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe: eũ permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonẽ & diuicias ſuas libenter talibus impartiri. Huiuſmodi quidẽ cauſam ad honorẽ & gloriã iudeorum Ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit. Cap. III.

Mpetrauerunt aũt & a regibus Aſyę honorẽ: quõ cũ eis caſtrametati ſunt. Nã Seleucus noie Nicanor in ciuitatibus quas per Aſyã edificauerat: & in inferiore ſyria et in ipſa Metropoli Antiochia republica ſua dignos eos effecit et æquum eis honorẽ cũ habitatoribus macedonibus & grẽcis deputauit. Hactenus in eadẽ conuerſatione eos aliquando manſiſſe ſignũ eſt: q; iudei nolentes alienigenarũ uti oleo: accipiunt diffinitã quandã a principibus olimpiaci certaminis ꝑ prẽcio olei pecuniã: populoq; Antiocheno in ꝑſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinem: Mutianus ꝓfectus tunc ſyrię cõſtituta ſeruauit: & poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terrarum: ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni: ut eis ius reipublicæ de reliquo cũ iudeis nõ deberet eẽ cõe: nec impetrauerunt. Vnde põt conſiderari romanorũ modeſtia: & potius magnificẽtia Veſpaſiani & Titi. Qui cũ multa ꝑicula bellando contra iudeos ſuſtinuiſſent: acerbe ferẽtes q; ſe tradere noluiſſent: ſed uſq; ad finẽ pugnantes pmãſiſſent, nihil penitus eis de hoc quod dudũ ꝑſtitum fuerat abſtulerunt: ſed ſimul & priorẽ irã & petitionẽ magni populi Alexandrini & Antiocheni uiuaciter expulerunt: dũ nihil neq; pro amiciciis ad gratiã iſtorũ: neq; ꝑ inimiciciis deuictorũ concederẽt: quatenus ꝑſolueret aliqd priſtinæ iudeorũ utilitatis: dicentes eos in pugna dediſſe pœnas: q; arma cœpunt: inſontes aũt non eſſe iuſtũ ſua poſſeſſione priuari. Simile uero & Marcũ agrippã erga iudeos ſenſiſſe cognouimus. Nã motis contra eũ cretẽſibus: & petẽtibus Agrippam: ut conuerſationẽ quã eis Antiochus Seleuci nepos: q; apud græcos deus nũcupat, dederat ſoli poſſiderẽt & dicẽtibus: ut ſi cognati eſſent eorũ iudei: coleret ꝓprios eorũ deos: habito iudicio iudei uicerunt: ut ſuis utant moribus: defendente eos Nicolao damaſceno. Nã Agrippa interlocutus eſt: nihil innouare eis licere. Siqs aũt certius hęc uult noſſe: legat nicolai centeſimã & uiceſimãtertiam & quartã hiſtoriã: & Agrippæ qdẽ iudiciũ non eſt forſitã admirandũ. Nõ. n. pugnabat tunc gẽs noſtra aduerſus romanos. Veſpaſiani ẽt & Titi magnificẽtia qlibet decẽtius obſtupeſcit: q; poſt tot bella tantaq; certamina q̃ contra uos habuerunt tã pie diſpoſiti ſunt. Repetam aũt orationẽ: unde ad hæc

uideor eē digressus. Iudeos igit' sub iperio magni Antiochi regētis Asyā cōstitutos cōti
git multa tollerasse: dū terra eoꝝ diuersis calamitatibus subiaceret: cū illis q humilē sy
riā hitare uidebant'. Nā cū Antiochus pugnasset cōtra Eupatorē ptolomeū: & eius fi
liū Ptolomeū: cognomine epiphanē: laborare cōtigit eos cū uincēte & uicto: & eadē pa
riut pares existerēt naues turbate & tēpestatibus fluctuātes: dū inter felicitatē & cala
mitatē antiochi fuissent cōmuniter cōstituti. Cūq; uicisset Ptolomeū; Antiochus iudeā
recepit. Defuncto uero Ptolomeo filio Eupatore: filius eius magnā uirtutē militū misit
& ducē Scopā noie: contra humilē syriā: multasq; eoꝝ ciuitates coepit. Ex quo nostra
gēs expugnata adiecta ei est: & nō post multū Antiochus Scopā uicit: cōfligēs contra
eū iuxta fontē iordanis: & multos ab exercitu eius ꝓstrauit. Postea uero antiocho capie
te syriæ ciuitates: quas Scopa tenuerat: ex samaria sponte gens iudeorū ad eū trāsiēs: in
ciuitatē oēm eius exercitū suscepit: & elephātis abūdāter aliměta pbuerūt: & obsidēte
eos q ab Scopa in arce hierosolymoꝝ relicti sunt custodes: ꝓno aio auxiliū pstiterunt.
Igit' Antiochus iustū arbitratus iudeoꝝ erga se studiū liberaliter remunerandū: scripsit
magistratibus et amicis testimoniū exhibēs q; ab eis bñ tractatus ē: sed et dōatiōes q̄s
eis ꝓ gratia retribuere cogitauit: manifeste illis inotuit. Referā uero epistolas q̄s magi
stratibus de ipis scripserat: ꝓponēs testimōiū: qd' nobis pbet Polibyus megelopolitānus
in undecima historia sua ita dicēs. Ptolomei dux Scopa ad supiora uadēs loca: supauit
hyemis tpe gētē iudeoꝝ. Dicit nāq; et in eodē uolumie: qualiter Scopā Antiochus deui
cens Bythyniā et Samariā: et Abella: et Gadera cepisset. Paulopostuero tradiderūt se
iiudei: q circa tēplū habitabant. Factę aūt apparitionis in templo: ad aliud tps narra
tionē differamus. Polibyus qdē hęc in historia cōscripsit. Nos aūt reducamus orationē
ad narrationem priorem: intimantes epistolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolo
meo salutē. Iudei mox ut prouinciā eorū ingressi sumus: liberalitatē circa nos suā ostēde
rūt: & uenientes ad ciuitatem clare nos susceperunt: cū senioribus & principibus occur
rentes: & abunde ministrauerunt militibus: & elephantis uictualia & nobiscū ad arcem
pugnauerunt cōtra custodes ægyptiorū. Ergo dignū & nos iudicamus eos remunerari:
& reficere ciuitatem destructā: & rursus in eā habitatores cōgregare dispersos. Et primū
constituimus ꝓpter pietatem eis pstari ad īmolationes uictimarū: & uini & olei & liba
minis pciū argenteorū uiginti milia: & ad similā secundū ꝓuincialem legem tritici mo
dios mille quadringentos septuagintaquinq;. Præberi aūt hęc inquit eis uolo secundū
mea mandata: & opus tēpli cōstrui: & porticus: & si qd oportet aliud restitui. Materies
aūt lignorū deponat' ex ipsa iudea: & ab aliis gentibus: & a libano: nullo ꝓ his exigēte
uectigal. Similiter & in aliis in qbus oportet clarissimā tēpli fieri uolumus edificationē.
Conuerset' oē genus eorū secundū ꝓprias leges: relaxent' & sacerdotes & scribę tēpli:
& cantores sacri a tributis: q̄ pro suo capite dabāt: & regio uectigali: uel ab aliis cunctis
oneribus: ut pro opere eorū ciuitas habitationibus hominū apta reddat'. His quoq; qui
uel nūc habitāt: uel habitaturi cōuēiūt: dōamus tributa usq; ad mēsem biperheretheū:
& p tres annos liberamus a tertia parte fiscaliū: quatenus eorū lesio relcuet'. Et quicūq;
ab ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt: ex ipsis genitos libertati donamus: &
substantias eis reddi pcipimus. Epistola quidē hæc cōtinebat. Ornato aūt tēplo: edictū
poē suū transmisit' imperiū: in quo continebat' neminē alienigenarū intra muros tēpli
ingrediēdi habere licentiā: nec iudeos nisi qbus mos est purificatos secūdū patriā legē:
neq; inferre ciuitati equinas carnes: neq; mularū: neq; ferarū māsuetarū uulpiū: aut lupo
rū: aut leporū: aut pardorū: et generaliter oīum animaliū q̄ iudeis interdicta sunt: ut nec
pelles eorū liceret afferre: neq; horum aliqd intra ciuitatē pascere: sed solitis parentum

tiĉtimis.ex qbus & deo oportet ſacrificare:uti pmiſſum eſt.Qui aũt aliquid hoꝝ tranſ greſſus fuiſſet:iuſſit ut multatus pecuniæ pſtaret ſacerdotibus dragmas tria milia. Scri pſit ẽt teſtimonia noſtræ pietatis:& fidei p̃bẽs:cũ rebelles phrygas & Lidos adiſſet:eo tpe: quo ad ſupiores Perſarũ ierat ꝓuincias iubens Zeuſidi cariſſimo: ut mitteret quoſ dã noſtroꝝ a babylõe ad phrygiã:ita p epiſtolã ſuã mãdãs rex Antiochus Zeuſidi pri ſalutẽ.Si ſani eſtis:bñ eſt: ſanus & ego ſum.Audiens aũt phrygas & lidos rebellare ma gna cogitatione pmotus cõſiliũ aĩo pcepi qd oporteret fieri. Placuit aũt ad caſtella uel neceſſaria loca meſopotamiæ & babyloniæ iudeoꝝ domus duo milia cũ apparatu ſuo deducere: credo enĩ fideles nobis eos cuſtodes futuros ꝓpter pietatẽ: quã circa deũ ha bent.Nã teſtificantur pãrẽtes noſtri fideles eos: & ꝓnũ aĩum hẽre in his quæ petiti fue rint. Volo igit̃ licet difficile eſſe credã migrari:ut pmittas eos legibus ꝓpriis uti: & cũ eos ad prædicta loca migraueris:ad edificandas ſibi domos locũ unicuiq; diſtribui: ter ramq; colendam dari:& uitium plantationes & tributa fructuũ terrę cõcedere per ãnos decẽ. Accipiant uero uſq; quo fructus colligant triticum ad cibum ſeruorũ quod eis ſuf ficiat: ut noſtram impetrantes clementiam:proniores ſeipſos erga nos præbeant.Præte rea prouidentiam faciens eorum gẽtis ſecundũ poſſibilitatẽ:quatenus a nullo moleſtiã patiãtur.De amicitia quidem magni Antiochi & iudeorum:hæc a nobis ꝓ teſtimonio dicta ſint.Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum Antiocho cõpoſuit: de dit ei filiam ſuam Cleopatram ad nuptum:concedens ei humilem Syriam:& Samariã: et Iudeam:et Phœnicen dotis nomine. Diuiſis autẽ in utrũq; regẽ tributis unuſquiſq; ſublimiſſimus patriæ ſuæ colligens uectigalium ſummam ſtatutã regi offerebat. Eodẽ uero tempore ſamaritæ infœliciter agentes:multa contra iudeos mala fecerunt: terrãq; eorum depopulantes:multos inde captiuos trahebant: quæ facta ſunt ſub principe ſa cerdotũ Onia.Nã defuncto Eleazaro principatũ ſacerdotii patruus eius Manaſſes ſuſ cepit:cuius poſt finẽ uitę Onias eo in honore ſucceſſit filius exiſtẽs Simonis:cognomi ne iuſti:q Simon frater Eleazari:ſicut prędiximus:erat. Cap.IIII.

Sed aũt Onias paruulus mente:& pecuniis auarus exiſtens:ꝓ populo regibus ue ctigal quod patres eius ex ꝓpriis dabãt ideſt uiginti talẽta pecuniarũ nõ reddens ad irã regẽ Ptolomeũ cõmouit:q & legatũ tranſmittens ad hieroſolymã: culpa bat Oniã nõ reddentem tributa:& interminabat̃:ut ſi nõ acciperent tributa:terrã eoꝝ ad iugera metiret̃ & mitteret ad habitãdũ illic milites.Audiẽtes uero mãdata regis iu dei turbabant̃:hunc aũt Oniã nihil horũ flectebat ꝓpter auaritiã ſuã.Ioſeppus aũt q dã iuuenis ætate:ſed ꝓpter caſtitatẽ & ſuã prudentiã iuſticiæ gloriã habens apud hiero ſolymitas:patre Tobia:& ex ſorore Oniæ principis ſacerdotũ ꝓgenitus:mandante ma tre legati pſentiã dũ ille eſſet ad ficulã uicũ:ubi natus erat:ueniẽs in ciuitatẽ increpabat ſacerdotẽ:non prouidentẽ innocentię ciuiũ:ſed ad pericula mittere uolentẽ gentẽ pro pter pecuniarum priuationẽ: dum ꝑ ipſum populum dignitatẽ accepiſſet:& principa tum ſacerdotalis honoris impetraſſet.Si aũt cupiditate haberet pecunias:ita ut propter ipſas & piculũ fieri patrię:& ciues ſuos afflictos uidere pateret̃:ſuadebat ei ad regẽ ire & petere:ut ei aut oẽs pecuniæ aut pars concederet̃. Tunc Onias neq; principatũ uelle ſe gentis habere reſpondit imo & ſacerdotalẽ honorẽ ſi eſſet poſſibile paratũ ſe eſſe depo nere:ne tãtum ad regẽ accederet.Et dũ nihil ad ſe de his ptinere dixiſſet:ioſeppus inter rogauit eũ:ſi ſibi concederet legationẽ ad Ptolomeũ gerere pro gẽte.Cũq; conceſſiſſet Onias:aſcendit ad tẽplũ ioſeppus:& conuocata multitudine ad contionẽ nihil turbari eos uel timere ſuadebat propter auunculi Onię circa eos negligentiam:ſed rogabat:ut deponerent cordis meſticiã;qua ꝓ regis mãdatis affligebant̃.Nam legationẽ factuꝝ

ſed ad regẽ

ſed ad regē ꝓmiſit:ut flecteret eū:quo nihil iuiqtatis i eos efficeret.Multitudo qdē hæc audiēs.Ioſeppo gratias egit:ipſe ăt a tẽplo deſcēdēs:in hoſpitiū ſuſcepit Ptolomei legatū:donauitq; ei magnificētiſſima munera:& ꝓ multos dies munificētiſſime eū pauit:& ad regē remiſit: ꝓmittens ei ut & ipe ſequeret.Nā ꝓnior factus erat ꝓficiſci ad regē legato inuitante:& cōcitante eū ad Aegyptū peruenire:& ꝓmittēte oīa quæ a Ptolomeo peteret per ſe eū ipetraturū:qa modeſtiā morū eius nimis amabat.Cūq; legatus ad ęgyptū peruenīſſet:& regi nunciaſſet indeuotionē Oniæ:& utilitatē Ioſeppi:quē uenturū ad eū dicebat:& ſatiſfacturū pro exceſſu Oniæ:qui ēt regē patronū eſſe cōfideret:tanta laudū magnitudine ꝓ adoleſcēte utebat:ut regē & uxorē eius Cleopatrā prius familiā rē faceret habere Ioſeppū quā eū haberent ꝓſentē.Ioſeppus aūt mandās amicis ad Samariā:& mutuā ab eis accipiēs pecuniā: & parās cōuenientia ꝓfectioi:ueſtes & pocula & ſubiugalia:q̄ oīa ad uiginti milia dragmas eſſent ad Alexandriā uſq; puenit.Cōtigit ăt p illud tps oēs primat⁹ & magiſtratus aſcēdere ciuitates Syriæ & Phœnicię:ut uectigaliū ſuſciperent exactionē.Nam ſingulis annis potētibus p ciuitates eā rex cōmittere cōſueuerat.Vidētes autē hi p uiā Ioſeppū deridebāt eius paupertatē & inopiam.Cūq; ad Alexandriam peruenīſſet:in Memphi Ptolomeū eſſe cognouit:cui occurrere feſtinauit.Sedēte aūt ſup currū rege cū uxore & amico Athenione:q cū legatione ad Hieroſolymā deſtinatus:& a ioſeppo hoſpitio clemēter exceptus eſt.Vidēs Athenio mox regi innotuit:dicēs hūc eē:de quo ab hieroſolymis ueniens nunciauit:quā bonus inquit iuuenis & liberalis.Ptolomeus uero primus eū ſalutauit:& aſcēdere ſuper currū fecit.Poſtq̄ uero ſedit cœpit rex Oniā accuſare.Tunc Ioſeppus ait.Veniam ei queſo pręſta propter ſenectutem.Non enim uos latet q; ſenes & infantes eandem mentem cōtingit habere.A nobis aūt reddit̄ tibi ratio:ut ei penitus iraſci nō debeas.Gauiſus aūt rex de prudētia atq; beniuolentia iuuenis:plus eū quippe iam expertū dilígere cœpit:iuſſitq; in aulā regiam ſuſcipi:& quottidie ſuæ menſę eſſe conuiuā.Cūq; ueniſſet ad Alexandriā rex:uidētes Syrię priores conſedentē Ioſeppum:egre ferebant.Inſtante uero die quo ſuſcipi habebant uectigalium ſolēniter exactiones,diuerſarum ciuitatum nobiles data pecunia ſuæ patrię exigenda fiſcalia cōducebant:q̄ uſq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnicię & Iudeæ & Samariæ cōlligebantur.Audiens ergo Ioſeppus culpabat eos qui conducebant:tanq̄ paruo munere exigenda regi uectigalia promiſiſſent.Ipſe autē duplum dare pollicitus eſt:& fiſci iuribus peccantium ſubſtantias applicare.Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur.Rex itaq; libenter audiuit q; ad eius ærariū expectaret augmētum:& petente Ioſeppo confirmari ſibi uectigalium conductionem interrogauit ſi ſecundum promiſſionem ſuam uades idoneos habere potuiſſet.Ille uero facile reſpondit.Dabo inquit homines bonos & optimos de quibus confidas.Cūq; diceret rex:qui ſunt iſti uades:quos te dare promittis:Ioſeppus:te inquit ō rex & tuā uxorem pro utraq; parte ſpōſores prębebo tibi.Cuius uerba libēter ſuſcipiēs Ptolomeus ſine fideiuſſoribus uectigalia eum habere permiſit.Quod factum nimis contriſtauit eos qui de ciuitatibus Syrię ad ęgyptum uenerant:q; ſimili non fuerant benignitate tractati:unde cū magna confuſione ad ſuas unuſquiſq; prouincias receſſere.Ioſeppus uero accipiens a rege duo milia peditum:petiuerat enim aliquod auxiliū ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere:tunc mutuans propter expenſas ſuas ab amicis regis quingenta talēta de alexandria in Syriam eſt profectus:q poſtq̄ uenit in aſcalonā uectigalia exigens aſcalonitas quō nihil dare uolebant:ſed ēt contumeliis eum grauibus afficiebant:capiens priores ipſos;uiginti trucidauit:& ſubſtantias eorum uſq; ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit:intimans ei quæ cōtigerunt.Miratus autem Ptolomeus pru-

dentiã eius:& laudãs quę facta fuerãt:pmisit ei agere q̃ uellet. Hęc audiẽtes Syrii obstu puerunt ascalonitarũ cõtumacię exẽpla:metuentes ciuitatibus suis:& ideo foribus ciui tatũ reseratis deuotis animis aduentũ ioseppi sustinebant. Nitẽtibus uero scitopolitanis cõtumeliis eũ afficere:& uectigalia denegare q̃ prius sine dilatõe reddebãt:horũ quoq; priores iterfecit:substãtiasq; eorũ fisci iuribus applicauit. Colligẽs uero pecũias multas: & maximũ faciẽs lucrũ ab exactione uectigaliũ abutebat collecta pecũia:ut ei poten tia pmãeret, occasionẽ sibi:& cãm fœlicitatis seruare putans ex his q̃ congregauerat:& multa large regi & cleopatre uel amicis eorũ bona dirigebat patrocinia sibi eorũ fauo rẽq; cõciliãs. Potitus uero hac fœlicitate p ãnos uigintiduos:& pater factus ab una qdem uxore septẽ filiorũ:habuit ẽt ex filiã fratris sui Solimi, unũ nomie hircanũ:quã accepit ex tali causa:cũ fratre quondã Alexãdriã pgẽs:ducẽte ẽt secũ filiã nuptiis iã maturam: ut eã cõiungeret alicui sublimi iudeorũ: dum apud regẽ cœnaret:& intrasset Pantomima ad cõuiuiũ cõcupiuit eã:fratriq; nunciauit desideriũ suũ:petẽs eum celare suũ peccatũ. Nã apud iudeos lege ꝓhibẽt alienigene cõuenire mulieri;quapropter petebat ut fideli ter causam eius cupiditatis expleret. Frater aũt eius libenter ministeriũ suscepit omansq; suã filiã:nocte adduxit ad eũ et collocauit. Ille ex ebrietate nesciẽs ueritatẽ cũ fratris filia cõcubuit:quo sępius facto ualde dilexit eã: dixitq; ad fratrẽ q, uita eius pclitaret si rex ei minime cõcederet Pantomimã. Fratre uero petẽte nihil eũ debere metuere:qa dicebat ei frui muliere uxorẽq; habere:& uerũ apiẽs ei:ac dicens magis se uelle filiã iniuriã susti nere quã illũ uidere ad confusionẽ detestabilem peruenire:laudans eũ Ioseppus de con cordia fraternitatis filiã eius duxit uxorẽ & filiũ ex ea gẽuit Hircanũ ut ꝓdiximus. Qui cũ adhuc tertiũdecimũ annũ agens demonstrabat naturalem fortitudinẽ & prudentiã: ut ẽt acerbã emulationẽ fratribus suis excitaret. Ioseppo uero ualẽte cognoscere quis de filiis suis uirtute melior existeret:unũquẽq; ad doctorũ sublimiũ studia destinauit. Et cę teri qdẽ desidia disciplinarũ indocti fatuiq; redierunt. Post illos aũt adolescentulũ hirca nũ direxit:dãsq; ei trecẽta iuga boũ:trãsmisit uiã duorũ dierũ ad solitudinẽ seminare:ce lans lora quibus ligarent:quæ nõ habẽs hircanus:aratorũ qdẽ sentẽtiã reprobauit sua dẽtiũ:ut ad patrẽ mitteret quosdam deferre lora. Tempus aũt nõ arbitratus nõ oportere se pdere dum expectaret illos qui transmittẽdi erãt:excogitauit uirile quoddã & ma ius ętate sua: Occidens enĩ decem iuga:carnes quidẽ opariis distribuit:pelles uero eorũ incidẽs retinacula fecit:per quæ iuga ligauit:& hoc modo seminans terrã quã ei ꝓcepe rat reuersus est ad eũ: quẽ pater suscipiẽs nimis dilexit ꝓpter prudẽtiã & argutiã mẽtis: & fiduciã eius laudans tanq̃ solum propriũ filiũ diligebat; ꝓpter quod fratres eius cõtri stabant. Vt uero nunciauit qdam Ioseppo per illud tẽpus filiũ regi ptolomeo gẽitũ:& q, oẽs priores syrię:& subiectarum prouinciarum celebrarẽt natalis pueri diẽ:cũ appa ratu maximo ad alexandriã ire ipso quidẽ senio prohibebat:filios aũt interrogauit qs il lorũ ad regẽ uellet ire:maioribus uero recusantibus:& ad tales cõuẽtus indoctos se esse dicẽtibus: fratremq; hircanũ posse ad regẽ ire firmãtibus cõsuluit eũ. Qui cũ se ꝓmisis set iturũ dicẽs se in uia non multas opus habere pecunias:dũ soleret bibere modeste: & ei decẽ milia dragmæ habunde sufficerent:gauisus est de sobrietate filii. Deferens autẽ parũ puer patri suadebat dona quidem exinde ipsi regi non mittere: dare uero epistolã ad dispensatorem in alexandriam:quatenus ei prẽberet pecunias ad comparationẽ eorũ quæ optima uel præciosa poterat inuenire. Quiopinatus decẽ talenta sufficere ad sum ptum regii muneris: filium collaudãs:ut bene admonentem scripsit dispensatori Arioni qui oẽs per Alexandriã eius dispensabat pecunias:non minus tria milia talenta existen tes. Nã Ioseppus a Syria pecuniã ad Alexãdriam mittebat. Et constituto die uenientes

in quo aſſignari regi oportuiſſet. Arioni ſcribebat: ut eas redderet. Igitur Hircanus ſuggerēs patri: accepit epiſtolā ad alexādriāq; perrexit. Egreſſo aūt eo fratres eius ſcribunt omnibus regis amicis: ut eū occiderēt. Qui ut puēit ad Alexandriā: porrexit Arioni epiſtolā. Quo interrogante eū quāta uellet accipere talenta: nā ſperabat eū querere decem tantū: aut his pauco plus: cūq; dixiſſet milie opus habere iratus increpabat eū: quaſi uolentē luxurioſe uiuere: & dicebat quēadmodum pater eius ſubſtantiam collegiſſet labore uel abſtinentia: & imitatorē fieri gēitoris inuitabat. Dare aūt nō plus niſi decē talēta ſe dicebat: & hęc ad regiā donationē. Tunc furore cōmotus adoleſcens in uincula Arionem miſit: cuius uxor ad Cleopatrā demādās petiit quatēus puerū increparet: nā ualde Arion apud eam honoribus p̄cellebat: quod etiam ad regis notitiā Cleopatra p̄duxit. Itaq; Ptolomeus ad Hircanum mittens admirari ſe dicebat q; a patre ad ſe tranſmiſſus nō eum uidiſſet: inſuper et diſpēſatorē ligaſſet. Vēire ergo eū: & cām ſibi pro qua uēiret idicare p̄cepit: quē ferūt nūcio regis ita reſpōdiſſe legē eſſe penes iudeos: quæ ꝓhibet cōmunes epulas prius attingere: quā in tēplo dei īmolare. Et ideo diſtuliſſe, ne ſine donis a patre tranſmiſſis ad regē peruenirēt. Propter hanc cauſam nō ad eū ueniſſe: ſeruū autē puniſſe nō obſecutū iuſſionibus ſuis dū nihil diſtaret iter magnū & minorē dominum: ſed ſi taliū cōtumaciā nō emēdaſſet: et tu inquit ſpera ſimiliter a ſubiectis contemni. Quę Ptolomeus audiens adriſum cōuerſus magnanimitatē adoleſcētis miratus eſt. Cūq; audiſſet Arion q; ita rex reſpōſum accipiēs nullū ei auxiliū p̄beret: dedit adoleſcēti mille talēta: et a uinculis eſt ſolutus. Tres uero differēs hircanus dies regē reginā q; ſalutauit: quem illi libēter ſuſcipiētes uiderunt: & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latēter ad negociatores accedens comparauit ab eis pueros centū litteras ſcientes unūquenq; talēto uno: & cētum uirgines ſingulas eodē prætio. Cunq; inuitatus ad regis conuiuiū diſcubuiſſet cū prioribus ꝓuinciaꝝ: ultimus omniū & tanq̄ puer ab his q̄ loca ſecūdū dignitatē habebāt cōtemneret, Cunq; oēs cōuiue regis oſſa ciborum ante hircanū in mēſa ꝓiicerēt: ipſo tacēte Triſon q ad conuiuia & ad riſus conuiuiarum erat aptus: rogantibus ſe cōuiuis iuxta mēſam aſſiſtens regi ait. Vides dñe antepoſita oſſa Hircano. Ex hoc conice q; & pater eius ſic omnē Syriā dēudauit: quēdmodū hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Ridēte uero ad uerba Triſonis rege: & iterrogante Hircanū: cur tanta ante eum oſſa iacerent: apte iquit domine: nā cāes ſemp oſſa cū carnibus deuorant: ſicut iſti fecerunt. Idē de accūbentibus dicēs: quoniā iſta āte eos minime oſſa iacebant: hoies uero carnes cōedunt: oſſa aūt iactāt quod & ego tanq̄ hō nūc feci. Rex aūt miratus eius reſpōſum tā ſapiēter dictū oēs plaudere iuſſit: uerbū eius laudātes. Poſtera uero die ad unūquenq; regis amicū pergens: & ad potētes aulę hos qdem ſalutabat: ſa mulos autem iterrogabat: quæ dona daturi ſunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicētibus: quoſdam decē daturos talēta: alios autem nobiles plus ſecundū magnitudinem ſubſtantię ſuæ: cōtriſtari ſe ſimulauit quaſi nō ualēs talē donationē offerre: nam pluſq; quinq; talenta ſe non habere affirmabat: quod ſerui audientes dominis nunciauerūt: q; gauiſi ſunt ſperantes ioſeppum regem offendere: propter munerū paucitatē: inſtante uero die ceteri quidem regi offerentes talenta nō plus uiginti: qui magnū uidebāt offerre munerū quantitatē, hircanus quos comparauerat pueros centum & uirgines totidem: unicuiq; dans talētum portare: obtulit pueros quidē regi puellas aūt cleopatrę reginę: omnibus munerū magnificētiā admirantibus & ipſis regibus & amicis eoꝝ: inſuper & regis ſeruiētibus: quia digna dona multis talentis obtuliſſet: unde etiā & mortis periculā declinauit hircanus: quę fratres eius zelo ducti parauerunt. Tūc ptolomeus magnanimitatē adoleſcētis miratus imperabat ei donationem quā uellet accipere: ille nihil plus

petiuit ab eo inſe fieri quã ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter: & donationes copioſas p̃ſtans patri et fratribus et oĩbus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audiẽtes aũt fratres eius Hircanũ a rege talia meruiſſe: magnoq; cũ honore redeũtẽ: i occurſum eius ſe egredi ſimulantes interficere illum ẽt patre ſciente oĩmõ decreuerunt: iraſcebaẽ. n. ei pater ꝓpter pecunias quas regi obtulerat: et nõ curabat ſalutẽ eius. Et iraꝫ qdẽ quã circa filiũ Ioſeppus habebat regẽ timẽs celabat. Cõmittentibus uero aduerſus eũ fratribus pugnã: multos eoꝝ q eos ſequebãẽ occidit cũ duobus fratribus ſuis. Cateri aũt ad patrẽ hieroſolymã cõfugerunt: q poſtq̃ ad ciuitatẽ uenit nullo ſe ſuſcipiẽte diſceſſit trans iordanẽ fluuiũ: ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idẽ aũt tp̃s regnabat in aſia Seleucus q Sother nominabaẽ filius magni Antiochi: tũc moritur et pater Hircani Ioſeppus uir bonus et magnanimis q populũ iudeorũ a paupertate et debilitate ad clariſſimas rerũ cauſas uſq; pduxit. Is ẽt uiginti et duobus annis Syrię et phœnicie et ſamariæ tributa diſpenſauit. Defunctus eſt uero et auunculus eius Onias principatum ſacerdotii Simoni filio derelinquens. Cap. V.

Ortuo quoq; & iſto: filius eius Onias in honorẽ ſucceſſit: ad quẽ rex lacedęmo-
m niorũ aruis legationẽ direxit & epiſtolas: quarũ hmõi cõtinebatur exẽplar. Rex lacedæmoniorũ aruis Oniæ ſalutẽ. Legẽtes ſcripturã aliquã iuenimus ex uno genere iudeos & lacedęmones extitiſſe: & familiaritatẽ cũ Abraã ſotialiter habuiſſe. Iuſtũ eſt ergo cũ fratres exiſtatis trãſmittere ad nos & petere quæ uobis neceſſaria iudicatis: facimus uero & nos idẽ: & ueſtra ꝓpria ſimul: & noſtra cõmunia reputamus. Portitor litterarũ Dimotilis epiſtolas uobis defert quadrãgulo ſcriptas ſignaculũ habẽtes: aqlã draconem unguibus deportantem. Epiſtola igitur a lacedæmoniorũ rege deſtinata tenetum hmõi cõtinebat. Defuncto aũt Ioſeppo populũ cõtigit ſeditionẽ pati propter filios eius. Nã maioribus bellũ gerentibus cõtra hircanũ ultimũ filioꝝ Ioſeppi: diſſenſit abinuicem multitudo: pluresq; maioribus auxiliũ ferebãt cũ principe ſacerdotũ Simone qui eognatus eorũ & affinis extabat. Hircanus aũt redire quidem ad Hieroſolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanẽ frequenter arabas debellabat. Edificauit ergo turrim fortiſſimã ex lapide albo cõſtruens eã & totam uſq; ad terram ſculpſit animalibus diuerſis: & in circuitu fecit magnũ & altũ euripum: id eſt fluuium. Ex petra aũt contra poſiti montis cuius incidens ſiniſtrã extenſionẽ ſpeluncas multorũ ſpatiorũ in longitudinẽ ibi cõſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad cõuiuia & ſomnũ: & cõuerſationẽ fecit aptiſſimã multitudini: cameratas ẽt currentium aquarũ delectatione gratiſſimas ad ornamentũ totius aulæ. Oſtia uero ſpelũcarum aperuit minora: ut unus & nõ multi p ea poſſint intrare: & hoc euſtodiæ gratia cõdidit: ut obſeſſus a fratribus minime piculo ſubiaceret. Inſup edificauit & atria magnitudine excellẽtia: & paradiſis ornauit egregiis: & talẽ pficiẽs locũ tyrũ eũ nominauit. q locus eſt inter arabiã & iudeã poſitus trãs iordanem non longe a Sebonitide regione. præfuit ergo partibus illis per ãnos ſeptem omni tempore: quo Seleucus ſyriæ regnauerat. Hoc enim iam defuncto: poſt frater eius Antiochus: q epiphanes uocabatur regnum obtinuit. Moritur etiã Ptolomeus rex egyptiorũ: qui ſimiliter epiphanes nuncupabaẽ: relinquẽs duos filios minores ętate: quorũ unus qui & maior erat Philometor dicebatur: minor uero Fiſcon. Hircanus autem uidens magnam Antiochum uirtutem habentẽ: & timens ne tentus ab eo tormẽtis afficeretur pro his quę cõtra arabas egerat uitam propriæ manus interemitione cõcluſit: cuius ſubſtantiã Antiochus ſuis cõmodis applicuit. Cap. VI.

p Er idem tp̃s defuncto Onia principe ſacerdotum: fratri eius Antiochus ſacerdotii contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat adhuc infans erat

Demõſtrabimus aũt ſingula ī loco ꝓprio q̃ ad hũc puerũ pertinere uidebunt. Ieſu uero nã hic frater erat Oniæ principatũ ſacerdotii rex abſtulit iratus: et dedit eũ iuniori fratri eorũ noie Oniæ. Symoni aũt tres filii hi fuerunt: q ad tres principatus ſacerdotii ſicut p̃ diximus peruenerũt. Et Ieſus qdẽ Iaſonẽ ſe nominauit. Onias aũt menelaus eſt nũcupatus. Seditionẽ itaq; prius princeps ſacerdotũ Ieſus aduerſum Menelaũ cõcitauit: & diuiſa ī utrũq; populi multitudie: ꝓ parte Menelai filii tobię cõſiſtebãt populi uero pars plurima Iaſonẽ adiuuabat. Vnde et laborãtes Menelaus et filii Tobię ad Antiochũ diſceſſerũt. ad noticiã eius ꝓducẽtes q; uellẽt patrias relinquere leges: & cõuerſationẽ & mores obſeruare græcorũ. Rogauerũt ergo eũ ut ꝑmitteret eis edificare Gymnaſiũ hieroſolymitis. Cũq; cõceſſiſſet circũciſionẽ ſuã uelauerunt: ut nõ appareret ī denudatiõe græcis eſſe diſſimules: ceteraq; oĩa relinquẽtes: quæ illis mos patrius impõebat: aliaq; facta gẽtiũ rituſq; ſequebant. Antiochus aũt ꝓ ſuo fœliciter impio exercitũ ducere deliberauit ad ægyptum tractus deſiderio eius contẽnens filios Ptolomei ut debiles: ac nequaq̃ tãta negocia regere ꝑualentes. Peruẽiẽs igit cũ magna uirtute ad peluſiũ: & dolo philometorẽ Ptolomeũ circũueniens ęgyptum occupauit. Et cũ adiſſet loco mẽphiticæ ciuitatis: eã capiẽs cõtra alexandriã ut obſidẽdo ptolomeũ caperet ambulauit. Expulſus uero eſt: nõ ab alexãdria tantũ ſed et a toto ægypto: romanis ſibi denũciãtibus ut diſcederet a ꝓuincia: ſicut prius & alibi demonſtrauimus. Exponam ergo ꝓ partes de hoc rege: quẽadmodũ iudeã & tẽplũ pariter occupauit. Nã in patria mea cõſcriptõe capitulatim eorũ memoriã feci: nũc neceſſariũ putaui ad certiorẽ eorũ narrationem denuo remeare. Reuerſus ergo ꝓpter romanorũ timorẽ ab ęgypto rex antiochus ad hieroſolymorũ ciuitatẽ ducit exercitũ: quo puẽiẽs ãno centeſimo quadrageſimotertio: poſt regnũ primi ſeleuci centeſima qnquageſima tertia olimpiade: uiceſimo & qnto die mẽſis caſleu quẽ macedones appelleon nominãt: capit eã ſine cõflictiõe cuiuſpiã apiẽtibus ei portas his qui uolũtati eius cõſentiebant. Ingreſſuſq; ciuitatẽ hieroſolymos; multos interemit ſibi cõtraria ſapiẽtes: necnõ et eos q portas aperientes ciuitatẽ ei tradiderunt: ꝓpter templi diuitias iterfecit: multaſq; ab eo auferẽs pecunias ad antiochiã reuerſus eſt. Poſtq̃ ergo expoliauit tẽplũ ita ut uaſa dei aſportaret & lucernas aureas: & arã aureã: & mẽſam: & ſacrariũ neq; de uelis abſtinuit: q̃ ex biſſo & cocco erãt. Exhauriẽdo aũt & theſauros nihil pẽitus relinquens: ad maximũ iudeos luctũ ꝓpter hęc uſq; perduxit. Nã & quotidianas imolatiões quas deo ſecũdũ leges offerebãt celebrare ꝓhibuit. Depdãs uero totã ciuitatẽ: quoſdã interfecit: alios captiuos cũ uxoribus & filiis deduxit: ita ut numerus multitudinis captiuorũ uſq; ad decẽ milia exiſtere uideret. Incẽdit ẽt optima eius loca: & deponens muros arcẽ edificauit in interiori parte ciuitatis: nã alta & eminentior erat prius a tẽplo: & ꝓpter hoc mũiẽs muris altis & turribus cuſtodiã macedonũ ibi diſpoſuit. Mãebãt ẽt in arce nihilominus hoies impii & moribus maligni a qbus ciues multa & acerba ſubidebãt. Edificãs uero & ī ſacrario arã: ſup eã porcos imolauit: hoſtias nõ legittimas: nec patrię religioni iudeorũ cõgruas. Coegit itaq; eos relinquẽtes religionẽ patriã idolũ uenerari: edificare ẽt ī unaquaq; ciuitate & uico tẽpla deorũ: & aras collocãtes imolare ſup eas porcos omni die p̃cepit: & ne quis circũcideret aut ne filii eorũ. Interminatus eſt & tormẽta grauiſſima: ſiquis p̃ter hęc facere inuẽiretur. Cap. VII.

Onſtituit itaq; p̃poſitos: q cogerẽt ꝑ ialia mãdata pſicere. Et multi quidem iu
c deorũ ſponte: alii uero ꝓpter timores imminẽtes: regis p̃cepta ſequebant. ꝓbatiſſimi ãt et generoſi deteſtabile facinus execrãtes: pr̃iis legibus adheſerũt: ꝓpterea diebus ſingulis pœnis afflicti: et amara paſſi tormenta trucidabantur. nam et uerberati: et diuerſis cruciatibus fatigati: adhuc uiuentes crucis patibulo figebantur. Vxores uero

& filios quos circumciderunt ꝓter uoluntatẽ regis laqueis ſuffocabãt: parẽtũ eos cruci-
bus illigãtes. Nã & ſi apud aliquẽ uolumẽ: inuentũ fuiſſet ſacrũ: aut lex: & is quoq; cru-
deli ſorte moriebat. Vidẽtes ſamarite iudeos hęc pati: dereliquo negant ſe neq; cogna-
tos ipſoꝝ: neq; tẽplũ ſuꝑ garizim maximi dei ut prius eſſe fatebant: conſuetudinem ſuę
faciẽtes naturę: de q̃ ſupius cõſtat exꝑſſum: ſed dicebãt ſe medorũ ꝓſarũq; colonos. Mit-
tẽtes ergo ad antiochũ legatos & epiſtolam q̃ ſubter ſunt ſcripta ſignificauerunt Regi
antiocho epiphani relatio a ſichimitis ſidoniorũ. Noſtri maiores ꝓpter crebras ꝓuintię
peſtilẽtias ſecuti priſcã quãdã ſuperſtitionẽ: cõſuetudinẽ fecerũt colẽdi q̃ dicit apud iu-
deos ſabbatorũ dies: edificanteſq; ſine numine i garizim monte tẽplũ offerebãt i eo de-
uotas imolatiões. Vobis aũt malignitatẽ iudeorũ digne repẽdẽtibus: uẽiẽtes iudices ue
ſtri: & arbitrati ꝓ cognationẽ illorũ nos eadẽ facere: ſimilibus nos pœnis afficiũt: dũ ab
initio ſidoni eſſe noſcamur quod mãifeſtũ eẽ publicis cõſtat annalibus: petimus ergo te
bñficũ & ſaluatorẽ denũciare appollonio noſtrarũ partiũ iudici & nicanori regalia tra
ctãti negotia: ut nihil nos debeãt moleſtare: quaſi iudeis aliqua ſupſtitiõe cõiũctos: cũ ge
nere & moribus ab eis ꝓbemur alieni. Tẽplũ uero edificatũ: quod adhuc ſine cuiuſq; dei
nomine cõſtat: græci iouis illud appellatiõe petimus dedicari. Quo facto: uitamus ipo
tũas moleſtias ſuſtinere: opibuſq; ſedulo uacãtes: tibi ſoluimus reddita quãtitatẽ. Hæc
perẽtib⁹ ſamaritis: rex iſta reſcripſit. Antiochus rex nicanori. Sichimitæ ſidonii porrexe
rũt mihi publicã relationẽ. Sed qa cogitãtibus nobis de ſtatu regni cũ amicis: docuerũt
ab eis miſſi, q ꝓ criminibus iudeorũ i nullo ꝓbant eẽ participes: qñ moribus græcorũ ui
uere potius elegerũt: abſoluimus eos a iudeorũ pœna nocẽtiũ: & tẽplũ eorũ quẽ admo-
dũ petierũt greci iouis appellatiõe dedicet. Eadẽ & appollonio partiũ iudici ſcripſit: ſex
to & q̃drageſimo ãno. mẽſe echato octauodecimo die. Eodẽ tpe erat habitãs aliqs i mo
din uico iudeæ nomine mathathias filius Ioãnis filii Simonis filii Samoni: ſacerdos de
uice Ioab hieroſolymitis. Erãt aũt ei filii quinq;. Ioãnes q uocat gaddis. & Simõ q dictus
eſt Thaſi. & Iudas: q uocabat machabeus. & eleazarus. q dictus ẽ apphus & abaron q
dictus eſt Ionathas. Iſte ergo Mathathias plãgebat apud filios ſtatũ rerũ: & ciuitatis ra
pinã & tẽpli nuditatẽ: & calamitates plebis: dicebatq; melius illi eẽ: ꝓ prĩs mori legib⁹
quã ita ſine gloria uiuere. Vẽiẽtibus ãt ad Modin uillã a rege directis ut cogerẽt iudeos
facere: q̃ ꝑcepta uidebant a rege: & iubẽtibus illic cõſtitutis idolis imolare: ſecũdũ regis
iuſſionẽ: & primũ mathathiã: q doctrina uel fama glorię reliquos ãteibat ſacrificare cõ-
pellẽtibus, Mathathias recuſabat hoc facinus dicẽs. Licet alii oẽs iuſſiõibus antiochi ꝓ
timore obtempent: mihi tñ & meis filiis tale ſcelus nullatenus ꝑponit. Cũq; tacuiſſet ac
cedẽs qdã ex iudeis imolauit i medio ſicut ꝑcepit Antiochus: iratuſq; mathathias irruit
ſuꝑ eũ cũ filiis ſuis habẽtibus gladios: eius ſanguinẽ ſuꝑ arã effudit: & iudicẽ regis Ap-
polloniũ q eos ad talia cogebat: cũ ſuis paucis militibus iteremit: & arã deponẽs clama
uit. Si qs emulat patrias leges & dei religionẽ: ſeq̃tur me. Et hæc dicẽs cũ filiis ad ſolitu
dinẽ exiit: relinq̃ns oẽm ſuã poſſeſſionẽ. Idẽ multi faciẽtes cũ filiis & uxoribus ad ſolitu-
dinẽ cõfugerũt. Audiẽtes uero iſta iudices regis: auxilia cõuocãtes q̃ i arce hieroſolymo
rũ ꝓ cuſtodia permanebant: prius qdẽ conabant uerbis eos flectere: ut ad pẽitẽtiã pue
nirent: & eligerent potius illa que ꝓſunt: ne aliqua neceſſitate cogente eis tãquã hoſti-
bus uterentur. Quibus nõ accipiẽtibus uerba: ſed cõtraria ſapiẽtibus: cõflixerũt die ſab
batorũ: & ſicut erãt in ſpeluncis ibi eos attroci icẽdio cremauerunt: dũ repugnare ꝓpter
diẽ feſtũ noluiſſent: ne in malis ſuis honorem ſabbati tranſgredi uiderent. Nam uacare
in eo nobis legitimũ eſt. Mortui ergo ſunt cum uxoribus & filiis in ſpeluncis: globis fu
miferis ſuffocati numero mille. Multi autem liberati ſunt adiũcti mathabię: & illũ ſibi

iudicē ordinauerūtq; & sabbatis eos docebat pugnare dicēs. Quod si hoc non fecerint
observantes legē: sibimetipsis erūt hostes: in illo die cōtra eos uenientibus inimicis. Hoc
dicens persuasit eis: & hactenus permanet nobis consuetudo pugnādi: ēt si tali die bel-
la cōsurgāt. Colligēs ergo sibi Mathathias armatā multitudinem: aras deposuit ydolo
rum: peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore
dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circuncisos iussit circūcidi: expellens
eos qui ut talia prohiberent fuerunt constituti. Cap. VIII.

Cūq; eo magistrāte uno ānō: dū morbo grauissimo p̄meret cōuocauit filios suos:
i & circunstantibus, Ego qdem iquit o filii decretam proficiscor uiā. Cōmēdo aūt
uobis patrias leges obtestans: ne eaꝝ transgressores: sed potius custodes esse de-
beatis. Paternæ uero uoluntatis memores: ritus patrios custodite: & periclitātē antiquā
cōsuetudinē restaurate: nō seducti ab his q̄ sponte aut necessitate cadunt: sed digni meo
ista tuto: oēm uiolētiā & necessitatē tollerādo supate. Ita uos p̄parātes: ut si oporteat pro
legibus grata mēte moriamini. Sciētes hoc qa deus tales nō despiciet sed uestrā uirtutē
inspiciens reddet uobis & libertatē: & tribuet quādoq; ut cū securitate uestris moribus
pfruamini. Nā corpora nostra mortalia & tpalia sunt: factoꝝ uero monumenta īmorta
litatis ordinē cōsequunt. Quod desiderātes uos decet appetere gloriam: q̄ nullo sit fine
claudēda. Cōcordiā uero uos hēre cōmōeo & i quo aliq̄s melior existit: altero cedēte uo
bis iuicē, ppriis ministrare uirtutibus: & Symonē fratrē sapiētia ātecedentē uobis patrē
putate. Et qcqd ille pſuaserit custodite. Machabeū uero militiæ ,ppter uirtutē & fortitu
dinē habebitis ducē. Nā gētē defendēs hostes uiriliter expugnabit. Suscipiētes uiros iu
stos & religiosos: ueritatē eoꝝ fouete. Ista filiis locutus est: deū orans adiutorē eis fieri.
Et ut populo leges ,pprię cōseruēt: fideli corde supplicās uiuendi finē cōi sorte suscepit.
Et sepelit in Modin: magnūq; luctū ois populus sup eū pagens suscepit gubernationē
rerū filius eius iudas q̄ & Machabeus cētesimo & sexagesimo sexto anno: & adiuuanti
bus se ,pno ānō fratribus: cateriſq; religiosis: inimicos a ,puintia expulit. Et trāsgresso-
res legū paternarū iudeos occidit: & purificauit ab oi malo suā terrā. Cap. IX.

Aec cū audisset Appollonius dux Samariæ: colligens exercitū egressus est cōtra
h iudā. Ille aūt occurrit ei: & cōmittēs cū eo pugnā uicit: & multos eorū interfecit.

Inter quos & ducē Appolloniū armis exuens interemit multāq; prædā ab exerci
tu hostiū auferens: discessit. Seron ergo dux inferioris syriæ audiēs q̄, multi transirent ad
iudā: & magna iā uirtute circumseptus ad bellum accederet: statuit contra eū dimicare:
& colligens sub se constitutos: uel trāsgressores iudeos: contra machabeū produxit exer
citum. Perueniens uero usq; ad bethoron: uicum iudeæ ibi exercitū locauit. iudas autem
occurrens ei: & confligere disponēs: quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatē
& ieiuniū defides: hortabatur dicens. Non per multitudinem uincendos hostes aut ex-
pugnandos esse credatis: sed pietate: & hoc euidētissimum habemus exemplū: maiores
nostros: qui propter iusticiā & proprias leges certantes: multa sepius milia deuicerunt.
Nam nullum lesisse maxima uirtus extitit. Hęc dicens suasit eis contemnere multitu-
dinem. confligens ergo cum syris: duce eorū interfecto cūctos ad fugam uertit. Secutus
autē eos usq; ad campum: cecidit octo milia: reliqui fugati: ad maritia loca discesserunt.
Quæ audiens rex Antiochus: maximo furore cōmotus: oēm ,ppriam uirtutem congre
gās: & multos ab insulis mercede conducens: parabat circa ueris initiū dimicare contra
iudeam. At uero militibus stipendia distribuēs: uidit thesauros deficere: nō enī oia uecti-
galia ei reddebātur propter seditiones gentium. Nam cum magnanimus eēt: ei minime
sufficiebāt q̄ dudū collegerat. Deliberauit itaq; primū ad plida ire tributaq; ,puincię cō

gregare. Relinquens aũt pro regni gubernatiõe quẽdã Lysiã: gloriã apud se maximam possidẽtẽ: ut regeret ꝓuincias a fluuio eufrate usq; ad fines ægypti et inferioris asyæ: et ptẽ exercitus: et elephantes ei tradẽs ꝓcepit ei filiũ suũ Antiochũ diligẽter nutrire: et uastare iudeã: et habitãtes in ea ducere captiuos: et euertere Hierosolymã: et gẽus eoꝝ oĩno disp dere. Hęc qdẽ ꝓcipiens Lysiæ rex Antiochus: abiit ad pslida: cẽtesimo et q̃dragesimo se ptimo anno: et transiens eufraren ad superiores ascendit ꝓuincias. Cap. X.

Ysias uero eligens Ptolomeũ dorimenis et nicanorẽ: et Gorgiam uiros potentes amicos regis: et tradens eis peditũ quadragĩta milia: eqtũ uero septẽ milia trãsit cõtra iudeos. Qui usq; Emaus ciuitatẽ uenientes: in campo exercitũ locauerũt. Su puenerũt uero eis ad auxilia de syria uel a finitimis locis: et multi trãsfuge iudeis necnõ et negociatorũ qdã sperantes iudeorũ se emere captiuos: argẽtũ et aurũ pro eoꝝ præciis deportantes. Exercitũ aũt et multitudinẽ aduersariorum iudas intendens: suadebat suis militibus confidere: hortabaturq; spem uictoriæ i deũ habere: & ut patria lege eũ saccis iduti rogarẽt: & solitũ habitũ petitiõis ostẽdentes supplicarent: quatenus præberet eis cõtra inimicos auxiliũ. Quo facto disponẽs eos secundũ antiquũ & patriũ modũ ꝑ nul lenarios & illos dimittẽs: qui pauloante uxores duxerant: & eos q̃ possessiones paulo ante acquisierant: ne ꝑ eorũ desiderio minus audacter pugnarẽt: residuos talibus horta batꝰ affatibus. Tps qdẽ uobis non aliud inqt necessariũ est o socii: nisi ut fortiter contẽ natis picula. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatẽ: quã & ꝑpter seipsam uobis carã & pro diligẽtia colendi deũ plus desiderabilẽ esse cõfido. Tanquã ergo i hoc solo uobis positis: ut accipiẽtes eã fœlicẽ & beatã renouetis uitã: & ut secũdũ leges & cõ suetudines cõuersemur: agite ne forte ꝑ negligentiã uestrã iudaicę gentis semen itereat. Ita ergo pugnate: mortẽ ꝑ maximo lucro putãtes: ut si uicceritis cũ libertate & patriis le gibus eternã gloriã conquiratis. Parate ergo uos crastina die audacibus animis bellũ ꝑ lege patria comittẽtes. iudas qdẽ incitãs socios: ita locutus est. Hostibus uero trãsmit tentibus Gorgiã cũ qngentis peditibus & mille equitibus: quatenus per noctẽ irruerẽt sup iudã: & ad hoc ꝑuios eis dãtibus aliquos defugiẽtibus iudeorũ, Sẽtiẽs filius Matha thiæ: statuit & ipse castra hostiũ latẽter inuadere. Cũq; cœnasset: focos plurimos dere linquens: tota die ꝓficiscẽs: in aduersariorũ castra ad locũ Emaus peruẽit. Gorgias aũt explorans castra iudeoꝝ: nec eos iuẽiẽs arbitratus i mõtibus eos discessisse: ubi eẽnt q̃re re decreuit. Lucescẽte uero die apparuit hostibus i Emaus iudas cũ trib⁹ militibus plus: minus armatis utcũq; ꝑpter pauptatẽ. Qui respiciẽs aduersarios optie septos: & studio militari dispositos: iuitauit iudeos dicẽs: ẽt nudis corporibus pugnare debemus: & deũ iuocare: q sepi⁹ nos iermes cõtra plures & armatos uictoriã fecit acqrere. Sermõe finito iussit tubicines clãgore significare militibus suis: quatenus inopinatos hostes iuaderẽt. Quorũ multos resistẽtes occidit: reliquos ꝓsecutus est usq; ad Gazara. Et campos idu mee: & Azoti: & iãnię. Prostrati sunt autẽ tria milia eorũ iudas ergo iubebat militibus suis hostiũ prædam cõtemnere: dũ adhuc certamẽ eis & pugna Gorgię supereẽset. qbus expugnatis eẽt prędę licẽtia. Adhuc eo dicẽte hęc ad milites: respexerũt illi qui cũ Gor gia erant: exercitum quẽ in castris reliquerunt esse deuictũ: castraq; incensa. Nã fumus a longe eis quę acciderant indicabat. Vt ergo hęc ita esse qui erãt cũ Gorgia cognouerũt: & eos qui cũ iuda erant ad aciem paratos attenderũt: mẽte ad fugã cõuersi sunt. iu das aũt sine pugna deuictis Gorgiæ militibus: reuersus tulit hostiũ spolia: multũq; au rũ & argentũ: & purpurã & iacinctum auferẽs: ad propria remeauit cum letitia: laudãs deũ de his quę potuit obtinere. Nam hęc uictoria desideratã eis contulit libertatẽ. Tũc Lysias cõfusus de perditiõe exercitus quẽ direxerat: statim alia sexagnta electoꝝ milia

peditū:& quīnq; milia equitū cōgregans:uenit protinus ad iudeā. Et aſcendēs ſup montana Bethſure: uillā iudeæ caſtra metatus eſt. Occurrit aūt ei cum decē militibus Iudas. Et multitudinē hoſtiū uidēs:adiutorē ſibi deū fieri poſtulauit. Et cōſligens cū p̄curſoribus aduerſariorū:ſine aliqua dilatione ſuperauit. Proſternēſq; quinq; milia eorū:factus eſt reliqs in timorē. Attēdens ergo Lyſias audaciā iudeorū:q̄a parati ſunt mori:niſi eis uiuere cū libertate licuiſſet:et timens eorū deſperationē tanq̄ fortē; colligens reſiduum exercitū rediit ad Antiochiam: et remorabat ibi præſidia congregās pegrinorū:ut cum maiori expeditiōis apparatu cōtra iudeos uenire potuiſſet. Totiens igit victis Antiochi regis ducibus Iudas cōtionē faciēs ſuadebat:ut poſt tantas donatas ſibi diuina diſpēſatiōe uictorias:aſcēderēt ad Hieroſolymā & tēplum ab ydolis expiarent:legitimaſq; hoſtias īmolarēt. Qui dū cū tota multitudine ad hieroſolymā pueniſſet:tēplū deſertū inueniēs:& incēſas portas: & ſiluas ī tēplo p̄ longā ſolitudinē pululaſſe, lugere cœpit cū p̄priis ſociis pro tēplī uiſione. Eligēs aūt quoſdā milites. iuſſit eis expugnare eos. qui arcē cuſtodiebāt. Dū ipſe tēplum a ruinę feditate purgaret. Quod diligēter emūdans: ītroduxit noua uaſa:candelabrum:& mēſam aramq; ex auro factam. Recōpoſuit aūt & uela ingreſſu:& ianuas ipſas reſtruxit. Deponēs quoq; altare:ex lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta uero & uicēſima mēſis Gaſleu: quē macedones Appelleon uocāt: accēderūt lumina ſup cādelabrū:& adoleuerūt holocauſta ī nouo altari. Hæc aūt facta ſunt poſt tres ānos:eodē die quo mutata eſt eorū religio ad p̄phanā ydolorū cōſuetudinem. Nā tēplū deſtructū ab Antiocho:ſic tribus ānis p̄mānſit. Quinto ergo āno & q̄dragēſimo & cētēſimo:ī tēplo facta ſunt hæc: q̄nto & uicēſimo die appelli mēſis olīpiade cētēſima & q̄nq̄gēſima tertia. renouatū uero eſt in eodē die q̄nto & uicēſima appelli mēſis: octauo & q̄dragēſimo & cētēſimo ānō:olimpiade cētēſima q̄nquagēſima q̄rta. Deſolationē ergo tēplī cōtigit fieri ſecundū Danielis p̄dicationē:q̄ āte q̄dringētos & octo ānos p̄dixerat:p quā ſignificauit:q; macedones illud deſtruerēt. Celebrauit itaq; iudas cū ciuibus renouatōe tēplī ſacrificia p̄ dies octo:nullū genus deliciarū reliquēs:ſed p̄cioſiſſimis dapibus eos paſcēs deū āt laudibus & pſalmis glorificabāt:ſeſeq; mutuo cātibus delectabāt. Pro renouatōe uero ſolēniū:poſt multū tēpus īſperata religiōe recepta legē poſuerūt:ut poſteri p̄ octo dies hāc renouationē tēplī celebrarēt. Vnde & ab illo tpe hactēus hāc feſtiuitatē celebramus: uocātes eā lumina:eo quod p̄ter ſpē hoc nobis ſplēdidū lumē colēdæ religiōis apparuit. Murū aūt ī circuitu ciuitatis cōſtruxit:& aduerſus īcurſiōes hoſtiū turres edificauit altiſſimas:cuſtodes ī eis deputans:ſed & Bethſurā noīe ciuitatē mūiuit: q̄tenus p̄ caſtello ea aduerſus neceſſitates hoſtiū uteret. Cap. XI.

Is ita factis:gētes finitime p̄ reparatione uel fortitudine iudeorū hæc īdigne ferebāt. Quapropter īſurgētes:multos iudeorū p̄ īcurſiones & inſidias opprimebāt.

Aduerſus quos frequēter bella Machabeus educēs:ab incurſionibus & a malis quæ iudeis īferebāt eos arcere tentabat. Et ſuper filios Eſau idumeos aduenientes per ſummitates:in ea multos eorum incendit uiroſq; proſtrauit. Deinde contra ammanitas p̄rexit: exercitum magnū habentes:quorum dux erat Timotheus. Subiicientes autem & iſtos:azororum cœpit ciuitatem & uxores: & filios eorum ducēs captiuos & ciuitatem incendens reuerſus eſt ad iudeam. Cap. XII.

Vdientes ergo eum uicinę gentes reuerti:congregantur in galaditiden contra iudeos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Theman caſtellum:trāſmiſerunt ad iudā: mandantes ei q; feſtinaret Timotheus capere locum in quo confugerant. Cunq; legerentur epiſtolę:a galilea nuncii quoq; ſuperuenerunt:indicātes cōgregari eos qui in ptolomaide:et tyro:et ſyuode:& aliis erāt galileę gētibus. Ergo ex utraq; parte hoſtib9

nũciatis:cogitans iudas qd deberet fieri. Symonẽ quidẽ fratrem pręcepit tria milia electos accipere:& in ſolatiũ galileoꝝ exire:ipſe uero cum Ionatham fratre ſuo & octo milibus militũ exiens in galaditiden:reliqt ſup cęterũ exercitũ Ioſeppum filiũ Zachariæ & Azariã:pcipiẽs eis ſeruare diligẽter iudeã:& cũ nullo hoſtiũ bellũ cõmittere:donec ipſe reuerteretur. Igit̃ Symon peruẽiẽs ad galileã & cõfligens inimicis:ad fugam eos cõuertit:& uſq; ad portas Ptolomaidis pſequẽs:occidit tria milia eorũ:& ſpolia tollẽs perem ptorũ:captos ab eis iudeos:& ſarcinulas eoꝝ auferẽs ad ꝓpria remeauit. Iudas uero machabeus & frater eius Ionathas:tranſeũtes iordanẽ ſluuiũ:& uiã triũ dierũ ambulãtes. Nabutheos cum pace occurẽtes ſueniũt. Qui narrãtes:quę in galaditide cõtigiſſẽt & q; multi eorũ tribularẽt̃ p caſtella & ciuitates galaditidis:ſuadẽteſq; ei ꝓperare cõtra alienigẽas:ut poſſit a piculis iudeos eruere:flexus reuertit̃ ad ſolitudinẽ:& irruẽs primũ ſup habitãtes bethſurã:& oẽm maſculũ ætate ualidũ trucidauit: & ciuitatẽ incendit. Facta aũt noctę:nec ſic abſtinuit. Sed ꝓfectus in caſtellũ quo Timotheus iudeos obſidebat: mãe ad eũ pucnit. Et ſueniẽs iã ad muros accedẽtes aduerſarios:& quoſdã ſcalas ut aſcenderẽt apponentes:machinamẽta: iuſſit tubicinẽ ſignũ dare. Adhortatuſq; milites p tribus et ꝓpinquis ꝓno animo laborãdũ:in tres partes diuidẽs exercitũ: hoſtes a tergo inuadit. Sentiẽtes ergo hi qui cum Timotheo erãt:quia Machabeus eſt:experti iã prius per bella uirtutes & fœlicitates eius: ad fugã conuerſi ſunt. Secutus ãt eos Iudas:interfecit octo milia eoꝝ. Deueniens quoq; ad Modollam ciuitatẽ alienigenã: cœpit eã & oẽs maſculos iterfecit. Ciuitatẽ uero ipſam incendit:exiensq; inde Caſtomachi & Boſor:ac multas ciuitates Galaditidis euertit. Interiecto uero tẽpore: Timotheus maximũ pręparãs exercitũ:aliaq; præſidia colligẽs:& Arabas mercede cõducẽs:uenit trans torrentẽ ꝓpe Rephon ciuitatẽ:exhortatuſq; ẽ milites dicẽs. Si pugnã cũ iudeis cõmiſeritis: ꝓno certate animo:neq; torrẽtẽ trãſeatis. Nam ſi tranſieritis:pditionẽ uobiſipſis iminere cognoſcite. Iudas ãt audiẽs præparatũ ad pugnã Timotheũ:cũ uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellũ. Et tranſiens torrentẽ irruit ſuper inimicos:& quoſdam eorum occurrentes occidit. Aliis aũt timores incutiẽs:arma ſua proiicere coegit. Quorũ quidã ad locũ qui dicit̃ Graua fugiẽtes:ſeperauerunt ſalutẽ. Iudas uero ciuitatẽ capiens:eos iterfecit:& locũ incẽdit:uaria uſus ſpecie ad hoſtiũ necẽ. Cunq; hæc peregiſſet: colligẽs eos qui in Galaditide erãt cũ uxoribus & filiis:& omni eorũ ſuppellectile decreuit ad iudeã reuerti. Cũ ergo ueniſſent ad aliquam ciuitatẽ quæ dicitur Efron in uia poſitam:dũ nec aliud iter ꝓgere potuiſſet:nec reuerti uellet: miſit ad ciues in Efron rogans eos:quatenus licẽtiã daret ei per ſuã ciuitatẽ tranſire. Nã illi portas lapidibus obſtruxerunt: & exitus itineris occupauerũt. Quibus minime acqeſcẽtis:iudas adhortatus ſuos circũdedit obſidione ciuitatẽ. Quam una die uel nocte expugnans cœpit: & omnem maſculũ in ea occidit:incendẽs totam. Quo facto per eã ſibi uiam apperuit uniuerſam. Tanta aũt perẽptorum erat multitudo:ut etiam ſuper mortuos ambularent. Tranſeũtes uero iordanẽ:uenerunt ad magnum campum:cuius in proſpectu iacet ciuitas Bethſan:quæ grẽce dicitur Scitropolis. Inde ad iudeam perrexerunt: cantantes & laudantes:& ſolitos pro uictoriis ludos agentes. Ibiq; ubi immolauerunt ſacrificia: gratias agentes p his quæ peregerunt:& p ſalute exercitus. Nam nullus iudeorum i his pręliis eſt defunctus. Ioſeppus uero Zachariæ filius & Azarias:quos præſides reliquerat iudas:tempore quo Symon in Galilea Ptolomaidẽ expugnabat Cum & ipſe iudas cũ fratre ſuo ionatha i Galaditide debellarẽt:uolentes:& ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorũ. Omne ſub ſe conſtitutũ auxiliũ colligentes: ad Iamniã uenerũt:Et Gorgię ducí iamniæ occurrentes:prælioq; facto:duo milia ſuorum militum amittentes:ad iudeam fugierunt. Euenit

uero eis hęc calamitas: quod nō obedierūt p̄ceptis iudę dicētis: ut cōtra neminē pugnā añ ſuū aduētū cōmitterēt. Nā ſup oēs alios eius bellicos: tractatus in hoc mirādus exti tit: quod Ioſeppi et Azarię peccatū futurū p̄dixerat: ſi trāſgrederētur eius p̄cepta. Iudas āt et fratres eius pugnare cōtra idumeos nō ceſſabāt: ſed undiq; eis īminebant. Et Che bron ciuitatē capiētes munimina eius depoſuerūt. Et turres incēdentes: deprædabant terrā oēm alienigenarū: Ad Mareſan uero ciuitatē & Azorū ueniētes: tenuerunt eas: & multa ſpolia exinde ducētes: ad iudeam reuerſi ſunt. Cap. XIII.

Odē tpe rex Antiochus ſuperiorē prouinciam percurrens: audiuit ciuitatē per-
e ſarum diuitiis excellentem Helimaidam noie: præcioſiſſimūq; tēplū in ea dianæ & omni ſpecie ornamentoꝝ plenū: inſuper & arma: & loricas: quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonū alexandrū. Commotus ergo egredit contra Helemaidam: & obſidebat eam. His uero qui in ea erant minime territis impetu eius: neq; obſeſſione: ſed p̄tinaciter repugnantibus: ſpe deceptus diſceſſit. Nam exeuntes ci-uitatem: fugauerunt & perſequebant eum uſq; ad Babiloniam. Vbi cum poſt multam ſuorum militū amiſſionē ueniſſet: quidam ei nunciauit & ducum p̄ditionē: quos pugna re contra iudeos reliquerat: & creuiſſe fortitudinē iudeorum. Super priorē itaq; curam hoc creſcente malo: incurrit in egritudinē. Qua diu ſe tenente: & creſcentibus paſſioni-bus intellexit q; moreretur: conuocanſq; amicos morbum ſuum eis atrocem indicauit: cōfeſſus hęc ideo ſe pati: q; iudeorum gentem affligens templum expoliaſſet: deūq; cō tēpſiſſet. Quo dicto ilico expirauit. Vnde miror polibium magelopolitā: q; uir bonus exiſtens: dicit ideo piſſe Antiochum: quia uoluit templum dianę in p̄ſide deuaſtare. Nā q nullatenus egit peccatū: ſed tantū cogitauit: nullo reatu facti tenetur. Si aūt polibio uidet ideo Antiochum uitam finiſſe: multo plus ueriſimile creditur propter tēpli Hie roſolymitani uaſtationem ſacrilegum regem periiſſe. Sed ob hoc nō reſiſto magelopo lite: cū noſtra opinio uera uideat. Antiochus ergo priuſq; moreret: cōuocans Philippū tmū ex ſociis ſuis: tutorē eū regni cōſtituit: & dans ei diadema: & ſtolā & anulū: filio ſuo Antiocho iuſſit deportare: & cēſuit ut puideret eius educationē: & cuſtodiret ipſius ipe tiū. Defunctus uero eſt Antiochus nono & q̄drageſimo: & cēteſimo anno. Cap. XIIII.

Iſias aūt mortē: eius nuncians multitudini: filiū eius Antiochum quē ipſe nutrie
I bat: regē conſtituit uocans eū cupatorē. Eodē tpe hi q erant in arce hieroſolymo rū cuſtodes macedonū: & tranſfuge iudeorū multa in iudeos aduerſa fecerunt. Eos. n. q aſcendebant in tēplū immolare: repente inuadentes: hoſtiliter iprimebant. Nā arcis culmen tēpli altitudinē ſuperabat. His igit accidētibus: Iudas deuaſtare cuſtodiā arcis deliberauit: & colligens oēm populū: arcē inſtantius obſidebat: anno principatus ſeleuci centeſimo & quadrageſimo. Cōſtruēs igitur machinamēta: & aggeres accumu lans: capere arcem laborabat. Multi ergo ex tranſfugis ea nocte egreſſi ad prouinciā: & aliquos ſimiles & ipios congregantes ad Antiochū regē uſq; uenerunt: petētes nō debe re ſe deſpici: dū a contribulibus ſuis atrocia paterent: q̄ ideo ſuſtinerent: q; religione ſua relicta patris eius imperio obediſſent & tunc picula ſuſtinerēt p iudā & uiros eius: necnō & cuſtodes a rege deputati: niſi aliquod ab eo p̄ſidiū mitteret. Hęc audiens adoleſcens Antiochus: ualde iratus: & duces: & amicos conuocans: p̄cepit colligēdū exercitū: ſine peregrino ſolatio. Congregatuſq; eſt exercitus peditū q̄dē centū milia: equitū uero ui-ginti milia: & elephantorū ducenta & ttiginta quinq;. Quiq; producens exercitū egreſ ſus eſt ab Antiochia cū lyſia habente totius exercitus gubernationē: & ꝓueniens ad idu mēā: exinde bethſurā aſcendit: ciuitatē nimis fortē & munitā: et circūdās ciuitatē obſide bat inſtanter. Reſiſtētibus ergo bethſureis ac p̄parationem machinamentorū eius in-

cendentibus: multũ tẽporis in obsidiõe consumptũ est. Iudas uero audiẽs regis aduẽtũ: destitit qdẽ ab obsidione arcis. Occurrit ãt regi castrametatus in angusto quodã loco q̃ dicit̃ Beduscarit: decẽ militũ stadia ab hostibus distante. Rex quoq; egressus a Bethsura: p̃ angusta duxit exercitũ ad castra Machabei: factoq; diluculo: milites ordinauit in acie: & elephãtos quidẽ sequi seipsos inuicẽ fecit: ꝓpter locorũ angustiã: non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuscuiusq; elephãtis ꝓperabant pedestres qdẽ mille: eqtes quingenti. Gestabant aũt elephãti turres excelsas: & arcerios in eis: reliquãq; uirtutẽ ex utroq; latere montis fecit ascẽdere: amicos exercitui præponens: & iubẽs clãgorẽ fieri: & ad hostes accessit aureos enudans clypeos simul & ereos: ut nimiũ fulgorẽ suæ claritatis emitterẽt: montesq; eis fremẽtibus resultarẽt Hæc iudas inspiciẽs territus nõ est: sed fortiter excipiẽs inimicos ex eoꝝ p̃cursoribus usq; ad sexcẽtos occidit. Eleazarus aũt frater eius quẽ Mauronẽ uocabant: uidẽs sublimiorẽ elephãtũ ornatũ loricis eẽ regalibus: & putans in eo sedere regẽ accessit ad eũ uirtute & multos circa elephantum p̃mẽs: alios dispersit & fugere cõpulit: & sub uentrẽ elephãti ingressus eũ p̃cussit. Qui mortali plaga p̃cussus moriẽs cecidit: & Eleazarũ suis cõpressum põderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicoꝝ dispersẽs uita priuatus est iudas igit̃ hostiũ fortitudinẽ cõtẽplatus discessit ad hierosolymã: & obsidionis necessaria p̃parabat. Antiochus inter hæc partẽ expeditionis in Bethsurã misit: ut eã deuastaret. Cũ reliqua aũt multitudinis uirtute: ipse ad hierosolymã ꝓfectus est. Bethsurite ergo territi fortitudine aduersariorũ: & sua uidẽtes necessaria defecisse: seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatẽ: oẽs ciues nudatos abiecit: et suos ibi custodes reliqt. Multo uero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat: pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad singula quæ contra eos statuerat rex machinamẽta: et illi econtrario ad suã defensionẽ instrumenta bellica requirebãt. Quibus & alimenta defecerũt: fructibus prioribus oĩbus cõsumptis. Et terra illo anno nõ erat culta: qa septimus annus instabat: quo secundũ legalia instituta relinquebant uacuã terrã. Multi uero obsessorũ refugiebant: ꝓpter inopiæ necessitatẽ. Vnde relicti sunt in tẽplo paucissimi. Et his qdẽ q̃ in tẽplo obsidebant̃: tales res accidebant. Lysias uero dux & rex Antiochus: quõ Philippus a pside ueniens nunciatus est eis cõmendatũ sibi ꝑumpsisse iperiũ: & rẽ publicã Antiochi sibi uelle defendere: ꝑmittentes obsidionẽ: ire aduersum Philippũ decreuerunt. Quod cõsiliũ nequaquã manifestũ cæteris ducibus facere uoluerunt: sed iussit rex Lysiam ducibus dicere: diuturnã obsessionẽ nihil eis ꝓficere posse: quãdo & locũ aduersariorũ constaret esse munitũ: & sibi uictualiũ necessitas irrogeť: & expediret pacẽ facere cũ iudeis: eosq; relinquere propriis uti cerimoniis. Vnde a nobis hactenus ꝓhibiti existere uidenť aduersi. Hęc dicens de Philippi tyrannide tacendũ esse decreuit: ne exercitus sui dubia corda pciperet. Hæc lysia dicente: exercitui & ducibus snia placuit. Tunc mittens rex ad iudã: pacẽ ꝓmisit obsessis: & patriis legibus eos uiuere pollicet̃. Hi uero suscipientes uerba: & confirmatis sacramẽtis & fide exierũt a tẽplo. Intrans uero Antiochus: et aspiciens munitũ locũ: ipudẽter sacramenta transgressus est iussitq; oẽm exercitũ in circuitu stantẽ: deponere muros usq; in solũ. Post hæc reuersus est ad Antiochiã: ducens Oniam principẽ sacerdotum: q et Menelaus dicebať. Nã Lysias persuasit regi Menelaũ occidere: si uellet iudeos esse pacatos: dicẽs hunc fuisse initiũ malorũ: q flexit patrẽ suũ cogere iudeos religionẽ patriã relinquere. Mittens ergo rex Menelaũ ad Veriã syriæ ciuitatẽ: interfecit eũ: post decimũ annum principatus sacerdotii eius: & ut ipse principatũ obtineret: impulit iudeos transgredi leges. Princeps uero ordinatus est post Menelai interitum alchimus: q et Ioachim uocatus est. Rex aũt Antiochus inueniens

Philippū iā rebus īperantē: debellabat eū. Quē sub sua faciens potestate: occidit. Filius aūt principis sacerdotum Oniæ: de quo p̄diximus adhuc puerulus defuncto patre relictus: uidēs q̄ auunculū suū Menelaū rex interfecisset: & principatū sacerdotii Alchimo dedisset: nō existēti de gñe sacerdotū: sed a Lysia flexus: ut trāsponeret honorē ab ea familia ad aliā domū: fugit ad Ptolomeū regē ægypti: & honorē meruit: ab ipso: & uxore eius Cleopatra: locūq; petiit in regione heliopolitana: ubi simile Hierosolymorū ędificaret templum. De his quidem tempore opportuno exponemus. Cap. XV.

Odē tpe fugiens Demetrius selencī filius a Roma: & puenīens ad tyrū imposuit sibi diadema: & colligēs quosdā mercede cōductos satellites: ingressus est aulā: e oibus libēter eū suscipiētibus. Cōprehēdētes uero & Antiochū regē cū Lysia: uinctes p̄ducūt ad eū. Qui statī iubēte Demetrio interēpti sunt: cū regnasset Antiochus annis duobus: sicut iā & alibi demonstratū est. Conuenerunt aūt ad eū multi iudeorū maligni & transfuge: cum quibus & Alchimus princeps sacerdotū accusabant uniuersam gētē: & iudā: & fratres eius: dicētes q̄ oēs amicos regis interfecissent: oēsq; eius fautores p̄didissent: seipsos quoq; a ꝓpria terra iactatos: extorres patrio solo factos & rogabant ēt mitti aliquē ex iudeis amicis eius: q certius de facinoribus iudæ renūciaret. Demetrius ergo cōmotus: misit Bachidē: amicū regis Antiochi epiphanis: cui oīs mesopotamia credita erat: dās ei exercitū: & pricipē sacerdotū Alchimū cōmēdās: p̄cepitq; primi iudā: & eos q cū illo erāt. Egressus itaq; de Antiochia Bachides: puenit hierosolymā direxitq; nūcios ad iudā & fratres eius de amicicia uel pace loquēs: dolo uolēs illū capere. Ille uero minime credidit: uidēs cum tanta multitudine exercitus eū adesse: quāta ad bellū: & non ad pacē uenisset. Sed quidam ex populo attendentes quæ bachides cōciobabat: & existimantes nihil se ab Alchimo seuum pati: consanguineo existente: ad eos transierūt: & sacramentū ab utrisq; acceperunt: nihil eos pati: neq; illos q eiusdē fucrūt uoluntatis. Bachides uero transgressus sacramentū: sexaginta ex eis interfecit: & alios q ad eū transire cogitabant remorari fecit: prioribus fidē non custodiens. Descendens aūt ab hierosolymis: cū ad uillā q̄ dicitur brizitho uenisset: multos cœpit transfugas: & aliquos populi. Quos oēs occidens: denunciauit prouincialibus cunctis: ut ioachim obediret. Cui aliquā milītū partē relinquens ad prouinciam custodiendā: ad regē Demetriū antiochiam reuersus est. Ioachim uero principatū suū uolens confirmare: & credens: q̄ si fidē p̄pararet multitudini: tutiorē sibi magistratū acquireret: oēs seducebat uerbis & ad libitū unicuiq; loquens nimis uelociter manu ualida transfugarū circūseptus est. Cū quibus ministris circuibat ꝓuinciā: & quantos in ea iudeos non sibi consentientes inuenisset: occidebat. Vidēs aūt iudas ioachim magnū fieri: multosq; interfecisse uiros bonos & uenerabiles: ipse quoq; circuiens prouinciā occidebat partiū eius fautores. Quod cū uidisset ioachim: & intellexisset minime se cōtra iudā ualere ad auxilia regis Demetrii cōuertit. Veniēs igit ad antiochiā incitauit eū Iudā accusans: quasi multa ab eo mala p̄pessus esset: & ampliora toleraturū nisi citius uindicaret. Cap. XVI.

Vnc Demetrius hoc & suis rebus noxiū putans esse: si negligeret tanta iudę facinora. Nicanorē fidelissimū amicū cū exercitu destinauit: q cū eo a Roma ciuitate fugerat: præcipiens ei nullatenus genti parcere iudeorū. Nicanor uero puenīēs t ad hierosolymā: pugnare mox aduersus iudā minime decreuit. Dolo aūt opprimere eū cupiens: mittit ei uerba pacifica dicens: nulla necessitate pugnandi uenisse: sed sacramētū p̄stare: q̄ nihil seuissimū a rege pateret. Hæc dicente Nicanore: iudas & fratres eius flexit: nullamq; fraudem suspicati: data fide suscipiunt Nicanorē cū exercitu. Qui salutans iudā: dū sermocinat dedit signū propriis militibus: quatenus iudā cōprehēderēt

Qui cū insidias intellexisset:exiliuit & ad suos confugit.Patefacta uero uolūtate sua:& aptis insidiis:bellare Nicanor cōtra iudā decreuit: & pugnā ꝑparans cōflixit cū eo in uico Cafarsamala.Quē uictū cōpulit ad arcē hierosolymorū confugere.Cui descēdēti ab arce ad templum: occurrentes aliqui sacerdotū & seniorū salutabant eū:& imolationes ostēdebant:quas ꝓ rege deo offerri dicebant.At ille interminatus est eis tēplū se depo nere:nisi redeūti sibi traderēt iudā.Et hęc qdē interminatus:exiit ab hierosolymis . Sacerdotes aūt ꝓpter dictorū eius merorē:in lachrymas ꝓruperūt:& deo supplicabāt eos ab interminatis piculis liberare.Cūq; Nicanor ab hierosolymis egressus:in aliquo uico q bethorō dicit' pueniſſet: ibi castra constituit:ubi & alia ꝑfidia de Syria destinata suscepit.iudas āt in adassis altero uico:stadiis distāte trigīta a Bethorō castrametatus ē:mille tātū socios pugnę habēs quos hortatus ne ptimescerēt multitudinē aduersariorū:sed q sint & de qbus ꝑmiis picula paterētur cogitātes unanimiter hostes inuaderēt:perdit in pugnā:& cōmittens fortissimū ꝑliū cū nicanore:aduersarios ualde contriuit. Deinde ipse nicanor cū atrociter decertaret occisus est.Quo cadēte:ducē pdens exercitus terga uertit ad fugā.Quos psequēs iudas interficiebat:& sono tubaꝝ in circuitu positis signi ficabat q; hostes ꝑlio supati discederēt.Quod audiētes armati exibāt : et fugiētibus occurrētes occidebāt eos.Ex quo ꝑlio nullus euasit dū nouē miliū nūerus extitisset.Quae uictoria cōtigit tertiadecima mensis q dicit' apud iudeos adar:apud macedones distris. Hāc celebrāt ꝓ oēm annū:festū colētes diē.Et ex illo qdē tpe breui spacio gens iudeorū ab illis calamitatibus requieuit:sed postea ad certamia rursus & picula redierūt.Principē aūt sacerdotū ioachim uolentē deponere murū sanctuarii ueterē:& constructū ab antiquis ꝓphetis:plaga q̄dā dei repentina pcussit:ex qua murus in terrā cecidit:& tortus per multos dies detestabiliter expirauit:principatum sacerdotii tenens annis quatuor.Quo defuncto sacerdotiū populus Iudæ contradidit. Cap.XVII.

Vi audiens uirutē romanorū q; expugnassent gallias:& hiberniā:& chartagi-
q nem libie:necnon & græciā subiegissent:et reges pseum et philippū et magnum
Antiochū deliberauit cū eis amicicias copulare:mittens romā amicos suos: eupolemū filium Ioannis & iasonē eleazari:rogabatq; ꝓ eos romanos auxiliatores sibi & amicos esse:& demetrio scribere quatenus non confligeret cū iudeis.Cūq; uenissent ro mā legati iudæ:senatus ecs libenter excepit:& ea q̄ petierūt celeriter annuit.Faciēs ergo ob hoc senatusconsultū:exēplū qdē ad iudeā trāsmisit:ipsum uero tabulis ereis scriptū in capitolio collocauit.Erat aūt hmōi senatusconsultū:de auxiliis & defide circa gentē iudeorū.Neminē subiectorū romanis debellare contra gentē permittimus iudeoꝝ:nec alicui bellanti ꝓbendū auxiliū censemus:triticū aut naues:aut pecunias:& siquis cōtra iudeos putauerit esse bellandū:sciat eis nos auxilia ꝓstaturos:& rursus si romanorū qlibet inuaserit terrā:iudeos eis oibus modis obstaturos.Et si qd de hoc pacto gēs iudeoꝝ uoluerit uel addere uel auferre cōi snīa populi romani faciendum esse conuenit.Scriptū est aūt hoc senatusconsultum per eupolemum Ioannis filium:& iasonem Eleazari:sub principe sacerdotū iuda: duce Symone fratre ipsius.Hæc quidē prima inter romanos: & iudeos amicicia cognoscitur contigisse. Cap.XVIII.

Emetrius aūt nunciata sibi morte nicanoris:& pditione militię: rursus ad iudeā
d Bachidē cū exercitu destinauit.Qui ab Antiochia egressus:puenit ad iudeam & arbellis ciuitate galileę castra constituit:& eos q ibi in speluncis habitabant cū multi ad eas confugissent captos suis partibus aggregauit:exindeq; mouēs: ad hierosolymā properabat.Qui audiens iudā in aliqua uilla nomine barziton castra locantē: contra eū alacriter festinabat cū peditū uiginti milibus:& equitū duobus milibus.Iudę

uero fuerũt oẽs duo mília. Qui multitudinẽ Bachidis timẽtes tentoriaq; relinquẽtes: fugierunt oẽs p̃ter octingẽtos. Iudas aũt ꝓpriis militibus destitutus: & hostibus iminẽtibus: nec tp̃us habens congregandi exercitũ non dubitabat cũ octingẽtis pugnam contra Bachidẽ cõmittere hortatusq; suos: ut hostes inuaderent: & pugnã uiriliter sustinerent: cum illi dixissent: se non esse ad tantã magnitudinẽ exercitus idoneos: & suaderẽt nũc qdẽ discedere: & a piculis liberari postea uero inimicis collectis uiribus obuiare: nõ hoc inqt uideat solis aspectus ut terga mea hostibus nudẽ: sed licet oĩmodo imineat pre pugnantẽ: fortiter stabo: oĩa uiriliter pferens futura picula. Bachides uero ꝓducẽs de castris exercitũ ad p̃liũ: p̃parabat eqtes in utroq; cornu disponẽsq; fundibularios leuiores & arcarios ante oẽm aciẽ: ipse in dextro cornu constitit. Qui cũ sic aciẽ ordinasset: iussit tubicinẽ signũ dare. Hoc idẽ faciẽs & iudas: cõmittit cũ hostibus pugnã: & cõstãter ãbobus certantibus: p̃liũ usq; ad occasum solis extensum est. Videns uero iudas Bachidẽ cũ electis suis in dextro cornu ordinatũ congregans aĩosiores uiros inuadit illã pt̃ẽ exercitus: & cõfligẽs ibi ordinẽ eorũ dirrupit: & medos ad fugã cõuertit: secutus eos usq; ad gazara. Vidẽtes ergo fugã dexteræ patris in sinistro cornu erant: circũuenerũt: & iudam sequentẽ in medio eũ obsederũt. Qui fugere minime ualẽs: circũsceptus ab hostibus: stãs pugnabat cũ suis: multosq; interficiẽs aduersariorũ: pcussus interiit. iuda uero interfecto: socii eius tali duce priuati: terga uerterunt. Cuius corpus ab hostibus sub pacto symõ & ionathas fratres redimẽtes: perduxerũt ad Modin uillã: ubi & pater eorũ sepultus erat: lugẽte eũ per multos dies populo hebreorũ: & honorãte secundũ cõem & legitimã consuetudinẽ. Finis qdẽ talis iudã inuenit: uiꝝ fortẽ & magnũ & bellicosum: & mandatorum patris sui memorem: & oĩa pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus: magnã sibi gloriã & monimenta seruauit: liberãs gẽtẽ a Macedonũ seruitute. Qui cũ principatũ sacerdotii tribus annis habuisset: defunctus ẽ.

INCIPIT LIBER. XIII. ANTIQVITATIS IVDAICAE. CAP. I.

Vibus modis gens iudeorũ macedonibus in seruitute cã tenentibus libertatẽ recepit: & qꝑ tanta certamina dux eorũ iudas transiens defunctus est: ꝓ ipsis bellans in uolumine interiore monstrauimus. Post interitũ uero iudę: iterũ quicũq; erãt ipii & transgressores patriæ legis: uenerunt cõtra iudeos: & undiq; eos pessime molestabãt. Adiuuabat aũt eos malitiã fames q̃ tũc ꝓuinciã oẽm occupauit: ut multi propter inopiã necessariorũ non tolerantes ambas calamitates famis: & inimicorũ: transfugerent ad macedones. Bachides interea iudeos q patria reliquerunt solennia: & cõmunẽ uitã elegerent congregans: custodiã eis ꝓuinciæ tradidit. Qui tenentes amicos iudæ bachidi ꝓdebãt: quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo iudei calamitatibus oppressi: reliqui ex amicis iudæ uidẽtes miserabiliter gentẽ pereuntẽ adeuntes fratrẽ eius Ionathan: rogabãt eũ: ut imitaret fratrẽ suũ: & illius erga suam gentẽ ꝓuidentiam hortabant: adhiberet: & ne despiceret populum sine defensore pereuntẽ. Ionatha uero promittente paratũ se esse mori: ꝓ cunctis: & credentes eũ suo fratri parẽ existere: ducẽ iudeorũ ordinauerunt. Quod bachides audiens & timens: ne regi uel macedonibus concitaret bella Ionathas: sicut olim iudas dolo eũ interficere statuit. Cuius uoluntas non latuit ionathan neq; fratrem eius Symonẽ. Qui colligentes socios oẽs ad deserta confugerũt: & uenientes sup aquã q̃ dicit lacus asphar: ibidẽ cõmorabant. Bachides aũt sentiens eos: discessisse: & in illo loco conuersari: cõtra

eos oĩ cum ſua uirtute ꝓgreſſus eſt: et trans iordanẽ caſtra ponẽs reſonebat exercitũ. Io
nathas cognoſcẽs Bachidẽ contra ſe uenisſe: mittit fratrẽ ioannẽ q Gaddi dicebat ad
nabutheos Arabas: ut apud ipſos deponerẽt ſuppellectilẽ: uſq; quo pugnarẽt cõtra Ba
chidẽ: erant enim amici. Ioannẽ ergo euntẽ ad nabutheos: inſidiis collocatis in nabath
ciuitate filii Amri: capiũt eũ una cũ ſuis: & rapiẽtes oĩa quę portabãt: occidunt ioannẽ
& oẽs ſocios eos. Vindictã uero quã ꝓ hoc receperũt a fratribus eius: poſtea demõſtra
bo. Bachides aũt cognoſcẽs ionathan in nemoribus iordanis caſtra poſuiſſe: obſeruãs
ſabbatoꝝ diẽ cõtra eũ uenit: tãq; nõ in ea pugnaturꝰ: pp legẽ. Ille ſocios hortatus: & aiẽs
eos ꝑicula pati dicẽs: in medio cõprehẽſos fluuii & hoſtiũ: & qa aufugere nõ hẽrent: dũ
hoſtis ante faciẽ: fluuius a retro ꝓhiberẽt: orans ad deũ ut uictoriã ſibi ꝓſtaret: cõmittit
pugnã cũ hoſtibus. Quoꝝ multos occidẽs: cũ uideret temerariũ ſe Bachidẽ appetẽtẽ:
dextrãq; ad feriẽdũ extẽdẽtẽ: ꝓuidens plagãq; deuitãs: cũ ſociis in fluuiũ exiliuit: & pna
tans trans iordanẽ: ꝑiculum mortis euaſit. Nã bachides fluuio relicto: ad hieroſolimoꝝ
arcẽ diſceſſit: uſq; ad duo milia ſuorũ amittẽs. Qui ẽt multas iudeę ciuitates capiẽs: mu
niuit hiericho & Amatũtẽ & Bethoro: & Bethulã: & Phãnathan: & Faratonẽ: & Tho
choã: & gazara: & turres in unaquaq; ciuitate cõſtituẽs: & muros circũdãs eis ualidos:
& magnitudine ꝓcellẽtes: cuſtodiã in eis ſtatuit: ut exinde iudeos affligeret. Arcẽ uero
hieroſolymoꝝ cautius mũiuit: & tollẽs filios nobiliũ iudeoꝝ: obſides i arce cõcluſit. Eo
dẽ tpe ueniẽs qdã ad ionathã & fratrẽ eius ſymonẽ: nũciauit filios Amri celebrare nu
ptias: & nouã nuptã nobilẽ duci a Madaba ciuitate & Arabas cũ põpa munificẽtiſſi
ma. Ionathas tũc & Symõ tps putãtes ꝓſperũ ſibi ad fratris ioãnis apparuiſſe uidictã
cũ multa potẽtia ſociorũ egrediunt ad Madaba: & inimicos inter mõtes inſidiis colloca
tis ꝓſtolabant. Vt aũt uirginem & ſponſum uiderunt: & multitudinẽ amicorũ cum eis
ſicut in nuptiis: exilientes ab inſidiis oẽs occiderunt: & ornatũ cũ oi ꝓda tollẽtes reuerſi
ſunt: pœnã ꝓ fratre ioanne a filiis amri talẽ exigentes. Nam ipſi cũ ſequentibus amicis
& uxoribus uel filiis: numero quadringenti peremptiſ ſunt. Symõn itaq; & ionathas ad
otã iordanis reuerſi ibidẽ ꝑmanebant. Bachides aũt oẽm iudeã muniens: ad regẽ reuer
ſus eſt. Iudei uero duobus annis a bellorũ tumultu requieuerunt. Tũc tranſſuge uel ipii
uidentes ionathã cũ ſuis multã licentiã habere libertatis: dixerunt ad regẽ Demetriũ:
petentes mitti Bachidẽ ut ionathã debellaret: quod facilius euenire pollicebant: ſi una
nocte inopinabiliter eũ inuaderent. A rege ergo Bachides deſtinatus: ꝓueniens ad iudeã
oĩbus ſcripſit amicis: & iudeis auxiliari ſibi: quatenus ionathan cõprehenderẽt. Feſtinã
tibus aũt eis & nõ ualẽtibus ionathan tenere: qa nimis ſe caute tractabat, Bachides ira
cõmotus trãſſugarũ primos quinquaginta: q ſibi & regi mentiti ſunt occidit. Ionathas
uero cũ fratre uel ſociis ad Vithalagã uillã tiniens Bachidẽ abſceſſit: edificanſq; turres:
et muro circũdans: eã habebat ualde munitã. Quod audiens Bachides: milites ſuos cũ
iudeorũ auxiliatoribus ꝓducens contra Ionathan ꝓuenit: & ad eius munimina accedẽs:
ꝑ dies multos obſidebat eũ. Qui obſidiõi fortiter reſiſtẽs Symonẽ qdẽ fratrẽ ſuũ expu
gnaturũ bachidẽ in ciuitate dimiſit: ipſe uero furtim egredit in prouinciã: & congregãs
manũ multã: nocte Bachidis inuadit exercitũ & multos occidens: Symonẽ fratrẽ fecit
aduentũ ſuũ cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi egredit: & macedonũ machina
menta obſidioni ꝓparata ſuppoſitis flammis incẽdit: & multos eorũ uiriliter interfecit.
Vidẽs ãt Bachides ab inimicis ſe circũſeptũ: quorũ alios qdẽ añ ſe alios ãt retro cõſpiciẽs
turbatus hęc inſperate ſibi euenisſe: in tranſſugas tanquã in deceptores ſuũ furorẽ con
uertit: uolebatq; ſi poſſet obſidione ſoluta ſine dedecore ad ꝓpria remeare. Cuius uolun
tatem cognoſcens Ionathas: legatũ ad eũ pro amicitiis deſtinauit: quatenus redderent

inuicem sibi quos ceperant utrisq; captiuos. Putãs autem hanc honestiorem Bachides discessionem: pacisscitur cum Ionatha & iurauerunt utrisq; nunquam contra se arma pſumere: et captiuos dantes & recipientes: in antiochiã Bachides recessit. Qui post hanc discessionem: nequaquam ad iudeam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatẽ acquirẽs in Machina ciuitate populorum negotia disponebat: & maliuolis uel impiis eruciatis: iudeorum gentem purgabat. Cap. II.

Nno sexagesimo & centesimo Epifanen Antiochi filiũ contigit syriã ascẽdere: &
a Ptholomaidã capere ciuitatẽ: per ꝓditionẽ militũ intus cõmorantiũ. Erãt enim ingrati circa Demetriũ ꝓpter supbiã suã: qa dum se clausisset in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia constructerat: a nemine uidebat': sed & rẽ publicam ut seditiosus negligebat. Vnde & odium ei a subiectis exortũ est sicut iam alibi demonstrauimus. Igitur in ptholomaidẽ Demetrius audiens Alexandrum peruenisse oẽm cõtra eum produxit exercitum. Direxit aũt & ad Ionathan legatos pro auxiliis: nã præcedere Alexandrum statuit: ueritus ne ille prius auxiliũ eius postularet: aut Ionathas memor malorum sese cum inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eum multitudinẽ congregare: obsidesq; iudeoꝝ recipere: quos Bachides in arce hierosolymoꝝ concluserat. Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad se nunciis uenientibus ad hierosolymã pueniit: & epistolas regis audiẽte populo uel arcis custodibus hilaris intimauit. Quibus relectis trãsfuge uel ipii trepidauerũt: ꝓcipiẽte rege quatenus ionathas exercitũ cõgregaret & obsides recipet. Quos cũ accepisset: suis unumquẽq; parẽtibus reddidit. Equidẽ ionathas in hierosolymis mãsionẽ faciebat renouans ciuitatẽ: suaq; uolũtate singula cõstruens: & edificãs muros ciuitatis lapidibus quadratis: ut forent aduersus hostes munitissimi. Quæ uidẽtes custodes muniminũ: iudeã relinquentes oẽs in Antiochiã fugerunt ꝑter illos q in Bethsura ciuitate & in arce hierosolymorũ erant: quorũ plurima pars impiorũ & transfugarũ fuit iudeorũ. Quapropter castra non reliquerunt. Cap. III.

Ognoscens aũt Alexander ꝓmissiones quas Demetrius fecerat Ionathę: & fortiti
c tudinẽ eius: & quanta disposuerat bellans cõtra macedones: & iterũ qualia ipse pterat a Demetrio: & Bachide duce Demetrii: & melius nihil inuenire: quam Ionathæ ꝓfidiũ: ad amicos dicebat in ꝓsenti tpe. Ionathas q & contra hostes fortis existit: & odiũ hẽt propriũ in Demetriũ a quo multa mala perpessus est: si uidet' amicũ eũ facere contra Demetriũ nũc debemus: nõ alias utilius est rogare eũ ad auxiliũ cõferendũ. Cũq; ei & amicis placuisset: transmisit ad Ionathan scribens talẽ epistolã. Rex Alexander Ionathę fratri salutẽ. Fortitudinẽ qdem & fidẽ tuã iã dudũ audiuimus'. Et ideo transmisimus ad te ꝓ auxiliis: & ordinauimus te hodie principẽ sacerdotum iudeorũ: & amicũ nostrũ uocari ꝓcipimus. Iccirco ẽt destinaui tibi ꝓ munere purpuream stolã: & aureã coronã: & peto honoratũ te a nobis: simile erga nos fieri. Suscipiens epistolã Ionathas induit' qdẽ sacerdotali stola celebratiõe tabernaculorũ instante: post quartũ annũ mortis Iudę fratris sui. Nã neq; ꝓ ipsum tps princeps sacerdotũ aliquis constitutus est. Collegit uero & multũ exercitũ: & armorũ copiã quã ipse cõstruxerat. Quod factũ ut puenit ad Demetriũ: nimis eũ multũq; cõtristauit: suãq; cœpit accusare tarditatẽ: q; nõ añ Alexandrũ esset ipse demeritus erga Ionathan, Verũtamẽ nec sic distulit scribere ad Ionathan: & ad populũ eius. Cuius exẽplar taliter existebat. Rex Demetrius ionathæ gentiq; iudeorũ salutẽ. Quõ nostram seruastis amicitiã tentantibusq; uos inimicis non consensistis. Hanc uestrã qdẽ laudo fidẽ: & in his pmanere quæsumus: recipiẽtes a nobis uicẽ uel gratiã: per quã mereamini uectigaliũ uestroꝝ relcuationẽ. Et qcqd ꝓdecessoribus meis regibus uel mihi hactenus prębebatis: oĩa noueritis nostra uobis largitate

cōcessa. Sup hęc ēt p̄ciū salis uobis: & coronaꝝ quas uobis offerebatis uel quod p tri-
tia pte frugū: & medietate fructus lignorū quod parti meæ cōpetebat: uobis ab hodier
no die remitto. Sed & cēsum singulorꝝ habitantiū in iudea: q nostro erario proficiebat:
Necnō & triū finitimarꝝ uobis p̄uinciarꝝ: Samariæ: uel Galileæ: & trās iordanē: uniuer
sa uobis concedo: a nunc per oia tpa. Ciuitatēq; hierosolymorꝝ sacrā & inuiolabilē pri-
uilegia sua possidere: liberāq; cū suis cōfinibus a decima parte uectigaliū eē p̄cipio. Ar-
cem uero cōmitto sacerdoti uestro ionathę: ut quos ipse p̄bauerit fideles amicos: custo
des in eā deputet nobis seruandā. Captiuosq; iudeorꝝ & seruientes apud nos: liberos eos
esse concedo. Nec post hāc sanctionē iudeorꝝ iumēta uiolentiis angariarꝝ subiaceāt. Sab
batū aūt uel oēs dies festos & tres ante eos dies: sine uectigalibus eē denūcio. Eodē mō
iudeos nostrā terrā habitantes: liberos ac sine lesione dimitto. Licentiāq; mihi militare
uolentibus usq; ad triginta milia p̄stamus: eadē quibus & meus utiē exercitus: ubicūq;
ierint accepturi. Ordinabo ergo quosdā eorꝝ in castris: quosdā custodes mei corporis: &
duces in aula mea constituā. Præcipio uero magis uestris uti legibus: easq; custodire: &
tribus p̄positis in iudea legibus obedire. Principēq; sacerdotū diligētiā hēre uolo: ne qs
iudeorꝝ aliud tēplum nisi hierosolymitarū ueneretur. Præbeo etiam ad sumptus īmola-
tionum per singulos annos: centum quinquaginta milia dragmas: quæq; superfuerint
pecunias uestras esse uolo. Decē milia autem dragmas quas reges a templo accipiunt:
uobis cedo: qa sacerdotibus ministrantibus templo cōpetunt. Quicūq; itaq; ad hieroso
lymorꝝ tēplū uel intra eius fines cōfugerint: debitores regaliū pecuniarū: siue qualibet
cā faciēte: licentiam eis indemnitatis cōcedo: saluasq; eorꝝ possessiones eē. Renouari ue
ro templum impendiis ex meo factis murosq; ciuitatis spondeo fabricari: turresq; altas
construere. Et quicquid ad munimē uestrum necesse fuerit: meis stipendiis restaurare
polliceor. Tantū est: ut quas cœpistis amicicias nobiscū et fœdus sine simulatiōe serue-
tis. Hęc quidē promittens et blandiens Demetrius iudeis scripsit. Rex uero Alexander
magnū colligens conductū exercitū: & milites q de syria transierunt ad eū cōtra Deme
trium duxit: pugnaq; cōmissa: cornu sinistro demetrii aduersarii sunt fugati: & p̄secutione
diuina multi eorꝝ occisi sunt castraq; direpta: dextrū quoq; cornu in quo Demetrius p̄lia
bat deuictū est: & alii qdē oēs recesserunt. Demetrius aūt fortiter pugnans nō paucos
hostium p̄strauit. Cunq; fugans alios equus eius ceni baratro inhesisset minime fugere
ualens occidit. Nā uidentes hostes quod ei contigisset: reuersi circūdederūt eū: & oibus
in eū iacula destinātibus: cū ille pedestris fortiter resisteret: postea multis p̄fossus uulne
ribus: nec ualēs sustētare collapsus ē. Demetrii qdē talis extitit finis: q regnū p undecim
annos rexit: sicut & alibi demonstrauimus. Cap. IIII.

Nias uero principis sacerdotū filius: eodem nomine quo pater nuncupatus: quē
o alexandriā fugisse ad Ptolomeū regē cognomine Philometorē diximus: uidens
iudeā a regibus macedonū mala pati: uolensq; memoriā & gloriā eternā sui relin
quere ad Ptolomeū regē & reginā Cleopatrā transmisit: petens licentiā quatenus tēplū
edificaret in ægypto: simile hierosolymorū: leuitasq; uel sacerdotes de genere suo consti-
tueret: quod desiderabat confidens in propheta Ysaia: q ante sexcentos annos p̄dixerat
q; oporteret in ægypto tēplū edificari maximo deo p uirū iudeū. Iccirco elatus Onias
Ptolomeo uel Cleopatrę hmōi destinauit epistolā. Multa uel maxima uobis bellorum
conficiens opera: & cū dei auxilio perueniēs ad humilē Syriā: & phœnicē & in Ienonū
ciuitatē Heliopolim: perq; alia loca multa ueniens p̄ter constitutiones tēpla iudeos cō-
struxisse reperi: quapropter & p̄fidos extitisse quod ēt ęgyptiis accidit: ꝓpter tēplorum
multitudinē uariarū regionū. Opportunū autem locū inueni qui dicit agrestis bibaste

caſtrũ plenũ uaria materia:uel ſacris aĺalibus:& peto concedẽdũ mihi eũ dño tuo ſegregatũ:quatenus purgare tẽplũ ibi dirutũ:& edificare maxio deo poſſim mẽſura eadẽ & ſimile hieroſolymos: ꝓ te:tuaq; cõiuge:uel filiis:q̃tenus bẽant ęgyptũ habitãtes iudei: quo cõuẽiẽtes ſecundũ cõcordiã quã adinuicẽ hñt:poſſint tuis utilitatibus miniſtrare. Nã & Yſaias ꝓpheta p̃dixerat eẽ in ægypto domino deo ſacrificiũ multaq; talia de ipo p̃dicauit. Hęc qdẽ Onias regi Ptolomeo ſcripta tranſmiſit. Confiderent tñ aliqui pietatẽ eius & Cleopatræ ſuę ſororis uel cõiugis ex epiſtola quã ſcripſerũt. Nã peccatũ & legis trãſgreſſionẽ ſup caput Onię poſuerũt ſcribẽtes hęc. Rex Ptolomeus & regia Cleopatra Oniæ ſalutẽ. Legimus tuã petitionẽ in qua ſuggerebas pmitti tibi in Lenonũ ciuitate tẽplũ heliopolitanũ dirutũ purgare quod appellat agreſtis bibaſte: Quapp miramur ſi deo gratũ ſit tẽplũ quod edificaturus fis in tã luxurioſo loco: plenoq; ſacris aĺalibus. Sed quõ dixiſti Yſaiã ꝓphetã iã dudũ hoc p̃dicaſſe cõcedimus tibi: ſi contra legẽ ueſtrã nõ eſt:ut nihil uos in deũ peccaſſe uideamur. Accipiẽs igit locũ Onias edificauit tẽplũ arãq; deo ſimilẽ hieroſolymos:minus tñ & pauperrimũ. Mẽſura uero eius & uaſa minime uiſum eſt mihi nunc deſcribere. Nã in ſeptimo libro iudaicæ antiqtatis inſerta ſunt. Inuenit & Onias quoſdã ſui ſimiles iudeos ſacerdotes & leuitas ibi religionẽ colẽtes. Sed de hoc tẽplo late narrauimus. In alexãdria uero iudeos & ſamaritas q tẽplũ tẽporibus Alexandri macedonis ſup Garizi mõtẽ cõſtruxerunt: contigit contra ſe ſeditionẽ excitare:& ꝓpter tẽpla corã ipſo Ptolomeo certare: iudeis quidẽ dicẽtibus: ſecundũ legẽ moyſi tẽplũ ſe in hieroſolymis conſtruxiſſe:ſamaritanis aũt in garizi: & ſupplicauerũt ut cũ amicis rex cõſederet:audiẽs de his altercationẽ uictoſq; morte multaret: cũ pro ſamaritis Sabbeus & Theodoſius intimaſſent:pro iudeis uero & hieroſolymitis andronicus meſalmis: iurauerunt p deũ corã rege ſecundum legem dicta ſua probare: periuerunt; ptolomeũ quatenus iuſiurandi tranſgreſſores perimeret. Rex ergo multos ſecũ amicos in conciliũ congregans:ſedit ꝓtes audire. Tunc iudei alexandria conſtituti timebãt nimis de uiris q pro tẽpli hieroſolymitani pte diſſerebãt nã atrociter ferebãt:ſi hoc tã antiquũ & nobile p uniuerſum mundũ tẽplũ ſolueret. Cũq; Sabbeus & Theodoſius cõceſſiſſent ut primus Andronicus uerba faceret:idẽ Andronicus approbationẽ facere ſuã cœpit ex lege uel p̃deceſſoribus principũ ſacerdotũ qs ex quo genere honorẽ ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet:& quõ oẽs aſyæ reges tẽplũ uariis oblationibus & clariſſimis donis honorauerũt: de garizi uero tẽplo ueminẽ ſermonẽ feciſſe. Quæ dicẽs Andronicus: & his multa ſimilia:regẽ flexit ſniam pnũciare decernẽdã:tẽplũ hieroſolymitaq; ſecũdũ leges nroiſi fabricatũ fuiſſe: Sabbeũ aũt & Theodoſiũ interficiẽdos. Hęc ſunt q̃ contigerunt iudeis in alexandria tẽporibus Ptolomei Philometoris. Cap. V.

Taq; Demetrio in pugna pempto:ſicut ſupius indicauimus:Alexander accipiẽs i regnum ſyrię: ſcripſit ptolomeo:ut acciperet in matrimonio ſuo filiã eius:iuſtũq; hoc dicebat eſſe:cũ paternũ obtinuiſſet principatũ:& p dei ꝓuidentiã in eo pductus fuiſſet poſt pditionẽ Demetrii:ſed ẽt p alia multa dignum ſe eius familiaritate:uel cognatione dicebat. Ptolomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicẽs:gauiſum ſe eſſe q; paternũ ſuſcepiſſet principatũ:daturũq; ei ſuam filiã promiſit:& occurrere iuſſit eũ ad ptolomaida:quatenus ei filiã ſuã iure traderet nuptiali. Tunc ipſe puellã ad ptolomaida ab ęgypto producendã:ibiq; coniugendã eſſe conſtituit. Ptolomeus qdem hæc ſcribens:prope ad ptolomaida peruenit:filiã Cleopatrã ſecũ adducens:ubi ſecũdũ conſtitutũ:alexandrũ repperit. filiãq; ſuã ei cõiunxit:dotẽ argento uel auro ſecũdũ regiã quantitatẽ complens. Cunq; nuptiæ celebrarent ſcribens Alexander Ionathę principi ſacerdotũ:iuſſit eũ ad ptolomaida feſtinare. Qui perueniens ad reges:munificenter eis

offerẽs dona: claro apud eos honore potiebaꝰ. Tunc Alexander cõpulit eũ ꝓpria ueste exutũ purpura iniduí: simulq; sup tribunal secũ sedere: iussitq; duces cũ eo ꝓcedere: perq; mediã ciuitatẽ clamare: nemini contra eũ qcq̃ dicere uel causas licere cõnectere. Quod cum duces fecissent regis: erga Ionathæ inuidẽtes hi q parati fuerãt cum accusare: simul cũ inimicis eius ꝓfugerunt ueriti: ne qd pessimũ paterenꝰ. Tãto uero studio rex Alexãder dilexit Ionathã: ut primum eum suorum describeret amicorum. Cap. VI.

Entesimo & sexagesimo qnto ãno: Demetrius Demetrii filius cũ multis cõductis quos ei Lasthenus cretensis præstiterat a Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod Alexãder audiens in pauore turbaq; constitutus continuo de Phœnicia ad Antiochiam festinauit ut prius q̃ huc ueniret Demetrius: eam tute dispõeret. Reliqt uero humilis syriæ ducẽ appolloniũ: cognomine Titum: qui cũ multo exercitu profectus ad Iamniam: Ionathæ principi sacerdotũ mandauit dicens. Iniustũ esse eum solũ cũ licentia uel potestate uiuere: nõ obediẽtẽ regi sibiq; dicebat hoc magnum obprobriũ ab oĩbus inferri: q; eum non subigeret regi. Non ergo te inqt in montibus abscõdas: arbitratus fortitudinem te habere: sed si confidas tuæ uirtuti descẽde: quatenus ꝓ campũ nostri milites confligant: & fortissimi belli euentus demonstret uictoriam meis uel tuis. Scito tamen optimos ab unaquaq; ciuitate mihi cõmilitones iunctos: qui semp tuos ꝓuos euicerunt. Contra nos autem in tali terra certandum est: ubi non lapidibus sed armis decet fortissime præliari: ne sit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas: decẽ milia militum eligens ab hierosolymis egreditur cum fratre Symone: pueniensq; ad Ioppẽ: castra iuxta ciuitatẽ disposuit. Nã ioppenses portas cõcluserant: intus habẽtes custodias ab Appollonio cõstitutas: Cunq; Ionathas obsidere parasset eos: timentes ne suã ciuitatẽ deuastaret portas aperiũt. Apollonius uero captã audiens Ioppẽ a Ionathã: tria milia equitũ sumens: & octo milia ꝓpeditũ ad Azotũ puenit: & exinde tacite paulatimq; uiã sibi pfecit. Cũ ergo uenisset in Ioppẽ tamq̃ recedẽs: Ionathã trahit ad campũ: cõfidens equitibus & spẽ in eis habẽs suę uictoriæ. Cũq; ꝓcessisset Ionathas sequebaꝰ eũ ad Azotũ appollonium: q cũ ad campum uidisset hostẽ uenisse: conuersus pugnã cũ eo cõmisit. Mille itaq; equites appollonius ad insidias in aliquo torrẽte dispo fuerat: q retro inimicis insisterent. Quod sentiens Ionathas: nõ est turbatus: sed ordinãs in quadro exercitũ. ut p ambas partes inimicos exciperẽt: hortatus ẽ: ut fortiter ante uel retro pugnãtibus ubiq; resisteret. Prælio ãt usq; ad uesperã ꝓcedẽte dans fratri Symoni partẽ exercitus: iussit aduersarios: eũ aciẽ inuadere: suisq; ꝓcepit: testudine facta sagittas equitũ excipere. Qui cũ ꝓcepta fecisset nihil ledebãt: q̃is hostes sup eos frequẽtia tela librarent: usquequo suas euacuassent pharetras. Nã sagittæ corpora clypeis septa: minime cõtingebant: cũ cõstipatione testudinis tela uenientia refugarenꝰ. Cũ uero a primo mane usq; uesperę iaculantes aduersarii defecissent: intelligẽs Symon lassos eos: inuadit aciẽ: fortiterq; cũ suis militibus dimicans: fugauit inimicos. Vidẽtes aũt equites pedites ad fugã conuersos: & spe eorũ decepti sine decore & turpiter abscesserũt: & ꝓ oẽm campũ dispersi fugerunt. Quos secutus Ionathas usq; ad Azotũ multos occidit eorũ. Qui de sua salute desperantes: ad tẽplũ Dagonis confugerunt: quod erat in Azoto. Capiens aũt incursione sua ciuitatẽ ionathas: incẽdit eã: & oẽs circa eã uicos. neq; pepercit tẽplo Dagonis: sed ẽt flammis consumpsit: & eos q ibi confugerãt interfici. Multitudo uero q̃ in illo concidit ꝓlio una cũ illis q in tẽplo confugerant: octo milia fuerunt. Vincens ergo tantũ Ionathas exercitũ: ab Azoto discessit: & ad Ascalon uenit: & foras ciuitatẽ castra constituenti: territi ascalonite: in occursum ei exierũt dona portantes. Qui laudãs eorũ uoluntatẽ reuersus est ad hierosolymã: multã ꝓdam ferens: quã uidebatur a uictis

hostibus abstu'isse

hostibus abstulisse. Alexander aũt denictũ audiens ducẽ suũ apollonĩũ: simulauit gaudium: q; p̃ter eius sniam cũ ionatha cõflixisset: q eius amicus erat: mittitq; testimonium ionatæ: p̃bens p̃miũ & honorẽ: & torquẽ aureum: sicut solet affinibus regis dari: eiq; cõmisit Accaronis prouincię magistratum. Cap. VII.

Odem tempore rex Ptolomeus philometer dictus: nauales ducẽs exercitum & pedites ad Syriam uẽiebat Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quem omnes ciuitates studiose alexandro præcipiente suscipiebant: & deducebant usq; ad Gazotum: ubi omnes proclamabant: accusantes Ionathan q; tẽplum incendisset & destruxisset: prouinciamq; uastasset: multosq; eorum interemisset. Quę Ptolomeus audiens tacuit. Ionathas autem in Ioppen occurrit Ptolomeo dona clarissima uel honorem ab eo percipiens: & producens eum usq; ad fluuium qui Eleutherus appellatur ad hierosolymam: remeauit. Perueniens ergo Ptolomaidem: pręter omnem spẽ paulominus habuit ĩterfici Ptolomeus insidiis Alexandri quas ei per ãmonium amicum parauerat. Manifestis autem factis insidiis Ptolomeus Alexandro scribit: ad pœnam Ammonium petens: & dicẽs insidias se ab eo passum: & uindictam sumere iustum eẽ. Alexãdro uero nõ cõcedente Ptolomeus intellexit illũ cãm insidiarũ extitisse: Quapropter ei factus est odiosus. Antiochenis aũt & prius erat odibilis Alexãder ꝓpter Ammoniũ: multa nãq; ꝓ eũ passi fuerãt: & pœnã qdẽ ab ammonio ꝓ eius delictis exegerũt: occidentes eũ qui tanq; mulier se ꝓperabat abscõdere habitu circũdatus fœmineo: sicut alibi dictũ ẽ. Ptolomeus itaq; accusans eũ ut ꝓditorẽ nuptiarũ filię sue: trãsgressorẽq; auxilii quod ei cõtra Demetriũ deduxisset: soluit affinitatẽ. Nã & auferẽs suã filiã: ad Demetriũ legationẽ direxit: amicitiã cũ eo cõponens: filiãq; daturũ se illi uxorẽ & restituere paterno eum principatui cõpromittens. Demetrius uero gaudẽs: suscepit legationẽ & nuptias. Tũ nimius iã ptolomeo labor restabat: flectere antiochenos: ut Demetriũ susciperẽt: nã inimici eius fuerunt: eo ꝙ a patre eius Demetrio multa pessima passi fuissent: & alexãdro tamen antiocheni ꝓpter ammoniũ irascebant: ut p̃diximus. Qui pulsus ab antiochia: in ciliciã usq; puenit. Ptolomeus ergo ad antiochenos ueniens: rex ab illis & militibus ordinatur: coactusq; duo sibi duodemata superposuit: unũ asyæ: alterũ ęgypti. Benignus aũt & iustus existẽs: nec cõcupiscens aliena: sed & futura ꝓuidens recusare regnũ decreuit: ne romanos offenderet: ideoq; antiochenos in cõtionẽ cõgregans: flectit eos ut Demetriũ susciperẽt: dicens eũ nequaq̃ ꝓ patre dolorẽ seruaturũ: si bene mererẽt ab eis: doctorem autẽ in bonis & ducẽ se illi eẽ: nec se fallacibus negociis immiscere: sibi aũt dicebat ęgypti regnũ sufficere. Quę differens flectit antiochenos Demetriũ suscipere. Alexandro uero cũ magna militia uel apparatu ad Syriam a Cilicia ꝓfecto: terrãq; antiochenorum prædante Ptolomeus cũ genero contra eum duxit exercitũ. nã iã filiam suã matrimoniali iure Demetrio contradiderat: & uincẽs Alexandrũ: ad Arabiam fugauit eũ. Contigit autem in p̃lio: ut equus ptolomei uocẽ elephantis audiens: ptolomeum iactaret. Quod cũ uidissent hostes: impetum super eũ fecerũt: multisq; uulneribus caput eius perforantes: ad periculum mortis eũ adduxerunt. Sed custodes corporis eius rapiẽtes eum liberauerunt: & ita per quattuor dies defectus iacuit: ut nec loqui nec ĩtelligere potuisset. Alexandri uero caput arabũ potentissimus Zabilus abscidẽs ptolomeo trãsmisit. Qui die quinto releuatus a uulnerum dolore: suauem sibi rem summũq; spectaculum alexandri morte simul & capite uidit: qui tamen paulopost uitam finiuit: pro alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit ergo asyæ Alexãder qui dictus est Balans annis quinq;: sicut in aliis demõstratum est. Suscipiens uero principatum Demetrius qui Nicanor appellabatur: fraudibus corrũpere cœpit ptolomei militiam obli

tus:& q; ſocer eius & auxiliator fuiſſet: & affinis per connubiũ Cleopatræ. Quapro pter milites ptolomei ad Alexandriam cõfugerũt: Elephãtos autem Demetrius cõpr̃ hẽdit. Ionathas interea princeps ſacerdotũ ex omni iudea ſibi milites congregans: arcẽ hieroſolymoꝝ: obſidebat: ubi cuſtodia macedonũ: & trangreſſoꝝ multitudo locata ui debaẽ. Et hi qdẽ cõtẽnebant Ionathan faciẽtẽ machinameta: cõfidẽtes loci munitioni bus. Noctu uero qdã maliuoli iudei exeuntes: uenerunt ad Demetriũ: arcis obſidionem nũciantes. Qui nũcio incitatus: exercitũ cõtra ionathan ab antiochia eduxit. Cunq; ad ptolomaidẽ pueniſſet: ſcripſit ionathæ: p̃cipiens ad ptolomaidẽ eũ citius occurrere. Iona thas aũt obſidionẽ qdẽ minime ſoluere decreuit: ſeniores uero populi. & ſacerdotes cõ gregans: & aurũ & argentũ & ueſtẽ: cũ multitudine donoꝝ deportãs: ad Demetriũ uſq; peruẽit. Quæ cũ obtuliſſet: ira eius molliuit: & honoratus firmũ ab eo principatũ ſacer dotii ſuſcepit: quẽ a regibus ante ip̃m donatũ poſſidebat: accuſantibuſq; eũ tranſfugis: Demetrius eis nõ credidit: ſed & petenti quatenus pro omni iudea: uel tribus ꝓuinciis: Samaria: uel Ioppe: uel Galilea trecẽta tantũ daret talenta pro omnibus his epiſtolam ei p̃ſtitit: quæ uerba huiuſcemodi continebat. Rex Demetrius Ionathæ fratri: gentiq; iu deoꝝ: ſalutẽ. Exẽplũ epiſtolæ quã Laſtẽi cognato nr̃o ſcripſimus: trãſmiſimus uobis: ut eam noueritis. Rex demetrius Laſteni patri ſalutẽ. Iudeorũ gẽti nobis amice: noſtraq; iuſſa ſeruanti: pro fide decreui dona p̃bere: & tres poſſeſſiones Afferema: Belſcelida: uel Ramathe: quæ additæ ſunt iudeis de Samaria: & his attinentia: & quãtacũq; ab imolã tibus hieroſolymorũ reges accipiebãt añ me: uel q̃cũq; de fructu terr̃e: uel plãtatis: oiaq; alia quæ noſtro cõpetunt iuri: uel paludes ſalis uel pro coronis q̃ nobis offerebant eis cõ cedo: & nihil extorqueaẽ ab his ãmodo & ip̃oſterũ. Cura igiẽ ut huius epiſtolę fiat exẽ plar & deẽ ionathæ: quatẽus in nobili loco tẽpli reponatur. Hęc ſcripta fuerãt. Videns ergo demetrius pacẽ: nullũq; ſupereſſe piculũ: nec belli timorẽ: ſoluit exercitũ ſtipẽdia q; eorũ iminuit: & ſolis illis ſumptus p̃bebat: q cum eo a creta uel aliis inſulis uenerant. Vnde odiũ uel inimiciciæ militũ cõtra eũ cõflatę ſunt: qbus ip̃e qdẽ nihil p̃bebat: reges uero ante ipſum eis annonas etiam in pace ſubminiſtrabant: ut eos in certaminibus ſi oporteret ꝓ ſe fideles & pronos haberent: atq; paratiſſimos in rebellica & pacis cũ om ni haberent confidentia expetere. Cap. VIII.

Ntelligẽs itaq; odiũ militũ circa demetriũ alexãdri qdã dux: apamenus genere: diodotus nomine: qui & triphon dicebaẽ: uenit ad malchũ arabum: qui filium alexandri antiochũ nutrierat: manifeſtanſq; ei inimiciciias exercitus quas contra demetrium habebant dari ſibi petebat antiochum: nam regẽ eum facere: uel paternum principatũ ei ſe reſtituere dicebat. Qui primũ reſiſtebat: minime credens: poſt uero mul to tpe triphone petente: uinciẽ malchus: flexuſq; uoluntate ſua eſt ad ea q̃ triphon pete bat. Princeps aũt ſacerdotũ ionathas capere uolẽs arcẽ hieroſolymorum: & iudeos trãſ fugas: uel ip̃os omneſq; qui per totam prouinciam cuſtodes erant: tranſmittentes ad demetriũ legatos cum donis: rogabat ut de caſtellis iudę cuſtodes eiiceret. Cui rex non hæc tantũ ſe præbere: ſed ẽt his maiora promittebat: poſt finẽ belli quod pr̃ manibus habebat: petebat uero eũ & auxilia tranſmittere: mandans q; exercitus ſuus ab eo receſ ſiſſet. Tunc ionathas tria milia militum eligens deſtinauit. Antiocheni uero demetrium propter hęc quę paſſi fuerant abhorrentes: & ꝓpter patrẽ eius: qui multa cõtra eos ma la cõmiſerat: tempus ſeruabant quo potuiſſent eũ iuadere: uidẽteſq; auxilia ueniſſe de metrio ab ionatha: arbitratiq; q; multa congregaret auxilia niſi pręcederent eum arma ceperunt: & circunſtantes aulam obſidionis mõ: coacto exercitu parati regẽ conabanẽ opprimere. Ille ergo uidens populũ hoſtiliter ſecũ armis iuadere: colligẽs conductos &

ab ionatha trāſmiſſos iudeos: cū antiochenis cōfligit quoꝫ uim nō ferēs tinciē. Videntes autē iudei ſic Antiochenos atrociter expugnātes ſuper palacii culmē aſcēderunt. uñ illos uulnerātes ipſi qdē ꝓpter altitudinē tectoꝝ minime ledebantur illos uero telis ꝓſternebāt quę de ſuperioribus ad īferiora iactabant & ſic eos de ꝓximis domibus repulerunt Deinde igne ſuppoſito flamma totam ciuitatē ex lignis cōſtructā tectorum ſpiſſitudinē deuorauit. Antiochēi uero nequaquā ualentes extinguere ignē ad fugā conuerſi ſunt & cū iudei de tecto ad tectū deſilirēt & ita eos ꝓſequerentur āmirabilē contigit fieri antiochēſiū depulſionē. Rex autē ut uidit ātiochenos filios ſuos & uxores ſuas uelle ſaluare: quapropter & pugnā reliquiſſe: ꝓ anguſtas uias inuadit eos: & cōfligēs cū eis multos interfecit: ita ut cogerentē armis proiectis ſe demetrio: qui ueniam eis ꝓ facinoribus cōceſſit: ſeditionēq; cōpeſcuit. Donauit ēt iudeis partē prædæ. Cām itē uictoriæ ſuæ factos eos ꝓfeſſus: gratias agēs ionathæ ad hieroſolymā tranſmiſit: laudans eū ꝓ auxiliis deſtinatis. Poſt aūt maliuolus cōtra eū extitit: ꝓmiſſioneſq; fraudauit: bellūq; minatus eſt: niſi cūcta redderet tributa: quę iudeorū prioribus regibus ſyrię ꝓſoluebat. Et hęc feciſſet: niſi triphon impetū eius ꝓhibuiſſet: & apparatum eius contra ionathan: erga ſuas uertiſſet curas. Reuerſus enim triphon ex arabia cū puero antiocho: imponit ei q̄ſi adoleſcenti diadema. Cunq; oēs milites tranſiſſent ad eum: demetriū deferentes: bellum cōtra demetriū ꝓducit: & cōfligens cū eo uictoriā obtinuit: & elephantos cum antiochenſiū ciuitate ſubiecit. Demetrius uero uictus ad cilicią receſſit. Antiochus āt legatos ad ionathan deſtinans & litteras: amicū eū ſibi parauit: & principatū ſacerdotii confirmauit & quatuor ꝓuincias quæ terrę iudeoꝝ addite fuerant: inſup & aurea uaſa uel pocula: & purpureā ueſtē ei trāſmiſit: hiſq; hoibus ei uti ꝓmiſit: & fibulā aureā ei donauit primūq; amicū ſuum uocauit. Symonē āt fratrē eius ducē ſup oēm militiā a regione tyri uſq; ad ęgyptū cōſtituit. Ionathas ergo de donatiōibus antiochi gauiſus mittēs ad eū: & ad triphonē legatos: amicū ſe eis ꝓfeſſus eſt: & pugnare cū eo cōtra demetriū inſinuās ꝓ pmiſſis laboꝝ nō parua mala a demetrio ſe eē ꝓpeſſum. Cōcedēte igiē antiocho a ſyria uel phenice ut cōgregaret exercitū: quatenus cū ducibus demetrii cōfligeret: ſtatim ad ciuitates exiit. Quę cū eū ſplendidiſſime ſuſcepiſſent: exercitū dare nō diſtulerūt. Veniens autē ad aſcalonā ciuitatē: & mūificēter cū donis ſibi occurrētibus: hoſipſos petebat: & mūquāq; humilis ſyrię ciuitatē a demetrio deſiſtētē ad partes antiochi trāſire: ac ſecum bellū ꝓducere ꝓ ultiōe demetrii: ex his q̄ quōdā in eis peccaſſet: eſſe dicēs dignas occaſiōes ꝓ quas hęc cogitare deberēt. Cunq; flexiſſet ciuitates auxiliū antiocho mittere ꝓuenit ad gazā: ſperans ſe & hoꝝ fidē ad antiochū cōuertere. Multū uero p̄ter quod ſperauerat aliter gazeos inuenit: q̄ duriſſima obiectione nō eū ſuſcipere: nec demetriū relinq̄re decreuerūt. Quo dū ionathas: cōcitatus eēt: ad obſeſſionē eoꝝ & afflictionē ꝓuicię paraē. Nā partē militię circa gazā diſponēs: cū reliqua ipe percurrēs: cūcta p̄dabat uel incēdebat. Quę cū uidiſſent gazei: nullūq; auxiliū a demetrio ſibi ueniſſe cōſpicerēt: & periculū p̄ſens: adiutoriū uero lōge & incertū eē utrū ueīret, optimū eē decreuerūt: hūc dimittētes illi obedire. Faciētes igiē ad ionathā amicicias auxilia ꝓmiſerunt. Hoſes enī añ malorū peritiam utilitates nō itelligūt ſuas ſed cū in malis fuerint cōſtituti: tūc mēte percipiūt & agunt: q̄ nihil leſi facere debuerunt. Ionathas cōſentiēs eis de amicitiis: tollēſq; obſides ad hieroſolymam tranſmiſit ipſe uero totā ꝓuiciā ꝓcurrit uſq; ad damaſcū dum demetrii duces audiſſet ad cedeſſam cum multa manu ueniſſe. Cedeſſa iter tirū & galileam cōſiſtit. Nā hoc deſiderabāt duces demetrii: ut de ſyria eū ad galileā traherēt: putantes minime eū patī galileos ſibi ſubiectos affligi. Cunq; ionathas eis occurriſſet: ſymonē fratrē in iudea ducē reliquit. Qui multū exercitum de prouincia congregans:

bethsurā obsidebat:locū iudeę mūitissimū:nā tenebat eā demetrii custodia:sicut & pri⁹ a nobis demonstratū ē. Vt ergo aggerē cōposuisse symonē uiderūt: & machinamenta cōstituisse:multaq; usū industria cōtra bethsuræ obsidionē:timuerūt custodes ne capto loco interirēt. & mittētes ad symonem:petebāt fidē accipere:ne quid ab eo pessimū paterent. Qui cū fidē dedisset:illos qdem de ciuitate tulit:suāq; custodiā ibi cōstituit. Ionathas itaq; exiens a galilea ab aquis quæ gēnisaron dicunt:nā ibi sua castra posuerat:ad campū q dicit aſor puenit:nescies illic hostes existere. Demetrii uero duces cū ante unū diē cognouissent cōtra se Ionathan uenire:insidias ei per monte collocauerūt: ipsiq; cū electis militibus cāpo ei occurrerūt. Quos cū uidisset ionathas ad pugnā paratos:hortabat suos. Illi uero q a demetrii ducibus per insidias erāt locati:a retro iudeos inuadūt. Qui cū timerēt ne i medio capti perirēt: ad fugā se dederūt. Et ibi qdē oēs reliquerūt ionathan:pauci uero cū eo numero quinquaginta remanserūt:& mathathias salomōi:& iudas calsi:q duces erāt totius exercitus:Hi audacter & insperate super inimicos irruētes: atrociter eos fugauerunt. Tunc uero milites ionathæ q discesserāt:ut uiderūt hostes ad fugā uersos cōgregati pſequebant eos:& hoc fecerūt usq; ad cedessam:quo castra hostiū erāt. Victor igit ionathas in illa pugna refulsit:duo milia ꝓsternens inimicorū: & ad hierosolymā reuersus est. Qui cū uidisset oia sibi dei ꝓuidētia secūdū suā accedere uoluntatē:legatos romā destinauit:reuocare cupiens olim cū gente iudeorū amicicias celebratas:suisq; legatis præcepit:ut redeūtes ab Italia:p spartiatas trāsirēt: quos deberent ad memoriā amicitiæ uel cognatiōis reducere. Qui cū romam uenissent:& ingressi ad senatū:mandata principis sacerdotū Ionathæ dixissent:q; eos mitteret amicicias renouare: q̄ prius p senatū de iudeorū amicitiis fuissent statutæ:Senatus dedit eis reportādas epistolas ad oēs asyæ reges:& magistratus ciuitatū:quatenus p eos illesi ad ꝓpria remearēt. Reuertētes aūt ad sparciatas uenerūt:& epistolas Ionathę eis porrexerūt:cuius exemplū hmōi fuerat. Ionathas princeps sacerdotū gentis iudeoꝝ:uel curia & collegiū sacerdotū:prębidibus & senatui:& populo lacædemonioꝝ salutē. Si salus uobis publica uel priuata bene ꝓcedit:sic est ut uolumus:salui aūt sumus & nos in prioribus tamē tēporibus epistola nostro principi sacerdotū oniæ a uestro rege areo:& ab oi populo missa est de uestra simul & nostra cognatiōe:cuius exēplū subiacet epistolę:quā quidē libēter suscepimus & populo & areo fautores facti sumus:nō egentes huius rei approbationeꝝ a p sacras nostras litteras hoc esse credimus. Initio ergo recognitiōis non credidimus nos primi facere:ne ꝓripere uideremur uestrā gloriā. Multo uero trāsacto tpe: ex quo familiaritas cōmunis extitit:in sacris & cōstitutis diebus deū ꝓ uestra salute uel uictoria sacrificiis deprecamur:& cū multa nos circumstetissent bella p auaritiā uicinorū nec uobis nec aliis ꝓpinquis molestos nos esse decreuimus. Postq; aūt hostes expugnauimus: legatos ad romāos trāsmisimus:numerū antiochi:& antipatrū iasonis senatorio apud nos septos honore:qbus dedimus ēt ad uos epistolā:quatēus renouent uobiscū cognationē. Bene igitur facietis si & uos rescripseritis & mādaueritis siquid forsitan indigetis minime dubitātes:nos erga uestrū affectū impigros existere. Lacædemonii uero libēter legatos suscipiunt. & cōponentes pacta cum eis de amicitiis dimiserunt. Eodē tpe tres hereses iudeorū fuerāt:quę de rebus humāis diuersa credebant:quarū una pharisea dicebatur: altera sadducea:tertia essenorū. Igitur pharisei dicebant:fata non omnia:sed aliqua gubernare:altera uero quę accidunt p se cōsistere:genus aūt essenoꝝ omnia sub fato eē confirmat:& nihil esse: quod hominibus nō illius decreto ꝓueniat. Sadducei fatū quidē nihil esse existimāt:neq; p eū humana cōcludi:sed omnia nostrę supponunt potestati:bonorumq; nosipsos autores fatentur:& peiora per nostram eligi demētiam. Sed de

his quidem certius in secundo historiæ iudaicæ libro demonstrauimus. Demetrii aũt du ces cum uellent pugnam in qua uicti sunt restaurare: ampliores priori exercitu uires cõ gregantes: contra Ionathan uenerunt. Qui cũ audisset hoc: citius eis ad anathetidinem occurrit: neq; tardare decreuit: usq; quo ingrederetur iudeam: castraq; disponens nõ lon gius ab hostibus qnquaginta stadiis mittit speculatores qui castra deberẽt hostiũ per scrutari. Cũq; omnia enũciassent: & aliquos nocte cœpissent: q aduersarios supuẽturos ídicabant: custodias extra disposuit: & exercitũ p totã noctẽ armatũ habebat: p̃cepitq; ut forti animo essent: & si oporteret ẽt nocte pugnarẽt: ne repẽtino ípetu turbarentur. Demetrii uero duces cũ audissent Ionathan cognouisse suum consiliũ: perturbati q; ini mici manifestati fuissent: nullomõ ualebant per insidías eos iuadere. ex eo q; se credebãt nõ esse pares Ionathæ. Nã militibus fugã meditati sunt multaq; facientes incẽdia discessérunt: ita ut hęc uidentes iudei: putarẽt eos esse mansuros. Ionathas aũt cum ad castra eorum mane uenisset: iuuenit ea deserta. Cũq; intellexisset eos fugisse persequebat' quos nullatenus ualuit comprẽhendere. Nam iam liberum nomine fluuiũ transierant. Vnde reuersus ad arabiam nabutheos expugnabat multamq; eorum prędam abigens capti uosq; duces peruenit ad damascum ubi oía ille reposuit. Per idẽ tẽpus frater eius symon omnẽ peragrãs iudeã & palestinã: usq; ad ascalon muniuit castella. Quę ædificiis & cu stodiis tuta cũ fecisset: ad ioppẽ peruenit: & occupans eã: magnam introduxit ibi custo diã. Nã audierat ioppenses uelle ducibus demetrii tradere ciuitatẽ. Hęc ergo postquam Ionathas & symon tractauerunt: ad hierosolymam sunt reuersi: Cumq; oẽm populũ ad templum cõgregassent, suadebant muros hierosolymorũ refabricãdos: & dirutã partẽ muri tẽpli recõstruendã altisq; turribus muniẽdã: necnõ & ĩ media ciuitate aliũ ædifica re murũ: ut custodibus arcis alimentorũ copia negaret'. insup ẽt castella quę sunt ĩ ,puin cia facerent tutiora uel fortiora. Cui dũ & populus de bene ,ppositis cõsensisset: ipse qdẽ menia ciuitatis ædificabat: symonẽ uero misit prouinciã cõmunire. Demetrius autẽ trã siens ad mesopotamiã puẽit. Quã cũ uellet cũ babylone & superioribus ,puinciis obti nere: ut exide occasiones de toto acciperet ímperio: tunc græci uel macedoniam habitã tes ut eis prope modum cõueniret legationem ad eũ miserunt: promittentes ei subueni re si ad illos transiret: & tradere se: uel expugnare cum eo regem parthorũ arsacen. Qua spe subito egreditur ad eos: ut si parthos deuinceret: uiresq; resumeret: regẽ triphonem postea debellaret: lõgeq; eũ a syria pelleret. Quẽ cum prono susceppissent animo prouin ciales: & multos congregasset uiros: bellũq; & militiam omnẽ aduersus arsacen produ xisset ipse uiuus capitur: ficut alibi iam retulimus. Cap. IX.

Riphon aũt cũ mortẽ demetrii cognouisset: pfidus antiocho cœpit existere. Insi
t diabat' enim: qualiter eũ interficiens: ipse regnũ teneret. Impediebant uero ípctũ eius & uolũtatẽ amicicię ionathę: quas cũ Antioco habebat. Vnde primũ iona than statuit occidere: & tũc aduersus antiochum accedere. Fraudibus ergo uel dolo co gitans ionathan cõsumere: ad bethsurã ab antiochia uenit: quã græci scitopolim appel lant: ubi cũ electis quadraginta míllibus ei ionathas occurrit: putãs ad bellum cum ue nisse. Triphon uero cũ ionathan uidisset ad pugnã paratũ: donis eum pacauit: suisq; du cibus ut ionathæ obedirent præcepit: per hæc fidẽ suam uolens confirmare: cunctamq; suspitionem depellere: quatenus confidentem: & incautum: nihilq; ꝓuidentem caperet: & persuasit ei ut exercitum dimitteret: quem frustra dicebat esse fatigatum ab eo ne quaquam bello existente: & undiq; pacem rebus habentibus: sed tenere paucos & pto lomaidẽ simul uenire supplicabat: nã tradere ei ciuitatem: & omnem prouinciæ moderationẽ se uenisse ꝓfitebat'. Ionathas ergo nihil mali suspicatus: sed uera fide uel uolũtate

triphonẽ hæc ſuadere credés:exercitũ dimiſit:tria milia ſecũ ſola tenẽs.Ex qbus in galilea duo milia relinquens:cũ mille tãtũ militibus ad ptolomaida triphonẽ comitatus ſu peruenit.Vt uero intrauit ptolomaida:portas ſtatim ciues ſeruauerunt:ſecundũ q; eis a triphone erat p̃ceptũ:& ionathan uiuũ capientes:oẽs q cũ eo erant interemerunt.Miſit quoq; triphon ilico ad galileã: q relicta duo milia interficerẽt.Sed hi cũ fama peruenien tẽ captionẽ ionathæ comperiſſent:antequã uenirẽt a triphone miſſi armis circũdati p uincia ꝓceſſerunt.Tũc ſatellites triphonis cum uidiſſent eos ꝓ anima decertare: nullã eis moleſtiam inferẽtes:ad triphonem reuertunt.Hieroſolymitæ aũt cũ audiſſent iona than captum:& cum eo milites periſſe:flebant illius interitũ: & ſumma de ipſo queſtio apud omnes fiebat,magnuſq; timor eos inuadẽs:contriſtabat ne eis uirtute uel ꝓuiden tia ionathæ priuatis:uicinę gẽtes inimicæ:& propter ionathæ mortẽ iniquitate:contra ſe bellũ conſtituerẽt:& ad mortis pericula peruenirent:quę ſicut ſuſpicabant euenerunt. Nam gentes mortẽ ionathæ cum audiſſent:contra iudeos bellare cœperunt tanq; indi gentes duce.Triphon ergo exercitũ multũ congregans:ad iudeam aſcendere ſtatuit:ut hieroſolymã debellaret.Symon aũt uidens hieroſolymitas metuentes cœpit eos allocq cõfirmare quatenus forti aio eſſent:nec ꝓtimeſcerent triphone ſupueniẽte.Et cõuocans in tẽplo populum alacriorem eum ſuis uerbis effecit:hinc allocutionis initium ſumens. Pro ueſtra inquit libertate o uiri iudei me dudũ cũ patre uel fratribus mori paratũ: quis ignoret?Siquidẽ exempla mihi plurima non deſunt.Mori enĩ ꝓ legibus uel patria reli gione noſtram familiam nullus timor inuadit:qui hanc uoluntatẽ ab ãtima noſtra poſ ſit eiicere:ſed introducat magis deſiderium uitæ:uel gloriæ.Quapropter non uti indigẽ tes duce magno qui laborare:uel pati pro uobis recuſet:ſegmini me prono animo ubi cũq; perduxeritis:nec enim melior meis fratribus exiſto ut meæ peccata animæ: neq; pe ior:ut quod illis uiſum eſt optimum ꝓ patriis interfici legibus:uel pro dei religione deui tem:ſed in quibus me oportet proprium illis fratrem oſtendere:in his me demonſtrabo conſimilem.Cõfido enim in deo ultionem ab inimicis expetere:uoſq; omnes cum uxo ribus uel filiis ab eorũ uiolentia liberare:templũq; incolume cum dei auxilio reſeruare. Nam uideo gentes contẽpſiſſe uos:tanq; ducem non habentes:bellaq; pręparaſſe. Cũ hęc ſymon uerba ad plebem feciſſet:cõfeſtim depulſo populus animis metu audaciam ſumpſit: deſperãſq; ad ſpem bonam repẽte mutatus eſt:& unanimiter exclamauit nutu dei eſſe ſymonem ducẽ & iudę uel ionathæ fratrẽ principatum tenere dignum:ſe quoq; omnibus eius præceptis obſecutur; promittens:ducis ei contulit dignitatem. Tunc ſy mon congregans omnes ſui exercitus bellatores feſtinauit ciuitatis muros recõſtruere: turribuſq; altis & fortibus eam munire.Deſtinauit etiam ionathan quẽdam amicũ ſuũ: filium abſalomi cum militibus ad ioppẽ:imperans habitatores eius eiicere: nã timebat ne ciuitatem traderent triphoni:ipſe uero hieroſolymam tuebatur. Triphon autẽ exiens ab ptolomaide cum multo exercitu ad iudeam uenit:ionathan ligatũ ducẽs. Cui ſymõ occurrit ad iadam ciuitatẽ:quæ ſuper montem iacet:unde etiam iudeę campi pateſcũt. Cum uero triphon a iudeis audiſſet:ducem ſymonem conſtitutũ: direxit ad eũ: fraudi bus uel dolo cupiens hũc quoq; circũuenire:iubetq; ei ſi uellet fratrem ionathan redime re:ut mitteret argenti talenta centum:duoſq; filios ionathæ quatenus fides illi haberet poſt dimiſſionem:ne iudeam in ſua ditione redigeret:quia & tunc non pro alia re: niſi ꝓ debito uectigalium eum ſe ligaſſe conſixerat. Tum ſymon intelligens artem triphonis: quia ſi & argentum mitteret:ille tamen fratrem eius minime laxaret:ſed & filios eius ho ſti tradi fruſtra cognoſcẽs:tñ territ9 ne a populo accuſaret:ſe cãm fraternæ necis extitiſ ſe:q; nõ pecunias:nec filios pro ipo contraderet:colligens exercitum mãdata triphonis

indicauit dicens:q; hæc dolo uel insidiis plena sint:tñ optabilius eẽ pecũias:sed & filios eius trãsmittere:q̃ ꝓpositis a triphone nõ obediens.Putareť nõ uelle fratrẽ absolui:ini toq; cũ suis symon tractatu: filios ionatæ pecũiasq; trãsmisit.Quas triphon cũ accepisset:nec fidẽ seruare:nec ionathã absoluere uoluit:sed mox exercitũ colligens:ad propria remeauit:ordinatoq; itinere p idumeã ad hierosolymã ascẽdere cupiẽs:uenit ad doram ciuitatẽ idumeæ.Præcedebat uero cum exercitu symon:castra contra eum sp disponẽs. Quod cognoscẽtes hii q in arce erãt hierosolymitana ad triphonẽ dirigunt:rogantes eũ ad se ocius ꝓperare:quatenus alimenta eis præberet.Ille ergo per noctẽ illam eqtatũ parauit:quasi hierosolymã ascensurus sed niue uehementi ea nocte cadente:iter inuiũ repperit equis uel peditibus suis.Qua causa obstãte:nequiuit ad hierosolymam triphon ascendere:sed reuertẽs ad ciriẽ:& prope galaditiden ingressus:ionathan ibi perimi uel sepeliri iussit:& ita ad antiochiã puẽit.Symõ aũt ad iasca ciuitate transferẽs ossa fratris sepeliit in patria sua:luctũ maximũ oi super eum populo faciẽte.Tunc symon ingẽs mausoleũ fabricans:patri suo:fratribusq; sepulturã ex albo & polito lapide cõstruxit: opus mirabile:cõspicuũq; faciẽs:cuius & portã undiq; colũnis sustentãtibus ex uno lapide usu mirabilem statuit:insuper & pyramidas septẽ parentibus:uel unicuiq; germãoꝝ singulas superposuit:magnitudine uel decore lucẽtes:quæ hactenus seruanť.De sepultura qdem ionathæ:& de ædificatione monumentorũ:hoc studium symonis aguouimus. Defunctus ergo est ionathas:principatũ agens sacerdotii:perq; ãnos quatuor gẽtem cõtinuit iudeorũ.Et de labore quidem mortis eius in mutuis documẽtis:publicisq; monimentis primi anni symonis benefactoris:& iudeoꝝ pricipis scriptũ est.Itaq; iudei fœliciter aduersarios uicinos superauerunt:cum symon gazaram ciuitatẽ:uel ioppen: uel iamniam demãtaret:arcẽq; hierosolymoꝝ deponeret:ne forte inimicis refugiũ esset unde pcurrentes ledere eos possent.Quod cũ fecisset:optimum & utile putauit etiã montẽ super quẽ arx constituta erat destruere.Quo multitudo cũctiq; ingressi:montẽ destruebãt:& nec die nec nocte cessantes p tres ãnos:deposuerũt eum ad solum:campumq; planissimum fecerunt:ita ut eminentius templum excelleret: arce uel mõte depositis.Ea quæ temporibus symonis gesta sunt:hunc continẽt modũ. Cap.X.

Ost capiuitatẽ demetrii:nõ multo post alexãdri filiũ ãtiochũ q theos noiabatur:
p triphon iteremit tutor eius quarto impii eius ãno:amicos ãt & familiares suos ad milites trãsmisit:& multas dare pecunias pollicet:si eũ regẽ ordinarẽt.Nã demetriũ a patribus captũ nũciabat teneri:fratrem uero eius antiochũ si pricipatũ optineret: multa pessima eis factuꝝ eẽ dicebat:dũ ꝓpitionẽ eoꝝ ulciscereť.Qui cũ spassent affluentia pecuniarũ sub regno triphonis frui:principẽ eũ cõstituũt. Triphon ergo ut regni insignia susceperit:cõtinuo nequitiã suã patefecit:& inotuit oibus:qa q; priuatus humiliter multitudini obseq̃batť: nõ hoc uolũtate bona:sed ipossibilitate faciebat. Postq̃ uero regnũ adeptus ẽ:exuẽs se simulationẽ uerus triphon apparuit:coepitq; potius extraneos q̃ clientes diligere.Pro q̃re exercitus eius recedens ab eo ad cleopatrã demetrii uxorẽ cõtulit se:q̃ tunc in seleucia cũ filiis erat concluſa.Errantẽ uero fratrẽ demetrii ãtiochũ:q socher alias pius dicebať:nullaq; ciuitate eũ admittẽte triphonis timore:mittit cleopatra: ad suas eum nuptias:& ad imperiũ inuitans.Quem ad hoc inuitauit suadentibus amicis:& timore uolentibus triphoui ciuitatẽ seleuciã aperire. Cap.XI.

Vmq; intrasset selenciã antiochus:& fortitudo eius per singulos dies creſceret:
c exiit pugnaturus cõtra triphonẽ.Quẽ uicẽs:a supiore syria repulit ad phœniciã:
& i doră castello mũito cõclusum obsidebat:mittitq; ad symonẽ pricipẽ sacerdotũ iudeoꝝ legatos p amicicias uel auxiliis.Qui cũ libẽter petitionẽ suscepisset: pẽcũias

multas cū alimentis:militibus doꝝ obſidētibus large prębuit:ut antiochus eū ſter neceſſarios amicos pauco tpe pateret. Nā triphon dū a caſtello dora ad apamiā fugeret: captus in ea concluſione peremptus eſt:tertio ſui regni anno. Cap.XII.

Ed ātiochus auaritia uel prauitate ſua ſymōis obliuionē una cū miſtratis pecūiis & alimētis cōcepit:uireſq; militares cuidā cēdebeo amico tradēs:ad dēpdationē iudeę captiuitatēq; ſymōis miſit. Sed cū ſymon audiſſet ātiochi ꝓuaricationē licet ſenex eſſet:tamē eo q; nihil ab antiocho iuſtū fieri uidebat:cōcitatus ad audaciā ſup ętatē ſuā iuuenilē fortitudinē accepit:& diſpoſuit qdē filios cū bellicoſiſſima pte militū ipſe uero p aliā ptem militū cū reliqs uiribus perrexit ad bellū:multoſq; in uallibus mōtium ad inſidias locabat:nulluſq; conatus eius euaſit:ſed oēm hoſtiū uincēs exercitum ā pace reliquā tutā agebat. Nā & ipſe cū romanis de auxiliis cōpoſuerat. Cap.XIII.

Gitur ānis octo pricipatū ſacerdotii iudeoꝝ regēs:monē i cōuiuio p inſidias ptolomei generi:& uxorē eius cū duobus filiis capiēs:& uinctos habēs:miſit:ut tertiū ioānē qui & hyrcanus uocabē apphēderet. Quod cū ſenſiſſet iuuenis: euaſit piculū:& ad ciuitatē feſtinauit:cōfidēs de populo ꝓpter patris ſui beneficia:ptolomeiq; odiū. Properanté uero p aliā portā ptolomeū itrare populus expulit:nā hyrcanū receperat. Hinc ptolomeus ad aliquod caſtellū noīe dagon i hiericho diſceſſit. Cap.XIIII.

Cāpiēs āt paternū pricipatū hyrcānus deū hoſtiis placauit:& ita cōtra ptolomei militiā ꝓduxit exercitū. Et cū ad locū puēiſſet:i aliis oībus hoſtē circūueniēs ꝓualebat:uincebaē tñ matris & fratrū amore: quos ſup murū ptolomeus trahens in cōſpectu eius torquebat:& ꝓcipitare minabaē ſi nō ab obſidione diſcederet. Hyrcanus āt quātū remitteret de obſidionis iduſtria: tñ cariſſimis putabat offerre ſubſidia: nedū male paterent:eius crudelitati reputaret. Mater āt protēdēs manus petebat: ne pp eos differret:ſed multomagis īpetu caſtellū iuaderet:inimicoq; ſuę ptāti ſubacto:ꝓ cariſſimoꝝ tormētis redderet retributionē:ſibi quoq; extimans hoc eē utilliū ſi p ſuā mortē hoſtes atrocius depirēt. Hyrcanū ergo petitiōibus matris īcēſum: caſtellū capiē diſſuror tenebat. Rurſus uero cū uidiſſet matrē cedi uel diſſipari ſoluebaē:& ꝓ īgeſtis matri tormētis:īpetū deponebat obſidiōis:taliq; neceſſitate obſidiōis protractus ſeptimū ānum expleuit:in quo ſempr iudei uacant. Nā per ſeptē hunc obſeruāt:ſicut in ſeptimis diebus. Quapropter ptolomeus a bello ſolutus:occidit matrē & fratres hyrcani:& fugit ad zenonē qui cotilas appellabaē:in philadelphia tyrānidē exercētē. Cap.XV.

Ntiochus aūt infeſtus ſymoni de iteritu ſui exercitus:cōtra iudeā acceſſit quarto ano ſui imperii:primo uero hyrcani olipiade cēteſima ſexāgeſimaſecūda. Cunq; deuaſtaſſet prouinciā: hyrcanū in ciuitate iclūſit:quā ſeptē aciebus circūdedit:nihil tñ proficiebat:ꝓpter muroſ; munimina:& ꝓpter obſeſſoſ; uirtutē:necnon & aquatū inopiā:quā ꝓpter ſiccitatē domabaē. In pte uero planiſſima:turres ſtatuit celſiores: numero oētū tres:tecta unaquaq; habēte ſup quas militares ordines diſpoſuit: multoſq; quotidie labores cōgreſſus iferebat:foſſamq; latam & altiſſimam cōſtruens:muros ciuitatis depoſuit. Iudei ergo multas incurſiones cōtra moliebaē:& ſiqdē incautos aduersarios inueniſſent: peſſime eos cōterebāt ſi uero preſentes eſſe eos cognoſcerēt:innocui redibant. Vt uero noxiā multitudinē intra ciuitatem hyrcanus attendit conſumendis citius neceſſariis:nihilq; populo ꝓdeſſe cōſpexit inutilem eius partem ſecernens foras ciuitatem emiſit:quæ uero bellicoſa & fortis erat:hanc tantum tenuit. Antiochus autem proiectis egredi uetabat. Qui dū inter muros erratēt:ſeuiſſimis tormentis miſerabiliter aīas exalabāt. Cū uero feſti dies tabernaculorū uēiſſent miſerati eos itra ciuitatē denuo receperunt. Hyrcanus itaq; ad ātiochū legatos direxit:petens idutias ſeptē dieꝝ:ꝓpter

ſeſtiuitatē deiq; ſupplicationē. Qui cum audiſſet: reſpondit legatis: Immolate. Nec non ēt ad ſacrificiū magnificētiſſimum deſtinauit thaurū cornibus ſauratis & pocula plena oibus aromatibus aurea uel argentea: quod ſacrificiū adductū ſuſceperūt: q ante portas ſtabāt & ad tēplū duxerūt. Antiochus aūt iſte exercitui melius antiocho epiphanæ cla ruit: nā ille capiēs ciuitatē: porcos ſup arā īmolauerat: & ius carniū p totū tēplū ſparſe rat: ēt leges iudeorū: paternāq; religionē cōfuderat: ꝓpter q̄ gēs rebellauit: & minie recō ciliari paſſa eſt: hūc uero antiochū ꝓpter pietatē religioīs: oēs piū uocauerūt: laudātq; modeſtiā eius. Hyrcanus ēt aīaduertens ſtudiū ipſius erga deū: petiuit eū ut patriā eis cōuerſationē reſtitueret: Qui cū refutaſſet peſſimū cōſiliū: ſuadentiū gētē cape legibus diſſonātē: ad oēm pietatē flexus: legatis reſpōdit: ſi traderēt arma: ptēq; tributos: ioppe aliarūq; ciuitatū circa iudeam exiſtētiū ſoluerēt: & cuſtodias ī ciuitate ſuſciperent, cōfir mans pactū: finiret bellū. iudei uero oīa pferre ꝑter cuſtodiā cōſentiebant: quam nō ꝓp aliud niſi ꝓ diſſimili cōuerſatiōe recuſabant: ꝓ cuſtodia tñ obſides dare ꝓfitebant: & ta lēta argēti qngēta: ex qbus ſtatī trecēta cū obſidibus obtulerūt: iter quos erat & frater hyrcani. Quę cū ſuſcepiſſet rex antiochus & coronā ciuitatis depoſuiſſet: obſidionē ſol uēs diſceſſit. Hyrcanus uero ſepulchrū dauid apiens: q multo ditior quōdā regibus fuit: tria milia talenta pecūiaꝝ exinde ꝓtulit: ex qbus primus iudeorū cœpit pegrinos alere. Cōpoſuit ēt cū antiocho amicicias ſuſcipiēſq; eū ītra ciuitatē: mūificēter habūdeq; mīli tibus oīa neceſſaria miniſtrabat. Cūq; exercitū antiochus cōtra parthos duceret: cū eo hyrcanus egreſſus eſt. De his eſt teſtis Nicolaus damaſcenus: ſic in hiſtoria docēs. Tro pheū ſiſtēs antiochus iuſta fluuiū lycum: ubi uicerat dathim parthorū ducē: ibi duobus diebus remoratus ē: petēte hyrcano iudeo: aliquā patriā ꝓp iudeorū celebrationē: ī quā nō erat legitimū eos ꝓficiſci. Et q̄dē hęc nō eſt mētitus. Nā qnquageſima feſtiuitas poſt ſabbatū inſtabat: ī qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiam cōficere. Tunc enim ātiochus cū arſace pthorū rege cōfligens: & multū pdens exercitū interiit. In regno aūt ſyriæ frater eius demetrius ſuccedit: arſace eū a captiuitate ſoluēte eo tēpore quo antiochus pthorū terrā ingreſſus eſt: ſicut prius demōſtratū eſt. Cap. XVI.

Ircanus uero Antiochi morte cognita: ſtatī ad ſyriæ ciuitates expeditionē pauit: arbitratus īpatas eas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; īuenire: quod ēt euenit. Nā medabā cū multū exercitus eius laboraſſet: ſexto menſe capit: poſt ēt ſamogam: uel illas quæ uicinæ fuerūt: necnon etiam ſicimā: garizim: gentēq; cuthcorū quę tēplum ędificatū ad ſimilitudinē hieroſolymitani poſſidebat: quod alexandri man dato ſanaballath dux cōdidit: propter manaſſen ſuum generū: fratrē iaddo principis ſa cerdotū: ſicut ſupius intimauimus. Contigit uero tēplū hoc dirui poſt annos ducentos. Hyrcanus ergo ciuitates idumeę aboracum: mariſſam: cūctoſq; cū domuiſſet idumeos permiſit eis prouinciam habitare: ſi circūciderent: legibuſq; iudaicis uterent. Qui deſi derio patriæ terræ circūciſionē & aliā cōuerſationē iudeoꝝ ꝓtulerunt: ideoq; ex illo tpe cœperunt eē iudei. Quo facto: hyrcanus princeps ſacerdotum ſocietatem romanorum renouare cupiens legationem ad ipſos direxit. Cūq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet: com poſuit amicicias hoc modo. Fannius marci filius conſul ſenatum oēm octauo idus fe bruarias: in cāpum iuſſit cōuēire: pręſente Lucio manlio: lucii mētiuii filio: & gaio ſem pronio ſalernę filio: ꝓpter hoc quod legati iudeorum petiuerunt: ſymon filius doſitheꝰ & Appollonius Alexandri: & diodorus iaſonis: uiri optimi a populo iudeorū deſtinati: de ſocietate uel auxiliis exhibēdis: quā cū romanis de publicis rebus habuerunt ut iop pe: & portus: & zora uel fontes: & ciuitates: inſuper & uillas quas antiochus pugnans contra ſenatuſconſultum tenuit reſtituantur: & quatenus nec regii milites per terrā eoꝝ

eũ ſubiecti ſint trãſeãt ut ẽt illa q̃ p antiochũ geſta ſunt: cõtra ſenatuſcõſultũ cenſeant: & legatos mittãt: quatenus recipiãt q̃ ab antiocho ablata ſunt: & puinciã eſtimẽt uaſtatã: utq; eis ad reges & populos liberos litteræ darent: quatenus ad ꝓpriã domũ illeſi reuerterent. Placuit igit amicicias & auxilia cũ hoibus bõis: & a bono populo uel amico trãſmiſſis eſſe renouãdas. De rebus aũt ablatis rñderunt cõſulares: cũ a ſuis negociis ſenatus uacauerit: feſtinabit ipoſterũ nullam in eos iniqtatẽ ab aliquo fieri: decernẽtes da re cõſulẽ fanniũ publicas pecunias expẽdẽdas: dũ ad patriã remearẽt. Et fannius qdem legatos iudeoꝝ remittit: pecũias publicas eis pręſtans ex ſenatuſcõſulto: ꝓ quod debuiſſent cũ tutella ad ſuã redire patriam. In his qdẽ priceps ſacerdotũ hyrcanus erat. Interea rex demetrius cũ exercitũ aduerſus hyrcanũ colligeret: nec tẽpus ei: nec occaſio data ẽt cũ milites: & ſyri malitiam eius abhorrerent: & per legationẽ peterent ptolomeũ ſiſconẽ coguominatũ: quatenus de genere ſeleucii tranſmitteret eis: qui deberet accipere principatũ. Ptolomeus aũt cũ alexandro zebẽna exercitũ mittens: pugnaq; cõmiſſa demetrius ſupatur. Qui dũ fugeret ad cleopatram ſuam uxorẽ in ptolomaide: ab ea nõ ſuſceptus: rurſum recedẽs, tentus: multaq; paſſus ab inimicis: interiit. Cap. XVII.

Lexander aũt reguũ accipiens: & amicicĩam cum Hyrcão principe ſacerdotum
a cõponens: interfecto tandẽ tpe: expugnatus ab antiocho filio demetrii criſpi noĩe occiditur. Cũq; antiochus ſperiũ ſyrię tenuiſſet: cõtra iudeã exercitũ deſtinare timuit. Audiens uero germanũ ſuũ & ipſum noĩe antiochũ ex cadẽ matre ꝓgenitũ: multas uires cõtra ſe a cizico cõgregaſſe: eũ intra ꝓuinciã ſtatuit expectare: q̃tenus obuius incurſionibus fratris ãtiochi reſiſteret: qui cizicenus dicebatur: q; ĩ illa ciuitate nutritus eſſet: filius aũtẽ fuerat antiochi q ſother nũcupabat: & uitã bello parthico terminarat. Hic ẽt frater erat demetrii criſpi patris. Cõtigit uero ambos fratres unam uxorem cleopatram duxiſſe quẽadmodum & alibi retulimus. Cizicenus ãt antiochus ad ſyriã peruenies: diu cũ fratre bella cõmiſit. Interi Hyrcanus omni tempore illo pace fruebatur. Nã & ipe poſt mortem antiochi a macedonibus deſtitit: dum neq; ut amicus: uel ſubiectus aliqd eis præbuiſſet: Cuius res abundæ creuerũt temporibus alexandri zebẽnei: & magis tunc quando hi fratres cõtra ſe pugnabant. Nã dum bello occupati fuiſſent: Hyrcanus iudeam cũ licentia poſſidebat: multãq; pecuniaꝝ ſummã collegit: amboſq; inter ſe dimicãtes contẽnens: expeditionẽ contra ſamariã ciuitatẽ ualde munitam produxit: de qua ſuo loco referã: qualiter ab herode ſit cõdita: & ſebaſte noiata. Accedẽs igitur ad eã ſtudioſe obſidebat: meror malaꝝ quæ ſamaritæ contra mariſſenos colonos & auxiliatores iudeorũ cõmiſerunt: obedientes ſyroꝝ regibus. Cũ ergo mœnia undiq; circũdediſſet: duplici muro cincta ſtadiis octogĩta: filios ſuos obſidioni prępoſuit: antigonũ & ariſtobolum. Quibus intentibus in tantã neceſſitatẽ famis ſamaritæ inciderunt: ut ẽt illicita tãgerẽt: & uocarẽt adiutorẽ ãtiochũ cizicenũ. Qui ſtatĩ ueniẽs ad defenſionẽ: uincit ab ariſtobolo: fugatuſq; a fratribus: uſq; ad ſcitopolim curreus: euaſit piculum. Hi rurſus ad ſamaritas reuerſi: cõcludũt eos ĩtra muꝝ: ut ſecundo neceſſitate coacti ſamariteę: adiutorẽ uocarẽt antiochum: qui dũ a ptolomeo lathiro ſex milia uiros petiſſet quos ptolomeus inuita matre dimiſit: nã necdũ a pricipatu eũ expulerat: primũ ꝑdatorio mõ inuadit hyrcani prouinciã cũ ægyptiis: nõ audẽs aperte pugnã cõmittere. Nã uires ſuas ſciebat impares: ſed ſperãs populatiõe terræ cogere Hyrcanũ a ſamariæ obſidione recedere. Cũq; multos milites perderet inſidiis circunuẽtos diſceſſit ad tripolim: callimandro & epicrati bellum iudaicum cõmittẽs. Callimander ergo aduerſariis fugam ſimulãtibus: & poſt reuerſis ſtatim cõſumit: epicratis aũt manifeſte pecuniis ſeductus: ſcitopolim cũ uicinis locis prodidit iudeis: ſamariq; uero obſidionẽ ſoluere non potuit. Igitur

Hyrcanus ſub anni concluſiõe capiens ciuitatẽ nõ hoc ſolo cõtẽtus eſt: ſed totã deleuit ſamariã. Nã ſic eã uertit: ut uallũ magis quã ciuitatẽ fuiſſe illic qſq; iudicaret. Mirabile tñ aliqd de principe ſacerdotũ Hyrcano dicit: quẽadmodũ ei deus locutus ẽ. Nam refe rũt illo die quo filii eis cũ cizíceno cõflixerãt: dũ ipſe i tẽplo ſolus ſacerdos adoleret thu ra: audiſſe uocẽ q; filii eius uincerẽt antiochũ. Qui cũ a tẽplo proceſſiſſet: hoc oĩ populo manifeſtũ fecit: quod ita cõſtanter euenit. Hyrcanus qdẽ i his degebat. per idẽ uero tp̃s non ſolũ hieroſolymorũ iudei: ſed & ꝓuinciales & alexandriã habitantes: & ægyptũ: & ciprũ fœliciter agebant. Nã cleopatra regina cõtra filiũ ptolomeũ Iathirũ ſeditionẽ mo uẽs: ordinauit duces chelchiã & ananiã filios onię: quẽ ſupius retulimus tẽplũ ædificaſſe in terra heliopolitana ad ſimilitudinẽ ſacrarii hieroſolymorũ. Cleopatra tñ cum dediſſet his exercitũ: ſine ſnia eorũ nihil tractabat: ſicut teſtatus ẽ ſtrabon capadocus: ita dicẽs. Nã plures & q cũ eis deſcẽderũt: & quos poſtea cleopatra mittebat: in ciprũ ſtatim ad ptolomeũ tranſibãt: ſoli uero iudei q onię dicebãt apud cleopatrã pmanſere reginã: pp chelchiã & ananiã. Hæc ſtrabon diſſeruit. Hyrcano aũt inuidiã mouit apud iudeos fœ licitas: magis aũt phariſei. Nã mala eũ ualebant pati: q tantũ apud populũ uolebãt: ut ſiqd contra regẽ & principẽ ſacerdotũ dixiſſent: facile crederet. Diſcipulus tñ & Hyrca nus fuerat: & nimis ab eis diligebat. Sed cũ eos ad conuiuium uocaret: & amicabiliter paſceret: nimiſq; delectari uidiſſet: dicere cœpit. Scitis me uelle iuſta oĩa agere: p q̃ deo & uobis placeã. Rogo aũt: ſiqd me peccantẽ uideritis & recta uia de uiantem: reuocate atq; corrigite. Qui dicta ei teſtimoniũ p̃berent, oĩ uirtute ornatũ eſſe lętatus eſt. Tum unus ex accumbentibus: eleazarus nomine maliuolus: & ſeditionibus gaudens quo niam inquit dixiſti: te uelle ueritatẽ cognoſcere: uis iuſtus eſſe: depone principatũ ſacer dotii: & tantum ſufficiat tibi populi regere magiſtratũ. Hyrcano uero cãm conſulente, quapropter deponeret principatũ: quoniã inquit audiuimus a ſenioribus captiuã fuiſſe matrẽ tuã ſub antiocho æpiphanę: quod falſum fuerat. Contra quẽ irritatus hyrcanus: vẽſq; phariſei ualde indignabant. Tũc ionathas qdam de ſaduceorũ hereſi: quæ cõtra ria phariſeis exiſtit: ualde Hyrcano amicus: dicebat: ſciẽtibus oĩbus phariſeis eleazarũ blaſphemiã feciſſe & hoc manifeſtũ illi fieri poſſe ſi reqreret illos: qua dignus eẽt pœna ꝓ uerborũ qualitate multari. Cũq; Hyrcanus phariſeos interrogaſſet: qua iudicarẽt eũ pœna meritũ: nõ enĩ credo inqt cũ ueſtra ſnia factã iniuriã: tũc illi cũ eũ honorari uellẽt dicebãt ad mẽſurã pœnæ plagas & uincula ſufficere: nã non uidebatur digna cõtume lia morte multari: & qa moleſti ſunt naturaliter ad tormẽta phariſei ualde cõtriſtabãt: unde illorũ ſniam maledictiones eleazarũ putabat ſibi feciſſe. Incitator uero irę eius Io nathas flexit eũ: relictis phariſeis: ad ſaduceorũ partẽ tranſire: ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret: cuſtodeſq; eorũ puniret. Vnde ſũmũ ei uel filiis odiũ a multitudine cõcitatũ eſt. Sed de his qdẽ iterũ diſſeremus. Nunc aũt uolo demõſtrare: quas leges po pulo patrũ ſucceſſione tradidiſſent phariſei: quę non ſunt inter moſaicas leges cõſcriptę ideoq; ſaduceorũ gẽs has expulit: dicẽs illas debere tenere leges quę cõſcriptę ſunt: illas uero quæ a patribus traditæ fuiſſent minime cuſtodiri. Et de his multa queſtio: uel alter cationes maxime fiebãt: & ſaduceos copioſi uel diuites ſequebãtur: populares uero nõ eis obſequebãtur: ſed phariſeos unanimiter adiuuabãt. De his tñ duabus hereſibus atq; aſſenor; in ſecundo uoluminе iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus aũt poſt ſeditio nẽ ſedatã fœliciter uixit: & principatũ optime rexit ãnis trigintauno: defunctuſq; relict filios qnq; q maxie his tribus rebus dignus a deo iudicatus eſt: magiſtratu populi prin cipatu ſacerdotii: & p̃dicatione ꝓphetiæ. Nã deus cũ eo erat: & futurorũ p̃ſentiã ei do nauit ita enim cognoſcebat & p̃dicabat: ut ẽt duobus filiis p̃diceret: q; rerũ domini non

diutius pmanerēt. Quorum interitum opere præcium est narrare: quatenus sentiamus: quātum indigni fœlicitate patris fuissent. Cap. XVIII.

Efuncto enim patre: maior aristobolus magistratū ad regiam dignitatē trāsferre
d decreuit: primusq; sibi diadema imposuit: post quadringentos octoginta & unū ānos: & tres mēses: ex quo de captiuitate babylōica populus liberatus ad ppria remeauit. Arrians autem fratrem suum secundum antigonum: simili dignitate eum ordinauit: alios uero uinculis tenebat astrictos: inclusit etiam & matrem pro magistratu altercantē: nam illā Hyrcanus dominā esse relinquerat: q ad tantā crudelitatē pductus est: ut uinculis eam penuriaq; consumeret: insuper addidit matri etiam antigonū quem amare uidebat: & cōis regni hēre cōsortē: accusationibus alienatus ab eo: qbus primū qdē nō credebat: aliqua amore nō admittēte aliqua uero p inuidiā arbitratus dicta. Sed cū antigonus clarus ab expeditione rediisset: tpe quo festiuitatē tabernaculorū deo celebrāt: cōtigit aristobolū qdē morbo teneri. Tū antigonus agēs dies festos ad tēplū ascēdit: ualde splēdidissime ornatus cū suis armatis: & multū p salute fratris orauit. Maliuoli uero cupidissimi eorū separare cōcordiā: occasionē se cepisse pōpā antigoni putauerūt & uictoriā eius corā rege: pōpāq; maliuole dilatabāt: quo mō in celebratione tabernaculorū sublimis apparuit: ut nō hęc a priuato fieri uiderētur: sed regiæ munificētiæ ostētatio crederēt: eūq; cū multitudie militū uēturū ad fratris steritū nūciabāt. Aristobolus aūt cum his accusationibus inuitus credidisset: timens ne in fratris suspitionē incideret: simulq; suā custodiā curās: disponit custodes sui corpis: in subterraneo uel tenebroso loco. Iacebat āt ipe in turrę quæ antoniana dicebat: & pcepit ut inermē occiderent nullū fratrē aūt antigonū si armatus intraret iterficerēt: mādauitq; ātigono: ut sine armis ueniret. Regina uero insidiatoribus antigoni psuasit mandata portanti contradicere. qa frater tuus inqt audiens construxisse te arma: ornatūq; bellicū: petit ut ingrediaris cū armis: quatenus uideat eorū facturā. Quo nuncio antigonus nihil arbitratus dolosum: sed confidēs de fratris affectu: sicut erat armatus ad aristobolū ingredit: ut armorū demonstraret ornatū. Cūq; ad turrē q̄stratonis dicit pueniisset: ab eis q in tenebroso loco fuerant collocati psternit. Cuius mors ostendit: nihil inuidia: nihil accusatiōe ualidius: neq; magis aliud fecernit fidē: seu naturalē familiaritatē quam istę passiones. Ammirari pōt qlibet & iudā esseum genere: q nunq̄ in his q̄ pdixit mentitus est. Nā hic cū uidisset antigonū p templu transire clamauit sociis suis & notis: q gratiā pdicēdi futura doctrinæ eius obseruabant. Melius est mihi inqt mori: quā si mortē fuero mentitus antigoni quē hodie uideo piturū in turræ stratonis. Locus uero stadiis sexcentis distabat: ubi cū prędixit interfici. Diei quāplurima pars trālierat: ut ēt dubitare de uaticinatōe uideret. Cunq; hæc dixisset: tristisq; esset: nunciat ei antigonū esse defunctū in subterraneo. Nā & ipsa turris stratonis dicebatur: eodē noīe quo maritima cæsarea nuncupat. Igit uatē hoc pturbauit. Aristobolū aūt fraternę cedis penitentia fletusq; possedit: necnon etiam egritudo mētē eius celeri dolore puasit: & intollerabilē passionem corruptis uisceribus sustinebat: copiam quoq; sanguinis euomebat. Quod dū puer aliqs portaret lapsus est in loco quo maculę sanguinis adhuc antigoni permanebant: ut arbitror dei puidentia disponente. Quo facto: clamor uidētiū fusum sanguinē eleuatus est: dū existimarēt hoc puerū sponte fecisse. Clamorē uero cū Aristobolus audisset: causamq; requisisset tacentibus amplius minabat discere uolens clamoris cām: homines enim suspicant in his q̄ tacent: & semp esse peiora putant. Vt uero cogenti & interminanti ueritatē aperuerūt: confundit eius mens: percussa conscientia sua: gemensq; cū lachrymis ex alto pectore dixit. Nūquit latere deū potui in tā impiis & crudelibus factis: ut non scelere fraternæ

redís uelocí ꝑcutiꝫ cõſumeret. Vſquequo improbũ corpus ꝓhibes aíam ad umbras fratris et matris accedere. Cur nõ eã celeriter reddís: ſed paulatim líbo ſanguinẽ interẽptis. Quæ cũ díxiſſet: moriť regni ſuo primo anno qẽt dictus ẽ filellín: ideſt amator græcoꝝ: Multum uero patriæ profuit. Nam ſubegit ítureos: plurimamq; eorum prouinciam iu deis adiecit: & compulit habitantes in ea: ut ſi uellent in prouincia permanere: circunci derentur ſecundum leges moſaicas. Erat autẽ naturæ ualde moderatæ: uel pudoris inge nuí: ſicut teſtimonium præſtat ſtrabon nomine timagenís: ita dicens. Modeſtus fuerat hic uír: & nimium iudeis utílis. Nam prouinciam eis acquíſiuit: & partẽ gẽtis itureorũ ſibi circuncíſionis uínculo coniunxit. Cap. XIX.

Efuncto tñ Arístobolo: Salomoní uxor eius quę apud græcos alexãdra noíatur
d ſoluẽs fratres eos quos ligatos Arístobolus tenebat: ut ꝓdictũ eſt: lãneũ q & ale
xãder dicebať, regẽ ordinauit ętate maiorẽ. q nũquã ad faciẽ patrís uenit. Cauſa
uero huius odíi: talís fuiſſe dicíť. Cũ díligeret priores filios ſuos hyrcanus antigonum &
Arístobolũ: & apparuiſſet ei deus in ſomnis: & interrogaſſet eum: quis filioꝝ ſucceſſor
eius exíſteret: deo demonſtrante uultũ iſtius: cõtriſtatus q; oĩum bonoꝝ ſuoꝝ hic heres
exíſteret: genitũ in galílea nutrirí dimíſit. Deus uero nequaq; mẽtitus eſt hyrcano. Nãq;
regnũ poſt arístoboli finẽ íſte ſuſcepit. Qui unũ e fratribus ſuis nitentẽ regnũ ꝓſumere
interfecit: alterum uero uolentem innocẽter uíuere honorabíliter tractabat. Is enĩ dum
príncipatum ſuum ſicut & ei uídebatur utíle diſpoſuiſſet: expeditionem contra ptholo-
maidã egit: pugnaq; cõmiſſa: uíctor in ciuitatẽ hoſtes cõcludẽs: obſidebat eos. Nam
ex ciuitatibus maritímis: ptolomaís & gaza ſole ut ſubíicerenť reſtabãt: necnõ ẽt zoíli
tyrãní ſtratonís: & dora. Sed philometore antiocho: fratreq; eius antiocho cizíceno in-
uicẽ decertãtibus: ſuaſq; uires ꝓdẽtibus: nequaq; ptolomaíte ſperabant ab íllis auxílíũ.
Quibus obſidione exhauſtis: zoílus q turrẽ ſtratonís doraq; tenebat: agmen militare
nutriens: tyrannidẽ meditatus eſt: dũ reges contra ſe bellarẽt: & paululũ ptholomaitís
ſubueníebat: qa nec reges talẽ familíaritatẽ círca eos habebãt: ut cõfiderẽt ab eis mereri
ſolacia. Vterq; enĩm tolerabat: quod ſepíus athletís contígit: quí cũ uíríbus diffidunt:
erubeſcentes credere: otío uel quíete certamína differunt. Relíqua ptolomaitis ſpes erat
in rege ęgyptiorũ ptolomeo latíro q cũ a matre depulſus a regno fuiſſet: cíprũ habíta-
bat. Igiť mittentes ad eũ ptholomaitę petebãt auxílío uenire: quatenus eos a manibus
alexandrí periclítantes eríperet. Spẽ uero non minimã ẽt ei legati excitauerũt dícentes:
ſi trãſíret ad ſyríã: haberet gazeos & zoílũ. inſup & ſydonios ac multos alíos: ꝓ ptholo
maítis ſecũ pugnantibus. Quibus íncitatus nauígare feſtinauit. Per ídẽ tps demetrius
orator eloquentiſſimus: ꝑſuaſit eis ſnĩam ꝓmutare: melius eſſe dicens: íncertũ iudeorum
ſuſtinere periculũ: quã manifeſtã ſuſcipere ſeruituteẽ: dũ ſe traderent domíno: quo facto
non ſolũ ꝓſens haberẽt bellũ: ſed multo maius ab ægypto ſparẽt. Nã & cleopatrã ne-
quaq; pati filiũ uicínũ exercitũ aggregare dicebat ſed uenturã cũ maximo contra eum
exercitum quæ ꝓperabat & a cípro filiũ eíicere: & cũ ptholomeus níhil proficeret: rurſus
cíprũ fugeret: ipſi uero nouiſſimũ haberẽt periculũ. Ptholomeus uero: ꝙís p uíã cogno
uiſſet ptholomaítarum uoluntatẽ mutatã: non mínus tamen nauígauit: & applicuit ín
ſycamína: ibiq; uires ſuas depoſuit. Oís uero exercitus eius erat cũ æquitíbus & pedití-
bus trígínta mília. Quos cũ iuxta ptholomaidã produxiſſet & applicuiſſet: ualde cogi
tabat: quõ neq; legatos eius ſuſciperent: neq; uerba audirẽt. Sed cũ ueníſſet ad eũ zoílus
& gazaí: appeterentq; auxílíũ ſibi ꝓberí: q; terra corũ a iudeís & Alexandro depopula-
reť: ſoluit obſidionẽ Alexander ptholomei timore: reuerſuſq; ad propríãterrã: deinceps
bella diſponebat latẽter qdẽ cleopatrã cõtra ptholomeũ inuitans: aperto uero amícitias

& auxilia cum eo se componere simulans: & quattuor milia talentoꝝ argenti se dare p̄misit: si zoilū tyrānū depelleret terrāq; eius iudeis traderet. Tunc ergo ptholomeus alexandri amicitias suscepit: & zoilū subegit. Deinceps cum audisset latēter ad cleopatrā matrē eius mandasse: soluit pacta quę cum eo fecerat atq; fidē: & ad ptholomaidā qdē accedēs obsidebat: q; eū nō suscepissent: ibiq; relinquens duces: & ptē sui exercitus obsessos custodiret: cū reliqua pte iudeā populaturus inuadit. Alexāder uero cū ptholomei p̄uaricationē audisset: congregauit p̄uincialiū qnquaginta milia: ut āt alii historiarū scriptores dixerūt octoginta milia. Cū ergo collegisset exercitū: occurrit ptholomeo. Ptholomeus ita q; subito inuadens asachron ciuitatē galileæ die sabbatoꝝ uiriliter cœpit eā: unde decē milia corpoꝝ: & aliā multā p̄dam abstulit. Cūq; tētasset sephorim ciuitatē: pauco distantē spacio a ciuitate capta multos amisit. Post aūt cū Alexandro bellaturus prexit. Cui cū alexander iuxta iordanē fluuiū occurrisset: in loco q asaphon dicit nō lōge a iordane fluuio castra sua disposuit: habēs octo milia pugnatoꝝ: quos ecatontamachos uocabat: idest cōtra cētū pugnantes quō ereis scutis utebant. Verū ēt fuerunt & ptholomeo p̄pugnatores: cū clipeis ereis: sed minus iudeis ornatiu: ideoq; milites ptholomei timidi ad p̄lium accessere. Sed nō paruā audaciā eis īmittebat Philostephanus: q strategimatoꝝ peritus: eos fluuiū transire p̄hibebat: supra quē castra sua posuerat. Alexādro inter hęc minie uisum est trāsitū eorū uetare: dū putaret: qa si post dorsum fluuiū haberēt: nequaq; possent a pugna discedere. At in principio p̄lii ex utraq; pte fortiter pugnatū ē: pari audacia uel studio: ut ab utroq; exercitu multi p̄sternerent. Sed cū alexādri exercitū supiorē Philostephāus uidisset: milites diuidit: & defectos suos fortiter adiuuās: nulloq; subueniēte iudeis: partē illā cū eis q p̄pe stabāt ad fugā cōuertit. Quod cū uidissent milites ptholomei secuti iudeos interficiebāt. Post aūt reuersi reliquos ad fugā uerterūt: & tādiu prostrauerūt eos: usquequo & ferrū & manus eorū defecissent. Trigīta ergo milia occisa fuisse dicunt. Imagenis uero quinquaginta milia retulit: reliquos aūt captos: paucos uero ad suā fugisse p̄uinciā. Tūc ptholomeus post uictoriā p̄uinciā pagrans uespere facto in quasdam iudeæ uilla ingressus est: quas plenas mulieribus & infantibus inueniens iussit militibus suis ut occiderent & laniarent: membraq; eorum in cacabis mitterent ad coquendū. Hoc aūt simulauit: ut hi q fugerant a pugna putarent hostes suos carnibus humanis uesci: & exinde eos ualde metuerēt. Cœpit uero & ptholomaida: sicut alibi retulimus. Sed cleopatra cū respiceret filiū suum crescere: & iudeam licenter deuastare: ciuitatemq; gazęorū subiectā haberet: negligere recusauit dū iam in portis suis eū p̄sentē speraret esse futurū: & amari ab ægyptiis p̄pter uirtutem eius putaret eū: statim cū nauali & pedestri exercitu contra eum egredit: duces & totius militiæ chelchiā & aniā iudeos p̄ponens: pecunias uero multas: nepotesq; suos & testamenta apud socios insulā cōmendās. Cūq; iussisset filiū suū Alexādrū cū maxima classe nauiū ad phœniciā nauigare: propter refugia oēm suā expeditionē cleopatra in ptholomaide deposuit. Cū uero eā non suscepissent ptholomaitæ: ciuitatē obsedit. Ptholomeus tamē a syria contra ægyptū festinauit: putās subito eā sine militibus existentē occupare: sed spe sua deceptus est. Per idē tp̄s & chelchias unus ex ducibus cleopatræ: circa inferiorē syriā ptholomeū p̄sequens morit. Cleopatra ergo cū audisset filii conatū: & q; nullatenus ægyptii eū sicut sperabat suscepissent: transmisit militię partē: q̄ de prouincia ptholomeū depelleret. Qui reuersus ab ægypto: iterum in gaza hyemabat. Interiecto uero tpe: cleopatra custodiā ptholomaidis cum ciuitate obsidione cœpit: ad quā Alexander summa dona deportans uenisset: dixissetq; mala de ptholomeo se passum refugiūq; nō alibi nisi apud eā habiturū: qdā amicorū p̄suadebant ei: ut prouinciā iudeorū p̄curret

& obtineret: neq; cõtineret tã optimã multitudinẽ iudeoꝝ sibi subiicere. Cũq; ananias contradicens suaderet iniustum eẽ: si hoiem auxiliatorẽ priuaret ꝓpria ptãte: uerũ ẽt & cognatos suos esse: nec te minime uolo inqt ignorare regina quõ ꝓpter hãc iniqtatẽ inimicos oẽs iudeos hẽbis. Hæc ergo anania persuadente cleopatra flectit nihil penitus alexandrũ ledere: sed societatẽ cũ eo cõposuit in scitopoli syriæ. Qui cum a ptholomeiti more liberatus eẽt: exercitũ statí cõtra humilẽ syriã ꝓduxit & expugnauit gadara decẽ mẽsibus oppssam: & amathunta magnũ ꝓpugnaculũ habitantiũ sup iordanẽ: ubi optima uel industria digna theodorus zenonis pfidebat: qui inspate iudeos inuasit: & decẽ milia interfecit sarcinasq; Alexãdri diripuit. Quo facto nequaq̃ pturbat alexander: sed mox iuxta maritima loca ducit exercitũ: & raphiã & anchidonã expugnauit q̃ postea herodes agrippiadã noiauit. Cunq; uideret ptholomeũ a gaza ad ciprũ rediisse: matrẽq; eius cleopatrã ad ægyptũ: gazeis iratus: quõ ptholomeũ auxiliatorẽ conuocassent: ciuitatẽ obsedit: puinciãq; ipsoꝝ depredauit. Sed aplodorus dux gazenorũ cũ duobus milibus pegrinis: & decẽ milibus ciuiũ in exercitũ irruit iudeorũ: & quãdiu nox erat: gazei uincebãt: arbitrãtibus iudeis rursum ptholomeũ supueníse. Postero ãt die facto: cognoscẽtes iudei ueritatẽ: reuersi gazeos inuadunt & ꝓsternũt mille. Quibus adhuc resistẽtibus: neq; multitudine moriẽte pterritis: gessere prœliũ: & qcqd aduersi accidisset tollerare passi sunt: ne hosti subiicerẽtur. Exhortabat aũt eos rex arabum arethas magnanimus uir: q superabat in auxiliũ eorũ uenturus. Sed contigit antequã ueniret aplodoro perẽpto: ciuitatẽ capi. Nã lisimachus frater eius inuidẽs: q; ei magna gloria a ciuibus pbebat: interfecit eum: militarẽq; cõgregans phalangẽ: ciuitatẽ alexãdro ꝓdidit: q statí cũ ingressus fuisset quieuit. Post aũt milites gazeis imisit: ut eos cruciarẽt: & per diuersa loca prosternerẽt: nec tamẽ gazei aías debiles: sed paratas habentes: uenientibus iudeis resistebant: & nõ paucos dilaniabant: alii uero desolatias domos suas incendebãt: ne aliqua spolia aduersarii possent inuenire: alii & liberos cũ uxoribus suis manibus iterficiebant: q̃renus seruitutẽ inimicorũ uel taliter euitarent. Cũq; qngenti ex primatibus eorũ in tẽplũ appollinis confugíssent quoꝝ cõsensu pdictio facta erat: hos abstrahẽs Alexander occidit: ciuitatẽq; post anni obsidionẽ deponens: ad hierosolymã remeauit. Eodem tẽpore & Antiochus q crispus dicebat morit: infidiis herẽdiani: anno uitę suę quadragesimoquinto: ipérii uero uicesimonono. Cuius principatũ cũ filius eius Seleucus suscepisset: bellauit ẽt contra fratrẽ patris antiochũ q cizicenus noiabat: quẽ cum uicisset & cepisset interfecit. Nõ multo uero post: cizicení filius antiochus: & Antonius pius cũ pueníssent in arodo: coronãq; sibi iposuissent cõfligunt cũ seleuco: quẽ post uictoriã ex oi syria depulerũt. Qui cũ fugeret in ciliciã: & pueníset inopsuestiã: iterũ ab eis pecunias exigebat. Tũ populus inopsuestenus indignatus palaciũ eius incendit: eũq; cum amicis extinxit. Antiocho uero cizicemo adhuc syriæ regnãte: seleuci frater Antiochus bellũ cõtra eũ ꝓduxit: uictũq; cũ suo ꝓstrauit exercitu. Post ipsum uero & frater eius Philippus cũ iposuisset sibi diadema: in parte ali syriæ regnabat. Ptholomeus uero latirus quartũ fratrẽ eorũ demetriũ: q ceraunus dicebat a gnido deducens: in damasco regẽ cõstituit. His aũt duobus fratribus ptinaciter Antiochus resistens: citius occidit. Nam laodiciæ gaminorũ reginæ cõtra parthos bellãti cũ socius aduenisset: uiriliter pugnãs occubuit. Syriã uero duo fratres eius tenuerũt: demetrius & Philippus sicut alibi demonstratũ ẽ. Alexander aũt dũ cõtra eũ sui seditionẽ mouissent in die qua festiuitas tabernaculorum agebat: & sup arã staret imolaturus: uirgis cedrinis iaculabant eũ. Nam legytimũ est apud iudeos in scenophegiis unũquẽq; portare uirgas ex palmis cedrinis. Demonstraui mus aũt hęc ẽt in aliis. Nec solũ hac iaculatione contenti, uerũ cõtumelióse eũ aggressi

sunt: cū ingressi fuissent tēplū dicētes: de captiua genitū & honore sacrificii indignū. Iratus ergo sex milia eoꝝ occidit: parietē uero ligneū circa arā & sacrariū cōstituēs usq; ad altare: ī quod solis sacerdotibus licet ingredi: multitudini introitū ꝓhibebat: simul & peregrinos ꝓfidas: & cilicas: nā syris inimicus existēs: nō eis utebat. Cūq; arabas moabitas: & galaditidas uicisset: tributoꝝ incrementum eis imposuit: & amathunta expugnauit non audente theodoro cum eo confligere. Cū uero conseruisset pugnā contra abidam rege arabū: incidit ex insidiis in altissimam uallē iuxta galaditidē. Inde cū fugeret ad hierosolymam: super infœlicitatē suam habuit ēt gentem iudeorū inimicā: cōtra quā annis sex pugnans: interfecit quinquaginta milia. Rogante ergo eos: ut odium quod in eum haberent soluerent: magis horrebant eum propter quę acciderunt. Cūq; interrogaret eos: quid uellent fieri: omnes clamauerunt: mori eum. Cap. XX.

Vnc ad demetrium eucrū destinauerūt: ut eū auxiliatorē rogarent: q maxio cū exercitu dum pueniſſet ad eos q eū inuitauerunt circa sycimā ciuitatē castrametatus est. Alexāder aūt cōductis militibus sex milibus ducentis: & iudeis uiginti milibus q ei fauebant cōtra demetriū prexit: cui æqtes fuerūt tria milia: pedites quadraginta milia. Multa ergo ex utraq; pte gerebant: demetrio qdē uolente seducere conductos milites alexandri tanq̄ græcos: Alexandro autē tentante iudeos demetrio sociatos auellere. Cūq; neuter ualuisset ꝓsuadere: sed pugnā cōmisissent uincit demetrius: & oēs alexandri cōducti milites occidūtur: fidei simul & uirtutis ꝓbationē oñdentes. Multi ēt a pte demetrii milites occiderūt. Cū uero p mōtana fugisset alexāder: misericordia ruinę eius flexi colligunt ad eū sex milia iudeorū: & tūc qdē recedit timore demetrius. Post ātem iteꝝ iudei cōtra Alexādrū bella mouētes supant ab eo: multiq; eorū ī pugna extincti sunt. Quoꝝ ēt potētissimos ī bethomis ciuitate cōclusos obsedit. Cūq; cepisset ciuitatē & tēuisset eos: duxit ad hierosolymā: & crudelissimā ī eos pœnā exercuit. Nā dū cœnauit cū cōcubis suis in excellēti loco: crucifigi ex ipsis octingētos ꝓcepit: liberos uero & uxores eorū cora ipsis adhuc uiuētibus occidi. Et hæc qdē ad ultionē fecerat ꝓ his quæ male passus erat: sed tamē humanā uindictā excessit: q̄uis multū sudasset: & laborasset in bello contra eos: & in nouissimū periculū animæ regniq; uenisset. Non enī suffecerat cōtra se inuicē certare: nisi ēt aduersus eū alienigenas ꝓuocassent: & ad talē necessitatē pduxissent: ut terrā moabitidis: & galaditidis: & uicos regi arabum traderet quatenus non auxiliaret contra se iudeis: sed & alia multa conferret: quapropter uidet hęc iuste fecisse: ideoq; ꝓpter hanc crudelitatis exaggerationē uocatus est trucida. Aduersarii tñ eius octo milia noctu fugerunt: & q̄diu uixit Alexāder exulabant. Et iste qdē liberatus a seditione eorū: cū ol quiete īposterū regnauit. Demetrius aūt cum a iudea in beroeam descendisset: obsidebat fratrē suū Philippū: cui decē milia peditū erāt: & mille equites. Straton ēt beroeæ tyrannus Philippo auxiliū ꝓbebat: & Titicū principē arabū conuocabat: necnon ēt mitridatē synachem ꝓfectū parthoꝝ. Qui cū uenissent cū multa expeditione: & obsedissent demetriū intra castra: sagittisq; & siti eū angustassent: cōpulerūt milites eius ut eū traderent. Cūq; depopulassent ꝓuinciā: & demetriū cepissent hūc qdē mitridati parthorū regi transmiserunt: captiuos uero antiocenos gratis antiocenis reddiderunt. Mitridates itaq; parthorum rex: demetrium maxime honorabat: usq; ad uitæ terminum. Philippus uero a pugna statim ad antiochiam perrexit: eamq; tenens: syriæ regno potitus est. Cap. XXI.

Ostuero Antiochus frater eius q nūcupabat liber pater: sibi uēdicans principa
p tū: ad damascū pueniſit: ibiq; regnauit. Cūq; cōtra arabas exercitū duceret, philippus frater eius ad damascū prexit. Tum milesimus qui custos arcis relictus erat:

simul cū damascenis ciuitatē philippo tradidit. Ingratus uero mileſio philippus extitit: cū nihil oīno ꝓ traditiōe ciuitatis ei donaret: nā timore putabat mileſiū ꝓdidisse. Quapp in ſuſpitione eū hēbat: q rurſus damaſco depellit. Nā cū philippus ad circū exisset: mileſius clauſit damaſcū: & ātiocho ſeruauit. Quod factū cū audisset de philippo ātiochus: reuerſus ad arabiā: expeditionē ſtati cōtra iudeā parauit: pedites q dē octo milia: eqtes āt octingētos. Cuius alexāder cōgreſſionē timēs foſſam altiſſimā fodit: circa caſtra ſalam: q nūc antipatris uocat initiū eius faciēs: uſq; ad ioppē. Cūq; mur; ędificasset & turres ligneas erexisset: ꝓ ſtadia centū qnquaginta: Antiochum expectabat. Ille autē hæc incēdio cremans: exercitū ſuū ad arabiā exinde tranſduxit. Cui rex arabū cedēs primū: deinde ex improuiſo cum decē milibus equitū aduenies: occurſionē antiochi fortiter debellauit. Dūq; uinceret: antiochus occidit auxiliū parti laboranti ferendo. Poſtq; uero cecidit antiochus: milites eius ad canā uillā confugiūt: ubi plurima pars eor; fame cōſumitur. Poſt hunc imperat inferiori ſyrię arethas: exceptus in principatu a damaſcenis: pp ptolomei iuuēis odiū. Qui cū militiā cōgregasset cōtra iudeā & circa idida uicū ꝑlio uicisset alexādrū: cū pactis a iudea diſceſſit. Alexāder āt iter; cū inuaſisset Diē ciuitatē: cōtra eſſemon ꝓduxit exercitū: ubi plurimæ uel mirādę res zenonis fuerāt: quā tribus aggeribus circumdās: pugnādo inuasit. Exinde cōtra gaulā & ſeleuciā pgit: & has cū cepisset: ſubegit ēt uallē quę antiochi dicit castellū quoq; gamala. Sed cū multi demetriū ducē loco; illo; accuſarēt: nimis eū indignatus dānis affecit: & tertiū ānū cōplēs: ſolutа expeditiōe ad ſua reuerſus ē: quē iudei grate oīno pp ſcelicitatē eius accipiūt. Per idē tps iā syro; & idumæo; & fœnicū ciuitates iudei poſſidebāt: iuxta mare qdē ſtratōis turrē: appollōiā: ioppē: iāniā: azotū: gazā: ātidonē: rafiā: rinocora: i medi terrāe is uero p idumeā: aborā: mariſſā: oēmq; idumeā: ſamariā: carmelū: & ithabriū mōtes: ſcitopoli: gadarā: gaulanitidē: ſeleuciā: gabala: moabitidē: ſebō: midabalē: baoroneę: magna: & onzora: cilicū: auloně: pellātē: hanc ēt deſtruxerūt cū nō ꝓmiſiſſent hitātes i ea patrios iudeo; & ſeniores ſuſcipere: aliasquoq; ſyrię ciuitates euerterūt. Poſt hęc rex alexāder crapulæ multū indulgēs: in ualitudinē incidit: & tribus annis q̄rtano tipo laborās, nec ſic ab expeditōe quieuit, donec in laboribus expiraret. Mortuus ē aūt i mōte geraſenorū: rabagā caſtellū trans iordanē obſidēs. Quē cū uidisset regia ꝓpinquantē leto; nullāq; ſpem ſalutis habentē deplorans futurā deſolationē ſuā & filiorū ait. Cui me ita relinquis cū filiis: alterius auxiliis egentē: dū ſic ſcias aduerſariā tibi gentē exiſtere. Tūc ille ꝑſuasit ei mādata ſua cuſtodire: q̄tenus certū cū ſuis regnū tutaret: & ut mortē militibus eius celaret: uſquequo caſtellū caperet: dehinc ut ad hieroſolymā uictrix & ſplēdidiſſima rediret: & phariſeis ptātē daret qd uellēt agere: eoſq; honore ꝑferret: q̄tenus illi laudantes eā ꝓpter honorē ſibi illatū: fidē ei gentē cōſtituāt. Nā poſſe hos multū apud iudeos dicebat: & lędere ſi quē abhominarent: & ꝓdeſſe cui fideles existerēt: cū nimiū eis a populo crederet qcqd uellēt de aliquo ſeuiſſimū referre: ſeq; ideo offendiſſe multitudinē aiebat: q; phariſeos aliquādo cōtriſtasset. Tu igit inqt cū ad hieroſolymā uenēris: cōuocatis militibus eis meū corpus oſtēde: & ꝓmitte eis q̄liter uelint uti meo cadauere: ſiue cōtumelioſe uelint & inſepultū relinquere: q; a me iniq; ꝓpeſſi ſunt: ſeu aliqd i corpus meū deſeuire: cōcede: neq; ſine illorū cōſilio uelis aliqd in tuo regno decernere. Quod ſi hæc ad eos dixeris: ego qdē clariore dignior ab eis funere: quā a te habebor: cū ita poſt mortē in aliquo nō ſeruet: tu uero firmū tibi cōficies principatū. Hæc cum ſuæ ꝑſuasisset uxori: deceſſit ſperii ſui uicesimoſeptimo anno: ætatis uero q̄dragesimonono. Alexandra itaq; cū caſtellū ccepisset: ſecūdū maritī mādata phariſeos alloquit: & illorum ptātī maritī corpus: & regni gubernationem cōmendat: & ita irā qdē eorū quā in

alexandrū habebant:extinxit:fideles uero eos amicos sibi parauit. Qui secundo populū ad reconciliationē conuocantes:res gestas alexandri explanauerunt: regē se iustū dicē tes&, magnū perdidisse & tātum populo luctū & mestitiā laudibus regis intulerunt:ut exequias ei meliores quam cæteris regibus exhiberent. Cap.XXII.

Lexāder aūt liberos reliquēs Hyrcanū & Aristobolū uxori alexādrę regnū tra
a didit & ex filiis eius alter hyrcānus regē gubernationē ignorās uitā ociosam elege rat nouissimus uero aristobolus efficax & audax erat. Igit̄ a populo mulier dili gebat̄:eo q̄ uidebat̄ contristari:de q̄bus maritus eius peccasset. Quæ principē qdē sa cerdotū Hyrcanū p̄p ętatē: magis aūt p̄p innocētiam ordinauit: pharisēis tn̄ oia facere p̄mittens: q̄bus obedire multitudini p̄cepit:& si qd legū Hyrcanus socer eius soluisset: quod pharisēi secundū patriā traditionē introduxerāt:hoc item reſtituit. Nomē regiū tā tū ipa ferebat:oēm uero ptātē pharisēi possidebāt. Nā & trāsfugas educebāt & ligatos soluebant: & nihil a dominis pœnitus differebant. Verūetiam regina p̄uidentiā sui fa ciebat:dum multos conductos milites contineret: suasq̄ uires duplas ostēderet:ut iam circuitu reges terreret: & caperet obsides ab eis missos. Pacē uero eis hēbat p̄uincia p̄ter pharisēos. Nā hi rēpublicā cōturbabāt:reginā flectere molientes: q̄tenus occideret cōsiliarios alexādri: q eū hortati eēnt octingētos iterficere:ex q̄bus ipsi unū occiderunt dyogenē:& post ipm alios multos:usquequo potētissimi eoꝝ in aulā itrarēt cū aristobo lo:cui uidebant̄ molesta facta pharisēoꝝ. Apparebat aūt:q̄ uellet occasiōe accepta ma trē a regno deponere. Qui cū igressi fuissent: āmonebant eā:quanta fecissent:p q̄ firmā fidē suo dño cōseruassent:pro quibus ēt multa ab eo merita accepissent:& petebant:ne oīno spē eoꝝ everteret. Nā cur fugerēt aduersariorū pericula:si domi ab inimicis ultio nē tanq̄ pecora tolerarēt. Dicebant ēt:si cōtēti eēnt aduersarii mortuoꝝ interitu:p̄pter mortuorū fidē se patienter ea q̄ cōtigerūt p̄ferre:si uero in hisdem pharisēi p̄manserint, petebāt dari sibi licentiā recedēdi. Nā p̄ter iussionē eius nullatenus aiunt pati saluti suæ p̄uidere:sed libēter i aula eius morari:ne p̄fidos eos post discessum putaret:ob propriū uero reginę esse:si neglecti socii:mariti eius aduersariis traderent̄. Nā gaudium arethæ arabo erit:tot & tales uiros a te alienari quorū prius terribile fuerat nomen auditum. Si uero pharisēos p̄pōere iudicas unūquēq̄ i castellis dispone & si ita aduersarios uis erige re sinenos in humilitate cōsistere. Multa talia cū ei dicerēt & ad misericordiā mortuoꝝ & p̄clitantium umbras Alexādri iuocarēt, oēs q assistebāt lachrymis cōpleti sunt:sed amplius aristobolus q dum suā ostenderet uoluntatē multa cōtra matrem locutus est. Sed illi qdē suæ calamitatis cā fuerunt:dū ambitiose furēti mulieri:p̄ter cōstituta regni cōmitterēt moderamina. Quæ dū nihil sciret quod ageret:ad postulationē eorū custo diā castellorū illis credidit p̄ter Hyrcaniā:& alexādriā:& macherunta:ubi plurimæ & p̄ciosissime res eius repositę uidebant̄. Non multo post tamen suū filiū aristobolū cum exercitu destinauit ad damascū cōtra ptolomeū q minеus dicebat̄:q nihil studio dignū agētes:ad hierosolymā reuersi sunt. Eodē tpe nunciat̄ tigranis cū trecentis milibus ar matorū cōtra iudeā uenturus:quod nimis reginā & gentē pterruit:ut dona multa nobi lissima p legatos destinaret:quē obsidentē ptolomaidē inueniūt. Nā regina suasit hab̄ catoribus ptholomaidis:ut tigranē excluderēt. Qui cū peterent eū p̄ sua regina:pro sua gēte:laudat eā tigranis:q̄ ex longinquo legationē ei cū donis transmisisset:spem ēt eis bonam p̄misit. Capta uero ptholomaide nunciat̄ tigrani:q̄ mitridaten dū sequeret lucullus:illū qdē fugientē ad hyberos minime potuisset cōprehendere:armeniam uero depopulat̄ obsedisset. Quę cū cognouisset tigranis:domi reuertit̄. Interiecto uero tpe alexandra regina cū in ualitudinē seuissimam incidisset:placuit Aristobolo rēpublicam

inuadere:& p noctē cū uno famulo egressus ad castella prexit:ubi paterni sui amici degebāt.Nā olim de actibus matris suæ cōquerebat'.Tūc uero magis ueritus ē:ne matre defuncta:& pharisæis tenētibus oē genus suū deperiret.Prouidebat.n.futura: q; nō posset principatui succedere:dū frater eius maior extaret.Cōscia uero facti uxor eius fuerat quā illic cū sua generatiōe dimisit.Cūq; primū pueniſſet in gabatha:ubi potētissimus galestis eius amicus erat:a quo ēt susciptt': & post diē regina cū Aristoboli fugā sensisset:diuq; putasset discessionē eius nō p rebellione fieri:uenerūt qui nūciarent iā tenuisse illū primū castellū & secūdū:& reliqua oia. Nā uno cōprehēso:simul ad illius uoluntatē oia festinabāt.Tūc cūcta gēs iudeoꝝ cū regina in maxis cœpit eē terroribus. Nam sciebāt nō longe eē Aristobolū:q̄tenus sibi principatū defenderet:timebāt ēt:ne ultionē exigeret de illatis sibimet cōtumeliis. Placuit igit' uxorē eius cū genere in supiori custodia tēpli constitui.Aristobolū aūt cū multi frequenter nunciassent regio circundatū ornatu: & intra quindecim pene dies loca uigintiduo occupasse:unde ēt militiā cōgregaret a libano uel tracomitide: uel monarchis:tunc seniores iudeoꝝ & Hyrcanus ad reginam intrantes:petebant ut suiam de rebus ferret instātibus. Nā Aristobolus iam pene cuncta possederat: tantis locis occupatis. Inhonestum.n.putabant q̄is in egritudine laboraret: sine ea aliquod consiliū capere: imminere uero sibi nō longe piculum clamitabant.Cūq; illa p̄cepisset eis agere:quæ existimarent ꝓdesse: multas quoq; cās eis utiles adesse demōstrabat.i.gentē ualidā:exercitū potētissimū pecuniaꝝ copiā:sibiq; deficiēte ia corpe uanū esse:ꝓ talibus laborē ipendere.Hęc cū dixisset:nō multoplus decessit:ānno sui regni nono:ætatis uero.lxxiii.mulier q̄ debilitate sui sexus nūq̄ succubuit:callida circa regni detētionē:quod ex ipsis opibus euidēter oīsum ē:& q̄ p̄poneret futuris p̄nūtia:& q̄ potētię nihil p̄poneret principali:cū nec bonū aut iustū attēderet:ad sūmā calamitatē negocia domus suę ita ꝓduxit:ut post multa picula & labores ptātē q̄ possedit non multo tpe: tracta cupiditate perderet.Inimicis enī generis sui quam habuit tradidit ptātē: & principatū potētiū amicorū gubernatione priuauit:& miseriis regnū post suā mortē cōpleuit propter malā dispositionē.Sed q̄is ita regnasset:gentē tamen in pace custodiuit.Alexādra ergo finem inuenit huiusmodi.

INCIPIT LIBER.XIIII.ANTIQVITATIS IVDAICAE. CAP.I.

ALexandrę reginæ morte in superiori uolumine demonstrata:sequētia referamus:nihil festinātes aliud:nisi minle qcq̄ de gestis rebus memoriæ ꝓuidēdo ꝑterire.Nam q cōscribūt historias:& res uetures idicant:oportet eos ꝓpter antiquitatē narratiōi decus ponere uel explanationi rerū studere ꝓpter legētes, q̄tenus cū aliq̄ gratia uel delectatione experientiam possint rerum concipere.Super oia uero certius cōscriptores debēt & ueritatē dicere:ut rerum ignari possint credere lectiōi.Centesima octogesimatertia olympiade.Q. Hortensio:& quinto metello cretico consulibus bellū contra Hyrcanū Aristobolus præparauit:pugnaq; facta prope hierichunta multi milites Hyrcani ad fratrē eius transfugerūt.Quo facto: Hyrcanus ad arcē ubi Aristoboli uxor & filii a matre eius erant cōclusi confugit.Cui Aristobolus de reconciliatione uerba faciens inimicicias deposuit:ut ipse qdē regnū teneret:frater aūt priuatus uiueret: in sua possessione contentus.Cunq; hæc disposuissent in tēplo:& iusiurandū & dextras dedissent: oi populo uidente, discesserunt:ille quidem in aulam regiam:Hyrcanus uero ut priuatus in Aristoboli domū. Cap.II.

Micus igit̃ qdã Hyrcani genere idumeus antipater dictus multas possidẽs pecu
a nias & uir efficax: Aristobolo suspectus hẽbat̃ pp Hyrcanũ. Nicolaus tamẽ da
mascenus ait hũc genere nobilissimũ iudeoꝝ fuisse: ex illis q ad iudeã a babylone
reuersi sunt. Hęc ãt refert ad gratiã Herodis filii eius quẽ regẽ iudeoꝝ cõtigit postea fie
ri: de quo apto tpe dicemus. Hic ergo antipater q prius antipas appellabat̃: & eodẽ pa
tris noĩe uocabat̃: cum eũ alexander rex: & uxor eius ducẽ totius idumeæ ordinassent
amicicias iniisse cũ finitimis arabis: & gazeis & ascolonitis phibet̃: multis & maximis
donis illos sibi cõiungẽs: & cum Aristoboli potẽtiã iunior antipater formidaret: timẽs
ne qd ab eo pateret̃ ꝓpter inimicitias: latẽter excitat cõtra eum iudeoꝝ ualidissimos ui
ros iniustũ esse dicens negligere: dũ uiderẽt Aristobolũ iniq; principatũ habere: fratrẽq;
eius priorẽ eiectũ: cui magis ꝓpter ætatẽ imperiũ debebat̃. Et cũ hęc ad Hyrcanũ uer
ba frequẽter faceret: & diceret: piclitari uitã suã: nisi ꝓuideret sibi: fecit eũ discedere. Nã
indicabat Aristoboli amicos nullũ tps ptermittere in quo nõ psuaderent eũ interfici: q̃-
tenus firmũ sibi gereret principatũ. His hyrcanus uerbis minie credebat: dũ natura bo
nus eẽt: & accusationẽ facere nõ admitteret: faciebat aũt eũ inocẽtia & mẽtis remissio:
ut debilis & inualidus putaret̃ cũ contrariæ naturę Aristobolus esset. Nã facinorosus
& arrogans erat. Sed eũ antipater uidisset Hyrcanũ non attẽdere uerba sua: nullatenus
parcebat singulis diebus accusationes fictas de Aristobolo illi inserere: tanq̃ eũ interfi-
cere festinaret. Quẽ uix impulit ad arethã arabũ regẽ confugere. nã ꝓmittebat ei auxi
liatorẽ illũ quoq; futurꝝ. Igit̃ cũ hęc audisset Hyrcanus: arbitratus ꝓdesse sibi ad finiti
mã iudeæ arabiã discedere: ꝑmittit antipatrũ ad arabũ regẽ fidẽ ab eo acceptuꝝ: q; refu
giẽtẽ ad se ñ traderet inimicis. Cũ uero accepisset fidẽ: ãtipt̃ ad Hyrcanũ hyerosolymã
remeauit: cum quo pauco post noctu de ciuitate egredit̃. Cũq; multam fecissent uiã ad
petrã ciuitatẽ pueniunt: ubi palatiũ arethæ erat. Cap. III.

Ntipater aũt dũ multũ amicus regis esset & rogaret eũ ut hircanũ ad iudeã de-
a duceret: & hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret: sed ẽt dona ꝓmitte
ret flectit arethã. Necnon ẽt hircanus pollicitus est si restitueret̃ patriæ regnũq;
susciperet: oẽm terram & decẽ ciuitates quas suus pater alexander ab arabis acceperat
reddere. Fuerũt aũt medaba: labias: nabalota: arabata: galathone: iazora: mõslimgon:
edissa: ribdalusa: oriblo. Cũ has ꝓmissiões audisset: cõtra aristobolũ exercitũ cꝫquagin
ta milia eqtũ & peditũ ꝓduxit. Sed cũ in ꝓlio uicisset: & multi post uictoriã ad hircanũ
refugissent: desolatus aristobolus ad hierosolymã secessit. Arabũ aũt rex oẽm agẽs exer
citũ: & applicãs ad tẽplũ: aristobolũ obsidebat: & adiecto populo iudeorũ hircano pari
ter obsidẽte: soli sacerdotes cũ aristobolo pmansere. Igit̃ arethas cum exercitu arabũ &
iudeorũ circũdans ciuitatẽ fortiter obsidioni iminebat. Quæ cũ fierẽt: tpe celebrationis
azimorũ q̃ pascha dicit̃ ꝓbatissimi iudeorũ ꝓuinciã relinquentes: in egyptũ recesserũt.
Onias uero qdã uir iustus deoq; amabilis: q dũ nõ plueret: orauit deum q̃tenus solueret
siccitatẽ: & audiẽs deus pluit: dũ tũc celatũ eũ haberẽt ꝓpter seditionẽ abstraxerũt: & i
exercitũ iudeoꝝ ꝓduxerũt: petẽtes: ut similiter oraret cõtra Aristoboli milites ut solue
rent̃: sicut soluta ẽ pluuia. Cũq; diu resisteret recusans a multitudine cõpulsus in medio
stetit ita orando dicẽs. Deus oĩum rex: cũ hii q mecũ consistunt tuus existit populus: &
q obsident̃ tui sacerdotes sunt: peto: ut neq; istos exaudias cõtra illos petẽtes neq; illos
cõtra hos orãtes. Cũq; hęc orasset, maliuoli iudei adorti iterfecerũt eũ. Deus aũt statim
ab eis ultionẽ crudelitatis exegit. Nã pœnã exegit ꝓ morte onię hoc mõ. obsessis sacer
dotibus: & aristobolo: celebratio paschæ ꝓuenit: ĩ q̃ solemus multas ĩmolatiões offerre.
Cũq; indigerent uictimis aristoboli socii & petissent iudeos: ut pro uictimis acciperent

quãtas uellent

quantas uellēt pecunias:tunc illi mille dragmas ꝑ singulo capite dari dixerunt. Cunq; libenter aristobolus & sacerdotes promisissent: per muros pecunias deposuerunt: quas illi cum accepissent nequaquā uictimas reddiderunt: sed maliuolentia tracti fidei transgressores & impii coram deo pro fraudatione hostiarum extiterunt. Sacerdotes aūt orauerunt ad deū:quatenus hoc illis impune nō cederet. Qui non remoratus pœnā procellam uehementem accerrimāq; in fructus totius prouinciæ mittens: consumpsit eos ita ut modius tritici:dragmis.xi.emeret. Cap.IIII.

Interea Scaurum Pompeius dum in armenia adhuc tigranem ipse debellaret:ad
i syriā destinauit. Qui cū damascum uenisset & a Iolio & metello nuper captam ciuitatem inuenisset in iudeam prexit. Vbi dum uenisset ad eum legati Aristoboli uel Hyrcani ingrediuntur: petentes auxilia. Sed dum aristobolus promitteret quadringenta se dare talenta: & nihilominus hęc etiam eadem Hyrcanus offerret, Scaurus magis Aristoboli promissa fuscepit. nam & diues & magnanimus Aristobolus erat & omnino paruum ei erat:quod dari postulabatur: Alter uero & pauper & tenax:& de moribus perfidam promissionem protendebat. Nam & simile non erat ꝙ petebant idem uirtute ciuitatem nimis munitissimam & potētissimam capere & transfugas cum multitudine nabutheorum bello depellere. prędictis ergo causis flexus scaurus:cū pecūias accepisset soluit obsidionem:precipiens aretham recedere:ne romanis hostibus appareret. Igitur Scaurus ad Damascum iterum discessit. Aristobolus autem cum multis uiribus cōtra Arethā & Hyrcanum parauit exercitum. Quibus cōfligens circa locum qui capirō dicitur uicit eos: multa milia hostiū prosternens: iter quos etiam & celaphon frater antipatri cecidit. Sed non multo post cum Pompeius in damascū peruenisset: & inferiorem syriam percurrisset uenerunt legati ab ægypto: & ab omni syria uel iudea: ꝙ quos miserat ei donum maximum. Aristobolus autem auream misit coronā quingentorum talentorum cuius mentionem fecit etiam strabon capadox ita referens. Venerunt uero ex ægypto legati cum corona aurea quatuor milia solidorum: & a iudea uittis: uel torques aurea: quem nominabant tepnon ideſt delectabile. Hoc uero donum nos quoq; uidimus in templo romæ capitolini iouis sacratum fuisse titulum habens Aristoboli filii Alexandri regis iudeorum quod estimatum est quingentis talentis. Igitur aristobolus iudeorum potentissimus: hoc donum dicitur misisse. Interiecto uero tempore: rursus legati ad eum uenerunt ideſt antipater pro Hyrcano nicomedis pro Aristobolo qui etiam accusabant Gabinium & scaurum ꝙ pecunias accepissent: ille trecenta talenta: alter quadringenta. Cap.V.

Vnq; iussisset Pompeius certantes ad Damascum uenire istante tempore uer:
c congregans Pompeius apamenum exercitum de locis hyemalibus ad Damascū properauit q in trāsitu suo mox apamenam arcem euertit: quam Antiochus munierat: cizicenus dum Ptolomei minei prouinciam considerauit: uiri maliuoli: & pene Dionysio tripolitano deterioris: qui securi fuerat percussus. Et dum morte dignum inuenisset: acceptis ab eo mille talentis ex quibus stipēdium militibus suis donauit: absoluit eum: necnō & lisiadem oppidum cœpit ubi tyrannus filas iudeus erat. Cunq; ciuitates Heliopolim & Calsidem trāsisset in medio positū montem ascēdit & ad inferiorē syriā damascūq; peruenit. Vbi & comperit: ꝙ iudei cum suis principibus Hyrcano & Aristobolo haberent discordiam: motāq; audiuit gentē contra utrosq; dicentē non debere sub regali ditione esse: sed patrio ritu saterdotibus obedire: quos deus uenerari præcepit. Hii nāq; dum nepotes existerent sacerdotum: non contenti eo honore ad alium magistratū cupiebant gentem transducere: & seruitutis uinculis obligare. Hyrcanus aūt accusabat

q̄ maior frater eſſet:& Ariſtobolo partē paruā prouinciæ datā teneret:aliā uero Ariſtobolū uiolentia cœpiſſe confirmans:necnon etiā incurſione cōtra finitimos & latrocinia illū perpetrare criminabat:neq; gentem iudeoꝝ a ſe niſi per illius uiolētiā ad ſeditionē deſcendiſſe.Cui ēt hæc alleganti teſtimoniū plus mille optimates iudei p̄bebāt:antipatro ſuadēte.Ariſtobolus aūt principatu dicebat eū cecidiſſe p̄pter ſuā naturalē & ineffi cacē ſenicie: pro qua contēptibilis uidebat:ſe quoq; aiebat:non tantū p̄ regni ambitio ne ſumpſiſſe principatū:quantū metu:ne forte ad alios migraret.Appellari aūt ſe regē patris ſui nūcupatiōe & teſtes cōuocabat iuuenes p̄mptiſſimos quorū cultus purpurę: uel cornæ:necnō & falerę:aliuſq; ornatus ſic ei aſtipabatur:ut nō ad iudiciū intrare:ſed ad pompam p̄cedere putaret.Pōpeius tamen cū hæc audiſſet:Ariſtobolū de uiolentia culpans:dimiſit eos:leuiter allocutus.Nā dixerat ad prouinciā eoꝝ ſeſe uenturum, quo certius ſingula poſſet agnoſcere:cum nabutheoꝝ primū p̄uinciā peruîderet:& interim eos pacē habere p̄cepit.ariſtobolo aūt blādiebat:ne p̄uinciā faceret rebellare:adituſq; uiæ concluderet:quod euenit. Cap.VI.

a Riſtobolus enim a Pōpeio regreſſus:nec aliquid eorū quæ ille monuerat curās: in delō ciuitatē puenit:exinde iudeā prexit.Quapropter iratus Pōpeius expeditiō nē quā cōtra nabutheos parauerat in damaſco a ſyria:legioneſq; romanoꝝ cōtra Ariſtobolū p̄duxit.Cūq; peltam & ſcitopolim trāſiſſet:in coreas puenit:quæ initiū eſt iudeæ mediterraneæ:unde munitiſſimū oppidū ſuper montē poſitū uidet Alexandriū nomine quo Ariſtobolus cōfugerat.Tunc pompeius deſtinans ad eū:iuſſit deſcēdere: multiſq; ſuadentibus romanis non rebellare:deſcendit.Cūq; diſputaſſet contra fratrem de principatu:rurſus in oppidum pompeio cōcedente diſceſſit:& hoc bis & tertio fecit: ſperans regnū obtinere:ad omnia quę pompeius p̄ceperat obedire ſe ſimulans:donec recederet ad munimina ſua:timens ne regno ſpoliaretur & hircano principatus traderetur.Pompeius autem cū iuſſiſſet ei ut caſtella traderet:& cuſtodibus p̄pria manu ſcriberet:quatenus eū ſuſciperent:noluit obedire nec ſcribere. Cap.VII.

d Eſcendens aūt ad hieroſolymam bellum parauit:interiectoq; tempore pompeio exercitū contra eū ducente:quidā ex ponto ueniens nunciauit mitridatē hauſto ueneno defunctū:quod illi filius ſuus famaces confecerat.Cūq; in hierico caſtra poſuiſſet:ubi maxime naſcitur opobalſamum:cuius cū flos acuto lapide inciſus fuerit diſtillat: mane hieroſolymis aſcendit.Tunc Ariſtobolus pœnitēs ad pompeium deſcendit:pecuniaſq; offerens:in hieroſolymis eū ſuſcepit:rogabatq; bello deſinere:& quę uellet cum pace diſponeret.Pompeius autem ueniam ei petenti preſtitit:& mittit gabiniū cum militibus ad ciuitatem ut pecunias obtineret.Sed cum nihil horum penitus egiſſet:gabinius rediit:negatiſq; pecuniis de ciuitate excluſus eſt. Nam ariſtoboli milites pactis minime conſenſerunt. Cap.VIII.

q Vapropter Pōpeius iratus:ariſtobolū reclusit in carcerē: & ad ciuitatē peruenit: undiq; munitiſſimā:p̄ter ſeptentrionalem partem.Circuit enim eam uallis latiſſima: & altiſſima:intus templum concludens:lapideo muro fortiſſime conſtructum.Sedicio itaq; intus hoium de p̄ſentibus rebus erat:quibuſdā dicentibus:pompeio tradi ciuitatē: ariſtoboli uero ſocii excludere eum & expugnare perſuadebant:& illum haberi uinctum:Qui cum in templo refugerent:ponte abſciſo qui ciuitati iungebatur: ſeſe ad obſidionē parabant.alii aūt exercitū pompeii ſuſceperunt:& aulā ei tradiderūt. Pōpeius ergo piſonē legatū cū exercitu deſtinauit palatiū cuſtodire:& domos uel tēplū obſeruare.Qui prius quidem uerba pacifica in templo concluſis offerebat:ſed hii dum non obediſſent: loca iuxta tēplū poſita muris circundedit:ad oīa hyrcano miniſtrante.

Pōpeius aūt mane circa tēplū a patre aquilonis:unde expugnare eos potuissent milites collocauit.Fuerant nāq; p illā partē turres altissimæ:& fossæ altissimæ q̄ualle circunda bant.Ponte nāq; decisō munitior extiterat: in qua ualle pōpeius cū aggerē in circuitu siluā incidentibus romanis imponeret:& uideret satis fossam coequatā:machinamenta uel instrumēta bellica tiro deportata superimposuit:p q̄ ēt tēplū depositū.Sed si nobis patrius mos non fuisset septimo die uacare nullatenus aggerē cōstruere iudeis repugnā tibus potuissent.Nā bellātibus & occidētibus resistere lex cōcedit:si qd uero aliud aduersarii uelint facere:nulla nobis dat licentia sabbatis eos ꝓhibere.Quapropter nō cer tantibus iudeis:nec manus armantibus turres erigere: uel machinamēta romanis licuit fabricare:qbus postero die utebātur. Vnde pōt nostra erga deū pietas legisq; custodia cognosci:q; nihil timore obsidionis ad īmolandū īpediti fuissent sed secūdo in die mane & circa nonā sup arā īmolabant:& neq; inflictione belli sacrificiū remittebāt.Nā cum capta ciuitas fuisset tertio mēse ieiunioꝝ::centesima septuagesima olympiade:gaio anto nio:& Marco Tullio Cicerone cōsulibus:hostes tēplū ingressi cūctos pemerūt: q sacri ficiis occupati nullatenus sacra ruperūt:haud timore aiæ cōturbati:haud dolore morien tiū expulsi:sed oīa uoluerunt circa ipsas aras pati:putantes melius esse mori q̄ sacrificia īperfecta relinquere.Et hāc non esse laudē mendacē ꝓ quā pietas nostra apparet:sed ue rā extitisse cuncti testant qui pōpeii gesta cōscripserunt: inter quos sunt & strabon : & nicolaus:necnon & Titus liuius romanæ cōscriptor historiæ.At cū machinamentū pri mū illatū fuisset: turris maxima cōmota cecidit:& aperuit partē tēpli:per quam hostes iruperūt.Quorū primus Cornelius Faustus sylle filius cū suis militibus sup murū ascē dit:post eū ēt ꝓ alterā partē Furius Centurio cū suis:in medio aūt Fauius & ipse Centu rio cū turba fortissima.Tūc oīa cede iudeorū cōplebant.Quidā.n.a romanis:alii uero semetipsos occidebāt.Erāt q & pcipites sese flāmis inter domos iniicerent:miníme ualē tes uiolentiā sustinere.Cūq; ꝓstrati uigintiduo milia iudeorū:romanoꝝ uero pauci de functi fuissent:capit ēt abscaloni patruus:simul & socer aristoboli.Non ergo parua in tēplo cōmissa sunt: dū ea q̄ priori tpe inuisibilia uel inaccessibilia erant adisset Pōpeius: & cū eo nō pauci uidissent q̄ non liceret nisi sacerdotibus intueri:Inuenerūt aūt mēsam aureā: & circa eā candelabra uel libatoria non pauca:necnon & aromatū multitudinē: in thesauris uero sacras pecunias duo milia talenta. Cap.IX.

Vas Pompeius penitus contingere noluit propter pietatem:& hoc dignum sua uirtute fecit.Cūq; in posterū ministris tēpli pcepisset illud purgare & legitima offerre deo:Hyrcano principatum sacerdotii donauit:eo ꝙ ei utilis apparuisset: & prouinciales prohibuisset Aristobolo auxilium præstare:auctores que belli securi pcussit.Faustum uero cum aliis qui propensius murum ascenderant: prēmiis dignis ho norauit:& hierosolymā sub conditione fiscalium romanis exposuit.Ciuitates etiā quas prius iudei de inferiori syria ablatas subegerant sub suo principatu esse cōstituit:& oēm gentem prius nimis extensam:suos intra fines astrinxit:necnon & gadaram pauloante dirutā ædificauit:demetrio donans gadarenos suo liberto:reliquas aūt ioppē & scitopo lim:& pella uel diō:& Samariā:& insuper marissam & azotū:& iamniā:& arethusam habitatoribus reddidit:q̄ mediterraneę fuerant ꝑter alias dirutas.Gazā uero maritimā:& ioppen: & dorā:& stratonis turrim quā postea herodes magnifice cōdidit:& cū porti cibus uel templis eam ornasset:cæsaream eam cognominauit: Pōpeius liberas reliquit: & a prouincia discessit.Horum malorū hierosolymis auctores Hyrcanus & Aristobo lus extiterunt:cum inuicem inter se bella gessissent.Nam tunc libertatē deposuimus & subiecti romani sumus & ꝓuinciam:quā armis possidemus a syris ablatā.Hāc Syris cū

pulſi ſumus deuo reſtituere. Et iſup decẽ milia talẽta pauco tpe romani a nobis exegẽrũt: & regnũ quod antiqtus ſecũdum generationẽ principibus ſacerdotum dabatur: popular factũ eſt. De his qdẽ cõpetẽti loco dicemus. Pompeius aũt cũ inferiorem ſyriam uſq; ad eufraten fluuium & ęgyptum Scauro tradidiſſet: & duas legiões romanas, per ciliciam romam perrexit. Ducebat cũ ſua generatiõe Ariſtobolum uinctũ: cui duę filiæ uel totidem filii fuerunt: quorum Alexãder euaſit: nouiſſimus autem antigonus cum patre uel ſororibus romã deportatus eſt. Cap. X.

Caurus itaq; cõtra petram arabię cum exercitum produxiſſet: propter difficultatem ciuitatis i circuitu terram deuaſtabat. Sed exercitui romano fame fatigato: antipater obediens pręceptis Hyrcani: a iudea triticum uel quęcũq; erant neceſſaria deſtinabat. Cunq; miſſus ab Scauro legatus ad arethã perrexiſſet pro amiciciis qs cum eo habere debuerat: flexit eum pecuniis ne prouincia prædaret. Qui ẽt fideiuſſor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellũ Scaurus ſedauit. Siqdẽ nõ minus & ipſe quã aretha concupiuit idẽ fieri. Cap. XI.

Nteriecto uero tpe cũ Alexander Ariſtoboli filius iudeã inuaſiſſet: dux exercitus i gabinius de roma ad ſyriã uſq; puenit: q inter alia q̃ miranda fecit: cõtra alexãdrũ pduxit exercitũ: nullatenus ualente hyrcano uiribus illius reſiſtere: cũ ẽt erigere hieroſolymos; murũ feſtinaret quẽ Pompeius depoſuerat quod ne faceret: phibuerunt eũ romani ibi conſtituti. Circuens aũt puinciã: multos iudeorũ armauit: & maturius q̃ ſperabat collegit decẽ milia pedites: & mille qngentos æquites: alexãdriũ ẽt caſtellum ualde munitũ & macherunta iuxta montes arabiæ cœpit. Igit̃ Gabinius cõtra eũ ueniebat: cũ iã Marcũ antoniũ cũ romanis alioſq; duces pmiſiſſet. Qui cũ romanis militibus & ſubiectis iudeis quos phitolaus & malchus ducebãt: adunantes ſibi & ãtipatri ſocietatẽ Alexandro obuiam ueniret: quos ſeq̃bat ẽt Gabinius cũ legione. Alexander autẽ ppe hieroſolymã acceſſit: ubi cũ hoſtibus pliõ facto: pemerũt romãi tria milia iudeos; capiunt ẽt nõ minus tria milia uirorũ. Interim Gabinius cũ alexãdriũ pueniſſet caſtrũ: inuitabat cõcluſos ad pacẽ: ueniãq; de prioribus ſuis delictis pollicebat eis. Vbi cũ plures hoſtiũ foras uallorũ ſtarent: Marcus antonius fortiter decertans: in cõgreſſione multos pſtrauit. Gabinius uero exercitus partẽ cũ ibi reliquiſſet: & caſtellum uaſtaret: ipſe reliquã iudeã circuibat: quantaſq; inueniſſet dirutas ciuitates renouari pcepit: & cõſtructæ ſunt Samaria uel Azotus: Scitopolis & Antidõa, Raſia uel Dora: Mariſſa & Gapa & alię nõ paucę. Cunq; oẽs gabinii pceptis obediſſent: ciuitates multo tpe deſertę ſuos habitatores acquiſiuerunt. Cap. XII.

Væ cũ ageret p puinciã rediit in alexãdriũ caſtellũ. Vbi dũ obſidionẽ ſtatueret: legationẽ ad eũ alexãder deſtinauit: ueniã ſibi de prioribus cõmiſſis poſtulãs: & tradere caſtella: hircantã uel macheruntã: poſt ẽt alexandriũ pollicet. Quæ gabinius accepta euertit. Mater uero alexandri cũ ad eũ perueniſſet: nam fauebat romanis: marito eius & aliis filiis romam abductis cõceſſit ei gabinius q̃ poſtulaſſet. Cũq; diſpoſuiſſet pacẽ cum ea: Hyrcanum ad hieroſolymã reduxit habiturum tẽpli diligentiam. Quinq; tamen curias cõſtituit: æqualibus turmis gentẽ diuiſit: quarũ una hieroſolymis degebat: alia in gadaris: tertia in amathunte: q̃rta uero in hierichunte: quinta in feſſoris galilex: q regia poteſtate liberati: ſub optimatũ gubernatione uiuebant. Cap. XIII.

Ed cũ ariſtobolus roma ad iudeã cõfugiſſet: & alexandriũ quod nuper dirutum fuerat renouare deſideraret: gabinius milites cum ducibus ſiſinnio & antonio & ſeruilio mittit: ut eum oppidum reconſtrui prohiberent: ſimul & caperent. Multi itaq; iudei ad ariſtobolũ tranſiebant: propter ueterem eius gloriam nouis rebus ſtuden

tes:necnō & phitolaus dux hierosolymorū cū mille ad eū uenerat: qui tamen inermes erant:quos decreuit in macherūte ponere. Aristobolus ergo eos q armis inopes erant: dimisit:armatos aūt octo milia exeuntes cū collegisset:perrexit ad bellū. Quos romāi fortiter inuadētes:plio facto uicerunt. Et licet iudei ꝓpensius decertarēt:tamen atrocita te hostiū ad fugā cōuertunt:quorū qnq; milia prosternunt:reliq uero dispersi ut unusquisq; ualuit:per fugā sibi salutem quęsiuit:tamen plus mille aristobolus habens in macherunte munitissimū oppidū recessit. Cūq; male pugnasset: nihilominus spem sibi bonam ꝓmittebat. Per duos tamen dies obsidiōi resistens:multis perfossus uulneribus:captiuus cū antigono filio qui de roma cū eo fugerat ad gabiniū trahit. Aristobolus qdē his casibus usus:rursus ad romanā ciuitatē trāsmittitur:quo ligatus tenebatur:cū regnū & sacerdotii principatum tribus annis & sex mēsibus gessisset:uir clarus & magnanimus:filios āt eius senatus matri remisit:gabinio scribente hoc ei ꝓmissum fuisse ꝓ castellorū proditiōe:sed hi qdē i iudeam remearūt. Gabinius āt cū cōtra pthos exercitū duxisset:& eufraten fluuiū transisset:placuit ei ad ægyptum reuerti: quatenus ptolomeū ibi restitueret. Hæc uero & per alios historiarū cōscriptores demōstrata sunt. Gabinii deinde militibus antipater ministrauit triticū & arma & pecunias:& iudeos ꝓpe pelusium auxiliatores effecit:q custodes ęgyptiorū adituū fuerāt. Cūq; ex ęgypto remeasset:& ad syriā pueniſſet:seditiōibus & turbis eā iualescentē inuenit. Siqdem alexander aristoboli filius recipiēs rursus ꝓ uiolētiā principatū:multos iudeorū subtraxerat:magnoq; cū exercitu ꝓuinciā inuadens:oēs romanos quātos inueniret occidebat:refugientes ad mōtē garizim: Gabinius aūt hęc audiēs: antipatrū ut prudētē ꝓmittit ad illos q rebellabant: ut eoꝝ sedaret amentiam:quatenus ad meliorē sensum redirēt. Qui cū prexisset:multos qdē castigauit:& ad cōpetētia restituit. Verūtamē alexādrū cōpręhēdere nō potuit:dū exercitū haberet triginta milia iudeoꝝ:quiq; cū gabinio cōfligens:uincit:decē milibus suis ꝓpe itabriū montē ꝓstratis. Gabinius itaq; cū dispositisset hierosolymoꝝ ciuitatē: antipatri uoluntati obediens:contra nabutheos expeditionē ꝓduxit: quos eū in pugna uicisset:parthorū tranſfugas mitridatē & orsanē dimisit:q fide nō seruata:ad proprios remearūt. Sed gabinius cū opera maxima uel clarissima in expeditiōe fecisset:romā rediit crasso tradēs ducatum. De pōpeii & gabinii cōtra iudeos expeditiōe cōscribit Nicolaus Damascenus & strabo capadox: nihil unus altero āplius exponēs. Cap. XIIII.

Rassus āt cū cōtra pthos militiā ꝓduceret:ad iudeā peruenit:& pecūias tēpli q̄s
c pōpeius nō tetigerat:duo milia talētoꝝ abstulit:necnō & totū reliquū aurū usq; ad octo milia talētoꝝ. Tulit ēt & trabē aureā uersatilē:trecētas minas pēsantē. Mina uero apud nos duæ & semis libręq extimant. Tradidit ei ergo hāc trabē custos pecuniaꝝ eleazarus noīe sacerdos:nō maliuolo aīo:nā iustus & bonus erat sed dū cōmissa fuisset ei custodia uelorū tēpli:q̄ mira pulchritudine uel cōstructione p̄cioſissima resplē debāt in hac trabe pēdētia:& crassum uidisset cūctū tēpli ornatū auferre:aureā ei trabē ꝓ redēptōe olim p̄stitit:dū & iusiurādū ab eo accepisset:nihil aliud a tēplo tollēdū:sed solo cōtētū eē auro ab eo tradito quo multa milia pōdo posset inuenire. Hāc āt trabē alia lignea circūdabat: ideoq; latebat. Crassus uero licet iurasset:nihil aliud de tēplo tā gere:post acceptā tn̄ trabē trāsgressus:oē tēpli aurū depositit. Nemo itaq; mireť:si tantę diuitię in nostro tēplo fuisſent dū has oēs per diuersam terram iudei deū colentes ibi ex antiquis tpibus obtulissent. Nec magnitudo p̄dictaꝝ pecūiarū testimonio caret:nec arrogantia nostra ꝓ tantam magnitudinē diuitias extulit:sed multi & alii conscriptores nobis testimoniū ferunt:necnon & strabon capadox itē dicens: Transmittens mitridates in choo:tulit pecunias:quas ibi cleopatra regina depositerat: ucrū etiam & iudeorū

octingenta talenta. Nobis itaq; pecunię publicę non sunt: nisi dei tantū. Vnde manifestū est iudeos per asyam constitutos ueritos mitridatē: has pecunias in choo transmisisse. Non enim ex iudea fuerunt in choo pecunię dum ciuitatē & tēplum munitissimū haberēt sed neq; alexandriam habitantes iudeos uerisimile est hoc fecisse: dum nihilo mitridatē timerent. Testis est nobis idem strabon & alio loco q tēpore quo transit silla in hellada cōpugnaturus mitridati: lucullū transmisisse fertur in cireneā ciuitatem: propter nostræ gentis seditionem: quę totum orbē compleuit ita dicens. Quatuor in ciuitate cireneoꝝ ptes existunt: ciuiū: & agricolarum: tertia uero colonoꝝ: & quarta iudeoꝝ. Hęc per omnes ciuitates iam dispersa est: & nullus locus mundi facilis inuenit quo nō hanc gentē uidemus. Nam ægyptus & cirenea dum sub uno regno fuissent: omnem cōuersationem horꝝ emulatę sunt: ita ut scripturis eoꝝ uterent: & presertim pecunias secūdum patrias leges iudeoꝝ congregarent. In ægypto ergo summā partē habitasse iudeoꝝ demonstrat: & alexandriæ ciuitatis maxima pars huic gēti deputata est. Ordinat uero ēt princeps qui causas eoꝝ & instrumēta publica debeat curare: & p̄cepta dare tanq̄ princeps perfectę reipublicę. In ęgypto tñ hæc generatio cōualuit: eo q; initio iudei ægyptii fuissent: & quia iuxta prouinciā iudeam: ægyptus iacet: necnō & ꝓpter illos qui exinde ad ęgyptū peruenerunt. Ad cireneā aūt ideo trāsiit: eo q; ipsa finitima ęgypto extitisset: quemadmodū & iudea: & q; sub uno regno prius fuisset: Strabon qdē hæc retulit. Crassus aūt cū omnia disposuisset quēadmodum uellet: contra parthos egreditur: ubi cū toto suo defecit exercitu: sicut & alibi demonstratū est. Sed cassius dum ad syriā peruenisset: & uindicasset eam ex incursionibus parthicis: qui nimis per crassi perditionē audaciores fuerant: rursum ad titū peruenit: & exinde ad iudeā ascendit. Iarachenam uero ciuitatem inuadens statim prędauit: & triginta milia uiroꝝ captiuauit: pytolaum etiā seditionis aristoboli successorem cœpit: antipatro inuitante. Qui etiam cū apud eum multū ualuisset: idumeis amicus erat de quibus & uxorē nobilissimā nomine cipria sibi cō iunxit: ex qua quatuor liberos procreauit: faselum & herodem: qui postea rex fuit: & iosippum: & feroram: filiam quoq; salomen. Hic aūt antipater dum cū aliis potētissimis amicitias & hospitium copulasset: arabo potius se sociauit: cui etiam filios suos dū bellaret cōmendauit. Igit cassius cum expeditionem super eufraten duxisset prohibuit illam deuastari prouinciam: sicut & ab aliis relatū est. Cap. XV.

Interiecto uero tēpore cū cęsar romā teneret: post pompeii uel senatus fugam: solu-
i uens a uinculis aristobolū ad syriā transmisit: duas ei tradens legiones quatenus
paratam illi ut posset facere iudeā. Aristobolus autem potentia a cęsare donata minime potitus est. Nam pompeiani p̄occupātes uenenō eū corruperunt: & sepelierūt eum cęsaris socii: qui multo tempore ita iacuit usq; quo antonius eū ad iudeā remitteret & in regis monumentis poni præciperet. Cap. XVI.

Cipio aūt mādat pōpeio alexandrū aristoboli filiū occidēdū: dūq; culparet eū de
s his quę prius cōtra romāos egisset securi eū percussit. Quo in antiochia defuncto fratres eius ptolomeus minei filius: q habitabat apud calcidē: prope libanū montem cōstitutā detinuit. Qui cū filiū suū philipponē in ascalon ad aristoboli uxorem direxisset: iussit eā destinare filiū antigonū cū eius sororibus: e qbus alterā philippion cū dilexisset: uxorē eā habuit. Quē postea ptolomeus pater eius occidēs: matrimoniali iure eam duxit uxorem: & prouidentiam fratribus eius impendebat. Cap. XVII.

Ost mortem uero pōpeii: dum cæsar cōtra ęgyptum pugnaret: antipater iudeo-
p rū potentissimus mandatis hyrcani obediēs multū illi utilis apparuit. Nā mitridates pgamenus dum per coricum trāsiret: & minime potuisset p pelusium uiam

cõficere:sed í aschalone cõmoraret:antipater ei tria milia armatos iudeos adduxit:nec nõ & arabũ nobilissimos auxiliatores illí parauit:& ꝓpter eũ oẽs syrí ꝓpensius cæsaris partes adiuuabãt. Verũ ẽt & ãplicus potẽtissimus:& ptolomeus filius eius libanũ mõtem habitãtes cũ omnibus ciuitatibus eandem pro cęsare mẽtem habebãt. Mitridates aũt surgens a syria:cũ ad pelusiũ pueniſſet:& eũ non ſuſcepiſſent:ciuitatẽ obſidebat: cuius maxia uirtute ãtipater primus ptẽ muri deiecit:& reliquis uiã ingredi ciuitatẽ patuit: & pelusiũ quidẽ ita deuaſtatur. Antipatrũ deinde & mitridatẽ euntes ad cęsarẽ cũ ægyptii iudei tranſire prouinciam uetarent quæ oniæ dicitur: antipater eos flexit ad cęsaris amicitiam: & principis ſacerdotum litteras eis oſtẽdit, Quas cũ audiſſet menſitidem habitantes:ſimili modo mitridatem ad ſe inuitarũt. Ad quos cũ profectus eſſet:& ad locũ qui dicitur delta pueniſſet:cõfligit cum hoſtibus circa locũ qui dicit iudeorum expeditio. Habebat aũt dextrũ cornu mitridates:leuum uero antipater. Sed ꝑlio cõmiſſo inclinat cornu:quo mitridates pugnabat ꝙpiclitatus eſſet niſi ꝑ ripã fluuii cũ ſuis militibus antipater currens deuictis iã aduerſariis:mortis eũ periculo liberaſſet. Nã uictores ægyptios ad fugã conuertens:& pſecutus caſtra eorũ deuaſtauit:mitridatẽq; fugientẽ retinuit. Cuius ceciderunt milites octingẽti:antipatri uero octoginta. Cap. XVIII.

Ed cum mitridates cæſari demandaſſet uictoriam ſimul & ſalutẽ quam per antipatrum meruiſſet:antipatrum quidem tantum dilexit:ut etiã uteretur eo per oia bellorum pericula. Quapropter & uulnerari antipatrũ ſeuiſſime contigit. Ergo bello finito cæſar cum í Syriam nauigaſſet:Hyrcano quidẽ principatum ſacerdotii firmum indulſit:antipatrum uero ciuem romanum & ſine cenſu conſtituit. Dicitur autem Hyrcanus huic quoq; militiæ í ægypto ſocius extitiſſe:ſicut teſtatur ſtrabon capadox: ex nomine aſinii ita refereus. Poſt mitridatis & Hyrcani principis ſacerdotũ í ęgyptum profectionem. Idem ſtrabon alibi ex nomine hipſicratis rurſus ita retulit:mitridatẽ ſolũ exiſſe:uocatum aũt ſecũdo:cui antipater iudeæ tutor in aſchalone tria milia militũ preparauit:& alios potentiſſimos inuitauit ſociatum etiam Hyrcanum principem huic militiæ dicens. Hæc quidem ſtrabon expoſuit. Sed cũ ueniſſet antigonus ariſtoboli filius tunc ad cæſarem:& patris ſui calamitatẽ defleuiſſet:qualiter propter ipm ueneno fuerit ſterẽptus:fraterq; ſuus ſecure a ſcipiõe ſit pcuſſus:petebat ſe miſereri a regno depulſum pręterea Hyrcanum & antipatrum accuſabat: q; male gentẽ regerent: & í ſe crudeliter egiſſent. Antipater aũt cum affuiſſet:ſatisfaciebat de illatis ſibi criminibus:rebellẽ antigonũ cum ſuis ſociis diſſerens:& narrabat quantũ ipſe laboraſſet í expeditiõe corã ipſo cęſare:& dicebat ariſtobolum romæ tractũ: q; ſemper romanus hoſtis extitiſſet: fratrẽ uero eius latrocinii cauſa pœnam a ſcipione meritam ſumpſiſſe. Cap. XIX.

Vm hęc antipater uerba feciſſet:cęſar Hyrcanum quidem principẽ ſacerdotum ordinauit ãtipatro uero poteſtatẽ donauit quã ipſe eligeret: tutorem eum totius iudeę cõſtituens. Hyrcão quoq; cõceſſit patrię muros reſtituere: cũ hanc ille gratiã ab eo petiſſet: nã adhuc diruti iacebant:ex quo põpeius eos depoſuerat:unde a cõſulibus in capitolio ſenatuſcõſultũ hoc modo ꝓlatũ eſt. Lucius ualerius lucii filius cõſul: cõueniẽte ſenatu idibus decembris:in tẽplo concordiæ:pręſente lucio copinio:lucii collinę filio:& cepario quirini. De his q; alexander iaſonis:& miminius antiochi:& alexander dorothei:iudeoꝝ legati:uiri optimi uel auxiliatores locuti ſũt:renouãtes cũ romanis grãs:& amicitias exhibentes:clipeũ aureũ ꝓ ſiditio auxiliorum deuouerũt quinquaginta miliũ ſolidorũ:& petiuerunt litteras ſibi dari ad oẽs liberas ciuitates:quatenus prouinciæ uel portus eoꝝ nullã uiolentiã paterentur. Placuit igitur amicicias & ſocietatẽ cum eis cõponeret:& oia q; ſupplicauerunt concedere:clippeũq; ſuſcipere. Hæc acta ſunt ſub

Hyrcano principe ſacerdotū & rectore gentis.ix.anno:mēſe panefo. Hyrcanus aūt ēt ab atheniēſiū populo laudatus ē:cū multū ei apparuiſſet bēignus:nā miſerūt ei ſcriptū hmōi decretū:ſub iudice uel ſacerdote dionyſio:filio aſclepiadis:mēſe panefo:uiceſimo quto die latū eſt magiſtratibus decretū athenienſiū ſub pſide athode quod eudes menā dri abimuſius ſcriba expoſuit munichionis. Vndecio die cōcilio iudicū facto in theatro: ſuffragiū tulit dorotheus priceps ſacerdotum cū quo aſſidēs dionyſius dixit. Quo Hyrcanus Alexādri ſacerdos & rector iudeorū pmanet cum populo noſtro uel ſingulis ciuibus fidelis exiſtit:& oī circa eos utiē induſtria: ibiq; uenientes atheniēſes uel legationis cā:ſeu priuatim munificēter ad ſe ſuſcipit:& ꝓuidet q̄tenus illeſi redeāt:decretū q̄dē de his & priusfactū ē nūc uero dionyſio dorothei ſuniēſi ſuggerēte:& de uiri uirtute populo admouēte:quo uolūtatē habet bñ nobis ſemp quod potuerit facere:placet honorare uirū aurea corona optia ſecūdū legē: & dedicare ei imaginē aureā i tēplo populi uel gratiaꝝ:decernere uero coronā i theatro cū libero pri tragedie ſolēnia celebrāt:& i panatheneis:& eluſiis:& i gimnicis certamibus:diligētiā uero magiſtratus hēat:ut ſi pmāſerit & ſeruauerit fauorē noſtrū:oē qd excogitemus ꝓ gratia uel honore uiri mūificēter cōplea tur:q̄tenus cū hęc ita facta fuerint appareat:populus noſter optimus eū āplecti:uiceſq; reddere gratiaꝝ:ut ille noſtrū ſtudiū iā honoribus affectus imitet:imo ēt debemus elígere ab oībus atheniēſibus q decretū ei deportēt:ut cū honorē ſuſcepit feſtinet bñfacere nrę ſp ciuitati. Romanoꝝ ergo uel populi athēniēſiū erga Hyrcanū merita demōſtrauímus. Cæſar āt cū iudeā diſpoſuiſſet:ſyriā nauigauit. Antipater uero ut cæſarē ad ſyriam deduxit:i iudeā reuertit: & ſtati muros a pōpeio dirutos recōſtruxit:ſeditionēq; ꝓuincialiū ſedat ítermínatiōibus ſimul & pſuaſiōibus reqeſcere eos iuitās cū diceret. Sí qs hyrcano cōſenſerit:fœliciter uitā ſuā pōt pagere. Qui uero ad ſpē rebellandi puenerit:& lucro priuatur:& meipſum ꝓ patrono dominū:Hyrcanū aūt ꝓ rege tyrannū ſentiet:romanos uero & cæſarē pro rectoribus amaros hoſtes:nā mínime patiunt amoueri: quē ipſi principē cōſtituerunt. Quæ cū diceret prouinciam peragrauit. Cap.XX.

Ed cū tardū & ſegnē Hyrcanum uidiſſet: priorem filium ſuū ducem i hieroſolymis ordinauit: ſecundum uero herodem galileę tutorem demōſtrauit: adhuc oīo iuuenem:nam quindecim annoꝝ erat: cui nihil obſtuit iuuentus: dum prudentiā ſup ętatem haberet. Qui cū occaſionem iueniſſet: ſtatim ad uirtutis oſtentationē prorupit Siquidē ezechiā principem latronum cōpręhenſum:qui ſyriā cum magna turba uexabat:fecit iterimi cū multis predonibus. Quo facto nimiū a ſyris amplectitur:unde & in amorem eius exarſerunt:q; a latrociniis prouincia eorum eſſet erepta. Laudabant ergo eū per ciuitates & ꝓ uicos:q; pacē eis preſtitiſſet: & tuitionē prediorum ſuoꝝ iueniſſent. Quapropter & ſexto cæſari cognato magni cęſaris tūc totā regēti ſyriā:amicus factus eſt. Cū uero emulatio ꝓ factis herodis faſelū fratrē eius intraſſet ſtuduit nō minor tali gloria reperiri:& hieroſolymitas fauore ſibi parabat:dum & ciuitatem haberet: & populi negocia nō ignare tractaret. Quę ita antipatrū extollebāt ab omni gente tam q̄ eſſet oīum dominus. Honorari igiē ex tali claritate cū cœpiſſet: qualia ſepius contingunt Hyrcani fidē tranſgreſſus eſt. Potētiſſimi uero iudeoꝝ antipatrū uidentes cū filiis extolli per fauorē gentis:& redditus iudeæ uel pecunias Hyrcani nimis inuidebant ei. Nā antipater amicitiā cū imperatoribus romanorū cōpoſuerat: & cum flexiſſet Hyrcanū pecunias trāſmittere:tanq̄ ſuas:& nō hyrcano pſtāte eas romanis principibus deſtinabant. Vnde manifeſte antipatrū accuſabant:dicētes hyrcano. Vſq; quo iſtas pateris: aut nō uides antipatrū cū filiis principatu pcinctos:teq; nomen tantū regium poſſidere. Sed nec te lateat:nec putes ſine periculo tuo negligere negocia:dum antipater & filī

eius totã nũc auctoritatẽ cõtineant:& hãc siue tuis iussionibus disponãt. Nam herodes filium eius ezechiã & cos q cũ eo erãt pemit:nostrãq; legẽ trãsgressus est:q̃ hoiem ꝓhibet occidi licet malignus sit nisi prius in cõcilio cõdẽnatus sit. Ille uero dũ nullã a te susscepisset ptãtem:hæc ausus est cõmittere. Quæ cũ Hyrcanus audisset, flectit̃:plus aũt iram eius incenderunt fratres eorum: quos herodes interfecerat: dum per singulos dies in templo eum peterent:ut herodes ante cõciliũ ad actis suis redderet rationem. Cõmotus igitur Hyrcanus herodẽ uocauit satisfacturũ de criminibus sibi illatis. Qui suasionibus patris impulsus uenit. Nam sic ei ꝑceperat ut nõ priuatus: sed cum tutella & custodia corporis adueniret. Qui cũ & galileã ut putauit ꝓdesse sibi disposuisset:militũ parua manu circundatus uiam secabat:ut nec terribilis uideretur Hyrcano cũ maxima ueniẽs multitudine. Nec nudus uel incautus corã iudicibus esset:imo & Sextus Syriæ rector scripsit Hyrcano:supplicans ut liberaret a iudicio herodẽ:simul & interminabatur ei:si nõ obediret:sed sexti litteræ occasio fuerant:ne quod pateret a sententia cõcilii herodes:sed magis absolueret. Nã diligebat eũ Hyrcanus tanq̃ filiũ. Herodes aũt cũ in medio una cũ suis militibus astitisset:oẽs ꝑterruit:nec ausus est aliquis ex his eũ accusare: qui primũ contra eũ exclamabant:sed omnes sub quiete & silentio rei exitũ sustinebãt. Qui cũ ita sedissent:unus qdã nomine sameus uir iustus & propter hoc nomẽ deuitans piculũ:surgens ita locutus est. Viri iudices & rex neminem scio ad iudicium a uobis uocatũ ita constitisse:neq; uos nosse qquam simile opinor:sed omnis qcũq; i hoc iudicio peruenit exquirendus:humiliter astitit:misericordiam a uobis expetens: capillis prolixis:& ueste nigra indutus: hic autẽ herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio satisfacturus:de tali crimine uocatus: ueste purpura circundatus: & caput ornatum habens cõpositione crinium: stipatusq; armis:ut si condẽnatus secũdũ legem fuerit:nos quidẽ interficiat: ipse uero uim faciens ueritati liberetur. Sed herodem de his non culpabo siquidem suum cõmodũ plusq̃ legẽ fecit:sed uos uel regẽ accuso:q tantã ei licentiã dedistis. Scitote tñ maximũ esse deũ:q̃ hunc:quem nunc propter Hyrcanum uultis absolure:qui quandoq; uos & ipsum regem torquebit. Nihil autẽ hæc dicendo mentitus est. Nã herodes cũ regnũ accepisset:oẽs occidit in concilio tunc inuentos cum ipso Hyrcano: præter sameum:quem nimis dilexerat ꝓpter iustitiã eius:& q̃ ciuitate post hac obsessa ab herode uel sosio ꝓsuasisset populo ut herodem acciperent:dicens:propter peccata eum nõ posse deuitari. De his quidem suo loco dicemus. Hyrcanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necem herodis: iudiciũ in postero die distulit: & mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere:ut posset periculũ declinare. At ille cũ discessisset in damascum fugiens regem:& ad sextum cæsarẽ peruenisset. apud se ita decreuit:ut si uocãdus ad iudicium esset non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes:quomodo hec omnia contra eum essent. Illum uero cũ nihil lateret:nihil agebat amentia uel imbecillitate sua.

Cap. XXI.

Ed cũ sext⁹ herodẽ ducẽ iferioris syrię ordinasset:nã hoc ei pecũiis uẽdidit, Hyrcanus timebat eũ neq̃ cõtra se exercitũ duceret. Nõ multis aũt trãsactis diebus hoc euenit. Herodes enĩ aduersus eũ expeditionẽ deducẽs irascebat̃:eo q̃ ad iudicium uel uocatus satisfacturus eẽt. Prohibuerũt tñ eũ obuiã ueniẽtes pater ãtipater:& frater:ipetũq; eius retinuerũt:rogãtes ne accederet ꝓpe hierosolymã:& aliquod opus nitere̅t facere cõtra eos:q cõcesserũt ei ad talẽ puenire dignitatẽ. Deprecabant̃ ẽt ut indignationẽ deponeret:q̃ uocatus ad iudiciũ esset:sed absolutionis gratiã pocius recorda re̅t:nec ita dolorẽ consideraret: ut saluti ingratus existeret:animaduertendo q̃ & bello⁊ casus deus dispẽsat:quapp̃ uictoriã nõ oĩno speraret:expugnando regẽ & amicum

q multum ei profuiſſet: nihilq; ſponte in eũ cõmiſiſſet aduerſi: ſed p maliuolos ſuaſores actũ: quod difficultatis umbrã pꝫtulerit. Flexus his herodes: & arbitratus ſatis ſibi factũ q; ſuã fortitudinẽ genti demonſtraſſet: reuerſus eſt. Per iudeam ergo taliter ſeſe res habebant. Cæſar ãt cũ romam ueniſſet: parabat ad africã nauigare: q̃tenus Scipionẽ uel catonẽ expugnaret. Ad quẽ Hyrcanus dirigens legatos: petiit cõfirmare cũ eo amicitias. Videt̃ mihi neceſſariũ ex hoc exponere: q̃liter romanor; principes cũ noſtra gente ſunt pacti: ne lateret aliquos: qa & aſię & europæ reges ſtudiũ habuerũt ſociare noſtram ſibi fortitudinẽ: dũ eorũ fidẽ dilexiſſent. Sed qũo multi ꝓpter odiũ noſtrũ minime credunt pꝫicis uel macedonicis cõſcriptionibus de nobis: eo q; nõ eadem ubiq; in publicis locis demõſtrant̃: ſed apud nos trñ & alios quoſdã ex barbaris: de romanis trñ decretis nõ eſt ambigẽdũ: nã & publicis locis repoſita hactenus & in capitolio tabulis ereis cõſcripta cõtinent̃. Nã & iulius cæſar alexandrię iudeos p ereã tabulã demõſtrauit alexandrinos ciues exiſtere. Vnde initiũ approbationis faciã dũ pando ſenatuſcõſulta: & iulii cæſaris de Hyrcano uel gẽte noſtra decreta. Gaius iulius cæſar: iperator & pontifex & dictator ſecundo magiſtratibus ſydonioꝝ: uel curię: uel populo ſalutem. Si ſani eſtis bene eſt: & ego ſanus ſum cũ meo exercitu. Exẽplũ facti de græcia ad Hyrcanũ filiũ alexandri principẽ ſacerdotũ: & rectorẽ gentis iudeoꝝ: uobis deſtinaui: q̃tenus in publicis ueſtris annalibus reponat̃. Volo uero uos græce uel latine i erea tabula cõſcriptum hoc ponere: quod hmõi eſt. Iulius cæſar imperator & pontifex: ſecũdo dictator. Cum deliberata ſententia decreui: quõ Hyrcanus alexandri iudeus: & nunc: & inprioribus annis i pace uel bello fidẽ uel ſtudiũ ſuũ demonſtrauit: cui multi ẽt cõſules teſtimoniũ p̃bent: iſuper & ipropinquo alexandriæ loco: cũ mille qngentis militibus auxiliatoribus nobis occurrit & ad mitridatẽ a me deſtinatus cum omni deuotione fidelis apparuit: pp has ergo cãs Hyrcanũ alexãdri filioſq; eius rectores iudeoꝝ: eẽ: uel principatũ ſacerdotii gentis iudaicæ ſemper habere ſecũdũ mores patrios pręcipio: ipm quoq; filioſq; eius auxiliatores uobis inter uiros amiciſſimos eſſe cẽſendos: & q̃tacũq; ſacerdotalia iura ſunt: eũ uel filios eius poſſidere decerno. Si qua uero interfuerit queſtio de iudaicis rebus: placet nobis iudicium de his adhibere: exhyemationes uero militũ: aut pecunias exigendas ab eis mine ꝓbaui. Gaii cęſaris dictatoris cõſulis: data cõceſſaq; decretaq; ſic ſe habẽt: ut filii eiꝰ principatũ gentis iudeorũ: & donata ſibi loca poſſiderent: ut princeps ſacerdotum idem & rector gẽtis iudeoꝝ: uim paſſis adeſſet & qa tranſmiſiſſet ad Hyrcanũ alexandri filiũ principẽ ſacerdotum: iudeoꝝ: legatos q de amicitiis uel auxilio cũ eo loquerent̃: & dedi caſſent tabulã ereã in capitolio in ſydone uel tiro: uel aſcalone: & in tẽplis apicibus ſcriptã græcis uel latinis quę infra expoſita continent̃. Vt uero hoc decretũ oĩbus p ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis inotęſceret: & hoſpitia legatis pꝫtarẽt̃: & ſanctiones ubiq; deſtinarent̃ p̃cepit. Gaius cęſar imꝑator cõſul honoris uel uirtutis: uel clemẽtiæ cã cõceſſit ꝓ cõmodis ſenatus & populi romani: Hyrcanũ alexandri filiũ: liberoſq; eius principes eſſe ſacerdotũ: uel antiſtites hieroſolymorũ gentis: iure quo & ꝓaui eorũ ſacerdotiũ ſuũ geſſerũt. Gaius cęſar qnquies cõſul decreuit hos habere uel munire hierosolymorũ ciuitatẽ & gubernare eã Hyrcanũ alexandri filiũ principẽ ſacerdotũ iudeoꝝ: rectorẽ gentis ſecundũ ſuã uoluntatẽ ut iudeis in ſecundo anno locationis ex reditibus chori. i. triginta modii ſubducant̃: neq; ut aliq eis calũnient̃: neq; tributa ab eis exigantur. Gaius cæſar ſecundo dictator ſanxit ut p ſingulos ãnos ioppenſes tributa hieroſolymorũ ciuitati pꝫtẽt excepto ſeptẽo ãno: quẽ ſabbaticũ annũ appellãt: quõ in eo neq; fructũ agrorũ colligunt neq; ſeminant. necnon ẽt Hyrcano & filiis eius decimas p̃beant: quas & proaui eis præbebant: ut nullus uel præſes: uel dux: uel legatus in finibus iude

orũ auxilia colligat: uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemãdũ: aut p noie alí cuius: ſed eẽ undiq; liberos. Quęcunq; poſtea habuerunt: uel emerunt: uel tenuerũt: uel poſſederunt oĩbus his eos potiri: & ioppẽ ciuitatẽ: quã ab initio habuerunt iudei: & cũ ãicitias cũ romanis feciſſent eo⁹ eẽ ſicut & nobis prius placuit impamus. Ex qua ciuitate Hyrcanũ alexãdri filiũ liberoſq; eius a poſſeſſionibus terrę: uel a portu tributa cõſeq iubemus: de ſydõe modios. xx. milia ſexcẽtos ſeptuagintaqnq; p ſingulos ãnos excepto ſeptio ãno quẽ ſabbaticũ uocãt: in quo neq; arãt neq; fructũ arbo⁹ colligũt. Prædia ãt in maxio cãpo: quæ Hyrcanus & pauí ei prius poſſidebãt placeat ſenatuí hæc Hyrcanũ & iudeos hẽre eodẽ iure quo & prius poſſederũt: manere quoq; iura q̃ ab initio iter iudeos uel principes ſacerdotũ fuerũt: & inſtitutiões q̃s populo uel ſenatu decernẽte habuerunt: ꝑterea eodẽ iure liceat illis uti. Et ĩ lydia loca ẽt uel terras quas p hoſpitalitate reges ſyriæ uel phœnicis p donationẽ romano⁹ poſſederũt: eas ſenatus pbauit Hyrcanum rectorem gentis iudeorum habere: dari etiam licentiam Hyrcano: omnibuſq; ab eo miſſis ut cum ſenatoribus in ludo monachorum & beſtiarum ſedentes ſpectent & ſi petierint dictatorẽ uel magiſtrum equitum ut in ſenatũ eos introducãt: & rũſa eis tradant intra decimũ diẽ: hoc fiat poſt ſenatuſcõſultũ. Gaius cæſar quater iperator qnqes cõſul: imperpetuũ dictator hmõi uerba fecit de iure Hyrcani alexandri principis ſacerdotũ: & rectoris gẽtis iudeo⁹. Prædeceſſores meí iperatores in prouinciis cũ teſtimoniũ Hyrcano principi ſacerdotũ iudeo⁹: & iudeis corã ſenatu uel populo rõano pbuiſſent: cũq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet: bene nobis uiſum eſt memoriã hẽre & puidentiã: quatenus Hyrcano & iudeorum genti filiiſq; Hyrcani a ſenatu & populo romano: p ſuo erga nos fauore: gratiæ retributionis redderent. Iulius gaius dictator & cõſul romanorũ magiſtratibus parianorũ curię ac populo ſalutẽ. Interpellauerũt me iudei in delo: & qdã de colonis iudeorũ pſentibus ueſtris legatis: & demonſtrauerũt decretũ p quod uos eos phibetis patriis moribus & ſacrificiis uti. Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta: uel phiberi eos ſecundũ ſuã uiuere conſuetudinẽ: ſeu pecunias ad cõuiuia & aduictimas inferre: quando hęc facere nec romę qdẽ phibebant. Nã gaius cæſar noſter conſul dũ in ſanctionibus ſuis tractaret collegia p ciuitates cõgregari: hos ſolos nõ phibuit: ſed pecunias ad cõuiuia pare iuſſit: & ego quoq; alios phibens: iſtis ſolis pcipio ſecundũ patrios mores & leges cõuenire. Bene ergo facitis: ſi platã ſniam contra noſtros amicos uel auxiliatores ꝑpter noſtrũ erga eos ſtudium & fauorẽ aufertis. Poſt gaíi mortẽ: marcus antonius: & publius dolabella cõſules cũ ſenatũ congregaſſent: & Hyrcani legatos introduxiſſent: locuti ſunt de qbus petierunt: & amicitias cũ eis fecerũt & oĩa hæc cõcedi eis ſenatus decreuit: q̃cunq; poſtularẽt: ſubiunctoq; ẽt ſenatuſconſulto: quatenus pbationẽ dictorũ habeant q hanc hiſtoriã relegunt: q; tale fuit ſenatuſconſultũ ab erario conſcriptũ de tabulis publicis ſub qnto rutilio: erarii cuſtode: datũ. iii. idus aprilis: in tẽplo cõcordiæ: dũ ſcriberet pſente lucio calphurnio: uel reliquo ſenatu. Publius dolabella: & marcus antonius conſules dixerũt. De his q̃ p ſenatuſconſultũ gaius cæſar p iudeis decernẽs in erario deponere occurrit: ſic placet nobis: ſicut & ſenatuí uiſum ẽ: ut hęc in tabulis ereis deponant: & p ſingulas ciuitates trãſmittant: q̃tenus curent & illi in tabulis reponere quod decretũ eſt: quinto idus februarias: in tẽplo concordiæ. Legati aũt principis ſacerdotũ fuerunt liſimachus pauſanie: alexander theodori: patroclus cereæ ionatha oniæ. Miſit quoq; ex his legatis unũ Hyrcanus ad dolabellã: tunc aſyæ pconſulẽ: petẽs eũ ſoluere iudeos a militia: ut patriã cuſtodirẽt cõſuetudinẽ: quod facilius impetrauit. Siqdẽ dolabella cũ ſuſcepiſſet litteras Hyrcani. nihil remoratus: ſcripſit p totã aſyam p iudeis: & ad epheſinam ciuitatẽ primã totius

aſyę:quæ hmõi legebanť:ſub iudice artimione:mẽſe limonis die prima. Dolabella im-
perator epheſiorũ curiæ:& magiſtratibus uel populo ſalutẽ. Alexander theodori:lega-
tus Hyrcani: filii alexãdri principis ſacerdotũ & rectoris iudeoꝝ intimauit mihi: q̃ nõ
poſſent ciues ſui militare:dũ nec arma portare poſſint:nec iter facere diebus ſabbatoꝝ:
nec alimẽtoꝝ ſecundũ patrias leges copiã hẽre: iccirco ego ſicut p̃deceſſores mei impa
tores p̃beo eis militiæ remiſſionẽ: & cõcedo patriis uti legibus ſecũdũ ſolẽnes & ſacras
imolationes:& congregare ſicuti ſolẽt p̃ ſacrificiis pecunias & uolo uos hæc p̃ ſingulas
ſcribere ciuitates. Hanc quidẽ dolabella Hyrcano legationem mittẽte noſtris donauit
licentiam. Lucius autem lentulus conſul dixit. Ciues romanos iudeos templa habẽtes
epheſei ante tribunal religionis cauſa a militia dimiſi. xii. Kalẽdas. octobris. Lucio aũt
lentulo:& Gaio marcello cõſulibus pręſente ſenatu: Baldus legatus & uicarius: ephe
ſioꝝ magiſtratibus:curiæ populoq̃ ſalutẽ. Iudeos p̃ aſyã cõſtitutos lucius lentulus con
ſul me p̃ ipſis petẽte a militia dimiſit. Poſtulans uero poſt hęc & faniũ tribunũ plebis:
& luciũ antoniũ erariũ ipetraui. Vos aũt cupio curare:ne quis eis moleſtiã inferat. De-
cretũ deliorum ſub præſide biuito:mẽſe targilõe:uiceſima articulatiõe iudicũ. Marcus
phiſon legatus aduenies in ciuitatẽ noſtrã p̃ delicto militũ conuocãs nos & multos ci
uiũ p̃cepit:ut ſi qui ſunt iudei ciues romani:nequaq̃ militare cogantur:eo q̃ cornelio lẽ
tulo cõſuli religionis cauſa iudeos dimittere placuit. Quapp obedire uos cõſuli oportet
His ſimilia ſardiniani quoq̃ de nobis decreuerũt. Gaius fannius gai filius dux & cõſul
magiſtratibus coorũ ſalutẽ. Volo uos ſcire: quõ legati iudeorũ adierũt me petendo acci
pere ſenatuſcõſulta p̃ ipſis cõſtituta: quæ ẽt ſubiũcta ſunt. Igiť uolo uos curare uel p̃ui
dere his hoibus ſecundũ ſenatuſcõſultũ q̃tenus p̃ueſtrã p̃uinciã ad patriã incolumes re
uertanť. Lucius lẽtulus cõſul dixit. Ciues romanos iudeos q̃ tẽpla iudaica hẽre epheſei
uidenť:religiõis cã dimiſi. Hoc factũ ẽ. xii. Kal. iulii. Lucius antonius:marci filius:uica
rius erarii uel p̃conſul:ſardiniorũ magiſtratibus curiæ:populoq̃ ſalutẽ. Iudei ciues no-
ſtri adeuntes p̃ bauerũt nobis conſiliũ hũiſſe p̃prũ ſecundũ patrias leges ab initio: &
locũ p̃priũ:in quo negocia uel iudicia inuicẽ mouerũt:& hoc petierũt:quatenus liceat
illis hoc facere:quod cuſtodiri uel p̃mitti decreui. Marcus publius:publii filius:& mar-
cus lucius marci publii filius dicũt. Lentulũ p̃conſulẽ adeũtes intimauimus ei:de q̃bus
doſitheus cleopatrę filius alexãdrinus uerba fecit:ut ciues romãos iudeos tẽpla iudaica
facere ſolitos ſi illi uiſum fuerit religiõis cã eos feciſſe dimittat:& dimiſit. xii. iulii. Lucio
lentulo & gaio marcello cõſulibus:lentulus decretũ p̃tulit. Ciues romãos iudeos ſacra
ria iudaica ſolitos facere: epheſei ante tribunal religionis cã dimiſi. Laodicenſium prin
cipes. C. Rabilio gaii filio cõſuli ſalutẽ: Soſipater Hircani principis ſacerdotũ legatus
porrexit nobis epiſtolã tuã:p quã deſignauit nobis: ab Hyrcano principe & ſacerdote
iudeorũ deſtinatos quoſdã cũ litteris quę p̃ ſua gente cõſcriptæ ſunt:quatenus ſabbata
iudeis liceat ſecundũ patrias leges celebrare:ut ne q̃s eos quicq̃ impediat: quõ amici &
auxiliatores noſtri p̃banť:aut ne q̃s eis uiolentiã inferat in ueſtra p̃uincia: & licet tralia
ni palã contradicant nõ ſibi placuiſſe q̃ p̃ his decreta ſunt:tamen p̃cepiſti hæc ita fieri.
Poſtulamus aũt:ut & nobis eadẽ de his ſcribas obſequentibus tuis p̃ceptis. Epiſtolam
aũt porrectã ſuſcepimus:quã repoſuimus inter publica noſtra munimenta:& de reliq̃s
q̃ p̃cepiſti p̃uidemus:quatenus in nullo culpemur. Publius ſeruilius:publii galbę filius
proconſul: mileſiorũ magiſtratibus curię:& populo ſalutẽ. Pritanis mercurii filius ciuis
ueſter dũ in tralibus negocia tractarẽ:inſinuauit mihi p̃ter noſtrã ſniam iudeis uos in-
quietudinẽ inferre:& p̃hibere eos ſabbata celebrare:uel templa patria p̃ficere:fructuſq̃
ſua conſuetudine colligere. Volo igiť uos ſcire:quõ audiẽs uerba eius uel eorũ q̃ contra

ipm dissrebant:decreui ne phiberent. Decretū pgamenorū sub iudice Cratippo mēse illo:sniaq; principū. Quō rōani sequētes suos maiores p cōi oium hoium tutela picula suscipiūt:& studēt auxiliatores & amicos suos in felicitate uel firma pace consistere:cū trāsmissiset ad eos Hyrcanus priceps sacerdotū gētis iudeę legatos:stratonē theodori: appollouiū alexandriæ antipatri:aristobolū aconyte:solipatrū philippi uiros optimos: & hii singula demonstrassent: decreuit senatus de his quæ postulauerunt:quatenus nequaq; rex antiochus antiochi filius legatos iudeoz auxiliatores rōanoz noceret:imo & castella:& portus:uel prouinciā: & siqd ab eis abstulit redderet:& liceat eis a portubus deportare q̄ uolūt:& ut nullus rex uel populus a portubus iudeoz uel uectigalibus ali qd auferat excepto ptholomeo rege alexandrino: qa & ipe auxiliator his & amicus noster existit:imo ēt custodiā ab ioppe depelli sicut petiuerūt. Nostrę uero curię lucius pecius ur optimus iussit:ut hęc curemus ita fieri:quēadmodū senatus decreuit:& puidea mus:quatenus incolumes legati ad ppria possint redire: necnō ēt theodoz in curia:uel cōuentū suscepimus:Qui cū nobis epistolā ex senatuscōsulto porrexisset: uerba faciēs: demōstrauit Hyrcani uirtutē & liberalitatē:q̄ publice uel priuati cūctis pdest q ad eū cōuenerint: litteras uero iter publica conscripta reposuimus:& nos quoq; oia p iudeis agere tanq̄ auxiliatores rōanoz secūdū senatuscōsultū decreuimus. Quippe ēt postulauit theodotus dū epistolā nobis porrigeret:q̄tenus a magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanū exēplar decreti:intimātis nri populi sniam: & petētis custodiri uel āpliari nostras cū eo āicitias:ut mēinerit:tpibus abraā:q oium iudeoz pr extitit nros maiores āicos ei fuisse:sicut & i publicis cōscriptis iuenimus. Decretū alicarnaseoz sub sacerdote mēneo aristidis filio. Placuit populo marco alexādro ifinuāte. Quō iudei pietatis oi tpe studiū habent:populi romani oium hominū benefactores p iudeorū amicitiis uel auxiliis ad nostrā ciuitatē pcepta miserunt:quatenus p̀mittant imolatōes solennes efficere. Placuit igit & nobis concedere iudeis uiris uel mulieribus sabbata celebrare:uel sacrificia pducere secūdū leges iudaicas. Siqs uero hos phibuerit:militię reus & debitor ciuitatis existat. Decretū sardinianorū. Placuit curiæ:uel populo:ducibus intimātibus:quō nostrā ciuitatē habitantes iudei:multa uel maxima beneficia a populo sæpe meruerūt: nunc quoq; cū ingressi fuissent in curiā a populo petere:quatenus restitutis suis legibus uel libertate a senatu populoq; romano secundū cōsuetudinē cōgregent:& iudicia sua disponāt: datus est illis locus in quo cū uxoribus uel filiis possint celebrare deo patrias oratiōes. Igit uisum est curię uel populo:cōcedere eis cōuenientibus certis diebus agere secundū suas leges:deputari ēt eis locū quē aptū ędificationibus uel habitaculis putauerunt. Habeant ēt curatores annonę ciuitatis diligentiā:ut si qua opus habuerint alimenta:faciant eis introduci. Decretū ephesioz sub iudice mino filio mense artimino:prima die nicanor euphini dixit. Placuit populo intimātibus ducibus:quō interpellauerūt in ciuitate iudei marco iulio bruto pconsule:quatenus agerent sabbata & oia fecerent secundū patrias leges:nemine penitus impediente:pconsul cōcessit. Placuit igit populo ppter romanos non solū illū diē imo concedere eis oia facere:secundū iudaicas suas leges. Multa quoq; talia decreta senatū uel iperatores romanos ad Hyrcanū pro gente nostra destinasse cognouimus:necnō & aliarū ciuitatū iudicata:uel litteras a magistratibus reciprocas nostris epistolis:ex qbus hęc q̄ demonstrauimus flectere sine inuidia legētes putauimus. Nā euidentissima signa de amicitiis romanorū & nostris demonstrant ereis tabulis:hactenus in capitolio pmanētibus & in posteris pmansuris. Oium uero expōnē tāq̄ superfluā & fastidiosam recusaui:nullū credēs tā difficillimū inueniri: q uel opinetur romāoz humanitatē minime circa nos extitisse:quā sepius oñderūt:nos

quoq; de qbus retulimus nequaq̃ mentitos eẽ eos cognouimus. De amicitiis qdẽ roma norũ & nostris illis tpibus factis retulimus. Eodẽ uero tpe seditionẽ per syriã ac occasionẽ cõtigit fieri. Bassus cecilius põpeianaq; partiũ fautor: insidias sexto cęsari faciẽs interfecit eũ: ipse uero cũ suis militibus req; gubernacula tenuit. Tũc ẽt maximũ bellũ circa apamiã cõmissum est cũ ducibus cæsarianis: qbus & antipater auxilia cũ filiis destinauit: memoriã hñs beneficioq; cęsaris. Quapropter & pũire pẽptores eius iustũ putauit. Bellũ uero cõtraheret: marcus qdẽ uenit a roma ad sexti successionẽ. Cæsar ãt itersicit a cassio uel bruto in senatu: cũ principatum tenuisset tribus annis: & mẽsibus sex: quod & per alios conscriptores dictum est. Cap. XXII.

Ost cæsaris aũt internitionẽ: cum bellũ cõflatũ fuisset principibus romanorum: p oibus p exercitu cõgregando dispsis: cassius ad syriã puenit. Qui cũ apamencũ exercitũ accepisset obsidionẽ soluẽs: ambos sibi coniungit: bassum & Marcũ: & ciuitates circũeundo: milites cũ armis conglomerabat: & siscalia grauia eis iponebat: a iudea uero plus quã septingenta talenta pecuniaq; exegit. Antipater aũt cum uidisset in maximo timore uel turba negocia constituta: diuidit pecuniarũ exactiones: utroq; filio eas tradens: herodi quas difficilius exigi putabat: reliquas uero aliis præcepit colligere. Cunq; primus Herodes a galilea collegisset quanta fuissent ei statuta: necarius inter amicos a cassio recipit. Nam statuerat romanis obsequi: & fauorẽ eorũ sibi laboribus alienis parare. Alii aũt procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebant: quas cassius quatuor maximas captiuauit. i. gosnam: & amathuntem: necnon & liddam & thamnã: qui ẽt malchum pene perdiderat: nisi hyrcanus per antipatrum centum talẽta de suo ei misisset: & ita impetũ eius fregisset. Sed cũ cassius cum multis pecuniis a iudea discessisset malchus insidias antipatro parabat: dũ interitũ eius pricipatui hyrcani tutelã fore putaret. Quod antipater itelligẽs: discessit trans iordanẽ: ubi exercitũ arabicũ: simul & prouincialẽ congregauit. Malchus aũt callidus existens: iureiurãdo iurabat se insidias ipsi: uel filiis eius non fecisse: satisfaciens ei. Nã fasselo hierosolymam regente: Herode uero tenẽte armorũ custodiã nequaq̃ se talia facere uel in aio habuisse dicebat. Vnde reconciliabat cũ antipatro. Sed cũ marcus syriã procuraret: audiuit nouis rebus p iudeã malcũ studere: & uenit: quatenus eũ interficeret. Quod paulominus cõtigisset: nisi antipater eũ petendo liberasset: nescius q; suũ interfectorẽ malchũ liberaret. Igitur cassius & marcus exercitu congregato: ducẽ herodẽ totius syriæ fecerunt naues ei cum toto exercitu cõmendantes: pmiserunt ẽt regẽ eũ iudeæ post bellũ ordinare quod iam tunc contra Antoniũ & iuuenẽ cæsarẽ imineret. Tunc magis ueritus malchus: antipatrũ repellere cogitabat. Cũq; hyrcani pincernã pecuniis redemisset: nã uterq; apud eum epulabat uenenso hũc uirũ interfecit: & milites armatos habẽs ciuitatẽ obtinuit. Et cũ insidias malchi contra patrẽ suum herodes uel fasselus intellexissent: & uindictã inferre cogitassent: malchus iureiurando antipatris negabat interitũ. Cuius uita summis laboribus patriã ptegens: ita finẽ inuenit. Filius uero eius herodes: ultionẽ qdẽ patris exigere cogitauit: & cũ exercitu contra malchum uenit: fasselo uero priori placuit dolo magis hostem superare: ne belli ciuilis initiũ facere putarent: & satisfactionẽ malchi suscepit: & credere simulauit: nihil eũ ad patris interitũ cõmisisse. Sepulchrũ ẽt patris ornatissimũ construxere. Sed cũ herodes ad samariã pueniisset: & inueniisset eã afflictã refouebat: & ita inter eos certamen est dissolutũ. Interiecto deinde breui tpe celebratione tabernaculorũ instante: cũ militibus suis herodes in ciuitatẽ aduenit. Quod cũ malchus cognouisset ueritus hyrcanũ flexit: ut nequaq̃ pmitteret eũ ingredi ciuitatẽ. Hyrcanus qdẽ paruit: cãmq; talẽ interdictionis proposuit: q; non deberet multitudinẽ alienigenarũ ieiunanti

populo ſuperiducere. Sed Herodes p̄cepta negligẽs: noctu ciuitatẽ ingredit. Tũc malchus licet metueret: diſſimulationẽ tamẽ nõ refutauit: ſed antipatrũ ut amicũ antiquũ manifeſte plangebat: cuſtodiã uero corporis ſui latẽter habebat. Placuit uero ẽt herodi: nõ redarguere diſſimulationẽ eius: ſed econtrario muneribus ei blandiebat. Caſſius tñ de patris iteritu herodi mãdauit: quatenus malchi crudelitatẽ cognoſceret. Qui ſcripſit p̄cipiens ei patris obitũ uindicare: millenariis quoq; intro mãdauit: herodis ſequi uolũtatẽ. Tpe uero quo caſſius laodiceã cœpit: acceſſerunt ad eũ optimates pariter coronas ei: uel pecunias deportantes. Herodes itaq; ſuperat malcho ei ueniẽte ſe ulciſci. Sed cũ ad tirũ phœnicię pueniſſet malchus: cãmq; opinatus eſſet: maius qdẽ conatus ẽ agere: ita ut filium in tiro obſidẽ cõſiſtentẽ: in ciuitatẽ ingreſſus furtim uoluiſſet auferre: & ad iudeam reuerti credens gentem iudeorum cõtra romanos excitaturum: & deiecto hyrcano regnaturum: dũ bello caſſius ab Antonio occupat. Conſiliis tñ eius deus reſtitit. Herodes quoq; eius intelligẽs uoluntatẽ: trãſmiſit famulũ: quaſi hoſpitalia paraturum qa cũctos ad cõuiuiũ inuitauerat. Et licet hoc ſimularet: ad millenarios tñ uere dixerat: quatenus ãmoneret eos contra malchũ cũ gladiis exire. Qui cũ exiſſent: & iuxta ciuitatem eum conueniſſent: per latus hominem uulneribus confoderunt. Hyrcanus uero cũ factum intellexiſſet: obſtupuit: redienſq; ad ſe cõſuluit herodem: quod eſſet factũ: uel q malchũ interfeciſſent. Cũq; herodes reſponderet: caſſium hoc iuſſiſſe: laudauit factum nam maliuolum & nimis patriæ eum pſuaſorem eſſe criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in antipatro cõmiſſa malchus pœnam ſoluit. Caſſio uero diſcedẽte de ſyria: maxima p iudeã cõcitat turba in hieroſolymis: cum fœlix cõtra faſelũ una cũ militibus aret. Herodes ãt ad fanium rectorem damaſci ꝓficiſcens: cum hoc audiſſet: & in fratris ſolacium feſtinare cuperet: egritudine ꝓhibetur. Faſelus tamen fœlicem ſuperans: in aliqua eũ turre concludit: quẽ poſtea ſub pactionis fœdus dimiſit: Hyrcanũ pene accuſans: q; multa ſua beneficia p̄termittens: inimicis ſuis fauorẽ ipenderet. Itaq; frater malchi multa tunc occupãs loca obtinuerat: & maſadã oĩum munitiſſimã: contra quẽ herodes inualitudine liberatus exercitũ duxit: & auferens oĩa loca q̃ cõpręhenderat ſub pactionis lege eũ dimiſit. Antigonus aũt Ariſtoboli filius ut militiam congregauit: & fauiũ pecuniis redemit. Ptholomeus minei eũ ꝓpter cognationẽ ad iudeã ducebat: auxiliumq; ẽt ei p̄bebat marion quẽ reliquerat caſſius tiriorũ tyrannũ. Nã hic ſyriã omnem potentia capiẽs cuſtodiuit. Marion aũt galileæ finitima inuadẽs: tria eius caſtella occupauit. Contra quẽ herodes cũ ueniſſet: oĩa q̃ ille tenuerat abſtulit. Tiriorũ uero cuſtodes cũ humanitate dimiſit: q buſdã ẽt & dona p̄ſtitit: ꝓpter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo ægiſſet obuiauit antigono: & p̄lio commiſſo uicit: & pene altiora iudeę tenentem fortiter expulit: uictoriaq; potitus ad hieroſolymã uenit: ibiq; coronas ei tam hyrcanus quã populus ob uirtutis p̄miũ offerebant. Nã cognatus hyrcani p affinitatẽ credebat: ideoq; magis defendebat eũ ueluti ducturũ neptẽ ſuã fratris Ariſtoboli filiã: ex qua triũ maritus extitit: & duarũ fœmiarũ pater. Habuit ſiquidẽ priorẽ uxorẽ noie doir populare ex gente noſtra: ex qua prior filius ei concipit antipater. Caſſium itaq; cũ Antonius & Cæſar in philippenſi cãpo uiciſſent: ſicut & ab aliis demonſtratũ eſt: poſt uictoriam Cęſar ad Italiã rediit: Antonius aũt ad aſyã regreſſus ẽ. Cũq; ueniſſet in bithiniã: legationes undiq; obuiauerunt ei. Tunc & iudeorũ nobiliſſimi accuſabãt faſelum & herodẽ: dicentes: noſe tantũ hyrcanũ regẽ extare: hos uero oẽm ptãtem ui poſſediſſe. Herodẽ tamen Antonius maxime honorauit: cũ ad eũ ueniſſet ſatiſfacerę pro accuſationibus: ꝓpter quod accidit aduerſarios eius nec ſermone aliqd ipetraſſe: nam hoc acquiſierat pecuniis herodes ab antonio. Sed cũ æpheſi perueniſſet antonius: deſtinauit hyrcanus

princeps sacerdotũ:nostraq; gens legationẽ ad eũ: aureã deportantẽ coronã:& supplicãtẽ:quatenus iudeos a cassio abductos nõ extante bello scriberet ad prouinciã liberos relaxari:terrãq; tpibus cassii subreptã restitui. Antonius uero iustas iudeoꝝ postulationes cõsiderans:rescribit iudeis & hyrcano:mãdans ẽt simul & tyriis decreta hmõi continẽtia. Marcus antonius iperator:hyrcano principi sacerdotũ & rectori gentis iudeoꝝ salutẽ. Si ualetis letamur; ualeo & ego cũ exercitu meo. Lisimachus paulanie:uel iosippus mineí:uel alexander theodori legati apheſi ad me ueniẽtes priorẽ romæ cõfectã legationẽ renouarunt: & hãc quoq; pro te tuaq; gẽte sedulo dispoſuerũt:dũ demõstrarẽt tuũ erga nos fauorẽ. Quod dũ itellexissem ex decretis & sermonibus familiaritatẽ erga nos seruare:moresq; optimos uestros & religionẽ cõsiderassem: ppriũ te nobiscũ esse iudicauimus. Sed cũ totã asyam nostri populiq; romani aduersarii pcurrissent:q nec ciuitatibus nec tẽplis pepercerunt:nec iusiurandũ quod statuerãt qcq; seruauerunt:nos non tam p eoꝝ tãtum crimine:sed uelut p cõi olum salute in auctores sceleꝝ quæ in iudeos uel alios cõmissa sunt uindicauimus. Quoꝝ facinore solẽ auersum existimauimus:q; talia in cęsare cõmiserunt. Impias uero eorũ insidias macedonia tanq; in suo nefandissimo receptaculo suscepit cum sceleratissimas eoꝝ malignitates partes philippẽses cãpi obtineãt:quę loca maxima usq; ad mare:monteſq; munitos occupauerant: ut pene cũctos transitus sicut unum introitum custodirent:quos ad eorũ damnationẽ p cõatibus iniustis grauatos deuicimus. Sed & brutus cum philippis cõfugisset:circũseptus a nobis: eiusdẽ pditionis merito cui cassius particeps inuentus est. Quibus oppressis:imposteꝝ pace frui licebit:& asyam respirare a belloꝝ afflictione liberatam. Igitur cõem pacẽ sacimus cum auxiliatoribus a deo nobis donatã:& tanq; de maxima peste asyã releuatã: per nostrã refouemus uictoriam. Memores ergo uestri gẽtẽ iudaicã curauimus reddere letiorẽ. Litteras quoq; per ciuitates ppoſui:quatenus siqui liberi seu serui uenundati sint: sub gaio cassio:seu p duces eius absoluant:. Sup hęc & donationibus a me uel dolo bella clementer oblatis:uos uti cupio:necnõ & tirios uiolentos uobis esse prohibeo:uel quanta cũq; possident iudei cõpetentia:restitui pcipio:coronã uero quã destinastis accepi. Marcus antonius iperator:tiriorũ magistratibus curiæ populoq; salutẽ. Cum mihi occurrissent ephesi Hyrcani principis sacerdotũ:& rectoris iudeorum legati:dixerunt puinciã uos eorũ tenere:quã inuasistis sub aduersariorũ nostrorũ tyrannide. Quod uos p iperio bellũ suscipientes: iusta & pia puidentia uindicauimus: obliuioſos gratiæ: uel transgressores iusiurandi punientes. Volo ergo & uestrã pacẽ cũ auxiliatoribus nostris constare:q; ab hostibus accepistis:hęc nõ cõcedimus nisi restituant. Nã neq; puincias: nec exercitũ quisq; illorũ senatu pstante suscepit:sed uioléter surripuit: dũ auxiliũ eis pberent q iniqua concupiscunt. Quapropter cũ illi pœnam dedissent: nostros auxiliatores pcipimus sine mora recipere q; prius possediſſe noscunt. Vos quoq; siqua pdia hyrcani rectoris iudeorũ pauloante gaio cassio bellũ illicitũ pducente contra nostrã puinciam ablata possidetis reddite:nec aliquã uiolentiã eis ingeratis:unde lædi possint. Siqd uero iustũ contra eos habetis:dũ ad locũ uenerimus:liceat allegationibus uti:nos aũt auxiliatoribus singula iusta cõsideratiõe seruauimus. Marcus antonius iperator:tiriorũ magistratibus curię populoq; salutẽ. Edictũ meũ uobis destinaui:de quo curiam uos habere pcipio:quatenus in tabulis publicis describat lris latinis uel græcis:& loco eminẽtissimo descriptũ ponat: unde ab oĩbus legi possit. Marcus antonius iperator ac triumphator dixit. Quõ gaius cassius alienã prouinciã sub exercitu constitutã & auxiliatores depdauit:& deuastauit iudeorũ gentẽ: amicissimã populo romano: arrogantiam illius armis conculcantes:edictis & decretis ab illo depredata renouamus:ut restituant hæc

nostris auxiliatoribus:& quãta corpora iudeorũ uenũdata sunt sicut prius libera remit
tantur: & possessiones pioribus dominis resignentur. Siquis autem his nostris edictis
non obedierit ulcisci in eo satisfacientes causę promittimus. Hęc eadem & sydoniis: &
antiochenis:& arabis cõscripsit:quæ tempore oportuno referemus:ut signa ꝓuidentiæ
romanorum circa nostram gentem extitisse clareant. Cap.XXIII.

Ost hæc aũt dũ Antonius ad syriã ꝓgeret:cleopatra ei p cilicią obuiauit & amo
p re suo detinuit: ubi iterũ centũ potentissimi iudeorũ ad eum perueniunt:accusan
tes Herodẽ cũ fasselo. Cõtradicebat aũt eis messalla defendẽdo iuuenes: hyrcano
ꝑsente:qui socer iam herodis erat. Cũq; ambas partes Antonius audisset:consuluit hyr
canum:qui magis gentem obtinerent. Illo uero respondẽte herode:& fratre eius: Anto
nius familiaritatẽ cũ eis habẽs ꝓpter paternã hospitalitatẽ:quam cũ gabinio pater eo
rũ ꝑsens fecerat: hos qdẽ ãbos tetrarchas ordinauit: & cõmisit eis iudeoꝝ negocia. xv.
ãt ex resistẽtibus ligauit ut eos occideret:nisi recusaret Herodes. Sed neq; ita de relega
tiõe reuersi reqescebant. At cũ Antonio rursus in tiro occurrissent: multis iã corruptus
pecuniis ab herode uel fratre eius Antonius:ꝑfidibus locorũ ꝓcepit legatos iudeoꝝ no
mis rebus studẽtes torquere: & Herodi ꝓbere principatũ. Mox aũt Herodes sedens añ
ciuitatẽ cũ hyrcão nũciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamẽ uenirẽt:ne magnũ ma
lũ eis eueniret. Cui dũ qdã nõ cõsentirẽt recedere:& quasi cõtrarii restitissent:mox rõa
ni milites decurrẽtes cũ armis eos iuadũt:& qbusdã ex ipsis perẽptis:multos uulneribꝰ
laniabãt: residuiq; fugiẽtes:cũ nimio metu ad ꝓpria redierũt. Clamãte uero populo cõ
tra Herodẽ:incitatus Antonius uinctos interfecit. Secundo tñ ãno syriã obtinuit paco
rus regis filius & barzafranes satrapa pthus. Quo tpe & ptholomeo minei defuncto:
filius eius lisanias in regno succedẽs:cõponit amicitias cũ antigono Aristoboli filio:sa
trapãq; ꝓdictum sibi coniunxit:cuius & amicitiis nimis confidebat. Cap. XXIIII.

Ntigonus aũt promittit milletalenta:& quingentas mulieres parthis offerre:si
a hyrcanũ principatu priuarent & ipsi traderent:herodemq; cũ suis interficerent.
Quod non cõpleuit:licet parthi contra iudeã expeditionẽ parassent:ducente eos
antigono. Nã pacorus p maritima:satrapa uero barzafranes p mediterraneã ingredit.
Tunc tirii excludunt pacorũ:sydonii aũt uel ptholomenses susciṕiũt turmã æquitũ:quã
idẽ pacorus in iudeã destinauerat:uexaturã ꝓuinciã:& antigonũ adiuturã ducẽ pincer
narũ regis eis ꝓponens. At cũ a carmelo monte qdã iudeorũ ad antigonum uenissent
parati ad auxilia:p quos sperabat partẽ aliquã ꝓuinciæ antigonus caperẽ.i.ad locũ q
primi nũcupat:dũq; ei qdã occurrissent:ad hierosolymã cũ suis ascẽdit: ubi ẽt cõgrega
tis multis: contra regiã aulã puenire statuit:& hãc expugnare:nisi fasselus & herodes ꝑ
lio p foꝝ cõmisso eos uicissent:& cũ eum in tẽplo conclusissent:dirigunt armatos ut ꝓ
pinquas domos tenerent:quos populus cũ ipsis domibus igne cõsumpsit:quã iniqtatẽ
paulopost herodes a resistẽtibus ultiõe exegit. Cũq; singulis diebus inter se iacularentꝰ:
expectabat populus multitudinẽ de ꝓuincia in qnquagesima celebratione uenturam.
Instante ergo festiuo die: cum in ciuitatẽ multa milia hoĩum armata uel inermia cõgre
garentꝰ:cõpleuerunt tẽplũ cũ ciuitate q uenerunt: ꝑter aulã quã herodes cũ paucis mili
tibus custodiebat. Cũq; fasselus murũ seruaret:Herodes cũ suis excurrebat sup hostes.
Qui eũ fortiter pugnaret:& multa milia fugaret:multi ad tẽplũ:qdã ẽt ad exteriorem
uallũ confugerunt. Nam & fasselus fratrẽ adiuuabat. Pacorus aũt dux parthorũ cũ pau
cis equitibus antigono petente ad ciuitatẽ peruenit:in ꝓspectu qdẽ tanq; seditionẽ solu
turus:uerũ antigono pricipatũ ꝑstaturus. Cui dũ fasselus occurrisset:& hospitio susceṕis
set:pacorus dolũ aliquẽ meditatus flectit eũ legationẽ ad barzafranẽ deducere. Fasclus

itaq; nihil ſuſpicatus acqeuit: licet herodes miníme approbaret ꝓpter barbarorũ ꝑfidiã. Sed tamẽ pacoro aliíſq; ꝓperare hortantíbus prexerunt legationẽ ferẽtes Hyrcanus & faſelus. Pacorus uero cum ducẽtos eqtes & decẽ hoꝝ qui liberi dicunt eis reliquiſſet ꝓceſſit. Cũq; galileã intraſſent: cum armis eis occurrũt ꝓuinciæ cuſtodes barzafranis: & primũ qdẽ eos ſtudioſe ſuſcepit: ac munera ꝓſtitit: poſt uero eis cõtexebat inſidias. Faſe lus tñ cum ſuis ꝓpe mare reuertebat. Vbi cum audiſſet antigonũ ꝓmiſiſſe ꝑthis mille taléta & mulieres qngẽtas: in ſuſpitione iam barbaros hẽbat. Necnõ & noctu inſidias ſenſerat: dũ qdã nunciaret ei ſubito cuſtodiã circundatã. Tunc qdẽ capi habuiſſent: niſi expectaſſent parthi uſq; quo hieroſolymis herodes cõpręhenderet: ne his prius interfectis: ille ſentiens diffugeret. Faſelo ergo cum ꝑſuaderent qdã fugiẽdo piculũ euitare: ꝓpenſius aũt oſellíus qa hoc a ſaramalla ditiſſímo tunc ſyrioꝝ audierat: nauesq; ad fugã tunc ꝓmitteret. nã iuxta mare fuerãt: ille miníme Hyrcão relicto fratrẽ adiuuare paſſus eſt. Cũq; ad barzafranẽ aceeſſiſſet: nõ equa inqt te facere uídeo: dũ talia de nobis cogitas. Nam ſi pecuníis eges: plures tíbi ab Hyrcano ꝓferent quã antigonus ꝓmiſit: ímo ẽt nimís acerbum eſt, ſi legatos qui ad te cum fide uenerunt interfeceris. Tũc barbarus eo dicẽte hęc: iurabat nihil uerum eſſe: ſed falſa eũ ſuſpitione turbari. Et hæc dicens: ad pacorũ ꝓrexit. Quo eunte: parthi qdã Hyrcanũ & faſelũ ligauerũt: multa de piurio ꝓthos increpantẽ. At ille pincerna q contra Herodẽ deſtinatus fuerat habẽs mãdata ut eũ foras murũ procedentẽ cõpręphẽderet: anteq̃ hoc faceret nuncíi miſſi a faſelo indíça uerũt ꝓthorũ ꝑfidiã. Cũq; audiſſet herodes ab hoſtíbus eos ligatos: cũ q̃relis accedit ad pacoꝝ: ꝓthorũq; nobiliſſímos: qui oẽm cãm ſciẽtes diſſímulabãt: & dicebant eũ oportere exire foras murũ ad occurſum litteras deportãtiũ: ne ab aduerſaríis teneretur. nã uẽíſſe dicebãt ut demõſtrarẽt quãtũ faſelus profeciſſet. Quíbus herodes míníe credidit: audiens ab aliís fratris cõpręhenſionẽ: necnon & ſuaſionẽ filię Hyrcani quã ſibi deſpõdérat: de parthís ſuſpicabat. Quã cũ alii nõ attẽderẽt: ipſe obediebat mulieri ſapiẽtiſſíme. Dũq; parthi cogitarent: qd fieri oporteret. nã nõ eis uiſum eſt palã tã maximũ principẽ cõprahendere: & impoſterũ diſtuliſſent: herodes credẽs magis q̃ de fratre uel de parthorũ inſidiís audierat: quã aduerſaríis cõſentiret: ueſpere ueniente deliberauit euitare aduerſariorũ pícula. Igiť egreſſus eſt cũ armatis. Cũq; mulieres ſupíumenta ípoſuiſſet: matrẽ ſuam & ſororẽ: & quã matrimonio ducturus erat alexandri filiã: q fuit Ariſtoboli filíus & huius matrẽ hyrcani filiã: & nouiſſímũ fratrẽ: oíaq; in uia neceſſaria: & reſiduũ popuſũ ad ídumeã feſtinauit hoſtíbus ignorãtibus. Quorũ nullus tã duriſſímus natura reperíri potuit: q non cũ ꝑſentia cerneret miſeraret eorũ: uidẽdo mulieres cũ infantibus dueí lachrymantes & cõgemẽtes q, a patriã diſcederẽt: & nihil iam de ſe bonũ expectarent. Sed Herodes fortiter atrocitatẽ rei ſuſtinens: & magnanimus contra oẽ periculũ: per uiam unũquẽq; conſidere hortabat ne traderet ſe meſticie q̃ poſſet eius fugæ nocere in qua ſola ſpes ſalutis eorum depoſita eſſet. Et illí qdẽ Herodis ꝑſuaſionibus calamitatẽ ſufferre tẽtabant: ipſe uero pene ſeſe interemit: dũ iugo conuerſo mater eius mortis periculũ ſuſtíneret. Cuius ꝓpter paſſionẽ & timorẽ ne hoſtes eos ꝑſecuti remorantes: circa paſſionis curã eõprahẽderent ſuum gladium euaginauit: ſeq; ꝑimere conantẽ tenuerũt ꝑſentes uíri dum dicerent: nõ oportet inímicis ſatiſfacere. Nã nõ hoc eſſe fortis: ſi quidẽ ſe de piculís líberans: armatos tradere ínimícis. Quíbus uerbis cõpulſus: facinus quod in ſe cogitauerat ꝑtermiſit: matrẽq; curãs ꝑgebat uiã ꝓpoſitã: & celerius ad maſada caſtellũ puenit. Cũq; multas pugnas contra parthos excurrẽtes egiſſet: totas obtinuit. In fuga uero nec iudeis pepercit: q eũ a ciuitate. lxx. ſtadiis ſunt hoſtíliter ꝑſecuti. In íllo ergo loco ubí iudeos confudit: poſtea regnũ accípiens: aulã optimã cõſtruxit: ciuitatẽq;

ędificauit:quā herodion appellauit.Cunq; ad idumeā in riſa uico pueniſſet: frater eius ioſippus obuiauit ei:cū quo cōſiliū de oibus qd ſ:eri debuiſſet aſſumpſit:nā magna mul titudo eum ſequebaſ̄ p̄ter pegrinos cōductos milites. Oppidū uero maſada in quo ꝓ poſitū eis erat effugere:paruū erat ut tantū ſuſciperet populū:e qbus pluſq̄ ix.milia di miſit:p̄cipiens ꝓ idumeā ſeſe liberare:p̄ſtans eis uiæ ſtipēdia:neceſſarios uero in oppidū adducēs puenit.Cūq; ibi depoſuiſſet mulieres quę octingētæ fuerunt:tritico uel aquæ uel aliis opportunis aſſumptis in oppido ſufficiēter cōſtitutis: ipſe ad petras arabię re ceſſit.Parthi uero mox die facto:cū uniuerſam hieroſolymā: & palaciū deprędaſſent: Hyrcani tantū pecunias nō tangebāt:quæ uſq; ad trecēta talēta fuerunt. Sed & mulie res Herodis euaſerūt: illę magis quas deportauerat ꝓ ꝓuidētiam ſuā ad idumeā.Dūq; parthis ciuitatis pecunię nō ſuffeciſſent:ꝓuinciā exeuntes uaſtabant:& mariſſam potē tiſſimā ciuitatē expugnauerunt.Antigonus itaq; cū ſic ad iudeā a parthorū rege intro duceretur:faſelum & Hyrcanum uinctos ſuſcepit:nimis aūt cruciabatur q; mulieres fu giſſent: quas hoſtibus dare promiſerat. Nam has ꝓ mercede cum pecuniis pactus eſt: Veritus aūt ne multitudo Hyrcano quondā regnū reſtitueret: dū adhuc a pthis cuſto direť, aures eius amputauit:molitus ne poſſit rurſus ad eū principatus ſacerdotii perue nire ꝓpter hanc diminutionē:dū lex hunc honorē iuſſiſſet integros tantū obtinere.Sed faſeli miretť qſq̄ fortitudinē.Qui cū ſciret ſe occidendū:nō mortē putauit atrocē eē.Sed ſub inimico perire amariſſimū iudicauit. Cūq; nō haberet manus a uinculis ſolutas: & aptas ad interficiendū ſe ipm:ſaxo caput ſuū percutiēs:uitā finiuit.Dicunt aūt:q; uulne re maximo confectū p̄cipiēs antigonus medicis tanq̄ curandū interemit: mortiferis me dicaminibus ſuperpoſitis in uulnere. Cū itaq; necdū integram aīam amitteret faſelus: a quadam muliere audiēs fratrē herodē aduerſarios uitaſſe:ſatis intermitionē uiriliter & ꝓne ſuſtinuit:dū relinqueret mortē ſuā uindicaturū:& ſuper inimicū ulciſci ualētē.He rodē interea magnitudo circūuenientiū malorū nō perterruit:ſed faciebat cū ſagaciorē. Nā ad malchū arabū regē multa prius ſibi beneficia debētē:remūeratione acceptur perrexit:& q; magis opus habuiſſet tū pecunias ſumere:ſeu ſibi debitas:ſeu per donatio nē dandas:q a multa impetrauerat malchus ab eo.Qui dū fratris interitū nō audiſſet: ęſtimabat eū ab hoſtibus redimere tiriis argēti trecēta talēta ꝓmittēdo. Adducebat āt & faſeli filiū:ſeptimū ānum ętatis ducentē: quatenus pignus cū arabis deponeret.Sed cū nūcii obuiaſſent: & dixiſſent ei malchū iuſſiſſe ut a ꝓuincia ſua diſcederet:quodq; ꝓ thi p̄cepiſſent nequaquā herodem ſuſcipi: qua occaſione uſus eſt ne debitum ſolueret: Nam & nobiliores Arabes ad hoc eum irritabant:quatenus pecunias lucraretur depo ſitas:uel acceptas prius ab antipatro:reſpondit herodes nihil eos grauare ueniſſe ſe: ſed locuturū rē tantū neceſſariā ſuis negociis.Poſtq̄ autē ei uiſum eſt diſcedere: caute pge bat cū paucis ad ęgyptū: ueniēſq; in quoddā tēplū remoratus eſt. Poſtero uero die cū andrinoco rura pueniſſet:interitū fratris ſui audiuit.Malchus aūt pœnitēs perſequebaſ̄ Herodē:cui minime ꝓpinquauit ad peluſiū feſtinātē. Cūq; inueniſſet claſſem applica tā;phibebant eū alexandriā nauigare.Ille uero p̄ſides appellauit:a qbus cum multa ue neratione perductus in ciuitatē:a cleopatra ſuſcipiť: q̄ nullatenus eū potuit ibidē deti nere romā feſtinantem licet tēpeſtas eſſet & Italia plena ſeditionibus nunciareť. Vnde cū nauigaſſet ad pamphiliā hyeme atrociſſima :uix ad rhodū deduciť. Quo duos ſibi amiciſſimos occurrere cū uidiſſet:ſabinū & Ptholomeū & inueniſſet ciuitatē bello Caſ ſii deuaſtatā:q̄is inops eſſet: tamen benefacere eū nō piguit:ſed & ſuper uires ſuas lar gitus ad eā renouandā donauit pecunias: Cūq; triremes conſtruxiſſet & nauigaſſet cū amicis ad Italiā in brunduſium deducitur:& exinde romā perrexit. Vbi prius Antonio

retulit quę contigissent ei p iudeā & qualiter frater eius faselus a parthis interemptus: & Hyrcanus captiuus teneret: & q antigonum regē ordinassent mille talenta promittentē: & mulieres qngentas q̄ ex primoribus & de genere suo fuissent: & q suas noctu pduxisset & uitasset inimicorū manus: multas passus calamitates. Post uero deflebat periclitari suos familiares dū obsiderentur: & quēadmodū hyeme nauigasset: cōtinens picula: dū festinaret ad eū: i quo solo spes suas & auxiliū firmū possideret. Cap. XXV.

Ntonius aūt misericordia mouet p Herodis calamitatibus deflens: q & in tali
a dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur: necnon & memor amicitię patris eius antipatri: & pmissionis pecuniarū: quas herodes p̄bere pmiserat: si rex esset: quēadmodū & prius tetrarcha ordinatus: multomagis tamen propter odium antigoni: dū sedicioſum & romanis eū inimicissimū arbitraret ppensior erat Herodes apud eū. Cęsar quoq; ppter antipatri expeditiones quas ad ęgyptū patri suo perduxit & hospitiū uel omnibus fauorē quē exhibuit: præstans Antonio nimis p Herode studens ad petitiones & ad auxiliū de qbus Herodes petierat: paratior erat. Cunq; senatū congregasset messal & atratinus herodē p̄sentātes: de patris eius intimabant: & quem circa romanos ipse habuisset fauorē: simul etiam antigonum accusabant: hostem eum manifestum pronunciantes: non solum ex his quæ prius commiserat: sed quomodo & nunc a parthis principatū romanis neglectis acceperat. Cum uero senatus pro his cōmotus fuisset: Antonius insinuabat quēadmodum & contra parthorum pugnam herodem regnare prodesset. Cunq; hoc omnibus placuisset: decreuerunt eum creari regem. Summum tamen fuerat Antonio erga herodem studium: quomodo ei & tantum principatum insperate acquisiuit: quem minime petiturus ascenderat. Nunq̄ enim putabat romanos sibi daturos regnū: quod soliti erāt generi sacerdotali donare: & ideo fratri suę uxoris id p̄bere uolebat: q nepos p patrē quidē aristoboli: p matrē uero hyrcani fuerat: quē postea interfecit: quod apto tpe referemus. Sed cū intra septimū diē contulisset ei senatus quod nullatenus sperauit: & ab Italia discedere fecisset: senatu dimisso: Herodem mediū hntes Antonius & Cæsar exierunt p̄cedētibus aliis cōsulatibus: simolaturi & deposituri senatusconsultum in capitolio. Herodē āt primo die regni pauit Antonius: cuius initiū fuit cēteſima uel octogesimaquarta olympiade: cōsulibus Gaio Demetrio Albino secundo: & Gaio asinio. Quo tpe Antigonus masada obsidebat: plenā oibus p̄speris: tantū uero deficientē aqs. Quapropter & frater Herodis Iosippus dū cū ducētis familiaribus fugere cogitat ad arabas: dū audiret malchū se pœnitere p his quę in herode cōmiserat: phibuit eū deus: q nocte tātā pluuiā misit: ut receptacula cisternarū cūcta cōplerent. Qua copia recreati exeuntes cōtra antigonū cōfligebant: qbusdā palā: aliis uero furtim: quorū ēt multos in congressionibus pstrauerunt. Vēntidius aūt eodē tpe romanis dux trāsmissus quatenus pthos a syria phiberet: iudeā peuenit: manifeste qdem tanq̄ iosippū adiuturus. ois uero eius machinatio erat: ut ab antigono pecunias acciperet. Igit cū p̄pe hierosolymā castra posuisset: & satis pecuniarū ab antigono sumpsisset ipse qdē cū ampliori militia discessit: & ut nō manifestaret pecuniarū acceptio: silonē cū quadā parte militū ibi reliquit: quē similiter antigonus remunerabat: ut nihil se molestaret: sperans rursus sibi parthos adiutores. Cap. XXVI.

Erodes aūt ab Italia cū ad ptholomaidē nauigio uenisset: & congregasset nō p-
h uam expeditionē ex peregrinis simul & iudeis: per galileam cucurrit super antigonum. Conueniebat ēt cum eo silo: & uentidius per dolum compulsi: qui transmissus ab Antonio fuerat: ut herodē deduceret. Ventidius ergo dum componeret turbas q̄s p ciuitates pthi cōmouerant in iudea pecuniis ab antigono corruptus degebat:

Herodi uero

Herodi uero quotidie uires crescebant: cui se pene oīs galilea tradiderat. Cunq; īpetū fecisset Herodes in masadā: necessariū putans circūseptos in oppi do cognatos liberare fit illi īpedimento ioppe. Nā aduersariā eā existentē oportebat prius apprehendere: ne haberet post se relictū oppidū inimicorū ad hierosolymā pgens. Cūq; silonis uoluntate rebellarēt iudei: Herodes cū paucis militibus eos inuadit: & ad fugā cōuertit: silonē uero incaute confligentē a periculo liberauit: ioppē quoq; expugnās: de masada familiares suos eripere festinabat. Tunc qdā prouincialiū ꝓpter paternā amicitiā subueniebāt ei: multi uero ꝓpter eius gloriā: imo ēt & alii ꝓpter remunerationē beneficiorū quæ ex ambobus acceperāt: plures uero ꝓpter spem quā in eū tanq; in regē habebāt. Antigonus aūt oportunos trāsitus eius insidiis & fraudibus p̄occupans, nihil: aut p paruū hostes le debat. Herodes ergo de masada familiares suos eripiens: & risan castellū capiēs: ad hie rosolymā ꝓperauit una cū exercitu silonis. Et cū multi fortitudinē eius castraq; ad occi dentalē partē posita ciuitatis cernentes metuerēt: partis illius custodes saggittarii eius impetū amouebant: quidā uero excursione facta cū hostibus decertabant. Herodes pri mū quidē iussit p̄conari circa murū: q; bono populi præsto esset pro salute ciuitatis: nec manifestorū aduersariorū malitiā recordaretur: sed ēt inimicissimis abolitionē delictoꝝ quæ in se cōmiserant rep̄staturū esse promisit. Antigono uero cōtra dicta Herodis cla mantē silonī uel exercitui romanorū: quia pręter suam iustitiā egissent: dum herodi pri uato & idumeo. i. non integro iudeo regnū darent: cū soliti fuissent hoc generi p̄bere dī gno: nā & si nunc de se uel de regno suo grauiter ferrent: tamen sacerdotes q nihil in ro manis peccauerūt iniusta patetent: si de honore deiicerēt. Cum hęc ad inuicē dixissent & ad blasphemias peruenissent: antigonus repellere prope murum uenientes suis pręce pit: quia iaculando uel ꝓpensius pugnādo facile procul a turribus eius depulerunt. Tūc & silo pecūiarum acceptionē reuelauit. Nā multos ex propriis militibus remisit: dum indigentiā sumptuum reclamarēt & pecunias ad alimenta postularent: quosdam uero ad hyemalia loca destinauit. Nam circa ciuitatē loca deserta erāt: eo q; a militibus an tigoni oia diruta fuissent: mouitq; exercitū & discedere tentabat. Herodes aūt petebat duces silonis uel milites ut non se relinquerent a Cæsare uel Antonio uel a senatu hono ratum: nā prouidere eorum inopię & facile præbere quæcunq; quererēt se promisit. Post petitionē autē statim ad ꝓuinciā egreditur: nullā occasionē discessiōis silonī relinquēs. Siquidē multitudinē quanta nemo sperabat necessariorū deportauit a samaria: familia ribus suis aministrantibus triticum uel uinum & oleum: & pecora simul & alia diuersa in hierichunte deducentibus: prævidens ne per sex dies aliquid militibus deesset. Quæ cū non latuissent antigonum: statim misit per ꝓuinciā: qui deberent īsidiis ꝓhibere de portatores alimentorū. Cunq; pręceptis antigoni pręuenissent: grandē multitudinē ar matorum circa hierichuntē congregantes: super montes locati: custodiebant alimenta deducentes. Sed dū hęc aguntur Herodes non ociose degebat: sed .x. turmas suscipiens quarū quinq; iudeorum erant: alię uero mercede conductę: necnō & equites paucos: ad hierichunta peruēit. Cūq; ciuitatē desertā inuenisset: quingētos uero excelsa p̄occupasse cū uxoribus & cognatiōibus: hos quidē ipse dimisit: romani tñ irruentes ciuitatē deprędauere: dū plenas domos pecuniis reperissent. Igitur custodiam rex i Hierichunte relin quens reuertitur: & romanorum militiam ad Hyemalia dimisit in Idumea uel Galilea: uel Samaria. Impetrauit aūt & Antigonus a Silone pro pecuniarū munere ut partem exercitus Romani in liddis susciperet ꝓ Antonii satisfactione. Romani itaq; in deliciis erant: & ab armis quieti: Herodi uero minime uisum est otium habere: sed ad iudeā fra trē iosippum cū duobus millibus peditum: & quadringentis equitibus destinauit. Ipse

uero cū ad ſamariā pueniſſet:& ibi depoſuiſſet matrē & alios cognatos ab maſada deductos ad galileā uſq; peruenit:capturus q̄dam loca: q̄ cuſtodes antigoni pręoccupaſſent. Perueniēs aūt in ſephori:cuſtodibus antigoni fugatis:i abundanti ꝓſperitate erat. Poſtinde contra quoſdam latrones in ſpelūcis habitātes equitū alā & peditū tria agmina tranſmiſit:quatenus ꝓhiberent eos:ne latrocinīū exercerent. Hæc aūt iuxta uillam uocabulo arbilon fiebant ubi ipſe.xl.die cū oi expeditione' ꝓfectus eſt. Hoſtes uero cū conflexiſſet uerterunt leuū cornu agminis eius:quos ipſe inuadens fugauit:ſuos aūt fugientes eo loco cōſtituit: permanſit uero cōtrarios perſequēs uſq; ad iordanē fluuiū: cū per alias & alias uias diffugerēt. Itaq; cū totam galileam coepiſſet:ꝑter eos q̄ ſpeluncis habitabant: & diuiſiſſet pecūias unicuiq; uiro cētū & qnquaginta dragmas ꝑbens: ducibus autē multo plus ad hyemalia eos loca remiſit. Sub idē tps & ſilo cū ſuis ducibus ad eū uenit:eo q̄ uoluiſſet antigonus alimēta per hyemalia cōſtitutis ꝑbere. Nam plus menſe nō eos pauit:ſed & miſit i circuitu p prouinciā præcipiēs:ut oia diſſipaſſent: & p montes cōfugerent:quatenus de neceſſariis nihil habētes romani fame cōſumerentur. Herodes uero ꝓuinciā eorū fratrē ſuū habere pręcepit:ſimul & alexandriū oppidū muro circūdare. Qui celerius abundantiā neceſſariorum militibus præparauit & alexādriū olim dirutū recōſtruxit. Eodē tępore Antonius quidē athenis morabatur. Per ſyriā autē uentidius ſilonē accerſiens cōtra parthos: primū quidē mandauit herodē adiuuare: deinde uero ad ſe auxiliatores cōuocare. Cūq; Herodes contra latrones in ſpeluncis feſtinaret:ſilonem quidē ad uentidiū tranſmiſit:ille uero contra illos expeditionē ꝓduxit. Erāt n. latronū cubilia in montibus abruptis conſtituta:& per mediū altiſſimos habētia trāſitus ſaxis acutiſſimis circūdatos:ubi cū oībus ſuis familiaribus latebant. Rex autem arcas conſtruens:ferreis cathenis ligans:per machinā & uerticem montis ſuper eos deponebat:dum nec ab inferioribus aſcēdere propter acutū montē potuiſſent:neq; de ſuperioribus cōtra eos aſcēdere. Arcę uero militibus armatis plene erant: falces longiſſimas habentibus:cum quibus reſiſtentes latrones abſtractos occidere ꝑualerent. Sed depoſitionē arcarum contigit incaute diſponi. dū nimis ad alta deſcendiſſent. Habebant uero intuſēt neceſſaria. Cum itaq; arcæ depoſitæ fuiſſent: nec auderent qdē ab ſpelūcis exire: unus ex militibus gladio accinctus:& ambabus mānibus cathenā tenēs ex qua arca pendebat:deſcendit in ſpelunca:abhorrens morā non audentium exire latronū. Cum uero prope unam ſpeluncam uēiſſet:primū quidē iaculis multos fugauit poſt aūt falce reſiſtētes impellebat ad ꝑcipicia ruere. Cūq; intus ingreſſus eſſet:multos occidit:& reuerſus in arcā quieuit:timor uero reliquos gentium audientes:& ſalutis deſperatio cōprehēdit. Rei aūt terminū nox prohibuit: & multi rege cōcedēte ſeſe ſubiectos tradiderunt. Sed & eo mō altera die in cōflictionibus uſi ſunt:ut ab ſpeluncis latrones exirent: & ante ianuas pugnarent. Milites aūt i circuitu ſiluæ ignem miſerunt:& ita multos incenderūt. Tunc ſenex quidam intus cū.vii. filiis & uxore relictus eſt:quibus petentibus quatenus eos dimitteret ad hoſtes exire ſtans ſup oſtiū ſpeluncæ:unūquēq; filiorū ſuorū exeuntē proſternit:uſq; quo cunctos interemit poſt aūt & ſuā uxorē. Cūq; i ꝑcipicio cadauera iactaſſet:ſup illa ſe quoq; dedit:mortē ꝓ ſeruitute ſuſtinens:multaq; prius in herodē uociferatus & infirmitatem exprobrans:licet rex dexterā ei tetendiſſet: & oēm licentiam promiſiſſet. Igitur his actis:iam oēs ſpeluncas obtinuerat rex. Vbi ducē ptolomeū ordinans:ad Samariā cū ſexcentis equitibus & tribus milibus peditū diſceſſit: tāq; antigonū expugnaturus. Ptolomeo uero nō bene ceſſit hæc militia: ſiquidē hi qui prius galileam turbabant:inuadentes eū interemerūt. Cūq; hoc feciſſent in nemoribus & in difficillimis locis cōfugiunt:ꝑdantes & rapiētes oia: quos reuerſus herodes pūiuit.

Nã multos transgressores interfecit:& eos q̃ in munitissimis locis cõfugerant:obsidiõe capiens occidit:& castella deposuit. Multauit ẽt ciuitates rebellibus extinctis:cẽtũ talẽ tis. Interea pacoro bellis ruẽte:cũ pthi fugissent:mittit ueutidius macherã adiutorẽ Herodi cum duabus cohortibus & mille æqtibus ãtonii p̃ceptis obsecutus. Machera itaq; antigono uocãte p̃ter sniam Herodis pecuniis corruptus ꝑperabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia suspecta habẽs ãtigonus aduẽtũ eius nõ suscepit:sed fundis eũ phibuit:& demõstrauit eius uoluntatẽ. Quod ubi machera sensit:& Herodem optime sibi persuasisse cognouit:seq; peccasse nõ audientẽ ãmonitionẽ illius:ad samau ciuitatẽ discessit:iudeos uero p uiã occurrẽtes amicos uel inimicos pstrauit:iratus in his q̃ passus esset. Rex aũt his incitatus:ad samariã perrexit. Vnde ad Antoniũ cũ ꝑpter hæc deliberaret ꝓficisci & fugere: q̃ talibus auxiliatoribus non egeret q̃ magis ei quã hostibus nocerẽt:seq; ipm sufficere ad expugnationẽ antigoni:macheras secutus supplicat ei ut pmaneret:si tñ oibus modis iturus esset:fratrẽ suũ iosippum sibi p̃poneret:ut debellaret antigonũ. Itaq; petitus a machera reconciliat ei. Cũq; relicisset iosippũ cũ militia:psuasit ei ne piclitaret:neq; macherę aduersaretur. Ipse porro ad Antoniũ festinauit:q samosata oppidũ iuxta eufratẽ obsidebat:cum ęqtibus & peditibus auxiliatoribus. Cũq; ad antiochiã peruẽisset:iueniſſetq; cõgregatos:q ad antoniũ pergere festinabãt: timore tñ q̃ uia barbari multos inuaderẽt & interimerẽt nõ audẽtes transire ipse eos adhortatus dux itineris factus est. Sed cũ tñ duas mãsiones samosatorum iuenisset:insidiæ barbaro rũ ibidẽ locatę:euntes ad antoniũ inuadebant. Nã spinis obstruebant cãporum aditus ubi etiam equitũ nõ paucos ociose sedere barbari dispoſuerũt:ut cũ ad campũ peruenirent:impetũ super eos facerent. Sed ut primi transierũt:& retro obseruaret herodes: barbari subito ab insidiis qngenti secuti primos ad fugã uerterunt. Tunc rex impetũ cum suis militibus in eos faciens:statim hostes inuadit. Quos cum in fugam uertisset. audaciam suorum excitauit:& cõfidẽter eos fecit reuerti:q prius fugiebant. Tũc rege a tergo pugnãte:undiq; barbari circũdati prosternebantur. Sed cũ multa iã direpta fuissent ua sa uel sarcinulę uel mãcipia:uniuersa rex hæc eripiẽs pergebat. Porro tamen cum multi de silua propinquãte eo campis contra eũ exissent:his confligẽs ipse cũ cohorte fortissima:uertit eos in fugã:multos interimens:oportunãq; sequẽtibus uiam p̃stabat qui saltatorẽ & propugnatorẽ cũ uocauerunt. Cũ aũt prope samosata perrexisset:transmittit Antonius exercitum cũ ornatu ad occursum:herodis:hũc ei honorẽ retribuẽs auxilii cã nam barbaros; insidias & impetũ contra eos factũ audierat. Cunq; prędentem alacriter uidisset & cognouisset ab eo quænam acciderãt: amplectebat:& uirtutẽ eius laudibus efferebat:& osculabat eũ. & preponebat sibi quẽ pauloante regẽ ipse mõstrauerat. Sed cum antiochus nõ multo post oppidũ traderet:& a bello desineret:sosſio qdẽ antonius præcepit auxiliũ herodi prębere:ipse uero ad egyptum discessit. Tũc sossius duas legiones cum herode premisit ad iudeã:ipseq; cũ ampliore exercitu sequebat. Contigit iosippũ ẽt in iudea tali modo pire. Hic immemor pręceptorũ fratris ad Antoniũ euntis:exercitum per montes produxit. Nam quinq; cohortes ei machera dederat ad hierichũtẽ ꝑperanti: dũ uellet triticũ metere:& romani militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis existentibus quorũ multi a syria delati fuissent:a duersariis cum inuadentibus relictis in difficillimis locis:fortiter pugnans interimitur: cunctum pene exercitum perdens: siquidem sex turmæ extinctæ sunt. Antigonus autem cum inimicos uicisset:caput iosippi icidit:quod quinquagiinta talentis frater eius ferora redemit. Sed etiam post hæc deserentes galilei potentes gentis suę: socios herodis in palude mergebant: multi quoq; & i iudea rebellauerunt. Machera autem oppidum gutam munitissimum capit.

Nũcii uero cũ regi in daſne antiochiæ nũciaſſent fratris caſum: & ipſo qdẽ hoc ſperante ꝓpter uiſiones q̃s euidenter i ſomniis de morte fratris ſui uidiſſet: feſtinans ꝓficiſcebat: Et cũ ad montẽ libanũ peruenisſet: octingẽtos exide ſumẽs: habẽs ẽt romanũ exercitũ ad ptolomaidẽ puenit: unde noctu ſurgẽs: cũ expeditiõe galileã adiit. Cui cũ hoſtes occurriſſent: & p̃lio uicti fuiſſent: in aliquo oppido concludunt̃: unde & prius egreſſi ſunt. Dũq; cõgreſſiones facerẽt: multa tẽpeſtate cõmota: nihil ualẽs cõficere exercitũ ad uillas ꝓpinquas ꝓduxit. At cũ ab antonio ſecũda legio uenisſet: & q oppidũ tenebãt: territi nocte ipm relinquũt: & rex ad hierichũtẽ urgebat̃: ultionẽ exacturus ꝓ fratre. Vbi cũ ꝓfectus eſſet: potẽtiſſime ſuos pauit. Poſt cõuiuiũ aũt cũ ad ſupiorẽ domũ aſcẽdiſſet: dimiſit oẽs qui præſentes erãt: ubi mirãda affluit dei circa regẽ ꝓuidẽtia. Nã tectũ domus ſubito cecidit: & neminẽ cõpreſſit. Vnde oẽs credidẽrũt herodẽ dei amatorẽ eſſe: dũ tã maximũ & mirandũ periculũ uelociter euitaſſet. Poſtremo die aduerſarii cũ a ſummitate montiũ ſex milia ad pugnã deſcẽderent: timorẽ romanis imiſerũt. Qui cũ acceſſiſſent iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeũtes uulnerabãt: & ipm qdã telo circa p̃cordia pcuſſit. Antigonus autẽ ad ſamariã ducẽ mittit pãpum nomine: cum aliquãto exercitu: cupiens hoſtibus opinionẽ de ſe: tanq̃ de bellatore preſtare. Machera uero ducẽ pãpo aſſedebat. Herodes inter hęc quinq; ciuitates cũ cœpiſſet: relictos ibi duo milia exiſtentes interfecit ipſaſq; ciuitates incẽdens: rediit cõtra pampũ: q caſtra ſua cõtra uillã adſunã uocabulo diſpoſuit. Dũq; multi cõfluerent ad eũ ab hierichũte: & ab iudea: iuxta hoſtes acceſſit: eoſq; audacter percurrẽtes cũ eis cõfligens deuicit. Quos ꝓſequẽs: ꝓ fratris ſui uindicta occidebat. Quorũ multi dũ in domibus armati cõfugiſſent: tectis auulſis: lapidibus eos deſup oppreſſit. Quod factũ aduerſariosq; magis animos confregit: ſperantiũ futura deteriora exiſtere. Nã non latuit multitudo ad uillã fugientium: & niſi tunc tẽpeſtas grãdis deſcẽdiſſet: & rex ad hieroſolymã exercitũ de uictoria cõfidente deſtinaſſet, oẽ opus tunc perfeciſſet: antigono iam fugã meditãte: & a ciuitate diſcedere. Rex autẽ ueſpere facto: cœnare milites pręcepit. Ipſe uero cũ aliquã domũ laſſus itraſſet ubi balneum erat: pene maximum periculum incidit: quod prouidẽtia dei uitauit. Nã dudum & cũ uno ſequẽte puero lauantẽ: hoſtium quidam qui armati in eadẽ domo pro timore celati fuerant iuadunt. Quorũ unus exiit gladium tenens: & per ianuam curit: & poſt hunc ſecũdus & tertius ſimiliter armati: nihilq; tamen regẽ leſerunt. Poſtero die interẽpti pampi caput ferora decidens: pro ultione fratris: herodi tranſmiſit. Nã is manu ſua illius iterfector extiterat. Deſinẽte uero hyeme regreſſus: inde prope hyeroſolymã puenit: & iuxta ciuitatẽ caſtra ſua locauit: tertio regni ſui ãno: ex quo romæ ordinatus erat. Poſtea rurſus ſua caſtra iuxta murũ accedens tranſmigrauit: unde potuiſſet ante tẽplũ ciuitas expugnari: ſicut & prius a pompeio: & tribus aggeribus locum circundãs: turres erexit. Cũq; multa manu ad opus uſus fuiſſet: & ſiluã decidiſſet: & oportunos operãtibus ꝓpoſuiſſet: ipſe ad ſamariã ꝓ nuptiis diſceſſit: ducturus alexandri filii ariſtoboli filiam: nam hanc ſibi deſponderat: ſicut & prius retulimus. Cap. XXVII.

Oſt nuptias aũt uenit ioſſius per phœnicẽ cũ exercitũ per mediterraneã p̃miſiſſet: uenit ẽt multitudo equitũ & peditũ. Tunc rex quoq; regreſſus eſt a ſamaria: nõ paruã ſup priorẽ expeditionem producẽs: ſiquidẽ triginta milia fuerant. Oẽs aũt ꝓpe hieroſolymorum muros congregabantur: ubi circũſedebant p aqlonis ptẽ muros ciuitatis. Quoꝝ exercitus erat undecim cohortes peditum: & ſex milia equitũ: necnon & auxiliatores ſyri: & duo duces ſylo & ioſſius: qui & ab antonio miſſus eſt auxiliator. Herodes autẽ decertabat pro ſe quatenus ab antigono principatum reciperet: q romæ dudũ hoſtis fuerat iudicatus: & ꝓ illo rex herodes per ſenatuſcõſultum ordinatus.

Cū multa aūt alacritate uel certaminibus iudei q ītra muros cōclusi fuerāt: herodi repugnabāt: multaq; p tēplo diuulgabāt: multa ēt p ſolaciis populi: tanq̄ liberāte eos a periculis deo: & oīa foras ciuitatē diſtrahebāt: neq; ad alimētū uel hoīum uel iumētorū relinqueret: & latrociniis furtim uſi iopiā eis parabant. Quæ cū herodes perſpexiſſet aduerſum latrocinia quidē in oportuniſſimis locis inſidias parauit: de expēſis aūt longius agmina militū tranſmittēs uenalia cōgregabat: ut intra paucū tp̄s multā affluentiā eis neceſſariorū faceret abūdare: māuq; multa frequēter operātes: tres aggeres citius erigū tur. Eſtas eni erat: & nullū uel ab aere: uel ab operātibus īpedimētū fiebat: ſed machina mēta inferentes: murū p̄mouebant: & oībus experimentis utebant': nec tamē terrebāt intra ciuitatē exiſtētes. Nā illi reſiſtētes: cōtra iſtos nō pauca excogitabant: q̄dā adhuc īperfecta inſtrumēta: alia uero pfecta cōburentes. Cūq; ad manus uen iſſent: nō minores romanis audēdo fuerūt: niſi quia diſciplina deerat militaris aduerſus machinas. Namq; muros cōſtruebant: iā prioribus edificiis euerſis: & ſub terrā fodiētibus occurrētes confligebant: & deſperatiōe tñ potius quā p̄uidētia belli uſq; ad ultimū p̄mæebāt: licet magna expeditōe obſeſſi: uel fame magna fatigati: uel iopia neceſſariorū: fuiſſent exhauſti. Nā ſeptimus tunc annus acciderat. Interea aſcēdūt qdē ſup murū uiginti priores: poſtea uero cēturiones ſoſſii. Nā primus murus captus iā fuerat diebus quadraginta: ſecundus aūt qndecim: & aliquę circa tēplum porticus incēſę ſunt: quas herodes antigonū incendiſſe dicebat: odiū ei mercatus iudeorū. Sed poſt dū ibi capta exterior pars tēpli fuiſſet: & inferior ciuitas: ad interius ſacrariū: & ad ſuperiorē ciuitatē iudei confugerunt. Cūq; timuiſſent; ne phiberēt eos romani deo quotidianas īmolationes offerre per legatos ſupplicāt: permitti uictimas ſolitas ītroduci. Herodes aūt dū putaret eos iā quieuiſſe cōſenſit. Sed cū nihil uideret fieri q̄ putaſſet: īmo fortiter repugnare p antigoni principatu īſtanter accedēs: ciuitatē expugnabat: & oīa ſtatim internitionibus ſunt cōpleta. Siqdē romani pro mora obſidiōis iraſcebant': herodes aūt nullos ab iudeis aduerſarios relinq; uolebat. Occidebant igitur per uicos & p domos quoſcūq; inueniſſent: fugantes eos & in tēplo concludentes: neq; infantibus: neq; ſenibus: neq; infirmitati mulierū miſericordiā p̄ſtantes: ſed & rege deſtinātē & petente ut parcerent: nemo fuit qui dextrā retineret īmotā: ſed furioſi cunctā ętatē extinguebant. Vnde & antigonus nec priorē nec præſentē fortunā cōſiderans: aturre deſcēdit: procidens ante pedes ſoſſi. Ille nequaq̄ eū miſertus pro calamitate: ſed plauſibus incōtinenter uſus: antigonā eū tanq̄ fœminam nominauit: quē non ut mulierē ſine cuſtodia remiſit. Et ille quidē ligatus cuſtodiebatur: herodes uero p̄uidebat prohibēdo alienigenas auxiliatores. Nā feſtinabat multitudo peregrina tēplum uidere: & ſancta in ſacrario cōſtituta. Rex aūt quoſdā petēs: aliis intermi natus multos aūt & armis uexabat: p̄ditionē priorē uictoriā eſtimans: ſiqd inuiſibiliū ui ſum fuiſſet. Reſecabat ēt rapinas ciuitatis multū cōtra ſoſſiū altercatus dicēdo. Si pecuniis & hoībus romani ciuitatē euacuauerint: deſertæ regionis meæ regē relinquēt: ſed & ante ciuibus proſtratis: breuē uniuerſi iudei principatū iudicari: p repenſione necis huiuſmodi. Ille uero cū p obſeſſione militibus iuſte prædā p̄mitti diciſſet: reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo mercedem ſingulis præſaturū: & ita reliquā ciuitatē p̄miſſionibus cōpletis liberauit. Nam ita munificēter ſingulis militibus & ducibus merito regali: & ipſi Soſſio donauit ut omnes pleni pecuniis abirent. Hęc paſſio hieroſolymos; ciuitati contigit: conſulibus marco agrippa: & canidio gallo: centeſima & octogeſimaquinta olimpiade tertio menſe: in celebratione ieiuniorum: tanq̄ reuerſa calamitate quæ ſub pompeio iudeis illata eſt. Nā tūc eodē die captiuitatis uiginti ſeptē āni eſſe noſcunt'. Soſſius uero cum auream deo coronā deuouiſſet reuerſus ab hieroſolymis: antigonum ligatum

ad antoniũ pduxit. Herodes quoq; ueritus ne cuſtoditus ãtigonus ab antonio: & romæ pductus: allegationibus ſuis ſenatui demõſtraret ſe qdẽ ex regalibus deſcẽdẽtẽ: herodẽ ãt priuatũ: & q; oporteret filios eius regnare ꝓpter genus ſi ipſe romanis peccaſſet: multis pecuniis cõpulit Antoniũ: ut Antigonus interficeret. Quod cũ factũ fuiſſet: Herodes quidẽ depoſuit. Deſtitit aũt hoc mõ Aſamonei principatus poſt centũ uigiti ãnos. Nã de familia clariſſima genere uel honore ſacerdotali fuerat. Cuius cũ multa ꝓ gente iudaica parẽtes ægiſſent: ꝓpter mutuã ſeditionẽ principatũ amiſerunt. Tranſiit autẽ ad Herodem antipatris filiũ de familia populari: uel genere priuato: & ſubiecto regibus. Nos igitur hunc terminũ cognationis aſamoneorum accepimus.

INCIPIT LIBER. XV. ANTIQVITATIS IVDAICAE. CAP. I.

OSſius quidam & Herodes qualiter hieroſolymam cœperũt: necnõ & Antigonũ captiuũ in ſuperiore uolumine demonſtrauimus: ſequentia uero tunc explanabo, Cũ totius iudeæ principatum Herodes ſumpſiſſet: quantoſcũq; priuatos ſui fautores inuenit: in dignitatibus eos cõſtituit: illos aũt qui contraria elegerant: nõ deſtitit tormẽtis ſingulis diebus affligere. Honorabãt apud eũ Polion phariſeus: & Sameas diſcipulus illius. Siquidẽ obſeſſis hieroſolymitis: iſti perſuadebãt Herodẽ ſuſcipi: pro quo & recompenſatione gratiarũ fruebant. Nã hic erat Semeas: q quondã in iudicio dum Herodi pepercíſſet Hyrcanus: prædixerat indicans ei uel iudicibus: q; herodes liberatus eos oẽs perſequeret: quod & factum eſt: deo ſermones illius adimplente. Eodem tpe cum Hieroſolymam tenuiſſet Herodes: oẽm ornatum ciuium auferens: in aula colligebat. Ex quo multũ pondus argenti uel auri antonio: uel amicis eius donabat. Interfecit ẽt quadragintaqnq; priores partes Antigoni. Nã cuſtodes portas muri diſpoſuerat: ne quid deportari poſſit cũ defunctis. Mortui uero cũ excrutarentur: ſiqd argenti: aut auri: aut aliud neceſſariũ fuiſſet iuentũ: regi deferebatur: nullus uero malorũ terminus erat. Nã auaritia rectoris: male conquiſita deterius expendebat. Prouincia aũt inculta permanſit: ſeptimo anno cogente: in quo agriculturã exercere illicitũ nobis eſſe probauimus. Antonius itaq; cum captiuũ Antigonũ ſuſcepiſſet: delibe rauit ligatũ in triumpho ſeruare. Sed audiens gentẽ rebellare Antigono fauentẽ: doniſq; herodis redemptus: iudicauit in antiochia illum perimere: quia nullatenus iudei quieſcerent. Quod teſtimonio Strabonis capadocis confirmatur: ita dicentis. Antonius antigonũ iudeum in Antiochia perductum interfecit. Et uiſus eſt hic primum iudeorum regem occidiſſe: dum non æſtimaret: alio modo ſententias iudeorum flectere: quatenus ſuſciperent pro illo conſtitutũ herodem. Nam nec tormentis ſubditi: regẽ eum appellari patiebantur: tanq; maguũ aliquid de priore principe retinẽtes. Infamiam igitur uel odiũ Herodis ita minuere putauit. Hęc quidem Strabo locutus eſt. Cap. II.

Vm uero Herodẽ principatũ tẽuiſſe Hyrcanũ princeps ſacerdotũ audiſſet: q captiuus apud parthos tenebat: rediit ad herodẽ: de captiuitate tali mõ ſolut9. Barzafranes & pachorus pthorũ duces cũ captiuos Hyrcanũ principẽ ſacerdotũ priuſ conſtitutũ: poſt aũt & regẽ: & fratrẽ Herodis faſelum ad parthos perducerent: faſelus non tolerãs uinculorũ obprobrium: & oĩ uitę ꝓponens mortẽ glorioſam: ipſe ſuus peremptor ſicut ꝓdictũ ẽ apparuit. Hyrcanũ uero ad pthos perductũ: Phrahates parthorũ princeps modeſtius attẽdebat: dũ nobilitatẽ de ꝓſapia eius audiſſet. Quapropter remiſſũ a uinculis: babylonię ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudeorũ Hyrcanũ tanq; principẽ

ſacerdotū & regē:& oēs uſq; ad eufraten iudei habitantes honorabāt. Qui dū his fruere tur:& audiret Herodē principatū ſuſcepiſſe mutauit ſpē ſuā:ab initio ei amiciſſimus exi ſtens:quē & gratię memorē putauit:q; eū a q̄ſtione & mortis dānatione:uel piculo tor mētiſq; liberaſſet. Sermones ergo iudeis ꝓferebat:feſtinando ad eū ꝓficiſci. Qui ueta bant & rogabāt eū ꝑmanere dicētes:q; officios; ſimul & honoris in ſacerdotali uel prin cipali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet: p̄ſertim dū nihil ab hieroſolymitanis poſſet ꝓmereri ꝓ diminutiōe corporis:quā ab antigono ꝑtuliſſet. Retributiōes aūt nō ſimiles a regibus dant quas priuati a benefactoribus accipiunt. nā mutat eos fortunæ ꝓuentus: Talia cū ei ſuggereret. Hyrcanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribēs hero des petebat fratrē & illic iudeis ſupplicare:quatenus nō inuiderent ei una ſecū cōmune regnū poſſidere. Nam extitiſſe dicebat:quo ipſe gratias ei redderet pro beneficiis:cū ab eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc ſcribens Hyrcano:mittit ad fratrem legatū ſaramal lā: & dona multa: ſupplicās: ne impediret gratias redderet:quas beneficio deberet. Erat aūt ſtudiū eius non pro hoc:ſed qūo præter meritum principatum obtinuerat: timebat ne illi rationabiliter auferet:& Hyrcanum ꝓperabat ſub poteſtate ſua redigere:uel pe nitus eū diſperdere:q; & poſtea fecit. Tunc tamē flexo ꝓpho:pecūiaſq; iudeis ei dātibus ut uēiret:cū oī eū honore ſuſcepit & i cōuentu primū ei locū:& in conuiuiis primū ei lectū cōcedebat:quē ēt decipiebat patrē uocando: & oībus modis inſidias inopinatas ei parabat. Diſponebat ēt reliquas cū eo ſui principatus utilitates: unde & in familia eius ſeditio exarſit. Nā dū obſeruaret ne nobiliſſimus qdā princeps ſacerdotū dei haberetur: inuitauit aliquem ex ignobiliſſimis ſacerdotem de babylone:nomine Ananelū:& huic principatū ſacerdotii deſignauit. Quod non pertulit alexandra filia Hycani: uxor Ale xandri filii Ariſtoboli regis:ex quo filios habuit:unum qdem pulcherrimū ariſtobolum noie & herodis coniugalē mariānē:forma nobiliſſimā. Turbata ergo & moleſte ferens infamiam filii q; illo ſuperſtite:alter aduena principatū ſacerdotii meruiſſet:ſcripſit cleo patrę:ſodali ſuo litteras deportante:ut peteret antoniū pricipatū ſacerdotii filio ſuo p̄ſta re:Sed antonio negligēte petitionē:amicus eius gellius ad iudeā cū ꝓpter aliquas cau ſas ꝓueniſſet: & uidiſſet ariſtoboli pulchritudinem & magnitudinem & iuuētutem: mi rabat:nō minus etiam mariannem regi cohabitantē ſtupebat. Vnde Alexandrā bono rū liberorū matrē exiſtimans:& ad ſermones eius ueniens: flectit eam pingere ambos; imagines: & antonio deſtinare dicens:cū eas uiderit: petitiōes eius modis oībus adiple bit:His elata uerbis:alexādra imagines antonio direxit. Cui gellius referebat dicens:nō ab hoie putari:ſed a quodā deo eſſe liberos alexandræ:dum uellet ad libidines antoniū emollire. Qui puellam qdā erubeſcēs herodi nuptā accerſire:uerūetiam cleopatrā me tuēs cōtriſtari:ſcripſit ergo pueros; trāſmitti cū honore:addens ſibi gratū iuuenē uiſum fo re. His deportatis ad herodē litteris nō cautū extimauit iuuenē excellentē ariſtoblū: & tūc iā ſedecim ānos ducentē:genere noibiliſſimo:ad antoniū deſtinare potentiſſimū ro manos;:& patū ſuæ luxurię ſupponere pueros;:q ēt libidinoſus ꝓ potētiā exiſtebat. Re ſcripſit ergo dicens: ſi puer exierit a ꝓuincia:ſtatim oīa bello uel ſeditiōibus cōplebunt: iudeis ſperātibus rerū nouarū mutatiōem. Quibus reſcriptis cum Antoniū excuſaſſet: iudicauit nō ultra puerū uel Alexādrā humiliare:ſed ēt uxore ſua Mariāne ualde peten te:quatenus fratri ſuo pricipatū ſacerdotii redderet:quod prodeſſe arbitratus eſt:dū nec ad antoniū ꝓficiſci poſſet tali ꝓditus adoleſcens honore. Conuentū itaq; faciens ami corū:multū alexādram accuſabat:dicendo:latenter inſidias egiſſe pro principatu dum per cleopatram ageret:quatenus ipſe quidem regno priuaretur: puer autem ꝓ ipſo rerū gubernationē ab antonio ſuſciperet:& hæc quidē illa non iuſte poſtulaſſe:q; & filium

ſuũ a poſſeſſo iã honorare priuatet: & ſeditiões in regno moueret: cũ multũ ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & nõ fortuitis periculis: uerumetiã nullatenus memor ipſe malorũ illius: ſed beniuolus circa eos eẽt: & nũc puero principatum ſacerdotii pberet: ideoq; olim ordinaſſe dicebat ananelũ q, ualde puer eẽt ariſtobolus. Cũ tamen hæc non incaute dixiſſet: ſed p deceptiõe mulieꝝ: & pſentia amicoꝝ: læta & non ſpans alexãdra cũ lachrimis ſatiſfecit: dicẽs: & p ſacerdotio qdẽ oĩa: & p infamia feſtinaſſe: regnũ uero nec deſideraſſe inqt: nec ſi oblatũ eſſet cupide ſuſcepiſſe: cũ & nũc nimiũ honorem habeam ꝓpter principatũ eius & tutelã: cuius uirtute totũ genus meũ effulget honoribus: nunc quoq; bñficiis uicta: ſuſcipio filii honorẽ: & ſpoſterum ad oĩa ero ſubiecta. Petebat ergo ut ſiqd pp genus & pſentẽ ſibi fiduciã temerariũ p idignatiõe feciſſet: ignoſceret. Poſtq; ãt locuti ſunt dextris datis reconciliantur oĩ ut uidebaẽ ſublata ſuſpitiõe. Cap. III.

Taq; rex herodes ſtati principatu ſacerdotii ananelũ pter legem exuit: ſeditiões ĩ domeſticas pcãdo: nam nõ licebat aliquẽ honore ſemẽ accepto fraudari: quod prius antiochus epiphanes deſtruxit: dũ auferret ab Ieſu ſacerdotiũ: & ordinaret fratrẽ eius oniam: ſecundus ãt ariſtobolus Hyrcanũ fratrẽ ſuũ priuauit: tertius herodes principatũ ſacerdotii adoleſcenti tradidit ariſtobolo. Tunc qdẽ putabat ſedaſſe contẽptionẽ: & licet reconciliati fuiſſent: non tamen ſecurus degebat: dum alexandrã ex pteritis conatibus ne tẽpus nouarum rerũ capet ualde timeret. Quapropter pcepit eã ita in aula conuerſari ut nihil ſub poteſtate ſua haberet: diligẽter ẽt cuſtodiebatur occulte ne quid pter quotidianam cõuerſationẽ niteretur quæ paulatim magis illã exacerbabãt: & in odio ſuſcitabant: nã ſuperbia mulieris diligentiã cuſtodie indignabatur habere: dum oĩa potius uellet pati q̃ fiducia priuari: & fucoſum honorẽ cũ ſeruitute uel metu poſſidere. Ad cleopatrã igitur in quibus exiſteret frequẽter ſe lamẽtando deſtinabat: poſtulans ſibi auxiliũ præberi. Quę iuſſit ei furtim cum filio in ęgyptum ad ſe cõfugere. Cũq; hęc ei placuiſſet: tale aliquid excogitauit. Duo locula tanquã p mortuorũ exequiis parauit: in qbus ſeipſam & filiũ mitti dixit. præcipiens cõſciis famulis ea noctu deferre: & exinde uiam ad mare facere ubi nauẽ ĩ qua nauigarẽt ad ęgyptũ pręparatã habuiſſet. Hęc ſabbioni amico alexandri eſopus ſeruus eius edixit. Quod cũ ſabio audiſſet & inimicus herodis eſſet q, inter inſidiatores antipatri de ueneno conſcius putaret: odiũ lenire per idẽ cõis fauorẽ ſperauit: & regi nunciauit inſidias alexandrę. Qui cũ eã uſq; ad conatũ procedere dimiſiſſet: in ipſo facinoris opere detinuit: ſed inuitus cõceſſit culpã: dum putaret nullatenus cleopatrã ceſſare: ſi contra ſe cãm iueniſſet. Palam ergo magnanimitate uel modeſtia ueniã ei largitus eſt. Propoſuit tamen oĩbus modis adoleſcentẽ pimere: ſed tacito ꝓpter ueriſimilẽ diſſimulationẽ. Cũ ergo tabernaculorũ feſtiuitas uẽiſſet quę apud nos cũ ſumma ueneratione celebratur: tunc quidem diſtulit: & in delicĩis ipſe & reliqua multitudo morit tamen eũ feſtinare uoluntatẽ ſuã conficere inuidia. Nã cum adoleſcẽs ariſtobolus octauũ & decimũ annũ ducens ſecundũ legẽ ſup aram aſcenderet uictimas imolaturus & ornatu ſacerdotali circundatus celebraret religionis conſequẽtia: magnitudinem ſuper etatem oſtendens necnon & generis dignitatẽ: populi ſui excitauit fauorem: & ariſtoboli aui ſui pręſens memoriã eis reduxit. Qui paulatim prouocati: uoluntates ſuas iam demonſtrabant: gaudentes ſimul & letitia perfuſi: uoceſq; laudabiles in eũ orationibus mixtas emittẽbant: ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius: ſub regno itaq; conſtituti: cum aliorũ præterita beneficia memoraret. Inter hæc oĩa ſtatuit herodes uoluntatẽ quã in adoleſcentẽ habuiſſet implere. Celebratione ãt tranſacta dũ in hierichunte maneret: & in conuiuiũ eos alexandra peteret: herodes adulabatur adoleſcẽti: & illicebat ad affluentiã potionis: paratus cõludere: uel iuueniliter ad gratiã illius io-

tati:& loco estiuo illic existẽte: collecti simul exierũt refrigerium captantes. Cũq; fontibus assisterent:calorẽ meridianũ aura tẽperare:prius quidẽ natantes seruos & amicos ꝑspiciebant:post ãt adolescens cũ irritaretur:herodis amici ꝙbus hoc præceptũ fuerat tenebris iã tenẽtibus:sæpe eũ mergentes:tanq; ludentes non emiserunt usq;quo eũ præfocassent fontibus suffocarẽt. Aristobolus itaq; extinctus est:decimũ & octauũ annũ agens ætatis:cũ principatũ sacerdotii anno ãplius tenuisset:quẽ rursus ananelus suscepit:Quo malo mulieribus nũciato:ices labilis eas statim defuncti dolor iuasit. Ciuitas ẽt rumore delato lamentis cuncta completa sunt:oibus calamitatẽ tanq; ꝓpriã & nõ alienã dolẽtibus. Alexandra uero plus cõsumebat cõscia pemptionis: nã doloꝛẽ amplioꝛẽ ab ipso funeris actu ferebat. Sed sustinere necessariũ putauit:licet sepius sua manu uitã finire niteꝛet: desit tñ si posset uiuens sufficere ad ultionẽ insidiaq; perẽpti. Vnde potius suã uitam tenebat:ne daret suspitionẽ filiũ suũ insidiis perisse per hanc enĩ dissimulatiõem sperauit satius se oportuno tpe uindicare. Illa quidẽ sic continenter doloꝛẽ tolerabat: herodes ãt oibus uerisimilis uidebat:nõ insidiaq; adolescẽtis auctor extitisse. Nã nõ tantũ q̃ ad funus pertineꝛẽt peragebat:sed ẽt lachrymis usus alæ cõfusionẽ uerã eẽ mõstrabat. Interdũ ẽt & dolore uicẽte: eũ ex aspectu pulchritudinis plangebat:& licet adolescẽtis mors ꝑ eius tutela putaꝛet:manifestus tñ erat q; ꝑ satisfactione ista faceret. Siqdem munificẽter exequias eius honorans, multũ apparatũ circa locellos:& multũ aromatũ fecit:nimiũq; ornatũ simul sepulturæ ut doloꝛẽ mulieꝛũ plene deleret:& consolaꝛet eas ꝑ istam ꝓtem. Alexandrã tñ nihil tale deuicit:sed semp mali memoꝛẽ mestitia incitabat:& scripsit cleopatrę herodis insidias:& filii perditionẽ. Quę dũ festinaret petenti subuenire:calamitates alexandrę miserata ꝓpriã omnem causam cõfecit:& petere antoniũ uindicare adolescentis interitũ nõ cessabat:cũ diceret nõ esse dignũ herodẽ per eũ regẽ statutũ in regno: quod nõ ad eũ pertineret:in ueros reges tales iniqtates ostendere. Quibus cũ flexus antonius esset:ad laodiceã ꝓueniens mittit ꝓcipiens herodẽ ad se ꝓficisci. sibiq; ꝑ more aristoboli satisfacere:nã nõ recte insidias confectas esse si per eum extitissent. Quicũ causam timuisset:& cleopatrę cõtrarietatẽ quę nõ cessabat antonium suadere: quatenus eum damnaret:statuit quidem obedire:iam enĩ nihil aliud erat quod ageret. Cum q; patruum suum iosippum procuratorem regni & rerum reliquisset:demandauit ei secrete:ut si quid ab antonio passus esset:continuo mariãnem occideret. Nã dilexisse uxorem profitebatur:& timuisse:ne contumeliã post eius mortem pateretur: dum pulchritudo illius ab aliis desideraꝛi posset:per quę demonstrabat impetum antonii quẽ i eam habuisset:cum olim de pulchritudine illius audisset. Herodes quidem hęc percipiẽs spe incerta ad antonium perrexit. Iosippus autem cum in dispensatione reꝛ; regni statutus esset:& propter hoc frequenter mariamnem cõueniret:& de negociis honoris causa reginam percõtaretur fauorem uel amorem circa eam herodis inseruit. Mulieres autem cũ illum adulationibus emolissent:plus autem ab Alexandra seductus Iosippus:sentẽtiam regis demonstrauit:& mandatum explanauit:dum fidem illis uellet facere:q; post mortem sine ipsa non posset uiuere dum diceret ut si quid acerbum ab antonio pateretur:non sufferret ab ea nec post interitũ separari. Hęc quidem iosippus:mulieres autem non hoc amorem affectus herodis putauerũt:sed timuerunt: ne reuersus tyrannica crudelitate sibi mortem inferret:ideoq; de uerbo suspitionem non paruam perceperũt. Eodem tempore rumor in ciuitate hierosolymorum ab inimicis herodis dispersus est q; antonius tormentis eum affecisset & occidisset. Quę fama cũctos qdem in aula turbauit plus uero mulieres. Cum alexandra iosippum flectit:ut cum ipsis ad romana signa cõfugeret:nã romanũ agmen tunc iuxta ciuitatẽ sub duce iulio pro regni custodia castra

posuerat:dicēs primū siqua turba in aula cōcurreret: ipse in tuto existeret, dū romanos ꝓpicios haberēt:ꝑterea si mariamnem Antonius perspexerit:& principatum recipe sperabamus:nec i aliquod postea seruitiū de propagine regii generis descēdemus. Cū has rōnes fuge cogitasset:litteræ ab herode de oībus suis causis deportant ptiori rumori cōtrariæ. Nā cū ad Antoniū peruenissent cōfestim eum donis de hierosolymis deportatis reconciliauit:& sermonibus dicere compulit: ut nequaq̄ contrariæ quidē de se haberet:& cleopatræ uerba nihil aduersus suā satisfactionē ualere. Nā non inquit iustū est antonius: ut rex de suo principatu depositus pœnā luat:quia q honorē ei dederūt:ipsi ei uti potestate permiserūt. Quo dicto flexa est cleopatra:sciens nequaquā alienū principatum scrutari prodesse, Cū de his scriberet herodes:aliosq; narraret honores:quos ab antonio in conuentu uel in cōuiuiis quotidianis haberet:& hæc obtineret:licet in accusatiōibus cleopatra nimis molesta existeret:q̄ prouinciæ desiderio oībus modis perire illū festinasset: sed qa antoniū iustū circa se cognosceret:nihil iā difficillimū speraret:q; aūt tardaret fauore firmiore circa se ātonii speraret cleopatræ cōciliari aio posse:& se hoc facere dicebat: nā antoniū petitiōes suas adimplesse:& sibi inferiorē syriā cōcessisse denūciauit: & ꝑ hoc solatiū refutaret:uel reiiceret appellatiōes quas cleopatra ꝓ iudea fecisset:cū hæc litteræ puenissent:desierūt ab ipetu:quē tanq̄ de mortuo habuisset:ut ad romana signa cōfugerēt: nō tn latuit earū uoluntas. Nā ꝑcessit antoniū rex ad parthos euntē:& ad iudeam reuertitur:statimq; soror eius salome:materq; eorū cōsiliū quod habuisset alexandra cū suis aperiūt. Salome uero & cōtra maritum iosippum accusationē protulit dicēs:q; eū mariamne frequēter conuēisset, Hęc uero dicebat inimicitiarū causa:eo q; frequenter ignobilitatē generis eius in iurgio deprauaret. Herodes aūt callidus semp: & nimis mariānē amans licet statim cōturbatus fuisset: nō tn patiē amore mariamne aliqd temerariū in ea cōficere:sed in utroq; anxius. secrete eam inquirit utrū uera essent de iosippo q̄ audierat:an falsa. Illa uero cū iuramento affirmante & satisfaciente:q; i nullo peccato fuisset ei cōmixta:paulatim rex deflectit:& ita deleta coniugis amore superat. Et ut iam satisfactum sibi de his crederet q̄ audisset:honestati eius multas agere gratias:fauorē quoq; quē erga ipsam uel amorē haberet pandebat:uel qualia sępe amantibus contingunt:cū lachrymabant inuicē magno suo studio sese pariter diligentes. Cū uero rex suū affectū iā ꝑmissa emulatiōe firmasset:nū amantis est inqt mariānes:q; mandauèras iosippo; ut si qd patereris ab antōio molestū:ne pimeret:q̄ nihil tibi peccassem. Quod uerbū ut audiuit herodes:exardescens in furorē:statim eā ab amplexu dimisit:clamans: & suos capillos dilacerans:dicendo manifestū signū cœpisse iosippū cū ea habuisse cōmunionē:nā nullatenus prodidisset: quod secrete audierat:nisi maxima fides illis interfuisset; credensq; de crimine: pene suā interfecit uxorē:nisi uictus amore:furoris impetū refrenasset:seipsum consumens:iosippum tamen ulterius:nec ad suā faciem uenire permisit; alexandrā uero tanq̄ totius mali causam reseruari ꝑcepit. Cap. IIII.

Interea per syriam turba commouebat: cleopatra non desistente Antonium flectere:quatenus oppressis regibus potentiā singulorū ablatam sibi donaret:multumq; ualebat:desiderio sui illo inflammato:quæ cum in natura auara existeret; nihil iniustum reliquit. Siquidem fratrem suum: quem iam habiturum regnum sciret: uenenis aggressa consumpserat:quintum & decimum ętatis annum agentem. sororem autem arsionē epheſi ad templū dianę cōfugientem per Antoniū extinxit. Iā pecuniarū gratia & tēplū:uel corpora uiolabat:neq; sacrariū tā castū fuit: aut a filii priuilegiū tutū cuius ornatū ipsa nō abstulit: nec tā ꝓfanū uel incestū erat:quod solū potuisset auaritię illius satisfacere. Et cū oia expoliaret: fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat;

ſiquidē cuncta deeſſe ſuis deſideriis ſemper putabat. Quapropter & Antoniū cōpellebat aliqd ab aliis auferentē ſibi donare. Nā cū tranſiſſet ad ſyriā cū eo: & eam cogitaret poſſidere; liſaniā qdē Ptolomei filiū accuſans: qa parthos contra rempublicam duxiſſet; occidit. Petiuit aūt ab Antonio ēt iudeæ uel arabiæ reges occidi. Antonius aūt cum ex oībus amore fœminæ uictus eſſet: ut non tantum uerbis: ſed ēt uenenis uideret obedire: manifeſtā qdē iniquitatē uidens: petebat eam: ne ſe tantum ut peccaret compelleret: ne cuncta negaret ei: & ne quanta illa prępepiſſet perficiens: palā iniquus uideret. Ideoq; partes ꝓuincię uniuſcuiuſq; retollens donauit ei præſtans ēt ciuitates q̄ intra fluuium euphratem uſq; ad ęgyptū erant: excepto tiro: uel ſydone quas a maioribus liberas eſſe cognouerat: licet multum eū illa ſibi & eas prębere ſupplicaſſet. Cū hęc cleopatra obtinuiſſet: & deduxiſſet Antoniū uſq; ad euphraten contra armenios euntem reuertitur: & intrat apamiā & damaſcum: inde etiam ad iudeam peruenit. Quam cū herodes ſuſcepiſſet: conduxit ab ea reditus Hierichuntis: nam balſamū terra illa generat: quod prętioſiſſimū eſt: & nuſq; alibi naſcit: & palmas multas: uel optimas. Et dū multū tempus faceret cū herode: tentabat cum eo concumbere: nā naturaliter & euidenter libidinibus exardeſcebat: forſitan & aliquod amatoriū paſſa eſt: ſed quod ueriſimilius ē: regno eius inſidiabat: ſi quō iniuriā a ſe factā poſſet per accuſationē adipiſci: deſiderio uero uictam ſe eſſe monſtrabat. Herodes aūt licet olim nullatenus faueret cleopatræ: dū ſciret eam oībus eſſe moleſtā: tunc tamē & ampliori odio eius detētus: q; ꝓ luxuriā uellet illa inſidias ei parare: uerba qdē eius in p̄ſenti refutauit: conſiliū uero cū amicis ſuis ſumpſit: ut eā ſub poteſtate ſua poſitā occideret: ut & ſe & multos malis eius liberaret: qbus iā grauis facta uel fieri poſſe putabat. Nā hoc ipm & antōio ꝓdeſſe: qa neq; illi fidelē cā cē dicebat. Cū hęc cogitaſſet ꝓhibebāt cū amici: primū qdē ſuggerētes: q; nō dēret maximū piculū & manifeſtū ꝓ re tāta ſuſcipere. Cūq; pmanſiſſent ſupplicātes: ne qd temerarie conaret: nā nullatenus Antoniū poſſe pati dicebāt quāuis eū muneribus redimere putaret: cū amore eius potius incēderet: & uideret uolētia: uel inſidiis illius ſe eius amore priuatū: nec mediocre qdā ꝓ ſatiſſactiōe poſſet edicere: ſi contra fœminā hoc ageret: q̄ per illud tēpus oēs dignitate ſupabat: utilitatē āt quā Antonio dicit futurā: uerēdū ē ne potius ille temeritatē exiſtimet q; affectu tali eū priuaret: uñ nō ē incertū dicebāt: q; maxis uel cōtinuis malis principatus eius uel generatio cōpleret: refutare uero concubitū: quē illa poſtularet ꝓ tpe honeſte ſuadebāt: q cū hæc deſignarēt: & picula merito demōſtrarēt: conatus eius cōpreſſerunt. Tū herodes cleopatrę donis & muneribus ſatiſfaciēs: deduxit eā ad ęgyptū. Antonius aūt cū armeniā cœpiſſet: artabazin tigrani filiū cū ſatrapū filiis ligatū in ęgyptū deſtinauit: donās eos cleopatrę: cū oī regio eoꝝ ornatu. Armeniæ uero principatū tenuit artaxias maior illius filius q tūc euaſerat. Quę cū archelaus & nero cęſar expuliſſent: tigranū nouiſſimū eius fratrē ordinauerūt. Hęc qdē poſtea cōtigerunt. Vectigalia uero quæ debuiſſet de terra donata ab Antonio cleopatræ p̄bere herodes iuſtū iudicauit: ne occaſionē ei odii p̄ſtaret. Cap. V.

Rethas āt cū herodes reditus eius cōduxiſſet: tpe qdē aliquāto reddebat duo milia taléta: poſt āt indeuotus extitit: uix partē aliquā p̄bens. Herodes qdē hoc mō defraudātē: nihilq; ſecundū iuſtitiā facere uolētē: pleq deliberauit: ſed interim pp bellū romanū hāc diſtulit exactionē. Nā dū in actiaco littore ſperaret pugna: q̄ cēteſima octogeſima ſeptima olympiade cōtigit: & cęſar cū antonio de republica decertaret: herodes ex opulēti ꝓuincia ſua multo tpe redditibus & uiribus collectis. Antonio deputauit auxilia diligēter p̄pararet. Sed antonius nihil auxilio eius egere ſe dixit: arabū autē pſequi p̄cepit. Nā iā audierat a cleopatra perfidiā eius. Petebat enim hoc cleopatra dum

ſibi putaret ꝓdeſſe: ſi unus ab altero: ſterneret. Cũ hoc ab antonio iuſſum fuiſſet: Hero des milites cõgregauit: tanq̃ cõfeſtim arabiã ingreſſurus: parataq; eqtũ & peditũ multitudine: in dio ciuitatẽ puenit. Cũq; illic & arabes occurriſſent; pugna maxia cõmiſſa eſt: in qua uicerũt iudei. Poſtea multũ exercitũ arabũ in chana uico cõgregatũ qui eſt in inferiori ſyria: audiẽs Herodes uenit ſup eos: ducẽs maiorẽ partẽ ſuæ militiæ: & ꝓpe ca lon ſua caſtra metatus eſt: uñ oportune pugnaret. Cũq; hęc diſponeret populus iudeoꝝ clamabat mora dimiſſa cõtra arabas impetũ facere: dũ crederẽt ſe in hoc paratos eẽ: qa in priore pugna uictores extitiſſent. Igit̃ ſuũ ſtudiũ milite oſtẽdẽte: rex ſtatuit magnani mitatẽ eorũ nõ remorari: dicẽs non ſe deeſſe uirtuti eoꝝ & primus ſe armãs oẽs ꝓduxit ad aciẽ. Statim aũt terror arabis incidit. Contra quos modicũ reſiſtẽtes: ut uiderũt inex pugnabiles: oĩq; plenos uirtute: plurimi fugerunt fuiſſentq; pempti: niſi athemon He rodẽ & iudeos inuaſiſſet: nã hic erat dux cleopatræ ibi cõſtitutus: & inimicus Herodis: futuraq; nõ imprudẽter ꝓſpexit: ut ſi qd clarũ agerẽt arabes: ipſe ꝙſceret: uictis aũt eis quod & cõtigit ex ꝓpriis paratis militibus inuaderet iudeos: quos tunc laſſos: & iã uicif ſe putãtes ſubito ſuperueniẽs ꝓſternebat. Nam alacritatẽ aĩ cõtra manifeſtos inimicos aſſumẽtes iudei: & poſt uictoriã remiſſiores: citius a recẽtibus hoſtibus obterunt: in lo cis aſperis & ſaxoſis: quoꝝ noticiã inimici amplius habuerũt. Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebãt: fiebatq; diuerſa ꝓditio. Rex aũt Herodes ꝓ actione pu gnę uectus æquo ducere tẽtauit auxiliũ: ſed nõ ualuit: licet feſtinaſſet ſubuenire. Sed ca ſtra iudeorũ cũ arabes cepiſſent non mediocrẽ fœlicitatẽ & fine ſpe tenuerunt: nã uicto riã quã prius perdiderant: poſt obtinuerunt: plurimũ aduerſariorũ ꝓſternẽtes exercitũ. Exinde latrociniis utebaf Herodes: multãq; arabum terram diſcurrens: uexabat: dum ſuper montes caſtra diſponeret: & omnino recuſaret manus cum eis ex equo conferre: frequenter tamen laborũ diligentia lucrũ ſibi acquirebat: nã & proprios milites oĩbus modis fouebat ruinã cupiens emendare. Cap. VI.

Nterea acciaco bello inter cæſarẽ & Antoniũ geſto ſeptimo imperii anno hero
i dis terra iudeorũ cõmota eſt: qualiter nunq̃ animaliũ peſtilẽtia p ꝓuinciã geſta: perempta ſunt a ruinis ẽt hominũ decẽ milia. Milites uero cũ ſub diuo degerẽt: nihil ab oppreſſione ſunt leſi. Quę cũ arabes inquirerent: & pluſq̃ in ueritate erat: audi rent: q̃ facta fuiſſent tãq̃ prouincia hoſtiũ euerſa: & hominibus peremptis nihil ulterius ſibi aduerſum credebant ſurgere. Quo cũ legati iudeorũ perueniſſent: pacẽ ꝓpter hæc q̃ euenerant facturi: arabes peremerunt eos: & cũ alacritate contra milites eorũ ꝑpara bant. Qui nec inuaſionẽ arabũ ſuſtinuerũt: licet calamitatibus oppreſſi: & bellare de cernunt: dum non pares ſeſe ꝓliis eorũ putarent: neq; auxiliũ haberent rebus ſuis domi ſubuerſis. Quos ita diſpoſitos rex flectere ſermone tentauit: ut recuperaret eis antiquũ alacritatis aĩum: & exhortatus aliquos optimatũ: auſus eſt iã & ad populũ ſermocinari nã prius pigebat eũ: ne male ꝓpter calamitates ſuſciperet ab eis. Petebat ergo talẽ ora tionẽ pferens. Nõ ignoro ſocii quõ multa p hoc tp̃s facta ſunt cõtra noſtrã rempubli cã: & fortaſſe nec hi mõ de ſe confidunt: q multũ uirtute p̃cellunt: ſed quõ compellimur pugnare: nec eſt aliqd quod ſemel factũ: nõ poſſit rurſus bene tractatũ emendari: petere uos elegi ſimul & docere: p quę poſitis in proprio alacritatis aĩo ꝑmanere. Volo tamen prius uobis oſtendere: q̃ iuſte bellũ id conamur cõmittere: ꝓpter iniurias aduerſariorũ: nã maxima magnanimitatis hęc cã nobis exiſtit: poſt uero declarare q̃ nihil ſint q̃ nũc nobis mala ſuperuenerunt: ſed multas nos ſpes uictoriæ poſſidere. Exordiar aũt princi pia: teſtes uos faciens mei ſermonis. Nã arabũ iniquitatẽ noſtis: & circa alios oẽs: ita p fidã tãq̃ barbarorũ: & qa nec deũ cogitẽt: ſepius eni nos offenderũt auaritia uel inuidia

ſua. Et q̄ multa dicimus: dū imineret eis: ut a ꝓprio principatu decíderent: & cleopatrę ſeruirēt: qs alter eos de hoc timore liberauit: niſi mea amicitia q̄ cū Antonio poſſidebā. Et illius circa nos affectus nihil hos iportunū ſuſtinere dimiſit: nā Antōius cauebat ge re q̄ poſſet nobis in ſuſpitione puenire. Tā & cū uellet cleopatrę ꝑes aliquas ab utraq; ꝓuincia ꝑbere: hoc quoq; ego diſpēſaui: multaq; munera ſecretius offerēs: tutelā utriſq; acqſiui. Expēſas aūt ipſe ſuſcepi ducēta ꝑſtando talēta: duo milia uero fide dicēdo: q̄ ēt ꝓ reditibus adimpleui: unde nos nihil ab eis ſuſcepimus: & oportebat qdē nulla tributa ꝓuincię iudeos debere: quod & ſi ꝑbendū eſſet pro nobis: nō ēt ꝓ arabis daret: q nobis nec gratias aguut: nā ꝓ beneficiis iniqua circa nos egerunt: prius q̄ nos amicos nō ho ſtes reditibus priuauerūt. Nā ſi fides hoſtibus neceſſario ſeruatur: multo melius amicis: ſed nō apud nos eſt ita: q modis oībus optimū putāt iniqtatē eligere: ſi ſolū lucrū eis poſ ſit acqri. Eſt ergo queſtio nobis utrū oporteat iniuſtos punire: dū hoc ēt deus deſideret: & ꝑceperit ſemp iniqtates & cōtumelias execrari: quę nō tantū uerbo: ſed ēt iuſſit ꝑ bel lū ulciſci: nā quod uidet iniuſtū apud grecos & barbaros hoc ſi dici fas ē: i noſtros lega tos cognoſcit perpetratū. Græci ſiquidē ſacros & inuiolatos dicunt eos eē: nos āt opti mū & beatū decretū in lege a deo dicimus. Hi nāq; & hoibus deū placāt: & aduerſarios hoſtibus reconciliant. Qualis igit poſſit iniquitas peior agi: q̄ ſi legati q pro iuſtitia lo quunt intereant. Quēadmodū aūt poſſint uitā ſuā innoxiā cuſtodire: ſeu circa bellū fœ liciter agere: dū talia perpetraſſent: mihi qdē non uidetur. An forſitā rectū & iuſtū nobi ſcum eſt: illi uero fortiores ob hoc putantur. Sed primum quidem indigum eſt uos hæc credere. Nam ubi iuſtum eſt: ibi deus: deo uero preſente: multitudo cum fortitudine pre ſto eſt. Vt ergo de nobiſipſis requiramus: uicimus primo prælio: in poſteriore uero non ſubſtiterunt: ſed ſtatim ceſſerunt: non ſuſtinentes noſtrę alacritatis impetum: uincen tes nos athenis o inuaſit: bellum inferens non prædictum. In primo uero ꝓlio nomen & fortitudo noſtra apparuit: in poſteriori aūt iniquitate uel inſidiis concidimus. Cur igit minora ſapimus in his ubi maiores ſpes poſſidemus. Quō autē ſtupeſcimus eos q cum palā decertant: ſemp uincunt: cū uero ſic uincunt ab iniquitate: illis hoc euenit: Virtus ergo non in expugnatione debilium: ſed in oppreſſione fortiū appareret. Si tamen quē q̄ illa terrent: q̄ domi contigerunt: & in terremotu acciderunt primū quidē ſciat: quō hoc ipſum & arabas decepit: dū maiora quā contigerunt: putarent. Prēterea nō debent hęc aut illis audaciā: aut nobis timorē immittere. Illi namq; noſtris laboribus uel calamita tibus ſpes ſibi aſſumunt: quas nos egreſſi contra eos uiriliter auferemus. Vos aūt accipi te alacritatē pugnandi: neq; enim intantū ſumus contriti: neq; ira dei uulnerati: ut qdā putant: quę potius accidentia ſunt dicenda. Quæ ſi dei ſnia prouenerunt liquet: & iam ſecundū illius iudiciū ira deſiit: dū ſatius uindictā de factis noſtris accepit. Nam ſi uellet amplius nobis nocere: nequa q̄ flexus fuiſſet. Bellū āt qa & uult fieri: & iuſtū eſſe cogno uit: & nobis oſtendit: q̄ multis ꝑ ꝓuinciā terremotu peremptis: nullus armatus interiit deo euidenter oſtendente: q̄ ſi oēs cum filiis uel uxoribus militarent: nihil pœnitus eis inoportunū accidiſſet. Hæc ergo reputantes: q̄ in oſtpe dei patrocinium poſſidetis: ꝑſe quimini fortitudine iuſta iniquos amicos ꝑfidos maliuolos circa legatos: ſemperq; ue ſtra uirtute deuictos. Cū hęc audiſſent iudei multū audaciæ ſumentes: ad pugnā para bant. Herodes aūt hoſtiis celebratis cū magno ſtudio: eos cōtra arabas tranſiens iorda nē fluuiū ꝓduxit: & ꝓpe aduerſarios caſtra diſpoſuit. Tū uiſum ei eſt caſtellū in medio poſitū occupare: quod ſibi multū ꝓdeſſe putauit uolenti maturius preliū uel cōmittere: uel differre. nā oportuno uel munito loco cōſtiterat: Cunq; idē ꝓuiderent arabes: bellū pro caſtello cōmittit: & primū quidē protelatio: deinde uero multis ex utraq; parte ad

manũ ueniẽtibus:arabes afflicti recedũt.Quod ſtati ſpes iudeis nõ minores erexit:tũ tutẽq; accẽdit.Dũq; magis oĩa uellẽt arabes pati: quã decertarẽt: & iudei caſtra eorum ĩuaderẽt:arabes coacti recedunt:nullas uincẽdi ſpes habẽtes:ſed tantũ a multitudine audaciã ſumẽtes.Itaq; pugna maxia facta:multiſq; ab utraq; pte cadẽtibus arabes recedũt: quos; plurimis mors fugiẽdo euenit.Nã nõ tantũ ab aduerſariis terrebanť:ſed ipſi fugiẽtes: ſua multitudine cõtriti moriebanť. Vnde qnq; milia defuncta ſunt: reliq uero ad caſtra confugierũt:minime ſpes ſalutis firmas hñtes neceſſarios; inopia:& quod peius erat:aquaz; indigẽtia.Iudei aũt licet pſequerenť:tñ inuadere caſtra minime pmittebanť:ſed obſidẽtes erga uias eos; fugere uolentes arcebãt.Igitur in his arabes cõſtituti legatos ad herodẽ dirigunt:primũ quidẽ diſſolutionẽ belli petẽtes: nã ſitis eos urgebat oĩa pati:dum tãtũ in pſenti licẽtia aquas acciperẽt hauriẽdi. Qui nec legatos:nec dona ſuſcepit:neq; mediocre qdẽ pactus eſt:dum obſtinate pmaneret ulciſci trãſgreſſiones in ſuos ab illis factas.Qui ſiti cõpulſi nimia ſemetipſos tradiderũt:ut p qnq; dies quatuor milia caperenť:ſexto uero die reliq de caſtris egreſſi; decertare cũ aduerſariis nitebanť: eligẽtes oĩa pati:ne paulati ſine gloria deperirẽt.Quæ cũ deliberaſſent: nullatenus decertare uoluerunt:nã aĩo uel corpore calamitatibus afflicti pro lucro mortẽ eſſe putauerũt:ne in tribulationibus uitã extenderẽt:quos; ſeptẽ milia priori pẽlio cõſternuntur Cũ his ergo caſibus uterenť:arrogantiã priorẽ deponunt: miratiq; Herodis prudẽtiã ceſſerũt:patronũ eũ ſuæ gẽtes pnunciantes.Qui cum multa fœlicitatis gloria reuertiť: maximam acquirens ſua fortitudine dignitatem. Cap.VII.

Giť licet optime pbellũ Herodes reſ ſuas diſpoſuiſſet: tamẽ in piculum incidit.

i Siquidem pro republica decertans Auronius:in acciaco litore a cęſare uincitur.

Tum indeſperationẽ ſui Herodes uenit: dũ amici & inimici putarẽt non impune amicitias ei; puenire:quas cũ Antonio habuiſſet.Quapropter amici qdẽ deſperabant: inimici uero licet in pſpectu contriſtarenť:tamen clãnimiũ letabanť:ſperãtes meliora ſibi rerũ mutatione uentura.Herodes aũt Hyrcanũ ſolũ uidens in dignitate regia cõſtitutũ:prodeſſe ſuis rebus opinatus eſt mortẽ illius:ne iminente ſibi a cęſare periculo:ille daret occaſionẽ:q ſolus regio uidebať ex genere.Cũ hæc cogitaret:nec daret occaſionẽ Hyrcanus:nã modeſtia morũ illã rerũ gubernationẽ curabat & rebus ſtudebat boniſs: oĩa concedens fortunę:alexandra nimis pertinax:& ſpẽ rerũ mutationẽ incontinenter credens:uerba ad patrẽ fecit:ne ſuſtineret Herodis iniquitatẽ:in familiam ſuã pcederet: ſed cuſtodiret ſpes eorũ:petebat ut & malcho arabiã tenenti ſcriberet;quatenus ſuſcipere eos ad ſe refugiẽtes:nã ſi mors uenerit inimico cęſari;Herodi ad ſe principatũ uentu; rũ & ppter populorũ fauorẽ:& propter generis dignitatẽ.Dũ his eũ flectere uerbis niteretť Hyrcanus uerba depellebat.Sed pertinacia muliebri dũ illa pmanens:nec noctu: uel interdiu deſinens Herodis erga ſe inſidias accuſaret: cõpellit eũ epiſtolã dare Doſitheo cuidã amico: in qua ſcriptũ erat:ut arabes equites qui deberent eũ ad ſe perducere mitteret prope paludem bituminis q̃ diſtat ab hieroſolymis ſtadiis.cc.Credebat enim Doſitheo:dũ nimis eũ ſibi ipſe & alexandra exiſtimarent propter inimicitias: quas cũ Herode haberet:ut ioſippi cognatus quẽ ille pemerat qa & illorũ q tyro pſtrati fuerãt ab Antonio:prior frater exiſteret.Sed hęc Doſitheũ nullatenus Hyrcano fidũ in miniſterio parauerunt.Nã præponẽs illis regis amicitias:porrigit Herodi epiſtolã:q eum p fide non tantũ laudauit: uerũ ẽt iuſſit ei:ut miniſtraret reliquę cauſę:quatenus epiſtolã traderet Malcho:litteraſq; ab illo reciperet:cũ nõ illi9 paruũ putaret & ſniam cognoſcere.Quæ cũ Doſitheus alacrius miniſtraret:arabs reſcripſit & ipſum Hyrcanũ ſe ſuſcipere uel oẽs qui cũ eo uenirent.Deſtinauit ẽt qui deberent eos caute pducere. Vt uero

& hanc epiſtolã Herodes ſuſcepit: cõfeſtim uocato Hyrcano: de factis eius cũ Malcho pactis requirebat. Cũq; ille negaſſet: epiſtolas corã cõcilio demõſtrans: uirũ interfecit. Hæc nos conſcripſimus q̃ in animalibus regis Herodis continebant. Alii uero nõ ita exiſtimãt: ſed magis Herodẽ inſidias contra Hyrcanũ contexiſſe: quatenus eũ interficeret: dicunt ita ſcribentes in aliquo conuiuio ſine ſuſpitione quẽdã ſermonẽ Hyrcano intulit: ſi quas epiſtolas a Malcho ſuſcepiſſet. Quí dũ ſe confeſſus eſſet: ſalutatorios apices accepiſſe: ille rurſus interrogans: ſi qua ſup hæc ẽt dona recepiſſet: nihil amplius reſpondit quã. iiii. iumenta tranſmiſſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta: dona eſſe corruptionis: uel proditionis uociferans: uirũ iuſſit occidi. Signa uero ſunt minime Hyrcanũ peccaſſe: quatenus termino tali occũberet: modeſtia morũ eius: q; nihil in iuuentute ſua atrocius aut acrius egiſſet: qa & cũ ipſe regnũ habuiſſet: plurimam gubernationẽ antipatro cõmiſerat: cũ iã octogeſimũ duceret annũ: & cũ multa tutela ſciret herodẽ regnũ poſſidere: & eufraten tranſiſſe: honorantes eũ: q̃ oia deſpexiſſe eum: & aliquid nouitatis molitũ: nimis ſcredibile eſt: qa nec naturæ illius aptũ erat: ſed molitiõe Herodis occiſus eſt. Ita quidẽ ſinẽ uitę inuenit Hyrcanus: diuerſas & uarias calamitates expertus. Nã in principio ut mater eius Alexandra regnauit: principatus ſacerdotii gentis iudeorum nouẽ annis honorẽ obtinuit: matreq; defuncta cũ imperiũ ſuſcepiſſet: & hoc tribus mẽſibus gubernaſſet: depellit ab Ariſtobolo fratre: reſtituit aũt iterũ a Pompeio: & .xl. annis honore uſus: ſecundo regnũ p Antigonũ pdidit: & corporis diminutionẽ paſſus: apud parthos captiuus perductus eſt: & exinde ad ꝓpria poſt tp̃s remeãs propter ſpes ab Herode promiſſas: nihil ſicut ſperauit executus eſt. Itaq; multis uitę paſſionibus involutus: & quod peſſimũ eſt ut diximus in ſenectute: nõ dignũ uitæ terminũ ipetrauit. Siquidẽ modeſtus & mediocris in oĩbus exiſtebat: & plurima ſui iperii ſub diſpenſatoribus innocẽs tractabat: neq; callidus regnũ diſponere: antipatro herodiq; uſq; ad hoc conamen aperuit iter. Herodes aũt hyrcano interfecto: a cęſare nihil optimũ ſperans de rebus ſuis propter amicitias quas cũ Antonio habuiſſet laborabat. Cunq; in ſuſpitione Alexandrã haberet ne tp̃s nanciſceret: & multitudinẽ & turbã in regno uel rebus ſuis concitaret: cõmendauit oĩa fratri ſuo ferorę: matrẽ aũt cypriã cũ ſorore: & cognationẽ cunctã in maſada cõſtituit iubẽs: ut ſi quod de ſe piculũ audirẽt: principatũ ſibi aſſumerent mariamnẽ uero ſuã uxorẽ: q; nõ potuiſſet ut inimica cũ ſorore uel matre conuerſari: in Alexandrio cũ Alexãdra matre ſua depoſuit: Ioſippum & ituraeum ſoenitum ſup eas dimittẽs fidos ſibi amicos: quos ſub ſpẽ honoris cuſtodirem mulieres reliquit. Quibus ẽt mandauerat: ut ſi qd de ſeipſo piculoſum audirent: ambas interficerẽt: regnũ uero filiis ſuis cũ fratre ferora cuſtodirent. Cũ hęc mandaſſet: ipſe Rhodo ad cæſarẽ properabat. Cũq; in ciuitatẽ delatus eſſet: depoſuit qdem diadema: aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero cõmunẽ ſermonẽ cũ cęſare inſeruit: tũ multo potius ſuã magnitudinẽ: ſueq; maieſtatis honorẽ ſeruauit: dũ nec ad preces: neq; ad petitiones conuerteretur tanq̃ de peccatis ſatiſfaciens: & ratione actuũ ſuorũ confidens ſine dubitatione cæſari dicebat amicitias ſibi maximas cũ Antonio fuiſſe: oĩaq; ꝓ uirtute ſua egiſſe: quatenus ille rerũ potentiã ſortiretur: militię tamen eius nullatenus cõmunicaſſe: eo q; occupatos arabas expugnaret tranſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta: nõ tñ minus ad dignitatẽ ſuã. Nã q fatetur amicũ uel benefactorẽ aliquẽ habere debet uiribus animæ uel corporis aut ſubſtantię participẽ ẽt ad periculũ exhibere: quod ego nõ minus inqt quam oportebat effeci. Illud uero integre geſſi: qa q̃uis uictũ in acciaca pugna nõ reliq; neq; manifeſte: tranſiui: cũ & ipſa tranſiret fortuna: ſed ſeruaui ei fidem quãq; non oportunus auxiliator: tamen conſiliarius fideliſſimus exiſtens. Nã cauſa ſalutis & retum poteſtas

qualiter ꝓdeſſet oſtẽdi:dũ cleopatrã hortaret occidi:& ſi ꝓempta illa fuiſſet:nullatenus a rerũ principatu concidiſſet: imo magis & tuas facilius indignationes euitaſſet. Equibus nihil ille agendo: ſibi qdẽ incommode: tibi uero utiliter profuturam prꝛponendo dementiã periit. Nunc ergo ſiquidẽ pro Antonii ira noſtrã fidẽ fuiſſe iudicas:non ſum denegaturus:qa pui neq; meum erga illũ fauorẽ euidenter prædicans recuſabo:ſi uero perſona ablata:qs ſim circa benefactorem: uel qualis amicus requiras:poteris a factis me cognoſcere. Nã licet nomen ablatum fuerit:nihilominus amicitiarum firmamentũ in nobis poterit approbari. Cap. VIII.

Vm hæc dixiſſet:& oĩbus ſuę animæ libertatẽ oſtẽdiſſet:nõ mediocriter Cæſaris
c liberalitatẽ:uel indulgentiã meruit:intantũ ut criminũ cauſas pro fauore eius uindicari depoſceret & tũc diadema rurſus ſibi repoſuit:Cæſare inuitante:dum nihil ſecus circa eũ:quã prius erga Antoniũ appareret. Tunc cæſar oẽm ei honorem addidit:r cęteris regibus ſcribẽs: cũ oĩ alacritate herodẽ ſibi occurriſſe. Poſtq̃ uero hãc ſatiſfactiõnẽ ꝑter ſpẽ ſuſceptã cognouit:uidẽſq; ſicut prius firmiorẽ ſibi principatũ a Cæſare datũ decretũq; romanoꝝ ſibi ꝓ ſtabilitate ſua mercatũ:ſecutus ẽ cæſarẽ ad ęgyptũ ambulãtẽ. Cũq; ſup uires ſuas amicis dona obtuliſſet:liberalitatẽ magnanimitatẽq; ſuã oſtendẽs:petebat: ne Alexãder amicus Antonii aduerſi aliqd pateret. Sed hoc nõ ipetrauit: qa iã iureiurando cęſar ꝓoccupatus fuerat. Rediit aũt iterũ ad iudeã cũ ampliore honore:& ſperantibus contraria:ſtuporẽ cũ metu incuſſit: q; clarior a piculis dei prouidentia remeaſſet. Cõfeſtim ergo ſuſceptionẽ cęſari ꝓ ſyriã in ęgyptũ cuntí parabat. Itaq; cũ eũ ſuſcepiſſet cũ oĩ regio apparatu ptholomaide:& prębuiſſet exercitui ſumptus affluẽter omnino inter fideliſſimos reputatus eſt. Dũq; expeditionẽ cæſar deputaret: in centum qnquaginta domibus ornatis:eũ cũ amicis ſuſcepit: Prębuit aũt ꝓ loca arida tranſeuntibus neceſſariã humanitatẽ ita ut nec uinũ nec aqua:quæ potius militibus acceptabilis erat:alicui deficeret:ipſi ẽt cęſari octingẽta talẽta donauit:oĩbuſq; demõſtrauit:q; plus clarior in regno ſuo remunerando eũ apparuiſſet:ut magis fidẽ eius & alacritatẽ cæſar probaret. Cui & redeũti rurſus Herodes ab ęgypto nõ minus priorẽ largitatẽ exhibuit. Tũc quoq; cũ ad regnũ ſuũ rediſſet:turbatã oẽm domũ inuenit:ac grauiter ferẽtẽ uxorẽ ſuã:& matrẽ eius alexãdrã:dũ putarẽt nõ ꝓ corpoꝝ tutela in illo oppido ſe poſitas: ſed tanq̃ in carcerẽ:cũ nihil ille neq; de ſuo neq; de alieno in poteſtate haberẽt. Mariannes qdẽ amorẽ regis:diſſimulationẽ & deiectionẽ putabat. Angebaẽ autẽ:q; ſi qd ille piculoſum pateret:nec ſpem uitæ poſſet habere:mandataq; ioſippo data recordabaẽ. Quapropter cuſtodes cũ nimia diligentia mitigabat:magis uero ſoemũ dũ illi putaret oẽm poteſtatẽ creditã. Soemus aũt in initio fidelis:nihil pœnitus de mandatis herodis palã fecit:ſed cũ ſermonibus uel donatiõibus mulierũ flexus paulatim deuictus eſſet in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit:dũ tamen non oĩno ſperaret eũ cum eadem ptãte reuerſurũ:ſed & potius periculum fugeret:ne rediret inſignior: ideoq; non parua mulieribus putauit ꝑſtare:utiq; ampliorẽ beneficiorũ retributionẽ ſe acceptuꝝ:ſi regnarent:q; ſi proſpere cuncta gerens herodes reuerteretẽ: nequaq̃ contra uoluntatẽ uxoris eũ poſſe facere ſciret:dũ cognoſceret oĩ ratione regis amorẽ erga mariãnem ampliorẽ exiſtere. Itaq; cũ hmõi illum fefelliſſet ſpes:ſecreta oĩa indicauit. Mariãnes hęc grauiter audiens:nec finẽ ſibi de piculis herodis inuenire putans:cui & infeſta fuerat:nullatenus eũ æquitatẽ ipetrare orabat:& licet difficilẽ uitã ſuã poſt mortem illius putaret:nihil tñ de ſui animi paſſionibus cęlauit:nã cũ ille maximas res ꝑter ſpẽ impetraſſet:nauigauit. & primũ uxori ſuę de his bonis nunciauit:ſolamq; prępones oĩbus ꝓpter amorem & conſuetudinẽ quã cũ ea habuiſſet ſalutauit. Cui dũ fœlicitatẽ ſuam referret: nullatenus

gaudentē:sed & potius grauiter ferentē intellexit.Non hęc celare dolorē poterat: sed pro decore nobilitatis suæ ad oscula gemebat:narrationibus uero eius nequaq̄ letabat sed potius contristari se demonstrabat.Vt uero non suspecta tantum: sed ēt manifesta Herodē facta turbarent:contristabat:animaduertens irrationabile circa se uxoris odiū non celatū:iccirco duriter tolerabat:dūq; amorē ferre non potuisset:nec in ira:nec amore pmanebat:semp ab altero in alterū transiens:in utroq; inconstans erat.Sic ergo inter odiū uel amorē destitutus:sepius parauit uindicare in illa superbiā:sed timuit: ne p̄occupatā suā aiam cupidie debilitaret:& nullatenus occidere eā pertulit:dū ucreret ne pempta illa:maiorem pœnā pro amore illius interitus sustineret. Intelligētes ergo eū ita de mariāne soror eius & mater optimū putauerunt tp̄s pro illius odio recepisse:& loquebātur non pauca Herodē incitantes in odiū:q nec insuauiter hæc uerba attendebat: neq; facere quicq̄ in uxorē tāq̄ credulus p̄sumebat.Peius ergo dolorū passione succendebat: dū neq; illa odiū celaret:neq; iste amorē.Cōfestimq; aliquid nefandissimū actū fuisset: nisi cæsar nunciatus esset contrarios uicisse:& interemptis Antonio & cleopatra cūctā ægyptū possedisse.Quapropter festinans ad Cęsarē:reliquit domū ita dispositā.Cui p ficiscenti mariānē soemo cōmendans:multas habere gratias ei p diligētia p̄fitebat:& partē magistratus a rege p̄meruit:& ille qdē honorē hūc obtinuit. Cap.IX.

Erodes uero cū in ægyptū peuenisset:cęsari cū ampliori fiducia sermonē inseruit: h tanq̄ iā amicus.Siqdē de satellitibus gallis cleopatræ quadringentos ei donauit: & terrā ei rursus reddidit:quā p illam p̄diderat.Addidit ēt regno eius gadara:uel ioppē & Samariā necnō & maritimā gazā uel antidonē uel ioppē: & stratonis turrim. Cūq; hęc acquisisset: & Cæsarē comitatus usq; ad antiochiā esset:reuertit:& quantum res suas extrinsecus fœliciter tractabat:tantū domesticis laboribus affligebat:p̄sertim circa coniugē:de qua potius fœlicitatē quōdā uidebat habuisse:nā amorē non minorē illis p̄stitit: quos in historiis cognouimus cupidine retentos.Sed hic merito mariānem dilexit:q̄ cū in aliis casta uel fidelis esset:muliebre uel modestū quiddā naturaliter habebat.Nā dominabat marito seruienti libidini:& sepius contumeliose eum aggressa est. Quod ille dissimulans portabat blandiebat tñ licet matris eius uel sororis ignobilitatē illa derideret & detraheret.Illo uero tpe maioribus accusationibus a suspitione nutritis: anni spatiū complet ex quo herodes a cęsare reuersus erat:& cū iādudū culpa uolueret tunc erupit alia occasione data.Meridie nāq; dū uoluisset requiescere accersiit mariānē amore quē in ea semp habebat astrictus.Quę cū intrasset: non cū eo incubuit:sed festinanter eū depulit:& improperauit ei sui patris uel fratris interitū.Qui cū grauiter tulisset contumeliā:& paratus ad facinus esset:sentiens soror regis Salome paratū olim pincernā regiū intromittit:pręcipiens dicere:qualiter suaderet ei mariānes amatoriū confecisse regi:& siquidē ille turbaretur:& interrogaret quale hoc fuisset respondere:uenenum illā tenuisse:petentēq; seipsum subministrare.Si uero nullatenus de amatorio rex cōmoueretur:dimitteret uacuū:dū nequaq̄ hoc ei periculū ferret.Hæc dicens:cum hoc tpe locuturū intromittit.Qui tanq̄ uerisimilia ducturus cū studio ingreditur: asserens mariānē præmia sibi p̄stitisse dū flecteretur amatoriū regi porrigere.Cunq; ad hoc rex cōmotus fuisset: uenenū inqt erat:quod illa monebat dari.Cuius uirtutē ipse se non scisse fatebat ideoq; nunciasset:quatenus ipse requireret.Itaq; cū talia uerba Herodes audisset:& dudū iā furibundus:tunc potius excitat: & eunuchū qui mariāne fidelissimus erat:de ueneno torquebat cognoscens:q; sine illo tale aliqd non fecisset.Qui cū necessitatibus interesset nihil quidē totius de ueneno dixit uxoris aūt odiū quod in eū haberet propter sermones quos soemus explanasset:manifestauit ei.Cū hæc dixisset iratus rex

exclamauit dicẽs:nullatenus ſoemũ ſibi fideliſſimũ prioribus tpibus hęc ꝓdidiſſe mãi data:niſi quid amplius inter eũ & mariãnem ꝓueniſſet.Et ſoemũ qdẽ ꝓtinus interimi ꝑcepit: uxori uero iudiciũ colligens:familiariũ accuſationẽ parauit:ſtudioſeq; executus eſt de relationibus amatorii uel ueneni.Eratq; ſermone incontinens:& iracũda: quã ita ſentientes q̃ preſentes erant:mortiferã in eã ſniam protulerũt.Dũ hæc ſnia pronunciaretur:ſubuenit quidam ei uel aliqbus præſentibus:ne ita temerarie illã interficerent:ſed deponerent eã in aliqua regali cuſtodia.Tunc Salome eũ ſuis feſtinauit e medio mulierẽ abducere:quę potius regẽ ipulit:caue inquiens ſeditionẽ multitudinis: ſi illa uixerit. Mariãnes interea ita trahebaꝫ ad necẽ.Conſiderans aũt alexandra tps: & q̃ paruam ſpem haberet:eadẽ ab Herode paſſura:contra priorẽ ſuã fiduciã nimis ualde cõmutabaꝫ.Nã uolens oſtẽdere ſe ignoraſſe cãm exiens multa mala contra filiã uocíferata eſt: & oĩbus audientibus clamabat:malã circa maritũ:& ingratã extitiſſe.quapropter iuſte pati:q̃ audacter ei reſtitiſſet:nec retribuiſſet beneficiorũ tantorũ remunerationẽ. Inter hęc talia & inhoneſta ſimulantẽ:& audẽtẽ ẽt capillos ſuos euellere:multa qdẽ in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit.Quod potius a pereũte cõprobatũ eſt:cũ nec uerbũ in initio dediſſet:nec ad illius improperationes turbata reſpexiſſet ſed qualiter animi grauitate peccatũ matris ferret:euidenter demonſtrabat.Ipſa ſiquidẽ nõ timido greſſu neq; mutato corporis colore ad mortẽ ducebaꝫ:generoſitatẽ ſuã nequaq̃ in extremitate demutans.Et illa qdẽ ſic interiit: fœmina q̃ ad continentiã & magnitudinẽ animi optima erat:mc deſtia uero ei nõ defuit:pulchritudine aũt corporis & affabilitatis dignitate magiſq̃ ſiquis exiſtimare poſſet oẽs mulieres ante ibat:occaſio tamen exinde maior prouenit:ne cũ gratia regis uel delectatione uiueret.Nã dũ ſemp potiretꝫ illius amore:& nihil difficile ab illo ſperaret:fiduciã immoderatã habuit contriſtabant aũt eã quæ erga ſuos euenerãt. Hęc oĩa ei quẽadmodũ paſſa fuiſſet dicendo:ad ultimũ inimicas ſibi aperuit matrẽ uel ſororẽ regis:& illũ ſimul in quo tantũ cõfidẽs nihil quod moleſtũ ſibi oriretꝫ ſperabat. Poſtq̃ iteriit:regis potius deſideriũ exarſit:ut ſæpius nomẽ illius inuocaret.Moliebatur aũt oĩa facere q̃ potuiſſent ſolaciũ afferre: conuiuia: colloquia: quę nihil ei ꝓfuerunt:gubernationes ẽt regales recuſabat:& tantũ doloribus tenebaꝫ:ut aliquando mariãnem uocare miniſtris tãq̃ uiuẽtẽ ualẽtẽq; præciperet. Cum ſic haberetꝫ: ſuperuenit egritudo peſtifera:quę plures populi uel amicorũ eius extinxit: & oĩbus ꝑbuit ſuſpicari:ꝑ iram dei hęc cõtigiſſe:ꝑ iniquitate erga mariãnẽ cõfecta.Ideoq; ad peiora rex peruenit:ut ultimo ſolitudines eligeret ſub occaſione uenationis.His confectus cogitationibus:non potuit multos dies ꝓtrahere:ſed incidit in difficillimam inualitudinẽ.Nã inflammatione uel aſtrictione gutturis:mentiſq; mutatione tenebatur: & q̃ potuiſſent curã exhibere:nihil penitus ꝓfuerunt:ſed contraria inueniebanꝫ.Vnde poſtea deſperatione facta medici dũ nequaq̃ medicaminibus allatis egritudo decreſceret:& rex nihil potuiſſet accipere:oĩa q̃ ille uellet iuſſerunt ei ꝑbere deſperationẽ ſalutis caſui deuouentes.Et ille qdẽ in Samaria ſebaſta nominata inualidus iacebat:alexãdra uero in hieroſolymis habitans:cũ audiſſet ĩ qbus eſſet herodes: feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere:q̃ duę fuerãt:una qdẽ ipſius ciuitatis altera uero tẽpli:quas ſiqs ſub poteſtate ſua cõprehendiſſet:oẽm gentẽ ſibi ſubdebat.Nã ĩmolationes nullatenus ſine his fiebant:quas non exercere impoſſibile iudeis uidebaꝫ:parati utiq; magis uitã amittere. quã religionis dei ſolitũ ſacrificiũ non implere.Igitur cuſtodibus earũ alexãdra obtulit: q̃ oportuiſſet ipſi uel filiis herodis eas tradere ne quis eas alter ꝓoccuparet: illoq; defuncto:rerũ poteſtatẽ teneret:dicens qa ſi a morbo quo detineꝫ euaſerit:tutius eas poterit cuſtodire.Cũ hæc uerba feciſſet:non patienter tulerunt ſed fideles prioribus tẽporibus

extiterunt:tunc magis & ꝓpter odiū Alexandrę:putātes non ſe optime Herode uiuēte deſperare. Quorū unus conſobrinus regis nomine mane:cōfeſtim nūciauit regi Alexandrę ſniam. Qui nihil remoratus:interfici eam ꝓcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum egritudinē euitaſſet:aio uel corpore debilitatus ſimul:& faſtidioſus in omnibus cauſis factus:ad poenam peccantiū paratior erat:ideirco & amicos ſibi neceſſarios interemit cuſtodibarū:uel liſimachū:uel antipatrū:Gadiam uocatū:necnon & doſitheū:ex hac occaſione. Cuſtodibarus genere qdē idumeus:erat inter primos dignitate:q a proauis ſacerdotes uidebantur:goza:quē deū indumei arbitrabantur. Hyrcano uero rempubli cā eorū ſub iudaicas leges redigente:cū herodes regno ſucceſliſſet iudicē cuſtodibarum idumeū uel gazæ declarauit:& dat ei ſororē ſalomen: Ioſippum occidens priorem eius maritū ſicuti demonſtrauimus. Cū hęc cuſtodibarus ꝓter ſpē libenter impetraſſet:cleuatus foelicitatē paulatim excedebat:putans non eſſe bonū:ſe iudicem herodis præcepta ꝓficere neq; Idumeos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad cleopatrā dicens:idumeos ſemp illius maiorū fuiſſe:ac ꝓpter hoc iuſtū eſſe:ut peteret ꝓuinciam ab Antonio. Nā ſeparatū cōfirmabat trāſferre fauorē ſuū ad illā. Agebat tñ hæc nō q; po tius cleopatrā dominari deſideraret:ſed ęſtimabat:ſi pluribus uiribus Herodes priuare tur:facilius iā poſſet ſibi gentis iudeos; principatū uendicare:occaſione generis & pecuniaq; quas ꝓpterea p illicita lucra acquiſierat. Et cleopatra qdē Antoniū petēs:ꝓuinciā minime obtinuit. Nunciant' aūt hęc uerba herodi. Qui paratus cuſtodibaq; interficere: matris petitionibus uel ſororis:ueniā ei donauit:ſed non in ſuſpectū eū imposterū priorib⁹ conatibus dereliquit. Tpe uero interiecto:cū cōtigiſſet Salomen a cuſtodibaro diſcordare: mittit ſtatim ei repudiū:connubiū renuens:non ſecundū leges iudeorū. Nam marito qdē apud nos licet hoc facere: uxori uero nullatenus ſeparare & ducere aliū niſi prius a priore marito dimittat'. Salomę tñ non generali lege:ſed ptātis ſanctione cōnubiū ſeparauit:& ad fratrē Herodē dicebat:ꝓ illius fide maritū ſe reliquiſſe:dū cognoſceret eū cū antipatro uel liſimacho uel doſitheo nouis rebus ſtudentē:fidē uero ſermōi de Babe liberis imponebat' q; ſeruarent' apud eū duodecim annis:quę multū ſtuporē regi ꝓter ſpem uerba fecerūt. Nā babe liberos deſtinauit olim ꝓſequi q; inimici ſui fuiſſent: tunc uero p tpis longitudinē de memoria eius exciderant. Quoq; inimicitiæ & odiū hīc ortū eſt. Cū Antigonus regnū haberet:& Herodes ciuitatem hieroſolymorum obſideret:neceſſitate uel malis quanta obſeſſis aſſiſtunt plures inuocabant herodē: & ad illū clamabant:babe aūt filii dignitatibus ꝓcellentes & apud populū ualidi:ꝓmanebant cū antigono:& herodē accuſabant:& ſeruandū regio generi principatū ſuadebāt. Ciuitate uero capta:cū herodes rempublicā tenuiſſet:cuſtodibarus exitus ciuitatis obſtructurus ordinat':quatenus non recederent ab ea: qui ciuiū rei aut regi cōtrarii extitiſſent: ſciens in opinione uel in honore populi babe liberos eſſe: & putans magnā partē ſibi eos fore in rerū mutatione. Qui illorū ſaluti ſtudens:abſcondit in propriis ꝓſidiis:tunc qdē iurefurando herodē flexit nihil de illis ſciſſe ſe. Quare liberatus eſt a ſuſpitione. Rurſuſq; edicto a rege poſito:& oēm modū excogitante ut eos inueniret:non eſt confeſſus. Sed cū primū negaſſet:non ſine poena ſui putauit poſtea uiros oſtendere:& non fide iā tantū: ſed & neceſſitate eos celare feſtinabat. De his cū nunciatū a ſorore fuiſſet:rex deſtinans ad loca ubi cōmorabantur ſimul cū aliis accuſatis illos occidit: ut iam nihil eſſet reſidui de genere Hyrcani:ſed regnū ſuo poſſideret arbitrio:nemine in dignitatibus exiſtente:q iniqtatibus eius reſiſteret. Iccirco potius a patriis moribus excedebat:peregrinis inuentionibus ueterē ſtatū corrūpebat:q nullatenus maculari debuiſſent:unde non minora nobis imposterū Bala proſenerunt; diuerſis recedentibus maiorū pietate corruptis:&

primũ qdẽ certamen quinquẽnale cæſari conſtituit: & theatrũ in hieroſolymis cõdidit rurſum in cãpo maximo amphitheatrũ: utraq; cõſpicua: moribus uero iudaicis aliena. Siqdẽ uſus aut apparatio taliũ nequaq̃ tradita fuerat. Celebrationẽ qdẽ illã clariſſimã p quinquẽniũ conſtruebat: nunciãs finitimis: & conuocans ab oĩ gente athletas: & oĩa certamina & de tota terra inuitabat: ut ſpe ꝓpoſitoq; p̃miorũ & uictoriæ gloria conue nirent. Igit̃ collecti ſunt capitales artifices: non tantũ hii q exercitationibus corporis p̃ ualerent: ſed & muſica p̃cellentes: quos timelicos uocant: ꝓponens maxima uictorię p̃ mia: oẽſq; nobiliſſimos ad cõflictionẽ cõuenire uocitabat. Cõſtituit quoq; quadriiugis & biiugis: & unius æqui curſui nõ parua dona: & oĩa q̃ munificentia uel decore apud ſin gulos p̃fulgebant: uolẽs habere clariora: ſpectaculũ liberalitate cõpoſuit: theatrũ uero circa cæſaris imagines habebat: & trophea gentiũ quas bellando ille deuicerat: auro ſci licet uel argento puro cũctis inſtructis: & neq; de ueſte neq; de uaſis: aut lapidibus p̃cio ſiſſimũ aliqd defuerat: quod nõ certantibus offerebat. Apparatus ẽt ferarũ fuit. Nã leo nibus multis cõgregatis: & aliiſquę emineret ferocitate: & raro ſueniunt: quorũ inter ſe altercationes & pugnę cõtra hoſtes excogitabant: peregrinis qdẽ ammiratio ſumptuũ: & delectatio ſpectaculi uidebat: puincialibus aũt euidentiſſima ſolutio morũ: q apud nos coluntur. Impiũ enĩ eſt: feris hoſtes ꝓ hoĩum ſpectaculo ſubdere: iniquũ ẽt peregrinis moribus ſolita permutare: ſup oĩa uero cõtriſtabant eos trophea: dũ putarent imagines eſſe armis obſitas: quia non patriũ illis fuerat talia colere. Quod nec herodẽ latebat: neq; uiolentiã qdẽ eis inferre oportunũ nõ putauit: loquebat aũt & conſolabat ut ſuperſti tionẽ eorũ auferret: ſed nullatenus p̃ſuadebat: dũ grauiter illi tuliſſent ea quæ uidebant ſoluta lege committi. Illi uero unanimiter clamabant dicentes. Licet oĩa exiſtimemus tolerabilia: tamen hominũ imagines uel trophea non eſſe patriũ in ciuitate admitti ꝓ temur. Herodes autẽ turbatus & intelligens non facile eos reſiſtentes deuinci ſine ſola tio: aceerſit quoſdã primos eorũ ad theatrũ: & oſtendes trophea conſuluit quid illis hæc uiderent. Qui cũ clamaſſent hoĩum imagines: pręcipiens auferri ornatũ impoſitũ: oſtẽ dit ligna nuda: quę ſtatim ſpoliata riſum plurimũ ſpectantibus incuſſerunt. Tali modo multitudinis ĩpetũ mitigauit herodes: ut iã plurimi mutati nõ offenderent. Quidã uero pmanebant in difficultatibus ſuis: q; ſolita minime contuebant: & putabant initium patriis legibus deſtruendis. Vnde optimũ exiſtimauerunt magis pericula pati quã mu tatã rempublicã negligi: dũ Herodẽ ꝓſpicerent uiolenter introducere quæ non ſolita fuiſſent: & uerbo qdẽ regẽ: operibus aũt hoſtẽ oĩum demonſtraret. Vnde cõiurauerunt omne piculũ ſe ſubire decem ciues: & gladios ſub ueſtimẽto portabant. Inter quos fuit qdã oculis captus: qui per indignationem eorũ quæ audiebat fieri: ſe ipſum pati quę & illi firmabat: qui nõ mediocrẽ eis impetũ in conatibus periculoſis immiſit. Quod con ſiliũ cũ deliberaſſent: ex compoſito ad theatrũ pergebant: ſperantes non poſſe Herodẽ fugere: ſi ſubito eũ inuaderent. Cũq; parati cũ audacia ꝓperarent: unus eorũ qui perſcru tantes ſingula renunciabant regi: eorum conſpirationem intelligens: parato regi thea trum ingredi indicauit. Qui cõfeſtim ſciens odiũ quod plures in eum habuiſſent: & ſedi tiones quotidianas: diſcedens ad aulam: nominatim accuſatos uocauit. Qui cum a mi niſtris euidenter capti fuiſſent: ſcientes q; non euitarent periculũ ornauerunt neceſſariũ uitæ finẽ: nullam deponentes animi ſui fiduciam. Nec enĩm negauerunt actum ſed & demonſtrauerunt gladios: confeſſiq; ſunt bene: & pie coniurationẽ ſe feciſſe: lucri quidẽ nullius cauſa neq; pro ſuis doloribus: ſed pro cõmunibus cauſis: quas ſeruare: aut ꝓ his mori cunctis dignũ uideret. Talia quidẽ illi de uoluntate inſidiarũ fiducialiter ꝓlocuti a regalibus miniſtris circũſepti ducebantur: oẽmq; pœnam paſſi perimunt. Non mul

toplus eũ

toplus eũ qui talia nunciauit odio quidã rapientes non tantũ interfecerunt: ſed & membratim dilacerantes: canibus appoſuerunt. Videbãt aũt multi ciuium q̃ fiebãt: & nemo nunciauit: uſquequo Herodi acerbiorẽ & certiorẽ facienti inquiſitionẽ quædã mulieres torte confeſſi ſunt: quæ hæc uidiſſent. Herodes uero eos q̃ facinus commiſerunt ſimul cum tota domo remit. Concurſus uero & audacia populi quam pro legibus habebant: non remilliorem faciebãt herodem: ſed multo potius cautiorẽ qui ſtatuit undiq; ſeſe munire: ut ſiq nouis rebus ſtuderẽt: manifeſta fieret eorũ cõſpiratio: dũ ciuitas ab aula qua conuerſabat̃: & a templi cuſtodia tutaret̃ quę antonia dicebatur. Samariã quoq; deliberauit muris circundare: quã mutato nomine ſebaſtiã appellauit putans ẽt prodeſſe prouinciæ locũ munire qui de hieroſolymis aberat unius diei uia: & olim uocabat̃ ſtratonis turris ẽt eũ conſtructũ cæſariã nominauit: & in maximo campo electos equites deputans: locum ædificauit: qui in galilea gaba uocatur: & trans fluuium ſebonitidẽ. Hæc ergo paulatim ſemp pro tutela ſua molitus perfecerat: circundans cuſtodiis totã gentem ut nequaq̃ poteſtatem haberet ſeditiones promptas agere: quibus paruo motu facto frequenter urebant̃: nec laterent ſi mouerent̃: aſſiſtentibus ſemp in proximo qui cognoſcerent: & multos quidẽ auxiliatores ſuos plures aũt ex finitimis inhabitare illic fecit: dũ munificentia ductus tẽplũ cõſtrueret: quo ſimile prius nec in nobiliſſimis ciuitatibus exiſtebat: quod magis pro tutela ſua conſtruens: in honore auguſti cæſaris ſebaſten appellauit: & ꝓuinciæ partẽ meliorem quę ꝓpe fuerat diſtribuit habitatoribus: ut prono aĩo conuenientes in ea conuerſarent̃: muroq; firmiſſimo circundans altiora loca: cuſtodiis cõmuniuit: ne magnitudine minor eẽt maximis ciuitatibus. Nã uiginti ſtadia habuit intus: in medio uero mẽſura unius & ſemis ſtadii locũ ſtatuit undiq; decoratũ. In quo tẽplũ altitudine uel publica pulchritudine excellens ędificauit: paulatimq; totã ciuitatem exornans: munitioni quoq; proſpexit eius: cuius pulchritudiucm ob memoriã poſteris uoluit ſuę relinquere largitatis. Cap. X.

Odem tpe tertiodecimo anno regis herodis inſtante: magnę calamitates prouin
e ciã occupauerunt: ſiue de ultione: ſeu caſu ſic occurrente. Siquidẽ prius gelu pcuſ
ſa terra: fructus nullatenus inferebat: pręterea & ciues per inopiã frumenti mor
bus & paſſio peſtifera poſſidebat. Qui continue malorum diuerſitate compræhenſi: dũ
idigerent cura uel alimentis: plures peſte moriebantur: morbus ita pereuntium & ui-
uentiũ ſolacia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ: horreiſq; exhauſtis: nulla ſpes
alimentorũ ꝓpter peſtilẽtię malũ ullatenus ſpectabat̃. Neceſſitas ergo plurima inopię
nõ minus ipſi regi quã populo imminebat. Siqdẽ uectigalia q̃ de terra ſolitus erat acci
pere: minime colligere pręualebat: & pecunias cõſumpſerat: largiſſime ciuitates ędificã
do: nec erat quod dignũ auxilio uideret̃. Interea deliberabat tẽpori cõferre pſidiũ quod
difficillimũ fuerat: dũ nec uiciui habuiſſent unde alimenta pręberẽt: qa nec ipſi leuiora
toleraſſent: & pecuniis deficientibus licet potuiſſent pauca plurimis cõparare: bene tñ
arbitratus: nequaq̃ auxiliũ negligere: ornatũ regium incidit: neq; præcioſiſſimis uaſis:
neq; artificio ꝑcellentiſſimis parcens. Mittebat aũt pecuniã ad ęgyptũ Petronio ꝑſidi
a cęſare cõſtituto: & cũ non pauci ad eũ cõfugiſſent ꝓpter eandẽ neceſſitatẽ: & amicus
Herodis priuatim exiſteret: uolẽs ſubiectis eius ſubuenire primis ipſis deportare triticũ
conceſſit: ꝑ oĩa eos & in emptione & in nauigatiõe releuans: ut maxima pars ipſe huius
auxilii fieret. Nã Herodes his deportatis: non tantũ ſuias inhorrere ſe prius habẽtiũ mu
tauit: ĩmo maximã oſtentationẽ ſui fauoris & patrocinii lucidauit. Siquidẽ primum his
quantũ potuiſſent ꝑ ſe panificare triticũ diuiſit. Pręterea multis exiſtentibus qui ſenio
uel altera infirmitate tenti non ſufficerent alimenta ſibi præparare: prouidebat eis con

ſtruendo piſtores q paratos panes uenderent. Diligentiã aũt ne cũ periculo hiemarẽt habuit cũ cõprehendiſſet eos ẽt ueſtiũ inopia. Nã corruptis & oino conſumptis peco-ribus: neq; lanę: neq; alioꝝ ueſtimentoꝝ copiã habuerũt. Quę cũ iã ꝓcuraſſet: & ciuitatibus finitimis conabat̃ ꝓdeſſe ſemina ſyris pbendo. Quod multũ ẽt ei ꝓfuit dũ gratiã exinde ſibi acqſiſſet. Terra enĩ poſt hæc fructus ſuos uberius oſtẽdente: non minus quinquaginta milia hoĩum quos ipſe pauerat ad ꝓpria deſtinauit. Cũ hoc modo calamitatibus oppreſſum regnũ oĩ munificẽtia uel iduſtria recuperaſſet: non parũ & in circuitu finitimos ſimilibus paſſionibus afflictos releuauit. Nã non fuit q per neceſſitatem ad cũ ueniens: nõ eius auxiliũ inueniret ſecundũ ſuam dignitatẽ. Sed & populi: uel ciuitates & priuati ad eũ confugientes ſolaciũ ipetrarunt: in tantũ ut æſtimaretur indigentibus extraneis plus decẽ milia tritici choros expẽdiſſe. Chorus aũt habebat modia attica decẽ. In ipo uero regno ſuo. lxx. milia expẽdit. Hãc eius diligẽtiã & ſolicitudinẽ apud iudeos trũ cõtigit ꝑualere & diuulgari apud alios: ut antiqua in eum odia cõmota ꝑ ꝑuaricationibus legũ: ꝑ quas ẽt regno totius gentis pene priuari putaret̃: liberalitate ſua ꝓrſus extingueret: animi ſui magnificẽtiã præter opinionẽ demonſtrans: populũ ãt in tantũ mutauit: ut talẽ eum arbitrarentur: nõ qualẽ experti ſunt dudũ: ſed qualẽ in neceſſitatibus ꝓbauerũt. Eodẽ tpe & auxilia cęſari quingentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit: quos elegiſcus gallus ad mare rubrũ ꝓduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi ꝓuenientibus palacia in ſuperiore ciuitate cõſtruxit: magnas exigens domos & ornatu ꝑcioſiſſimas ut plures uiros ammiratione ſui capere potuiſſent: ſecundũ menſurã aũt & appellatões eis ipoſuit: nã una cęſaris: alia agrippæ uocabat̃. Deſiderio deide cõmotus: cũ nihil ꝑponeret ſuæ libidini filiã ſymonis ſibi cõiunxit: q hieroſolymita filius buti cuiuſdã alexandrini ſacerdos iter nobiliſſimos cũ filiã haberet optimã: & tũc in hieroſolyma noiata: huius pulchritudo aĩum Herodis inflammauit & ne ſuſpicaret̃ uiolẽtia uel tyrãnide: hoc agere melius arbitratus eſt nuptiis puellam ducere. Ideoq; ſymonẽ dignũ regia cognatione iudicãs: dũ ſuũ deſideriũ cõplere uellet per honores eucxit: ſtatimq; Iesum ſoabetis filiũ a pricipatu ſacerdotii depoſuit: & ſymonẽ ordinauit: atq; affinitati ſuę cõiunxit. Cũ uero nuptiæ ꝓfectæ fuiſſent: ædificauit caſtellum in loco quo prius iudeos cũ a principatu ꝑ antigonũ pene decidiſſet̃, euicerat: quod eſt ab hieroſolymis ſexaginta ſtadiis natura munitũ: ad ædificationẽ oportuniſſimũ: inſtar collis manu factum: ut eẽt in rotundo circuitio eius. Cõcludit̃ aũt ĩ circuitu turris: rectũ habens ſcenaſum ducentis gradibus ędificatũ: intus aũt domus regię ꝑcioſiſſimę & ad munimẽ & ad ornatum ſimul effectæ. Circa initiũ ergo collis habitacula conſtructiõis perſpicuę: & aquæductus fecit: nã nõ ille locus ꝓprias habuit aquas: ſed longe pplurimis ſumptibus deductas. Circa campũ uero ciuitas erat ędificata: quæ collẽ pro arce habebat. Cũq; oĩa ei ſecundum ſpem euenirent: ſeditiones cõtra regnum nequaq̃ ſperauit oboriri duobus modis ſubiectos regens: timore quidem: q; eſſet ad pœnam non meritis diligentia uero q; in neceſſitatibus magnanimus appareret. Circundedit autem tutelam extrinſecus tanq̃ murum ſubiectis parans: nã & ciuitates extraneas diuerſarũq; regionũ reges patriis muneribus ad amicitias ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua cęſarẽ: & romanoꝝ potẽtiſſimos placabat: tranſgrediẽdo leges: dum tẽpla erigeret rituí noſtro cõtraria. Nã nobis interdicta ſunt delubra uel figuras more paganoꝝ honorare: q̃ foras prouinciã iudæ ꝓ cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus: pro quarum cõſtructiõe multas pecunias expẽdebat. Attendens uero prope mare locum oportunum ciuitati: q quondã ſtratonis turris dicebatur: non qualemcũq; urbem illic ſed lapide albo palatiiſq; præcioſiſſimis ciuitatẽ conſtruxit. Portum quoq; triquillum magnitudine ſimilẽ pireo totiũq; cõfugiũ nauibus ꝑ-

bentē cōſtituit. Quæ ciuitas iacet in fœnice ſecūdū pelagus ad ægyptū interioppen: & dora oppida maritima: q̄ ſtationē nauiū difficilimā habent ꝓpter africi procellas. Cui difficultati remediū p̄ſtans: decripſit in circuitu portū: q ſufficeret maximis claſſibus locū p̄bere refugii: lapides ingentes in altū ulnis uigintiquinq; deponēs: quorū lōgitudo xxy. pedū erat: altitudo aūt nō minus decē & octo: latiudo nouē: ſup quos turres diſpoſuit: quarū maxima druſus nominat a druſo cęſaris priuigno: oſtia uero portus cōtra aq̄lonē extabāt: in medio aūt turris erat ſup quā tēplum cæſaris poſitum nauigātibus appārebat: habēs ſtatuas: unā qdē romę: altera āt cęſaris. ciuitas uero cæſarea uocabatur: quę ſubtus cloacas nō miores ſuperioribus ędificiis habet: quarū alię quidē modicę ſpatio nō longo ad portū & ad mare fundunt: una uero media eſt: omniū receptaculū purgamentorū: q̄ hymbribus & mari influente diluuntur. Edificauit etiam theatrum ab auſtrali latere portus: amphiteatrū quoq; multa milia hominū capiens: in conſpectu pelagi cōſtruxit. Itaq; perfecta ciuitate: duodecio āno: cū nec ab re laſſaretur: neq; rex ſumptibus deficeret: deliberauit filios ſuos romæ tranſmittere ad cęſarē: alexādrū uel ariſtobolum. Qui cū aſcendiſſent: & in domo pollionis: uiri nimis ſtrēnui: & herodis amici cō uerſarentur, cæſar eos cum omni humanitate ſuſcepit: pollicitus licētiā herodi præſtare: quē uellet ſibi ſucceſſorem relinquere: inſup & prouinciā draconē & bataniam uel auranitē ei cōceſſit: hmōi occaſione. Zenodorus quidam cōductor domus liſaniæ fuit. cui dū reditus non ſufficerent: de latrociniis p traconē amplius acquirebat. Quæ loca habitāt latrones damaſcenorū prædā agentes. Hos zenodorus minime prohibebat propter cōmunionē lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi: uarronē tūc præſidē interpellabāt: rogantes: ut cæſari patefaceret iniquitatē zenodori. Cęſar aūt delata ſuggeſtione reſcripſit latrocinia exterminari: prouinciam autem deputari herodi: tanq̄ illius diligētia indigentē: qa difficillima domicilia & aquarū receptacula: & depoſita frumenta habentes; poſſent diu ſuſtinere pericula: mūiti ſpeluncis. Cū hęc gratia cęſaris herodes accepiſſet: ad prouinciā traconē pgens: maliuolos latrones oppreſſit: & in circuitu deſideratā pacem oībus p̄buit. Zenodorus aūt contriſtatus: primū q̄ a magiſtratu depoſitus fuiſſet: magis aūt inuidia: q̄ præfectura herodi tradita eſſet: aſcēdit romę accuſaturus eū unde nihil agens reuerſus eſt. Interea agrippę ſucceſſori cęſaris trans ioniū miſſo: circa mitilenē locuturus herodes occurrit: priſtinaq; amicitia renouata rediit ad iudeā. Gadarenſiū āt quidā ad agrippā peruenerūt accuſantes herodē: quos ille nullo reſponſo dato: ligatos regi trāſmiſit. Arabes quoq; iā dudū infeſti principatui herodis: ſeditionē conabantur rebus eius inferre occaſione hmōi nata. Zenodorus enī cū iā de ſe diffideret: prefecturæ ſuę ptē aliquā auranitidis: qnquaginta talētis uendidit: quę cū i donatiōe cęſaris haberet: tanq̄ iniuſte ea ſublata contēdebant ſepius qdē incurſionibus uiolētiā iferre: necnō & iopes milites flectebāt expectātes rebellionē quā deſiderant: q ſtudent male uitę ſuæ cōſulere. Quæ cū cognouiſſet herodes de ꝓuincia ſua ſeditionū auferebat occaſiōes. Igit septimodecio anno regni herodis: cęſar ad ſyriā puenit: ubi gadarenſiū plurimi herodē: accuſabant: grauē eū ſibi: & tyrannū in p̄ceptiōibus intimantes. Hęc aūt dicere cōpellebat zenodorus: cū iuraſſet: nullatēus eos reliquere: uſq; quo ab herodis iperio eos auferret. Quibus cōmoti gadarēſes: & cōfitētes q̄ nihil paſſi fuiſſent ab herode: cui eos agrippa tradidiſſet: q crudelis qdē i ꝓprios: humāus aūt erat i alios; peccatis: accuſabāt rapinas & cōtumelias: ꝓbātes & euerſiōes tēplorū. Et herodes qdē idignatus: paratus erat ſatiſfacere: cæſar āt āplectebat eū: nihil de fauore ſuo dicēs p ſeditionē multitudinis cōmutādū. Et i prio qdē dic de his ſermōes ꝓlati ſūt: iposterū uero nulla ꝓceſſit cognitio. Siqdē gadarenſes uidētes cæſaris & cōcilii itentionē: timore territi: ne regi traditi affice

rẽtur:qdã ſeſe noctu gladio pcuſſerũt: alii p̃cipites ſeſe dederũt:qdã i fluuio ſponte ſub-merſi defecerunt:q̃ uidebãtur temeritatis:non peccati fuiſſe ſupplicia. Quapropter ne-quaq̃ cæſar remroatus:herodẽ a reatu ſoluit necnõ occurrit ẽt nõ mediocris ei fœlicitas Nã zenodorus p̃cordiis ruptis malo ſanguine ꝓfluẽte:in antiochia ſyrię uitam finiuit. Cęſar aũt & huius poſſeſſionis partẽ nõ paruã herodi cõceſſit: quę inter draconẽ & ga-lileã erat:ulatha:uel paniada: & in circuitu terrã. Dimiſit aũt eũ:& curatoribus ſyrię p̃-cepit:ut ſecũdũ illius ſniam omnia tractarẽtur:& in tantũ fœlicitatis proceſſit: ut cum duo iſti romanorũ iperiũ regerent: cęſar uel agrippa:tertiũ ſibi amicũ cõiunxerũt hero-dem. Qui cũ in tanta fiducia conſiſteret:fratri ſuæ ferorę petiuit tetrarchiã a cęſare:cẽtũ talentorũ fideiuſſor exiſtens:ita ut ſi quid ille patereť filii eius immunes euaderent. Sed cũ cæſarẽ comitatus eſſet uſq; ad mare:rediẽs in terra zenodori pulcherrimũ ei tẽplum cõſtruxit iuxta paniada ubi ſpelũca pulchra in monte conſiſtit:ſub qua terrę altitudo inacceſſibilis eſt aquis imobilibus plena:indeq; fontes iordanis fluuii naſcunť. Quem locũ tẽplo conſtructo:cæſari deuouit. Tunc ẽt tertiam partẽ tributorum conceſſit ſubie-ctis ſuis occaſione ſterilitatis:plus autẽ reconcilians eos: ne aduerſarenť ulterius. Nam in talibus operibus pietate ſoluta moleſte de p̃uaricatis legibus referebãt adinuicẽ. Qui dũ his incitarenť:diligentiam habuit hæc ſedare:auferẽs quidẽ otiũ:& præcipiens ſem-per in laboribus eos occupari. Nã neq; cõmunis deambulatio fiebat:neq; cõuentus i ci-uitate:ſed omnia cuſtodiebanť:& ſeuiſſima torméta captis inferebanť:cũ multi palam uel furtim in carcerẽ Hyrcani tracti illic extingerentť:& intus i ciuitate piter & in uiis. nã erãt q cõuenientes i unũ ſpeculabanť eos. Dicũt ẽt:nec ipſum hoc neglexiſſe:ſed ſe-pius priuatũ accipiẽs habitũ:nocte cũ populis cõuerſabatur:experimentũ faciẽs quid de principatu ſuo ſentirent: & ſi quos omnino atroces:nec approbantes ſua opera inue-niſſet:oĩbus modis perſequebatť:& reliquã multitudinẽ ſacramentis impellebat ſibi fi-delẽ exiſtere:& cogebat fauorẽ cũ iureiurãdo ſibi:uel principatui cuſtodire. Quoꝝ mul-ti placãtes eũ:uel timentes:ueniebant ad quod poſtulaſſet:alios uero ſeruantes ſuã opi-nionẽ:& grauiter ferẽtes q; cogerẽtur, modis oĩbus occidebat. Flectebat aũt & pollio-nẽ grauiter phariſeũ:& ſameã:ſocioſq; illorũ ſibi iurare. Qui licet non obtemperaſſent: tamẽ nõ ſunt torti, dum ueneratiões eius per pollionẽ impetraſſent. Liberati ſunt ẽt de hac neceſſitate hii quí dicũtur apud nos eſſeni. Genus aũt hoc eſt:quod cõuerſatiõe uti-tur:quã apud græcos pytagoras tradidit. De his itaq; i aliis certius explanabo. Eſſenos aũt ex hac cã ſic honorabat:quia maius quiddam de his ſentiebat: q̃ de mortali natura dicere puto. Nã non inhoneſtus ſermo uidebitur: i hiſtoriarũ genere de his talibus inti-mare. Quidã eſſenoꝝ noſe manaemus fuit:p oẽm uitã benigna uolũtate ꝓbatus p̃ſcien-tiã a deo futurorũ habẽs. Is dum adhuc herodẽ puerũ ad doctorẽ euntẽ uidiſſet:ut regẽ iudeorũ ſalutauit. Qui illuſum ſe reputans cõmonebat eũ ſermonẽ adhuc priuatus. Ma-naemus hic ridẽs:& feriens manu poſteriora eius:regnabis inqt fœliciter:nã iam a deo dignus iudicatus es:recole manaemi plagas:ut hoc tibi ſit ſignũ de peccatis i regno cõ-mittẽdis. Iã optima eſt ratio:ſi iuſtitiã & dei pietatẽ dilexeris:& modeſtiã circa ciues ha-bueris:ſed non talẽ & futurũ intelligo dum oĩa cognoſcã. Fœlicitate nãq; oẽs p̃cellis:& habebis gloriã eternã:obliuionẽ uero pietatis uel equitatis poſſidebis. Hęc nõ latebunt deũ in ultimo uitæ ꝓ tuo facinore. Quibus nullatenus aĩum intẽdit:dũ ſpes herodi de-eſſet: paulatim uero:cũ elcuatus uſq; ad regnũ fuiſſet:& fœliciter principatum ægiſſet: accerſiit manaemũ:& de tpe quantũ regnaret cõſuluit eũ. Manaemus aũt cũ oĩno nihil dixiſſet:ſed tacuiſſet: interrogauit ſi decẽ tantum anni regni ſui eſſent: reſpondit:& .xx. & .xxx. ſed ſinẽ nõ addidit. Herodes aũt iſtis cõtentus:manaemũ cũ honore dimiſit: &

ões essenos ꝓpter illũ honorabat. Hæc sibi licet mirãda legẽtibus demonstrare festina uimus: & ostendere: multos apud nos talẽ diuinatiõis habuisse noticiã. Cap. XI.

Interea decimo & octauo anno regni herodes post p̃dicta ędificia: opus nõ mini mũ inchoauit. Siqdẽ dei tẽplũ maximũ cõstruere: & murũ altũ & decorũ erige re iudicauit: dũ putaret id nobilius oĩbus suis factis perficere: & ad eternã memo riã peruenire. Sed dũ nõ facile populo persuaderi cognosceret: ꝓpter operis magnitudi nẽ: conuocans eos hac oratiõe mulcebat. Alia q̃ a mei regno sunt facta o uiri eõtribuli ut de his laudẽ proferã: credo superfluũ tanq̃ mihi qdẽ minorẽ: licet uobis utilitatẽ ma iorem ferre uideant. In difficultatibus enim nec neglexi quæ ad uestra cõmoda pertine rent: neq; in extructionibus mihi magis: quã uobis oĩbus festinaui tutelã impendere: & puto q; dei cõsilio ad hanc fœlicitatẽ euectus sum: ad quãtã non prius gens iudeorũ ali quãdo peruenit. Constructæ nãq; sunt per prouinciã ciuitates: quas habitatoribus ple nas: munitiõibus ornãtes genus nostrum exaltauimus: quas operosum uidet mihi sciẽ tibus enumerare. Quod aũt nitor efficere oĩ pietate p̃cellentius: explanabo. Bene enim nostis: q; istud maximo deo tẽplum nostri patres ædificauerunt: cũ a babylonia remeas sent: & quia desunt ei ad magnitudinẽ in altum cubiti. lx. secũdũ instar illius: quod salo mon cõstruxerat. Nemo negligentiã pietatis parentum nostro; accuset: nõ culpa illo; factum est breuius tẽplum: sed cyrus & Darius idaspe filius huiusmodi mensurã ędifica tionis fieri p̃ceperunt. Quibus illi seruiẽtes: uel successoribus eorũ: & post illos macedo nibus: non habuerunt aptum tps quod ad eiusdẽ antiqui formã istius mensurã perduce rent. Nunc autẽ qñ nutu dei principatui meo pax larga concessa est: & diuitiarũ possessio: & multitudo reddituũ: & quod maximum est: amicitia fauorq; romanorũ: qui oĩum rerum domini existũt: cur nõ studemus relictũ necessitate seruitutis tpe opus corrigere: & integrũ deo p̃bere pro beneficiis eius in meo regno collatis. Talia cõcionãte herode: multis ammiratione sermo pronũciatus p̃ter opinionẽ imposuit: nec aliqua desperatiõe cõmoti sunt nisi q; anxiabãt: ne eo soluto aliquid emergeret: & opus moraretur ad finẽ usq; pduci. iccirco maior illis & difficilis putabat magnitudo conaminis. Quos cũ he rodes cerneret dubitãtes: adhortabatur eos dicens: se non prius deponere tẽplum: nisi oĩa prępararent: quæ ad perfectionẽ eius pertinerẽt. Nã neq; mentitus est: ex hoc quod promiserat. Ille enim plaustra parauit: quæ lapides ueherẽt: decẽ milia elegit peritos ar tifices & mille numero sacerdotes: qui & stolas secundũ eorũ honorẽ habitũq; parauit: sed & quosdam cementarios: alios aũt fabros: alios lignarios eruditos ad tẽpli fabricam hortabatur. Cũq; oẽm apparatũ alacriter aggregasset: antiquis fundamẽtis solutis no ua imposuit: super q̃ templũ erexit: longitudine centũ cubitorũ: latitudine centum cubi torũ: altitudine centũ uiginti. Qui uiginti cubiti: per tps fundamentis deiectis resede rũt: quod post hæc tpibus Neronis renouare deliberauimus: Edificatũ est uero tẽplum ex lapidibus albis & tenacissimis: quo; magnitudo i longitudine uigintiqnq; cubito; altitudine octo: latitudine duodeci erat. Totius Nãq; tẽpli circuitus & porticus undiq; humillima: altissimũ uero mediũ fuit: ut a multis stadiis cõspiceretur & i ꝓuincia cõsti tutis: & cõtra habitãtibus aut accedẽtibus cerneretur: ianuas aũt itroitus & suplimina ria: necnõ & uela: iuxta tẽpli magnitudinẽ uario ornatu decorauit. Aureos flores ãbiẽ tes colũnas fecit: sup quas capita uitis tẽdebat: botros aureos habẽs pẽdẽtes: q mirã dã magnitudinẽ & artificii claritatẽ uidẽtibus exhibebãt propter materiei pulchritudi nẽ. Circundedit ẽt & porticibus maximis oẽ tẽplum: & secundũ quãtitatẽ uniuscuiusq; rei sumptibus oĩa priora superauit. Porticus uero duę maximis parietibus fulciebantur: ipsi autem parietes opere inaudito cõstructi erant. Nã collis erat saxosus: paululum ere-

ctus a parte orientali ciuitatis pronus ſuper arcem: quē dudū rex ſalomon p dei puiden
tiā magnis opibus muro circūdederat: ab inferioribus partibus incipiens: quē uallis al-
tiſſima circūdabat. Saxa uero ab affrico expoſita plumbo ligauit: ut iteriora loca cōple
cterentur multū ſpaciū ſtructura cōprehendēte: & in alto quadrangulo facto: ut uaſti-
tas lapidū a fronte uidereē: ab iteriore uero parte ferro ligati: cōpagmē munirēt īmobi-
lē per oīa tēpora. Cunq; ita factū opus cōtinuaret uſq; ad ſummitatē collis perduxit: &
foſſas circa murū poſitas cōplens: planū ſuper equalēq; confecit: quadriporticus i circui
tu: unaquæq; porticu longitudinē ſtadii concludēte: & itra hanc porticum: circa ipſam
ſummitatē alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat oīa. Ad oriētali uero parte pari lon-
gitudine porticū duplicē habebat cōtra tēpli ianuas cōſtitutā: quā multi reges priores
conſtruxerant circa oēm uero ſacrarii orbē ſpolia barbarorū fixa: q̄ rex herodes deuouit
addens ēt quę & ipſe a barbaris cœperat. Per latus aūt aquilonis turris alta: anguloſa:
munita ualde fuerat quā ante Herodē reges & ſacerdotes generis Aſamoneorū cōſtru-
xerunt: & Barin denominauerant: ut illic ſacerdotalem ſtolā deponerēt: qua cum opus
habuiſſet ut īmolaret princeps ſacerdotū īducebatur. Hāc rex herodes ſuo loco reſerua
uit: poſt cuius obitū: ſub romanis fuit uſq; ad tēpora tyberii cęſaris: ſub quo uitellius ſy-
rię ꝓcurator cum profectus hieroſolymis: & ſuſceptus a populo clariſſime fuiſſet: uolēs
eis uices retribuere: ut ſacerdotalē ſtolā ſub ſua poteſtate haberent: ſcripſit Tyberio cęſa
ri: & ille cōceſſit. Et ꝑmanſit ſtola ſub poteſtate iudeorum: uſq; quo obiſſet rex agrippa.
Poſt quē caſſius longinus cui tūc ſyria parebat: cū cuſpio fado iudeæ ꝓcuratore īpera-
uerunt iudeis ī antoniānā turrim eam deponere: dicētes: romanis oportere dominos eē:
ſicut & prius. Deſtinauit igiē legatos ad cladium cęſatē: ut de his peterent. Qui cū pue
niſſent: iuuenis agrippa romę rex conſtitutus: petens ab īperatore poteſtatem eius acce
pit: ſcribēte uitellio ſyriæ procuratore. Prius aūt ſub ſygillo principis ſacerdotū: & cuſto
dū pecuniarum fuerat: qui ante unū diem celebratiōis ad principē cuſtodiæ romanorū
aſcēdentes: & regrentes ſuum ſygillum ſtolā tollebāt: tranſeuntc uero feſtiuitate in eo-
dē loco deportantes: & principi cuſtodiæ oſtendētes: ſimiliter cum ſygillis deponebat.
Hanc aūt barin: ideſt turrē: iudeoꝝ rex Herodes munitiorē conſtruens pro tēpli cuſto
dia ad gratiā Antonii amici qdem fui: principis uero romanoꝝ: antoniam nominauit. A
parte aūt occidētalis muri quatuor porte ſtabant: quarū una ad aulā tendebat interpoſi
ta ualle quę erat ī medio eius uię: die aūt ad ſuburbana: quarta uero ad ciuitatē: multis
gradibus ad inferiorē uallē tendentibus: & exinde rurſus ad ſuperiora aſcēdētibus. Nā
ex aduerſo tēpli ciuitatis in modū theatri iacebat: circundata ualle altiſſima: p oēm au-
ſtralē tractum. Quarta āt frons q̄ ad meridianū ſola poſita erat: habuit & ipſam qdem
in medio portas ſup quas regia porticus triplici longitudine terminata: ab oriente ualle
incipiēs: ad occidentalē finita amplius tendi non potuit. Opus autē fuerat dignū narra
ri omnibus q ſub ſole ſunt. Siqdē altiſſima uallis ſic erat: ut nullatenus uideri potuiſſet:
ſiquis eius altitudinē attendiſſet: ſup quā porticus ille ſteterat. Ex qua ſiquis a ſummo:
ideſt a tertio tecto notaſſet: & profunditatem edificioꝝ uidere uellet: tenebris profunde
batur: ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Columniarum autē
ordines conſiſtebant in quadra longitudine nā quartus paries colligebatur pariete lapi
deo: groſſitudo uero uniuſcuiuſq; columnæ tres cōiunctas ulnas habebat: lōgitudo au
tem pedes uigintiſeptē: duplici ſpina ſuppoſita: multitudo autem omnium centū ſexa-
ginta duæ fuerunt. Capita uero columniarum ſecundum modū corinthium ſculpta am
miranda propter magnitudinem operis. Cūq; qnatuor ordines fuiſſent: tres qdē media
loca tenebāt: quoꝝ duo eodē mō facti: latitudinē habebant pediū triginta: longitudine

ſtadia tres altitudine qnquaginta pedibus tẽdebãt: medius uero ordo latitudinẽ uigin ti pedũ habebat:altitudinẽ centũ:nã dupla ſup utrũq; fuerat. Tecta uero lignis ſculptis ĩ figuras diuerſas apparebãt:mediq; uero porticus altitudo in imenſum tendebat:habẽs colũnas cõpoſitas politas undiq; quarũ cõpago incõpręhenſibilis oĩbus uidebat. Talis q̃dẽ primus murus fuerat:a medio uero nõ multũ ſecũdus diſtabat:gradibus paucis aſcẽdẽdus:quẽ paries circuibat lapideus:titulũ habẽs: q̃ phibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior aũt murus p auſtralẽ partẽ & aq̃lonis tractũ:tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes:per orientalẽ uero unã maximã per quã tranſiebamus: purificati cũ mulieribus. Inacceſſibile aũt ſacrariũ fuit:intra quod tertiũ erat:ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrariũ ara erat:ſup quã ĩmolationes & holocauſta deo ĩponebant. Horũ atriũ nullomõ rex herodes intrauit, cũ utiq; prohiberetur q̃ ſacerdos non exiſteret:ſed operibus muros & porticus exteriores curabat. Quę cum octo ãnis edificaſſet:tẽplo p ſacerdotes ĩ uno ãno:& q̃nq; menſibus peracto:oĩs populus letitia cõpletus eſt:& primũ q̃dẽ pro celeritate gratias deo agebant:deide de alacritate regis quã ĩ dedicatiõe habuit laudibus eũ extollebãt. Rex aũt trecẽtos boues optulit deo:& alii ſecũdũ uires ſuas:quorũ numerus nullatenus ęſtimabat. Nã cũ occurriſſet tẽpli dedicatio:regiſq; natalitius dies quo principatũ aſſumpſerat: inſignis eſt celebrata feſtiuitas. Cõſtruxerat & effoſſam uiã ad aulã ab Antonia intra tẽplũ ducentẽ p ianuã orientalẽ:ſuper quã & turrẽ ędificauit:quatenus & ſubterraneũ haberet aſcenſum: ꝓpter populi ſeditiones. Dicitur aũt p illud tp̃s dum templum cõſtrueretur:quia in die quidẽ non pluerct: nocte uero hymbres deſcẽderent quatenus tẽpli cõſtructio nõ phiberetur. Quod uerbũ noſtri patres tradiderunt:nec eſt incredibile:ſi & aliã dei ꝓuidentiam aliquis conſideret. Tẽplum quidem hmõi conſtructione finitũ eſt.

INCIPIT LIBER.XVI.ANTIQVITATIS IVDAICAE. CAP.I.

IN amminiſtratione rerũ ſtudium Herodes habens rex oẽs iniquitates ꝓhibere quæ per ciuitates & ꝓuincias fiebant: legem ſtatuit nullatenus priori ſimilem in qua ipſe firmauit fures uẽdi. Quæ res non pœna tãtum grauis: ſed ad cõfuſionẽ patriæ: ſolutionẽq; conſuetudinis exiſtebat. Nam alienigenis & non eundem uitæ modũ habentibus ſeruire in his quæ imperaſſet:peccatum in religionem non pœna excedentium erat:dum ĩ prioribus cautum fuiſſet de hac pœna. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere:non habentẽ uero tantum uenundari non tamẽ alienigenis:neq; imperpetuũ ſeruire iudeum:ſed ſexto anno abſolui. Ergo preter conſtitutionem & preter legem reddi hanc pœnam ſuperbum uidebatur:nec regis ſed tyrãni in uniuerſos ſubiectos tormẽtum atrociſſimum excogitatum:quod populi parabat diſcordiam. Eodẽ tempore herodes ad Italiã nauigauit Cæſarẽ deſiderans ſalutare: & uidere filios ſuos romæ degẽtes. Cæſar quidẽ amicabiliter eum ſuſcipiens:pfectos ei doctrina filios reddidit:quos & ad propriam domum reduxit. Cum uero ab Italia rediſſẽt ſtudium populi circa iuuenes erat:& pſpicuos eos omnibus fecit magnitudo corporis: & regius ornatus forma nõ deficiente. Et inuidioſi ſtatim uiſi ſunt Salomæ ſorori regis: & illis qui accuſationibus matrãnem damnauerant:dum putarent:ſi pręualerent ultionem exigerent de his quæ ĩ matrem ſuam cõmiſſa uidebantur. Cauſam uero timoris ad illorum criminationẽ tranſferebant: dum dicerent:non libenter cũ patre eos commorari propter matris interitum:& quia iniuſtum eis uideretur ſimul cum interfectore ge-

nitricis mãere:& ex ueritate ſumẽtes initiũ ad ueriſimilitudinẽ deſcẽdẽtes affligere eos tentabãt:& fauorẽ patris quẽ erga filios habebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebant:ſed in multitudinẽ rumorẽ ſpargẽtes:Herodi nũciari credebant:unde odiũ in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpitione uel accuſatiõe prætermiſſa:rex amore filiorũ honores largitus eſt & uxores eis nobiliſſimas iunxit. Ariſtobolo qdẽ filiã Salomę beroni cẽ; Alexãdro uero Archelai regis capadocũ filiã Glafiram. Cap.II.

Vm hæc diſpoſuiſſet:& audiſſet Marcum agrippã nauigaſſe rurſus ab Italia ad aſyã:feſtinauit ad eũ:a quo petiit: ut ad regnũ eius accederet:ut obtineret q̃ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cũ flexus eẽt:lætus ad iudeã pueuit. Herodes autẽ nihil quod ei placuerit reliqt: in nouis ciuitatibus eũ ſuſcipiẽdo: ędificia demonſtrando ampliſſima:& omni deliciarũ apparatu reficiẽdo eum cũ amicis in ſebaſtia:uel cęſarea portu a ſe conſtructo:& in oppidis Alexandrio: & Herodio uel Hyrcanio. Ducebat etiã ad eũ ad ciuitatẽ hieroſolymorũ:occurrẽte cũcto populo cũ laudibus. Agrippa aũt deo qdẽ cẽtũ boues imolauit: pauit ẽt magnifice populũ. Qui licet multos dies illic uellet remorari:tñ ꝓpter tẽpus nauigationis feſtinauit rurſus ad Oniã: muneribus ab Herode multis donatus:una cũ ſuis amicis nobilibus perueuit. Cap.III.

Ex aũt poſt hyemẽ ueris tpe ꝓperauit rurſus ad eũ:ſciens exercitũ ad boſphorũ ꝓducturum. Cunq; per rhodum & choo nauigaſſet: putauit eum in leſbo iuenire. Flatu uero aquilonis in chio remoratus eſt:ubi multos ſibi occurrẽtes donis regalibus honorabat. Cunq; ciuitatis porticum uidiſſet dirutam: quã i bello mitridatico depoſitam:non facile ꝓpter magnitudinẽ & pulchritudinẽ reſtaurari contigerat:pecunias prebens quãte ſuperabũdare potuiſſent ad operis perfectionẽ:præcepit ciuibus:ut non negligerent: ſed citius ornatũ ſuæ ciuitatis erigerent. ipſe uero ceſſante procella:ad mitilenã acceſſit:& exide ad bizantiũ profectus: cum audiſſet ultra cerulas cautes iam agrippã nauigaſſe: feſtinauit & ad ſinopẽ ponticam deſcẽdẽs:ſubito illi inſperatus apparuit:a quo libẽter exceptus:honoribus fruebatur. Cũ quo & totius expeditiõis tẽpore labores partitus eſt. Cunq; prouincias ponticas ordinaſſent:per paflagoniã & capadociã:& exinde per maximã phrygiã profecti:epheſi peruenerunt:unde ad ſamũ nauigauerunt. Multa uero per ciuitates ſingulas beneficia regis ſecundum petitiones iterpellantium fiebant:dum largitionibus minime parcerent: ſed & ſi qui aliquid ab agrippa petiſſent: arbitrio ſuo poſtulata cõplebat. Cũq; bonus & largus præſtando petentibus eſſet:nullũq; cõtriſtaret:agrippã ſimiliter ad bñficia ꝓuocabat. Nã ilienſibus & militenſibus eũ reconciliauit iratum:perſoluit & pecunias quas ꝓcuratoribus cæſaris chii debebant:aliorum quoq; petitiones munificẽter complebat. Cap.IIII.

Vmq; ad oniam pueniſſent:iudeorũ populi p ciuitates habitantes:tẽpus & fiduciã nacti uiolentias referebãt quas paticbãtur dũ & legibus ꝓpriis uti nõ ſinerentur:damnata etiam calũnia exactorũ in feſtis diebus darent & pecũias quas ad hieroſolymam trãſmittebant:& multis calamitatibus opprimerentur:romanis ſemper pręcipientibus eis ſecundũ ꝓprias leges uiuere. Quæ cum ſuggeſſiſſent herodi:pręſentauit eos ut audiret agrippa eorum allegationes:Nicolaum autẽ quendã ex ſuis amicis dedit: q pro eis peroraret. Agrippa uero romanos nobiliſſimos:& reges & potentes q tunc præſto erãt cum ad conciliũ ſecum ꝓduxiſſet:Nicolaus ita pro iudeis locutus eſt. Omnes quidẽ o maxime agrippa indigentes oportet pro neceſſitate confugere ad eos: q uiolentiã poſſint auferre. Hi uero qui nunc interpellant:fiduciã prius a uobis datam quã ſepius optauerunt:nullatenus ſe ꝓdere p uos poſtulant qui dediſtis. Petũt enim ut hęc quę acceperũt a uobis qui ſoli poteſtis pręſtare, ſeruent. Nã damnis afficiuntur:nõ

ab aliquo meliore:ſed ab his quos pariter ſecum ſubiectos uobis eſſe cognoſcunt.Et ſiquidē maxima ſunt quæ a uobis meruerūt laudabiles uidenť:q; ita ſe probauerunt bñſi ciis dignos:ſi uero minora ſunt:inhoneſtū eſt: ſi nec hæc firmauerunt q̄ p̄ſtiterūt. Hiq uiolentiā iudeis ingerunt niſi putarent bonos eos eſſe:q; a uobis talia meruiſſent:nō eis inuideret:& ueſtra beneficia ceſſare niterentur.Quod ſiquis interroget:utrū uelint patriis legibus ipſi priuari.i.īmolatiōibus & p̄pis quia factis diis offerūt:ſcio libēter eos omnia pati:quam patrias leges amittere.Nā & bella propter hoc multi amplectuntur uerētes:ne tranſgrediātur patrias leges:& libertatē qbus nūc uniuerſum hoium genus per uos potitur: quod nos ēt petimus ut liceat nobis per ꝓuinciam ſeruare ſolēnia.Cur ergo hi quæ pati uolunt:in alios cōmittunt.Illud uero conſideremus, Nūquid eſt populus:aut ciuitas:aut gens aliqua hominū: quibus maximū bonū apparuit cōtinentia ueſtri imperii:uel potētia romanorum: uel audet aliquis eorū beneficia infirmare: licet ſit amens.Nā nemo eſt:qui nō horum particeps:uel publice uel priuatim exiſtat.Quod & ſiqs auferat quæ uos donaſtis:nihil firmū:neq; ſibi quod per uos habuerit obtinebit.Veſtra enim beneficia qs enumerare prævaleat.Si recordatus fuerit regnū antiquū & modernum imperiū:multa exiſtunt:quę a felicitate ueſtra conceſſa ſunt.Noſtra uero licet clara ſunt:nō tamen inuidioſa: ꝓpter uos qui donaſtis.Hoc tantū perfrui poſtulamus: ut ſine impedimēto patriam religionē ſeruemus.Quod & per ſe inuidioſum eſſe nō debet:ſiquidem deus letatur honoratus.Ex noſtris uero ſolēniis nihil ihumanū eſt:omnia enim religioſa & iuſtitia ſalutari deuota.Neq; celamus mandata:quibus utimur monimentis pietatis & humanarū ꝓfeſſionum.Septimū uero remittimus doctrina noſtrorū ſoléniū ibuti.Quapropter nullatenus peccamus:bonę nāq; probanť leges quas colimus ſiquis per ſe eas reqrat:& antiquæ exiſtētes:licet & aliquibus non ſic eſſe uideanť: ut earum honor p longitudinē tēporis non facile repellať ab his qui & eas caſte cuſtodiunt:quibus nos priuant uiolentiā.Pecunias nāq; quas deo cōferimus: rapiētes manifeſtum ſacrilegium cōmittunt.Vectigalibus uero grauantes nos i feſtis diebus:ad iudicia & ad mercemonia nō neceſſaria nos pertrahunt:pro contumelia religiōis quā nos colere cognoſcūt: de qua non iuſtum odiū habēt.Siquidē ueſtrum imperiū q; omnibus dominatur probitatē quidē laudat:cōtumelias autē fortiter abhorret. Poſtulamus igitť maxime agrippa uiolētias auferri:ut non prohibeamur legyptimis noſtris in ſolēnitatibus perfrui:& ne ſubſtantiæ noſtræ rapiant ab his quibus nullam uiolentiā inferimus. Nā petimus non tantū iuſta:ſed ēt a uobis primo donata:poſſumuſq; pro his ſenatuſconſulta:& tabulas in capitolio poſitas legere quas certum eſt experimento noſtræ circa uos fidei datas.Et ſi nullatenus fideles uobis apparuiſſemus:deberent tamen firma eſſe quę donaſtis:& nō tantū nobis:ſed etiā oibus hoibus p̄ſtatis: eos beneficiorū largitionibus ampliantes:quos; ſingula ſiquis enumerat poſt immenſam orationem longo ſermone cōficere.Nos uero hæc iuſte impetraſſe ſi uelimus oſtendere:ſufficiat nobis ut priora taceamus hic noſter rex:q uobiſcū p̄ſens reſidet. Qualiter eius fides erga ueſtrā familiā claruit.Quis enī fauor eius:aut quis i uos nō cogitatus eſt honor:aut cauſa qua defuit.Quis cohibet ueſtra circa nos numeranda beneficia explanare. Sed bonū puto: prius patris eius antipatri res geſtas explicare.Qui cū ęgyptum cęſar intraſſet: cū duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit:nec in terreſtribus certaminibus:neq; naualibus minor apparēs.Et qd oportet dicere:quantū profecit illo tpe:tot donationibus cęſaris accumulatus.Singulas uero mēorare cęſaris epiſtolas qs tūc ſenatui ꝓ ipſo deſtinauit: publicos ēt honores:q; ciuē romanum ordinaſſet:ſupfluum puto referre. Sufficit enim me demonſtrare:iuſte nos beneficia ueſtra poſſediſſe:quę per uos poſtulamus

confirmari: quę et ſi prius nō extitiſſent ſperabamus affectū circa uos noſtri generis: & ueſtri erga nos acqrere. Nunciat̃ .n. nobis ab hieroſolymorū iudeis: qualiter ꝓuinciam ingreſſus eſſes: & deo pfectas imolationes: honorādo eū integris ſupplicationibus pſoluiſſes: & qūo populū pauiſſes & ab illo munera ſuſcepiſſes: quæ ꝑ gētes & ciuitates ſigna uel iudicia hoſpitalitatis & amicitię ueſtræ putantur: quę meruit iudeorū gens per herodis prouidētiam. Hæc admonētes una cū iſto tibi confidēte rege: petimus te nihil ſupfluum: ſed ut quæ uos dediſtis ne concedatis ab aliis auferri. Cum hæc Nicolaus diſſeruiſſet: nulla eſt facta a gręcis controuerſia. Non enim in iudicio hęc: ſed in conuentu uentilabantur: hac tamen occaſione proſatiſfactione uſi ſunt dicentes: q̃ inquilini ꝑ ꝓuinciam iudei uiolentiam habitatoribus eius ingererent: dū illi indigenas ſe demonſtrabant: & licet ſuis ſolēniis uſi: tamen nihil lederent eos. Cap. V.

Rgo intelligēs agrippa uiolentiā eos pati: hæc reſpondit: propter herodis amici
e ciam uel fauorē: paratum ſe eſſe cuncta iudeis concedere. Tamen iquit quę poſtu
lant ꝑ ſe iuſta pſpiciuntur: & ſi amplius petiſſent: non me piguiſſet: quę nō lede
rent romanū imperium eis concedere. Sed qūo hęc & prius acceperunt: infirmari nulla
tenus concedo: quos uolo ſine moleſtia propriis ſolēniis potiri. Cū hæc iterlocutus fuiſ
ſet: concilium dimiſit. Herodes autem affectui eius gratias exoluebat. Ille pariter eum
amplectabatur: & ita tunc diſceſſerunt. Cap. VI.

Ex aūt domi reuerti uolens: nauigauit: & ad cęſarem ductus: non multis diebus
r ꝓſpero flatu uētorū ad hieroſolymam ꝓuenit. Vbi cōciliū totius populi congre
gans: cū multi ex ꝓuincia cōueniſſent: cōtiōe habita: oratiōnē totius ſuę pfectio
nis explanauit: & q̃ iudeis in aſya per eū ꝓueniſſent: ut ſine uiolētia iposterum poſſent
degere. Narrauit ēt quæ fœlicitas uel gubernatio ſui principatus eis profuiſſet: necnon
& quartam partē fiſcalium pręteriti anni conceſſit. Qua illi oratiōe uel gratia lætati: cū
ſumma exultatione: bona orantes regi receſſerunt. Cap. VII.

Rocedebat aūt ſeditio domeſtica: & acerbiorē accipiebat prouectum: cum tanq̃
p hereditarium odium ſuſcepiſſet circa adoleſcētes ſalome: & ſumpſiſſet de matris
eorum morte audaciam: dumq; uellet neminē illis relinquere: qui poſſet mortē
eorū uindicare. Cūq; adoleſcētes a genitore diſcordarent: memoria matris quę falſis ac
cuſationibus fuerat interempta: & imperii cupiditate: rurſus ſimile malum priori ortum
eſt: dū derogationes ab illis circa Salome & ferora fierent: inſidiæ uero ab his circa ado
leſcentes. Nam odium par pro alterutris fuerat: modus autem odii non ſimilis dum illi
qdē manifeſte detraherēt: inhōeſtū putantes ita celare: illi uero nō tali mō: ſed callide &
maliuolis accuſatōibus uterētur: ſeducētes: ſemp adoleſcētes quorū audaciam putabāt
ad necem poſſe fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur: nec
eam credebant iuſte periſſe: immo magis feſtinabant in auctorem homicidii uindicare.
Deinde cuncta ciuitas iſtis ſermonibus completa miſerabatur innocentiam adoleſcen
tium: diligentia uero Salome creſcebat: & ab illis occaſiones accipiebat: dum ſic cōtri
ſtarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enim: miſere quidem cōtigiſſe
matris obitum: ſe uero miſeriores: qui compellerentur cū interfectoribus matris cohabi
tare. Hæc autem ad peiora abſentia regis procedebant. Cap. VIII.

Vm ergo herodes rediſſet: & populo iterlocutus eſſet ſicut p̃diximus: ſtati ſermo
c nes ad eū ꝑ ferorā & ſalomen ꝓferebant̃: magnū ei ab adoleſcētibus periculum
iminere: q; minime ſuſtinerent inultū matris interitum. Addebant ēt: q; archelai
capadocis ſpe niterentur: tanq̃ per illum ad cęſarem profecturi: & patrem herodem ac
cuſaturi. Per quæ confeſtim conterritus herodes obſtupuit: quod & alii eadem nuncia-

ſet. Recordabatur aũt priſcas calamitates: q; nec uxore priuatus: ſeditionibus liberata domus eius fuiſſet: quę priorũ grauiora & peiora pateretur. Quapropter contriſtabat: q; oĩa præter ſpem fœliciter ei forinſecus deus pręſtitiſſet: & domeſticis calamitatibus mínceret. Turbatus ergo & hmõi calamitatibus afflictus: in deiectione adoleſcentium antipatrũ filiũ ſuum ante principatũ ſibi genitũ de priuata uxore illis prępones: oĩa in eũ tranſtulit: dũ putauit ſic conterere filiorũ fiduciã mariamne: & temeritatẽ eorũ dam nare: dũ illi crederent aliũ præter ſe patri ſuccedere: depoſitoq; de antipatris ꝓuectione ſupcilio poſſet eos ad meliora cõuertere. Quod non ſicut putauit euenit: nã pueris oĩno ſua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quã prius non habuit feſtinauit fratres affligere: eorũq; accuſatoribus cõſentire: q; bus pater facile credebat: alienatus a filiorũ amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionẽ ueniret: patris animũ in fratres accẽdebat: nã multos iam acquieſcerat ſuę uoluntatis miniſtros ꝓpter ſpem quã de regno iã habuit: fide uero patris putabat hęc facere: unde plus triſtitię adoleſcẽtibus occaſiones creſcebãt. Nã ſæpius ab eis lachrymæ ꝓ contẽptu ſuo & matris recordatiõe fundebant: patremq; manifeſte apud amicos tanq̃ iniuſtũ accuſabãt. Quæ malitioſi ꝓ antipatrũ herodi renunciantes: non paruã in aula ſeditionẽ cõmouebãt. Quare exacerbatus rex accuſationibus humiliare nimis mariãne filios uolens: maiora in honorẽ antipatri excogitabat: adeo: ut & matrẽ eius dudũ contemptã reduceret: & cęſari ſępius ꝓ eis ſcriberet. Agrippa uero poſt diſpenſationẽ decẽnalẽ aſyæ romam aſcendẽte: rex a iudea nauigans ad eũ ſolũ antipatrũ ſecum duxit. Cui eũ cũ multis donis cõmendauit: quatenus romæ cæſari amicũ faceret: ut iã oẽs crederent contẽptis adoleſcẽtibus in illũ regnũ patris tranſferri. Ipſe quoq; ſcribens romę multis amicis antipatrũ cõmendabat. Qui contriſtabatur: q; abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime ꝑualeret: timebat enim: ne mutatus pater: modeſtius filios mariamne diligeret. Cũq; hæc cogitaſſet: ſua maligna uoluntate uſus: exinde incitare patrẽ ſperabat: unde cõtra fratres frequẽter ſcribens: uereri patris interitum fimulabat: uſquequo herodẽ ad tantã irã uel furorẽ perduxiſſet: ut iã a patre cõtra filios uiteret. At ille ne tãtũ facinus perpetraret: melius putauit romã nauigare: & filios apud cæſarẽ accuſare: nihilq; ſibi tale pmittere: quod ꝓpter magnitudinẽ impietatis piculoſum exiſteret. Cũ uero romã perueniſſet: & ad aquileiã ciuitatẽ prexiſſet: cęſarem compellare feſtinãs: tpe apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit: filioſq; ſuos præſentans: inſolentiã & audaciã eorum accuſauit: q; feſtinaſſent patrẽ ſuũ pimere: regnũq; tyrannico more inuadere: dũ ipſe licentiã haberet non neceſſitate: ſed recto iudicio tradere regnũ pmanenti filio circa paternã pietatẽ quã a cæſare pręcepiſſet: ut quẽ uellet ſibi ſucceſſorẽ relinqueret: eũ illi nõ ſolũ regno ſed & uita mererent priuari: qui tale facinus in patrẽ moliti ſunt: quorũ temeritatẽ diu portans: nunc cogeretur cæſaris aures talibus uerbis polluere: cũ nihil paſſi ſint moleſtũ aut grauate a patre: cur uero iniuſtũ eis uideret: ſi principatũ quẽ multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit concederet & ꝑberet ei quẽ meritũ eſtimaret. Nã hoc inqt ꝑmiũ cũ aliis iuſtitiæ donis exiſtit: ſi meritis quiſq̃ gratiã ꝑcedentẽ recompenſauerit ei q talẽ diligentiã habuerit: ut retributione tanta dignus exiſtat. Impiũ enim eſt uel de hoc ipſo cogitare: dũ nõ poſſint ad regnũ niſi patre perempto accedere: q bus hactenus pater honores uel dignitias adminiſtrauit: cõiugeſq; nobiliſſimas genere copulauit: ariſtobolo qdẽ filiã ſuæ ſororis: alexandro uero filiã archelai regis capadocũ. Pro q bus cõmiſſis dũ talia feciſſent: poteſtatẽ habens nõ in eos ſe uindicaſſe dicebat: ſed ad cõem benefactorẽ cæſarẽ adduxiſſet: & auferens a ſe totũ quantũ aut pater ieſus: aut rex inſidiatus potuiſſet agere pariter eos in iudicio ſecũ fecit aſtare: & reliquũ eſſe: aut eos occidi: ne cũ timore maximo

ipſe uiueret: aut ſe opprimi: quatẽus utriq; fabula hoium uel obprobriũ foret. Cap. IX.

Vm hæc herodes apud cæſarẽ filios ſuos accuſando dixiſſet: iuuencſq; eo dicente lachrymarent: & confuſi de tali accuſatione licet liberũ ſermonẽ ac fidelẽ a conſcientia poſſediſſent: tñ patris criminationibus difficilẽ ſatiſfactionẽ putabãt fore: dũ arbitrarent honeſte & cũ fiducia patrẽ redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymę cũ gemitu: dũ timerent: ne putarent mala cõſcientia ſatiſfactionẽ non inuenire. Turbationẽ aũt eoꝝ cęſar attendens: ſicut erãt innoxii: credidit: q; conſcientia non facinoroſa: ſed iperita modeſtia minime ſeſe pręualerẽt purgare. Vnde ẽt facti miſeratione digni cũctis præſentibus patrẽ cõmouerũt ad uerã miſericordiã: uidẽteſq; ꝓpitiũ eũ & cæſarẽ: & alios preſentes: unus eorũ alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt. Pater inqt: tuus qdẽ erga nos affectus euidenter manifeſtus: ex ipſo iudicio apparuit. Nã ſiqd in nos crudele recogitaſſes: nõ nos ad oium ſeruatorẽ cęſarẽ deduxiſſes: dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enĩ quẽq; uolens interficere: ad tẽpla eũ ſacrariaq; producit: unde uita conqriẽ: quæ morte nobis peior exiſteret: ſi tale aliqd in patre cogitaſſemus. Siquidẽ ſermonẽ fiducia ueritatis inuenit: cũ beatos nos fore ſciamus: te mitigantes: & picula fugientes: ſi uero accuſatio prævaluit: ſolẽ iã uidere ſupfluum iudicamus. Quod ergo dicis: regnũ deſiderare nos uerſimilis contra iuuenes cã uideꝫ: & q; de miſere matris interitu ſubiungis: a priori calamitate argumenta percipiens: nobis ingeris crimen. Conſidera tñ: quia nec cõmunia cunctis exiſtunt: & ſimiliter in aliis dici poſſunt: dum nihil prohibeat: ſi regis: filii ſint iuuenes: & matre eorũ defuncta: oẽs in ſuſpitione patris eſſe tãq; inſidiatores. Sed opinio eorum ad talẽ crudelitatẽ nõ ſufficit. Dicat uero qſquã ſi tale aliqd præſumptũ eſt a nobis: unde credibilia hæc appareant. Nunquid hoc manifeſtis indiciis poterit approbari: aut ueneni cõfectio: aut equaliũ cõiuratio: aut ſeruorũ corruptio: aut litterę contra te deſtinatæ: dũ & hæc poſſent licet nõ facta criminationibus confingi: domo regia non cõcordante. Principarũ ẽt quẽ tu dicis pręmiũ eſſe pietatis: ſæpius euenit cãm fieri malignę rei. Culpã nãq; noſtrã nullus probabit. Accuſatiões uero quẽadmodũ ſoluat: q excuſatiões non uult audire. Locuti ſumus quiddã: ſed non contra te: nã hoc iniuſtũ eſſet: ſed in eos: q ſiqd dictũ fuerat minime tacuerunt. Matrem uero qdẽ noſtrã planximus: non q; defuncta eſſe: ſed quia derogabatur ei ab indigniſt uolẽtibus principatũ inuadere. Scimuſne patrẽ poſſidere qcquã & nos nõ poſſidemus. Et dũ regis honoribus fruamur: fruſtra feſtinamus: ſi te occidendo regnũ tenere uolueri mus: qbus pro hoc facinore nec terra peruia: nec mare nauigabile uideꝫ. Nunquit ſubiectorũ pietas: & gens religioſa concedere habuit parricidas rempublicam obtinere: aut ſanctiſſimũ a te confectum ingredi templũ. Vt uero hæc oia omittã: homicidiũ multũ uiuente cæſare poſſet dimitti. Sed neq; filios impios creaſti: neq; ſtultos: ſed infœlices: teq; indignos. Si uero neq; cauſas habes neq; inſidias iuuenis: qd tibi ad fidẽ ſufficit: in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturã ſumere: q; nos non incitare: ſed magis mitigare poſſet. Amplioré qdẽ ſatiſfactionẽ uolebamus ſermone inſerere: ſed nõ recipiunt prolixioré orationẽ: quæ minime cõmiſſa cernuntur. Quapropter ante oium dominũ cæſarẽ ꝑſenti tpe paciſcimur: ſi ſine ſuſpitione tua cũ ueritate circa nos tuũ affectum oſtendis: pariter poſſumus uiuere: licet non fœliciter: qa maxima mala ſæpius ex falſo crimine generant ꝑmanente utiq; in te aliquo merore culpę noſtrę. Nã nobis uita iocunda non uideꝫ: ſi tu eã ut imeritis largiaris. Cũ hęc dixiſſet: & cęſar: nec prius magnitudinẽ criminationis crederet: tũc magis placabaꝫ: & frequenter Herodẽ attendẽs: uidebaꝫ mitigare. Cũq; ꝑſentiũ miſeratiõe rumor in aula diuulgatus eſſet: regẽ faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nã adoleſcẽtũ ætas: corporis pulchritudo mirãdũ eis

auxiliū conferebat:plus uero:qa oratio cōueniēter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat.Cæſar autē modicū remoratus:ad adoleſcentes qdē licet ab accuſatione extranei uiderent:hoc ipſū tñ peccaſſe eos ꝓnunciauit:qꝫ nō tales ſe patri ꝑbuiſſent:ut nō darēt crimination occaſionē.Herodē uero petebat:ut oēm opinionē abiiciens reconciliarēt cū filiis:dū non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſe cōmitti.Cum hęc perſuaſiſſet: iuuenibus innuit ad ueſtigia patris ſeſe proiicere.Qua ſupplicatiōe pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus:quod cernentes qꝫ aderat flexi miſeratiōe in lachrymas facile proruperunt.Illi aūt gratias cæſari agentes pariter diſceſſerūt:& una cū his antipater ſimulans letitiā ꝓ eorū reconciliatione celebrata.Poſtero die Herodes qdē cęſari donauit trecenta talenta:ad ſpectacula & munera populo romano tribuēda.Cæſar aūt metalli ei ęris cyprii dimidios reddidit:& dimidiā ꝓcuratiōnē ꝑbuit:& hoſpitalitatibus eū & muneribus honorauit:& de regno poteſtatē conceſſit:quē uellet filiorū ſucceſſorē relinquere:uel partiri unicuiqꝫ regnū:ut ad oēs ꝓueniret:illo tñ uiuente hoc agere non ꝓmiſit dicens:oportere eū dū uiueret & regni:& filiorū donationē poſſidere.Hæc dum ordinaſſet rurſus rediit ad iudeā.In cuius abſentia nō parua pars regni defecerat tracotidis:quos relicti iudices iterū ſub impiū eius redegerunt.Herodes aūt cū filiis dū nauigaret:& ꝓueniſſet in eleuſiā cilitię:quę poſtea ſebaſte dicta eſt:inuenit cappadocię regē archelaum expectantē:& de filiorū reconciliatiōe gaudentē:& qꝫ alexander q filiā eius habuit ab accuſatione ſolutus eſſet:donationeſqꝫ ſibi inuicē ut reges dederunt.Vnde cū herodes ad iudeā ꝓueniſſet:& ingreſſus in templū fuiſſet:de ſuis proſperis actibus allocutus eſt populū cæſaris in ſe munificētiā explanans.In fine uero ad perſuaſionē filiorū ſermonē conuertit:ut in aula:& in aliis cunctis cōcordarent:quos & poſt reges futuros demonſtrauit:primū antipatrū:poſtea uero filios mariāne:alexandrū & ariſtobolum:hortabaturqꝫ eos dū ipſe uiueret ſibi in oībus obedire:qa nec ꝓ ætatē impedirēt:nec ꝓ ſenectutē ſuā rempublicā gubernare.Cū hæc dixiſſet:contione dimiſſa multi ſub expectatione filiorū eius nouis rebus ſtudebāt. Cap.X.

Odē tpe pfecta eſt cæſarea:quā edificauit decennali tpe:uicesimooctauo anno regni ſui:olympiade cēteſima:& nonageſimaſecūda:cuius in dedicatiōe celebratio uel apparatus munificentiſſimus fuit.Nā ꝓceperat carmina muſica uel paleſtras conuenire.Prępauerat ēt feras:uel gladiatores:curſuſqꝫ equorū:& reliqua mirāda ſpectacula in honorē qquennalis cæſaris.Cui cæſar cū ſua uxore iulia ꝓ dedicatiōe ciuitatis maxima liberalitate ſummū direxerāt apparatū:quoꝝ ſumma qngentis talentis eſtimata eſt.Cūqꝫ multitudo ad ciuitatē cōueniſſet ꝓ ſpectaculis & legatiōes quas populi deſtinauerant beneficiis eius gratias agētes pariter occurriſſent:cūctos ſuſcepit in diuerſoriis & conuiuiis ꝓ dies quindecim:ac ſpectacula uel delitias miniſtrauit:unde inſignis eius magnanimitas potuit diuulgari.Quapropter perhibent cæſarē uel agrippā ſæpius dixiſſe:qꝫ magnitudini Herodis iperium eius deeſſet:& dignū eum eſſe ſyrię uel ægypti regnū poſſidere.Poſt huius urbis dedicationē in campo q caſarſalam uocabat loco aquoſo & optima terra arboribus:& fluuio circundata ciuitatē edificauit:q̄ nomine antipatri antipatridā nuncupauit:pulchritudine uel amenitate decoratā:necnon & nomine matris locū iuxta hierichuntē ędificans munitiōe uel domiciliis optimū cyprū nominauit:imo & nomine fratris faſelī:ꝓpter amorē quē in eum habuerat conſtruxit turrim in ea ciuitate:non minorē faro alexandrino ꝓ munitione ciuitatis:quā in fratris memoriā faſelū uocauit.Appellatiōis uero eiuſdē & ciuitatē circa hierichuntē cōdidit. Beneficia ipſius q̄ aliis ciuitatibus ꝓ ſyriā & ellada uel apud quos cum contigit ꝓficiſci donauit,minie poſſumus explanare:nobiliſſima uero uel maxima facta eius in rhodios

extiterunt. Siqdē pithiū ipſe ſuis ſumptibus conſtruxit: & p̄buit multa talenta ad nauiū confectionē. In nicopolitana ēt ciuitate quā in acciaco cęſar edificauerat: multa publica loca condidit. Antiocheuis magnā ciuitatē ſyrię habitātibus plateā longā in media ciuitate poſitā ex utraq; pte porticibus ordinauit: & uiā lapide polito ſtrauit: ad ornātū & uoluptatē habitantiū: necnō & olympiacū certamen appellatione dignū ꝓpter pecuniarū inopiā melius reddituris deputatis effecit: & immolationibus uel reliquo ornatu celebrationē eius inſignē reddidit. Pro qua munificentia perpetuus agonitheta nominatus eſt. Aliis qdē mira uidet̄ differentia uoluntatis naturę eius. Nā ſi largitiones cōſideret̄: quas oībus donauit hominibus: quis p̄t negare munificentiſſimę naturę eū fuiſſe. Si uero tormenta & iniquitates in ſubiectos uel domeſticos eius attendant̄: duriſſimus & ferus oīq; pietate alienus putat̄. Vnde inconſtantē & ſibi cōtrariā eius uoluntatē eſtimabant. Quod ergo minime puto: dū unā cām in utroq; dominantē cōſidero: nā dū ad imenſam largitionē munificentiāq; ꝓduceret̄: ſi alicubi præſentis gloriæ ſpes occurriſſet uel futuræ: ſumptibus ꝓfuſis alacriter eā emere feſtinabat. Quapropter cōpellebat̄ ſeuus in ſubiectos exiſtere: dū p̄ſentibus cōſumptis pecuniis: alias uellet acquirere. Cūq; cognoſceret ꝓpter uiolentias ſuas ſe ſubiectorū odio teneri: corrigere qdē uitia nō facile poterat: conabat̄ aūt odiū ſuū occaſione pecuniarū ulciſci. Familiariū uero q eū uerbo nō placauiſſet: ſe ſeruū dicēdo: aut ſi ſuſpicatus fuiſſet aliquē de principatu cogitare: nullatenus ſe poterat moderari: ſed p̄ſequebat̄ & cognatos & amicos: tanquā hoſtes. Et dū uellet ſolū ſe honorari, talibus delictis ſuccubuit. Teſtimoniū & enim p̄hibēt hmōi paſſionis eū fuiſſe: in cæſarē uel agrippā: uel in alios amicos honores exhibiti. Nā qualiter ipſe adulabat̄ maioribus: ſimiliter ſibi a ſubiectis fieri expetebat. Sed gens iudeorū lege hoc agere ꝓhibet̄: & cōtēpta inani gloria: ſolam expectat iuſtitiā. Vnde rex eos exoſos habebat: q; nō potuiſſent eū tēplis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in ſuos qdē ſeuiſſimū: in extraneos uero munificū paruiſſe. Cap. XI.

Interea iudei p aſyā & libiā atrociter affligebant̄: dū non eiſdē legibus ſicut ſub antiquis regibus uterent̄: ſed uiolentia paganorū opprimerētur. ut pecūias ſacras uiolenter amitterēt: ideoq; ad cæſarē ꝓ his legationē deſtinauerūt. Qui ſcribens p ꝓuinciā: ſuis eos legibus uti præcepit: quarū exēpla ſubiungimus q̄ demōſtrant uolūtatē quā ab initio ꝓ nobis romani iperatores habuerūt. Cæſar auguſtus pontifex: tribunitię ptātis dicit. Quō gens iudeoꝝ fidelis non ſolū præſenti tpe: ſed ēt priori: & magis patri meo dictatori Cæſari populoq; romano: & princeps Hyrcanus apparuit: placuit mihi & ſenatui: cum ſnia populi romani iudeos ſuis legibus: & patrio iure frui ꝓmittere: ſicut ab Hyreano principe ſacerdotū altiſſimi dei: & ſacraria eorū inuiolata ꝓmanere: & pecunias ab eis ad hieruſalē trāſmiſſas reddi cuſtodibus pecuniarū: neq; uadimonia ſabbato uel ſexto die ab hora nona exigi. Siquis aūt inuētus fuerit auferens ſacros eorū codices: aut pecūias a ſynagogis: hmōi ſacrilegiis teneat̄: & ſubſtātia eius publico romę deputet̄. Suggeſtionē uero eorū ꝓ pietate mea quā habeo ſup oēs homines: p gaiū marciū cenſorinū mihi porrectā: & hoc decretū p̄cipio ꝓponi in nobiliſſimo loco: quē oīs aſya meo nomini dedicauit. Siqs aūt tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionē: non mediocrem pœnā exſoluat. Scriptū ē in tēplo cęſaris. Cęſar norbano flacco ſalutē. Iudei q antiqua conſuetudine ſolent pecunias ſacras ad hieroſolymā tranſmittere ſine impedimēto hoc faciāt. Hæc qdē cęſari uiſſit. Agrippa uero ſcripſit ꝓ iudeis hoc mō. Agrippa magiſtratibus: ſenatui: populoq; æpheſiorū ſalutē. Pecuniarū ſacrarū q̄ in hieroſolymorū tēplū tranſmittūtur: diligentiā & cuſtodiā in aſya iudeos habere p̄cipio: ſecūdū patriū morē. Hos aūt q ſacras pecunias iudeorū auferūt: & ad aſylū cōfugiūt iubeo retrahi: iudeiſq;

tradi:quos iure ēt sacrilegii retrahunt.Scripsit uero silano magistratū gerenti ne sabba
to iudei cōpellant uadimonia p̄bere.Marcus agrippa:eirenensium magistratibus:sena
tui & populo salutē.Iudei qui p eirenē habitant:p qbus iam augustus scripsit in libia
fabio magistratū gerenti:aliisq; ibi ꝓuinciæ ꝓcuratoribus:quatenus sine impedimento
pecuniæ hierosolymis secundū morē suū transmittant:nunc me interpellauerunt:q ab
aliqbus calūniatoribus affligunt occasione tributorū q̄ nequaq̄ debent: & ꝓhibeutur
solēnia sua pagere:quod nullo mō impedire admoneo Sed & si quas sacras pecunias ci
nes ab eis abstulerunt:has ipsis reddi p̄cipio:& in reliquo corrigi:ne talia cōmittantur.
Gaius norbanus flaccus ꝓconsul:sardinensiū magistratibus & senatui salutem.Cęsar
scripsit mihi pręcipiens nequaq̄ iudeos ꝓhiberi patria cōsuetudine pecunias colligēres
ad hierosolymā transmittere.Scripsi ergo uobis: ut sciatis: quoniā cęsar & ego sic uolu
mus.Nihilomnius & iulius ꝓcōsul scripsit ita.Ephesiorū magistratibus:senatui & po
pulo salutē.Per asyam iudei habitantes idibus februa.ephesum mihi iudicanti: demon
strauerunt cęsarē augustū:& agrippā eōcessisse eis ꝓpriis uti legibus: imo & primitias
qua singuli eoꝝ sua uoluntate: pietatis cā quā in deū habent solent trāsmittere:habeāt
licentiā sine impedimento hoc agere.Petierunt aūt ut ego similiter cū decretis a cæsare
uel agrippa meā sniam cōfirmare.Volo igitur uos cognoscere: quō decretis augusti &
agrippę parēs:pręcepi eos uti & seruare sine ipedimento sua solemnia.Hæc ideo expla
nauimus:quō conscripta nostra amplius apud græcos uentura sunt: ut demonstrē eis:
qa cūctū honorē ab initio ipetrantes:nihil ex patriis legibus ꝓhibiti sumus a magistra
tibus agere:sed & defendebamur religionē & honores in deū seruantes quorum factio
sæpius mentionē: ut mutatis seculi odiis causæ q̄ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter
insertę sunt euellant.Nā legibus hisdē nulla gēs semp utit:dū & p ciuitates multa reli
gionis differentia seruet iustitię uero a cunctis hominibus similiter studeat:q̄ cōmoda
grecis uel barbaris existit:de q̄ nostræ leges multā rationē habētes oēs homines debēt
nos ut amicos: & hospites amplecti.Nā oportet non differentia religionū nos alienos
facere:sed non seruatus benignitatis affectus:q̄ oium hoium cōem uitā poterit custodi
re.Redeo uero ad reliqua monumenta cōscriptionis. Cap.XII.

Gitt herodes sicut p̄dixi consumptis suis pecuniis audiens Hyrcanū ante se regē
i apuisse tumulū dauid:& tria milia talēton; inuenisse:multoplus credēs depositat
q̄ ad oēs sumptos suos sufficerent tumulū ingredit noctu:dū nequaq̄ uellet hac
ciuitatē sentire.Vnde fidelissimos amicos tantū ducens:pecunias qdem depositas sicut
Hyrcanus nō inuenit:ornatū uero:& uasa aurea plura tulit.Dūq; oē studiū poneret:&
inq̄sitionē diligentiorē faceret:ac uellet interius ingredi ad urnas:in qbus dauid uel salo
monis corpora posita erāt:duo eius satellites flammis exusti sunt ab interiori pte occur
rentibus.Tūc ille timore pterritus egredit:& ꝓ piaculo monumentū ex laide candido
ante ianuā magnificentissimus construxit expēsis.Cuius & Nicolaus historiographus
meminit:sed descensum regis obticuit:dū inhonestū hoc factū cognosceret:quod semp
in suis egit conscriptis.Nā uiuēte rege: & cū eo degēs ad gratias eius & fauorē illa tan
tūmō dicebat q̄ ad gloriā eius ptinebant:multas uero iniquitates eius mutabat:& cum
multo studio celabat quæ ad gloriā eius pertinebāt: multas uero iniquitates eius muta
bat:& cū multo studio celabat . Nā mariāne filiorūq; eius mortes crudeliter factas ad
satisfactionē cupiens pducere ut luxuriosam illā:& adolescētes patris insidiatores accu
sauit.Rex gestas aūt regis:amplioribus laudibus extollēs:delictis eius studiose satisfe
cit.Cui uenia danda est:qa non historiā:sed laudē conscripsit.Nos uero genere asamo
neorū regū propinqui:& cū honore sacerdotiū habētes:aliqd mentiri fœdū putauimus

ideoq; cũ ueritate gestorũ memoriã recensemus. In domesticis uero malis Herodes cõ
stitutus affligebat: nam multi ex regis ira capientes audaciã: accusabant ꝓpinquos &
amicos eius. Quibus ita inter se dispositis nulla requies erat. Siqdẽ salome inimica filiis
mariãne: aristobolo suã filiã coniunctã nullatenus fidẽ eius seruare dimittebat: dũ flecte
ret eã ut qcquid locutus secrete fuisset nũciaret sibi: & in altercationibus q̃ inter coniu
gales sępius contingũt: cogebat puellã dicere: q̃ de marito sciebat. Illa uero dicebat: q;
sępius memoriam suæ matris mariãne faceret: & q; patrẽ odio haberet: frequenter aũt
interminaret: quia si principatũ obtineret: filios quos herodes ab aliis uxoribus habe
bat traditos magistris litterarũ: in agris cõstitueret: dum magis apti eẽnt ad hoc opus:
quã haberent circa studia diligentiã: uxores uero si quando uideret maternũ indui orna
tũ: ꝓ ꝑsentibus ornamẽtis cilitiis intercludi: ne solẽ uiderent. Quę cõfestim ꝓ salomen
regi nunciata: dolorẽ eius inflammabant. Vrgebaẽ uero multo peius oibus credens: &
inuicẽ se accusantibus. Tunc aũt filiis interminatus: satisfactionibus eorum ad ꝑsens
molitus: imposterũ atrocius exarsit. Nã ferora cũ ad Alexandrũ uenisset filiã Archelai
Glafirã sicut ꝑdiximus habentẽ Salomen inqt dicentẽ audiui: q; Herodes in amorem
Glafiræ suę nurus incidisset: & minime desiderii solaciũ possit iuenire. Quod ille audiẽs
adolescentia uel emulatione cõmotus: q̃ honoris cã circa puellã ab Herode fiebant: ꝓ-
pter amorẽ hęc eũ facere suspicabaẽ. Dolorẽ ergo minus tolerans: patri nunciauit cum
lachrymis: quæ ferora dixisset. Herodes aũt multomagis feruens: & mendaciũ impudi
ce criminationis nõ ferens: turbabaẽ: & sæpius exclamans maliuolẽtiã familiariũ, qua-
lis ipse erga eas fuisset: & quales eos inuenisset cõuocauit ferorã. Quem hmõi aggressus
pessime inqt oium: in quo ad tã imensã uel infandã indeuotionem peruenisti: ut talia de
nobis existimes aut loquaris. Nonne uideo tuã uoluntatẽ: quã non in meã iniuriam te
talia uerba ꝓducere: sed insidias & uenena imittere filio ꝓ mea ꝓditione festinasti. Quis
enim alter nisi bonitate dei retentus quã hic puer in se habet: portare potuisset in patrẽ
non uindicare tã crudelẽ opinionẽ. Primus enĩ gladiu in dextra: quã hoc uerbum in aio
eius debebas imittere cõtra patrẽ. Quid aũt canis male loquendo de me: nisi ut eorum
fauorẽ fraudibus tibi concilies. Nã talia dixisti: q̃ tuæ tantũ impietati fuisset cogitanda.
Abscede iã pessime circa fratrẽ ac benefactorẽ: & tecũ qdẽ hæc malitia conscientię cõui
uat. Ego uero uindico sicut solco in meos: nec uindicans merito in eis: sed magis benefi
ciis exornans: qbus indigni esse noscunẽ. Talia qdẽ rex. Ferora statim mestitia plenus:
Salomen inqt hęc ꝑsuasit: & ab illa sermões audiui. Quę mox ut audiuit nã ꝑsens erat:
exclamauit: q; nihil tale ab ipsa dictũ fuisset: & q; festinarent oẽs ad odiũ regis eã ꝓduce
re: cunctisq; modis eã occidere: ꝓpter fidẽ quã erga eũ semꝑ habere cognoscerent in ꝑ-
senti sibi insidiari: qa sola reflecteret fratrẽ: ne uxorem quã nunc haberet repudiaret: re-
gisq; filiã in matrimonio sibi cõiungeret. Quapropter me falsis inqt accusationibus est
aggressus. Cũ hæc dixisset: crines suos dilacerans: & pectora manibus tundẽs uerisimi
lis ad negationẽ esse cõstabat: maliuolentia uero morũ: dissimulationem redarguebat.
Ferora aũt in medio restitit: nullã habẽs satisfactionẽ. Nã Alexãdro se dixisse cõfessus
est: audisse uero a Salome minime cõprobauit. Vnde diu cõfessione sermonũ inter eos
facta: rex fratrẽ uel sororẽ auersatus: filiũ ꝓ constantia laudauit: q; sibi sermones ferorę
nunciasset: Hac lite facta. Salome ut accusationis cõmotæ caput oium odio ternebaẽ:
quã uxores regis ut maliuolã abhorrebant: q; natura malignã eã cognoscerent. Occa-
sione ergo data. semꝑ eã accusabant Herodi: quarũ fiducia ex hmõi cã magis ac creuit.
Rex arabũ oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pene inefficax: habe-
bat dispensatorẽ regni sui astutũ iuuenẽ: & in oibus nimis ornatum: cuius edictioni oĩs

arabia subiacebat. Is pro cã quadã cũ ad Herodẽ peruenisset: & coenaret cũ rege: uidit Salomẽ: & desiderio eius captus est: audiens pstim q̃ uidua esset: amplius inflammatus loqtur de nuptiis eius. Salome uero male tũc a fratre tractata: iuuenisq; accensa decore: libenter consentit ad nuptias. Et cũ rursus ad coenã conuenissent: monstrabant non mediocria signa cupidinis eorũ. Quæ mulieres regi nunciauerunt: deridẽtes ipudentiã illius. Herodes uero cũ ferorã interrogasset & obseruare pcepisset in coena qd illi facerent inter se, nunciauit ei q̃ nutibus uel oculis nõ laterẽt de suo pudore. post hæc arabs qdẽ in suspitionẽ ueniens recessit. Cũq; tribus mẽsibus remoratus esset: rursus rediit ad huc ipm sermonẽ Herodi facturus: postulans dari sibi matrimoniali iure Salomen: dũ nõ incõmoda ei foret affinitas eius: cũ arabũ principatu: quẽ iã sibi nunc adesse: magis uero futurum ex plano credebat. Cũq; hũc Herodes sermonẽ sorori retulisset interrogans: si ad nuptias cõsentiret: illa sine mora cõsensit. Tũ illũ quoq; inquirit: si uellet inscribi legibus iudeorũ & circuncidi: eo q̃ aliter non posset Salomę pœnitus sibi iungi, Ille respondit: nullatenus ista cõsentire: quia si actũ fuerit: se ab arabis nõ solũ regno: sed & uita priuari. Quo dicto recessit. Salomen aũt ex illo die feroras iã de luxuria criminari cœpit: nec tñ tantũ quantũ regis uxores: quæ dicerent eam adulteria cõmisisse. Puellã nãq; quã fratri suo ferorę rex desponsauerat: ipse qdem non accepit uictus amore: sicut p̃diximus: uxoris absentis. Salome aũt rogabat filio suo decustobaro nato eã cõiunge re: & disuadet rex a ferora: dũ adolescentẽ suspectũ haberet ꝓpter patris interitũ: iustius aũt esse: ut duceret eã filius suus: q magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cũq; prio re pacto soluta puella ducerẽt a filio ferore: pstitit rex dotẽ centũ talenta. Itaq; dissensiones familiares nõ cessabant: sed maiores ei turbę crescebant: & incidit tale aliqd ex causa nõ honesta: & citius ad difficultatẽ usq; ꝓcessit. Fuerũt enĩ eunuchi regi propter pulchritudinẽ nõ mediocriter acceptabiles: quorũ unus pincerna: alter infertor: alter uero lectuli regis creditarius qui & cõsilio eius intereãt. De qbus nunciauit qdã regi: q̃ hii ab alexandro multis pecuniis corrupti essent. Qui requirenti regi de facta qdẽ cõmunione uel pmixtione cõfessi sunt: aliud uero nihil acerbũ scire de patre dixerunt. Cunq; magis torquerent: & in necessitatibus essent: semperq; ministri atroces in eos insisterẽt ad gratiã antipatri: hoc cõfessi sunt: quod odiũ circa patrẽ & inimicitias Alexãder haberet: & persuaderet eis Herodẽ spernere: uelut superfluũ: & cooperientẽ senectutis suæ tpa: dũ annos ætatis celaret: & ad se iã recipire: tãq; regnũ habẽtẽ inuito patre: & quod alii nullateuus sed sibi citius primus locus uenturus esset: non ꝓpter genus tantũ: sed ꝓparationibus patratã ei dominationẽ esse q̃a plures ex ducibus & amicis secũ haberet: q̃ cũcta ꝓ se pati uel facere essent parati. Hęc cũ Herodes audisset: totus in furore metuq; tractus: ea q̃ ad contumeliã dicta cognouit moleste tulit. Aliã uero suspitionẽ periculosam suscepit. Vnde ex utrisq; incitatus timebat: ne ꝓ ueritate cõflata fuisset in eũ coniuratio fortior priore: & custodias undiq; cõmuniens: secrete quæstionẽ fecit. Speculatores aũt eis de qbus suspicabatur oppositi: & dũ in opinione uel odio cunctos haberet: arbitriũ ꝓ tutela concipiens: multũ cõtra insontes acerbus factus est. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei & terribiles: quos non frequeneer nominabat: ꝓpter insolitã cõuersatiõnẽ: & si forte uocasset: statim de interitu suo securi nõ erant. Postea uero oẽs propinqui dũ nihil habuissent firmũ ad spẽ suæ salutis: contra se conuersi existimabant utile: siqs anticipans aliũ accusasset: & hoc sibi salutẽ posse cõferre: si suis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros insidiabãtur imittere. Nã regis penitentia ne filios occideret q̃ non manifeste peccassent intercedebat: ipsi uero quod peius est non desistebant similia cõmittere: sed ad pœnã currebant parem: dũ ulciscerẽtur in eos q̃ prius eos

accuſaſſent. Talis ergo cũ fuiſſet in aula turbatio: multis amicis rex palaciũ interdixit. Quã interdictionẽ maxime cõſtituit his: q fidutiã potiorẽ habebant. Siqdẽ Andromachũ & Gemellũ uiros ab initio amiciſſimos: q multũ in republica eius legationibus & conſiliis domeſticis ꝓfuerunt: eiuſq; filios docuerant: & q præ filiis primũ fiduciæ locũ haberẽt recuſauit ſuſcipere: Andromachũ qdẽ: q; filius eius Demetrius amicus Alexandri eſſet: Gemellũ uero fidelẽ illi ſciens: qa & in conuiuiis & in ſtudiis romæ cũ ipſo degebat. Quos honeſte qdẽ expulit ne indecens aliqd contra uiros nobiliſſimos conſtituere uideretur: ſed caute agens: fiduciã eorũ cũ honore amputauit: ne ꝓ potentiã aliqd in eũ cõmitterent. Horũ aũt oĩum malorũ auctor erat antipater: qui patris inconſtantiã intellexerat: cũ iã dudũ ei conſediſſet. Vnde magis ſuadere uidebatur: ut auferetur unuſ quiſq; potentiũ. Tunc ergo rex Andromacho cũ cęteris expulſo de colloquio uel fidũcia: reliquos fideliſſimos Alexandri cũ tormentis interrogabat: ut ſiqd contra ſe cõflatũ ſcirent, ediceret. Eqdẽ moriebanꝫ dũ nõ haberent quod dicerẽt. Ille uero cõſumebaꝫ: qa tales quales exiſtimabat nõ inueniebat. Callidus aũt antipater: q; ex ueritate ad cõſtantiã & fidẽ deducere nõ ualebat: plus incitabat requirendo a pluribus latentẽ coniurationẽ. Proinde cũ aliqui ex pluribus retuliſſent: q; cognoſcerẽt adoleſcentẽ cũ laudare tur corporis ſui magnitudo: uel ſagittãdi ꝑtia: cũq; alia quę ad uirtutẽ ſup oẽs haberet: hæc ſibi dixiſſe potius bona naturę officere: dũ pater inuideret: & iccirco ambulãdo cũ eo ſeſe humiliare: ne longior appareret: in uenationibus uero cũ ſagittarẽt illo ꝑſente nõ recte iaculari ꝓpter genitoris inuidiã: quã de gloria ſua haberet. Cũq; uerbũ ſcrutaretꝫ: & remiſſio pœnarũ corporis interueniſſet: addebat: q; fratrẽ Ariſtobolũ conſciũ haberet: ut in uenatione patrẽ ꝑimentes: ad romã cõfugerent: regnũq; peterẽt: repertas uero & litteras adoleſcentis ad fratrẽ Ariſtobolũ: in qbus patrẽ accuſabat nõ iuſte feciſſe: dũ terrã tribuiſſet antipatro ducentoꝝ talentorũ reditus. Quibus dictis putauit Herodes uerũ exiſtere: quod de filiis ſuſpicabaꝫ: & ſtatim appræhendens Alexãdrũ ligauit. Deinde uero remiſit ſuã atrocitatẽ: dũ nec q̃ audiſſet crederet: & ęſtimaret nihil dignum pro inſidiis ex his cõflatũ apparuiſſe: ſed querela eſſet uel iuuenilis temeritas: & q; eũ manifeſte interficientes romæ confugerent: non ueriſimile uidebaꝫ. Et maius aliquod ſperãs inuenire iniquitatis filii ſignũ dicebat nõ ſibi placere temerarie filiũ colligaſſe. Torquẽs aũt amicos nobiliſſimos Alexandri nõ paucos: nihil pœnitus de qbus ſuſpicabaꝫ confeſſos inuenit. Cũq; in hoc multus apparatus exiſteret: & terrore uel turba palaciũ plenũ eſſet, unus qdã iuuenis: ut in neceſſitates puenit: romã dixit tranſmiſiſſe Alexandrũ & petiſſe: ut citius euocaretꝫ a cęſare: habere ſe manifeſte cãm ſuggerere contra patrẽ q; regẽ parthorũ mitridatẽ contra romanos ſibi reconciliaſſet: addens qa uenenũ ẽt Alexander in Aſchalonæ ei paraſſet. Tũ Herodes hæc audiens: & credens q; ſolaciũ temeritatis inueniſſet: ſtatim de ueneno pręcepit inquiri quod tñ nullatenus potuit inuenire. Magnitudinẽ ergo malorũ Alexander uolens cõfirmare: negare qdẽ diſtulit incitando temeritatẽ patris ad multo maiora delicta: forſan aũt & ꝑ hoc amputare uolens fœlicitatẽ eius q̃ in accuſationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit: dũ omne regnũ cõcutere uoluiſſet. Siquidẽ litteras in quatuor libris deſtinauit dicens: q; nõ oporteret torqueri quẽq̃: nec ulterius hoc ꝓcedere: qa reuera inſidię factæ eſſent: in quas cõiurraſſe ferorã uel fideliſſimos amicos eius aſſerebat: ſalomen aũt noctu ſup ſe igreſſam: & cũ inuito cõcubuiſſe: cũctoſq; ſimul illic cõtra eũ iure uenturos: q̃tenus eũ occidẽtes: ꝓficerent: quod ſemp inexpectatione meditaſſent. Inter hos ẽt Ptholomeus & ſapinius fideliſſimi regis accuſantur. Nã nihil aliud uidebaꝫ: quã ſi rabies quædã incidiſſet belluaꝝ more: aut amiciſſimi cõtra ſe armarentꝫ. Iccirco nec ſatiſfactio ueritatis habebatur

ſed indiſcrete pditiones ꝓnunciabant. Cūq; aliqbus uincula: & aliis mortes: aliis uero inſperatos dolores intligeret: turpiter regnū a priore felicitate dehoneſtatū eſt. Et ſæuiſſima erat Herodi uita: dū turbatus nemini crederet: magnūq; expectationis tormentū haberet: quod ſępius ſuperuenturū ſibi filiū crederet. Itaq; noctu uel die turbatus: in furore & infamiā pœnæ lapſus eſt. Cap. XIII.

a Archelaus aūt rex cappadociæ: cū hæc de herode audiſſet: territus ꝓ filia: uel de adoleſcente cōtriſtatus: ꝓ tantis amici turbationibus in iudeā uenit: nec in contu q̄ contigerat ponens diligenter prius cūcta percunctatus eſt: nec tñ in aliquo quaſi culpans Herodē: qꝝ temerarie feciſſet aggreſſus: uerens ne ꝓ reconciliatione ad furorem eū pduceret: ſed aliū ordinē tenens: emendare quæ acciderant cœpit. Nā iuuenē interminabat: Herodē aūt mitē dicebat: dū nihil temerarie feciſſet: matrimonium quoq; filiæ ſoluere ꝓmittens: & nec ipſi parcere: ſi in aliquo reperta illi conſcia nō iudicaſſet. Cū talē pręter expectationē Herodes Archelaū uidiſſet: & qa plus ipſo furorē ſuū demonſtraſſet: rex mutatus ab iracundia ſua: dū putaret iuſte acta q̄ feciſſet: paulatim ad patris affectū rediit. Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit: cū aliq ꝓ iuuene ſatiffeciſſent: & Herodes ab ira mutaret. Tū Archelaū ſimiliter increpantē attendens petit ne nuptias ſolueret quod minatus eſſet: qa q̄uis parū irę adhuc habebat in his quę iuuenis cōmiſerat Archelaus tñ ut modeſtiorē eū faceret: criminationes in amicos referebat: dicens illorū eſſe: quod iuuenē malignitate ſua corrumperent: fratremq; regis in ſuſpitionē mittebat. Nā dū Herodes iram cōtra ferorā habuiſſet: & ferora indigeret regis reconciliatione: ſimulq; credens: quā eū Archelaus flectere potuiſſet: acceſſit ad eum cū ueſte nigra petens: ut tratrē ꝓ eo peteret. Quē Archelaus nec ſpreuit: nec confeſtim ſe Herodi ſuadere poſſe ꝓmiſit: immo hortatus eſt ad regē eū accedere: & ſupplicādo confiteriſe oīum malorū auctorē extitiſſe: quia ꝓdeſſent hæc ad eius indignationē mitigandā pluſq̄ ſua ſuggeſtio. His flexus ferora q̄ inter ſe ambo conſtituerant: ꝑterſpē adoleſcentis accuſationes abſoluit. Cūq; & ferorā Archelaus reconciliaſſet: ad cappadociā reuertit: gratus tāq̄ nemo alter illo tpe factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentiſſimis ornauit præ oībus magnifice: & inter neceſſarios amiciſſimū arbitratus eſt. Conſtituit & romā proficiſci: quō de his cæſaris ſcripta ſuſceperat. Et uſq; Antiochiā eis ſimul eūtibus ſyriæ procuratorē ticiū: inimicū Archelai: ei Herodes amicū fecit Cūq; romæ fuiſſet: & inde reuertit: factū eſt bellū inter ipm & arabas ex hmōi cā. Quī traconē habitant regionē: quā Cęſar a Zenodoro tollens: Herodis prouincię addidit, latrocinādi licētiā nō habebāt: ſed agrū colere: uel ſub qete uiuere cogebant: qd illis minime cōmodū erat: multaq; Herodi gloria ꝓ hac diligētia ſua ſurrexerat. Cap. XIIII.

i Git quādo nauigauit romę: ut filiū Alexandrū accuſans: cæſari antipatrū cōmēdaret: fama uulgauit mortuū eū eſſe. Qua cōperta traconitide habitantes ſubtrahentes ſe ab eius principatu: rurſuſq; ad ſolitū reuerſi morē finitimos agros depopulabant: cōtra quos egreſſi ꝓcuratores regis: oēs domuerūt. E qbus q̄draginta principes latronū cū cognatiōe ſua a tracōe ꝓuincia ad arabiā receſſerūt: ſylleo ſuſcipiēte eos ꝓ cā ire quā habebat negatis nuptiis Salomæ. Quibus cū locū munitū dediſſet: illi nō tantū iudeā ſed & inferiorē ſyriā deprędabant: refugia ſibi pſtante ſylleo. Cap. XV.

h Erodes aūt roma reuertēs: cōperit plurima regni ſui a latronibus male tractata: nec poſſe duces ſuos latrones cōpræhendere nec habere qualiter tutelā ſuā munirent: illis arabū patrociniis fultis. Cūq; grauiter ferret: ipſe tracōnē pueniēs familiares eorū peremit. Vnde illi potius ad iracundiā incitati: legēq; habentes ut in eos uindicarent: q familiares eorū occidiſſent, cūctā herodis terrā uexabāt: & deprędabāt.

Ille uero referebat hęc Cęſaris ducibus ſaturnino & uolũnio: uolens latrones ad pœnã petere. Nã illi fortiores & plures facti: oia pturbabant: affligendo regis Herodis: ꝓuinciã: & uillas depręd ando: & captos homines interimendo: ut bello ſimilis eſſet uiolẽtia quã faciebãt: nã iã plus mille extabant. Herodes aũt latrones quidẽ petebat: & debitũ quod p Sylleũ mutuaſſent Obado talenta qngenta: iã conſtituto die tranſacto: in quo ſtatutũ fuerat pecunias reddi. Sylleus aũt obadũ deſpiciẽs: dũ ipſe gubernaret: latrones qdẽ denegauit p arabiã eſſe: de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones corã ſaturnino uel uolũnio ꝓcuratoribus ſyrię cõmittebantur. Qui ſtatuerũt intra triceſimũ diẽ Herodẽ pecũias debere recipe: & eos q de utroq; regno cõfugiſſent inuicẽ reddere. Et apud Herodẽ qdẽ arabũ nullus pœnitus eſt: nec p affectionem: nec alio mõ tentus. Arabes aũt paſſi ſunt latrones apud ſe teneri. Cũq; conſtitutus dies tranſiſſet: nec ſylleus de quo ſtatuerat aliqd cõpoſuiſſet: romã abſcedit. Redditionẽ uero pecuniarũ uel latronũ Herodes exequebatur. Cũ ſaturninus & uolũnius pcepiſſet indeuotos ꝓſequi exercitum aſſumens herodes: arabiã ingreſſus: tribus diebus ſeptẽ manſiões fecit: Cũq; ꝓpe caſtellũ ubi latrones erant perueniſſet: cœpit qdẽ oẽs eos inſidiis: euertit uero caſtellũ quod Repta uocabat cũ neminẽ penitus leſiſſet. Itaq; arabis ad auxiliũ uẽientibus cũ nacebo duce pugna cõmittitur in qua pauci qdẽ Herodis nacebus autẽ dux arabũ cum uigintiquinq; ſuis ceciderũt: reliq uero ad fugã cõuerſi recedunt. Puniens aũt horũ rex tria milia circa traconẽ idumeoꝝ locauit exercitũ: & latrones ibi cõſtitutos arcebat: & de his ducibus circa fœnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando: quia nihil amplius in indeuotos executus arabas quam oportebat egiſſet. Quæ illi quidem requirentes: inueniebant nequaq̃ mendacium eſſe. Cap. XVI.

Vncii uero Sylleo cum romæ geſta indicaſſent: & magis ſingula exaggeraſſent
n & ille in aula permaneret tũc iter cæſaris amicos ſtatim hęc audiẽs: mutata nigra ueſte ad eũ ingreſſus: ſuggeſſit q; bello cũcta arabia conflicta: totũq; regnũ cõmotum ab Herodis exercitu fuiſſet: & lachrymis ſuſis: qngentos quidẽ cum duobus milibus arabum primates piſſe dicebat: interfectũ aũt & ducem eorũ nacebũ ꝓpinquũ & affinẽ ſibi: diuitias aũt reptis caſtello cõſtitutas depdaſſe: dum pro egritudine cõtentus obadus ei non ſuffeciſſet occurrere: quia nec ipſe nec exercitus arabum interfuiſſet. Talia ſylleo dicente: & inuidioſe inſuper addẽte: & nec ipſe rediret ad ꝓuinciam: niſi crederet: quia cęſar de pace oĩum cogitaret: neq; ſi pſens fuiſſet cõmodum eſſet cũ Herode bellum cõmittere: his dictis cæſar irritatus: pſentes herodis hoies percõtatus eſt: q tunc a ſyria ueniſſent ſi exercitũ Herodes ad Arabiã deduxiſſet. Qui cũ ei hoc dicere cõpellerentur nec cauſam facti ſuggererent ira cęſar cõmotus ſcripſit: Herodi cũcta quidem grauia: ſumma uero ępiſtolę huius erat. Olym amico nunc uero ſubiecto. Scripſit autẽ de his ſylleus arabis. Qui releuati neq; latrones ad ſe fugientes reddiderũt: nec pecũias reſtituerũt: ſed ẽt & paſcua quę mercede tenebant minime ſolito reditu poſſidebant: iudeorum rege cęſaris furore humiliato. Tunc quoq; traconitide habitantes cum arabis aggreſſi cuſtodiam iudeorũ: afflixerunt eos: non tantũ pro ſua utilitate: ſed & memoria prioris belli: per Herodem ſibimet irrogati. Quę rex ferebat perdita fiducia quã in cæſaris amicitiis habuerat: dum ſecũdo legationes ſuas ſatiſfacturas pro culpis non ſuſceptas cognoſceret. Eſtuabat etiam de ſylleo: cui credebatur a cęſare: qui pſens romæ conabatur defuncto obado rege arabum in regnum ſuccedere: multis cęſari ꝓmiſſis pecuniis: aliiſq; in aulę potentibus. Interea obado moriẽte: dinea: qui poſt arethe dictus eſt: regnum arripuit. Cæſar autem arethę minabatur q; regnare preſumpſiſſet: priuſq̃ ſibi de hoc ſcriberet. Ille uero cum donis multis Cęſari coronam auream multorum talentorũ deſtinauit:

torũ deſtinauit:& æpiſtolã p quã ſylleũ crimínabaſ ut maliuolũ ſeruũ:& obadũ uenẽis eius pemptũ:uxoreſq; arabũ ab eo adulteratas: dũ cauſas reipublicæ rege uiuente gubernaret:ímo & ere alieno ſibí uellet p pecunías príncipatũ acquirere. Quibus nullatenus aío ceſar intendens:remiſit dona. Arabía uero uel iudea pluribus malis affligebantur:dũ regũ unus qdẽ qa nec dũ firmũ iperiũ habebat p̃datores nullatenus prohiberet: Herodes aũt íratũ ceſaré p ſua uindicta uidens:oẽs illorũ iníquitates portare cogebatur. Deinde tantis circũ inſtantibus malis:iudicauit iterũ romam tranſmittere:ſi poſſet mediocriter p amícos cæſarẽ placare. Direxit aũt Nicolaũ damaſcenũ. Domus aũt eius uel filíi ſui multo peíus íllo tempore erant diſpoſiti: & licet ſine ſuſpitione nunquã fuiſſent:malũ tñ ex huiuſmodi cauſa præualuit. Cap. XVII.

Acedonius euricles:nobilis domí:malus autem animo luxurioſuſq; ad herodem
m ueniẽs multis donis eius fauorẽ cõparauit:ut ínter neceſſarios amícos eius deputaret. Quí manens apud antipatrũ:aditũ uel conſuetudinẽ cũ alexandro habebat. Nã archelaí cappadocí ſeſe dicebat hoſpitẽ:& ideo per glaphirã ualde honorabat eũ:cunctíſq; blandiebaſ. Semp aũt dicta uel facta notabat: ut exínde poſſet accuſationibus conſertis gratías Herodis conquírere:unde ſinguli exiſtímabant multũ ſibí fidelem exiſtere. Quapropter Alexander ut adoleſcens & dolẽs de his quæ paſſus fuiſſet, narrauit quam pater alienatus fuiſſet:& mater ſua interfecta ab eo periſſet:antipatrũ aũt ſibí p̃poſuiſſet:quẽadmodum ille íntolerabilía de eo patrí dixiſſet:& ad odiũ illũ íncitaſſet:ut nec ín conuíuiís cum nec conuentu dignaret adeſſe. Cũ uero talía dolens defleuiſſet:ſtatím euricles antípatro oía nunciauit dícens. Non pro mea utílitate tíbí hęc nuncio:ſed tuís ía uictus honorĩbus & rei magnitudíne:prẽcípio cauere Alexandrũ. Nã hæc non ſine dolore dícens:ineſſe ſuis uerbis audacíã demonſtrabat. Igiť antípater cũ eũ ſibi fidelem eſſe exiſtímaſſet:magnas ei donationes optulit: & deínde flectit herodí eadẽ explanare. Quí non ſicut ab Alexandro audiuerat íntímauit:ſed uerbis ſuís alíquã ueritatẽ accuſatíoní addens:animum regis jmmutabílí odío filiorũ compleuit. Quía a rege donatíonem quínquagínta talentorum accípiens ad archelaum regẽ cappadocię profectus: Alexandrũ modeſtum:uel bonum referebat:multũq; laboraſſet quatenus eũ recõcíliaret patrí. Quapropter ab íllo quoq; multa dona ſuſcipiens receſſit. Quí nec ín lacedemõía talía facere deſiſtẽs:multís iníquitatibus ímerſus:patría príuatus exceſſit. Rex aũt iudeorũ non ſicut príus contra Alexandrũ uel Arístobolum tantũmodo accuſationes audiebat:ſed & ſi nullus alíqd eí nunciaſſet:ipſe perſcrutabaſ licentíamq; dedít uolentíbus quíddam contra eos referre. Tũ uero euaredum quendam licet uellet tamẽ non líbenter accuſantẽ audíuit:qa & ipſum ut conſcium abhorrebat. Superuenít autẽ contra adoleſcentes alíquid peíus dũ omnes p̃miorũ promíſſione dícerentur:alíquid acerbum contra hos nunciare:& tãq; pro ſalute regís dicentes:etíam falſa ſuggerebant. Duo enim fuerunt Herodí fortitudíne uel magnitudíne corporís præcellẽtes: iocũdus & tyrannus noíe. Quí cũ offendíſſent regẽ expulſi:Alexandrũ ſecutí in exercitatíonibus ab eo honorabanť:pecuníaſq; & donatiões accípiebant. Quoq; ſtatím rex in ſuſpitione ductus:torquebat eos. Quí cũ multo tpe ſuſtentaſſent: poſt uicti dicebant: q; eís ſua ſiſſet Alexander Herodẽ ín uenatõe feras ſequentẽ ab equo deíicere: ut ita facíle cũ í ſuís pfoderent. Quod olím eí contigebat. Demonſtrauerunt ẽt aurũ in oppído celatũ:& p̃poſitũ uenatíonís conuincebant q; ſibí tela regalía Alexandri iuſſíonibus dediſſet. Poſt hæc princeps cuſtodię Alexandrí oppídí apprẽhẽſus torquebať: quaſi uellet ſuſcípere cuſtodíã adoleſcentium: & præbere eís in caſtello poſitas regales pecunías. Et ille quídem níhíl tale confeſſus eſt:filius uero eius iſta facta ſuiſſe dicebat:

litteraſq; porrexit: quaſi manu Alexandri factas: q̃ ita continebant. Cũ dei auxilio quę propoſuimus oia confecta ſunt, Ergo ueniemus ad dos: ſed ſicut promiſiſtis in caſtello nos ſuſcipite. Poſt hanc æpiſtolã: Herodes qdẽ de filiorum inſidiis credidit. Alexander aũt dyofantũ inquã ſcriptorẽ imitatũ ſuã manũ: & has ꝓpter antipatrũ litteras aſtute ſcripſiſſe. Diofantus enĩ talis erat. Quapropter in hmõi & aliis rebus cõiunctis interiit. Rex aũt cũ coram multitudinẽ ꝓduxiſſet in hierichunte filios & accuſatores eorũ: hos qdẽ multi manu iaculantes interemerunt. Cũq; impetũ & ſuper Alexandrũ occidendũ feciſſent, rex eos per Ptholomeũ & ferorã prohibuit. Cuſtodiebantur autẽ: ne qs ad eos ingrederetur & ſpeculabant' ne quid facerẽt uel dicerẽt. Et quid amplius. Cum dãnatorum infamia tenerent' horum unus Ariſtobolus: exiſtimas ſuã ſocrum cõdolere ſuis calamitatibus: & regẽ in odio habere: & tu inqt periculo pditiõis cõicas: dum accuſata de nuptiis ſyllei cuncta putaris ꝓdere. Hęc aũt illa ſtatim fratri nũciauit. Qui nullatenus ſeſe continens ligari eos & diſtractos ab inuicẽ quę male de patre ſenſiſſent: ſcripto porrigere præcepit. Qui pręceptis coacti ſcribũt: inſidias quidẽ cõtra eum nec cogitaſſe nec inſtruxiſſe: fugã uero meditatos: & hãc ꝓpter neceſſitatem: dũ in ſuſpitiõe uel difficultate uitã ſuã haberent. Eodem tẽpore cum ab archelao de cappadocia legatus mela nomine nobiliſſimus perueniſſet: Herodes uolens erga ſe perfidiã archelai manifeſtam facere: uocauit Alexandrũ ſicut in uinculis erat: & rurſus cõſuluit de fuga qualiter: & ubi ſtatuiſſet diſcedere: cũ Alexander ad Archelaũ dixiſſet: & ab eo ꝓmiſſum ſibi fuiſſe: ut romę deſtinaretur: nihil uero aliud neq; importunũ: aut acerbũ in patrẽ cogitaſſe: nec ea quæ per maliuolentiã aduerſariorũ cõficta eſſent uera exiſtere: ac uelle ſi adhuc tyrãnus uideret: ut q̃ſtione cautiore facta ueritas appareret: ſed hunc citius periſſe: antipatro per amicos populũ incitante. Cũ talia retuliſſet: iuſſit melam cum Alexandro ſimul ad Glafirã duci: ut interrogaretur: ſiquid ea cognouiſſet de inſidiis in Herodẽ conſtructis. Qui cũ ueniſſent: ſtatim Glafira ligatũ Alexandrũ uidens: caput ſuũ percuſſit: & ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerunt aũt adoleſcentis & pręſentium lachrymę: & ſpectaculũ dolore plenũ: nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Dein multo poſt Ptholomeo q iuſſus erat eos perducere interrogante Glafirã: ſiqd de his q̃ fiebant cognoſceret: Alexander reſpõdit. Quid nualũ hæc ignoraret q̃ aĩa mea plus mihi diligit': dum & cões filios haberemus. At illa clamauit: q; nihil cognoſceret importunũ: ſi tñ aliqd ſaluti eius ꝓdeſſet non recuſaret ẽt mentiendo cõfiteri. Alexander ãt nihil impiũ inqt: nec quod pater ſuſpicabat': qa nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu uero mulier: qd aliud ſciſe niſi q; ad archelaũ fugere deliberauimus: & exinde romã aſcendere. Eadẽ & illa cõfeſſa eſt. Herodes aũt in archelaũ de pfidia ſuſpitionẽ habuit: deditq; olympho & uolũnio litteras: pcipiens eas tranſmittendo per Eleuſiam ciuitatẽ cilitiæ archelao tradere: culpãs eũ q; inſidiarum particeps cũ filiis ſuis eſſet: & exinde romã nauigarent: ubi ſi Nicolaũ inuenirent aliquid ꝓfeciſſe: ne Cæſar in eadem difficultate permaneret: darent litteras uel argumenta: quæ contra iuuenes conſtructa deſtinauerat. Archelaus antem litteras accipiens: ſuſcipere ſe qdem adoleſcentes confeſſus eſt: qa prodeſſet eis uel patri: ne qd per eius diſcordiã eueniret: ad Cæſarem autem tranſmittere: uel aliud perfidum contra illum agere: nihil adoleſcentibus penitus ꝓmiſiſſe. Legati uero cum hæc audiſſent: & romam perueniſſent: litteras porrexerunt: qa cæſarẽ placatũ inuenerunt. Nam de legatione Nicolai taliter euenit: ut hic ad aulã aſcendit: primum quidem non pro quo uenerat: ſed ſylleũ accuſare deliberauit. Quod multi intelligentes: Nicolaũ adeuntes: iniqtates oẽs ſyllai nunciabant: & q; multos obadi peremiſſet: Quorũ indicia manifeſta ex litteris eius demonſtrabantur. Cap. XVIII.

Icolaus fœlicitatẽ quãdã ſibi exiſtimãs oblatã: moliebat̃ ꝑ accuſationẽ ſyllei cæ
n ſarẽ Herodi reconciliare. Sciebat enĩ: qa ſi uellet ſatiſfacere de factis eius non ꝑ
mitteret̃: ſi uero ſylleũ accuſaret: tp̃s ꝑ Herode dicẽdi poſſet iuenire. Cõſtituto er
go Nicolaus p̃ſentibus legatis arethę accuſabat ſylleũ & cum cęteris addebat regis
multorũq; arabũ ſimul iteritiũ: & pecũias quas mutuas accepiſſet ꝑ nullo reipublicę cõ
modo: necnõ & adulteria: nõ tantũ per arabiã: ſed ẽt romanaꝝ mulierũ. Addebat aũt:
quod acerbius cõcitaret regis aĩum: nihil ueꝝ docuiſſe de factis herodis. Cũq; ad hũc lo
cũ puẽiſſet: cæſar qdẽ iterrogauit: ſi Herodes exercitũ cõtra arabiã nõ duxiſſet: nec duo
milia qngentos occidiſſet: nec captiuos traxiſſet: ꝓuinciãq; deuaſtaſſet. Ad quẽ Nico
laus mñdit: ꝑ his magis ſe uelle ſuggerere: q; nihil: aut multo minus ut audierat factum
fuiſſet. Sed tu inqt ut iuſtus hæc atrociter eſtimaſti. Quod cũ ꝓter opinionẽ cęſar audiſ
ſet: & iuſſiſſet ut diceret: Nicolaus ſatiſfaciẽdo: qngẽtoꝝ talẽtoꝝ cõſcriptionẽ ꝓduxit.
In qua cautũ fuerat: licere herodi cõſtituto die trãſacto pecũiiſq; nõ redditis totã arabiã
iuadere. Introductã uero ꝑ ꝓuiciã militiã: nõ expeditionẽ dicebat: ſed multitudi
nẽ ſuas pecũias uolentẽ exigere nec cõſtituto die: ſed multo poſt itroductã. De qua re cũ ſępius
quidẽ ſaturninũ & uolũniũ procuratores ſyriæ interpellaſſet: deinde corã illis in berith
cũ ſylleus ꝑ tuã fortunã iuraſſet: itra triceſimũ diẽ pecũias ſe p̃bere: necnõ & eos q a re
gno Herodis tranſfugiſſent: nihil horũ eo faciẽte: rurſus ad ꝓcuratores herodes uenit.
Cui cũ p̃cepiſſent pignora ſumere: ſtatim ꝓuinciã cũ ſuis ingreſſus q; iſtu bellũ dicit ad
inuẽdiã ꝓcuratorũ tuorũ q hoc fieri denũciauerunt ſecundũ cõſcriptionum ſtatuta. Iſte
uero inqt non tantũ deos: ſed & tuũ numen piurans decepit. Reſtat mihi iam de capti
uis diſſerere. Latrones traconẽ habitantes: quadraginta primũ: deinde multi tormenta
factoꝝ timẽtes: refugiũ ſibi fecerũt arabiã: quos ſylleus cũ ſuſcepiſſet: cõtra oẽs hoſes ua
ſtabat terrã: quã eis habitãdã: dẽrat & lucra latrocinii cũ eis ꝑticibat̃. Spopõdit ãt ꝑ ea
dẽ ſacramenta & eos reddere: die quo ꝓmiſerat ſe debitũ ſolutuꝝ. Quid ergo? Poteſt ne
monſtrare in præſenti queq̃ aliũ ex arabum prouincia quã hos abſtractos quos refero:
nec cunctos ut ait: ſed q nequaq̃ latere potuerunt. Ita ergo. calumnia de captiuitate de
clarata: maximũ cęſar intellige mendaciũ: & falſitatẽ ad tuã excitandã irã ab iſto cõfi
ctã. Nã cũ ingreſſus arabiã noſter exercitus fuiſſet: & unus uel alter de ſociis herodis cõ
cidiſſent: coactus reſiſtere: nacebũ ducẽ eoꝝ: cũ uigintiquinq; proſtrauit. Quorũ ꝑ uno
quoq; centũ iſte referens: duo milia quingentos periſſe dixit. Hac oratione cęſar ꝓmo
tus: & ad ſylleũ cõuerſus: furore plenus: interrogauit quanti arabũ periſſent. Qui cõtur
batus: erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti legunt̃: litteræq; imperatoꝝ & ciuitatũ quæ
latrocinia criminabant̃. Mutatus ergo cæſar: ſylleum qdẽ mortis ſententia damnauit:
Herodi uero reconciliat̃: ſatiſfaciens: q; ex falſa criminatione atrociter ei ſcripſiſſet. Nã
ita ſylleo reſpondiſſe perhibet̃. Quis eſt iſte: qui me ĩpulit mendoſa ſuggeſtionẽ uirum
mihi amicũ offendere. Sylleus qdẽ pecũias creditoribus redditurus & poſt puniendus
deſtinatur. Cæſar aũt adhuc iraſcebatur arethæ: qa principatũ non ſuis p̃ceptis: ſed ꝓ
pria p̃ſumptione cœpiſſet. Cogitabat ergo & arabiam Herodi tradere ſed impedierunt
litterę quas rex miſerat per olymphiũ & uolũniũ. Qui cũ cęſarẽ audiſſent placatũ: ſta
tim præcepto herodis litteras uel probationes quas de filiis miſerat porrexerunt. Quas
cũ cęſar legiſſet: princpatũ alium addere ſeni & male ſentiẽti de filiis nõ ęſtimauit. Vi
dens ergo legatos arethæ: & ĩproperans q; temerare niſus eſſet nõ ab ſe regnũ accipere:
dona ſuſcepit: & principatũ ei firmauit. Cap. XIX.

h Erodi uero ſcripſit: q; placatus ei fuiſſet & de filiis eius contriſtaretur: p̃cipiens ut
ſiqd acerbum contra eum pręſumpiſſent: perſequeretur tanq̃ in patris pręuarica

tores:nã hmõi ptãtẽ ei dedit: si uero fugã tantummõ cogitassent:ut ꝑperans mitiga ret eos:ne aliqd crudele pagerent. Admonuit uero: ut cõcilio in berytho cõgregato:quo multi romani habitant:& simul ꝑatoribus syriæ & archelao rege cappadocię:quan tosq; alios existimare amicitiis eius uel honoribus clarissimos:eorũ sentẽtiis quod oportet ꝑpleret. Herodes aũt cũ litteræ uenissent:lętus ꝓ reconciliatiõe:& q; sibi potestas sup filios fuisset cõcessa:statim accersiit cunctos a cæsare cõstitutos ad concilium: ꝓter archelaũ:quẽ ꝓpter offensam noluit interesse:nequid uoluntati suę ꝑpediret. Cunq; in berytho ꝑatores & alii cõuenissẽt:filios nõ pmisit ad cõciliũ accedere:sed in uilla quadã sydoniorũ palestũ nomine iuxta ciuitatẽ reliqt:ut uocati ad conciliũ præsentarent. Solus aũt ingressus.cl.uiris confidentibus:accusabat filios:& causa qdẽ non erat acerba:quantũ ad ueritatis indicia:multũ uero dissimilis patris filios criminantis. Nam uio lenter perorabat:& approbatione causa turbabat:& maximi furoris uel ferocitatis signa monstrabat. Defendebat etiã tanq; uera:quæ in odio filiorũ dicta fuerant:& q; ipse contra filios scripserat legebat in qbus insidiarũ nulla cõscriptio fuit:tantũ uero q; fugere cogitassent:& derogationes quædam:& obprobria ꝓpter odium quod in eos habebat. Quæ cũ legisset:clamauit iurando:q; melius uita priuaretur:quã talia uellet audire. Deinde cum dixisset;q; & natura & cæsare concedẽte potestatem haberet: addidit & patriam legem sibi pręciperet:si quando parentes filios accusarẽt:& super capita eorum manus suas imponerent: necesse populos circũstantes eos lapidare:& huiusmodi morte pimere:quam legem ipsam paratam in patria quidem uel in regno facere uoluisset:sed expectare illorũ iudicia:cognitores aũt inuenisse eos in manifestis filios; & non paruis criminibus:ut tempus habentes dignum:nullatenus deberẽt negligere:ne aliis talia prouenirent. Cũ hęc rex itaq; dixisset: nec adolescentes ad satisfactionem transissent:uidentes iudices q; modestiã uel reconciliationẽ minime assumeret rex:potestatẽ ei confirmauerunt. Et primus quidẽ saturninus:uir cõsularis:& in dignitatibus clarissimus:mitẽ sententiam ꝓtulit dicens. Damno filios Herodis interfici uero non iustum arbitror:qa & ipse filios habeo:& regẽ puto sic uelle:q̃uis infœlices filios se habere consentiat. Post quẽ saturnini filii tres qui erant ligati:sententiã eandẽ cũ patre ꝓtulerunt. Volumnius aũt econtra morte puniendos filios herodis respõdit:ita circa patrẽ iniquos inuentos. Eadẽ cũ plures dixissent:ut nihil ambiguũ esset quo minus itelligeret morte damnatos adolescentes:statim Herodes ad tyrum puenit:ducens miseros adolescẽtes. Cũq; nicolaus ad eũ roma delatus eẽt:& prius ipse sententias in berytho de filiis ꝓnũcias audisset:herodes consuluit qd amici eius de hoc romæ deliberassent. Ille ait. Quod & mihi uidet:scilicet impia esse q̃ illi de te senserant:oportere uero ligatos & custoditos cohercere:& siquid tibi aliud usum fuerit. Prouide tñ:ne plus iracundia quam modestia usus esse uidearis. Nam minime dimitti solutos puto: ne talia cõmittant:quæ nullatenus possent corrigi. Multi ẽt tuorum amicorum eadem romæ deliberauerunt. Herodes aũt cũ tacuisset mestitia tentus:post iussit nicolaũ secum nauigare. Moxq; ut ad cęsareã delatus est: rumor a populo de filiis eius euolabat:cunctis sustinentibus ubi cã eueniret. Dũ sic periclitarent & doloribus eorũ condolerent dicere aliqd palã:aut dicentẽ audire sine piculo nõ erat. Vnde misericordiã cũ dolore cõclusam sine uoce cõprimebant. Vnus aũt miles noie tyro:cũ filio suo ęquęno uel amico alexandri:cũcta q̃ alii timore tacita dolebant cũ libertate loquebat:& sepius clamabat inter multitudinẽ dicens: q; pisset ueritas:q; iustitia ab hominibus recessisset. Vigent inqt mendacia uel malignitas:eãq; tãq̃ nebulã humanis negociis intulerunt:ut maxime calamitates uel misseria pro nihilo iudicentur. Cum talia sepius exclamasset:licet non sine discrimine; ueri

tas tñ oēs mouebat. Quapropter singuli timētes se occultabāt: sed hęc illū dicentē libē ter audiebāt. Qui cū regē petisset: ut solus soli q̄ uellet ediceret: cōcessumq; ei nō fuisset: nō possum inq̄t rex cōtinere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam necessariam qdē tibi & cōmodā: siquid utile uelis ab ea suscipere: meæ uero tutelæ cōtrariā. Deinde subsecutus ait. Quo tua mens sagacissima recessit: aut cur superabūdans sapiētia sensu mutat: quo plures uel maximos acquisti triūphos. Quid est quę cognati uel amici remo rātur petitiōibus tuā flectere pietatē: quos tibi minime iudico esse cognatos uel amicos si despexerint tale scelus: in tuo beatissimo fieri principatu. Tu uero non prauides quid eueniat si duos adolescētes ab uxore tibi regia creatos: & in oī summitate uirtutis præ cellentes occidis: teq; solū in senecture relinquis: cū uno filio male uitā tuā disponēte: & cū cognatis quos totiēs iam morte damnasti. Nōne cogitas: q; multitudo tacēs crude litatē tuā conspicit & odit: exercitus quoq; cūctus & primatus eius misericordiā qdem de infœlicibus: odiū uero in te hęc faciēte cōcupiuit. Cū hæc rex in initio nō libēter au disset: & cōmouissent eū uerba tyronis: p quæ mānifeste familiariū pfidiā exprobrauerat paulatim imēsa & militari fiducia usus tyro cōcidit: & turbatiōe cōpleuit herodē. Qui cū magis increpari q̄ admoneri se putasset: & qa milites eū abhorrerēt: & primatus eo rū idignarent: pcepit nolatos cunctos cū tyrone ligatos i custodia detineri. Cū hoc fa ctū fuisset: & triphon qdā tonsor regis inuēta occasiōe regē adisset: ait. Suasit mihi tyro sæpius dicēs: ut regē tondens: guttur eius incidere: nā inter primos apud Alexādrū po teris esse: magnasq; donatiōes ab eo accipere. Quæ cū dixisset: eū rex cōprahēdi pcepit & tormētis tyronē: & eius filiū: atq; tonsorē subdi. Cūq; tyro ita cōfiteret: uidēs filius patrē suū crudeliter laceratū: nec habētē spē salutis: futurūq; sibi iudicium ex tormētis paratū intelligēs: se inq̄t ueritatē nunciare: si uerbo cōfirmaret tormēta patris & sua re mittere. Cūq; rex fidē dedisset: dixit sibi cōstituisse tyronē manu sua regē adire & occi dere si copia daret: ut solū eū inueniret: multaq; pati quaterus Alexādro pstaret. Quę cū ille dixisset: patrē a necessitate soluit. Incertū aūt est utrū hęc ueritate an necessitate retulerit: ut aliquod perfugiū in pręsentibus malis inueniret. Cap. XX.

Erodes aūt licet deliberasset iam dudū filios iterimere: tūc tamen festinauit cru
h delitati sue finē imponere: & contionē producēs: trecētos priores militū reos fa ctos cū tyrone filioq; eius: & accusatore tonsore: criminabatur corā oībus. Et il los qdem multitudo peremit: Alexāder autem & Aristobolus in cæsaream tracti patre pcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero noctu Alexādrium ponuntur quo matris eorū pater: pluresq; cognati: uel proauī positi esse uidebantur.

INCIPIT LIBER. XVII. ANTIQVITATIS IVDAICAE. CAP. I.

Ntipatro autem postq̄ fratrum extitit accusator: & i primis faci nus extreme īpietatis & crudelitatis impulsor: haud sane p uoto spes uitæ sequētis apitur. Nā q̄is amittendi regni metu fuerat li beratus: q; iam uidelicet illud cū fratribus se cōmunicaturum fo re nō cerneret: operosius tamen & ambiguum regnū sibi fieri ma gis magisq; sentiebat. Siquidem odium uniuerse gentis aduersus illum erat exortū. Fuit uero illi etiam hoc ualde contrarium: q; to tam contristabat militiā: dum aduersam ab ea gereret ptinus uoluntatē: in qua p culdubio oia regni mūi mēta cōsistūt: & maxime quotiēs gentē aut populū uniuersum no uarū rerū cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum pro

curauit interitus. Verūtamē cū patre pariter participat̄ regnādi negociū: nō aliter quā si rex ēt ipse cōsisteret: ampliora q; ei negocia credebātur: & unde pire debuisset: firmita tē magis fauoris inuenerat: q; quasi pro Herodis tutela fratrū suorū ꝓditor extitisset & nō inimicitia qua circa illos & circa patrē ipsum detinebatur. Talibus enim cū malilo quiis induxerat. Quæ omnia machinationes erāt uiā cōstituentes qua aduersus Herodem tenderet: ut antipater accusatores non haberet de his quę patrare cogitabat: Herodes aūt omni refugio nudaret̄: non habens qui sibi auxiliaret̄: cū antipater hostis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrū insidias perpetrabat. Pulsabat autē amplius ut ab incepto non desisteret: q; cernebat moriēte quidē Herode certe sibi principatum esse uenturū: prolixius aūt uiuente multa sibi surrectura pericula: si eius factio proderetur cuius extabat ipse cōpositor: & quę si palā fieret hostem illi patrē cōpellebat existere. Propter quę ad donandū erat largus & affluens: & ēt eos qui circa patrē erant lucris pulsabat ingentibus ut aduersus eū hoium odia concitarent: & maxie illos quos romæ possidebat amicos missionibus magnorum munerū sibi beniuolos comparabat. Ante omnes autē saturninū q tunc curā syriæ gerebat iducere magna spe incitabatur: sed etiā saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hęc sororem regis uiro inter primos apud Herodē cōiunctā: suo modo utens: ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingēdas amicitias colloquētibus secum callidus & ad odiū dissimulādū ualde credibilis: & ad celādū semetipsum satis astutissimus. Nō tamen decipe ualebat suā nutricē q̄ illum iam ante abunde cognouerat: & ab eo falli nō poterat. Siqdem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata: ob morū eius improbitatem: q̄is eius filiā hēret uxorē prouidētia matris antipatri: & eius ipsius instātia illā suscipiens: quæ primo fuerat Aristoboli sociata connubio. Nā alterā calleas filius uiri eius habebat uxorē sed nullū hoc ei tutamen erat: quo minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quicq̄ obstiterat: quominus odibilis haberetur. Interea Salome festinantē sylleo arabo cōiungi corporali libidine cōcitatā: Herodes cōpellit cū alexa inire connubium cooperante quoq; illi Iulia: & psuadente Salome: ne illius renueret nuptias: ne inimicitiæ inter eos maturius oriren̄. Iurabat qppe Herodes: nunq̄ se circa Salomē beniuolū fore: nisi coniugiū alexę susciperet: & obediret Iuliæ utpote cęsaris cōiugi: ad hæc ēt utilia suadēti. Interim filiā archelai regis Herodes ad suū destinat patrē: q̄ fuerat Alexādro iugata: dotē ēt restituens: ut nullū inter eos certamen oriret̄. Cap. II.

Pse aūt enutriebat filios: filios diligenter admodum. Erant enim alexandro quidem ex glafira uirilis sexus duo: aristobolo autē ex berenice salome filia masculi tres: puellę duę & sæpius amicis prędentibus coram se Herodes eos constituens filiorum quoq; fortunam causamq; deplorans: orabat: ne tale quicq̄ filiorum filiis accidisset: sed & cum uirtute crescentibus uicissitudinem illi nutricationis & educationis exoluerent. Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente maiori natu quidem alexandri filiorum filiam ferorę: aristoboli uero filio filiā antipatri: filiam uero aristoboli denominat antipatri filio alteram uero ex filiabus aristoboli herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus qppe mos erat: ut simul plures haberemus uxores. Agebat aūt filiorū desponsationē rex mirā infantulorū parentibus orbatorum: ad beniuolentiam eorū p̄ societatē coniugalem antipatrū prouocare desiderās. Antipater aūt non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari: q̄ circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat aūt eum studiū patris quod circa infantulos gerebat: sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore: pręsertim cū in uirilē ætatem prorumperent: archelao etiam auxilium nepotibus præbituro: uiro in regni culmine constituto: & se-

rora in nurũ unã ex eis suscepturo filiã:tetrarches enim erat iste.Excitabat aũt eum uniuersa quoq; multitudo:q̃ circa infantulos qdẽ misericordi mẽte mouebaẽ:aduersus cũ odiũ autẽ in oĩbus gerebat:ꝓpter quod claruerat tante in fratres iniquitatis astructor. Machinabaẽ quoq; dissoluere q̃ pàtri placuerant aduersum sibi reputans:si tanta contra se taliũ adunareẽ potentia.Et differebat qdẽ herodes sequi postulationes antipatri ut ipse qdẽ aristoboli filiã in cõnubio susciperet:ferore uero filius fratris eius alexandri filiam.Et sponsiones qdẽ nuptiarum hmõi gerebanẽ : rege tamen inuito.Herodi uero ea tempestate uxores erant nouẽ:antipatri mater & filia põtificis:ex qua ẽt omonimus illi filius fuerat ꝓcreatus.Erat aũt ei ẽt fratris filia coniuncta:cũ ea neptis altera:ex his quidẽ proles nulla germinauerat.Erat ẽt in uxoribus ex gente samareorũ una : ex qua filii extiterant antipas & archelaus & filia oliphias noĩe: & hac qdẽ postea iosippus suscepit uxorẽ: q regi fuerat fratruelis.Archelaus aũt & antipas romæ apud quendã familiarẽ educabãẽ.Coniuncta illi erat ẽt cleopatra sed hierosolymites: & filii ex ea fuerant nati:herodes & philippus q ẽt romæ educabanẽ.Erat in uxoribus ẽt pallas:q̃ faselũ ei pepererat filiũ.Sup has quoq; fedra:& helpis erant uxores:ex quibus duæ filiæ fuerant ꝓcreatæ:examana noĩe:ac salome.Filiæ aũt maiores natu:ex una matre ꝓcreatæ cum alexãdro quarũ intuebaẽ ferora nuptias:cõiuncte erant una qdẽ antipatri sororis filio: altera uero faselo:& iste quoq; fratris herodis fuerat filius:& hoc qdẽ ex dispositione facti erat herodis.Tunc aũt uolẽs aduersus traconitas munitus existere, cogitauit uicũ iudeis edificare non distantẽ magnitudine ciuitatis:ut ꝓ hoc inaccessibiles hostibus faceret limites suę ꝓuinciæ.Et cognoscẽs uirũ quẽdã iudeũ ex babilonia:cum equitibus quingentis & sagittariis plurimis:cognatorũ ẽt multitudinẽ:usq; ad centum ferme numerũ uirorũ eufraten fluuiũ transmeasse:& in antiochia in loco q dicitẽ dafne syriç conuersari cum saturnino qui tunc ibidẽ imperator militię constitebat:illũ ei locũ ad habitandũ benigna largitate cui balatha nomen erat cedere promisit.Euocabat ergo eum cũ tota multitudine omnium qui eum fuerant consecuti : spondens daturũ se terram in regione q̃ dicitẽ bathanea . Destinauerat enim eũ intra traconitidẽ constituendum uolens eius habitationẽ obstaculũ contra hostes habere.Promittebat itaq; illam regionẽ sine tributis esse daturũ:& liberos fore q̃ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere:immunẽq; eis terram & nullis illationibus obnoxiam præbiturum . His psuasus babilonius uenit:& suscipiens regionem:oppida: & municipia plura constituxit.Et ui cum bathyra nomine cõstituens:obstaculum erat & oppositum quoddã ille uir aduersus traconitas iudeis de babilonia hierosolymã ꝓ sacrificiorũ tpa uenientibus:ne qs eos latrociniis traconitarũ insidiisq; lederẽt & aduentabãt ad eũ plurimi:maximeq; illi undiq; cõcurrebãt:a qbus paternus mos iudeorũ & instituta colebanẽ.Quibus rebus illa regio breui populosa facta est: ꝓpter quod ĩmunis ab oĩbus functionibus ꝑmanebat: uiuente dũtaxat herode.Cęterũ postq̃ philippus filius eius principatum regni suscepit: modicas puo tpe illis functiones ipposuit.agrippas uero maior & filius eius qui omonimus quoq; illi constabat eos admodũ grauauere:non tñ eis delibertate ipsorum eũ possent ullã intulere modestiã.Sed rõani deide dominatũ illius regionis adepti:libertatis qdẽ eorũ ẽt ipsi seruauere dignitatẽ ipositionibus ãt eos functionũ usquequaq; grauauerũt.Et hæc qdẽ oportuno tpe diligenter exequar oratione ꝓcedẽte.Zamaris ãt babylonius inter hæc uita defungitẽ:q ad possidendã illã regionẽ ab herode fuerat acqsitus: qꝫ cũ uirtute uiuens:filios quoq; optimos reliquerat:iacimũ qdẽ q fortitudine clarus extabat:is eqtes babylonios q sub illo fuerãt cõtinebat:& hely:quos rex afficiebat abũ de muneribus.Sed iacimus in senectute defunctus:Philippum filiũ dereliquit:& manu

bonũ:& aliis uirtutis artibus usui supra quẽlibet accõmodũ. Ob hoc fida illi amicitia: & firmissimus fauor cũ agrippa rege ꝓuenerat:militiãq; totã quã rex habebat:iste curabat:& ubicũq; deducendã rex postulabat:eius regimine ducebaꝫ. Cap. III.

Erode aũt in qbus retuli cõstituto:in antipatrũ spectabant cuncta negocia:propterea qa utilis ac promptus a rege putabaꝫ:& rex hanc firmitatẽ non amiserat potestatis:quã ei pater promptius indulgebat: spe quasi fauoris eius ac fidei. Ad hæc erat ẽt ad deriuandã in se audacissimus:quomodo incognita erat patri eius negtia: & quõ ad fidẽ faciendã in dicendo callebat. Erat ẽt cunctis terribilis:non tantũ magnitudine potestatis:quantũ peruersitate morũ:& quod erat ad male loquendũ procacissimus. Maxime autem eũ feroras accurabat:uicissimq; curabatur. Nã eũ callide ualde circũuenerat antipater: & maxime ꝑ mulieres ad occupandos eius animos ambigerat. Deditus qppe fuerat feroras uxori matriq; eius atq; sorori:licet mulieꝛ genus horreret: ob iniuriã filiarũ suarũ uirginũ:uerũtamen has patiebaꝫ: ab hisq; ducebaꝫ: & nihil ab eo sine illis mulieribus agebaꝫ. Nã hominẽ illum ẽt medicaminibus accurabant:sed & sibimet inuicẽ cooperari nequaq; mutuo fauore cessabant. Ita enĩ eas omnimodis antipater induxerat:partim per semetipm:partim etiã per ꝓpriã matrẽ. Nã idem hę quatuor mulieres sentiebãt: idemq; loquebãtur. Ferore tamẽ circa antipatrũ in nonnullis minimis sane rebus sentẽtia habebatur. Erat aũt illis in cõtrarium nitens regis sororiã diu cuncta circũ ispiciens:& amicitiã eorũ in pniciẽ herodis construi cernens:& ãnunciando nõ abstinens. Illi aũt sentientes molestam esse regi suã adinuicẽ beniuolentiã: consilium inuenit:ut mãifesta corũ amicitia non esset neq; palã contẽptũ facerẽt:odiũ autem & maliloquia ubi tempus exigeret contra semetipsos confingerent:maxime ãt sub Herodis præsentia:ut ad eũ de semetipsis talia deferrent: secrete uero beniuolentia inter eos firmior certiorq; constaret. Et sic qdẽ illi gerebant:salome aũt nihil prorsus latebat:neq; primũ eorũ propositũ ad hmõi negocia festinare neq; tunc:quãdo secretas machinatiões cõstruebant. Cũcta qppe illoꝝ mulier indagabat:q; ãplificans & atrociora faciens:ad fratrẽ propriũ perferebat secretos eoꝝ conuentus insinuans & conuiuia:& cõsultatões occulte inotimq; cõserras: quæ ad eius interitũ tenderẽt:nisi maturius ꝓderentur. Indicabat quoq; illos in mãifesto qdẽ aduersarios suimet quasi constare: & ad lesiones mutuas ficte loqui:finemq; festinare:secrete & ab alterutris remoti beniuolentiã in se cõfirmare maximã & quotiens in quibusq; negociis singulis fierent illud agere quod amicitia postularet: & polliceri sibi ẽt pugnare cõtra quos opus esset:mõ ut illud astu uel fauore mutuo nõ sentiretur efficere. Illa qdem hæc & hmõi inuestigabat oĩa: & integra ad fratrẽ cõueniẽs cuncta deferebat:sentientẽ quidẽ iam ẽt ipsum plurima p semetipm:sed ad audẽdũ aliqd licet excitatus esset sororis accusatiõibus retardãtẽ. Erat enĩ ꝓcio q̃dã iudeoꝝ hoĩum de scropulositate & subtilitate paternæ legis gloriantiũ: & cultura diuinitatis simulãtiũ:a qbus ĩducebãtur mulieres ille supra memorate. hi dicebãtur pharisei:q; possent maxime regi nõ modicũ afferre p̃fidiũ. Erãt enĩ ꝓceres ad bellũ gerẽdũ:legionesq; iferẽdas ĩmaturius eleuati. Cũ igitur cuncta gens iudaica iure iurãdo iurasset cæsaris se ꝓpriã fore: & oĩbus regis regionibus fauere:isti uiri non iurauerunt. Erãt aũt numero supra sex fere milia:quos rex pecũiario dãno multauerat. Quod damnum uxor pro eis ferore contulerat. Illi uero beniuolẽtiã quasi proꝛicissitudine referentes: futurorũ sibi agnitionẽ nutu diuinitatis ifusam eẽ p̃dicabant: qa herodi uidelicet terminus regni iam esset ex superna maiestate decretus:tã ipsi:quã uniuersę cognationi eius:illã autem regnũ possessuram:atq; ferorã:uel filios: qui ex eorum semine descenderent. Et hæc quidem regi nunciabantur:non enim salomen ista fugiebãt:& quo-

mō plurimos regalis aulę corrumpere niterent. Rex aūt interfecit phariseos: q cā sedi-
tionis extiterāt: & Vagoan eunuchū: & sibi carū quendā: q tūc primatū inter eos habe
bat honestatis dignitate decoratū filiosq; eius peremit: oēsq; ci cognatione uel familiari
tate cōiūctos: qb9 ille phariseus pſagabat. Magnificabat apud eū ēt uagoas ituri pater:
& plurimis rebus bene meritus ac ꝓfuturus apud regē futurū. In manibus enī eis cūcta
fore ꝑdicabat: ꝑbente illi & cōiugii firmitatē: & filioꝝ: ueluti ꝓpriis filiis. Cap. IIII.

Herodes itaq; ultus ex phariseis q fuere conuicti: conuentū congregat amicorū &
h accusationē feroræ coniugis: iniuriamq; uirginū & audaciā illius mulieris expo-
nens & crimen uxoris ad diminutionē dignitatis illius referens & honoris: q; ei
certaminū seditiones aduersus fratrē: & bellum ex illius ingenio ac uerbis operibusque
consurgerent: quātum poterat hortabatur ut illa inter eos simulatio solueretur: quod so
re firmabat: si societatem illius effugeret propter illa quæ gesserat. Nihil enim cum fra-
tre ferora gratiæ permanere posse definiebat: si secum illam haberet: quę bonum inge-
nium circa se fratris euerteret. Iubebat igitur uxorē abiicere: quę inter fratres cā belli cō-
staret: & si magni precii consanguinitatē suā duceret: illam coniugaret: sic enim posset
nullomodo caritas fraternitatis iminui. At ferora licet illo sermone moueretur: tamen af
firmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis necessitudine detracturū: neq; dilectionē cō
iugis abnuere: eligere se potius mori dicebat: q̄ illa muliere priuari: quę sibi gratia cōsta-
ret: Herodes uero differebat circa feroram super hoc iracundiam q̄is cuperet sumere ꝓ
rebus gestis ultionē. Antipatro tamen interdixit & matri eius cum ferora miscere collo
quiū: uel cum illis mulieribus: quę cū illo erant: obseruarentq;: si alias ne ī unū aliquate
nus cōuenirent. Illi uero profitebantur quidē: conueniebant tamē quando tēporis opor
tunitas prouocabat: & simul etiā conuiuabant feroras & antipater. Ferebatur etiā ser-
mo: q; antipater feroræ coniugi miscereturꝫ cooperante illis ad cōuentus faciēdos anti-
patri matre. Suspectum aūt patrem habēs & timens antipater: ne circa se amplius eius
odium processisset scribit amicis romæ: postulans ut scriberēt herodi: quatenus celeriter
antipatrum mitteret: simulq; cū eo munera digna: mādaret testamētum etiā ī quo post
regē declararet antipatrū quō iam defunctus erat herodes: qui ei ex filia pontificis fue-
rat procreatus. Quo facto: pergit una quoq; cū antipatro: & sylleus arabs: nihil ex his q̄
preceperat cęsar peragens: unde quoq; antipater ante cæsarem eius accusator extiterat:
pro quibus Nicolaus patiebat iniuriā. Accusabat etiam & ab aretha sylleus: eo q; plu-
res occideret in petra castello benemeritorū hoium ꝑter suā conscientiā: maxime autem
sondū uirum omni uirtute decoratū: iustitiaq; pollentē: sed ēt fabatonē cæsaris seruum
Sylleus autē causas habuit ex hisdē criminibus propagatas. Erat quidem corinthus he
rodis regis unus custodū corporis: cui maxime cura plurima cōmittebatur. Huic ꝑsua-
det sylleus pecūias maximas pollicens ut Herodē occideret: hoc etiā ꝓmiserat. Quod
agnoscens fabatus sylleo indicāte: statim regi denūciauit. Ille uero corinthū tormentis
examinās: fecit oia depalari. Detinuit aūt secū duos arabas: cōfessiōi corinthi credēs: &
filarchūq; sylłei fuisset amicus. Qui ēt ipsi: nā eos rex tormētis affecerat: cōfessi fuerant
quod eos exhortaret: nunciās corinthū nō agere molliter: & sicubi opus cēt rei: ferro co
operarētur ad ꝑpetrandū facinus iter eos cōplicitū. Ad hæc etiā saturninus oībus ei ab
herode denunciatis rome eos destinat. Ferorā uero fortiter in amore cōiugis ꝑmanētē: di
scedere ad ꝓpria herodes præcepit. Ille uero gratāter accipiēs: ad suā tetrarchiā nō mo-
ratus abscessit: plurimū se iureiurādo cōstringens: non prius reuerti: anteq̄ mortē hero-
dis aduerteret. Proinde ab herode morte cōstricto petitus: ut uēiret pro aliqbus sibi mā
datis si mors cōtingeret iniungēdis: nullo mō persuasus est aduenire: ne iurisiurādi uio-

lator exísteret. Nõ tamẽ herodes íhís rebus ímitat' íllius exẽplum: melioré círca ferorã uoluntatẽ ſuę mentis oſtendẽs. Nã paulopoſt: ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quẽ herodes nõ ſolũ nõ euocatus aduenit: ſed ẽt mortuũ eum recepit atq; ad hieroſolymam detulit: & iuxta morẽ exequias ei honorabiliter: magnificeq; celebrauit: ingẽteq; luctũ ſup eũ ſupra q̃ quiſq; ratus erat expoſuit. Hoc antipatro licet romã nauigaſſet: malorũ tñ extitit aduerſitatũq; principiũ: ex hinc enĩ iam cœpit fratricidii factio denudari. Narrabo itaq; oẽm ſuper hoc hominis rõnem: exẽplum generi humano in futura tẽpora pmanſurũ: ad utilitatẽ his qui uolucrint uirtutis eſſe cultores. Cap. V.

Erora igit' mortuo: humatoq; celebritate magnifica: duo ex liberis eius: q ab eo honore habebant': ad herodẽ ueniũt poſtulãtes: ne iultã mortẽ fratris relinq̃rent: qn potius inq̃ſitionẽ faceret acerbę mortis & calamitoſæ repentineq; trãſlatois: Illo aũt attonito facto liberoꝝ ſermonibus fidelia nãq; narrabãt apud cõiugẽ die ꝓxima anteq̃ egritudinẽ incurreret eũ cœnaſſe retulerũt: uenenum aũt in cibo ſumpſiſſe: ex eoq; piſſe: quod uenenũ allatũ eẽt ab arabica muliere: amoris faciendi gratia. Amare ſe nãq; fingebat: re aũt uera ad interitũ erat ferorę pẽtitũ. Sunt qppe ad uenena cõficiẽda artificioſiſſimę arabicę mulieres. Perſuaſum enĩ illi dicebãt: ut uenenũ uenũdaret: ad loca qppe illa uenire referebant matrẽ ferorę cõiugis & ſororẽ: unde illud uenenũ ad portãtes: cœnã illi ꝑparauere: in qua ille uenenuo ſumpto piit. His uerbis ꝓtinus excitatus: ancillas earũ mulierũ tormẽtis examinat: iter quas ẽt aliquas liberarũ. Et adhuc i occulto remanẽte negocio: qa nulla eaꝝ aliqd depalauerat: nouiſſime q̃dã inflictis ei magnis ex tormẽto doloribus: nihil qdẽ aliud dixit: niſi deũ iuocauſſe: ut talibus ſuppliciis antipatri matrẽ traderet ꝑecata eſſet: q̃ oĩum illorũ malorũ cã cõſiſteret. Hæc ad inſtigandũ herodẽ magis magiſq; coegerũt: ut cuncta mulierũ illarũ ſecreta tormẽtis erueret. Tũc oĩa palam facta ſunt: & cõuiuia: & cõnentus ſecreto facti ſepiſſime: ſed ẽt fermocinationes: quæ ad ipſos & ad filiũ ſolũ fuerant factæ uel illa quæ ab eo ad mulieres ferorę deferebant'. Erant aũt munera centũ talentoꝝ: ut ſecreto ferorę perſuaderẽt: quicquid antipater impetraret. Prodebatur ẽt odium quo in patrẽ concitarent': & lamẽtatiões: quas ad matrẽ propriã frequẽtabãt: quod tã prolixe pater aduiueret: ſibi iam iminere ſeniũ: ut ẽt ei ſi regnũ ueniret: non liceret iocũde iam uiuere ꝓ ętatis grauitudinem atq; molestiã: ad hęc ẽt multos ſibi fratres in regno illo coaleſcere: & fratrũ plures filios: ex qbus oĩbus minus ſpẽ ſuã tutã haberet. His ẽt addebatur dixiſſe q; ꝑidem iã tps fratri potius in regno ſuo licẽtiã habere cõcederet: crudelitatẽ quoq; plurimã regis accuſare: & filioꝝ cedes: ſe quoq; timere: uſq; ad ipſum hoc malũ pertingeret. Arcẽ quoq; romã pgendi cõ filiũq; narrabat: ferorã quoq; ad ſuam tetrarchiã ex eius diſceſſiſſe ſententia. Quibus herodes auditis: cognoſcebat ororis ſuæ ſermones quos ad ſe ſepe detulerat. Incitabat' aũt rex ſuper antipatri nequitia: iuſſitq; matrẽ eius ornamenta ſua cuncta contradere: quæ multorũ prætio conſtarent talentoꝝ. Quæ poſtq̃ abſtulit: reiecit eã: & in amicitiã mulierũ ferorę pro damnatione dicauit. Amplius autem aduerſus filiũ iracundiam regis incendebat uir ſamarites antipater nomine qui filio regis antipatro curator extabat. Nã cum alia quidem ei in tormentis aperuiſſet: illud quoq; prodiderat: qũo uenenũ mortiferum confecerat: dederatq; ferore: iubens: ut poſt eius abſceſſum cum iam ſpatium aliquanti tẽporis cucurriſſet: ubi ratio ꝓuocaret: patri ꝓtinus ꝓpinaret: & dicebat attuliſſe illud uenenũ ex ęgypto antifalũ unũ ex amicis antipatri: tranſmiſſum aũt ferorę per theudionẽ fratrẽ matris antipatri: & hoc mõ ad uxorẽ ferorę deueniſſe: dãte marito ad cuſtodiendũ. Quod illa quoq; fatebatur rege ſcrutante negocium: & procurrens tanq̃ uenenũ allatura: miſit ſe de tecto deorſum: non tamen interiit: quõ cadens in pedes: ter

ta ſuſcepta ſit:ac deinde poſtq̃ recreauit animã:promittit ei herodes ſalutẽ:eiuſq; dome
ſticis dũmõ ab ea nequaq̃ occultaret ueritas neq; ſe illi malũ ꝓ ingratitudine redditus;
iurabat:ſi cũcta cũ ueritate ꝓderet:uel modũ quo geſta cõſtarent.Ad hæc illa dicebat
illa ab aliis enunciata:firmabatq; allatũ eſſe uenenũ ex ægypto ab antipalo:modicum
qppe eſſe fratrẽ eius aiebat a quo ꝓuiſum fuerat:ꝓ theudionẽ aũt uiro ſuo trãſmiſſum:
ſe uero cuſtodire illud a ferora ſuſceptũ:aduerſum ipſum ſane ab antipatro præparatũ.
Cũ igit̃ feroras egritudine inqt teneret̃:& eũ aduentu tuo cõſolationeq; curares:uidẽs
circa ſe beniuolentiã tuã condidit mente directa & me conuocãs:o mulier inqt induxit
me antipater aduerſus patrẽ ſuũ fratrẽ meũ: conſilia iniqua conſtituens.Nã uenenum
in eius pernicie nundinatus eſt.Nũc itaq; quõ frater erga me nec ante iniquũ aliqd gef
ſit:& nunc ꝓpoſitũ bonę uoluntatis oſtendit:me aũt non poſt multũ de hac luce ſentio
receſſurum: age:ne cũ conſcientia fratricidii ad noſtros ꝓgenitores abierim:illud uene
nũ adportãs:epiſtolãq; antipatri:me uidente combure.Ego aũt plurimũ eius igni con
tradens:aliquantulũ reſeruaui:ut ferora defuncto: ſi me o rex male fortaſſis attenderes:
illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerẽ.Hæc dicens:uenenũ & pixidẽ in mediũ protu
lit.Sed & frater antipatri & mater eius eadẽ fatebant̃:tormentorũ uehemẽtia cõpulſi:&
pixidẽ illã quoq; nihilominus aguoſcebant.Accuſabat̃ quoq; filia pontificis: uxor re-
gis:tanq̃ oĩum conſcia fuiſſet:ſed ea celare maluerit.Ob q̃ illã herodes emiſit: filiũ aũt
eius ex teſtamẽto deleuit in cęteris ꝑmanente:ſed ẽt ſocerũ pontificatu priuauit ſymonẽ
boeti:ſubſtituit uero mathiã theophili hieroſolymitã genere.Dũ ea geruntur bathillus
quoq; libertus antipatri uenit ex roma & tormentis examinatus inuenit̃ uenenũ aliud
attuliſſe quod matri antipatri daret:ab illa ferorę tradendũ:ut ſi primũ uenenũ minus
fortaſſe regẽ peremiſſet:& hoc maturius uterẽt̃.Apportabat ẽt litteras ab amicis hero
dis romę conſtitutis conſilio antipatri & dictatione cõpoſitas accuſationem habentes
archelai atq; philippi: q; quaſi de patre quererẽt̃ ꝓ necc ariſtoboli & alexandri:ſemet-
ipſos quoq; herodi miſereri nunciabãt:& euocabant̃ qdẽ a patre:ueluti nõ ob alias res:
niſi ut ẽt ipſos extingueret.Hęc qppe magnorũ munerum amici gerebant opitulantes
antipatro.Scripſit ẽt antipater pater de fratribus:culparũ genera magna cõfingens oĩ
mõ eos adiudicãs:ætatẽ eoꝝ auſam aſcribens:qua ipelli poſſent neqtiã ſui patrare ꝓpo
ſiti.Ipſe uero certamini quod cũ ſyleo gerebat:magno ſtudio fuit intẽtus:& accuſatiõi
primorũ uiroꝝ romæ cõſtitutoꝝ ſe totũ dederat.Monilia quoq; p̃cioſa ducentis talẽtis
empta parauerat.Miret̃ fortaſſe aliquis:quoniã tantis aduerſus eũ in iudea motis turbi
nibus ferme.vii.mẽſiũ tpe decurrẽte nihil illi fuerit nũciatũ.Cã uero huius rei erat obſer
uatio uiaꝝ atq; cuſtodia & odiũ hominũ quo circa eũ execratiõe tenebãt̃.Nullus eteni
erat:q; ꝓnus eſſet ꝓprio piculo illius tutamen ſalutẽq; conquirere. Cap.VI.

Herodes ſane antipatro ſcribente q; cũcta q̃ oporteret pagẽs:maturius aduenirет
b celans ſuã indignationẽ:reſcribit iubens:ne ulla deſidia p̃pediret̃ ne qd in eius ab
ſentia ipſe forte pateret̃.Et ſimul quoq; de matre ipſius minimũ qddã expoſtulã
do cãtur: ꝓmittẽs tñ ei ſe reconciliatũ iri: cũ ipſe ꝓtinus aduenirет:& in oĩbus erga eum
dilectionẽ ſuæ mentis apiebat:formidans:ne forte quicq̃ ſuſpicãs differret ineundæ uiæ
negociũ:atq; romę demorans:aliq̃s ſibi difficultates pateret:& in regno romano rumo
ris alicuius fieret adminiſter.Has itaq; in cilicia litteras accepit:alias ãt tarẽto:in quaꝝ
textu ferorę declarabat̃ caſus.Quibus lectis:egre ſatis tulit & aſpere:nõ ꝓpter feroræ
gratiã: ſed qa patris interitu:ut ꝓmiſerat:non pacto defecerat. Circa celenderũ autem
ciliciæ ueniẽs:cœpit de cã nauigationis ambigere: utrũ deberet domũ ſicut inſtituerat
tendere: abiectione matris adductus in dubiũ. Tũc ex amicis pars ſuadebat expectare:

donec agnoſceret:quæ domi mota geſtaq; fuiſſent. Alii uero hortabant ne nauigationē domi differret:ſolutus enim ſuo aduentu oēs cauſas aduerſitatis aiebant:nam neq; tūc aliunde illos fluctus eueniſſe:niſi q eius abſentia facultatē accuſatoribus uirtutēq; p buiſſet. His pſuaſus ptinus nauigauit:& exceptus eſt portu nomine ſebaſta: quē hero des magnis opibus cōſtructū:ſebaſtā ad honorē cęſaris appellauit. In apertis aūt iam malis erat antipater:nullo ad eū cominus accedente:nullo colloquente:ſicuti cū fuiſſet egreſſus uotis eū ac ſecundis pcibus pſequebantur:nunc ecōtra aduerſis eū maledictis nō phibebant excipere. Verebantur enim cuncti:q pœnā eſſet fratribus p ſua impie tate ſoluturus. Ea tempeſtate contigerat forte uarū quintiliū in hieroſolymis agere: qui ſucceſſor ſaturnini ad ſyriæ regionem fuerat deſtinatus. Venerat quippe cōſultatū hero di:ab eode poſtulatus: p cauſis in quaꝝ diſpoſitionibus heſitabat. Quibus una cōſeſſum habentibus:uenit antipater:cunctis illi rebus incognitis. Quiq; cū ingreſſus eſſet aulam regiā:indutus purpura ipſum qdē ianitores excipiunt: amicos aūt q circa illum erant:aulam accedere phibebant. Cœpit itaq; perturbari:in q̄ mala deuenerit manife ſto cognoſcens. Deniq; pater ſalutatū accedētē repulit: fratricidii ſimul accuſans:& cō ſilia obiectans ſup ſuimetipſius interitū: quoꝝ oium auditorē ac iudicē in craſtinū uarū fore confirmat. Et ille qdē tanto malo audito pariter atq; imminente:ipſa magnitudine fatigatus abſceſſit. Cui mater & uxor accurrunt:q̄ reſidue fuerant de filiabus antigoni: q ante herodē in iudea regnauerat: ex qbus uniuerſa cognoſcens:cœpit ſe certamini iu dicioq; pparare: Sed die poſtera cōſeſſum faciunt uarus ſimul atq; rex: amici ēt utro rūq; conuocant. Aderant quoq; regis cōſanguinei:& ſalome ſoror: & ſi q nunciaturi fo rent:q̄ pdiderant examinatione tormentoꝝ:ſerui deniq; antipatri ex materno illi iure cōuenientes:q ante fuerant cōprehenſi:epiſtolā deferentes antipatro:quæ fuerat in hanc perſcripta ſniam: ne ad patriā repedaret: q cuncta uidelicet ad patris noticiā reuelata pueniſſent: ſolūq; illi ſuffugiū remanſiſſe:uel apud cęſarē:& ſub patris poteſtate nō ca dere. Antipatro uero patris genibus puoluto:atq; depræcanti:ne iudciū de illo rebus incognitis pmeret quin potius facultate ſibi auditoris cōtributa purgatū iri ſe apud pa trē poſſe firmabat:quē iubens herodes in mediū pduci:ipſe lamentari primitus cœpit q tales illi filios habere contigiſſet: p quos ei fortunæ tales exurgerent aut inde tantam diuinitatis indignationē comparaueratut ſua ſenectus in antipatri nequitias incidiſſet. Memorabat ēt enutritiones:& educationes:quas filiis ſtudioſe præbuerat: opū quoq; & facultatū affluentiā:in qbuſcunq; tēporibus ipſi cuperent:ſemp illis ptinus adiacere: & q nullū eſſet impedimentū quo eorū cōſilio periculū mortis incideret: dū illi regnū impie rapere feſtinarēt anteq; ipſe legi naturæ concederet. Vnde ſe ualde mirari dicebat antipatrū:quoꝝ ſpe ſubleuatus auderet ſine ulla refrenatione ad talia tāraq; prumpere quando qdē eū regni ſucceſſorē ēt ſcribendo declaraſſet:ſed ēt uitæ ſuę tēpore in nullo minor exiſteret:non claritudine dignitatis non uirtute potentię:qnquaginta deniq; illū talenta ex reditibus ſumere:ad hęc trecēta talēta romam euntidona dediſſe. Increpa bat ēt illū de fratribus:q ſi uelut maliguos accuſauerit:cur eorum imitator extitiſſet:ſi uero innocētes fuiſſent:iniique aduerſus conſanguineos crimina confeciſſet:nā illa oia q̄ de illis nūciata fuiſſent:a nullo alio niſi ab illo ſemetipſum ptinus aduertiſſe:cōfilio q eius geſtiſſe cūcta:q aduerſus illos fuerint geſta:quos nunc prſus abſoluerer:iſto illis in patricidii facinore ſuccedēte. Hæc ſimul dicēs pfundebat & lachrymas:q̄ illū inter cluſa uoce loq amplius nō ſinebāt. Veꝝ nicolaus damaſcenus:regis amicus:& in oibus cū eo una ſemp uerſatus:& modū quo res geſtę fuerit aſſecutus:rogabat a rege:ut ipſe reſidua loqueret:quæcunq; ad demonſtrationem cauſę redarguitionēq; pficeret. Sed

antipater econtra conuersus ad patrē: semetipsum excusare nitebat. Emunicbat itaq; cuncta suæ circa illū beniuitatis exēpla: honoresq; sibi a patre cōcessos: quos minime percepisset: nisi uirtute dignus & officiis erga illū meritis haberet: eniuero puidisse se semp q̄ usui necessaria forent: consiliūq; semp circunspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rē explanandā manu opus esset: suo labore negotia cūcta peregisse: neq; credibile cōstaret: ut q sæpius ex aliorū insidiis patrē strenue liberaret: nūc ipsum insidiatorem patris effici: ut deleret oīa suæ uirtutis uetera monimenta molimine repentini facinoris: pręsertim: cū successor iā regni fuisset ostēsus & simul ēt bonorū: rerū: honorūq; potiret: quæ usq; ad pręsens tps eū habere cōstaret: neq; illud esse uerisimile: prius aiebat: ut q cūctarū rex dimidiū sine sui piculo: & cū uirtutis honestate teneret: uelle to tū cū crimine atq; periculis appetere: incertus utrūne ualeret affectū suæ cupiditatis obti nere: pīsertim cū ptali cā suos fratres uidisset extinctos quoz facinoris & nunciatorē & accusatorē ipsum esse cōstaret: q; nisi ab ipso pderet occultū pculdubio permaneret: quorū ēt postmodū q; eēt malignitas eorū circa patrē ad fidē pducta punitor extaret. Et ibi qdē hęc sua dicebat esse monumenta: qbus cōuersationē suā cū magna beniuolentia circa patrē agitasse pbaret. Romę uero q̄ gesserit: testē cæsarē conuocabat: quē iuxta ac deū fallere nemo posset: quoz fidē facere litteras ab eodem cęsare destinatas: qbus litteris haud recte esse fortiores aut fideliores reputare accusationes hominū uolē tiū inter eos turbas & iurgia cōcitare: quas accusatiōes a suis inimicis cōfictas aiebat: quas se reuerso ultra iā habere nō possent. Causabat ēt de tormentis: q; eorū uiolentia factū esset ut falsa dicerent: doloris quippe ac necessitatis eā esse naturā: ut doceat eos q subiecti sunt illa loqui q̄ uiderint grata dominantibus quorū se potestate tormentis adigi sentiunt. His dictis: mutatio est totius facta consessus. Satis etenim miserabant antipatrū pfusione lachrymarū: & uultus humilitate miserabilē: ita ut ēt inimicis lamentabilis appareret. Nā flectebatur quoq; herodis animus inclinatus: licet conaret suā mentē aliis nō esse manifestā. Nicolaus aūt exortus ab illis uerbis qbus rex principiū fecerat: cām amplificare cœpit: & cūcta q̄uel tormētis erutauel testibus erāt relata pferens congregabat undiq; criminis pbamenta: maxime uero uirtutē regis & clementiā longa narratione pferebat: qualiter nutritiones & edificatiōes in studiis doctrinarū filiis suis ipenderat: q̄rū rerū labor i nullo ei pfuisset ac quomodo in alias ab aliis calamitatibus irruenti: quā q̄ se non imitari diceret ppriā filiorū inconsiderationē: q; & adhuc fuissent adolescentuli: & decepti facile a prauis suasoribus corrupti: in transuersum declinassent: naturæq; iura reliquissent: ut imaturius quā oporteret regnandi cupidine reperirentur: antipater uero furiā admodū se prorsus expauescere: nō modo ppter paterna beneficia: in qbus eū affatim fuerat muneratus q̄ cū essent tā magna: multaq;: eius tñ animū lenē reddere nō querunt more uenenatorū repentium: licet illa repentia quamlibet sint aspersa: beneficiis aliquatenus leniunt. Non solū ergo in hoc expauescere se dicebat prauitatē antipatri: uerumetiā q; fortunę iā fratrū p exemplo pcederent: quo minus imitator eorū existens: impetū suū a crudelitate retineret: quā q̄ inquiens o antipater q temeritatis fratrū nunciator extitisti: & documentorū scrutator: & punitor redargutorū: cur non repulisti aio q̄ in illis te prodente culpamus: sed potius ad imitā dū flagitiū illorū insania & libidine raptus es. Vnde claret: q; nec illa a te p tutamine gesta sunt patris: sed pro fratrū infœliciū interitu festinata: ut illorū odiū ostentando: amator quasi patris credereris: q̄tenus possis ad eius insidias iter facilius adipisci: potestatē a patre pcipiens: quod ēt ipsis operibus approbatur. Ambiebas enī: ut fratres interimerētur: de nequitia redarguti: ut aūt conscii eis pderentur: minime curasti. Vnde

certũ est:te quoq; cũ illis aduersus patrẽ insidias cõstruxisse:accusationẽ illis ꝑparãdo: ut si forte ad effectũ uenissent:tibi lucrũ patricidii ꝓuenisset:ut ex duobus ꝓcertaminibus tu fructus ꝓciperes gaudiorũ:tuis moribus cõperentes.Et circa fratres quidem qualis extiteris manifestus es:nã sup eorũ morte uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod qdẽ esset dignũ ita te sapere:si tu non deterior extitisses.Sed te occulto aduersario patris extante: claret:qa illos nõ ueluti patris insidiatores habebas exosos:nã haud ita exorbitares similẽ nequitiã cupiens ꝓpetrare:sed timens:ne regni fierent successores:quos tibi uidebas iustius posse ꝓponi:patrẽ sup fratres extinguere festinabas:ne ee leriter tua aduersus fratres factio ꝓderet:& ꝓ qbus tu merebaris pœnas luere ab infœlici patre suppliciũ sumere conabaris:ac parricidiũ nõ cõe cogitasti:sed quale uix a quoquã nunc in uita hominũ uel uideri potuit uel audiri.Nõ solũ enĩ filius patri insidias ꝑparabas:uerũ diligenti quoq; & beneficia multa prẽstanti.Socius quippe regni cõstabas:succesor in nomine:in dispositionibus particeps:in fruendo cõmunis.Nã & successor anteiã denunciatus:& iocunditatẽ ac fructũ regni iã ante capere in nullo ꝓhibitus.ad spẽ ẽt futuri gerendã ex sinia es patris ac litteris communitus.Sed tu non ex herodis clementia rerũ iudex eras:sed tua uolũtate ac nequitia opera paterna pensabas: uolens patri in oibus tibi obedienti ẽt partẽ quã possedisset abripere:& cõfingebas uerbis uelle seruare eũ:quẽ rebus ipsis & operibus interimere nitebaris.Et nõ solũ tu malignus extabas:uerumẽt matrẽ prauis tuis replebas inuentiõibus : fratrũq; uolũtatẽ aduersam: seditiosamq; reddebas:q ẽt patrẽ bestiã appellare ausus es:cũ habeas ipse mentẽ omni serpente peiorẽ.Siqdẽ illos aduersus patrẽ uenena colligebas.Et quẽ patrẽ:q te tantis beneficiis muneratus est.Econtra eũ auxilia diuersa postulabas: & artibus uariis ꝓ uiros atq; mulieres utebaris: quatenus interimeres hominẽ senio & ętate cõfectũ: quasi ad nocendũ non sufficeret sola tuæ mentis iniquitas.Et nunc uenisti post tormenta liberorũ atq; seruorũ:q̃ ꝓpter te uiris ac mulieribus constant inflicta:& contra denũciatiões cõiuratorũ tuorũ inficiatũ ire festinas:Et nõ solũ patrẽ hominibus auferre conatus es:sed ẽt leges:uirtutẽq; uari:& ipsius iuris naturã:ipsamq; conaris interimere ueritatẽ.Ita ne confidis in tua ipudentia:ut ẽt tormẽtis temetipsum subiici uelis:cũ causeris de tormentis eorũ qui examinati sunt:ut illi qdẽ quia ea dixerũt quæ ad liberationẽ tui patris attineãt ueritatẽ minime tenuisse uideant:torméta uero q̃ tibi fuerint adhibita uelis idagasse ueritatẽ.Nõne saluas o Vare:nonne liberas regẽ:factionẽ a suo sanguine sustinentẽ:Per maiestatẽ imperii romani:per uirtutẽ tuã obtestamur:ut hanc atrocissimã bestiã: quæ ꝓ perditione fratrũ patri se beniuolũ esse simulabat:quatenus posset solitariũ & oi consanguinitate desertum de regno ꝓpellere:adiudices:atq; condẽnes. Nõ ꝓnuncias hũc sceleratum ducẽdũ ad necẽ.Scias qũo patricidiũ cõmunis iniuria est:& naturæ ipsius:& totius uitæ hominũ:neq; minus facinorosus reputãdus est q cogitauerit: tametsi eũ effectũ nõ contigerit adipisci.Naturã ipsam iniuriat:q talibus supplicia non iportat.Addebat ẽt illa q̃ mater antipatri ad aliquos muliebri ter locuta est:ariolatões quoq; ac diuinatiões sup rege factas:& sacrificia memorabat.Aiebat itẽ & qcqd antipatet cũ feroræ mulieribus lasciuire dicebat:cõmessatiões quoq; sordidas amoresq; narrabat.Deniq; examinatiões tormentorũ:& testificatiões plurimas inferebat:quę sane plurime constabant.Nã alias quidẽ ante parauerat:alias ex repentinis nũciis summitates acceperat:ex qbus priora magis firmabãt.Plurimi quippe hoies: q̃ antea timore antipatri silẽtio ꝓtereũda mãdabant:cernentes eũ accusatiõibus patriis adhibilẽ:& aduersa fortuna inimicis eius aperte ꝓmptęq; cõtradictũ:quia odio ineffabili aduersus eũ nitebantur oia tunc ꝓdebãt.Iucitabãtur quoq; ad accusandũ nõ solũ honore factorũ eius,

& magnitudine scelerũ eius quę uel patrauerat:uel patratũ ire ꝓsumpserat:sed ét im-
bitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat parricidiis & q̃ sup eũ senserant neq; odium
merito:neq; amorẽ benignitate circa quẽpiã habuisse:seo suę tm̃ cõmoditatis intuitu.
Quorũ oium illud eũ amplius adgrauabat:q̃ nulli extiterãt:q res ex equo bonoq; iu-
dicabãt:q̃ eorũ animus odio amicitiaq; iure careret. Diccbãt ergo se olim ista sensisse:
ꝓhibitosq; semp ãnunciãdo:libertate uero data in mediũ cuncta deferre. A qbus ꝓfere
bãt multiformia ꝓbamẽta nequaq̃ acculari de falsitate ualẽtia:quod neq; benignitate
circa herodẽ:neq; timore piculoso tacerent:sed solo rerũ iudicio iniquitatẽ antipatri ꝓfe
rebant:dicentes:q̃ non in suis actibus antipater utilitatẽ Herodis & munimen attende
ret: sed sola nequitia ad illa facinora fuerit cõcitatus: ꝓpter quod oĩ pœna dignũ esse lo
quebanť. Multa ẽt a plurimis sine ulla interrogatione dicebanť:ita ut antipater quãq̃
in oibus rebus ipudens:& ad metuendũ ꝓmptissimus atq; callidissimus esset:tñ tunc
tanta cõfusione fuit oppressus:ut neq; negare:neq; contradicere ualuisset. Nicolao igit̃
finẽ dicendi redarguendiq; faciẽte: Varus iubebat antipatrũ: ut se de tantis criminibus
expurgaret:si aliquas astructiones haberet: qbus obnoxius illorũ q̃ importata erãt nõ
esse monstraret:nã ipse quoq; optare se patre certo nosse dicebat:ut in nullo cõtra se co
gitasse fieret manifestus. Ille uero in faciẽ ꝓuolutus: in deo rẽ oibusq; cõmendabat:qui
sibi testificarenť:nihil se iprobũ cogitasse:atq; signũ a deo fieri postulabat: infidiatorẽ
se patris pœnitus nõ fuisse. Solent quippe uniuersi qbus iustitia deest:quando facino-
aliquo; ppetratores existunt dicere:sibi liber arbitriũ ex diuinitate cõcessum: quãdo
uero in picula ceciderint iustũ recipientes iudiciũ:p inuocationẽ eius oĩa testimõia cona
tur auertere:quod ét antipatro cõtingebat. Cũ tanta nãq; uelut absente diuinitate ante
gesserit:tũc aũt iusto eũ dei iudicio undiq; cõcludẽte:defectu purgationũ ad dei iudiciũ
absolutionẽ accusationũ criminũq; ferebat:potẽtiæ diuinæ cãm tribuens:ut eius testi-
monio in medio ueniret:quãta ꝓ patre gesserit:quãtaq; piculosa ꝓ eius salute ꝓsumpse
rit. Varus aũt cũ sępius iterrogaret antipatrũ: & nihil amplius ille quã dei ꝓferret inuo
cationẽ:uidens in infinitũ rẽ pergere:iussit uenenũ in mediũ ꝓferri:ut experirer̃:q̃ nam
esset uis eius. Et adductus qdã eo; q̃ fuerant morte damnati:bibit iubente uaro:confe
stimq; morit̃. Tunc exurgens: abibat cõsessu:& die postera in antiochiã prexit:ubi fre
quens illi fuerat cõuersatio:eo q̃ siro; regnũ ibi fuerat cõstitutũ. Cap. VII.

Erodes aũt cõtinuo in uinculis filiũ obstringi iussit. Incertę aũt erãt plurimis cõ
h fabulationes uari q̃ ad regẽ habebanť. Dicebant nõnulli:q̃ ex eius snia fecerit:
q̃cũq; de antipatro gesta sunt. Ligãs ergo eũ:destinauit romã ad cęsarẽ litteras:
oẽ declarãtes negociũ:sed ét q ꝑsenti relatione cęsarẽ docerent nequitias antipatri. De-
prehendit̃ aũt in his diebus ét epistola ab antifalo ad antipatrũ scripta. In ægypo autẽ
erat iste. Quę soluta a regę talia declarabat. Misi tibi epistolã ab acmes:nõ parcẽs ani-
mæ meæ. Scis enĩ:quõ piclitabor a duobus domesticis:si hoc fuerit agnitũ. Tibi autem
prosperitas ad gerendã cãm ꝓueniat. Et epistola qdẽ talia loquebat̃. Rex aũt querebat
alterã epistolã:q̃ tñ inueniri nõ poterat. Nã & seruus antifali:q lectã adportauerat epi-
stolã aliã sesuscepisse denegabat. Cũ aũt helitaret rex:unus amicor; herodis inspiciens
interiorẽ tunicã serui:nã duabus erat indutus: arbitratus est in interiori tunica litteras
obcelari:& erat ita. Inueniť ergo epistola in qua erãt scripta hęc. Acmes antipatro. Scri
psi patri tuo qualẽ uoluisti ꝓrius epistolã:& rescriptũ faciẽs epistolę q̃ ad meã dominã
ueluti a salome directa est destinauit. Quã cũ legerit certo scio punitus; salomẽ:tãq̃ insi
diatricẽ. Erat aũt epistola tanq̃ salome ad dominã suã ab antipatro dictata:sub salome
noie:quautũ ad sententias ptinebat:stilo aũt acmes cõposita:in qua continebanť ista.

Acmes regi herodi. Ego ſtudiū habens ne te qcq̄ lateat q̄ aduerſum te gerunt: inueniēs epiſtolā Salomę ad meā dominā contra te cōſcripeam: cū periculo qdē meo: ſed cū tua tñ utilitate conſcripſi: tibiq; direxi. Hanc aūt illa conſcripſit: uolens Sylleo coniungi. Scidi igit̄ hanc epiſtolā: ne fortaſſis ego de mea uita periclitarer. Ad ipſum aūt antipatrū epiſtola ſcripta erat: q; eius iuſſionibus miniſteriū geſſerit: ut ad herodē ſcriberet: eo q; quaſi Salome iſidias illi p̄parare feſtinaret. Sed ēt reſcriptū eius ad epiſtolæ q̄ quaſi ad ſuam dominā fuerat a Salome deſtinata direxerat. Erat aūt acmes iudea qdē genere: in ſeruitio aūt erat iuliæ cæſaris cōiugis: & hæc gerebat amicitia quā cū antipatro iunxerat: comparata ab eodē antipatro magnis pecuniarū muneribus: ut eius aduerſus patrē & nutricē ſuffragaret̄ inſidiis. Herodes aūt ſtupefactus magnitudine nequitiarū antipatri: ipellebat̄ qdē: ut cōfeſtim eū p̄imeret uelut p̄ceilā magnarū turbinēq; cauſarū & nō ſolū ipſum: ſed ēt ſororē inſidiantē domūq; cęſaris ſua iniquitate corrumpētē. Accedebat aūt ēt Salome: crebro pectus pcutiens: & ſe interfici poſtulans: ſiqd forſitan tale in ea p̄bare. Herodes cōuocatis filiū interrogabat: iubens: ut ſiquid haberet aperiret: increpabaturq; a patre dicente. Quō inimicus oīno reptus es: age nunc: & q tecum ad hęc negocia opam dedere, nullomō moreris apire. Ille aūt in antifalū cūcta referebat: nullūq; aliū cām horū extitiſſe firmabat. Herodes uero admodū dolens uolebat romā ad cæſarē filiū deſtinare: ut ſuppliciū p̄ ſuis factionibus ſumeret: ſed timēs ne fortaſſis amicorū ſuffragio ualeret effugere: ipſum qdē uinctū ſicut & antea cuſtodiebat. Verū legatos miſit ad accuſandū filiū cū litteris: intimandaq; oīa: q̄ acmes illi ad pficiēdā factionē fuerat ſuffragata: exēplaria quoq; tranſmiſit epiſtolarū. Interea legati romā p̄ciſcūt̄ docti: in p̄ſentia q̄ loqui uel reſpondere debuiſſent. Cap. VIII.

Ed rex morbo p̄grauatus: teſtamentū ſcribit: iuniori filio regnū retribuens: odio quod circa archelaū philippūq; ex antipatri accuſatione conceperat. Cęſari uero mille talenta dereliquit: iuliæ quoq; cęſaris uxori: & filiis & amicis: & libertis cęſaris quingenta filiis ēt ſuis: filiorūq; filiis pecunias & reditus diſtribuit. Salomen ſororē magnifice locupletauit: q; eā ſcilicet erga ſe beniuolā ſemp agnouerit: & nūq̄ aliquid ex aduerſo molientē. Deſperans aūt contra morbū ſe poſſe ſubſiſtere: nā annū agebat circiter. lxx. exaſperatus eſt: irrationabili furia: & amaritudine mentis incenſus: uolebat ſi potis eſſet: iudeorū cūcta diſperdere. Cā uero huius rei erat: q; ſe contēni putabat: eo q; caſum ſuū iocunde gentē totā extimabat accipere. Sup hæc quoq; qdā popularium hominū ſeditionē excitauerant: p̄pter hmōi cām. Erat qdā iudas arifei: & mathias margalothi: iudeorū eruditiſſimi: & ſupra cęteros legis expoſitores doctiſſimi populo etiā amabiles: p̄pter iuuentutis eruditionē. Semp enī eos totos conſumebant dies cūcti: quibus ierat ſtudiū: & cura uirtutis. Iſti igit̄ audiētes regē morbo p̄grauatū: & remedii minime receptabilē: oēm excitauere iuuentutē: ut opera q̄cunq; a rege p̄ter patriā legem facta fuiſſent: euertētes p̄ lege dei glorioſa niterent̄ exercere certamina. Erenim p̄pter eius p̄ſumptionē: & p̄pter quod p̄ter humanū morē fuerat cōuerſatus in plures: oīa illi mala cōtigiſſe firmabāt: egritudinē quoq; p̄ſentē non ei ob aliud accidiſſe. Fecerat enim herodes q̄dā contra legē: q̄ iudas & mathias uociferabant̄. Nā cōſtruxerat ſup portam tēpli munus quaſi deo p̄poſitū: aquilā aureā imanē uel qualitate uel quātitate opulentā. Probibet aūt lex imaginū eleuationes uel animaliū p̄poſitiones cōſtituere: his q uolunt ſecūdū eius p̄cepta cōuerſari. Proinde hortabant̄ illi ſophiſtæ aquilā illā loco diuellere. Enim uero mortalibus inquiunt multo iocūdius debet eſſe periculū: quod p̄ cōuerſatione paternę legis: & p̄ uirtute ſuſcipit̄: quā uitę quantacūq; dulcedo. Nā morte qdē fama & laus ſempiterna conquirit̄: & naſcituris hoibus memoria iocūda relinquit̄

exemplū uirtutis & glorię. Nā ēt si quisq̄ sine piculo ualeat aliquod præclarū opus effi
cere: post paululū tñ uenturā mortē naturæ lege nō ualebit effugere. Proinde pulchrū
est his q studiū habent amorēq; uirtutis: cū laudibus & cū honoribus de hac uita disce
dere. Leuigatio qppe maxima est: p bonis opibus interire: q̄ non nisi medicatione pecu
li conquirunt filiis atq; cognatis uel aliis qbuscūq; q ab eodē stemate deducunt: siue
fuerunt uiri: siue mulieres: siue quilibet alteri: quibus ꝓuideri debet in posterꝝ: ut ad eos
utilitas gloriæ pueniat. Et illi qdē hmōi uerbis iuuenes excitarunt. Defert ad eos repen
te rumor: regē uita decessisse q sophistis illis ad modū suffragatus est: mediaq; die ascē
dentes: euulsere aquilam & securibus cōcidere. Cūq; plurimus esset tumultus in tēplo
ecce dux regis cū militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat nisus eorū: & existimans
ex maiore illos cōspiratione ēt manu cōgressuros ad prœliū: amplioré secū numerū mi
litū duxerat: q possent impetū sustinere illorū: q moliebant anathema templi deiicere.
Quo irruēte super eos: nequaq̄ uim eius sustinere ualuerunt: sed sicut solet turba uulga-
ris ꝑsumptione magis stulta: quā cauta ꝓuidentia cōgregata: oēs cōtinuo fugierunt. Ex
qbus. xl. soli iuuenes animi cōfidētia remansere: quos dux cōprahendit: cū principibus
facti: iuda & mathia. Ingloriū enim iudicauerūt loco cedere: aduentūq; ducis effugere
Hos oēs ꝓduxit ad regē. Quos cū interrogasset: cur in tantā audaciam prorupissent: ut
ornamenta tēpli euellerēt: illi gessimus inquiunt q̄ gesta sunt: & cōsulto nos illa gessisse
ꝓfitemur: q̄ ad uirtutē attinent: quā uiros docere certū est. Siquidē prudentū est defen
sare dignitatē legis & numinis. nec mirari debes: si tuis institutis institura præferimus
q̄ nobis moises ispiratiōe dei cōscripta dereliquit. Mortē quoq; ac supplicia quęlibet ap
portes: cū iocunditate subibimus. Nō enī pro iniusto facinore: sed pro amore pietatis no
bis sustinēda sunt. Et illi quidē talia loquebant in nullo minora uerba quā fuerat cōmis
si ꝑsumptio ꝑferentes. Rex aūt uinculis eos cōstringi ꝓcipiens: euocauit ex Hierichūte
iudeorū principes. Quibus aduenientibus: cōuentus oium congregat: ipse uero i lecto
recūbebat q; pręinualitudine stare nō poterat. Enumerabat igitur ꝑsumptiōes seditio-
sorū iuuenū: in qbus sæpius fuerāt deprehēsi: tēpli quoq; ornamēta quæ suis fuissent ma
gnis sumptibus constructa memorabat: qualia per ānos. c. xxv. nec; asomeū regē con-
struere: nec; ꝓsapiam eius ualuisse narrabat: se aūt ad honorē diuinitatis illud tēplū ana
thematibus alias fabricis admiratiōe dignis ornasse: quo post eius mortē gratā sui mē-
moriā iocūdāq; relinqueret. Exprobrabat ēt q; iniurias illi nō dubitarēt ingerere. Ca te
rū pręsumptū facinus uerbo quidē ad suas ꝓtinere iniurias: re aūt ipsa & ueritate siquis
uellet meritū examinare facinoris: sacrilegiū cōmissum esse firmabat. Ad hęc illi ꝓp eius
crudelitatē ne cōtra se quoq; fortassis exasperatus ultiones in eos aliquas moliretur: hu
militer respōderūt dicētes: nec; ex sua sentētia cōtigisse nec; illa cōmissa multa esse de-
bere. Ille uero circa cęteros quidē quasi māsuetus extiterat. Mathiā aūt pontificē sacer-
dotio remouit uelut cōsciū: & cām seditiōis extantē ꝓmouit aūt azarū pontificē: fratrē
uxoris suę. Mathię aūt pontificatus tpe: prouenerat alterū extitisse pontificē: ad uniꝰ
uidelicet diei functionē: quā iudei cū ieiunio celebrant. Causa uero talis erat. Mathia sa
cerdotali fungēte officio nox in solēnē lucescebat diē: in qua futurū erat ieiuniū. Tū ui-
sum est sibi oino mulieri esse cōmixtum: ꝓptereaq; sacerdotio ꝑfungi non potuit: sed Io
sephus elimi filius: cognatus eius secūdū carnē: pro eo mūere sacerdotali ꝑfungit. Nūc
ergo mathiā Herodes pontificatu remouerat: alterū uero mathiā qui seditionē excita-
uerat: & aliquos uiros ex sociis seditiōis illius: uiuos igni cōtradidit. Sed ēt luna eadē no
cte defecerat. Herodē porro amarior in dies morbus urgebat: supplicia deo cōmissi sce-
leris expetēte. Ignis quippe lentus inerat non tamen cōflagrationē insupficiē corporis

agentē ꝓdens quātum extrinſecus creſcēs operabatur incēdiū. Auiditas quoq; ī exple bilis ſemp inerat cibi: nec tñ ſacietas unq̄ rabidis incitata faucibus ualebat īplere inglu uiē. Inteſtina interius ulceribus tabida putreſcebāt doloribus quoq; coli ſq̄iſſimus cru ciabaꝫ: humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; & circa pubē erat afflictio: ſed & uerēda ipſa putredine corrupta ſcatebant uermibus: ſpi ritus quoq; incredibilis erecta tentigo q̄ fuerat ſatis obſcena diritate fetoris: & anhelitus reſpiratione crebertima: cōtractus quoq; ꝑ cuncta membra ſubſiſtens: uim noxiā opera baꝫ: quę oēm tolerantię contulerat firmitatē. Dicebaꝫ igiꝫ ab his: qbus inerat diuinan di pitia: diuinitus has pœnas ob impietatē eius & multa crudeliter geſta depoſci. Ipſi tñ multū ſpes ſalutis inſtabat: ſi forte poſſet cōtra morbos aliqua remedia ꝓuidere. Medi cos quoq; aduocans ut uterentᷣ ſi quid poſſent ad ſalutē ꝓficere poſtulabat: & trāſiens iordanē fluuiū: aquis calidis q̄ ſunt circa calliorā: die noctuq; fouebaꝫ. Hæ igiꝫ aquæ calidę lup aliaquę habebāt cōmoda ēt portabiles erant. Pergebat aūt aqua illa in palu dē: q̄ ſulphurifera uocitaꝫ. Præterea uiſum eſt medicis: ut eū in dolio oleo pleno confo uerent. Vbi cū miſſus eſſet: ita defecit: ut ab oibus mortuus putarᷣ. Tunc grandis ſet uorū ululatus exortus eſt. Cū igitur nulla iā de eo ſpes ſalutis exiſteret: iuſſit militibus quinquagenas dragmas aureas diſtribui: plurima quoq; ducibus & amicis ſuis munera tribuebat. Deinde reuerſus in hierichuntē prævalentibus nigris coleribus: exaſperatus iniquius eſt: ut ipſo moriente: indignū facinus ageretᷣ. Venerāt quippe ex locis oibus ꝑ eius p̄ceptū iudeorū optimates: & erant plurimi: ſiquidē ex oi gente fuerant conuocati. Ad hęc ēt fuerat mors cōtentoribus præcepti ꝓpoſita. Magna igitur in oēs regis furia concitata eſt: propterea culpabiles & inculpabiles in hyppodromio concludens: ſororē ſuam Salomē: uirūq; eius alexā conuocat & mortē ſuā non in longū differri denunciat tantis ſe doloribus circūuentū fore cunctis ſatis optabile: ſe autē ſine luctu & deplora tione pitux: q; regibus: maxime aūt ſibi magni meroris eſſe firmabat: neq; ſuū arbitra tū iudeorū falli ꝓpoſito: q; & eis ſua mors amabilis foret & grata: nā ēt ſe uiuēte ſepius illos & ſeditiones & ſucceſſiones fuiſſe molitos: & in eius ſemp iniurias fuiſſe feſtinos: cęteq; leuigationē quandā illis natā eſſe dicebat q; talibus ipſe doloribus urgeretᷣ: ꝓin de petere ſe ab illis: q; eos ſciret contra eius gloriā in nullo uenturos: ut agerent: qualiter eius exequiæ honorabiles ſup cęteros reges: & luctus amplior ageretᷣ: Quod futuꝝ di cebat: ſi percgiſſent ut iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentᷣ. Cū igiꝫ me inqt aīam uideritis expirātē: circūuallantes hyppodromū oī militia nec dū mea morte uulgata: cōfeſtim oēs illos icluſos iaculari ꝓficite: & ita cūctis ītereuntibus duo cōmoda ꝓuentura: q; & regnū illis poſt ſuā mortē firmū perſcucraret: hoſtibus am putatis: & ſuper ſuā mortē luctū celebrandū eſſe magnificū. Et ille q̄dē lachrymandus talia lamentaꝫ: & cognatos oēs beniuolentiā circa ſe fidēq; ſeruare poſtulat inuocatio nē diuinā interponēs: ne cū inhonorificētia ſua mors: & cū īdignitate tractaretur. Illi ue ro ꝓfitebātur in nullo ſe eius p̄cepta trāſgreſſuros. Sed ego cōperi illius hois mentē cō ſiderans: ēt per præſentia mādata nihil humanū pœnitus habuiſſe. Siqdē de hac uita di ſcedēs ꝓcurabat: quatenus oēm gētē orbatā & deſertā parētibus dilectiſſimis relinque ret: iubens unū ex unaquaq; domo interimi: q; nihil iniuſtū neq; in ipm: neq; ī alios ad miſiſſe fuerant deprehēſi. Hæc igiꝫ illo ſuis parētibus demādante: deportātur & litte ræ ab legatis: qui ad cęſarē romā fuerant miſſi. Quarū hęc erat ſententia: q; acmes in dignatiōe cęſaris extincta fit: ꝑ facinoribus q̄ cū Antipatro perpetrare tentauerat: ipm aūt antipatrū in patris uolūtate dimiſſum: ut quod ꝓplaceret ex eius ſentētia fieret: ipſum etcnī & patrē eſſe & regē: ſiue illū ī exiliū detrudi ſiue illū morte multari uellet: ī eius ꝓ-

posito cõstitutũ. His auditis Herodes: paulisper animũ refouit: uoluntate scriptorũ & morte acmes i superbiã subleuatus. & potestate puniẽdi quá acceperat in filiũ. Sed p̃ua lẽtibus crescẽtibusq; doloribus: iteritui ꝓpinquabat: & quãq; in multo defectu cõtinere appetebat tñ cibũ: & postulans malũ q̃siuit cultrum. Erat enĩ illi talis mos: ut ipse p semetipsum malũ accurans: & p partes modicas recideret: & comederet. Sumẽs ergo cultrũ: circũspiciensq; ne quis adesset: uoluit semetipsum interimere quod forsitan pfecisset: nisi p̃ueniens manũ eius atiabus contineret: nepos enĩ eius erat: & magnũ clamans: statim ululatus per totã aulã exortus est & tumultus. Cap. IX.

Vę cũ ad Antipatrũ peruenissent: credidit suũ patrẽ uitæ terminũ suscepisse p̃ci
q pienscq; fiduciã tã uerbis q̃ motibus ita totus aio gestiebat: tãq; si fuisset liberatus e uinculis: & regnũ in suis manibus sine ullo labore pceperit. Tunc cœpit cũ custode ergastuli de sua dimissione fabulari: magna se cõtinuo spondens dona ei tributurũ. Ille uero non solũ non acqeuit ut faceret q̃ uolebat antipater: uerũ ẽt cũcta regi denunciat: intimans ei eius mentẽ: & q̃ ab eo munera spondebant. Tunc Herodes q̃is & ante non minore odio ferret in filiũ: cũ audisset custodẽ ergastuli illa narrantẽ: magnũ ꝓtinus exclamauit. Tunc quassans caput: quãq; in extremo uitæ teneretur & cubi to sese attollens statim destinãs quẽdã armigerorũ suorũ sine ulla dilatiõe celeriter necari iubet antipatrum sepulturãq; eius in Hyrcania sine ullo honore fieri. Cap. X.

Estamentũ interea scribebat mente mutabili: & Antipatrũ qdẽ quẽ sibi succes-
t sorẽ in regno designauerat: tetrarchã facit galileę regionis atq; peroe: Archelao uero regnũ cõtribuit. Gaulanitidẽ aũt & thraconitẽ: & Bathaniã: & Baniadam Philippo filio qdẽ suo: fratri aũt Archelai germano tetrarchię iure cõcessit: iamniã uero & azotũ & faselidam Salomæ sorori distribuit: sed & argẽti signati Miriadas quinquaginta. Disposuit ẽt de cæteris suis cognatis: atq; cõsanguineis: opibus eos reditibusq; locupletans. Cæsari sane argenti signati mille miriadas: p̃ter uasa quędã aurea: quędã argenta: & metallis p̃ciosa: & artificis opere uenustissima dereliquit: indumenta quoq; p̃ciosa. Iuliæ uero Cæsaris coniugi: & aliis nõnullis quingentas miriadas. His dispositis: quinto die postq̃ Antipatrũ filiũ necauerat defungitur regnãs postq̃ Antigonũ interemit: annos. iiii. &. xx. postq̃ aũt a romanis regnũ pceperat. yii. &. xxx. uir crudelis in oẽs equaliter: ire qdẽ subditus: a iustitia uero effrenatus: fortuna uero propicia super quẽlibet affluenter abusus: ex plebio in regnũ assurgens: & pericula plurima eludẽs: quibus sępius fuerat circũseptus: diurnitate uitæ pfunctus est. domi circa filios quãtũ quidẽ ad eius sniam ẽt ibi prosperitate potitus est: eo q; se suos inimicos superasse censebat: meo uero iudicio: super oẽs infœliciss̃imus. At Salome & Alexas: anteq̃ mors regis diuulgata foret: ex hyppodromo iudeos abire pmittunt: ad ꝓprias domos: dicẽtes: regẽ iusss̃e: ut unusquisq; in suas regiones abscederẽt. Hoc aũt fecerunt: beneficiũ illi genti prę stare cupientes. Interea mors magis diuulgatur. Cap. XI.

Vnc Salome & Alexas cunctã militiã cõgregãtes i Amphiteatro quod Hieri-
t chũte erat: primũ qdẽ apistolã regis legi fecerunt: quã ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beniuolẽtia quã circa eũ exhibuerunt insinuãt: petitiões quoq; eius: ut similes se circa Archelaũ filiũ eius exhiberẽt: quẽ regẽ constituit itimabant. Ptholomeus ẽt cui fuerat testamentũ a rege creditum: anulusq; de quo signauerat cõmissus: cõtinentia testamẽti denunciat: quod testamẽtum non posse robur firmitatẽq; suscipere dicebat: nisi cuncta q̃ in eo essent deferrent ad Cæsarẽ. Fit continuo fragor ingens: honorãtiũ Archelaũ: regemq; proclamantiũ: milites quoq; cũcti: & uniuersi duces fauorẽ: & beniuolentiã promittebant: paratosq; se ac promptos ad omnia

profitentur adiutorẽq; deũ ſupplicationibus aduocabant. Cap.XII.

Ehinc ſepulturã regi ꝓparabãt. Curę nãq; fuit Archelao: ut exequiæ patris quã
d magnifica poſſent celebritate gererentur: utq; memoratũ ꝓferrent cũ rege mor
tuo ꝓducendũ. Portabatur itaq; ĩ lecto aureo: lapidibus depicto uariis atq; ꝑcio
ſis: ſtramina uero oſtro erãt auroq; cõtexta: eratq; ipe mortuus circũamictus purpureis
ueſtimentis: caput eius diademate coronatũ: ſceptrũ quoq; ĩ manu eius uelut ſi a uiuo te
neret erat appoſitũ: circa lectum aũt erat frequẽtia filiorũ: multitudo cognatorũ. Cir
ca quos oĩs militia ſtipata pergebat: ꝓ ꝓprias diſtincta natiões: & diſcreta nominibus.
Erãt aũt tali ordine diſtributi. Nã primi qdẽ pergebãt eius armigeri: poſt quos oĩs thra
cum manus: poſtiſtos ét natio germanorũ: atq; galatharũ. Hos ítẽ ſequebatur cũ or
natu maximo cũcta bellígeratoria multitudo. Cętera uero militia poſtrema ſequebat̃:
in eũ ſcilicet modũ digeſti: qualiter ſolebant in bellum ꝓcedere: & ſuis ducibus ordina
ri. Poſt hos ſequebant̃ ſeruoꝝ eius qngenti: odores uarios: & aromata deportãtes. Per
gebant aũt in herodiũ ſtadiis diſtans octo: illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſſione
cõfecta. Et Herodes quidẽ hoc mõ defungitur. Archelaus autẽ per. vii. dies luctum ſup
patrẽ honore regio ex more gerit: tantos etenim dies lex paterna ꝑcepit obſeruari. Con
uiuia itaq; celebrans: & luctum exoluens: aſcẽdit in tẽplũ. Ibi magnis ei clamoribus fa
uebatur: magniſq; prædicabatur laudibus: ſecundũ q; unuſquiſq; arbitrabatur maiora
quã alius cõferre ꝑconia. Tũ uero tribunal ille cõſcendẽs quod ſibi fuerat præparatũ &
cõfidens: oĩbus benigna loquebatur: & ſibi ꝓpitios cõparabat: gaudio fauoris oĩum &
uoluntati quã ex beniuolentia circa ſe cũctoꝝ accepat gratias ſe illis habere narrabat:
q; leſi a patre nihil circa ſe mali ab illis reciprocaretur: ſe aũt adniſurũ: ut eis bonorũ ui
ciſſitudinẽ redderet: eorũq; remũeraretur alacritatis affectũ: rogaret uero: ut nũc ĩterim
parcerẽt nomine illũ regis honorare: ſufficere ſibi dignitatẽ poteſtatis aiebat: quã tunc
firmã eſſe dicebat: eũ teſtamentũ a patre ſcriptũ a Cæſare firmaretur. Obquã cauſam
neq; in hierichunte cũcta militia diadema illi ĩponere cupiente uoluerat ſuſcipere: ambi
guum honorẽ eſtimans ex tali re ſibi prouentuꝝ: q; eſſet adhuc incerta uoluntas eius: q
poſſet illi regnũ ꝓprie firmiuſq; cõcedere: nõ ſibi defuturã circa illos benignitatẽ: q̃ be
niuolentię eorũ uiciſſitudinẽ reportaret. Feſtinare quippe ſe in oĩbus enarrabat meliorẽ
ſe ſuo patre circa illos oſtẽdere. Illi uero ut plebeia multitudo conſueuit: in ipſis primis
diebus uidentes regis lene principiũ: uolũtates ſuas laudibus & fauoribus aperiebãt: &
quanto manſuetius cũ eis loquebat̃ Archelaus tãto amplius nomẽ Archelai ꝑdicabãt:
deinde ad munerũ petitiones: interceſſioneſq; uertunt̃. Alii qdẽ functionũ publicarum
leuigationẽ cũ clamore poſtulabãt: pars uero uinctorũ ſolutiões expetebat: q fuerãt ab
Herode deuincti: alii uero grauedines quas Herodes ĩ emptionibus & in publicis nun
dinis cõſtituerat; auferri uociferabãt̃. Archelaus porro ĩ nullo illis cõtraria mẽdebat ſed
in oĩbus accurate: eſtimãs regni fore ſuffragiũ: ſi multitudinis beniuolẽtiã cõparaſſet.
Dehĩc ad ſacrificia offerẽda deo cõuertit̃: & cũ amicis cõuiuia celebrãda. Cap.XIII.

Vm hæc interim agunt̃: cõgregantur iudeoꝝ iuuenes plurimi: nouarũ rerũ cupi
c dine cõcitati: & cœperũt de morte mathiæ aliorũq; cũ eo ab herode interẽptoꝝ
tumultuoſa uoce cauſari: dicẽtes: q; iniuſte pempti: ẽt exequiarũ honore herodis
timore caruerant. Erant aũt iſti: ꝓ qbus turba loquebatur: qui fuerant auulſione aureæ
aquilę pempti. Magnũ ergo turba ꝓclamante: & clamitatiõibus utẽte: quaſdã ẽt iniu
rias quaſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio puenire: proterue ꝓcaciterq;
iactante: cõgregabatur magis magiſq; numeroſa multitudo: & ultionẽ mortuorum ab
archelao fieri debere poſcebãt: ſupplíciis eorũ qui ſub Herode fungebantur honoribus.

Et primũ

seu q̃ facta qdẽ non erant:sed credibilia uidebãt pp naturam sui:quod fieri posse iudica batur a iuuene:tum ẽt ab accenso regnãdi cupidine.Dicebat ẽt luctum eum patris pœ nitus neglexisse:prohibitos quoq; oẽs a rege cũ morereť uidendo: unde initiũ quoq; se ditionis affirmabat exortũ:q; eũ uidebãt circa patrẽ suũ mortuũ q ei multa & magna bona p̃stiterat tam nequiter cõseruari:ut uelut in se lachrymas per diẽ publice configẽ tem occulto aula uoluptate regni pcepti perfrui & noctes i deliciis agitare:erga cæsarẽ quoq; hmõi se p̃biturũ archelaũ:cũ ei regnandi iura tribueret:qualẽ se circa patrẽ exhi buisse cognoscíť:tripudiare nãq; & cantus exercere in morte patris:tanq̃ si hostis aliqs interiret: & q; nũc aduenisset ad cæsarẽ calliditate usum dicebat:ut si regni pcipere fir mitatẽ deliderare simularet:cũ oĩ iam usus esset ptãte:quanta illi nec amplior a cæsare rege domino posset attribui.Maxime uero eadẽ quę in tẽplo facta fuerant uerbis exag gerabat:& impietatẽ obiectabat:q; i die festo sacrificiis diuinis instãtibus :multa milia hoium cęsa fuissent: in qbus multi peregrini plurimi insontes idigne miserabiliter occu buerint:tẽplũ quoq; plenum cadaueribus mortuorum:nõ alienigena sorte perimente: sed eo q se regni iura legitime percepisse iactabat. Vnde apparet inqt illud opus crude litatis libidine peregisse:ut integre se plenũ tyrannidis negociũ prosecutum esse testeť per iniqtatem admissam qua cunctis hoibus constaret odibilis.Festinabat enĩ quoquo mõ regnũ accipere:sciens q; pro sui merito nunq̃ posset uel in somnis regiam ptãtem le gitimo iure ꝓmereri:Nã & patri suo certos esse suos mores agnouerat:unde se regni ab eo successorem disponi ꝓculdubio desperabat: nisi per egritudinem ac morbos quibus non solũ corpore confecto defecerat:uerũetiã animo parũ ualido erat.Cæterũ quando mens eius sospes fuisset & sana.& corpore forti ut digne ac merite negocia cũcta dispo neret:in antipatrũ potestatẽ regnandi contulerat:testamento iure legyttimeq; cõfecto: nã qualis porro rex iste possit existere: q aut contento Cęsare ius sibi totius potestatis arripuit:aut si a Cæsare se dominũ fieri:& ab eo regnũ sperabar accipere : cur ciues suos sine illius præcepto priuatus adhuc:& in tẽplo die festo instante tã crudeliter interemit. Et Antipater quidem huiusmodi uerba locutus:testes etiam introduxit:& plurimos ex cognatis:per quos sua dicta firmaret.Cũque is loquendi finẽ faceret surgit Nicolaus ꝓ Archelao uerba facturus:dicebat namque illa quidem que in tẽplo contigerant:potius eorum qui passi sunt quam Archelai potestate contigisse:siquidem tantum eos facinus aggressos fuisse:ut non solum iniurias contumeliasq; iactarent:sed etiam eos qui deuoti humiliterq; uiuere disponebant:ulcisci pertenderent.Cunq; hostilia multa operarentur uerbo quidem aduersus archelaũ:rei aũt acerbitate aduersus cæsarem:necessariũ archelaus iudicauit:ut eos ab insolentia & improbitate reuocaret.Sed illi eos quos Archelaus ad sedandas turbas miserat:iterimere festinabant:sine ulla dei uel loci uel festiuitatis re uerentia.Mirari se sane dicebat: nõ confundi antipatrũ:q; talium defensor existeret:dũ modo inimicitiæ suæ quã contra archelaum gerebat libitum faceret:& odio magisq̃ na tura iustitiæ iudicaret: illos purgare gestiendo qui cuncto scelere aduersus suos princi pes arma corripuerint.Cętera uero de quibus archelaũ accusauerant:in eos ipsos accu satores referebat:dicens nihil sine ipsorũ consultatione uel cõsensu factũ: gestumue fuis se:sed aio ledendi nũc in transuersum ab equitate discedere.Nã neq; scirent taliter res eẽ dispositas:qualiter accusabant:sed ad inuidiam archelai cũcta deprauare:& tantã illos cupidinẽ inuasisse obsistendi archelao:uiro quidẽ cõsanguinitate ꝓpinquo:cõuersatiõe aũt eis familiari per omne tempus adiuncto. Testamentũ ẽt patrẽ sana mente conscri psisse narrabat:firmiusq; illud esset quod posterius fuisset scriptũ:q; i hoc posteriore do minũ cunctæ ordinationis cęsarẽ cõstitueret:quẽ minime illoꝝ improbitatem imitatu-

rum dicebat: qui herodi iniuriã faceret: in cuius uita oĩbus essent bonis omniq; potestate pfuncti. Nunc aũt ad cõtumelias qdem uoluntatis eius & intellectus in oĩbus festinarent: sed nequaq; cæsarẽ iniurias illius uiri admittere: qui & amicus fuerit & auxiliator: & oĩa in sua potestate dimiserit: neq; pati ut testamentũ eius solueret: quod de sua fide fretus scripserit: neq; uirtutẽ cæsaris imitaturã esse illoꝝ accusatoꝝ: criminatorũq; neq; tiam: fidem eius in oĩ mundo ad exemplar ꝓpositam & indubitatã cunctis gentibus eẽ referebat: unde nequaq; possit herodi alienationẽ & furiã mentis ascribere: quẽ per multum tps optime regnũ gessisse cognouerit: successionẽq; optimo filio dicasse: sed neq; iudiciũ regis circa electionẽ successoris peccasse firmabat: imo magis prudenter & optime iudicasse: q; oĩa ad uolũtatẽ: potestatẽq; cęsaris redegisset. Postq; hęc Nicolaus enarrauit: & finẽ loquendi fecit: cęsar Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificentia subleuauit: pronunciansq; eum dignum regni perceptione: magnũq; suę mẽtis momentum gratiamq; declarauit. & non aliter esse se facturũ: nisi quęcũq; testamento cõtinerentur. Interea cũcti Archelao fauere: non tamen certum aliquid fuerat definitum. Igitur facta solutione confessus apud seipsum cæsar cõsiderabat: utrũne archelao regnũ cõfirmare deberet: an omni herodis generi dispertiri. Interea mater Archelai morbo ꝑgrauata defungitur: sed ẽt a uaro qui in syria militię magister erat: littere ueniunt: significantes seditiones decessionesq; iudeorũ. Postq; n. Archelaus nauigauerat: cuncta gens uariis moribus fuerat: tumultuatiõibusq; turbata. Sed uarus aduenies eos q causa seditionis extiterant: supplicĩis & tormẽtis adegit: rebusq; compositis in Antiochiã repedabat: unũ ordinẽ militum in hierosolymis derelinquens q iudeis si forte aliquid seditiõis molirent: obuiam irent: sed nec sic tñ seditio terminat. Nã postq; uarus abscessit, Sabinus curator cęsaris illic remanens iudeos cœpit opprimere: ex militia sibi multos armigeros faciens: quoꝝ satellitio aduersus iudeos affligendos utebat. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Cap. XV.

Ed ẽt arces uiolenter obtinuerat: & thesauros regios scrutatus sumpserat lucrorũ & rapinarũ cupidine concitatus. Imminente igitur penthecoste: festiuitas nãq; hæc apud nos sic paternaliter appellat: nõ tantũ religionis gratia: quantũ indignatione succensi ꝑ improbitatem & oppressionẽ Sabini multa milia cõgregata sunt hominum galileoꝝ & hierichũtinoꝝ immẽsa multitudo: & quotquot transiordanẽ fluuiũ habitabant: sed ẽt incolarum magna manus adunata: qui plus aliis incensi: in ultionem sabini conspirauerant. In tres itaq; partes diuersa loca occupant. Et una qdem pars hyppodromũ tẽuerat. Cæterarum uero duarum altera pars ab aquilone usq; ad austrũ uersa circa templum erat: altera uero ad orientẽ loca posita detinebat. Tertia uero pars hyppodromũ: sicut diximus ad occidẽtẽ occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illius tota festinatio ut romanos inclusos obsessosq; constringerent. Sed sabinus timens tã ẽt multitudinẽ eoꝝ: q; mobilitatẽ ingenii: quippe quibus mors cõtentui erat: dummodo cœpta perficeret confestim scribit ad uarum: postulans: ut q citissime subueniret: in magno piculo esse cunctã a se ibi militiã derelictã: ipse aũt altissimã turrim arcis ascendens cognomento phaselum: in honore fratris herodis phaseli edificatam atq; ita nominatã: qui in prœlio parthorum defecerat: ãnuebat romanis: ut iudeos exeuntes aggrederentur: cunq; ipse neq; ad amicos auderet ullo pacto descendere: alios aũ se ꝑ suarum facinore papinarum mortem hortabatur appetere. Sed romanis egressis cũ fiducia: pugna utrinq; aspersa satis exorta est: & licet romani opere bellico: & experientia superiores existerẽt: & plures ex iudeis occũberẽt: obstinatio tñ iudeoꝝ nequaq; tãdira belli facie frangebant: sed circũeuntes pene tẽplũ ascendũt in porticus quæ fani areã

Et primum quidē oīum sacerdotio renouerī pontificē quē Herodes fecerat proclamabant: uirum mundū: & secundū leges suas dignū ad pontificatū ꝓmouendum esse dicebant. Archelaus autem licet ista grauiter ferret: annuebat tñ: impetū eoꝝ mitigare festinans: donec iter ad romā quod propositū habebat sine tumultu perageret: & cū de sese uoluntatē Cęsaris agnouisset: respicere dixit: quid agendū foret & de cunctis repetitionibus eorū legitimę dispositurum: neq; tunc tempus esse dissensionis: aut contumelias ingerendi: magis aūt unitatis atq; cōcordię donec ex præcepto Cęsaris ad eos cū firmitate regni recurreret: tunc quippe in cōe cōsulere: de quibuscūq; tractandū esse uideret: tunc aūt sustinendū esset: ne forte seditionis quoq; crimē incurrerent. Et ille qdē hęc dicēs ducēq; suū edocens: mittit ad eos. hæc ipsa locuturū. Illi porro ꝓclamantes: ducem loq; pœnitus non sinebat: periculum quoq; minabātur: siquis eos ab assumptione sua reuocare uoluisset & instabant suam libidinē magis explere: quam imperantiū subiacere cōsiliis. Graue nāq; illis uidebat: si cum Herode uiuēte amicis priuati fuissent: eodē mortuo nullā ultionē fieri mortuoꝝ. Illud enim iustum legytimumq; dicebant: non q; ratio dictaret: sed q; eorum libidini uoluptatē posset afferre: fatui ad prouidendū: quātū illis esset ex ea re periculū nasciturū. Plurimis itaq; ab Archelao missis: ut tumultum seditionemq; mitigarent aliis ex regis persona loquentibus aliis aūt ex illius quidem sententia: sed ueluti ex sua mente monentibus: illi nullū pœnitus aduertebāt: sed amplior fremitus: & turba mouebatur: cōcurrente ēt plurima multitudine: q; illa tempestate iudeis dies festus iminebat: quando azima secūdū obseruationem paterni moris exercēt. Pascha enī illa festiuitas uocitatur: ad recordationem & memoriam exitus ex ægypto: & sacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna pecudū etiam numerosa multitudo: quanta in nulla alia solēnitate. Concurrit ergo ex uniuersa regione magna copia populorum: plures ēt ex montāis locis aduenīūt: religionē numini soluturi. Sed iuuenes qui seditionē excitauere: iudā mathiamq; lamentantur: ueluti doctores expositoresq; legis antiquæ: & psistebant in templo: suffragione quoq; uictualium abunde subsistente. Nā seditiosis hominibus turpe nō ducebatur ab aliis cibos expetere. Auxius āt Archelaus ne in deterius eorum ꝓcessisset audacia: cohortes destinat armatoꝝ cū quibus ēt tribunū militarē mittit: ut eoꝝ coherceat īpetum: & primū quidē: ut illos sedicios repellerent & abalia multitudine separarent. Sed uenientibus militibus: illi seditiosi cū ingentī alacritate: excitata secū etiam turba: super tribunum ac tota ꝑsidia cum uoce magna inuicem hortantes impetunt faciunt: ex quibus plurimi fusi: pauci autem cum tribuno sauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessumdare censebat nisi multitudinis illius impetum frangeret: tumultumq; illum resecatum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam: ut eos qui sibi in templo habitacula construxerant: exinde repellerent. Cedūtur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum: reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cęterū ex edicto cunctos ad suas regiones discedere iubet Archelaus. Quiq; continuo discesserunt: festiuitatem deserentes minime celebratā: maioris timore periculi propulsati: licet essent in mortis temeritate pręcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descendit: Nicolaum secū & Ptholomeū habens: & amicorū plurimū comitatum: Philippoq; fratri omnia gubernanda dereliquit: domum ei regnumq; commendans. Salomę quoq; soror Herodis cū eo simul egreditur: omnem secum ducens prosapiam: ad hęc ēt plurimi cognatorū: uerbo qdē: ueluti cum Archelao conlaboraturi: ut ei regnū a Cæsare firmaretur: re aūt uera: ut aduersus eū niterent: maxime illa quæ ab eo in templo gesta sunt accusando ꝓponere. Obuiā fit Archelao Sabinus cæsaris curator: earū rerum quas in syria possidebat: in iudeam pgens: pro con

ſeruatiõe theſauroꝝ Herodis. Quẽ uarus ab hac intentione reuocauit: ꝙ Ptholomeum qui tranſibat ab Archelao conuocatus. Sabinus ergo uari gratia neq; arces obtinuit q̃ cũq; fuerãt i iudeoꝝ ciuitatibus cõſtitutę: neq; theſauros cõſignauit: ſed oĩa ſub iure dimiſit Archelai: donec quid de his Cæſari uideretur agnoſceret. Proinde in Cæſarea ſe ſuſtinuit ſic enim repromiſerat ſe eſſe facturũ. Cap. XIIII.

Ed cũ romã nauigaſſet Archelaus: uarus prexit Antiochiam: Sabinus aſcendit i hieroſolymã: & aulas regias obtinet: euocanſq; omnes oppidorum prafectos: & quotquot rerum diſpenſatores fuerãt ratiocinari cœpit: & arces ut ſibi traderent multos expetere. Ex hoc iam illi quos pręfecerat cuſtodes Archelaus: mandata eius iplere non poterant: ſed cuſtodiebant oĩa ſecundũ interdicta Sabini: uſq; ad Cęſaris ꝓcptũ. Nauigat ẽt romã in illis diebus antipater Herodis filius: regnũ etiã ipſe petiturus hortatu Salome & ꝓmiſſionibus incitatus dicentis: iuſtiores cauſas illum habere Archelao ad regnũ ꝓcipiendum ꝙ primũ teſtamentum in quo is ſucceſſor regni fuerat cõſtitutus: firmius: qa illud ſanamente feciſſet Herodes: hoc aũt iam ſenſu prætualitudine diminuto cõſcripſerat. Ducebat ſecum etiã matrem: & fratrẽ Nicolai Ptholomeũ: amicum Herodis ſatis honorabilẽ: ſed ẽt ſibi ualde gratiſſimum atq; fauentẽ. Maxime aũt eum incitabat ad regnũ yreneus rethor uir opinione clarus: & ad dicendum acerrimus. Idcirco ẽt freti: eos qui ſuadebant cedendũ archelao: ſiue ꝙ regio teſtamento ſucceſſor fuerit inſtitutus: ſiue ꝙ maior natu eſſet aduertere contẽdebant. Sed cũ romã ueniſſent: omnes cognati ab Archelao diſcedentes ad iſtũ conueniunt: non beniuolẽtia circa eum aliqua conſtricti: ſed odio quo aduerſus Archelaum irritabant. Maxime ãt libertatem deſiderabãt: & romanorum iudices magis: q̃ reges ꝓprios habere cupiebant. Quod ſi hoc minus ꝓcederet: antipatrũ magiſq; Archelaũ ſibi regẽ cõducibilius eſtimantes: ipe trare laborabant. Sabinus quoq; accuſationẽ Archelai apud cęſarẽ depoſuit. Inter hęc cæſar ſuſcipiens ab Archelao litteras: in quibus iura a patre ſibi relicta ꝓpoſuit teſtamẽtũ quoq; cognoſcens: & ratiocinia theſauroꝝ herodis cũ anulo conſignatorio quẽ Ptholomeus apportauerat: cœpit cõſpicari quẽ ordinandũ ratio poſtularet. Legẽs quoq; litteras uari & epiſtolas Sabini: ſummã quoq; theſaurorũ uel quid pecuniæ per ſingulos annos ſpenderetur aduertens litteras quoq; quas antipater pro regno ꝓmerẽdo trãſmiſerat recenſens, cõgregabat ad cõſultandũ oẽs ſenatorii ordinis: & amicos i qbus etiam Caiũ filiũ Agrippę: & Iulię ſuę filię adoptiuũ. Deinde illis oĩbus in cõſeſſum iductis: copiã facit: ut quiſq; de quibus moneretur ediceret. Ibi primũ Salomę filius antipater dicẽ di potentiſſimus: & Archelao ſatis infeſtus: hmõi uerba locutus eſt: dicens Archelaum uerbo qdem pro regni petitione ſe fingere laborare: opere uero oẽm regni potentiã poſſidere: anteq̃ ei a cęſare in quo cũcta poteſtas ſita eſſet indulgeret. Huius teſtimonium eſſe dicebat eius audaciã: quã ſumpſerat in die feſto multos interimere. Qui ſi iniuſtũ aliquid geſſiſſent: alius iter eos deberet ulciſci: qui eos poſſit legitima & ordinata ptãte cõpeſcere: & non ab illo tantã cędẽ fieri oportere. Qui ſi ut rex illud feciſſet: contumeliã grandẽ cęſari intuliſſe firmabat ꝙ ignorãs qd de eo adhuc diſpoſiturus eſſet regia iam uti ptãte ſumeret. Si ãt uti priuatus illa geſſiſſet: amplius eũ deliquiſſe narrabat: ꝙ regnũ nõ poſſidens: ſupplicia quibuſlibet intulerit: de qbus decretũ cęſaris debuit expectari. Opponebat illi ẽt iudicum militariũ mutationes & ordinationes: ad hęc ẽt illũ in ſolio regali & eãs plurimas iudicaſſe: ac determinaſſe ꝓclamabat: tanq̃ a rege legitime ius ptãtis integrũ poſſidente petitionũ quoq; plurimorũ ꝓmiſſa publice facta memorabat: nec quid eũ ãplius iuris ac ptãtis habiturũ: dũ i regno a cęſare firmaret. Oppõebat illi ẽt: ꝙ ex hyppodromio uictos ſpõte dimiſerit: & plurima alia: ſiue q̃ facta fuerãt:

teritū. In breui qdem & in minimis rebus iudei romanis noxii cōsistentes: inuidia tamē contribulium ciuiūq; suorū ad oia nequitię opera ferebantur. Interea uarus mox ubi q̄ gesta sunt Sabino scribente cognouit: timens illi legioni quam in hierosolymis dereliquerat: duas reliquas legiones assumens: tres quippe in Syria fuerant cōstitutę: assumēs ēt equitū alias quatuor: & auxilia q̄ reges tetrarchę diuersi mandauerant: maturabat p̄ fidium illis qui in iudea obsidione tenebant̄ afferre. Dicebant aūt omnibus q; Ptholomaidam pergeret. Dant illi ēt bericii transeunti subsidiū mille quingentor; uiror; . Mandat illi & arethas quoq; petreus: qui odium circa Herodē & amicitiā āt cū romāis adduxerat non paruam peditū & equitū manum. Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu: exinde patrē filio tradens: unū amicorum suorū destinat galileos expugnatū: qui super Ptholomaidā habitabant, Ille aūt galileā īgrediens: magna ui pugnare cœpit. Et primū seforin capiens: habitatores qdem oēs captiuos abduxit: ciuitatē aūt ignibus tradidit. Varus aūt Samariam cum omni manu ingredit̄ : sed a ciuitate abstinuit: erat enī crimine seditōis īmunis: sed quodam uico Ptholomeiarus noīe collocat: quē uicum arabes odio Herodis hostili more cōburūt. Iter quoq; agentes: alium uicum fasso noīe: magnū atq; opulentū: iidē arabes cōprehendentes: incendio cōcremarūt: & quaqua uersum exercitus ibat: igne cūcta & cęde replebant̄ : succenditur ēt emmaus castellum: uaro iubente gratia mortuorum. Hinc itaq; ī hierosolymam tendit. Illi porro q ad obsidiones fuerant congregati: faciem ipsam non ferentes exercitus: passim cūcti diffugiunt: imperfecta seditionis opera relinquentes: q uero in hierosolymis fuere iudei: uaro grauiter incusante: excusatiōibus diuersis semetipsos purgare nitebantur : q; multitudo illa ꝓpter festiuitatē fuerit cōgregata: bellū āt nequaq̄ ex eorum snia contigisse: sed temeritate aduenarū fuisse cōmotum: seipsos aūt cum romanis obsessos potius q̄ obsidendi gessisse propositum. Venerunt aūt in occursum uaro Iosseppus herodis regis nepos: & gratus atq; rufus oēm exercitū quem sub se habebant: secum pariter adducētes: occurrunt ēt romāi: qui obsidione tenebant̄ . Sabinus āt nō uolens in faciē uari uenire: ex alia parte hierosolymis egrediens: mare uersus abscessit. Interea uarus per oēm regionē partem militię mittit: quęsitum eos qui causa seditionis extiterant. Deꝑhensis aūt q manifestabantur: alios qui causa mali extitere supplicīis cruciabat: quosdā uero dimittit: in qbus culpa leuior inuenitur. Fuere aūt qui ꝓpter hanc causam in crucē acti sunt : ferme duo milia hoīum. Hoc igitur modo rebus collectis: atq; cōpositis : maximā partem militiæ ad sedes ꝓprias dimittit: grauem eam illis locis existimās: nā ī plurimis excesserāt: & eius iura contēpserant lucror; ac rapinę cupidine. Ipē uero decem milia iudeor; ī unū locum fuisse congregatos audiens: festinus occurrit: ut eos cōprehēderet. Illi aūt anteq̄ comꝑhensi fuissent: semetipsos tradidere hortatu aciabi. Tunc uarus multitudini qdem ueniā contribuit: ipsos aūt ductores: qui causam secessionis excitauerant ad Cęsarē mittit. Cæsar uero pleroscq; ex eis dimittit : illos autē qui Herodis cognati fuere: supplicīis adegit: q; nullum iustitię gerentes respectum: cōtra familiares & sanguineos arma tenuerant. Et uarus quidem ista disponens: & ꝓpter p̄sidia unam legionem quā ēt primo dimiserat hierosolymis derelinquens in antiochiam repedare festinat. Cap. XVI.

Rchelao uero apud romam cōmorante: alior; negocior; principia pullulabant: quor; hęc erat causa. Venerat Romā legatio iudeorū : super octo milia hoīum: peregrinatiū ut suis legibus uiuerēt: & legati qdē q ex decreto totius gentis fuerant missi qnquagīta fuere. Cętera uero multitudo romę ad eos uenerat. Cæsare āt cōcilium faciente cum amicis: cęteriscq; romanorum primatibus: & ī Appollinis templum cōgregante: quod ab ipso fuerat magnis opibus īpensisq; fundatū, Legati qdē cum uniuersa

multitudine indigentiũ iudeoꝝ cãm acturi cõueniunt. Archelaus aũt ecõtra cũ amicis aderat. Quotquot uero regis fuere cõsanguinei: ab archelao per odiũ seiungebantur: iudeis aũt aduersus eũ consociabãtur: nõ tñ semetipsos publice demonstrabant: graue putantes: & ad confusionẽ ꝓpriã pertinere: si ante cæsarẽ cõtra cõsanguineũ & familiarẽ loq̃ præsumerent. Aderat ẽt philippus de Syria ueniens: uarí concitatus hortatu: prima qdẽ cã ut fratri adesset. Nã ei plurimũ uarus fauebat. Enimuero arbitrabatur: qa illo regno soluto ꝑ partes: posset distribuí: siquidẽ plures eẽnt: qui suis legibus uiuere postulabãt. Vnde uero Philippum hortabat ut pro se laboraret: quo posset ẽt ipse partẽ aliquã regni percipere. Data igitur iudeoꝝ legatis copia dicendi: coeperũt pro dissoluẽdo regno multa loquí: & primũ ex iniquitatibus herodis argumenta multa sumere: dicẽtes cum nomine tantũ fuisse regẽ: re aũt uera tyrãnidis facinora perpetrasse: & multã per eũ desolationẽ rerũ factã esse iudeoꝝ naturaliter eũ ẽt ad nouitates inueniendas ꝓnum fuisse ꝓclamabant: & tantos qdẽ iudeoꝝ eius crudelitatibus interisse: quãtos nunquã ex historia pisse cognoscerent: sed multo amplius semet qui uiuerent infeliciores existere: nõ solum eis qbus ostensione uultus asper: & indignatiõe mẽtis terribilis apparebat: sed ẽt eis qbus substantias suas arripuit: ciuitates qdẽ extraneas & ab aliẽigenis habitatas eũ ornare & locupletare: cum perditõe & exterminio eorum qui sub eius regno habitabãt: omnem gentem penuriꝫ & necessitatí contraditã: cũ paucis ãt regno deliciisq; frueret: plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus: & nobilí natos genere ꝓmeret: nullis rationabilibus subsistentibus causis nisi ut eoꝝ substãtias rapuisset: & quib⁹ uitam fortasse cõcessisset: rerũ suarũ amissione damnaret. Iam uero exactiõibus inquiunt functionem aliam quidem pro muneribus publicis cũ augmentis annalibus exigebat: alía uero lucroꝝ gratia post functiones a seruis exactoribus: uel amicis eius diripi solere causabantur: nec solum ista quæ ad damnũ auri & argẽti ptinebãt agi: sed uirgines ẽt corrumpi: matronas pollui: q̃ pudorẽ sui tacebãt: sicut ab illis qgerebant desiderabatur qui uideli cet facinora sua timebant: ne in publicum proderẽtur: tantasq; sub herode se iniurias & cõtumelias passos fuisse quantas nec ulla bestia posset ingerere: si facultas daret ut homínibus imperaret. Et multas quidẽ sæpius calamitates suã gentem passam dicebant: sed nunq̃ se in tantã infœlicitatẽ: tantamq; cladem ꝓrsus incidisse: exemplũ namq; iniquitatis & facinoris herodẽ uniuersæ genti fuisse. Et optabiliter se archelaũ qdẽ regem denominasse firmabant: qa post Herodẽ quodlibet malũ ferẽdũ & tolerãdũ utiq; decernebant qui tñ ipsis initiis se quasi mitiorẽ herodi conabatur ostendere: uerum postea uerens: ne nõ ꝓprius herodis filius crederetur: nihil ultra distulit: sed statim aperuit figmentis indicia: & cũ nondũ erat regni cõsecutus integrã firmitatẽ: q; in cæsaris arbitrio cõsisteret: illius regni potestatẽ uel tribuere: uel negare: dedit tñ ingenii sui ꝓpositiq; monimẽta: qualiter posset in futuro illud regnũ gerere: ex his q̃ ipsis initiis ꝓperrare ꝑsum plit: ut ciues in tẽplo die festo uelut numini eos offerens: auderet occidere: uñ iuste uniuersæ genti illũ fuisse exosum: ꝓp merita suæ crudelitatis & sceleris. Ob id quoq; & has querellas: legationẽ totam gẽtem destinasse firmabant. Petebant ergo: ut eoꝝ ꝓuincia regibus careret: & syriꝫ iungeret: ut ab illis iudicibus regerẽt: q illuc ex roma ad gubernandã ꝓuinciã mitterentur: & tũc cognosci posse dicebant: utrũ ne seditiosi essent: & tu multuũ cõcitatores: an subiecti & deuoti si ꝓbis iudicib⁹: & rectoribus uterẽt. Talia iudeis dicentibus: nicolaus regẽ criminibus expurgabat: Herodẽ qdẽ: qũo per oẽ tẽpus quo aduixerit nunq̃ fuerit accusatus: nõ enĩ uera posse dicere cõfirmabat eos q cũ habere aliquid unde causarent: illo uiuẽte prętermittentes quando posset: in quibus læsi fuerant uindicari: illo mortuo querellas importune cõfingerent: illa uero quę sub archelao

continebant:& ibi multū prœlium ꝓfligatur:saxa q̄dam mānibus uoluebant: q̄dā fundis uel tormentis cæteris emittebant:ad hęc ēt cū arcubus intermixti romanorū plurimos sauciabant.Nā oportunitate loci iudei superiores extiterāt.Romani uero i incerto positi:nec ictus ancipites euitare: nec hostē ullis iaculis poterant uulnerare.Proinde cū in hunc modū nō breui tpe pugnaretur:postremo romani impune se talia perꝑ ei:ignē porticibus submittunt:iudeis quia semp porticus erant non sentientibus:ignis porro a plurimis appositus:cōtinuo i flāmas exestuat:tectaq; corripuit: quoꝝ materies: q; erat cum pice ceraq; puncta:& in supficiē deaurata:ignē cōfestim suscepit:quo incendio opa illa magna & admiratione digna dispereunt.Sed ēt eos qui sup porticus propugnantes astiterant:repētinus corripit: & isperatus iteritus:alii simul cū tectis concidentibus pessum ibant:pars hostiū confixi perire uulnerati:pleriq; defectu cōsilii: & sub talis cladis stupore:aut igni sese cōtradunt:aut gladiis abusi suis intereunt:ut malū quasi quo se uidebant circūseptos effugerent.Quotquot aūt retrorsum uia qua ascēderent recurrētes a ruina uel incēdio liberant:a romanis cōtinuo sine ullo negocio necant.Quippe nudi armis & animi timore soluti:ueniebant i manibus romanoꝝ.Proinde ex cūctis q tecta cōscenderant:nullus ualuit pœnitus euadere.Romani āt ꝑ illud icendiū in fiduciā subleuati:interius ꝓgrediunt:& erariū ubi tēpli opes seruabant arripiunt:& plurima qdē a militibus furata sunt Sabinus aūt uix inde quadringēta talenta i publicā ualuit rationē cōquirere.Interea iudeos plurimū cōtristabat tā iteritus socioꝝ q̄ erarii: anathematūq; direptio:& tñ quotquot eoꝝ uel peruersitate mētis obstinati uel pugnaces promptiq; constabant:aulam regiam undiq; uallantes:minabant incendiū:& cunctos ibidē una interitui dare.nisi celer abscessissent.Nā se quoq; copiam illis exeundi si id eligerent daturos.Sabino quoq; si ēt ipse uellet exeundi tribuere facultatē:pollicebantur.Dum ista geruntur:nōnulli ex regiis militibus ad iudeos transeunt.Rufus aūt & Gratus tria milia pugnatorū ex militia herodis sub se habebāt: uiros corpore exercitatos & strenuos. Cum his igitur oibus sese romanis adiiciūt.Rufus ēt equites aliquātos habebat: ipsos quoq; secū romanis auxilio duxerat. At iudei obsidionem minime negligebant:sed etiā menia cuncta circuibant:hortabanturq; oēs ut illam oportunitatē se saluandi: & i libertatē paternā respirandi non perderent.Sabino uero optabile fuit:ut egrediens abscederet:sed cōmittere semetipsum non audebat:suoꝝ consideratione factorum:& q; hostes admodū infideli mente esse cognouerat:simul etiā uari ꝑstolabatur aduētū:cūq; si adesset obsidionem illam esse soluturū.Ea tēpestate etiā alia plurima:turbis tumultibusq; plenissima ꝓuenerunt:quæ totam iudeæ regionē grauiter desolabāt. In qbuscūq; nāq; locis:alii lucri cupiditate concitati: pars inimicitia iudeorū ad excitanda bella ferebāt. Militauerunt quondam Herodi duo milia hoium hinc inde congregatorum.Hi ergo i unū collecti:& seorsum a cæteris decedentes:aduersus regios milites pugna cōgrediūtur.Vtebantur aūt alcibiade duce:Herodis nepote:quem sibi ꝑfecerant:qui tam i campis ad pugnā strēnue ferebatur:q̄ in locis asperis arte ꝑualebat: ꝓpter experiētiam quā ex usu belli perceperat.Iudas qdam erat filius ezechiæ ꝑpositi latronū:qui multū quondam ꝑualuerat:sed tēporibus herodis cū magno fuerat labore dꝑhensus.Iste igitur iudas circa seforim galileę congregans multitudinē uiroꝝ ꝓditoꝝ:atq; desperatoꝝ:: cum eis aulā regiā pugnaturus iuadit.Ex qua copiā armoꝝ:quantūcunq; ille locus habebat abripuit:exinde suos omnes armat sumit etiam cunctas opes quę ibidem pro custodia fuerant derelictæ. Hic terribilis uniuersis effectus est. Nam huc atq; illuc agebat:& ducebat exercitum:libidine rei maioris accensus:& emulatione regnandi sine ulla uirtute ullaq; prudentia:sed ad uim inferendam tantum: & ledendum promior & procli-

uis extabat: sperans ex hoc sibi dignitatē gloriamq; uenturam. Extiterat quoq; Symon seruus qdem Herodis regis: uerū decorus uir magnitudine corporis ac fortitudine prę stans cui magna fuerant credita cōmissaq; negocia: is igitur rerū ītemperantia subleua tus: diadema suo capiti p̄sumpsit īponere: & aliquanta multitudine congregata: rex p nunciatur īsania simul: furiaq; populoꝝ: sed ēt ipē dignū semetipsum existimans super omnes q regnū ante gessissent: aulā regiam ī hierichunte succēdit: & oia quæ ibi habe bantur abripuit. Multa itaq; in diuersis locis per uniuersam ꝓuinciā: ubi regia consiste bant tabernacula cōburebat: cūctaq; exterminio dabat: ignibus cōcremādo. Ampliora quoq; iste gereret: & amplius ab eo illa regio deleretur: ni celeriter mutatio contigisset: nā exercitus militum regioꝝ q se romanis addiderat: tota manu: totaq; uirtute congre diens: occurrit Symoni: ubi multa ui die longo certat. Sed plures q ex locis trans iorda nē cū Symone fuerant congregati: neq; ordinis: neq; dispositiōis bellice gnari: siqdem temeritate magisq; disciplina pugnabāt: a regiis occubuere militibus: sed ēt ipm Symo nem p fugas se & per mōtis fauces saluari cupiētē Gratus occurrens: caput ei abscidit. Incēsus est ēt illis diebus super iordanē locus nomine emachoes a qbusdam hoibus Sy moni cōsimilibus. Sic igitur ī illa gente multa demētia uagabatur: propter quod regē proprium non habebant: q populum uirtute ac moderatione disponeret: & ꝓpter quos alienigene irruperant: per quod seditiose mentes occasionem accipientes: ad bella cōci tanda succense sunt: intentiōe sola deuastandi & aliena rapiendi. Cęterum & athonges uir neq; generis dignitate cōspicuus: neq; uirtute decoratus: sed opū tantū confisus abū dantia (Pastor enim erat iste: & cunctis in oibus rebus obscurus: ueꝝ magnitudine cor poris & robore prævalens) ausus est ēt ipse in regni conspirare potentiam. Erant qppe illi fratres quatuor ēt ipsi corpore magni: & de fortitudine gloriātes: & ex hoc credebāt sese regnum oibus modis obtinere: nam unusquisq; eorum turmā propriam ductabat. Congregatur itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi qdem ductorū fungebātur officio: & sicubi opus erat discurrebant: bellicos exercendo cōflictus. Ille uero diadema suo ca piti circūponens: ad consultandum concilium conuocabat: ut qd facto opus eēt decer neret. Videns autē cuncta in sua potestate: cœpit īsania ferri maxime q; rex a populo uocabat: q; sibi ad regendū q̄ uellet nihil esse īpedimento cernebat. Denicq; tā ipse quā fratres eius magna conspiratione frementes: odio romanorū & regiorū militū bellū ge rere festinabant. Nā equaliter aduersus utrosq; infesta mente ferebant: aduersus regios qdem milites propter iniurias: quas eos sub Herode perpetrasse reputabāt: aduersus ro manos aūt q; eoꝝ in præsenti potestas existeret. Igit̄ asperitas huius mali tpe percurrē te crescebat: nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem spe lucri externina bant: alios aūt occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt ēt aliquando romanoꝝ turmæ circa emmaū: & circūdātes Arium centurionem qui ductabat exercitum: qua draginta ex eis uulnerauere: q fuerant manu excitatorie meliores: cæteri uero timore fu gientes: a grato q multitudinē regiæ militiæ ductabat defensati saluant: suos mortuos relinquentes. Et multa parte diei romanæ legionis milites insequentes plurimos saucia bant: superant tamen postea: & cōprehenduntur: alius qdem cum grato cōfligens: al ter aūt cū Ptolomeo. Maiorem uero fratrem Archelai milites comprahendunt. Nouis simus aūt eoꝝ sup his q̄ contigebant merore cōfectus hesitare cœpit, qualiter saluaret. Nā se solum remansisse cernens: & omni manu militum spoliatū: fidei patruelis archo lai se cōmittit ac tradit: sed hęc qdem postea contigerunt. Igitur sic iudea latrocinantiū facta fuerat habitatio. Si qs enim manū aliquā cōgregaret: q̄ secū ad seditiones facien das conspirare præsumeret: statim rex efficiebatur: exurgens ad cōmunem regionis in-

acta essent: ad illorū improbitatem iniuriasq; redigebat: qui contra ius & contra leges tu-
lia cōmisisse presumpserint quicq; cædis fecere principium in eis qui se a tumultibus phi
bebant. Incusabat eos etiā q; seditionis libidine tenerentur: & q; pucaces essent ad obe
diendum uel legibus uel iustitię: dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uince-
re. Hæc itaq; Nicolao dicente: cæsar hinc inde quę dicta sunt audiens: conuentū dimisit
& post paucos dies: Archelaum quidē nō pronunciat regē: dimidię uero iudeę regionis
quę herodi tributa reddebat tetrarchā constituit: spondens ei quoq; regiā dignitatem: si
laboribus & fauoribus circa semetipsum meritus appareret alterā quoq; dimidiam bisa-
riā distribuit alteri herodis filiis: philippo uidelicet: & antipatro: q cōtra fratrē archelaū
de uniuerso regno certauerant. Et huic quidē regio trans iordanem galilea tributa red-
debat quæ constabāt in talentis ducētis per singulos annos. Philippo aūt bathanea cū
traconitide & auranitis: eū aliqua pte domus quæ zenodoti dicebat: reddebant talen-
ta centū. Cæterū archelao idumea: & iudea: & Samaria. Hęc. n. leuigata fuerant quar-
ta parte functionū ex decreto cæsaris: propter quod in seditione cęterę multitudini par
ticipes nō fuere. Erant aūt ciuitates q̄ archelao tributa reddebant: stratōis turris & seba
sta cum ioppe: & hierosolymis: gaza uero & gadara: & ipse fuere græce ciuitates: quas
abscidens a dispensatione syriæ additamento iudeę regioni coniunxerat. Accedebāt er-
go archelao tributa per unumquēq; annum talenta. cccc. ex omnibus regionibus quas
in sua potestate susceperat. Et hæc quidem de filiis herodis ordinata sunt. Salomæ autē
super illa quę frater in testamento reliquerat: erat autē iannia & azotus: & faselis argen
ti signati miriade quinquaginta: cæsar etiam donat ei ad habitandum aulam regiā quę
fuerat in aschalone constituta. Intrabant etiā & huic reditus ex omnibus suis talenta p
annos singulos. lx. domus autem eius in regionibus erant quę sub archelai fuere pote-
state. Accipiunt: quoq; consanguinei regis quęcūq; in testamento declarātur. Duabus
autem filiabus eius uirginibus pręter illa quę pater reliquerat: cęsar etiā utriq; dona lar
gitur uicenas quinas miriadas argēti signati: easq; coniunxit herorę filiis: cuncta uero q̄
illi fuerant dimissa: per filios herodis distribuit. Erant autem quinquaginta & mille talē
ta pauca sibi sumens uascula: quę non tam ei magnitudine uel precio: quam recordatōe
regis accepta constabant.

Cap. XVII.

Is igitur a cæsare dispositis: inuenis quidam iudeus quidem genere: sed apud sy-
h donios nutritus: a quodam romanorū libertino: qui eum in cognitionē herodis
induxerat: similitudine forme prouocatus: quæ uidebatur alexandro cōsimilis fi-
lio herodis qui fuerat interemptus: testificabantur quoq; illi cūcti: quorū aspectibus oc
currebat ex hoc occasionem sibimet esse reputabat quo regnum posset excipere: & assu
mens secum adiutorem suæ gentis hominem scientem cuncta quę in palacio gerebān-
tur: & ingenio callidum ad magna negocia perturbanda: eo sibi huius factionis magi-
sterium prębente conscendit. Dicebat ergo se alexandrū esse herodis filiū ex morte ser-
uatum ab his quibus ut eum perimerent fuerat delegatus: occidentes quippe alios per
quos imaginē cōpletę iussionis ostenderēt: & expectatores fallerent: illumq; & eius fra
trē aristobolū saluauisse. His igitur figmentis & ipse i superbiā extollitur: & alios quot
occurrerent eludebat. Interea cretam appulsis iudeoq; omnibus q cum illo colloquium
miscuere: persuasio facta est. Vnde illi quoq; pecūiarū abundantia cœpit affluere: pluri
mis hinc inde donantibus. pręter uenit ad meliū: ibi quoq; cōgregat meliora. Nā ei plu
res offerebant pecūię fide qua ex regio sanguine illū descēdere iudicabāt: & spe q̄ pos
set paterni regni iura pcipere: uicēq; pstātib9 reportare. Ibat igitur romā plurimis i cius
obsequio ueniētibus: & dicearcheā appulsus: ibidē quoq; q habitabāt: iudeos similibus

fallaciis illudere decipereq; nō deſiſtit. Accurrebant nāq; illi uelut regi: & alii qdē aliis maxime tamē illi q familiaritatē & amicitiā cū herode poſſederāt. Cauſa uero maxima deceptiōis erat hoibus q illum cū uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc etiam accedebat fides ex formę uultuſq; ſimilitudine: etenim ēt qui plurimū fuerant cū alexādro conuerſati: nihilominus inducti fuerant ad credendū illū non fuiſſe alterū: ſed alexādrum herodis filiū: ita ut ēt aliis neſciētibus iurare p̄ſumerent. Proinde ingredienti romā & fama ſui cūcta replenti in occurſum egreditur iudeoꝝ plurima multitudo: inſtar miraculi ſalutē eius factam diuinitus admirantes: & cū gaudio illū maiore ſuſcipiūt: maxime ꝓpter maternū genus: quod erat ualde clariſſimū. Proinde cū ciuitatem intraret: p plateas & uicos i ſella portabatur: cūcto regali cultu cōpoſitus ex opibus & queſtibus: quos p diuerſa loca perceperat. Congregat itaq; ad eū maxima multitudo: uoces plurimę: clamoreſq; cū fauore reddebātur: & oia fiebant q̄ ſolent ad gaudia mentes hominū cōcitare: p̄ſertim in tali euentu: ubi p̄ter ſpem ſalutē illius factā eſſe mirabant. Sed ubi cęſari nūcius ille allatus eſt: nō qdē credebat: ꝓpter quod ſciret herodē non facile poſſe in qbuſlibet negociis decipi p̄ſertim in illis in qbus aliū intenderet: tñ ſperans potius ſe contingere: celatū quendam ſuū libertū q ſæpius fuerat cū illis infantulus collocutus mittit: ut uideret alexandrum. Ille autē cum uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q̄ uſa fuerat multitudo. Verum cęſar decipi oīo non potuit: quō erat qdē ille ſimilis alexādro: ſed non ita ut eos poſſet inducere: qui prudenter inſpicere: diſcernereq; ualerēt. Siqdem iſte falſus alexander ex labore & opere ualde conſtabat attritus: i illū aūt delicatudo ex deliciis: & fortitudo de frequēti exercitatiōe cōcurrerant: huic autē durius & groſſius erat corpus. Intuens igit mendacia conſpirantē iuxta diſcipulū atq; doctorē: & cū fiducia uerba ꝓferentes examinabat: rem ēt de ariſtobolo cunctā perquirens. qd de illo quoq; fuerit factū: & ſemetipſum obſtupere ſimulans: rogabat: ob quā cauſam ariſtobolus quoq; nō ueniſſet: quo regnum ēt ipſe dignitatēq; ſibi depoſceret. Cumq; ille rñdiſſet in cypro illū inſula remanſiſſe. marinis piculis ſimul fatigatū: & territū: ut ſi forte ſibi aliquid inoptabile ꝓueniſſet: ſaltim ille ſaluaretur: ne omne genus marianne pœnitus interiret: talia enim illū doctor ille reſpondenda docuerat: cęſar illū ſemotim adoleſcentulū a cęteris abducens: tibi inquit mercedis gratia ſalus a me p̄ſtabitur ſi nō tentaueris etiam me arte deceptiōis inducere. Dic itaq; mihi qs tu ſis: & qs te ad talia confingenda pculerit: maior quippe eſt tua ætate hęc adinuenta callidĭtas. Tūc ille: neq; n. ultra mentiri potuit: in periculo conſtitutus: aperte cęſari omne figmentum: uel quali modo: uel a quo fuerit cōmentatū. Tunc cæſar falli quidē alexandrū nequaq̄ contra quod promiſerat fecit: uidēs aūt eum aptum laboribus: in ordine cōſtituit numeroq; nostrę: illū uero q talia p̄ſumenda perſuaſit: morte cōdemnat. Melienſibus aūt cōdemnatio ſufficiens uiſa eſt: ut quantoſcunq; ſumptus uel pecunias in falſum alexādrum erogaſſent: irreparabiliter amiſiſſet. Et circa falſum equidem alexandrum res cum magna temeritate p̄ſumptę: finem huiuſmodi perceperunt. Cap. XVIII.

Archelaus aūt tetrarchiam ſuſcipiens: mox ut iudeam attigit: iozarum boethi de
a pontificatu remouit: exprobrans ei: q; cum ſeditioſis una conueniret: eleazarū aūt fratrem eius ad pontificatum ſubrogat. Edificat ēt in hierichunte aulam regiam: cum elegantia & decore mirabili: medietatē quoq; aquarum quę ad irrigationem agrorum influebant: tractu ductuq; cōſtructo diuertit in campum: quod ab ipſo fuerat palmarum arboribus conſitum. Vicum etiam edificat: cui nomen archelaidem conſtituit: paternā quoq; legem tranſgrediens: glafiram archelai quidem filiam: alexandri uero fratris cōiugē: ex qua filios quoq; ſuſcepat: ſibimet accerſiit uxorē. Iudeis uero fas nō erat

fratrũ uxores accipe. Sed neq; eleazarus in pontificatu diuturno tpe pseuerat. Siqdẽ ẽt sup ipsum cõstituit iesum oseæ filiũ. Interea decimo anno principatus archelai: ois nobilitas iudeoꝝ primatesq; samariæ: non ferẽtes crudelitatẽ eius: moresq; tyrannicos: apud cæsarẽ accusationes ei instituunt: maxime qa cognouerant eũ cęsaris mandata trãsgressum. nã ei p̃ceperat: ut mansuete: clementerq; conuersaret ad populũ. Cęsar igit ut hęc audiuit indignatione cõmotus: curatorẽ eiusdẽ archelai rerũ carũ q̃ romæ fuere (archelaus ẽt ipse dicebat) ptinus aduocat: cęterũ scribendũ archelao indignũ existimat: illũ aũt destinat: ut archelaũ celeriter exhiberet. Ille continuo sine ulla dilatione nauẽ ascendens: nauigat celeriter: & in iudeã uenit: archelaũq; occupat cũ amicis epulũ celebrantẽ: mentẽ ei cæsaris aperuit: atq; ut confestim egrederet ciuitatẽ cõpellit. Cæsar aũt ueniente archelao aliquibus accusatoribus astantibus: cãm hincinde cognoscit: sed ubi se parum expurgat archelaus: in exiliũ trudi p̃cipit: in uiẽna ciuitate gallię habitaculo cõtributo: pecunias uero eius rõnibus iussit sociari fiscalibus. Sed anteq̃ romã fuisset uocatus archelaus somniũ suis amicis tale recitauit. Vidisse se nãq; dicebat spicas decem numero: plenas turgentesq; frumentis uigorẽq; integrũ possidẽtes: quas uidebat a bubus comedi. Sed hoc uidens magnis fluctibus eius aius fatigabat: a qbus dũ scisciteret: illi p diuersas cõtrariasq; opiniones solutionesq; discindunt. Tũc Symon: uir essęus ueniẽs: mutationẽ rerũ illo somnio significari dicebat: archelao nõ sane in rebus secundis aut cõmodis ꝓuenturã. Boues nãq; labores & miseriã significare firmabat: ꝓpter quod soleat illud genus animaliũ laboribus affligi & cõteri: mutationẽ aũt rerũ illo somnio demonstrari dicebat: quod terra boũ laboribus & operibus exarata in seipsa permanere pœnitus non finat: perspicax aũt. x. periodũ decẽ annoꝝ terminari manifestabat. Vnã qppe futurã ęstatẽ & tps suppleri asseuerabat archelao quo de principatu suę potestatis exiret. Et ille qdẽ hoc mõ somniũ illud exposuit. Quinto uero die postq̃ illud somniũ archelao fuerat demonstratũ: euocator eius archelaus ꝓcurator suus in iudeã uenit a cæsare destinatus. Similiter & glafirę uxori eius: & regis archelai filiæ ꝓuenit. Quæ prio sicut supra ostendimus: alexandro in coniugiũ sociata constabat herodis qdẽ filio: sed fratri archelai. Postea uero quã idẽ alexander a patre fuerat interemptus iobato lybiorũ regi coniungit. Quo defuncto: itẽ illã uiduatã in capadocia a patre archelaus in coniugium suscepit: marianne excludens: q̃ sibi fuerat coniugata. Tantus siqdẽ illũ glafirę amoris ardor incenderat. Cũ uero iuncta esset archelao: tale somniũ ipsa quoq; contuit. Videbat quasi alexandrũ sibi astantẽ: & se qdẽ illi adgaudere: eũq; libenter & alacriter amplexari: illũ uero exprobrationes ei ꝓtinus imputare dicentẽ. O glafira: nempe uel nũc confirmas ꝓuerbiũ quo dicit: fidẽ mulieribus non habendã. Nonne mihi iureiurando constricta es: sed & iugali fœdere uirgo sociata. Postq̃ filios quoq; suscepimus: amores nostros oblita es secundarũ cupidine nuptiarũ: sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti: quinẽt cũ tertio sponso cõcumbere p̃sumpsisti: & sine pudore domũ nostrã ingrediẽs: thorũ genialẽ polluisti: cũ archelao ius coniugale consocians ut illũ uirũ haberes: quẽ meũ fratrẽ esse constaret. Verũ ego nunq̃ tui pœnitus obliuiscar: neq; beniuolẽtię quã semp circa te detentus sum careã. Liberabo sane te uniuersis obprobriis: meã sicuti fuisti firmã stabilẽq; ꝓficiens. Quæ cũ illa familiaribus retulisset: post paucos dies uita defungit. Hæc ergo haud sane ĩportuna huic nostro operi ratus inserui: primo qdẽ: qa ea q̃ circa ipsos reges cõtigisse noscunt innotuit: deinde ut exẽplo uera ꝓbentur dicere illi a qbus immortalitas disputat animarũ: aut ẽt ut appareat diuina ꝓuidentia rerũ humanarũ cuncta disponi: ne incredulitate hmõi rerũ hoies ledant in moribus. Eniuero q hęc credide rit: nullo mõ ꝓhibet p dies singulos ad uirtutis augmẽta ꝓcedere. Archelai uero regio

tributaria facta:syriæ dispensationi cõiungit'.Interea cyrinus uir cõsularis a cæsare destinatur:censum in Syria dispositurus:& domũ rediturus.

INCIPIT LIBER.XVIII.ANTIQVITATIS IVDAICAE. CAP.I.

CYrinus autem unus de his qui semper in consultatione cõgregabãtur:uir per omnium magisteriorum & pricipatuum officia celebratus per cunctas administratiões consulatus culmen ascendẽs:& in cũctis administrationibus:& aliis dignitatibus clarus:cũ paucis uenit ad syriã censor gentis a cæsare destinatus:& appreciator uniuscuiusq; substantiæ. Cap.II.

Ittit' ẽt cũ eo Copinius ductor totius æquestris agminis:potestatẽq; iudeorum omnium gerens.Venit ẽt Cyrinus iudeam:nã dispensationi syriæ fuerat adunata: uniuersoq; deprędaturus substantias:& Archelai redditurus pecũias.Porro iudei licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirũ haberent: subiiciuntur tñ ne amplius subsisterent psuadẽte illis pontifice Iozaro:boethi nãq; erat iste filius.Et illi qdẽ cũcti ratiõe pontificis:deprædari suas pmisere substantias:nihil amplius hesitantes. Cap.III.

Ed iudas gaulonites:homo ex ciuitate:cui nomen erat Gamalas:saddocũ phari seũ sibi cõiũgẽs:recessionẽ facere festinabat:nã depdationẽ & cẽsum nihil aliud esse dicebãt q̃ integrã seruitutẽ.Proinde ad defendendã suã libertatẽ totã plebẽ diuersis exhortationibus incitabãt:oẽm quoq; illis cooperaturã esse creaturã: si p̃ bono libertatis honorẽ suũ & gloriã magnanimitate tueret' sed ẽt deũ nõ aliter illis auxiliatorẽ fore:nisi talibus consiliis ad agendũ procederent. Cap.IIII.

Is itaq; diebus amplius eoꝝ animus incitat':ut ẽt ab homicidiis se nullo mõ arcerent:quoniã cũ magna uoluntate qcqd ab illis dicebat' hauriebãt:atq; hoc mõ in magnũ malũ seditio illoꝝ & audacia prorumpebat:nihilq; fuit malorũ quod p illos nõ pullularet uiros:& supra:quã dici põt:illa gens continuationibus est repleta bellorꝝ & clades inter eos & latrocinia:deprędationesq; gerebãt:obtentu qdẽ utilitatis defensionisq; cõis:sed reuera propriorũ lucrorꝝ gratia tota seditio gerebat'.Multæ itaq; cædes ciuiũ sociorũq; ppetrantur:postremo in inuicẽ conuertuntur:nõ secus quã cõtra hostes infensius ageretur bellũ.Itaq; quotidie deprędationes:captiuitates cædes:ubiq; concurrebant:ita ẽt ut tẽplũ dei ignibus cremaretur.Tantũ ualuit nouitas & institutio nũ mutatio paternarũ.Siquidẽ iste iudas & saddocus quartã philosophiã nouiter introduxerant: cuius amatores copiã conquirentes: seditiõibus ac tumultibus repleuere rẽpublicã.Sed ẽt malorꝝ futurorꝝ radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuete philosophiæ:de qua uolo pauca disserere. Cap.V.

Vdeis igitur philosophiæ tres erant:etiã inde ab initio in institutis patriis derelictæ essenorꝝ:sadduceorꝝ: & tertia qua philosophantur:q̃ dicebantur pharisei: & quãq̃ de eis explanauerim in secundo libro iudaici belli:tñ ẽt nunc cõmemorationis gratia breuiter attiugã.Pharisei enim quotidianam conuersationẽ exiguã habẽt:& prorsus abiectã:nihil mollitudini aut delicatudini pœnitus indulgẽtes se quęcũq; iudicio rationis oportere cõperta sunt illa sequuntur:prępositis nullo mõ reluctantur: maiores natu cõpetenti honore ueneranturita ut nec contrariũ qddã alicui aliquando respõdeant:fato geri oia credunt:sed neq; liberũ arbitriũ hominis auferunt:iudiciũ dei futurũ esse sentiunt:illic cunctos homines ppria merita recepturos:tã eos qdẽ qui secundũ uirtutẽ uixerunt:quã illos q̃ nequitia deprauati sunt.Animas aũt imortales dicunt:sed ẽt

semine mulieris italicę illud iperium. Herodem itaq; p legatos ascíscunt. Sed postq̃ iste quoq; susceptt iperiũ: cœpit inuidiosus esse multitudini: atq; suspectus ꝓpter imensam crudelitatẽ: erat qppe ita seuerus: & oĩbus modis ĩmittis. Hunc ergo congregati simul extinguunt. Plericq; autẽ dicebant: q; eũ in sacrificiis ſter altaria pemerunt: nã eis moris erat ĩ diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tñ opinio illa est: q; dum uenatũ pergit: occisus est. Legationẽ itaq; romã mittunt: unũ ex obsidibus ad iperium postulantes: & mittit illis Bonones: cęteris suis fratribus antelatus: q; iudicabat fortunã suã: potestatẽq; non isolenter aut nimiæ tractaturus. Sed barbare multitudini celerrima cõuersio subortt. Siqdem sunt ẽt natura mutabiles. Mansuetudinẽ itaq; eius cœperunt cõtemnere: indignũ putantes: ut seruo subiicerent alieno. Nã obsidatũ seruitutẽ eẽ diffiniebant: neq; enĩ iure belli datũ: sed quod peius putabant in pace ad iniuriã suę gẽtis & regni alienigenis esse contraditũ. His ergo querelis gens uniuersa cõmota: illũ perturbat imperio: confestimq; artabanũ euocant medoꝝ regẽ arsacidarũ genere descendentẽ. Persuasus artabanus uenit cũ oĩmilitia. Cui bonones occurrit: & multitudine cõgregata parthoꝝ: cũ eo bello congredit. Artabanus aũt uictus confugit ad mõtes medię: & nõ post multũ tps congregãs ẽt ipse magnas turmas exercitus cũ bonone cõfligit: & uictus bonones cũ pauco ad seleuciã cõfugit equitatu. Artabanus aũt fusum parthorũ exercitũ insequens: magnã stragẽ operatus est. Tũc barbaris grãdi metu cõpressis ad cõtextifontũ cũ magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis iperante bonones ĩ armeniã uenit: & primo qdẽ ĩ illa regiõe cœpit iperare: deinde uero ad romanos legationẽ mittit. Sed ubi tyberius petitionẽ eius abnuit: ille itẽ ad pthos cõuertit & bellũ artabano denunciat: quando qdẽ nulla illi recuperandi regni machinatione succurrebat. Cęterũ armeni q circa nilatẽ habitant: artabano fuere sociati: a qbus detentus bonones syllano syrię rectori contraditur. Ille aũt ex uerecondia: quõ eũ romæ nouerat: custodiuit: honorificeq; tractauit. Armeniã: est aũt orodi artabanus uni suoꝝ filioꝝ tradidit. Ea tẽ pestate mortt ẽt cõmagene rex Antiochus: & plebs aduersus nobilitatẽ scindit: & mittit utraq; ps legationẽ ad romã: nobilitas qdẽ statũ reipublicę habitũq; mutare desiderãs: ut ꝑfidali dispensatiõe regeret: multitudo uero regnũ habere ꝓprio more cupiebat. Senatus aũt utraq; legatiõe susceptta: ex decreto germanicũ mittit: cũcta syrię forte negocia correcturũ agente fortuna quo facilius interiret. Nã ueniens ĩ partibus oriẽtis: & ĩ melius cũcta disponẽs: a pisone ueneno ꝓmitt sicut iam ĩ aliis ĩdicatũ est. Cap. VIII.

Ilatus aũt iudeæ rector exercitũ de cęsarea secũ assumens: tendit ad hierosolymã: p ut leges solueret iudęoꝝ. Nã secũ statuas cęsaris: q̃ in signis militaribus inerant intromittit. Imagines aũt: aut aliqd hmõi facere lex nostra ꝓhibet & ꝓpter hoc ante illũ oẽs iudeę rectores: sine signis ingrediebant menia ciuitatis. Primus itaq; pilatus ignorantibus populis ĩtrogressus: signa q̃ secũ apportabat ĩ ciuitate constituit. Illi uero mox ut rẽ cognouerũt: cõgregati ueniũt cæsareã: diebus plurimis supplicãtes: ut imagines de hierosolymis auferrentur. Pilato uero abnuente: q; iniuriã cæsari facere si fieret estimabat: iudei nullo mõ discedunt. Tunc ille occulte ĩ insidiis armatos milites collocat. Cũq; ꝓ tribunali sedisset: quod ei fuerat ĩ studio (nã eũ locũ in insidiis quas ꝑpauerat aptũ esse ꝑspexerat) iudeiq; iterum supplicarẽt: signo dato: milites processere: iudeis undiq; circundatis: cœpit pilatus mortẽ cõminari: nisi quieuissent. At illi mortẽ se potius electuros: quã constitutiones legis suæ transgressum iri firmabant. Tũc pilatus admirans fortitudinẽ iudeoꝝ in conseruandis legalibus cõstitutis: confestim imagines de hierosolymis auferri ꝑcepit: cęsareãq; ꝓduci. Voluit ẽt ex opibus tẽpli aqueductũ pgentẽ in hierosolymã fabricare: suscipiens initiũ torrentis quod stadiorũ duum milium

intervallo distabat. Sed iudei non libenter accipiũt & circa eos q operabãtur multa milia hoium cõgregata: clamabant ut ab illo opere cessaretur. Plerique & maledictionibus utebãtur: cõtumelias quoq; iactantes: sicut uulgaris solet multitudo. Ille uero milites a dorso iudeos circũuenire ꝓcipiẽs: iubebat ut decederẽt. Illis aũt ad cõtumelias iniuriasq; cõuersis: dato signo militibus: iussit ut iudeos iuaderẽt. Milites porro ampliora quã iussi erant ꝑpetrãtes: multitudinẽ magna cæde ꝓsternũt. Plures igitur ibi deficiunt: plerique aũt sauciati discedũt. Itaq; hoc mõ seditio illa terminatur. Cap. IX.

Vit aũt hisdẽ tẽporibus IESVS sapiẽs uir: si tñ uirũ eũ nomiare fas est. Erat enĩ f mirabiliũ operũ effector: & doctor oium eorum hoium q libẽter audiunt q̃ uera sunt. Et multos qdẽ iudeorum: multos ẽt ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primoꝝ nostrę gentis uiroꝝ: cũ pilatus in crucẽ agendũ decreuisset: nõ deseruerũt hi q ab initio eũ dilexerũt. Apparuit enĩ eis tertia die iterũ uiuus secundum q̃ diuinitus inspirati prophetæ uel hæc: uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum christianorum qui ab ipso nuncupati sunt: & nomen perseuerat & genus. Cap. X.

Isdẽ temporibus alia iudeos seuiora perturbãt. Nã ẽt in templo isidis: quod romę h fuerat cõstitutũ factũ quoddã turpitudine plenũ obprobrioq; contigit quod primũ explanabo: tũdemũ ad illa q̃ apud iudeos euenere trãnsibo. Paulina q̃dã mulier erat romæ: maiorũ dignitate præclara studio castitatis intenta: honestatis opinione ꝑspicua. Erat ẽt opũ magnitudine locuplex. & uultus pulchritudine decorosa ætate aũt quando maxime mulieres pudicitia decorantur. Hęc nupta erat saturnino: ẽt ipso genere: opibus cęteroq; cultu cõsimili. Huius itaq; amore detinet iuuenis q̃dã nomine mundus: ex numero equestri: sed in gradu iã emerito constitutus: & dignitate magna sublimis: idoneus ẽt ad munera largienda: sumptusq; faciendos. Nã memoratę quoq; mulieri maiora dona ꝓmiserat: q̃ illa contemnente maximo fuerat amore succẽsus: ut ẽt. xx. miriadas dragmarũ atticarũ se daturũ ꝓ uno cõcubitu spopõdisset: sed neq; sic illa deflexa est. Tũ ille nimiã infœlicitatẽ morbi suscipiens: siquidẽ nec cibũ ualebat accipere: morti se addixerat: hoc unũ sibi iudicans tanti mali fore remediũ. Et ille qdẽ tale decretũ animo infigens: ꝓ dies singulos agebat: ut celeri morte raperet. Erat aũt mũdo liberta q̃dã ex parentibus noĩe ida: oium malorũ & iniquitatũ coagulũ. Hęc grauiter ferẽs: q; ille iuuenis se damnaret in mortẽ: nã clarebat oino periturus: accedens erexit eum: & cœpit cũ eo talia fabulari: q̃ aium eius bonę spei facerent. Promittebat se nãq; acturam apud paulinã: ut q̃q; miriadas accipiens: concederet iuueni quod uolebat. His itaq; dictis: iuuenẽ de morte reuocans: sumpsit ab eo pecunię quantũ placuerat: sed nõ eadem uia paulinã aggredit: qua fuerat ante tentata: cernens aium mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciẽs uero q; admodũ esset illa cultura isidis occupata: tale aliq̃d machinat. Accedit ad quosdã ex tẽplo isidis sacerdotes: qbus interpositione iurandi fidẽ seruare pstat: dans ẽt in præsenti duas miriadas & dimidiã: ꝓmittens ẽt aliud tantũ: si quod uellet: habuisset effectũ. Tũc cãm aperit: amorẽ iuuenis indicat: orat ut & mulierẽ qbus possent modis inducerent. Illi aũt pecuniarũ cupidine capti ꝓmittũt qcq̃d iperaret ꝓtinus spleturos: ꝑsertim aũt ipse maximus sacerdotũ: ut paulinã cõuẽiret: ac suis uerbis ipelleret pollicet. Finxit aũt se ex ægypto uenisse: ab anubio destinatũ: q; is grãdi circa paulinã amore teneretur: eũq; deũ sibi iussisse: ut romã ueniret: mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & optabiliter suscipit atq; ad amicas gloriãdo denũciat: q; ab anubio tali merito digna iudicetur. Hoc ẽt intimauit marito: q; amborũ cœnã anubius concupiscat. Ille aũt grate cõcessit pudicitiã coniugis non ignorans. Illa igit pergit ad

in inferno cõgrua unicuiq; habitacula ꝓmerito:uel uirtutis uel iniquitatis attribui:sicut unicuiq; uiuenti gerebat studiũ & alias qdẽ animas eternis trudi carceribus: alias aũt facilitatẽ reuiuiscẽdi ꝓcipere:& ob hęc populis qdẽ sũt acceptabiles credibilesq;.Quã tãcunq; itẽ ad culturã diuinitatis pertinent orationũ celebrationes:tẽplorũ cõstitutiones:expositionibus suis facienda esse ꝓdicat.Nã tantũ uirtutibus eorũ prolatũ est testimoniũ: ut ad eos plurimę ciuitates:& maxima multitudo cũ studio grandi confluerẽt: opinione adducti:qa meliores cæteris estimantẽ.Sadducei aũt aĩas mortales existimãt: simulq; cũ corporibus interire.Nullas uero alias obseruatiões ꝓter legẽ custodiũt:aduersus doctores aũt philosophiæ suę certari & reniti gloriosum annumerãt:sed ad puos admodũ doctrina eoꝝ puenit:& modus exercitationis.Primates aũt apud eos dignitatibus honoribusq; celebrantẽ.Esseni aũt ad deũ cuncta redigunt:imortalẽ animã dicũt iustitiã aũt rem ꝓciosam:ꝑ qua ẽt usq; ad mortẽ pugnandũ esse ꝓdicant: in tẽplo anathemata ꝓponẽda ꝓhibent:sacrificia uel hostias cũ populo non celebrãt: q; se plurimũ ab eis putãt mũdicia uel sanctitate differre:& merito se a cõi cõgregatione discernũt:remotim sacrificia faciẽtes:cultu uero moꝝ atq; conuersationibus optimi ad colendã terrã & exercendã oi studio intenti.Illud ẽt habent dignũ:& ualde mirabile q; in aliis non inuenias gentibus tã græcoꝝ q̃ ẽt barbaroꝝ:q; oẽs illis opes in medio sunt:& ab eis oia possidentẽ: nihil amplius inter eos ditior fruitatẽ:nihil pauperior defraudatur:ac si nihil oino possideat.Et illi qdẽ hoc mõ de se gerũt.Sunt aũt sup quatuor milia hoium nũero. Vxores non ducunt:neq; seruos habere festinant:aliud quippe iniquitatis:aliud seditionis oportunitatẽ estimant.Isti ergo semotim apud semetipsos aduiuunt:mutuas sibi uicissitudines ministrantes:susceptores aũt reddituũ promouent:curatoresq; constituũt:q cuncta q̃ terra ꝓfert in usus necessarios administrent.Sacerdotes optimos uiros eligũt: cibus illis simplex est:habitus insumptuosus & mũdus: Cuius ergo philosophię iudas princeps extitit:cuius fecimus mentionẽ.Huius ius sequaces in uestitu:in habitu: cęteris q; aliis pharisęis consentiunt: circa libertatẽ uero imobilẽ retinent atq; imutabilẽ sententiã.Nã huius rei cupido magna eoꝝ mentibus est infixa.Solũ enĩ principẽ & domiñũ dicũt deũ oium:mortis aũt multas & uarias species sustinere ꝓ nihilo pendunt:uel cognatoꝝ supplicia:uel amissiones amicoꝝ oino contẽnunt:dũmõ nullũ hoiem dominũ dicere cõpellantẽ.Nõnulli nãq; uiderunt:qualiter sæpius aliq eoꝝ in suppliciis immutabiles pmãsere.Vnde plurimi quoq; illius gẽtis hoc stultitię morbo insanabiliter egrotarũt:gestio fluuio principatũ huius uanitatis obtinente.Nã ex hac quoq; superbia ad seditiones excitandas romanis:recedẽdiq; ab eis:& ipse ꝓcipitatus est:& alios ꝓcipites dedit.Et philosophiæ qdẽ genera hæc atq; hmõi sunt apud iudeos.Interea cyrinus opibus restitutis archelai:descriptioneq; pfecta:q̃ facta ẽ tricesimo septimo anno:postquã antonius acciaco bello fuerat a cęsare superatus:iozarũ quoq; põtificẽ:seditionẽ a multitudine passum sacerdotali deponit officio:ananũ in põtificatu substituẽs. Cap. VI.

Erodes aũt & philippus tetrarchiã suã eoꝝ unusquisq; suscipiens:herodes sepho
b rin muro circundedit:ad instar & similitudinẽ galileæ:quã anthocratoridan appellat.Alia aũt betharanta ciuitas:ẽt ipsa est:quã muro circunspiciens : iuliã ex noie iuliæ uxoris cæsaris nominat.Philippus aũt paniadã q̃ est circa fontẽ iordanis fluminis cõstruens cæsareã nũcupauit.Tũ ẽt bethsaidã ꝓximã stagno genesar edificat:& dignitatẽ ei ciuitatis attribuit:habitatorũq; multitudine replet:aliarũq; necessariarũ rerũ copia refertã facit: & iuliã omonimã cæsaris filiæ uocat.Copinio aũt iudeã illo tpe gubernante:quẽ supra docuimus cũ cyrino destinatũ:hmõi factũ in iudea ꝓcucit.Azimoꝝ dies agebantẽ:quã festiuitatẽ pascha uocamus:in qua mos erat:ex media nocte

portas tẽpli a ſacerdotibus aperiri. Et tũc itaq; apertis portis: uiri qdẽ ſamarite occulte in hieroſolymã uenientes p tẽpli cunctas porticus: & p totũ fanũ oſſa iaciũt mortuoꝝ. Et ex illo cœpit in tẽplo cuſtodia maior a ſacerdotibus exerceri. Cap. VII.

Opinius aũt non poſt multũ tẽporis romã reuertit̃: cui ſucceſſor regendę puin
c ciæ marcus efficit̃: ſub quo ẽt Salome herodis regis ſoror uita defungit̃: iuliæ cęſaris uxori derelinquens iamniã & oẽm ſuã toparchiã: & in cãpo faſelidã & archelaidã cõſtitutas quæ ẽt plurimis conſite fuere palmitibus: quorũ fructus optimus & ualde p̃cipuus. Sed huic quoq; ſuccedit annius rurſus: ſub quo ẽt cæſar emorit̃: romanorũ ſecundus imperator. vii. & .l. i ſperio annos aduiuens menſes. vi. dies aliquãtulũ ſuper duos ex qbus. xiiii. annis ſimul cũ eo antonius reipublicæ gubernacula rexerat. Viuens itaq; annos. lxxvii. uita deceſſit. Huic ſuccedit in principatu Tyberius uero uxoris eius Liuię filius q fuit romanis. iii. imperator: ſub quo quintus iudeoꝝ rector ualerius gratus efficit̃: ãnii rufi ſucceſſor. Is ananũ remouẽs ſacerdotio hiſmahelũ filiũ iabi põtificẽ deſignauit. Sed & hũc non multo poſt abiiciens: & eleazarũ anne pontificis filiũ ſacerdotio ſurrogauit. poſt annũ uero ẽt hũc arcet officio: & ſymoni cuidam camithi filio mini ſteriũ pontificatus attribuit. Sed non amplius & ipſe quã unius anni ſpacio eodẽ pfunctus officio: ioſeppũ cui caiphas nomen fuit: habuit ordine ſucceſſorẽ. Et gratus qdẽ talia gerens: romã reuertit̃ poſtq̃. xi. annos in iudea cõpleuerat. Huic ſucceſſor pontius pilatus effectus eſt. Herodes aũt tetrarcha ad magnã amicitiã tyberii puenit: edificans ciuitatẽ: quã ex eius cognomento tyberiadã denominauit: menibus eã firmis ſortibuſq; circundans: in regione galileæ iuxta ſtagnũ geneſar: unde aquæ calidę non longe diſtabant: i uico cuius nomen erat amathus. In hanc confines plurimi confluxere: atq; ẽt ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Ex oi quoq; regione quę ſub illo fuerat conſtituta: ab eo coacti cõueniunt: ut ibidẽ cõmanerent. Multi ẽt ex nobilitate illuc habitã di gratia trãſferunt̃. Suſcepit ẽt quotquot hincinde ueniebãt inopes & ęgenos: pleroſq; ẽt quos liberos nõ eſſe conſtaret: qbus tamen ſecuritatẽ libertatis attribuit & beneficia plura cõtulit: ut hoc inuitamẽto nollent ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas ẽt domos ex ꝓpriis opibus fabricabat: terras largiebat̃: ut i his oibus ſtabiles habitatores efficeret: maxime aũt ex paterna lege tranſcribens: in qua ſignificatur ut habitatio ſeptẽ dierum ciuẽ loci pficiat. In illis diebus morit̃ ẽt fraates parthorum iperator: inſidiis illi a fraate filio p̃paratis ſecundũ hunc modũ. Fraates iperator poſtq̃ legittimos filios habuit: aſciuit ſibi italici generis cõcubinã: cui nomen erat thermuſa. A cęſare iulio cũ aliis muneribus hæc ei fuerat cõdonata: & primũ qdẽ ea ſicut dixi pro concubina utebat̃: captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tpe filio ex ea fraate ſuſcepto: coniugem eã legittime deſignauit: quã honorabiliter tractabat in oibus: qcquid diceret ei obediebat. Itaq; feſtinans: ut parthoꝝ principatus filio ſuo contingeret: quod uidebat aliter fieri nõ poſſe: niſi exinde legittimos filios aliquibus argumentis excluderet: perſuadet iperatori ut illos romã obſides deſtinaret. Proinde illi: nõ enĩ facile fuit fraati: diſpoſitionibus thermuſe reſiſtere: romã a patre mittunt̃: & ſolus in regno frraatis filius enutritur. Sed poſtq̃ adoleuit graue reputans ac malitioſum: ut principatũ patre tribuente ſuſciperet: inſidias pręparat patri: cooperante ſibi ẽt matre. Nã ſermo quoq; ferebat̃: q; ei cõcubitu miſceret̃. Itaq; pro utroq; facinore gẽti factus eſt exoſus: tã parricidio quã amore matris nefando: ſeditionibus excitatis anteq̃ amplior fieret: ex regni poteſtate depulſus emorit̃. Concordantes itaq; in unũ parthoꝝ fortiſſimi cernenteſq; ſine pricipe ſe nõ ualere conſiſtere: cœperunt inſpicere: qſnam illis ex genere arſacidarũ fieret iperator: nã aliunde fieri non licebat: unde quoq; uſq; in hodiernũ diẽ pollutũ dicunt: & iniuriatũ ex

forent adducens. Ibi postquã de pace locuti sunt: Herodes eis Tetrarcha conuiuium in loco medio ꝓparat: tabernaculũ ex uelamentis ꝑciosis exornans. Tunc Artabanus dat obsidẽ Tyberio Dariũ suũ filiũ: cũ quo ẽt munera magna multaq; transmittit. In qbus ẽt hominẽ magnitudine septẽ cubitorũ: genere iudeũ: noie Lazarũ misit: q ꝓpter corporis uastitatẽ gygas uocabat. His itaq; peractis: uitellius ad antiochiam artabanus autẽ in babyloniã reuertit. Herodes aũt uolens semetipsum tali nuncio cõmendare: litteras ꝑ hmõi destinat portitores: in qbus intimat pacẽ factã: obsidẽq; susceptũ: postremo cuncta denunciat: q̃ ad negociũ pertinebant: nihil pœnitus ꝑtermittes. Postea uero cũ a uitellio de his rebus destinarent epistolę: rescribit a cęsare: q; cuncta iã ãte cognouerit: herode de oĩbus edocente. Ex hoc uitellius supra quã quisq̃ ratus erat indignatione turbatur: non tamen suum animum aperit: sed iram mente seruabat: donec reuertertur: gaio sumente regimen principatus. Cap. XIII.

Vnc ẽt philippus herodis huius frater uita defungit: uicesimo qdẽ secũdo anno imperante tyberio: ipse aũt ꝑ. xxxv. annos rector aduixit: sub suo iure possidens traconitidis & gaulonitidis regionẽ. Ad hæc ẽt uanutaneoꝝ uniuersam gẽtẽ suo regimine gubernabat. Is moderatũ & mansuetũ se cunctis qbus iperabat exhibuit: nullas oppressiones aliquibus importans: nã eius ad subiectos cõuersatio talis erat. Procedebat cũ paucis electis: sibiq; gratissimis: in causis iusta iudicia ꝓferebat: in itinere occurrentibus uel opus ægentibus auxiliabat ipigre: ac si forte oppressionẽ senserat alicuius: statim insolio confidens cãm audiebat: iuste pti adiutor iniuste punitor existens. Hic ergo moritur in ualida: unde magnis exequiis in monimẽtũ defert: quod ab ipso ante fuerat cõstitutũ. iuxta paniadã: exequięq; sunt illi magnifice celebratę. Principatũ aũt eius tyberius cæsar: assumens: fiqdẽ nullũ reliquerat filiũ: dispensationẽ syriæ regiminiq; cõiunxit: functiones aũt tributarias q̃cũq; colligerent in eadem ꝓcepit tetrarchia seruari. His quoq; tẽporibus inter arethã petreũ: & herodẽ regẽ simultas magna contigit: ꝓpter hmõi cãm. Herodes tetrarches uxorẽ habuit arethe filiã cũ qua nõ paruũ tempus aduixerat. Sed cũ romã euocaret: trãsiẽs in domo herodis exceptus est. Frater eius erat ẽt ipse: sed nõ ex una matre ꝓgenitus. Herodes enim ex filia Symonis sacerdotis fuerat ꝓcreatus. Cũq; ibi esset herodiadis amore captus est: uxoris alterius herodis: filia enim erat ista aristoboli soror aũt agrippæ maioris. Audet igit de muliere de nuptiis incũdis miscere sermonẽ. Illa uero suscipiente pacta firmant: ut cũ roma reuersus fuisset: illa cõ nubii iura susciperet. Erat enĩ in pactis: ut filiã arethe regis excluderet. Et herodes qdem romã talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cũ reuelus fuisset: peragens romæ ꝓpter q̃ fuerat euocatus uxor eius fideliter cuncta cognoscens: quę inter eũ fuerant herodiadẽq; cõposita: anteq̃ eã ille cuncta cognouisse sentiret: rogat uirũ: ut in macherũta ubilimes erat arethæ herodisq; regionis: ab eo mitteret: nihil suæ uoluntatis aperiens. Hoc herodes libenter accipiens: mittit uxorẽ: nihil eam sensisse pœnitus arbitratus. Illa uero præmiserat eum ante multum tempus ad patrẽ: ut ei apud macherunta omnia pararentur quę itineris usus expoſceret: a ductoribus arethe suscipitur: confestiq; intrat arabiã atq; ibi ab illis ductoribus ad alios: ab illisq; rursus ad alteros transmissa cũ summa celeritate patri ꝓducitur: cui cunctã Herodis aperit uoluntatẽ. Ille uero exhinc inimicicias sumpsit initiũ: atq; ab utroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligit: non qdẽ ipsis ꝑsentibus: sed ductoribus ab utraq; parte transmissis. Pugna itaq; facta: & exercitu Herodis afflicto: ꝓditione profugarũ: qui de Philippi tetrarchia ad Herodẽ quasi auxiliandi cã conuenerant: hæc Herodes scribit ad Tyberium. Ille autẽ indignatus q; arethas talia perpetrauerit: scribit uitellio: ut ei incunctanter bellum inferret aut

uitium eum uinctū adduceret: aut certe mortui caput auferret. Tyberius quidem ut hęc ageret: rectori ſyriæ demandabat. Cap. XIIII.

Vibuſdā aūt iudęorū uidebatur ideo periſſe Herodis exercitū q̄ in eū ſatis iuſte indignatio diuina cōmota ſit: p uindicta iohannis: q uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit: uirū ualde bonū q̄ præcipiebat iudęis uirtuti operā dare: iuſtitiā colere: in deū ſeruare pietatē: & p baptiſmū in unū coire: tū demū eni baptiſmū acceptabile fore: ſi non ſolū ad abluenda peccata ſumatur: uerūēt ad caſtimoniā corpis atq̄ ad aīæ iuſtitiā purificationēq̄ ſequetur: oīumq̄ pariter uirtutū uelut ſignaculū & cuſtodia quędā fidelis habeat. Quæ cū ab eo p̄cepta hmōi docerentur: atq̄ ad audiēdū eū p plurima multitudo concurreret: ueritus Herodes: ne forte doctrinę eius perſuaſio ne populi a ſuo regno diſcederent: uidebat enim: q̄ pręceptis eius ac monitis parata eēt plebs in oībus obedire melius credidit priuſq̄ noui aliquid fieret: pręuenire hoīem nece: quā poſtmodū turbatis rebus: ſerā pœnitudinem gerere. Ex ſola hac ſuſpitiōe Herodis uinctus in caſtellū macherunta abducitur iohannes: ibiq̄ obtruncatur. Iudęis aūt ſicut iā diximus uidebat pro eius ultione interitū illius exercitui deū importaſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. Vitellius uero cœpit oīa pręparare: ut bellū cū Aretha peragere. Sumens igit duas legiones: & peditum & equitum uniuerſam manum: cūctoſq̄ auxiliarios ex regibus qui ſub romanis erant ſimul adducens: pergebat per iudeam tranſitū facere. Sed uenientes in occurſum eius primates iudęorum: poſtulabant ne per corū regionem iter ageret: ne compellerentur contra legē ſuā imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus: mutata ſententia quā ante conſulto prouiderat: per cāpū magnū ire p̄cepit exercitū: ipſe aūt cū herode tetrarcha & amicis aſcendit hieroſolymā de hoſtias immolaturus. Nā dies feſtus iudęorū propinquus inſtabat. Ad quā feſtiuita tē occurrens: fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine iudęoꝝ exceptus ibiq̄ per ea gēs dies feſtos: iōathan pōtificali remouit officio: quod theophilo eius fratri cōtradidit. Quarto aūt die allatæ ſunt illi litterę: in quibus ſignificabatur mors tyberii: & ut oēm multitudinē cōgregās: ad deuotionē Caii: iurare compelleret. Milites quoq̄ & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat: q̄ bellū iā gerere nō ualeret neſciens Caii ꝓpoſitū: in quē poteſtas rerū tranſlata cōſtaret. Dicebatur ēt q̄ hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet. Nā cū ad eū uitellius nūcium belli miſiſſet: fertur uitellii miſtibus reſpondiſſe: impoſſibile eſſe prorſus: ut ad petreos romanus exercitus aduenerit: antea enim unū ex principibus moriturum: uel eum qui bellum imperauiſſet: uel illum qui imperantis propoſito miniſtraret: uel illum aduerſus quem prœlium pararetur. Vitellius interea in antiochiam repedauit. Agrippa uero Ariſtoboli filius: anno anteq̄ tyberius moreretur romam uenit: uolens apud imperatorē agere: ut ſibi aliquam tribueret poteſtatem. Volo igitur plenius explicare: de uniuerſo Herodis genere: qualiter fuerit propagatum: ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertinens amplius enitеſcet: per quem probabitur nihil prodeſſe uel exercitus uim: uel corporis ualitudinem: uel alia quæ uidentur mortalibus appetenda: ſine pietate qua colitur deus. Siquidem intra. c. annorū ſpaciū præter paucos: nā admodū plures erant: cuncta Herodis origo conſumpta eſt. Super hæc ēt ad humilitatē & modeſtiā hnmanum genus adducitur: cum illius familię calamitates audierit poſtremo etiam: omnis res agrippæ declarabitur: digna maiore miraculo: qualiter & priuatus & abiectus ad tantā magnitudinē poteſtatis aſcendit: quod nullus ſcientium eum de illo homine aut ſperare poſſet: aut credere. Dixi quidem etiam antea de his: tñ nūc quoq̄ diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex mariāne hyrcani filiæ duę: ex quibus una: ideſt Salome nupta fuerat faſelo nepoti ſuo: filio faſeli fra

tēplum & cū cœnasset:tēpusq; quiescendi ueniſſet uniuersæ ianuæ a ſacerdote claudun tur.Cūcta quoq; lumina ſubtrahuntur:mundus aūt intro latebat occultus.Qui poſtq; factū ſilentiū eſt ad mulierē deuenit.Illa aūt exiſtimans deū eſſe reuerenter accipit:atq; ita cū ea mundus pnoctans:circa uicinū lucis abſceſſit.Illa aūt mane facto cōſurgens: atq; ad ſuū uirū ueniens:aduentū ad ſe numinis enarrauit.Similiter ēt loquitur ad ami cas:magnā ſibi ex hoc glorificationē reputans ꝓueniſſe:& qa uerba quoq; ad illā feciſ ſet: anubius indicabat.Sed ex audientibus alii non credebant:naturā inſpiciētes rei:ps aūt credebat: qa dū uerū ad miraculū ducebant:pudicicią attendentes:dignitatēquoq; referebant. Tertia uero die poſtq; factū eſt occurrens ei mūdus:o paulina inquit: ſalua ſti mihi.xx.miriadas:quas poſſes familiaribus tuis rebus adiicere:nūc aūt nec meis po ſtulationibus defuiſti:& damnificatione liberaſti.Nā in tēplo tota nox a te cū mundo peracta eſt:nec mei nominis ītereſt uoluptate ꝓcepta.Nihil ad pficiendū negociū ob ſtat:q; anubius uocitatus ſum.Et ille qdē talia locutus abſceſſit: illa uero in mentē ſuā rediens:tunc primū illud facinus intellexit:& ſciſſis ꝓtinus ueſtimentis ad uirū cucurrit:factionēq; aperuit:tā magni facinoris deprecata:ne ſuā iniuriā negl exiſſet.At ille i peratori cuncta denunciat. Tunc tyberius diligenter cauſam examinans:uniuerſum ſa cerdotū ſcelus ĩuenit:& ipſos qdē cū ipſa q̄ cā totius iniquitatis extiterat: adegit in cru ces:tēplū aūt ipſum funditus euertit:ſtatuamq; iſidis in tyberim fluuiū iactari ꝓcepit: mundū aūt exilio condemnauit:dignū eū maiore pœna non iudicans:q; amoris uche mentia deliquiſſet.Et ea qdē q̄ in templo iſidis ꝓuenere:tali fine cōcluſa ſunt . Nūc ad rem redeo:ut explicē q̄ iudeis romę eodē tpe contigerunt:ſicut ēt ante ꝓſtrinxi.Erat q dē uir genere iudeus: de ſua patria ꝓfugus:accuſabaē aūt legaliū tranſgreſſione ꝓcepto rū:unde apud ſuos quoq; reus habebaē: ēt malignus in oībus.Iſte ꝑ multos dies legē ſe moſi exponere ſimulabat:& tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians:ſeducunt Fulniam quandā unā de cetu nobiliū ut legi iudaicę animū ſuū dederet . Cui perſuade bāt:ut oſtri & auri plurimū in hieroſolymā mitteret:tēpli ornatui ꝓfuturū . Quod illi ſumentes ꝓpriis uſibus abſumpſere:ꝓpter quod ēt argumētis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc tyberius:nā & totū negocium ſaturninus inſinuat:uir Fuluię pariter amicus & curator iubet roma cunctos iudeos excedere . Cōſules uero quatuor milia ex iudeis militantes mittunt in ſardorū inſulam:plurimos aūt militare nolentes ꝓpter le gis paternę cuſtodiā affecere tormentis:atq; hoc mō ꝓpter nequitiam quatuor horum uniuerſa multitudo pellitur ex urbe.Sed neq; ſamareos; gēs turbis fuit exps:uel tumul tibus aliena.Hos.n.puertit uir qdā mentiri ꝓculdubio iudicās caphedon noīe:q oēm plebē ſuaſionibus artificioſis induxerat ut in montē garizim oēs accurrerent:q; eū ſan ctum haberent ac uenerabilē.Pollicebaē enim ſe aſcendentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa:q̄ ibidē a moſeo fuiſſent obruta.At illi perſuaſi uerbis illius armantur: & cōfidūt in quodā uico:cuius eſt nomen tirathua:atq; hincinde plurimos cōgregabāt:ut cū ma xima multitudine montē aſcenderēt.Sed hos in ipſo aſcenſu pilatus occupat:oēm equita tū ꝓcedere iubēs:& ductu uelociſſimos:atq; ibi circa memoratū uicū pugna cōmittiē: & alios obtruncāt:pleroſq; in fugā uertunt:maximā partē capiunt:quos; ſeditioſis prin ceps uel eos q in fugiendo tunc plurimū ualuerant:pilatus interfecit. Cap.XI.

Ed ex hoc ſameos; gente turbata cuncti priores ad uitelliū ueniunt:q ꝑ id tps ge
§ rebat principatū ſyrię:atq; apud eū pilatū accuſant:q; iniuſte tantos occiderit,

Non enī a rōanis diſcedendo: ſed iniuriā Pilati declinando:in tyrathua cōgrega tos eſſe promebant. Tunc Vitellius marcelliū unū ex ſuis amicis q curaret in iudæa cō ſtituit.Pilatū aūt romā pergere: ut de his quę a iudęis accuſabaē:ſe in iudicio Cæſaris

expurgaret. Tũc Pilatus postꝙ in iudęa decimũ cõpleuit annum: pergit romã Vitellii iussione cõpulsus: nõ enĩ posset eius dispositionibus reluctari. Sed anteꝙ pilatus romã ueniret: Tyberius ex humanis rebus abscessit. Cap. XII.

Itellius aũt ueniens in Iudęam: ascendit hierosolymã: & erat forte tũc festiuitas a maioribus instituta: qꝙ Pascha uocat. Vitellius itaqꝫ magnificus ac munificus extitit in populos: nam & uenaliũ rerum p̃cia leuigauit: & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit: sed ẽt stolam pontificis: uniuersumqꝫ eius cultũ atqꝫ ornatũ in tẽplo haberi pmisit: & sub pontificũ potestate seruari secundũ institutionẽ moris antiq. Nã anteꝙ Vitellius uenisset: in Antonia seruabatur. Arx enĩ hmõi noie censebatur. Vt aũt ibidẽ seruaret: talis extiterat causa. Pontificũ qdã Hyrcanus noie: unus ex multis: ná plures hoc uocabulo fuerant nuncupati: prius in loco tẽpli uicino tabernaculũ construxerat: & ibi ex maxima parte degebat: ubi ẽt stolã põtificalẽ habuit. Nã custos eius extabat: ꝓpter quod ea soli licebat induere: quando intrabat tẽplũ. Cæterũ quando in ciuitatẽ exiebat: priuatis indumentis utebaꝰ. Hãc itaqꝫ cõsuetudinẽ & ipse & filii eius: & eorũ filii multo tpe conseruabãt. Sed postꝙ Herodes accessit in regnũ: illud tabernaculũ oportuno loco sibi existimans situ opulentius cõstruit: & Antoniã ex nomine Antonii: qꝫ ei amicus erat appellat: sed ẽt stolã sicut eã ibi reperit: ita ẽt præcepit custodiri existimãs ex hoc nihil seditionis aduersus se populũ cõmoturũ. Similiter ẽt fecit Archelaus filius eius: postꝙ Herodi successit in regnũ. Et deinde Archelao excluso: a romanis seruabaꝰ stola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: sub sigillo sane pontificũ & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera tẽpli ornamẽta & candelabrũ quoqꝫ seruabaꝰ: quod tantũ ꝓ dies festos ad usum pontificũ tradebaꝰ. Transacta uero festiuitate: iterũ in loco ꝓprio reponenda reddebaꝰ: & ꝓ tres utiqꝫ festiuitates singulis qbusqꝫ annis & ꝓ ieiunia dabaꝰ atqꝫ reddebaꝰ. Vitellius aũt tunc secundũ morẽ antiquũ stolã illã pontificũ potestati contribuit neqꝫ permisit: ut quando usui opus esset: a gazofilatio peteret. Hoc itaqꝫ beneficium iudęis indulgẽs pontificẽ Ioseppũ cognomẽto Caiphan sacerdotali remouit officio: cui Ionathã filiũ Anne in põtificale ministeriũ subrogauit. Quæ cũ egisset: tunc confestim quod in antiochiã ducit ingreditur. Mittit ẽt Tyberius ad Vitelliũ litteras: iubens ei: ut amicitiã cũ Artabano parthorũ imperatore cõficeret. Terrebat enim eũ: qꝫ inimicus extaret: & Armeniã inuasisset: ne forte amplius eius concepta ꝓgrederetur audacia: monetqꝫ ut nõ aliter eius amicitię crederetur: nisi suos filios obsides põbuisset. Hęc itaqꝫ ad Vitelliũ scribente Tyberio: ille magnis muneribus persuadet hibeoꝝ: & Iabanoꝝ regi: ut cũ Artabano sine ulla dilatione pugnaret. At illi a pugna qdẽ abstinent: uerum scithas concesso eis transitu aperientes caspias pilas: in artabani regiones imittunt: atqꝫ ita deuastaꝰ armenia: omniscꝫ terra parthorum hostibus impletur & cladibus. Nã primi eoꝝ passim ubiqꝫ perimũtur: turbis & luctu cuncta cõplentur. Filius ẽt ipsius ꝑatoris in ea pugna perimitur cũ exercitu numeroso. Nam multę miriades ibi defecere parthorũ: ipsumqꝫ Artabanũ per munera Vitellius corruptis amicis eius: & cõsanguineis pene perdiderat. Sed cũ dolos itelligeret Artabanus: seqꝫ circunuentũ irremediabiliter agnouisset: nã erant plures q ei insidias parabant: cũ paucis fidelibus ad superiores Satrapias abscessit atqꝫ ita se insidiantium dolis eripuit. Postea uero magnã manũ decoarũ suorũqꝫ congregans: cũ resistentibus sibi pugna cõgreditur: & superans suũ turatus est principatũ. Hæc Tyberius audiens iussit postea cũ Artabano amicitiã fieri: quod ẽt ille libenter amplectitur. Hoc aũt quando gerebatur: circa Eufraten fluuiũ erant Artabanus & Vitellius: atqꝫ ibi de pacis fœdere conlocuntur: in medio sibi ponte fluminis occurrentes: paucos secũ uterque q sibi munimento

fo. cc ꝙ forent

tris Herodis:hãc enĩ pater ipſe tradiderat:altera uero:ideſt cypris antipatro:ẽt ipſa nepoti qdem Herodis: filio aũt ſororis eius Salome. Et faſelo qdem ex Salome procreantur filii.v.antipater:herodes & Alexãder:filię autem Alexandra & cypris:quã in coniugiũ acceperat Agrippas filius Ariſtoboli. Alexandrã aũt honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorem:ſed nullos ſuſcipiens filios cypris emoritur. Verũ ex Agrippa qdem pueri procreantur duo: filiæ aũt tres:berenice:mariãne:druſilla. Agrippa aũt & druſus pueri uocabantur:quorũ druſus:anteq̃ ad adoleſcentiã ueniret emorit. Agrippa aũt a patre nutriebatur. Herodes aũt & Ariſtobolus:& berenice:ẽt hii quoq; filii fuerũt Herodis maioris:berenice aũt cuſtodibari fuit & Salome filia ſororis Herodis. Hos Ariſtobolus infantulos dereliquerat:occiſus a patre cum Alexãdro fratre:ſicut ante iã diximus. Sed hii poſtq̃ adoleuerunt:ducunt quidem Agrippę frater mariãnẽ filiã olympiadis:Herodis regis filiæ:& Ioſippi qui erat Herodis regis frater Ariſtobolũ. Tertius aũt Agrippę frater Ariſtobolus ducit iotapatam Sigerãmi filiã emeſorũ regis: ex qbus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat obiuratus nomine iotapata:& iſti qdẽ maſculoꝝ filii fuere:Herodiadis quoq; erat his ſoror progenita:quę herodi herodis maioris filio fuerat iuncta:quẽ ex mariãne ſuſceperat Symonis pontificis filia. Ex iſtis etiã Salome filia procreatur qua procreata: herodiadis legẽ paternã tranſgrediens: Herodi coniungitur: fratri uiri ſui:exuno patre progenita:uiuum deſerens uirum. Hic autem cui coniuncta eſt:tetrarchiã habebat galileæ:filia uero eius Salome Philippo filio Herodis nupta eſt:tetrarchę traconitidis regionis. Sed iſto fine filio moriente Ariſtobolus eã in coniugium ſuſcepit: filius Herodis:frater Agrippæ. Ex qbus filii quoq; naſcũtur.iii. herodes:agrippa:ariſtobolus. Et Salome qdem tali modo ꝓlapſa propagatur. Ei autẽ ex antipatro filia ꝓcreatur cypris: quã alexas ſelcias ſumit uxorem. Alexe uero huiuſq; mulieris filia:fuit itẽ cypris. Herodes aũt & Alexander:quos fratres diximus antipatri: ſine filiis moriuntur. Alexãdro autem Herodis regis filio qui a patre fuerat iteremptus: Alexander & Tygranes filii generant:ex archelaicha pradocoꝝ regis filia & tygranes quidẽ cum regnaret i armenia:accuſatus in roma:ſine prole defungitur. Alexãdro ãt tygranes omonimus fratris eius gignitur filius. Et iſte Alexãder q duxit antiochi cõmagenorũ regis filiã iotapatã uoie:leſidi cilicię ciuitatis a ueſpaſiãno rex efficit. Et alexãdri qdẽ origo eõſeſtim ut pullulauit:culturã gentis ſuę dereliquit:ad ritus trãſiens moreſq; gentiliũ:cęteræ uero filię herodis:nullã ꝓlem pœnitus habuere. Herodis aũt quã memoraui ꝓſapia ꝓmanſit uſq; ad tẽpus quo agrippa maior regnũ accepit. Cap.XV.

Is itaq; de Herodis genere declaratis:nũc de agrippa narrabo:uel qualis illi adh uerſitas fortunę ꝓuenerit:uel qualiter oẽs calamitates effugerit:atq; ad magnã dignitatẽ poteſtatẽq; conſcenderit. Ante paucũ igitur tempus q̃ rex Herodes de uita diſcederet:agrippa apud romã erat: ubi maximã familiaritatẽ cũ druſo tyberii filio conquiſierat:& cum Antonia druſi maioris coniuge:propter quod hęc matrem eius in honore magno hẽret:& uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus exiſtens:& ad donandũ ualde munificus uiuente quidẽ matre ſuã uoluntatẽ non ualebat oſtendere:ueritus ne illã in aliquo contriſtaret. Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii: cœpit opes ſuas abundanter effundere:& alia qdẽ quotidiani uictus gratia opulẽter erogaret:alia muneribus in diuerſis expenderat plurima uero i libertis cęſaris dabat:q; ꝑ eos poſſet aliquid adiuuari. Proinde hoc mõ ſemetipſum exhibens:breui ad magnã penuriã egeſtatẽ peruenit. Acceſſit ẽt illi aliud:unde romę ꝓmanere ꝓhiberetur. Cõtigit enĩ tyberii filiũ mori. Quo mortuo: Tyberius ꝓhibuit oẽs amicos filii ſui omneſq; familiares ante faciem ſuã accedere:ne illis uiſis recordatiõe filii facta:dolor ci

luctuſq; moueretur. Ob hanc igitur cām in iudeam agrippa nauigando perrexit: uidēs ſe apud romā miſerabiliter uiuere: propter quod omnes ſuas opes amiſerat: & nullus illi aditus eſſet: unde poſſet aliquos queſtus hēre: nā multas ēt ibi pecunias ſub fœnore acceperat: a qbus cū urgeretur: unde debitū cōſolueret: non habebat. Defectu igit cōſilii & cōfuſione q; ſe aliter uideret: diſceſſit in quandā turrē quę in malathoes fuerat conſtituta: addicens ſemetipſum: ut de hac luce defungeret. Quæ cū uxor eius cypris ita eſſe ſentiret: cœpit omnibus modis laborare: ut eū a morte prohiberet. Inuenit ergo cōſiliū: ut ad ſuam ſororē herodiadē ſcriberet: quam herodes tetrarcha uxorē acceperat itimās ei in qbus agrippa eſſet cōſtitutus uel qualiter ſe uellet morte damnare: oportere illam ꝓpter conſanguinitatē auxilium ferre. Illi uero euocantes agrippam: habitationē illi in tyberiada conſtituūt: & aliquantū eris per ſingulos dies: quod ad uictum eius ſubminiſtraretur dare pręcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tēpore perſeuerat licet ēt ipſa quæ darentur ſufficientia non fuiſſent. Nam cū aliquo die per uinū hoc Herodes exprobraret agrippæ: agrippa impatiens exprobratiōis abſceſſit: atq; inde perrexit ad flaccū uirū cōſularem cum quo romę amicitiā non paruā induxerat. Is enim tūc gubernationem ſyrię diſpēſabat. Cumq; ſuſpectus eſſet a flacco: apud eum interim degebat. Retinuit ēt ibi flaccus Ariſtobolū fratrē agrippæ: ſed ſimulate diuerſum: haud ſane per hoc in aliquo prępediebantur: quo minus amicitiam conſulis honoremq; mererent. Sed nō tamen Ariſtobolus aduerſando ceſſabat: donec eum flacco quoq; reddidiſſet inuiſum huiuſmodi cauſam offenſionis iueniens. Damaſceni cū ſydoniis pro militibus certamē exercebant. Cūq; inter eos flaccus auditurus foret: illi cognoſcentes agrippā: qđ apud eum plurimū poſſet: rogabant ut eoꝝ partis fautor exiſteret argentū ei plurimū ꝓmittentes. Et ille quidem omnia ſtudioſe gerebat: q; damaſcenis ſuffragaretur auxiliū. Ariſtobolus aūt: nō enim eū latuit pecuniarum quæ fuerat facta ꝓmiſſio: cauſam deportat ad flaccū. Quæ cū fieret examinatione manifeſtior a ſua gratia repellit agrippā. Ille au tē extrema penuria circūſeptus ad ptolomaidā pergit: atq; ibi neceſſitate rei familiaris ſtrictus: cōſiliū capit in Italiā nauigandi. Sed cū eū ſumptuū ꝓhiberet inopia: marſiū libertū ſuū rogabat ut ei in tanto molimine adiutor exiſteret: ab aliquibus pecunias mutuando: & marſias primū quēdā berenice matris agrippæ libertum ſed iure teſtamenti eius: factū ditionis antoniæ: poſtulat ut ei aliquas pecūias daret ſcriptura & fide mediā te. Ille uero querebaē de agrippa ꝓ cuiuſdā fraude pecuniæ: & compellit marſiam: ſub cautione dare miliū atticarum facereq; ut duo milia minus qngentos acciperet. Ille porro cōceſſit: qa nō erat aliud quod egiſſet. Sumpta itaq; pecunia agrippa athedonā uenit & reperiens nauē tunc ꝓpoſitū pagebat. Hoc agnoſcens erēnius capito: iannię curator milites mittit: ut ab eo argenti. xxx. miriadas exigerēt: quæ romæ theſauris Cęſaris debebantur. Quicq; ueniētes: agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uero facturum ſe quod uidebatur aſſimulans: nocte Alexandriam profugit: ubi Alexādrum depręcatur alabarthum: ut ei. xx. miriadas mutuas largiretur. At ipſe quidem ſibi daturum ſe nō ꝓmiſit. Cypriæ aūt ſimilia poſtulanti nō abnuit: obſtupeſcēs ſtudiū dilectionis eius erga ꝓprium uirum: & q; eam uidebat honeſtatis cuncto genere decoratam. Alexāder igit quinq; illis talenta in Alexandria mutuaē: ꝓmittens: ut cū inde Archeā ueniret: ibi reliquum daret: timens Agrippam: q; eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris qdē exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens: ipſa cū filiis i Iudeam reuertitur. Agrippa uero puteolis appulſus: ępiſtolam ad Tyberium Cęſarem ſcribit: qui tunc capraris agebat: ꝓſentiam ſuā ſignificans: ut dignus fieret uultui cęſaris appere: quo cōtinentiā ab eo mereret. Petebat ergo: ut ei capręas uenire cōcederet. Tyberius aūt nihil dilatiōe ꝓducēs

clementer illi & humane rescripsit: inter alia quoq; se gaudere significās illū ad se sospitē repedare. Cūq; ille cāpas adueniſſet: nihil minus ei cęſar alacritatis exhibuit: q̄ p litteras ostēderat. Nā & amplexatus est eū: & magnifica hospitalitate ſuſcepit. Sed postero die allatis litteris ab herēnio capitone: in q̄bus ſignificabat: q; agrippa. xxx. miriadas debens ſoluendo nō adeſſet: & ob id tēpore quo ſe ſpoponderat reddituꝝ ꝓfugit ex acto res deuitans animus cęſaris imutatus est. Nā cū illā legiſſet epiſtolā: indignatiōe cōmotus: ingreſſum ad se interdixit: donec ab eo debitū redderet. Ille autē nequaq̄ ex cæſaris indignatione cōmotus: antoniā deprecabatur germanici matrē: & Caiū: qui postea cæſar effectus est: ut ei. xxx. miriadas mutuas impartiretur: ne ab amicitia tyberii decidiſſet. Illa uero berenicę matris agrippę recordatiōe nā se hæ mulieres admodū diligebāt: ſiq̄dē pariter Caio lac prębuerant: pariterq; illū enutrierant: argentū quod postulat impetitur. Quod cū ꝓ debito reddidiſſet: nullomō post hęc ab amicitia tyberii ꝓhibet. Deinde tyberius cæſar eū ſuo nepoti coniunxit: iubens: ut ei in oībus ꝓceſſionibus adheſiſſet. Agrippa nero: ꝓpter quod ab antonia cū magna gratia fuiſſet exceptus: cœpit oī nisu agere: ut Caium eius filiū in oībus accuraret: qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte q̄dā genere ſamareus libertus cęſaris: ab eo mutuat miriadas centū: ex q̄bus antoniæ reſtituit quod debebat: ex reliquo autem Caiū amplius accurabat: unde apud eū maiorē adipiſcitur dignitatē. Per dies igit agrippa circa Caiū in melius ꝓcedēte: quodā die ſermo fit de tyberio. Cūq; agrippa ex affectu uota ꝓfunderet: ut celeriter defuncto tyberio. Caio daretur Imperiū. quē meliorē dignioremq; in oībus eſſe firmabat: inter auditores hoꝝ uerboꝝ forte fuit quidam etiam cuthicus agrippæ libertus & auriga: & tunc quidem ſilentio quod audiuerat tradidit: postea uero cum eū agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus: & reuera aliqua ueſtimenta ſubtraxerat fugiens comprehenditur. Cunq; ad piſonem duceretur: qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis: cauſam fugę requiſitus: uerba quædā ſecreta cæſari ſe nūciare dicit: eius munimini ſalutiq; profutura. Proinde uinctum mandat ad capreas. Tyberius aūt more ſuo utens: habuit eū in uinculis cuſtoditū. Magnā enim ſollicitudinē ꝓ ſemetipſo gerebat: ſup quēlibet aut iperatorē cogitans aut tyrannū. Nā neque legationes facile ſuſcipiebat: neq; duces ſuorū: uel curatorum: uel aliorum in cæteris conſtitutorum officiis remotiones: uel ꝓfectiones celebrabat: niſi forte: cum quiſq̄ in aliqua deprehēderetur offenſa. Alioquin nulli ab eo dabatur niſi morte ſucceſſio nā uinctorum aliquas ſecretas denūciat omnes ſuſpectas habebat. Vnde cū amici cauſam huius diſpoſitionis inquirerent reſpondiſſe fertur legationē uinctorū ſe quidem ideo nec facile ſuſcipere nec cito dimittere ne cęteri uidentes alios facilius absolutos: ex hoc plures ad se uenire incitarentur & ſibi frequētia legatorū moleſtiā inquietudinis apportaret preſertim cū neceſſe eſſet ēt eis dona largiri. Magiſtratus aūt ſemel datos ideo ſe iugiter pmittere dicebat illis quibus fuerint concelli q; intelligeret conſuli p hoc & pstari ex magna pte ſubiectis. In natura nāq; oēm adminiſtrationē hoc habere firmant: ut circa opes acquirendas faceret hoīes ſtudioſe ſe ſtimare. Cum ſibi non ſe aliquis perennem in officio pmanere proſpexerit: manifeſtū: q; oē gerat ſtudium: ut anteq̄ arceat officio: q̄ plurimū poſſit acgrat. Vnde quoq; ad furta plurimi & rapinas concitantur. Si uero perſeueraturos ſe in adminiſtratiōibus certo cognoſcant licentia plurima cōquirēdi pigriores & quietiores fiūt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cū aūt celeres ſucceſſiones dant hominibus: nequaq̄ ſubiecti ſufficiūt ducibus deprędantibus quibus largitas non est tpis attributa quo repleti eſſent ſtudiū omne lucrandi deponere. Exemplum ēt eis ꝓferebat quendam uulneratū: ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimę. Quē quidam tranſeuntium cū uidiſſet: miſeratus

eſt eius calamitatẽ: ratuſq; q; imbecillitate nimia muſcas illas a ſe nõ poſſet abiicere: & opus haberet alterius beneficio: interrogauit eum cauſam cur ſibimetipſe nõ auxiliaret molestiam repellendo muſcarum. Cui ille reſpondens amplius inquit mihi leſionis importas: ſi has præſentes fugaueris. Iſtę quidem iam repletæ ſanguine: non eo modo molestę ſunt: quin etiam aliquãtulum remiſſius inſiſtũt: ſi uero his amotis aliæ famelicę cõgregentur: ita illud uulnus inuadunt: ut etiã ſi intereant: non ualeant effugari. Propterea igiẽ & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudiciũ fatigatis cõſulere: per hoc quod non crebro in adminiſtrationibus alios ſubſtitueret: qui more muſcarũ cum naturaliter ad lucra referent̃ tum ẽt remotionis timore: amplius incitarentur ad rapiendi cupidinẽ. Teſtificatur autem huic meo ſermoni q; huius eſſet naturę tyberius: ipſum eius opus inſpectum: quomodo quidem duobus & .xx. annis imperio actis: duos tantum diſpẽſato res in iudeam miſit: quorũ illa gens gubernatiõe regeretur: Gratum atq; Pilatum: q ei ſucceſſerat: nec in ſola iudea forte talis extitit: ſed etiam in cęteris regionibus non aliter apparuit. Sed ẽt uinctorũ examinationes ſe differre ꝓpterea dicebat: qa ſi cõdẽnati morerent̃ liberatio ꝓ hoc hominũ malignorũ imminentiũ illis adeſſet: cum uero in cuſtodia tenerentur maiorem illis ſicut meriti eſſent iferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſmodi cauſas etiam Euthicus auditus non fuerat: ſed retinebatur in uinculis. Tempore uero procurrente: tyberius ex capreis tuſculanum uenit: diſtantem a roma interuallo ſtadiorum cẽtum. Agrippa uero rogabat antoniam: ut ageret: quo euthici aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio. Honorabilis quippe apud tyberium habebatur antonia & cognationis & dignitatis gratia: nã druſi fratris eius extiterat: ſed etiam uirtute pudicitię. Aetate nãq; uiridi uiduata permanſit: ſpernens ſecundi uiri coniugium: cum etiã a ſebaſto cuicunq; nubere iuberetur: omnemq; ſuã uitam liberã detractionibus geſſit. Tyberio quoq; beneficium grãde prę ſtiterat: cum fuiſſent a Seiano inſidię ꝑparate: amico uiri ſui: & potẽtiam magnam tũc habente: eo q; multarũ tunc mulierũ ductor exiſteret & q; in cõſiliũ eius plures ex nobilitate cõcurrerẽt: libertorũq; ſe ad eũ magna manus addiderit: ſed & militia omnis fuerat ante corrupta. Igiẽ oĩbus ꝑ dies augmẽtũ accedebat inſidiis: & pene ſeianus totum opus impleraſſet: niſi Antonia ſeiani malignitate prudẽtior ſuã exercuiſſet in hac cauſa fiduciã. Nã cũ cognouiſſet: quæ de tyberio tractarẽtur: ſcribit ad eũ oĩa diligẽter: & per Pallantem quẽdam ſeruos ſuorum fideliſſimum: litteras in capreas deſtinat ad tyberiũ. Ille aũt inſinuata cognoſcẽs ſeianum cũ conſciis uniuerſis interimit: Antoniam autem licet ẽt ante uenerabilem haberet: uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit eiq; in oĩbus obediebat. Ab hac igiẽ tyberius rogatus ut exanimi daret euthicũ: ſiqdẽ inquit tyberius mẽdacium eſt: aduerſus agrippam quod dicitur: meritũ habebit euthicus dignũq; ſibi ſupplicium: ſi uero in examine datus: quæ dicit uera claruerint: illũ qui cauſam examinari compellit omnis pena reuertetur. Sed agrippa cum ei hęc ab Antonia dicerentur magis inſtabat: dep̃cans examinationẽ cauſę fieri. Antonia uero: non enim ualebat agrippam contẽnere: q; erat uehemens in petendo: tẽpus oportunum inueniens: procedente etiã agio eius filio & agrippa pro meridiano: iam quippe panci proceſſerant poſtulabat tyberiũ: ut uocato euthico: celebraret̃ examen. Tũ ille ſciunt inquit Antonia dii: quia non ex mea ſententia: ſed a te coactus geram: quicquid i hac cauſa fuerit geſtũ. Hęc dicẽs: iubet macronẽ qui ſeiano ſucceſſerat: ut adduceret euthicum. At ille ſine ulla dilatiõe cum eſſet adductus: cœpit eũ tyberius p̃contari: qd nã dicendũ haberet aduerſus eũ: qui ei libertatis munus indulſerit. Tũ ille: o domine inquit uehebatur carruca Caius & agrippa cum illo: ego autem ante pedes eorum aſſidebam & cum multi ſermones uerterentur: hoc etiam inter plura locutus eſt ad Caiũ agrippa.

O ſi ueniat aliquando dies: quãdo iſto ſene defuncto mundi tu ſuſcipias principatũ: nihil enĩ tyberius filius eius impediet: q; a te facile ualebit occidi. Tũ enim mũdus beatus erit & ego cũ eo beatus efficiar. Tunc tyberius credibilia quę acta ſunt reputans: ſimul etiam q; iram ueterẽ reſeruaret agrippę: ꝓpter quod eum iuſſerat tyberium ſuum filiũ: nepotem druſi frequentare ſuis conuentibus: & curare: quã iuſſionẽ agrippa contẽpſerat: totumq; ſe Caio dediderat: hũc inquit macro uinciri facito, Sed macro non ſatis itel ligẽs: de quo illud uerius imperaret: nã nec ſperabat eũ de agrippa tale unq; aliquid cogitare: ſed interrogauit: ut certius quod iuberet agnoſceret. Cũq; cęſar in hyppodromo deambularet: pueuit ad agrippã: eũq; manu comprehendens: dixit. O macro: hunc iuſſi uinciri. Illo ẽt tum inquirenti quẽ nam p̃ciperet: agrippã inquit. Et agrippa ſubito ptur batus ad dep̃cationes conuertitur: cõmemorationẽ eius filii faciẽs: cũ quo fuiſſet una nutritus: & tyberii: cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamẽ proficiebat aliqd: ſed dolebat oſtro ueſtitus in uinculis: & erat ardor magnus: nã æſtatis tps extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant uſi: cœpit ſiti uehemẽter incendi. Vnde quoq; anxius factus: p̃ter decus atq; dignitatẽ cœpit cũcta reſpicere: unde poſſet ſitis inuenire remediũ: conſpicienſq; quẽdam ex famulis Caii taumaſtum nomine: aquam in uaſe portantem: petiuit bibere. Illo autem porrigente: ſuſcepit atq; auide bibit: & ſpero inquit o puer: q; in bono tibi hęc effecta fuerit miniſtratio. Nã cum hæc effugero uincula: nullomodo tardabo libertatem tibi a Caio promereri q; mihi ẽt uincto miniſteriũ p̃buiſti: ſicut etiam ante nunq; neglexiſti: cum fuiſſem ĩ dignitate conſtitutus. Neq; enim hęc dicens mentitus eſt: ſed uiciſſitudinẽ ei meritam reddidit. Nã poſt modum rex effectus: taumaſto libertatem a Caio ꝓmeruit: curatoremq; eum fecit ſuæ ſubſtantiæ: ſed etiam moriẽs filio ſuo agrippæ & berenicę filię in eodẽ miniſtraturũ officio dereliquit: atq; in hoc honore ſenio grãdeuus defungitur. Et hęc quidem poſtea facta ſunt. Agrippa uero tũc uinctus ſtabat ante palatium: in quadam arbore prę anxietate reclinatus cum plurimis: qui ſimul fuerant uincti: & quodã alite conſidente ſuper arborem ĩ qua fuerat agrippa reclinatus: quem bubonem romani uocant: quidã ex uinctis germanus nomine contemplatus: interrogauit milites: quiſnam eſſet ille: qui oſtro ueſtiretur: & agnoſcẽs: q; agrippa uocaret: genere aũt eẽt iudeus: ex his q; in illa gente primates haberent: petiuit cõligatum ſibi militem: ut ad eũ copiam acciperet accedendi: q; uellet ab eo de patria eius aliquid p̃contari. Quod cũ ei cõcederet: acceſſit & p interpretem: o iuuenis inquit: affligit qdem te repentina mutatio: magnam tibi fortunam calamitatis importans: ſed uerba tibi denunciabo: q̃ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendũt. Scito ergo, deos tibi tam meæ patriæ quã huius loci teſtes inuoco: ex quorum prouidẽtia hæc nobis uincula prouenerũt: q; neq; cupidine fallendi neq; uanũ tibi gaudiũ afferre deſiderãs: dicã quę dixero. Siquidem tales prenunciationes quę non ualent ipſis operibus approbari: magis faciunt meroris augmentũ quã ſi nihil uerboꝝ illoꝝ aduertas: ideoq; iuſtum putaui hoc deoꝝ preſagium nunciare. Impoſſibile náq; eſt: nõ te cõfeſtim de his uinculis liberari: & ad prouectũ diuturnum magnę dignitatis & poteſtatis aſcendere: ita ut inuidiam ab uniuerſis habeas: qui te nunc miſeranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te repperiet cõſtitutum: diuitiaſq; plurimas: omniaq; quæ prima mortales dicũt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autem quomodo cũ iterum hũc alitem uideris: intra quinq; dies finem uitæ tibi uenturum. Et hæc quidem tibi cuncta complentur: niſi uano hęc a numine diſponunt: cui placuit prenũciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autem iniuſtum putaui ſi talia cognoſcens: te quoq; ne cognoſceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictum eſſe meroribus: cũ

tributaria facta: syriæ dispensationi cõiungit. Interea cyrinus uir cõsularis a cæsare destinatur: censum in Syria dispositurus: & domũ rediturus.

INCIPIT LIBER. XVIII. ANTIQVITATIS IVDAICAE. CAP. I.

CYrinus autem unus de his qui semper in consultatione cõgregabãtur: uir per omnium magisteriorum & pricipatuum officia celebratus per cunctas administratiões consulatus culmen ascendẽs: & in cũctis administrationibus: & aliis dignitatibus clarus: cũ paucis uenit ad syriã censor gentis a cæsare destinatus: & appreciator uniuscuiusq; substantiæ. Cap. II.

Intrat ẽt cũ eo Copinius ductor totius æquestris agminis: potestatẽq; iudeorum omnium gerens. Venit ẽt Cyrinus iudeam: nã dispensationi syriæ fuerat adunata: uniuersoq; deprędaturus substantias: & Archelai redditurus pecũias. Porro iudei licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirũ haberent: subiiciuntur tñ ne amplius subsisterent psuadẽte illis pontifice lozaro: boethi nãq; erat iste filius. Et illi qdẽ cũcti ratiõe pontificis: deprædari suas pmisere substantias: nihil amplius hesitantes. Cap. III.

Ed iudas gaulonites: homo ex ciuitate: cui nomen erat Gamalas: saddocũ phari seũ sibi cõiũgẽs: recessionẽ facere festinabat: nã depdationẽ & cẽsum nihil aliud esse dicebãt q̃ integrã seruitutẽ. Proinde ad defendendã suã libertatẽ totã plebẽ diuersis exhortationibus incitabãt: oẽm quoq; illis cooperaturã esse creaturã: si p̃ bono libertatis honorẽ suũ & gloriã magnanimitate tueret sed ẽt deũ nõ aliter illis auxiliato rẽ fore: nisi talibus consiliis ad agendũ procederent. Cap. IIII.

Is itaq; diebus amplius eoꝝ animus incitat: ut ẽt ab homicidiis se nullo mõ arcerent: quoniã cũ magna uoluntate qcqd ab illis dicebat hauriebãt: atq; hoc mõ in magnũ malũ seditio illoꝝ & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorũ quod p illos nõ pullularet uiros: & supra: quã dici põt: illa gens continuationibus est repleta bellorꝝ & clades inter eos & latrocinia: deprędationesq; gerebãt: obtentu qdẽ utilitatis defensionisq; cõis: sed reuera propriorũ lucrorꝝ gratia tota seditio gerebat. Multæ itaq; cædes ciuiũ sociorũq; ppetrantur: postremo in inuicẽ conuertuntur: nõ secus quã cõtra hostes infensius ageretur bellũ. Itaq; quotidie deprędationes: captiuitates cædes: ubiq; concurrebant: ita ẽt ut tẽplũ dei ignibus cremaretur. Tantũ ualuit nouitas & institutio nũ mutatio paternarũ. Siquidẽ iste iudas & saddocus quartã philosophiã nouiter introduxerant: cuius amatores copiã conquirentes: seditiõibus ac tumultibus repleuere rẽpublicã. Sed ẽt malorꝝ futurorꝝ radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuete philosophiæ: de qua uolo pauca disserere. Cap. V.

Vdeis igitur philosophiæ tres erant: etiã inde ab initio in institutis patriis derelictæ essenorꝝ: saducеorꝝ: & tertia qua philosophantur: q̃ dicebantur pharisei: & quãq̃ de eis explanauerim in secundo libro iudaici belli: tñ ẽt nunc cõmemorationis gratia breuiter attiugã. Pharisei enim quotidianam conuersationẽ exiguã habẽt: & prorsus abiectã: nihil mollitudini aut delicatudini pœnitus indulgẽtes se quęcũq; iudicio rationis oportere cõperta sunt illa sequuntur: prępositis nullo mõ reluctantur: maiores natu cõpetenti honore uenerantur: ita ut nec contrariũ qddã alicui aliquando respõdeant: fato gerioſa credunt: sed neq; liberũ arbitriũ hominis auferunt: iudiciũ dei futurũ esse sentiunt: illic cunctos homines ppria merita recepturos: tã eos qdẽ qui secundũ uirtutẽ uixerunt: quã illos q̃ nequitia deprauati sunt. Animas aũt imortales dicunt: sed ẽt

ſemine mulieris italicę illud ſperium. Herodem itaq; p legatos aſciſcunt. Sed poſtq; iſte quoq; ſuſcepit ſperiũ: cœpit inuidioſus eſſe multitudini: atq; ſuſpectus ꝓpter ímenſam crudelitatẽ: erat qppe ita ſeuerus: & oĩbus modis ímittis. Hunc ergo congregati ſimul extinguunt. Pleriq; autẽ dicebant: q; eũ in ſacrificiis ſter altaria ꝓmerunt: nã eis moris erat ĩ diuínis celebrationibus ꝯultros portare. Apud plurimos tñ opinio illa eſt: q; dum uenatũ pergit: occiſus eſt. Legationẽ itaq; romã mittunt: unũ ex obſidibus ad ſperium poſtulantes: & mittiť illis Bonones: cęteris ſuis fratribus antelatus: q; iudicabať fortu nã ſuã: poteſtatẽq; non ſolenter aut nimiæ tractaturus. Sed barbare multitudíni celer rima cõuerſio ſuboriť. Siqdem ſunt ẽt natura mutabiles. Manſuetudínẽ itaq; eius cæpe runt cõtemnere: indígnũ putantes: ut ſeruo ſubíicerenť alieno. Nã obſidatũ ſeruitutẽ eẽ definiebant: neq; enĩ iure belli datũ: ſed quod peius putabant in pace ad íniuriã ſuę gẽ tis & regni alienígenis eſſe contraditũ. His ergo querelis gens uniuerſa cõmota: illũ ꝓ turbat imperio: confeſtimq; artabanũ euocant medoꝝ regẽ arſacidarũ genere deſcen deutẽ. Perſuaſus artabanus uenit cũ oímilitia. Cui bonones occurrit: & multitudine cõ gregata parthoꝝ: cũ eo bello congrediť. Artabanus aũt uíctus confugit ad mõtes me díę: & nõ poſt multũ tps congregãs ẽt ípſe magnas turmas exercitus cũ bonone cõfli gít: & uíctus bonones cũ pauco ad ſeleuciã cõfugit equitatu. Artabanus aũt fuſum par thorũ exercitũ inſequens: magnã ſtragẽ operatus eſt. Tũc barbaris grãdi metu cõpreſ ſis ad cõtextíſontũ cũ magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis ſperante bonones ĩ armeniã uenit: & primo qdẽ ĩ illa regiõe cœpit ſperare: deínde uero ad romanos legatio nẽ mittit. Sed ubi tyberius petitionẽ eius abnuit: ille itẽ ad pthos cõuerťi & bellũ arta bano denunciat: quando qdẽ nulla illi recuperandi regni machinatione ſuccurrebat. Cę terũ armení q circa níſatẽ habitant: artabano fuere ſociati: a qbus detentus bonones ſy lano ſyríę rectori contraditur. Ille aũt ex uerecondía: quõ eũ romæ nouerat: cuſtodiuit: honorificeq; tractauit. Armeniã: eſt aũt orodi artabanus uni ſuoꝝ filioꝝ tradidit. Ea tẽ peſtate moriť ẽt cõmagene rex Antiochus: & plebs aduerſus nobílitatẽ ſcindiť: & mit tit utraq; ps legationẽ ad romã: nobilitas qdẽ ſtatũ reipublicę habitũq; mutare deſide rãs: ut pfidalí diſpenſatiõe regereť: multitudo uero regnũ habere ꝓprio more cupiebat. Senatus aũt utraq; legatiõe ſuſcepta: ex decreto germanicũ mittit: cũcta ſyríę forte ne gocia correcturũ agente fortuna quo facilius interiret. Nã ueniens ĩ partibus oriẽtis: & ĩ melius cũcta diſponẽs: a piſone ueneno pimiť ſicut iam ĩ aliís ídicatũ eſt. Cap. VIII.

Ilatus aũt iudeæ rector exercitũ de cęſarea ſecũ aſſumens: tendit ad hieroſolymã: ut leges ſolueret iudęoꝝ. Nã ſecũ ſtatuas cęſaris: q; in ſignis militaribus inerant intromittit. Imagines aũt: aut aliqd hmõi facere lex noſtra ꝓhibet & ꝓpter hoc ante illũ oẽs iudeę rectores: ſine ſignis ingrediebanť menia ciuitatis. Primus itaq; pila tus ignorantibus populis ĩtrogreſſus: ſigna q; ſecũ apportabat ĩ ciuitate conſtituit. Illi uero mox ut rẽ cognouerũt: cõgregati ueniũt cæſareã: diebus plurimis ſupplicãtes: ut ímagines de hieroſolymis auferrentur. Pilato uero abnuente: q; iniuriã cæſari facere ſi fie ret eſtimabat: iudei nullo mõ diſcedunt. Tunc ille occulte ĩſidiis armatos milites collo cat. Cũq; ꝓ tribunali ſediſſet: quod ei fuerat ĩ ſtudio (nã eũ locũ in inſidiis quas ꝓpara uerat aptũ eſſe pſpexerat) iudeiq; iterum ſupplicarẽt: ſigno dato: milites proceſſere: iu deis undiq; circundatis: cœpit pilatus mortẽ cõminari: niſi quieuiſſent. At illi mortẽ ſe potius electuros: quã conſtitutiones legis ſuæ tranſgreſſum iri firmabant. Tũc pilatus admirans fortitudinẽ iudeoꝝ in conſeruandis legalibus cõſtitutis: confeſtim ímagines de hieroſolymis auferri ꝓcepit: cęſareãq; pduci. Voluit ẽt ex opibus tẽpli aqueductũ p gentẽ in hieroſolymã fabricare: ſuſcipiens initiũ torrentis quod ſtadiorũ duum milium

interuallo distabat. Sed iudei non libenter accipiũt & circa eos q operabãtur multa mi lia hoium cõgregata: clamabant ut ab illo opere cessaretur. Plericq; ẽt maledictionibus utebãtur: cõtumelias quoq; iactantes: sicut uulgaris solet multitudo. Ille uero milites a dorso iudeos circũuenire ꝑcipiẽs: iubebat ut decederẽt. Illis aũt ad cõtumelias iniuriasq; cõuersis: dato signo militibus: iussit ut iudeos iuaderẽt. Milites porro ampliora quã iussi erant ppetrãtes: multitudinẽ magna cæde ꝓsternũt. Plures igitur ibi deficiunt: plericq; aũt sauciati discedũt. Itaq; hoc mõ seditio illa terminatur. Cap. IX.

Vit aũt hisdẽ tẽporibus IESVS sapiẽs uir: si tñ uirũ eũ nominare fas est. Erat enĩ
f mirabiliũ operũ effector: & doctor oĩum eorum hoium q libẽter audiunt q̃ uera sunt. Et multos qdẽ iudeorum: multos ẽt ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primoꝝ nostrę gentis uiroꝝ: cũ pilatus in crucẽ agendũ decreuisset: nõ deseruerũt hi q ab initio eũ dilexerũt. Apparuit enĩ eis tertia die iterũ uiuus secundum q̃ diuinitus inspirati prophetæ uel hæc: uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum christianorum qui ab ipso nuncupati sunt: & nomen perseuerat & genus. Cap. X.

Isdẽ temporibus alia iudeos seuiora perturbãt. Nã ẽt in templo isidis: quod romę
h fuerat cõstitutũ factũ quoddã turpitudine plenũ obprobrioq; contigit quod primũ explanabo: tũdemũ ad illa q̃ apud iudeos euenere trãsibo. Paulina q̃dã mulier erat romæ: maiorũ dignitate præclara studio castitatis intenta: honestatis opinione ꝓspicua. Erat ẽt opũ magnitudine locuplex. & uultus pulchritudine decorosa ætate aũt quando maxime mulieres pudicitia decorantur. Hęc nupta erat saturnino: ẽt ipso genere: opibus cęteroq; cultu cõsimili. Huius itaq; amore detinet iuuenis q̃dã nomine mundus: ex numero equestri: sed in gradu iã emerito constitutus: & dignitate magna sublimis: idoneus ẽt ad munera largienda: sumptusq; faciendos. Nã memoratę quoq; mulieri maiora dona ꝓmiserat: q̃ illa contemnente maximo fuerat amore succẽsus: ut ẽt. xx. miriadas dragmarũ atticarũ se daturũ ꝓ uno cõcubitu spopõdisset: sed neq; sic illa deflexa est. Tũ ille nimiã infœlicitatẽ morbi suscipiens: siquidẽ nec cibũ ualebat accipere: morti se addixerat: hoc unũ sibi iudicans tanti mali fore remediũ. Et ille qdẽ tale decretũ animo infigens: ꝑ dies singulos agebat: ut celeri morte raperet. Erat aũt mũdo liberta q̃dã ex parentibus noĩc ida: oĩum maloꝝ & iniquitatũ coagulũ. Hęc grauiter ferẽs: q̃ ille iuuenis se damnaret in mortẽ: nã clarebat oino periturus: accedens erexit eum: & cœpit cũ eo talia fabulari: q̃ aĩum eius bonę spei facerent. Promittebat se nãq; acturam apud paulinã: ut quoq; miriadas accipiens: concederet iuueni quod uolebat. His itaq; dictis: iuuenẽ de morte reuocans: sumpsit ab eo pecunię quantũ placuerat: sed nõ eadem uia paulinã aggredit: qua fuerat ante tentata: cernens aĩum mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciẽs uero q̃ admodũ esset illa cultura isidis occupata: tale aliqd machinat. Accedit ad quosdã ex tẽplo isidis sacerdotes: qbus interpositione iurandi fidẽ seruare pstet: dans ẽt in prẽsenti duas miriadas & dimidiã: ꝓmittens ẽt aliud tantũ: si quod uellet: habuisset effectũ. Tũc cãm aperit: amorẽ iuuenis indicat: orat ut & mulierẽ qbus possent modis inducerent. Illi aũt pecuniarũ cupidine capti ꝓmittũt qcqd ĩperaret ꝓtinus ꝓpleturos: ꝑsertim aũt ipse maximus sacerdotũ: ut paulinã cõuẽiret: ac suis uerbis ĩpellere pollicet. Finxit aũt se ex ægypto uenisse: ab anubio destinatũ: q̃ is grãdi circa paulinã amore teneretur: eũq; deũ sibi iussisse: ut romã ueniret: mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & optabiliter suscipit atq; ad amicas gloriãdo denũciat: q̃ ab anubio tali merito digna iudicetur. Hoc ẽt intimauit marito: q̃ amborũ cœnã anubius concupiscat. Ille aũt grate cõcessit pudicitiã coniugis non ignorans. Illa igit pergit ad

in inferno cõgrua unicuiq; habitacula ꝓmerito:uel uirtutis uel iniquitatis attribui:sicut unicuiq; uiuenti gerebat studiũ & alias qdẽ animas eternis trudi carceribus: alias aũt facilitatẽ reuiuiscẽdi ꝓcipere:& ob hęc populis qdẽ sũt acceptabiles credibilesq;. Quãtãcunq; itẽ ad culturã diuinitatis pertinent orationũ celebrationes:tẽplorũ cõstitutiones:expositionibus suis facienda esse ꝑdicat. Nã tantũ uirtutibus eorũ prolatũ est testimoniũ: ut ad eos plurimę ciuitates:& maxima multitudo cũ studio grandi confluerẽt: opinione adducti:qa meliores ceteris estimant. Sadducei aũt aĩas mortales existimãt: simulq; cũ corporibus interire. Nullas uero alias obseruatiões ꝓter legẽ custodiũt:aduersus doctores aũt philosophiæ suę certari & reniti glorioſum annumerãt:sed ad puos admodũ doctrina eoꝝ puenit:& modus exercitationis. Primates aũt apud eos dignitatibus honoribusq; celebrant. Esseni aũt ad deũ cuncta redigunt:ĩmortalẽ animã dicũt iustitiã aũt rem ꝑciosam:ꝑ qua ẽt usq; ad mortẽ pugnandũ esse ꝑdicant: in tẽplo anathemata ꝓponẽda ꝓhibent:sacrificia uel hostias cũ populo non celebrãt: q; se plurimũ ab eis putãt mũdicia uel sanctitate differre:& merito se a cõi cõgregatione discernũt:re motiꝝ sacrificia faciẽtes:cultu uero moꝝ atq; conuersationibus optimi ad colendã terrã & exercendã oĩ studio intenti. Illud ẽt habent dignũ:& ualde mirabile q; in aliis non inuenias gentibus tã græcoꝝ q̃ ẽt barbaroꝝ:q; oẽs illis opes in medio sunt:& ab eis oĩa possident: nihil amplius inter eos ditior fruitat: nihil pauperior defraudatur:ac si nihil oĩno possideat. Et illi qdẽ hoc mõ de se gerũt. Sunt aũt sup quatuor milia hoĩum nũero. Vxores non ducunt:neq; seruos habere festinant:aliud quippe iniquitatis:aliud seditionis oportunitatẽ estimant. Isti ergo semotim apud semetipsos aduiuunt:mutuas sibi uicissitudines ministrantes:susceptores aũt redditũ promouent:curatoresq; constituũt:q cuncta q̃ terra ꝓfert in usus necessarios administrent. Sacerdotes optimos uiros eligũt: cibus illis simplex est:habitus insumptuosus & mũdus: Cuius ergo philosophię iudas princeps extitit:cuius fecimus mentionẽ. Huius ius sequaces in uestitu:in habitu: cęteris q; aliis pharisęis consentiunt: circa libertatẽ uero ĩmobilẽ retinent atq; ĩmutabilẽ sententiã. Nã huius rei cupido magna eoꝝ mentibus est infixa. Solũ enĩ principẽ & dominũ dicũt deũ oĩum:mortis aũt multas & uarias species sustinere ꝓ nihilo pendunt:uel cognatoꝝ supplicia:uel amissiones amicoꝝ oĩno contẽnunt:dũmõ nullũ hoĩem dominũ dicere cõpellant. Nõnulli nãq; uiderunt:qualiter sæpius aliq eoꝝ in supplicĩis ĩmutabiles pmãsere. Vnde plurimi quoq; illius gẽtis hoc stultitię morbo insanabiliter egrotarũt:gessio fluuio principatũ huius uanitatis obtinente. Nã ex hac quoq; superbia ad seditiones excitandas romanis:recedẽdiq; ab eis:& ipse ꝑcipitatus est:& alios ꝑcipites dedit. Et philosophiæ qdẽ genera hæc atq; hmõi sunt apud iudeos. Interea cyrinus opibus restitutis archelai:descriptioneq; pfecta:q̃ facta ẽ tricesimo septimo anno:postquã antonius acciaco bello fuerat a cęsare superatus:iozarũ quoq; põtificẽ:seditionẽ a multitudine pasſum sacerdotali deponit officio:ananũ in põtificatu substituẽs. Cap. VI.

Erodes aũt & philippus tetrarchiã suã eoꝝ unusquisq; suscipiens:herodes sepho
b rin muro circundedit:ad ĩstar & similitudinẽ galileæ:quã anthocratoridan appellat. Alia aũt betharanta ciuitas:ẽt ipsa est:quã muro circunspiciens: iuliã ex noĩe iuliæ uxoris cæsaris nominat. Philippus aũt paniadã q̃ est circa fontẽ iordanis fluminis cõstruens cæsareã nũcupauit. Tũ ẽt bethsaidã ꝓximã stagno genesar edificat:& dignitatẽ ei ciuitatis attribuit:habitatorũq; multitudine replet:aliarũq; necessariarũ rerũ copia refertã facit:& iuliã omonimã cæsaris filiæ uocat. Copinio aũt iudeã illo tpe gubernante:quẽ supra docuimus cũ cyrino destinatũ:hmõi factũ in iudea ꝓuenit. Azimoꝝ dies agebant:quã festiuitatẽ pascha uocamus:in qua mos erat:ex media nocte

portas tẽpli a ſacerdotibus aperiri. Et tũc itaq; apertis portis: uiri qdẽ ſamarite occulte in hieroſolymã uenientes p tẽpli cunctas porticus: & p totũ fanũ oſſa iaciũt mortuoꝝ. Et ex illo cœpit in tẽplo cuſtodia maior a ſacerdotibus exerceri. Cap. VII.

Opinius aũt non poſt multũ tẽporis romã reuertit: cui ſucceſſor regendę puin
c ciæ marcus efficit: ſub quo ẽt Salome herodis regis ſoror uita defungit: iuliæ
cęſaris uxori derelinquens iamniã & oẽm ſuã toparchiã: & in cãpo faſelidã & ar
chelaidã cõſtitutas quæ ẽt plurimis conſite fuere palmitibus: quorũ fructus optimus & ualde p̃cipuus. Sed huic quoq; ſuccedit annius rurſus: ſub quo ẽt cæſar emorit: romano rũ ſecundus imperator. vii. & l. i ſperio annos aduiuens menſes. vi. dies aliquãtulũ ſuper duos ex qbus. xiiii. annis ſimul cũ eo antonius reipublicæ gubernacula rexerat. Viuens itaq; annos. lxxvii. uita deceſſit. Huic ſuccedit in principatu Tyberius uero uxoris eius Liuię filius q fuit romanis. iii. imperator: ſub quo quintus iudeoꝝ rector ualerius gratus efficit: ãuii rufi ſucceſſor. Is ananũ remoués ſacerdotio hiſmahelũ filiũ iabi põtificẽ deſignauit. Sed & hũc non multo poſt abiiciens: & eleazarũ anne pontificis filiũ ſacerdotio ſurrogauit. poſt annũ uero ẽt hũc arcet officio: & ſymoni cuidam camithi filio mini ſteriũ pontificatus attribuit. Sed non amplius & ipſe quã unius anni ſpacio eodẽ p̃functus officio: ioſeppũ cui caiphas nomen fuit: habuit ordine ſucceſſorẽ. Et gratus qdẽ talia gerens: romã reuertit poſtq̃. xi. annos in iudea cõpleuerat. Huic ſucceſſor pontius pilatus effectus eſt. Herodes aũt tetrarcha ad magnã amiciciã tyberii puenit: edificans ciuitatẽ: quã ex eius coguomento tyberiadã denominauit: menibus eã firmis ſortibuſq; circundans: in regione galileæ iuxta ſtagnũ geneſar: unde aquæ calidę non longe diſtabant: i uico cuius nomen erat amathus. In hanc confines plurimi confluxere: atq; ẽt ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Ex oi quoq; regione quę ſub illo fuerat conſtituta: ab eo coacti cõueniunt: ut ibidẽ cõmanerent. Multi ẽt ex nobilitate illuc habitã di gratia trãſferunt. Suſcepit ẽt quotquot hincinde ueniebãt inopes & ęgenos: pleroſq; ẽt quos liberos nõ eſſe conſtaret: qbus tamen ſecuritatẽ libertatis attribuit & beneficia plura cõtulit: ut hoc inuitaméto nollent ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas ẽt domos ex ꝓpriis opibus fabricabat: terras largiebat: ut i his oibus ſtabiles habitatores efficeret: maxime aũt ex paterna lege tranſcribens: in qua ſignificatur ut habitatio ſeptẽ dierum ciuẽ loci p̃ficiat. In illis diebus moritẽ ẽt fraates parthorum ſperator: inſidiis illi a fraate filio p̃paratis ſecundũ hunc modũ. Fraates ſperator poſtq̃ legittimos filios habuit: aſciuit ſibi italici generis cõcubinã: cui nomen erat thermuſa. A cęſare iulio cũ aliis muneribus hæc ei fuerat cõdonata: & primũ qdẽ ea ſicut dixi pro concubina utebat: captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tpe filio ex ea fraate ſuſcepto: coniugem eã legittime deſignauit: quã honorabiliter tractabat in oibus: qcquid diceret ei obediebat. Itaq; feſtinans: ut parthoꝝ principatus filio ſuo contingeret: quod uidebat aliter fieri nõ poſſe: niſi exinde legittimos filios aliquibus argumentis excluderet: perſuadet ſperatori ut illos romã obſides deſtinaret. Proinde illi: nõ enĩ facile fuit fraati: diſpoſitionibus thermuſe reſiſtere: romã a patre mittunt: & ſolus in regno fraatis filius enutritur. Sed poſtq̃ adoleuit graue reputans ac malitioſum: ut principatũ patre tribuente ſuſciperet: iſidias pręparat patri: cooperante ſibi ẽt matre. Nã ſermo quoq; ferebat: q̃ ei cõcubitu miſceret. Itaq; pro utroq; facinore gẽti factus eſt exoſus: tã parricidio quã amore matris nefando: ſeditionibus excitatis anteq̃ amplior fieret: ex regni poteſtate depulſus emorit. Concordantes itaq; in unũ parthoꝝ fortiſſimi cementeſq; ſine pricipe ſe nõ ualere conſiſtere: cœperunt inſpicere: qſnam illis ex genere arſacidarũ fieret ſperator: nã aliunde fieri non licebat: unde quoq; uſq; in hodiernũ diẽ pollutũ dicunt: & iniuriatũ ex

forent adducens. Ibi postquã de pace locuti sunt: Herodes eis Tetrarcha conuiuium in loco medio ꝓparat: tabernaculũ ex uelamentis ꝓciosis exornans. Tunc Artabanus dat obsidẽ Tyberio Dariũ suũ filiũ: cũ quo ẽt munera magna multaq; transmittit. In qbus ẽt hominẽ magnitudine septẽ cubitorũ; genere iudeũ: noie Lazarũ misit: q ꝓpter corporis uastitatẽ gygas uocabat. His itaq; peractis: uitellius ad antiochiam artabanus autẽ in babyloniã reuertit. Herodes aũt uolens semetipsum tali nuncio cõmendare: litteras ꝑ hmõi destinat portitores: in qbus intimat pacẽ factã: obsidẽq; susceptũ: postremo cuncta denunciat: q̃ ad negociũ pertinebant: nihil pœnitus ꝓtermittes. Postea uero cũ a uitellio de his rebus destinarent epistolę: rescribit a cęsare: q; cuncta iã ãte cognouerit: herode de oĩbus edocente. Ex hoc uitellius supra quã quisq̃ ratus erat indignatione turbatur: non tamen suum animum aperit: sed iram mente seruabat: donec reuerteretur: gaio summente regimen principatus. Cap. XIII.

Vnc ẽt philippus herodis huius frater uita defungit: uicesimo qdẽ secũdo anno imperante tyberio: ipse aũt ꝑ. xxxv. annos rector aduixit: sub suo iure possidens traconitidis & gaulonitidis regionẽ. Ad hæc ẽt uanutaneos; uniuersam gẽtẽ suo regimine gubernabat. Is moderatũ & mansuetũ se cunctis qbus ꝑerabat exhibuit: nullas oppressiones aliquibus importans: nã eius ad subiectos cõuersatio talis erat. Procedebat cũ paucis electis: sibiq; gratissimis: in causis iusta iudicia ꝓferebat: in itinere occurrentibus uel opus ægentibus auxiliabat ꝑigre: ac si forte oppressionẽ senserat alicuius: statim infolio confidens cãm audiebat: iuste ꝓ adiutor iniuste punitor existens. Hic ergo moritur in ualida: unde magnis exequiis in monimẽtũ defert: quod ab ipso ante fuerat cõstitutũ. iuxta pauiadã: exequięq; sunt illi magnificę celebratę. Principatũ aũt eius tyberius cæsar: assumens: fidẽ nullũ reliquerat filiũ: dispensationẽ syriæ regiminiq; cõmisit: functiones aũt tributarias q̃cũq; colligerent in eadem ꝓcepit tetrarchia seruari. His quoq; tẽporibus inter arethã petreũ: & herodẽ regẽ simultas magna contigit: ꝓpter hmõi cãm. Herodes tetrarches uxorẽ habuit arethe filiã cũ qua nõ paruũ tempus aduixerat. Sed cũ romã euocaret: trãsiẽs in domo herodis exceptus est. Frater eius erat ẽt ipse: sed nõ ex una matre ꝓgenitus. Herodes enim ex filia Symonis sacerdotis fuerat ꝓcreatus. Cũq; ibi esset herodiadis amore captus est: uxoris alterius herodis: filia enim erat ista aristoboli soror aũt agrippæ maioris. Audet igit de muliere de nuptiis ineũdis miscere sermonẽ. Illa uero susciẽte pacta firmant: ut cũ roma reuersus fuisset: illa cõnubii iura susciperet. Erat enĩ in pactis: ut filiã arethe regis excluderet. Et herodes qdem romã talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cũ reuelus fuisset: peragens romæ ꝓpter q̃ fuerat euocatus uxor eius fideliter cuncta cognoscens: quę inter eũ fuerant herodiadẽq; cõposita: anteq̃ eã ille cuncta cognouisse sentiret: rogat uirũ: ut in macherũta ubilimes erat arethæ herodisq; regionis: ab eo mitteret: nihil suæ uoluntatis aperiens. Hoc herodes libenter accipiens: mittit uxorẽ: nihil eam sensisse pœnitus arbitratus. Illa uero ꝑmiserat eum ante multum tempus ad patrẽ: ut ei apud macherunta omnia pararentur quę itineris usus exposceret: a ductoribus arethe susciꝑtur: confestiq; intrat arabiã atq; ibi ab illis ductoribus ad alios: ab illisq; rursus ad alteros transmissa cũ summa celeritate patri ꝓducitur: cui cunctã Herodis aperit uoluntatẽ. Ille uero exhinc inimiciciarum sumpsit initiũ: atq; ab utroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligit: non qdẽ ipsis ꝑsentibus: sed ductoribus ab utraq; parte transmissis. Pugna itaq; facta: & exercitu Herodis afflicto: ꝓditione profugarũ: qui de Philippi tetrarchia ad Herodẽ quasi auxiliandi cã conuenerant: hæc Herodes scribit ad Tyberium. Ille autẽ indignatus q; arethas talia perpetrauerit: scribit uitellio: ut ei incunctanter bellum inferret aut

tiuum eum tinctū adduceret: aut certe mortui caput auferret. Tyberius quidem ut hęc ageret: rectori ſyriæ demandabat. Cap. XIIII.

Vibuſdā aūt iudęorū uidebatur ideo periſſe Herodis exercitū q; in eū ſatis iuſte q indignatio diuina cōmota ſit: p uindicta iohannis: q uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit: uirū ualde bonū q; præcipiebat iudęis uirtuti operā dare: iuſtitiā colere: in deū ſeruare pietatē: & p baptiſmū in unū coire: tū demū eni baptiſmū acceptabile fore: ſi non ſolū ad abluenda peccata ſumatur: uerūēt ad caſtimoniā corpis atq; ad aiæ iuſtitiā purificationēq; ſequetur: oīumq; pariter uirtutū uelut ſignaculū & cuſtodia quędā fidelis habeaē. Quæ cū ab eo p̄cepta hmōi docerentur: atq; ad audiēdū eū p plurima multitudo concurreret: ueritus Herodes: ne forte doctrinę eius perſuaſio ne populi a ſuo regno diſcederent: uidebat enim: q; pręceptis eius ac monitis parata eēt plebs in oībus obedire melius credidit priuſq; nouī aliquid fieret: pręuenire hoiem nece: quā poſtmodū turbatis rebus: ſerā pœnitudinem gerere. Ex ſola hac ſuſpitiōe Herodis uinctus in caſtellū macherunta abducitur iohannes: ibiq; obtruncatur. Iudęis aūt ſicut iā diximus uidebaē pro eius ultione interitū illius exercitui deū importaſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. Vitellius uero cœpit oīa pręparare: ut bellū cū Aretha peragere. Sumens igitē duas legiones: & peditum & equitum uniuerſam manum: cūctoſq; auxiliarios ex regibus qui ſub romanis erant ſimul adducens: pergebat per iudeam tranſitū faeere. Sed uenientes in occurſum eius primates iudęorum: poſtulabant ne per corū regionem iter ageret: ne compellerentur contra legē ſuā imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus: mutata ſententia quā ante conſulto prouiderat: per cāpū magnū ire p̄cepit exercitū: ipſe aūt cū herode tetrarcha & amicis aſcendit hieroſolymā de hoſtias immolaturus. Nā dies feſtus iudęorū propinquus inſtabat. Ad quā feſtiuitatē occurrens: fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine iudęoꝝ exceptus ibiq; per gēs dies feſtos: iōathan pōtificali remouit officio: quod theophilo eius fratri cōtradidit. Quarto aūt die allatæ ſunt illi litterę: in quibus ſignificabatur mors tyberii: & ut oēm multitudinē cōgregās: ad deuotionē Caii: iurare compelleret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat: q; bellū iā gerere nō ualeret neſciens Caii ꝓpoſitū: in quē poteſtas rerū tranſlata cōſtaret. Dicebatur ēt q; hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet. Nā cū ad eū uitellius nūcium belli miſiſſet: ferturuitellii miltibus reſpondiſſe: impoſſibile eſſe prorſus: ut ad petreos romanus exercitus aduenerit: antea enim unū ex principibus moriturum: uel eum qui bellum imperauiſſet: uel illum qui imperantis propoſito miniſtraret: uel illum aduerſus quem prœlium pararetur. Vitellius interea in antiochiam repedauit. Agrippa uero Ariſtoboli filius: anno anteq; tyberius moreretur romam uenit: uolens apud imperatorē agere: ut ſibi aliquam tribueret poteſtatem. Volo igitur plenius explicare: de uniuerſo Herodis genere: qualiter fuerit propagatum: ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertinens amplius eniteſcet: per quem probabitur nihil prodeſſe uel exercitus uim: uel corporis ualitudinem: uel alia quæ uidentur mortalibus apperenda: ſine pietate qua colitur deus. Siquidem intra. c. annorū ſpaciū præter paucos: nā admodū plures erant: cuncta Herodis origo conſumpta eſt. Super hæc ēt ad humilitatē & modeſtiā hnmanum genus adducitur: cum illius familię calamitates audierit poſtremo etiam: omnis res agrippæ declarabitur: digna maiore miraculo: qualiter & priuatus & abiectus ad tantā magnitudinē poteſtatis aſcendit: quod nullus ſcientium eum de illo homine aut ſperare poſſet: aut credere. Dixi quidem etiam antea de his: tñ nūc quoq; diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex mariāne hyrcani filiæ duę: ex quibus una: ideſt Salome nupta fuerat faſelo nepoti ſuo: filio faſeli fra

tēplum & cū cœnasset: tēpusq; quiescendi uenisset uniuersæ ianuæ a sacerdote claudun
tur. Cūcta quoq; lumina subtrahuntur: mundus aūt intro latebat occultus. Qui postq̄
factū silentiū est ad mulierē deuenit. Illa aūt existimans deū esse reuerenter accipit: atq;
ita cū ea mundus pnoctans: circa uicinū lucis abscessit. Illa aūt manefacto cōsurgens:
atq; ad suū uirū ueniens: aduentū ad se numinis enarrauit. Similiter ēt loquitur ad ami
cas: magnā sibi ex hoc glorificationē reputans ꝓuenisse: & qa uerba quoq; ad illā fecis
set: anubius indicabat. Sed ex audientibus alii non credebant: naturā inspiciētes rei: ps
aūt credebat: qa dū uerū ad miraculū ducebant: pudicitiā attendentes: dignitatēquoq;
referebant. Tertia uero die postq̄ factū est occurrens ei mūdus: o paulina inquit: salua
sti mihi .xx. miriadas: quas posses familiaribus tuis rebus adiicere: nūc aūt nec meis po
stulationibus defuisti: & damnificatione liberasti. Nā in tēplo tota nox a te cū mundo
peracta est: nec mei nominis ītercst uoluptate p̄cepta. Nihil ad pficiendū negociū ob
fuit: q; anubius uocatus sum. Et ille qdē talia locutus abscessit: illa uero in mentē suā
rediens: tunc primū illud facinus intellexit: & scissis ꝓtinus uestimentis ad uirū cucur
rit: factionēq; aperuit: tā magni facinoris deprecata: ne suā iniuriā neglexisset. At ille i
peratori cuncta denunciat. Tunc tyberius diligenter causam examinans: uniuersum sa
cerdotū scelus inuenit: & ipsos qdē cū ipsa q̄ cā totius iniquitatis extiterat: adegit in cru
ces: tēplū aūt ipsum funditus euertit: statuamq; isidis in tyberim fluuiū iactari p̄cepit:
mundū aūt exilio condemnauit: dignū eū maiore pœna non iudicans: q; amoris uche
mentia deliquisset. Et ea qdē q̄ in templo isidis ꝓuenere: tali fine cōclusa sunt. Nūc ad
rem redeo: ut explicē q̄ iudeis romę eodē tpe contigerunt: sicut ēt ante p̄strinxi. Erat q-
dē uir genere iudeus: de sua patria ꝓfugus: accusabaꝫ aūt legaliū transgressione p̄cepto
rū: unde apud suos quoq; reus habebaꝫ: ēt malignus in oibus. Iste p multos dies legē
se moisi exponere simulabat: & tres uiros in omnibus similes sibi consocians: seducunt
Fuluiam quandā unā de cetu nobiliū ut legi iudaicę animū suū dederet. Cui persuade-
bāt: ut ostri & auri plurimū in hierosolymā mitteret: tēpli ornatui ꝓfuturū. Quod illi
sumentes ꝓpriis usibus absumpsere: ꝓpter quod ēt argumētis & fallaciis antea cuncta
peregerant. Tunc tyberius: nā & totū negocium saturninus insinuat: uir Fuluię pariter
amicus & tutator iubet roma cunctos iudeos excedere. Cōsules uero quatuor milia ex
iudeis militantes mittunt in sardorū insulam: plurimos aūt militare nolentes ꝓpter le-
gis paternę custodiā affecere tormentis: atq; hoc mō ꝓpter nequitiam quatuor holum
uniuersa multitudo pellitur ex urbe. Sed neq; samareos: gēs turbis fuit exps: uel tumul
tibus aliena. Hos. n. puertit uir qdā mentiri ꝓculdubio iudicās caphedon noīe: q oēm
plebē suasionibus artificiosis induxerat ut in montē garizim oēs accurrerent: q; eū san-
ctum haberent ac uenerabilē. Pollicebaꝫ enim se ascendentibus ostensurum uniuersa
uasa: q̄ ibidē a moseo fuissent obruta. At illi persuasi uerbis illius armantur: & cōsidūt
in quodā uico: cuius est nomen tirathua: atq; hincinde plurimos cōgregabāt: ut cū ma
xia multitudine montē ascenderēt. Sed hos in ipso ascensu pilatus occupat: oēm equita
tū p̄cedere iubēs: & ductu uelocissimos: ateq; ibi circa memoratū uicū pugna cōmittit:
& alios obtruncāt: pleroscq; in fugā uertunt: maximā partē capiunt: quos; seditiōis prin
ceps uel eos q in fugiendo tunc plurimū ualuerant: pilatus interfecit. Cap. XI.

Ed ex hoc fameos; gente turbata cuncti priores ad uitelliū ueniunt: q ꝓ id tps ge
rebat principatū syrię: atq; apud eū pilatū accusant: q; iniuste tantos occiderit,
Non enī a rōanis discedendo: sed iniuriā Pilati declinando: in tyrathua cōgrega
tos esse promebant. Tunc Vitellius marcelliū unū ex suis amicis q curaret in iudæa cō
stituit. Pilatū aūt romā pergere: ut de his quę a iudęis accusabaꝫ: se in iudicio Cæsaris

expurgaret. Tũc Pilatus postꝙ in iudęa decimũ cõpleuit annum: pergit romã Vitellii iussione cõpulsus: nõ enĩ posset eius dispositionibus reluctari. Sed anteꝙ pilatus romã ueniret: Tyberius ex humanis rebus abscessit. Cap. XII.

Itellius aũt ueniens in Iudęam: ascendit hierosolymã: & erat forte tũc festiuitas u a maioribus instituta: qꝙ Pascha uocat. Vitellius itaqꝫ magnificus ac munificus extitit in populos: nam & uenaliũ rerum ꝓcia leuigauit: & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit: sed ẽt stolam pontificis: uniuersumqꝫ eius cultũ atqꝫ ornatũ in tẽplo haberi pmisit: & sub pontificũ potestate seruari secundũ institutionẽ moris antiq. Nã anteꝙ Vitellius uenisset: in Antonia seruabatur. Arx enĩ hmõi noie censebatur. Vt aũt ibidẽ seruaret: talis extiterat causa. Pontificũ qdã Hyrcanus noie: unus ex multis: nã plures hoc uocabulo fuerant nuncupati: prius in loco tẽpli uicino tabernaculũ construxerat: & ibi ex maxima parte degebat: ubi ẽt stolã põtificalẽ habuit. Nã custos eius extabat: ꝓpter quod ea soli licebat induere: quando intrabat tẽplũ. Cæterũ quando in ciuitatẽ exiebat: priuatis indumentis utebaꝰ. Hãc itaqꝫ cõsuetudinẽ & ipse & filii eius: & eorũ filii multo tpe conseruabãt. Sed postꝙ Herodes accessit in regnũ: illud tabernaculũ oportuno loco sibi existimans situ opulentius cõstruit: & Antoniã ex nomine Antonii: qꝫ ei amicus erat appellat: sed ẽt stolã sicut eã ibi reperit: ita ẽt præcepit custodiri existimãs ex hoc nihil seditionis aduersus se populũ cõmoturũ. Similiter ẽt fecit Archelaus filius eius: postꝙ Herodi successit in regnũ. Et deinde Archelao excluso: a romanis seruabaꝰ stola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: sub sigillo sane pontificũ & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera tẽpli ornamẽta & candelabrũ quoqꝫ seruabaꝰ: quod tantũ ꝓ dies festos ad usum pontificũ tradebaꝰ. Transacta uero festiuitate: iterũ in loco ꝓprio reponenda reddebaꝰ: & ꝓ tres utiqꝫ festiuitates singulis qbusqꝫ annis & ꝓ ieiunia dabaꝰ atqꝫ reddebaꝰ. Vitellius aũt tunc secundũ morẽ antiquũ stolã illã pontificũ potestati contribuit neqꝫ permisit: ut quando usui opus esset: a gazofilatio petereꝰ. Hoc itaqꝫ beneficium iudęis indulgẽs pontificẽ Iosippũ cognométo Caiphan sacerdotali remouit officio: cui Ionathã filiũ Anne in põtificale ministeriũ subrogauit. Quæ cũ egisset: tunc confestim quod in antiochiã ducit ingreditur. Mittit ẽt Tyberius ad Vitelliũ litteras: iubens ei: ut amicitiã cũ Artabano parthorũ imperatore cõficeret. Terrebat enim eũ: qꝫ inimicus extaret: & Armeniã inuasisset: ne forte amplius eius concepta ꝓgrederetur audacia: monetqꝫ ut nõ aliter eius amicitię crederetur: nisi suos filios obsides ꝓbuisset. Hęc itaqꝫ ad Vitelliũ scribente Tyberio: ille magnis muneribus persuadet hibeoꝝ: & Iabanoꝝ regi: ut cũ Artabano sine ulla dilatione pugnaret. At illi a pugna qdẽ abstinent: uerum scithas concesso eis transitu aperientes caspias pilas: in artabani regiones imittunt: atqꝫ ita deuastaꝰ armenia: omniscꝫ terra parthorum hostibus impletur & cladibus. Nã primi eoꝝ passim ubiqꝫ perimũtur: turbis & luctu cuncta cõplentur. Filius ẽt ipsius ꝑatoris in ea pugna perimitur cũ exercitu numeroso. Nam multe miriades ibi defecere parthorũ: ipsumqꝫ Artabanũ per munera Vitellius corruptis amicis eius: & cõsanguineis pene perdiderat. Sed cũ dolos itelligeret Artabanus: seqꝫ circunuentũ irremediabiliter agnouisset: nã erant plures q ei insidias parabant: cũ paucis fidelibus ad superiores Satrapias abscessit atqꝫ ita se insidiantium dolis eripuit: Postea uero magnã manũ decoarũ suorũqꝫ congregans: cũ resistentibus sibi pugna cõgreditur: & superans suũ tutatus est principatũ. Hæc Tyberius audiens iussit postea cũ Artabano amicitiã fieri: quod ẽt ille libenter amplectitur. Hoc aũt quando gerebatur: circa Eufraten fluuiũ erant Artabanus & Vitellius: atqꝫ ibi de pacis fœdere conlocuntur: in medio sibi ponte fluminis occurrentes: paucos secũ uterque q sibi munimento

fo. cc p forent

tris Herodis:hāc enī pater ipſe tradiderat:altera uero:ideſt cypris antipatro:ēt ipſa nepoti qdem Herodis: filio aūt ſororis eius Salome. Et faſelo qdem ex Salome procreantur filii.v.antipater:herodes & Alexāder:filię autem Alexandra & cypris:quā in coniugiū acceperat Agrippas filius Ariſtoboli. Alexandrā aūt honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorem:ſed nullos ſuſcipiens filios cypris emoritur. Verū ex Agrippa qdem pueri procreantur duo: filiæ aūt tres:berenice:mariāne:druſilla. Agrippa aūt & druſus pueri uocabantur:quorū druſus:anteq̄ ad adoleſcentiā ueniret emorit. Agrippa aūt a patre nutriebatur. Herodes aūt & Ariſtobolus:& berenice:ēt hii quoq; filii fuerūt Herodis maioris:berenice aūt cuſtodibari fuit & Salome filia ſororis Herodis. Hos Ariſtobolus infantulos dereliquerat:occiſus a patre cum Alexādro fratre:ſicut ante iā diximus. Sed hii poſtq̄ adoleuerunt:ducunt quidem Agrippę frater mariānē filiā olympiadis:Herodis regis filiæ:& Ioſippi qui erat Herodis regis frater Ariſtobolū. Tertius aūt Agrippę frater Ariſtobolus ducit iotapatam Sigerāmi filiā emeſorū regis: ex qbus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat obiuratus nomine iotapata:& iſti qdē maſculoq; filii fuere: Herodiadis quoq; erat his ſoror progenita:quę herodi herodis maioris filio fuerat iuncta:quē ex mariāne ſuſceperat Symonis pontificis filia. Ex iſtis etiā Salome filia procreatur qua procreata: herodiadis legē paternā tranſgrediens: Herodi coniungitur: fratri uiri ſui:exuno patre progenita:uiuum deſerens uirum. Hic autem cui coniuncta eſt:tetrarchiā habebat galileæ:filia uero eius Salome Philippo filio Herodis nupta eſt:tetrarchę traconitidis regionis. Sed iſto fine filio moriente Ariſtobolus cā in coniugium ſuſcepit: filius Herodis:frater Agrippæ. Ex qbus filii quoq; naſcūtur.iii. herodes:agrippa:ariſtobolus. Et Salome qdem tali modo ꝓpia propagatur. Ei autē ex antipatro filia ꝓcreatur cypris: quā alexas ſelcias ſumit uxorem. Alexe uero huiuſq; mulieris filia:fuit itē cypris. Herodes aūt & Alexander:quos fratres diximus antipatri: fine filiis moriuntur. Alexādro autem Herodis regis filio qui a patre fuerat iteremptus: Alexander & Tygranes filii generant:ex archelaicha pradocoq; regis filia & tygranes quidē cum regnaret i armenia:accuſatus in roma:ſine prole defungitur. Alexādro āt tygranes omonimus fratris eius gignitur filius. Et iſte Alexāder q duxit antiochi cōmagenorū regis filiā iotapatā noīe:leſidi cilicię ciuitatis a ueſpaſiāo rex efficit. Et alexādri qdē origo eōſeſtim ut pullulauit:culturā gentis ſuę dereliquit:ad ritus trāſiens moreſq; gentiliū:cęteræ uero filię herodis:nullā ꝓlem pœnitus habuere. Herodis aūt quā memoraui ꝓpia ꝓmanſit uſq; ad tēpus quo agrippa maior regnū accepit. Cap.XV.

Is itaq; de Herodis genere declaratis:nūc de agrippa narrabo:uel qualis illi aduerſitas fortunę ꝓuenerit:uel qualiter oēs calamitates effugerit:atq; ad magnā dignitatē poteſtatēq; conſcenderit. Ante paucū igitur tempus q̄ rex Herodes de uita diſcederet:agrippa apud romā erat: ubi maximā familiaritatē cū druſo tyberii filio conquiſierat:& cum Antonia druſi maioris coniuge:propter quod hęc matrem eius in honore magno hēret:& uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus exiſtens:& ad donandū ualde munificus uiuente quidē matre ſuā uoluntatē non ualebat oſtendere:ueritus ne illā in aliquo contriſtaret. Mortua uero matre:& proprii fa-
h ctus arbitrii: cœpit opes ſuas abundanter effundere:& alia qdē quotidiani uictus gratia opulēter erogaret:alia muneribus in diuerſis expenderat plurima uero i libertis cęſaris dabat:q; p eos poſſet aliquid adiuuari. Proinde hoc mō ſemetipſum exhibens:breui ad magnā penuriā egeſtatē peruenit. Acceſſit ēt illi aliud:unde romę ꝓmanere ꝓhiberetur. Cōtigit enī tyberii filiū morī. Quo mortuo: Tyberius ꝓhibuit oēs amicos filii ſui omneſq; familiares ante faciem ſuā accedere:ne illis uiſis recordatiōe filii facta:dolor ci

luctuſq; moueretur. Ob hanc igitur cām in iudeam agrippa nauigando perrexit: uidēs ſe apud romā miſerabiliter uiuere: propter quod omnes ſuas opes amiſerat: & nullus illi aditus eſſet: unde poſſet aliquos queſtus hēre: nā multas ēt ibi pecunias ſub fœnore acceperat: a qbus cū urgeretur: unde debitū cōſolueret: non habebat. Defectu igit̄ cōſilii & cōfuſione q; ſe aliter uideret: diſceſſit in quandā turrē quę in malathoes fuerat conſtructa: addicens ſemetipſum: ut de hac luce defungeret. Quæ cū uxor eius cypris ita eſſe ſentiret: cœpit omnibus modis laborare: ut eū a morte prohiberet. Inuenit ergo cōſilium: ut ad ſuam ſororē herodiadē ſcriberet: quam herodes tetrarcha uxorē acceperat itimās ei in qbus agrippa eſſet cōſtitutus uel qualiter ſe uellet morte damnare: oportere illam ꝓpter conſanguinitatē auxilium ferre. Illi uero euocantes agrippam: habitationē illi in tyberiada conſtituūt: & aliquantū eris per ſingulos dies: quod ad uictum eius ſubminiſtraretur dare pręcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tēpore perſeuerat licet ēt ipſa quæ darentur ſufficientia non fuiſſent. Nam cū aliquo die per uinū hoc Herodes exprobraret agrippæ: agrippa impatiens exprobratiōis abſceſſit: atq; inde perrexit ad flaccū uirū cōſularem cum quo romę amicitiā non paruā induxerat. Is enim tūc gubernationem ſyrię diſpēſabat. Cumq; ſuſpectus eſſet a flacco: apud eum interim degebat. Retinuit ēt ibi flaccus Ariſtobolū fratrē agrippæ: ſed ſimulate diuerſum: haud ſane per hoc in aliquo prępediebantur: quo minus amicitiam conſulis honoremq; mererent. Sed nō tamen Ariſtobolus aduerſando ceſſabat: donec eum flacco quoq; reddidiſſet inuiſum: huiuſmodi cauſam offenſionis iueniens. Damaſceni cū ſydoniis pro militibus certamē exercebant. Cūq; inter eos flaccus auditurus foret: illi cognoſcentes agrippā: qđ apud eum plurimū poſſet: rogabant ut eoꝝ partis fautor exiſteret argentū ei plurimū ꝓmittentes. Et ille quidem omnia ſtudioſe gerebat: q; damaſcenis ſuffragaretur auxiliū. Ariſtobolus aūt: nō enim eū latuit pecuniarum quæ fuerat facta ꝓmiſſio: cauſam deportat ad flaccū. Quæ cū fieret examinatione manifeſtior a ſua gratia repellit agrippā. Ille au tē extrema penuria circūſeptus ad ptolomaidā pergit: atq; ibi neceſſitate rei familiaris ſtrictus: cōſiliū capit in Italiā nauigandi. Sed cū eū ſumptuū ꝓhiberet inopia: marſiū libertū ſuū rogabat ut ei in tanto molimine adiutor exiſteret: ab aliquibus pecunias mutuando: & marſias primū quēdā berenice matris agrippæ libertum ſed iure teſtamenti eius: factū ditionis antoniæ: poſtulat ut ei aliquas pecūias daret ſcriptura & fide mediā te. Ille uero querebat de agrippa ꝓ cuiuſdā fraude pecuniæ: & compellit marſiam: ſub cautione dare miliū atticarum facereq; ut duo milia minus qngentos acciperet. Ille porro cōceſſit: qa nō erat aliud quod egiſſet. Sumpta itaq; pecunia agrippa athedonā uenit & reperiens nauē tunc ꝓpoſitū pagebat. Hoc agnoſcens erēnius capito: iannię curator milites mittit: ut ab eo argenti .xxx. miriadas exigerēt: quæ romæ theſauris Cęſaris debebantur. Quicq; ueniēres: agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uero facturum ſe quod uidebatur aſſimulans: nocte Alexandriam profugit: ubi Alexādrum depręcatur alabarthum: ut ei .xx. miriadas mutuas largiretur. At ipſe quidem ſibi daturum ſe nō ꝓmiſit. Cypriæ aūt ſimilia poſtulanti nō abnuit: obſtupeſcēs ſtudiū dilectionis eius erga ꝓprium uirum: & q; eam uidebat honeſtatis cuncto genere decoratam. Alexāder igit̄ quinq; illis talenta in Alexandria mutuat̄: ꝓmittens: ut cū inde Archeā ueniret: ibi reliquum daret: timens Agrippam: q; eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris qdē exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens: ipſa cū filiis i Iudeam reuertitur. Agrippa uero puteolis appulſus: ępiſtolam ad Tyberium Cęſarem ſcribit: qui tunc capraris agebat: pſentiam ſuā ſignificans: ut dignus fieret uultui cęſaris appere: quo cōſtrictiā ab eo mereret. Petebat ergo: ut ei capręas uenire cōcederet. Tyberius aūt nihil dilatiōe ꝓducēs

clementer illi & humane reſcripſit:inter alia quoq; ſe gaudere ſignificās illū ad ſe ſoſpitē repedare. Cūq; ille capas aduenisſet:nihil minus ei cęſar alacritatis exhibuit:q̄ p litteras oſtēderat. Nā & amplexatus eſt eū:& magnifica hoſpitalitate ſuſcepit. Sed poſtero die allatis litteris ab herēnio capitone:in qbus ſignificabat:q; agrippa.xxx.miriadas debens ſoluendo nō adeſſet: & ob id tēpore quo ſe ſpoponderat redditurū ꝓfugit ex acto res deuitans animus cęſaris imutatus eſt. Nā cū illā legiſſet epiſtolā:indignatiōe cōmotus:ingreſſum ad ſe interdixit:donec ab eo debitū redderet. Ille autē nequaq̄ ex cæſaris indignatione cōmotus: antoniā deprecabatur germanici matrē:& Caiū:qui poſtea cæſar effectus eſt:ut ei.xxx.miriadas mutuas impartiretur:ne ab amicitia tyberii decidiſſet. Illa uero berenicę matris agrippę recordatiōe nā ſe hæ mulieres admodū diligebāt: ſiqdē pariter Caio lac præbuerant:pariterq; illū enutrierant:argentū quod poſtulat impetrat. Quod cū ꝓ debito reddidiſſet:nullomō poſt hęc ab amicitia tyberii ꝓhibet. Deinde tyberius cæſar eū ſuo nepoti coniunxit:iubens:ut ei in oībus ꝓceſſionibus adheſiſſet. Agrippa nero:ꝓpter quod ab antonia cū magna gratia fuiſſet exceptus:cœpit oī ni ſu agere:ut Caium eius filiū in oībus accuraret:qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte qdā genere ſamareus libertus cęſaris:ab eo mutuat miriadas centū:ex qbus antoniæ reſtituit quod debebat:ex reliquo autem Caiū amplius accurabat:unde apud eū maiorē adipiſcitur dignitatē. Per dies igit agrippa circa Caiū in melius ꝓcedēte:quodā die ſermo fit de tyberio. Cūq; agrippa ex affectu uota ꝓfunderet:ut celeriter defuncto tyberio. Caio daretur Imperiū. quē meliorē dignioremq; in oībus eſſe firmabat:inter auditores hoꝝ uerboꝝ forte fuit quidam etiam cuthicus agrippæ libertus & auriga:& tunc quidem ſilentio quod audiuerat tradidit:poſtea uero cum eū agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus: & reuera aliqua ueſtimenta ſubtraxerat fugiens comprehenditur. Cunq; ad piſonem duceretur:qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis:cauſam fuge requiſitus:uerba quædā ſecreta cæſari ſe nūciare dicit:eius munimini ſalutiq; profutura. Proinde uinctum mandat ad capreas. Tyberius aūt more ſuo utens:habuit eū in uinculis cuſtoditū. Magnā enim ſollicitudinē ꝓ ſemetipſo gerebat:ſup quēlibet aut iperatorē cogitans aut tyrannū. Nā neque legationes facile ſuſcipiebat:neq; ducum ſuorū:uel curatorum:uel aliorum in cæteris conſtitutorum officiis remotiones:uel ꝓfectiones celebrabat:niſi forte:cum quiſq̄ in aliqua deprehēderetur offenſa. Alioquin nulli ab eo dabatur niſi morte ſucceſſio nā uinctorum aliquas ſecretas denūciat omnes ſuſpectas habebat. Vnde cū amici cauſam huius diſpoſitionis inquirerent reſpondiſſe fertur legationē uinctorū ſe quidem ideo nec facile ſuſcipere nec cito dimittere ne cęteri uidentes alios facilius abſolutos:ex hoc plures ad ſe uenire incitarentur & ſibi frequētia legatorū moleſtiā inquietudinis apportaret pręſertim cū neceſſe eſſet ēt eis dona largiri. Magiſtratus aūt ſemel datos ideo ſe iugiter ꝓmittere dicebat illis quibus fuerint conceſſi q; intelligeret conſuli p hoc & p̄ſtari ex magna ꝑte ſubiectis. In natura nāq; oēm adminiſtrationē hoc habere firmant:ut circa opes acquirendas faceret hoies ſtudioſe ſe ſtīnare. Cum ſibi non ſe aliquis perennem in officio ꝓmanere proſpexerit:manifeſtū:q; oē gerat ſtudium: ut anteq̄ arceat officio:q̄ plurimū poſſit acqrat. Vnde quoq; ad furta plurimi & rapinas concitantur. Si uero perſeueraturos ſe in adminiſtratiōibus certo cognoſcant licentia plurima cōquirēdi pigriores & quietiores fiūt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cū aūt celeres ſucceſſiones dant hominibus:nequaq̄ ſubiecti ſufficiūt ducibus deprędantibus quibus largitas non eſt tpis attributa quo repleti eſſent ſtudiū omne lucrandi deponere. Exemplum ēt eis ꝓferebat quendam uulneratū:ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimę. Quē quidam tranſeuntium cū uidiſſet:miſeratus

eſt eius calamitatẽ: ratuſq; q; imbecillitate nimia muſcas illas a ſe nõ poſſet abiicere: & opus haberet alterius beneficio: interrogauit eum cauſam cur ſibimetipſe nõ auxiliaret molestiam repellendo muſcarum. Cui ille reſpondens amplius inquit mihi leſionis importas: ſi has præſentes fugaueris. Iſtę quidem iam repletæ ſanguine: non eo modo molestę ſunt: quin etiam aliquãtulum remiſſius inſiſtũt: ſi uero his amotis aliæ famelicę cõgregentur: ita illud uulnus inuadunt: ut etiã ſi intereant: non ualeant effugari. Propterea igit̃ & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudiciũ fatigatis cõſulere: per hoc quod non crebro in adminiſtrationibus alios ſubſtitueret: qui more muſcarũ cum naturaliter ad lucra referent̃ tum ẽt remotionis timore: amplius incitarentur ad rapiendi cupidinẽ. Teſtificatur autem huic meo ſermoni q; huius eſſet naturę tyberius: ipſum eius opus inſpectum: quomodo quidem duobus & .xx. annis imperio actis: duos tantum diſpẽſatores in iudeam miſit: quorũ illa gens gubernatiõe regeretur: Gratum atq; Pilatum: q ei ſucceſſerat: nec in ſola iudea forte talis extitit: ſed etiam in cęteris regionibus non aliter apparuit. Sed ẽt uinctorũ examinationes ſe differre ꝓpterea dicebat: qa ſi cõdẽnati morerent̃ liberatio p hoc hominũ malignorũ imminentiũ illis adeſſet: cum uero in cuſtodia tenerentur maiorem illis ſicut meriti eſſent iferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſmodi cauſas etiam Euthicus auditus non fuerat: ſed retinebatur in uinculis. Tempore uero procurrente: tyberius ex capreis tuſculanum uenit: diſtantem a roma interuallo ſtadiorum cẽtum. Agrippa uero rogabat antoniam: ut ageret: quo euthici aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio. Honorabilis quippe apud tyberium habebatur antonia & cognationis & dignitatis gratia: nã druſi fratris eius extiterat: ſed etiam uirtute pudicitię. Aetate nãq; uiridi uiduata permanſit: ſpernens ſecundi uiri coniugium: cum etiã a ſebaſto cuicunq; nubere iuberetur: omnemq; ſuã uitam liberã detractionibus geſſit. Tyberio quoq; beneficium grãde præſtiterat: cum fuiſſent a Seiano inſidię ꝓparate: amico uiri ſui: & potẽtiam magnam tũc habente: eo q; multarũ tunc mulierũ ductor exiſteret & q; in cõſiliũ eius plures ex nobilitate cõcurrerẽt: libertorũq; ſe ad eũ magna manus addiderit: ſed & militia omnis fuerat ante corrupta. Igit̃ oĩbus p dies augmẽtũ accedebat infidiis: & pene ſeianus totum opus impleraat: niſi Antonia ſeiani malignitate prudẽtior ſuã exercuiſſet in hac cauſa fiduciã. Nã cũ cognouiſſet: quæ de tyberio tractarẽtur: ſcribit ad eũ oĩa diligẽter: & per Pallantem quẽdam ſeruoꝝ ſuorum fideliſſimum: litteras in capreas deſtinat ad tyberiũ. Ille aũt inſinuata cognoſcẽs ſeianum cũ conſciis uniuerſis interimit: Antoniam autem licet ẽt ante uenerabilem haberet: uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit eiq; in oĩbus obediebat. Ab hac igit̃ tyberius rogatus ut exanimi daret euthicũ: ſiqdẽ inquit tyberius mẽdacium eſt: aduerſus agrippam quod dicitur: meritũ habebit euthicus dignũq; ſibi ſupplicium: ſi uero in examine datus: quæ dicit uera claruerint: illũ qui cauſam examinari compellit omnis pena reuertetur. Sed agrippa cum ei hęc ab Antonia dicerentur magis inſtabat: deꝑcans examinationẽ cauſę fieri. Antonia uero: non enim ualebat agrippam contẽnere: q; erat uehemens in petendo: tẽpus oportunum inueniens: procedente etiã agio eius filio & agrippa pro meridiano: iam quippe panci proceſſerant poſtulabat tyberiũ: ut uocato euthico: celebraret̃ examen. Tũ ille ſciunt inquit Antonia dii: quia non ex mea ſententia: ſed a te coactus geram: quicquid ſi hac cauſa fuerit geſtũ. Hęc dicẽs: iubet macronẽ qui ſeiano ſucceſſerat: ut adduceret euthicum. At ille ſine ulla dilatiõc cum eſſet adductus: cœpit eũ tyberius ꝑcontari: qd nã dicendũ haberet aduerſus eũ: qui ei libertatis munus indulſerit. Tũ ille: o domine inquit uehebatur carruca Caius & agrippa cum illo: ego autem ante pedes eorum aſſidebam & cum multi ſermones uerterentur: hoc etiam inter plura locutus eſt ad Caiũ agrippa.

O si ueniat aliquando dies: quãdo isto sene defuncto mundi tu susscipias principatũ: nihil enĩ tyberius filius eius impediet: q; a te facile ualebit occidi. Tũ enim mũdus beatus erit & ego cũ eo beatus efficiar. Tunc tyberius credibilia quę acta sunt reputans: simul etiam q; iram ueterẽ reseruaret agrippę: ꝓpter quod eum iusserat tyberium suum filiũ: nepotem drusi frequentare suis conuentibus: & curare: quã iussionẽ agrippa contẽpserat: totumq; se Caio dediderat: hũc inquit macro uinciri facito. Sed macro non satis itel ligẽs: de quo illud uerius imperaret: nã nec sperabat eũ de agrippa tale unq̃ aliquid cogitare: sed interrogauit: ut certius quod iuberet agnosceret. Cũq; cęsar in hyppodromo deambularet: pcessit ad agrippã: eũq; manu comprehendens: dixit. O macro: hunc iussi uinciri. Illo ẽt tum inquirenti quẽ nam p̃ciperet: agrippã inquit. Et agrippa subito pturbatus ad dep̃cationes conuertitur: cõmemorationẽ eius filii faciẽs: cũ quo fuisset una nutritus: & tyberii: cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamẽ proficiebat aliqd: sed dum cebaĩ ostro uestitus in uinculis: & erat ardor magnus: nã æstatis tp̃s extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant usi: cœpit siti uehemẽter incendi. Vnde quoq; anxius factus: p̃ter decus atq; dignitatẽ cœpit cũcta respicere: unde posset sitis inuenire remediũ: conspicienseq; quẽdam ex famulis Caii taumastum nomine: aquam in uase portantem: petiuit bibere. Illo autem porrigente: susscepit atq; auide bibit: & spero inquit o puer: q; in bono tibi hęc effecta fuerit ministratio. Nã cum hæc effugero uicula: nullomodo tardabo libertatem tibi a Caio promereri q mihi ẽt uincto ministeriũ p̃buisti: sicut etiam ante nunq̃ neglexisti: cum fuissem i dignitate constitutus. Neq; enim hęc dicens mentitus est: sed uicissitudinẽ ei meritam reddidit. Nã post modum rex effectus: taumasto libertatem a Caio ꝓmeruit: curatoremq; eum fecit suæ substantiæ: sed etiam moriẽs filio suo agrippæ & berenicę filię in eodẽ ministraturũ officio dereliquit: atq; in hoc honore senio grãdeuus defungitur. Et hęc quidem postea facta sunt. Agrippa uero tũc uinctus stabat ante palatium: in quadam arbore prę anxietate reclinatus cum plurimis: qui simul fuerant uincti: & quodã alite considente super arborem i qua fuerat agrippa reclinatus: quem bubonem romani uocant: quidã ex uinctis germanus nomine contemplatus: interrogauit milites: quisnam esset ille: qui ostro uestiretur: & agnoscẽs: q; agrippa uocareĩ: genere aũt eẽt iudeus: ex his q in illa gente primates haberentĩ: petiuit cõligatum sibi militem: ut ad eũ copiam acciperet accedendi: q; uellet ab eo de patria eius aliquid p̃contari. Quod cũ ei cõcederetĩ accessit & p interpretem: o iuuenis inquit: affligit qdem te repentina mutatio: magnam tibi fortunam calamitatis importans: sed uerba tibi denunciabo: q̃ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendũt. Scito ergo, deos tibi tam mee patriæ quã huius loci testes inuoco: ex quorum prouidẽtia hæc nobis uincula prouenerũt: q; neq; cupidine fallendi neq; uanũ tibi gaudiũ afferre desiderãs: dicã quę dixero. Siquidem tales pręnunciationes quę non ualent ipsis operibus approbari: magis faciunt meroris augmentũ quã si nihil uerboꝝ illoꝝ aduertas: ideoq; iustum putaui hoc deoꝝ pręsagium nunciare. Impossibile náq; est: nõ te cõfestim de his uinculis liberari: & ad prouectũ diuturnum magnę dignitatis & potestatis ascendere: ita ut inuidiam ab uniuersis habeas: qui te nunc miseraniter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te repperiet cõstitutum: diuitiasq; plurimas: omniaq; quæ prima mortales dicũt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autem quomodo cũ iterum hũc alitem uideris: intra quinq; dies finem uitæ tibi uenturum. Et hæc quidem tibi cuncta complentur: nisi uano hęc a numine disponunt: cui placuit prenũciandi causa illum alitem destinare. Ego autem iniustum putaui si talia cognoscens: te quoq; ne cognoscerem defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictum esse meroribus: cũ

in manus tuas cuncta mortaliũ bona deuenerint:& oẽm infœlicitatẽ i qua nunc detra himur effugeris.Et germanus qdem talia prędicens:tantum risum excitauit agrippæ: quãtum postea apparuit dignus miraculo.Antonia uero grauiter ferens agrippæ calamitatem:intercedere quidem pro eo apud tyberium suspectum esse cernebat. ad hęc ẽt infructuosum fore.Sane inuenti sunt ci a macrone milites tales.qui eum sine districtiõe seruarent.Adhibetur etiã talis centurio:qui illis pręesset militibus.sed ẽt qui cũ eo ligaretur talis inuentus est.Lauacra quotidiana concedebantur sed ẽt copia libertis & amicis ad eũ intrãdi tribuitur aliaq; omnia permittuntur quibus sollicite curaretur. Intrabant aũt ad eum amicus sylas & ex libertis marsias & stocheus cibos afferẽtes quos liberter habebat.aliãq; diligentiã quæ necessaria solet esse in rebus talibus exercebãt: indumẽta quoq; deportantes:sub ostentu uendendi.Cum autẽ noctis adesset aduentus: stramina cõponebant:consciis fauentibus militibus. Nam eis macro cõmendans autẽ prędixerat.Et hæc qdem agebantur per menses sex:quibus agrippa i his infortuniis habebatur. Tyberius ãt reuersus in capreas:febriũ ardore corripitur:& primũ quidẽ mediocriter:sed in peius egritudine procedente contrariã de eo spem habebat euodus amãtissimus ei oium libertoꝝ.Is iussit ad eũ filios eius adduci.Oportere nãq; dicebat: ut cũ eis loqueretur:anteq; terminũ uitæ susciperet.Erant aũt illi filii:nõ qdẽ ꝓprii sed adoptati:nã drusus eius filius iam fuerat mortuus:cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus:& Caius germanici fratris filius:iam adolescẽtibus:& liberalibus apprime disciplinis institutus:q ẽt & populo honorabilis erat & carus ꝓpter germanici patris eius uirtutẽ.Nã hic ad magnũ honorem apud populos fuerat sublimatus: propter mãsuetudinẽ morum:& ꝓpter affabilitatẽ qua cunctis gratus extabat.Et cum ipse clarus esset:non se tamen pferebat:sed omnibus par esse uolebat.His igitur rebus non solum apud populum:sed ẽt apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc ẽt unusquisq; diuersarũ gentiũ:alius confabulationis gratia alter fide ac mansuetudine quã in eius moribus motibusq; ceruebat:ad amorẽ fuerat excitatus.Cęterũ eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est:nõ sicut assolet:ut principi placaretur:ficto dolore monstrato:sed uera cuncti tristitia merebant. Nã eius mortẽ unusquisq; propriã suã reputabat:ita eius mores eiusq; colloquia cũctis hominibus grata fuerãt. Vnde ad filiũ quoq; ipsius amor cunctoꝝ fauorq; puenerat:maxime aũt ois militia eius amore tenebatur:ita ut gloriã reputarent pro eo mori si ratio postularet quo ipse susciperet principatũ.Sed tũc tyberius euodo iussit: ut sub ipso diluculo infantulos illos adduceret.Ipse autem diis primis supplicabat:ut ei signum manifestum ostenderent quisnam post eũ in impiũ succederet:festinans qdẽ ut nepoti suo principatũ relinqueret maiorẽ tamẽ credens sua snĩa:suoq; consilio diuinæ dispensationem prouidentiæ:ideo a diis sibimet demonstrari desiderabat.Supplicãti deniq; illi omen tale monstrat:ad illũ uidelicet uenturũ esse pricipatum:qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscens:mittit ad nepotis sui pedagogũ: iubens ut primo mane pueꝝ ad se perduceret:putans ulla re numinis superare sententiam.Sed deus econtra de imperio decernebat.Illo igitur talia cogitante:ecce dies illuxit:& iubens euodo: ut quisquis foris eẽt infantulus: eũ ad se primitus euocaret:illeq; egressus:Caiũ ante tabernaculum reppit:nã tyberius necdum aderat:ciborũ acceptiõe tardatus.Ille aũt ignorãs totũ quid agebat: qdq; tyberius cuperet:ueni inquit: uocat te pater.Et hoc dicto:eũ in tabernaculum intro duxit. Tyberius autem ut uidit Caium:tum primũ intellexit maiestatis supernę potentiã:& q; non sit in hoium potestate de imperii constitutione decernere. Tunc ille primũ lamentatus est semetipsum quidem:q; eius consilium fuerat infirmatum: & ei potestas

ordinandi quẽ uellet ablata: Tyberiũ aũt nepotẽ: q̄ nõ ſolum de imperio decidiſſet: ſed ẽt ipſam ſalutẽ & uitã agere non illi ſine piculo fore cernebat: ad hæc ẽt inuidiam illi ex cognatiõe futurã eſſe. Nam timore uel odio ſuſpectum fieri Caium rebatur: tam ex eo q̄ principatũ accipere feſtinauerit: quã ex eo q̄ eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet: credẽs: quaſi feſtinaturũ in ſe redigere poteſtatem. Et tunc qdem in his malis erat tyberius ex illo euẽtu augurii: quod ei prẽſagum fuerat: eo q̄ eius nepos amiſiſſet imperiũ. Vnde multum anxius: ſe quoq; culpabat: q̄ illud auguriũ poſtulaſſet accipere: & q̄ cũ liceret de hac uita meroribus liber abſcedere ignoratiõe futurorũ: per ſuã ipſius imprudentiã factum eſſe: ut cũ infœlicitate magna: & magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet ualde turbatus: q̄ impetum ad quos nollet cernebat eſſe uenturũ, pugnauit cũ animo ſuo: ut huiuſmodi uerba loqueretur ad Caium. O fili inquit cũ habeã propinquiorẽ tyberiũ: tamen tibi ex mea ſentẽtia deorũq; decreto: imperii cõtribuo poteſtatẽ. Rogo aũt te: ut nihil aduerſus aliquẽ recorderis: qui mihi in principatu adminiſter extiterit: uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem ne aliquẽ ledas pp̄ me: q̄ te ad tantam ſublimo magnitudinẽ dignitatis: neq; circa tyberium minus aliqd charitatis exhibeas: q̄ te & cognationi debere cognoſcis: & mihi: q̄ tibi tantorũ bonorũ auctor exiſto: ut dignam uiciſſitudinẽ meę circa te beniuolentię reddas: & ſimul tyberium cures: ut ẽt cõ ſanguinitati quod debes exhibeas: & munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras: cum tibi eum feceris adiunctum. Nam ſolitarius quiſq; amplus pater periculis maxime cum in tanta rerum celſitudine quiſq̄ fuerit conſtitutus: ad hæc quoq; qa nec dii impunitũ qcq̄ reliquũt: quod cõtra fas aut ius: aut cõtra fœdus naturę fuerit perpetratum. Et hæc quidem tyberius loquebatur. Caius autẽ & ſi ficta locutũ tyberiũ ſenſerat: & ip ſe longe aliter in animo gerebat: tamen pro tpe benigne reſpondit: & facturũ ſe omnia pollicetur. Cęterum in imperiũ ueniens: & tyberium extinxit: & ipſe nõ poſt multũ tẽpus inſidiis interemptus eſt. Sed hęc poſtea. Tunc autem Tyberius Caium ſucceſſorẽ in principatu pronuncians: paucis diebus aduiuens uita defungitur. Imperauit autem dies. iii. menſes: vi. annos. ii. & xx. Caius aũt quartus romanorũ efficitur iperator. At romani audiẽtes tyberii mortẽ: hilares agere cœperunt: pſpero letificati nũcio: non tamẽ ad credendum: uel ezercendum gaudium fiduciam gerebãt: nõ quia forte nollent: nam multis ſuis pecuniis comparare diligerent illum nũciũ uerum eſſe: ſed timuere: ne ſi falſo nuncio concitati gaudia ſua ꝑderent: ab illo cogniti perirent. q̄ eius morte gauderẽt. Plures qppe ille nobiles romanorũ extinxerat. Nam erat importabilis: in ira irreuocabilis ad quicquid perpetrandũ cupiditas impuliſſet: & ſine ratione quoq; iudeorum occaſionẽ inueniens: in oĩbus quę facienda decernebat aſper agreſtiſq; conſtabat. Ob hęc illi mortem eius audientes ſuã lętitiam manifeſtare uerebant. Interea marſias agrippæ bonum deportans nuncium: cum in balneo reperiſſet: iã egredienti noto ei ſigno dato hæbreaq; lingua locutus: mortuus eſt inquit leo. At ille uerbũ intelligens: gaudio cœpit extolli. Tibi inquit ſuper oĩa ꝑ hoc etiam bono nuncio gratię abundantes repoſitæ ſunt: tantum ut uera ſint quæ dicuntur. Tunc centurio qui agrippę cuſtodiendo ꝑerat: intendẽs tam feſtinationẽ marſiæ qui aduenerat q̄ gaudiũ agrippæ quod ex eius uerbis illi contigerat: ratus nouitatem quandam ſignificatam interrogabat eos quid uellet ille ſermo qui fuiſſet allatus. Illi tantiſper ſecretum auferre trepidabãt ſed dum urgeret: nihil heſitans indicauit agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autẽ gaudium magnum ille ſermone pręcipiens q̄ ẽt proſperitatẽ ex hoc agrippę cernebat conuiuium ponit. Eis epulantibus: potuq; indulgentiore procedente: uenit quidã dicẽs uiuere tyberium & intra paucos dies in ciuitatem uenturum. Tunc centurio aſpere ual

de illo ſermone turbatus: ꝓpter quod cernebat morte digna q̃ geſſerat: q; morte cęſaris audita: cũ illo uincto gaudẽs cõuiuiũ celebrauerit: ex lecto ponit agrippã. Tu iquit fallere feſtinaſti: mortẽ iperatoris falſo denũcians: ſed ſcito hũc ſermonem pœna tui capitis expiãdũ. Hęc dicens: cõfeſtim ligari iubet agrippã: & cõſtringi arctiore cuſtodia. Et nocte qdẽ illa agrippa in malis fuerat cõſtitutus: ſequẽti uero die per oẽm ciuitatem de morte tyberii ſermo firmatur: & iã iamq; hoies illũ ſermonem cõfidenter ac publice ꝓferebant. A caio quoq; deſtinant' æpiſtolę: una quidẽ ad ſenatũ: mortẽ tyberii nũcians: altera uero ad piſonem cuſtodẽ tunc tpis ciuitatis: in qua iubebat agrippã ex militũ au ferri cuſtodia: & ad domũ tranſferri in qua primitus habitabat: anteq; haberet' in uinculis: & ibi tũc interim erat in remiſſioni cuſtodia. Sed caius poſtq; romam uenit tyberii corpus ſecum adducens: iuſta ei fecũdum morem patrium opulẽter magnificęq; celebrauit. Agrippã uero cum ipſa die cuperet abſoluere: antonia prohibuit: nõ odio aliquo circa uinctum: ſed opinioni conſulens Caiiſue putaretur mortẽ tyberii gratanter accipe ſi eũ tam celeriter abſoluiſſet: quẽ ille euinxerat. Verũtamen non multis diebus ꝑterem tibus: eũ accerſiuit in domũ tondiq; ꝓcepit: & ueſtibus cultuq; mutato: dyadema capiti eius impoſuit & regẽ confirmat tetrarchiæ philippi: donans ei ẽt liſaniæ alterã tetrarchiã. Pro catena uero ferrea quam gerebat aureã ei parẽ pondere cõdonauit. Magiſtrũ aũt ęquitũ in iudea cõſtitutoꝝ maxillũ deſtinat. Verũ ſecundo anno Caii cęſaris agrippa poſtulat: ut nauigare permitteretur ad ꝓpria: quo prouinciam ſibi cõmiſſam: & aliqua neceſſaria certo diſpenſans moderamine: reuertatur. Et ꝑmittente imperatore: uẽit in patriã: & ꝓter ſpem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo & in hoc cunctis apparebat: quantam habebat in omnibus fortuna licentiam. Omnes ẽt hęſitabant cõparantes penuriam hominis in quam tempore priori deuenerat: & ꝓſperitatem pręſentem qua fuerat ſublimatus. Pleriq; etiam beatificabant hominem: q; nõ fuerit defraudatus recuperatione fortunę. Alii etiã pene incredibilia putabant: licet ſuis intuerentur obtutibus. Tantaq; quippe i Agrippa rerum mutatio cernebatur: ut quorundam mentes uerterentur in dubium. Cap. XVI.

Erodias aũt ſoror agrippę quę herodi cuncta fuerat: tetrarcha enĩ erat iſte galilęæ ꝓuincię & transiordanẽ poteſtatẽ fratris ex inuidia non ferebat: q; eũ in maiori dignitate cerneret q̃ maritum: & q; de prouincia quidem cum fuga diſceſſerit: debitum non ualens abſoluere: reuerſus autem eſſet cum ampliſſima dignitate. Cõtriſtabatur igitur grauiterq; portabat: tantam mutationẽ fratris: maxime aũt quando eum intuebatur cum regalibus inſigniis ĩcedentẽ: atq; hincinde circũferre multitudine populorũ: infœlicitatem ſuæ tollerabat inuidię. Sed uiri ſui concitabat: exhortando: ut romã nauigaret: ſimilemq; ſibi dignitatẽ imploraret a cęſare: intolerabilẽ nãq; ſibimetipſi uitã eſſe firmabat: ſi agrippa filius Ariſtoboli q culpatus a patre: mori meruerit: inopia magna compreſſus: ita ut aliter non poſſet euadere creditores niſi nauigatiõe diffugeret: atq; hoc modo patria decedens: cũ regali fuiſſet dignitate reuerſus: ipſe uero cũ eẽt filius regis: & frater eius qui tetrarchiã illã ante poſſederat: unde magis ei cognatiõis iure deberet' ſi ederet ĩ humilitate priuatę degens uitæ. Quod ſi antea nihil herodẽ cõtriſtabat: q; minorẽ honorẽ parente proprio poſſideret: ſaltẽ tunc excitari deberet cõſanguineitã præclariſſima dignitate: neq; ſe pati debere ſuperari ab eo: cui pecunia ſua ſubuentũ eſt: cõfuſioniq; debere deputare ut ille pręiret honoribus: q anteriori tempore ſua ſuſtentaba' miſericordia. Verũ romam inquit pergamus: nec laborĩ percentes: nec ſumptibus: nõ enim pro auro re peritura debemus prohiberi: ne ad honores ualeamus ampliores aſcẽdere: ſed omne quicquid nobis eſt expẽdamus: ut regnũ ualeas adipiſci.

Ille uero repugnabat ociũ diligens & qetẽ & molestiã romę declinans:moliebaꝫ eam ratiõe deplacare.At illa quanto uidebat eũ quiescere cupientẽ:tanto amplius instabat: iubẽs ne aliquid agendũ prætermitteret:quo posset regnũ a cæsare promereri.Hisigiꝫ illa nullo mõ cessabat donec sepius fatigando:in eũ suã fecit trãsire sententiã.Ille igitur ꝓparans opulẽter uniuersa:& nihil sumptibus parcẽs:nauigat romã:simul secũ herodiã adducens.Agrippa uero intentionẽ eoꝝ intelligens:uel qualiter ꝓparabantur attẽdẽs: ẽt ipse seipsum ꝓparabat.Cũ aũt nauigasse eos cognosceret mittit ẽt ipse romã quendã de libertis suis nomine fortunatũ:plurima cęsari munera deportantẽ:& epistolã aduersus herodẽ.Ipsum etiam instruit:quę ore proprio caium edoceret oportunitate reperta. Qui cum subsecutus esset herodem: epistolas cęsari reddidit.Nã simul in dicearcheam uenientes: caium apud baias non inueniunt:quę ciuitas est parua campanię.v.stadiorũ interuallo distans a dicearchea.Habitacula quoq; ibi iperialia opulenter constructa sunt opibus diuersorũ per tẽpora pricipum magnifice perornata.Lauacra callida illc locus exhibet:aquis ex terra ultro manantibus:aptis saluti corporũ:quos ibi lauari contigerit.Caius autem mox ut herodẽ suscepit & primũ sermõem cũ eo cõmiscuit:cõfestim agrippæ suscepit epistolas:qbus accusationes continebantur herodis. Accusationes ãt erant huiusmodi:cõsiliũ habuisse herodem cum seiano aduersus tyberium :& cũ artabano partho aduersus caium.Probamentũ aũt huius rei dicebatur:q; haberet herodes cõstructionẽ imensam armorũ.que.lxx.milibus pugnatorum suffeciret:hãc in armamẽtario herodis repositam dicebat asseruari.Quibus lectis motus caius percontatur herodem:si uerum esset quod de armis nunciaretur.Ille uero cũ aliter dicere nõ posset:ne ueritate cõuinceret:respondit esse arma.Tunc cæsar uerã credẽs accusationẽ tetrarchiam eius abstulit:& agrippę regnũ cõiunxit:sed ẽt oẽs eius opes similiter agrippę cõtribuit: ipm aũt eterno condẽnauit exilio:habitaculũ illi constituẽs in lugdunensi galliæ ciuitate.Cognoscẽs uero herodiadẽ agrippæ esse sororẽ: opes & alia q̃cunq; ꝓpria esse ꝓbarentur ei restituit: arbitrans in cõsilio uiri cõsciã non fuisse tutabatur enim eã q; sororem agrippæ cognouerat.At illa:tu quidem inqt iperator magnifice satis sicut dignitatem tuã decebat hæc mihi largiris:ueꝝ ego tuo uti nõ possum beneficio:tuisq; mũeribus ꝓpter dilectionẽ qua marito meo cõstringor:cui socia in ꝓsperitatibus existẽs iustũ non existimo:ut eũ in hac fortuna derelinquã. Tum ille magnitudinẽ animi eius indigne ferens:statim eam cũ Herode misit in exilium:eiusq; substãtiam Agrippæ cõtribuit. Et Herodiadi qdem pro inuidia quam circa fratrem gerebat:& Herodi ob id q; mulieres oratiões & uanitates aduertit tale iudiciũ ex ꝓuidentia diuinitatis illatũ est.Caius aũt primo quidem ac sequẽti anno magnifice rebus utebatur:& mediocrem semet exhibẽs:fauor illi per dies tã apud romanos:q̃ apud cęteros subiectos amplior augebaꝫ. Sed ꝓcedente tẽpore magnitudine dignitatis:humanum perdidit intellectũ:& sese uolebat diuinitate quæ uera est honorari. Cap.XVII.

i Illo tẽpore cũ in alexandria seditio ꝓueniret inter iudæos ibidẽ habitantes: atq; paganos:terni ex unaquaq; parte legati mittũtur ad Caium. Cap.XVIII.

e Erat uero inter alexãdrinoꝝ legatos unus:Appio nomine:q iudæos plurimũ blasphemabat:multa qdẽ & alia dicẽs:illud aũt eos præcateris accusabat:quoniã cęsaris honores haberent oino cõtẽptui.Nã cũ romano imperio subiectos:templa Caio fundare altera cõstituere:atq; alia sicut diis celebrare firmaret:a solis iudęis duci ꝓclamat ingloriũ:debere quoq; istos simulacris honorare cęsarẽ: nomenq; eius habere iurabile.Hęc igitur appione:& alia hmõi durissima ꝓlocuto:quibus eum in superbiã eleuari posse cẽsebat.Philo econtra suscepit:q pręerat legationi iudęoꝝ uir in oibus

utiq; magnę gloriæ: nã alexandri alabarchæ germanus extabat philoſophiæ quoq; nõ expers: idoneus ẽt defenſare cauſas: & perorare q̃cunq; accuſationibus ſubiacebãt. At hunc ex ſecretario Caius iubet excludi: abſentemq; fieri. Nã indignatione ſucceſſus eſt: ut crederetur aliqd ſeuiſſimum perpetrare. Tum philo egrediẽs e ſecretario dixit ad iudæos qui forte circa illum fuerãt: ut aio confidentes exiſtereut: neq; caii furore terrerent nam ꝓpe eſſet ut ipſis operibus deũ repugnare clareſceret. Cap. XIX.

Interea Gaius grauiter ſerens: q; in tanto deſpectu apud iudęos ſolos exiſteret legatũ in ſyriã mittit Petroniũ ſucceſſorẽ uitellio: iubens ut cũ numeroſa manu iudæam inuaderet: & ſi quidem ſponte ſuſciperent eius ſimulacrũ: erigeretur in tẽplo dei: ſi uero reſiſtere molirentur pugnando ſuperans: id ipſum inuinctanter efficeret atq; ita Petronius in ſyriã decreta cęſaris exigens ꝓgebat: ut mãdatis cęſaris miniſter exiſteret. Cũq; auxilia plurima quanto potuit cõgregaret duaſq; romanæ militiæ legiones aſſumeret: ptolomaidã uenit: ibiq; hiberna peragens: ut primo ueris tẽpore ꝑlium poſſet agere cũ iudęis: inde quoq; cõſilium ſuũ cęſari ꝑ litteras intimauit. Ille aũt laudabat eius ſententiã: iubens ut nullo modo prętermitteret: & ſi minus obediẽtes eſſent: ptęliũ iudęis intentius importaret. Interea iudæorum multa milia ueniunt ad petronium in ptolomaidam deprecantes: ne ad ſolutionẽ: & ad tranſgreſſionẽ paternę legis cogerentur. Si aũt modis oĩbus ſtatuiſſet ſimulacrũ in hieroſolymã inferre: ibiq; cõſtituere: ſemet ipſos primitus ſi placeret interimi poſtulabant. Neq; enim poſſumus inquit quoad uiuimus rem iſtam admittere: quę nobis ne fieret interdicta eſt: ab eo legiſlatore: cuius auctoritatẽ non ualemus omnino cõtẽnere: neq; illas cõſtituriones paruipẽdere poſſumus: quos proaui maioreſq; noſtri uſq; ad ſuum interitũ ſeruare. Petronius aũt reſpondit. Si in primis eſſem: ut meis uterer ad agendũ quod oporteret cõſiliis: iuſta uobis ad me hęc eſſet oratio: nũc aũt cęſare iubẽte incubuit mihi multa neceſſitas: eius decreta cõplendi: ne ſi contẽpſero: aliud ꝑiculũ maius incurrã. Tũc iudæi: quoniã inquit ita ſapis o petroni: ut tranſgredi cęſaris mãdata nõ audeas: neq; nos legis diuinę ꝓcepta tranſgredimur q uirture maiorũ noſtroꝝ & laboribus inſtituti: nũc utq; ſine tranſgreſſiõe uiuimus: neq; in tantã auſi ſuerimus nos ꝓcipitare neqciã: ut q̃ a deo interdicta ſunt fecerimus: uel aliquibus bonis illecti: uel metu mortis adacti ſed fixũ aio tenemus ut ꝓ ſeruatione legis nr̃æ cũcta picula ſubeamus. ſpem gerẽtes fortiſſimã deũ nobis auxiliaturũ in ꝑſeuntia: & mercedẽ poſtea reddituꝝ: ſi ꝓ eius cultura fuerimus aliqua mala ppeſſi. Si uero uoluerimus tibi obedire: nõ ſolũ ifamiã debilitatis incurrimus q timore tranſgreſſores legis efficimur uerũetiã inaniter offendimus deũ: q ẽt te iudice multo ãtigor tpe cenſet eſſe q̃ Caius. Tũc Petronius cõſiderãs ex uerbis eoꝝ inmutabile firmũq; ꝓpoſitũ: & ſine pugna non poſſe caii ꝓcepta pficere in eius erigẽdo ſimulacro: nec ſine multa cęde negociũ illud euadere: aſſumẽs oẽs amicos: & cũcta ſua ſeruitia: in tyberiadẽ pgit uolẽs iudęoꝝ & cõſtituta cognoſcere uel cuiuſmodi eẽnt: uel qualibet ordinibus haberent. Iudęi uero magnũ qdẽ ſibi ex bello romãoꝝ cernebãt imiere piculũ: ſed magis iudicabãt ſubigi: q̃ ipſi efficerẽt in deũ. Multa itaq; milia petronio in occurſum uẽiũt ad tyberiadẽ undiq; cõfluẽtes: & ſupplicatõibus utebãt ne cogerẽt ad talia: neq; pollueret ciuitas erectiõe ſimulacri. Ad hęc Petrõius: & pugnabitis iqt cõtra caſarẽ: neq; illius potẽtiã neq; ueſtrã reputantes infirmitatẽ. At illi: minime nos inquit pugnare diſpõimus: uerũetiã ſumus mori añ parati: q̃ legis nr̃ę mãdata ſoluamus. Simulq; in faciẽ ꝓſtrati pimi ſe paratos eẽ firmabãt. Et hæc qdẽ ꝑ dies. xl. gerebãt: culturã quoq; terrę negligẽtes cũ maxie tps exigeret. Nã iã ea pars ãni uertebat: qñ ſolẽt ſemia terræ mãdari tãtus qppe eos fauor moriẽdi accẽderat ne ſimulacrũ aliqd põeret in ciuitate. Talr igit rebus habẽtibus ariſtobolus agrip

pæ regis frater:& elicias maior:& alii quoq; optimi uiri ex eadē ipsa familia: & plures de primatibus ad petroniū uenere deꝑcantes ut bene de negocio ꝑsenti consuleret:neq; de tantæ multitudinis ꝓditione cogitaret: quin potius scribēdū Caio decerneret:signi ficans īmobilem animū iudæoꝝ:neq; eos cōstitutionē simulacri uelle susci pere:omnem quoq; culturā terrę negligere:sed in occursum suū uenisse:& pugnare qdē nec uelle nec posse:mori tñ incunctanter paratos:anteq; transgressores suæ legis existerēt:deberē igi tur consuli:ne in aliud intenta multitudine:terra inculta remaneat:& postea per inopiā latrocinia perpetrarent̄.Fortassis enī possit Caius tyberius emoliri:& nihil crudele de cernere:neq; alia disponere qbus ad seditionē populus excitetur.Et aristobolus quidē: aliiq; q cū illo erant:talibus petroniū depręcant̄.Petronius uero instante aristobolo & cęteris:uidens quoniā non pro rebus minimis supplicant:uidens ēt iudæoꝝ constantiā seuū quoq; ratus:ut multa milia hominū per ipsum darent̄ ī mortē:si uellet Caii furiæ ministrare:simul ēt se deū ostēsuꝝ:& cū pessimis postea speciebus aduiuere:multo me lius iudicat:ut scriberet caio:aut eius animum mitigans:ut nihil ꝑ eū iniquū continge ret:aut si forsitan indignatione cōmoueretur q; eius minime mādata cōpleuerit:& ad uersus eum aliquid mali decerneret:bene contentum esse iudicabat pro meliore causa: & ꝓ tanta hominū multitudine subire discrimen.Conuocans igit̄ in tyberiadā magnā multitudinē iudęoꝝ::nam multa milia illuc fuerant congregata:& cōstituens in circui tu cunctas milicias & turmas:uisus est primo nō suā:sed cęsaris ꝓferre sententiā dicēs: timere se iracundiā caii: ꝓinde accessuꝝ ad pficenda q̄ sibi ꝑcepta sint oportere se firma bat: q tanto fuisset ex eius beneficiis honore sublimatus:ut nihil cōtrariū eius uolunta ti perageret.Verū non arbitror inquit iustū esse ut salutē honoremq; meū non ꝓ uobis qui tā plures estis ipendā: nec permittā:ut per me paternæ uestræ legis instituta soluan tur:neq; adeo dignitatē tēpli dei contēnere:ut ꝑ potestates principū:iniurię uestris reli gionibus ingerantur:sed scribā ad Caium uestras illi uoluntates intimans quantū pos sum cām adiuuans:& uestrū in bono propositū:& spero qa aderit deus:cuius potestas potior est oi humano molimine: humanaq; uirtute:potens est enī:& nos in cōseruatio ne legis uestræ ꝓtegere: & me tutari:ut nec ab ipsis ēt excidā humanis honoribus:q; si ēt exasperet̄ forsitan Caius:ut irā suā in me uellet effundere:summā omne piculū:oēm miseriā:quęcūq; corpori possit infligi:ne uos tantos ꝓ rebus optimis ꝑeuntes intuear. Ite igit̄ unusquisq; uestrū ad opus ꝓpriū: & terrę uestrę culturā impendite.ego uero ro mā litteras destinabo:& oia ꝓ uobis:tā ꝑ me q̄ ꝑ amicos:quæ rei conueniant agere nō omittā.Hęc dicens: iudæoꝝ dimitti congregationē iubet ut culturę terrę diligētiā ex hiberent:Oēs aūt nobiles populos alloquio adhortabat̄ ut spē meliorē gererent.Et ille qdē hoc mō multitudinē letificare festinabat.Deus aūt suā manifestauit repente ꝑsen tiā & adiutoriū suū in oibus fore petronio.Simul enī ut finem loquendi fecit: consurgit ingens descendit pluuia ꝑter spē oium.nā illo die ab ipso solis ortu serenitas magna cla uerat:nullumq; signū pluuię in cęlo fuerat uisum:sed ēt ois annus magna fuerat aridi tate siccatus:ita ut desperatio fuisset exorta:non solū pluuię:sed ēt si unq̄ posset cœlum tectū nubibus apparere.Tunc igitur ēt ꝑter cōsuetudinē tanta inundatio uenit aquaꝝ ut iudæis spes magna fuerit ī nullo frustratū iri petroniū ꝓ eoꝝ negocio laborantē.Pe tronius aūt amplius obstupuerat:uidens manifestissime deū iudæoꝝ se consolaturum ostendere:& multū suā declarasse īiam:ita ut nec illi forte contradicere ualerent:qbus religioni nostræ reluctari tota laboret intentio.Scribit ergo ad caiū postulans: ne tan ta milia hoium cōtemneret:quæ non possent sine bello & ingenti cędę a transgressione suę religionis impelli:perire quoq; tanta tributa quæ ab illa gente darentur:memoriam

ēt nō bonā romani nominis in posteriora tēpora relinqui: sup hoc quoq; uirtutē diuinā iudęis præbere pfidiū. Nā ꝓbatū esse firmabat ꝓ iudæis euidēter indiciū. Et Petronius qdē hmōi litteras destinauit: Agrippa uero rex iā enī tunc romę fuerat amplius in amicicia Caii gratiaq; crescebat. Et forte quadā die epulū ꝑparauerat cæsari: ubi magnam ꝑpenderat diligentiā: ut oīum in cibis elegantiā uinceret: oēsq; suauitates: & delicias studiosius ꝓuideret ita ut non solū cæteros anteiret adinuentiōibus epularum: sed nec ipse Caius multū cupiens ei posset equari. Tunc Caius admodū admiratus tā ingeniū eius q̄ magnificentiā animi: q; sup uirtutē suā sumptus expēderet ut sibi placeret: uoluit munificentiā agrippæ remunerare. Tū itaq; ex deliciis & uoluptate: ac uino hilarior effectus cū ab agrippa ad potū inuitaret: & primū inquit quā tibi honorificētiā exhibui ꝓ beniuolētia & fauore quē circa me semꝑ habuisti: ut etiam apud tyberiū periculū ingens incurreres, uerū quia in oībus te uideo & uirtute ꝑditū: & nos amore superātē: indecoꝝ existimo tuo circa me studio superari. Volo itaq; quod antea minus feci: modo pficere: & tantas tibi munerū copias attribuere: ut magnū nomen tuis opibus: & tuis accedat honoribus. Et ille qdē hæc dicebat: existimās q; posset aliquos redditus sibi denodare: uel ciuitates exhibere. Ille aūt quāuis ꝓparatū haberet: quod petere cupiebat: timens uero suam noluit aperire sententiā: sed cōfestim respondit caio: qa neq; primo lucro: sed eius gratia delectatus: ut contra tyberii ꝑceptū studiū accuratiōis ei ipenderet: neq; mō se aliquid agere intentione lucri: sed sola eius gratia semꝑ fuisse contentum. nā & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata: q̄ si tua inqt uirtute tuaq; potentia minora sunt: meo tñ hoc est accipientis merito & dignitate mea: multū cōstat esse maiora. Caius aūt obstupescens eius continētiā magis instabat: ut diceret quod sibi cuperet donari. Ille quō inquit o domine magnanimitate nimia dignū me muneribus tuis existimas, postulē: nihil qdē quod ad diuitias opesq; pertineat: nā me anterioribus tuis munenbus admodū locupletē reddidisti: sed illud peto: quod tibi & opiniōem pietatis efficiat: & diuinitis mereat auxiliū: una etiā mihi gloria fuerit apud audientes: q; nihil a te petierim: ad usus ptinens temporaliū rerū. Postulo igit: ut erectionē statue quā in tēplo iudeorum faciendā petronio præcepisti: ultra nolis effici. Et ille qdē licet periculosum existimaret illud exposcere: nā nisi rectū quod petebatur iudicaret cęsar: nihil aliud nisi mortē auferret illa petitiōe: ergo quāuis periculosum esse censeret: tamen cōtentis aliis sibi necessariis: & utilibus: illud a cęsare postulauit. Caius aūt: tū ab eo q; ab agrippa taliter fuerat accuratus: qa indignū existimabat mendax corā tantis arbitris apparere: ante quos alacriter compellabat agrippā: quod uellet expetere: paululū sui penitens: mox uero uirtutē agrippæ miratus: q; suū regnū non redditibus nō pecuniis non alio quocunq; munere amplificare cupiuerit: sed pro conseruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebrāda interuentor exiterit: concessit: ac scribit ad petroniū: laudans qdē eū: q; exercitus instruxerit: pugnareq; cū iudeis fuerit ꝑparatus: & oī nisu laborauerit iniuncta perficere. Verum statuam inquit: si te contigerit erexisse: ut cōstituta est pseueret: si uero necdum erecta est: nihil ultra fatigandū exercitū: & auxilia dimittenda: teipsum uero ad ea quæ missus es curanda conuenit ꝓficiscī: nā ultra iā opus nō habeo ut erigatur statua. Hoc enī agrippæ gratię cōcessum esse uolo: uiro honorabili mihi semꝑ: sed nunc amplius honorando. Et caius qdē talia scribit petronio: anteq̄ seditio maior oriret. Nā ita iā mentes oīum tumebant: atq; talia uoluntatū eoꝝ indicia monstrabant: ut si forte contrarius nuncius adueniret: parati essent apertū bellū gerere cum romanis. Sed caii amicus erat obnoxius turpitudini: alienus bono cōsilio: & in oībus quæ facienda decerneret: ita magis pertinax ad implendū: moderari se nullomodo sciens: sed beatitudinē iudicans;

si oē quod sibi esset uoluptati pficeret. Postea scribit petronio hmōi uerba. Quō inquit dona quæ tibi iudęi dedere: meliora iudicas: q̄ mea cōplere præcepta: & cūcta quæ illis libita sunt studes efficere: mea mandata cōtemnens: iubeo tui temetipsum iudicē fieri: & eligere qd debeas patī q̄ me ad tantā iracundiā cōcitasti: ut exēplū efficiare cūctis & p̄sentibus & futuris q̄, nullus audeat iperatoris mādata cōtēnere. Hanc igit epistolam destinauit qdē petronio: non tn ipso uiuente perducit. Petronius aūt tardius eā aliquā to suscepit: remoratis nauigio portionibus: intantū ut ēt ante hanc epistolā alias petronius litteras accepisset in qbus de morte cæsaris certior redderet. Nō enī obliuisci poterat deus tantoꝝ periculorū: quæ petronius cū alacritate magna subierat: ut iudeis in honore eius religionis gratiā præstitisset: & caiū de medio auferens: mercedē illi dignā ꝑ illius ipietate restituit cooperatus est aūt petronio. Nā tanta illi dilectio compata est: tā romę: quā in uno quoq; regno: ut dei gratia super eū euidēs appareret. Romæ quoq; senatori ordinis & quotquot dignitatibus eminebāt: tā uirtutis merito: q̄ odio Caii: quod ꝑpter eius crudelitatē iniquitatēq; conceperant: circa petroniū magno fauore ferebat. Mortuus aūt est: non post multū tēporis quā fuerat epistola scripta petronio: in qua eū morte damnarēt. Causam aūt ꝑ quā extinctus est: & totū ordinē infidiarū: narrabo ꝓcedente sermone. Petronio uero primo uenit epistola: mortē iudicans Caii: post aliquantū uero ꝑs ea in qua propria manu semetipsum interimere iubebat. Vbi miranda est diuinę clementię ꝓuidentia quō sine ulla dilatione tantā illi retributionē mercedis indulserit ꝓ honore quē exhibuit templo dei: & pro adiutorio quod iudæis pręstitit: ut ꝑ eū beneficiū salutis acciperent. Cap. XX.

Contigit ēt ꝑ id tempus iudęis illis q̄ in mesopotania & babylonia habitabāt ualde magna calamitas: ubi quoq; multa cędes accidit: quanta nūq̄ ante refert in historia. De qua cuncta diligenter absoluā: ut causas ipsas ex qbus ꝓuenit insinuē. Neerda dicit babylonię ciuitas: admodū populosa: habens circa se plurimā fecundāq; regionē: q̄ cū aliis plurimū bonis tū ēt hominibus referta est: hostibus quoq; ipsa dicit inadibilis. Nā eā eufrates undiq; circumueniens: in medio continet uniuersam. Ad hæc ēt mœnibus est munita firmissimis. Est aūt alia ciuitas: cuius nisibus uocabulū est: circa eiusdē fluminis fluenta constructa: unde iudęi quoq; natura confidentes locoꝝ: censum quē solent in honore dei tribuere: ibidē custodiendū illo tēpore deponebant. Sed ēt alia munera decora tēploꝝ illis ciuitatibus habuere: nā eis ueluti pœno: uel promunctorio munitissimo securius utebantur: hinc aūt in hierosolymam cum ꝑs expeteret pecunias dirigebāt. Plura quoq; inde hoium milia pascebant. Erāt itaq; duo qdē hoies: asineus: & anileus nomine neerdatienses qdē genere: & inter se germani fratres. Hos p̄ceperat mater: nā patre orbati fuere: ut nauiū operarent uelamina: quia non indecoꝝ apud eius dē loci ciues hoc opus habebat: ita ut ēt plures apud iudæos uiroꝝ: eis exerceātur operibus q̄ usui marino ꝓficiant. Hos quadam die magister qui eidem operi præerat: apud quē ēt ipsam artē didicerant: de aduentu & tarditate culpauit: in eosq; uerberibus ultus est. Illi ergo grauiter hoc ferentes: arma quęcunq; in eius domo seruabant abripiunt: & ꝓgunt in quendam uicū: q̄ diruptio fluminū uocabat: ubi optima solebant pascua germinare: ea q̄ ibi reposuerūt. Quo facto: congregantur ad eos plurimi iuuenes: quotquot egestate laborant. Hos armis instruunt: ipsi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandā sibi extruentes arcem: demandat uniuersis: q̄ ꝑ illa pascua armenta sua ductabāt: ut eis censum redderent: atq; ex hoc & cū eis amiciciam haberēt: & aduersum hostilē qdē populū si forte ꝓrumperet auxilio se fore firmabant. Illi uero dicto obaudientes fuere: nō enī aliter facere ualebant: & ex pecoribus mittebāt quantacūq; iubebant. Hinc ꝓinde

manus illis & uirtus amplior accedebat: & potestatē habebant quęcūq; animus uellet efficere: alios fugare uel ledere: alios regere uel curare: non solū incolas regionis: sed ēt quos sorte traulire contingeret: nomēq; eorum fornidolosum satis habebatur & p dies singulos de eis sermo crescebat: donec ad regē parthorū usq; peruenit auditus. Satrapa uero babyloniæ postq̄ ista cognouit uoluit eos in ipsis initiis reprimere anteq̄ eis licencia crescente malū amplius oriretur. Et congregans manū quāplurimā potuit: sed ēt ex parthis: babyloniisq; quāplurimos, aduersum eos repente: tendebat: nolēs eos num ciū sui anteq̄ ueniret accipere: per occulta ductans exercitū. Et ueniens in quēdā nemorosum locū: ibidē latuit. Et sequenti die (illucescebat nāq; sabbatū: quo iudęi nihil operant) ratus est resistere non auturos: atq; hoc mō sine pugna uinctos posset abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locū: ut cū proximus fieret statim in eos irrueret. Sed asineus sicut forte cū aliis nōnullis confederat: ante quos arma fuere iacentia: o uiri inqt: hinnitus equoꝝ meas aures allapsus est: nō equaꝝ amore: sed equorū uiros uehentiū hinnitus existere nā ēt strepitū frenoꝝ simul aduerto. Vereor itaq; ne nos circūfusi hostes aggressi sint. Sed citius q̄spiā ex uobis spectatū p̄currat: q uobis qd nā illud sit manifeste denunciet. Opto aūt falsa me locutū fuisse: & deceptū potius ueri similitudine sonitus: quā uera sensisse. Et ille qdē hmōi uerba locutus est. Cū ecce simul qdā adueniunt spectabili negocio: & celeriter accurrentes: neq; tu inquiunt falleris: sed integre coniectasti: quę aduersus nos gerunt. Ab hostibus circūdati quippe sumus dolo: nihil brutoꝝ animaliū differentes. Nā plurimus equitatus inuadit: eo præsertim tpe: quando nudi omnibus armis extamus: ob id: q̄ lex paterna uacare nos: & nihil agere præcipiat. Asineus porro non secūdū speculatoris sniam q̄ deberet fieri decernebat: sed legale magis existimās: ne dimissis manibus pereuntes leticiā hostibus exiberent: oportere iudicabat: ut nō sine hostiū ultione operarent. Arma itaq; corripit: alios q circa illū erāt simili ter adhortat: cos in audaciā excitans: ut uirtutis memores: hostes itinere fessos inuaderent: atq; impetū facientes: multos obtruncant: alios effugauerūt. Nā eos securitas qua se putauerant quasi cūcta parata reperturos: ignauos & molles effecerat. Parthorū aūt imperator cū ei tale nunciū aduenisset: obstupefactus super illoꝝ fratrū audacia: desiderauit eos uidere: & cū eis miscere colloquiū: & mittit ex armigeris fidelissimū q diceret quō impator Artabanus quāuis lęsus a uobis & q̄uis sua p̄uincia depredata: tñ nulla circa uos indignatione qua debebat accensus est: sed consideratione uirtutis uestrę magis in uestrā gratiā factus attonitus misit me: dextrā uobis fidemq; p̄biturū: ut ad eum ueniatis: & eius habeatis amiciciā: nullū dolū: aut insidias formidantes: dona ēt se daturū p̄mittit: & honoribꝰ sublimare: ex qbus potētia uobis maior accrescat. Tūc asineus ipse qdē distulit: sed fratrē suū anileū cū muneribus mittit q̄ prępparare potuerūt. Et ille qdē ita perrexit: atq; p̄ueniens: ad speratorē ingreditur. Artabanus aūt audiens anileū uenisse: interrogabat causam: cur ēt asineus non simul aduenirent. Cūq; audisset q̄ timore suū aduentū subtraxerit: tunc per deos cœpit patrios cōtestari: nihil se mali facturum in eos: si se eius cōmitterent fidei. Inter illos barbaros esse solet indicium: ut nunq̄ quisq̄ inter eos postq̄ dextram prębuerit mentiat: nec quisq̄ de fide dextrā dantis dubitauerit. Et artabanus qdē ista gerens: mittit anileū persuasurū fratri: ut ad eū ēt ipse pariter adueniret. Agebat aūt hęc imperator: opus habens illis fratribus: pro tutamine illius satrapię: p̄pter quod in illa regione facile possent ab eius imperio decedere: ut anteq̄ tale aliquid cōtingeret: ipse illos per amiciciā occuparet. Timebat ēt ne in babylonia plurimi se asineo coniungerēt: & ille manu ualida congregata præsertim in illis locis tā munitissimis: facile se a persarū imperio defensaret. Et ille qdem talia reputans: dimittebat

anileū. Anileus aūt persuasit fratri: intimans ei munificentiā & alacritatē ip̄eratoris: tū ēt iusiurandū quod ei p̄rabuerat: proinde ad artabanū cū alacritate pergebant. Ille aūt cū gratia magna eos susc̄ipiens: admirabat̄ asineum: q; ita magnanimus extitisset: cum corpus possideret ad uidendū breue: & quod contentui ab intuentibus haberet̄: eiusq; prudētiā strenuitatēq; cōsiderans: ferē ad amicos dixisse: quod maior esset anima corpore tā minore. Ostendensq; asineū uni ductoꝝ suoꝝ abdagati noīe: atq; eius nomen indicās: omnemq; uirtutē & strenuitatē eius intimans: qualis extitisset in bello: Abdagates postulabat permissum sibi contribui: ut eū occideret: atq; iniurias eius & depopulationes quas in ꝓuincias cōmiserat: ultū issset. Non pmittā inqt ip̄erator hæc fieri in eū ui rū q mea fide p̄sumens: dexteram a me iurationēq; deoꝝ accipiens: uenire ꝓperauit. Tu qa uir bonus extas in bello: nihil periuriis meis opus est: ut parthoꝝ iniurias ulciscaris: descendentē uero si cupis in sequere: eum si poteris ui belli supato. Mane itaq; facto: accersiri iubet asineū. Tp̄s tibi est inquit: o iuuenis ad ꝓpria descendendi: ne forte pluri mos ad te ductoꝝ irrites: & sine mea cōscientia pereas. Cōmēdo aūt tibi babyloniæ regionē: ut eā ledi a latrōibus nō pmittas: sed tua uirtute a malis oībus defendat̄. Dignus nāq; sum a te optimo hoīe hāc reciprocationē accipere: q tibi fideles amicos oīno seruauerim: neq; ad eos attendi: q fuerāt ad tuū interitū irritati: sed ad salutē tuā tutandā sedulo festinaui. Hęc dicēs eū donatū muneribus cōpetētibus: in ꝓpriā destinat regionē. Ille aūt domū reuersus: opida cōstituit & castella: q̄ prio fuere restaurādo cōfirmat: atq; ita ex breui magnus effectus est: tantaq; p eū negocia gerebant̄: quanta nunq̄ ab alio ante ipsum geri potuerūt. ergo fuerat factus: ut ēt ab ipsis parthorū ductoribus honoraretur: q ad illā regionē p tēpora mittebant̄. Nā solā babyloniorū honorificētiā habere minorē ducebat: quā suę uirtutis merito debere iubebat exolui. Omnia igit̄ negocia q̄ in mesopolitamia gerebant̄: ex eius ptāte pendebāt: & amplius eius fœlicitas p annos xv. amplificata crescebat: & bonoꝝ oīum uigore ac flore pollebat. Sed dū tali ꝓsperitate fruerent̄ subito maloꝝ illos occupauere principia: q̄ hmōi de causis acciderūt. Postq̄ eni strenuitate ac uirtute ad magnā puenere potentiā: conuertunt̄ ad iniurias ppetrandas: & trāsgressiones paternaꝝ legū: cupiditatibus in trāsuersum agētibus. Deniq; parthoꝝ quendā ductorē inuadūt q ad gubernandā illā missus fuerat regionē. Quē ēt ꝓpria uxor fuerat comitata. Hæc cū in aliis pluribus rebus laudabilis extitisset: tūc pulcherrime cūctas fœminas anteibat: ita: ut magnū decoris miraculū spectantibus apportaret. Hāc anileus siue pulchritudinē eius auditu cognoscens: siue ꝓprio uisu ꝓspiciēs: adamauit. Deinde cœpit insidias eius uiro p̄parare: eūq; hostiliter inuadēs interimit: illā aūt abripiēs sibi cōiunxit. Quę mulier haud eqdē sine magnis calamitatibus anilei domū ingressa est sed tā ipsi quā asineo fratri: magnorū malorū deportauit aggerē per hmōi causam. Cū enī illa post mortē uiri deoꝝ suorū simulachra sumpsisset: q̄ more paterno tā ab ipsa quā uiro eius religione colebant̄: cœpit ea domi habere: & simili ea cultu uenerari: sed ēt cū alicubi forte pgebant in exteras regiōes: secū illa simulachra portabat. Et primo qdē latenter hunc ritū religionis exercebat: postea uero cœpit ēt marito monstrare: quali mō uel lege deos illos cū primi sui coniuge coleret. Tū socii corū: q ab eis inter primos honorabant̄: primū qdē inter ipsum anileū locuti sunt: qa non deceret hæbraico ritu cōtēto: & neglectis suis legibus eā mulierē accipere: q̄ cōtrario ritu aliā religionē habens: interdicta sibi sacrificia diis extraneis exhiberet: debere illū aiebant rebus suis bene consulere: ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus illa celebrari permitteret q̄ se regnūq; suū pessundaret. Sed cū nihil ꝓficerēt talia cōmonentes. uirū ēt quēdā illorū q maxime inter eos honore fungeretur: quomodo ampliore fiducia

locutus sit: interemit. Ille uero moriens: male dixit ipsi aníleo: fratriq; ipsius asíneo: cum ctisq; sociis: ut similiter ab hostibus interirēt: ipsi qdē: q; tale in se facinus ꝓpetraret: illis aūt q; non ꝓhibuerint neq; ullū auxiliū tulerint homini ꝓ legibus paternis: & pro tota gente proloquenti. Cuius mortē oēs qdē grauiter ferebant tolerabant tñ non ob aliud: nisi quia illoꝝ potentia ad infœlicitatē ducebatur. Cū aūt cultura ēt deoꝝ parthoꝝ au dissent: ultra tolerandū non esse iudicabant opus anilei q; in legē patriā iniuriæ gereban tur. Itaq; plurimi congregati ad asineū accesserūt: & cū magnis uocibus increpabāt di centes. Bene qdē esset: si neq; primū tale aliquid fieret. Sed qa iam factū est: saltē nunc correctio consequat: anteq̄ illud peccatū tā illi: quā cęteris oibus adducat interitū: eiq; exprobrabant ꝓpter nuptias cū alienígena muliere confectas: contra cōsuetudinē legis ipsoꝝ & superstitionē mulieris q̄ ad iniuriā dei sui fuisset inducta. Ille autē: q̄uis peccatū fratris cognosceret magnoꝝ maloꝝ fuisse cām & fore: uerūtn uictus cōsanguinitatis fa uore tolerabat: ueniāq; fratri dabat: q; fortiore malo libidinis uincebat. Sed cum plures ad eū p dies accusatiōes a pluribus aduenirent: tū de his anileo loq cōpulsus ē: increpās eū & qescere de cętero iubens ab illis operibus: & ut mulierē ad sua propria: parentesq; reuocaret. Sed nihil eoꝝ uerboꝝ p̄cipiebat effectū. Mulier aūt sentiens tumulū q ꝓpter se populos obtineret: uenenū inter cibos dedit asineo. Quo ille accepto: defunctus est. At illa sine ullo timore postea degere cœpit: solū sui iudicē habens: quem sentiebat suo amore constrictū. Porro aníleus solus regni moderamina excipiens: exercitūq; sumens: uicos mitridatis inuadit uiri apud parthos in primo loco cōstituti: & regis artabani filiā in coniugio possidentis. Vbi cū irrumperet: oīa p̄de dedit: & multas pecunias inde: mul tosq; captiuos abripuit: & numerosum pecus abduxit: & alia plurima q̄ ad diuitias opu lentiāq; ptinere noscūt. Sed cū hæc mitridates audisset: q; talis in suis uicis p̄da & capti uitas fuisset effecta: grauiter ferens: q; ipse ante nihil lesisset aníleū aníleus uero q; exor diū tantæ sumpsisset iniurię: tanta in se dignitate contenta: cōgregans q̄plurimū potuit equitatū: sed ēt ætate feruentiū nō minimā manū: aduersus aníleū uenit: & cōtendebat: ut cū eo bello decertaret. Sed anteq̄ ad eū uēisset: i quodā uico occulte castra disposuit: ut inde ꝓxima die in hostes irrumperet: quō sabbatū illucescebat quoniā a iudæis ocio & uacuitate exercet. Aníleus aūt ista cognoscens a quodā hoie syro: alienígena ex alio uico q cū alia integre nunciaret: tū ēt uicū intimabat: ubi mitridates mansionē fecerat milites itaq; paratos faciēs: castris egressus est: cūctis ignorātibus q; aduersus parthos tenderet. Et circa noctis fere quartā custodiā hostes inuadit: alios dormiētes obtruncat: pleroscq; in fugā conuertit. Mitridatē aūt uiuū tenens: secū ducebat sup asinū nudū ipo nens: quod ualde ignominiosissimū apud ꝓthos habet. Cūq; ad locū ꝓpriū puenit hor tabant amici ut mitridatē extingueret. Sed contra ipsum cōsiliū ille aliud dicebat: non rectū esse dicens: ut mitridatē extingueret: uirū primo genere apud parthos ortū: & ne cessitudine connubii apud regē Artabanū magnifice honorabilē: nunc aūt ut cūq; tole rabile censeat cē quod factū est: quoniā ac si iniuriatus est mitridates: uerūtn beneficio salutis: erit se liberantibus gratiā debiturus: si uero quicquā patiat: nequaq̄ regē artaba nū patiēter laturū: sed magnā cladē iudæis ꝑportaturū babylōia cōstitutis. Parcere itaq; illi melius uidet: & ꝓpter consanguinitatē qua regi cōiunctus est: & ꝓ tanta dignitate qua inter suos honorabilis ac magnus habet. Et ille qdē talia incōtiōe loquēs: oibus p suasit. Dimittit igit mitridates. Sed ei reuertēti: eius mulier exprobrat: nisi festinaret ut pote regis gener in tāta dignitate cōstitutus: supplicia sumere de his q cōtumeliā inges sissent. Turpe nāq; illi esse dicebat: ut salutē eligeret postq̄ captiuus in manus hominis uenit: & nūc aut ultū ire suā iniuriā intēderet: aut se p deos iurare cōiugi federa solutura.

Has ille exprobratiões p dies ſingulos minime ferens magnanimitatẽ ẽt mulieris metuẽs:ne inter eos cõiugiũ ſolueret:nõ ſponte qdẽ neq; uolẽs cõgregãs manũ quã plurimã potuit aduerſus iudęos tendebat in ollẽnã:ſalutẽ eſtimans:ſi parthus impune fuiſſet a iudęis repulſus belli certamine. Anileus aũt ut cognouit ad ſe tendẽtẽ cũ multa manu mitridatẽ:ingloriũ iudicauit ſi in locis ſuis maneret:& non magis anteueniens hoſtes occurreret:ex proſperitate prima confidens:iterũ ſe pugnaturũ credens:audentibus uirtutis ẽt robur accreſcere. Multi itaq; ſe illi ſuperioꝝ exercitus cõiunxere:ſperãtes p̃dã ſe ſicut antea relaturos:& ipſa prima facie horrorẽ hoſtibus illaturos. Pergũt itaq; illo die ſtadia.xc.p loca uaſta & inaquoſa iter faciẽtes. ſed medio die ardore ſolis ingens ſitis iudęos occupat. Mitridates ãt apparẽs cõtinuo:feſſos itinere:ac ſiti fatigatos inuadit. Illi nec eſtũ: nec arma ferre ualentes ꝓfugiũt. Parthi uero inſequentes:magnã cędẽ faciũt: iudæoꝝ multæ miriades occumbunt. Anileus aũt: & quotquot circa eũ erant:in ſilua ſe recipiunt. Mitridates itaq; magnã uictoriã ſumens:magno gaudio cœpit exultare. Congregaſ aũt ad Anileũ infinita multitudo hoium peſſimorũ:& ſuã ſalutẽ paruipendẽtiũ quos Anileus ſuſcipiebat:uolẽs ex his recõpẽſationẽ efficere multitudinis q̃ bello perierat:ſed haud ſane ſimiles illis:q bello perierãt. Nã erat uulgus inexercitũ. Sed tñ cũ hac multitudine irrupit in uicos babyloniorꝝ:eoſq; paſſim depopulaſ Tũ babylonii q̃ſ ad bellũ parati:mittunt tñ in Neerdã:ad iudæos qui ibidẽ habitabãt:tradi ſibi Anileũ expetentes. Illi uero nequaq̃ illoꝝ ſermonẽ accipientes: ꝓuocabant eos ad pliũ. Verũtñ aditũ legatis babyloniorꝝ pmiſere:ut ad Anileũ pueniret:& cũ eo qcqd uellẽt ꝓtinus loquerenſ. ſtabylonii locũ integre ſpeculantes:quo ſe cõſtituerat Anileus:& cũcta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadunt:necant quantoſcũq; reperiunt:ipſumq; Anileũ obtruncant: atq; hoc mõ babylonii iniuriis Anilei: & grauedine liberati ſunt. Impreſſio nãq; eis illa magna cõſtabat: odio quo circa eos detinebaſ. Nã pene ſemp inimicicias exercebãt. Cã uero huius ire fuit lex eorum paterna:quã ille oppugnabat:& ꝓpterea ſibi ſemp inuicẽ emulabanſ: unde ſuoꝝ quiſq; oportunitatẽ inuenerat ab iniuriis nõ parcebat. Tũc itaq; hoc mõ pereunte Aníleo cœpere babylonii iudęis inſtare. Illi uero & grauiter ferẽtes ipreſſionẽ babyloniorꝝ: & repugnare pœnitus nõ ualentes:in ſeleuciã cũ ſuis oibus emigrarũt. Seleucia ciuitas eſt ad modũ opulens & decora:quã ſeleucus nicanor fabricatus eſt. Habitant aũt eã macedoniꝝ plurimi: & græcorũ abũdantiſſimi. Eſt ibi ẽt ſyriorũ nõ minima multitudo. In hãc igitſ iudæi refugiũt:& p .v. qdẽ annos illeſi: & inexperti maloꝝ fuere. Sexto uero anno:nã babylonię corruptio eoꝝ magna cõtigit & ruina:& ob hoc plurimi in ſeleuciã magis magiſq; cõfugiũt: eos amplior ibi clades ſuſcepit: ꝓpter cãm quã breuiter enarrabo. Gręcis in ſeleucia habitãtibus aduerſus ſyros ex maxima parte inimicicię uſtæ gerebãtur:ſed græci ſemp ſuperiores extabant. Tũc itaq; cohabitabant eis & iudæi q aduenerant. Syri aũt ſeditionẽ mouentes:cœperũt ſuperiores exiſtere ex cõſenſu & auxilio iudæoꝝ: hoium cõſiderate ſe in periculo p̃cipitantiũ: & intentionẽ ſolã ad bellũ gerendũ habentiũ. Tunc iudęi hac ſedítione ſuperant. Illi uero nullã aliã rõnẽ cernebant:qua poſſent ſtatũ ſuũ priſtnũ digni tate reformare:niſi ſyros a iudæis ſeperarent. Vnuſquiſq; igitur eoꝝ uerba faciunt ad ſyros cũ quo qſq; ſe familiaritatẽ habere cernebat:atq; hoc mõ pacẽ inter ſe:amiciciamq; cõponũt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte pacta qbus & pax & cõcordia ſeruareſ inſtituũt: atq; hoc mõ inuicẽ exhortãtur:ut cũ iudęis bellũ gerãt. Quos ex cõſtituto repẽte inuadũt:interimuntq; ſup quinquaginta milia hoium. Pereunt igitur oẽs p̃ter admodũ paucos:q̃ forte aut amicoꝝ aut uicinorũ miſericordia conſeruati ſunt. Et cũ iã ibidẽ uiuere nõ poterant:diſcedunt exinde in theliſontẽ ciuitatẽ uicinã ſeleucie: ubi conſuetus

eſt parthoꝝ rex ꝑ ſingulos ānos hiberna pagere:ubi ēt plurimæ eius opes:& plurimus regni cultus aſſeruat. Nulla tñ tā eis ſpes uiuēdi fuerat derelicta:nā ēt ibi ois gēs iudęo rū terrore regis p̄mebatur. Nō enī tam babylonios q̄ ſeleucos formidoloſos habebant: ſed ēt ois multitudo ſyrorū:quę in illis locis habitabat ad ipſum cū ſeleucis loquebantur:ut bellū gererent cū iudęis. Ob hoc ergo diſcedunt ēt inde in Neerdā:& in niſibis: & ꝓpter munimentū illarū ciuitatū tutos ſe eſſe poſſe cenſebant. Sup hæc ēt habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea qdē q̄ circa iudęos babyloniæ conſtitutos:acta ſunt huiuſmodi fuere.

INCIPIT LIBER.XIX.ANTIQVITATIS IVDAICAE. CAP.I.

Caius nō in ſolos iudæos:qui in hieroſolymis fuere:& eos qui in his regionibus habitabant:iniuſtitie ſuę demonſtrabat inſaniā:ſed per oēm terrā & ꝑ oē mare ſuper eos p̄cepta deſtinabat:quaqua uerſum imperiū romanū ꝓtēdit:& pluribus cūcta calamitatibus adimpleuit:quales ante nūq̄ hiſtorię ꝓdiderūt. Maxime aūt oium roma cladē ꝓpetiebat:quā in nullo honorabiliorē cęteris ciuitatibus eſtimabat. Nā cū oēs exteros libenter tractaret:haud alias non ita ſenatū:& oēs quanticūq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi conſtabant. Multa ēt crimina perpetrabat aduerſus equites romanos. Quidā hoc dignitatis noſe cenſebantur:opibus aūt pene pares ſenatoribus exiſtebant:ꝓpter quod ēt in cōuentu ſenarus intereſſe ſolebāt:quos uade inhonoros habuit:plurimoſq; ex eis morte dānabat:quoꝝ ēt pecunias auferebat. Nā multas ēt cædes non ob aliud:niſi ut eorum auferret pecunias perpetrabat Diuinū uero ſibi cultū & honores uolebat nō cū hoibus exhiberi:ſed ēt in tēplū Iouis ueniens: quod capitoliū qdē uocant:magis uenerabile aūt illis eſt oium temploꝝ: fratrē ſe iouis eſt auſus appellare. Sed ēt alia quæ grebat:non erāt furoris aliena. Nā ēt ex dicearchia ciuitate q̄ i campania cōſtituta eſt:ad meſanā q̄ alia quoq; eſt maritima ciuitas:graue putās ut remis tranſitū faceret putanſq; ſubiieere ſibi āt hoc clemētū poſſe:uelut domino maris exiſtente:talia ēt uolebat fluctibus gerere:qualia ſolet terra natura ſuſtinere. Voluit ergo & a litore ad litus ſtadia ferme.ccc. in medio mari:& intra tā uaſtū ſinū pontē conſtruere:ſup quē carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed ēt temploꝝ paganoꝝ nullū dēſpoliatū reliqt. Quæcūq; enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere:uel alio quolibet opificio pulchra ſimulacra: atq; oīmodo ānathematizata:deferri iuſſit ad ſe. Non enī alibi pulchras res eē dicebat oportere: niſi in pulchriore loco. Hunc aūt romā eſſe firmabat. Non ſolū aūt ſuā domū:ſed ēt hortos aliaq; ſua habitacula ubicunq; terrarū italiæ cōſtabant: ex talibus replenerat ornamentis. Nā ēt iouē olimpiū qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur:quē fidias ataneus fecerat auſus eſt in romanā tranſferre ciuitatem:nec tñ ad effectū res ꝓducta eſt:architectis dicētibus ad Meminiū regulū:cui res illa fuerat ꝓperata:eo q; ſi illud moueretur ſimulacrū:aliquid malū poſſet accidere. Fertur aūt Meminius ēt ꝓdigiis ꝓpter hoc multis acceptis diſtuliſſe negociū. Verūtamen eiuſmodi uerba ſcribit ad caiū:unde periculū mortis illi ꝓtinus imminebat: euaſit tñ quō Caius morte ꝓuentus eſt. Intantū ēt proruperat eius inſania:ut cum ei filia fuiſſet exorta:eā ꝓducēs in capitoliū ſup genua ſimulachri cōſtitueret:communē ſibi natā:iouiq; confirmans:duos patres uni proli cōſtituens. Et hęc illū talia perpetrantē:plā nefas hoies tolerabant. Molitus eſt ēt ſeruos ad accuſationē excitare dominoꝝ:quęcūq; uellent impublicū crimina deportare. Ille aūt q̄cunq; illis peſſima oriebant in animos

nulla ꝓhibebant dicere ratione:cernentes gratū illi fore:qcqd mali dixissent: ita:ut ēt claudiū auderet polideuces seruus eius accusare:& ille patiebat aduersus patriū suū geri capitale iudiciū:sperans ēt ipsum quo faciliorē potentiā aduersus cæteros adipisceretur extinguere:non tñ assecutus est quod uolebat.Repleta igit uniuersa republica diuersis malis:diuersisq; calumniis ex audacia seruorū aduersus dominos ubiq; insidię gerebāt: ab aliis qdē ut suas iniurias ꝓ his q̄ passi sunt defensarent:ab aliis aūt ꝓuenire hoies cupientibus cū sibi ab eis ꝓ culpis suis aliquod suppliciū imminere sentirent.Proinde quō corruptis legibus & hominibus in afflictione eō stitutis:nō paruū beatitudinis momentū: illius mors hominis apportauit:sed ēt genti nostrę:q̄ breui iā ois interiret:nisi mors illū celeriter occupasset:uolo sup eo cūcta differere.Nā alias de deo quoq; magnā fidelitatē confert hoibus:& solatiū in calamitatibus constitutis:at ēt correctionē his: q putant ꝓsperitatē esse ꝓpetuā docetq;:ne rebus secūdis quisq; pessime cōmutet: sed uirtute studiū esse ꝓcolendū. Vias eqdē tres mors illa parauerat:& harū unusquisq; uiri boni primatū in cōsiliis habebāt. Emilius enī regulus ex corduba hiberię ciuitatē originē ducens:congregauerat plurimos:ut siue ꝓ illos:siue ꝓ semetipsum alacriter Caiū interimeret:alterius aūt principatū gerebat Cassius chereas tribunus:sed ēt minutianus non paruā partē hoium ad hoc opus cōgregauerat.Cā aūt erat illis odiū:quo circa Caium uniuersi tenebant.Et regulus qdē iracundiā eius & iniusticiā qua in cunctos utebantur horrebat.Gerit qppe indignatiōis aliqd animus liber ut iniquitatē ferre nō ualeat.Hic ergo cū multis aduersus Caiū cōsiliū capit:cū amicis & cū aliis:q efficaces ei uidebant ad cām.Minutianus aūt:ut lepidū ulciscereturamicū suū:hunc enī cū aliquibus suis cōciuibus Caius extinxerat.Sup hoc quoq; sibi timebat:ne a Caio similiter pateret.Nā uidens ex aliis exemplis sibi mortē imminere: festinabat suū ꝓuenire periculū. Chereas uero cōfusionē suā & Caii obprobria non ferebat:qbus eū arguebat:q; quasi nihil in se fortitudinis gereret: insup ēt plurimū sibi ꝓ singulos dies imminere cernebat. Mortem quoq; Caii oēs honestū opus & liberū:libenter excipere reputabant:cęteri uero cupiebant sup hoc habere cōe cōsiliū uidentes tantas iniurias: & exemplū paruū dari cupientibus principatū. Oēs ergo ut tantis cladibus liberarent; desiderabant aduersus Caiū aliqd geri:decereq; ad talia negocia bonos uiros accedere:pro salute pietatis:& imperii macula auferenda:aiebant cū suo discrimine. Sup oia aūt chereā ad opus gerendū excitabat melioris famę cupiditas:& qa cernebat facilē sibi aditum fore ad Caiū: tribunus nāq; erat:& ꝓ hoc se oportunitatē reperturū putabat:qua perimeret Caiū.Interea ludi curules agebant:circa q̄ spectacula magnū gerit a romanis studiū.Concurrūt enī ala criter ad circū & ꝓ qbuscūq; rebus opus habuerint:ab iperatoribus congregatione facta deposcūt.Illi uero q; multitudini non iudicant resistēdū:cōfestim grate petita cōcedunt.Rogabant itaq; tunc Caiū:cū oi intentione postulationibus utentes:ut cēsuum releuationes efficeret:& grauedines cūctas auferret.Ille uero nolebat ista concedere.At illi uoces amplius eleuabant.Tū ille diuersos ꝓ diuersa loca mittens: iubet clamantes abripi:& sine ulla dilatione cōfestim interimi.Et ille qdē talia iusserat:qbus aūt ꝓceptū erat:iussa cōplebant.Plurimis itaq; ꝓ hac cā morientibus:populus spectās:clamare cessauit.Tunc oibus suæ facultates in cōtentu fuere uidētibus alios ꝓ suis opibus ad integritū ꝓuenire. Hæc & hmōi chereā excitabant: ut magnanimiter ingrediretur cām: & insidias quas parauerat caio pficeret:ut eū tā neqter aduersus hoies exasperatū reprimeret.Et sępius cōuiuio Caii uolebat rē aggredi:& tñ cōsideratiōe reuocabat:nō secernēs iuenire oportūitatē:qualē negocio tāto esse iudicabat:uerens:ne frustra ad tantū opus accederet:sed ita rē moderabatur:ut cōsiliū sui animi cōsequeretur effectū.In hoc igitur

multo tpe militabat:nō l'benter conuersationē sustinens Caii.Cū aūt eū constituisset Caius sup oēs publicas functiones:& cætera alia q̄ Cæsaris erāt: inferenda thesauris:p illud oē opus a rato negocio priuabaē.In quo tñ maiorē sibi uirtutē iplendi opis aggregabat: q̄ more suo magis rebus utebaē quā Caii obediebat iperio: parcebat enī humilibus:atq; depressis.Vnde ad iracūdiā quoq; ꝓuocauit Caiū:ita ut eū de mollicie prius: & de socordia criminaret:non ualentē sicut ipse uellet pecunias congregare.Contumelias igiē illi plurimas ingerebat:& mulierbria oppingebat nomina:oī cōfusione plenissima.Et hæc q̄dē:cū in aliis increparet ipse magis gerebat:in q̄busdā celebrationibus mysteriorum: quas ipse constituerat.Stolas nanq; muliebres induebatur & circampositionem complicatorum crinium adhibens:aliaq; quæ ad ornamentom cultumq; muliebrem pertinent:ipse sustinens:huius confusionem criminis audebat aliis exprobare. Chereas autem : quando hęc uestimenta Cęsar sumebat indignatione ferebatur: maxime cū illa uestimēta ministris irridentibus redderet:ita ut ēt tribuni in derisionē eū haberent & obprobriū.Nā cū sumpturi essent ministri a Cęsare muliebria uestimēta ꝑdicabāt:aliquas ut cōsueti erāt ad lusum illū ꝓferre facetias.Propter hoc ēt ei fiducia maior accessit:ut socios quosdā acciperet:q̄busse ostēderet nō ꝓ causis minoribus indignari.Nā erat ēt Pōpidius senatorius: q̄ pene p oēs ordines & gradus administrationis trāsierat.Epicureus āt erat:& ꝓpter hoc:ocii & quietis studiosus.Hūc dimidius inimicus eius accusauit eo q̄ posset caiū maleloqs turpibus infamare & eo assumēs quintiliā mulierē q̄ in rebus scenicis erat pp pulchritudinē clara:& pulchritudine plurimos; amoré habebat & studiū:nā ēt ab ipso Pōpidio diligebaē:accusatio aūt fuerat falsa . Illa uero graue iudicāte testimoniū in cā mortis aduersus amatorē ꝓferre:puniri eā dixit debere dimidius.Tū Caius excitatus iubet chereā fine ulla dilatione cōtinuo tormentis examinare quintiliā.Nā & i rebus capitalibus:& ubicūq; tormētis opus eēt:eodē cherea utebaē: ꝓpter quod eū crudelius arbitrabaē ministeriū exhibere:timētē: ne ab eodē mollicie & socordie culpareē.Quintilia itaq; dū ad tormenta duceret:cōsociorū cuiusdā pedē calce deprimens:signauit eos debere cōfidere: & nihil de tormētis eius pœnitus timere.Chereas tñ eā ac si nolens adegit:timēs pp illā ipse subire periculū.Et nihil differēs: eā inconspectū Caii deducit:fedatā tormētis atq; deformatā ut ēt ab amatoribus suis fine ulla uoluptate uideret.Tūc Caius illā specié nō sustinēs:sed admodū cōpassus quintilię:eo q̄ grauiter tormentis fuisset affecta:liberā crimine:absolutāq; ꝓnūciat: & cū ea simul Pompidiū.Ipsam ēt pecuniarū dono mūeratur:unde illi solatiū eēt: pp quod graiter erat debilitata tormētis.Nā nō solū sanitas eius corporis supplīciis corrupta erat: sed ēt pulchritudo defedata.Hęc igitur grauiter chereā cōmouerūt q̄ p eū hoies torquerētur.Vnde quoq; suā iracūdiā nō sustinēs dixit ad clemētē:atq; papiniū:quos; clemēs q̄dē sup militiā cōstitutus erat.Papinius sup eos q Caii fuere custodes.O clemens inqt minus fecimus in agēdo q̄ p iperatore cōstabāt.Nā ēt eos q aduersus eius principatū coniurationē fecerāt multa ꝓuidentia uigilātes:& laboribus desudātes:alios q̄dē extinximus:alios aūt tormētis affecimus:intantū:ut ētipsi caio miserabiles uiderētur.Ita nostrā militiā cū nimia seueritate tractamus.Tacēte aūt clemēte:grauiter q̄dē se ferre quę iperabantur:tā oculis erat quā uultu: & colore manifestus:uerbis aūt insaniā iperatoris aperire iniustū esse iudicauit.Chereas aūt clementē ꝓuidēter ꝓparās:cœpit fiducialibus uti sermonibus & ad eū enarrabat mala:q̄ ciuitatē: & illud obtineret iperiū:& q; uerbo q̄dē caius illos; esse cā malorū diceretur:si uero qs q̄ rē inquit cū ueritate discutiat:inueniet o clemēs q; ego sim totius mali cā:& hic papinius:& tu:q romanis & uniuersæ humanitati ꝓ bonis oia tormenta:& oēs clades ingerimus:non imperiis cōpulsi Caii: sed

nostra in

noſtra in hoc uolũtate ꝓgreſſi. Feſtinemus igit᷑ cõprimere tãtũ iniuriatorẽ in ciues: ſocios: oẽſq; ſubiectos: cui nos miniſteriũ exhibeam⁹: & ueluti ſatellites atq; carnifices ad eius crudelitates iplẽdas exeamus: & arma q̃ aduerſus hoſtes ꝓferre debemus: i noſtros ciues cõuertamus: nõ ꝓ libertate: nõ ꝓ iperio romano: ſed ꝓ ſalute eius: q ſuę iniquitati feſtinat cuncta ſubiicere. Nã ſimul & noſtra corpora & noſtras conſcientias p ſingulos dies polluimus tormẽtis & ſanguine miſeroꝝ: donec etiam alter aliqs inueniat᷑: q in nos quoq; tale caio miniſteriũ exequat᷑. Nõ enĩ ꝓpter hęc q̃ gerit cũ fauore circa nos cõuer ſabit᷑: magis aũt cũ ſuſpitiõe. Ad hæc ẽt cũ pereuntiũ multã ſtragẽ effecerit: nõ enĩ po terit caĩi unq̃ ſeuicia terminari: quõ non iudicio in talibus cauſis intẽdit: ſed ſola libidine ad hominũ cædẽ ipellit᷑: tũ demum ẽt nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc cle mẽs cõſiliũ chereę manifeſtius approbabat: taceri aũt iubebat: ne in plures ſermo ferre tur: & diffuſis paſſim rebus q̃ gererent: anteq̃ res cõſequat᷑ effectũ: ſecreto ꝓdito: & inſi diis ꝓpalatis: ipſi ducerẽtur ad pœnã ſed tpe ꝓcedente rẽ ſpei cõmittere: ut oportunita tẽ fortũa tribuente opus nouiter adimplerent: ſe tñ dicebat p ſenectutẽ non poſſe auda ciã gerere: ad tantũ negociũ inchoandũ. His uero q̃ a te o cherea tractata dictaq; ſunt: cautius aliq̃d fortaſſis inueniã: decentius aũt qs potetit inuenire. Et ꝯclemens qdẽ conti nuo mutare ſniam: oĩa quę audierat: queq; ipſe dixerat: cœpit efferre ꝓplurimos. Che reas aũt formidans: perrexit ad Sabinũ: extantẽ uirũ dignũ: quem ẽt libertatis cognoue rat amatorẽ: & propterea diſpoſitiones illoꝝ tẽporũ hoſtiliter abhorrentẽ. Opus itaq; putans ut celeriter quæ cogitabat inciperet: oportunũ eſt ratus: ut cum eorum cõicaret maximo duce timore: ne a clemente ſecreta ꝓderentur. Sup hæc ẽt dilationes tẽporum aliq̃d cõtrarii reputabat allaturas. Cũ aũt libenter Sabinus ad talẽ cogitationẽ talemq; uoluntatẽ conſentiret: tunc qdẽ tacere ſe dixit: & ad nullũ de tali re ſuam proferre uolun tatẽ: nec manifeſtaturũ eſſe firmabat: ſed ſi aliq̃d inqt uiriliter uolumus efficere: nihil di latiõis pœnitus detur. His igit᷑ dictis: exinde cõuertunt᷑ ad minutianũ: ipſis qdẽ ſtudiis & uirtute parẽ: & ſimilia ex animi magnitudine cupientẽ: conſanguineũ tñ caĩi: ſed ſuſ pectũ ꝓpter mortẽ lepidi. Multam nãq; inter ſe amicitiã Minutianus lepiduſq; poſſide bant: & ꝓpterea etiam ipſe timore periclitabatur: ne ſimiliter eum perimi contingeret. Erat quippe Caius oĩ nobilitati terribilis: ut putaretur aduerſus unũquẽq; ſingulari in ſania prupturus. Propter hoc enĩ alterutri ſibimet erãt p reꝝ neceſſitate formidini: & uo luntatẽ quã circa odiũ Caĩi gerebãt ĩdicare nõ poterant. Ob cuius utiq; ſuſpitionẽ: nec deuotionẽ ſibimet aperte ipendere ꝓſumebãt. dũ igit᷑ cõueniſſent: & Minutiãо honorẽ ſicuti prius exhibuiſſent: erat enĩ dignitate ꝓclarus ciuiũ & cunctoꝝ ore laudatus: inter principia ſermonũ ꝓcedẽs ille uerba fecit ad chereã: reqrens quod ſignũ illa die ꝓcepit. Per totã nãq; ciuitatẽ grata chereæ uidebatur iniuria: quã ꝓ ſiguorum datiõe ipſe porta bat. Et ille inter uerba iocanda nihil motus: Minutiano reſpõdit: eiq; ſermonẽ de rebus talibus faciẽdũ eſſe cõmiſit: & tu mihi inqt da libertatis ſignũ. Gratias ago tibi: qui me amplius acuiſti: q̃ ego p memet ĩplere cõſueui. Neq; mihi ſermonibus iã pluribus opus erit: ſed hoc ſufficere iudico: ſi ẽt tibi idẽ placeat quod & mihi: qñ ẽt priuſq̃ cõueniremus: eius noſcimur fuiſſe cõmunionis. Vno itaq; gladio ſum accinctus: q ſufficere poſſit am bobus: in quo eõſenti fortiter: & accedamus ad opus. Princeps aũt ſi uis ipſe cõſiſto: iu bens operibus imminere. Quod ſi cepero tui cooperationẽ ſolatii: ꝓſequar graſſatione fer ri cõceſſa mihi te cõfirmante fiducia: p hoc enĩ ipſum quoq; ferrũ efficacius ſolet exiſte re. Impellor enim ad actum: non pro his quę patior ego: dũ ſpe ipſe circũferar. Nõ utiq; hęc lenitas mea pericula tantummodo me conſiderare permittit: dum & liberæ patriæ: atq; legibus: & ademptæ uirtuti: & tantę condoleam peſti: quę cunctos ſimul propter

caiũ appræhẽdit. Dignus enĩ ſum apud te iudicẽ fide rerũ hmõi: qñ ẽt tu ſapere talia cõ probaris. Tũc Minutianus cõſiderans ardorẽ ſermonũ eius: libenter amplexatus eſt: & eius audaciã approbauit atq; laudauit: & uale dicto cũ uotis eũ p̃cibuſq; dimiſit. Quidã enĩ aſſeruabant ea q̃ cogitabantur quodã auſpicio fuiſſe firmata. Nã dum chereas ingrederetur curiam uox cuiuſdam de populo fertur emiſſa: quę quaſi admoneret dicens, Perfice quod agendũ eſt: opitulante diuinitate. Quo facto: primũ quidem chereas expauit: ne quis coniuratos; uideretur prodidiſſe ſecretũ: nouiſſime uero conſiderans: qa hęc p̃ inuitatione dicerentur: ſiue cõmonente aliquo conſcios; ſeu certe deo: q cũcta humana reſpicit cõſulente: eis ad confortationẽ inſidiarũ cã patuiſſet: uniuerſi ſimul animati ſunt: alii qdẽ ex ordine ſenatorio: alii uero romanos; & equitum qui conſcii eſſe uidebantur. Neq; enĩ erat uir nobilitate ſeu felicitate p̃ditus: qui caii tranſitũ non ardenter appeteret. Quapropter oẽs quo poſſent ſtudio ut uita priuaretur: totaq; confidẽtia atq; uirtute ad tyranni cędẽ erant & ſermonibus & operibus p̃parati. Nã & caliſtinus libertinus caii: unus potẽtia ſummi culminis eleuatus: q nihil aliud poteſtate ſua q̃ tyranno equus eſſe putaretur timore cunctos; & magnitudine pecuniarum q̃ ei nimis acceſſe rãt eo q; eſſet in muneribus accipiendis: & iniuriis exercendis acerrimus: & uigorẽ ultra modũ habere: cũ naturã caii ſtabilẽ eẽ ſciret: & in qbus declinaſſet nequaq̃ poſſe reuocari: & multas qdẽ alias periculi cauſas: necnon & magnitudinẽ pecuniarum haberet: accedit latenter ad Claudiũ ſperans qa ſi ei cęderet principatus deficiente caio: honorẽ ſimilẽ ei p̃beret: eo q; illi gratiã & uerba clementię ipendiſſet primitus. Ait ergo qa iuſſus a Caio Claudiũ ueneno perimere crebras huius rei dilationes exquiſiſſet: ne talia petraret. Sed mihi uidetur: quia fingebat hęc Caliſtinus uolens capere Claudiũ. Nam neq; Caius ſtudẽs interfici Claudiũ: honeſtas poterat occaſiones exquirere: neq; Caliſtinus iuſſus optabilẽ rẽ Caio perpetrare ſi diſtuliſſet mãdata domini ſui pericula potuit declinare. Sed Claudiũ diuinitas qdẽ a Caii ueſania liberauit. Caliſtinus aũt pro cõmẽdatione ſui finxit hanc gratiã: q̃ ei nequaq̃ p̃habatur iniuncta. Hii qdem q circa chereã erant: differebãt quotidie dũ multos ſegnicies detineret: chereas aũt nullã moram gerebat: ſed oẽ tẽpus ad agendũ oportuniſſimũ iudicabat. Nam dũ Caius in capitoliũ aſcẽdiſſet: ut p̃ filia ſacrificaret: uenit frequẽter ad eũ: & in ſperialis loci culmine ſtantẽ uidens ac populo auri & argenti pecunias diſpergẽtẽ: dũ hęc in miniſteria gererentur: p̃cipitẽ ex eminẽti loco cogitauit ipellere: cũ ſe a nullo uideri putaret. nec inſidias feciſſe crederetur: & licet nõ optata mors euenĩſſet: ipſi tñ acceſſiſſet audacia ut ẽt p̃ter ferrũ periret caium. Tantum habuit cum coniuratis chereas ardorem: metuens ne tempora oportuna diffluerent. Illi uero uidebant quidem eum pro ſua libertate ſollicitum: poſcebant autem ut paratum tempus uſq; ad ſolẽnitatem ſpectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit implere turba fieret ciuitati dum conſcii reqrerentur a Caio: & inſidiarum non ualeret utilitas in futuro ſed hoc utile foret: ut celebratione ſpectaculorum res potius tẽtaretur agi. Hæc ſpectacula in palacio ob honorem Cæſaris in paruo eius rotundo templo aguntur: qui primus poteſtatem populi conuertit in ſeipſum: quæ ſcilicet Romani nobiles cum filiis ſimul & coniugibus libenter ſpectare noſcuntur. Tũc enim Caius negligens: ad omnes ita facilis erat incurſus quãdo multa milia hominum paruulo concurrerant: ut potuiſſet quilibet ad eius necem audacter accedere: abſentibus quoq; cuſtodibus: qui licet uellent: non tamen ei preſidium facile deportarent. Spectabat ergo chereas: & uenientibus ſpectaculis: prima die nitebatur: ut quod fuerat prę cogitatum: ſine dilatione fortunę ſolaciis adimpleret: qui tamẽ tribus diebus ludorum tranſactis: uix die nouiſſimo opus ualebat terminare. Itaq; chereas aduocans conjura-

tos: satis inqt: o ēt ꝓteritū tps nostrā pater obiurare segnicē: ꝓ his q̄ cū tāta uirtute tractata sunt & neglecta noscunt. Et melius est: ne ꝓditōe facta pereat cā: & potius caius nos afficiat: cuctorūq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrānidi eius adiicimus: cū & nos decætero debeamus cē liberi: & aliis cām p̄bere fœlicitatis: p̄teritiq; ſæculi honorē & miracula repare. Illis uero nequaq̄ cōtradicētibus: q̄si nō bene fuisset hortatus neq; actū hūc aduerse suscipiētibus: sed potius conticescentibus: cur inqt o fortissimi segnes estis? An nō uidetis hodie spectaculoꝝ diē cē nouissimū: & Caiū ferri ad alexādriā nauigaturū: ut ægyptū cōtēpletē? Bonū ergo nobis est: ut uestris māibus romanę glorię auferatis obprobriū: & hoc terra mariq; diuulgē. Nā quō nō iuste crimus cōfusiōis obnoxii: siqs cū ægyptius uideatur ꝓmere iniuriā nō ferēs libertatis oppresse. Ego siqdē nequaq̄ cogitatōes uestras differre potero: sed hodie ad picula simul accedo: grate ferens: qcqd ex eis euenerit: aio scilicet cōsistēs ad picula oīa p̄parato: quā ut mihi huius laudis posſit euenire priuatio. Hęc ille dicēs: & ipse audaciis armatus ē: & reliqs fiduciā p̄parauit: cūctisq; iā erat desidenū: ut conamen attingeretur nihilq; differēs diluculo ad palatiū multitudo equestriū armata cōuenit. Mos erat tribunis ensę cinctis petere ab imperatore signū quod ei cōpetebat: ut signū acciperet. Cōcurrebāt ergo ad palatiū oēs: ut ꝓ spectaculo loca sibimet occuparent. Cūq; multa plebe atq; cōpressisse. Caius exultaret ita ut præ multitudine: neq; ipso senatui: nec romanis eqtibus locus esset: sed oēs pmixti sederēt: cū uiris piter mulieres: & liberi una cū seruis: Caius processu sibimet facto: pio Cęsari soleniter imolabat: cuius ēt spectacula celebrabat. Et dū de sacrificiis aliqd sanguinis cecidisset cōtigit: ut ex eo cruore cuiusdā senatoris asprene noie uestis adpleret: quod factū caio qdē p̄buit risum: asprene uero auguriū fuit apertum: qui scilicet una cū Caio pemptus est. Fertur itaq; caium ultra suā naturā illa die mitissimum: ita ut omnibus eius humilis salutatio mira uideret. Qui post sacrificia ad spectacula ueniēs p̄sidebat & circa eū primi ꝓceꝝ. Est aūt ipm spectaculū: ubi ānis singulis exhibet i duabus cellis quaꝝ altera qdē ducit ad atriū: altera uero ad porticū: ingressibus & egressibus aptis: q̄tenus nō turbētur q interius esse noscūtur. Est enī illic & alia cella: in q̄ lusores exercere solēt atq; cantores: Residēte itaq; populo & cherea cū tribunis nō ꝓcul a caio: dextrū nāq; cornu Cæsar tenebat: qdā batibius ex ordine senatoꝝ: uir militaris cluditū cōsularē uirū iuxta se residentē nullo audiēte reqrebat: siqs ei aliqd dixerit nouitatis. Quo dicēte: nihil sibi ea die nunciatū: o cludite inqt hodie tyrānicidii certamē agitur. Tunc cluditus: o fortissime inqt tace: & mox uersus subiunxit homeri dicens i græco quod est in latino: ne qs alius maliuolus sermonē exaudiat. Cūq; multa poma i theatro spectantibus spargerētur: & pariter aues inumerę: & q̄ ꝓ raritate sua sunt cōparantibus p̄cioſe: Caius lites & rapinas pp hæc actas libēter ispiciebat. In illo siqdē spectaculo duo ei auguria ꝓuenerūt. Mimus nāq; est introductus quo actū ē: ut iudex dephēsus crucifigeret: & pantho mimus fabulā saltauit cynar in q̄ & ipsa occisa: & eius filia mirra uidebatur: atq; sanguis mimica arte diffusus: & circa iudicē crucifixū: & circa cynar: atq; mirram: Cōstat aūt: qm̄ & dies ipse fuit: quo Philippū aminthe filiū: macedonū regē i spectaculū ingredientē unus socioꝝ sustinet i spectaculo usq; ad finē: eo q̄ nouissim⁹ erat dies: an certe usus balneis: atq; cibis illic deinde remearet sicut. & prius. Minutianus iuxta caiū sedēs tac metuēs: ne i uacuū tps efflueret: surgēs cū ēt cherā uideret egressum: ꝓgebat ut cōfortaret eū. Tūc egredientē tenuit Caius a ueste: & q̄si ꝓ amicicia: quo inqt ꝓgis o beatissime. At ille reueritus Cæsarem cū timore sedit. & paululū quiescēs: dēuo surrexit & abiit. Cui egredienti nō ipediuit iter Caius: credens cū ad necessaria ꝓgredi. Asprenas quoq; cum esset & ipse particeps operis admonebat Caium sicut & prius ut ingres-

ſus ad balnea atq; prādiū ad ſpectacula remearet: q̄rens: ut ad finē ſua tractata ꝓducerē tur. Illi ſiqdē q circa chereā erāt exacuebant alter utros: quaſi tps eſſet ſingulos ꝓparari ne ad opus abeuntes inuenirent: & negligētes oportunū tps amitterent. Erat nāq; ēt dies iā circa horā nonā. Chereas itaq; tardāte Caio erat patus ut ingrederet ad ſedē eius ꝓſcius tñ: qa illic necē principis cū multo ſanguine ſenatoꝝ & ſimul equeſtriū adimplere licetq; arderet: melius tñ eſſe iudicauit: oīum tutamen libertatēq; ſeruare. Cūq; cēteꝝ oēs ad ſpectaculoꝝ uota cōuerſi: caius ſignū ſurgēdi fecit: turbaq; repente facta: cōuerſi ſunt cōiurati: & populos impellebant: ut quaſi caio ſecreti officiū ꝓberent: ope uero uolentes habere licentiā: ut eū in ſilētio trucidarēt. Precedebat itaq; Claudius patruus eius & Marcus minutianus ſororis cōiunx: necnō & Valerius aſyaticus quos ēt ſi uoluiſſent repellere: ꝓpter dignitatis reuerentiā nō ualebāt. Caius uero ſequebatur cū paulo aruntio. Cūq; iā eſſet intra regalia: rectū dimiſit iter: ubi cōſtituti erant famuli: q ei gratifice miniſtrabāt. Claudio ſcilicet p̄cedente: & conuerſus eſt ad locū quendā anguſtū: atq; ſilenter iturus ad balnea: ſimul & pueros q uenerant ex aſya cōtēplaturus q eoꝝ forent utiles ad hymnos miniſterioꝝ q̄ etat celebrare cōſuetus: aut q ad pyrrhicā i theatris apti eſſe uiderentur. Tūc itaq; occurrit ei chereas: ut ſignū peteret. Quo quaſi ad eius illuſio nē ſignū dante languentiū nihil ille moratus: iniuriis utebatur aduerſus caiū: & euaginato gladio ei intulit plagā uehementē nō tñ oīno mortalē. Sūt q dicunt: hoc ꝓuidentia chereæ factū ne Caius unius plagę uulnere moreret: ſed plagaꝝ multitudine ſaucia tus: maiori dolore cremaret. Sed mihi nō uidet hic ſermo credibilis: teo q ꝓ hmōi actibus timor talē nō exigit rationē. Nā ſi chereas ita cogitauit oīum ſtulticiā p̄ceſſiſſe credendus eſt: uoluptatē magis furori p̄bens: quā ꝓ celeritatē ſibi & cōiuratis piculoꝝ euaſionē acquirens: dū poſſent multę machinationes auxilioꝝ Caio cōferri: anteq; potuiſſet mori. Vnde certū eſt qa chereas non circa ſupplicia Caii reſtitit: ſed de ſe & amicis ut potuit cogitauit: quando ēt acta cā ſilētio magis eſt: ut iudiciū fugeret ac iracūdiam: & quatenus res geſta celaretur: ſermonibus uſus: & ꝓ ſe ꝓderet: ſimul & tps. Et hęc qdē licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Caius itaq; uulneris dolore ferebat: inter humeꝝ & collum enſis illatus iuguli eſt oſſibus retentus: ne ulterius poſſet accedere. Quo facto: neq; clamauit: nec uocauit quēlibet amicoꝝ: ſeu incredulitate: ſiue imprudentia: ſed dolorē fortiter ferens: anterius fugiebat. Quem ſuſcipiens Cornelius Sabinus: & ipſe iam ſua mente ꝓſtructus impulit. Tū genu flexo cadentē multi circunſtantes: ſinguli aduicē gladiis & quaſi ad certamina diſcerpſerunt. Conſtat aūt: qa ultimus aquilas ei mortis intulit plagam. Oīs itaq; cā chereæ indubitanter attribuenda eſt. Nā licet cū multis hoc opus effecerit: tñ primus cogitauit quēadmodū gereretur & primus cęteris hoc auſus fuit edicere: qbus ſuſcipientibus in illius necē uerbo: ſubinde alios congregauit & ſapienter cūcta diſponens: ubi erat ſniarū adhibēda ꝓteſtio: ēt ſermonibus locutus eſt utilibus: non neceſſitatē ſuæ præſumptionis ponens ut dū tempus exigeret: manibus uterentur. Is quoq; rē prior aggreſſus eſt: & uirtutē illius necis adimpleuit: atq; uſum faciē caio iā moriente conceſſit. Quapropter iuſtū eſt ut ēt q̄cūq; cæteri geſſerunt: chereę cogitatioi: & labori manuū: ac uirtutibus applicent. Caius itaq; hoc mō multis uulneribus iacebat extinctus. Chereas uero & cæteri pimentes caiū: p eadē itinera reuertētes euadere ſe impoſſibile iudicabant pp hæc utiq; q̄ fuerant geſta. Nō eni paruū erat periculū peremiſſe principē ſtultitia populi ſepius honoratū cum & a militibus nō ſine ſanguine de morte eius eſſet facienda ſeditio. Ita dū eſſent anguſtę uiæ: in quibus hoc opus effectū eſt: & maxima turba repleret eas militū: qui illo die ꝓ cuſtodia principis aderāt ꝓ uias alias diſcedentes ad donū uenere germanici patris caii: quē tunc ēt peremerunt.

Erat enī hęc domus coniuncta regalibus:eo q; hii q in eminentia cōstituti sunt diebus potētię in talibus habitare nosc̄unt:& declinantes multitudinis inuasionē:esse iā debe batur in requie.Cum itaq; lateret adhuc pestis illata caio: primum a germanis est agni ta.Erant enī armigeri equocū gentis suę celticę habentes tacina:quor; patrię mos est portabili uti furore sicut hispanis: aut cæteris barbaris:eo q; oēs hmōi hoics rōne mino res sint:corpis robusti:& ictu prio qbuscūq; cōgressi hostibus ꝑualētes:cū nō haberēt uirtutibus discretionē ꝓ utilitate cūctor;: sed tātū sibi ꝓspicerēt:qbus Caius carissimus ob hoc erat:q; pecuniarū muneribus eos sibi placauerat.Euaginatis ergo gladiis ingres si sunt domū ꝓscrutantes Cæsaris emptores quor; tribunus Sabinus erat:q nō tantū uirtute & fortitudine maior;:quantū suo robore cū monomachus esset hāc obtinuerat dignitatē.His itaq; regrētibus asprenas primus occurrēs exoluit pœnas:cuius uestem sanguis sacrificior; sicut diximus cruentauerat & non ei bonū fecisse auguriū uidebat̄. Post hūc occurrit eis barbarus Norbanus:fortissimus ciuiū:& de cuius maioribus ipera tores multi ꝓcesserāt cuius ēt ciues eminentiā nō ignorabāt.Is cū esset ualitudine robu stus:prio sibimet occurrētiū abripiēs gladiū: ꝑmixtus aliis cōtēdebat:ne sine alior; inte ritu morerēt̄.Qui multor; agmine cōstipatus:frequētiū uulner; illatiōe defunctus est. Tertius āt anteius ex ordine senatorio:Germāis sicuti priores occurrit.Is ut uideret caiū iacētē & letaret̄ aduenerat: qa patrē illius eiusdē nois effugauerat:eūq; ne sic faciatus: militibus destinatis occiderat.Aderat ergo Anteius ut caii uideret funus turbataq; subi to domo:dū se uellet occulere:furētes germanos & tūc & subtiliter inqrētes:q caiū occi derāt ēt innoxios una pimētes latere nō potuit.Et illi qdē ita sunt mortui.Dū igitur in theatro de caii morte ueniisset sermo:admiratio & incredulitas facta est.Alii nāq; ualde delectabant̄ in eius morte:& licet dudū scirent sibimet utilē fore hoc nō sinebant̄ crede re ꝑ timorē.Quibusdā uero hoc in despatiōe erat:cū neq; uellent circa caiū hmōi aliqd ꝓuenire:nec uere hoc crederēt:q̄si nō posset aliqs hoium opus huius uirtutis iplere.Erāt enī qbus nō erat grata mors caii:mulieres:& infantes & qdā militū:alii ꝓp mercedē:& nihil aliud quā tyranno conuenicnte ad iniurias potētissimor; ciuiū illius ministerio ꝑ parati:mulieres aūt ac iuuenes ꝓpter spectaculor;:& monomachor; munera:in qbus solet uulgo delectatio ministrari:& ꝓpter carniū dilaceratiōes q̄ in ludis agebat caius: ut q̄si populo uoluptatē exhiberet:ꝓ ueritate āt ad faciēdā suę crudelitatis īsaniā.Serui itaq; dominos cōtēnebāt:& ad iniuriādū eos:eius sulciebāt̄ auxilio.Facile nāq; eis mē tiētibus cōtra dominos credebat̄:eorūq; pecūias ostēdētibus & libertas & diuitię succe debāt:nec accusatōe metuebāt pœnā:qbus erāt ꝓposita p̄mia:octaua ps substātię sena tor;.Igit̄ uel si aliqbus in theatro credibilis uidebat̄ de caii emptione sermo:eo q; aut p̄sciissent insidias:aut optassent de his q̄ nūciabāt̄:nō solū gaudia retinebāt:sed ēt audire hoc aut dicere fugiebāt:metuētes:ne cū uerū nō apperet;pene succūberent q̄si notā suę uolūtatis apientes.Illi uero q insidias p̄sciebāt:amplius se celabāt formidātes dū alicui amatori tyrānidis hoc panderēt: ꝓdētes uiuēte caio punirent̄.Nā & alius sermo fuerat dispersus in populo:qa res qdē a cōiuratis fuisset tētata:nō tn̄ Caius extinctus sed abla tus a medicis:ductus fuisset ad curā:nulluſq; uerax cui se qcūq; cōmitteret:aut suā pade ret uoluntatē.Nā & siqs amicus erat:propter fauorē tyranni uidebat̄ esse suspectus & multomagis odiosis nō poterat credi.Dicebatur ut senatoribus a quibusdā eor; animos ꝑturbantibus:eo q; inter pericula atq; uulnera ut erat sanguine cruētatus uēisset in for;: & contionem habuisset ad populum:quæ reficiebant eorum mentes:neq; loca suæ cu stodię reliquerant:formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa:quando non qua uoluntate discederent accusari poterant;aut dānari:sed quemadmodum uellent accusa

tores aut iudices. Cū itaq; turba germanorū euaginatis gladiis ſpectaculū circundediſſet: cūctis ſpectantibus metus ſuę perditionis acceſſit: & ex oībus additibus terror erat: quaſi repente ingredientiū gladiis caperet & neq; diſcedendi ſecuritatē habebāt: nec in theatro poterant morari ſine periculo. Illis igit̄ irruentibus in theatro fragor eruptus eſt ſupplicantiū atq; dicentiū qa & q̄ cogitata fuiſſent: ſi tñ aliqd ꝓueniſſet: & q̄ dicebant geſta neſcirent: & deberent parcere: nec alienā ꝓſumptionē eis q non eſſent culpabiles irrogarent: ſed exquirerent cōmiſſores: ſi tñ aliquod ſcelus ꝓbaretur eſſe cōmiſſum. Et illi qdē hęc & his potiora cū lachrymis & proſecutione uultus ſepius clamitabant: facientes ea q̄ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hęc militū ira ceſſauit: & ꝓſentia ducti ſunt in ſpectaculo conſtitutos occidere. Erat enim crudele ēt illis: licet uiderentur exaſperati: portabāt enī capita aſprene: & eorū quos una peremerūt. Quę cū uiderēt in ſpectaculo poſiti: amplius ſunt concuſſi ꝓ dignitate uiroꝝ: & miſericordia hmōi caſuū. Quapropter & ſemetipſos a talibus erumnis euadere non credebāt: & incertū ſibi fore: ſi tāta pericula poſſent declinare. Ideoq; licet aliq aperte & iuſte odiū circa Caiū habuiſſent: eius alacritatis munus expulerer: cū ad tanta picula pueniſſent: & ſpe totius cecidiſſent uitæ. Fuit igitur Arruntius qdā gratus homo inter preconꝫ rerū uenaliū: & ꝓpterea magnitudine uocis utebatur: indutus ueſtibus diuerſi coloris: ad inſtar nobilium romanorū: habebatq; potentiā agendi q̄ uellet in ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebantur. Is aptauit ſemetipſum ueluti dolentē. licet & ipſe odio caiū haberet: eratq; timore ſuperior eius contio atq; militia: qua nitebat ſalutem in rebus ꝓſentibus appetere: & oēm apparatū & ornatū quaſi decariſſimi principis morte amminiſtri confingens ꝓgreſſus eſt in theatrū: ut mortē caii denunciaret. Quo facto quies hoium affuit: ne poſſent ulterius ignorantia fluctuari. Deinde ēt ſtatuas Arrūtius & loca ſingula circuibat: reuocans germanos: & cū eo tribuni iubentes recondi ferrū: atq; manifeſtantes: Caiū fuiſſe defunctū. Hoc ergo factū aperte in theatro collectos eripuit: & uniuerſos q furorē ſcurrerant germanoꝝ a morte ſeruauit: nā prius ſpē habentes uiuere Caiū: á nulla factione pœnitus abſtinebant. Tantā enī deuotionē circa eū habuerant: ut ēt poſt amiſſionem aiæ eius fauorabiles eſſent. Qui dū aperte mortuū cognouiſſent: ab iracūdia diuerſoꝝ: & ſupplicio quieuerunt: eo q; uindicta illis utilis iā nō eſſet: nec foret q eis ꝓ talibus repenſaret. deinde timentes ad potiorē iniuriam prorumpere: ne ſenatum contra ſe prouocarent: ſi ad eos imperii ſummitas deueniret. Igit̄ germani a ſua rabie quę eos inuaſerat pro Caii morte quieuerunt. Chereas autem: dum nimis eēt de minutiano ſollicitus: ne germanorum inſania fuiſſet extinctus: ſingulos militum de eius ſalute requirebat. Et minutianum quidem clemens adduxit in medium: ad cheream uero cōuerſus cum multis aliis ſenatoribus: iuſtitiæ & uirtuti atteſtabatur eius laudans cogitationem & actum ſine formidine completum tyrannidē dicens ad nihilum fuiſſe perductam: eo q; iniuriarum uoluptate fuerit eleuata: quippe cum non poſſet fœlix uita illi pręberi: qui uirtuti probaretur odibilis ſed cum tali calamitate deficere quali caius: qui etiam ante coniuratorū conſenſum propriū facinus ſibi conſtituit inimicum: agendo iniurias diuerſorū: & prouidentiā legis exterminādo: ut quos habebat caros: ſibi hoſtes efficeret: & ſermone qdē alios eius eſſe pemptores: ope uero ſemetipm ſine dubio pdidiſſet. Iā ergo ſurgebāt de theatro cuſtodię: q̄ principio pnitioſe fuerāt: qñ oēs abſcedere feſtiabāt. Cuius mali tūc cā fuit Altion medicus abreptus qdē q̄ſi ad curā aliquoꝝ uulneratoꝝ: & mittens q cū eo erat: ut q̄ſi ad medicinā neceſſaria deportarēt: quos exide ꝓ ueritate dirigebat: ut picula declinarēt. Interea cōuētus agit̄ ſenatoꝝ & plebis in foro. Et populus qdē inqſitionē de caii pemptoribus uehementius faciebat. Aderat & ſenatus: iter quos aſyaticus

Valerius: uir consularis: stans in populo: tumultuātibus illis & dirū esse clamātibus: eo q̄ iperator eis ignorantibus uideret occisus: dū & cūcti requrerent: q̄ sunt q̄ Caiū interemerūt: utinā inqt ego. Ad hęc aūt & consules edicta proposuerūt accusantes Caiū atq̄ iubētes populo simul & militibus: ut ad ꝓpria remearēt: populo q̄dē multā requiē ꝓmittentes: militibus aūt honores: si tñ cū solita disciplina cōsisterent: & nulli quodlibet contumelię genus inferrent. Erat enī metus ne forsan exasperati mala ciuitati facerēt: & ad rapinas: aut ad tēplorū spolia uerterent. Cōuenerat itaq̄ oīs multitudo senatorū: & maxime consentientes aduersus Caiū: fiducia iā utentes: & in cōtentu maximo constituti: quasi in eis respublica resideret.

Cap. II.

Nterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enī facto concilio: alterutri
i de rebus agendis dedere sermonē. Videbant enī impossibile fore: ut tantis rebus
existētibus qs rempublicā gubernaret: nec sibi utile siquis illoꝝ q̄ cooperatores
in nece caii fuerūt: ad iperiū pueniret: sed bonū esse: si nō dū pfectis rebus Claudiū prin
cipē facerēt: defuncti patruū: & oium senatoria dignitate p̄cipuū: uirtute maiorū fultū:
militari disciplina pariter eruditū. Hunc deliberauerunt in medio statuētes iperatorem
facere: digniſq̄ solēnitatibus honorare. Sentius itaq̄ saturninus licet Claudiū cognouis
set raptū: & qa idē uidebat ad hoc inuitus accedere: non tñ declinabat integra uoluntate stans in medio senatus: nihilq̄ metuens: apud liberos fortesq̄ uiros porauit hæc dicēs.
Licet incredibile sit o romani libertatis nos acquisisse dignitatē: eo q̄ longo tpe nobis
absuerit: uerūtñ tenemus eā incertā q̄dē: quantū ad magnitudinē pristinæ seruitutis sed
tamen alacritatē ferre possibilē. si eius fœlicitatem nequerimus amittere. Satis est enim
& una hora sensum uirtutis habentibus cū secura uoluntate in patria libera degere: &
legibus florentibus aliquando cōicare. Ego siq̄dē iā prioris libertatis oblitus: quā olim
q̄dē amisimus: nunc aūt magna beatitudine retinemus: reuerentiā exhibeudam his qui
geniti in ea atq̄ nutriti sunt: & nō minorē a diis honorē his uiris p̄bendū esse decerno:
q̄ licet sero & in hac ętate nos ēt gustare fecerūt ita ut ēt in futuro sæculo eius p̄mia teneamus. Sufficiet itaq̄ ēt hęc dies & iuuenibus nostris & q̄cunq̄ senuimus quidem: qñ
eius cōspicientes libertatē: cū dulcedine moriemur: iunioribus aūt eo q̄ sit eis doctrina
uirtutis. Vnde cōstat uiros esse istos: quoꝝ labore cōsistimus pp hæc q̄ nup gesta nosscunt: quia nihil q̄ cū uirtute degere maius est: de qua cōsucuit libertas humana solūmō cogitare. Ego liq̄dē antiqua noui auditu cognoscens: q̄ uero uisu cōspexi: ualde sunt
grauia. Malis enī in gentibus inuaserūt rempublicā principes tyrānide, phibentes utiq̄
oēm uirtutis modū: & magnanimitatis officiū libertati derogātes: docentes blandimē
ta pariter & timorē: eo q̄ nō principibus cūcta subiiciantur. Ex quo enim Iulius Cæsar
potestatē populi soluit: & ornamenta legū cōprimens rempublicā conturbauit: iustitiā
p̄uaricatus & sua delectatiōe uictus: nihil est malī quod nō irruit ciuitatis successoribus
adinuicē imperiū sibi detrahentibus: ad destructionē scilicet patriæ libertatis: & ut p̄cipue in defectū robur ciuium deueniret: arbitrati suā esse munitionē: si uiciosis uterentur
hoibus: & uirtute p̄celsos: nō solū gloriæ imanitate priuarēt: sed ēt ad mortē usq̄ pduce
rēt. Singuli nāq̄ regnantiū queq̄ grauia cōmiserunt. Quorū Caius qui hodie mortuus
est: amplius extitit seuior uniuersis q̄ non solum in ciues sed etiam in cognatos pariter &
amicos effrenatam intulit suæ ferocitatis insaniam iniuste pœnas exigens: & ueluti furiosus in homines atq̄ deos ferus existens. Nil etenim Tyrannus suauitatis habere potest. Nonnecum iniuria uobis est. Nōne in pecuniis uos & in coniugibus contristauit.
Nonne omne uotum uestrum precibus angebatur insistentibus inimicis. Aduersa siquidem Tyrannis cuncta libertas est: nec eis unq̄ fauere potest: sed nec ipsi: qui con-

ſentiũt eis patiunt turpia ſuſtinere. Sentiẽtes nãq; Tyranni qbus malis inſignes uiros affligãt: & eos uidentes ipatiẽter talia ſuſtinere: nec tñ ignorare quod geritt: ſed ſolatiũ expectare: hoc ſolũmõ ſuã credũt compare ſecuritatẽ: ſi eos potuerint pœnitus amputare. His igitur erepti malis: & ſub alterutra ueſtri ditiõe cõſtituti quod reipublicæ maxime ꝓdeſt & ad p̃ſentẽ reſpicit deuotionẽ: infidiis amputatis: & reſtituta ciuilitate: iuſtũ eſt cõi utilitati ꝓuideatis: & q; placet non iminente periculo cenſeatis: quando non erit dominus q rẽpublicã gubernaturus eligitt ut ciuitatẽ ledere: & iperiali iure cuilibet loquenti pœnaꝝ multa genera poſſit inferre. Sub tyranno ſiquidẽ q; illi diſpliceat dici poteſt: nec diuerſa ſnia reluctari. Hactenus igitt amittentes delectationẽ pacis: & conſueti degere mõ ſeruili: iportabiles incurrentes erũnas: ẽt ꝓximis malosꝝ uidebamur auctores: fugientesq; cũ uirtute mori: nouiſſima confuſione periuimus. Quapropter primitus tyrannicidis decernite honores egregios: & maxime Caſſium chereã principẽ fortium uirorũ annunciate: qui cũ aliis uir unus & conſilio & opere acquiſitor noſtrę libertatis apparuit: cuius nũq; dignũ eſt obliuiſci: qui cõtra Tyrannidẽ noſtra ꝓ libertate primus cõſilium ſumpſit: & ſemetipſum piculo ꝓ ſalute noſtra ante cũctos ingeſſit. Opus eſt eni optimũ: & uiris liberis oporttunũ: beneficiũ p̃ſtãtibus aliqd repenſare dignũ. Qualis ſcilicet uir iſte circa nos extitit Nõ ſimilis Caſſio & Bruto: q Caiũ Iuliũ ꝓmerũt Illi nãq; principia ſeditionis bellosꝝ ciuiliũ: ſubuerſionẽq; ciuitatis excitauerũt: hic aũt cum tyrãnicidii graſſatione ẽt malis eius priuauit urbẽ. Sentius itaq; his ſermõibus uſus eſt: ſenatu delectabiliter audiẽte & equitibus romanis q p̃ſentes erant. Quo facto: qdã Trebellius maximus inſiliens: anulũ de digito traxit: habentẽ lapidẽ incluſum: in quo forma Caii celata uidebatt: quẽ ille ſibi ſtudio dicẽdi q̃ ſuadebat ipleri fuerat oblitus detrahere. Et celatura qdẽ eſt agnita nox aũt cõtinuo ſubſecuta eſt. Chereas uero cũ ſignũ a eõſulibus petiſſet: & illi libertatẽ ei dediſſent: miraculũ fuit cũctis: & uelut incredulitas: qa reuerſa uiderett ad cõſules hæc poteſtas. Hii ſiqdẽ anteq; tyrannus inuaderet ciuitatẽ rebus ciuilibus & militaribus p̃ſidebant: q ſenatui conſentiebant. Erant autẽ cohortes quattuor: qbus uiuere ſine principe magiſq; ſub tyranide cõplacebat. Milites itaq; cũ tribunis abibant. & populi diſcedebant leti hãc ſpẽ habẽtes atq; cogitationẽ: quaſi ipſi gubernationẽ reipublicę rurſus acqrerent: & nequaq; alii ſubiacerẽt: inter quos chereas ꝑcipuus exiſtebat. Igitt chereas piculũ credens ſi Caii uxor & filia ſupeſſent: & non oĩs domus eius piter depiret: qñ ſiqs ex eis derelinqueretur: nõ hoc ſine peſte ciuitatis lętoq; cõſtaret inſuper & ꝓpoſitũ ſuũ pficere: & odiũ quod circa Caiũ habebat explere feſtinans: miſit lupũ unũ tributorum q uxorẽ Caii filiamq; pimeret. Erat enim is lupus coguatus clementis cui hoc officiũ tradiderunt: quatenus uel hoc opere uirtutis tyrannicidii particeps eſſet: & q̃ſi in oĩbus uiderett infidiis prioribus conſenſiſſe. Quibuſdã uero cõiuratoꝝ crudele uidebatur: ut cõtra mulierẽ taliter uterett: dicentibus Caiũ ſua magis natura malis uſum: quã uxoris cõſilio facinora molitũ: quibus & ciuitas uexata eſſet: & flos ciuiũ deperiſſet. Et illi qdẽ his aſſertiõibus eã defendere nitebãtur. oĩum aũt malosꝝ q̃geſta fuerãt a Caio: hæc erat caput. Caio nãq; dederat poculũ: ut eius mentẽ ſuo potuiſſet ſubiugare ſeruitio & amori: icãtatiõibuſq; ad uefaniã tranſformatũ ita ſibi deuinxerat: quatenus fortunæ oĩum romãoꝝ & totius urbis cui p̃ſidebat ei ſubditę uiderẽtur nihilq; defenſores eius ualere potuerũt. Miſſus itaq; lupus: ĩ nullo moratus ẽ miniſteriũ eo mometo differre: ne culpabilis eẽt in his quæ ꝓ utilitate publica uidebãtur iniunctæ: uenienſq; ad palatiũ iuenit Ceſoniã Caii cõiugẽ iuxta uiri corpus humi proſtratam & oẽs ĩ luctu poſitos ſicuti moris ẽ mortuis exhiberi corporibus: eratq; ſanguine uulnerũ eius plena: & maxima calamitate circundata: nec nõ & filia iacebat ſimul: nihilq; aliud

illic audiebaꝫ:nisi culpa Caii:tanꝝ nō bene gubernantis:& qa uxor eius frequēter uen tura talia ꝑdixisset.Hæc enī rō & tūc & nūc simul estimaꝫ:& ioium mētes ita est circa eos q cōpatiunꝫ.Alii nāq; dicebāt qa suasisset Caio:ut recedens a seuicia & crudelitate ciuiū:humilr & cū uirtute rēpublicā gubernaret:q cū in sua seueritate uiueret:ꝓpterea taliter depsisset:alii uero:qa cū sermo de cōiuratis pueniss̄et ad Caiū suasisset illa: ut sine ulla dilatiōe uelociter cunctos placaret:qa licet nihil iniuste tentasse aliquī ꝓdarentꝫ:tn̄ hoc agens cuncta pricula declinaret.Quę uero a cesonia dicta sunt:& q̄ de ea hoies dice bant:hęc sunt.At illa cū uidisset uenientē lupū corpus Caii mōstrabat:& ut ad ꝓximū ueīret eū cū lachrymis exorabat Cūq; eū uidisset mente attonitū:& nulla compassione motū:cognoscēs ad qd uenerat:ei suū iugulū ꝑparabat:& lugēs ꝓmptius ea faciebat q̄ agere soliti sunt:q in uitæ despatione cōstituunt.Tū inuitauit eū: ut q decreta fuerāt: non moraret iplere.Et illa qdē magnanimiter a lupo hoc mō pempta est:& sup eā filia piter extincta est.Hæc dū egisset lupus:se uertens:chereæ & eius sociis idicauit. Caius igitur.iiij.impii sui āno:minus.iiij.mēses:ita defunctus est:uir & ante regnū neqtia sum mus:libidinibus subiugatus:derogatiōibus amicus:in rebus terribilibus timidus:& sp auidus ptātis:in qbus nō oportebat nimie largus:acquirens diuitias occidēdo:& cōtra leges agēdo:& diuinitate ac legibus maiorē se esse studens:atq; uideri uolens.Is fauore populi sępe deceptus:q̄cunq; leges tanꝝ turpia sapiunt sua credidit eē ornamēta.uirtu tis & amiciciarū imemor: qñ cōtra hęc cū illatiōe supplicii frequenter exorsus est:inimi cū sibi estimans qcqd uirtuti esset aptissimū:& in his q̄ cōcupisceret nullo cōtradicēte cedens.Vnde ēt ꝓprię sorori pmixtus:odiū ciuiū maxime cœpit habere:eo q; sim.le ali quid longo tpe minime factū esse cōstaret.Opus aūt magnū aut regium nihil ab eo ad utilitatē ꝑsentiū tpum: aut futuroꝝ repitur gestū:nisi q; circa regiū & syriā pp aduentū nauiū frumenta ex ęgypto deferentiū horrea decenter instituit:hoc enī cōstat maximū & nauigātibus ultimū:quod tn̄ non uenit ad effectū:sed semiplenū ab eo dū segnius cō struit derelictū est.Cuius morę hæc cā fuit:eo q; rebus inutilibus sibiq; placitis uolūta tibus studens:& illic expēsas efficiēs:melioris opis dereliquit utilitatē.Insup & fuit rhe tor optimus:græca lingua pariter & latina ad dicendū uelocissimus & ad intelligēda aliena opera ꝑparatus:ita ut maiori oratiōe dictis cōtradiceret alienis:& acerrimo inge nio:meditatiōisq; labore suū magis opus excellere dictiōis fortiudine cōprobaret.Hūc nāq; Tyberius tanꝝ fratris nepotē:quē ēt habuit succesorē:magna necessitate studuit erudiri:cū ipse eisdē annis prio floruerit.Caius itaq; puer colebat hęc quasi cognatus & imago principis.Ob quā rē ciuibus meruit ꝑsidere:quod non tn̄ obtinere ꝑualuit:neq; ex eruditiōis ope bona cōgregata seruare:sed abusus ptāte:puenit ad mortem.Difficile nāq; est:ut illis possit acqri uirtus:qbus facile uidet agere quo trahūtur. Initio siqdem faciēte eruditiōis cā amicis studebat dignis: zelo melioꝝ rerū postea perductus ad iniu riā:onus & odiū quod circa eū hoies omissa priori deuotiōe gerebāt ad id usq; descēdit: ut ab eisdē insidias passus extingueret.Claudius igitur sicut dixi superius interruptiōe facta uiaꝝ:egrediebatur de theatro:Qui caio mortuo:& domo cæsaris nece turbata: in angustia ꝓ sua salute cōsistēs: & in quodā artissimo loco deueniēs se cælabat:nullā pi culoꝝ cām:nisi ruboꝝ formidās.Is enim cū priuatus esset:mediocriter se tractabat iter oēs sufficiēter doctus:& disciplina maxie greca cōpositus:q ēt se ab oi turbarū inquie tudine subtrahebat.Tūcitaq; dū trepidatio populos obtineret:& oē palatiū ferocitate militū plenū esset:& terror atq; indisciplinatio cūctos priuatos apprehēdisset:sūmi du ces i curia de his q̄ forēt agenda tractabant.Et caii qdē interitū paruipendētes:eo q; iu ste uideretur extinctus:q̄ sibi eēnt utilia potius cogitabāt:quēadmodū bene cūcta di-

ſponerent. Cunq; germani ad necē pemptores Caii regrentes: ſuę magiſq; cunctoꝝ uti litati cōſulerent: Claudius turbatus & nequaq; de ſalute ſua ſecurus: maxime: qa capita ferri uiderat aſprenc: & quos cū eo cōſtabat occiſos: ſtabat ī quodā loco ſup paucos gradus: obſcuritate cælatos. Tūc Gratus qdā militū ī palatio uidēs eū: nec pfecte p̄ obſcuritate cognoſcens: credens hominē eſſe: q magis in eo loco inſidias faceret: ꝓxie ueniēs eūq; apprehendens agnouit: ſeq; ſequentibus ait. Iſte germanus eſt: eū cōſtituamus īperatorē. Claudius uidēs eos in ſuo raptu p̄paratos: & metuens: ne ꝓpter Caiū ipſe quoq; moreret: parcēdū ſibi eſſe poſcebat: eiſq; ſua facta cōmemorabat. Tūc gratus ſubridēs dexterā ei porrexit: & noli inqt de tua ſalute puſillanimis eſſe: cū te magis oporteat magnanimiter dē īperio cogitare: quod dii auferētes Caio: mūdoq; ꝓſpicientes: tuę cōceſſere uirtuti. Perge nunc: & maioꝝ tuorū recipe ſoliū. Supportabatq; eū: nequaq; ualētem ābulare pedibus: ꝓpter timorē ſcilicet: gaudiūq; dictoꝝ. Cōcurrebant āt circa gratū ēt multi militū: & uidētes claudiū duci quaſi ad ſupplicīū rerū geſtaꝝ: tanq; ꝓ uiro ſua uita qcto: & multa picula ī principatu Caii ppeſſo dolebant. Pluribus āt militibus aggregatis: factiſq; turba: fuge totius plebis exorte ſunt. Tūc claudio ꝓpter corporis debilitatē fugere nō ualēte: eū in uehiculo rapiētes ꝓ eius icolumitate ſollicīti: cū fuga ad palatiū uenerūt. Qui locus ut ſermo tradit prius in ciuitate romana habitaculū dedit hoibus. Cūq; iā rēpublicā tenere uideret: multomagis militū cōcurſus ꝓcedebat: cunctis utiq; aſpectū claudii libēter inſpiciētibus: eūq; principē ſtatuere feſtinātibus: ꝓ fauore germanici eius fratris: q magnā gloriā ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis: ſuper ēt cogitantibus de auiditate ſenatotię ptātis: & q̄ pridē ſuo principatu deliquerant. Inter hæc ēt ruſus cogitabāt: qa īperiū deductū ad unū piculo nō careret: qñ quodcūq; uellet ſolus efficere ꝓ fauore ſenatui gratiā ꝓpenſaret ſufficienter inter alterutros cogitabāt: & q̄ ſolēt ꝓuenire quotidie loquebant. Erāt ergo diuiſę hę ſnię populi atq; ſenatus. Hi dignitatē priſtinā appetebant: & oneroſum ſeruitiū ꝓ tyrānorū iniuria declinabant: populus aūt inuidiā circa ſenatū habens: & auaritiā eius effugiēs in raptu claudii ꝓ īperatoris ordinatiōe gaudebat. Tūc itaq; pene bellū iā ciuile ſub pōpeio flagrabat: quod tñ īperatore cōſtituto ſedatū eſt. Interhæc ſenatus agnoſcēs claudiū a militibus abreptū: miſit ad eum uiros de ſuo cetu uirtute claros: q eū admonerēt: ut ꝓ adeptiōe regni nullā uim faceret: ſed magis ut ſenatui tantoꝝ uiroꝝ: unus cęderet: & cōem utilitatē ꝓſpiciētibus legibus ſubiaceret: utq; memor eſſet: quoꝝ maloꝝ priſci tyrāni occaſio fuerint ciuitati: & q̄ ſub Caio ēt ipſe cū eis picula ptulerit neq; imitaret tyrānidis onus: & iniuriā ab aliis grauiter irrogatā: ſponte ad ſubuerſionē patrię coarmaret: ſed ut magis priorē uirtutē ſuę qetis oſtēderet: quatenus ei honore liberioꝝ ciuiū: & legū decreta ſuccederēt: quo facto ſuorē īperātiū: & qbus īperat acquireret: qa ſi neq; mortē tēperare uellet: nec cederet auctoritati ſenatoriæ: grādē manū adreſiſtēdū haberēt: & armatoꝝ copiā & multitudinē famuloꝝ: qbus aduerſus eū fortiter uterent. maximū uero ſibimet eē remediū ſpei atq; ſortūæ: ſed ēt deos nō aliis p̄bituros eſſe ſolatia: niſi eis q cū uirtute & bono principio ad cōgreſſionē certaminis aduenirēt: cū ipſi. ſ. ꝓ patriæ libertate pugnarēt. Et legati qdē uenarius & braccus ambo tribuni his utebāt uerbis: & ꝓſtrati claudiū ſupplicīter exorabāt: ne belloꝝ ac ſubuerſiōis foret occaſio ciuitati: uidentes utiq; eū militū multitudine circūſeptū & in cōparatiōe illius exercitus cōſules nihil eſſe: ſuadebātq; ſimul: ut ſi appetereret principatū: a ſenatu magis ſibi datū acciperet quod ēt ꝓſperius atq; fœlicius: ſi nō cū iniuria: ſed cū fauore decernentiū potius īperaret. Claudius igitur ſciebat qdē cū qua ſenatus arrogantia uerba hęc direxiſſet: & ad p̄ſens miti ſnia mediocriter ſe tractabat: ſed tā ꝓpter metū & inſtantiā militū: quā regis agrippæ p̄ceptū cogebatur tantum

principatū q sponte uenerat cædere nō debere. Cap.III.

Ic ergo agrippa cōpletis solēnibus circa mortem Caii a quo fuerat honoratus &
h eius lectū lugubriter ꝓsecutus:agnoscēs claudiū a militibus raptū festinabat ad
eū. Quē turbatū inueniens & paratū ut senatui cęderet:exacuit monēs:ut ꝑiriū
sibi defenderet. Cūq; talia dixisset absscessit. Quē cū senatus euocasset ad curiā:unguēs
caput unguentis quasi ab scorto remearet:Senatū iterrogabat:qd de claudio gereretur.
Illis āt q̄ gesta fuerāt dicentibus & cōsulentibus quā ipse sniam possideret: paratū se q-
dē mori ꝓ gloria curiæ sermone ꝓfessus est:& tractandū suasit de utilitate cūctoꝝ:opus
esse dicēs: si resistere claudio uellent armis atq; militibus:qbus eū uiriliter expugnarēt:
ne forsitan impati incidere uiderent in malis. Rñdente uero senatu armoꝝ copiā & pe
cūias abūdare:sed ēt militū aliquā partē cōgregādā:quatēus libertas seruis emergeret:
opto inqt agrippa & curiā ꝓagere & uos q̄ desiderii uestri sunt:dicēdū tñ est idubitāter
q̄ credo fore ꝓ uestra salute. Scitis militiā:q̄ ꝓ claudio pugnat:longo tpe armis imbu
tā: nostra uero pars hoium est incerta:fluctuatio & turba multoꝝ: & seruitute iopinabi
liter liberata retineri difficilis. Nos ergo aduersus exptos bella susćipimus: ꝓducētes ui
ros:neq; gladios sciētes educere. Quapropter mihi uidet esse mittēdū ad claudiū:q sua
deāt cōponēdā esse hmōi cām. Si censetis ēt me legatiōe fungi: paratus sū. Hęc cū dixis
set:cūctis cōsentiētibus:missus cū aliis:Claudio tumultū senatus exposuit: eūq; magis
latēter exacuit ꝑperaliter & dignitatis ptāte rñdere. Tūc Claudius ait nō esse mirabile:
si impatorē nō libēter excipet curia:q̄ crudelitate prioꝝ principū fuerat uulnerata. Sed
dū eius māsuetudinē ꝓgustaret:cū noie tantū ipse princeps foret:ope uero cōitas ꝑpera
ret:eo ꝓ multaꝝ uariarúq; rerū uideret exptus:ꝓspere uero imperiū sibimet obuenisse
gauderēt. Et legati qdē hęc audiētes uerba reuersi sūt ad senatū. Claudius āt cōgregato
exercitu loquebat:ab eis iusiurādū secū ꝑmanēdi accipiēs:donauitq; singulos custodes
corpoꝝ qnq; milibus dragmis:& ducibus nūerū ꝓmeritā portionē largitus est: sed &
militibus absentibus similia cōpromisit. Cōsules itaq; cōuocare senatū ad tēplū trium-
phatoris adhuc nocte existētes: quoꝝ alii qdē semetipsos i ciuitate celarunt:cōsultationē
refugiētes eoꝝ:alii uero in agros ꝓprios sunt egressi:ꝓspiciētes: quō si res ad effectū ue
niret:i libertatis desperatiōe cōsisterēt p̄stantius iudicātes sine piculo seruiendi cū segni-
cie uiuere:q̄ possidētes dignitate patrū sub salute dubia cōmanere. Verūtñ nisi āplius. c.
collecti sunt:qbus in cōe de pñti statu tractātibus repēte clamor cōgregati exercitus est
emissus:petentiū ut militaris Impator eligeret: & nequaq̄ principatus romāus a mul-
tis solueretur. Et hoc qdē milites apud semetipsos decreuerāt ne cūctis simul:sed uni tra
deret ꝑperiū:hoc tm̄ senatui cōcedētes ut ipsis q dignus uideret eligerēt. Ob quā rē cō-
traria erāt uota senatus & populi: multo magis aūt tā ꝓ amissiōe glorię libertatis:quā
ꝓ formidine Claudii. Erāt uero q eligerēt aliquos ex genere nobiliū:dignitatibus & cō
iunctiōe cōiugū prepollētes. Minutianus nāq; marcū fortitudine dignū q Iuliā Caii so
rorē habebat uxorē studebat elígere: ut rex culmine potiretur. Cōsules uero diuersis oc
casionibus differebāt. Sed ēt ualeriū asyaticū Minutianus anteponebat: & pene homi-
cidia facta sunt desiderātiū principatū:ut Claudio quoquo mō repugnaret. Monomar
chorū uero turba nō parua militū p noctē ad ciuitatis custodiā positoꝝ concurrebat ad
claudiū. Quapropter alii nō ante urbis libertatē: alii quoq; Claudiū metuētes a cōsuli-
bus absscesserūt. Diluculo āt Chereas cū sociis ad mediū transeuntes uerba facere nite-
bant ad milites. Quos cū multitudo uidisset:silentium postulātes:& dicēdi initia facié
tes cōtinuo disturbauit: nō acqescēs eis ut aliqd allegarēt: eo q̄ ipsi ad mononarchiam
pariter cōspirassent. Tum regnaturo fauebāt:tāq̄ nō patiētes Senatui cedere ptātē:q ēt

ſi iperare niterẽtur:milites nõ ſineret iterfectores Caii regnare.Interhæc igit Chereas ira non ferẽs:iperatorẽ poſcẽtium populoꝝ datuꝝ repromiſit ducẽ:q ei ſignum abeũti deportaret.Erat cni hic ethicus:agitator Piſani:gario & militibus circa ſolẽnitates circẽſium:& ſeditiões:atq opa ihoneſta deuotus:multaq chereas obprobria ſibi reluctãtibus iferebat:ſed & caput Claudii ſe dicebat ablaturꝝ.Peſſima nãq eſt iſipiẽtia cũ furore milites ergo nõ reuerẽtes uerba Chereæ:ſed euaginãtes gladios:& ſigna tollẽtes ad Claudium deuenerunt.cõicaturi illis q ẽt p̃buerant iuſiurandũ. Senatus aũt & cõſules in deſolatiõe relicti ſunt:nõ differentes aliqd a priuatis: eratq eis formido pariter & anguſtia:ignorãtibus qd paſſuri forẽt:dũ Claudius p̃ualeret:& ſemetip̃is adinuicẽ derogabãt:& pœnitentiã facti gerebãt.Sabinus aũt unus iterfectoꝝ Caii träſiens ad mediũ:primitus ſemetipſum interficere minatus eſt:quã Claudiũ pricipẽ cõſtituere:& ſeruitutẽ damnari uidere.Sed & chereas hãc magnanimitatẽ aſſequi cõpulit.Qui dũ cõtẽ pliſſet Caiũ:& primus auctor bonæ fuiſſet uitæ:neq ſic patriæ uindicare potuit libertatẽ.Chereas ãt de morte quod in nullo dicebat eſſe dubitãdũ:uel tñ mentẽ Claudii trutinare:& illi qdẽ in his erãt.Ad milites oĩs undiq populus cõcurrebat. Interea quus Põpeius dũ accuſaret milites:& p̃ libertate ſenatui ſupplicaret:ipetu facto euaginatis gladiis niſi mitis Claudius p̃hibuiſſet opus in eũ necis ipleuerant. Tũc Claudius ereptum cõſulẽ a piculo: fecit ſibimet aſſidere.Senatores ãt q cũ quto fuerãt:nõ ſimili honore ſuſcepit.Nã qdã eoꝝ ẽt plagis affecti ſunt:& ad eũ uenire cõpulſi.Antonius ãt uulneratus effugit:eratq p̃iculũ uniuerſis. Tũc rex agrippa accedens ad Claudiũ:poſtulauit ut circa ſenatũ mitis exiſteret:dicens qa ſiqd crudelitatis exerceret ĩ curia:nõ cẽt ſup quos eius cõſiſteret iam ptãs.Claudius ãt his flexus.Senatũ ad curiã cõuocauit. Cũq de palatio p ciuitatẽ ipſe p̃cederet:obſequẽtibus in eius p̃ceſſu militibus:cũ multo nimis impetuq a ridiculo Caii iterfectores in publicũ p̃ruperũt:chereas & ſabinus p̃hibẽtes cũ mãdato pollionis:quã ante paululũ Claudios ducẽ cuſtodũ corporis inſtituerat.Claudius itaq dũ ad palatiũ denuo ueniſſet:cõgregãs alios p̃tulit ſententiã in chereã:cuius opus qdẽ uidebat eſſe p̃clarũ.Sed pollioni p̃cipue cãm mortis applicabant:q tm opus fieri ſuaſerat & ut ipſe pariter p̃ metu futuri tpis depĩrer:iuſtũ eẽ clamabãt. Ducebat itaq Chereas ad mortẽ:& cũ eo lupus:ſequebãt q multi romanoꝝ.Dicit aũt qa Chereas magnanimiter hãc cladẽ excepit:nõ ſolũ uultu nequaq depoſito:ſed ẽt lupũ reſolutũ in lachrymas obiurgando.Cũq turba ad uidendũ p̃ſequeret:dũ ueniſſet ad locum: regrebat militẽ:ſi iterficiẽdi meditationẽ haberet:rogauitq ut gladiũ ad necẽ ſuã deferret:quo Caiũ ipſe uidebat occidiſſe.Et fœliciter ergo mortuus eſt chereas:unius uulneris pcuſſiõe finitus:lupus ãt crudeliter eſt extictus plurimarũ ictu plagarũ:eo q ceruicẽ mollius p̃paraſſet ad necẽ.Poſt paucos uero dies iminẽte feſtiuitate:romani honorauerũt facta chereę: petẽtes expiationẽ fieri:eo q eius memorię fuiſſent ingrati. Hocitaq mõ chereas uita priuatus eſt.Sabinus aũt dũ eũ Claudius non ſolũ abſoluiſſet a culpa: ſed ẽt dignitatẽ quã habuerat remiſiſſet:iniuſtũ credẽs ut relinqueret cõiuratos: ſemetipm occidit gladio:ſic icũbẽs:donec eũ uſq ad capulũ uulnus abſorberet. Cap.IIII.

Laudius itaq ſuſceptos milites diſpergẽs:edicta p̃poſuit:& pricipatũ agrippæ:
c quẽ Caius ei p̃ſtiterat ipſe cõfirmãs:regẽ quoq collaudãs:adiecit ei oẽm herodis:quod ad uſus eius ſup iudæos & ſamaritas habuerat.Et hęc qdẽ debitũ proprii generis ei reſtituit.Abelan uero liſaniæ:& q̃cũq in libano monte ſunt:ei de ſuo pariter adiecit iperio:& publice ĩ media ciuitate romana cum agrippa fœdera celebrauit. Antiocho quoq regnum auferẽs quod hẽbat:ciliciã & cõmagenẽ donauit ei.Diſtinxit ãt lyſimachũ ante ſibi amicitiarũ iure cõiunctum:q ẽt antoniæ matris eius tutor extite-

rat:& circa Caiũ deuictus erat:cuius filius Berenice agrippæ filiã duxit uxorẽ. Quã dũ marcus alexãdri filius fuisset mortuus resumẽs uirginẽ fratri suo herodi agrippa cõiũxit petẽs ei regnũ chalcidis a claudio.Hoc itaq; tpe seditio iter iudęos atq; paganos in alexãdrina ciuitate surrexit.Moriẽte nãq; caio sub cuius pricipatu ab alexãdrinis uidebãt afflicta iudæoꝝ gẽs recepta fiducia repẽte ueniũt ad ꝓlia.Claudius aũt ægypti ꝓfecto mãdauit ut seditionẽ amoueret.Ex supplicãtibus sibi regibus agrippa pariter & herode edictũ misit in alexãdriã atq; syriã:hmõi oratiõe cõscriptũ. Tyberius:Claudius:Cęsar: Pius: Germanicus:tribunitiæ ptãtis dicit.Notũ est iudæos in alexãdria cõstitutos:q ẽt alexandrini uocantur:cohabitasse tẽporibus priscis alexandrinis:& patria ciuitatis iura a principibus ipetrasse.Quod palã est ex rescriptis eorũ pariter & dictis.Sed postq̃ nostro ꝑperio alexãdria ꝓ sebastũ noscitur subiugata:seruata eis sunt iura sua a ꝓfectis ꝓ diuersa tẽpora destinatis & nulla de legibus eoꝝ mutatio facta ẽ tpe quo aliquis in alexãdria fuit.Moriẽte uero sebasto principe gẽtis eoꝝ:sic fuerũt ut singuli eoꝝ in suis solẽnitatibus pmanerẽt:neq; coacti sunt religiõis paternę iura trãscẽdere.Quapropter alexandrinos eleuatos cõtra iudęos ibidẽ cõstitutos:q tẽporibus caii cæsaris ꝓ uehemẽti eius superbia simul & ipudẽtia:q; nollet gẽs iudęoꝝ patriã religionẽ trãscẽdere:& illũ deũ appellare humiliati sunt: ꝓcipio:ut nequaq̃ pp ipudẽtiã caii de iure iudęoꝝ aliqd auferẽ nitat:sed seruata eis iura priora maneãt utriq; insuis solẽnitatibus:quãobrẽ ꝓtẽ utrãq; ꝓcipio magnã habere curã:& postq̃ hęc dicta fuerint ꝓposita nulla deçętero turba fiat. Edictum siqdẽ in alexãdria ꝓ iudęis missum hoc eẽ dinoscit.Quod uero í oi orbe directũ est:his cõtinet eloquiis. Tyberius claudius: pius germanicus tribunitię ptãtis cõsul ordinarius secũdo dicit.Petẽtibus me regibus agrippa & herode carissimis:q̃tenus eadẽ iudęis una cõcederẽ in oi impio rõanoꝝ:potiusq; í alexãdria cõstitutis:libẽter hoc ꝓbui: nõ solũ petẽtibus hoc cõcedẽs:sed ẽt ipsos ꝓ qbus rogatus sum dignos existimans pp fidẽ & amicitiã romanis ipensam: ꝓcipue iustũ eẽ decernẽs:ut neq; græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaret:quõ ad dei cultum hęc seruare noscũtur.Optimũ ergo iudico iudæos in oi mũdo sub nobis cõstituto paternas solẽnitates sine ꝓhibitiõe celebrare: qbus iam nũc ꝓcipio:ut meã hãc mãsuete custodiãt:& ipi aliaꝝ gẽtiũ religionẽ nequaq̃ adnihilare ptẽtẽ:sed suas leges obseruẽt.Hoc igitur edictũ meũ iudices ciuitatũ atq; coloniaꝝ: & municipioꝝ: ĩtra italiã & extra eã:regesq; pariter & potẽtes ꝓ ꝓprios legatos trãscribere uelint: ꝓpositũ ĩtõ minus.xxx.diebus eẽ in loco:unde ex humili ab oĩbus legi possit.His igitẽ edictis in alexãdriã & oẽm terraꝝ orbẽ directis:ostẽdit cæsar claudius quã uolũtatẽ circa iudęos habuerit.Mox ãt ẽt agrippã reddito ei regno: maximis cumulatũ donis remisit ad ꝓpria principibus ꝓuinciaꝝ atq; ꝑsidibus litteris suis scribẽs:ut ei honorẽ debitũ exhiberẽt.Ille uero dũ meliori fuisset fortũa ꝓuectus:eũ celeritate reuersus est:uenienq; ad hierusalẽ: gratificas hostias celebrauit: nihil quod erat legitimũ derelinquẽs:unde & multos nazarenos tondi ꝓcepit.Aureã uero catenã quã ei dederat caius:factã ad instar põderis ferreę catenę:in q̃ manus regię fuerãt obligatæ:ut tristis fortunę memoriã reuocaret:& testimoniũ de rebus melioribus perhiberet:ĩ tẽplo suspẽdit supra gazophilatiũ ut & maximũ eius indicaret & casum:& simul ostẽderet:posse eũ q corruerit denuo suscitari.Hoc enĩ illius catenę oblatio oĩbus ĩdicabat:quã rex agrippa ex parua cã anteq̃ dignitatẽ fuerat alligatus: & post paululũ cõpedibus absolutus: ad regnũ probatur clarius euectus.Propter hæc ergo oportet intelligi:qa res hominum & lapsum faciẽtẽ corruũt:& iclinata ad culminis fastigiũ sępius reducũtur.Perfecto igitur agrippa cultu exhibito deo:scophilũ qdẽ ione filiũ põtificatu remouit:& boetho symonis:cui cognomẽtũ erat canthera:honorẽ eius attribuit.Duo eteni erãt fratres Symoni

& boethus pater: cuius filiã habuit rex herodes uxorẽ: ſicut ſuperius declaratũ eſt. Cũ fratribus ergo ſacerdotiũ habuit. Symonis aũt onię tres filii in macedonioꝝ principatu fuerũt: ſicut in priori ſcriptura cõtradidi. Rex igit agrippa hoc modo ſacerdotes cõſtituens hieroſolymitis cõpenſationẽ eoꝝ deuotioni reſtituit: & uniuſcuiuſq; modũ bene diſponẽs: affectuoſam p̃buit largitatẽ. Prędictũ uero militię totius fecit ſylã: uirũ q multis laboribus ei ſępe cõicauerat. Igit tpe paruo ptereunte dorite iuuenes p̃ponẽtes uenerationi p̃ſumptionẽ: cũ natura uiderẽt audaces: tollẽtes cæſaris ſimulachrũ in ſynagoga ſtatuere iudęoꝝ. Quod opus agrippã uehemẽter exaggerauit. Videbat nãq; ad deſtructionẽ paternaꝝ legũ eſſe celebratũ. Pro q̃re ad publiũ petroniũ p̃fidẽ ſyriæ feſtinanter aduenit: & cõtra doritas eõqueſtus eſt: q nõ minus indignatus, cũ utiq; & ipſe trãſgreſſionẽ legũ factã nimiã eẽ iudicaret ipietate indiſciplinatoꝝ doritaꝝ, hæc cũ magna indignatione ſcripta direxit. Cap. V.

Vblius Petronius legatus tyberii: claudii cæſaris: pii germanici: primatibus dori
p tẽſiũ dicit. Audiuimus: quoniã q̃dã ueſtrũ tãtę ſuperbię p̃ſumptõe abuſi ſunt: ut nec dictis cæſaris Claudii: pii germanici ſubderent: q̃bus ſancitũ ẽ, iudæos obſeruatiõe paternarũ legũ eſſe dimittẽdos: uoſq; oĩa cõtraria feciſſe cognouimus: ſynagogã p̃hibẽtes cõſiſtere iudęoꝝ cũ ĩ ea poſueritis cęſaris ſimulachrũ: p̃uaricationẽ ſcilicet agentes nõ ſolũ cõtra iudæos: ſed cõtra ipſum ĩperatorẽ: cuius ſimulachrũ melius ponetur in oi iudęoꝝ tẽplo: quã in debito loco: cũ utiq; decreto cęſaris ſit ſancitũ: unumquẽq; habere in locis p̃priis ptãtẽ. Verũtn cũ edictũ ĩperatoris p̃cipiẽtis: ut iure ſolẽnitatibus ſuis utant: & cũ gręcis pariter cõuerſentur: cõtempſeritis: riſibile eſt ſi dicã cur mei iudicii fueritis ĩmemores. Quapropter eos q cõtra dictũ cęſaris talia cõmiſerũt: cũ ẽt eoꝝ iudices indignẽtur qñ nõ p̃pria uolũtate aſſerũt: ſed ĩpetu plebis ĩpletũ a centurione p̃clo uitellio ad me duci p̃cipio quatenus poſſint geſtoꝝ reddere rõnẽ. Primates uero ſeu prĩcipes moneo: ut ſi nolint uideri hãc querelã ſua uolũtate celebratã: culpabiles p̃ſonas cẽturiõi demõſtrẽt: nullã ſeditiõis aut ſitis relinquentes occaſionẽ: quã ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demõſtrãtur. Mihi nãq; & cariſſimo meo regi agrippę nulla potior cura eſt: quã ne gens iudæoꝝ occaſionẽ ſumat uindictę gratia: ut ad tumultũ ſeditiõis accedat. Vt ãt apertius ſciatis q̃d & cæſar ex hmõi cã p̃cepit: dicta eius alexãdrię deſtinata, huic ſcripturę p̃poſui q̃ licet oĩbus nota eſſe uideãtur: tunc ẽt apud tribunal meũ cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit: allegans: ut nõ oporteat eis dona ĩperatoris auferri. Agite itaq; me p̃nũciante ut decætero nulla ſeditiõis aut turbę q̃ratur occaſio: ſed unuſquiſq; ſuę religiõis iura ſectetur: Petronius igit hoc mõ q̃ fuerãt cõmiſſa correxit: ut denuo nihil poſſet hmõi ppetrari. Rex aũt agrippa ſymonẽ cantherũ põtificatu priuauit: & denuo ionã anne cõſtituit: eũ ſcilicet exiſtimans digniorẽ: cui tn gratũ nõ fuit tãtã recipe dignitatẽ: p qua re ſupplicabat: hæc dicẽs. Tu q̃dẽ o rex meo honori cõgaudẽs: hãc mihi coſtituis p̃prio cõſilio dignitatẽ: licet me ad põtificatũ nũq̃ dignũ iudicauerit deus: ſemel tn cũ indutus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi: prius enĩ ſum dignus indutus: quã nunc denuo recepturus. Tu uero ſi mõ uis: ut accipiat dignior hũc honorẽ agnoſce: qa oĩ peccato mundior eſt apud deũ: & apud te rex frater mihi: q poſſet ad hũc honorẽ dignus accedere. Iu his ergo ſermonibus rex agrippa collaudans ionę uolũtatẽ p̃buit mathię eius fratri pontificatũ: & nõ multo poſt tpe petronio ſucceſſit marſus q ſyriã gubernabat. Sylas igit p̃fectus regis agrippæ: quoniã in oi fortuna ei fidelis extiterat: & nec in piculoꝝ eius cõmuniõe receſſerat: ſed cũ eo in manifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat: circa eũ magnã habebat fiduciã cõcedere ſibi petiit apud eũ parẽ honorẽ, p amicitiarũ priſtina firmitate: & nequaq̃ paticbatur ei legali

ter obedire:ita ut maxima ab eo beneficia postulādo: honerosus esse uideret: cū semet ipsum imensa arrogatiōe glorificaret:& regi sæpius ad memoriā cās tristitiæ ꝓduceret ut studiū quo tūc circa eū gerebat ostēderet. Quod cū crebro faceret ut mihi uidet ipro perare beneficia noscebat. Cuius rex apertā fiduciā tolerare nō potuit. Nō est enī tēpo rū ignobiliū grata memoria:neq; suauis agnoscit: q frequēter ea quæ ꝑstat:ꝓperat. Quid plura dū frequenter sylas regis ꝓuocaret irā:& ille plus indignatiōi quā rōni tri bueret:nō enī remouit a ꝑfectura solūmō: sed ēt tradendū uinculis in patriā destinauit. Cūq; eius ira lōgo fuisset tpe mitigata & pspecta rōne in memoriā reuocasset:quātos ꝓ eo labores ille ptulerat:eius remisit culpā. Die siqdem festiuo natiuitatis suæ:dū cunctis qbus ꝓperabat in letitia magna consisterēt:sylā reuocari iussit, secū scilicet cōmesuꝝ. Ille uero modū libertatis quē iustū eē credebat:ueniētibus ad se nō tacuit dicēs. En ad quē me honoré euocat rex:quē denuo post paululū ablaturus est. Quippe nec primos ho nores deuotiōis exhibite custodiuit:q iniuriis me afficere nō qeuit. Cū qua ergo fiducia: aut qua cōsciētia ad eū ueniā? Quantis eū malis eripui:picula quanta sustinui ut illi sa lus acqreret & honor:ꝓ qbus oīb⁹ retributionē meruit: uincula & carcerē tenebrosum. Nunq; ergo horū obliuiscar malorꝝ:mihi enī ꝓ bōis actiōibus:ēt post solutionē carnis & animæ hęc memoria reseruat. Hęc loquens poscebat ut regi dicerent agrippæ. Qui dum eū cognouisset:aio nō posse mitigari:dimisit eū in carcere custodiri. Hierosolymo rū uero muros:q circa nouā respiciūt ciuitatē:publicis sumptibus munitissimos latitu dine & altitudine fabricatus est. & oī humāo reddiderat tutamine fortiores:nisi marsus syrię ꝑses Claudio cęsari:quod agebat suis litteris indicasset. Quā orbē Claudius rebel landi cā suspicatus hoc fieri agrippæ mandauit: ut a murorum edificatiōe cessaret. Qui mox ut iussum agnouit: reluctandū ei nō censuit. Fuit etenim rex iste natura bonus: & ad beneficia munifice ꝑparatus:& ciuitatē ꝓpriis sumptibus exornare nō tardus:ita ut sua claritate:muneribusq; gauderet:& fauorabiliter suę uitæ iura dispōneret:in nullo si milis herodi regi. Illi nāq; erat mens callida ad supplicia pręparata:& aduersus odiosos sine retentatiōe pniciosa:gręcis magisq; iudeis familiaris existens:& alienigenasꝝ ciuita tes sæpe nobilitans:ꝑpensa magna pecuniaꝝ balnea:theatra:& tēpla: porticusq; cōsti tuens:iudæorꝝ uero ciuitatē nulla fabrica reparauit:nec aliquā eis ꝑbuit ꝑpensam: unde potuissent hēre eius mēoriā. Mores āt agrippæ erāt māsueti circa oēs bñficia similia cō ferebat. Alienigenis quoq; erat clemēs ēt in illis dona suæ uolūtatis ostendēs: circa suā gentē ꝓ modo benignus:& potius cōpassione ꝓnus. Grata siqdē ei cōmoratio:atq; fre quens in hierosolymis erat:seq; in paterna solēnitate seu puritate seruabat: nullaq; dies ꝑteribat:hostiis uiduata solēnib⁹. Quidā igit i hierosolymis uir noie symon q putabat mandata legitima ꝑfecte discernere multitudine in ecclesia cōgregata:cū rex cæsaream prexisset:eū accusare ꝑsumpsit:quasi non sanctū:& iustū:suadens:uti rex ꝓhiberetur a tēpli limine:quo nisi dignis igredi nō liceret. Hæc ergo regi litteris indicata sunt a prę fecto:qa Symon talia cōcinatus esset. Quē rex euocatū dū tunc esset in theatro: sedere iuxta se fecit:& sub silentio mitissime requisiuit. Dic mihi qd horꝝ q̄ hęc agunt cōtra le gē esse censet? Ille uero nihil habēs quod respōderet:ueniā postulabat. Tūc rex circa eū magis placatus q̄ ab aliquo crederet: iudicans ēt mansuetudinē cōuenire regi potius q̄ furorē muneribus honoratū remisit ad ꝓpria. Cap. VII.

T cū multis multa cōcesserit:ꝑcipuæ bericios honorauit. Instruxit enī theatrum amplitudine & pulchritudine ꝑcipua decoratū:& amphiteatrū copiosa ipēsa cō structum:sed & balneas & porticus celsis operibus exaltauit:nullaq; tenacitate sumptuū:aut pulchritudinē sedauit:aut magnitudinē qualibet iminuit:quoꝝ oium de-

dicatione ſargiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cū igit in theatro ſpectacula celebraret: muſica quæq; illic inſtrumēta pduxit: & uaria delectationū opa affluenter exhibuit. In āphiteatro āt multitudini monomachorū ſuā largitatē cuncte oſtēdit. Vbi uolens numeroſitate cōcertantiū delectationē ſpectātibus exhibere: alios ſeptingentos pugnaturos emiſit: quoſcunq; malignos habuit: in hac actione diſtribuens: ut & illic hoc modo pugnarent: & opus belli uoluntas pacis exiſterent. Hos itaq; paſſim hoc modo cūctos extinxit. Quibus ſpectaculis celebratis: ī tyberiadā urbē galileæ migrauit: eratq; inter alios reges ualde cōſpicuus: ad quē uēit cōmagenēſis rex antiochus: & damaſcēoꝝ ſibi germanus: & cōtis minoris armēię q ētī ponto polemōiaco regnabat: pariter & Herodes frater eius q & ipſe calcidis hēbat ipiū: habuitq; colloquium apud eos ſuſceptiōe & amicitiis ualde digniſſimū ita ut oſtēderet ſuæ ſapiētiæ culmen: & in p̄ſenti eos uideret regalr honorare. Sed his apud agrippā ita degētibus: marſus ſyrię p̄ſes aducit. Cā. VII.

Erū Agrippa rex ſciēs eū honorabilē romanis eē pceſſit e ciuitate: occurſurus ei: quaſi ab ſtadiis. vii. Hoc eteni principiū inimicitiarū circa marſum fuit. Sedens eni in tribunali Agrippa inuitauit alios reges: quoꝝ cōcordia marſo: & tanta pariter amicitia in ſuſpitionem repente uenit: & nō credēti expedire romanis: reges hmōi habere cōſenſum. Mox itaq; ad unumquēq; mittens: mandauit: ut nō ſegniter ad ꝓpria remearent. Hęc agrippa dolēter accepit: & ꝓpterea qdē marſo factus eſt inimicus. Mathia uero pōtificatu ſpoliato: ꝓ eo cōſtituit ſacerdotē Elioneū canthere natū. Igit cū tertiū annū iudeæ cōpleſſet in regno: uenit ī cæſareā ciuitatē: q̄ primitus turris ſtratonis appellabat: ibiq; ſpectaculū ad honorē Cęſaris pro eius ſalute celebrabat: ad quā feſtiuitatē oīs ꝓuinciæ multitudo nobiliū: ſimul & ꝓcerū una cōuenerant. Secūda uero ſpectaculoꝝ die: ſtola ueſtitus undiq; argento cōtexta: ita ut textus eſſet ualde mirabilis: uenit ad theatrū incipiente die: & primis radiis ſole oriente dimiſſis: argenti claritas repcuſſa fulgorē reddit ualde ꝑſpicuū: & oculis inſipientibus formidandū. Mox aūt adulatores uoces fauorabiles emittebant: q̄ nec illi bone ꝓ ueritate uidebant: deū ſcilicet appellantes eū: atq; dicētes ꝓpicius eſto nobis: qa licet hactenus te uelut hoiem timuerim9: attn iā nūc ſuperioris naturę te eſſe cōſpicimus. Has aūt uoces rex nequaq̄ cōpeſcuit: nec impia eoꝝ uerba cōpreſſit. Poſt paululū uero reſpiciens uidit ſupra ſuū uerticē in quodam culmine ſedentē bubonē: quē ēt mox eſſe maloꝝ caſum itellexit q fuerat ei aliqn bonoꝝ. Mox ergo paſſionē mortiferā corde ſuſcipiēs: & uehementer uteri dolore ꝓcuſſus: reſpiciensq; ſuos amicos: ergo īquit ueſter deus uitā iā mutare cōpellor. Repēte nāq; increpitus ſum: cū mēdaces ad me clamarent. nā q uocabar īmortalis a uobis: ecce iā ducor ad mortē. Suſcipiēda eſt ſententia q̄ pferē a deo. Viximus eteni nō praue: ſed claritatē beatitudinis appetētes. Hęc cū dixiſſet: creſcente dolore cōprimebatur. Tū cū feſtinatione ad regalia reportatus eſt: & ſermo apud cūctos egreſſus eſt: qa indubitanter moriturus eſſet. Mox itaq; cūcti cū cōiugibus ſimul & liberis lege patria in ſaccis iacentes: deprecabātur ꝓ rege deū & oīa luctu gemituq; cōplebant. Rex aūt cum ī domo ſublimiore iaceret: deorſum reſpiciēs: atq; uidēs eos proſtratos eſſe: nec ipſe a lachrymis potuit abſtinere. Quinq; uero diebus cōtinuo uētris dolore cōfectus uita priuatus eſt habēs ānū ętatis q̄rtū & qnquageſimū: ſeptimū uero regni. Quatuor nāq; ſub cęſare caio regnauit ānis ſub philippo tetrarcha tribus: q̄rtū uero cū Herode tres āt reliquos ſub Claudii cōpleuit ipio ī qbus & iudęā ꝓcepit: & ſamariā: atq; cęſareā: & tributa ſui innumera auxit ſperii. Multū tn a diuerſis mutuū ſumpſit. Nā cū eēt ualde munificus ſupplicātibus larga munera cōferebat: & dona ſine aliq̄ parcitate p̄bebat. Igit cū mors eius populis eēt ignota: cōſpirātes ſimul herodes calcidis rex: & thelcia p̄fectus: & regis amicus ariſtonē quendā fideliſſimū

quendam fidelissimū ministrorum destinauerunt & sylam quomodo eorum erat inimicus quasi iubente rege peremerunt. Cap. VIII.

Exigit Agrippa hoc mō conuersatus discessit a uita: q de suo genere filiū dereli-
g quit Agrippā nomine: agentē septimum & decimū ætatis annum: & filias tres:
quaꝝ alia quidē nomine beronice sexto decimo ætatis anno herodi patris fratri uidebatur esse coniuncta: uirgines aūt duę erant: maria & drusilla: maria qdē decimum agēs annū: drusilla uero sextū. Eratq; despōsata a suo patre maria archelai Seleuci filio: drusilla uero filio antiochi cōmagenensis regis q dicebatur epifanes. Cūq; mors agrippę cunctis innotuisset: cæsarienses & sebasteni benefactorū eius īmemores pessimas res egerūt blasphemātes uehemēter īdecētercq; defunctū. Sed & militū q̄ tūc aderat multitudo ī domū eius abeuntes: & statuas filiarū regis uirginū diripiētes: piter ad loca fornicaria detulerūt: & statuētes eas in publico reclinātes: eis fedas cōtumelias inferebāt: & turpiora facinora quā dici fas ē scelestis actibus adiplebāt: celebrātes cōuiuia publica coronati: & madētes unguētis & oleo: sacrificia piter exhibētes: prādiaq; sibimet alterutri ꝓ regia morte reddētes. Erāt aūt īmemores ñ solū agrippę: q multas eis pbuerat largitates: sed ēt aui ei⁹ herodis: q ipas ciuitates īstruxerat: porticusq; simul & tēpla claris ꝓbabat fabricat⁹ ipēsis: filius uero defuncti agrippa erat tūc romę: & alebat a cęsare. Cap. IX.

Vnc Claudius audiēs Agrippā fuisse defunctum: & sebastenos atq; cæsarienses
t mortuo cōtumelias ītulisse: graui dolore pculsus est: eratq; pparatus ut eius filiū
Agrippam in illius regnū dirigeret successorē: uolens ēt iusiurādū quod cū illo habuerat cōfirmare. Et cōuocatis amicis indicauit: quod deliberarat sup cōmēdato suæ fidei puero: iterrogans qd & ipsis uideretur utrū cogitata de hoc manere: uel nō, decerneret. q pspecto cęsaris aio prudentius aliqd cōsiliati sunt: collaudantes qdē benignitatis eius ꝓpositū: uoluntatē aūt eius īcautā esse dicētes: ut puero: q nec īfantiles ānos excesserat: magnitudinē tāti regni cōmitteret: cui esset īpossibile tāta gubernacula detinere. Cūq; uideret eos recte locutos cæsar: pfectū in iudæā totūq; regnū direxit cuspiū fadū. quo facto ēt honorē defuncto pstitit: ne marsum ad eius regnū: q illi fuerat inimicus euehere. Prę cībus aūt fado pcepit Claudius: ut cæsariēses & sebastenos ꝓ defuncti contumeliis coerceret. Cohortes uero cęsarienses & sebastenoꝝ qnq; numero in pontū transferri iussit ut ibidē militarēt: & ex neruis romānoꝝ ī syria cōstitutis eligerent milites qui eoꝝ loca cōplerēt. Sed nequaq̄ tali iussioe migrati sūt. Mittētes nāq; legationē ad Claudiū supplicauerūt: & in iudęa cōsistere meruerūt. Vnde ēt futuris tpibus cā maximarū calamitatū iudæis effecturi sunt: sumētes in initio semina belli sub floro. Quāobrē tpe quo Vespasianus uicit: sicut post paululū referemus: eos ex illa regione migrauit.

INCIPIT LIBER XX. ANTIQVITATIS IVDAICAE. CAP. I.

Oriente itaq; Agrippa rege: sicut ī libro pcedente narrauimus: Cæsar Claudius misit successorē Marso Cassiū longinū: memoriæ cōferens hoc defuncti: a quo uiuente rogatus fuerat: ne Marsus ulterius syrię psideret. Fadus inter hęc dū pfecturę culmine in iudęā uenisset cōperit iudęos habitātes trans fluuiū cōtra Filadelfenos habentes cōtentionē ꝓ finibus uici: cuius nomen est meas. Erantq; illic armatorū plurimi cōgregati: q ꝓter uoluntatē primatū suoꝝ sumentes arma: multos Filadelfenorū peremisse nolcunt. Hæc audiēs Fadus: uehemēter accensus est: eo q; non eius reseruassent iudicio q se dicebant a Filadelfenis fuisse lesos: seduscq; ad manū uenis-

sent. Qui sumẽs tres priores ipsius seditiõis alligari præcepit. Deinde quendam eorum Antibã nomine iussit occidi: duobus aũt reliqs: Amaraco & Eleazaro fugam immisit. Ptolomeus autem princeps latronũ: & qui multa mala idumeis & arabis trequẽter ítulerat: nõ multo post ad eum deductus: morte multatus est. Hoc itaq; mõ cuncta iudæa latronibus est purgata: Iadi ꝓuidentia atq; sollicitudine. Cap. II.

Q Quoq; fadus tũc cunctos uocans sacerdotes & priores hierosolymitarũ admo-
i nuit eos: ut talarẽ tunicã: & sacerdotalẽ stolã qua solus põtifex indui solet: in antoniæ castro reponerẽt: ut sicut prius in romanoꝝ ptãte iacerẽt. Illi uero nequaq̃ contradicere ꝓsumpserũt: sed rogabãt Fadũ atq; Longinũ (nã & ipse cũ multo exercitu ad hierosolymã uenerat) mutuẽs ne ꝓceptis Fadi multitudo resisteret iudæoꝝ: & ab eis supplíciter exorabant: ut cinerent legationẽ ad Claudiũ destinari: quatenus ab eo peterent: ut sacerdotalẽ uestẽ haberent in ꝓpria potestate: & ipsi sustinerent donec Claudii responsa ꝓciperent. Illi uero ita se hęc põstare dixerunt: si eoꝝ filii obsides põberent. Quibus obedientibus filiosq; dãtibus legati sunt missi. Cũq; romã uenissent: audiẽs Agrippa iuuenis defuncti filius cãm aduentus eoꝝ. Erat nãq; sicut põdiximus apud prędictum Claudiũ, Cæsari supplicauit: ut eisdẽ iudęis concederet: mittens ad Fadũ sua scripta: q̃ de sacerdotali uestę poscebant. Vocãs itaq; Claudius legatos iudęoꝝ: ꝓmisit se cõcedere q̃ petebant: iusitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent: cuius ꝓcibus hæc eis iura donaret. Quãobrẽ hmõi ad Fadũ misit epistolam. Cap. III.

L Laudius cæsar germanicus: tribunitię potestatis: qnquies cõsul: ordinarius quater: ĩperator decies: pater patrię: hierosolymitaꝝ: principibus: curię populo iudęorũ: & cũctę genti salutẽ. Agrippa meo carissimo: & piissimo: quẽ ego cõnutrui: & habeo mecũ ꝓducente ad me legatos uestros: gratias agentes: eo q; habeã gentis uestræ sollicitudinẽ & cũ summa deuotione ꝓ sacerdotali uestę atq; corona supplicante: ut sub uestra potestate consistant: q̃ sunt a me postulata concedo sicut uir fortissimus: & mihi carissimus uitellius fecit. Huic itaq; uoluntati consensi: primũ qdẽ propter pietatẽ meã: uolens unumquemq; exhibere suã in paterna traditione culturã: deinde sciens qa dũ hęc fecero: & ipsius regis herodis: & aristoboli iuuenis potẽtiũ ꝓsonaꝝ: quoꝝ circa me pietatem & circa uos studium esse cognosco: ampliss̃imas amicitias collocabo. Scripsi uero ob hãc causam & cuspio fado meo ꝓcuratori. Nomina uero litteras deferẽtium hęc sunt. Cornelius: leo: trifon: theodionis Dorotheus: Nathelis: Ioãnes: Iouit. patris data. xiiii. Kal. Iulii. consulibus rufo: & pompeio: siluano. Cap. IIII.

Etiit ãt a claudio cęsare & herodes frater Agrippæ defuncti: cui illo tpe calcidis
p regnũ uidebat eẽ cõmissum ptãtẽ tẽpli & sacerdotũ ordinationẽ: & oĩa piter ipe trauit. Ex illo uero fuit apud oẽs liberos eius hęc ptãs: usq; ad belli finẽ. Herodes itaq; a pontificatu remouit cantherũ: & ioseph cani filiũ ei successorẽ dedit. Cap. V.

O Siquidem tempore helena adiabenorum regina: & filius eius Iazates ad solẽ-
e nitatẽ iudæorũ hæc causa proueniente migrauerunt. Monobazus adiabenorum rex: cui cognomẽ erat bozeus: sororem helenã amore captus duxit uxorẽ. Quæ dum ex eo haberet in utero: contigit: ut dũ ea dormiente sup uentrẽ mulieris manũ ponere ꝓsoporẽ: quandam subito uocem audierit: prędipientem ut manum de uentre eius auferret ne infantem in ea uexaret: qui prouidente deo & principium esset & finem fœlicissimum possessurus. Qua uoce turbatus: rẽpente surgens: hęc dixit uxori: & natum filium iozatum nuncupauit. Habebat autem ex helena & alium seniorem filium. nomine monobazum: & alios filios ex aliis mulieribus procreatos: maximam tamen deuotionem quasi unigenito iazati desiderabiliter impendebat. Pro qua re ille inuidiã fratrũ

sustinebat. Habebat & odiū quando cuncti cōtristabant: qa eū pater oibus ꝓponebat. Hoc pater aperte cognoscens: illis qdē ignouit: sciēs qa nō hæc agebant ꝑ malitia: sed quō singuli fauorē patris desiderabant. Iazatē uero cū ꝑ eo ualde metueret: ne odio fratrum mali aliquid sustineret: multis mūeribus farcinatū: i castro pasmi misit ad Abneri gum regē: cōmendans ei nati salutē. Abnerigus aūt libenter eū excepit: & ꝑ multa deuotione filiam suam amacos nomine ei dedit uxorē: donauitq; ꝓuinciā ex qua perciperet multa tributa. Monobazus āt cum iam senectute grauaret: & paucū sibi tempus uiuendi supersse uideret: uoluit aspectum filii anteq̄ moreretur inspicere: & uocās eū: dele ctabiliter est amplexus. Cui dedit quoq; ꝓuinciā quæ dicitur carrorū: terra fertilis amomi: i qua ēt reliquię sunt arcę noe: quę ex hymbrium diluuio liberata fertur: & hactenus uidere uolentibus demonstrat. Cōmorabat itaq; iazatis i hac regione: & dartabanem parthicū ad iudæā destinauit. Cū eni legibus crederet iudæoꝝ: studebat & ipse cōuerti: & credens se perfectū nō eē iudæū: nisi signū circūcisionis acciperet: erat hoc agere ꝑparatus. Quod dū cognouisset mater eius: ꝓhibuit: dicens ei fore piculū: qa cū ēt rex multoꝝ acqreret inimicitias subiectoꝝ: cū peregrinas solēnitates & suę genti extraneas adimpleret: nec pati eos sup se regnare iudæū. Et illa qdē hęc dicens: oīno ꝓhibuit. At ille ad ananiā uerba referebat. Qui matri dixit: atq; interminatus est: qa nisi acqescceret: repē te decederet. Cui mater ait: metuere se: ne cā oibus iudicata: piculū ipse supplicii sustineret: q quasi auctor & doctor existeret operꝝ indecentiū apud regē. Tunc ille audiēs hęc: mīdit: qa posset ēt prēter circumcisionē colere diuinitatē si apud se oīno decerneret leges iudaicas obseruare: & hoc esse firmius: quā circumcisionē accipe: ueniāq; illi daturū deū: opus hoc nō implenti ꝓpter necessitatē: subiectorūq; formidinē. Tūc ergo rex hmōi sermonibus acqeuit. Post hæc āt cū nequaq̄ suū desideriū abiecisset: iudæū quēdam alium de galilea uenientē: melazarū nomine: & leges eruditū patrias: iuitauit: ut circūcisionis opus impleret. Qui eū intrasset ad eū: & iueniſlet legē Moiseos legentē ignoras iquit o rex Moiseos iura: & p hoc deo facere uideris iniuriam. Nō enim solum facere te oportet eas: sed primitus facere q̄ præcepta sunt. Quādiu sine circumcisione permanes: legibus nequaq̄ noscris obedire. Sed si nondū ex hoc legisti legē: ut scias quapropter hoc geratur: uel nūc lege. Hęc audiēs rex: actū differri nō pertulit: sed ad aliā cōuersus est domū & uocans medicū quod præcipiebat ipleuit. Tūc euocata matre: & anania doctore: eis quod egerat explanauit. Qui repēte nō mediocri timore sunt territi: ne causa cūctis manifestata rex periculū defectionis incurreret: nō patrētibus subiectis uiꝝ extranei dei cultorē sibimet supersse: ipsiq; pariter periculū sustinerent: quasi huius rei uiderentur autores. Deus aūt ꝑsens erat: qui illoꝝ metū nō perduxit ad terminū. Nā cū multa pericula & iazates & eius filii sæpius incurrissent: eū ex ingentibus liberauit angustiis: & salutis dona concessit: ostendens: qa respicientibus ad eū: & ipsi soli credētibus nequaq̄ fructus pietatis auferet. Sed hęc quidē postea explanabimus. Igitur Helena regis mater uidens regē pacifice gubernari: & suum filiū esse beatū: & ultra cunctas gentes ꝓuidentia diuina religiosum: desideriū habuit hierosolymitaꝝ conspicere ciuitatē: atq; cunctis hoibus diuulgatū dei tēplum supplīciter adorare: & hostias pacificas offerre. Ob quā rem filio supplicauit. Quo mater petente prone cōsentiente: & multā ꝑparationē itineris faciēte: & plurimas dante pecunias: descēdit i hierosolymā: etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus hierosolymitis tunc profuit ualde. Cap. VI.

Am dū eorum ciuitatem illo tēpore fames apprehendisset: & multi fuissent egestate cōsumpti, Helena regina misit quosdā suorū: alios qdem ad Alexandrinorum urbē: ut frumēta ex eius pecuniis cōpararēt: alios cyprum: quatenus caricas

ex abundanti deferret. Cūq; uenissent hęc onera deportantes: alimēta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorū suorū maximam memoriā dereliquit. Cuius filius Iazates audiens hanc famē: multas pecunias hierosolymitarū primatibus destinauit. Et alia quidē multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt: quæ postea declarabimus. Artabanus itaq; rex parthorum sentiens sibimet satrapas inimicos: degere apud eos sibi iudicauit incautū. Quapropter ei uisum est: ut pergeret ad Iazatem regē: salutem apud eū inuenire se credens: & ita ad regnū ꝓpriū remeare. Sumptis ergo cognatorū atq; familiarium circa mille uiros: uenit ad regē Iazatē. Cūq; ipse illum aperte nosset: Iazates uero artabanū pœnitus ignoraret: inueniens eū in itinere constitutum & astans ei: prior secundū morem patriū adorauit. Deinde: o rex inquit: ne me despexeris tuū seruū: nec circa supplicē sis superbus: miser enim rerū mutatione factus existens ex rege priuatus: tuū polco solatiū. Perspice siquidē inconstantiā fortunæ: & hanc scito esse cōem: & uim similē habiturā. Nā si me sine uindicta despexeris: erunt audaciores pluri mi circa alios ēt reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat: capite reclinato deorsum. Iazates aūt ut eius nomen audiuit: & Artabanū supplicīter sibi respexit astantem: mox ex equo resiliens: habe inquit fiduciā o rex: nec te præsentia facta confundant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia: amicum namq; me & auxiliatorem inuenies plusq̄ credis: aut enim in parthorū regno te rursus: aut in meo cōstituā regē. Hęc dicens: regē Artabanū imposuit equo: ipse uero pedibus sequebatur: honorem tribuēs ei: quasi regi maiori. Respiciens igit̄ hoc Artabanus grauiter tulit: & per præsentem fortunā honorēq; iurauit: descensuq; se: nisi ille rursus ascenderet atq; preiret. Tunc ille in equo ascēdens: eūq; ad regalia sua perducens: oēm ei honorē libenter exhibuit: & in cōsessu atq; conuiuiis primū recubitū ei parauit: nō pręsentem fortunā intendens: sed eius pristinam dignitatē eūq; ratione frequēter consolatus est: quia cōes sunt oībus fortunę ꝓmutationes hoībus. Scripsitq; parthis suadēs eis ut Artabanum susciperēt regē ꝓmittens eum pristinorū in se non habere memoriā: simul & iuramenta præbens. Parthis uero suscipere quidē se uelle eū nō negantibus: sed nō posse dicentibus habere regē: eo q; cinnanum iā cōstituissent principē ne forte iter eos emergeret seditio. agnoscēs eoq; cinnamus uolūtatem: mandauit ut ueniret artabanus: regnū ꝓpriū recepturus. Cui utiq; credens Artabanus reuersus est: occurritq; cinnamus: & adorans eum: & regē simul appellans: auferens de suo capite: imposuit eius uertici dyadema. Sic igitur Artabanus per Iazatē rursus in regno unde per proceres suos ceciderat restitutus est: nec fuit immemor beneficiorū in se gestorū: sed Iazatem magnis muneribus reditauit. Nam & thiara recta permisit ei uti: & in aureo lecto quo solis parthorū regibus licet dormire concessit deditq; ei maximam & optimam regionē regis armeniorū: cuius terrę nomen est nisibis: in qua ēt primitus fecerunt Antiochiam ciuitatē: quam Migdoniā nuncupauerunt. His itaq; muneribus a rege parthorum Iazates honoratus est. Post paululū uero tps Artabanus regnū Perdani filio dereliquit. Is ueniēs ad Iazatē: suadebat ei: ut sibi contra romanos pugnaturo ferret auxiliū: cui tamen suadere nō potuit. Iazates enim romanorū sciens potentiā atq; fortunam: putabat eum impossibilia bella tentare. Insuper dum misisset quinq; filios ętate nouellos ut linguā nostræ patrię & eruditionē sub integritate cōdiscerent: sed & matrē: ut templum sicut p̄diximus adoraret: erat segnior ad bellandū. Sed & pardanē sępius prohibuit narrans ei romanorū uirtutes: & credens eum p talia uerba terreret quatenus a desiderio cōtra romanos bellandi recederet. In his ergo parthorū rex indignatus: bellū aduersum Iazatē repente ꝓnunciauit. Sed nullā in hoc utilitatē habere ꝓmeruit: deo scilicet spem eius adnihilante. Agnoscentes enim parthi pardanis uoluntatē &

qa cõtra romanos bellũ ſuſcipere decreuiſſet:illũ qdẽ extinxerũt: principatũ uero cotar di eius germano contradiderunt. Cui ẽt poſt paululũ per ſidias rebus humanis ablato: ſucceſſit frater bologeſſis:qui duobus ex eodem patre germanis ſuis prębuit poteſtatẽ: paccoro quidem ſeniori medorum : tiridati uero iuniori dedit armeniã. Monobazus igi tur regis frater: pariter & eius cognatio:uidentes iazatem ꝓpter pietatem quam circa deum habebat ultra omnes homines excellentẽ:habuerunt & ipſi deſiderium: ut mo res patrios relinquentes iudaicis ſolẽnitatibus obedirẽt. Horũ niſus ſubiectis fuit ualde gratiſſimus:& in hoc proceres indignati:iram equidẽ retinebant expectantes oportunũ tempus:ut in eis ulciſcerent. Quãobrẽ ad abiam regem arabiæ ſcripſerũt:multas ſe da turos pecunias promittentes:ſi cõtra eos regẽ caſtra moueret:ſimulq; profeſſi ſunt cir ca primam cõgreſſionem eum ſe quoq; deſerere:quẽ uellent ꝓpter odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis:feſtinabant ad ter minum peruenire. His itaq; flexus arabię rex:cum multo exercitu uenit ad iazatẽ. Tũc in ipſa prima cõgreſſiõe:anteq̃ ad manus accederẽt:facto ſigno oẽs Iazatem uelus uno nincti funiculo reliquerũt:& dorſum hoſtibus dantes effugierunt. Nõ tñ Iazates expa uit:ſed conſiliũ proditionis agnoſcens a primatibus factum & ipſe cũ exercitu diſceſſit: cauſamq; requirens: ut agnouit cõſtitutũ ad arabas factũ:auctores qdẽ interfecit. Alte ra uero die cõgreſſus plurimos occidit:oẽs aũt ſimul in fugã uertit:ipmq; regẽ pſequẽs: in quodã caſtro arſanũ nomine circũclauſit. Quo tñ forti dimicatiõe pręualuit:captoq; caſtro dũ abiam regẽ non inueniſſet uiuũ: quoniam ſe ipſe peremerat:abripiens omnẽ prædã quę in eo uidebat eſſe magna amplitudine conſtituta:madiabenorum regreſſus eſt regionẽ. Primo quidẽ conamine adiabenorũ proceres nõ ualentes aduerſus regem: deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente:neq; tunc quieſcere uoluerunt:ſed ſcripſerũt par thorũ regi bologeſſi:rogãtes eũ:ut iazatẽ occideret:& eis principẽ de parthorũ genere conſtitueret: dicentes ſe odio habere ꝓpriũ regem:qui iura patrię deſtruxerat:& extra nea diligebat. Hæc audiens rex parthoꝝ:eleuatus ad bellũ eſt:& cũ iuſtã belli nõ inue niret occaſionẽ:datos ei a patre honores repetit:& reſiſtẽti bellũ ſe inferre minatus eſt. His auditis:Iazates nõ mediocriter turbatus eſt:& iudicans turpitudinẽ ſibi fore:ſi ꝓ pter metũ collatis honoribus cedere uideretur:ſciens inſuper:quia ẽt ſi his cęderet:par thorũ rex ab eius inimicitiis nõ ceſſaret : decreuit magis deo curatoris oium animæ ſuæ pericula cõmittere:eũq; maximum habere ſe arbitratus auxiliatorem:filios qdẽ & cõiu ges conſtituit in munitiſſimis locis: cũctaq; frumẽta & fœnum: & pabula cõgregauit. Quibus geſtis: hoſtiũ ſuſtinebat aduentum. Veniente uero parthorum rege cum exer citus ſui multa uirtute pedeſtriũ pariter & equeſtriũ: & cũ magna uelocitate faciẽte ual lum circa flumen medorũ ſcilicet & adiabenorum ꝓuinciam terminantem:etiam Iaza tes caſtra poſuit nõ ꝓcul ab eo habẽs circa ſe equeſtriũ quaſi.vi.milia. Quo facto:uenit ad Iazatẽ nuncius a parthorum rege directus qui eorũ uirtutem ediceret:quõ ab eufra te fluuio uſq; ad betroꝝ terminũ reſideret:ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens iter minatus pariter:quia pœnas Iazates exolueret:eo ꝙ circa ſuũ dominũ eſſet ingratus: a cuius manibus:neq; deus eũ poſſet quem colebat eruere. Hæc dicente nuncio: Iazates noſſe ſe quidem parthorũ exercitum dixit ſuo abundantius potiorem. Sciendũ tamen: quia cunctis hominibus melior eſſet deus. Et hmõi dato reſponſo : ad ſupplicationẽ dei conuerſus terrę ſe proſternens:& cinere caput implens:cũ filiis & uxoribus ieiunauit:i uocans deum atq; dicens. Dominator domine: ſi non fruſtra me tuę dignitati ſubieci: & iuſte oium te ſolum & primũ dominum eſſe cognoui : adueni auxiliator:nõ ꝓ me ſo lũmodo ulturus in hoſtibus:ſed quia etiam contra tuã uirtutem cum nefanda preſum-

ptione locuti sunt. Et ille qdē hoc modo ingemiscens: cū lachrymis supplicabat: quē repete deus exaudiuit. Ea nāq; nocte Bologessus accepit epistolas: i qbus scriptum erat; quia Dacus & Isacus cū maxima manu cōtemnentes eius absentiam ad diripiendā partem horum ꝓuinciā deuenissent. Quapropter nihil agens: retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Iazates deo ꝓuidēte ꝑthici regis interminationē effugit. Post paululū uero tps: cū quinquagesimū: quintū ætatis: & uicesimūquartū regni cōplesset annū: reliquēs filios masculos. xxiiii. & filias. xxiiii. uita priuatus est: successionē regni fratrē Monobazū habere ꝑcepit: repēsans ei: quia p eius absentiā post mortē patris regnū ei fideliter cōseruasset. Cuius mater Helena audita filii morte: grauiter qdē tulit: & sicut potuit mater q̄ piissimū filiū uidebat amisisse: uerūtn cōsolata est: audiens regni successionem ad seniorem suum filium fuisse ꝓductā: ad quē ēt ꝓgere festinabat. Cūq; uenisset ad regionē adiabenorum: nō multo tpe sup filiū Iazatem uixit. Monobasus autem & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolymis: sepelire ꝑcepit in mausoleis: quos mater tribus procul stadiis ab hierosolymis cōstruxisse uidebatur. Sed quęcunq; rex Monobasus in uitę suę tempore gesserit: postea declarabimus. Cap. VII.

Gitur dum Fadus iudææ ꝓuinciam gubernaret: qdam uir magnus nomie theo
i das populo multa suasit: ut sumētes substātias suas sequerent eū ad iordanē fluuium: semetipm asserens esse ꝓphetā: & ꝑcepto fluuium diuidere: ut eis facile trāsitum ꝑberet. Hæc ergo dicens: seduxit quidem multos: non tamen ꝓmisit eos fadus ad experimentū suæ insipientię peruenire: sed repente cohortem misit equestrium sup eos: quę inopinabiliter irruēs: multos quidem peremit: plurimos autem uiuos cœpit: ꝑmq; theodam coprehendentes: capitis sectione multauerunt. Hęc sunt ergo quæ iudęis cōtigerunt: tēpore quo Fadus in eorū ꝑfuit regione. Cap. VIII.

Enitq; fado successor Tyberius Alexāder Alexādri filius: q ēt alexādrię fuit Ala
u barchis: idest prīceps salis: genere diuiciisq; alexādrinoꝝ cūctos excellēs sed ēt filio suo Alexādro diuina cultura melior: qppe cū ille in paternis solēnitatibus nō ꝓmāsit. Hoꝝ ergo tpibus cōtigit illa maxia fames: quā ēt Helena regina multis pecuniis frumēta cōparans ex ęgypto: indigētibus sicut ꝑdiximus est partita. Insup aūt Iacobū atq; Symonē: & filios iudę galilei: qui populū a romanoꝝ ptāte subducere nitebāt sub Cyrino iudeę ꝑside sicut ꝑdiximus crucifigi Alexāder īperauit. Cap. IX.

Erodes aūt rex calcidis remotiorē successionē hāc Ananię nibidei cōtribuit. Ty
h berio aūt Alexādro Cumanus successor aduēit. Defunctusq; est Herodes frater regis Agrippę maioris: octauo āno Claudii principatus: tres filios derelinquens Aristobolū: q ei de priori fuerat uxore ꝓgēitus: & ex Berenice fratris filia Berenicianū: & Hyrcanū. Cuius regnū Claudius cæsar agrippę inueni tradidit. Cap. X.

Editione igit incidente i hierosolymitaꝝ ciuitate: dū cumanus in iudęa ꝓ rerum
f gubernatione cōsisteret: multi iudæorum perempti sunt: sed primitus cām narrabo ꝓpter quā talia prouenerunt. Instante festiuitate paschæ i qua mos est nobis azima offerre: dū undiq; ad festiuitatem hanc populus cōueniisset: metuens Cumanus: ne quā multitudinē turba aut res uel actio nasceret: iussit militibus: ut unā aciē armatorum facientes: circa pontifices templi consisterent: ut si forte tale aliquid nasceretur: tumultuantium inquietudinem ꝓhiberent: hoc enim & priores ꝑsides iudeæ in hmōi festiuitatibus faciebāt. Cunq; quarta dies eius celebratiōis excessisset, quidā militum reuelans genitalia sua populo demonstrabat. Quod illi uidētes ad irā furorem q; perducti sunt: nō semetipsos cōtumeliā passos: sed i deo impietatē gestam esse dicētes: quidam uehementiores procaciores: cumanum blasphemātes: asserebāt militē ab eo summissum. Cumanus

aũt audiẽs:& ipse nõ mediocriter ꝓuocatus est. Verũtamẽ hortabaꝫ eos a seditione qe
scere ne in festiuitate ingerudines excitarẽt. Quibus dũ suadere nõ posset: & illi ad blas-
phemias magis accẽderentꝫ: iussit oẽs milites arma sumẽtes ad antoniã cõuenire. Erat
enim hoc castrũ sicut ꝓdiximus suppositũ tẽplo. Multitudo itaq; uidẽs ibidẽ milites cõ
gregari: pterrita cœpit effugere. Et dũ se milites pseq crederẽt: p angustos egressus pi-
ter cũ timore fugiẽtes oppressi sunt: & multos adinuicẽ cõterẽtes iteremerũt. Vigiti mi
lia enĩ ãnumerati sunt qĩ illa turba defecerũt. Quapropter erat eis ꝓ festiuitate luctus:
& oẽs obliti rõnũ: atq; sacrificioꝝ: ad lamẽtatiões lachrymasq; conuersi sunt. Has ergo
passiões unius militis luxuria generauit. Nõdũ uero luctus quieuerat: & alter icidit de-
nuo sup eos. Quidã enĩ q ex illa turba fugiẽtes euaserunt uia publica uenientes quasi cẽ
tũ stadiis ꝓcul a ciuitate: & stephanũ cęsaris seruũ iter agẽtem more latrocinii spoliates
oẽm eius diripuere substãtiã. Audiẽs hoc Cumanus milites cõtinuo destinauit: ꝓcipiẽs
uicinos diripi uicos: & nobiles eoꝝ uinctos ad se adduci. Igit̃ uastatiõe facta: qdã militũ
leges moiseos ĩ quodã uico reperiẽs: casq; sumẽs cũctis uidẽtibus rupit: & multas blas-
phemias atq; cõtumelias eis ĩposuit. Iudęi uero hęc audiẽtes: & multi pariter cõcurrẽtes
ĩ cęsareã descẽderũt. Illic enĩ Cumanus erat. Ad quẽ accesserũt dicẽtes: nõ se: sed dcũ ad
cuius iniuriã hęc facta uidebantꝫ ultus: se ãt nolle uiuere: dũ leges patrias sic tractari uide
rẽt. Cumãus ãt metuẽs: ne denuo tumultũ ppłus excitaret: suadẽtibus amicis militię q
cõtumeliã fecerat legibus secure pcusso: occasionẽ secũdæ seditiõis abrupit. Cap. XI.

Ost hęc igit̃ inter samaritas atq; iudæos inimicicię hmõi causa prouenerũt. Mos
p erat galileis tpe festiuitatũ ad sacrã cõcurrere ciuitatẽ: & iter facere p samariam.
Dũ ergo aliquando iter haberent per uicum noie ginais inter samariam & cam-
pũ maximũ constitutũ: quidam conferentes litem: multos eoꝝ interemerũt. Primi itaq;
galileorum audientes quæ gesta fuerant ad cumanũ uenerunt rogantes eum ut iterem-
ptorum necẽ inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tũc
galilei dolentes: multitudinem excitauere iudęorum: ut arma sumerent: & suã defende
rent libertatem: seruitutem amarissimam esse dicentes: & iniurias importabiles: in tali-
bus nõ defendi. Primatibus aũt eorum eos compescere uolentibus ac promittẽtibus qa
faceret uindictam cumanus: illi penitus non acquiescentes: ad manus progressi sunt: &
sumentes in auxilio Eleazarũ dinei qui per multos ãnos latrocinia faciebat ĩ montibus:
uicos aliquos samaritanorũ incẽdentes: cuncta diripueret. Cumanus autẽ hoc audiens:
atq; sumens sebastinorum cohortẽ & pedestriũ. iiii. ordines: & coarmans pariter samari
tas sup iudæos egressus est: factaq; cõgressione: multos qdem peremit: plurimos aũt ui
uos cœpit. Primi uero hierosolymoꝝ genere pariter & honore: uidentes ad quãtã cala-
mitatũ magnitudinẽ deuenissent: induti saccis: & cinere capita sua complentes: oso eis
q resultauerant ut quiescerent supplicabant: ponentes ante oculos eoꝝ subuertendam
ppriã regionẽ: & tẽplum pariter cõcremandũ: uxorũ ac filiorũ captiuitates futuras: &
iõ rogabant ut mutarent uoluntatẽ: & pitientes arma quiescerent: & decętero ad pro-
pria remearent. Hæc ergo dicẽtes: flexerat eos. Quorum alii recesserũt: latrones aũt ad
munitiora loca profecti sunt. Ex illo ois iudęa latrociniis est impleta. Cap. XII.

Amaritanorũ uero primates ad numidiũ quadratum syriæ pfidem: qui illo tpe in
ſ tyro erat adueniẽtes accusauere iudęos: qa uicos eorũ icenderint ac diripuerint.
Et pro his quidem quæ ipsi passi fuerant: non tantum se dolere dicebãt: nisi quia
romanoꝝ contẽpserint ptãtem: ad quorum iudiciũ debuerant pro sna siqua fuisset lesio
ne cõcurrere. Nũc autẽ quasi romanos iudices non haberent: hęc ab eis acta dicebant:
& propterea uindictam fieri postulabãt. His ergo samaritæ querebantur: iudęi uero &

ſeditiõis & litis auctores ſamaritas fuiſſe dicebant:& ante omnes cumanũ munerũ oblatione corruptum:qui peremptorũ necẽ uoluerit uindicare.Quadratus aũt cum audiſſet diſtulit uindicare:dicens:tunc ſe ſniam prolaturum:cum iudęã ueniens ueritatẽ ſubtiliter indagaret.Et illi quidem nihil agentes reuertebãtur.Poſt paululum uero tempus quadratus in ſamariã uenit:ubi auctores ſeditiõis audiẽs:& quoſdã ſamaritanoꝝ ac iudæoꝝ idiſciplinatos iueniẽs:crucifixit eos:quos cumanus captiuos habuerat.Et ex inde ueniẽs i quẽdã uicũ noĩe liddã:nõ breuiorẽ magnitudine ciuitatis:ſedẽs in tribunali:& ſecũdo ſamaritas audiẽs:a quodã ſamareo didicit:quõ qdã primus iudęorũ noĩe dortus:& aliq cũ eo iuuenũ numero quatuor populo ſuaſiſſent: ut a romanoꝝ poteſtate recederẽt.Et illos qdẽ quadratus p̃cepit occidi:Anianũ uero pontificẽ:& Anianũ magiſtrum allígans:romã direxit:q̃tenus de his q̃ geſta fuerãt:redderẽt Cæſari claudio rationẽ:iuſſitq; primatibus ſamaritanoꝝ atq; iudæorum pariter & Cumano & celeri millenario & uiolentiarũ inhibitori:ut ad ip̃eratorẽ p̃gerent ꝓ alterutris inter ſe q̃ſtionibus audiẽdis. Ipſe uero metuẽs:ne multitudo iudæoꝝ ſeditionẽ iterũ incitaret: hieroſolymis uenit:ſiue nitq; urbẽ in pace degẽtẽ: & feſtiuitatẽ patriã deo celebrantẽ.Cõfidẽs ergo nihil ab eis inquietudinis generari:relinquẽs eos feſtiuitate:reuerſus eſt antiochiam. Cap.XIII.

Vmanus aũt & q cũ eo erant:necnon & primi ſamaritanoꝝ romam directi:accec perunt ab ip̃eratore conſtitutũ diẽ: quo deberent rerũ ſuarum cauſas exponere.

Habebant enĩ patrociniũ Cumanus & ſamarite libertorum Cæſaris & pariter amicorum: quiſcilicet p̃ualere potuerant contra iudæos:niſi agrippa iuuenis cum romę conſiſteret:& primos iudęorum opprimi uideret:uxorem imperatoris agrippinam ſupplíciter exoraſſet:ut marito ſuaderet:quatenus decenter audiens:ſua iuſtitia ſeditionum puniret auctores.Claudius aũt his p̃cibus p̃ſtructus:cãm audiens: dum agnouiſſet malorũ principes fuiſſe ſamaritas: eos qdẽ q aſcenderant ad eũ:iuſſit occidi:Cumano aũt fugã dedit.Celerẽ uero millenariũ præcepit in hieroſolymam duci: & omnibus uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; diſpergi. Cap.XIIII.

Iſit ãt & Claudiũ felicẽ pallãtis fratrẽ i iudęã p̃fidẽ: q rebus in regiõe iudeę p̃fidem ret.Cũq; decimũ principatus cõpleſſet annũ:Agrippę Philippi tetrarchiã donauit & bathaniã:& traconitidẽ ſimul adiecit:una cũ abela q̃ fuerat de tetrarchia liſaniæ.Calcidẽ uero ei abſtulit:cui.iiii.p̃fuerat annis.Agrippa ãt ſumẽs donatiões Cęſaris:a Ziazo regi amaſoꝝ uolẽti ſe circuncidere ſororẽ druſillã dedit uxorẽ.Epifanes.n. antiochi regis filius:eius nuptias refutauit:nolẽs iudæoꝝ ſolennitates ſequi:licet hoc facturũ ſe eius cõpromiſerit patri.Mariã uero dedit archelao helicii filio:cui agrippa patre fuerat primitus deſponſata.Quibus nata eſt filia:noĩe beronice.Nuptiæ aũt inter druſillã & aziazum celebratæ non multo tpe interueniente hmõi cauſa ſolutę ſunt . Dũ felix in iudæam ueniſſet amminiſtrator:uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine p̃cellentẽ:eius ſpeciẽ concupiuit:& quẽdã iudęum Symonem noĩe amicũ ſuum:genere cipriũ magũ mittens ad eã:ſuadebat:ut derelicto uiro nuberet ei : ꝓmittens eã beatã fieri.Illa uero non bene faciẽs:& declinare uolens inuidiã beronicis ſororis ꝓpter pulchritudinẽ ſuã: tranſcendere paternã ſolẽnitatem flexa eſt: & felicis nuptias eſt ſecuta.Ex quo ſuſceptũ filiũ uocauit ad agrippã.Sed quẽadmodũ iſte iuuenis cũ uxore p incendiũ bebii mõtis tẽporibus titi cæſaris deperierit: poſtea declarabimus.Beronices uero poſt berodis mortẽ q eius fuerat maritus & patruus:multo tpe uiduata:fama diſcurrẽte:qa cũ fratre coiret ſuaſit polemoni regi licię:ut circunciſus eã haberet uxorẽ.Sic enĩ iudicabat faſas oblocutiões poſſe mõſtrari.Polemon aũt flexus ẽ:maxime pp diuitias eius.Nõ multo tamen poſt eoꝝ nuptię pmanſerunt; ſed beronice ꝓpter nimietate coitus ut dixerunt

polemonē dimisit. At ille solutis nuptiis: ēt solēnitates iudæorꝝ pariter dereliquit. Eodē uero tpe & Maria repudians Archelaū: cōiuncta est Demetrio alexādrino: iudæo genere & diuitiis ualde claro: tūc.n. & Alabarches erat. Susceptūq; ex illo filiū. agrippæ uocabulo nūcupauit. Sed de singulis horꝝ subtiliter postea declarabimus. Cap. XV.

c Laudius interea Cæsar defunctus est: cū imperasset ānis tribus & decē: & mēsibus. viii. diebus. xx. Est autem sermo quorūdam: quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno perēptus cuius Agrippinæ pater fuit germanicus cęsaris frater: uir autē eius Domitius Aenobarbus nobilissimus romanorū. Quo moriēte: uiduatā multo tpe Claudius duxit uxorem: habentē filiū: q patris nomīe Domitius uocabatur. Claudius ergo ꝓpter zelum agrippinæ: messalinam peremit uxorē: ex qua filios habuerat. Brittānicum & octauiā. Erat aūt ei & antonia filia senior prima uxore nomīe petina. Octauiā itaq; desponsauit neroni: sic enim eū postea uocitauit: cū cęsar eū filium adoptasset. Agrippina aūt metuens ne britanicus crescens regnū a patre ꝑciperet: & uolens imperiū suo filio pręparare: de morte Claudii sicut erat sermo tractauit. Quo mortuo: repēte misit principē militię burrū: & cū eo tribunos libertorū ualde ꝑpotentes: q deducerēt ꝑ castra Neronē: & eū more principis adorarent. Nero itaq; hoc mō principatu sumptō Brittānicū quidem ueneno latenter occidit: matrē uero ꝓpriam interemit: hoc ei retributiōis munus ipendens: nō solū ꝓ matris officio: sed ēt q, ei suis machinamentis romanorꝝ prębuerat principatū. Peremit ēt Octauiā suam uxorem: multosq; uiros insignes: quasi insidias ei fecissent. Sed de his qdē desino plura narrare. multi nāq; de Nerone hystorias conscripserunt. Quorꝝ qdā ꝓ gratia beneficiorꝝ eius neglexere ueritatem: alii uero ꝓpter odiū & eius inimicitias sic impudenter mendaciis inuoluti sunt: ut aperta rēprehensione sint digni. Mirādi tñ a me nō sunt: qui de Nerone mētiti esse noscunt̄: dū neq; priorꝝ gesta cōscribēter: ueritatem uideant̄ hystoriæ custodisse: licet circa eos neq; odiū habuisse noscantur: eū longis post eos temporibus extiterunt. Sed de his qdē q, ueritatē hystorię ꝓuidere nolunt: liceat scribere sicut uolunt. Probant̄ enim hoc habere grauissimū. Nos autem propositum ueritatis: perfectionē præsentis negocii breuiter comprę-
hendere nitimur: & quę nobis iudęis euenerunt enunciamus nō negligentes aut calamitates: aut delicta referare studentes. Reuertar igitur ad narrationē casuū gentic nostrę. Primo itaq; imperii Neronis. anno: moriente aziazo amasorum rege: frater eius successit in pricipatu. & minoris armenię ꝑsulatus Aristobolo Herodis regis calcidei filio a Nerone commissus est. Sed Agrippę donauit Cęsar partem quandā galilęę tyberiadis tetrarchiæ præcipiens: ut ei esset subiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatem: trās fluuium constitutam: & uicos cira eam positos. xiiii. Cap. XVI.

r Es itaq; iudęorum crementum semper a peiori suscipiebant. Latronum nāq; denuo & Magorum hominum turbis seducentium populum est repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens felix necabat: pariter & Eleazarum diei filium: qui latronum ordinem instituerat: per insidias cœpit uiuū. Dans enim fidem: quia nihil mali sustineret: flexit eum ad se uenire: quem uinctum romam direxit ad Cæsarem. Habens autem inimicicias felix apud pontificē Ionathan: eo q, esset pius: & ab eo moneretur: ut rebus iudęorum melius presideret: ne querelam a plebe susciperet: cum populus petisset a cęsare: ut ipse in iudęam dirigeretur administrator: occasionem quærebat per quam remoueret eum: qui uideretur ei sępius importunus. Graue nāq; est nocere uolentibus si crebrius arceantur. Pro hac igitur causa fœlix fidelissimum amicorū Ionathę quendam nomine Ioseph: genere hierosolymitā: multarum pecuniarū promissione flexit: ut super Ionatham latrones induceret: qui eum uita priuarent. Ille

autẽ ſumpto conſilio hoc mõ ꝑ latrones necẽ illius appetiuit. Aſcenderunt qdã eorum ad ciuitatẽ: quaſi adoraturi deũ: gladioſq; ſub ueſte portãtes: & pmixti populis: pereme rũt eũ. Cũq; mors eius inulta remanſiſſet: decætero cũ oĩ fiducia latrones in feſtiuitati bus aſcẽdebãt: & gladios abſconſos habentes: quos uolebãt inimicos pmixti populis pimebant: & nõ ſolũ in reliqua ciuitate: ſed ẽt in tẽplo quoſdã interimebant. Nã & ibi ſæpius cędes facere ꝑſumpſerũt: nihil ſe agere ipietatis exiſtimantes. Ob quã cãm arbi tror ẽt deũ auerſatũ noſtrã urbẽ & tẽplũ: uelut nequaq; ſuo habitaculo mundũ tradidiſ ſe romanis: & ut purgatio fieret ciuitatis: ignẽ & ſeruitiũ intuliſſe: dũ uellet nos cũ uxo ribus atq; filiis crebris caſtigare calamitatibus. Opera itaq; latronũ hoc iplebant ſcele re ciuitatẽ. Magis uero & ſeductores populos ſuadebãt: ut eos in heremũ ſequerẽt: dicẽ tes ſe dei ꝓuidẽtia ſigna & ꝓdigia monſtraturos. Multiq; in hac inſipientia flexi ſuppli cia ptulerũt: quoniã dũ ad hoc acceſſiſſent: a fœlice puniti ſunt. Cap. XVII.

Oc enĩ in tpe uenit aliqs ex ægypto in hieroſolymã dicens ſe eſſe prophetã & po
h pulari multitudini pſuaſit: uti cũ eo ad montẽ qui dicit oliuarum poſitũ e diuerſo ciuitatis ꝓcul ſtadiis .v. conſcenderent: uelle dicẽs eis exinde monſtrare: qa eo ui uente hieroſolymorũ muri corruerent: unde ingreſſum eis faciendũ eſſe ꝓmittebat. Fœ lix aũt dum hæc audiſſet: iuſſit militibus ut arma ſumerẽt. Quo facto cum multis equeſtribus impetu facto ab hieroſolymis irruit ſup eos: quadringentos quidem eos gladiis interemit. ducentos uero uiuos cœpit: ipſe autem ęgyptius lapſus fuga diſparuit. Rurſus itaq; latrones populũ contra romanos ꝓlia cõcitabant ſuadentes: ne eis ſubiacere debe rent: & ſibi reſiſtentiũ uicos incendebant atq; diripiebant. Cap. XVIII.

Nter hæc aũt iudæi habitatores cęſareæ: contra ſyros ꝓ eqtate ciuilitatis hmõi ſe
i cere ſeditionẽ. Iudęi nãq; primos ſe eſſe dicebant eo q; cõditor cęſareæ rex Hero des de genere fuerit iudęorum. ſyri uero de Herode quidẽ ita eſſe profitebantur: di cebant autem cæſaream ſtratonis turrim primitus uocitatam: & tunc nullum habitato rem ipſius ciuitatis fuiſſe iudęũ: Hęc audientes ꝑfecti ꝓuincię: ſumenteſq; ex utraq; par te ſeditionis auctores: plagarum affecere uulneribus: & tempeſtatem litis eos ad breue tps hoc opere ſedauerunt. Rurſus quoq; iudæi habitantes in ciuitate: diuitiis cõfidentes & propterea ſpernentes ſyros: blaſphemiis ſtudebant eos ad iurgia denuo ꝓuocare. Illi uero pecuniis qdẽ minores: ſed ſapientia fortiores dũ multi cæſarienſium & ſebaſtenorũ ſub romanis ibidẽ militarẽt: pauco tpe & ipſi iudęis iniurias ſermonibus inferebãt. Poſt alterutros ſe ita lapidauerunt donec ex utraq; parte uulnerati concíderent: uerũtn uicis re iudęi. Fœlix aũt cũ uidiſſet belli mõ eos eſſe certamen: metuens petebat iudęos: ut a lite ceſſarent. Quibus nõ audiẽtibus milites armatos miſit: & multos qdẽ eorum pero mit: plurimos aũt uiuos cœpit: & domos quorũdã multis pecuniis refertas expilari mi litari irruptiõe pmiſit. Iudæos uero modeſtiores & dignitate nobiliores: metuentes pro ſemetipſis rogauere fœlicẽ: ut milites miſſa turba reuocaret: eiſq; decetero ꝑceret. Quod fœlix facere eos ꝓcibus acquieuit. Hoc itaq; tpe: rex Agrippa dedit pontificatũ hyſma heli filio Siab. Exorta eſt enim & pontificũ cõtentio cõtra ſacerdotes & hieroſolymitarũ primates. Vnuſquiſq; enĩ eorum cateruas ꝓciũ & ſeditioſos hoium colligẽs: uidebatur eſſe princeps. Et conſerentes ſemetipſos ad lites: alterutris derogabant: & ſe lapidibus obruebant. Quĩ autem ꝓhiberet nõ erat: ſed ut in ciuitate ſine ꝑſule: audaci poteſtate ab omnibus talia gerebantur. Tantam ſiquidem impudentiam atq; ꝑſumptionẽ pontifi ces obtinuerant: ut etiam ſeruos ſuos ad areas deſtinare ꝑſumpſerint: q decimas ſacerdo tibus competentes auferẽt. Vnde fiebat: ut ſacerdotes per inopiam deperirent. Sic enĩ inquietorum uis oppreſſa grauitate iuſtitię prævaluerat. Cap. XIX.

Ortio siquidē sesto directo a Nerone ꝑ successione fœlicis primi iudæorū cæsa-
p reā habitantes: ascenderunt romā: accusaturi fœlicē. Qui sine dubio poterat pœ
nas exoluere ꝑ lesione iudęorū: nisi plurimum cinero pro fratris pallantis prę-
cibus indulsisset: cui tunc honorem maximum impendebat. Interea primates syrorum
cæsariensium Berillo pedagogo Neronis: qui officium super græcos habebat: per æpi
stolas multis pecuniis suaserunt ut a Nerone peteret: daret eis epistolā: per quam ius ci
uilitatis quod cū eis habebant iudęi communiter pœnitus non fieri intimaret. Berillus
ergo imperatorem rogauit atq; promeruit: ut huiusmodi scriberetur epistola: quę tamē
genti nostrę postea ingentium malorum fuit occasio. Agnoscentes nāq; iudęi cæsarien
ses: quę fuerant scripta pro syris: tantas suscitauere seditiones: donec bella succederent.
Festo igitur in iudæam ueniente contigit ut ꝑuincia a latronibus uastaretur & uici oēs
incenderentur. præcipue nāq; siccarii abundabāt utentes gladiolis magnitudine simili
bus persicorum ensium: cum summitatibus obuncis: & quales sunt romanorum sicæ:
quibus etiam uocabulum siccariorum latrocinantes habuerunt. Hii nāq; latenter per-
mixti: in festiuitatibus populorum sicut prius diximus ad ciuitatem pro cultura diuina
conuenientium: quos uolebant facile perimebant. Sępius etiam cum armis ad uicos ini
micorum uenientes diripiebant: & cuncta pariter concremabant. Interea diuersis rebus
turbata ꝑuincia: Sestus multitudinem destinauit equestrium atq; pedestrium: super po
pulos qui decepti fuerāt a quodam mago: salutem eis: & malorum requiem promitten-
te: si eum sequi in desertum contenderent. Quo facto: & ipsum seductorem & seductos:
irruentes qui missi sunt occiderunt. Cap. XX.

Oc tpe rex Agrippa fabricatus est edificium magnitudine ualde p̄cipuum: in pa
h lacio hierosolymoꝝ: iuxta theatrū. Quod palaciū factū est olim a filiis Asamo
nei: in loco eminenti positū. Quod ēt uolentibus ciuitatē respicere delectabilem
conferebat aspectum: unde rex inclinatus: inspiciebat ea q̄ gerebantur in templo. Hæc
itaq; uidentes hierosolymorū primates grauiter habuerunt. Non enim patriū erat: ut ea
quæ fiebant in templo: & maxime cū sacra dispēsarentur: aliqs exceptis sacerdotibus aspi
ceret. Quapropter parietē excelsum ędificauerūt circa ędē: quę erat in interiori sacrario
ad occidentē uersa. Hic ergo paries non solū triclinii regalis aspectū abstulit: sed ēt occi
dentalis porticus quę erat in exteriori tēplo: ubi custodias in festiuitatibus propter tē-
plū habere romani solebant. in his igitur indignatus rex Agrippa: & pręcipue Sestus p̄
fectus: p̄cepit eis: ut opus edificatū repente destruerent. At illi rogauerūt ut eis potestas
daretur: quatenus ob hoc legatos dirigerēt ad Neronē: dicentes nō se uitā habituros: si
q̄dā pars tēpli destrueretur. Tunc ꝑmittente sesto: miserunt de suis primatibus decem:
simul & hysmaelē pontificē: & helchiā gazophilacē. Nero aūt audiens eos: non solum
ueniā gesti operis condonauit: sed ēt edificiū manere ꝑmisit: hoc beneficiū pōpeię con-
iugi religiosæ: ꝑ iudæis supplicanti condonans. Qui decē qdē q uenerant redire p̄cepit:
helchiā uero & hysmaelē obsidū loco retinuit. Rex igit' hęc agnoscens pontificatū de-
dit Ioseph filio Symonis pōtificis: qui cognomen habebat cadis. Porro Cęsar misit Al-
binū in Iudeā prędectū: mortē sesti cognoscens. Rex aūt denuo Ioseph qdē pontificatu
priuauit: & Anani filio q & ipē Ananus uocabatur eius successionē dedit. Hunc etenim
seniorem Ananum dicunt fuisse fœlicissimum: filios namq; habuit: qui omnes dei pon-
tificatu sunt functi: dū & ipse primitus hunc honorem plurimis temporibus habuisset:
quod nulli pontificum apud nos ꝑueniſſe dinoscitur. Ananus autem iunior cum ponti-
ficatum suscepisset erat uehemēter asperrimus & audax: secta sadduceus: qui circa iudi
cia sunt ultra omnes iudæos ualde crudeles: sicuti iam declarauimus. Cap. XXI.

Vm ergo huius secte Ananus esset: credens se iuenisse tps oportunũ: Sexto mor
c tuo & Albino in itinere constituto: concilium fecit iudicũ: & quosdã deducẽs ad
semetipsum inter quos & fratrẽ Iesu q dicitur Christus: nomine Iacobũ: quasi cõ
tra legẽ agentes accusans: tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatissimi
esse ciuitatis: & circa legis integritatẽ habere sollicitudinẽ: grauiter hæc tulere: miserũtq;
latenter ad regẽ: rogãtes eũ: ut scriberet Anano: ne talia ppetraret: cũ neq; prius recte fe
cisset. Quidã uero eorũ ẽt Albino occurrerũt: ab Alexandria uenienti: eũq; docuerunt
qa non liceret Anano ꝓter illius uoluntatem congregare conciliũ. Albinus aũt eorum
sermonibus flexus: cũ iracũdia scripsit Anano: interminatus eũ pœnas exoluere. Qua
propter & rex Agrippa sublato ei pontificatu: q; tribus habuerat mẽsibus: Iesum dãnei
filiũ in eius loco cõstituit. Cũq; Albinus in hierosolymitarũ uenisset urbẽ: oĩ ꝓuidentia
nisus est ut ꝓuincia pacẽ haberet: & ideo siccariorũ plurimos interemit. Pontifex igitur
Ananus p singulos dies ad meliorẽ gloriã cõscendebat & fauorẽ ciuiũ habebat pariter
& honorẽ. Erat enĩ locuples: & quotidie Albinũ atq; pontificẽ muneribus cõplacabat.
Habuit aũt famulos ualde laboriosos: q cũ ꝓcacibus conuersati uiris: pgentes ad areas
sacerdotũ decadas accipiebant: tũ facientes: & non abstinentes a cæde nõ dantiũ: sed ẽt
alii pontifices similia seruorũ illius peragebant: cũ nullus utiq; ꝓhiberet. Quapropter
sacerdotes q olim ex decadis alebant: tunc inopię necessitate deficiebant. Rursus igit
siccarii festiuitatis tpe noctu ciuitatẽ ingredientes: cõprẽhenderunt unũ scribã magistra
tus Eleazari filiũ Ananiæ pontificis: & alligantes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittẽtes
ad Ananiã: dixerũt ita sese scribã remissuros ad eũ: si albino suaderet: ut decẽ uiros quos
ex eis cœperat: & uinctos habebat absolueret. Ananias ãt ꝓpter necessitatẽ Albino ut
hæc faceret psuasit: quod opus maximorum malorũ fuit initium. Latrones nãq; semper
moliebantur ut aliquos familiarium caperent annanię: quos non aliter: nisi quosdã sica
riorum reciperent: dimittebant. Cũq; numerus eorum iterum acreuisset: capta fiducia
rursus prouinciã affligebat. Hoc itaq; tẽpore rex Agrippa Philippi cæsareã amplius fa
bricatã: ad honorẽ Neronis nerodiã appellauit: & Bericiis theatrũ pecuniis multis in
structũ annalibus spectaculis cõdonauit: innumeras illic expensas efficiens. Frumenta
nãq; populo copiosa: & oleũ opulenter exhibuit: & oẽm pariter ciuitatẽ statuarum pul
chritudine: & antiquorũ imaginibus exornauit: & pene omne decus regiũ ibi migrauit.
Quapropter crescebat aduersus eũ odiũ subiectorũ eo q illorũ pompam auferẽs: orna
ret extraneã ciuitatẽ. Iesus aũt gamelielis filius a rege successionẽ pontificatus accepit:
iesu dãnei honore priuato: & ꝓpterea seditio inter alterutros orta est. Facientes enĩ colle
ctionẽ prauorũ hominũ: frequenter usq; ad lapides blasphemiis pcedentibus inciderẽt.
Ananus autẽ prœcellebat eos: quãdo diuitiis suis paratos accipere pecũias redimebat.
Custobarus enim & Saul maximã ei multitudinẽ congregabant: cum essent de genere
regio: & ꝓpter agrippę conationem populi fauorem haberẽt: uolenti scilicet iura & res
infirmorum diripere præparati. Ex quo præcipue contigit nostram ciuitatem languere
magis: cum utiq; res eius ad peiora proueheretur. Cap. XXII.

Lbinius itaq; cũ audisset sibi successorẽ gessiũ florũ fuisse directũ: uolẽs aliquid
a hierosolymitis pstare: ꝓducens uinctos qui erant indubitãter morte digni eos ꝓ
cepit occidi. Alios aũt q ex parua querela tenebãtur in carcere: pecuniis sumptis
abire pcepit: & ita gestum est: ut carcer quidem purgaretur a noxiis: sed ꝓuincia latro
nibus impleret. Interea ex tribu leui quicũq; erãt hymnorum dictores: psuaserunt regi
ut facto cõcilio eis cõcederet quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur eius
regna decere dicentes: ut memoriã de nouitate introducta prœciperet. Quod petentes:

spetrauerũt.Rex etenĩ cũ uoluntate eorũ q concilio ꝑsidebant hymnidicis hoc cõcessit· ut posita uestę prima, linea sicut uoluerant uterent.Oia cõtraria paternis legibus agebant:qbus spretis nou poterant pene non soluí. Igiť cũ iã tunc ẽt templũ uidereť esse pfectũ:& ciues cõspicerẽt:artifices ultra decẽ & octo milia uacantes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperẽt:qbus scilicet ex opere tẽpli alimẽta ministrabanť pecuniasq; repositas ꝓpter timorẽ romanorũ habere non ualere:tunc habito cõsilio:ut cura haberetť artificũ:& eis potius liceret expendi thesauros:quando si una hora qlibet operaretť:mercedes acciperet:regi persuaserunt:ut orientalẽ porticũ altius elcuaret.Erat aũt hęc porticus in exteriori tẽplo posita in conualle ꝓfunda quadringentorũ cubitoꝝ parietes habens:ex lapide quadrato alboq; cõstructos:Singulorũ enĩ lapidũ erat lõgitudo cubitoꝝ uiginti:altitudo uero sex:opus Salomonis regis:q primitus tẽplũ oẽ cõstruxit.Rex aũt dũ ei a Claudio tẽpli fuisset cura cõmissa:iudicans qa oĩs operis distructio qdẽ esset facilis instructio uero difficilis: & ꝑcipue ad hanc porticum & tpe & copiosis pecuniis opus esset:hoc qdẽ supplicantibus fieri denegauit ciuitatẽ uero sterni albo lapide non ꝓhibuit.Iesu aũt filio Gamalielis pontificatũ priuato dedit hũc honorẽ Mathię theophili:sub cuius pontificatu:& bellũ romanorũ contra iudæos sumpsit initiũ.Necessariũ inter hæc credo & historiæ ꝑsenti esse conueniens: narrare de pontificibus quõ inchoauerunt:& qbus fungi hoc honore ꝓmissum est:& quanti fuerunt usq; ad belli finẽ. Primũ itaq; oĩum dicunt aaron fratrẽ moiseos pontificatum sumpsisse diuinũ: quo motiẽte succedisse mox filios:& ab aliis eorũ denuo liberis honorẽ unius distributũ. Vnde legittimũ est nullũ posse pontificatũ ꝑcipere:nisi de sanguine fuerit aaron:ex alio nãq; genere neq; si in regno cõstitutus sit:pontificatũ põt adipisci.Fuerũt itaq; oẽs ab aaron sicut diximus primo usq; ad finasum q belli tpe ꝓ discordiã põtifex ordinatus est;numero.lxxxiii.Ex qbus in deserto tẽporibus moiseos consistente tabernaculo quod moises deo dicauit:usq; dũ ad iudęam populus aduenisset:ubi Salomon rex edificauit tẽplum: pontificatũ habuerunt uiri numero.xiii.Primi nãq; donec uitam finirent morte: habebant inerumpibiliter hunc honorẽ.postea uero etiam uiuentibus successio prębebatur: Sed hii quidem.xiii.aaron existentes ex genere:per successionẽ sumebãt honorem.Fuit aũt hæbreorum respublica primo quidem sub populi potestate: post hoc aũt sub unius principatu sita:tertio uero sub regibus. Tempus ergo quo isti.xiii.habuere principatũ:a die qua ęgyptũ patres nostri moise duce reliquerunt:usq; ad ędificationẽ tẽpli quod Salomon rex hierosolymorum in urbe construxit:fuit annorũ.xii.& sexcentorũ.Post illos itaq;.xiii.pontifices.decẽ & octo alii hanc tenuere potestatẽ:a Salomonis regis temporibus hierosolymis sibimet succedẽtes:usq; ad aduentũ Nabuchodonosor babyloniorũ regis:q castrametatus est aduersus urbẽ:tẽplum quidem concremauit: gentẽ uero nostrã in babyloniã migrauit:& pontificẽ Iosedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horũ quadringentorũ.lxvi.fuit annorũ:mensium sex: dierumq;.xx.cũ utiq; iudęi sub regibus essent cõstituti.Post tempus aũt annorũ.lxx.captiuitatis geste per babylonios cyrus persarũ rex dimisit ex babylonia iudæos ad propriam remeare terrã:atq; concessit tẽplũ edificare captiuis.His itaq; remeantibus : Sison pontificatũ sumpsit : & ex eius genere alii.xv.usq; ad tps regis Antiochi:q uocabatur eupator hũc habuere ꝑsulatũ.Conuersabať aũt populari potestate annis quadringentis.xiiii.primusq; Antiochus quẽ ꝓdiximus:& prĩceps eius militiæ lysias:oniã cui erat Menelaus cognomẽ tũ põtificatu deposuerunt:perimentes eũ in heroea & constituerunt põtificẽ Ioachim ex genere qdẽ Aaron: nõ autem ex ista domo.Propterea autem & Onias defuncti fratuelis & nõ mẽ referẽs patris:ueniens i ægyptũ Ptolomei philometoris amicus effectus & Cleopa

tre eius uxoris:ſuaſit eis:ut ſecundū heliopolitícā legē deo conſtitue rent templū: hiero ſolymitano ſimile:& eū pontificem ordinarent.Sed de tēplo apud ęgyptum edificato: ſępius declarauimus.Ioachim uero cū tribus annis habuiſſet pontificatum defunctus eſt cui nemo ſucceſſit:ſed per annos.vii.ciuitas fuit ſine pontifice.Igitur Ionathas frater iudę machabei ipſo tpe ſuſcepit pōtificatum quem tenebat.iiii.annis.Quo per inſidias moriente dolo Triphonis:ſicut ſuperius iam quodā loco narrauimus: accepit hunc ho norē Symon germanus eius.Huic p dolū quoq; generi in conuiuio morienti:filius ſuc ceſſit Hircanus.Qui cū tenuiſſet pontificatū annis.xxxi.in ſenectute moritur cū & pō tificatū tenuiſſet & regnū.Quo defuncto:Ariſtobolus eius maior filius ei ſucceſſit:qui primus ſibi diadema impoſuit:ac poſt annum moritur.Cuius uxor alexandra fratrem eius alexandra conſtituit in regno.Alexander aūt:cum & regnaſſet:& ſacerdotium te nuiſſet annis.xxyii.uita priuatus eſt:alexandræ coniugi pręcipiens: ut ipſa pontificē or dinaret.Quę pontificatum quidem Hircano ſuo filio dedit: regnum uero ipſa retinens annis.ix.defuncta eſt.Cuius filius Hircanus per tempus pontificatum obtinuit. Poſt mortem nāq; alexandrę:dimicauit aduerſus eū frater eius Ariſtobolus:& dum uiciſſet: illum quidem pontificatu remouit:ipſe uero & regnū tenuit:& dei pontifex fuit.Huius anno tertio regni: menſe ſimiliter tertio:ueniens Pompeius:& hieroſolymitarum ciuita tē forti dimicatione deuincens:ipſum quidem romę cū filiis uinctum miſit:Hircanum uero denuo in pontificatu reſtituit:quē gentis quidem pręſidatum habere permiſit: dia demate uero uti ꝓhibuit.Habuit aūt Hircanus hanc poteſtatem ſuper nouem priores alios annos.xl.Barzafranes autem & pacorus pthiæ potentes:tranſeuntes eufratem:& pugnantes aduerſus Hircanū:ipſum quidem cęperunt:Ariſtoboli uero filium Antigo nū conſtituere regē.Qui dū tribus annis & menſibus totidem tenuiſſet regnum: Soſ ſius & Herodes obſederunt eum:captumq; tranſmiſerunt Antonio:Antonius uero de functū Antiochię trucidauit. Herodes uero cōmiſſo regno ſibimet a romanis nequaq̄ conſtituit ex genere Aſamonei pontifices:ſed quibuſdam ignobilibus & qui ſolummo do de ſacerdotibus eſſent pręter Ariſtobolum tribuit hūc honorem.Ariſtobolum nāq; filium Hircani:qui a parthis captus fuerat: pontificem conſtituens : ſororem eius ma riannem duxit uxorem.Ob quam rem fauorē populi ſibimet collocauit: ꝓpter Hircani memoriā.Deinde metuens:ne cuncti ad Ariſtobolū declinarent:eū in hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cum nataret:ſicuti iā declarauimus.Poſt hūc aūt nequaq̄ alicui ex genere Aſamonei pontificatus tribuit poteſtatē.Similia quoq; geſſit in conſtitutione ſa cerdotū Archelaus Herodis filius:pariter & romani poſtea ſuper iudęos obtinentes ſpe riū.Sunt ergo uiri qui ab Herodis tēporibus pontificatū habuerūt uſq; ad diē qua titus templū & ciuitatē capiens concremauit: cuncti ſimul uigintinouē. Tempus aūt horū: anni ſunt centū & ſeptem.Quorum qdā conuerſati ſunt ſub Herodis regno:& filii eius Archelai.Poſt horū uero mortē populi qdē poteſtate cūcta gerebantur:ꝑſulatū tamen gentis pontifices obtinebant.Hęc ergo de pontificibus dicta ſufficiāt.Geſſius itaq; Flo rus miſſus a Nerone ſucceſſor Albino:plurimis malis iudæos attriuit.Erat nanq; gene re Dazonius:habuit autem uxorem nomine Cleopatram:quę dum eſſet amica Pōpeię Neronis uxoris:& malignitate marito non minor:per eam uir eius inſulas huius digni tatis adeptus eſt..Sic autem Florus circa poteſtatem malignus fuit & uiolentus:& præ magnitudine malorū eius Albinū quaſi beneficii largitorem iudæi laudarent.Ille nāq; malignitatē celabat:& ne pœnitus deprehenderet a turba quodāmodo ꝑuidebat.Geſ ſius aūt Florus quaſi ad docendam nequitiā miſſus iniquitates ſuas in gentem noſtram aperta malignitate operabat:neq; direptioni parcēs:neq; modū iniuſti ſupplicii derelin

quens.Erat enim inflexibilis ad miserandū:& oibus lucris auarus q̄ ēt in latronū direptione cōmunicabat.Sine timore nanq; multi ad hoc accedebāt cū illius pmissione: ut de sua salute minime cogitarent.Quod opus non erat mediocriter cōdolendū.Quapropter infœlices iudæi cū non ualerent uastationes sustinere latronū:cogebantur a ꝓpriis solēnitatibus recedētes cuncti diffugere:ut melius ubicūq; liceret apud alienigenas habitarēt.Florus igit̄ fuit qui nos cōtra romanos bellū fecit assumere: melius iudicans citius q̄ paulatim:& p tpa nos pire.Initiū qppe sumpsit hic p̄liū secundo qdem āno āministrationis flori.xii.aūt Neronis imperii.Sed ea quidem quæcūq; aut facere coacti sumus:aut pati:pfecte scire poterūt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatiōe conscriptos.¶Hic igit̄ ponā terminū antiquitatis historiæ:postq̄ ēt bellum cœpi conscribere.Continet autē hoc opus a prima hominis natiuitate traditionē usq; ab.x.annū neronis imperii.Ea siqdem q̄ nobis iudęis prouenerūt in ægypto:& Syria:Palestina:& quæcūq; ppessi sumus ab assyriis & babyloniis:uel circa nos Perse seu Macedones egerunt:& post eos romani;sicuti reor sunt cū integritate cōposita.Nisus sum aūt ēt descriptione cōseruare:qui per annos duo milia cōstituti sunt. Conscripsi ēt sine errore successiones regū:actus eorꝝ:& cōuersationes enuncians:& monomarchorū potestates enarrans:sicut ex sacris libris de rebus oibus descriptio cōtinet̄.Hoc enim i principio historię me facere compromisi.Dico siquidē cū fiducia:opere iā perfecto:qa nullus alter licet uolūtatē habuerit:neq; iudęus:neq; alienigena potuit hoc negociū gręcis ita subtiliter explanare.Habens enim indubitanter a cōgentilibus meis maximā eruditionē nostræ prouinciæ ēt gręcas studui litteras adipisci.Artis nāq; grāmaticę experimentū sumpsi: integritatē uero prolationis uerborū:possidere me paterna consuetudo ꝓhibuit:quippe cū apud nos nō recipiant eos: qui elocutionē multarū gentium didicisse noscūtur eo ꝙ cōmune putem hoc officiū non liberis tantūmodo sed ēt uolentibus seruis. Sapiētiam uero illos testant̄ habere tantūmodo:qui leges sub integritate cognoscunt:& uirtutem sacrarum litterarū interpretari possunt.Propterea multis in hoc studio laborātibus: uix duo qdē aut tres adepti:& labor̄ fructu repente potiti sunt. Nō erit forsan intuidiosum etiā de genere meo:& uitę actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo:libris existentibus.xx.habentibus uero.lx.milia uersuū. Et si diuinitas cōcesserit: p discursum:cōmemorabo rursus & causas belli:& eorum quæ ad p̄sentē pertinent dic̄:q̄ est tertiidecimi qdē anni Domiciani cæsaris principatus: mihi aūt a natiuitate quinquagesimi & sexti.Proposui quoq; uobis conscribere uostras etiā idest iudæorū sectas:in.iiii.libris:de deo eiusq; substantia:& de legibus & cur secundum eas aliud facere permittimur:aliud ꝓhibemur. FINIS.

IMPRESSVM MEDIOLANI APVD ALEXANDRVM MINVTIANVM LVDOVICO HORNKID IN PRIMIS SVADENTE.ANNE A SALVATORIS NOSTRI NATALI.MDXIIII.DIE.X.IANVARII.